POLSKIE USTAWODAWSTWO WOJSKOWE

Tom I.

POLSKIE USTAWODAWSTWO WOJSKOWE

Tom I.

FILJA WOJSK. ZAKŁADU ZAOPATRZENIA
INTENDENCKIEGO w TORUNIU
L. 4790/31. I.

POLSKIE
USTAWODAWSTWO WOJSKOWE

SEKCJA PRAWNICZA TOWARZYSTWA WIEDZY WOJSKOWEJ

Q 47

POLSKIE USTAWODAWSTWO WOJSKOWE

W OPRACOWANIU
PPŁK. K. S. DR. MARJANA BUSZYŃSKIEGO
SZEFA WYDZIAŁU USTAWOD. DEP. SPRAWIEDL. M. S. WOJSK.
i
MJR. K. S. DR. BOLESŁAWA MATZNERA
KIER. REF. WYDZ. USTAWOD. DEP. SPRAWIEDL. M. S. WOJSK.

TOM PIERWSZY

WARSZAWA — 1930

34 : 355

28409/2

Wydawnictwo zalecone do użytku służbowego rozkazem M. S. Wojsk.
z dnia 30 maja 1930 r. L. 3797/30. Og. Adm.

GŁÓWNA DRUKARNIA WOJSKOWA, WARSZAWA, ULICA PRZEJAZD Nr 10.

SŁOWO WSTĘPNE.

Ze względu na szeroki zakres administracji państwowej, rozciągającej się na wszystkie dziedziny zarządu państwa i gospodarstwa społecznego, mającej na celu urzeczywistnianie — poza sądownictwem i działalnością ustawodawczą — wszystkich zadań państwa zgodnie z porządkiem prawnym*), — jest też i zakres prawa administracyjnego bardzo szeroki. Obejmuje on więc ogół norm, urządzających stosunki w zakresie działalności administracyjnej organów państwowych i samorządowych**). W związku zaś z doniosłością tego naczelnego zadania państwa, jakiem jest zapewnienie jego obrony przez zorganizowanie siły zbrojnej i wszystkich innych rozporządzalnych środków tej obrony — jest też siłą rzeczy i zakres wojskowego prawa administracyjnego nader szeroki. Pod pojęcie tego prawa podpada ogół norm, urządzających stosunki w zakresie działalności administracyjnej władz państwowych — tak cywilnych jak wojskowych — oraz samorządowych, mającej na celu zapewnienie obrony Państwa. Te właśnie normy prawa obejmuje ustawodawstwo wojskowe, w szerokiem znaczeniu tego pojęcia — nie sposób bowiem pojęcie ustawodawstwa wojskowego zacieśniać jedynie do norm, określających wyłącznie obowiązek służby wojskowej i stosunki prawne w wojsku — skoro obok nich istnieje cały szereg innych norm prawnych — mających z niemi wspólną zasadniczą podstawę i cel: interes obrony Państwa.

Żadna może dziedzina administracji państwowej w odrodzonej Polsce nie wymagała w tym stopniu szybkiego ustawowego unormowania, jak dziedzina prawa wojskowego. Przedewszystkiem bowiem ustawy wojskowe państw zaborczych — we wszystkich trzech b. dzielnicach różne — w przeważnej swej części, a zwłaszcza o ile normowały obowiązki woj-

*) O. Mayer „Deutsches Verwaltungsrecht" München — Leipzig 1914 tom I, str. 18. F. Fleiner „Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts" Tübingen 1920 str. 5 i 8.

**) C. Berezowski, dział „Administracja" w „Encyklopedji prawa publicznego" prof. Cybichowskiego, tom I, str. 6.

Zob. również co do zakresu i podmiotów administracji państwowej, rozdział VII W. L. Jaworskiego „Nauka prawa administracyjnego. Zagadnienia ogólne". Warszawa 1924.

skowe ludności i stosunki prawne w wojsku, wprost nie nadawały się do stosowania w Polsce. Obowiązki wojskowe i stosunki prawne w wojsku bowiem musiały być z natury rzeczy unormowane w całem Państwie jednolicie, gdyż tylko jednakowe, obowiązujące na obszarze całego Państwa, normy prawne w tej dziedzinie mogły zapewnić konieczną zwartość i oganizacyjną jednolitość wojska. Powtóre wywołane doświadczeniami wojny światowej zmiany w organizacji obrony Państwa, bardzo znaczne rozszerzenie zakresu technicznych środków tej obrony i konieczność zapewnienia dla tego celu wszystkich sił i zasobów społecznych, — wywołały i z tego także względu konieczność jaknajrychlejszego stworzenia odpowiednich norm prawnych, uwzględniających nowe w tej dziedzinie postulaty.

Dotychczasowy rozwój ustawodawstwa wojskowego w Polsce podzielić można na trzy okresy — zależnie od władzy ustawodawczej, od której poszczególne normy prawne w każdym z tych okresów pochodziły.

Pierwszy, to okres organizowania Państwa, w którym ustawowe przepisy dotyczące wojska ukazują się w formie dekretów i ustaw Rady Regencyjnej, — jak tymczasowa ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej — i dekretów Naczelnika Państwa oraz Naczelnego Wodza jak np. dekret o asystencji wojskowej, dekret o odpowiedzialności za uchylanie się od służby wojskowej, dekret o sądownictwie wojskowem, o oficerskich sądach honorowych, o administracji siły zbrojnej, o kontroli administracyjnej i t. d. Do okresu tego zaliczyć należy i rozporządzenia Rady Obrony Państwa wydawane przeważnie w zakresie sądownictwa wojskowego i zaostrzenia sankcyj karnych za uchylanie się od służby wojskowej, tudzież normy prawne wydawane dla poszczególnych obszarów wzgl. dzielnic Rzeczypospolitej przez władze następujące: w b. zaborze pruskim przez Naczelną Radę Ludową oraz Ministerstwo b. Dzielnicy Pruskiej, — w b. zaborze austrjackim przez Polską Komisję Likwidacyjną, Komisję Rządzącą, Generalnego Delegata Rządu dla Galicji (z siedzibą w Krakowie), Tymczasowy Komitet Rządzący (z siedzibą we Lwowie), oraz dla Śląska Cieszyńskiego przez Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego i Tymczasową Komisję Rządzącą Śląska Cieszyńskiego,— w b. zaborze rosyjskim zaś przez Generalnego Komisarza Cywilnego (na ziemiach wschodnich), Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich, Komisarjat Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego, Zarząd terenów przyfrontowych i etapowych, oraz przez Naczelnego Dowódcę Wojsk Litwy Środkowej i Tymczasową Komisję Rządzącą Litwy Środkowej.

Drugi, to okres sejmowych ustaw wojskowych, w którym wydane zostały najniezbędniejsze ustawy wojskowe, jak np. ustawy o świadczeniach wojennych, o powszechnym obowiązku służby wojskowej, o podstawowych obowiązkach i prawach osób wojskowych, o zakwaterowaniu woj-

ska, dalej ustawy w zakresie sądownictwa wojskowego, zasiłków wojennych, uposażenia i zaopatrzenia emerytalnego, zaopatrzenia weteranów powstań narodowych, inwalidów i t. p.

Trzeci wreszcie, od uchwalenia ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy, trwający do marca 1928 r. — okres rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej wydanych w zakresie ustawodawstwa wojskowego.

Dekrety i ustawy Rady Regencyjnej, dekrety Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza, rozporządzenia Rady Obrony Państwa, tudzież normy prawne wydawane dla poszczególnych obszarów wzgl. dzielnic Rzeczypospolitej przez wyżej wyszczególnione władze tymczasowe, uczyniły zadość w pierwszym początkowym okresie organizowania Państwa, najniezbędniejszym postulatom w dziedzinie obrony Państwa, zadaniem ustawodawstwa sejmowego w okresie drugim było bardziej wyczerpujące i trwałe unormowanie tej dziedziny, tudzież zastąpienie norm partykularnych normami jednolitemi dla całego Państwa — dopiero jednak w okresie następnym t. j. okresie trwania pełnomocnictw Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy, nastąpiło z jednej strony ustawodawcze unormowanie kwestyj dotyczących wojska i obrony Państwa, poprzednio zupełnie nieunormowanych, z drugiej zaś strony znowelizowanie względnie zastąpienie nowymi przepisami ustawowymi tych ustaw sejmowych, które nie czyniły w całej pełni zadość potrzebom i zadaniom obrony Państwa i wywiązującym się stąd postulatom. W tym właśnie, trzecim okresie rozwoju polskiego ustawodawstwa wojskowego przeprowadzona została systematyczna praca nad kodyfikacją tego ustawodawstwa, która doprowadziła do całkowitego niemal unormowania tej dziedziny. Na zasadzie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z mocą ustawy został wydany w zakresie ustawodawstwa wojskowego już po wygaśnięciu dotyczących pełnomocnictw Prezydenta Rzeczypospolitej, cały szereg rozporządzeń wykonawczych, potrzebne zaś dalsze rozporządzenia wykonawcze są w opracowaniu — tak że twórcza działalność ustawodawcza w okresie pełnomocnictw umożliwiła dalszy, wciąż trwający rozwój polskiego prawa wojskowego.

Trudności, jakie w pracy powyższej musiały się nasuwać, tem były większe, że chodziło o dziedzinę bardzo obszerną, nie rozciągającą się bynajmniej tylko na obowiązek służby wojskowej i stosunki prawne w wojsku, — ustawodawstwo wojskowe bowiem, jak to już wyżej przedstawiono, z natury rzeczy obejmuje całokształt norm prawnych mających na celu obronę Państwa, a więc również dziedzinę tych wszystkich norm prawnych, których zadaniem jest z jednej strony umożliwienie sile zbrojnej państwa spełnienia jej doniosłych zadań, z drugiej zaś strony przygotowanie wszystkich sił i zasobów społecznych do współdziałania w obronie

Państwa, tak aby do obrony tej pociągnięty był bezpośrednio, czy pośrednio — cały naród i wszystkie jego zasoby.

Stąd też normy prawne w zakresie administracyjnego prawa wojskowego, poza międzynarodowem prawem wojennem i sądownictwem wojskowem, które stanowią z natury rzeczy działy odrębne, możnaby podzielić na:*)

I. Przepisy określające stosunki prawne w wojsku

Należą do nich postanowienia dotyczące:

1) organizacji i administracji wojskowej — a więc przepisy normujące ogólnie organizację i zakres działania poszczególnych władz i instytucyj wojskowych, oraz mających na celu zapewnienie obrony Państwa, jak np. władz i instytucyj wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, — przepisy normujące godła, chorągwie, znaki i pieczęcie wojskowe, — ordery i odznaczenia wojskowe — administrację wojskową, — zasady wykonywania kontroli administracyjnej, — język urzędowania władz wojskowych i t. p.
2) praw i obowiązków osób wojskowych — a więc t. zw. pragmatyki oficerów i szeregowych amji lądowej i marynarki wojennej, — przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej, co do oficerów zaś również odpowiedzialności w postępowaniu honorowem za naruszenie obowiązków i godności żołnierza, — wreszcie postanowienia normujące uposażenie osób wojskowych.

II. Przepisy, normujące obowiązki ludności w interesie obrony Państwa.

Należą do nich postanowienia dotyczące:

1) powszechnego obowiązku wojskowego, a w szczególności: obowiązkowej służby wojskowej, — zwolnień od tej służby w interesie pu-

*) Umieszczony w dziele Kumanieckiego, Wasiutyńskiego i Panejki p. t. „Polskie Prawo Administracyjne w zarysie" (Kraków, Księgarnia Powszechna) rozdział o administracji wojskowej (str. 908 i nast.), oraz przyjęty w nim odmienny, niż w niniejszym wydawnictwie, podział administracyjnego prawa wojskowego — nie obejmują całokształtu tego prawa. Podział powyższy bowiem na: a) organizację służby wojskowej, b) uzupełnienie wojska, c) świadczenia i ograniczenia ludności na rzecz wojska, d) świadczenia Państwa na rzecz ludności oraz e) ochronę znaku i nazwy Czerwonego Krzyża — nie obejmuje organizacji władz wojskowych, ani praw i obowiązków osób wojskowych, które w powyższem dziele omówione są w rozdziałach innych. Prócz tego w powyższem dziele nie podciągnięto pod wspomniany podział wojskowego prawa administracyjnego ograniczeń ludności ze względu na interes obrony Państwa, zawartych w rozp. o stanie wojennym i stanie wyjątkowym oraz w innych działach prawa administracyjnego, jak np. w prawie budowlanem, przemysłowem, lotniczem, lasowem, — lecz omówiono odnośne kwestje w innych rozdziałach dzieła.

blicznym (t. zw. reklamacyj wojskowych), — wojskowej służby pomocniczej, — podatku wojskowego, opłacanego przez obywateli, nie mogących pełnić służby wojskowej, i t. p.

2) świadczeń ludności w interesie obrony Państwa — a w szczególności osobistych i rzeczowych świadczeń wojennych, — odstępowania na rzecz wojska zwierząt pociągowych i pojazdów — dostarczania lokali na cele kwaterunkowe, oraz gruntów na place ćwiczeń, dla celów fortyfikacyjnych, na lotniska i t. p. — dostarczania środków przewozowych (podwód) na rzecz wojska w czasie pokoju,

3) ograniczeń praw ludności w interesie bezpieczeństwa i obrony Państwa — a w szczególności na obszarach warownych i rejonach umocnionych, — na obszarze, objętym stanem wojennym i wyjątkowym, — w wypadkach asystencji wojskowej, w których władzom i oddziałom wojskowym w interesie publicznym przysługują wobec ludności wyjątkowe uprawnienia, dalej — co do nabywania i noszenia broni i amunicji, — tudzież w poszczególnych dziedzinach prawa administracyjnego, jak np. w zakresie prawa budowlanego, przemysłowego, lasowego, komunikacyjnego (koleje, lotnictwo, poczta, telegraf, telefon, radjotelegraf, hodowla gołębi pocztowych, żegluga śródlądowa, ruch pojazdów mechanicznych).

III. Przepisy, przewidujące świadczenia Państwa na rzecz ludności w związku z obroną Państwa.

Należą do nich postanowienia dotyczące:

1) zaopatrzenia emerytalnego wojskowych zawodowych i ich rodzin,
2) zaopatrzenia inwalidów wojennych i ich rodzin, tudzież rodzin po poległych, zmarłych i zaginionych w związku ze służbą wojskową,
3) osadnictwa wojskowego,
4) zaopatrzenia weteranów powstań narodowych i wdów po nich,
5) zasiłków dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe, oraz do służby wojskowej w czasie wojny.

W określonym wyżej, tak obszernym zakresie wydany został cały szereg ustaw, dekretów, rozporządzeń z mocą ustawy i rozporządzeń wykonawczych, składających się na całokształt obowiązującego w Polsce ustawodawstwa wojskowego. Do materjału tego dodać należy również i szereg rozkazów Naczelnego Wodza i Ministra Spraw Wojskowych, określających ogólnie prawa i obowiązki osób wojskowych, a więc zawierających postanowienia prawne. Rozkazy te, noszące nazwę dekretów, rozporządzeń, instrukcyj lub regulaminów, jakkolwiek nie posiadają charakteru przepisów ustawowych i nie zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw R. P., stanowią jednak dla osób wojskowych normy obowiązujące na podstawie

ustawy. Wedle postanowień bowiem ustaw o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów i szeregowych, tak w armji lądowej, jak i w marynarce wojennej*), obowiązki i uprawnienia służbowe oficerów i szeregowych, nie uregulowane ustawowo, określające regulaminy i instrukcje, — a zatem ogólne postanowienia w formie rozkazu — wydawane przez Ministra Spraw Wojskowych. Zaznaczyć też należy, że w dziedzinie ustawodawstwa wojskowego, a w szczególności w zakresie postanowień prawnych, odnoszących się do obszarów warownych i rejonów umocnionych, a częściowo także do broni i amunicji, oraz do kwaterunku wojskowego, obowiązują dotąd w poszczególnych b. dzielnicach również i postanowienia ustawowe b. państw zaborczych.

Orjentowanie się więc w tym tak obszernym materjale prawnym, na który składa się cały szereg norm ustawowych, polskich i zaborczych, z rozmaitych pochodzących lat, umieszczonych w różnych źródłach prawa, norm wielokrotnie nowelizowanych i krytyczne rozpatrzenie ich mocy obowiązującej**), jest w wysokim stopniu utrudnione, co czyni dotyczące prze-

*) Art. 26 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256), art. 42 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r: o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 626), art. 10 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (Dz. U. R. P. Nr. 68/27 poz. 603), oraz art. 20 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 251).

**) Dotyczący materjał prawny zawarty jest w następujących źródłach:

I. 1) Dziennik Praw Królestwa Polskiego, wydawany od dn. 1 lutego 1918 r. do dn. 8 listopada 1918 r.
(Źródła z okresu poprzedniego, a mianowicie Dziennik Urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego skiego, wydawany od dn. 19 sierpnia 1917 r. do dn. 3 stycznia 1918 r. Dziennik Urzędowy Królewsko-Polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości wydawany od dnia 3 stycznia 1918 r. do dn. 1 lutego 1918 r., oraz Dziennik Urzędowy Departamentu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego, wydawany od dn. 1 października 1917 r. do dn. 15 marca 1918 r. przemianowany na Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Królestwa Polskiego, wydawany od dn. 15 marca 1918 r. do dn. 31 grudnia 1918 r.—nie zawierają materjałów dotyczących prawa wojskowego);

2) Dziennik Praw Państwa Polskiego, wydawany od dn. 8 listopada 1918 r. do dn 16 sierpnia 1919 r.,

3) Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wydawany od dn. 16 sierpnia 1919 r.

4) Monitor Polski, wydawany od dn. 6 lutego 1918 r., przyczem zauważyć należy, że do dnia 16 sierpnia 1919 r. (t. j. do Nr. 182), jako dnia wejścia w życie ustawy, z dnia 31 lipca 1919 r. w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 66 poz. 400) był Monitor Polski obok Dziennika Praw Państwa Polskiego organem, w którym następowało urzędowe promulgowanie norm ustawowych,

5) Tygodnik Urzędowy Naczelnej Rady Ludowej, wydawany od dn. 16 stycznia 1919 r. do dn. 20 marca 1919 r., którego nazwa od dn. 20 marca 1919 r. uległa zmianie na „Tygodnik Urzędowy", wydawany do dn. 31 grudnia 1919 r.,

6) Dziennik Urzędowy Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej, wydawany od dn. 12 stycznia 1920 r. do dn. 8 kwietnia 1922 r.,

7) Dziennik Rozporządzeń Polskiej Komisji Likwidacyjnej, wydawany w Krakowie od dn. 6 grudnia 1918 r., którego nazwa uległa z dniem 14 lutego 1919 r. zmianie na: „Dziennik Rozporządzeń Polskiej Komisji Likwidacyjnej (Komisja Rządząca)",

pisy częściowo niedostępnymi nie tylko dla interesowanych kół społeczeństwa, ale również dla władz i urzędów, powołanych do stosowania ich w praktyce.

W związku z tem wywiązała się potrzeba opracowania obowiązującego ustawodawstwa wojskowego przez zebranie całego dotyczącego materjału z podzieleniem go dla łatwiejszej orjentacji na odpowiednie działy, podające aktualne teksty poszczególnych norm prawnych i udostępnienie w ten sposób odnośnych przepisów interesowanym kołom społeczeństwa oraz władzom mającym je stosować. Odpowiedzieć tej potrzebie — jest właśnie zadaniem niniejszego wydawnictwa.

Przy opracowaniu materjału wywiązała się konieczność odstąpienia od zgrupowania go wedle wyżej wskazanych działów, na jakie możnaby podzielić ustawodawstwo wojskowe zależnie od charakteru jego przepisów. Zgrupowaniu takiemu stanęło na przeszkodzie dążenie, by w pracy niniejszej podać również i najnowsze rozporządzenia wykonawcze, a między

zaś z dniem 1 marca 1919 r. na: „Dziennik Rozporządzeń Komisji Rządzącej", wydawany w Krakowie od dn. 1 marca 1919 r. do dn. 26 marca 1919 r.

8) Dziennik Rozporządzeń Generalnego Delegata Rządu dla Galicji, wydawany w Krakowie od dn. 26 marca 1919 r. do dn. 15 czerwca 1919 r.,

9) Zbiór Rozporządzeń Tymczasowego Komitetu Rządzącego, wydawany we Lwowie od dn. 26 listopada 1918 r. do dn. 21 stycznia 1919 r. oraz dziennik urzędowy „Gazeta Lwowska",

10) Dziennik Urzędowy Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, wydawany w Cieszynie od dn. 17 stycznia 1919 r. do dn. 31 stycznia 1920 r.,

11) Dziennik Urzędowy Prefekta przy Komisji Międzynarodowej w Cieszynie dla wschodniej części Księstwa Cieszyńskiego, wydawany od dn. 28 lutego 1920 r. do dn. 9 sierpnia 1920 r.,

12) Dziennik Urzędowy Komisarza Rządowego Śląska Cieszyńskiego, wydawany w Cieszynie od dn. 7 grudnia 1920 r. do dn. 8 stycznia 1921 r. przemianowany na Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej Śląska Cieszyńskiego, wydawany w Cieszynie od dn. 8 stycznia 1921 r. do dn. 1 czerwca 1922 r.,

13) Gazeta Urzędowa Górnego Śląska (Journal officiel de Haute - Silesie) wydawany przez Komisję międzysojuszniczą w Opolu od dn. 28 lutego 1920 r. do dn. 17 czerwca 1922 r.,

14) Dziennik Urzędowy Generalnego Komisarza Cywilnego, utworzony rozporządzeniem tegoż z dnia 5 marca 1919 r., który z dniem 10 kwietnia 1919 r. otrzymał nazwę: „Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich" i pod tą nazwą wychodził do dn. 25 października 1920 r.,

15) Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego, wydawany od dn. 17 lutego 1920 r. do dn. 12 lipca 1920 r.,

16) Dziennik Urzędowy Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych, wydawany od dn. 20 października 1920 r. do dn. 12 grudnia 1920 r.,

17) Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej, wydawany od dn. 17 listopada 1920 r. do dn. 18 kwietnia 1922 r.,

18) Dziennik Ustaw śląskich, wydawany na zasadzie ust. III art. 40 Statutu Organicznego Województwa Śląskiego, od dnia 17 czerwca 1922 r.,

19) Dzienniki urzędowe poszczególnych Ministerstw, a w pierwszym rzędzie dziennik urzędowy M. S. Wojsk., który przekształcony z „Dziennika Rozporządzeń Komisji Wojskowej", istniejącej przed utworzeniem M. S. Wojsk, otrzymał pierwotnie nazwę: „Dziennik Rozporządzeń Ministerstwa Spraw Wojskowych", zmienioną następnie na „Dziennik Rozkazów Wojskowych", wreszcie na dotąd utrzymaną nazwę „Dziennik Rozkazów".

Ponadto materjały z zakresu prawa wojskowego znajdują się w wydawnictwach b. państw zaborczych, przeznaczonych do promulgowania przepisów prawnych.

innemi zwłaszcza rozpoządzenie wykonawcze do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, które wydane zostało w czasie, gdy druk pierwszego tomu niniejszego wydawnictwa był już w znacznej części ukończony, oraz takież rozporządzenia do przepisów ustawowych o osobistych i rzeczowych świadczeniach wojennych, które mają się w najbliższym czasie ukazać. Pociągnęło to za sobą konieczność umieszczenia dotyczących działów w drugim tomie, co znów wywołało potrzebę ugrupowania materjału bez ścisłego zachowania jego systematycznego, wyżej wskazanego, podziału. Ponieważ jednak w pracy niniejszej cały materjał dla ułatwienia orjentacji podzielono na szereg odrębnych działów, związek zaś między poszczególnymi działami zaznaczano drogą uwag przy poszczególnych postanowieniach prawnych — przeto w takiem ujęciu odstąpienie od teoretycznego podziału, zależnie od charakteru przepisów, nie powinno nasuwać zastrzeżeń — zwłaszcza, że umożliwiło ono umieszczenie w niniejszem wydawnictwie również i przepisów wydanych już w czasie jego druku, a więc uczynienie go możliwie jaknajaktualniejszem.

Przy opracowywaniu poszczególnych działów uwzględniono nie tylko teksty o charakterze ustawowym, ale pomieszczono w nich również i te dekrety Naczelnego Wodza, oraz rozkazy i rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych, jakkolwiek nie ogłoszone w Dzienniku Ustaw R. P., które określają ogólnie obowiązki i uprawnienia służbowe osób wojskowych, ustawowo nieunormowane — i tem samem mają, co już wyżej uzasadniono, charakter przepisów prawnie obowiązujących. W dziale międzynarodowego prawa wojennego, ograniczono się ze względów technicznych do podania tekstów dotyczących umów, protokółów i t. p. jedynie w przekładzie polskim, wedle brzmienia ogłoszonego w Dz. U. R. P. nie zaś w tekstach oryginałów, tj. w tekstach francuskich. W dziale przepisów odnoszących się obszarów warownych i rejonów umocnionych, poddano krytycznemu rozpatrzeniu moc obowiązującą norm prawnych b. państw zaborczych, umieszczonych w oficjalnym zbiorze M. S. Wojsk. z r. 1927*) i szereg ich pominięto, jako obecnie nieobowiązujących, teksty zaś norm, które moc obowiązującą zachowały, podano w przekładzie polskim wedle powyższego oficjalnego zbioru, po dokonaniu jedynie niezbędnych poprawek przekładu. W dziale obejmującym przepisy odnoszące się do orderów i odznaczeń, podano nie tylko przepisy dotyczące orderów i odznaczeń nadawanych wyłącznie osobom wojskowym, ale również przepisy dotyczące wszystkich innych orderów i odznaczeń, ponieważ mogą być one nadawane i za zasługi w służbie wojskowej. Podobnie w innych działach, a zwłaszcza w dziale ogólnych przepisów organizacyjnych i admi-

*) „Zbiór ustaw, rozporządzeń i t. p. państw zaborczych, dotyczących twierdz i umocnień". Wydawnictwo M. S. Wojsk. L. 4358/Dep. IX/II/27 — Warszawa 1927.

nistracyjnych i w końcowym dziale, obejmującym przepisy różne, podano między innemi poszczególne normy, które jakkolwiek nie noszą charakteru postanowień wojskowych, posiadają jednak dla władz wzgl. osób wojskowych praktyczną doniosłość i są przez władze wojskowe stosowane. Dział sądownictwa wojskowego w niniejszem wydawnictwie pominięto, został on bowiem już odrębnie opracowany*), ponadto zaś ustawodawstwo w zakresie sądownictwa wojskowego, stanowiące oddzielną całość, zasadniczo różną od prawa administracyjnego, wychodziłoby poza granice zakreślone niniejszemu wydawnictwu.

Oddając niniejsze wydawnictwo do użytku władz i urzędów wojskowych i cywilnych, oraz interesowanych kół społeczeństwa, świadomi jesteśmy, że w pracy naszej mogły się znaleźć pewne nieuniknione usterki i niedociągnięcia, które jednak powinny znaleźć choć częściowe usprawiedliwienie w bardzo poważnych trudnościach, jakie nasuwa opracowanie tak obszernego, w tylu różnych źródłach prawnych pomieszczonego materjału, oraz w tem, że wydawnictwo nasze jest pierwszą próbą w Polsce opracowania całokształtu prawa obowiązującego w tak szerokiej dziedzinie.

Świadomość, że w ten sposób możemy się przyczynić do ułatwienia orjentacji w odnośnych przepisach i do udostępnienia ich interesowanym, była nam w tej trudnej pracy zachętą, a było niem w dużej części i życzliwe odnoszenie się do naszych zamierzeń ze strony przełożonych. W szczególności poczuwamy się do obowiązku złożenia podziękowania Panu I Wiceministowi Spraw Wojskowych i Szefowi Administracji Armji Gen. Dyw. Danielowi Konarzewskiemu za moralne poparcie wydawnictwa i zalecenie go do użytku służbowego, oraz Panu Szefowi Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk. i Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu Gen. Bryg. Dr. Józefowi Dańcowi, który poza zachętą do podjęcia tej pracy, — okazywał dla niej najżywsze zainteresowanie, a przez cenne uwagi udzielał nam życzliwej pomocy w doprowadzeniu jej do skutku.

Zarazem poczuwamy się również do obowiązku złożenia podziękowania Panu Gen. Bryg. Dr. Emilowi Mecnarowskiemu jako przewodniczącemu Sekcji Prawniczej Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, pod której egidą niniejsza praca wychodzi, oraz Panu Płk. Władysławowi Langnerowi, Szefowi Biura Ogólno-Administracyjnego M. S. Wojsk. za nader życzliwe odnoszenie się do wydawnictwa, okazywanie mu żywego zainteresowania i słowa zachęty w toku opracowywania go.

*) Materjalne prawo wojskowe karne zostało opracowane przez Mecnarowskiego, Saskiego, Buszyńskiego i Matznera w komentarzu do kodeksu karnego wojskowego — Warszawa 1929 r., zaś ustawa wojskowego postępowania karnego wydana została przez M. S. Wojsk. (Warszawa, 1920 r. Główna Księgarnia Wojskowa).

SPIS DZIAŁÓW

UMIESZCZONYCH W OBU TOMACH.

TOM I.

DZIAŁ I. OGÓLNE PRZEPISY ORGANIZACYJNE I ADMINISTRACYJNE.
DZIAŁ II. MIĘDZYNARODOWE PRAWO WOJENNE.
DZIAŁ III. STAN WOJENNY I STAN WYJĄTKOWY.
DZIAŁ IV. OBSZARY WAROWNE I REJONY UMOCNIONE.
DZIAŁ V. PRZEMYSŁ WOJENNY.
DZIAŁ VI. KOMUNIKACJA.
DZIAŁ VII. ASYSTENCJA WOJSKOWA.
DZIAŁ VIII. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW W. P.
DZIAŁ IX. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ.
DZIAŁ X. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH W. P.
DZIAŁ XI. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH MARYNARKI WOJENNEJ.
DZIAŁ XII. OFICERSKIE SĄDY HONOROWE.
DZIAŁ XIII. PRZEPISY DYSCYPLINARNE.
DZIAŁ XIV. ORDERY, ODZNACZENIA I ODZNAKI.
DZIAŁ XV. WETERANI POWSTAŃ NARODOWYCH.

TOM II.

DZIAŁ XVI. BROŃ I AMUNICJA.
DZIAŁ XVII. OSADNICTWO WOJSKOWE.
DZIAŁ XVIII. POWSZECHNY OBOWIĄZEK WOJSKOWY.
DZIAŁ XIX. ZASIŁKI DLA RODZIN OSÓB WOJSKOWYCH.
DZIAŁ XX. UPOSAŻENIE WOJSKA.
DZIAŁ XXI. ZAOPATRZENIE EMERYTALNE.
DZIAŁ XXII. INWALIDZI.
DZIAŁ XXIII. ŚWIADCZENIA WOJENNE.
DZIAŁ XXIV. PODWODY.
DZIAŁ XXV. KWATERUNEK WOJSKOWY.
DZIAŁ XXVI. RÓŻNE.
ADDENDA.
SKOROWIDZ.

TREŚĆ TOMU I.

Str.

Słowo wstępne VII

Spis działów umieszczonych w obu tomach XVII

DZIAŁ I.

OGÓLNE PRZEPISY ORGANIZACYJNE I ADMINISTRACYJNE.

1. Dekret o utworzeniu Ministerstw: Spraw Zewnętrznych, Spraw Wojskowych, Komunikacji i Aprowizacji z dn. 26 października 1918 r. (Dz. P. P. P. Nr. 14 poz. 30) 5
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 sierpnia 1926 r. w sprawie zasad organizacji i urzędowania Ministerstw („Monitor Polski" Nr. 203 poz. 578) . 5
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 3 kwietnia 1922 r. o marynarce wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 243) 11
4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 980) 12
5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20 czerwca 1928 r. o pieczęciach urzędowych (Dz. U. R. P. Nr. 65 poz. 593) 18
6. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 724) 20
7. Rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z dnia 24 września 1924 r. do ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 85 poz. 820) 22
8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Język państwowy i urzędowania — obowiązujące zasady w urzędowaniu i korespondencji (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 48/24 poz. 682) 25
9. Dekret Naczelnego Wodza o administracji Siły Zbrojnej z dnia 20 marca 1921 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 poz. 295) 26
10. Dekret Naczelnego Wodza o zadaniach i organizacji Kontroli Administracji Wojskowej z dnia 11 kwietnia 1921 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 poz. 296) . 31
11. Instrukcja o wykonaniu Kontroli Administracji Wojskowej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/21 poz. 361) 36
12. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 sierpnia 1926 r. o wydawaniu dekretów w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 444) 44
13. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 sierpnia 1926 r. o sprawowaniu dowództwa nad siłami zbrojnemi w czasie pokoju i o ustanowieniu Generalnego Inspektora sił zbrojnych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 445) 45

Str.

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 października 1926 r. o utworzeniu Komitetu Obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 108 poz. 633) . . 46

15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego („Monitor Polski" Nr. 26 poz. 59) 47

16. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 21 marca 1927 r. co do wykonania § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego („Monitor Polski" Nr. 67 poz. 151) 50

17. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 listopada 1929 r. co do wykonania § 9 i 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego („Monitor Polski" Nr. 281 poz. 651) . . . 52

18. Zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 9 grudnia 1929 r. w sprawie utworzenia Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego na Bielanach („Monitor Polski" Nr. 50 z roku 1930 poz. 81) . 52

19. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1930 r. w sprawie wymiarów i sposobu umieszczania bandery i flagi na statkach i łodziach państwowego zarządu rzecznego (Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 128) . . . 56

20. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 marca 1930 r. w sprawie flag i innych znaków wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 129) 57

DZIAŁ II.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO WOJENNE.

1. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. wraz z odnośnym regulaminem (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 395) 63

2. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 160) 63

3. Konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 160) 64
tudzież jako załącznik do powyższej konwencji
Regulamin dotyczący praw i zwyczajów wojny lądowej 66

4. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Polski do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 393) . . . 73

5. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 158) 73

6. Konwencja dotycząca rozpoczęcia kroków nieprzyjacielskich (Dz. U. R. P. Nr. 21 z 1927 r. poz. 159) 74

7. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 394) 75

Str.

8. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej podpisanej w Hadze, dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 162) 76

9. Konwencja dotycząca praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 z 1927 r. poz. 163) 76

10. Uchwała Rady Ministrów z dnia 27 maja 1919 r. w sprawie akcesu Państwa Polskiego do konwencji genewskiej (Dz. Rozk. Wojsk. Nr. 82 poz. 2291) . . 80

11. Ustawa z dnia 23 lipca 1926 r. o zatwierdzeniu zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 28 czerwca 1919 r. przystąpienia Rzeczypospolitej do międzynarodowej konwencji o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, podpisanej w Genewie dnia 6 lipca 1906 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 462) . . . 80

12. Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 stycznia 1927 r. w sprawie opublikowania międzynarodowej konwencji genewskiej z dnia 6 lipca 1906 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych (Dz. U. R. P. N. 28 poz. 225) 81

13. Konwencja o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych (Dz. U. R. P. Nr. 28 z 1927 r. poz. 226) 81

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1927 r. o Stowarzyszeniu „Polski Czerwony Krzyż" (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 688) . . . 87

15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej dnia 1 września 1927 r. o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 689) . . 88

16. Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych, oraz środków bakterjologicznych (Dz. U. R. P. Nr. 28 z 1929 r. poz. 278) 89

17. Oświadczenie rządowe z dnia 3 kwietnia 1929 r. w sprawie złożenia dokumentu ratyfikacyjnego międzynarodowego protokółu dotyczącego zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych, oraz środków bakterjologicznych podpisanego w Genewie 17 czerwca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 279) 91

18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 maja 1929 r. w sprawie utworzenia Komitetu Narodowego w celu przygotowania obrony i ratownictwa ludności przed wojną chemiczną („Monitor Polski" Nr. 132 poz. 327) 91

19. Ustawa z dnia 23 marca 1929 r. w sprawie zatwierdzenia zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 14 października 1920 r. przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 256) . . 92

20. Oświadczenie rządowe z dnia 18 grudnia 1929 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 9 z 1930 roku poz. 64) 92

21 Konwencja o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych (Dz. U. R. P. Nr. 9 z 1930 roku poz. 64) 93

DZIAŁ III.

STAN WOJENNY I STAN WYJĄTKOWY.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54) 111

2. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. w sprawie wydawania Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza i sposobu obwieszczania rozporządzeń i zarządzeń na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 po. 154) 120

Str.

3 Rozporządenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, o zakresie działania Generalnego Komisarza Cywilnego i Komisarzy Cywilnych na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. N. 19 poz. 153) 122

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Poczt i Telegrafów w sprawie określenia właściwości, toku instancji i trybu postępowania władz administracyjnych na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 155) 125

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. w sprawie przymusowego wycofywania z zagrożonych obszarów Państwa ludności i mienia (Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 678) 127

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 307) 129

DZIAŁ IV.

OBSZARY WAROWNE I REJONY UMOCNIONE.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 czerwca 1927 r. w sprawie uznawania pewnych obszarów i miejscowości za obszary warowne, lub rejony umocnione (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 483) 141

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 stycznia 1928 r. w sprawie uznania miasta Wilna i okolicy za obszar warowny (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 273) 143

3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 stycznia 1923 r. w przedmiocie zniesienia ograniczeń w rejonie fortecznym obozu warownego Poznań (Monitor Polski Nr. 55 poz. 54) 144

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 listopada 1924 r. w sprawie zniesienia niektórych rejonów zakazu budowy i rozszerzenia rejonu bezpieczeństwa w Hołosku obozu warownego Lwów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 47 poz. 669) 144

5. Art. 1, 7, 21, 27, 328, 331, 342, 356, 399, 400, 418, 419 i 422 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202) 146

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, w sprawie udzielania przez władze wojskowe pozwoleń na wzniesienie, przebudowę luz zmianę budynku w pobliżu twierdz lub w rejonach fortyfikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 16 poz. 120) 149

PRZEPISY PRAWNE PAŃSTW ZABORCZYCH, DOTYCZĄCE TWIERDZ I UMOCNIEŃ.

I. Były zabór rosyjski:

7. Najwyższe rozporządzenie (carski ukaz) z dnia 30. listopada 1912 r. w sprawie miejscowych zarządów wojskowych (Zbiór postanowień wojskowych z 1869 r. wydanie III z roku 1912) 151

8. Najwyższy rozkaz z dnia 16 sierpnia 1911 r. w sprawie zniesienia przepisów o utrzymaniu esplanad w twierdzach: Dęblin, Zegrze i Warszawa, i zatwierdzeniu przepisów utrzymania esplanady twierdzy warszawskiej (Zbiór praw i rozporządzeń wydawany przy Senacie Rządzącym Rok 1911, Nr. 199) . . 155

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 1912 r. w sprawie ogłoszenia Grodna za obszar warowny (Dz. Ust. i Rozp. Rządu rosyjskiego rok 1912 Nr. 236 poz. 2117) 161

Str.

10. Przepisy o utrzymaniu esplanady twierdzy Osowiec i wznoszeniu na esplanadzie zabudowań (Najw. Rozk. z dnia 26 marca 1896 r.) 162

11. Przepisy o utrzymaniu esplanady Brzeskiej twierdzy (Najw. Rozk. z dnia 26 marca 1896 r.) 164

II. Były zabór niemiecki:

12. Ustawa z dnia 21 grudnia 1871 r. o ograniczeniach własności nieruchomej w okolicach twierdz (Dz. ust. Rzeszy niem. Nr. 51 str. 459) 168

III. Były zabór austrjacki:

13. Rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości tudzież Naczelnego Dowództwa, z dnia 21 grudnia 1859 r. dotyczące wskazówek dla rejonów fortyfikacyjnych (Dz. u. p. austr. Rok 1860 poz. 10) 179

14. Cesarskie rozporządzenie z dnia 6 maja 1915 r. w sprawie zarządu cywilnego w obszarach twierdz (Dz. u. p. austr. Rok 1915 poz. 125) 187

DZIAŁ V.

PRZEMYSŁ WOJENNY.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195) 195

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej Państwowej Wytwórni Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim, oraz Państwowej Fabryki Karabinów w Warszawie, Państwowej Fabryki Broni Ręcznej w Radomiu, Państwowej Wytwórni Amunicji Działowej i Karabinowej w Skarżysku, tudzież Państwowej Fabryki Sprawdzianów w Warszawie (Dz. U. R. P. Nr. 43 poz. 382) 200

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1927 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie" w powiecie kozienickim, oraz przedsiębiorstwa „Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie („Monitor Polski" Nr. 110 z dnia 14 maja 1927 r.) 201

4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" (Dz. U. R. P. Nr. 4 z 1928 r. poz. 27) 202

5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 11 poz. 12) 202

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie wydzielenia z ogólnej administracji państwowej wojskowych wytwórni umundurowania i oporządzenia przy okręgowych zakładach mundurowych w Warszawie, Krakowie i Poznaniu (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 430) 203

7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie zatwierdzenia statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 85 z dn. 12 kwietnia 1928 r.) 203

8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 429) 204

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 87 z dn. 14 kwietnia 1928 r.) 205

Str.

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 329) 205

11. Rozporządzenie Ministrów: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa, Reform Rolnych, Robót Publicznych, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów, z dnia 26 lutego 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 100) 210

12. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Komunikacji i Robót Publicznych z dnia 20 kwietnia 1929 r. w sprawie uzupełnienia wykazu przedsiębiorstw, wyliczonych w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ulgach dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 306) 212

13. Instrukcja Ministrów: Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Skarbu, Robót Publicznych i Komunikacji z dn. 12 października 1929 r. w sprawie trybu przyznawania przedsiębiorstwom przemysłowym i komunikacyjnym ulg przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. („Monitor Polski" Nr. 245 poz. 568) 213

DZIAŁ VI.

KOMUNIKACJA.

(Koleje Żelazne, Lotnictwo, Poczta, Radjotelegraf, Telefon, Gołębie Pocztowe, Żegluga Śródlądowa, Pojazdy Mechaniczne).

1. Ustawa z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 160) 221

2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Kolei Żelaznych i Ministra Skarbu z dnia 8 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 533) 223

3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Kolei Żelaznych z dnia 18. marca 1921 r. w przedmiocie wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju, oraz wojennej służby kolejowej (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 272) . . 225

4. Ustawa z dnia 14 grudnia 1920 r. w sprawie przejęcia kolei, zbudowanych przez b. władze okupacyjne, pod zarząd Ministerstwa Kolei Żelaznych (Dz. U. R. P. Nr. 3 z 1921 r. poz. 5) 230

5. Ustawa z dnia 14 października 1921 r. o udzielaniu koncesji na koleje żelazne prywatne (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 646) 231

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 294) 232

7. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych o trybie postępowania administracyjnego, w przedmiocie umieszczania przyrządów i znaków sygnalizacyjnych dla potrzeb żeglugi powietrznej na nieruchomej własności publicznej i prywatnej (Dz. U. R. P. Nr. 1 z 1929 r. poz. 7) . . . 248

8. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych o publicznych wzlotach pokazowych statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 1 z 1929 r. poz. 8) 249

9. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu o sygnalizacji lotniczej i o lotniczych znakach naziemnych (Dz. U. R. P. Nr. 1 z 1929 r. poz. 9) 252

Str.

10. Rozporządzenie Ministra Komunikacji wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z dnia 15 lipca 1929 r. o zarządzeniu wylądowania lub wstrzymania odlotu statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 445) 258

11. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 11 kwietnia 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Poczt i Telegrafów, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa o lotniczej służbie łączności i meteorologicznej (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 459) 260

12. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Poczt i Telegrafów o lotniczej służbie radjoelektrycznej oraz o używaniu aparatów radjotechnicznych na pokładzie statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 460) 262

13. Rozporządzenie Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 maja 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o przypadkach, w których statki powietrzne mogą korzystać z lotnisk, hangarów, urządzeń lotniskowych i materjałów pędnych, oraz z pomocy odnośnego personelu lotniczego, jakoteż o sposobie wynagrodzenia za to korzystanie (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 461) 264

14. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 11 maja 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Wewnętrznych o systemie znaczenia statków powietrznych i sposobie umieszczania znaków na statkach (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 462) 269

15. Rozporządzenie Ministrów: Komunikacji, Spraw Wojskowych i Spraw Zagranicznych z dnia 15 maja 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych oraz Skarbu o przylocie do Polski i przelocie przez Polskę obcych statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 463) 271

16. Ustawa z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 7 z 1921 r. poz. 36) . . . 275

17. Ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 584) 277

18. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 października 1924 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych w sprawie zakładania, utrzymywania i eksploatowania urządzeń radjotechnicznych oraz w sprawie wyrobu sprzętu radjotechnicznego i handlu tym sprzętem (Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 915) 282

19. Ustawa z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 311) 284

20. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 1927 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 899) . 288

21. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 266) . 293

22. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 27 stycznia 1928 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 41 poz. 396) 294

DZIAŁ VII.

ASYSTENCJA WOJSKOWA.

1. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 2 stycznia 1919 r. o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych (Dz. P. P. P. Nr. 1 poz. 80) 337

2. Przepisy art. 8, 651 i 652 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19. marca 1928 r. zawierającego kodeks postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313) 338

Str.

3. Przepisy art. 19, 34 i 35 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315) . . 338

4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego (Dz. P. P. P. Nr. 35 poz. 276) 339

5. Przepisy §§ 18 — 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 15-go czerwca 1929 r. zawierającego regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 352) 344

6. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 23. listopada 1925 r. — Przepisy o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym (Regulamin służby wewnętrznej Cz. VIII) 345

DZIAŁ VIII.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW WOJSKA POLSKIEGO.

1. Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) 363

2. Ustawa z dnia 22 lipca 1925 r. ustalająca warunki mianowania na podporucznika korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów, oraz zmieniająca niektóre postanowienia art. 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588) 386

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 maja 1923 r. o zasadach dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 352) . . . 386

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 lipca 1923 r. o przenoszeniu oficerów do korpusu oficerów kontrolerów, oraz o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596) 389

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 sierpnia 1923 r. ustalające starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 647) 392

6. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 25 sierpnia 1922 r. w sprawie warunków przemianowania oficerów zaliczonych do rezerwy Armji na oficerów zawodowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37 poz. 535) 393

7. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 sierpnia 1923 r. w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 648) 394

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 sierpnia 1923 r. w sprawie przemianowania urzędników wojskowych na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 649) 396

9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 września 1923 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699) . . 396

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14. maja 1925 r. o organizacji i przepisach postępowania komisyj powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl p. b. art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 392) 398

11. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 czerwca 1925 r. w sprawie ustalenia warunków mianowania podporucznikiem (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 429) 401

Str.

12. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1925 r. o warunkach awansowania oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 739) 402

13. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1925 r. o warunkach przejścia oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji do korpusu zawodowych oficerów sanitarnych i weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 740) 403

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1925 r. o warunkach, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie sanitarnego, względnie weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 741) . . . 404

15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1925 r. w sprawie ustalenia starszeństwa byłych urzędników wojskowych Wojsk Polskich przy przemianowaniu na oficerów rezerwy (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 742) 406

16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 maja 1926 r. o komisji kwalifikacyjnej, powołanej do orzekania o nienadawaniu się oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tego korpusu awansowanych na generałów, do służby w tym korpusie (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282) 106

17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1927 r. w sprawie wykonania art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 985) 409

18. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 października 1928 r. wydane w porozumieniu z pozostałymi Ministrami w sprawie regulaminu, ustalającego organizację, oraz tryb postępowania Komisji Kwalifikacyjnej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych dla oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe („Monitor Polski" Nr. 257 poz. 611) 411

19. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o małżeństwie oficerów. (Dodatek do Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 29/21 poz. 590) 412

20. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11/23 poz. 149) . 417

21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/23 poz. 127) 442

22. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o sposobie sprawowania rzeczywistego dowództwa (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/23 poz. 128) . . . 450

23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27/23 poz. 364) 453

24. Dekret Naczelnego Wodza z dnia 25 września 1919 r. o ustanowieniu Oficerskiego Trybunału Orzekającego (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 93 poz. 3572) . . 456

25. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dnia 5 września 1923 r. do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 sierpnia 1923 r. ustalającego starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 poz. 425) 457

26. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o organizacji i przepisach postępowania komisyj powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl pkt. b) art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22/25 poz. 234) . . 458

27. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie zasad szkolenia kandydatów na oficerów zawodowych w korpusach osobowych oficerów sanitarnych i weterynaryjnych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36/25 poz. 363) . . . 460

Str.

28. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przeprowadzania nominacji na podporuczników rezerwy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/27 poz. 217) . . 461

29. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie przyjęcia podoficerów zawodowych do szkoły podchorążych rezerwy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11/29 poz. 106) 463

30. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26. lutego 1930 r. o przenoszeniu oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 15 poz. 108) 464

31. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12 kwietnia 1930 r. o przenoszeniu oficerów rezerwowych z innych korpusów osobowych na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 284) . . 466

DZIAŁ IX.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ.

1. Ustawa z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 626) . . . 473

2. Ustawa z dnia 6 lipca 1923 r. o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588) 481

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej, lub do poszczególnych jej korpusów (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709) 486

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 3 z 1926 r. poz. 15) 487

5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 czerwca 1927 r. w sprawie przenoszenia oficerów zawodowych do korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 533) 490

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. ustalające warunki przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych Polskiej Marynarki Wojennej, tudzież ustalające starszeństwo przy przemianowaniu (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 563) 492

7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 19 czerwca 1928 r. w sprawie przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 633) 493

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 262) 495

9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 263) 496

10. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 16. grudnia 1929 r. o ustaleniu cenzusu, na którego podstawie oficerowie polskiej marynarki wojennej mogą uzyskać odpowiednie dyplomy oficerów polskiej marynarki handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 17 z 1930 r. poz. 131) . . . 497

11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. — Awanse, oraz sposób obliczenia cenzusu pływania i sprawowania dowództwa w korpusie osobowym, względnie w okresie przejściowym we wszystkich korpusach osobowych polskiej marynarki wojennej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 poz. 101) 498

Str.

DZIAŁ X.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH WOJSKA POLSKIEGO.

1. Ustawa z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 68 z roku 1927 poz. 603) . . 511
2. Ustawa z dnia 21 lipca 1919 r. o przymusowem nauczaniu w wojsku polskiem (Dz. U. R. P. Nr. 63 poz. 373) 530
3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 grudnia 1925 r. o oznakach szeregowych (Dz. U. R. P. Nr. 126 poz. 899) 531
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 maja 1928 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 643) 533
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 666) . 590
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 października 1928 r. w sprawie regulaminu, ustalającego organizację, oraz tryb postępowania komisji kwalifikacyjnej dla wysłużonych podoficerów zawodowych, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe („Monitor Polski" Nr. 257 poz. 612) . 592
7. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 stycznia 1929 r. o nadawaniu posad oficerom zawodowym przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, oraz wysłużonym podoficerom zawodowym (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1 poz. 6) 593
8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 czerwca 1927 r. w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 poz. 196) 594
9. Rozporządzenie Ministrów: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 26 stycznia 1927 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, w sprawie klas (kursów) szkół zawodowych równoznacznych pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach, z ukończeniem sześciu klas gimnazjum lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 80) . 595
10. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 grudnia 1927 r. w sprawie spisu prywatnych szkół zawodowych, równoznacznych — pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach — z ukończeniem sześciu klas gimnazjum, lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 5 z roku 1928 poz. 36) . . . 596
11. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 czerwca 1929 r. w sprawie administrowania szeregowymi-uczniami. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 poz. 178) . 599
12. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1927 r. w sprawie przymusowego nauczania w wojsku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6 poz. 43) . . 609
13. Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do kuratorjum okręgów szkolnych i inspektorów szkolnych w sprawie świadectw z kursów przymusowego nauczania żołnierzy. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17/27 poz. 208) 610

DZIAŁ XI.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH MARYNARKI WOJENNEJ.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 251) 617

Str.

2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12 września 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 577) 634

3. Rozkaz wykonawczy Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej z dnia 5 kwietnia 1930 r. do rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. zarz. Kier. Mar. Woj. z 1930 r. Nr. 3) 681

4. Instrukcja Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej z dnia 5 kwietnia 1930 r. w sprawie ustalenia trybu postępowania przy przenoszeniu szeregowych mar. woj. (Dz. zarz. Kier. Mar. Woj. z 1930 r. Nr. 3). 696

DZIAŁ XII.

OFICERSKIE SĄDY HONOROWE.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. U. R. P. Nr. 93 poz. 834) . . . 705

2. Rozkaz wykonawczy Ministra Spraw Wojskowych do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/27 poz. 396) . . . 729

3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie przechowywania akt oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/28 poz. 217) . . 733

4. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie postępowania honorowego w razie śmierci oficera (Dz Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 26/28 poz. 299) . . . 736

DZIAŁ XIII.

PRZEPISY DYSCYPLINARNE.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1925 r. w sprawie wojskowych przepisów dyscyplinarnych (Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 638) . 741

2. Instrukcja Ministra Spraw Wojskowych o sposobie zastosowania Regulaminu służby wewnętrznej część IV „Przepisy dyscyplinarne" w szkołach wojskowych i korpusach kadetów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9/26 poz. 93) . . 760

3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Tymczasowe przepisy, dotyczące urządzenia dyscyplinarnych aresztów garnizonowych i oddziałowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15/26 poz. 155). 764

4. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Uprawnienie i zależność dyscyplinarna w ministerstwach cywilnych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9/30 poz. 89) . . 767

5. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Osoby wojskowe w stanie spoczynku, — karalność dyscyplinarna (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12/30 poz. 131) . 768

DZIAŁ XIV.

ORDERY, ODZNACZENIA I ODZNAKI.

1. Ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. orderu wojskowego „Virtuti Militari" (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 409) 775

2. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 554) 778

Str.

3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 19 lipca 1920 r. zawierający zarządzenia wykonawcze do rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. o odznace honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 poz. 640) 779

4. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 555) 780

5. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 19 lipca 1920 r. zawierający zarządzenia wykonawcze do rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. o odznace honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 poz. 639) 781

6. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. o ustanowieniu Krzyża Walecznych (Dz. U. R. P. Nr. 87 poz. 572) 781

7. Rozkaz Naczelnego Wodza z dnia 20 września 1920 r. — Nadawanie Krzyża Walecznych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 35 poz. 751) 783

8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 30 września 1920 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych" (Dz. U. R. P. Nr. 119 poz. 790) 784

9. Ustawa z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Orła Białego" (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 136) 787

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 października 1924 r. o ustanowieniu statutu „Orła Białego" („Monitor Polski" Nr. 245 poz. 775) . 790

11. Ustawa z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski" (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137) 792

12. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski" (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255) 795

13. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w przedmiocie ustanowienia statutu orderu „Odrodzenia Polski" („Monitor Polski" Nr. 100 z dnia 2 maja 1923 r.) 796

14. Ustawa z dnia 23 czerwca 1923 r. o ustanowieniu „Krzyża Zasługi" (Dz. U. R. P. Nr. 62 poz. 458) 799

15. Uchwała Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dnia 27 marca 1922 r. w przedmiocie ustanowienia Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej (Dz. Urzęd. Tymcz. Kom. Rządzącej Litwy Środkowej Nr. 11/61) . . . 801

16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o ustanowieniu Krzyża Zasługi za Dzielność (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 279) . . . 802

17. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ustanowieniu Medalu za Ratowanie Ginących (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 351) . . 804

18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 kwietnia 1928 r. o Medalu Pamiątkowym za Wojnę 1918 — 1921 („Monitor Polski" Nr. 233 poz. 533) . . . 805

19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 21 października 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Sprawiedliwości, o sposobie nadania Medalu Pamiątkowego za Wojnę 1918 — 1921 („Monitor Polski" Nr. 253 poz. 600) 806

20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 września 1928 r. w sprawie medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 247 poz. 543) 809

21. Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 1928 r. w sprawie nadawania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Nepodległości („Monitor Polski" Nr. 250 poz. 593) 810

22. Zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 3 listopada 1928 r. w sprawie nadania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 32 poz. 354) 813

Str.

23. Okólnik Ministra Sprawiedliwości Nr. 860/I. U. 24 w sprawie przekazywania na rzecz Skarbu Narodowego dekoracji i innych odznaczeń nadanych przez b. władze zaborcze i okupacyjne (Dz. Urzędowy Min. Sprawiedliwości Nr. 8 z dnia 15 kwietnia 1924 r.) 814

24. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Odznaki pamiątkowe formacyj (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/28 poz. 123) 816

25. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Noszenie odznaczeń przez oficerów i szeregowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 19 z dnia 17 czerwca 1929 r.). . 818

DZIAŁ XV.

WETERANI POWSTAŃ NARODOWYCH.

1. Ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom z r. 1831, 1848 i 1863 (Dz. U. R. P. Nr. 2 z 1920 r. poz. 5). . . . 827

2. Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212) 827

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 1927 r. uzupełniające postanowienia ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 737) 829

4. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lipca 1922 r. do ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. i wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 54 poz. 498) . . 830

5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 listopada 1924 r. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu, w sprawie umieszczenia weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. w zakładach opiekuńczych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 945) 838

6. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Przepis ubioru weteranów 1863 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 20/22 poz. 304) 839

7. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Leczenie weteranów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11/23 poz. 154) 840

8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych. — Dokumenty legitymacyjne dla oficerów, ich rodzin, weteranów powstań narodowych oraz byłych oficerów. (Przepis służbowy L. 325 — 60 z dnia 29 kwietnia 1926 r.) 841

DZIAŁ I.

OGÓLNE PRZEPISY ORGANIZACYJNE I ADMINISTRACYJNE.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Dekret o utworzeniu Ministerstw: Spraw Zewnętrznych, Spraw Wojskowych, Komunikacji i Aprowizacji z dn. 26 października 1918 r. (Dz. P. P. P. Nr. 14 poz. 30).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 sierpnia 1926 r. w sprawie zasad organizacji i urzędowania Ministerstw („Monitor Polski" Nr. 203 z dn. 6 września 1926 r. poz. 578).
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 3 kwietnia 1922 r. o marynarce wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 243).
4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 980).
5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20 czerwca 1928 r. o pieczęciach urzędowych (Dz. U. R. P. Nr. 65 poz. 593).
6. Ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 724).
7. Rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z dnia 24 września 1924 r. do ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 85 poz. 820), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych

   rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 21 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 59).
8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Język Państwowy i urzędowania — obowiązujące zasady w urzędowaniu i korespondencji (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 48 z dnia 4 grudnia 1924 r. poz. 682).
9. Dekret Naczelnego Wodza o administracji Siły Zbrojnej z dn. 20 marca 1921 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dn. 19 kwietnia 1921 r.).
10. Dekret Naczelnego Wodza o zadaniach i organizacji kontroli Administracji Wojskowej z dn. 11 kwietnia 1921 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dn. 19 kwietnia 1921 r.).
11. Instrukcja o wykonaniu kontroli Administracji Wojskowej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 12 maja 1921 r.).
12. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 sierpnia 1926 r. o wydawaniu dekretów w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 444).
13. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 sierpnia 1926 r. o sprawowaniu dowództwa nad siłami zbrojnemi w czasie pokoju i o ustanowieniu Generalnego Inspektora sił zbrojnych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 445) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych

    dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30 kwietnia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 303).

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 25 października 1926 r. o utworzeniu Komitetu Obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 108 poz. 633):

15. Rozporządzenie Rady Mnistrów z dn. 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Wojewódzkich, Państwowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego („Monitor Polski" Nr. 26 z dn. 3 lutego 1927 r. poz. 59).

16. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 21 marca 1927 co do wykonania § 3 wyżej pod l. p. 15 wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów („Monitor Polski" Nr. 67 z dn. 23 marca 1927 r. poz. 151).

17. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 14 listopada 1929 r. co do wykonania § 9 i 13 wyżej pod l. p. 15 wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów („Monitor Polski" Nr. 281 z dn. 6 grudnia 1929 r. poz. 651).

18. Zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 9 grudnia 1929 r. w sprawie połączenia Państwowego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie i Centralnej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu w jeden zakład naukowy pod nazwą Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach. (Monitor Polski z dnia 1 marca 1930 r. Nr. 50, poz. 81) oraz jako załącznik do tego zarządzenia:

Statut Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach.

19. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1930 r. w sprawie wymiarów i sposobu umieszczenia bandery i flagi na statkach i łodziach państwowego zarządu rzecznego (Dz. U. R. P. Nr 17 poz. 128).

20. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 marca 1930 r. w sprawie flag i innych znaków wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 129).

1.

DEKRET

o utworzeniu Ministerstw: Spraw Zewnętrznych, Spraw Wojskowych, Komunikacji i Aprowizacji.

(Dz. P. P. P. Nr. 14 poz. 30 z dn. 2 listopada 1918 r.).

My, Rada Regencyjna Królestwa Polskiego, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1. W uchyleniu odnośnych postanowień art. 20. Dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji Władz Naczelnych (Dz. Praw Nr. 1, poz. 1) — przekształca się istniejący przy Prezydencie Ministrów Departament Spraw Politycznych na Ministerstwo Spraw Zewnętrznych, zaś Komisję Wojskową — na Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Przekazanie spraw ma nastąpić niezwłocznie.

(art. 2 i 3, jako dotyczące Min. Aprowizacji i Komunikacji pominięto).

Art. 4. Prezydent Ministrów w porozumieniu z interesowanymi Ministrami wykona niniejszy Dekret i zarządzi ścisłe rozgraniczenie zakresu kompetencji poszczególnych Ministerstw.

Dan w Warszawie, dnia 26 października 1918 roku.

2.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 25 sierpnia 1926 r.

w sprawie zasad organizacji i urzędowania Ministerstw.

(„Monitor Polski" Nr. 203 z dnia 6 września 1926 r. poz. 578).

Na podstawie art. 13 i 15 dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji władz naczelnych (Dz. P. K. P. Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

§ 1. Ustala się załączone do niniejszego rozporządzenia zasady organizacji i urzędowania Ministerstw.

§ 2. Jeżeli w poszczególnych Ministerstwach okaże się potrzeba wydania niektórych odmiennych przepisów odnoszących się do jego organizacji i zasad urzędowania, właściwy Minister przedłoży je do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

§ 3. Rada Ministrów zatwierdza statut organizacyjny każdego Ministerstwa na wniosek właściwego Ministra.

Na podstawie zatwierdzonego statutu Minister ustala szczegółowy podział czynności Ministerstwa pomiędzy departamenty i wydziały. Podział ten poddaje się rewizji z końcem każdego roku i po zatwierdzeniu przez Ministra ogłasza się w Dzienniku Urzędowym.

§ 4. Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 października 1920 r. w sprawie organizacji i zasad urzędowania Ministerstw („Monitor Polski" Nr. 251).

ZASADY ORGANIZACJI I URZĘDOWANIA MINISTERSTW.

I. Przepisy ogólne.

Minister.

§ 1. Minister sprawuje naczelną władzę w zakresie poruczonego mu działu służby.

Pełni on swoje funkcje urzędowe przy pomocy urzędników Ministerstwa z wyjątkiem tych funkcji, dla których istnieją osobne urzędy i organa centralne na podstawie przepisów szczególnych. Stosunek tych urzędów i organów do Ministra i Ministerstwa określają specjalne przepisy o ich ustroju oraz statuty organizacyjne Ministerstw.

§ 2. O ile ustawy nie stanowią inaczej, żaden z urzędników Ministerstwa nie posiada samodzielnej władzy z tytułu zajmowanego stanowiska, lecz sprawuje ją tylko z upoważnienia Ministra w granicach zakreślonych przepisami organizacyjnemi i poleceniami Ministra.

Podział Ministerstwa.

§ 3. Ministerstwo dzieli się na departamenty, a departamenty dzielą się na wydziały. Liczbę i nazwy departamentów i wydziałów ustala statut organizacyjny Ministerstwa.

II. Rola Ministra w Ministerstwie.

Funkcje Ministra.

§ 4. Minister jest zwierzchnikiem wszystkich urzędników Ministerstwa, nadaje ogólny kierunek jego działalności i sprawuje nad tą działalnością naczelny nadzór. Za kierunek polityki w swoim resorcie i działalność podległego mu Ministerstwa ponosi on odpowiedzialność.

W szczególności Minister:

a) udziela dyrektyw ze stanowiska politycznego i interesu publicznego;

b) nadaje kierunek pracom legislacyjnym;

c) koordynuje działalność departamentów oraz działalność całego Ministerstwa z działalnością podlegających mu lecz wyłączonych z Ministerstwa specjalnych urzędów i organów centralnych;

d) aprobuje projekty załatwienia spraw, które sobie do aprobaty zastrzeże.

Do nich z reguły należą:

a) projekty ustaw i rozporządzeń oraz innych uchwał, wnoszone na Radę Ministrów;

b) projekty własnych rozporządzeń Ministra;

c) sprawy odnoszące się do Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu i Senatu;

d) korespondencja z innymi Ministrami ad personam;

e) odpowiedzi na interpelacje;

f) ważniejsze sprawy osobowe i organizacyjne.

Zastępstwo Ministra.

§ 5. Gdy Minister nie może pełnić swych obowiązków, zastępuje go podsekretarz stanu, a gdy podsekretarza stanu niema lub gdy i on nie może pełnić obowiązków — dyrektor departamentu.

O pierwszeństwie zastępstwa Ministra między kilku podsekretarzami stanu lub dyrektorami departamentów rozstrzyga zarządzenie Ministra, a w braku takiego zarządzenia — starszeństwo służbowe.

III. Departamenty i Wydziały.

Dyrektor departamentu i naczelnik wydziału, ich zastępstwo.

§ 6. Na czele departamentu stoi dyrektor departamentu, na czele wydziału — naczelnik wydziału.

Gdy dyrektor departamentu nie może pełnić swoich obowiązków, zastępuje go jeden z naczelników wydziału, wyznaczony przez Ministra. W analogicznym wypadku naczelnika wydziału zastępuje jeden z urzędników referujących, wyznaczony przez dyrektora departamentu. W obydwóch wypadkach zastępcom służą te same prawa, jak i urzędnikom, których zastępują i ciąży na nich taka sama odpowiedzialność.

Zakres czynności departamentu.

§ 7. Departament obejmuje zespół spraw jednorodnych lub pozostających ze sobą w związku faktycznym lub prawnym, a przez to wymagających jednolitego fachowego kierownictwa.

Zakres czynności wydziału.

W jeszcze większej mierze zasada ta stosuje się do wydziałów, przyczem zakres czynności każdego z nich powinien być tak obliczony, aby naczelnik wydziału miał możność bezpośrednio kierować sprawami.

Departament organizacyjny.

§ 8. Sprawy organizacyjne i nadzoru nad urzędowaniem centrali oraz władz i urzędów Ministerstwu podległych, sprawy osobowe, finansowo-gospodarcze, statystyczne i wydawnicze oraz sekretarjat Ministra powinny być w miarę możności łączone w jednym departamencie organizacyjnym względnie ogólnym.

Obowiązki dyrektora departamentu organizacyjnego w zasadzie powinny być poruczone podsekretarzowi stanu.

Szczególne funkcje podsekretarza stanu.

§ 9. Niezależnie od funkcyj, związanych z ewentualnemi obowiązkami dyrektora departamentu organizacyjnego oraz z ewentualnem zastępstwem Ministra tudzież niezależnie od odpowiedzialności za te funkcje — podsekretarz stanu sprawuje nadzór nad systemem pracy i sprawami techniczno-organizacyjnemi we wszystkich działach resortu.

W Ministerstwach, w których jest dwóch lub więcej podsekretarzy stanu zakres ich kompetencji i odpowiedzialności ustala Minister.

Obowiązki dyrektora departamentu.

§ 10. Dyrektor departamentu sprawuje ogólne kierownictwo powierzonego mu działu służby, zgodnie z przepisami prawa, interesem publicznym oraz z politycznemi i rzeczowemi dyrektywami Ministra.

Odpowiedzialność dyrektora departamentu.

Dyrektor departamentu jest odpowiedzialny:

a) za nadzór nad należytem spełnianiem obowiązków przez naczelników wydziałów;

b) za koordynowanie działalności wydziałów w obrębie departamentu oraz koordynowanie działalności departamentu z innemi departamentami Ministerstwa pod względem prawnym i rzeczowym;

c) za stronę prawną aprobowanych przez siebie załatwień t. j. za ich zgodność z przepisami ustaw i rozporządzeń oraz zarządzeniami natury ogólnej;

d) za zgodność załatwień, aprobowanych przez siebie z politycznemi i rzeczowemi dyrektywami Ministra oraz ogólnym interesem publicznym i za zachowanie jednolitości w ich traktowaniu;

e) za celowość aprobowanych załatwień w ramach przepisów prawa i dyrektyw Ministra;

f) za przestrzeganie zasad oszczędności w administracji państwowej;

g) za ścisłe informowanie Ministra o stanie spraw, które powinny być podane do jego wiadomości oraz za ścisłe podanie dyrektyw Ministra do wiadomości naczelników wydziałów i dopilnowanie ich wykonania.

Poszczególne czynności dyrektora departamentu.

§ 11. W celu spełnienia swoich zadań Dyrektor:

a) udziela naczelnikom wydziału wskazówek co do kierunku załatwiania spraw typowych, pozostawionych im do decyzji;

b) przegląda akta, wpływające do departamentu i w miarę potrzeby zamieszcza na nich krótkie dyrektywy o sposobie ich załatwienia;

c) odbywa perjodyczne konferencje z naczelnikami wydziałów;

d) wykonywa lustracje wydziałów;

e) aprobuje ostatecznie załatwienia, które naczelnicy wydziałów obowiązani są jemu przedkładać z wyjątkiem spraw, których aprobata jest zastrzeżona Ministrowi względnie podsekretarzowi stanu;

f) może zastrzec sobie do aprobaty jeszcze inne kategorje spraw albo poszczególne sprawy;

g) może zastrzec, iż pewne kategorje spraw lub pewne sprawy konkretne mają mu być przedkładane do wglądu po ekspedycji.

Obowiązki i odpowiedzialność naczelnika wydziału.

§ 12. Naczelnik wydziału kieruje pracą powierzonego mu wydziału i jest odpowiedzialny:

a) za należyte urzędowanie wydziału, odpowiednie zatrudnienie urzędników, ich obeznanie się z obowiązującemi ustawami, rozporządzeniami, okólnikami i t. d.;

b) za stronę prawną załatwień, zgodność ich z dyrektywami przełożonych oraz celowość w ramach przepisów prawa i dyrektyw przełożonych;

c) za przestrzeganie zasad oszczędności;

d) za podjęcie inicjatywy wobec przełożonych co do wydania niezbędnych zarządzeń, wynikających czy to z przepisów prawnych, czy stosunków faktycznych związanych z zakresem czynności wydziału (np. przedłużenie ustawy, której ważność się kończy, wydanie rozporządzenia wykonawczego do ustawy ogłoszonej, zbadanie sprawy w związku z artykułami w prasie i t. p.).

Aprobowanie załatwień przez naczelnika wydziału.

§ 13. Naczelnik wydziału aprobuje wszystkie sprawy, należące do kompetencji wydziału z zastrzeżeniami, wynikającemi z innych postanowień niniejszego rozporządzenia.

Do wyższej aprobaty naczelnicy wydziałów przedkładają następujące sprawy:

A) projekty ustaw i rozporządzeń;

B) sprawy o charakterze politycznym, za które to sprawy uważa się w szczególności:

a) ostateczną redakcję odpowiedzi na interpelacje poselskie;

b) wykonanie rezolucji ciał ustawodawczych;

c) sprawy będące w związku z decyzjami Rady Ministrów;

d) sprawy, w których Prezes Rady Ministrów względnie inni Ministrowie wystosowali pisma do właściwego Ministra ad personam;

e) sprawy, które były poruszane w prasie, w oświetleniu nieprzychylnem dla administracji państwowej;

C) sprawy osobowe, w których decydowanie opiera się na swobodnej ocenie okoliczności faktycznej (zatem z wyłączeniem spraw, których załatwienie polega jedynie na zastosowaniu przepisów ustawy, co do których stosują się przepisy ogólne niniejszej instrukcji);

D) sprawy wątpliwe pod względem prawnym i rzeczowym.

Za sprawy wątpliwe uważa się:

a) sprawy sporne z innemi Ministerstwami;

b) sprawy, w których projekt załatwienia odstępuje od stosowanej dotąd przez Ministerstwo praktyki, względnie interpretacji albo judykatury;

c) sprawy, których projekt załatwienia odstępuje od poprzednich decyzji przełożonych w sprawach analogicznych;

d) sprawy, w których projekt załatwienia odstępuje od otrzymanych dyrektyw dyrektora względnie Ministra;

e) sprawy, które naczelnik wydziału uważa z jakichkolwiek innych względów za wątpliwe;

E) sprawy, załatwiane w porozumieniu z innemi wydziałami Ministerstwa, o ile takiego porozumienia nie osiągnięto;

F) instrukcje, okólniki i pisma okólne dla władz I i II instancji z wyjątkiem instrukcji, okólników i pism okólnych, które:

1) zawierają jedynie przedruki decyzyj i zarządzeń Rady Ministrów, Ministerstwa Skarbu, Najwyższej Izby Kontroli, jakie mają być podane do wiadomości władz lokalnych bez zmiany;

2) zawierają zarządzenia jednorazowe, niepozostawiające żadnej wątpliwości np.: przypomnienie potrzeby ścisłego stosowania dawniejszego okólnika;

3) zawierają bądź sprostowanie oczywistych pomyłek w poprzednich okólnikach, bądź wyjaśnienia ich postanowień zgodnie z aktami Ministerstwa.

Czynności urzędników referujących i ich odpowiedzialność.

§ 14. Urzędnicy, referujący w wydziałach, przygotowują załatwienie spraw i ponoszą odpowiedzialność:

a) za przedstawienie sprawy zgodnie z aktami;

b) za dokładne i bez błędu przytoczenie w załatwieniu wszelkich dat, nazwisk, nazw, obliczeń cyfrowych i t. p.;

c) za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów o biurowości;

d) za dopilnowanie terminów zarówno wynikających z ustaw i rozporządzeń (np. termin przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym), jak i zakreślonych przez Radę Ministrów, władze równorzędne, przez Ministra, dyrektora departamentu lub wynikające z okoliczności sprawy;

e) za zaprojektowanie załatwienia w ten sposób, ażeby ono bądź odrazu załatwiało sprawę w sposób ostateczny (do czego należy w pierwszym rzędzie zdążać), bądź też obejmowało odrazu wszystkie niezbędne szczegóły i nie wywoływało potrzeby dalszej przygotowawczej korespondencji (w wypadku zbierania materjałów, żądania wyjaśnień i t. p.).

§ 15. Za zgodą dyrektora departamentu naczelnik wydziału może upoważnić poszczególnych urzędników referujących do samodzielnych załatwień spraw powtarzających się i załatwianych w pewien stale przyjęty sposób, jak również o charakterze informacyjnym lub porządkowym (przypomnienia, zapytanie i t. p.), które nie przesądzają ostatecznego załatwienia sprawy ani pod względem prawnym, ani rzeczowym. Tego rodzaju załatwienia urzędnik referujący sam podpisuje i ponosi za nie całkowitą i wyłączną odpowiedzialność.

Zależność służbowa urzędników Ministerstwa.

§ 16. Urzędnicy zatrudnieni w wydziale pozostają w bezpośredniej zależności od naczelnika wydziału, naczelnicy wydziałów od dyrektora departamentu a dyrektorzy departamentów od Ministra.

Urzędnicy Ministerstwa otrzymują zlecenie służbowe od swoich bezpośrednich przełożonych. Urzędnik, który otrzyma zlecenie służbowe z pominięciem tej kolejności, powinien je zakomunikować bezzwłocznie, swojemu bezpośredniemu przełożonemu.

Sekretarjat Ministra.

§ 17. Sekretarjat Ministra w zakresie swoich czynności otrzymuje zlecenia bezpośrednio od Ministra, jednakże pod względem nadzoru służbowego jest włączony do departamentu organizacyjnego względnie ogólnego.

Zakres czynności sekretarjatu obejmuje: sprawy reprezentacyjne, sprawy wynikające ze stosunku Ministra do Prezydenta Rzeczypospolitej, Prezesa Rady Ministrów, ciał ustawodawczych, Rady Ministrów i poszczególnych Ministrów ad personam oraz do instytucyj społecznych i osób prywatnych.

Podpisywanie korespondencji.

§ 18. Pisma, wychodzące z Ministerstwa, podpisują z reguły te osoby, do których kompetencji należy ich ostateczna aprobata. W poszczególnych wypadkach mogą uprawnieni upoważnić do podpisu zdecydowanego przez siebie załatwienia swoich podwładnych.

Pisma zastrzeżone do aprobaty Ministra podpisuje Minister albo zastępujący go podsekretarz stanu, względnie dyrektor departamentu. W dwu ostatnich wypadkach pisma są podpisywane z oznaczeniem: „za ministra" poczem następuje nazwisko osoby zastępującej i jej stanowisko służbowe (podsekretarz stanu, dyrektor departamentu). Tę samą zasadę stosuje się, gdy dyrektora departamentu zastępuje naczelnik wydziału, lub naczelnika wydziału referujący urzędnik. W tych wypadkach pod nazwiskiem osoby podpisującej dodaje się oznaczenie: „za dyrektora departamentu" wzgl. „za naczelnika wydziału", po nazwisku zaś następuje określenie stanowiska służbowego, jakie zajmuje podpisujący.

Jeżeli na mocy upoważnienia w poszczególnym wypadku korespondencję podpisuje podwładny za swego zwierzchnika, który załatwienie zaaprobował, wtedy przed podpisem dodaje się oznaczenie: „z polecenia (Ministra, dyrektora departamentu, naczelnika wydziału)", po nazwisku zaś następuje określenie stanowiska służbowego osoby podpisującej.

We wszystkich innych wypadkach podpisuje się korespondencję w ten sposób, że po nazwisku podpisującego wymienia się jego stanowisko służbowe bez jakichkolwiek innych określeń i dodatków.

3.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 3 kwietnia 1922 r.

o marynarce wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 243).

Na zasadzie art. 15 i 18 dekretu z 3 stycznia 1918 r. o organizacji władz naczelnych (Dz. P. K. P. Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

§ 1. Zadaniem marynarki wojennej jest zbrojna obrona Rzeczypospolitej na wodach wewnętrznych i na morzu włącznie z ochroną dostępu ze strony morza do wybrzeża.

§ 2. Sprawy marynarki wojennej, jako składowej części siły zbrojnej Rzeczypospolitej oraz sprawy wojskowej administracji tych portów i wybrzeży morskich, względnie ich części, jakie będą przeznaczone dla celów wojskowych, należą do zakresu działania Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 3. Składowemi częściami marynarki wojennej są dowództwa, okręty wojenne, oddziały, szkoły, urzędy, zakłady i porty wojenne z odpowiedniemi środkami technicznemi i konstrukcyjnemi.

Minister Spraw Wojskowych ustanowi, które z organów marynarki wojennej i w jakim stopniu mogą być stale lub tymczasowo wspólnie z organami wojska lądowego.

§ 4. Centralnym organem marynarki wojennej jest kierownictwo marynarki wojennej, wchodzące w skład Ministerstwa Spraw Wojskowych i sprawujące funkcje dowództwa w odniesieniu do części składowych marynarki wojennej.

Zakres działania oraz stosunek służbowy kierownictwa marynarki wojennej do organów Ministerstwa Spraw Wojskowych określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

§ 5. Sposób wspólnego korzystania z portów morskich przez marynarkę wojenną i handlową określi Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Jednocześnie tracą moc sprzecznie z niem przepisy o władzach marynarki wojennej.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 30 z dn. 28 kwietnia 1922 r.

4.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 13 grudnia 1927 r.

o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach.

(Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 980).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji oraz ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.

Godła i barwy państwowe.

Art. 1. Godłami państwowemi są:

1) herb państwowy t. j. wizerunek orła białego z głową zwróconą w prawo (dla patrzącego w lewo), ze skrzydłami rozwiniętemi, z koroną i dziobem oraz szponami złotemi (orzeł państwowy) na prostokątnej tarczy w polu czerwonem (wzór Nr. 1),

2) chorągiew Rzeczypospolitej, przysługująca wyłącznie Prezydentowi Rzeczypospolitej, t. j. chorągiew barwy czerwonej z wizerunkiem orła pań-

stwowego pośrodku i z obramieniem dookoła. Stosunek szerokości do długości chorągwi wynosi 5:6, wysokość wizerunku orła państwowego w stosunku do szerokości chorągwi 3:5 (wzór Nr. 2).

Reprodukcje wzorów, dołączonych do Dz. U. R. P. Nr. 115 pominięto ze względów technicznych.

Art. 2. Barwami państwowemi są kolory biały i czerwony w dwóch poziomych równoległych pasach o równej szerokości i długości, z których górny jest biały, dolny zaś czerwony. Kolor czerwony odpowiada barwie cynobru.

TYTUŁ II.

Oznaki władz, urzędów, zakładów, instytucyj, przedsiębiorstw i korporacyj publicznych.

Art. 3. Dla władz i urzędów państwowych w kraju i zagranicą oraz dla zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw państwowych ustanawia się oznaki, złożone z herbu państwowego i napisu, odpowiadającego ich nazwie.

Art. 4. Dla wszystkich władz i urzędów samorządowych ustanawia się oznaki, złożone z herbu państwowego, z herbu województwa, do którego należą, i z napisu, odpowiadającego ich nazwie.

Władze i urzędy miast mogą w swej oznace w miejscu, przewidzianem dla herbu wojewódzkiego, umieścić własny historycznie uzasadniony herb.

Miastom, odznaczonym orderem, oraz województwom nadaje herby Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów; herby innych miast zatwierdza według własnego uznania Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek magistratu i rady miejskiej po porozumieniu się z Ministrem Wyznań i Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Oznaki dla związków samorządu gospodarczego i zawodowego oraz innych korporacyj prawno-publicznych zatwierdza właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

TYTUŁ III.

Flagi, bandery, chorągwie i sztandary.

Art. 5. Flagą władz i urzędów w kraju i zagranicą oraz zakładów i instytucyj państwowych i samorządowych jest płachta o barwach państwowych. Stosunek szerokości do długości wynosi 5:8 (wzór Nr. 3).

Art. 6. Flagą marynarki wojennej jest bandera wojenna czyli płachta o barwach państwowych z wcięciem trójkątnem od strony przeciwległej do drzewca. W środku białego pasa w połowie odległości od drzewca do wcięcia umieszczony jest herb państwowy. Stosunek szerokości do długości bandery wynosi 5:10½. Głębokość wcięcia wynosi połowę szerokości. Wysokość herbu państwowego w stosunku do szerokości bandery wynosi 2:5 (wzór Nr. 4).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 7. Chorągwią pułków piechoty i saperów oraz szkół piechoty i saperów jest płachta kwadratowa barwy białej z wizerunkiem krzyża kawalerskiego barwy czerwonej na każdej stronie. Bok płachty mierzy 1 metr.

Na prawej stronie chorągwi t. j. na lewo od drzewca znajduje się pośrodku krzyża kawalerskiego wizerunek orła państwowego, otoczony wieńcem laurowym. Pomiędzy ramionami krzyża umieszczony jest w rogach w mniejszych wieńcach laurowych numer pułku.

Na lewej stronie chorągwi t. j. na prawo od drzewca znajduje się pośrodku krzyża kawalerskiego napis trzywierszowy „Honor i Ojczyzna", otoczony wieńcem laurowym. W rogach, tak samo jak na stronie prawej, umieszczony jest numer pułku. Wieńce w rogach i liczby pułku na lewej stronie chorągwi mogą być zastąpione innemi emblematami, umieszczonemi na tarczach, wzory których zatwierdza Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Płachta chorągwi przybita jest 21 gwoździami do drzewca długości 2½ metrów, zakończonego u góry tabliczką z numerem pułku, nad którą umieszczony jest metalowy orzeł państwowy, mierzący wraz z tabliczką 25 cm. wysokości. Dolny koniec drzewca zakończony jest metalowem okuciem.

Na drzewcu pod orłem przywiązana jest kokarda o barwach państwowych szerokości 15 cm., której oba końce dochodzą do dolnego brzegu płachty. Końce kokardy i chorągiew z trzech stron oszyte są frendzlą złotą szerokości 5 cm. (wzór Nr. 5).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 8. Sztandarem pułków i szkół kawalerji jest płachta kwadratowa, której bok mierzy 65 cm. Szczegóły sztandaru, kokardy i drzewca odpowiadają tymże szczegółom chorągwi (art. 7), lecz są stosunkowo mniejsze i płachta sztandaru przybita jest 14 gwoździami do drzewca długości 2½ metra.

Art. 9. Flagą forteczną i proporcem marynarki wojennej jest płachta o barwach państwowych z krzyżem kawalerskim pośrodku, którego ramiona położone w białym pasie są czerwone, zaś ramiona położone w czerwonym pasie białe. Pośrodku krzyża na okrągłej tarczy czerwonej znajduje się ramię zbrojne, zwrócone mieczem od drzewca. Stosunek szerokości do długości wynosi 5:6, wysokość krzyża kawalerskiego w stosunku do szerokości chorągwi 4:5 (wzór Nr. 6).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 10. Znakiem okrętów wojennych, będących w kampanji i pod dowództwem oficera marynarki wojennej, jest wstęga o barwach państwowych z głębokiem wcięciem na końcu oraz krzyżem kawalerskim przy drzewcu o barwie podwójnej (jak w art. 9), lecz bez ramienia zbrojnego. Stosunek szerokości do długości znaku wynosi 1:25, wysokość krzyża kawalerskiego w stosunku do szerokości znaku 1:2 (wzór Nr. 7).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 11. Inne znaki wojskowe, używane przez armję lądową lub marynarkę wojenną, ustali rozporządzenie wykonawcze Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. rozp. wyk. dział niniejszy l. p. 20.

Art. 12. Banderą handlową morską jest płachta o barwach państwowych.

W środku białego pasa umieszczony jest herb państwowy. Stosunek szerokości do długości wynosi 5:8, wysokość herbu państwowego w stosunku do szerokości bandery 2:5 (wzór Nr. 8).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 13. Dla wszelkich niewojennych statków państwowych ustanawia się taką samą banderę, jak w art. 12, a nadto osobną białą flagę, zakładaną w czasie pełnienia służby, z godłem ministerstwa, w dyspozycji którego statek się znajduje. Godła ministerstw względnie poszczególnych ich działów ustanawia Rada Ministrów na wniosek właściwego ministra, przedstawiony w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 14. Flagą statków handlowych żeglugi śródlądowej jest płachta o barwach państwowych. Stosunek szerokości do długości chorągwi wynosi 5:8.

TYTUŁ IV.

Pieczęcie.

Art. 15. Pieczęcią państwową jest tłoczona pieczęć okrągła średnicy 77 mm. z wyobrażeniem orła państwowego pośrodku na tle heraldycznem i napisem „Rzeczpospolita Polska" w otoku (wzór Nr. 9).

Zob. uw. do art. 1.

Art. 16. Pieczęcią Prezydenta Rzeczypospolitej jest pieczęć okrągła średnicy 62 mm. z wyobrażeniem orła państwowego pośrodku i napisem „Prezydent Rzeczypospolitej" w otoku.

Art. 17. Pieczęcią urzędową Marszałków Sejmu i Senatu jest pieczęć okrągła średnicy 50 mm. z wyobrażeniem orła państwowego pośrodku i napisem „Marszałek Sejmu" względnie „Marszałek Senatu" w otoku.

Art. 18. Pieczęcią urzędową władz i urzędów oraz zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw państwowych jest pieczęć okrągła z wyobrażeniem orła państwowego pośrodku i napisem, odpowiadającym nazwie danej władzy (urzędu, zakładu, instytucji, przedsiębiorstwa), w otoku.

Art. 19. Pieczęcią urzędową władz i urzędów samorządowych jest pieczęć owalna. W górnej części pieczęci znajduje się orzeł państwowy, poniżej którego umieszczony jest napis, odpowiadający nazwie danej władzy (urzędu, zakładu, instytucji).

Pieczęcie dla związków samorządu gospodarczego i zawodowego oraz innych korporacyj publiczno-prawnych zatwierdza właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 20. Wyrób pieczęci z orłem państwowym zastrzega się wyłącznie mennicy państwowej. Wyjątki od tej zasady może ustanowić rozporządzenie wykonawcze Prezydenta Rzeczypospolitej.

BIBLIOTEKA

TYTUŁ V.

Postanowienia karne.

Art. 21. Używanie przez osoby lub instytucje nieuprawnione 1) chorągwi Rzeczypospolitej (art. 1 lit. 2), 2) oznak władz (urzędów, zakładów, instytucyj, przedsiębiorstw) państwowych i samorządowych oraz korporacyj publiczno-prawnych (art. 3 i 4), 3) chorągwi i innych oznak wojskowych (art. 6 — 11), 4) bandery handlowej morskiej oraz flagi niewojennych statków państwowych (art. 12 i 13), 5) pieczęci urzędowych (art. 15 — 19) jest wzbronione.

Wzbronione jest używanie przez osoby i instytucje prywatne pieczęci z orłem państwowym. Używanie przez osoby i instytucje prywatne herbu państwowego, herbów wojewódzkich, jako też ich części składowych, dla celów handlowych jako też na blankietach i szyldach dozwolone jest tylko za osobnem zezwoleniem Ministra Spraw Wewnętrznych, udzielonem w porozumieniu z właściwymi ministrami w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie. Zezwolenie to wygasa w razie ukarania obdarzonego niem za czyny, przewidziane w art. 22, lub w razie cofnięcia zezwolenia. Cofnięcie zezwolenia zarządza Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi ministrami w razie powstania okoliczności, w których utrzymanie w mocy zezwolenia sprzeciwiałoby się interesowi państwowemu.

Zezwoleń na analogiczne używanie herbów miejskich udziela właściwa gmina miejska za zgodą wojewody, a jeśli chodzi o miasto stołeczne Warszawę — za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych. Zezwolenie to może być cofnięte na podstawie uchwały rady miejskiej, zatwierdzonej przez wojewodę, a jeśli chodzi o miasto stołeczne Warszawę — przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Wykroczenie przeciwko powyższym przepisom zachodzi także w razie używania znaków podobnych, jak wymienione w niniejszym artykule, o ile to może się stać źródłem pomyłki.

Winny wykroczenia przeciw powyższym zakazom ulega karze grzywny od 10 do 500 złotych lub karze aresztu do 3 miesięcy albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa, zagrożonego karą surowszą.

Właściwemi do orzekania są sądy powiatowe (pokoju). W województwach poznańskiem, pomorskiem i w górnośląskiej części województwa śląskiego, w razie wymierzenia kary pozbawienia wolności ponad 6 tygodni orzeka się więzienie.

Art. 22. Winny używania herbu państwowego lub orła państwowego, chorągwi Rzeczypospolitej, chorągwi o barwach państwowych albo chorągwi i innych znaków wojskowych w sposób, uchybiający czci należnej Rzeczypospolitej Polskiej, albo winny umyślnego ich znieważenia ulegnie karze więzienia od jednego miesiąca do dwóch lat lub aresztu do sześciu tygodni, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa, zagrożonego karą surowszą.

Występek powyższy zachodzi także wówczas, jeśli czynu dopuszczono się względem znaków, mogących robić wrażenie herbu państwowego, orła państwowego lub chorągwi i znaków, wymienionych w ustępie pierwszym.

Właściwemi do orzekania są sądy okręgowe. W okręgach sądów apelacyjnych we Lwowie i Krakowie i sądu okręgowego w Cieszynie zamiast kary więzienia orzeka się karę ścisłego aresztu.

Art. 23. Winny naruszenia przepisów, wydanych na podstawie art. 24, a dotyczących wyrobu pieczęci oraz nadzoru nad ich wyrobem, ulegnie karze grzywny od 50 do 500 złotych albo aresztu od tygodnia do sześciu miesięcy albo obu tym karom łącznie, o ile dany czyn nie stanowi przestępstwa zagrożonego karą surowszą.

Właściwemi do orzekania są sądy powiatowe (pokoju).

TYTUŁ VI.

Postanowienia końcowe.

Art. 24. Szczegółowe przepisy w sprawach unormowanych niniejszem rozporządzeniem, nie wyłączając przepisów, dotyczących pieczęci poszczególnych władz (urzędów, zakładów, instytucyj, przedsiębiorstw, korporacyj), ich używania, wyrobu oraz nadzoru nad ich wyrobem ustanowione będą w rozporządzeniu wykonawczem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Rozporządzenie to może również postanowić, że oznaki i pieczęcie poszczególnych korporacyj publiczno - prawnych nie będą podlegały przepisom niniejszego rozporządzenia.

Dotyczące rozporządzenia wykonawcze umieszczono w dziale niniejszym l. p. 5 19 i 20.

Art. 25. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 26. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 3 miesiące po ogłoszeniu.

Równocześnie tracą moc obowiązującą ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. o godłach i barwach Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 416) oraz wszystkie na jej podstawie wydane rozporządzenia. Obowiązujące przepisy, w myśl których napisy w pieczęciach urzędowych powinny zawierać imię i nazwisko pieczętującego, pozostają w mocy.

Z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą ważność zezwolenia, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych, względnie w innej drodze uzyskane urawnienia na używanie przez osoby i instytucje prywatne godeł, chorągwi, bander oraz pieczęci z orłem państwowym.

W czasie przejściowym, kończącym się w 2 lata po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia, władze (urzędy, zakłady, instytucje, przedsiębiorstwa, korporacje) publiczne mogą używać dotychczasowych pieczęci, oznak i flag.

Chorągwie i sztandary oddziałów wojskowych (art. 7 i 8), nadane im przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, jak również wizerunki orła państwowego w orderach i odznaczeniach, ustanowionych przed jego wejściem w życie, nie ulegają zmianie.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 115 z dnia 28 grudnia 1927 r.

5.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 20 czerwca 1928 r.

o pieczęciach urzędowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 65 poz. 593).

Na podstawie art. 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980) zarządzam co następuje:

§ 1. Pieczęcie urzędowe wyrabiane są z metalu.

§ 2. Pieczęć państwową tłoczy się bądź na samym dokumencie, na którym winna być umieszczona, bądź też o ile chodzi o dokumenty o charakterze szczególnie uroczystym — na wosku, przymocowując ją sznurkiem do dokumentu.

Pieczęć państwową przechowuje Prezes Rady Ministrów.

§ 3. Władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe używają do tłoczenia w papierze oraz do tuszu pieczęci następujących wymiarów: władze naczelne — pieczęci o średnicy 46 mm., władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, podległe bezpośrednio władzom naczelnym — pieczęci o średnicy 39 mm., wszystkie inne władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe — pieczęci o średnicy 36 mm.

Sąd Najwyższy, Najwyższy Trybunał Administracyjny, Trybunał Stanu, Trybunał Kompetencyjny, Generalny Inspektor Sił Zbrojnych, Sztab Generalny i Najwyższy Sąd Wojskowy używają pieczęci o średnicy 46 mm.

Kancelarja Cywilna Prezydenta Rzeczypospolitej, Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Biura Sejmu i Senatu używają pieczęci o średnicy 39 mm.

Wątpliwości co do wymiarów pieczęci, jakich mają używać poszczególne władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, rozstrzyga właściwa władza naczelna.

§ 4. Do laku wszystkie władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe używają pieczęci o średnicy 30 mm.

§ 5. Do legitymacji, paszportów, dokumentów pocztowych oraz innych dokumentów, na których ze względu na szczupłość miejsca nie mogą być używane pieczęcie normalnego wymiaru, można używać pieczęci o średnicy 20 mm.

§ 6. Do tłoczenia w ołowiu używa się plombownicy z herbem państwowym na jednej matrycy i nazwą właściwego urzędu na przeciwległej matrycy.

Wymiary i wzory plomb ustalą właściwe władze naczelne jednolicie dla wszystkich podległych sobie władz i urzędów.

§ 7. Używanie w pieczęciach nazw skróconych odpowiednich władz, urzędów, zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw państwowych — ze względu na długość tych nazw — jest dopuszczalne na mocy decyzji właściwej władzy naczelnej.

§ 8. Sposób przechowywania oraz ilość egzemplarzy pieczęci, które mają znajdować się w posiadaniu poszczególnych władz, urzędów, zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw pastwowych, określają szczegółowo instrukcje, wydane przez właściwe władze naczelne. Instrukcje te mogą również określać szczegółowo właściwość stosowania pieczęci i ich poszczególnych rodzajów, jako też sposób oznaczania poszczególnych egzemplarzy pieczęci tej samej władzy, urzędu, zakładu, instytucji lub przedsiębiorstwa państwowego.

§ 9. Pieczęci, określonych w §§ 3 — 7, używają wyłącznie władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe. Władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa niepaństwowe, wykonywające w pewnym zakresie funkcje organów państwowych, używają także i w tym zakresie własnych pieczęci.

§ 10. Pieczęci, określonych w §§ 3 — 7, używają także publiczne szkoły powszechne, rady szkolne okręgowe, powiatowe i miejscowe, dozory szkolne i opieki szkolne.

§ 11. Państwowe szkoły akademickie, które używały w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia odmiennych, tradycyjnych pieczęci, mogą ich używać nadal w zakresie, który ustali Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Państwowe szkoły akademickie mogą używać obok innych rodzajów pieczęci także pieczęci do tłoczenia w wosku.

§ 12. Władze i urzędy samorządowe używają do tłoczenia w papierze oraz do tuszu pieczęci następujących wymiarów: władze i urzędy wojewódzkich związków komunalnych i miasta stołecznego Warszawy — 45 mm. na 36 mm., władze i urzędy powiatowych związków komunalnych i miast wydzielonych z powiatów — 40 mm. na 32 mm., władze i urzędy gmin wiejskich i innych gmin miejskich — 35 mm. na 28 mm.

§ 13. Do laku władze i urzędy wszystkich związków samorządowych używają pieczęci o wymiarze 30 mm. na 24 mm.

§ 14. Do legitymacyj i innych dokumentów na których ze względu na szczupłość miejsca nie mogą być używane pieczęcie normalnych wymiarów, można używać pieczęci o wymiarze 25 mm. na 20 mm.

§ 15. Szkoły samorządowe i szkoły zawodowe dokształcające używają pieczęci, określonych w §§ 12 — 14.

§ 16. Przepisy o stosowaniu pieczęci i ich poszczególnych rodzajów przez władze i urzędy samorządowe, o sposobie ich przechowywania, o ilości egzemplarzy pieczęci, które mają znajdować się w posiadaniu poszczególnych władz i urzędów samorządowych oraz o używaniu w pieczęciach nazw skróconych ze względu na długość nazw odpowiednich władz i urzędów samorządowych — wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 17. Władze naczelne, władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, podległe bezpośrednio władzom naczelnym oraz władze i urzędy wojewódzkich związków komunalnych i Magistrat miasta stołecznego Warszawy kierują zamówienia na pieczęcie do Mennicy Państwowej bezpośrednio. Inne władze, urzędy, zakłady, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe kierują je za pośrednictwem władz przełożonych, podległych bezpośrednio władzom naczelnym, władze i urzędy powiatowych związków komunalnych oraz gmin miejskich i wiejskich — za pośrednictwem wojewódzkich władz administracji ogólnej.

Instrukcje, wydane przez właściwe władze naczelne, a o ile chodzi o władze i urzędy samorządowe — przez Ministra Spraw Wewnętrznych, mogą ustanawiać wyjątki od powyższej zasady.

§ 18. W razie zagubienia pieczęci należy zawiadomić o tem bezzwłocznie władzę bezpośrednio przełożoną, względnie nadzorczą, właściwego prokuratora sądu okręgowego oraz Mennicę Państwową.

§ 19. Pieczęcie, które z powodu zniszczenia, uszkodzenia, zwinięcia władzy lub urzędu (zakładu, instytucji, przedsiębiorstwa państwowego) lub też z innych powodów nie mogą być nadal używane, należy bezzwłocznie przekazać Mennicy Państwowej za pośrednictwem właściwej władzy naczelnej; pieczęcie władz i urzędów wojewódzkich związków komunalnych oraz miasta stołecznego Warszawy należy przekazywać za pośrednictwem Ministra Spraw Wewnętrznych, a pieczęcie władz i urzędów powiatowych związków komunalnych oraz gmin miejskich i wiejskich — za pośrednictwem wojewódzkich władz administracji ogólnej.

§ 20. Mennica Państwowa winna na żądanie sądów, urzędów prokuratorskich i władz bezpieczeństwa bezpłatnie dokonywać ekspertyz i wydawać orzeczenia co do autentyczności pieczęci urzędowych i ich odcisków.

§ 21. W okresie do dnia 28 marca 1930 r. poszczególne władze naczelne mogą ustalać jednakowe dla wszystkich podległych im władz, urzędów, zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw państwowych terminy prekluzyjne, od których dotychczas używane pieczęcie mają być zastąpione nowemi.

Po wprowadzeniu nowych pieczęci wszystkie dawne pieczęcie władz, urzędów, zakładów, instytucyj i przedsiębiorstw państwowych winny być przekazane Mennicy Państwowej za pośrednictwem właściwych władz naczelnych, pieczęcie władz i urzędów wojewódzkich związków komunalnych i miasta stołecznego Warszawy — za pośrednictwem Ministra Spraw Wewnętrznych, a pieczęcie władz i urzędów powiatowych związków komunalnych oraz gmin miejskich i wiejskich — za pośrednictwem wojewódzkich władz administracji ogólnej.

§ 22. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Prezesowi Rady Ministrów, wszystkim ministrom oraz Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

§ 23. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 65 z dn. 28 czerwca 1928 r.

6.

U S T A W A

z dnia 31 lipca 1924 r.

o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 724).

Art. 1. Językiem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej jest język polski.

W języku państwowym urzędują wszystkie rządowe i samorządowe władze i urzędy administracyjne zarówno w służbie wewnętrznej, jak zewnętrznej, z wyjątkami, wyszczególnionemi w następujących artykułach.

Zob. § 1 rozp. wykonawczego umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 7.

Art. 2. Cywilne władze i urzędy administracyjne I i II instancji oraz władze samorządowe i ich zakłady przyjmują podania oraz ustne oświadczenia w sprawach, których załatwienie do nich należy, od obywateli polskich narodowości ruskiej (rusińskiej), białoruskiej i litewskiej również w ich języku macierzystym, a to: od rusinów — na obszarze województw: lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, wołyńskiego i poleskiego; od białorusinów na obszarze województw: poleskiego, nowogródzkiego, wileńskiego oraz powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego w województwie białostockiem; wreszcie od litwinów na obszarze powiatu święciańskiego i gmin z większością litewską dawnego powiatu trockiego w okręgu administracyjnym wileńskim.

Zob. § 2 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych o języku państwowym i urzędowania (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 48 z dn. 4 grudnia 1924 r. poz. 682) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 8. Zob. również § 2 rozp. wykonawczego l. p. 7.

Art. 3. Na podania stron, wniesione nie w języku państwowym, władze administracyjne I i II instancji oraz magistraty miast, wydziały powiatowe i wojewódzkie i ich zakłady odpowiadają: na obszarze województw: lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego w dwóch językach: państwowym oraz w języku podania; na pozostałych obszarach, wymienionych w art. 2, odpowiedź w takim wypadku następuje w języku państwowym, a na życzenie stron w dwóch językach: państwowym oraz w języku podania.

O dopuszczalności w analogicznych wypadkach w odpowiedziach władz miejskich miast, wydzielonych z powiatów pod względem administracji państwowej, oprócz języka państwowego, jednego z wyżej wymienionych języków decyduje rada miejska.

Urzędy gmin wiejskich odpowiadają stronom w języku podań.

Zob. §§ 1, 2 i 4 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych powołanego wyżej w uw. do art. 2. Zob. również uw. do art. 4.

Art. 4. W obradach rad gminnych, miejskich, sejmików powiatowych i wojewódzkich narówni z językiem państwowym mogą być używane języki, które są dopuszczone w podaniach w danem województwie stosownie do art. 2.

O dopuszczalności w obradach rad miejskich miast, wydzielonych z powiatów pod względem administracji państwowej, obok języka państwowego, jednego z wymienionych w art. 2 języków decyduje rada miejska.

Protokóły posiedzeń rad gminnych, miejskich, sejmików powiatowych i wojewódzkich mogą być prowadzone, obok języka państwowego, w jednym z języków, dopuszczonych w obradach, a to na podstawie uchwały danego ciała samorządowego.

Przepisy wykonawcze do art. 3 i 4 znajdują się w § 3 rozp. wykonawczego umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 7.

Art. 5. Obwieszczenie władz samorządowych mogą być na podstawie uchwały danego ciała samorządowego sporządzane w dwóch językach, a mianowicie obok tekstu w języku państwowym, umieszczonym na pierwszem miejscu, może być tekst w języku, dopuszczonym w podaniach.

Obwieszczenia władz państwowych będą sporządzane w tych samych językach co obwieszczenia władz samorządowych w danej gminie.

Ustawy wojewódzkie i ogłoszenia urzędowe państwowych władz administracyjnych, publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa, mieć będą obok tekstu w języku państwowym, umieszczonego na pierwszem miejscu, również tekst w tym języku, w którym prowadzony będzie protokół sejmiku wojewódzkiego obok języka państwowego. W razie różnicy brzmienia decyduje tekst w języku państwowym.

Zob. § 3 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych powołanego wyżej w uw. do art. 2, oraz § 4 rozp. wykonawczego l. p. 7.

Art. 6. Związki samorządowe mogą na mocy swojej uchwały korespondować z innemi władzami samorządowemi nietylko w języku państwowym, ale i w innym języku, jednak tylko w obrębie obszaru, na którym używanie danego języka jest dopuszczone stosownie do art. 2.

Zob. § 5 rozp. wykonawczego l. p. 7.

Art. 7. Przepisy art. 2 — 5 nie dotyczą władz i urzędów zarządów kolei żelaznych oraz poczt, telegrafów i telefonów.

Jednakowoż w ustnem porozumiewaniu się z publicznością, w szczególności przy kolejowych kasach biletowych oraz przy okienkach urzędów pocztowych, należy wedle potrzeby i możności dopuścić język macierzysty miejscowej ludności niepolskiej.

Zob. § 6, 7 rozp. wykonawczego l. p. 7.

Art. 8. Prawo używania języka niemieckiego w stosunkach urzędowych na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego uregulowane będzie odrębną ustawą.

Art. 9. Wykonanie ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz interesowanym ministrom.

Zob. odnośne rozp. wykonawcze umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7.

Art. 10. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 października 1924 r. Jednocześnie tracą moc obowiązującą przepisy, regulujące dotychczas sprawy, objęte przepisami niniejszej ustawy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem województw: śląskiego, poznańskiego i pomorskiego.

7.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE RADY MINISTRÓW

z dnia 24 września 1924 r.

do ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 724).

(Dz. U. R. P. Nr. 85 poz. 820).

Na podstawie art. 9 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 724) zarządza się co następuje:

Do art. 1.

§ 1. Centralne władze i urzędy państwowe, władze i urzędy wojskowe, zarządów kolei żelaznych oraz poczt, telegrafów i telefonów na całym obszarze Rzeczypospolitej urzędują zarówno w służbie wewnętrznej jak i zewnętrznej wyłącznie w języku państwowym.

Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o języku państwowym i urzędowania Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 48 z dn. 4 grudnia 1924 r. poz. 682 umieszczony w niniejszym dziale l. p. 8.

Do art. 2.

§ 2. Określone artykułem 2 ustawy prawo składania podań i oświadczeń w języku macierzystym przysługuje osobom fizycznym, oraz osobom prawnym, tym ostatnim wedle okoliczności faktycznych obywatelstwa i narodowości ich członków oraz postanowień ich statutów w tej mierze.

Od osób składających podania lub ustne oświadczenia w językach macierzystych na zasadzie artykułu 2 ustawy z reguły nie należy wymagać wykazania, że posiadają obywatelstwo polskie i przynależność do danej narodowości.

Określone w artykule 2 ustawy prawo składania podań i ustnych oświadczeń w języku litewskim przez obywateli polskich narodowości litewskiej, zamieszkałych w obrębie gmin z większością litewską dawnego powiatu trockiego, ma zastosowanie na obszarze gminy olkienickiej w powiecie wileńsko-trockim.

Wykonywanie uprawnień, służących obywatelom polskim narodowości ruskiej (rusińskiej), białoruskiej i litewskiej, — wnoszenia podań i ustnych oświadczeń do władz i urzędów w językach macierzystych może mieć zastosowanie jedynie w granicach obszarów określonych w artykule 2 ustawy wobec cywilnych władz i urzędów administracyjnych II i I instancji (urzędy wojewódzkie, izby skarbowe, kuratorowie szkolni, urzędy ziemskie, urzędy górnicze, starostwa, urzędy i kasy skarbowe, inspektorowie szkolni, inspektorowie pracy i t. d.), oraz władz i urzędów samorządowych (sejmiki i wydziały wojewódzkie, powiatowe, rady miejskie i magistraty miast, rady gminne i urzędy gminne i t. d.) i ich zakładów.

Wszelkie pisma i podania, nie wyłączając środków prawnych skierowane do władz i urzędów, wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia, lub do władz i urzędów znajdujących się poza obszarami określonemi artykułem 2 ustawy, choćby były wnoszone za pośrednictwem miejscowych władz i urzędów administracyjnych rządowych, względnie samorządowych, winny być sporządzane w języku państwowym.

Przepis § 2 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 21 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 59).

Do art. 3 i 4.

§ 3. O dopuszczalności w odpowiedziach oraz w obradach i protokółach władz miejskich w mieście Lwowie obok języka państwowego — języka ruskiego, zaś w mieście Wilnie — języka białoruskiego — decydują rady miejskie tych miast.

Wszelkie pisma z urzędu (nie stanowiące odpowiedzi na podania i oświadczenia) władz i urzędów administracyjnych rządowych winny być sporządzane w języku państwowym.

Wszelkie pisma tego rodzaju władz samorządowych i ich zakładów winny być zasadniczo sporządzane w języku państwowym, o ile dotychczasowy sposób urzędowania i z nim związane warunki techniczne nie stoją temu na przeszkodzie.

Przepis § 3 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem powołanem w uw. do § 2.

Do art. 5.

§ 4. Obwieszczenia władz i urzędów wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia na całym obszarze Rzeczypospolitej sporządzane będą wyłącznie w języku państwowym.

Obwieszczenie cywilnych władz i urzędów administracyjnych II i I instancji w zasadzie sporządzane są w języku państwowym; jedynie w gminach, w których obwieszczenia władz gminnych będą na podstawie art. 5 sporządzane w dwóch językach, również obwieszczenia cywilnych władz i urzędów administracyjnych II i I instancji będą sporządzane w tych samych językach.

Zob. § 3 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych o języku państwowym i urzędowania (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 48 z dn. 4 grudnia 1924 r. poz. 682) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 8.

Do art. 6.

§ 5. Na obszarach, na których używanie danego języka macierzystego jest dopuszczone stosownie do artykułu 2 ustawy władze i urzędy samorządowe oraz ich zakłady mogą na mocy uchwały danego związku samorządowego wysyłać pisma do innych władz i urzędów samorządowych nietylko w języku państwowym, ale i w danym języku macierzystym; nie mają one jednak prawa wymagać, aby odpowiedź następowała w tym samym języku, w którym było sporządzone ich pismo.

Zob. §§ 1, 2 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych powołanego wyżej w uw. do § 4.

Do art. 7.

§ 6. Funkcjonarjusze kolejowi, oraz urzędów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych na obszarze województw: lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, wołyńskiego i poleskiego przy ustnem porozumieniu się z publicznością w szczególności przy okienkach pocztowych i kasach kolejowych, winni porozumiewać się z miejscową ludnością również w języku ruskim, a to wedle potrzeby i możności. To samo ma odpowiednie zastosowanie w odniesieniu do języka białoruskiego na obszarze województw poleskiego, nowogródzkiego i okręgu administracyjnego wileńskiego, zaś w odniesieniu do języka litewskiego na obszarze powiatu święciańskiego i gminy olkienickiej w powiecie wileńsko-trockim.

Przepis § 6 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem powołanem w uw. do § 2.

§ 7. Rozstrzyganie odwołań w sprawach języka urzędowania należy w toku instancji do właściwych administracyjnych władz rządowych i samorządowych.

§ 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 października 1924 r.

8.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Język państwowy i urzędowania — obowiązujące zasady w urzędowaniu i korespondencji.

(Dziennik Rozkazów M. S. Wojsk. Nr. 48 z dn. 4 grudnia 1924 r. poz. 682).

W związku z wejściem w życie z dniem 1 października 1924 r. ustawy z dnia 31.VII.1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. Ustaw R. P. Nr. 73.24 poz. 724) oraz w związku z ogłoszeniem rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 24.IX.1924 r. do tejże ustawy (Dz. Ustaw R. P. Nr. 85.24 poz. 820), ogłaszam zasady, obowiązujące w tym kierunku władze wojskowe przy urzędowaniu i korespondowaniu, z poleceniem ścisłego ich przestrzegania.

§ 1. Wszystkie władze i urzędy wojskowe na całym obszarze Rzeczypospolitej urzędują zarówno w służbie wewnętrznej, jak i zewnętrznej wyłącznie i bez wyjątku w języku państwowym, t. j. polskim.

Za służbę zewnętrzną uważa się ustne odnoszenie się oraz korespondencję z innemi urzędami wojskowemi, państwowemi i samorządowemi — oraz z interesantami.

§ 2. Względem władz wojskowych nie ma zastosowania postanowienie ustawy o przyjmowaniu na pewnych obszarach podań w językach macierzystych ludności (rusińskim, białoruskim i litewskim) ani o obowiązku odpowiadania na podania w tychże językach.

Wszelkie pisma i podania do władz i urzędów wojskowych, choćby były wnoszone za pośrednictwem miejscowych władz i administracyjnych urzędów rządowych lub samorządowych, na które to powyższa ustawa nakłada w pewnych wypadkach obowiązek, tak przyjmowania jak i redagowania odpowiedzi w językach macierzystych ludności, — winny być zawsze sporządzane w języku państwowym.

Dokumenty załączone do pism i podań, o ile w oryginale zostały sporządzone w językach macierzystych ludności, powinny być przetłumaczone na język polski, dokładność zaś tłumaczenia powinna być stwierdzona przez urzędowego tłumacza lub przez polskie placówki zagraniczne.

§ 3. Wszelkie obwieszczenia władz wojskowych na całym obszarze Rzeczypospolitej, nie wyłączając obwieszczeń o poborze, winny być sporządzane wyłącznie w języku państwowym.

§ 4. Podania osób przebywających zagranicą w sprawie służby wojskowej, wnoszone z pominięciem drogi dyplomatyczno-konsularnej, powinny być zredagowane w języku państwowym.

W razie otrzymania przez władze lub urzędy wojskowe podań w języku obcym od osób przebywających zagranicą, należy stosować tryb postępowania wskazany w Rozk. Dz. M. S. Wojsk. Nr. 65.24 pkt. 2.

Wedle Rozk. Dz. M. S. Wojsk. Nr. 65/24 pkt. 2 „podania obywateli polskich zamieszkałych zagranicą, zredagowane w językach obcych należy zwracać za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych do właściwego Konsulatu Rzplitej Polskiej z prośbą o przetłómaczenie i ewentualne pobranie opłaty stemplowej". Podania zaś obywateli państw obcych zredagowane w językach obcych należy odsyłać przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych do wydziałów konsularnych przy poselstwach państw obcych w Polsce.

§ 5. Napisy na objektach i urzędach wojskowych oraz wewnątrz nich — należy sporządzać wyłącznie w języku państwowym.

9.

DEKRET NACZELNEGO WODZA

o administracji Siły Zbrojnej.

(Dziennik Rozkazów M. S. Wojsk. Nr. 15 z 19 kwietnia 1921 r.).

I.

Zasady ogólne.

Art. 1. Zadaniem administracji Siły Zbrojnej jest zadośćuczynić potrzebom materjalnym wojska tak w czasie pokoju, jak i w czasie wojny, przy pomocy wszelkich środków, oddanych w tym celu do dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych przez Władzę Ustawodawczą.

Art. 2. Administrację Siły Zbrojnej zapewniają następujące służby administracyjne, każda w swoim specjalnym zakresie.

1. Służba Uzbrojenia zaopatruje Siłę Zbrojną we wszelkiego rodzaju broń, amunicję, środki gazowe, sprzęt uzbrojenia i środki ich konserwacji.

2. Służba Intendentury zaopatruje Siłę Zbrojną w artykuły żywnościowe, umundurowanie, wyekwipowanie mundurowe, sprzęt gospodarczy, sprzęt koszarowy, światło, opał i materjały kancelaryjne i graficzne, w należytości pieniężne, oraz administruje kredytami służb, w artykule niniejszym nieprzewidzianych.

3. Służba Zdrowia zaopatruje Siłę Zbrojną w sprzęt szpitalny, leki i przybory lekarskie, tak z dziedziny medycyny, jak i weterynarji.

4. Służba Inżynieryjno-Saperska przeprowadza fortyfikowanie i umocnienia, wszelkie przez wojskowość budowane drogi kołowe i wodne, oraz mosty drogowe; zapewnia Sile Zbrojnej budowle, tereny i instalacje, wreszcie zaopatruje Siłę Zbrojną w sprzęt inżynieryjny i saperski.

5. Służba Lotnictwa i Aeronautyki zaopatruje Siłę Zbrojną we wszelkie przyrządy, urządzenia i materjał z dziedziny awjatyki i aeronautyki.

6. Służba Łączności zaopatruje Siłę Zbrojną w urządzenia i materjał telegraficzny, telefoniczny, radjotelegraficzny i wogóle wszelki inny, służący dla celów łączności.

7. Służba Taborowa zaopatruje Siłę Zbrojną w uprząż i siodła, wozy, urządzenia, oraz wszelki materjał taborowy.

8. Służba Samochodowa zaopatruje Siłę Zbrojną w samochody i w materjał samochodowy, oraz materjały pędne i smary.

9. Służba Kolejowa zaopatruje Siłę Zbrojną w specjalny materjał kolejowy, instaluje urządzenia kolejowe dla specjalnych celów wojskowych.

10. Służba Naukowo-Oswiatowa zaopatruje armję w niezbędny materjał dla osiągnięcia celów tej służby.

Art. 3. Sprawy ogólne administracji przemysłu wojennego, oraz zakupów centralizuje w M. S. Wojsk. Szefostwo Administracji, przewidzianym osobnym dekretem.

Art. 4. Sprawowanie każdego działu administracji obejmuje:

a) kierownictwo,

b) wykonanie.

Kierownictwo przewiduje, ocenia potrzeby i środki materjalne, dysponuje przyznanymi kredytami, daje rozkazy dla nagromadzenia zasobów

i ich użycia, jednak nie bierze faktycznego udziału w czynnościach wykonania, które jest mu podporządkowane.

Ma ono stały fachowy nadzór, nad działalnością wszystkich czynników odnośnej służby administracyjnej, upewniając się o prawomocności jej wydatków, przeprowadzając w tym celu lub nakazując przeprowadzić „sprawdzanie" stanu materjalnego, oraz inne sposoby sprawdzania, jakie przewidują regulaminy i instrukcje wydane przez Ministra.

Wykonanie gromadzi zasoby, opiekuje się nimi, ewent. przetwarza je i przeprowadza rozdział.

Art. 5. Każda służba administracyjna posiada personel kierujący i personel wykonawczy, oraz zakłady, niezbędne dla wypełnienia jej zadań.

Art. 6. Niektóre z wymienionych służb administracyjnych, a szczególnie te, których istotę stanowią przeważnie kwestje personelu, mogą być w tem, co dotyczy wykonywania ich zadań, dołączane do innych służb administracyjnych na zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 7. Osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych ustala na podstawie i w myśl niniejszego dekretu szczegółową organizację i sposób działania poszczególnych służb administracyjnych.

II.

Administracja centralna.

Art. 8. Szefem administracji Siły Zbrojnej jest Minister Spraw Wojskowych, który nią kieruje i jest za nią odpowiedzialny.

Jego zastępcą jest Wiceminister.

Art. 9. Dla wykonywania administracji Siły Zbrojnej Wiceministrowi przydani są: Szef Biur administracyjnych, jako jego pomocnik i zastępca, oraz Szefowie Departamentów, pomiędzy których Minister Spraw Wojskowych dzieli kompetencje w zakresie poszczególnych spraw administracyjnych. Podstawą tego podziału jest zasada, iż Biura administracyjne są Sztabem administracyjnym, przydanym Wiceministrowi, — zaś Departamenty skupiają w swem ręku czynności wykonawcze w zakresie administracji Siły Zbrojnej.

Art 10. Z uwagi na konieczność terytorjalnej decentralizacji administracji, Minister Spraw Wojskowych przekazuje swoje uprawnienia administracyjne Dowódcom okręgów korpusów, kredyty zaś budżetowe bezpośrednio Szefom poszczególnych służb O. K.

Okręgi Administracyjne.

Art. 11. Każdy Okręg Korpusu jest jednocześnie Okręgiem Administracyjnym w odniesieniu do wszystkich formacji wojskowych, załogujących na jego obszarze. Wyjątek w tym kierunku stanowić mogą centralne (specjalne) instytucje wojskowe, o których mowa w art. 16 niniejszego dekretu.

Art. 12. Dowódca Korpusu jest z upoważnienia Ministra Szefem Administracji wojskowej w danym O. K., jako Okręgu administracyjnym, odpowiedzialnym przed Ministrem Spraw Wojskowych.

Dowódca Korpusu, jako odpowiedzialny Szef Administracji wojskowej swego O. K., ma obowiązek:

a) przewidzieć i przedłożyć Ministrowi Spraw Wojskowych we właściwym czasie potrzeby wojsk, znajdujących się na obszarze Korpusu;

b) wydawać w miarę potrzeby rozkazy o zaopatrzeniu, względnie rozdziale zaopatrzenia, stosownie do potrzeb i źródeł, w myśl odpowiednich regulaminów i przepisów w granicach dotacji, przyznanych przez Ministra Spraw Wojskowych;

c) mieć nadzór nad tem, by wojska znajdujące się na obszarze Korpusu były zaopatrzone we wszystko to, co im się należy według ustaw, regulaminów i rozporządzeń Ministra Spraw Wojskowych;

d) upewniać się, o ile zaopatrzenie magazynów na terenie O. Korpusu jest w ustalonem komplecie, dobrym stanie i zdatne w każdej chwili do użytku;

e) czuwać, by wszelkie ustawy i regulaminy, oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych były dokładnie i ściśle stosowane we wszystkich służbach.

Niema on prawa bez specjalnego upoważnienia, oraz poza wypadkami, przewidzianymi w ustawach, regulaminach i rozporządzeniach ministerjalnych, wydawać jakichkolwiek zarządzeń, które mogłyby pociągnąć za sobą wydatki dla Państwa, za wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, lub spowodowanych siłą wyższą.

W wypadkach tych winien on wydać rozkaz bezwarunkowo pisemnie, pod własną odpowiedzialnością materjalną, oraz donieść o nim z umotywowaniem niezwłocznie Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 13. Działalnością administracyjno-techniczną każdej służby administracyjnej Okręgu Korpusu kieruje z ramienia Dowódcy Korpusu Szef tej służby w O. K.

Szef służby O. K. podlega Dowódcy Korpusu.

Szef służby O. K. otrzymuje odpowiednie przekazane mu w myśl art. 10 kredyty budżetowe oraz zarządza ich wydatkowaniem.

Może on przekazywać z kolei od siebie część tych kredytów Kierownikom rejonowym danej służby.

W wypadkach, kiedy Szef Służby O. K. otrzymuje od Dowódcy Korpusu rozkaz, o którym mowa w art. 12, ma on obowiązek złożyć pisemnie Dowódcy swe uwagi. W razie powtórzenia rozkazu przez Dowódcę Korpusu, ma on rozkaz wykonać, a odpis rozkazu i swe uwagi przedłożyć bezpośrednio Ministrowi Spraw Wojskowych.

Szef Służby O. K. może odnosić się do Ministra jedynie w charakterze kierownika danej służby administracyjnej, i to tylko za pośrednictwem Dowódcy Korpusu, przyczem korespondencja ta winna przechodzić w oryginale przez Dowódcę Korpusu, który zaopatruje ją, jeśli tego potrzeba, w swoje wyjaśnienia, lub uwagi, zależnie od okoliczności.

Bezpośrednio z Ministrem może Szef Służby znosić się jedynie w wypadku, o którym mowa w niniejszym art., lub wyjątkowo, o ile korespondencja zawiera odpowiedź na zapytanie, jakie otrzymał bezpośrednio od Ministra; w tym ostatnim wypadku przedkłada swą odpowiedź w odpisie do wiadomości Dowódcy Korpusu.

Dokumenty czysto rachunkowe, statystyczne, i inne, niezawierające nic więcej poza tem, są wymieniane pomiędzy Ministrem i Szefem Służby O. K. bezpośrednio.

Szefowie Służb O. K. ponoszą odpowiedzialność materjalną i karną za wydatkowanie, oraz rozdział zaopatrzenia ściśle w myśl istniejących regulaminów, rozporządzeń i przepisów. Nie mają oni prawa dokonywać wydatkowań i rozdziału zaopatrzenia, nieprzewidzianego przez regulaminy i rozkazy.

Rejony administracyjne.

Art. 14. Zależnie od potrzeby Okręgi Korpusu dzielą się pod względem administracyjnym na rejony administracyjne poszczególnych służb.

Działalnością administracyjną i techniczną danej służby administracyjnej w obrębie rejonu kieruje Kierownik Służby rejonu, według dyrektyw otrzymanych w tym kierunku bezpośrednio od Szefa służby O. K.

Rejonowi Kierownicy Służb podlegają Szefom Służb O. K.

W wypadkach, kiedy rejonowy Kierownik Służby otrzymuje od Dowódców rozkazy, o których mowa w artykule następnym niniejszego dekretu, ma on obowiązek złożyć odnośnemu Dowódcy pisemnie swoje uwagi.

W razie powtórzenia rozkazu ma on go wykonać, a odpis rozkazu i swe uwagi przedłożyć bezpośrednio Szefowi Służby O. K., który przedkłada je ze swej strony Ministrowi Spraw Wojskowych o ile tego zachodzi potrzeba.

Ci Kierownicy Służb rejonów administracyjnych, którym powierzono pracę nad przygotowaniem do wojny formacji poszczególnych służb — są w tym kierunku zależni od Dowódców tych jednostek, w skład których formacje te z chwilą mobilizacji wejdą.

Art. 15. Dowódcy wyższych jednostek Siły Zbrojnej, znajdujących się pod rozkazem Dowódcy Korpusu, mają obowiązek przedkładać Dowódcy Korpusu we właściwym czasie potrzeby podległych im formacji, oraz w stosunku do nich posiadają obowiązki nadzoru, podane w punktach: c, d i e art. 12 niniejszego dekretu.

Nie mogą oni wydać rozkazu o rozdziale zaopatrzenia, poza wypadkami, przewidzianymi w upoważnieniach, dekretach i regulaminach, jako też bez poprzedniego zezwolenia Dowódcy Korpusu.

III.

Centralne (specjalne) Instytucje Wojskowe.

Art. 16. Bez względu na podział terytorjalny na Okręgi Korpusów istnieją pewne instytucje wojskowe, przeznaczone do zapewnienia ogólnej obrony kraju, lub do zadośćuczynienia ogólnym potrzebom armji.

Instytucje te podlegają Dowódcy tego Okr. Korpusu, na którego terytorjum znajdują się z tem jednak, iż kierownictwo fachową pracą, jakoteż dysponowanie zawartością tych instytucji, względnie magazynów, stanowią wyłączną prerogatywę Ministra Spraw Wojskowych.

Szczegółowo kompetencje Dowódcy Korpusu w tym zakresie określą specjalne przepisy Ministra Spraw Wojskowych.

Instytucje, o których mowa w niniejszej części, zostaną ustalone rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

IV.

Administracja wewnętrzna formacji wojskowych.

Art. 17. Poszczególne formacje wojskowe otrzymują potrzebne im zasoby od poszczególnych służb administracyjnych i gospodarzą nimi same, posiadając własne kasy i własne magazyny.

Osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych ustala sposób tej wewnętrznej administracji formacji wojskowych.

V.

Odpowiedzialność.

Art. 18. Odpowiedzialność materjalna i karną z tytułu sprawowania administracji regulują specjalne ustawy, odpowiedzialność dyscyplinarną regulują przepisy dyscyplinarne.

VI.

Kontrola Administracji Siły Zbrojnej.

Art. 19. Kontrola administracji Siły Zbrojnej jest pełnioną w imieniu Ministra przez specjalny personel, zależny jedynie od Ministra, i stanowiący osobny korpus personalny.

Ma ona na celu stać na straży interesów Skarbu i praw osobistych, oraz upewniać się o stosowaniu we wszystkich służbach odnośnych ustaw, dekretów, regulaminów i rozporządzeń, które regulują administracyjne ich funkcjonowanie.

Kontrola ta rozciąga się na wszelkie wogóle instytucje Siły Zbrojnej bez wyjątku.

Osobny dekret ustali funkcjonowanie kontroli, oraz stworzy odnośną służbę przy Ministrze Spraw Wojskowych.

Zob. Dekret o zadaniach Kontroli Administracji Wojskowej umieszczony w niniejszym dziale l. p. 10.

VII.

Art. 20. Osobny dekret ustali zasady administracji Siły Zbrojnej na czas wojenny.

VIII.

Zarządzenia końcowe.

Art. 21. Wprowadzenie niniejszego dekretu w życie zabezpieczą rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 22. Wszelkie zarządzenia dekretów i regulaminów, sprzeczne z niniejszym dekretem unieważnia się.

Warszawa, dn. 20 marca 1921 r.

Powyższy Dekret Naczelnego Wodza, o ile zawiera postanowienia będące w związku ze zmienioną po jego wydaniu organizacją wojska, stał się w tym kierunku, wobec zmienionej organizacji wojska, nieaktualnym.

10.

DEKRET NACZELNEGO WODZA.

O zadaniach i organizacji Kontroli Administracji Wojskowej.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15, poz. 296 z dnia 19 kwietnia 1921 r.).

DZIAŁ I.

Rola i zadanie Kontroli Administracji Wojskowej.

Art. 1. Zwierzchnia Kontrola Administracji Wojskowej ma na celu ułatwić Ministrowi, ze względu na jego odpowiedzialność, utrzymanie w tej administracji ładu, porządku i gospodarności.

Kontrola ta jest ogólną: rozciąga się ona na czynności administracyjne dokonane tak przez Ministerstwo, jak również i przez podległe mu oddziały, zakłady i urzędy.

Art. 2. Kontrola obejmuje wszystkie sprawy odnoszące się do budżetu: jego przygotowanie, wykonanie, zdawanie rachunków. Bada ona kwestje, mając stale na uwadze stosowne użytkowanie grosza publicznego i wynajdywanie oszczędności.

Upewnia się, że przewidziane wydatki są pożyteczne i stosowne, to znaczy, że odpowiadają, pod względem swej natury i wysokości, rzeczywistej potrzebie, i że nie mogą być ani odroczone, ani uniknięte.

Stwierdza, że wydatki zostały dokonane w porządku, to znaczy zgodnie z zasadami i postanowieniami obowiązujących przepisów.

Art. 3. Obejmuje ona swemi badaniami warunki techniczne, gospodarcze i finansowe, w których zostały zarządzone i wykonane czynności rekwizycji, zakupu, odbioru, przechowania, manipulacji, przetworzenia, transportów, podziałów i wogóle wszelkie czynności mające związek z materjałem wojskowym.

Porównanie stosowanych zabiegów z osiągniętymi wynikami pozwala jej stwierdzić, czy czynności te były pomyślane, przygotowane i wykonane jaknajkorzystniej dla interesów Skarbu i służby.

Art. 4. Specjalnie ma ona polecone stwierdzić istnienie i stan materjału wojennego służby bieżącej i zapasu wojennego.

Art. 5. Czuwa ona nad używaniem, utrzymaniem, oraz, o ile zachodzi potrzeba, budową i ulepszeniem nieruchomości wszelkiej natury, jakiemi rozporządza Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Art. 6. Kontrola upewnia się, że władze wszelkiego rodzaju i stopni wypełniając zadanie natury administracyjnej, dokonywują czynności swych w sposób wydatny i bez zarzutu.

Zawiadamia o dostrzeżonych nadużyciach, omyłkach i winach, oraz powoduje niezwłoczne ich usunięcie lub naprawę.

Art. 7. Kontrola dokonuje sprawdzań rachunkowości dla zdania sobie sprawy z jej prawidłowości i ścisłości, oraz dla upewnienia się o czuwaniu oficerów lub równorzędnych powołanych do jej sprawdzenia lub prowadzenia.

Art. 8. Czuwa ona nad przestrzeganiem ustaw, regulaminów, instrukcji i rozporządzeń ministerjalnych z punktu widzenia obowiązków, które na-

kładają one na rozmaity personel cywilny i wojskowy powołany do kierowania, pilnowania lub zapewnienia wykonania, jak również z punktu widzenia praw, przysługujących z tych tytułów poszczególnym osobom.

Proponuje środki, zdążające do wyjaśnienia, uproszczenia lub ulepszenia jakie mogłyby być wprowadzone do przepisów administracyjnych.

Art. 9. Kontrola ma prawo asystować przy wszelkich czynnościach administracyjnych, nie wywiera jednak bezpośrednio żadnego wpływu na ich kierownictwo lub wykonanie. Nie może ona zabronić, przeszkodzić lub powstrzymać żadnej z tych czynności.

Jeżeli jakakolwiek czynność natury administracyjnej wyda się jej niesłuszną lub wadliwą, kontrola zawiadamia o tem odnośne władze, które winny poczynić, na swą własną odpowiedzialność, kroki jakie uważają za stosowne.

Wyjątkowo tylko w wypadkach oczywistych błędów, jawnej kradzieży, fałszowania produktów lub nadużyć w kwestji rozdziału, kontrola może wstrzymać czynności, niezwłocznie powiadamiając o tem zainteresowane władze i zdając z tego sprawę Ministrowi.

Art. 10. Kontrola występuje jako obdarzona pełną reprezentacją władzy nadzorczej Ministra, lecz nie posiada ona żadnej mocy sankcjonowania lub bezpośredniej oceny.

Bada ona, stwierdza, zdaje sprawę i ustala odpowiedzialności; decyzja należy wyłącznie do Ministra.

Art. 11. Wojskowa Kontrola Generalna kieruje wykonaniem kontroli i uzgadnia je w imieniu i z upoważnienia Ministra, tak w Ministerstwie Spraw Wojskowych, jak i w oddziałach, zakładach i urzędach mu podległych.

DZIAŁ II.

Organizacja, stanowisko, utworzenie, uzupełnienie i awans Korpusu Kontrolerów Wojskowych.

ROZDZIAŁ I.

Organizacja i stanowisko.

Art. 12. Zwierzchnią ogólną kontrolę administracji siły zbrojnej pełni w imieniu Ministra Spraw Wojskowych specjalny korpus oficerów noszący nazwę „Korpusu Kontrolerów Wojskowych".

Oficerowie Korpusu Kontrolerów Wojskowych pozostają do dyspozycji Ministra dla wykonania wszelkiego rodzaju zleceń, studjów, prac natury administracyjnej, gospodarczej, finansowej lub dyscyplinarnej jakie Minister uzna za stosowne powierzyć im, tak w czasie pokoju, jak również i podczas wojny.

Art. 13. Hierarchja Korpusu Kontrolerów Wojskowych zawiera następujące stopnie:

Generał-dywizji
Generał-brygady
Pułkownik Korpusu Kontrolerów
Ppułkownik Korpusu Kontrolerów
Major Korpusu Kontrolerów

Etat Korpusu Kontrolerów Wojskowych ustalam, jak następuje:

Generał-dywizji	5
Generał-brygady	9
Pułkownik Korpusu Kontrolerów	15
Ppułkownik Korpusu Kontrolerów	15
Majorów Korpusu Kontrolerów	6
	50

Nazwy stopni generalskich podano wedle terminologji obecnie obowiązującej. Wyżej wymienione etaty nie są już aktualne wobec zmian ogłoszonych w rozk. dz. M. S. Wojsk. Nr. 54/24, Nr. 74/24 i Nr. 116/24.

Art. 14. Oficerowie Korpusu Kontrolerów Wojskowych są bezpośrednimi przedstawicielami Ministra i pozostają w całkowitej niezależności od dowódców wojskowych wszelkich stopni.

Podlegają oni pod wszystkiemi względami tylko Ministrowi i przełożonym swej hierarchji.

Zaopatrzeni są w pełnomocnictwa (według załączonego wzoru), patrz załącznik Nr. 2, które winny mieć przy sobie podczas dokonywania powierzonych im zleceń.

Art. 15. Każdy oficer Korpusu Kontrolerów bez względu na stanowisko zajmowane przezeń we własnej hierarchji, jest z jednakową mocą przedstawicielem Ministra.

Oficerowie Korpusu Kontrolerów winni być przy wykonywaniu swych zleceń otaczani względami wymaganymi przez specjalny charakter w jakim występują.

W szczególności, jeżeli oficer Korpusu Kontrolerów, wykonywujący swą misję, zawiadamia o swej wizycie jakikolwiek Oddział Wojskowy, urząd lub zakład, przełożony oddziału, urzędu lub zakładu w otoczeniu personelu administracyjnego winien oczekiwać u wejścia do koszar, urzędu lub zakładu przybycia reprezentanta Ministra.

Art. 16. Oficerowie Korpusu Kontrolerów, w ciągu 24-ch godzin od chwili ich przyjazdu do jakiegokolwiek miejsca, winni przyjazd ten podać do wiadomości dowódcy garnizonu i złożyć mu służbową wizytę, jeżeli posiada on stopień generała i jeżeli pobyt oficerów Korpusu Kontrolerów ma przewyższać cztery dni.

W razie jeżeli pierwsze czynności oficerów Korpusu Kontrolerów mają być dokonane znienacka, przedłuża się wyżej wymieniony termin 24-ch godzin do 48-iu.

Dowódca garnizonu winien oddać w ciągu 24-ch godzin otrzymaną wizytę. Winien on uczynić ją pierwszy, jeżeli oficer Korpusu Kontrolerów posiada stopień wyższy lub równy jego stopniowi.

Art. 17. Oficerowie Korpusu Kontrolerów podlegają ustawom, rozkazom i dekretom obowiązującym wszystkich oficerów, z zachowaniem zarządzeń specjalnie ich dotyczących.

Ich uniform, specjalne pobory służbowe oraz djety i koszta podróży, ustalą osobne rozkazy.

ROZDZIAŁ II.

Utworzenie i uzupełnienie Korpusu Kontrolerów Wojskowych.

Art. 18. Korpus Kontrolerów Wojskowych będzie stopniowo utworzonym i doprowadzonym do etatu przewidzianego w art. 12 w sposób poniżej wykazany.

Szefem Korpusu Kontrolerów jest Szef Wojskowej Kontroli Generalnej względnie w wypadku gdy Szef Wojskowej Kontroli Generalnej jest osobą cywilną, tegoż wojskowy zastępca.

Art. 19. Pierwszych oficerów Korpusu Kontrolerów w liczbie odpowiadającej $^1/_4$ ogólnej w art. 12 przepisanej ilości tychże oficerów zamianuje Minister Spraw Wojskowych z pośród oficerów i równorzędnych w stopniu od kapitana włącznie do pułkownika włącznie, których uzna za odpowiednich do niezwłocznego pełnienia funkcji.

Przez czas 1921 i 1922 roku stosowanem będzie dalsze bezpośrednie przyjmowanie oficerów i równorzędnych, od stopnia kapitana włącznie do stopnia pułkownika włącznie.

Oficerowie i równorzędni pragnący wstąpić do Korpusu Kontrolerów Wojskowych wystosują odpowiednią prośbę do Ministra dołączając do niej szczegółowe wyjaśnienia i wiarogodne dowody posiadanego wykształcenia akademickiego i w zawodzie, w którym pracowali, jak również odnoszące się do ich służby wojskowej.

Podania wniesione w ciągu kwartału zostaną zbadane przez Ministra, który zadecyduje w ostatnich dwóch tygodniach rzeczonego kwartału, o przyjęciu kandydatów, opierając się na ich kwalifikacjach, wieku, oraz liczbie miejsc wakujących w każdym stopniu.

Oficerowie i równorzędni, których kandydatura zostanie przyjętą, będą zakwalifikowani jako oficerowie-aspiranci Korpusu Kontrolerów i przydzieleni do Ministerstwa, gdzie otrzymają specjalne wykształcenie, biorąc udział w pracach Wojskowej Kontroli Generalnej i w misjach kontroli pod kierownictwem Korpusu Kontrolerów Wojskowych.

Art. 20. Ostatecza decyzja o przyjęciu oficerów-aspirantów do Korpusu Kontrolerów Wojskowych zostanie powzięta po 6-ciu miesiącach ich pobytu w Ministerstwie.

W tym celu będzie zwołaną Komisja, pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej lub jego przedstawiciela, złożona z 4-ch oficerów Kontrolerów wyznaczonych przez Ministra.

Komisja ta wypowie się o oficerach-aspirantach Korpusu Kontrolerów co do ich charakteru, zachowania się, kwalifikacji otrzymanych przez czas pobytu w Ministerstwie i podda ich egzaminowi w warunkach ustalonych przez Ministra.

Komisja ta wypowie się większością głosów, o ich uzdolnieniu do czynności Kontrolera, przyczem każdy z członków Komisji winien zdanie swe umotywować.

Art. 21. Na podstawie orzeczeń Komisji wymienionej w art. 19 Minister zdecyduje:

— albo ostateczne przyjęcie,

— albo odroczenie przyjęcia; w tym wypadku oficerowie-aspiranci odroczeni otrzymują na własną prośbę pozwolenie odbycia powtórnej 6-cio miesięcznej praktyki.

— albo odrzucenie z jednoczesnem oddaniem oficerów nieprzyjętych do dyspozycji szefa ich dotychczasowego Korpusu lub grupy personalnej.

Żaden oficer-aspirant Korpusu Kontrolerów uznany przez Komisję za nieuzdolnionego, nie będzie mógł być przyjętym do Korpusu Kontrolerów: odwrotnie, Minister może zadecydować odrzucenie oficera-aspiranta uznanego za uzdolnionego, jeżeli dla specjalnych względów uważać będzie zaliczenie tego oficera do Korpusu Kontrolerów za niestosowne.

Art. 22. Począwszy od 1923 roku Korpus Kontrolerów Wojskowych rekrutować się będzie przez konkurs na stopień majora Korpusu Kontr. z pomiędzy oficerów i równorzędnych w stopniach majorów i kapitanów, posiadających warunki wieku i starszeństwa ustalone przez Ministra.

Co rok Komisja złożona z oficerów Korpusu Kontrolerów wyznaczonych przez Ministra, poddawać będzie kandydatów do stopnia majora-kontrole a egzaminowi, którego program i tematy będą ustalone instrukcją ministerialną.

Liczba kandydatów do przyjęcia będzie ustaloną stosownie do liczby ewentualnych wakansów.

Mianowania na stopień majora — Korpusu Kontrolerów będą dokonane w porządku klasyfikacji ustalonej przez Komisję egzaminacyjną.

Art. 23. Przez pierwsze dwa lata, które nastąpią po nominacji uskutecznionej w warunkach wymienionych w art. 22 i dla zapewnienia ich zawodowego wyszkolenia, majorzy Korpusu Kontrolerów będą przydzieleni do oficerów Korpusu Kontrolerów i nie będą mogli osobiście pełnić funkcji tych ostatnich.

Art. 24. Począwszy od 1923 roku, będą mogli ponadto być przyjmowani wprost do Korpusu Kontrolerów, na własną prośbę, ppułkownicy ze stopniem pułkownika-Korp. Kontr. i pułkownicy ze stopniem generała brygady.

Bezpośrednie zaliczania te poza konkursem będą mogły być czynione tylko w stosunku 1/5 wakansów w każdym z wymienionych stopni i nie inaczej, jak za zgodą Komisji składającej się z szefa Korpusu Kontrolerów, i wszystkich generałów Korpusu Kontrolerów.

Minister może, według uznania swego, nie przyjmować poza konkursem do Korpusu Kontrolerów kandydatów uznanych przez Komisję za odpowiednich. W tym wypadku wszystkie wakansy przyznawane są oficerom Korpusu Kontrolerów.

Postanowienia powyższe dotyczące przenoszenia oficerów do Korpusu Kontrolerów, należy uważać za zmienione rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596) umieszczonem w dziale VIII l. p. 4.

ROZDZIAŁ III.

Awans Korpusu Kontrolerów Wojskowych.

Art. 25 — 30 pominięto jako zmienione rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596) oraz rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27/23 poz. 364) umieszczonemi w dziale VIII l. p. 4 i 23.

Art. 31. Wszelkie kwestje odnoszące się do organizacji, stanowiska uzupełnienia, awansu i działalności Korpusu Kontrolerów Wojskowych są załatwiane przez Ministra, na wniosek Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej, lub przez Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej działającego w imieniu i z upoważnienia Ministra.

Warszawa, dnia 11 kwietnia 1921 r.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH **Załącznik Nr. 2 do poz. 296, Dz. R. 15.**

L. (fotografja)

Warszawa, dn. ..... *192* *r.*

PEŁNOMOCNICTWO.

W myśl Dekretu Naczelnego Wodza L. ..... z dnia .....
(Dziennik Rozkazów M. S. Wojskowych Nr. ..... z 1921 r. L. .....
udzielam Panu ..... pełnomocnictwa do przeprowadzenia kontroli całokształtu gospodarki i administracji wojskowej.

Rzeczony pełnomocnik, występujący jako mój bezpośredni wysłannik, ma prawo nieograniczonej kontroli: zakres jego działania obejmuje wszystkie podległe mi instytucje wojskowe (dowództwa, urzędy, oddziały, zakłady, fabryki, warsztaty, składy, magazyny), całą ich gospodarkę, administrację i wykonywane przez nie roboty i przedsięwzięcia.

Rozkazuję przełożonym wszystkich stopni udzielać Panu .....
..... pomocy przy wykonaniu jego czynności, stosować się do wszelkich otrzymywanych od niego wezwań i zapewnić mu wszelkie potrzebne środki lokomocji.

Minister Spraw Wojskowych

Powyższy dekret przytoczono z uwzględnieniem zmian w terminologji wprowadzonych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37 z dn. 20 września 1921 r. poz. 680. Terminologja ta jednak uległa następnie w związku ze zmianami organizacyjnemi dalszej zmianie, a w szczególności w miejsce określenia „Wojskowa Kontrola Generalna" i „Szef Wojskowej Kontroli Generalnej" obowiązującem jest obecnie określenie: „Korpus Kontrolerów" i „Szef Korpusu Kontrolerów".

11.

INSTRUKCJA
o wykonaniu Kontroli Administracji Wojskowej.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 12 maja 1921 r. poz. 361).

Zadania Wojskowej Kontroli Generalnej.

Art. 1. Wojskowa Kontrola Generalna w imieniu i z upoważnienia Ministra kieruje wykonywaniem kontroli Administracji Wojskowej, określonej w Dziale I dekretu Wodza Naczelnego o zadaniach i organizacji Kontroli i Administracji Wojskowej z dnia 11.IV.21 r. i zużytkowuje jej rezultaty.

Wydaje zarówno wewnątrz Ministerstwa, jak i dla oddziałów, urzędów i zakładów podległych M. S. Wojsk. rozkazy odnoszące się do wykonywania kontroli, w warunkach przewidzianych w niniejszej instrukcji.

Przedkłada Ministrowi, lub w tegoż imieniu wydaje instrukcje ogólne lub szczegółowe odnoszące się do czynności Korpusu Kontroli Admini-

stracji Wojskowej, jakoteż rozkazy dotyczące zleceń, studjów i prac powierzonych oficerom tegoż Korpusu.

Sztab Generalny i Szefostwo Administracji zawiadamiają ewentualnie Wojskową Kontrolę Generalną o sprawach, które pragnęłyby poddać Kontroli.

CZĘŚĆ I.

Kontrola w Ministerstwie. Przedmiot Kontroli.

Art. 2. W łonie Ministerstwa przeprowadza się Kontrolę przygotowania budżetu: oddziału uchwalonych kredytów oraz usprawiedliwienia ich użycia; zamierzeń wydatków oraz zarządzeń powodujących w skutkach wydatki pieniężne; zestawianie bilansów.

Przygotowanie budżetu.

Art. 3. Wojskowa Kontrola Generalna ustala wskazówki odnoszące się do istoty budżetu, użycia sposobów dla przeprowadzenia jednolitości w przedstawieniu, oraz terminów, w których prace przygotowawcze winny być ukończone.

Zestawienia przewidywania wydatków ustalone przez poszczególne departamenty i oddziały Ministerstwa, w ramach potrzeb swego zakresu działania. Przewidywania te zostają przedkładane Wojskowej Kontroli Generalnej ze wszystkiemi wyjaśnieniami i odpowiedniemi usprawiedliwieniami.

Wojskowa Kontrola Generalna sprawdza ich dokładność i w razie potrzeby żąda wszelkich uzupełniających wyjaśnień. Może, o ile uważa za wskazane, polecić oficerom Korpusu Kontrolerów zbadanie, czy przewidywania wydatków dotyczące zarówno poszczególnych służb, jak i specjalnych wydatkowych zamierzeń, są oparte na słusznych podstawach.

Wojskowa Kontrola Generalna przedkłada Ministrowi, wraz ze wszystkiemi niezbędnemi wyjaśnieniami, wykaz przedstawiający zwiększenia lub zmniejszenia poszczególnych rozdziałów układanego budżetu, w stosunku do poprzednio uchwalonego.

Dołącza ona do tego swoje uwagi oparte na wskazówkach wynikających z dyskusji w Sejmie nad ostatnim budżetem, oraz na objaśnieniach ustalonych w sprawozdaniach oficerów Korpusu Kontrolerów na podstawie powierzonych zleceń, prac i studjów.

Minister ustanawia wysokość zapotrzebowanych kredytów; Wojskowa Kontrola Generalna zawiadamia zainteresowane departamenty i oddziały M. S. Wojsk. o decyzji Ministra i zestawia projekt budżetu dla całego Ministerstwa.

Wojskowa Kontrola Generalna przygotowuje i przedkłada Ministrowi wyjaśnienia potrzebne dla Ministra Skarbu, Komisji Skarbowo-Budżetowej i Sejmu.

Art. 4. Jeżeli się okaże, że uchwalone na okres budżetowy, kredyty nie wystarczą, ustala się żądanie kredytów dodatkowych w sposób określony w art. 3 dla ustalenia projektu budżetu rocznego.

Rozdział uchwalonych kredytów i usprawiedliwienie ich użycia.

Art. 5. Wojskowa Kontrola Generalna bada przed decyzją projekty rozdziału funduszów, orzeczenia likwidacyjne i asygnowania. Przez swą zgodę zaświadcza ich prawidłowość.

Zamierzenia wydatkowe i zarządzenia powodujące w skutkach wydatki pieniężne.

Art. 6. Wszelkie wydatki odnoszące się do organizacji wojsk, wszystkie sprawozdania i wnioski dotyczące przyznania płacy lub innych wydatków pieniężnych, wszelkie programy prac, budowy, fabrykacji lub kupna, wszelkie dokumenty dotyczące pieniężnych warunków lub zestawień, umowy, kontrakty oraz wszelkiego rodzaju zobowiązania, wogóle wszelkie zamierzenia, które w skutkach swych pośrednio lub bezpośrednio, zaraz lub w przyszłości mogą wywołać lub zwiększyć wydatki przewidziane w budżecie M. S. Wojsk., względnie wpływać na budżety innych Ministerstw, muszą być przed powzięciem decyzji przedkładane wraz z odpowiedniem umotywowaniem, Wojskowej Kontroli Generalnej, celem uzyskania tejże zgody.

Art. 7. Wojskowa Kontrola Generalna bada przedłożone sobie w myśl art. 6 sprawy, czy wydatki są słusznie ocenione, stosownie zaliczone oraz czy kredyty są niewyczerpane, czy budżet jest wykonywany zgodnie z uchwałami Sejmu, oraz czy ustawy i regulaminy natury administracyjnej i skarbowej są ściśle zastosowywane.

Wojskowa Kontrola Generalna może, jeżeli uważa to za wskazane, polecić oficerom Korpusu Kontrolerów zbadać pewne sprawy sobie przedłożone.

Art. 8. Jeżeli jaka sprawa ma być przedłożoną osobistej decyzji Ministra, winna Wojskowa Kontrola Generalna wyjaśnić w specjalnym raporcie wszelkie skutki z danej sprawy wynikające, a w szczególności skutki natury pieniężnej.

W wypadkach, w których ma decydować osoba działająca z ramienia Ministra, Wojskowa Kontrola Generalna wyraża swoją zgodę, o ile niema jakich swoich zastrzeżeń. Jeżeli je ma — odmawia swej zgody, podając równocześnie motywa odmowy. W wypadku takim musi być sprawa przedłożoną do rozstrzygnięcia Ministra.

Art. 9. Celem zapewnienia możności stwierdzenia w każdej chwili istniejącej rozporządzalności uchwalonych kredytów, prowadzi się specjalną rachunkowość wydatków zamierzonych, której sposób prowadzenia określa osobna instrukcja.

Zestawienie bilansu.

Art. 10. Wojskowa Kontrola Generalna prowadzi główną rachunkowość M. S. Wojsk. dotyczącą zarówno rachuby pieniężnej jak i materjałowej i zestawia bilans.

Korespondencja.

Art. 11. Wojskowa Kontrola Generalna prowadzi korespondencję z Sejmem, Ministerstwami i innemi urzędami administracji państwowej w sprawach określonych w art. od 3 do 10 włącznie, oraz z Najwyższą Izbą Kontroli Państwa, w myśl dekretu z dnia 7.II.1919 r. o utworzeniu Najwyższej Izby Kontroli Państwa.

CZĘŚĆ II.

Zadania Korpusu Kontrolerów.

Zakres działania oficerów Korpusu Kontrolerów.

Art. 12. Oficerom Korpusu Kontrolerów, sprawującym w imieniu Ministra zwierzchnią i ogólną kontrolę administracji wojskowej, mogą być powierzone:

przedwstępne badanie spraw zamierzanych lub przygotowywanych;

stwierdzanie postępu lub sposobów wykonywania spraw lub czynności (fabrykacji, budowy, umów, odbierania materjałów i t. p.) w czasie ich wykonywania;

ogólna kontrola następna czynności administracyjnych.

Prace oficerów Korpusu Kontrolerów i otrzymywane przez nich zlecenia.

Art. 13. Oficerom Korpusu Kontrolerów mogą być powierzone następujące zlecenia i prace.

1) zlecenia ogólne, skontrolowanie całokształtu służby administracyjnej oddziałów, urzędów i zakładów jednego lub kilku D. O. K.

2) zlecenia specjalne, zbadania ważnych czynności w trakcie ich wykonywania w niektórych częściach lub szczegółach jednej lub więcej służb, względnie niektórych częściach lub szczegółach administracji oddziałów jednego lub kilku D. O. K.

3) śledztwa zwykle umotywowane specjalnymi okolicznościami względnie sytuacjami, a dotyczące administracji oddziałów, urzędów lub zakładów, względnie czynów poszczególnych osób.

4) badania całości lub części przewidywań wydatkowych, zapisanych w jednym z rozdziałów budżetu przedłożonego Wojskowej Kontroli Generalnej do rozpatrzenia w myśl art. 3; spraw przekazanych Wojskowej Kontroli Generalnej do zaopinjowania, celem uzyskania zgody w myśl art. 6; spraw tyczących się regulaminów lub organizacji, oraz czynności administracyjnych poszczególnych służb; wogóle wszelkich spraw administracyjnych, ekonomicznych lub pieniężnych, co do których Minister życzy sobie mieć potrzebne stwierdzenie lub wyjaśnienie.

Prawa oficerów Korpusu Kontrolerów.

Art. 14. Oficerowie Korpusu Kontrolerów działają zasadniczo na skutek zlecenia otrzymanego od Ministra lub Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej. Mogą jednak, o ile zauważą jaką nieprawidłowość w wykonywa-

niu obowiązków wojskowych z zakresu administracji wojskowej, mogących w skutkach wywołać straty lub szkody dla Skarbu Państwa, działać z własnej inicjatywy, meldując jednak zaraz o rozpoczętej kontroli Wojskowej Kontroli Generalnej.

Winni jednak uważać, że działają zawsze w imieniu Ministra i że za całkowitą swoją działalność ponoszą przed Ministrem odpowiedzialność. Mają w każdej chwili, po przedstawieniu swego pełnomocnictwa prawo wstępu do biur, koszar, magazynów, pracowni, warsztatów, składów i wogóle wszystkich bez wyjątku lokali, oddziałów, urzędów i zakładów wojskowych.

Mają oni prawo sprawdzania zawartości kas, kontrolowania materjałów, oraz upewniać się co do istotnego stanu rzeczy.

Mogą zażądać przedstawienia sobie rozkazów i instrukcji władz zwierzchnich, rejestry, i dokumenta dotyczące urzędowej korespondencji i rachunkowości, umowy handlowe oraz wszelkie inne pisma nawet tajne, jakie tylko uważają za wskazane obejrzeć.

Mogą wzywać przełożonych kontrolowanych oddziałów, urzędów lub zakładów, lub zbierać Komisje Kasowe, aby byli obecnymi przy niektórych czynnościach, lub dla zawiadomienia ich o stwierdzonym stanie rzeczy.

Mogą w razie potrzeby opieczętować kasy, magazyny, rejestra, papiery i t. p., używając przy tem pieczęci okrągłej z orłem państwowym w środku i z napisem wzdłuż obwodu pieczęci: „Korpus Kontrolerów Wojskowych" oraz literą imienia i nazwisko pieczętującego oficera Korpusu Kontrolerów.

Mogą również w wypadkach ustalonych przez Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej powoływać rzeczoznawców cywilnych lub wojskowych.

Mogą również żądać od dowództwa, w obrębie którego dokonywują swych czynności, wydania zarządzeń potrzebnych do umożliwienia wykonania swego pełnomocnictwa, odkomenderowania oficerów dla czynności pomocniczych, jak np. szybkie wykonywanie ważnych spisów, wydania rozkazów celem spowodowania przeglądu stanów i t. p.

Działania w Ministerstwie.

Art. 15. Oficerowie Korpusu Kontrolerów nie powinni w żadnym wypadku działać z własnej inicjatywy w departamentach i oddziałach Ministerstwa.

W wypadkach, w których potrzebują od departamentów lub oddziałów M. S. Wojsk. wyjaśnień, bądź to przed rozpoczęciem otrzymanego zlecenia czy pracy, bądź to dla uzupełnienia materjałów zebranych przez M. S. Wojsk., zwracają się po nie do Szefów odnośnych Oddziałów i Departamentów.

Jeżeli zaś mają przeprowadzić kontrolę w biurach Oddziałów lub Departamentów M. S. Wojsk., otrzymują wtedy specjalny rozkaz Ministra za pośrednictwem Szefa Sztabu Generalnego lub Szefa Administracji, do Szefa odnośnego Oddziału czy Departamentu.

W wypadku, w którym musi oficer Korpusu Kontrolerów do wykonania pracy lub badania, zebrać potrzebne wyjaśnienia w innem Ministerstwie, zwraca się do zainteresowanego Ministra z odpowiedniem pismem Ministra Spraw Wojskowych.

Wykonywanie zleceń i prac.

Art. 16. Obdarzeni imiennem pełnomocnictwem Ministra, działają oficerowie Korpusu Kontrolerów, każdy na własną odpowiedzialność i z pełną inicjatywą.

Winni oni ściśle przestrzegać przepisów regulaminowych oraz instrukcji, które ustalają zakres i sposoby działania.

Winni wystrzegać się wszystkiego, co przekracza zakres kontroli, a wkracza raczej w zakres rozkazodawstwa lub wykonawczości i co w skutkach mogłoby powodować odpowiedzialność. Nie powinni nigdy niczego rozkazywać.

Nie wolno im również interwenjować bezpośrednio, jak tylko w wypadku przewidzianym w art. 9 dekretu z dnia 11.IV.21 r. o zadaniach i organizacji Kontroli Administracji wojskowej.

Art. 17. Oficerowie Korpusu Kontrolerów działają pojedyńczo lub w grupach, złożonych z kilku oficerów pod przewodnictwem starszego rangą, lub najstarszego starszeństwem w najwyższej randze, o ile przy równości rangi nie wyznaczy Minister lub Szef Wojskowej Kontroli Generalnej przewodniczącego z pośród najstarszych rangą oficerów grupy.

W wypadku zbiorowej pracy oficerów Korpusu Kontrolerów przewodniczący dzieli ją między oficerów grupy, daje im instrukcje potrzebne dla zapewnienia zgodności i skuteczności ich działania, każdy jednak z oficerów zachowuje niezależność w wykonywaniu swego zlecenia.

Przewodniczący ustala, według swego mniemania, porządek czynności oraz wynikłe z tego rozjazdy. Zawsze musi się starać, by przybywając do każdej miejscowości, niektóre czynności kontroli (sprawozdanie kas, materjałów w magazynach, rewizje w koszarach lub zakładach i t. p.) były niespodziewane.

Art. 18. Oficerowie Korpusu Kontrolerów powinni się upewnić, czy czynności administracyjne podległe ich badaniu, są zgodne z obowiązującymi przepisami prawnymi lub regulaminowymi i czy pod każdym względem nie można im czego zarzucić.

Jakkolwiek sprawdzanie ksiąg i rachunków nie jest głównym ich zadaniem, podpada jednak ich uprawnieniom. Sprawdzania tego dokonywa się, celem zdania sobie sprawy z dobrego porządku i moralności gospodarki, oraz upewnienia się o prawdziwości rachunkowości, gdzie wszystkie czyny administracyjne winny być dokładnie zapisane i opisane. Do oficerów Korpusu Kontrolerów należy ocena w każdym poszczególnym wypadku, jaki kierunek i rozmiar należy nadać temu sprawdzaniu.

Przy badaniu wydatków, oficerowie Korpusu Kontrolerów sprawdzają, czy one rzeczywiście odpowiadają wykonanej rzeczy; czy warunki, przepisane dla wykonania danej rzeczy czy sprawy przez prawo, regulaminy, kosztorysy, zastrzeżenia, umowy handlowe i t. p., były ściśle przestrzegane; czy wydatki odnoszą się rzeczywiście do kategorji wydatków przewidzianych w budżecie; czy wykonano formalności przepisane dla wydatkowych zamierzeń, ich likwidacji, asygnowania i wypłaty, wreszcie czy wydatki zapisano do odpowiednich ksiąg i rubryk. Badają też czy wydatki były użyteczne i korzystne, oraz czy odpowiadały najoszczędniejszemu zużyciu uchwalonych przez Sejm kredytów.

Oficerowie Korpusu Kontrolerów stwierdzają, czy wydano wszystkie potrzebne zarządzenia, by zapewnić w najlepszych warunkach zorganizowanie, przechowywanie i zużycie zaopatrzenia w żywność, ubranie i wszelkiego rodzaju materjały. Upewniają się czy wszelkiego rodzaju podziały były ścisłe i prawidłowe, oraz czy personel, a zwłaszcza szeregowi otrzymują całkowite wyposażenie, do którego mają prawo.

Badają wreszcie, czy dowództwa i ich organy administracyjne wypełniają skutecznie nadzór, do którego są obowiązani.

Art. 19. Oficerowie Korpusu Kontrolerów nie powinni zapominać przychodząc do biur dowództw oraz organów wykonawczych, do magazynów, pracowni i t. p., że tylko wtedy mogą wypełnić skutecznie swoje zadanie, jeżeli zarówno w oddziałach jak i zakładach będą obecni przy sprawowaniu czynności, badając wykonywanie, t. zn. jeżeli nabiorą dokładnego i bezpośredniego wyobrażenia o rzeczywistości.

Winni się starać dostatecznie zapoznać z techniką rozmaitych służb, by módz dokładnie ocenić czynności administracyjne.

Porównują sposoby działania i metody wykonywania różnych służb, lub rozmaitych organów tej samej służby, zarówno między sobą, jak i z metodami handlowymi i przemysłowymi, by módz z całą znajomością rzeczy ocenić ulepszenia, jakie należałoby wprowadzić do organizacji administracji lub do przepisów. Powinni starać się wynajdywać nadarzające się do urzeczywistnienia oszczędności, atoli bez szkody dla dobrego wykonywania służby.

Art. 20. Jeżeli oficer Korpusu Kontrolerów odkryje nieprawidłowość lub poważny błąd, informuje o tem natychmiast dowództwo, któremu podlega winowajca, a które powinno natychmiast i pod swoją odpowiedzialnością wydać odpowiednie zarządzenia.

O ile uważa to za wskazane, opieczętowuje oficer Korpusu Kontrolerów kasy, magazyny, księgi lub dokumenty i melduje o tem Ministrowi.

Art. 21. Jeżeli oficer Korpusu Kontrolerów uważa, że czynność administracyjna bądź to zamierzana, bądź to wykonywana jest nieprawidłową, niekorzystną lub szkodliwą dla interesów Państwa, zawiadamia o tem na piśmie, z podaniem motywów, władzę która tę czynność nakazała, względnie w której zakresie działania leżało projektowanie lub wykonywanie czynności.

Władzy tej wolno jest, zawsze pod własną odpowiedzialnością, uwzględnić zdanie oficera Korpusu Kontrolerów, lub je odrzucić. O swej decyzji uwiadamia ona na piśmie oficera Korpusu Kotrolerów, który przedkłada sprawę Ministrowi.

Art. 22. Podczas wykonywania swych czynności mają oficerowie Korpusu Kontrolerów otrzymywać ustnie wszelkie informacje jakich potrzebują.

O ile tego zachodzi potrzeba, żądają oficerowie Korpusu Kontrolerów bezpośrednio od władz kontrolowanych wiadomości i wyjaśnień na piśmie, podając fakta, na których się opierają.

W układzie tych żądań winni unikać wszelkich wyrażeń, mających cechę rozkazującą, oraz wszelkich osobistych ocen, mających charakter pochwały, krytyki lub nagany.

Winni również unikać formułowania ustnie lub pisemnie rad lub opinji, na których ci, którzy je otrzymują mogliby następnie się opierać, aby

uwolnić swą odpowiedzialność osobistą, a przelać odpowiedzialność na oficera Korpusu Kontrolerów.

Stwierdzony przez kontrolera stan faktyczny musi być ustalony na piśmie w formie obustronnie podpisanego protokółu.

Art. 23. Władza, która otrzymała od oficera Korpusu Kontrolerów pisemne żądanie wiadomości lub wyjaśnień, jest obowiązaną odpowiedzieć bezpośrednio i w najkrótszym czasie.

Władza ta winna zawiadomić o otrzymaniu stwierdzeń podanych w tem żądaniu i odpowiedzieć na zadane pytania szczegółowo i dokładnie, zdając sobie sprawę, że jej odpowiedzi będą jednym z czynników, służących za podstawę do wniosków oficera Korpusu Kontrolerów i co zatem idzie do decyzji Ministra.

Oficer Korpusu Kontrolerów przesyła te odpowiedzi, o ile uważa to za wskazane, do oświadczenia się przełożonemu, któremu podlega kontrolowany oddział, urząd lub skład.

Sprawozdania oficerów Korpusu Kontrolerów.

Art. 24. Oficerowie Korpusu Kontrolerów przedkładają w sprawozdaniach wyniki poruczonych im zleceń, badań lub prac, dołączając do nich swoje oceny i wnioski.

Zasadniczo sporządzają swe sprawozdanie osobno dla każdego kontrolowanego oddziału, zakładu i urzędu.

Mogą też poruszać w ogólnych sprawozdaniach kwestje ogólne, których zbadanie wydałoby się im wskazanem.

Sprawozdanie swoje robią w zupełnej niezależności i zdają z nich sprawę tylko Ministrowi, do którego bezpośrednio sprawozdania adresują. (Wojskowa Kontrola Generalna).

W wypadkach, w których oficerowie Korpusu Kontrolerów pracują w grupie, przedkładają swoje sprawozdania Ministrowi za pośrednictwem przewodniczącego grupy, który może dołączyć swoją osobistą opinję w omawianych sprawach, nie może jednak wstrzymać sprawozdania, jak również robić w nich jakiekolwiek zmiany.

Art. 25. Wojskowa Kontrola Generalna otrzymuje sprawozdania oficerów Korpusu Kontrolerów i decyduje, które z omawianych w sprawozdaniach spraw, mają mieć dalsze następstwa.

Sprawozdanie, zależnie od wypadku, przesyła się w całości lub w wyciągach ,zainteresowanym Departamentom Ministerstwa w drodze przez Szefostwo Administracji, które w razie potrzeby dołącza swoje opinje lub instrukcje odnośnie do następstw.

W razie zgodzenia się z wnioskami kontrolera, właściwy Departament wydaje zgodne zarządzenie i uwiadamia o tem Wojskową Kontrolę Generalną.

W wypadku przeciwnym omawia następstwa właściwy Departament z Wojskową Kontrolą Generalną.

Minister rozstrzyga osobiście w wypadkach, jeżeli ważność sprawy tego wymaga, lub w razie różnych zdań między Wojskową Kontrolą Generalną a organami Ministerstwa, którym sprawa była przesłaną.

Art. 26. Oficerowie Korpusu Kontrolerów są zawiadamiani o następstwach ich sprawozdań.

Jeżeli następstwa te są rozstrzygnięciem zasadniczem, podaje się je do wiadomości wszystkim oficerom Korpusu Kontrolerów.

Art. 27. Z końcem każdego roku ma być przedłożonem Ministrowi sprawozdanie z całokształtu wykonanych przez oficerów Korpusu Kontrolerów, zleceń, studjów, badań i prac.

CZĘŚĆ III.

Postanowienia przejściowe.

Art. 28. Zgodnie z art. 11 dekretu Wodza Naczelnego z dn. 11 kwietnia b. r. „o zadaniach i organizacji Kontroli Administracji Wojskowej" (Dz. Rozk. Nr. 15.21 z dn. 19.IV.) poddaję z dniem dzisiejszym:

1) Oddział Naczelnej Kontroli Wojskowej (ust. rozk. dz. L. 191 z dn. 15.VII.20.);

2) Komisje Kontrolne (ust. rozk. dz. L. 200 z dn. 25.VII.20.) i

3) Centralną Komisję Kontroli Stanów (L. 528. mob. z dnia 16.III.20. i L. 4000. mob. z dn. 10.V.20), pod rozkazy Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej, który w myśl art. 19 dekretu z dn. 20 marca „o administracji siły zbrojnej" (Dz. rozk. Nr. 15.21 z dn. 19.IV.), przystąpi niezwłocznie do jaknajrychlejszego zlikwidowania wymienionych organów.

Art. 29. Po zakończeniu likwidacji personel tych instytucji oddany zostanie do dyspozycji poszczególnych korpusów i grup personalnych.

Art. 30. Wojskowa Kontrola Generalna M. S. Wojsk. przejmie według zawczasu sporządzonych dokładnych spisów inwentarz tych instytucji i rozporządzi nim według potrzeb własnych.

O dokonaniu nakazanej rozkazem tym likwidacji wymienionych organów zamelduje mi Szef Wojskowej Kontroli Generalnej M. S. Wojsk. do dnia 1.VII.1921 r.

Powyższą instrukcję podano z uwzględnieniem zmian w terminologji wprowadzonych Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37 z dn. 20 września 1921 r. poz. 680. Terminologja ta uległa następnie dalszej zmianie wobec przyjęcia określenia „Korpus Kontrolerów" w miejsce określenia „Wojskowa Kontrola Generalna".

12.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 6 sierpnia 1926 r.

o wydawaniu dekretów w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych Państwa.

(Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 444).

Na zasadzie art. 44 ustęp 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Akty Prezydenta Rzeczypospolitej regulujące w sposób ogólny sprawy w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych Państwa (art. 46 Konstytucji), nie zastrzeżone w Konstytucji dla władzy ustawodawczej, wydawane będą w postaci dekretów Prezydenta Rzeczypospo-

litej, kontrasygnowanych przez Ministra Spraw Wojskowych i ogłaszanych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Wedle art. 1 pkt. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 18 z 1928 r.) dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej wydawane w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych winny być ogłaszane w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 79 z dnia 6 sierpnia 1926 r.

13.

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 6 sierpnia 1926 r.

o sprawowaniu dowództwa nad siłami zbrojnemi w czasie pokoju i o ustanowieniu Generalnego Inspektora sił zbrojnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 445).

Na zasadzie art. 46 Konstytucji i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 sierpnia 1926 r. o wydawaniu dekretów w zakresie Najwyższego Zwierzchnictwa sił zbrojnych Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 444) postanawiam co następuje:

Art. 1. Prezydent Rzeczypospolitej, jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych Państwa sprawuje nad niemi dowództwo przez Ministra Spraw Wojskowych, wydaje dekrety w sprawach, które nie wymagają załatwienia ustawodawczego, mianuje i zwalnia:

a) na podstawie uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych — Generalnego Inspektora sił zbrojnych, podsekretarzy stanu (wiceministrów) Ministerstwa Spraw Wojskowych i Szefa Sztabu Głównego;
b) na wniosek Ministra Spraw Wojskowych na stanowiska dowódcy dywizyj, równorzędnych i wyższych;
c) na wniosek Ministra Spraw Wojskowych nadaje pierwszy i następne stopnie oficerskie.

Art. 1 pkt. a) i art. 4 podano w brzmieniu ustalonem dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 kwietnia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 303).

Art. 2. Minister Spraw Wojskowych dowodzi bezpośrednio siłami zbrojnemi Państwa i kieruje sprawami tychże. Mianowania i zwolnienia ze stanowisk wojskowych, niezastrzeżonych Prezydentowi Rzeczypospolitej, należą do Ministra Spraw Wojskowych, względnie do przełożonych upoważnionych przez niego.

Minister Spraw Wojskowych ponosi odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za swoją działalność w urzędzie.

Art. 3. Generalny Inspektor sił zbrojnych jest generałem, przewidzianym na Naczelnego Wodza.

Jest on stałym zastępcą Ministra Spraw Wojskowych we wszystkich sprawach, dotyczących przygotowania sił zbrojnych i Państwa do obrony na wypadek konfliktu zbrojnego. Opracowuje on i kontroluje wszystkie prace mobilizacyjne i operacyjne.

Art. 4. Generalnemu Inspektorowi sił zbrojnych podlegają bezpośrednio: Sztab Główny z Szefem Sztabu Głównego na czele i Inspektorowie Armji wraz z podległymi oficerami.

Zob. uw. do art. 1.

Art. 5. Wnioski co do obsady stanowisk dowódców pułku i wyższych Minister Spraw Wojskowych uzgadnia z Generalnym Inspektorem sił zbrojnych.

Art. 6. Minister Spraw Wojskowych oraz Generalny Inspektor sił zbrojnych są członkami Komitetu Obrony Państwa, którego skład i zakres działania zostanie określony osobnym aktem rządowym.

Art. 7. Wykonanie niniejszego dekretu polecam Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 8. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, równocześnie tracą moc obowiązującą wszelkie sprzeczne z nim dekrety i rozporządzenia, w szczególności zaś dekret Naczelnego Wodza z dnia 6 lutego 1921 roku.

Powyższy dekret ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 79 z dn. 6 sierpnia 1926 r.

14.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 25 października 1926 r.

o utworzeniu Komitetu Obrony Państwa.

(Dz. U. R. P. Nr. 108 poz. 633).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 443), postanawiam co następuje:

Art. 1. Ustanawia się Komitet Obrony Państwa.

Art. 2. Do zakresu działania Komitetu Obrony Państwa należy rozpatrywanie zagadnień, dotyczących obrony Państwa i opracowanie wytycznych dla mobilizacyjnego zorganizowania sił Państwa.

W szczególności Komitet Obrony Państwa:

1) opracowuje dla Rządu wnioski dotyczące:

a) ogólnego programu prac w zakresie przygotowania obrony Państwa;

b) projektów ustaw w sprawach dotyczących obrony Państwa;

2) wydaje opinje w sprawach, które posiadają większą doniosłość dla obrony Państwa, a należą do zakresu działania kilku ministrów i uzgadnia ich stanowisko.

Art. 3. Przewodniczącym Komitetu Obrony Państwa jest Prezydent Rzeczypospolitej.

W skład Komitetu Obrony Państwa wchodzą:

Prezes Rady Ministrów, jako zastępca przewodniczącego i Ministrowie: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Spraw Zagranicznych i Skarbu, oraz Generalny Inspektor Sił Zbrojnych.

Jeżeli przedmiot obrad Komitetu Obrony Państwa dotyczy zakresu działania innych ministrów, biorą oni na wezwanie przewodniczącego udział w posiedzeniu Komitetu Obrony Państwa z prawami, jakie mają jego członkowie.

W przypadkach szczególnej wagi, Prezydent Rzeczypospolitej rozszerza na wniosek Rady Ministrów skład Komitetu Obrony Państwa przez powołanie innych jeszcze osób.

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych jest z urzędu głównym referentem spraw rozpatrywanych przez Komitet Obrony Państwa i wydaje zarządzenia co do prowadzenia aktów Komitetu.

Art. 4. Posiedzenia Komitetu Obrony Państwa zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej według własnego uznania albo na wniosek Prezesa Rady Ministrów, Ministra Spraw Wojskowych lub Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

Art. 5. Komitet Obrony Państwa nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinji Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

Jeżeli minister, wchodzący w skład Komitetu Obrony Państwa, nie zgłosi sprzeciwu, uchwała Komitetu Obrony Państwa ma dla niego moc obowiązującą. Sprzeciw rozstrzyga Rada Ministrów.

Art. 6. Regulamin obrad Komitetu Obrony Państwa uchwali Komitet i zatwierdzi Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 7. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 108 z dnia 30 października 1926 r.

15.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 28 stycznia 1927 r.

w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

(„Monitor Polski" Nr. 26 z dn. 3 lutego 1927 r. poz. 59).

Na zasadzie art. 15 i 18 dekretu o tymczasowej organizacji Władz Naczelnych z dnia 3 stycznia 1918 roku (Dz. Pr. K. P. Nr. 1, poz. 1) zarządza się, co następuje:

§ 1. Dla kierownictwa pracami, dotyczącemi powszechnego wychowania fizycznego oraz przysposobienia wojskowego, ustanawia się przy Mi-

nistrze Spraw Wojskowych, Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 2. Na czele Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego stoi dyrektor, mianowany przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3. Organizację oraz szczegółowy zakres działania Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych wydane w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Zob. dotyczące rozporządzenie z dn. 21 marca 1927 r., umieszczone w niniejszym dziale l. p. 16.

§ 4. Kredyty budżetowe, przeznaczone na wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe, przewidywane będą w odpowiednich częściach budżetu państwowego; administruje niemi dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 5. Przy Ministerstwie Spraw Wojskowych zostaje utworzona Rada Naukowa Wychowania Fizycznego celem prowadzenia badań naukowych, wydawania opinji i stawiania wniosków w zakresie powszechnego wychowania fizycznego w sprawach wniesionych do tejże Rady przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 6. W skład Rady Naukowej Wychowania Fizycznego wchodzą:

a) Minister Spraw Wojskowych, względnie wyznaczony przez niego zastępca, jako przewodniczący;

b) osoby powołane przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z pośród uczonych i znawców wychowania fizycznego, jakoteż wybitnych hygjenistów i pedagogów;

c) dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, delegowany przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego urzędnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, oraz Dyrektor Departamentu Służby Zdrowia w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Ogólna liczba członków Rady Naukowej Wychowania Fizycznego nie może przenosić 25-ciu.

Powołanie członków Rady Naukowej Wychowania Fizycznego wymienionych w § 6 lit. b) następuje na 2 lata.

§ 7. Sposób wykonywania swych czynności określi Rada Naukowa Wychowania Fizycznego w wydanym przez siebie regulaminie wewnętrznym Rady.

§ 8. Minister Spraw Wojskowych powołuje do życia w poszczególnych województwach Wojewódzkie Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, których zadaniem jest koordynowanie i popieranie działalności organów państwowych, samorządowych i społecznych na obszarze danego województwa w sprawach wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

§ 9. W skład Wojewódzkiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego wchodzą:

a) wojewoda, dowódca okręgu korpusu, wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych i kurator okręgu szkolnego miejsca siedziby województwa, — względnie delegaci tychże osób,

b) czterech dalszych członków powołanych przez Ministra Spraw Wojskowych względnie przez osobę do powołania ich przez Ministra Spraw Woskowych upoważnioną.

Zob. rozp. z dn. 14 listopada 1929 r. co do wykonania §§ 9 i 13, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 17.

§ 10. Wojewódzki Komitet Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego działa w myśl ogólnych dyrektyw Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, składa temuż sprawozdania ze swej działalności i przedstawia swoje wnioski w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Ponadto wykonywa on ogólny nadzór nad Powiatowemi i Miejskimi Komitetami Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego i wydaje im zarządzenia w myśl dyrektyw Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 11. W miastach powiatowych utworzone być mogą w miarę potrzeby Powiatowe Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, których zadaniem jest koordynowanie na obszarze powiatu działalności organów państwowych, samorządowych i społecznych w sprawach wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, oraz popieranie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego w powiecie.

W poszczególnych miastach, nie będących miastami powiatowemi, mogą być utworzone osobne Miejskie Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego dla odnośnych miast.

§ 12. Powiatowe i Miejskie Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego powołuje przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 13. W skład Powiatowego (Miejskiego) Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego wchodzą w charakterze członków osoby powołane przez przewodniczącego Wojewódzkiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, ponadto zaś członkami tego Komitetu są wyznaczeni przez władze wojskowe — oficer przysposobienia wojskowego, oraz oficer instrukcyjny.

Ilość członków Powiatowego (Miejskiego) Komitetu nie może przenosić 20-tu.

Przewodniczącego Komitetu wyznacza przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Zob. uw. do § 9.

§ 14. Powiatowe (Miejskie) Komitety Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego tworzyć mogą w poszczególnych miejscowościach powiatu, względnie w miastach, będących siedzibą Miejskiego Komitetu, miejscowe komisje sportowe, składające się z powołanych przedstawicieli miejscowych klubów i organizacyj sportowych. Miejscowe Komisje

sportowe mają na celu współpracę z Powiatowemi (Miejskiemi) Komitetami Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

Przewodniczącym miejscowej komisji sportowej jest wyznaczony przez władze wojskowe oficer instrukcyjny lub instruktor wychowania fizycznego, o ile zaś w danej miejscowości oficera takiego niema, przewodniczącego wyznacza przewodniczący Powiatowego (Miejskiego) Komitetu.

§ 15. Rozporządzenie Rady z dnia 25 kwietnia 1925 roku w sprawie utworzenia Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz Wojewódzkich i Powiatowych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 314), oraz zmieniające je rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 1925 roku (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 575), tracą z dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia moc obowiązującą.

Minister Spraw Wojskowych unormuje rozporządzeniem sprawę przekazania czynności powyższych instytucyj dyrektorowi Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego tudzież Radzie Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz Komitetom, przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu.

§ 16. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 17. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

16.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 21 marca 1927 r. co do wykonania § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. („Monitor Polski" Nr. 26/27, poz. 59).

„Monitor Polski" Nr. 67 z dn. 23 marca 1927 r. poz. 151).

Na zasadzie § 3 wyżej wymienionego Rozporządzenia Rady Ministrów zarządza się, co następuje:

§ 1. W skład Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego wchodzą:

1) Dyrektor tegoż Urzędu,

2) Personel stały, składający się z osób wojskowych i cywilnych, mianowany przez Ministra Spraw Wojskowych,

3) Delegaci Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wyznaczeni przez odnośnych Ministrów w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 2. Skład osobowy Urzędu zostaje ustalony rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

Delegaci Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (§ 1 pkt. 3) ustanawiani są w ramach etatów tych Ministerstw i pozostają w zależności służbowej od właściwych Ministrów.

§ 3. Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, podlega bezpośrednio Ministrowi Spraw Wojskowych i otrzymuje od niego dyrektywy, pozatem działa w porozumieniu i z ramienia Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawach wchodzących w zakres działania tych Ministrów, a dotyczących wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

§ 4. Do zakresu działania Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i przysposobienia wojskowego,

Kierownictwo wszelkiemi pracami, dotyczącemi powszechnego wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, a w szczególności:

a) ustalanie wytycznych powyższych prac i ich kolejności,

b) przedstawianie interesowanym Ministrom wniosków i opinji co do wydania niezbędnych ustaw i rozporządzeń, jakoteż co do wydawania przez poszczególnych Ministrów zarządzeń w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego,

c) wykonywanie nadzoru nad instytucjami i organizacjami wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, oraz odbywanie w tym celu wizytacyj tychże,

d) przedstawianie Ministrowi Spraw Wojskowych wniosków co do obsady personelu stałego Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, co do składu Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, oraz co do składu Wojewódzkich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, jakoteż co do obsady innych stanowisk wojskowych w zakresie prac wojska nad wychowaniem fizycznem i przysposobieniem wojskowem,

e) przedstawianie interesowanym Ministerstwom postulatów co do przewidywania w poszczególnych częściach budżetu państwowego kredytów na cele wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego,

f) opinjowanie wniosków, projektów i zarządzeń Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego,

g) udzielanie dyrektyw Wojewódzkim Komitetom Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego,

h) wydawanie czasopisma i wydawnictw, poświęconych wychowaniu fizycznemu i przysposobieniu wojskowemu.

§ 5. Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego może zwracać się bezpośrednio do poszczególnych władz i urzędów w zakresie dotyczącym wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

17.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych,

z dnia 14 listopada 1929 r.,

co do wykonania § 9 i 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. w sprawie utworzenia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Rady Naukowej Wychowania Fizycznego oraz Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego („Monitor Polski" Nr. 26/27, poz. 59).

(„Monitor Polski" Nr. 281 z dn. 6 grudnia 1929 r. poz. 651).

Na podstawie § 16 wyżej wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r. zarządza się, co następuje:

§ 1. Członkowie Wojewódzkich, Powiatowych i Miejskich Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego są powoływani na okres dwuletni.

§ 2. Przewodniczący Komitetów przedstawiają władzy, upoważnionej w myśl §§ 9 i 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1927 r., wnioski o mianowanie członków do dnia 10 marca roku, w którym upływa termin ważności mandatów.

Powołanie nowych członków winno nastąpić do dnia 31 marca.

§ 3. Członkowie Komitetów mogą być powoływani ponownie.

§ 4. Niniejsze rozporządzenie nie dotyczy osób wchodzących w skład powyższych Komitetów z urzędu.

§ 5. Termin przedstawiania wniosków o mianowanie członków Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w r. 1929 zostaje przesunięty w drodze wyjątku na dzień 15 grudnia, a termin powołania nowych członków na dzień 31 grudnia. Kadencja powołanych w tym terminie członków Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego trwać będzie do dnia 31 marca 1932 r.

18.

ZARZĄDZENIE

Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych

z dnia 9 grudnia 1929 r.

w sprawie połączenia Państwowego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie i Centralnej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu w jeden zakład naukowy pod nazwą Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach.

(Monitor Polski z dnia 1 marca 1930 r. Nr. 50 poz. 81).

§ 1. Zarządza się połączenie Państwowego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie, utworzonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7-go września 1927 r.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 12, poz. 205) i Centralnej Szkoły Wychowania Fizycznego w Poznaniu, utworzonej rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 stycznia 1921 roku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk Nr. 3, poz. 45), w jeden zakład naukowy pod nazwą: „Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach".

§ 2. Zatwierdza się załączony do niniejszego rozporządzenia „Statut Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach".

§ 3. Zarządzenia szczegółowe wydadzą Ministrowie Spraw Wojskowych, oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, każdy we własnym zakresie działania, po porozumieniu co do przekazania majątku łącznych szkół Centralnemu Instytutowi Wychowania Fizycznego na Bielanach.

§ 4. Zarządzenie niniejsze obowiązuje z dniem 1 stycznia 1930 roku.

Załącznik.

STATUT

Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie na Bielanach.

§ 1. Centralny Instytut Wychowania Fizycznego podlega przez Dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego Ministrowi Spraw Wojskowych.

Minister Spraw Wojskowych wykonuje swą władzę zwierzchnią nad Centralnym Instytutem Wychowania Fizycznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z wyjątkiem spraw dotyczących tylko wojska, w których wydaje zarządzenia samodzielnie.

§ 2. Zadaniem Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego jest:

a) wychowanie i kształcenie instruktorów i sił kierowniczych dla prac wychowania fizycznego w szkołach, w wojsku, w instytucjach państwowych, samorządowych i społecznych;

b) doskonalenie metody i dydaktyki w zakresie wychowania fizycznego oraz prowadzenie prac naukowych i badań;

c) kształcenie w specjalnych gałęziach wychowania fizycznego, jak szermierka, gimnastyka lecznicza i t. d.

§ 3. Na czele Instytutu stoi Dyrektor o odpowiednich kwalifikacjach naukowych odpowiedzialny za kierunek wychowawczy, stosowaną metodę szkolenia i dydaktykę, tudzież przestrzeganie ustaw, rozporządzeń i zarządzeń władzy przełożonej, dotyczących wychowania i szkolenia.

W zakresie potrzeb administracyjnych i budżetowych Instytutu, daje on wytyczne Administratorowi Instytutu.

Dyrektor jest przedstawicielem Instytutu na zewnątrz i przełożonym całego personelu, zatrudnionego w Instytucie, oraz słuchaczy.

Dyrektora powołuje Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 4. Przy Dyrektorze zostaje utworzona Rada, złożona z 7 członków, a mianowicie:

a) 3-ch delegatów Rady Naukowej Wychowania Fizycznego, powołanych na czas kadencji Rady Naukowej Wychowania Fizycznego przez przewodniczącego Rady Naukowej Wychowania Fizycznego;

b) 2-ch głównych instruktorów oddziałów szkolnych: wojskowego i cywilnego męskiego i głównej instruktorki oddziału żeńskiego;

c) 1-go przedstawiciela wykładowców przedmiotów teoretycznych, powołanego na przeciąg roku szkolnego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 5. Do zakresu działania Rady przy Dyrektorze należy:

a) projektowanie ogólnego planu i programów studjów;

b) okresowa (co 3 miesiące) ogólna ocena wyników szkolenia;

c) projektowanie regulaminów egzaminów;

d) wnioskowanie na wydalenie słuchaczy(czek) z Instytutu;

e) wnioskowanie na delegowanie wykładowców instruktorów, absolwentów i słuchaczy Instytutu na studja zagraniczne;

f) opracowywanie wniosków na wyposażenie Instytutu w pomoce i środki naukowe;

g) inne sprawy skierowane na Radę przez Dyrektora, celem zaopinjowania lub opracowania.

Sposób urzędowania Rady określi regulamin wewnętrzny Rady.

§ 6. Instruktorzy (rki) cywilni (e) winni (e) posiadać zawodowe kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, określone obowiązującą ustawą z dnia 26 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 828) wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawą z dnia 6 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 740) i ustawą z dnia 12 stycznia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 59).

Instruktorów i instruktorki mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, względnie, o ile chodzi o instruktorów (rki) kontraktowych, zawiera z nimi dotyczące kontrakty Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego na wniosek Dyrektora Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego i na mocy upoważnienia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Głównego instruktora oddziału wojskowego powołuje Minister Spraw Wojskowych, głównego instruktora oddziału szkolnego cywilnego męskiego i główną instruktorkę oddziału szkolnego żeńskiego Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 7. Kwalifikacje instruktorów wojskowych, tak oficerów, jak i podoficerów, ustala Minister Spraw Wojskowych. Służba oficerów i podoficerów na stanowiskach instruktorów wojskowych liczy się, jako czynna służba wojskowa.

§ 8. Wnioski o powołanie wykładowców przedstawia w drodze służbowej Dyrektor Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Kandydaci na wykładowców winni być habilitowani w jednej z wyższych uczelni. W wyjątkowych wypadkach jednak i przejściowo mogą być przedstawione wnioski o powołanie na stanowisko wykładowcy osoby o odpowiednich kwalifkacjach naukowych, jakkolwiek jeszcze nie habilitowanej. Po zatwierdzeniu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Dyrektor Pań-

stwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego zawiera kontrakty z wykładowcami.

§ 9. Ze względów wychowawczych i wyszkoleniowych, grupuje się słuchaczy (czki) w 3 odrębne oddziały:

a) wojskowy,
b) cywilny męski,
c) żeński, każdy pod kierunkiem instruktora głównego, względnie instruktorki głównej.

§ 10. Plan nauk w Instytucie obejmuje:

a) normalne studjum dwuletnie,
b) skrócone i specjalne kursy.

Programy naukowe zatwierdzają Ministrowie Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — wspólnem zarządzeniem, względnie każdy we własnym zakresie.

Zakres i tryb egzaminów rocznych i końcowych, uprawniających do zdawania egzaminu państwowego na nauczycieli ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich, określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 października 1924 r. L. 2950 II.A. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 183).

§ 11. Słuchaczami(czkami) normalnego studjum w Instytucie mogą być osoby posiadające egzamin dojrzałości, złożony w szkole średniej ogólno-kształcącej lub seminarjum nauczycielskiem, w wieku 18—30 lat, wykazujące odpowiednie usprawnienie fizyczne i dobry stan zdrowia, stwierdzone drogą przewidzianą w osobnym regulaminie.

Słuchaczom oficerom zalicza się studja i praktykę na polu wychowania fizycznego, odbyte w formacjach i szkołach wojskowych za jeden rok studjów.

Warunki przyjęcia kandydatów na kursy skrócone i specjalne ustalają Ministrowie Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wspólnem zarządzeniem, względnie każdy w swoim zakresie.

§ 12. Prawa i obowiązki słuchaczy(czek) tudzież warunki pobytu ich w internacie określa osobny regulamin.

§ 13. Administracją, majątkiem i budżetem Instytutu kieruje Administrator, działający w myśl wytycznych Dyrektora Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego.

Administratora powołuje Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, przed którym jest on odpowiedzialny w drodze służbowej za całokształt gospodarki tym majątkiem i budżetem.

Gospodarkę i rachunkowość Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego określa osobny regulamin, wydany przez Dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

§ 14. Wszystkie regulaminy, wyszczególnione w niniejszym statucie, oraz wszelkie zarządzenia, dotyczące wykonania statutu, wyda Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

19.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 24 lutego 1930 r.

w sprawie wymiarów i sposobu umieszczania bandery i flagi na statkach i łodziach państwowego zarządu rzecznego.

(Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 128).

Na podstawie art. 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych, oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980) zarządzam co następuje:

§ 1. Wymiary bandery dla statków i łodzi państwowego zarządu rzecznego powinny wynosić:

a) dla łodzi wiosłowych — bok pionowy 50 cm, poziomy — 80 cm;

b) dla statków i łodzi o pojemności poniżej 50 tonn, z wyjątkiem łodzi wiosłowych (motorówki, domki pływające, galary, krypy i t. p.), — bok pionowy — 75 cm, poziomy — 120 cm;

c) dla statków i łodzi z własnym popędem mechanicznym o pojemności od 50 do 200 tonn włącznie, dla statków i łodzi bez własnego popędu mechanicznego o pojemności powyżej 50 tonn, oraz dla mniejszych pogłębiarek i przystani pływających — bok pionowy 125 cm, poziomy — 200 cm;

d) dla statków i łodzi z własnym popędem mechanicznym o pojemności powyżej 200 tonn, większych pogłębiarek i przystani pływających — bok pionowy — 200 cm, poziomy — 320 cm.

§ 2. Wymiary białej flagi dla statków i łodzi państwowego zarządu rzecznego powinny wynosić:

a) dla łodzi wiosłowych — bok pionowy — 50 cm, poziomy — 100 cm;

b) dla statków i łodzi o pojemności poniżej 50 tonn, z wyjątkiem łodzi wiosłowych (motorówki, domki pływające, galary, krypy i t. p.), — bok pionowy — 75 cm, poziomy — 150 cm;

c) dla statków i łodzi z własnym popędem mechanicznym o pojemności od 50 do 200 tonn włącznie, dla statków i łodzi bez własnego popędu mechanicznego o pojemności powyżej 50 tonn oraz dla mniejszych pogłębiarek i przystani pływających — bok pionowy — 100 cm, poziomy — 200 cm;

d) dla statków i łodzi z własnym popędem mechanicznym o pojemności powyżej 200 tonn, większych pogłębiarek i przystani pływających — bok pionowy 150 cm, poziomy — 300 cm.

§ 3. Godło Ministerstwa Robót Publicznych umieszcza się w środku białej flagi.

Wysokość godła powinna wynosić około 0,4 szerokości flagi.

§ 4. Banderę należy wywieszać na rufie statku (łodzi), flagę zaś na maszcie. Jeżeli bandera nie może być wywieszona na rufie, należy ją wywieszać na maszcie, flagę zaś w tym wypadku wywieszać na dziobie statku.

§ 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Robót Publicznych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

W czasie przejściowym do dnia 29 marca 1930 r. urzędy państwowego zarządu rzecznego mogą używać dotychczasowych oznak, t. j. używać tylko bandery według wzoru i wymiarów, ustalonych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 10, poz. 55).

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 17 z dnia 13 marca 1930 r.

20.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 1 marca 1930 r.

w sprawie flag i innych znaków wojskowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 129).

Na podstawie art. 11 i 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych, oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 980) postanawiam co następuje:

§ 1. Flagą wojskowych portów lotniczych jest płachta o barwach państwowych długości 210 cm, szerokości 100 cm, z wcięciem trójkątnem głębokiem na 50 cm od strony przeciwległej do drzewca. Na pasie białym w odległości 10 cm od drzewca umieszczona jest szachownica lotnicza wymiarów 40 × 40 cm, a w dalszym ciągu w odległości 10 cm od krawędzi szachownicy umieszczony jest herb państwowy wymiarów 33 × 40 cm.

Szachownica lotnicza jest to kwadrat, podzielony na cztery równe pola, z których lewe górne i prawe dolne są barwy czerwonej z obwódką białą, lewe dolne zaś i prawe górne barwy białej z obwódką czerwoną. Stosunek obwódek do pola wynosi 1:5.

Podnoszenie i opuszczanie flagi unormuje Minister Spraw Wojskowych specjalnym regulaminem.

§ 2. Znakiem wojskowych samolotów jest szachownica (§ 1 ust. 2). Szachownice są umieszczone na końcach skrzydeł, a mianowicie na jednopłatowcach dwie szachownice na płaszczyźnie górnej i dwie na płaszczyźnie dolnej, na dwu i półtorapłatowcach zaś — dwie na płaszczyźnie górnej górnego płata i dwie na płaszczyźnie dolnej dolnego płata. Ponadto umieszczone są szachownice po jednej na każdej stronie steru kierunkowego.

Wymiary szachownic, wymienionych w niniejszym paragrafie, ustala dla każdego typu samolotu Minister Spraw Wojskowych.

§ 3. Znakiem wojskowych balonów są szachownice lotnicze (§ 1 ust. 2) o rozmiarach 100 × 100 cm tudzież flagi balonowe.

Szachownice lotnicze są umieszczone:

a) u balonów obserwacyjnych — na bokach pod rozrywaczem i na wierzchu balonu za rozrywaczem;

b) u balonów zaporowych — na bokach balonu;

c) u balonów kulistych — koło apendyksu.

Flagę balonową stanowi płachta o barwach państwowych, bez wcięcia trójkątnego, z naszytem pośrodku jej długości godłem wojsk balonowych.

Rozmiary płachty wynoszą 200 × 70 cm. Do jednego z krótszych boków płachty jest wszyta linka konopna, zakończona dwiema pętlami, służącemi do umocowania flagi.

Flagę balonową zawiesza się u osprzętu linowego na każdym balonie wzlatującym.

§ 4. Flagą wojskowych statków żeglugi śródlądowej i wojskowej służby żeglugi śródlądowej jest płachta o barwach państwowych długości 125 cm, szerokości 50 cm, z wcięciem trójkątnem głębokiem na 50 cm, od strony przeciwległej do drzewca. W odległości 10 cm od drzewca umieszczona jest owalna tarcza wysokości 35 cm, szerokości 22 cm barwy czerwonej, a na niej dwie skrzyżowane kotwice barwy białej.

§ 5. Wszelkie inne znaki wojskowe, odnoszące się ściśle do życia wewnętrznego oddziałów wojskowych, ustala w miarę potrzeby Minister Spraw Wojskowych.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Minister Spraw Wojskowych oznaczy również termin, od którego dotychczas używane znaki mają być zastąpione nowemi, określonemi w niniejszem rozporządzeniu.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 17 z dn. 13 marca 1930 r. Co do systemu znaczenia statków powietrznych i sposobu umieszczania znaków na statkach powietrznych zob. również art. 15 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (dział VI l. p. 6), oraz rozp. Ministra Komunikacji z dn. 11 maja 1929 r., zawierające przepisy wykonawcze do tegoż art. (dział VI l. p. 14).

DZIAŁ II.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO WOJENNE.

DZIAŁ II.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO WOJENNE.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 wraz z odnośnym regulaminem (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 395).

2. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 160).

3. Konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 161),
   tudzież jako załącznik do powyższej konwencji
   Regulamin dotyczący praw i zwyczajów wojny lądowej.

4. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Polski do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 393).

5. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 158).

6. Konwencja dotycząca rozpoczęcia kroków nieprzyjacielskich (Dz. U. R. P. Nr. 21 z r. 1927 poz. 159).

7. Ustawa z dnia 1 kwietnia 1924 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 394).

8. Oświadczenie rządowe z dnia 20 stycznia 1927 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 162).

9. Konwencja dotycząca praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej (Dz. U. R. P. Nr. 21 z r. 1927 poz. 163).

10. Uchwała Rady Ministrów z dnia 27 maja 1919 r. w sprawie akcesu Państwa Polskiego do konwencji genewskiej (Dz. Rozk. Nr. 82 poz. 2291).

11. Ustawa z dnia 26 lipca 1926 r. o zatwierdzeniu zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 28 czerwca 1919 r. przystąpienie Rzeczypospolitej do międzynarodowej konwencji o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, podpisanej w Genewie dnia 6 lipca 1906 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 462).

12. Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 stycznia 1927 r. w sprawie opublikowania międzynarodowej konwencji genewskiej z dnia 6 lipca 1906 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 225).

13. Konwencja o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych (Dz. U. R. P. Nr. 28 z r. 1927 poz. 226).

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1927 r. o stowarzyszeniu Polski Czerwony Krzyż (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 688).

15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1927 r. o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 689):

16 Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakterjologicznych (Dz. U. R. P. Nr. 28 z r. 1929 poz. 278).

17. Oświadczenie rządowe z dnia 3 kwietnia 1929 r. w sprawie złożenia dokumentu ratyfikacyjnego międzynarodowego protokółu dotyczącego zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych, oraz środków bakterjologicznych (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 279).

18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 maja 1929 r. w sprawie utworzenia Komitetu Narodowego w celu przygotowania obrony i ratownictwa ludności przed wojną chemiczną (Monitor Nr. 132 poz. 327).

19. Ustawa z dnia 23 marca 1929 r. w sprawie zatwierdzenia zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 14 października 1920 r. przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 256).

20. Oświadczenie rządowe z dnia 18 grudnia 1929 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. Nr. 9 z roku 1930 poz. 64).

21. Konwencja o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych (Dz. U. R. P. Nr. 9 z roku 1930 poz. 64).

1.

USTAWA

z dnia 1 kwietnia 1924 r.

w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. wraz z odnośnym regulaminem.

(Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 395)

Art. 1. Wyraża się zgodę na zgłoszenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przystąpienia do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. wraz z odnośnym regulaminem.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 3. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia.

Ogłoszono dnia 30 kwietnia 1924 r.

2.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 20 stycznia 1927 r.

w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej wraz z odnośnym regulaminem w Hadze dnia 18 października 1907 roku.

(Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 160).

Podaje się niniejszem do wiadomości, że w wykonaniu art. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 1924 w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej wraz z odnośnym regulaminem w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 37, poz. 395) oraz na podstawie art. 6 wspomnianej konwencji, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zgłosił w imieniu Rzeczypospolitej przystąpienie do tej konwencji, która zaczęła obowiązywać Polskę od dnia 9 lipca 1925 r.

3.

KONWENCJA

dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej.

(Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 161).

Zważywszy, że, poszukując sposobów zachowania pokoju i zapobieżenia zbrojnym starciom pomiędzy narodami, ważnem jest jednocześnie zająć się tym wypadkiem, gdy zwrócenie się do oręża nastąpiłoby wskutek wydarzeń, których ich usiłowania nie mogłyby odwrócić;

ożywione pragnieniem służenia i w tej ostatecznej ewentualności interesom ludzkości i wzrastającym wymaganiom cywilizacji;

uważając, że należy w tym celu dokonać rewizji praw i ogólnych zwyczajów wojennych, bądź dla dokładniejszego określenia ich, bądź dla pewnego ich ograniczenia celem osłabienia, o ile to możliwe, ich surowości,

uznały za potrzebne uzupełnić i ściślej określić co do pewnych punktów dzieło pierwszej Konferencji Pokoju, która, przejmując, w dalszym ciągu Konferencji Brukselskiej 1874 r., idee, poddane przez mądrą i szlachetną przezorność, powzięła postanowienia w przedmiocie określenia i uregulowania zwyczajów wojny na lądzie.

Zdaniem Wysokich Układających się Stron, postanowienia te, których ułożenie spowodowane zostało pragnieniem umniejszenia nieszczęść wojny, o ile konieczności wojskowe na to pozwalają, mają służyć jako ogólna reguła postępowania dla prowadzących wojnę w ich wzajemnych stosunkach, oraz w stosunku do ludności.

Jednakże było niemożliwem na razie uzgodnienie odnośnych postanowień, rozciągających się na wszystkie okoliczności mogące mieć miejsce w praktyce.

Skądinąd nie mogło być zamiarem Wysokich Układających się Stron, aby wypadki nieprzewidziane zostały z braku sformułowanych pisemnie postanowień pozostawione dowolnej ocenie ze strony dowodzących wojskami.

Zanim bardziej wyczerpujący kodeks praw wojennych będzie mógł być ułożonym, Wysokie Układające się Strony uważają za właściwe skonstatować, że w wypadkach, nieobjętych przepisami obowiązującemi, przyjętemi przez nie, ludność i strony wojujące pozostają pod opieką i władzą zasad prawa narodów, wypływających ze zwyczajów, ustanowionych między cywilizowanymi narodami, oraz z zasad humanitarności i wymagań społecznego sumienia.

Oświadczają one, że w tym sensie należy rozumieć zwłaszcza artykuły 1 i 2 przyjętego regulaminu.

Wysokie Układające się Strony, pragnąc zawrzeć nową konwencję w tym celu, mianowały swymi pełnomocnikami:

(opuszczono)

którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i należyte co do formy, zgodzili się na następujące postanowienia:

Art. 1. Mocarstwa Układające się wydadzą swym siłom zbrojnym lądowym instrukcje, zgodne z „Regulaminem dotyczącym praw i zwyczajów wojny lądowej", załączonym do niniejszej konwencji.

Art. 2. Postanowienia, zawarte w regulaminie, wspomnianym w art. 1 oraz niniejszej konwencji, obowiązują tylko w stosunku pomiędzy Mocarstwami Układającemi się i tylko jeśli wszyscy wojujący należą do konwencji.

Art. 3. Strona wojująca, któraby naruszyła postanowienia powyższego regulaminu, będzie pociągnięta do indemnizacji, jeśli tego zajdzie potrzeba. Strona ta będzie odpowiedzialną za każdy czyn osób, wchodzących w skład jej siły zbrojnej.

Art. 4. Niniejsza konwencja, należycie ratyfikowana, zastąpi w stosunkach pomiędzy Mocarstwami Układającemi się konwencję z 29-go lipca 1899 r., dotyczącą praw i zwyczajów wojny lądowej.

Konwencja 1899 r. pozostaje obowiązującą w stosunkach pomiędzy mocarstwami, które ją podpisały, a któreby nie ratyfikowały niniejszej konwencji.

Art. 5. Niniejsza konwencja będzie ratyfikowaną jak można najprędzej.

Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone w Hadze.

Pierwsze złożenie ratyfikacji będzie stwierdzone przez protokół, podpisany przez przedstawicieli mocarstw, które uczestniczą w nim, oraz przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji.

Następne złożenia ratyfikacji dokonywać się będą za pomocą notyfikacji pisemnej, skierowanej na imię Rządu Holenderskiego z załączeniem dokumentu ratyfikacyjnego.

Zaświadczona kopja protokółu, dotyczącego pierwszego złożenia ratyfikacji oraz wspomnianych w poprzednim ustępie notyfikacji, jak również dokumentów ratyfikacyjnych, będą natychmiast doręczone staraniem Rządu Holenderskiego i drogą dyplomatyczną mocarstwom zaproszonym na drugą Konferencję Pokojową, jak również innym mocarstwom, które przystąpiły do konwencji. W wypadkach, przewidzianych w ustępie poprzednim, Rząd Holenderski zakomunikuje im równocześnię datę, w której tę notyfikację otrzymał.

Art. 6. Mocarstwa nie sygnujące konwencji mogą do niej przystąpić.

Mocarstwo, które pragnie przystąpić, notyfikuje pisemnie swój zamiar Rządowi Holenderskiemu, przesyłając mu akt o przystąpieniu, który będzie złożony w archiwach wspomnianego Rządu.

Rząd ten prześle natychmiast wszystkim innym mocarstwom zaświadczone kopje notyfikacji i aktu przystąpienia ze wskazaniem daty, w której on otrzymał notyfikację.

Art. 7. Niniejsza konwencja zacznie obowiązywać państwa, które wzięły udział w pierwszem złożeniu ratyfikacji w 60 dni od daty zaprotokółowania tego złożenia ratyfikacji, zaś mocarstwa, które ratyfikują lub przystąpią później — w 60 dni po otrzymaniu przez Rząd Holenderski notyfikacji o ratyfikacji przez nie lub o ich przystąpieniu.

Art. 8. Gdyby które z Mocarstw Układających się zechciało wypowiedzieć powyższą konwencję, winna być uczyniona pisemna notyfikacja Rządowi Holenderskiemu, który natychmiast prześle wszystkim innym mocarstwom kopję zaświadczoną tej notyfikacji, komunikując równocześnie datę, w której on ją otrzymał.

Wypowiedzenie konwencji obowiązywać będzie tylko to mocarstwo, które notyfikowało je i w jeden rok po dostarczeniu notyfikacji Rządowi Holenderskiemu.

Art. 9. W rejestrze, prowadzonym przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji, będzie wskazana data złożenia ratyfikacji, dokonanego w myśl art. 5 ustęp 3 i 4, jak również data, w której otrzymywane będą notyfikacje o zgłoszeniu akcesu (art. 6, 2) lub o wypowiedzeniu konwencji (art. 8 ust. 1).

Każde Mocarstwo Układające się dopuszczone jest do wglądu do tego rejestru i może żądać zaświadczonych za zgodność wyciągów z tegoż.

Na dowód czego pełnomocnicy opatrzyli niniejszą konwencję swemi podpisami.

Sporządzono w Hadze dnia 18 października 1907 r. w jedynym egzemplarzu, który złożony będzie w archiwum Rządu Holenderskiego, a kopje tegoż egzemplarza, zaświadczone za zgodność, będą doręczone drogą dyplomatyczną mocarstwom, które były zaproszone na II-gą Konferencję Pokojową.

Aneks do Konwencji.

REGULAMIN

dotyczący praw i zwyczajów wojny lądowej.

DZIAŁ I.

O wojujących.

ROZDZIAŁ I.

Określenie wojującego.

Art.1. Ustawy, prawa i obowiązki wojenne stosują się nietylko do armji, lecz również do pospolitego ruszenia i oddziałów ochotniczych, o ile odpowiadają one warunkom następującym:

1) jeżeli mają na czele osobę odpowiedzialną za swych podwładnych;
2) noszą stałą i dającą się rozpoznać zdaleka odznakę wyróżniającą;
3) jawnie noszą broń;
4) przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojennych.

W tych krajach, gdzie pospolite ruszenie lub oddziały ochotnicze stanowią armję lub wchodzą w jej skład, nazwa armji rozciąga się na nie.

Art. 2. Ludność terytorjum niezajętego, która przy zbliżeniu się nieprzyjaciela dobrowolnie chwyta za broń, aby walczyć z wkraczającemi wojskami i nie miała czasu zorganizować się zgodnie z art. 1, będzie uważaną za stronę wojującą, jeżel jawnie nosi broń i zachowuje prawa i zwyczaje wojenne.

Art. 3. Zbrojne siły stron wojujących mogą składać się z walczących i niewalczących. W razie zagarnięcia ich przez nieprzyjaciela zarówno tym, jak i tamtym przysługuje prawo być traktowanymi jak jeńcy wojenni.

ROZDZIAŁ II.

O jeńcach wojennych.

Art. 4. Jeńcy wojenni zostają pod władzą Rządu nieprzyjacielskiego, lecz nie pod władzą osób lub oddziałów, które ich wzięły do niewoli.

Powinni być traktowani w sposób humanitarny.

Wszystko, co stanowi ich własność osobistą, z wyjątkiem broni, koni i papierów wojskowych, pozostaje ich własnością.

Art. 5. Jeńcy wojenni mogą być poddani internowaniu w mieście, fortecy, obozie lub jakiemkolwiek innem miejscu, pod warunkiem niewydalania się poza pewne oznaczone granice; lecz zamknięcie ich może być zarządzone tylko jako niezbędny środek bezpieczeństwa i wyłącznie na czas trwania okoliczności, powodujących taki środek.

Art. 6. Państwo może używać jako pracowników jeńców wojennych, za wyjątkiem oficerów, odpowiednio do ich rangi i zdolności. Prace te nie powinny być nadmierne i nie będą w żadnym związku z działaniami wojennemi.

Jeńcom może być dozwolona praca na rachunek publicznych urzędów administracyjnych lub osób prywatnych, lub na własny rachunek.

Prace, wykonywane dla Państwa, opłacane są według taryf obowiązujących dla wojskowych armji narodowej, wykonywujących te same prace, lub jeżeli tych taryf niema, to zgodnie z cenami, odpowiadającemi wykonanej pracy.

O ile prace są wykonane dla innych urzędów lub dla osób prywatnych, warunki pracy winny być określone w porozumieniu z władzami wojskowemi. Zapłata, otrzymana przez jeńców, będzie służyła do ulżenia ich doli, a nadwyżka zostanie im doręczona w chwili zwolnienia, za potrąceniem kosztów utrzymania.

Art. 7. Utrzymanie jeńców wojennych obciąża Rząd, w którego mocy się znajdują.

W braku specjalnego porozumienia między stronami wojującemi jeńcy wojenni otrzymują pożywienie, pomieszczenie i ubranie w równej mierze jak wojska rządu, który wziął ich do niewoli.

Art. 8. Jeńcy wojenni podlegają ustawom, przepisom i rozkazom, obowiązującym w armji państwa, w którego mocy pozostają. Wszelkie nieposłuszeństwo upoważnia do stosowania względem nich niezbędnych zarządzeń przymusowych.

Jeńcy zbiegli, którzy byliby ujęci, zanim zdołali połączyć się ze swą armją, albo zanim zdołali opuścić terytorjum, zajęte przez armję, która ich wzięła do niewoli, podlegają karom dyscyplinarnym.

Jeńcy wojenni, którzy po udanej ucieczce znowu dostaną się do niewoli, nie podlegają żadnej karze za poprzednią ucieczkę.

Zob. art. 2 pkt. 3 oraz art. 117, 136, 137 kodeksu karnego wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 36 z roku 1928 poz. 328).

Art. 9. Każdy jeniec wojenny winien, jeśli będzie pytany w tym przedmiocie, wyjawić swe prawdziwe nazwisko i stopień, a w razie gdyby przekroczył ten przepis, narazi się na ograniczenie praw, które przyznane są jeńcom wojennym jego kategorji.

Art. 10. Jeńcy mogą być zwolnieni na słowo honoru, jeśli to dozwolone jest przez prawa ich kraju i w takim razie powinni, ręcząc za to swoim honorem osobistym, skrupulatnie wypełnić powzięte zobowiązania, zarówno w stosunku do własnego rządu, jak i tego rządu, który ich wziął do niewoli. W tymże wypadku ich własny rząd obowiązany jest nie żądać i nie przyjmować od nich żadnych usług, sprzeciwiających się danemu słowu.

Art. 11. Jeniec wojenny nie może być zmuszony do zwolnienia się na słowo honoru, również rząd nieprzyjacielski nie jest zmuszony przychylić się do prośby jeńca o zwolnienie go na słowo honoru.

Art. 12. Każdy jeniec wojenny zwolniony na słowo honoru i znowu wzięty do niewoli z bronią w ręku, zwróconą przeciwko rządowi, względem którego zobowiązał się słowem honoru, lub przeciwko sprzymierzeńcom tegoż rządu, traci prawa, przysługujące jeńcom wojennym i może być stawiony przed sąd.

Art. 13. Osoby towarzyszące armji, lecz nie należące do jej właściwego składu: jako to: korespondenci i reporterzy gazet, markietanci i dostawcy, w razie jeżeli będą pochwyceni przez nieprzyjaciela i jeżeli ten ostatni uważa za wskazane zatrzymać ich, mają prawo do traktowania ich jak jeńców wojennych pod warunkiem, że będą zaopatrzeni w legitymację od władzy wojskowej tej armji, której towarzyszyły.

Art. 14. Z chwilą rozpoczęcia działań wojennych w każdem z państw wojujących, jak również w państwach neutralnych, o ile przyjęły one walczących na swe terytorjum, utworzone jest biuro informacyjne o jeńcach wojennych. Biuro to, mające na celu udzielanie odpowiedzi na wszystkie zapytania, dotyczące jeńców, otrzymuje od rozmaitych kompetentnych urzędów wszystkie wskazówki, dotyczące internowania i tranzlokowania, zwalniania na słowo honoru, wymiany, ucieczki, wstąpienia do szpitala i zgonu, tudzież wszelkie inne informacje, niezbędne dla ułożenia i trzymania dla ewidencji kartki imiennej dla każdego jeńca. Biuro winno wpisywać do tej kartki numer, imię i nazwisko, wiek, miejsce pochodzenia, rangę, oddział wojskowy, rany, dzień i miejsce wzięcia do niewoli, internowania, otrzymania ran oraz śmierci, jakoteż wszelkie uwagi szczególne. Kartka imienna przekazuje się po zawarciu pokoju rządowi przeciwnej strony wojującej.

Biuro informacyjne obowiązane jest również zbierać i gromadzić w jedno miejsce wszystkie przedmioty, służące do osobistego użytku, walory, listy i t. d., które będą znalezione na polu bitwy, lub pozostaną po jeńcach, zwolnionych na słowo honoru, wymienionych, albo zmarłych w szpitalach i lazaretach polowych, i przesyłać je zainteresowanym.

Art. 15. Towarzystwa niesienia pomocy jeńcom, należycie zawiązane zgodnie z prawami ich kraju i mające za zadanie pośrednictwo w sprawach dobroczynności, otrzymują od stron wojujących dla siebie oraz dla swych ajentów, należycie akredytowanych, wszelkie ułatwienia dla spełnienia swoich czynności filantropijnych w granicach, wskazanych przez konieczności wojenne i regulamin administracyjny. Delegaci tych towarzystw dopuszczeni będą do rozdawania zapomóg w punktach internowania jeńców, jak również na etapach, gdzie przebywają jeńcy, wracający do ojczyzny, za okazaniem zezwolenia imiennego, wydanego przez władzę wojenną oraz zobowiązania na piśmie, że poddadzą się wszelkim zarządzeniom policyjnym co do zachowania porządku i bezpieczeństwa, przepisanym przez tę władzę.

Art. 16. Biura informacyjne zwolnione są od opłaty transportowej. Listy, przekazy, sumy pieniężne, jak również przesyłki pocztowe, przeznaczone dla jeńców lub przez nich wysyłane, są zwolnione od wszelkich opłat pocztowych, zarówno w krajach wysyłania i przeznaczenia, jak w krajach tranzytowych.

Ofiary i zapomogi w naturze, przesyłane dla jeńców wojennych, są zwolnione od wszelkich opłat wejściowych i innych, jak również od opłat przewozowych na kolejach, zarządzanych przez państwo.

Art. 17. Oficerowie jeńcy wojenni otrzymują pobory, do których mają prawo oficerowie tejże rangi w państwie, w którem są zatrzymani, pod warunkiem spłaty przez ich rząd.

Art. 18. Jeńcom zapewnia się zupełną wolność wykonywania praktyk ich religij oraz uczęszczania na nabożeństwa swego wyznania jedynie pod warunkiem zachowania przepisów porządkowych i policyjnych, ustanowionych przez władze wojenne.

Art. 19. Testamenty jeńców przyjmuje się do przechowania i sporządzają się na tychże zasadach, co i testamenty wojskowych armji krajowej.

Te same przepisy obowiązują co do poświadczeń zgonu, jak również co do grzebania jeńców, z uwzględnieniem ich rangi i tytułu.

Art. 20. Po zawarciu pokoju, odesłanie jeńców do ojczyzny dokonane być winno w możliwie krótkim czasie.

ROZDZIAŁ III.

O chorych i rannych.

Art. 21. Obowiązki stron wojujących, dotyczące opieki nad chorymi i rannymi, określa konwencja genewska.

Konwencję genewską z dnia 6 lipca 1906 r. o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, umieszczono w niniejszym dziale l. p. 13.

DZIAŁ II.

O krokach nieprzyjacielskich.

ROZDZIAŁ I.

O sposobach szkodzenia nieprzyjacielowi, o oblężeniach i bombardowaniach.

Art. 22. Strony wojujące nie mają nieograniczonego prawa wyboru środków szkodzenia nieprzyjacielowi.

Art. 23. Oprócz zakazów, ustanowionych przez specjalne konwencje, zabrania się mianowicie:

a) używać trucizny lub broni zatrutej;

b) zabijać albo ranić zdradziecko osoby, należące do ludności lub do wojsk nieprzyjaciela;

c) zabijać lub zadawać rany nieprzyjacielowi, który złożył broń i, nie mając już środków obrony, zdał się na łaskę;

d) oświadczać, że nikomu nie będzie darowane życie;

e) używać broni, pocisków lub środków, mogących zadać zbyteczne cierpienia;

f) bezprawnie używać flagi parlamentarnej, narodowej, oznak wojskowych i uniformów nieprzyjaciela, jak również oznak odróżniających, ustanowionych przez konwencję genewską;

g) niszczyć lub zagarniać własność nieprzyjaciela, oprócz wypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;

h) ogłaszać za wygasłe, zawieszone lub nie podpadające osądzeniu prawa i roszczenia obywateli strony przeciwnej.

Zabrania się również stronom wojującym zmuszać poddanych strony przeciwnej do uczestnictwa w działaniach wojennych, skierowanych przeciwko ich krajowi, nawet w tych razach, gdy pozostawali oni w służbie tejże strony wojującej przed rozpoczęciem wojny.

Art. 24. Fortele wojenne i używanie sposobów, niezbędnych do otrzymania wiadomości o nieprzyjacielu i o terenie uważa się za dozwolone.

Art. 25. Wzbronione jest atakowanie lub bombardowanie w jakibądź sposób bezbronnych wsi, domów mieszkalnych i budowli.

Art. 26. Dowódca wojsk napadających zanim przystąpi do bombardowania, za wyjątkiem wypadków szturmu, powinien uczynić wszystko, co jest w jego mocy, aby uprzedzić o tem władze.

Art. 27. Podczas oblężeń i bombardowań należy zastosować wszelkie niezbędne środki, ażeby w miarę możności oszczędzone zostały świątynie, gmachy, służące celom nauki, sztuki i dobroczynności, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie zgromadzeni są chorzy i ranni, pod warunkiem, ażeby te gmachy i miejsca nie służyły jednocześnie celom wojennym.

Obowiązkiem oblężonych jest oznaczyć te gmachy i miejsca za pomocą specjalnych widocznych znaków, które będą notyfikowane oblegającym.

Art. 28. Zabrania się wydawania na łup miast lub miejsc nawet zdobytych szturmem.

ROZDZIAŁ II.
O szpiegach.

Art. 29. Za szpiega może być uważana tylko taka osoba, która, działając potajemnie lub pod fałszywymi pozorami, zbiera lub stara się zbierać wiadomości w obrębie działań jednej ze stron wojujących z zamiarem zakomunikowania ich stronie przeciwnej.

A więc nie są uważani za szpiegów wojskowi, którzy bez przebrania przedostali się dla zbierania wiadomości do strefy działań armji nieprzyjacielskiej.

Również nie będą uważani za szpiegów ci wojskowi i niewojskowi, którzy jawnie wykonywują swoje zadanie, którym zlecone jest oddanie depesz, przeznaczonych do ich własnej lub nieprzyjacielskiej armji.

Do tejże kategorji należą również osoby, które posyłane są balonem dla przewiezienia depesz lub wogóle dla utrzymania komunikacji między różnemi częściami armji lub terytorjum.

Art. 30. Szpieg pojmany na gorącym uczynku nie może być ukarany bez uprzedniego sądu.

Art. 31. Szpieg, który wrócił do armji do której należy, i wzięty następnie do niewoli przez nieprzyjaciela, jest traktowany jako jeniec wojenny i nie ponosi odpowiedzialności za swoje poprzednie czynności szpiegowskie.

ROZDZIAŁ III.
O parlamentarzach.

Art. 32. Za parlamentarza uważa się osobę, upoważnioną przez jedną ze stron wojujących do wszczęcia rokowań z drugą i przybywającą z białą flagą. Zarówno sam parlamentarz, jak i towarzyszący mu trębacz lub dobosz, oraz osoba, niosąca flagę i tłomacz, korzystają z przywileju nietykalności.

Art. 33. Dowódca, do którego wysłany został parlamentarz, nie jest obowiązany przyjąć go we wszelkich okolicznościach.

Może on powziąć wszelkie zarządzenia, aby przeszkodzić parlamentarzowi do wykorzystania swej misji w celu zebrania wiadomości.

Ma on prawo w razie nadużycia zatrzymać czasowo parlamentarza.

Art. 34. Parlamentarz traci przywilej nietykalności, jeżeli zostanie mu dowiedzionem w sposób konkretny i niezbity, że skorzystał ze swego położenia uprzywilejowanego, aby spowodować lub popełnić czyn zdradziecki.

ROZDZIAŁ IV.

O kapitulacjach.

Art. 35. W kapitulacjach, zdecydowanych między układającemi się stronami, należy brać pod uwagę przepisy o honorze wojskowym.

Zawarte kapitulacje mają być ściśle przestrzegane przez obie strony.

ROZDZIAŁ V.

O zawieszeniu broni.

Art. 36. Zawieszenie broni wstrzymuje działania wojenne za wzajemną umową stron wojujących. Jeżeli czas trwania zawieszenia broni nie jest ustalony, strony wojujące mogą w każdej chwili wznowić operacje wojenne pod tym wszakże warunkiem, ażeby nieprzyjaciel był o tem w czasie umówionym uprzedzony, zgodnie z warunkami zawieszenia broni.

Art. 37. Zawieszenie broni może być ogólne lub miejscowe. Pierwsze wstrzymuje wszędzie działania wojenne stron wojujących, drugie — tylko pomiędzy niektóremi częściami armji wojujących, oraz na określonej przestrzeni.

Art. 38. Zawieszenie broni winno być notyfikowane oficjalnie i we właściwym terminie władzom kompetentnym i wojskom. Działania wojenne będą zawieszone niezwłocznie po notyfikacji zawieszenia broni, albo w terminie ustalonym.

Art. 39. Od umawiających się stron zależy określenie w klauzulach umowy o zawieszeniu broni stosunków, jakie mogłyby zajść na terenie wojennym względem ludności oraz między stronami.

Art. 40. Wszelkie poważne naruszenie zawieszenia broni przez jedną ze stron daje prawo drugiej do wymówienia tegoż zawieszenia, a nawet w nagłym wypadku do niezwłocznego wznowienia działań wojennych.

Art. 41. Naruszenie klauzul zawieszenia broni przez osoby pojedyńcze, działające z własnej inicjatywy, daje tylko prawo do żądania, ażeby winni byli ukarani oraz aby poniesione straty, o ile zaszły, zostały wynagrodzone.

DZIAŁ III.

O władzy wojennej na terytorjum państwa nieprzyjacielskiego.

Art. 42. Terytorjum uważa się za okupowane, jeżeli faktycznie znajduje się pod władzą armji nieprzyjacielskiej.

Okupacja rozciąga się jedynie na te terytorja, gdzie ta władza jest ustanowiona i gdzie może być wykonywaną.

Art. 43. Z chwilą faktycznego przejścia władzy z rąk rządu legalnego do rąk okupanta, tenże poweźmie wszystkie będące w jego mocy środki, celem przywrócenia i zapewnienia, o ile to jest możliwem, porządku i życia społecznego, przestrzegając, z wyjątkiem bezwzględnych przeszkód, prawa obowiązujące w tym kraju.

Art. 44. Zabrania się stronie wojującej przymuszania ludności terytorjów okupowanych do udzielania wiadomości o armji przeciwnej strony wojującej, albo o jej środkach obrony.

Art. 45. Zabrania się przymuszania ludności terytorjów okupowanych do przysięgania na wierność państwu nieprzyjacielskiemu.

Art 46. Honor i prawa rodzinne, życie jednostek i własność prywatna, jak również przekonania religijne i wykonywanie obrządków religijnych, winny być uszanowane.

Własność prywatna nie podlega konfiskacie.

Art. 47. Rabunek jest formalnie zakazany.

Art. 48. Jeżeli nieprzyjaciel pobiera na terytorjum okupowanem ustanowione na rzecz państwa podatki, opłaty i rogatkowe, winien to uczynić w miarę możności zgodnie z obowiązującemi przepisami o opodatkowaniu i repartycji opłat, przyczem wynika dlań stąd obowiązek pokrycia kosztów administracji danego terytorjum w mierze, w jakiej do tego obowiązanym był rząd legalny.

Art. 49. Jeżeli oprócz podatków, wymienionych w artykule poprzednim, okupant pobiera inne daniny pieniężne na terytorjum okupowanem, to przeznaczeniem ich będą mogły być jedynie potrzeby armji lub administracji tego terytorjum.

Art. 50. Żadna zbiorowa kara pieniężna lub inna nie może być nałożoną na ludność za postępki jednostek, za które nie można jej czynić solidarnie odpowiedzialną.

Art. 51. Żadna kontrybucja nie powinna być pobierana inaczej, jak na zasadzie rozkazu na piśmie i pod odpowiedzialnością naczelnego generała.

Pobór taki powinien odbywać się możliwie zgodnie z przepisami opodatkowania i repartycji podatków obowiązujących.

Za opłatę każdego podatku wydane będzie płatnikom odpowiednie pokwitowanie.

Art. 52. Rekwizycje w naturze oraz usługi mogą być wymagane od gmin i mieszkańców jedynie dla armji okupacyjnej. Będą one zastosowane do środków kraju i będą tego rodzaju, żeby nie pociągały za sobą dla ludności obowiązku uczestniczenia w działaniach wojennych przeciwko własnej ojczyźnie. Te rekwizycje i te usługi mogą być żądane jedynie na zasadzie upoważnienia dowódcy w okupowanej miejscowości.

Świadczenia w naturze będą o ile możności opłacane w gotówce, w przeciwnym razie stwierdzone być winny przez pokwitowanie, a opłata sum należnych winna być wykonaną w możliwie krótkim czasie.

Art. 53. Armja, zajmująca daną miejscowość, może rekwirować tylko gotówkę, fundusze i obligi dłużne (papiery wartościowe), stanowiące własność państwową oraz składy broni, środki transportowe, magazyny i zapasy zaprowiantowania i wogóle wszelki ruchomy majątek państwa, mogący służyć do celów wojennych.

Wszystkie środki, stosowane na lądzie, morzu i w powietrzu celem przenoszenia wiadomości, przewożenia osób i rzeczy poza wypadkami, pod-

padającemi pod prawo morskie, składy broni i wogóle wszelki rodzaj amunicji wojennej, mogą być zarekwirowane nawet gdy stanowią własność osób prywatnych, ale podlegają zwrotowi, odszkodowania zaś uregulowane będą po zawarciu pokoju.

Art. 54. Kable podwodne, łączące terytorjum zajęte z terytorjum neutralnem, mogą być rekwirowane i niszczone jedynie tylko w wypadku bezwzględnej konieczności. Podlegają one również zwrotowi, a odszkodowanie uregulowane będzie po zawarciu pokoju.

Art. 55. Państwo okupujące uważać się będzie jedynie za administratora i użytkownika gmachów publicznych, nieruchomości, lasów i rolnych gospodarstw, należących do państwa nieprzyjacielskiego, a znajdujących się w kraju okupowanym. Państwo to winno ochraniać wartość tych majątków i rządzić nimi zgodnie z zasadami użytkowania.

Art. 56. Własność gmin, instytucji kościelnych, dobroczynnych, wychowawczych oraz instytucji sztuk pięknych i naukowych, chociażby należących do państwa, będą traktowane jak własność prywatna.

Wszelkie zajęcie, zniszczenie lub rozmyślna profanacja instytucji tego rodzaju, pomników historycznych, dzieł sztuki i nauki, są zabronione i winny być karane.

4.

USTAWA

z dnia 1 kwietnia 1924 r.,

w przedmiocie przystąpienia Polski do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 roku.

(Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 393).

Art. 1. Wyraża się zgodę na zgłoszenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przystąpienia do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 roku.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Ogłoszona dnia 30 kwietnia 1924 r.

5.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 20 stycznia 1927 r.

w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 158).

Podaje się niniejszem do wiadomości, że w wykonaniu art. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 1924 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjaciel-

skich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 37, poz. 393) oraz na podstawie art. 5 wspomnianej konwencji, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zgłosił w imieniu Rzeczypospolitej przystąpienie do tej konwencji, która zaczęła obowiązywać Polskę od dnia 9 lipca 1925 r.

6.

KONWENCJA

dotycząca rozpoczęcia kroków nieprzyjacielskich.

(Dz. U. R. P. Nr. 21 z roku 1927 poz. 159).

Uważając, że dla zabezpieczenia stosunków pokojowych ważnem jest, aby kroki nieprzyjacielskie nie rozpoczynały się bez uprzedniego zawiadomienia, że ważnem jest również, aby stan wojny był notyfikowany bez zwłoki mocarstwom neutralnym;

(wyliczone państwa opuszczono)

pragnąc zawrzeć konwencję w tym celu, mianowały swymi pełnomocnikami:

(opuszczono wyliczenie pełnomocników)

którzy po złożeniu swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i należyte co do formy, zgodzili się na następujące postanowienia:

Art. 1. Układające się mocarstwa uznają, iż kroki wojenne między niemi nie powinny się rozpoczynać bez uprzedniego i niedwuznacznego zawiadomienia, które będzie mieć formę bądź umotywowanego wypowiedzenia wojny, bądź formę ultimatum z warunkowem wypowiedzeniem wojny.

Art. 2. Stan wojny powinien być mocarstwom neutralnym bez zwłoki zakomunikowany i wywrze swe skutki w stosunku do nich po otrzymaniu notyfikacji, która może być uskuteczniona nawet za pomocą telegrafu. Wszakże nie mogą neutralne państwa powoływać się na nieotrzymanie tego zawiadomienia, jeżeli było ustalone w sposób niewątpliwy, że o stanie wojny istotnie wiedziały.

Art. 3. Artykuł 1-szy niniejszej konwencji wywrze skutek na wypadek wojny między dwoma lub kilkoma państwami układającemi się. Artykuł 2-gi obowiązuje w stosunkach pomiędzy jednem państwem układającem się, znajdującem się w stanie wojny, a mocarstwami neutralnemi, również do konwencji należącemi.

Art. 4. Niniejsza konwencja zostanie jaknajprędzej ratyfikowana.

Dokumenty ratyfikacyjne złożone będą w Hadze. Pierwsze złożenie ratyfikacji będzie stwierdzone przez protokół, podpisany przez przedstawicieli mocarstw, które biorą w nim udział, oraz przez Holenderskiego Ministra Spraw Zagranicznych.

Następne złożenia dokumentów ratyfikacyjnych wykonywać się będą za pomocą notyfikacji pisemnej na imię Rządu Holenderskiego z załączeniem dokumentu ratyfikacyjnego. Należycie zaświadczona kopja protokółu, dotyczącego pierwszego złożenia ratyfikacji, notyfikacji wspomnianych w ustępie poprzednim, jakoteż dokumentów ratyfikacyjnych będzie natychmiast doręczona staraniem Rządu Holenderskiego i drogą dyplomatyczną mocarstwom zaproszonym na II-gą Konferencję Pokojową, jak rów-

nież innym mocarstwom, które przystąpią do konwencji. W wypadkach, wskazanych w poprzednim ustępie, wspomniany Rząd zakomunikuje im również datę, w której notyfikację otrzymał.

Art. 5. Mocarstwa nie sygnujące mogą przystąpić do niniejszej Konwencji.

Mocarstwo, które pragnie przystąpić, pisemnie notyfikuje swój zamiar Rządowi Holenderskiemu, przesyłając akt o przystąpieniu, który będzie złożony w archiwach wspomnianego Rządu.

Rząd ten prześle natychmiast wszystkim innym mocarstwom zaświadczoną kopję notyfikacji i aktu przystąpienia, podając datę, w której otrzymał tę notyfikację.

Art. 6. Niniejsza konwencja stanie się obowiązującą dla mocarstw, które wezmą udział w pierwszem złożeniu ratyfikacji, w 60 dni po dacie zaprotokółowania tego złożenia ratyfikacji, zaś dla mocarstw, które zaratyfikują lub przystąpią później, w 60 dni po otrzymaniu przez Rząd Holenderski notyfikacji o ich ratyfikacji lub przystąpieniu.

Art. 7. Gdyby która z Wysokich układających się Stron zechciała wypowiedzieć powyższą konwencję, wypowiedzenie to winno być notyfikowane pisemnie Rządowi Holenderskiemu, który natychmiast prześle innym mocarstwom poświadczone kopje tejże notyfikacji, równocześnie komunikując im datę, w której tę notyfikację otrzymał.

Wypowiedzenie to obowiązuje tylko w stosunku do mocarstwa, które zgłosiło je i wchodzi w życie po roku od chwili otrzymania o tem notyfikacji przez Rząd Holenderski.

Art. 8. W rejestrze, prowadzonym przez Holenderskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, wskazana będzie data złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, dokonanego zgodnie z art. 4, alinea 3 i 4, jak również data, w której otrzymane były notyfikacje o przystąpieniu (art. 5, ustęp 2) lub o wypowiedzeniu (art. 7, ustęp 1).

Każde z mocarstw układających się dopuszczone jest do wglądu do tego rejestru oraz może żądać zaświadczonych wyciągów z tegoż.

Na dowód czego pełnomocnicy zaopatrzyli niniejszą konwencję swemi podpisami.

Sporządzono w Hadze 18 października 1907 r. w jedynym egzemplarzu, który złożony zostaje w Archiwum Rządu Holenderskiego, a którego kopje zaświadczone za zgodność będą doręczone drogą dyplomatyczną mocarstwom zaproszonym na II-gą Konferencję Pokojową.

7.

USTAWA

z dnia 1 kwietnia 1924 r.

w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób, neutralnych w razie wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 394).

Art. 1. Wyraża się zgodę na zgłoszenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przystąpienia do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób

neutralnych w razie wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 3. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia.

Ogłoszona dnia 30 kwietnia 1924 r.

8.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 20 stycznia 1927 r.

w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 162).

Podaje się niniejszem do wiadomości, że w wykonaniu art. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 1924 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 37, poz. 394) oraz na podstawie art. 22 wspomnianej konwencji, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zgłosił w imieniu Rzeczypospolitej przystąpienie do tej konwencji, która zaczęła obowiązywać Polskę od dnia 9 lipca 1925 r.

9.

KONWENCJA

dotycząca praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej.

(Dz. U. R. P. Nr. 21 z roku 1927 poz. 163).

Celem dokładniejszego określenia praw i obowiązków mocarstw neutralnych w razie wojny lądowej i uregulowania położenia walczących, którzy schronili się na terytorjum neutralne;

pragnąc również określić istotę neutralności, zanim będzie możliwe uregulować w jego całokształcie położenie poszczególnych państw neutralnych w ich stosunku z walczącymi,

postanowili zawrzeć Konwencję w tym celu i w następstwie tego mianowali swymi pełnomocnikami:

(wyliczenie państw i pełnomocnictw opuszczono)

którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i należyte co do formy, zgodzili się na następujące postanowienia:

ROZDZIAŁ I.

O prawach i obowiązkach mocarstw neutralnych.

Art. 1. Terytorjum mocarstw neutralnych jest nienaruszalne.

Art. 2. Zabronione jest stronom wojującym przeprowadzanie przez terytorjum mocarstwa neutralnego wojsk lub taborów z amunicją lub z aprowizacją.

Art. 3. Również zabronione jest stronom wojującym:

a) zakładanie na terytorjum neutralnego mocarstwa stacji radjo-telegraficznej lub jakiegokolwiek aparatu, przeznaczonego do użytku jako środek dla komunikacji pomiędzy siłami wojującemi na lądzie lub morzu.

b) używanie wszelkiej instalacji tego rodzaju, założonej przez nich przed wojną na terytorjum mocarstwa neutralnego w celu wyłącznie wojskowym, która to instalacja nie była otwarta dla korespondencji publicznej.

Art. 4. Na terytorjum mocarstwa neutralnego nie mogą być formowane oddziały, przeznaczone do walki, ani otwieranie biur werbunkowych na korzyść wojujących stron.

Art. 5. Żadne z mocarstw neutralnych nie powinno tolerować na swem terytorjum żadnego z czynów wskazanych w art. od 2 do 4. Państwo neutralne obowiązane jest karać czyny, sprzeczne z neutralnością, tylko o ile takowe popełnione zostały na jego własnem terytorjum.

Art. 6. Odpowiedzialność mocarstwa neutralnego nie wchodzi w grę wobec faktu, że pojedyńcze osoby przekraczają jego granicę, by zaciągnąć się do służby jednej z wojujących stron.

Art. 7. Mocarstwo neutralne nie jest obowiązane utrudniać eksportu lub tranzytu na koszt jednej lub drugiej z wojujących stron, jako to: broni, amunicji i wogóle tego wszystkiego, co może być użytecznem dla wojska lub floty.

Art. 8. Mocarstwo neutralne nie jest obowiązane zabronić lub ograniczyć stronom wojującym używalności kablów telegraficznych lub telefonicznych, jak również aparatów telegrafu bez drutu, które są bądź ich własnością, bądź własnością towarzystw albo osób prywatnych.

Art. 9. Wszelkie zarządzenia ograniczające lub wzbraniające, powzięte przez mocarstwo neutralne w związku z art. 7 i 8, winny być równomiernie stosowane względem stron walczących.

Mocarstwo neutralne czuwać będzie, by uszanowano stosowanie tych zobowiązań przez towarzystwa lub osoby prywatne, posiadające kable telegraficzne lub telefoniczne, jak również aparaty telegrafu bez drutu.

Art. 10. Nie może być uważany za czyn wrogi fakt, jeśli państwo neutralne użyje siły dla odparcia usiłowania naruszenia jego neutralności.

ROZDZIAŁ II.

O internowanych walczących oraz rannych, pielęgnowanych przez neutralnych.

Art. 11. Mocarstwo neutralne, które przyjmie na swoje terytorjum wojska, należące do armji stron wojujących, winno je internować, o ile możliwie, daleko od terenu wojny.

Mocarstwo to będzie mogło trzymać te wojska w obozach i nawet zamknąć je w fortecach, bądź w miejscowościach przystosowanych do tego celu.

Mocarstwo to zdecyduje, czy oficerowie będą mogli pozostawać na wolnej stopie, zobowiązawszy się słowem nie opuszczać terytorjum neutralnego bez zezwolenia.

Art. 12. W braku specjalnej w tym względzie konwencji, mocarstwo neutralne dostarczać będzie internowanym aprowizacji, odzieży i pomocy, wskazanej przez uczucia humanitarne.

Koszty wynikłe na skutek internowania zostaną zbonifikowane przy zawarciu pokoju.

Art. 13. Mocarstwo neutralne, które przyjmuje zbiegłych jeńców wojennych, pozostawi ich na wolności. Jeśli zezwala na ich pobyt na swem terytorjum, to może wyznaczyć im miejsce zamieszkania. Takież zarządzenie stosuje się do jeńców wojennych, przyprowadzonych przez wojska szukające schronienia na terytorjum mocarstwa neutralnego.

Art. 14. Mocarstwo neutralne będzie mogło zezwolić na przejście przez swe terytorjum rannych lub chorych, należących do armji stron wojujących, z zastrzeżeniem jednak, aby pociągami, któremi przybędą oni, nie były przewożone ani osoby ani materjały wojskowe.

W tym wypadku mocarstwo neutralne jest obowiązane przedsięwziąć zarządzenia, dotyczące bezpieczeństwa i kontroli, niezbędne w tym celu.

Ranni i chorzy, dostarczeni na tych warunkach przez jedną ze stron wojujących na terytorjum neutralne, którzy należeliby do strony przeciwnej, będą musieli być strzeżeni przez państwo neutralne w ten sposób, by znów nie mogli brać udziału w operacjach wojennych.

Mocarstwo to będzie miało takież obowiązki względem rannych lub chorych przeciwnej armji, którzy byliby mu powierzeni.

Art. 15. Konwencja Genewska będzie stosowana do chorych i rannych, internowanych na terytorjum neutralnem.

ROZDZIAŁ III.

O osobach neutralnych.

Art. 16. Jako neutralni uważani są obywatele państwa, które nie bierze udziału w wojnie.

Art. 17. Osoba neutralna nie może wykorzystywać swej neutralności:

a) jeśli popełnia czyny wrogie przeciw jednemu z wojujących;

b) jeśli popełnia czyny na korzyść jednego z wojujących, a mianowicie gdy dobrowolnie wstępuje na służbę do szeregów armji jednej ze stron.

W tym wypadku osoba neutralna nie będzie surowiej traktowana przez stronę wojującą, przeciwko której wystąpiła z neutralności, niżeli obywatel drugiego państwa wojującego, który popełnił ten sam czyn.

Art. 18. Następujące czyny nie będą uważane jako spełnione na korzyść jednego z wojujących według brzmienia art. 17 lit. b.:

a) dostawy lub pożyczki przyznane jednemu z wojujących, z warunkiem jednak, by dostawca lub kredytor nie zamieszkiwał na terytorjum strony przeciwnej, ani też na terytorjum, zajętem przez nią, i aby dostawy nie pochodziły z tych terytorjów;

b) usługi oddane w sprawach policyjnych lub administracji cywilnej.

ROZDZIAŁ IV.

O materjale dróg żelaznych (kolejowym).

Art. 19. Materjały kolei żelaznych, pochodzące z terytorjum mocarstw neutralnych, należące bądź do tych mocarstw, bądź do towarzystw lub osób prywatnych i uznanych za takowe, będą mogły być rekwirowane i użyt-

kowane przez wojującą stronę jedynie tylko w wypadku i mierze, wymaganych przez imperatywną konieczność. Te materjały winny być zwrócone o ile można najwcześniej do kraju, skąd pochodziły.

Państwo neutralne, w razie konieczności, będzie mogło zatrzymać i zużytkować w należytej ilości materjały, pochodzące z terytorjum państwa wojującego.

Indemnizacja będzie wypłaconą tak jednej, jak i drugiej stronie, proporcjonalnie do ilości materjału zużytkowanego i do czasu użytkowania.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia końcowe.

Art. 20. Postanowienia niniejszej konwencji stosują się jedynie do mocarstw układających się i tylko jeżeli wszystkie strony walczące należą do niej.

Art. 21. Niniejsza konwencja zostanie ratyfikowana jaknajprędzej. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone w Hadze.

Pierwsze zdeponowanie dokumentów ratyfikacyjnych będzie stwierdzone protokółem, podpisanym przez przedstawicieli mocarstw, które w niem biorą udział, i przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji.

Złożenia następnych ratyfikacji będą uskuteczniane zapomocą pisemnych not, adresowanych do rządu Holandji wraz z dokumentem ratyfikacyjnym.

Odpowiednio zaświadczona kopja protokółu, dotyczącego pierwszego złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, notyfikacji, wspomnianych w ustępie poprzednim, jak również dokumentów ratyfikacyjnych, będzie natychmiast staraniem Rządu Holenderskiego i drogą dyplomatyczną doręczona mocarstwom zaproszonym na II-gą Konferencję Pokojową, jak również mocarstwom, które do konwencji przystąpiły. W wypadkach, wskazanych w poprzednim ustępie, wskazany wyżej Rząd poda im do wiadomości równocześnie datę, w której notyfikację otrzymał.

Art. 22. Mocarstwa nie sygnujące mogą przystąpić do niniejszej konwencji.

Mocarstwo, które pragnie przystąpić do konwencji, notyfikuje swój zamiar Rządowi Holenderskiemu, przesyłając mu akt przystąpienia, który zostanie złożony w archiwach wspomnianego rządu.

Rząd ten natychmiast prześle innym mocarstwom zaświadczoną kopję notyfikacji, jak również aktu przystąpienia, wskazując datę złożenia notyfikacji.

Art. 23. Niniejsza konwencja obowiązywać zacznie mocarstwa, które wzięły udział w pierwszym złożeniu ratyfikacji, w sześćdziesiąt dni po dacie spisania protokółu dotyczącego tego złożenia, a mocarstwa, które ratyfikować będą później, lub też później przystąpią do konwencji, — w sześćdziesiąt dni po otrzymaniu przez Rząd Holenderski notyfikacji o ich ratyfikacji lub przystąpieniu.

Art. 24. Gdyby się zdarzyło, iż jedno z Mocarstw Układających się zechciało wypowiedzieć niniejszą konwencję, to wypowiedzenie to będzie pisemnie notyfikowane Rządowi Holenderskiemu, który o tem natychmiast prześle wszystkim innym mocarstwom odpowiednio zaświadczoną kopję notyfikacji, komunikując im datę odbioru notyfikacji.

Wypowiedzenie konwencji będzie obowiązywało tylko to mocarstwo, które notyfikowało je i dopiero w jeden rok po dostarczeniu notyfikacji Rządowi Holenderskiemu.

Art. 25. W rejestrze, prowadzonym przez Holenderskie Ministerjum Spraw Zagranicznych, wskazana będzie data złożenia ratyfikacji, dokonanego w myśl art. 21 ustępu 3 i 4, jak również data, w której otrzymane były notyfikacje o przystąpieniu do konwencji (art. 22, ustęp 2) lub o wypowiedzeniu (art. 24, ust. 1).

Każde z Mocarstw Układających się dopuszczone jest do wglądu do tego rejestru i do otrzymania odpowiednich zaświadczonych wyciągów.

Na dowód czego, pełnomocnicy opatrzyli niniejszą konwencję swemi podpisami.

Sporządzono w Hadze 18 października 1907 r. w jedynym egzemplarzu, który złożony zostanie w archiwum Rządu Holenderskiego, a którego kopje odpowiednio zaświadczone będą doręczone drogą dyplomatyczną mocarstwom, które były zaproszone na II-gą Konferencję Pokojową.

10.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 27 maja 1919 r.

w sprawie akcesu Państwa Polskiego do konwencji genewskiej.

(Dz. Rozk. Wojsk. Nr. 82 z roku 1919 poz. 2291).

Rada Ministrów na posiedzeniu dnia 27 maja 1919 uchwaliła:

1. Zgłosić akces Państwa Polskiego do Konwencji Genewskiej z r. 1906 i Haskiej z r. 1907.

2. Powiadomić w myśl § 10 Konwencji Genewskiej z r. 1906 rządy państw europejskich, że polskie T-wo Czerwonego Krzyża jest upoważnione przez rząd polski do współdziałania z urzędową sanitarną służbą przy armjach.

Wykonanie tej uchwały poleciła Rada Ministrów Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

Ogłoszono dnia 24 lipca 1919 r.

11.

U S T A W A

z dnia 23 lipca 1926 r.

o zatwierdzeniu zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 28 czerwca 1919 r. przystąpienia Rzeczypospolitej do międzynarodowej konwencji o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, podpisanej w Genewie dnia 6 lipca 1906 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 462).

Art. 1 Zatwierdza się zgłoszone dnia 28 czerwca 1919 r. w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przystąpienie do międzynarodowej konwencji o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, podpisanej w Genewie dnia 6 lipca 1906 r.

Art. 2. Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do opublikowania powyższej konwencji.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszona w dniu 14 sierpnia 1926 r.

12.

ZARZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 26 stycznia 1927 r.

w sprawie opublikowania Międzynarodowej Konwencji Genewskiej z dnia 6 lipca 1906 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych

(Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 225).

Na mocy artykułu 2 ustawy z dnia 23 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 462) ogłaszam Konwencję następującej treści:

13.

KONWENCJA

o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 28 z roku 1927 poz. 226).

ROZDZIAŁ I.

O rannych i chorych.

Art. 1. Wojskowi i inne osoby przydzielone do armji oficjalnie, o ile zostaną ranione lub zachorują, winny być uszanowane i pielęgnowane, bez różnicy narodowości, przez tę ze stron walczących, w której mocy będą.

Jednakże strona walcząca, zmuszona pozostawić chorych, lub rannych przeciwnikowi, pozostawi wraz z nimi, o ile tylko okoliczności wojenne na to pozwolą, część swego personelu i materjału sanitarnego, aby przyczynić się do ich pielęgnowania.

Art. 2. Ranni i chorzy armji, którzy zagarnięci zostali przez drugą stronę walczącą, stają się jeńcami wojennymi, z zastrzeżeniem opieki, jaka na mocy poprzedniego artykułu ma im być udzielona i podlegają ogólnym przepisom prawa międzynarodowego publicznego, dotyczącym jeńców wojennych.

Strony walczące mają możność ułożyć odnośnie do rannych, lub chorych takie postanowienia wyjątkowe, lub przywileje, jakie uznają za wskazane; będą, mianowicie, miały możność zgodzić się co do:

wzajemnego wydawania po bitwie rannych, pozostałych na polu bitwy;

odsyłania do ojczyzny, po doprowadzeniu do stanu, umożliwiającego przewóz, lub po wyleczeniu, rannych i chorych, których nie zechcą zatrzymywać, jako jeńców;

wydawania państwu neutralnemu, za zgodą tegoż, rannych i chorych przeciwnika, pod warunkiem internowania ich przez to państwo aż do ukończenia działań wojennych.

Art. 3. Po każdej bitwie, strona, która zajmować będzie pole bitwy, wyda zarządzenie w celu wyszukania rannych i zabezpieczenia ich, jak również i zabitych przed ograbieniem i złem traktowaniem.

Strona ta czuwać będzie, aby przed pogrzebaniem lub spaleniem zabitych zbadano uważnie ich trupy.

Art. 4. Każda ze stron walczących, prześle, skoro to tylko okaże się możliwem, władzom kraju poległych, lub też armji, gdzie służyli, oznaki lub wojskowe dowody legitymacyjne, znalezione przy poległych, oraz listę imienną przyjętych przez nią rannych lub chorych.

Strony walczące będą się wzajemnie informowały odnośnie do internowania, oraz zaszłych zmian, jak również co do umieszczeń w szpitalach oraz co do zgonów, zaszłych wśród rannych i chorych znajdujących się w ich mocy. Też strony pozbierają wszelkie przedmioty do osobistego użytku służące, papiery wartościowe, listy i t. p., jakie znalezione zostaną na polu bitwy, lub też pozostawione będą przez rannych lub chorych, zmarłych w tych zakładach i formacjach sanitarnych, celem przesłania tych przedmiotów osobom zainteresowanym przez władze kraju pochodzenia tych zmarłych.

Art. 5. Władze wojskowe będą mogły odwołać się do miłosierdzia mieszkańców, w celu zbierania i pielęgnowania, pod ich kontrolą, rannych i chorych wojskowych, udzielając osobom, które na to wezwanie odpowiedziały, specjalnej opieki i przyznając im pewne ulgi.

ROZDZIAŁ II.

O formacjach i zakładach sanitarnych.

Art. 6. Lotne formacje sanitarne, to jest takie, które są przeznaczone do towarzyszenia armji podczas wojny, oraz stałe zakłady sanitarne będą uszanowane przez strony walczące i otaczane ich opieką.

Art. 7. Opieka należna formacjom lotnym i zakładom sanitarnym ustaje z chwilą posiłkowania się nimi w celu dokonania czynów na szkodę nieprzyjaciela.

Art. 8. Następujące fakty nie są uważane jako mogące pozbawić formację lotną lub zakład sanitarny opieki, zapewnionej przez art. 6:

1. Uzbrojenie personelu formacji lotnej lub zakładu sanitarnego, oraz użycie przez ten personel broni dla własnej obrony, lub też dla obrony swych chorych i rannych;

2. Fakt, że w braku uzbrojonych sanitarjuszy, formacji lub zakładu strzegą pikieta lub warty posiadające przepisany nakaz;

3. Fakt znalezienia w formacji lotnej lub zakładzie sanitarnym broni, lub nabojów, odebranych rannym, a które jeszcze nie zostały zwrócone właściwej władzy.

ROZDZIAŁ III.

O personelu.

Art. 9. Personel przeznaczony wyłącznie do zabierania, przenoszenia rannych i chorych i leczenia ich, jak również do zarządzania formacjami lotnemi i zakładami sanitarnemi, kapelani przydzielani do armji, będą

uszanowani i otaczani opieką w każdym wypadku; o ile wpadną w ręce nieprzyjaciela, nie będą traktowani, jako jeńcy wojenni.

Postanowienia powyższe stosują się również do personelu, pełniącego straż formacji lotnych i zakładów sanitarnych w wypadkach, przewidzianych w art. 8, rozdz. 2.

Art. 10. Z personelem, wyszczególnionym w poprzednim artykule, zrównany jest personel ochotniczych towarzystw pomocy, należycie uznanych i upoważnionych przez ich Rząd, a który to personel użyty będzie w formacjach lotnych i zakładach sanitarnych wojskowych, z zastrzeżeniem, że personel powyższy podlegać będzie prawom i przepisom wojskowym.

Każde państwo winno podać do wiadomości drugiemu państwu, bądź jeszcze w czasie pokoju, bądź też z chwilą rozpoczęcia działań wojennych, w każdym zaś razie, przed wszelkiem ich zużytkowaniem, nazwy towarzystw, które upoważniło, pod swą odpowiedzialnością, do pomagania urzędowej służbie sanitarnej swych wojsk.

Art. 11. Towarzystwo uznane, należące do państwa neutralnego, może udzielać pomocy przez swój personel i przez swoje oddziały sanitarne stronie walczącej jedynie za uprzednią zgodą swego własnego rządu, oraz za upoważnieniem samej strony walczącej.

Strona walcząca, która przyjęła pomoc, obowiązana jest przed wszelkiem użyciem takowej powiadomić o tem swego przeciwnika.

Art. 12. Osoby, wyszczególnione w artykułach 9, 10 i 11 spełniać będą w dalszym ciągu swe czynności po zagarnięciu ich przez nieprzyjaciela i pod jego kierownictwem.

Z chwilą, kiedy ich pomoc przestanie już być niezbędną, zostaną one odesłane do swej armji, lub też do kraju w terminach i według marszruty dającej się pogodzić z koniecznościami wojskowemi.

Będą one mogły wtedy zabrać rzeczy, instrumenty, broń i konie, stanowiące ich własność osobistą.

Art. 13. Nieprzyjaciel zapewni personelowi, wzmiankowanemu w art. 9, dopóki ten pozostawać będzie w jego mocy, to samo wynagrodzenie i ten sam żołd, co i personelowi tego samego stopnia w swem wojsku.

ROZDZIAŁ IV.

O inwentarzu.

Art. 14. Lotne oddziały sanitarne, w razie wpadnięcia w ręce nieprzyjaciela, zachowają swój inwentarz, włączając w to zaprzęgi, bez względu na środki przewozowe i personel powożący.

Jednakże właściwa władza wojskowa będzie miała prawo użytkować wspomniany wyżej inwentarz, dla przyjścia z pomocą chorym i rannym; zwrot inwentarza nastąpi na warunkach przewidzianych dla personelu sanitarnego i, o ile to możliwe, jednocześnie.

Art. 15. Budynki i inwentarz zakładów stałych podlegają prawu wojennemu, lecz nie będą mogły być obrócone na inny użytek, dopóki będą potrzebne dla rannych i chorych.

Jednakże dowodzący wojskami czynnemi będą mogli roporządzać nimi, w wypadkach poważnych konieczności wojskowych, uprzednio zabezpieczając los chorych i rannych, tam się znajdujących.

Art. 16. Inwentarz towarzystw pomocy, dopuszczonych do korzystania z opieki zapewnionej przez konwencję zgodnie z warunkami określonemi przez takową, uważany jest, jako własność prywatna, i jako taka, uszanowana będzie we wszystkich okolicznościach z wyjątkiem prawa rekwizycji, przyznanego stronom walczącym, według praw i zwyczajów wojennych.

ROZDZIAŁ V.

Transporty ewakuacyjne.

Art. 17. Transporty ewakuacyjne traktowane będą jako lotne oddziały sanitarne, z wyjątkiem specjalnych postanowień następujących:

1. Strona walcząca, która transport przejmie, będzie mogła, jeżeli tego wymagają konieczności wojskowe, podzielić go biorąc chorych i rannych, znajdujących się w tym transporcie.

2. W tym wypadku, obowiązek odesłania personelu sanitarnego, przewidziany w art. 12, rozciągać się będzie i na wszelki personel wojskowy, wyznaczony dla transportu, lub dla ochrony jego i posiadający w tym celu należyty nakaz.

Obowiązek oddania inwentarza sanitarnego, przewidziany w art. 14 stosować się będzie do pociągów kolejowych, oraz statków żeglugi wewnętrznej, urządzonych specjalnie dla celów ewakuacyjnych, jak również do inwentarza wagonów, pociągów i statków zwykłych, należących do służby sanitarnej.

Wozy wojskowe, poza przeznaczonemi dla służby sanitarnej, będą mogły być zagarniane wraz z ich zaprzęgiem.

Personel cywilny, oraz rozmaite środki transportowe, pochodzące z rekwizycji, włączając w to i inwentarz kolejowy, oraz statki, użyte do transportów, podlegać będą ogólnym przepisom międzynarodowego prawa publicznego.

ROZDZIAŁ VI.

O oznace wyróżniającej.

Art. 18. W hołdzie dla Szwajcarji znak heraldyczny Czerwonego Krzyża na białem polu, utworzony z odwróconych barw związkowych zostaje przyjęty jako godło i znak odróżniający służby sanitarnej wojsk.

Art. 19. Godło to figuruje za zezwoleniem właściwej władzy wojskowej na sztandarach, opaskach, jak również na całym inwentarzu służby sanitarnej, za zgodą kompetentnej władzy wojskowej.

Art. 20. Personel znajdujący się pod opieką na mocy art. 9, ustęp 1-szy, 10 i 11, nosi na lewem ramieniu opaskę z krzyżem czerwonym na białem tle, wydaną i ostemplowaną przez odnośną władzę wojskową wraz ze świadectwem tożsamości dla osób przydzielonych do służby sanitarnej wojskowej, a nie posiadających umundurowania wojskowego.

Art. 21. Sztandar wyróżniający w myśl konwencji może być wywieszany tylko za zgodą władzy wojskowej przez formacje i zakłady sanitarne, które ta konwencja nakazuje uszanować. Obok sztandaru tego winien być sztandar narodowy strony wojującej, od której zależy formacja lub zakład.

Jednakowoż, formacje sanitarne, zagarnięte przez przeciwnika, wywieszać będą jedynie flagę Czerwonego Krzyża, dopóki się będą znajdowały w tej sytuacji.

Art. 22. Formacje sanitarne państw neutralnych, które, byłyby upoważnione w okolicznościach, przewidzianych w artykule 11, do świadczenia usług, winny wywiesić wraz ze sztandarem konwencji flagę narodową strony wojującej, od której zależą.

Stosują się również do powyższych formacji postanowienia zawarte w drugim ustępie poprzedniego artykułu.

Art. 23. Godło Czerwonego Krzyża na białem polu oraz słowa „Czerwony Krzyż" lub „Krzyż Genewski" mogą być używane, bądź w czasie pokoju, bądź w czasie wojny tylko dla ochrony lub dla oznaczenia formacyj i zakładów sanitarnych, personelu i inwentarza, chronionych przez konwencję.

ROZDZIAŁ VII.

O stosowaniu i wykonywaniu Konwencji.

Art. 24. Postanowienia niniejszej Konwencji są obowiązujące jedynie dla układających się Mocarstw w razie wojny dwu lub kilku z nich. Postanowienia przestaną być obowiązujące z chwilą, gdy jedno z Mocarstw wojujących nie podpisało konwencji.

Art. 25. Naczelni dowódcy armji wojujących mają czuwać nad szczegółami wykonania artykułów poprzednich, jak również interwenjować w wypadkach nieprzewidzianych, według instrukcji swych rządów odnośnych i stosownie do zasad ogólnych niniejszej konwencji.

Art. 26. Rządy podpisujące konwencję powezmą potrzebne zarządzenia celem pouczenia swych wojsk, a w szczególności personelu chronionego przez konwencję co do postanowień tejże oraz podania o nich do wiadomości ludności.

ROZDZIAŁ VIII.

O zwalczaniu nadużyć i wykroczeń.

Art. 27. Rządy podpisujące konwencję, których ustawodawstwo nie byłoby w chwili obecnej wystarczającem, obowiązują się podjąć same, lub zaproponować swym ciałom ustawodawczym powzięcie potrzebnych zarządzeń w celu zapobieżenia w każdym czasie używania godła albo nazwy Czerwonego Krzyża lub Krzyża Genewskiego, w celach handlowych, zapomocą marek fabrycznych czy handlowych, przez osoby prywatne lub stowarzyszenia, oprócz uprawnionych w myśl niniejszej konwencji.

Zakaz używania godła lub nazwy, o której mowa, będzie obowiązywać począwszy od okresu, oznaczonego przez każde z ustawodawstw, a najpóźniej pięć lat od chwili wejścia w życie niniejszej konwencji. Od tej chwili nie będzie już dozwolonem obieranie marki fabrycznej lub handlowej sprzeciwiającej się zakazowi.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o stowarzyszeniu Polski Czerwony Krzyż i o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża — umieszczone w niniejszym dziale l. p. 14, 15.

Art. 28. Rządy podpisujące konwencję zobowiązują się również powziąć same lub zaproponować swym ciałom ustawodawczym w razie niewystarczalności ich wojskowych ustaw karnych potrzebne zarządzenia w celu zwalczania w czasie wojny, pojedyńczych czynów rabunkowych i złego obchodzenia się w stosunku do chorych i rannych należących do wojska, jak również dla ukarania, jako przywłaszczenie oznak wojskowych, nadużywania flagi i opaski Czerwonego Krzyża, przez wojskowych, lub osoby prywatne, nie chronione przez niniejszą konwencję.

Rządy podpisujące konwencję, zakomunikują sobie wzajemnie, za pośrednictwem Rady Związkowej Szwajcarskiej postanowienia dotyczące tego zwalczania, najpóźniej w 5 lat po ratyfikacji niniejszej konwencji.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

Art. 29. Niniejsza konwencja ratyfikowana będzie jak można najwcześniej.

Dokumenty ratyfikacyjne złożone zostaną w Bernie.

O złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego sporządzony będzie protokół, którego jedna kopja zaświadczona za zgodność wręczona zostanie w drodze dyplomatycznej każdemu z Mocarstw układających się.

Art. 30. Niniejsza konwencja uzyska moc obowiązującą w stosunku do każdego z Mocarstw w sześć miesięcy po dacie złożenia ratyfikacji.

Art. 31. Niniejsza konwencja należycie zaratyfikowana zastąpi konwencję z dn. 22 sierpnia 1864 r. w stosunkach pomiędzy państwami układającemi się.

Konwencja z 1864 r. pozostaje obowiązująca w stosunkach pomiędzy stronami, które ją podpisały a nie ratyfikowały również niniejszej konwencji.

Art. 32. Niniejsza konwencja będzie mogła być podpisywaną aż do 31 grudnia przyszłego roku przez Mocarstwa reprezentowane na konferencji, która została otwartą w Genewie 11 czerwca 1906 r., oraz przez Mocarstwa nie reprezentowane na tejże konferencji, a które podpisały konwencję z 1864 r.

Te z Mocarstw wspomnianych, które do dnia 31 grudnia 1906 r. nie podpiszą niniejszej konwencji, będą mogły przystąpić do niej później. Powinny powiadomić o swem przystąpieniu drogą pisemnej notyfikacji, zwróconej do Rady Związkowej Szwajcarskiej, która poda ją do wiadomości wszystkim Mocarstwom układającym się. Inne Mocarstwa będą mogły prosić o przystąpienie w tej samej formie, lecz prośba ta zostanie uwzględniona jedynie, o ile w okresie jednego roku od daty ratyfikacji przesłanej Radzie Związkowej, ta ostatnia nie otrzyma sprzeciwu od żadnego z Mocarstw układających się.

Art. 33. Każda z Układających się Stron będzie mogła wymówić niniejszą konwencję. To wymówienie zacznie obowiązywać dopiero po upływie roku od daty przesłania notyfikacji na piśmie Radzie Związkowej Szwajcarskiej; ta zaś poda niezwłocznie powyższą notyfikację do wiadomości innych Układających się Stron. To wymówienie będzie ważne jedynie w stosunku do Mocarstwa, które ją notyfikowało.

Na dowód czego, pełnomocnicy podpisali niniejszą konwencję i opatrzyli ją swemi pieczęciami.

Sporządzono w Genewie, szóstego czerwca tysiąc dziewięćset szóstego roku w jedynym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Związku Szwajcarskiego i którego odpisy, poświadczone za zgodność będą doręczone w drodze dyplomatycznej Mocarstwom układającym się.

14.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 1 września 1927 r.

o Stowarzyszeniu „Polski Czerwony Krzyż".

(Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 688).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 22 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" jest jedynem stowarzyszeniem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej działającem na zasadach konwencji genewskiej o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych z dnia 6 lipca 1906 r. (Dz. U. R. P. z r. 1927 Nr. 28, poz. 225) oraz konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej wraz z odnośnym regulaminem w Hadze w dniu 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. z r. 1927 Nr. 21, poz. 160 i 161). Stowarzyszeniu temu przysługuje prawo używania znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Krzyża Genewskiego).

Stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" pozostaje pod protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" wstępuje w miejsce stowarzyszenia „Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża", i obejmuje wszelkie tegoż prawa i obowiązki.

Art. 3. Stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" jest osobą prawną i może nabywać oraz pozbywać ruchomości i nieruchomości, według zasad określonych w statucie.

Art. 4. Głównem zadaniem stowarzyszenia „Polski Czerwony Krzyż" jest współdziałanie z instytucjami sanitarno-wojskowemi w czasie wojny i przygotowanie się do tego współdziałania w czasie pokoju.

Niezależnie od uprawnień, przysługujących władzom administracyjnym z tytułu obowiązujących przepisów o nadzorze nad stowarzyszeniami lub nad poszczególnemi kierunkami działalności stowarzyszeń, przysługuje Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej prawo zatwierdzania statutu stowarzyszenia i jego zmian, a Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej prawo nadzoru nad wypełnianiem przez Polski Czerwony Krzyż należących do niego zadań.

Dla wykonania nadzoru Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej ustanowi delegata jako organ powołany do stałej kontroli gospodarki Polskiego Czerwonego Krzyża. Zakres działania delegata określi specjalna instrukcja. W razie stwierdzenia, iż Polski Czerwony Krzyż nie wypełnia lub wypełnia nienależycie swe zadanie — Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej może zawiesić w działalności władze zarządzające Polskiego Czerwonego Krzyża przy równoczesnem zwołaniu z urzędu Walnego Zgromadzenia oraz ustanowieniu zarządu przymusowego na czas do przeprowadzenia nowych wyborów tych władz przez Walne Zgromadzenie.

Art. 5. Z chwilą wybuchu wojny, ogłoszenia mobilizacji ogólnej, albo częściowej, jak również w wypadkach, w których tego wymaga interes Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" podlega całkowicie Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 6. Stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż" posiada prawo nadawania odznak honorowych za zasługi, położone na polu urzeczywistnienia zadań stowarzyszenia.

Art. 7. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 13 września 1927 r.

15.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 1 września 1927 r.

o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża.

(Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 689).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Prawo używania znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Krzyża Genewskiego — równoramienny krzyż czerwony na białem polu) przysługuje wyłącznie:

1. Stowarzyszeniu „Polski Czerwony Krzyż",

2. Zagranicznym Stowarzyszeniom Czerwonego Krzyża, przebywającym czasowo na terenie Rzeczypospolitej Polskiej za zezwoleniem władz państwowych,

3. Wojskowym władzom sanitarnym.

Prawo powyższe przysługuje również w ramach konwencji genewskiej o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych z dnia 6 lipca

1906 r. (Dz. U. R. P. z r. 1927 Nr. 28, poz. 225) personelowi stowarzyszeń i władz, wyszczególnionych w p. 1, 2 i 3 artykułu niniejszego.

Art. 2. Poza stowarzyszeniami i władzami, wymienionemi w art. 1, nie wolno żadnym osobom fizycznym lub prawnym używać znaku lub nazwy Czerwonego Krzyża w celach handlowych, jako wzoru lub znaku towarowego.

Art. 3 Winni przekroczenia postanowień art. 1 i 2 niniejszego rozporządzenia, lub też używania znaku czerwonego krzyża łudząco podobnego do znaku Czerwonego Krzyża Genewskiego ulegają, o ile czyn nie stanowi surowiej zagrożonego przestępstwa, karze grzywny do 1.000 zł., lub aresztu do 6 tygodni, albo obu tym karom łącznie.

Z karą może być połączone orzeczenie konfiskaty na rzecz stowarzyszenia „Polski Czerwony Krzyż" opakowań i towarów, opatrzonych wbrew postanowieniom niniejszego rozporządzenia znakiem lub nazwą Czerwonego Krzyża.

Konfiskatę można orzec także wtedy, jeśli postępowania przeciw sprawcy czynu, przewidzianego w niniejszym artykule, nie można wdrożyć, lub też sprawcę uwolniono.

Do orzekania są powołane sądy powiatowe (pokoju).

Art. 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy z niem sprzeczne. Korzystanie z praw na nich opartych, jako też wprowadzanie w obieg wbrew przepisom niniejszego rozporządzenia towarów i używanie opakowań, które przed wejściem tego rozporządzenia w życie zostały opatrzone znakiem lub nazwą Czerwonego Krzyża, jest dozwolone w ciągu 6 miesięcy od chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Ogłoszone w dniu 13 września 1927 r.

16.

PROTOKÓŁ

dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych, oraz środków bakterjologicznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 28 z dnia 30 kwietnia 1929 r. poz. 278).

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

My, Ignacy Mościcki Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, wiadomem czynimy:

Dnia siedemnastego czerwca tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego roku, podpisany został w Genewie Międzynarodowy Protokół w sprawie zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych, oraz środków bakterjologicznych, o następującem brzmieniu dosłownem:

PROTOKÓŁ

dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakterjologicznych, podpisany w Genewie, dnia 17 czerwca 1925 r.

PROTOKÓŁ

Pełnomocnicy podpisani, w imieniu swoich rządów odnośnych: zważywszy, że używanie na wojnie gazów duszących, trujących, lub podobnych oraz wszelkich cieczy, materjałów lub sposobów analogicznych zostało słusznie potępione przez opinję ogólną świata cywilizowanego, zważywszy, że zabronienie tego używania było zamieszczone w układach, do których należy większość państw świata, pragnąc spowodować powszechne uznanie, że ten zakaz, który nakłada obowiązek zarówno na sumienie, jak na czyny narodów, jest włączony do prawa międzynarodowego,

Oświadczają:

Że Wysokie Strony Umawiające się, o ile nie są już stronami w traktatach, zabraniających tego stosowania, zakaz ten uznają, rozciągnięcie jego na stosowanie środków wojny bakterjologicznej przyjmują i na uważanie się za związane między sobą postanowieniami deklaracji niniejszej zgadzają się.

Wysokie Strony Umawiające się dołożą wszelkich starań, aby skłonić inne państwa do przystąpienia do protokółu niniejszego. Przystąpienie to zostanie notyfikowane rządowi Republiki Francuskiej, a przezeń — wszystkim mocarstwom, które podpisały lub przystąpiły. Nabiera ono mocy od daty dnia notyfikacji dokonanej przez Rząd Republiki Francuskiej.

Protokół niniejszy, którego teksty francuski i angielski są równoważne, będzie ratyfikowany, jak można najszybciej. Ma on nosić datę dnia dzisiejszego.

Ratyfikacja protokółu niniejszego będą skierowane do rządu Republiki Francuskiej, który powiadomi o złożeniu każde z mocarstw, które podpisały lub przystąpiły.

Dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia będą złożone w archiwum rządu Republiki Francuskiej.

Protokół niniejszy uprawocni się dla każdego mocarstwa, które go podpisze od daty złożenia jego ratyfikacji, i od tej chwili to mocarstwo będzie zobowiązane w stosunku do innych mocarstw, które już dokonały złożenia swych ratyfikacyj.

Na dowód czego pełnomocnicy podpisali protokół niniejszy.

Sporządzono w Genewie, w jednym egzemplarzu, dnia 17 czerwca 1925 r.

(następują podpisy)

Zaznajomiwszy się z powyższym Protokółem uznaliśmy i uznajemy go za słuszny, zarówno w całości, jak i każde z zawartych w nim postanowień, oświadczamy, że jest przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony i przyrzekamy, że będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydaliśmy Akt niniejszy opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej.

W Warszawie, dn. 18 października 1928 r.

17.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 3 kwietnia 1929 roku

w sprawie złożenia dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowego Protokółu, dotyczącego zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakterjologicznych, podpisanego w Genewie 17 czerwca 1925 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 279).

Podaje się niniejszem do wiadomości, że, w wykonaniu postanowień Międzynarodowego Protokółu, dotyczącego zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakterjologicznych, podpisanego w Genewie 17 czerwca 1925 r., dokument ratyfikacyjny powyższego protokółu w imieniu Polski złożony został w archiwach Rządu Francuskiego w dniu 4 lutego 1929 r.

18.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 8 maja 1929 r.

w sprawie utworzenia Komitetu Narodowego w celu przygotowania obrony i ratownictwa ludności przed wojną chemiczną.

(Monitor Polski Nr. 132 poz. 327).

Na podstawie art. 18 dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. (Dz. Pr., Nr. 1, poz. 1) zarządza się, co następuje:

§ 1. Dla prowadzenia prac, mających na celu przygotowanie obrony i ratownictwa ludności Państwa przed wojną chemiczną, powołuje się do życia Komitet Narodowy, w którego skład wejdą przedstawiciele Polskiego Czerwonego Krzyża, ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa, Ogólno-Państwowego Związku Kas Chorych oraz Ministerstw Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Przemysłu i Handlu, Robót Publicznych, Komunikacji oraz Pracy i Opieki Społecznej.

§ 2. Komitet ma prawo kooptować w charakterze dalszych członków przedstawicieli władz samorządowych i świata naukowego.

§ 3. Zakres działania Komitetu Narodowego w zakresie zadań, wymienionych w § 1, z uwzględnieniem obowiązujących statutów Polskiego Czerwonego Krzyża oraz Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa ustali regulamin, wydany przez Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono w dniu 11 czerwca 1929 r.

19.

USTAWA

z dnia 23 marca 1929 r.

w sprawie zatwierdzenia zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 14 października 1920 r. przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 256).

Art. 1. Wyraża się zgodę na zatwierdzenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 14 października 1920 r. w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przystąpienia do konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszona w dniu 19 kwietnia 1929 r.

20.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 18 grudnia 1929 r.

w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 roku.

(Dz. U. R. P. Nr. 9 z roku 1930 poz. 64).

Podaje się niniejszem do wiadomości, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na mocy ustawy z dnia 23 marca 1929 roku w sprawie zatwierdzenia zgłoszonego przez Rząd Polski w dniu 14 października 1920 roku przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze 18 października 1907 r. (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr. 25 poz. 256), zatwierdził przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji powyższej.

Zgodnie z komunikatami Rządu Holenderskiego z dnia 24 kwietnia 1921 roku, 22 kwietnia i 26 maja 1922 roku i wykonaniu art. 94 Konwencji, wszystkie państwa należące do powyższej Konwencji, wyraziły swą zgodę na przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do tej Konwencji. Oznajmienie o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji zostało przyjęte do wiadomości przez Rząd Holenderski, zgodnie z art. 95 Konwencji, notą z dnia 26 maja 1922 roku.

21.

KONWENCJA

o pokojowem załatwianiu sporów międzynarodowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 9 z roku 1930 poz. 64).

(wymienienie Stron Układających się opuszczono)

Ożywieni stanowczą wolą współdziałania przy utrzymaniu pokoju powszechnego;

Zdecydowani popierać wszelkiemi siłami rozstrzyganie polubowne sporów międzynarodowych;

Uznając solidarność, która łączy członków społeczności narodów cywilizowanych;

Chcąc rozszerzyć panowanie prawa i wzmocnić poczucie sprawiedliwości międzynarodowej;

Przekonani, że ustanowienie stałego sądownictwa arbitrażowego, dostępnego dla wszystkich, w łonie Mocarstw niepodległych może skutecznie przyczynić się do osiągnięcia tego celu;

Biorąc pod uwagę korzyści organizacji powszechnego i stałego postępowania arbitrażowego;

Uważając wraz z Najdostojniejszym Inicjatorem Międzynarodowej Konferencji Pokoju, że należy uświęcić zapomocą układu międzynarodowe zasady sprawiedliwości i prawa, na których spoczywa bezpieczeństwo Państw i pomyślność narodów;

Pragnąc, w tym celu, zapewnić sprawniejsze działanie Komisyj śledczych i trybunałów arbitrażowych i ułatwić odwoływanie się do sądów arbitrażowych w sporach wymagających postępowania skróconego;

Uznali za stosowne poprawić w niektórych punktach i uzupełnić dzieło Pierwszej Konferencji Pokojowej dla pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych;

Wysokie Układające się Strony zdecydowały zawrzeć nową Konwencję w tym przedmiocie i mianowały swoich Pełnomocników, mianowicie:

(wyliczenie pełnomocników opuszczono)

którzy, po złożeniu swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i w należytej formie, postanowili co następuje:

DZIAŁ I.

O utrzymaniu Pokoju Powszechnego.

Art. 1. Celem zapobieżenia w granicach możliwości, uciekaniu się do siły w stosunkach pomiędzy Państwami, Mocarstwa Umawiające się zgadzają się używać wszelkich wysiłków celem zapewnienia pokojowego rozstrzygania sporów międzynarodowych.

DZIAŁ II.

O dobrych usługach i pośrednictwie.

Art. 2. W razie poważnych nieporozumień lub zatargów, przed uciekaniem się do użycia broni, Mocarstwa Umawiające się zgadzają się ko-

rzystać w miarę możności z usług i pośrednictwa jednego lub więcej Mocarstw zaprzyjaźnionych.

Art. 3. Niezależnie od tego, Mocarstwa Umawiające się uważają za pożyteczne i pożądane, aby jedno lub więcej Mocarstw niezainteresowanych w zatargu ofiarowało z własnej inicjatywy swoje dobre usługi i pośrednictwo Mocarstwom, znajdującym się w sporze, o ile okoliczności na to pozwolą.

Prawo proponowania dobrych usług lub pośrednictwa przysługuje Mocarstwom niebiorącym udziału w sporze nawet w czasie trwania działań wojennych.

Skorzystanie z tego prawa nie może być nigdy uznane przez jedną lub drugą ze Stron wiodących spór za akt nieprzyjazny.

Art. 4. Rola pośrednika polega na pogodzeniu przeciwnych pretensyj i na załagodzeniu niechęci, jaka mogłaby wyniknąć między dwoma Państwami spór wiodącemi.

Art. 5. Czynności pośrednika ustają z chwilą stwierdzenia, czy to przez jedną ze Stron wiodących spór, czy przez samego pośrednika, że środki pogodzenia przez niego zaproponowane nie zostały przyjęte.

Art. 6. Dobre usługi i pośrednictwo, które przyszły do skutku, czy to wskutek zwrócenia się Mocarstw wiodących spór, czy też na skutek inicjatywy Mocarstw niezainteresowanych w sporze, mają charakter ściśle doradczy i nie mają nigdy charakteru obowiązującego.

Art. 7. Zgoda na pośrednictwo, o ile nie umówiono się inaczej, nie może spowodować wstrzymania, opóźnienia, lub przeszkody w mobilizacji i innych działaniach przygotowawczych do wojny.

Jeżeli ono nastąpi po rozpoczęciu działań wojennych, nie pociąga za sobą, o ile inaczej nie umówiono się, przerwy w działaniach wojennych będących w biegu.

Art. 8. Mocarstwa Umawiające się zgadzają się zalecać stosowanie, o ile na to pozwolą okoliczności — pośrednictwa specjalnego w formie następującej.

W razie poważnego sporu zagrażającego pokojowi, Państwa będące w sporze wybierają każde oddzielnie jedno Mocarstwo, któremu powierzają misję wejścia w bezpośrednie stosunki z Mocarstwem wybranem przez drugą stronę, a to celem uniknięcia zerwania stosunków pokojowych.

Podczas trwania takiego mandatu, którego termin o ile inaczej nie postanowiono, nie może przekraczać 30 dni, Państwa będące w sporze przestają porozumiewać się bezpośrednio w przedmiocie sporu, który odtąd jest przekazany wyłącznie Mocarstwom pośredniczącym. Te Mocarstwa winny podjąć wszelkie wysiłki celem załatwienia sporu.

W razie zerwania faktycznego stosunków pokojowych, Mocarstwa te mają sobie powierzoną w dalszym ciągu wspólną misję korzystania z każdej sposobności, aby przywrócić pokój.

DZIAŁ III.

O międzynarodowych komisjach badań.

Art. 9. W zatargach o charakterze międzynarodowym, nie dotyczących ani honoru ani interesów żywotnych, a wynikłych wskutek różnicy zapatrywań na kwestje stanu faktycznego, Mocarstwa Umawiające się

uważają za pożyteczne i pożądane, aby Strony, które nie mogły dojść do porozumienia w drodze dyplomatycznej, ustanowiły, o ile okoliczności na to pozwolą, międzynarodową Komisję badań, powołaną do ułatwienia rozstrzygania tych sporów, wyjaśniając, zapomocą badania bezstronnego i sumiennego, kwestje faktyczne.

Art. 10. Międzynarodowe Komisje badań są ustanawiane na mocy umowy specjalnej między Stronami będącemi w sporze.

Konwencja dotycząca badań określa dokładnie fakty, mające być poddanemi badaniu; określa ona tryb i termin utworzenia Komisji oraz zakres władzy Komisarzy.

Określa ona również, o ile zajdzie potrzeba, siedzibę Komisji i prawo przeniesienia tejże, język, jakiego Komisja ma używać i języki, których użycie wobec niej będzie dozwolone, jako też datę, w której każda ze Stron obowiązana będzie przedstawiać wyszczególnienie faktów, oraz wogóle wszystkie warunki, na które Strony się zgodziły.

Jeżeli Strony uważają za konieczne mianować asesorów, konwencja dotycząca badań, określi tryb ich mianowania i zakres ich władzy.

Art. 11. O ile konwencja dotycząca badań nie oznaczy siedziby Komisji, zasiadać ona będzie w Hadze.

Siedziba raz oznaczona może być zmieniona przez Komisję jedynie za zgodą Stron.

O ile konwencja dotycząca badań nie oznaczy języków, jakie mają być używane, postanawia o tem Komisja.

Art. 12. Komisja badań, o ile inaczej nie postanowiono, tworzona jest według trybu przewidzianego przez art. 45 i 57 niniejszej Konwencji.

Art. 13. W razie śmierci, dymisji lub przeszkody w urzędowaniu z jakiejkolwiek bądź przyczyny jednego z Komisarzy lub ewentualnie jednego z asesorów, wybór jego zastępcy dokonany będzie według trybu, ustalonego dla jego mianowania.

Art. 14. Strony mają prawo mianować przy Komisji badań specjalnych agentów z misją reprezentowania ich i pośredniczenia między niemi a Komisją.

Między innemi mają one prawo zlecić doradcom lub adwokatom, przez nie mianowanym, przedstawienie Komisji ich interesów i obronę tychże przed nią.

Art. 15. Biuro międzynarodowe stałego Sądu rozjemczego służy za kancelarję dla Komisyj, które zasiadają w Hadze, i odda ono swe pomieszczenie i swoją organizację do dyspozycji Mocarstw Umawiających się dla urzędowania Komisji badań.

Art. 16. Jeżeli Komisja zasiada gdzie indziej niż w Hadze, mianuje ona Sekretarza Generalnego, którego biuro służy za kancelarję.

Kancelarja obowiązana jest, pod władzą Prezesa, do zajęcia się organizacją materjalną posiedzeń Komisji, redagowaniem protokółów, a w czasie trwania dochodzenia do przechowania archiwów, które przekazane będą później Biuru międzynarodowemu w Hadze.

Art. 17. W celu ułatwienia utworzenia i funkcjonowania Komisyj badań, Mocarstwa Umawiające się polecają następujące zasady, które będą stosowane do procedury badania, o ile Strony nie przyjmą innych zasad.

Art. 18. Komisja unormuje szczegóły procedury, nie przewidziane w specjalnej konwencji dotyczącej badań, lub w niniejszej Konwencji,

i przeprowadzi wszystkie formalności, wymagane przy postępowaniu dowodowem.

Art. 19. Badanie odbywa się w drodze kontradyktoryjnej.

W terminach oznaczonych, każda ze Stron komunikuje Komisji i drugiej Stronie stan faktyczny, o ile zachodzi tego potrzeba, a w każdym razie, akta, dowody i dokumenty, jakie uzna za pożyteczne w celu wykrycia prawdy, jako też listę świadków i rzeczoznawców, których przesłuchania sobie życzy.

Art. 20. Komisja ma prawo, za zgodą Stron, przenieść się chwilowo na miejsce, na którem uważa za pożyteczne zebrać te informacje, lub delegować tam jednego lub kilku swych członków. W tym celu winno być uzyskane pozwolenie Państwa, na którego terytorjum zbierane będą informacje.

Art. 21. Wszelkie stwierdzenia materjalne, jako też wszelkie wizje lokalne muszą odbywać się w obecności agentów i doradców Stron, należycie wezwanych.

Art. 22. Komisja ma prawo żądać od jednej lub drugiej Strony wszelkich wyjaśnień i informacyj, jakie uzna za pożyteczne.

Art. 23. Strony obowiązują się dostarczyć Komisji badań, w możliwie najszerszym zakresie, wszelkich środków i ułatwień koniecznych do całkowitego rozpoznania i dokładnej oceny odnośnych faktów.

Zobowiązują się one użyć środków, któremi rozporządzają stosownie do ich ustawodawstwa wewnętrznego, aby zapewnić stawienie się świadków i rzeczoznawców, znajdujących się na ich terytorjum i zawezwanych przed Komisję.

O ile nie mogą oni stawić się przed Komisją, Strony zarządzą przesłuchanie ich przed swemi właściwemi władzami.

Art. 24. Przy wszelkich wezwaniach, jakie Komisja będzie musiała uczynić na terytorjum trzeciego Umawiającego się Mocarstwa, zwróci się ona bezpośrednio do rządu tegoż Mocarstwa. W ten sam sposób należy postąpić w razie potrzeby ustalenia na miejscu wszystkich środków dowodowych.

Zlecenia, skierowane w tym celu, załatwiane będą stosownie do środków, jakiemi wezwane Mocarstwo rozporządza na mocy swego wewnętrznego ustawodawstwa. Zlecenia te mogą być odrzucone tylko w tym razie, gdy to Mocarstwo uzna je za mogące naruszyć jego suwerenność lub zagrażać jego bezpieczeństwu.

Komisja będzie również zawsze miała prawo prosić o pośrednictwo Mocarstwa, na którego terytorjum ma swoją siedzibę.

Art. 25. Świadkowie i biegli są powoływani albo na żądanie Stron, lub też z urzędu przez Komisję, a w każdym razie za pośrednictwem rządu Państwa, na którego terytorjum się znajdują.

Świadkowie są przesłuchiwani kolejno i oddzielnie, w obecności agentów i doradców, w kolejności ustalonej przez Komisję.

Art. 26. Przesłuchiwanie świadków prowadzone jest przez Przewodniczącego.

Jednakże członkowie Komisji mogą zadawać każdemu świadkowi pytania, jakie uznają za stosowne dla wyjaśnienia lub dopełnienia ich zeznania, lub w celu poinformowania się o wszystkiem co dotyczy świadka w granicach niezbędnych do wykrycia prawdy.

Agenci i doradcy Stron nie mogą przerywać zeznania świadka, ani zwracać się do niego z bezpośredniemi pytaniami, ale mogą prosić Przewodniczącego o zadanie świadkowi takich pytań dodatkowych, jakie uznają za potrzebne.

Art. 27. Świadek musi zeznawać nie posługując się żadnym projektem pisanym. Jednakże, może on być upoważniony przez Przewodniczącego do posługiwania się notatkami lub dokumentami, o ile charakter faktów przedstawionych wymaga ich użycia.

Art. 28. Protokół zeznania sporządzony jest podczas samego posiedzenia i bywa odczytany świadkowi. Świadek może poczynić w nim takie zmiany lub uzupełnienia, jakie wydają mu się odpowiedniemi, a które będą dopisane po jego zeznaniu.

Po przeczytaniu świadkowi całości jego zeznania, świadek zostaje wezwany do podpisania go.

Art. 29. Agenci są upoważnieni w trakcie lub przy końcu dochodzenia, do przedstawiania pisemnie Komisji i drugiej Stronie tych oświadczeń, żądań lub streszczeń faktów, jakie uznają za pożyteczne do wykrycia prawdy.

Art. 30. Rozprawy Komisji odbywają się przy drzwiach zamkniętych i pozostają tajne.

Wszelka decyzja jest pobierana większością głosów członków Komisji.

Odmowa członka wzięcia udziału w głosowaniu winna być stwierdzona w protokóle.

Art. 31. Posiedzenia Komisji mogą być publiczne, a protokóły i dokumenty dochodzenia mogą być ogłaszane jedynie na mocy uchwały Komisji, powziętej za zgodą Stron.

Art. 32. Po dostarczeniu wszelkich wyjaśnień i dowodów przez Strony oraz po przesłuchaniu świadków, Przewodniczący ogłasza zamknięcie badania, a Komisja odracza się w celu naradzenia się i sporządzenia sprawozdania.

Art. 33. Sprawozdanie podpisywane jest przez wszystkich członków Komisji.

O ile jeden z członków odmówi podpisu, uczyniona zostaje o tem wzmianka; jednakże sprawozdanie pozostaje w mocy.

Art. 34. Sprawozdanie Komisji jest odczytywane na posiedzeniu publicznem, w obecności agentów i doradców Stron należycie zapozwanych.

Jeden egzemplarz sprawozdania jest wręczany każdej ze Stron.

Art. 35. Sprawozdanie Komisji, ograniczone do stwierdzenia faktów, nie ma bynajmniej charakteru wyroku arbitrażowego. Pozostawia ono Stronom zupełną swobodę co do skutków, jakie zechcą nadać temu stwierdzeniu.

Art. 36. Każda ze Stron ponosi swoje własne koszty oraz w równej części wydatki Komisji.

DZIAŁ IV.

O arbitrażu międzynarodowym.

ROZDZIAŁ I.

O sądownictwie rozjemczem.

Art. 37. Arbitraż międzynarodowy ma za zadanie załatwianie zatargów między Państwami przez sędziów przez nie wybranych i na zasadzie poszanowania prawa.

Zastosowanie arbitrażu pociąga za sobą obowiązek poddania się z dobrą wiarą jego wyrokowi.

Art. 38. W kwestjach prawnych, a w pierwszym rzędzie w kwestjach dotyczących interpretacji lub zastosowania Konwencyj międzynarodowych, arbitraż jest uznany przez Mocarstwa Umawiające się za sposób najbardziej skuteczny i zarazem najbardziej sprawiedliwy załatwiania sporów, które nie zostały rozstrzygnięte drogą dyplomatyczną.

Byłoby zatem pożądane, aby na wypadek sporu, dotyczącego kwestyj powyższych, Mocarstwa Umawiaiące się uciekały się wtedy do sądu rozjemczego, o ile okoliczności na to pozwolą.

Art. 39. Konwencja arbitrażowa bywa zawierana bądź z uwagi na spory już istniejące, bądź dla sporów mogących wyniknąć.

Może ona dotyczyć wszelkich zatargów, lub tylko zatargów określonej kategorji.

Art. 40. Niezależnie od traktatów ogólnych lub specjalnych, które przewidują obecnie dla Mocarstw Umawiających się obowiązek uciekania się do arbitrażu, Mocarstwa te zastrzegają sobie możność zawarcia nowych układów, ogólnych lub specjalnych, w celu rozciągnięcia obowiązkowego arbitrażu na wszystkie wypadki, które uznają za możliwe mu podać.

ROZDZIAŁ II.

O stałym Sądzie rozjemczym.

Art. 41. W celu ułatwienia niezwłocznego odwołania się do arbitrażu w zatargach międzynarodowych, które nie mogły być rozstrzygnięte drogą dyplomatyczną, Mocarstwa Umawiające się obowiązują się utrzymywać stały Sąd rozjemczy, utworzony przez pierwszą Konferencję Pokojową, dostępny w każdej chwili i działający, z wyjątkiem postanowienia odmiennego Stron, zgodnie z zasadami procedury, zawartemi w niniejszej Konwencji.

Art. 42. Sąd stały jest właściwy we wszystkich wypadkach arbitrażu, chyba że Strony zgodzą się na wprowadzenie specjalnej jurysdykcji.

Art. 43. Sąd stały ma swoją siedzibę w Hadze.

Biuro międzynarodowe służy za kancelarję Sądu; jest ono pośrednikiem przy porozumiewaniu się w sprawie zebrań tego Sądu; przechowuje ono archiwa oraz zawiaduje wszelkiemi sprawami administracyjnemi.

Mocarstwa Umawiające się obowiązują się dostarczać Biuru, skoro tylko będzie to możliwe, odpis poświadczony za zgodność wszelkich postanowień arbitrażowych zawartych między niemi i wszelkich wyroków arbitrażowych ich dotyczących, wydanych przez jurysdykcję specjalną.

Obowiązują się one również komunikować temuż Biuru ustawy, regulaminy i dokumenty, stwierdzające ewentualnie wykonanie wyroków, wydanych przez Sąd.

Art. 44. Każda ze stron Umawiających się wyznacza najwyżej cztery osoby o powszechnie uznanej kompetencji w dziedzinie prawa międzynarodowego, cieszące się najwyższym szacunkiem moralnym i gotowe podjąć się czynności rozjemcy.

Osoby tak wyznaczone wpisane są jako Członkowie Sądu na listę, która podana będzie staraniem Biura do wiadomości wszystkich Mocarstw Umawiających się.

Wszelkie zmiany zaszłe w liście rozjemców podane zostają staraniem Biura do wiadomości Mocarstw umawiających się.

Dwa lub więcej Mocarstw może porozumieć się w celu wspólnego mianowania jednego lub kilku członków.

Jedna i ta sama osoba może być wyznaczona przez różne Mocarstwa.

Członkowie Trybunału mianowani są na przeciąg lat sześciu. Mandat ich może być odnowiony.

W razie śmierci lub ustąpienia jednego z członków Sądu, wybór jego następcy dokonany będzie w trybie, przewidzianym dla jego nominacji na nowy okres sześcioletni.

Art. 45. Jeżeli Mocarstwa umawiające się pragną zwrócić się do Sądu stałego o załatwienie sporu, powstałego między niemi, wybór arbitrów, powołanych do ukonstytuowania Trybunału właściwego do orzecznictwa w danym sporze, winien być dokonany z ogólnej listy członków Sądu.

W razie nieukonstytuowania się Trybunału rozjemczego za zgodą Stron, należy postąpić w sposób następujący:

Każda ze Stron mianuje dwóch arbitrów, z których jeden tylko może być obywatelem Strony lub też wybranym z pomiędzy tych, którzy wyznaczeni byli przez nią jako Członkowie Sądu stałego. Ci arbitrzy wybierają razem superarbitra.

W razie równego podziału głosów, wybór superarbitra powierzony jest trzeciemu Mocarstwu, wyznaczonemu za wspólną zgodą Stron.

O ile nie dojdzie do zgody w tym względzie, każda ze Stron wskaże inne Mocarstwo, a wybór superarbitra następuje na skutek porozumienia Mocarstw tak wskazanych.

Jeżeliby w ciągu dwóch miesięcy te dwa Mocarstwa nie doszły do zgody, każde z nich przedstawi dwóch kandydatów wybranych z listy członków stałego Sądu z wyłączeniem członków, wyznaczonych przez Strony, i nie będących obywatelami żadnej z nich. Losowanie określa, który z kandydatów tak wskazanych będzie superarbitrem.

Art. 46. Po ukonstytuowaniu Trybunału Strony komunikują Biuru swoje postanowienie zwrócenia się do Sądu, tekst umowy kompromisowej i nazwiska arbitrów.

Biuro komunikuje niezwłocznie każdemu z arbitrów tekst kompromisu i nazwiska innych członków Trybunału.

Trybunał zbiera się w terminie, wskazanym przez Strony. Biuro zajmuje się jego instalacją.

Członkowie Trybunału, przy sprawowaniu swych czynności, oraz za granicami ich kraju, korzystają z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych.

Art. 47. Biuro jest upoważnione do oddania swych pomieszczeń i swej organizacji do dyspozycji Umawiających się Mocarstw dla działalności wszelkiej specjalnej jurysdykcji arbitrażowej.

Jurysdykcja stałego Sądu może być rozciągnięta, w warunkach przepisanych przez regulamin, na spory, istniejące między nie Umawiającemi się Mocarstwami lub między Umawiającemi się Mocarstwami a nie Umawiającemi się, o ile Strony zgodziły się zwrócić się do tej jurysdykcji.

Art. 48. Strony umawiające się uważają za obowiązek, w razie gdyby groził wybuch ostrego zatargu między dwiema lub kilkoma z nich, przypomnieć im, że stały Sąd stoi dla nich otworem.

W skutku tego, oświadczają one, że fakt przypomnienia Stronom poważnionym postanowień niniejszej Konwencji i rada, udzielona im w najwyższym interesie pokoju, aby zwróciły się do Sądu stałego, mogą być uważane tylko za akt dobrych usług.

W razie sporu między dwoma Mocarstwami, jedno z nich będzie zawsze mogło doręczyć Biuru Międzynarodowemu notę, zawierającą oświadczenie, że byłoby ono skłonne poddać spór arbitrażowi.

Biuro obowiązane jest zakomunikować niezwłocznie to oświadczenie drugiemu Mocarstwu.

Art. 49. Kierownictwo i kontrola nad Biurem międzynarodowem należy do stałej rady zarządzającej, złożonej z przedstawicieli dyplomatycznych Mocarstw Umawiających się, uwierzytelnionych w Hadze, oraz z Ministra Spraw Zagranicznych Holandji, który spełnia czynności Przewodniczącego.

Rada uchwala swój regulamin porządkowy oraz wszelkie inne potrzebne regulaminy.

Rada orzeka we wszystkich kwestjach administracyjnych, które powstaćby mogły odnośnie do czynności Sądu.

Ma ona wszelką władzę w sprawach nominacji, zawieszenia w czynnościach lub odwołania funkcjonarjuszów i urzędników Biura.

Określa ona pobory i wynagrodzenia, oraz sprawuje nadzór nad wydatkami ogólnemi.

Obecność dziewięciu członków na zebraniach, zwołanych należycie, wystarcza, aby Rada mogła obradować prawomocnie. Uchwały zapadają większością głosów.

Rada komunikuje niezwłocznie Mocarstwom Umawiającym się regulaminy, przez nią przyjęte. Składa ona im również corocznie sprawozdanie z działalności sądu, z funkcjonowania wydziałów administracyjnych i z wydatków. Sprawozdanie zawiera również streszczenie zasadniczych punktów dokumentów, doręczonych Biuru przez Mocarstwa, na zasadzie art. 43, ustępy 3 i 4.

Art. 50. Koszty utrzymania Biura będą pokrywane przez Umawiające się Mocarstwa w stosunku, ustalonym dla Międzynarodowego Biura Powszechnego Związku Pocztowego.

Koszty, przypadające na poczet Mocarstw przystępujących, liczyć się będą od dnia, w którym przystąpienie ich uprawomocni się.

ROZDZIAŁ III.

O postępowaniu rozjemczem.

Art. 51. W celu poparcia rozwoju arbitrażu, Strony Umawiające się ustaliły następujące zasady, stosowane do procedury arbitrażowej, o ile strony nie zgodziły się na inne zasady.

Art. 52. Mocarstwa, które uciekają się do arbitrażu, podpisują umowę kompromisową w której określone są przedmiot sporu, termin mianowania arbitrów, forma, kolejność i terminy, w których zawiadomienia, przewidziane w art. 63, winny być dokonywane, oraz wysokość sumy, jaką każda ze Stron ma złożyć tytułem zaliczki na koszty.

Kompromis określa również, o ile zachodzi tego potrzeba, tryb mianowania arbitrów, wszelkie ewentualne pełnomocnictwa specjalne Trybunału, jego siedzibę, język, jakiego będzie używał oraz języki, których uży-

cie dopuszczalne będzie przed nim, i wogóle wszystkie warunki, co do których nastąpiła zgoda Stron.

Art. 53. Stały Sąd właściwy jest dla ustalenia kompromisu, o ile Strony zgodziły się przekazać mu tę czynność.

Jest on również kompetentny nawet w tym wypadku, gdy żądanie zgłoszone jest tylko przez jedną ze Stron, i gdy napróżno usiłowano osiągnąć zgodę drogą dyplomatyczną, o ile chodzi o:

1) spór, wchodzący w zakres Traktatu arbitrażowego ogólnego, zawartego lub odnowionego po wejściu w życie niniejszej Konwencji, a który przewiduje kompromis dla każdego sporu i nie wyłącza dla ustalenia tego ostatniego, ani wyraźnie ani milcząco kompetencji Sądu. Jednakże, odwołanie się do Sądu nie może mieć miejsca, jeżeli druga Strona oświadczy, że według jej zdania spór nie należy do kategorji sporów, które powinny być poddane obowiązkowemu arbitrażowi, chyba że traktat arbitrażowy nadaje Sądowi rozjemczemu władzę rozstrzygania tej kwestji przedwstępnej;

2) spór, wynikły na tle długów umownych, wymaganych od jednego Mocarstwa przez drugie Mocarstwo, jako należnych jego obywatelom, jeśli dla rozstrzygnięcia tego sporu propozycja arbitrażu została przyjęta. Postanowienie to nie jest stosowane, jeżeli przyjęcie zależało od warunku, że kompromis będzie ustalony innym trybem.

Art. 54. W wypadkach, przewidzianych przez artykuł poprzedni, umowa kompromisowa będzie ustalona przez Komisję, w składzie pięciu członków, wyznaczonych trybem, przewidzianym w art. 45, ustępy od 3 do 6.

Piątym członkiem jest z samego prawa Przewodniczący Komisji.

Art. 55. Czynności rozjemcze mogą być powierzone jednemu arbitrowi, lub kilku, wyznaczonym przez Strony według ich uznania, lub wybranym przez nie z pomiędzy członków stałego Sądu rozjemczego, utworzonego na mocy niniejszej Konwencji.

W razie nieukonstytuowania się Trybunału za zgodą Stron, postępuje się według trybu, przewidzianego przez art. 45, ust. od 3 do 6.

Art. 56. Gdy na arbitra wybrany zostanie Monarcha lub Zwierzchnik Państwa, procedura arbitrażowa ustalona jest przez Niego.

Art. 57. Superarbiter jest z samego prawa Przewodniczącym Trybunału.

O ile Trybunał nie posiada superarbitra, mianuje sam swego Przewodniczącego.

Art. 58. W razie ustalenia kompromisu przez Komisję taką, jaka jest wskazana w art. 54, i o ile inaczej nie postanowiono, Komisja sama utworzy Trybunał rozjemczy.

Art. 59. W razie śmierci, dymisji lub przeszkody w urzędowaniu z jakiejkolwiek bądź przyczyny jednego z arbitrów, wybór jego zastępcy dokonany będzie według trybu, ustalonego dla mianowania tego arbitra.

Art. 60. W razie niewyznaczenia siedziby przez Strony, Trybunał ma swoją siedzibę w Hadze.

Trybunał może zasiadać na terytorjum trzeciego Państwa jedynie za jego pozwoleniem.

Siedziba, raz ustalona, może być zmieniona przez Trybunał wyłącznie za zgodą Stron.

Art. 61. Jeżeli kompromis nie określił języków, jakie mają być używane, decyduje o tem Trybunał.

Art. 62. Strony mają prawo mianować przy Trybunale agentów specjalnych z misją pośredniczenia między niemi a Trybunałem.

Są one, poza tem, upoważnione powierzyć obronę swych praw i interesów przed Trybunałem, doradcom lub adwokatom, mianowanym przez nie w tym celu.

Członkowie stałego Sądu mogą sprawować czynności agentów, doradców lub adwokatów wyłącznie na korzyść Mocarstwa, które ich mianowało członkami Sądu.

Art. 63. Postępowanie rozjemcze składa się, zasadniczo, z dwóch części odrębnych: postępowania pisemnego i rozpraw ustnych.

Postępowanie pisemne polega na doręczeniu przez odnośnych agentów członkom Trybunału i Stronie przeciwnej, memorjałów, kontra-memorjałów, a w razie potrzeby, i replik; Strony dołączają do nich wszelkie dowody i dokumenty, powołane w sprawie. Doręczenie to będzie się odbywało bezpośrednio, albo za pośrednictwem Biura międzynarodowego, w kolejności i w terminach, ustalonych przez kompromis.

Terminy, ustalone przez kompromis, będą mogły być przedłużone za wspólną zgodą przez Strony lub przez Trybunał, jeżeli będzie on uważał to za potrzebne dla powzięcia sprawiedliwej decyzji.

Rozprawy polegają na rozwinięciu ustnem dowodów Stron przed Trybunałem.

Art. 64. Odpis uwierzytelniony każdego dokumentu, złożonego przez jedną ze Stron, musi być przedstawiony drugiej Stronie.

Art. 65. Z wyjątkiem okoliczności specjalnych, Trybunał zbiera się dopiero po zamknięciu postępowania.

Art. 66. Rozprawami kieruje Przewodniczący.

Są one publiczne tylko na mocy decyzji Trybunału, powziętej za zgodą Stron.

Są one zapisywane w protokółach, redagowanych przez sekretarzy, których mianuje Przewodniczący. Protokóły te podpisuje Przewodniczący i jeden z sekretarzy; tylko one mają charakter autentyczny.

Art. 67. Po zamknięciu postępowania, Trybunał ma prawo wyłączyć z rozprawy wszystkie nowe akty lub dokumenty, które jedna ze Stron chciałaby mu przedłożyć bez zgody drugiej Strony.

Art. 68. Trybunał a prawo uwzględnić nowe akta i dokumenty, na które agenci lub doradcy Stron zwrócili jego uwagę.

W tym wypadku Trybunał ma prawo zażądać okazania tych akt lub dokumentów z obowiązkiem podania ich do wiadomości Stronie przeciwnej.

Art. 69. Trybunał może, ponadto, zażądać od agentów Stron okazania wszystkich akt i złożenia wszelkich niezbędnych wyjaśnień. W razie odmowy, Trybunał przymuje ją do wiadomości.

Art. 70. Agenci i doradcy Stron są upoważnieni do ustnego przedstawiania Trybunałowi wszelkich środków, jakie uważają za pożyteczne do obrony swej sprawy.

Art. 71. Mają oni prawo zgłaszać ekscepcje i kwestje incydentalne. Decyzje Trybunału w tym względzie są ostateczne i nie mogą dawać powodu do żadnych dalszych dyskusyj.

Art. 72. Członkowie Trybunału mają prawo zadawać pytania agentom i doradcom Stron i żądać od nich wyjaśnień co do punktów wątpliwych.

Ani pytania zadawane, ani uwagi robione przez Członków Trybunału podczas rozpraw nie mogą być uważane, jako wyrażenie opinji Trybunału wogóle, lub jego członków w szczególności.

Art. 73. Trybunał jest upoważniony do określania swej kompetencji, interpretując kompromis jako też inne akta i dokumenty, na które można powołać się w danej kwestji, oraz stosując zasady prawa.

Art. 74. Trybunał ma prawo wydawać rozporządzenia dotyczące procedury w celu kierowania procesem, określać formy, kolejność i terminy, w jakich każda Strona ma ująć swe końcowe wnioski, oraz wykonywać wszystkie formalności, związane z postępowaniem dowodowem.

Art. 75. Strony obowiązują się dostarczyć Trubunałowi, w najszerszym zakresie, jaki uznają za możliwy, wszelkich środków niezbędnych do rozstrzygnięcia sporu.

Art. 76. W sprawie wszelkich wezwań, jakie Trybunał miałby do uczynienia na terytorjum trzeciego Umawiającego się Mocarstwa, zwróci się on bezpośrednio do rządu tegoż Mocarstwa. Stosuje się to również do wypadków, gdy trzeba zebrać na miejscu wszelki materjał dowodowy.

Wezwania w tym celu skierowane wykonane będą w granicach środków, jakiemi Mocarstwo wezwane rozporządza na mocy swego ustawodawstwa wewnętrznego. Wezwania te mogą być odrzucone tylko wtedy, gdy to Mocarstwo uważa je za godzące w jego suwerenność lub zagrażające jego bezpieczeństwu.

Trybunał będzie również zawsze miał prawo odwołać się do pośrednictwa Mocarstwa, na którego terytorjum zasiada.

Art. 77. Po złożeniu przez agentów i doradców Stron wszelkich wyjaśnień i dowodów na poparcie ich sprawy, Przewodniczący ogłasza zamknięcie rozpraw.

Art. 78. Rozprawy Trybunału toczą się przy drzwiach zamkniętych i pozostają tajne.

Wszelkie decyzje zapadają większością głosów jego członków.

Art. 79. Wyrok arbitrażowy jest zaopatrzony w motywy. Podaje on nazwiska arbitrów; podpisany jest przez Przewodniczącego i sekretarza generalnego, albo przez sekretarza, spełniającego jego czynności.

Art. 80. Wyrok jest odczytywany na posiedzeniu publicznem, w obecności agentów i doradców Stron, należycie zawezwanych.

Art. 81. Wyrok, prawomocnie wydany i zakomunikowany agentom Stron, decyduje spór ostatecznie i bezapelacyjnie.

Art. 82. Wszelki spór, który mógłby wyniknąć między Stronami, co do interpretacji i wykonania wyroku, będzie oddany, o ile niema odmiennych postanowień, do orzeczenia Trybunałowi, który go wydał.

Art 83. Strony mogą zastrzec sobie w kompromisie prawo żądania rewizji wyroku arbitrażowego.

W tym wypadku, jeżeli niema postanowień odmiennych, żądanie winno być skierowane do Trybunału, który wydał wyrok. Może on opierać się jedynie na wykryciu nowego faktu, mogącego wywrzeć wpływ decydu-

jący na wyrok, i który w chwili zamknięcia rozpraw nie był znany ani Trybunałowi ani Stronie, która zażądała rewizji.

Procedura rewizyjna może być otwarta tylko na skutek decyzji Trybunału, stwierdzającej wyraźnie istnienie nowego faktu i przyznającej mu cechy, przewidziane w ustępie poprzednim, oraz stwierdzającej, że z tego tytułu żądanie to jest możliwe do przyjęcia.

Kompromis określa termin, w którym żądanie rewizji winno być sformułowane.

Art. 84. Wyrok arbitrażowy obowiązuje jedynie Strony będące w sporze.

O ile chodzi o interpretację Konwencji, do której wpływały także inne Mocarstwa, oprócz Stron będących w sporze, te ostatnie uprzedzają o tem we właściwym czasie wszystkie Mocarstwa podpisujące. Każde z tych Mocarstw ma prawo interwencji w procesie. Jeżeli jedno z nich lub kilka skorzystało z tego prawa, interpretacja zawarta w wyroku jest również dla nich obowiązująca.

Art. 85. Każda ze Stron ponosi swoje własne koszty i w równej części koszty Trybunału.

ROZDZIAŁ IV.

O skróconem postępowaniu rozjemczem.

Art. 86. W celu ułatwienia wymiaru sprawiedliwości rozjemczej, gdy chodzi o zatargi, które dopuszczają postępowanie skrócone, Mocarstwa Układające się ustanawiają zasady poniżej podane, które będą stosowane w braku postanowień odmiennych, z zastrzeżeniem, w danym wypadku, zastosowania postanowień rozdziału III, nie będących w sprzeczności z temi zasadami.

Art. 87. Każda ze Stron będących w sporze mianuje arbitra. Dwaj arbitrowie w taki sposób wyznaczeni wybierają superarbitra. O ile nie dojdą do porozumienia w tym względzie, każdy przedstawi dwóch kandydatów, wybranych z listy ogólnej członków Sądu stałego, wyznaczonych przez każdą ze Stron i nie będących obywatelami żadnej z nich; losowanie określi, który z kandydatów tak przedstawionych będzie superarbitrem.

Superarbiter przewodniczy Trybunałowi, który orzeka większością głosów.

Art. 88. W braku uprzedniej zgody, Trybunał oznacza, niezwłocznie po swem ukonstytuowaniu się, termin, w którym obie Strony doręczyć mu winny swoje odnośne memorjały.

Art. 89. Każda ze Stron jest reprezentowana przed Trybunałem przez agenta, który pośredniczy między Trybunałem a rządem, który go wyznaczył.

Art. 90. Procedura jest wyłącznie pisemna. Jednakowoż każda ze Stron może żądać stawienia się świadków i rzeczoznawców. Ze swej Strony Trybunał ma prawo żądać ustnych wyjaśnień od agentów obydwóch Stron, jako też od rzeczoznawców i od świadków, których stawienie się uważa za pożyteczne.

DZIAŁ V.

Postanowienia końcowe.

Art. 91. Konwencja niniejsza, należycie ratyfikowana, zastąpi w stosunkach między Umawiającemi się Mocarstwami, konwencję o załatwianiu pokojowem sporów międzynarodowych z 29 lipca 1899 r.

Art. 92. Konwencja niniejsza będzie ratyfikowana możliwie jaknajprędzej.

Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone w Hadze.

Pierwsze złożenie ratyfikacyj stwierdzone zostanie przez protokół, podpisany przez przedstawicieli Mocarstw, biorących w niem udział, oraz przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji.

Następne złożenia ratyfikacyj odbywać się będą za zapomocą notyfikacji pisemnej, złożonej Rządowi Holenderskiemu z załączeniem dokumentu ratyfikacyjnego.

Kopja uwierzytelniona za zgodność protokółu, dotyczącego pierwszego złożenia ratyfikacyj, notyfikacyj wymienionych w ustępie poprzednim, jako też dokumentów ratyfikacyjnych, będzie doręczona niezwłocznie, staraniem Rządu Holenderskiego i drogą dyplomatyczną Mocarstwom zaproszonym na Drugą Konferencję Pokojową, jako też innym Mocarstwom, które przystąpią do Konwencji. W wypadkach, o których mowa w ustępie poprzednim, tenże Rząd zakomunikuje im datę, w której otrzymał zawiadomienie.

Art. 93. Mocarstwa, które nie podpisały Konwencji, a które zaproszone były na Drugą Konferencję Pokojową, będą mogły przystąpić do niniejszej Konwencji.

Mocarstwo, które zechce przystąpić, oznajmia pisemnie swój zamiar Rządowi Holenderskiemu, doręczając mu akt przystąpienia, który będzie złożony w archiwach tego Rządu.

Rząd ten prześle niezwłocznie wszystkim innym Mocarstwom, zaproszonym na Drugą Konferencję Pokojową, kopję uwierzytelnioną za zgodność notyfikacji jako też aktu przystąpienia, podając datę otrzymania notyfikacji.

Art. 94. Warunki, na jakich Mocarstwa, które nie były zaproszone na Drugą Konferencję Pokojową, będą mogły przystąpić do niniejszej Konwencji, będą przedmiotem dalszego porozumienia między Umawiającemi się Mocarstwami.

Art. 95. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie w stosunku do Mocarstw, które wezmą udział w pierwszem złożeniu ratyfikacyj, w sześćdziesiąt dni od daty protokółu tego złożenia, a dla Mocarstw, które będą ratyfikowały później, lub przystąpią, w sześćdziesiąt dni od otrzymania przez Rząd Holenderski notyfikacji o ich ratyfikacji lub przystąpieniu.

Art. 96. Jeżeli się zdarzy, że jedno z Umawiających się Mocarstw zapragnie wymówić niniejszą Konwencję, wymówienie będzie notyfikowane pisemnie Rządowi Holenderskiemu, który doręczy niezwłocznie kopję uwierzytelnioną za zgodność tej notyfikacji wszystkim innym Mocarstwom, podając im datę otrzymania tejże.

Wymówienie będzie dotyczyło wyłącznie Mocarstwa, które je notyfikowało, po upływie roku od dnia otrzymania notyfikacji przez Rząd Holenderski.

Art. 97. Rejestr prowadzony przez holenderskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych poda datę złożenia ratyfikacyj, dokonanego na zasadzie art. 92 ust. 3 i 4, oraz datę, w której otrzymane będą notyfikacje o przystąpieniu (art. 93 ust. 2) lub wypowiedzeniu (art. 96 ustęp 1).

Każde z Umawiających się Mocarstw dopuszczone będzie do przejrzenia tego rejestru i do żądania wyciągów z niego zaświadczonych za zgodność.

Na dowód czego Pełnomocnicy zaopatrzyli niniejszą Konwencję swemi podpisami.

Sporządzono w Hadze, dnia 18 października 1907 r. w jednym egzemplarzu, który złożony zostanie do archiwów Rządu Holenderskiego i którego kopje uwierzytelnione będą doręczone w drodze dyplomatycznej Mocarstwom Umawiającym się.

Pozatem co do sposobów załatwiania konfliktów międzynarodowych zapobiegających zerwaniu stosunków dyplomatycznych lub wojnie zob. pakt Ligi Narodów (Dz. U. R. P. Nr. 35 z roku 1920 poz. 200) oraz t. zw. traktat lokarneński (Dz. U. R. P. Nr. 114 z roku 1926 poz. 662).

DZIAŁ III.

STAN WOJENNY I STAN WYJĄTKOWY.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54).
2. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. w sprawie wydawania Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza i sposobu obwieszczania rozporządzeń i zarządzeń na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 154).
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o zakresie działania Generalnego Komisarza Cywilnego i Komisarzy Cywilnych na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 153).
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Poczt i Telegrafów w sprawie określenia właściwości, toku instancji i trybu postępowania władz administracyjnych na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 155).
5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. w sprawie przymusowego wycofywania z zagrożonych obszarów Państwa ludności i mienia (Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 678).
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 307).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 16 stycznia 1928 r.

o stanie wojennym.

(Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Stan wojenny może być wprowadzony w czasie wojny na obszarze, objętym działaniami wojennemi, t. zn.

a) na obszarze wojennym,

b) na rejonach umocnionych i

c) na obszarach warownych wraz z rejonami tychże.

Granice obszaru, objętego działaniami wojennemi, ustala, zmienia i znosi Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych w drodze rozporządzeń, ogłaszanych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Wewnętrzny podział obszaru wojennego pod względem wojskowo-operacyjnym i wojskowo-administracyjnym (obszar operacyjny i etapowy) należy do kompetencji Naczelnego Wodza i upoważnionych przez niego władz wojskowych.

Art. 2. Wprowadzenie stanu wojennego należy do Naczelnego Wodza.

W rozporządzeniu Naczelnego Wodza, wprowadzającym stan wojenny, ma być oznaczony obszar, na jakim stan wojenny będzie obowiązywać, oraz mają być wskazane skutki prawne, jakie wprowadzenie stanu wojennego dla ludności za sobą pociąga (art. 5 — 9).

Art. 3. Rozporządzenie Naczelnego Wodza, wprowadzające lub uchylające stan wojenny, powinno być ogłoszone w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza i równocześnie obwieszczone w sposób, zapewniający jego rozpowszechnienie w miejscu zastosowania.

O ile nie jest wskazany termin inny, stan wojenny wchodzi w życie lub ustaje na obszarze każdego powiatu z chwilą obwieszczenia w miejscowości, stanowiącej siedzibę powiatowej władzy administracji ogólnej.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. w sprawie wydawania Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza i sposobu obwieszczania rozporządzeń i zarządzeń na obszarze objętym stanem wojennym, umieszczone w niniejszym dziale I. p. 2.

Art. 4. Wprowadzenie stanu wojennego powoduje czasowe zawieszenie następujących praw obywatelskich:

1) wolności osobistej (art. 97 Konstytucji),
2) nietykalności mieszkania (art. 100 Konstytucji),
3) wolności prasy (art. 105 Konstytucji),
4) tajemnicy korespondencji (art. 106 Konstytucji) oraz
5) prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 108 Konstytucji).

Zawieszenie powyższych praw obywatelskich powoduje z mocy samego prawa skutki, określone w art. 5 — 9 rozporządzenia niniejszego, o ile rozporządzenie wprowadzające stan wojenny nie ogranicza ich wyraźnie do ciaśniejszego zakresu.

Ponadto, wprowadzenie stanu wojennego powoduje skutki prawne, wskazane w art. 11 — 14 rozporządzenia niniejszego.

Zob. ust. ost. art. 124 Konstytucji.

Wedle art. 28 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 lutego 1928 r. zawierającego prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 93) wprowadzenie stanu wojennego pociąga za sobą z mocy prawa zawieszenie działalności sądów przysięgłych na obszarze objętym stanem wojennym.

Art. 5. Czasowe zawieszenie prawa wolności osobistej:

1) nadaje władzy administracyjnej prawo bez polecenia władz sądowych:

a) osoby, zagrażające obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu, poddać rewizji osobistej i aresztowaniu z prawem przytrzymania w areszcie do dni 14, a w sprawach, należących do orzecznictwa karno-administracyjnego, zarządzić jako środek zapobiegawczy zaaresztowanie na czas nie dłuższy, niż 3 miesiące;

b) osoby te przytrzymać na okres nie dłuższy, niż 3 miesiące, w miejscach, nieprzeznaczonych dla osób, skazanych lub aresztowanych z powodu przestępstw, przy poddaniu ograniczeniom koniecznym ze względu na cel przytrzymania (internowanie);

c) osobom tym nakazać zamieszkanie na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy na oznaczonym obszarze lub w pewnej miejscowości, z czem łączy się zakaz opuszczania obszaru tak oznaczonego i obowiązek stosowania się do innych ograniczeń, które władza wprowadzi (konfinowanie);

d) osoby te wydalić z obszaru, objętego stanem wojennym, lub z jego części z zakazem powrotu.

Miejsce przytrzymania i zamieszkania, wskazane na zasadzie p. b) i c), może być położone na obszarze stanu wojennego lub poza nim.

Internowanie wolno zarządzić tylko wówczas, jeśli cel zabezpieczenia nie da się osiągnąć przez konfinowanie, albo jeśli konfinowany narusza obowiązki z konfinowania wynikające. Wydalonego wolno konfinować lub internować, a konfinowanego internować także wówczas, jeśli z okoliczności później ujawnionych lub z następnego zachowania się odnośnej osoby wynika, że wydane zarządzenie nie jest wystarczające.

Internowanie lub konfinowanie na okres do dni 30 może zarządzić powiatowa władza administracji ogólnej, na okres zaś dłuższy — wojewódzka władza administracji ogólnej; powiatowa władza administracji ogólnej powinna w ciągu 10 dni po wydaniu decyzji przekazać akta sprawy wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która zadecyduje o dalszem trwa-

niu internowania lub konfinowania, albo o zwolnieniu od tych zarządzeń w ten sposób, aby interesowany był powiadomiony o decyzji przed upływem wspomnianego 30-dniowego terminu;

2) powoduje, że względem osób, oskarżonych (obwinionych) o popełnienie na obszarze stanu wojennego zbrodni lub występku, będzie stosowane jako środek zapobiegawczy zaaresztowanie, które wolno uchylić tylko za kaucją lub poręczeniem, jeżeli prokurator na to się zgadza.

W sprawach o wykroczenia wolno stosować wszelkie środki zapobiegawcze na tych samych zasadach, które według ustaw postępowania karnego mają zastosowanie w sprawach o zbrodnie.

Zob. rozorządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Poczt i Telegrafów, w sprawie określenia właściwości, toku instancji i trybu postępowania władz administracyjnych na obszarze objętym stanem wojennym, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

Art. 6. W razie czasowego zawieszenia prawa nietykalności mieszkania władze administracyjne mogą bez polecenia władz sądowych zarządzić u osób, zagrażających obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu rewizję domową i zajęcie papierów lub przedmiotów, pozostających w związku z prowadzonem dochodzeniem.

Zob. uw. do art. 5.

Art. 7. Czasowe zawieszenie prawa wolności prasy nadaje władzy administracyjnej prawo:

a) wprowadzać cenzurę prewencyjną dla druków i innych wytworów, przeznaczonych do rozpowszechniania, lub też wyznaczać termin do składania obowiązkowych egzemplarzy druków — do 6 godzin, innych wydawnictw — do 7 dni przed puszczeniem ich w obieg;

b) konfiskować i zawieszać druki i inne wytwory, przeznaczone do rozpowszechniania, jeśli zagrażają one obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu;

c) odbierać im debit pocztowy i ograniczać ich rozpowszechnianie;

d) uzależniać powstawanie nowych czasopism od uprzedniego zezwolenia władzy;

e) czasowo wstrzymywać wykonywanie przemysłów i zajęć, które przez powielanie utworów literackich lub artystycznych, albo przez ich rozszerzanie, zagrażają obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu;

f) zakazywać plakatowania, wystawiania na widok publiczny, kolportowania lub innego rozszerzania druków i innych wytworów, przeznaczonych do rozpowszechniania, bez specjalnego zezwolenia władzy.

Zob. rozporządzenie przytoczone w uw. do art. 5.
W myśl § 7 tego rozporządzenia, zarządzenia wojewódzkiej władzy administracji ogólnej przewidziane w art. 7 lit. a), d), względnie również powiatowej władzy administracji ogólnej przewidziane w art. 7 lit. f), mają być ogłaszane w dzienniku wojewódzkim, oraz podawane do wiadomości publicznej w sposób przyjęty w miejscu zastosowania.

Art. 8. Czasowe zawieszenie prawa tajemnicy korespondencji nadaje władzy administracyjnej prawo zarządzić bez pozwolenia władz sądowych:

a) otwieranie i przeglądanie przesyłek pocztowych, jako też kontrolę treści telegramów i rozmów telefonicznych;

b) zatrzymywanie zajęcie i konfiskatę w całości lub w części przesyłek pocztowych oraz telegramów, lub też przerywanie rozmów telefonicznych, zagrażających obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu.

Zob. uw. do art. 5.

Art. 9. Czasowe zawieszenie prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń pociąga za sobą następujące skutki:

a) dla utworzenia nowych stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów, oprócz zwykłych wymagań, potrzebne jest zezwolenie władzy administracyjnej;

b) władza administracyjna może zawiesić działalność tych stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów, które zagrażają obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu;

c) władza administracyjna może działalność stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów uzależnić od szczególnych warunków;

d) władza administracyjna może wejrzeć w akta stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów;

e) władza administracyjna może nakazać uprzednie zawiadamianie władzy o posiedzeniach i zebraniach stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów, jak również o wszelkich niepublicznych zgromadzeniach i zebraniach, oraz może wysyłać swych przedstawicieli na te posiedzenia, zebrania i zgromadzenia, celem ich kontroli;

f) władza administracyjna może wstrzymać wykonanie uchwał stowarzyszeń i związków oraz ich oddziałów;

g) zgromadzenia publiczne dla wszystkich przystępne, czy to w zamkniętych lokalach, czy pod odkrytem niebem, jak również pochody, zabawy publiczne, uroczystości i t. p., nie mogą odbywać się bez uprzedniego pisemnego zezwolenia władzy administracyjnej;

h) władza administracyjna ma prawo zakazywania zmów, zrzeszeń i wszelkich czynności agitacyjnych, mogących zagrażać obronie Państwa, jego bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu.

Zob. rozporządzenie przytoczone w uw. do art. 5. W myśl § 7 tego rozporządzenia, zarządzenia wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w wykonaniu art. 9 lit. c) mają być ogłaszane w dzienniku wojewódzkim, oraz podawane do powszechnej wiadomości w sposób przyjęty w miejscu zastosowania.

Art. 10. W miejscowościach, w których ze względu na działania wojenne władze administracyjne nie funkcjonują, uprawnienia władz administracyjnych przechodzą na władze wojskowe, wyznaczone przez Naczelnego Wodza.

Art. 11. Naczelnemu Wodzowi przysługuje prawo wydawania rozporządzeń i zarządzeń z mocą obowiązującą dla całego obszaru, objętego stanem wojennym, lub jego części w sprawach:

a) obrony Państwa, jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, o ile nie są one unormowane innemi przepisami rozporządzenia niniejszego;

b) bezpieczeństwa siły zbrojnej;

c) osobistych i rzeczowych świadczeń wojennych, przymusowego wycofywania ludności i mienia, oraz odstępowania na cele obrony Państwa zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów;

d) wzmocnienia służby bezpieczeństwa i powołania do jej pełnienia jako świadczenia osobistego także ludności miejscowej pod nadzorem organów samorządowych gminnych i wiejskich oraz pod dozorem technicznym władz wojskowych; zarządzenie to, niezależnie od odpowiedzialności cywilnej i karnej (art. 14) poszczególnych osób, czy to z pośród organów samorządu za zaniedbanie nadzoru lub niewykonanie zarządzeń władz i organów administracyjnych, czy to z pośród ludności za niewykonanie nakazów, wydanych przez te władze lub przez władze samorządowe, albo za nienależyte spełnienie służby bezpieczeństwa, — powoduje odpowiedzialność gminy lub wsi za szkody i straty, wynikłe z zaniedbania tych obowiązków przez ich organa samorządowe lub ich mieszkańców, jak również wynikłe ze zbrodni, choćby popełnionej poza ich terytorjum, jeśli zbrodniarz w gminie lub wsi choćby tylko przygotowywał się do zbrodni, albo przed czynem lub po czynie ukrywał się, a ludność miejscowa zaniedbała o tem donieść w porę władzy policyjnej.

Niezależnie od prawa poszkodowanego dochodzenia odszkodowania na zwykłej drodze sądowej, wojewódzka władza administracji ogólnej może stwierdzić odpowiedzialność gminy lub wsi i nakazać gminie lub wsi wyrównanie szkód i strat oraz wyegzekwować je w trybie administracyjnym na rzecz poszkodowanego. Gmina lub wieś ma prawo żądania zwrotu wyrównanych szkód i strat od odnośnych przestępców oraz osób, winnych zaniedbania obowiązków, przewidzianych w ustępie niniejszym;

e) regulowania zaopatrzenia ludności obszaru wojennego w artykuły pierwszej potrzeby;

f) warunków zdrowotnych na obszarze wojennym;

g) wycofania władz, urzędów, instytucyj państwowych oraz mienia państwowego;

h) niszczenia i usuwania wszystkiego, co mogłoby utrudnić działanie wojenne lub pomagać nieprzyjacielowi, albo ułatwiać jego zadania.

Uprawnienia, wyszczególnione w artykule niniejszym, może Naczelny Wódz przelewać na władze wojskowe lub cywilne.

W sprawach, wymienionych w artykule niniejszym, przysługuje Naczelnemu Wodzowi prawo zawieszania na czas trwania stanu wojennego zarządzeń centralnych władz państwowych, o ile wykonanie takich zarządzeń mogłoby utrudnić lub też wywrzeć wpływ ujemny na działania wojenne.

Rozporządzenia Naczelnego Wodza powinny być ogłaszane w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza i równocześnie obwieszczone w sposób, zapewniający ich rozpowszechnienie w miejscu zastosowania.

Wedle art. 6 ust. ost. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 687) przysługuje Naczelnemu Wodzowi lub organom przez niego upoważnionym również prawo dysponowania na obszarze wojennym szpitalami i zakładami zdrojowemi, oraz zakładami zdrowotności publicznej.

Zob. uw. do art. 3.

Art. 12. Wprowadzenie stanu wojennego stanowi dostateczną podstawę do wprowadzenia na obszarze wojennym sądów doraźnych dla przestępstw, podlegających sądownictwu doraźnemu w myśl odpowiednich ustaw, a popełnionych na tym obszarze.

Poza przestępstwami, które w myśl obowiązujących przepisów podlegają sądownictwu doraźnemu, można na obszarze stanu wojennego poddać temu sądownictwu nadto inne przestępstwa, zagrożone karą śmierci, lub też zagrożone karą pozbawienia wolności, jeżeli władza wprowadzająca sądy doraźne uzna te przestępstwa za szczególnie niebezpieczne dla obrony Państwa.

Na obszarze, na którym wprowadzono stan wojenny, prawo wprowadzenia sądów doraźnych dla przestępstw, wskazanych w ust. 1 i 2 artykułu niniejszego, przysługuje również Naczelnemu Wodzowi, niezależnie od uprawnień zwyczajnie ustawą do tego powołanych władz. Rozporządzenie Naczelnego Wodza, wprowadzające lub uchylające sądy doraźne, winno być ogłoszone w sposób, przewidziany w art. 3 ust. 1 rozporządzenia niniejszego, i podane do wiadomości właściwym władzom sądowym.

W wypadkach, przewidzianych w ust. 2 artykułu niniejszego, sąd doraźny orzeka, niezależnie od przewidzianych w ustawach kar dodatkowych:

1) karę śmierci lub w nader ważnych okolicznościach łagodzących karę bezterminowego ciężkiego więzienia, jeśli przestępstwo w postępowaniu zwyczajnem jest zagrożone co najmniej karą ciężkiego więzienia lub więzienia powyżej jednego roku;

2) ciężkie więzienie do lat 10, jeżeli przestępstwo w postępowaniu zwyczajnem zagrożone jest inną karą pozbawienia wolności.

Sądy doraźne, wprowadzone na podstawie artykułu niniejszego, czy to przez Naczelnego Wodza, czy też przez władze, zwyczajnie ustawą do tego powołane, wchodzą w życie w terminie, wskazanym w ust. 2 art. 3 rozporządzenia niniejszego.

Sądy doraźne, wprowadzone na podstawie artykułu niniejszego, trwają mimo uchylenia stanu wojennego do czasu uchylenia ich przez Radę Ministrów; w czasie trwania stanu wojennego, Rada Ministrów może uchylić powyższe sądy doraźne na wniosek Naczelnego Wodza, przedstawiony jej za pośrednictwem Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 13. Jeśli na obszarze, na którym obowiązuje stan wojenny, są wprowadzone lub mają być wprowadzone sądy doraźne, Rada Ministrów może upoważnić Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, że w stosunku do przestępstw, popełnionych na obszarze, na którym wprowadzono stan wojenny, w czasie istnienia tego stanu dozwolone jest stosowanie postępowania doraźnego bez zachowania ograniczeń co do terminów, zakreślonych dla przesłuchania oskarżonych (obwinionych), trwania dochodzeń, złożenia wniosku co do stawienia oskarżonego przed sądem doraźnym, wyznaczenia rozprawy głównej i czasu jej trwania.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, przewidziane w ustępie poprzednim, powinno być ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej; ust. 2 art. 3 rozporządzenia niniejszego ma odpowiednie zastosowanie.

Co do możności przedłużania terminów obowiązujących w postępowaniu doraźnem w drodze rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości, zob. art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315).

Art. 14. Za przekroczenie nakazów i zakazów rozporządzenia niniejszego lub też rozporządzeń i zarządzeń na podstawie rozporządzenia niniejszego wydanych, o ile za ten czyn wedle innych ustaw nie grozi kara

surowsza, — wymierza się karę grzywny od 30 do 3.000 złotych lub aresztu do 6 miesięcy, albo obie kary łącznie.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu, na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, karę zastępczego aresztu według słusznego uznania, jednak nie ponad 3 miesiące.

Wedle art. 64 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365), ograniczenia co do wysokości kar orzekanych w postępowaniu karno-administracyjnem, zawarte w powyższem rozporządzeniu, nie mają zastosowania do przestępstw ulegających ukaraniu wedle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o stanie wojennym.

Art. 15. Do orzekania o czynach karalnych z art. 14 rozporządzenia niniejszego powołane są powiatowe władze administracji ogólnej bez względu na przepisy innych ustaw lub rozporządzeń, ograniczające je co do wysokości wymierzanej kary.

Od orzeczenia powiatowej władzy administracji ogólnej można w ciągu dni 3 od dnia zawiadomienia skazanego ustnie lub pisemnie o orzeczeniu wnieść na ręce tej władzy odwołanie się do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju). Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracyjną.

Odwołanie nie wstrzymuje wykonania kary. Powiatowa lub wojewódzka władza administracji ogólnej może jednak na prośbę skazanego lub z urzędu wstrzymać lub przerwać wykonanie kary pozbawienia wolności. O ile, mimo wniesienia odwołania, powiatowa władza administracji ogólnej nie wstrzymała wykonania takiej kary, przesyła ona bezzwłocznie akta wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która decyduje prawomocnie o wstrzymaniu lub przerwie kary i najpóźniej szóstego dnia po otrzymaniu aktów kieruje je do sądu okręgowego celem rozpatrzenia odwołania.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) nie stanie przed władzą administracyjną lub sądem, albo też uchyli się od kary, albo zatrze ślady lub dowody przestępstwa, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

O ile nie ma zastosowania art. 5 p. a), decyzję co do środka zapobiegawczego poweźmie na żądanie władzy administracyjnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju).

Art. 16. Po wprowadzeniu stanu wojennego wszystkie cywilne władze państwowe, których siedziba urzędowania znajduje się na obszarze, objętym stanem wojenym, pozostają na miejscu, pełniąc swe funkcje nadal w zakresie swojej kompetencji.

Wycofanie tych władz, z wyjątkiem władz i urzędów kolejowych, przeprowadza odnośny wojewoda na zarządzenie Naczelnego Wodza, lub też wyznaczonych przez niego władz wojskowych.

Powiatowe władze administracji ogólnej i policja państwowa wycofują się i wracają na opuszczone stanowiska na skutek zarządzeń właściwych władz wojskowych.

Art. 17. Wszystkie władze, urzędy, instytucje, zakłady i przedsiębiorstwa państwowe, z wyjątkiem kolejowych, są na obszarze wojennym podporządkowane wojewódzkim władzom administracji ogólnej w sprawach,

dotyczących wycofania i dyzlokacji. Co do władz centralnych, zarządzenia w powyższym zakresie wydaje Rada Ministrów.

Wojewódzkiej władzy administracji ogólnej przysługuje prawo oddania do dyspozycji władz wojskowych tych znajdujących się na obszarze wojennym organizacyj państwowych, zorganizowanych w sposób wojskowy, które ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 18. Wojewódzkie władze administracji ogólnej są obowiązane wykonywać zarządzenia Naczelnego Wodza, lub też wyznaczonych przez niego dowódców armij, lub komendantów okręgów etapowych, w zakresie spraw, objętych art. 5 — 9 i 11 rozporządzenia niniejszego.

Pozatem, wojewódzkie władze administracji ogólnej podlegają nadal naczelnym władzom państwowym.

Rozporządzenia i zarządzenia centralnych władz państwowych, posiadające charakter ogólny, a odnoszące się do obszarów, objętych stanem wojennym, o ile pośrednio lub bezpośrednio dotyczą interesów działań wojennych, powinny być równocześnie z ich wysłaniem do tych obszarów przesłane w odpisach Naczelnemu Wodzowi.

Władze wojskowe, wymienione w ust. 1 artykułu niniejszego, mogą w wypadkach koniecznej potrzeby żądać z podaniem uzasadnienia od właściwych wojewódzkich władz administracji ogólnej usunięcia od wykonywania obowiązków służbowych na obszarze wojennym podległych im funkcjonarjuszów państwowych. Wojewódzkie władze administracji ogólnej obowiązane są bezzwłocznie uczynić zadość tym żądaniom i wyznaczyć odpowiednich zastępców.

Wojewódzkie władze administracji ogólnej na żądanie władz wojskowych, wymienionych w ust. 1 artykułu niniejszego, mogą zażądać od właściwych władz samorządowych usunięcia w określonym terminie od wykonywania obowiązków służbowych na obszarze wojennym podległych im funkcjonarjuszów i wyznaczenia odpowiednich zastępców. Powiatowa władza administracji ogólnej na żądanie władz wojskowych, wymienionych w ust. 1 artykułu niniejszego, usuwa od wykonywania obowiązków służbowych na obszarze wojennym funkcjonarjuszów gminnych. Władza samorządowa winna żądaniu temu bezzwłocznie uczynić zadość pod rygorem ustanowienia na koszt samorządu komisarza rządowego do pełnienia odnośnych funkcyj służbowych.

Zob. ustawę z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 7 z 1921 r. poz. 36) umieszczoną w dziale VI l. p. 16.

Art. 19. W sprawach dotyczących stosunku służbowego między armją z jednej strony, a ludnością cywilną i władzami cywilnemi z drugiej strony działają:

1) przy Naczelnym Wodzu — Generalny Komisarz Cywilny, powołany przez Naczelnego Wodza w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych;

2) przy oznaczonych przez Naczelnego Wodza organach władzy wojskowej — komisarze cywilni, mianowani przez Naczelnego Wodza w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych na wniosek Generalnego Komisarza Cywilnego.

Zakres działania wyżej wymienionych komisarzy cywilnych określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o zakresie działania Generalnego Komisarza Cywilnego i komisarzy cywilnych na obszarze objętym stanem wojennym, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3.

Art. 20. W sprawach wymagających interwencji, współdziałania lub zarządzeń ze strony cywilnych władz państwowych lub też samorządowych, władze wojskowe zwracają się ze swemi żądaniami zasadniczo bezpośrednio do właściwych wojewodów. Wyjątek stanowią wypadki, w których władze wojskowe mogą w myśl obowiązujących ustaw zwracać się bezpośrednio do niższych władz administracyjnych.

W wypadkach niecierpiących zwłoki władze wojskowe mogą zwracać się bezpośrednio do powiatowych władz administracji ogólnej, które w granicach swej kompetencji są obowiązane ich żądanie wykonać.

O tem, który wypadek należy uważać za niecierpiący zwłoki, decyduje wyłącznie władza wojskowa.

Art. 21. Wprowadzenie stanu wojennego wyklucza na danym obszarze stosowanie przepisów o stanie wyjątkowym.

O ile na obszarze, na którym istniał poprzednio stan wyjątkowy, wprowadzono stan wojenny, — wydane poprzednio rozporządzenia i zarządzenia na podstawie przepisów o stanie wyjątkowym pozostają nadal w mocy, jeżeli nie są sprzeczne z rozporządzeniem niniejszem, lub też nie zostaną zmienione rozporządzeniami i zarządzeniami, wydanemi na podstawie rozporządzenia niniejszego.

Art. 22. Zniesienie granic obszaru, objętego działaniami wojennemi, powoduje z mocy samego prawa zniesienie stanu wojennego.

Wyłączenie pewnych miejscowości z obszaru, objętego działaniami wojennemi, powoduje z mocy samego prawa zniesienie stanu wojennego w tych miejscowościach.

Uchylenie stanu wojennego, o ile ma nastąpić przed zniesieniem, lub też zmianą granic obszaru wojennego, należy do kompetencji Naczelnego Wodza.

Rozporządzenia, przewidziane w artykule niniejszym winny być ogłaszane w sposób, określony w art. 1 lub też 3 rozporządzenia niniejszego.

Uchylenie stanu wojennego powoduje z mocy samego prawa uchylenie wszelkich rozporządzeń i zarządzeń Naczelnego Wodza, wydanych dla obszaru, na którym stan wojenny uchylono, z wyjątkiem rozporządzeń i zarządzeń, dotyczących sądownictwa doraźnego (art. 12 ust. 6).

Nie dotyczy to jednak kar i postępowania karnego, przewidzianych w art. 14 i 15 rozporządzenia niniejszego, jak również odpowiedzialności gmin lub wsi za szkody i straty oraz postępowania odszkodowawczego, przewidzianych w art. 11 rozporządzenia niniejszego. Rozpoczęte postępowanie doraźne, w którem na zasadzie art. 13 nie zachowano terminów ustawowych, należy prowadzić dalej, mimo niezachowania tych terminów.

Art. 23. W zakresie spraw, objętych rozporządzeniem niniejszem, Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych określi w drodze rozporządzenia właściwość, tok instancyj i tryb postępowania władz administracyjnych, o ile rozporządzenie niniejsze nie zawiera odnośnych postanowień.

Minister Spraw Wewnętrznych władny jest także określić w miarę potrzeby tryb uzyskania przez gminę lub wieś środków dla wyrównania szkód i strat, przewidzianych w art. 11, drogą odpowiedniej daniny lub świadczeń osobistych.

Tok instancyj i tryb postępowania władz wojskowych określi rozporządzenie Naczelnego Wodza.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Poczt i Telegrafów w sprawie określenia właściwości, toku instancji i trybu postępowania władz administracyjnych na obszarze objętym stanem wojennym, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

Art. 24. Wykonanie roporządzenia niniejszego porucza się Ministrom: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami.

Art. 25. Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy sprzeczne z jego postanowieniami.

Art. 26. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono w dniu 28 stycznia 1928 r.

2.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: SPRAW WOJSKOWYCH I SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 14 lutego 1930 r.

w sprawie wydawania Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza i sposobu obwieszczania rozporządzeń i zarządzeń na obszarze objętym stanem wojennym.

(Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 154).

Na zasadzie art. 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 54) zarządza się co następuje:

§ 1. Rozporządzenia, zarządzenia, oraz akty prawne, które wydaje Naczelny Wódz w wykonaniu postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym ogłasza sie w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza.

Dziennik Rozporządzeń Naczelnego Wodza jest pismem urzędowem Naczelnego Wodza.

§ 2. W Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza powinny być ogłaszane:

a) rozporządzenia w sprawie wprowadzenia lub uchylenia stanu wojennego (art. 2 i 22);

b) rozporządzenia wydawane przez Naczelnego Wodza w myśl art. 11;

c) rozoprządzenia dotyczące wprowadzenia lub uchylenia sądów doraźnych (art. 12), o ile wydane zostały przez Naczelnego Wodza;

d) rozporządzenia i zarządzenia Naczelnego Wodza, uchylające na obszarze objętym stanem wojennym rozporządzenia wydane uprzednio na obszarze objętym stanem wyjątkowym (art. 21);

e) inne akty prawne Naczelnego Wodza, których ogłoszenie w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza powinno nastąpić z mocy szczególnego przepisu.

W Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza mogą być ogłaszane:

a) rozporządzenia i zarządzenia władz administracji ogólnej, dotyczące ograniczeń na obszarze objętym stanem wojennym praw: wolności osobistej (art. 5), nietykalności mieszkania (art. 6), wolności prasy (art. 7), tajemnicy korespondencji (art. 8), prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 9);

b) rozporządzenia i zarządzenia wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, o oddaniu do dyspozycji władz wojskowych organizacji państwowych, zorganizowanych w sposób wojskowy (art. 17);

c) rozporządzenia i zarządzenia centralnych władz państwowych, posiadające charakter ogólny, a odnoszące się do obszarów objętych stanem wojennym, o ile pośrednio lub bezpośrednio dotyczą interesów związanych z działaniami wojennemi (art. 18);

d) rozporządzenia i zarządzenia władz wojskowych w sprawie przejścia uprawnień cywilnych władz administracyjnych na władze wojskowe (art. 10);

e) inne rozporządzenia i zarządzenia, których umieszczenie w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza, uzna Naczelny Wódz za wskazane.

Redagowanie Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza należy do Generalnego Komisarza Cywilnego.

§ 3. Wątpliwości, czy dany akt podpada pod postanowienia § 2, względnie inne wątpliwości, wynikające z redagowania i wydawania Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza, rozstrzyga Naczelny Wódz po wysłuchaniu Generalnego Komisarza Cywilnego.

§ 4. Na każdym numerze Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza umieszcza się: liczbę porządkową w kolejności bieżącej od Nr. 1 — oraz datę wydania, podającą dzień, miesiąc i rok. Miejscowości wydania nie wymienia się, podając jedynie jako miejsce wydania: „Kwatera Główna Naczelnego Wodza".

§ 5. Akty prawne wymienione w § 2 powinny być ogłaszane w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza z powołaniem się na ich podstawę prawną.

Akty prawne wymienione w ustępie pierwszym § 2 uważa się za prawnie ogłoszone w dniu wydania tego numeru Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza, w którym zostały umieszczone.

Moc obowiązująca powyższych aktów prawnych rozpoczyna się w terminie podanym w tych aktach, lub oznaczonym w odnośnej ustawie, a w braku takiego oznaczenia w terminie, oznaczonym w drodze rozporządzenia Naczelnego Wodza.

§ 6. Błędy, powstałe przy ogłaszaniu, powinny być prostowane w drodze obwieszczeń Naczelnego Wodza, ogłaszanych w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza, przez Naczelnego Wodza; sprostowania aktów pochodzących od cywilnych władz i urzędów będą dokonywane przez Generalnego Komisarza Cywilnego na wniosek tych władz i urzędów.

§ 7. Dziennik Rozporządzeń Naczelnego Wodza otrzymują bezpłatnie:

a) wszystkie dowództwa, przy których są ustanowieni komisarze cywilni;

b) wszystkie dowództwa wojskowe, urzędujące na obszarze objętym stanem wojennym od dowództw dywizji (równorzędnych) wzwyż;

c) wszystkie urzędujące na obszarze objętym stanem wojennym władze administracji ogólnej;

d) wszystkie władze naczelne i centralne w Państwie.

Bibljoteki publiczne otrzymują na żądanie Dziennik Rozporządzeń Naczelnego Wodza bezpłatnie, o ile go nie otrzymują na mocy innych przepisów.

Naczelny Wódz władny jest ustalić listę innych jeszcze urzędów i instytucyj państwowych i samorządowych, którym należy bezpłatnie rozsyłać Dzienniki Rozporządzeń Naczelnego Wodza.

§ 8. Władze administracji ogólnej, tudzież dowodztwa, przy których ustanowieni są komisarze cywilni, są obowiązane udostępnić ludności bezpłatne przeglądanie Dziennika Rozporządzeń Naczelnego Wodza.

§ 9. Rozporządzenia Naczelnego Wodza, których moc obowiązująca zależną jest od ich obwieszczenia (art. 3 ust. pierwszy, art. 11 ust. ostatni; art. 12 ust. trzeci i piąty) mają być podawane, niezależnie od ich ogłoszenia w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza, do publicznej wiadomości (obwieszczane) w miejscu ich zastosowania, przez rozplakatowanie w miejscach przeznaczonych dla obwieszczeń — a w każdym wypadku na budynku, w którym mieści się zarząd władzy miejscowej (magistrat, wójtostwo, sołectwo), oraz w którym się mieści komenda policyjna, a w wypadku niemożności rozplakatowania, w sposób przyjęty w gminie miejscowej do obwieszczenia zarządzeń władz.

W ten sam sposób mogą być obwieszczane inne rozporządzenia i zarządzenia Naczelnego Wodza.

§ 10. Zarządy władz miejscowych (magistraty, wójtostwa, sołectwa) powinny prowadzić ewidencję obwieszczeń rozporządzeń i zarządzeń Naczelnego Wodza, wykazującą w jaki sposób i którego dnia dane rozporządzenie lub zarządzenie Naczelnego Wodza zostało podane do publicznej wiadomości w miejscu jego zastosowania.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 19 marca 1930 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 14 lutego 1930 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, o zakresie działania Generalnego Komisarza Cywilnego i komisarzy cywilnych na obszarze objętym stanem wojennym.

(Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 153).

Na podstawie art. 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54) zarządza się co następuje:

§ 1. Na czas istnienia stanu wojennego, ustanawia się przy Naczelnym Wodzu urząd Generalnego Komisarza Cywilnego — zaś przy organach

władzy wojskowej oznaczonych przez Naczelnego Wodza, stanowiska urzędowe komisarzy cywilnych.

Zadaniem Generalnego Komisarza Cywilnego oraz komisarzy cywilnych jest regulowanie stosunku między armją, a ludnością cywilną i władzami cywilnemi w granicach wskazanych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym, oraz w niniejszym rozporządzeniu.

§ 2. Generalnego Komisarza Cywilnego mianuje Naczelny Wódz w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z chwilą wprowadzenia stanu wojennego. Osoba Generalnego Komisarza Cywilnego jest przewidziana już w czasie pokoju w drodze porozumienia między Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych a Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Generalny Komisarz Cywilny wchodzi w skład Kwatery Głównej Naczelnego Wodza i podlega mu pod względem osobowym i służbowym.

§ 3. Organem pracy Generalnego Komisarza Cywilnego jest Biuro Generalnego Komisarza Cywilnego. Organizację i skład osobowy tego Biura ustala organizacja Kwatery Głównej Naczelnego Wodza.

Personel Biura mianowany jest przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Naczelnym Wodzem. Personel ten podlega Generalnemu Komisarzowi Cywilnemu pod względem osobowym i służbowym.

Obsada Biura ma być przygotowaną już w czasie pokoju przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych.

§ 4. Generalny Komisarz Cywilny jest referentem Naczelnego Wodza we wszystkich sprawach, dotyczących wydawania przez Naczelnego Wodza rozporządzeń i zarządzeń z mocą obowiązującą dla całego obszaru wojennego lub jego części, a dotyczących cywilnej administracji i ludności.

W szczególności Generalny Komisarz Cywilny współdziała przy:

a) opracowywaniu i wydawaniu rozporządzeń i zarządzeń przewidzianych w art. 11;

b) opracowywaniu i wydawaniu zarządzeń przewidzianych w art. 10, dotyczących przekazywania władzom wojskowym uprawnień cywilnych władz administracyjnych;

c) wprowadzeniu i uchylaniu sądów doraźnych dla osób cywilnych w myśl art. 12 ust. 3;

d) opracowywaniu i wydawaniu zarządzeń, dotyczących wycofania władz cywilnych z dotychczasowych siedzib urzędowania, jakoteż ponownego ich uruchomienia w myśl art. 16.

§ 5. Generalny Komisarz Cywilny jest wobec Naczelnego Wodza wyrazicielem potrzeb i interesów ludności oraz cywilnej administracji państwowej i komunalnej, oraz pośredniczy między Naczelnym Wodzem a cywilnemi władzami centralnemi, informując na zlecenie Naczelnego Wodza władze centralne o zamierzeniach i postulatach Naczelnego Wodza i komunikując Naczelnemu Wodzowi ważniejsze zarządzenia względnie projekty zarządzeń oraz postulaty tych władz.

Zarazem Generalny Komisarz Cywilny dąży do uzgodnienia w myśl interesów wojskowych, działalności wszystkich cywilnych władz i urzędów państwowych oraz samorządowych, jakoteż instytutucyj sprawujących funkcje publiczno-prawne na obszarze objętym stanem wojennym.

W szczególności Generalny Komisarz Cywilny:

a) opracowuje wnioski dla Naczelnego Wodza w sprawie wydania przez władze centralne potrzebnych zarządzeń, dotyczących organizacji i funkcjonowania władz administracji cywilnej;

b) opracowuje referaty, dotyczące usunięcia przez Naczelnego Wodza od wykonywania obowiązków służbowych funkcjonarjuszów państwowych i samorządowych w wypadkach wskazanych w art. 18;

c) komunikuje właściwym władzom administracji ogólnej zarządzenia Naczelnego Wodza w zakresie spraw objętych art. 5 do 9;

d) komunikuje właściwym władzom rozporządzenia i zarządzenia wydane przez Naczelnego Wodza na podstawie art. 11 i 12.

§ 6. Generalny Komisarz Cywilny sprawuje w imieniu Naczelnego Wodza nadzór służbowy nad komisarzami cywilnymi.

§ 7. Do zakresu działania Generalnego Komisarza Cywilnego należy czuwanie nad należytem ogłaszaniem zarządzeń i rozporządzeń Naczelnego Wodza w Dzienniku Rozporządzeń Naczelnego Wodza, oraz nad obwieszczeniem ich w miejscu zastosowania, w sposób zapewniający należyte ich rozpowszechnienie.

§ 8. Na wniosek Generalnego Komisarza Cywilnego mianuje Naczelny Wódz w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych komisarzy cywilnych. Wnioski co do nominacji osób na stanowiska komisarzy cywilnych przygotowuje już w czasie pokoju w porozumieniu z Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych, Minister Spraw Wewnętrznych, po ewentualnem zasięgnięciu opinji osoby przewidzianej na Generalnego Komisarza Cywilnego.

Komisarze cywilni wchodzą w skład Kwatery Głównej tego dowództwa, przy którem zostali ustanowieni i podlegają pod względem osobowym i służbowym bezpośrednio odnośnemu dowódcy.

§ 9. Komisarzom cywilnym będzie przydzielony w miarę potrzeby personel pomocniczy, podlegający im pod względem służbowym i osobowym. Skład tego personelu określa organizacja dowództw na stopie wojennej. Wykazy imienne tego personelu przygotowuje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych już w czasie pokoju.

§ 10. Komisarz cywilny jest referentem dowódcy, przy którym został ustanowiony, we wszystkich sprawach dotyczących wprowadzenia w życie i wykonania wydanych przez Naczelnego Wodza w myśl § 4 rozporządzeń i zarządzeń odnoszących się do administracji cywilnej i ludności, na obszarze podległym danemu dowódcy.

§ 11. Komisarz cywilny jest wobec dowódcy wyrazicielem potrzeb i interesów ludności oraz cywilnej administracji państwowej i samorządowej, oraz pośredniczy między dowódcą, przy którym został ustanowiony a cywilnemi władzami, rozmieszczonemi na danym obszarze, informując te władze o zamierzeniach i postulatach dowódcy i komunikując dowódcy ważniejsze zarządzenia, projekty zarządzeń i postulaty władz cywilnych.

Zarazem komisarz cywilny dąży do uzgodnienia w myśl interesów wojska, na obszarze podległym danemu dowódcy, działalności cywilnych władz i urzędów państwowych i samorządowych, jakoteż instytucyj sprawujących funkcje publiczno-prawne. W szczególności komisarz cywilny w myśl wskazówek dowódcy, przy którym został ustanowiony:

a) opracowuje referaty, dotyczące usunięcia funkcjonarjuszów państwowych i samorządowych od wykonywania obowiązków służbowych, o ile

dowódca przy którym został ustanowiony, uprawniony jest do występowania z dotyczącemi żądaniami w myśl art. 18;

b) rozpatruje postulaty władz wojskowych w zakresie funkcjonowania cywilnych władz administracyjnych, oraz zażalenia władz wojskowych na nieprawidłowe funkcjonowanie cywilnych władz, przygotowując dla dowódcy odpowiednie wnioski;

c) komunikuje właściwym władzom administracji ogólnej zarządzenia swego dowódcy w zakresie spraw, objętych art. 5—9, o ile dowódcy prawo wydawania takich zarządzeń w myśl art. 18 przysługuje;

d) komunikuje właściwym władzom cywilnym, zarządzenia dowódcy, przy którym jest ustanowiony w zakresie spraw objętych art. 11;

e) opracowuje zarządzenia przewidziane w art. 10, dotyczące przekazywania władzom wojskowym uprawnień cywilnych władz administracyjnych, o ile dowódcy, przy którym został ustanowiony, przysługuje prawo wydawania takich zarządzeń;

f) przedstawia swemu dowódcy zażalenie władz i ludności cywilnej na działalność władz, oddziałów, lub osób wojskowych.

§ 12. Do zakresu działania Komisarza cywilnego należy czuwanie nad należytem rozpowszechnieniem zarządzeń i rozporządzeń Naczelnego Wodza, oraz swego dowódcy na obszarze temuż podległym.

§ 13. Generalny Komisarz Cywilny, komisarze cywilni i personel Biura Generalnego Komisarza Cywilnego, mianowany w trybie określonym w ustępie drugim § 3 — są urzędnikami w rozumieniu obowiązujących przepisów o państwowej służbie cywilnej.

Z pośród personelu pomocniczego komisarzy cywilnych (§ 9), przepisom o państwowej służbie cywilnej podlegają osoby, które w chwili przydziału do komisarzy cywilnych były funkcjonarjuszami państwowymi w rozumieniu tychże przepisów. Pozatem personel pomocniczy komisarzy cywilnych może być powołany w trybie umów służbowych (pracownicy kontraktowi).

Również w skład Biura Generalnego Komisarz Cywilnego, oprócz personelu powołanego w trybie ustępu drugiego § 3, mogą wchodzić osoby powołane przez Generalnego Komisarza Cywilnego na podstawie umów służbowych.

§ 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 19 marca 1930 r.

4.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 14 lutego 1930 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Poczt i Telegrafów w sprawie określenia właściwości, toku instancji i trybu postępowania władz administracyjnych na obszarze objętym stanem wojennym.

(Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 155).

Na podstawie art. 23 ust. 1 i 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54) zarządza się co następuje:

§ 1. Do zakresu działania powiatowych władz administracji ogólnej należy:

A. prawo wydawania i przeprowadzania zarządzeń przewidzianych w art. 5 pkt. 1 lit. a) i punkt 1 lit. d) — w art. 6, — w art. 7 punkt b) — w art. 8 — w art. 9 punkt b) o ile zarządzenie to dotyczy obszaru jednego powiatu lub jego części — i w art. 9 punkty d), f);

B. prawo wydawania i przeprowadzania nakazów i zakazów oraz wydawania zezwoleń przewidzianych w art. 7 punkt f) i w art. 9 punkty e), g), h).

§ 2. Do zakresu działania wojewódzkich władz administracji ogólnej należy:

A. prawo wydawania i przeprowadzenia zarządzeń przewidzianych w art. 7 pkt. a), w art. 9 punkt b), jeżeli to zarządzenie dotyczy obszaru większego niż jeden powiat i w art. 9 punkt c);

B. prawo wydawania i przeprowadzenia nakazów i zakazów oraz wydawanie zezwoleń przewidzianych w art. 7 punkty c), d), e) i w art. 9 punkt a).

§ 3. Zarządzenie zamiany konfinowania na internowanie, w warunkach przewidzianych w ustępie trzecim pktu 1 art. 5, należy do zakresu działania tej władzy administracji ogólnej, która wydała zarządzenie o konfinowaniu.

§ 4. Powiatowe władze administraci ogólnej wydając zarządzenie zamiany wydalenia na kofinowanie lub internowanie, względnie zamiany konfinowania na internowanie, powinny postąpić w myśl ustępu czwartego punkt 1 art. 5.

§ 5. Odstawienie osoby internowanej do miejsca internowania następuje przymusowo — osoby zaś konfinowanej lub wydalonej do miejsca konfinowania lub do granicy obszaru, z którego następuje wydalenie, tylko wówczas, jeżeli władza uzna to za potrzebne.

Władza może określić w zarządzeniu konfinowania lub wydalenia drogę przejazdu osoby wydalonej lub konfinowanej, oraz dzień i godzinę opuszczenia obszaru, z którego wydalenie następuje względnie zgłoszenia się w miejscu konfinowania.

§ 6. Zakaz zakładania nowych stowarzyszeń związków lub ich oddziałów bez zezwolenia władz administracji ogólnej wynikający z art. 9 pkt. a) dotyczy zarówno tych stowarzyszeń i związków, których rejestracja należy do władz administracji ogólnej, jak i innych władz administracyjnych lub sądowych oraz tych, które nie podlegają obowiązkowi rejestracji.

§ 7. Zarządzenia przewidziane w art. 7 lit. a), d), f) i w art. 9 lit. e) winny być wydane w drodze rozporządzeń i mają być ogłaszane w dzienniku wojewódzkim — oraz podawane do wiadomości publicznej w sposób przyjęty w miejscu zastosowania.

§ 8. Władze administracji ogólnej wydają decyzje w wykonaniu art. 5 — 9 w drodze swobodnego uznania, w zakresie w tem rozporządzeniu przewidzianym.

Jeżeli Naczelny Wódz, lub też wyznaczeni przez niego dowódcy armji lub komendanci okręgów etapowych zażądają od władz administracji ogólnej wydania zarządzeń w zakresie spraw objętych art. 5 — 9 — to żądania te są wiążące dla władz administracji ogólnej w granicach ich kompetencji.

§ 9. Decyzje władz administracji ogólnej wydane w wykonaniu uprawnień, wynikających z art. 5, 6, 7 i 9 należy doręczać na piśmie.

Decyzje władz administracji ogólnej w wykonaniu uprawnień wynikających z art. 8 należy komunikować właściwym urzędom pocztowym na piśmie, telegrafgicznie lub telefonicznie. Decyzje telefoniczne należy potwierdzać na piśmie w ciągu 24 godzin. O decyzjach tych władze administracji ogólnej zawiadamiają równocześnie właściwe terytorjalnie Dyrekcje Poczt i Telegrafów.

Decyzje z ustępu pierwszego i drugiego są natychmiast wykonalne, o ile w decyzji nie wskazano terminu późniejszego.

§ 10. Decyzje wydawane przez powiatowe władze administracji ogólnej w sprawach aresztowania pewnej osoby, przeprowadzenia rewizji osobistej lub rewizji domowej (art. 5 pkt. a) — art. 6) mają być zasadniczo doręczone przed wykonaniem tych czynności.

Decyzja w sprawie aresztowania mieści w sobie zarazem nakaz przeprowadzenia rewizji osobistej, zaś decyzja w sprawie przeprowadzenia rewizji domowej, nakaz zajęcia ujawnionych w czasie rewizji papierów lub przedmiotów pozostających w związku z prowadzonem dochodzeniem.

Decyzja w sprawie aresztowania może być połączoną w jednym nakazie z decyzją o przeprowadzeniu rewizji domowej.

§ 11. Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, decyzje z §§ 9 i 10 ogłasza się interesowanym ustnie. Ogłoszenie decyzji zastępuje jej doręczenie.

Osobie, której decyzję ogłoszono, przysługuje prawo żądania doręczenia decyzji na piśmie. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 5 dni od dnia zgłoszenia żądania.

§ 12. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji — o ile władza, która decyzję wydała, lub instancja odwoławcza na wniosek lub z urzędu nie postanowi inaczej.

§ 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 19 marca 1930 r.

5.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

z dnia 26 sierpnia 1927 r.

w sprawie przymusowego wycofywania z zagrożonych obszarów Państwa ludności i mienia.

(Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 678).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. W czasie wojny, w wypadku ogłoszenia mobilizacji, lub gdy wymaga tego interes obrony Państwa, władze państwowe mogą zarządzić przymusowe wycofanie mienia z zagrożonych obszarów Państwa.

Przymusowemu wycofaniu podlega wszelkie mienie, stanowiące własność osób prywatnych (fizycznych i prawnych) i osób prawnych o charakterze publicznym, o ile mienie to przedstawia szczególną wartość dla Państwa, przedewszystkiem z punktu widzenia obrony Państwa.

Art. 2. Przymusowe wycofanie mienia z oznaczeniem obszaru zarządza oraz rodzaj mienia, podlegającego wycofaniu, określa:

1) w czasie wojny — Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, w miejscowościach zaś, należących do obszaru wojennego, — Naczelny Wódz lub upoważnione przez niego władze;

2) w wypadku ogłoszenia mobilizacji albo w interesie obrony Państwa— Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 3. Przymusowemu wycofaniu podlega również ludność, jednak tylko z miejscowości, objętych bezpośredniemi działaniami wojennemi, oraz w zakresie niezbędnym dla sprawnego przeprowadzena tych działań.

Wycofanie ludności zarządza oraz zakres tego wycofania określa Naczelny Wódz lub upoważnione przez niego władze, przyczem ludności, podlegającej przymusowemu wycofaniu, ma być w miarę możności udostępnione zabranie ze sobą przedewszystkiem inwentarza żywego oraz niezbędnych produktów żywnościowych.

Art. 4. Władze wojskowe lub inne upoważnione przez nie władze państwowe mogą zarządzić zniszczenie mienia, podlegającego przymusowemu wycofaniu, jeżeli wywiezienie tego mienia we właściwym czasie okaże się niemożliwe, a mienie to mogłoby być wyzyskane przez nieprzyjaciela dla celów wojennych.

Art. 5. Dla celów przymusowego wycofania oraz powrotu dostarcza Państwo niezbędnej ilości środków transportowych oraz zapewnia tymczasowe umieszczenie wycofanego mienia i tymczasowe umieszczenie oraz utrzymanie wycofanej ludności.

Art. 6. Za zniszczenie mienia w wypadku, określonym w art. 4., Skarb Państwa wypłaca odszkodowanie, ustalone przez komisje szacunkowe w postępowaniu, przewidzianem przez przepisy o rzeczowych świadczeniach wojennych. Prawo do odszkodowania ze strony Skarbu Państwa nie służy w wypadkach, gdy władza zarządziła zniszczenie mienia, którego właściciel lub osoby, działające w jego imieniu, we właściwym czasie z własnej winy nie wycofały.

Art. 7. Winny wykroczenia przeciwko przepisom niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń, wydanych na jego podstawie, o ile czyn nie stanowi przestępstwa, zagrożonego cięższą karą, będzie karany więzieniem do jednego roku i grzywną do czterech tysięcy złotych lub jedną z tych kar; sąd może orzec również konfiskatę mienia, które powinno było być wycofane. Na obszarze, na którym obowiązuje ustawa karna z 1852 r., zamiast więzienia orzeka się karę ścisłego aresztu.

Art. 8. Wykonanie rozporządzenia niniejszego powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi zainteresowanymi ministrami we właściwym każdemu z nich zakresie działania, a co do art. 7 — Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 8 września 1927 r.

6.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

z dnia 16 marca 1928 r.

o stanie wyjątkowym.

(Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 307).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Podczas wojny, albo gdy grozi wybuch wojny, jako też w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady stanu, zagrażających Konstytucji Państwa, lub bezpieczeństwu obywateli, — może być wprowadzony stan wyjątkowy dla całego obszaru państwowego lub dla miejscowości, w których okaże się to konieczne ze względów bezpieczeństwa publicznego.

Art. 2. Wprowadzenie stanu wyjątkowego powoduje częściowe lub całkowite w granicach rozporządzenia niniejszego czasowe zawieszenie następujących praw obywatelskich:

1) wolności osobistej (art. 97 Konstytucji),
2) nietykalności mieszkania (art. 100 Konstytucji),
3) wolności prasy (art. 105 Konstytucji),
4) tajemnicy korespondencji (art. 106 Konstytucji),
5) prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń (art. 108 Konstytucji), —

nadto pociąga za sobą skutki, przewidziane w art. 11, 12 i 15 rozporządzenia niniejszego.

Zob. art. 124 Konstytucji.

Art. 3. Zawieszenie powyższych praw obywatelskich powoduje z mocy samego prawa skutki, określone w art. 6 — 10 rozporządzenia niniejszego, o ile rozporządzenie zawieszające nie ogranicza ich wyraźnie do ciaśniejszego zakresu.

Wedle art. 28 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 lutego 1928 r. zawierającego prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 93) wprowadzenie stanu wyjątkowego pociąga za sobą z mocy samego prawa zawieszenie działalności sądów przysięgłych na obszarze objętym stanem wyjątkowym.

Art. 4. Stan wyjątkowy, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, zarządza za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej Rada Ministrów w drodze rozporządzenia. Rozporządzenie to winno zawierać oznaczenie obszaru, na który stan wyjątkowy się rozciąga, i wymienić prawa obywatelskie, ulegające zawieszeniu.

Art. 5. Rozporządzenie Rady Ministrów, wprowadzające stan wyjątkowy, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, a nadto obwieszcza się w sposób zapewniający jego rozpowszechnienie w miejscu zastosowania, podając równocześnie skutki, jakie zawieszenie praw obywatelskich za sobą pociąga.

O ile w rozporządzeniu Rady Ministrów nie został wskazany termin późniejszy, to wchodzi ono w życie na obszarze każdego powiatu z chwilą

obwieszczenia go w mieście, stanowiącem siedzibę powiatowej władzy administracj ogólnej, a jeżeli rozporządzenie obejmuje część powiatu, to wchodzi w życie na obszarze każdej gminy z chwilą obwieszczenia go w siedzibie zarządu gminy.

Art. 6. W razie czasowego zawieszenia prawa wolności osobistej:

1. władze administracji ogólnej mogą bez polecenia władz sądowych osoby zagrażające bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu:

a) poddać rewizji osobistej i aresztowaniu z prawem przytrzymania w areszcie do dni 8-miu, a w sprawach należących do orzecznictwa karno-administracyjnego zarządzić jako środek zapobiegawczy zaaresztowanie na czas nie dłuższy, niż dwa miesiące;

b) przytrzymać na okres nie dłuższy, niż trzy miesiące, w miejscach nieprzeznaczonych dla osób skazanych lub aresztowanych z powodu przestępstw (internowanie). Osoby internowane podlegać mogą jedynie ograniczeniom koniecznym ze względu na cel przytrzymania;

c) nakazać im zamieszkanie na okres nie dłuższy, niż sześć miesięcy, na oznaczonym obszarze lub w pewnej miejscowości z równoczesnym zakazem opuszczenia obszaru wyznaczonego (konfinowanie). Osoby konfinowane obowiązane są stosować się do wszelkich innych określonych przez władzę ograniczeń (nakazów, zakazów);

d) wydalić je z obszaru, objętego stanem wyjątkowym, lub z jego części z zakazem powrotu.

Miejsce przytrzymania i zamieszkania, wskazane na zasadzie pkt. b i c, może być położone na obszarze stanu wyjątkowego lub poza nim.

Internowanie wolno zarządzić tylko wówczas, jeżeli cel zabezpieczenia nie da się osiągnąć przez konfinowanie, albo jeśli konfinowany narusza obowiązki z konfinowania wynikające. Wydalonego wolno konfinować lub internować, a konfinowanego internować także wówczas, jeśli z okoliczności później ujawnionych lub z następnego zachowania się odnośnej osoby wynika, że wydane zarządzenie nie jest wystarczające.

Internowanie i konfinowanie na okres do dni 30 zarządza powiatowa władza administracji ogólnej, na okres zaś dłuższy — wojewódzka władza administracj ogólnej. Powiatowa władza administracji ogólnej winna w przeciągu dni 10 po wydaniu decyzji przekazać akta sprawy wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która zadecyduje o dalszem trwaniu internowania lub konfinowania, albo o zwolnieniu od tych zarządzeń w ten sposób, aby interesowany był powiadomiony o decyzji przed upływem wspomnianego 30-dniowego terminu;

2. względem osób, oskarżonych (obwinionych) o popełnienie na obszarze stanu wyjątkowego zbrodni lub występku, będzie stosowane, jako środek zapobiegawczy, zaaresztowanie, które wolno uchylić tylko za kaucją lub poręczeniem i tylko za zgodą prokuratora.

W sprawach o wykroczenia wolno stosować wszelkie środki zapobiegawcze na tych zasadach, które według ustaw postępowania karnego mają zastosowanie w sprawach o zbrodnie.

Art. 7. W razie czasowego zawieszenia prawa nietykalności mieszkania władze administracji ogólnej mogą bez polecenia władz sądowych zarządzić u osób zagrażających bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu rewizję domową i zajęcie dokumentów oraz przedmiotów, pozostających w związku z prowadzonem dochodzeniem.

Art. 8. W razie czasowego zawieszenia prawa wolności prasy władza administracji ogólnej ma prawo:

a) wprowadzać cenzurę prewencyjną dla druków i innych utworów, przeznaczonych do rozpowszechniania, lub też wyznaczać do składania obowiązkowych egzemplarzy druków termin: dla czasopism — do 6 godzin, dla innych druków i utworów, przeznaczonych do rozpowszechniania, — do dni 7, przed puszczeniem ich w obieg;

b) konfiskować i zawieszać druki i inne utwory, przeznaczone do rozpowszechniania, jeżeli zagrażają one bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu;

c) odbierać im debit pocztowy i ograniczać ich rozpowszechnianie;

d) uzależniać powstawanie nowych czasopism od uprzedniego zezwolenia władzy;

e) czasowo na czas do 3 miesięcy wstrzymywać wykonywanie przemysłów i zajęć, które przez powielanie utworów literackich lub artystycznych, albo przez ich rozszerzanie zagrażają bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu; uprawnienie to przysługuje wojewódzkiej władzy administracji ogólnej;

f) zakazywać plakatowania, wystawiania na widok publiczny, kolportowania, lub innego rozszerzania druków i innych utworów, przeznaczonych do rozpowszechniania, bez specjalnego zezwolenia władzy.

Art. 9. Czasowe zawieszenie prawa tajemnicy korespondencji nadaje władzy administracji ogólnej prawo zarządzić bez polecenia władz sądowych:

a) otwieranie i przeglądanie przesyłek pocztowych, jako też kontrolę treści telegramów, i rozmów telefonicznych;

b) zatrzymywanie, zajęcie i konfiskatę w całości lub w części przesyłek pocztowych oraz telegramów, lub też przerywanie rozmów telefonicznych, zagrażających bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu.

Art. 10. Czasowe zawieszenie prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń pociąga za sobą następujące skutki:

a) dla utworzenia nowych stowarzyszeń, związków i ich oddziałów, oprócz zwykłych wymagań, potrzebne jest zezwolenie władzy administracji ogólnej;

b) władze administracji ogólnej mogą zawiesić działalność tych stowarzyszeń, związków i ich oddziałów, które zagrażają bezpieczeństwu Państwa lub porządkowi publicznemu;

c) władze administracji ogólnej mogą działalność stowarzyszeń, związków i ich oddziałów uzależnić od szczególnych warunków;

d) władze administracji ogólnej mogą wejrzeć w akta stowarzyszeń, związków i ich oddziałów;

e) władze administracji ogólnej mogą nakazać uprzednie zawiadamianie władzy o posiedzeniach i zebraniach stowarzyszeń, związków i ich oddziałów, jak również o wszelkich niepublicznych zgromadzeniach i zebraniach, oraz mogą wysyłać swych przedstawicieli na te posiedzenia, zebrania i zgromadzenia, celem ich kontroli;

f) wykonanie uchwał stowarzyszeń, związków i ich oddziałów może być wstrzymane przez władze administracji ogólnej;

g) wszelkie zgromadzenia publiczne, czy to w zamkniętych lokalach, czy pod odkrytem niebem, jak również pochody, zabawy publiczne i t. p.,

nie mogą się odbywać bez uprzedniego pisemnego zezwolenia władzy administracji ogólnej;

h) władze administracji ogólnej mają prawo zakazywać zmów, zrzeszeń i wszelkich czynności agitacyjnych, mogących w warunkach miejscowych wywrzeć ujemny wpływ na utrzymanie porządku publicznego.

Art. 11. W razie wprowadzenia stanu wyjątkowego może Rada Ministrów upoważnić Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania w porozumieniu z właściwymi ministrami wyjątkowych rozporządzeń i zarządzeń, dotyczących:

a) wyrabiania, sprzedaży, posiadania, przechowywania i noszenia broni, amunicji, materjałów wybuchowych oraz innych narzędzi, przyrządów i substancyj, mogących służyć do celów napaści lub obrony;

b) dowodów osobistych i meldunków;

c) przebywania, zachowywania się w miejscach publicznych, gromadzenia się ludzi, przedsiębrania demonstracyjnych czynności i używania odznak;

d) wprowadzania ograniczeń ruchu osobowego i towarowego na drogach publicznych, kolejach, drogach wodnych i drogach lotniczych;

e) wprowadzania ograniczeń, lub też zamknięcia komunikacji pocztowej, telegraficznej i telefonicznej, zarówno na sieciach i linjach państwowych, jak i koncesjonowanych, dla osób i instytucyj prywatnych, tudzież ograniczeń posiadania aparatów i urządzeń, dających możność porozumiewania się na odległość;

f) zapewniania ludności zaopatrzenia się w artykuły pierwszej potrzeby;

g) ochrony i utrzymania prawidłowego funkcjonowania: środków komunikacyjnych, jako to: kolei, tramwajów, dróg wodnych, dróg publicznych i urządzeń komunikacji lotniczej, łącznie z należącemi do nich urządzeniami, a więc: mostami, tunelami, tamami, śluzami, stacjami, hangarami i t. p.; środków łączności, jako to: poczt, telegrafów, telefonów, radjotelegrafów, urządzeń sygnalizacyjnych i t. p.;

zakładów i urządzeń, obliczonych na zaspokojenie koniecznych potrzeb ludności, jak np. wodociągów, kanalizacji, elektrowni, gazowni, szpitali itp.;

nadto urzędów, instytucyj, zakładów, składów i urządzeń rządowych i samorządowych, a w szczególności: wojskowych lub wszelkich innych, których funkcjonowanie jest potrzebne dla celów obrony Państwa; wreszcie i tych kopalń, fabryk i zakładów przemysłowych, w których nawet krótka przerwa funkcjonowania mogłaby spowodować uszkodzenie urządzeń i unieruchomienie zakładów na czas dłuższy.

W rozporządzeniach i zarządzeniach, przewidzianych w pp. f i g, można także zarządzić świadczenia osobiste i rzeczowe ludności. Do takich świadczeń stosują się odpowiednio przepisy o świadczeniach na rzecz wojska w czasie wojny ze zmianami, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych; rozporządzenie to postanowi, w jakim zakresie świadczenia te będą wynagradzane przez gminy lub wsie, o ile chodzi o wypadki, przewidziane w p. g., w jakim będą bezpłatne.

Celem wzmocnienia służby bezpieczeństwa można jako świadczenie osobiste ustanowić pełnienie jej także przez ludność miejscową pod nadzorem organów samorządowych gminnych i wiejskich. Zarządzenie to, niezależnie od odpowiedzialności cywilnej i karnej (art. 13) poszczególnych osób, czy to z pośród organów samorządu za zaniedbanie nadzoru lub niewykonanie

zarządzeń władz i organów administracyjnych, czy to z pośród ludności za niewykonanie nakazów, wydanych przez te władze i organa, lub przez organa samorządowe, albo za nienależyte spełnianie służby bezpieczeństwa, — powoduje odpowiedzialność gminy lub wsi za szkody i straty, wynikłe z zaniedbania tych obowiązków przez ich organa samorządowe lub ich mieszkańców, jak również wynikłe ze zbrodni, choćby popełnionej poza ich terytorjum, jeśli zbrodniarz w gminie lub wsi choćby tylko przygotowywał się do zbrodni, albo przed czynem lub po czynie ukrywał się, a ludność miejscowa zaniedbała o tem donieść w porę władzy policyjnej.

Niezależnie od prawa poszkodowanych dochodzenia odszkodowania na zwykłej drodze sądowej, wojewódzka władza administracji ogólnej może stwierdzić odpowiedzialność gminy lub wsi i nakazać gminie lub wsi wyrównanie szkód i strat oraz wyegzekwować je w trybie administracyjnym na rzecz poszkodowanego.

Gmina lub wieś ma prawo żądania zwrotu wyrównanych szkód i strat od odnośnych zbrodniarzy i osób, winnych zaniedbania obowiązków, przewidzianych w ust. 3 artykułu niniejszego.

Do rozporządzeń wyjątkowych, przewidzianych w artykule niniejszym, mają odpowiednie zastosowanie postanowienia art. 5.

Minister Spraw Wewnętrznych może w porozumieniu z innymi właściwymi ministrami (ust. 1) przekazywać uprawnienia, przewidziane w artykule niniejszym, w miarę potrzeby — wojewódzkim i powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 12. Jeśli na obszarze, na którym obowiązuje stan wyjątkowy, są wprowadzone lub mają być wprowadzone sądy doraźne, Rada Ministrów może upoważnić Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, że w stosunku do przestępstw, popełnionych na obszarze stanu wyjątkowego w czasie istnienia tego stanu, dozwolone jest stosowanie postępowania doraźnego bez zachowania ograniczeń co do terminów, zakreślonych dla przesłuchania oskarżonych (obwinionych), trwania dochodzeń, złożenia wniosku co do stawienia oskarżonego przed sądem doraźnym, wyznaczenia rozprawy głównej i czasu jej trwania.

Art. 5 rozporządzenia niniejszego ma odpowiednie zastosowanie.

Co do możności przedłużania terminów obowiązujących w postępowaniu doraźnem w drodze rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości — zob. art. 33 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315).

Art. 13. Za przekroczenie nakazów i zakazów rozporządzenia niniejszego, lub rozporządzeń i zarządzeń na jego podstawie wydanych, o ile za ten czyn wedle innych ustaw nie grozi kara surowsza, wymierza się karę grzywny od 30 do 3000 złotych lub aresztu do 6 miesięcy, albo obie kary łącznie.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu, na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, karę zastępczego aresztu według słusznego uznania, jednak nie ponad 3 miesiące.

Wedle art. 64 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365) ograniczenia co do wysokości kar, orzekanych w postępowaniu karno-administracyjnem, zawarte w powyższem rozporządzeniu, nie mają zastosowania do przestępstw ulegającym ukaraniu wedle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o stanie wyjątkowym.

Art. 14. Do orzekania o czynach karalnych według artykułu 13 powołane są powiatowe władze administracji ogólnej bez względu na przepisy innych ustaw, ograniczające je co do wysokości wymierzonej kary.

Od orzeczenia karnego powiatowej władzy administracji ogólnej można w ciągu dni trzech od dnia zawiadomienia skazanego ustnie lub pisemnie o orzeczeniu wnieść na ręce władzy, która orzeczenie wydała, odwołanie do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów, dotyczących odwołań od wyroków sądów powiatowych (pokoju). Sąd okręgowy nie może jednak uchylić orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez władzę administracji ogólnej.

Odwołanie nie wstrzymuje wykonania kary. Powiatowa lub wojewódzka władza administracji ogólnej może jednak na prośbę skazanego, lub z urzędu, wykonanie kary pozbawienia wolności wstrzymać lub przerwać. O ile, mimo wniesienia odwołania, powiatowa władza administracji ogólnej nie wstrzyma wykonania takiej kary, przesyła bezwłocznie akta do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która decyduje prawomocnie o wstrzymaniu lub przerwie kary i najpóźniej 6-go dnia po otrzymaniu aktów kieruje je do sądu okręgowego celem rozpatrzenia odwołania.

Jeśli istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony (obwiniony) nie stanie przed władzą administracyjną lub sądem, lub uchyli się od kary, albo zatrzę ślady lub dowody przestępstwa, można zarządzić jako środek zapobiegawczy areszt (areszt śledczy).

O ile nie ma zastosowania art. 6 p. a, decyzję co do środka zapobiegawczego powezmie na żądanie władzy administracji ogólnej najbliższy sąd powiatowy (pokoju).

Art. 15. Władze cywilne w porozumieniu z władzami wojskowemi mogą korzystać z pomocy siły zbrojnej w wypadku, gdy użycie wszelkich rozporządzalnych sił i środków władz cywilnych nie jest w stanie zapewnić na obszarze stanu wyjątkowego wykonania wydanych rozporządzeń i zarządzeń, wynikających z postanowień rozporządzenia niniejszego.

Rada Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych upoważnić go do przekazywania w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych na czas ograniczony pewnych funkcyj i uprawnień władz administracyjnych cywilnych władzom wojskowym, jak również do uzależnienia władz administracyjnych cywilnych od dowództwa wojskowego w zakresie potrzebnym do osiągnięcia jednolitości działań celem zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego.

Art. 16. Rozporządzenie Rady Ministrów o stanie wyjątkowym musi być w czasie trwania sesji sejmowej natychmiast przedstawione Sejmowi celem zatwierdzenia.

W razie wydania w czasie przerwy w obradach sejmowych rozporządzenia o stanie wyjątkowym, mającego obowiązywać na obszarze, obejmującym więcej, niż jedno województwo, Sejm zbiera się automatycznie w ciągu dni ośmiu od ogłoszenia rozporządzenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeżeli stan wyjątkowy zostanie zarządzony po zakończeniu okresu sejmowego, lub po rozwiązaniu Sejmu, to rozporządzenie Rady Ministrów powinno być przedstawione nowowybranemu Sejmowi niezwłocznie na pierwszem jego posiedzeniu.

Jeżeli Sejm odmówi zatwierdzenia, stan wyjątkowy natychmiast traci moc obowiązującą, o czem Prezes Rady Ministrów ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w drodze oświadczenia.

Zob. art. 124 Konstytucji.

Art. 17. Rada Ministrów winna również uchylić niezwłocznie stan wyjątkowy w miarę ustania przyczyn, które spowodowały jego wprowadzenie.

Art. 18. Rozporządzenie o uchyleniu stanu wyjątkowego zyskuje moc obowiązującą następnego dnia po dniu ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Uchylenie stanu wyjątkowego powoduje z mocy samego prawa uchylenie wszelkich rozporządzeń i zarządzeń, wydanych dla obszaru, na którym stan wyjątkowy uchylono.

Nie dotyczy to jednak kar i postępowania karnego, przewidzianych w art. 13 i 14 rozporządzenia niniejszego, jak również odpowiedzialności gmin lub wsi za szkody i straty oraz postępowania odszkodowawczego, przewidzianych w art. 11 rozporządzenia niniejszego. Rozpoczęte postępowanie doraźne, w którem na zasadzie art. 12 nie zachowano terminów ustawowych, należy prowadzić dalej mimo niezachowania tych terminów.

Art. 19. W zakresie spraw, objętych rozporządzeniem niniejszem, Minister Spraw Wewnętrznych władny jest określić drogą rozporządzenia właściwość władz, tok instancyj i tryb postępowania, o ile rozporządzenie niniejsze nie zawiera odnośnych postanowień. Minister Spraw Wewnętrznych władny jest także określić w miarę potrzeby tryb uzyskania przez gminę lub wieś środków dla wyrównania szkód i strat, przewidzianych w art. 11, drogą odpowiedniej daniny lub świadczeń osobistych.

Art. 20. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości, — w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami.

Art. 21. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Z tą chwilą tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy prawne, które normują sprawy, objęte postanowieniami rozporządzenia niniejszego.

Ogłoszono w dn. 19 marca 1928 r.

DZIAŁ IV.

OBSZARY WAROWNE I REJONY UMOCNIONE.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 czerwca 1927 r. w sprawie uznawania pewnych obszarów i miejscowości za obszary warowne, lub rejony umocnione (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 483).

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 stycznia 1928 r. w sprawie uznania miasta Wilna i okolicy za obszar warowny (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 273).

3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 stycznia 1923 r. w przedmiocie zniesienia ograniczeń w rejonie fortecznym obozu warownego Poznań (Monitor Polski Nr. 55 poz. 54).

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 listopada 1924 r. w sprawie zniesienia niektórych rejonów zakazu budowy i rozszerzenia rejonu bezpieczeństwa w Hołosku obozu warownego Lwów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 47 poz. 669).

5. Art. 1, 7, 21, 27, 328, 331, 342, 356, 399, 400, 418, 419 i 422 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202).

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości w sprawie udzielania przez władze wojskowe pozwoleń na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w pobliżu twierdz, lub w rejonach fortyfikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 16 poz. 120).

Przepisy państw zaborczych:

I. Były zabór rosyjski:

7. Najwyższe rozporządzenie (carski ukaz) z dnia 30 listopada 1912 r. w sprawie miejscowych zarządów wojskowych (Zbiór postanowień wojskowych z 1869 r. wydanie III).

8. Najwyższy rozkaz z dnia 16 sierpnia 1911 r. w sprawie zniesienia przepisów o utrzymaniu esplanad w twierdzach Dęblin, Zegrze i Warszawa. i zatwierdzeniu przepisów utrzymania esplanady twierdzy warszawskiej (Zbiór praw i rozporządzeń, wydawany przy senacie rządzącym. Rok 1911 — Nr. 199).

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 1912 r. w sprawie ogłoszenia Grodna za obszar warowny (Dz. Ust. i rozp. Rządu rosyjskiego. Rok 1912 Nr. 236 poz. 2117).

10. Przepisy o utrzymaniu esplanady twierdzy Osowiec i wznoszeniu na esplanadzie zabudowań zatwierdzone najwyższym rozkazem z dnia 26. marca 1896 r.

11. Przepisy o utrzymaniu esplanady Brzeskiej twierdzy, zatwierdzone najwyższym rozkazem z dnia 26. marca 1896 r.

II. Były zabór niemiecki:

12. Ustawa z dnia 21 grudnia 1871 r. o ograniczeniach własności nieruchomej w okolicach twierdz (Dz. Ust. Rzeszy niem. Nr. 51 str. 459).

III. Były zabór austrjacki:

13. Rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości tudzież Naczelnego Dowództwa z dnia 21 grudnia 1859 r. dotyczące wskazówek dla rejonów fortyfikacyjnych (Dz. u. p. a. Rok 1860 poz. 10).

14. Cesarskie rozporządzenie z dnia 6 maja 1915 r. w sprawie zarządu cywilnego w obszarach twierdz (Dz. u. p. a. Rok 1915 poz. 125).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

z dnia 10 czerwca 1927 r.

w sprawie uznawania pewnych obszarów i miejscowości za obszary warowne lub rejony umocnione.

(Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 483).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Prezydent Rzeczypospolitej uznaje obszary i miejscowości, posiadające szczególną wagę dla obrony Państwa, za obszary warowne lub rejony umocnione.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30. stycznia 1928 r. w sprawie uznania miasta Wilna i okolicy za obszar warowny (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 273) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 2.

Art. 2. Do czasu jednolitego ustawowego unormowania:

a) praw i obowiązków dowódców obszarów warownych lub rejonów umocnionych w stosunku do cywilnych władz państwowych lub samorządowych, tudzież do ludności cywilnej, przebywającej lub zamieszkałej na obszarach i w miejscowościach, uznanych za obszary warowne lub rejony umocnione,

b) wszelkich ograniczeń praw, wynikających z faktów przebywania, zamieszkania lub posiadania nieruchomości na tych obszarach lub w tych miejscowościach

będą stosowane dotychczas obowiązujące przepisy i ustawy, dotyczące twierdz.

Przepisy państw zaborczych dotyczące obszarów warownych i rejonów umocnionych umieszczono w niniejszym dziale l. p. 7 — 14.

Przepisy państw zaborczych nie mają zastosowania w następujących kwestjach, jako jednolicie unormowanych w ustawodawstwie polskiem:

1) Sprawy wznoszenia, przebudowy lub zmiany budynków:

unormowane rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli, (art. 331 i 342) umieszczonem w niniejszym dziale l. p. 5 oraz odnośnem rozporządzeniem wykonawczem umieszczonem w niniejszym dziale l. p. 6.

2) sprawy meldunkowe:

Wedle art. 16. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 309) Minister Spraw Wewnętrznych może ze szczególnych względów bezpieczeństwa zarządzić obostrzenia przepisów meldunkowych w obszarach warownych lub rejonach umocnionych. Obostrzenia te mogą polegać na:

a) ustanowieniu skróconych terminów dla zgłoszeń meldunkowych;
b) ustanowieniu obowiązku wymeldowania się osób wyjeżdżających, bez względu na to, czy będzie to zmiana miejsca zamieszkania, adresu lub pobytu.

3) sprawy gospodarki lasowej:

Wedle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 czerwca 1927 r. o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 57 poz. 504), lasy, które mają specjalne znaczenie dla obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 57 również lasy położone w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego, mogą być uznane w myśl art. 19 tego rozporządzenia za lasy ochronne. W lasach uznanych za ochronne uprawa leśna nie może być zamieniona na inny rodzaj użytkowania, — wyręby mogą być dokonywane tylko zrębami czystemi. Ponadto w lasach tych linje przestrzennego podziału lasu mogą być przeprowadzane jedynie w kierunku na który władza wyrazi swą zgodę. Wedle art. 26 pkt. g tego rozporządzenia władzą właściwą dla uznawania lasu za ochrony, oraz dla wydawania zarządzeń co do stosowania szczególnych przepisów o zagospodarowaniu lasów ochronnych — jest wojewódzka władza administracji ogólnej, która zarządzenia swe wydaje na wniosek władzy, którą określi Minister Spraw Wojskowych (art. 20 pkt. b). Władzą tą jest Szef Sztabu Głównego. Podobne w treści przepisy w sprawie gospodarki w lasach państwowych zawiera rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zagospodarowaniu lasów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 336).

4) sprawy znoszenia służebności:

W myśl art. 25 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie kieleckiem i t. d. (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 74) i art 25. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie wołyńskiem i t. d. (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 75 — właściciele dziedzin władnących przy znoszeniu przymusowem służebności nie mają prawa do otrzymania tytułem wynagrodzenia za zniesienie służebności użytków rolnych, leśnych lub innych (torfowych i t. p.) o ile tego rodzaju użytki są niezbędne dla celów obrony Państwa, a więc ewentualnie również wtedy gdy są położone w obrębie obszarów warownych lub rejonów umocnionych. Właściciele dziedzin władnących otrzymują w tym wypadku wynagrodzenie pieniężne. Wedle §§ 17 i 20 rozporządzeń wykonawczych z dnia 14 lutego 1927 r. do powyżej przytoczonych rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 14. poz. 109 i 110), o tem, czy dane grunty są niezbędne dla celów obrony Państwa, decyduje każdorazowo Ministerstwo Spraw Wojskowych. Okręgowe Urzędy Ziemskie w tych przypadkach, gdy projektowane do wydzielenia grunty leżą w odległości do 3 klm. od granicy objektu fortyfikacyjnego zwrócą się z odnośnem zapytaniem do właściwego dowódcy okręgu korpusu.. Nieotrzymanie odpowiedzi na to zapytanie w ciągu 4 tygodni od daty jego wysłania, będzie uważane za stwierdzenie, że dane grunty nie są niezbędne dla celów obrony Państwa.

5) sprawy usuwania z dzierżaw drobnych dzierżawców rolnych:

Wedle ustaw: z dnia 3. lipca 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 57 poz. 345), z dnia 2. lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 346) i z dnia 31. lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 741) o ochronie drobnych dzierżawców rolnych, grunty wyszczególnione w powyższych ustawach podlegają ochronie w tym kierunku, iż dzierżawy tych gruntów zasadniczo nie mogą być bez zgody dzierżawców rozwiązane, ani dzierżawcy nie mogą być pozbawieni posiadania dzierżawionego gruntu, czy to na podstawie wypowiedzenia lub skarg o eksmisję, czy też na skutek skargi sądowej właścicieli o oddanie im gruntu dzierżawionego w posiadanie.

Wedle art. 8a rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24. lutego 1928 r. o uzupełnieniu ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 195) usunięcie z gruntu dzierżawionego może mieć miejsce, gdy grunt dzierżawiony stanowi własność Państwa i jest niezbędny dla celów wojskowych, a więc np. dla celów fortyfikacyjnych. O tem czy grunt jest niezbędny dla celów wojskowych decyduje dowódca okręgu korpusu po uprzedniem porozumieniu się z Prezesem właściwego okręgowego urzędu ziemskiego.

6) sprawy hodowli i utrzymania gołębi:

Wedle art. 5 ustawy z dnia 2. kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 311) Minister spraw wewnętrznych po porozumieniu z Ministrem spraw wojskowych może oznaczać pewne obszary (miejscowości) w których hodowla i utrzymywanie wszelkiego rodzaju gołębi, jak również używanie gołębi pocztowych do lotów jest niedozwolone. Zarządzenia takie mogą być przeto wydane również dla obszarów warownych i rejonów umocnionych.

Art. 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi zainteresowanymi ministrami w zakresie właściwej każdemu z nich kompetencji.

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 23 czerwca 1927 r.

2.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 30 stycznia 1928 r.

w sprawie uznania miasta Wilna i okolicy za obszar warowny.

(Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 273).

Na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 czerwca 1927 r. w sprawie uznania pewnych obszarów i miejscowości za obszary warowne lub rejony umocnione (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 483) zarządzam co następuje:

§ 1. Uznaję za obszar warowny miasto Wilno, wraz z okolicą wedle następujących granic:

Rzeka Wilja od granicy państwowej do przecięcia z granicą gminy Rzesza; północno-zachodnia i północna granica gminy Rzesza do rzeki Wilji; rzeka Wilja do traktu Podbrodzie-Wilno; trakt Podbrodzie-Wilno do potoku Trynkut; potok Trynkut do toru kolejowego Wilno - Turmonty; linja kolejowa Turmonty - Wilno do przecięcia z drogą Wilno - Tawrya; droga Wilno - Tawrya do m. Tawrya (włącznie); dalej rzeka Wilejka do ujścia rzeki Kienka; rzeka Kienka do granicy gminy Rudomino; następnie południowe granice gmin Rudomino i Troki do granicy państwowej i granicą państwową do rzeki Wilja.

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 14 marca 1928 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 15 stycznia 1923 roku

w przedmiocie zniesienia ograniczeń w rejonie fort. obozu warownego Poznań.

(„Monitor Polski" Nr. 55 poz. 54).

Na mocy ustawy niemieckiej z dnia 21 grudnia 1871 r. o ograniczeniach prawa własności w sąsiedztwie twierdz (Dz. Ust. Rzeszy niem. str. 459), zarządza się, co następuje:

Znosi się wszelkie ograniczenia praw własności, wynikające z ustawy z dnia 21 grudnia 1871 r. o ograniczeniach prawa własności w sąsiedztwie twierdz (Dz. Ust. Rzeszy niem. str. 459) oraz następnych ustaw i rozporządzeń w obozie warownym Poznań, na przestrzeni od rzeki Warty na wschód aż do pierwszego rejonu ograniczeń fortów zewnętrznych.

Ogłoszone w dniu 8 marca 1923 r.

Wymieniona w powyższem rozporządzeniu ustawa z 1871 r. umieszczona jest w niniejszym dziale I. p. 12.

4.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 25 listopada 1924 r.

w sprawie zniesienia niektórych rejonów zakazu budowy i rozszerzenia rejonu bezpieczeństwa w Hołosku obozu warownego Lwów.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 47 poz. 669).

Zarządzam:

A. Zniesienie ograniczenia budowy w następujących rejonach zakazu budowy obozu warownego Lwów:

I. Rejon Kartunowa Góra.

Od punktu skrzyżowania kolei Lwów — Podwołoczyska z gościńcem Lwów — Janów, dalej w kierunku południowym na długość 1,050 m., stąd do koty 318 — 500 m., potem na północ do końca stacji Kleparów 1,400 m., dalej w kierunku północnym 600 m., zatem na wschód do koty 329 — 500 m., następnie w kierunku południowo-wschodnim 1,200 m., potem do przepustu kolejowego w Hołosku Małym 450 m. i następnie wzdłuż kolei 550 m., a stąd do punktu początkowego 1,500 m.

Rejon ten przecina części osiedlisk gminy Kleparów i Hołoska Małego.

II. Rejon Bogdanówka.

Od wschodniego kraju lasu Biłohorszcze przy kolei Lwów — Kraków w kierunku północnym do koty 309 na długości 730 m., dalej na wschód

wzdłuż potoku 950 m., zatem w kierunku południowo - zachodnim do linji kolejowej p. 350 — 1,100 m., następnie wzdłuż kolei na zachód do punktu początkowego kraju lasu 800 m.

Rejon przecina zachodnią część zabudowań przedmieścia Bogdanówki.

III. Rejon Zniesienie.

Na południe od t. zw. Kaiserwaldu od koty 354 na wschód do koty 360 na długości 600 m., dalej w kierunku północnym 750 m., od tego punktu na zachód 1,000 m., dalej na południe do skraju lasu 600 m., a stąd do punktu początkowego kota 360 — 650 m.

Przecina południową część zabudowań w gm. Zniesienie.

IV. Rejon Pohulanka.

Od mostku na gościńcu Lwów — Stanisławów, położonego na zachód od północnego końca lasu Dębina w kierunku północno-zachodnim 700 m., dalej na północny wschód do załamania drogi na Pohulankę i południowego końca lasu na Pasiekach 1,650 m., stąd w kierunku rogatki Łyczakowskiej 800 m., potem na wschód wzdłuż gościńca Lwów — Winniki na południe przez Majerówkę 1,600 m., stąd na południowy zachód do punktu początkowego 2,100 m.

Przecina zabudowania przedmieścia Pohulanki Majerówki i Pasiek miejskich.

V. Rejon Sygniówka (Prochownia Nr. IV Lwów).

Rejon ten ma formę koła o promieniu 760 m. około starej Prochowni Nr. 4, znajdującej się przy drodze tak zwanej Lubieńskiej, prowadzącej do gościńca Lwów — Gródek do Kulparkowa. Rejon ten od odgałęzienia się drogi z gościńca w południowej części przechodzi przez zabudowania części gmin Kulparkowa, Sygniówki, w północnej części dochodzi do dworca głównego kolei we Lwowie i odcina przedmieście Bogdanówkę wzdłuż gościńca Lwów — Gródek, pomiędzy przekroczeniem kolei z drogą Lubieńską, oraz

B. Zmianę rejonu bezpieczeństwa w Hołosku pod Lwowem, ograniczonego niżej podanemi 6 punktami:

punkt 1 — przy km. 5,4 gościńca Lwów — Brzuchowice 150 m. na południe,

punkt 2 — 400 m. na wschód od koty 349 gminy Hołosko Małe,

punkt 3 — kota 333 gminy Rzęsna Polska 700 m. w kierunku północno-zachodnim od przystanku Rzęsna Polska,

punkt 4 — 100 m. na południe od leśniczówki rzym.-kat. kapituły w Rzęśnie Polskiej około 50 m. od przejazdu kolejowego na drodze gminnej,

punkt 5 — 280 m. w kierunku północno-wschodnim od koty 319 gmina Brzuchowice, a 180 m. w kierunku północno-zachodnim od koty 311,

punkt 6 — 450 m. od punktu przecięcia się południowej granicy gminy Brzuchowice z gościńcem Lwów — Brzuchowice a 150 m. od gościńca. Linja 1 — 6 prowadzi wzdłuż lewej strony gościńca Lwów — Brzuchowice w odległości 150 m.

(Ogłoszone w dniu 25 listopada 1924 r.)

5.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 16 lutego 1928 r.

o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli.

(Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Przepisy rozporządzenia niniejszego, tudzież rozporządzenia i przepisy miejscowe, na podstawie tego rozporządzenia wydane, mają zastosowanie:

1) przy budowie, zmianach budowlanych i utrzymaniu:

a) wszelkich budynków naziemnych i podziemnych zarówno w osiedlach, jak i poza osiedlami;

b) urządzeń związanych z budynkami tudzież urządzeń pomocniczych przy budowie;

2) przy tworzeniu nowych działek budowlanych w osiedlach;

3) przy zakładaniu, urządzaniu i zmianach przez gminę w obrębie osiedli ulic i dróg, placów i wszelkich terenów, przeznaczonych do użytku publicznego.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 7. Dla przeprowadzenia regulacji i prawidłowego zabudowania miast i miasteczek (gmin miejskich) oraz uzdrowisk, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej, — powinny być sporządzone plany zabudowania.

Dla osiedli, nie wskazanych w ustępie pierwszym, plany zabudowania należy sporządzać w miarę nieodzownej potrzeby.

Plany zabudowania powinny być oparte na pomiarowych zdjęciach sytuacyjnych i wysokościowych.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 21. Do sporządzania planów zabudowania są powołane:

a) w mieście Warszawie, w miastach o własnym statucie i wogóle w miastach, wydzielonych z powiatów, magistraty,

b) w gminach miejskich, niewydzielonych z powiatów i w gminach wiejskich, w tych ostatnich z wyjątkami, zastrzeżonemi w następującym punkcie c), — wydziały powiatowe,

c) w uzdrowiskach uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej na podstawie ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 254), a nie stanowiących gminy miejskiej, — wydziały wykonawcze komisyj uzdrowiskowych.

W poszczególnych gminach miejskich, niewydzielonych z powiatów, właściwi wojewodowie mogą upoważnić do sporządzenia planów zabudowania magistraty, względnie zwierzchności gminne.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 27. O ile tereny, objęte planem zabudowania, znajdują się w obrębie strefy nadgranicznej, określonej w przepisach o granicach Państwa, — albo mają styczność z objektami państwowego znaczenia, jak wojskowemi urządzeniami fortyfikacyjnemi lub strategicznemi, portami morskiemi, rzekami, jako też drogami publicznemi, kolejami, terenami górniczemi i t. p., wreszcie o ile w obrębie terenu, objętego zamierzonym planem zabudowania, znajdują się obszary, stanowiące własność Państwa, — wówczas o przystąpieniu do sporządzenia planu zabudowania powinny być zawiadomione władze, zarządzające temi objektami, a w wypadku, gdy chodzi o strefę nadgraniczną, podlegającą przepisom o granicach Państwa, — właściwe powiatowe władze administracji ogólnej w celu zapewnienia uwzględnienia w planie zabudowania interesów Państwa.

Przeciw zastrzeżeniom odnośnych władz gmina może wystąpić w toku instancyj od właściwej władzy wyższej.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 328. Minister Robót Publicznych jest upoważniony do wydawania w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami w drodze rozporządzeń szczegółowych przepisów o budowie budynków państwowych, z wyjątkiem budynków strategicznych, kolejowych i górniczych.

Przepisy o budowie budynków stategicznych, wydaje Minister Spraw Wojskowych. Zob. również art. 356 niniejszego rozporządzenia.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 331. Przy wznoszeniu, przebudowie i zmianach budynków w pobliżu twierdz i w rejonach fortyfikacyjnych, tudzież w strefie nadgranicznej, określonej w przepisach o granicach Państwa, powinny być zachowane specjalne obowiązujące na wspomnianych obszarach przepisy.

Przy wznoszeniu, przebudowie i zmianach urządzeń i budynków, potrzebnych dla ruchu zakładów, podlegających władzom górniczym, obowiązują postanowienia ustaw górniczych, naftowych i o władzach górniczych oraz wydanych na podstawie tych ustaw rozporządzeń władz górniczych.

Przepisy rozporządzenia niniejszego tudzież przepisy miejscowe nie mają zastosowania do urządzeń i budynków, podpadających pod postanowienia ustępów pierwszego i drugiego, o ile są sprzeczne ze specjalnemi przepisami, o których mowa w tych ustępach.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 342. Pozwolenie na wzniesienie, przebudowę albo zmianę budynku w pobliżu twierdzy, bądź w rejonie fortyfikacyjnym (art. 331) może być udzielone tylko po uprzedniem uzyskaniu przez osoby interesowane pozwolenia władzy wojskowej.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w sprawie wykonania art. 342 umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 356. Przy wznoszeniu nowych tudzież powiększaniu istniejących budynków państwowych w miastach, z wyjątkiem budynków strategicznych, właściwe władze przed zatwierdzeniem projektu, powinny zasięgnąć opinji odnośnych magistratów, albo zwierzchność gmin miejskich.

W razie nieuwzględnienia takiej opinji gminie przysługuje prawo odwołania do władzy wyższej.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 399. Winny:

1) wzniesienia, przebudowy, użytkowania budynku lub urządzenia albo zniesienia budynku bez pozwolenia, wymaganego przez niniejsze rozporządzenie lub przepisy, wydane na jego podstawie (przepisy miejscowe),

2) niezastosowanie się przy wykonywaniu robót budowlanych do przepisów rozporządzenia niniejszego, albo rozporządzeń władz administracyjnych, lub przepisów (miejscowych), wydanych na jego podstawie,

będzie karany aresztem do dwóch tygodni lub grzywną do pięciuset złotych.

Jeżeli winowajca jest kierownikiem robót lub przedsiębiorcą, prowadzącym roboty budowlane,

będzie karany aresztem do sześciu tygodni lub grzywną do tysiąca pięciuset złotych. W razie powtórnego skazania na karę pozbawienia wolności, można obok kary orzec utratę prawa do kierowania lub wykonywania robót budowlanych na czas najwyżej do lat pięciu.

Art. 400. Jeżeli czynu, przewidzianego w artykule 399, dopuszczono się z niedbalstwa, należy orzec karę grzywny.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 418. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej, z wyjątkiem województwa śląskiego, i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów, zawartych w artykule 1 punkcie 1, w artykule 2 i w artykułach od 172 do 407 oraz art. 421, które wchodzą w życie:

a) przepisy, zawarte w artykule 1 punkcie 1, w artykule 2 i artykułach od 172 do 357, od 372 do 407 oraz 421 — w trzy miesiące od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia;

b) przepisy, zawarte w artykułach od 358 do 371 — z wyjątkiem przepisu o ograniczeniu prawa do sporządzania projektów (planów), zawartego w ustępie końcowym art. 364, — na obszarach województw poznańskiego i pomorskiego — po upływie lat 10 na pozostałych zaś obszarach — w trzy miesiące od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia;

c) przepis o ograniczeniu prawa do sporządzania projektów (planów), zawarty w ustępie końcowym artykułu 364, na obszarach województw poznańskiego i pomorskiego — po upływie lat 10, na pozostałych zaś obszarach po upływie lat 5 od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Ogłoszone w dniu 5 marca 1928 r.

Art. 419. Z dniem wejścia w życie przepisów niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą przepisy z niemi sprzeczne, wydane za-

równo w drodze ustaw jak i rozporządzeń. W szczególności tracą moc następujące przepisy:

Następuje wyliczenie przepisów które tracą moc obowiązującą.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 422. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, tudzież innym ministrom stosownie do zakresu ich działania.

6.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 8 lutego 1930 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, w sprawie udzielania przez władze wojskowe pozwoleń na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w pobliżu twierdz, lub w rejonach fortyfikacyjnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 16 poz. 120).

Na zasadzie art. 422 i 342 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz .202) zarządza się, co następuje:

§ 1. Władze wojskowe mogą udzielać pozwoleń w myśl art. 342 na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie fortyfikacyjnym — o ile projektowane wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego.

Za twierdzę należy uważać obszar warowny, — za pobliże twierdzy obszar położony w granicach obszaru warownego — za rejony fortyfikacyjne zaś rejony umocnione.

§ 2. Udzielone przez władzę wojskową pozwolenie na wzniesienie, przebudowę lub zmianę w budynku w granicach obszaru warownego lub w rejonie umocnionym, nie zwalnia proszącego o to pozwolenie od dopełnienia innych warunków, wymaganych przez szczególne przepisy dla wzniesienia, przebudowy lub zmiany budynku.

§ 3. Wzniesienie budynku oznacza zarówno postawienie nowego budynku stałego, lub tymczasowego, jak również nadbudowę lub powiększenie budynku istniejącego, — z wyjątkiem podrzędnych budynków gospodarskich, wznoszonych w miejscowościach wiejskich, jak: kurniki, brogi, budki i t. p.

Przebudowa budynku oznacza przeróbkę budynków wymienionych w ustępie pierwszym, przy których zostają zmieniane, dodawane lub usuwane części nośne, lub konstrukcyjne tych budynków, bądź części wpływające na bezpieczeństwo budynków od ognia lub stan zdrowotny.

Zmiana budynku oznacza zmianę przeznaczenia budynków lub ich części, określonych w ustępach pierwszym i drugim, w szczególności przeróbkę na pomieszczenie dla pobytu ludzi takich budynków lub ich części, które uprzednio miały inne przeznaczenie lub były budowane dla innego celu.

§ 4. Władzą wojskową właściwą dla udzielenia pozwolenia jest: w obszarach warownych — dowódca obszaru warownego,

w rejonach umocnionych — ten dowódca okręgu korpusu, w którego okręgu położony jest dany rejon umocniony.

Od decyzji władzy wskazanej w ustępie pierwszym, przysługuje interesowanemu w terminie dni 14 od dnia jej doręczenia odwołanie do Ministra Spraw Wojskowych.

§ 5. Do prośby o udzielenie pozwolenia należy dołączyć jeden egzemplarz planów (projektów) dotyczących budowy, co do której ma być udzielone pozwolenie. Planów tych stronie interesowanej nie zwraca się.

Władza wojskowa może w razie potrzeby zażądać od interesowanego uzupełnienia planów (projektów) budowy — lub też przeprowadzić dochodzenia przed wydaniem pozwolenia, celem uzyskania potrzebnych wiadomości.

§ 6. Prośbę o udzielenie pozwolenia władza wojskowa rozpatruje tylko w tym kierunku, czy wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku nie wpłynie ujemnie na stan obronności obszaru warownego lub rejonu umocnionego i w zależności od tego, władza wojskowa albo:

a) udziela pozwolenia, nie czyniąc go zawisłem od żadnych warunków, albo

b) udziela pozwolenia warunkowego t. j. uzależnia wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w granicach obszaru warownego lub w rejonie umocnionym, od wyrażenia przez interesowanego zgody na warunki wskazane przez władzę wojskową, udzielającą pozwolenia, albo

c) odmawia pozwolenia.

§ 7. Warunki wskazane przez władzę wojskową, udzielającą pozwolenia warunkowego (§ 6 pkt. b) mogą wynikać tylko ze względów dotyczących obronności obszaru warownego, lub rejonu umocnionego.

W szczególności władza wojskowa, udzielając pozwolenia warunkowego może zażądać od właściciela nieruchomości złożenia oświadczenia, że ani przez niego, ani też przez jego prawonabywców nie będą podnoszone do Skarbu Państwa żadne roszczenia o odszkodowanie z tytułu uszkodzenia, lub zupełnego zburzenia budynku, któreby nastąpiło w związku z wydarzeniami wojennemi, lub wojskowemi operacjami dla celów obrony. Dopełnienie tego zobowiązania może być zapewnione przez danie odpowiedniej gwarancji, wskazanej przez władze wojskowe.

§ 8. Pozwolenie na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku powinno być udzielane na pewien określony czas, oznaczony przez władzę wojskową, jednak nie krótszy niż dwuletni.

Po upływie oznaczonego w pozwoleniu czasu, traci ono swą ważność.

§ 9. Do próśb, wnoszonych do władz wskazanych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202), o udzielenie pozwolenia na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku — należy o ile chodzi o takie budowy w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego, dołączyć pozwolenie władzy wojskowej, wydane w myśl niniejszego rozporządzenia.

Prośba o pozwolenie na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku nie będzie rozpatrywaną jeżeli interesowany nie uzyskał uprzednio pozwolenia władzy wojskowej na taką budowę w granicach obszaru wa-

rownego, lub rejonu umocnionego, — pozwolenie zaś nie będzie udzielone, gdy interesowany nie dopełnił warunków przewidzianych w udzielonem mu przez władzę wojskową pozwoleniu warunkowem.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 8 marca 1930 r.

PRZEPISY PRAWNE PAŃSTW ZABORCZYCH DOTYCZĄCE TWIERDZ I UMOCNIEŃ.

I. BYŁY ZABÓR ROSYJSKI.

7.

NAJWYŻSZE ROZPORZĄDZENIE (CARSKI UKAZ)

z dnia 30 listopada (st. stylu) 1912 r.

w sprawie miejscowych zarządów wojskowych.

(Zbiór postanowień wojskowych z 1869 r. wydanie trzecie z roku 1912, Księga III).

ROZDZIAŁ DRUGI.

TYTUŁ PIERWSZY.

Przepisy ogólne.

Art. 232. Zarząd każdej twierdzy porucza się komendantowi twierdzy, który w osobie swej łączy ogólne przełożeństwo nad wszystkiemi oddziałami, zarządami wojskowemi, urzędami, zakładami, tudzież osobami, wchodzącemi w skład garnizonu twierdzy, nad wszystkiemi budowlami inżynieryjnemi, artyleryjskiem uzbrojeniem, wszelkiego rodzaju pomocniczemi środkami obrony, jak również składami i zasobami, przeznaczonemi tak dla pokojowych, jako też i dla bojowych potrzeb twierdzy.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 235. Komendanci twierdz są pod zarządem Ministerstwa Spraw Wojskowych i podlegają głównym naczelnikom okręgów wojskowych.

Uwaga 1. — Z ogłoszeniem stanu wojennego, komendanci twierdz, znajdujących się w obrębie miejscowości, podległej głównodowodzącemu lub dowódcy armji, podporządkowują się tym ostatnim.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 238. Skład zarządów twierdz określa się w etatach, a tok urzędowania przez ogólne przepisy co do korespondencji i urzędowania w wojsku i zarządach wojskowych.

Art. 239. W twierdzach, mających oprócz głównego zarządu poszczególne samodzielne forty lub fortyfikacje, wyznacza się w czasie wojny dla wszystkich fortów tymczasowych dowódców, celem zaś zjednoczenia obrony czołowych fortów z dotyczącemi fortyfikacjami drugiej linji, oraz fortyfikacjami gównej twierdzy, wyznacza się specjalnych dowódców odcinków obrony wraz z niezbędnym personelem. Wszystkie te osoby wyznacza się z pośród ogólnej liczby personelu zarządów twierdz i wojsk garnizonu.

Uwaga 1. — Jeżeli w czasie pokoju powstałaby konieczność wyznaczenia tymczasowego dowódcy do jakiegoś oddzielnego fortu lub fortyfikacji

twierdzy, lub organizacji zarządu tych lub innych oddziałów obrony, to na wnioski dowodzących wojskami, środki te wprowadza się w życie za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych.

Uwaga 2. — W tych oddzielnych fortach i fortyfikacjach, które w czasie pokoju nie posiadają specjalnych dowódców, nadzór nad utrzymaniem ogólnego porządku, należy do osób wyznaczonych przez komendantów twierdzy, zgodnie z regulaminem służby garnizonowej.

Art. 240. W każdej twierdzy wyznacza się pewien terytorjalny rejon twierdzy, określony przez specjalnie zatwierdzony dla tejże twierdzy plan, przyczem w obręb tego rejonu zależnie od rozlokowania twierdzy, włącza się nie tylko przestrzeń, zajętą fortyfikacją, lecz także i okoliczne miejscowości w odległości mniej więcej jednego przemarszu.

Uwaga 1. — Tryb określenia i zatwierdzenia granic ogólnego rejonu twierdzy (art. 240) jakoteż rejonu 7-wiorstowego marszowego (art. 302) dla każdej twierdzy ustala się osobnemi najwyżej zatwierdzonemi przepisami.

Uwaga 2. — Stosunek komendanta i zarządów twierdzy do rejonu fortecznego, oraz jego ludności określa się dalszemi artykułami niniejszego rozdziału, jak również zatwierdzonemi planami i przepisami dla esplanad twierdz i szczegółową instrukcją co do opracowania planu o postawieniu twierdzy w stan gotowości obronnej.

Uwaga 3. — O włączeniu miejscowości zaludnionych do rejonu twierdzy, mieszkańców ich zawiadamiają władze miejscowe.

TYTUŁ DRUGI.

Obowiązki i prawa komendanta twierdzy.

— — — — — — — — — — — — — —

CZĘŚĆ II.

— — — — — — — — — — — — — —

Art. 282. Celem pokrycia niezbędnych wydatków, spowodowanych wprowadzeniem w twierdzy i rejonie, stanu wojennego, przeznacza się do dyspozycji komendanta twierdzy nadzwyczajny kredyt, którego wysokość określa plan dotyczący doprowadzenia twierdzy do stanu gotowości bojowej. Komendant twierdzy ma prawo w razie niezbędnej potrzeby pobrać zaliczkowo ze wszystkich instytucji rządowych potrzebne mu kwoty, do czasu dostarczenia mu kwot przewidzianych nadzwyczajnym kredytem, lub też gdy dostarczone mu kwoty okażą się niedostateczne. O pobraniu zaliczkowem, przyczynach oraz wydatkowaniu sum, komendant twierdzy ma donieść niezwłocznie swej władzy przełożonej.

CZĘŚĆ III.

Obowiązki i prawa komendanta w stosunku do władz cywilnych i miejscowej ludności.

I. W czasie pozostawania twierdzy na stopie pokojowej.

Art. 297. Władze cywilne jakoteż urzędy miejskie i ziemskie powinny całkowicie współdziałać z komendantem twierdzy co do wszystkich jego żądań, dotyczących przestrzegania zatwierdzonych przepisów esplana-

dowych i dostarczenia danych o lojalności ludności i zasobach kraju w obrębie rejonu twierdzy.

Art. 298. Zarządy i osoby urzędowe zbierają niezbędne dla komendanta twierdzy dane co do kraju i ludności, o ile można, drogą ustnych wywiadów i rozmów, bez zbytecznej korespondencji i zachowują te dane w tajemnicy.

Art. 299. Władze policyjne w miejscowościach, wchodzących w obręb rejonu twierdzy, nie podlegając bezpośrednio komendantowi, obowiązane są wykonywać wszystkie jego oparte na prawie żądania w dziale służby i ogólnego ładu i porządku; na wypadek pożaru lub innych klęsk, grożących twierdzy, personel policyjny bezwzględnie wykonywa wszystkie rozporządzenia komendanta, skierowane do nich celem zwalczania tych klęsk.

Art. 300. Władze policyjne w miejscowościach, należących do rejonu twierdzy, obowiązane są dostarczać komendantowi dane:

1) o wszystkich nowo-wydanych w tym rejonie zarządzeniach policyjnych;

2) o wszystkich zdarzeniach, odnoszących się do podległych komendantowi osób wojskowych;

3) o przybywających na czasowy lub stały pobyt, jakoteż ubywających albo przejeżdżających przez rejon twierdzy wszystkich osobach wojskowych i cudzoziemcach;

i 4) o stanie umysłów i nastrojach ludności.

Art. 301. Szczegółowe określenie stosunków, osiedli miejskich i wiejskich położonych wokół twierdz, jakoteż policji tychże do komendantów twierdz, normuje się w drodze specjalnych dla każdej twierdzy instrukcji, ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 302. W granicach rejonu twierdzy, określanych linją obronną fortów i pasem siedmiowiorstowym od linji ognia czołowych szańców, umocnień i fortów wszelkiego rodzaju akta, nadające prawo własności posiadania lub użytkowania nieruchomości, znajdujących się w tym rejonie, oprócz wypadków krótkoterminowego najmu nieruchomości miejskich i przejęcia mienia drogą spadku, sporządzane są przez właściwe urzędy i osoby urzędowe dopiero po przedstawieniu przez strony zaświadczeń, stwierdzających brak sprzeciwu ze strony komendanta twierdzy.

Uwaga: Ustalony na mocy powyższego artykułu przepis nie stosuje się do twierdzy Petersburskiej i do twierdz, leżących w guberniach Wielkiego Księstwa Finlandzkiego. W pozostałych twierdzach, w rejonach których znajdują się osiedla miejskie — z mocy tego przepisu wyjmuje się całą przestrzeń zajętą pod zabudowania miejskie — w granicach, określanych na mocy porozumienia Ministra Spraw Wojskowych z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 303. Komendantowi przysługuje prawo zabronić pobytu w granicach rejonu twierdzy osobom, których obecność będzie uznana za szkodliwą dla spokoju powszechnego i bezpieczeństwa twierdzy. W razie niewykonania przez wymienione osoby żądania komendanta co do wyjazdu w czasie oznaczonym poza granice rejonu twierdzy, osoby te są wydalane z tego rejonu na żądanie komendanta przez władzę cywilną.

Uwaga: W miejscowościach, podporządkowanych władzy cywilnej na mocy specjalnych pełnomocnictw, komendant zawiadamia tę władzę

o osobach, podlegających wydaleniu z rejonu twierdzy, nie wydając bezpośrednio w tej mierze zarządzeń.

II. W czasie pozostawania twierdzy na stopie wojennej.

Art. 304. Zależność mieszkańców rejonu twierdzy od komendanta po wprowadzeniu stanu wojennego, określa się na podstawie następujących (305-315) artykułów.

Stan wojenny w obszarze warownym lub rejonie umocnionym w myśl art. 1 i 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54) wprowadza Naczelny Wódz na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów wydanego na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 305. Komendant twierdzy może, w razie potrzeby, użyć mieszkańców twierdzy oraz jej rejonu do robót w twierdzy, jakoteż brać od nich niezbędne do robót narzędzia i materjały, środki przewozowe i zapasy żywnościowe, za opłatą tych robót i wszystkiego pobranego według zatwierdzonych w ustalonym trybie cen lub też wydając kwity. Władze cywilne są obowiązane w tym razie niezwłocznie i bezwzględnie wykonywać wszystkie żądania komendanta i w zupełności współdziałać z niemi w celu pomyślnego wykonania jego zarządzeń.

Art. 306. Na obszarze rejonu twierdzy wszystkie władze i urzędy skarbowe obowiązane są na żądanie komendanta, oparte na art. 282 niniejszej księgi, przekazywać do jego rozporządzenia posiadane przez nich skarbowe środki pieniężne, sporządzając jednocześnie co do tego odnośne akty.

Art. 307. Policja miejska i powiatowa zostaje całkowicie podporządkowaną komendantowi twierdzy i wykonywa wszystkie jego zarządzenia. Do czasu rzeczywistego oblężenia twierdzy przez nieprzyjaciela, komendant utrzymuje, w granicach możliwości, ustalony tryb administracyjny i zwykłe wykonywanie przez policję jej obowiązków służbowych.

Art. 308. Państwowe urzędy pocztowe i telegraficzne, znajdujące się w twierdzy oraz jej rejonie, przechodzą do dyspozycji komendanta twierdzy

Art. 309. Komendant dokłada starań co do wydalenia możliwie największej liczby osób z twierdzy i miejscowości zamieszkałych, położonych w sferze jej ognia, ułatwiając wydalonym wyszukanie niezbędnych środków przewozowych. Następnie komendant twierdzy obwieszcza mieszkańcom okolic twierdzy, że w czasie oblężenia nikogo nie będzie się puszczało do twierdzy.

Art. 310. Komendant zarządza wydalenie z terenu działań wojennych osób, nie wyłączając i cudzoziemskich poddanych, które wzbudzają w nim nieufność, przyczem w tym celu przekazuje je do rozporządzenia władzy cywilnej.

III. W czasie pozostawania twierdzy w stanie oblężenia.

Art. 311. Z wprowadzeniem stanu oblężenia, komendant obwieszczając o tem mieszkańcom twierdzy i rejonu twierdzy, nabywa w stosunku do nich uprawnienia, przysługujące głównodowodzącemu w miejscowości, ogłoszonej w stanie wojennym i utrzymuje ich w pełnej podległości, zakazując szkodliwych mów i czynności.

Art. 312. Komendant ma prawo nie wypuszczać z twierdzy rzemieślników, jakoteż zatrzymywać materjały i zapasy, które mogą być potrzebne do przedłużena obrony, przytem za roboty zatrzymanych w twierdzy rzemieślników, jakoteż i za zabrane przedmioty, komendant dokonywa wypłaty według zatwierdzonych w ustalonym trybie cen albo wydaje kwity.

Art. 313. Komendant ma prawo niszczyć w twierdzy i jej rejonie budynki i wszystko to, co może utrudniać ruchy naszych wojsk i ułatwiać działanie nieprzyjaciela lub też zwiększać niebezpieczeństwo na wypadek pożaru.

Art. 314. Rzemieślnikom, pożytecznym dla obrony twierdzy, jakoteż mieszkańcom, pozostałym w twierdzy z przyczyn od nich niezależnych, a niemających własnych zapasów wyżywienia, komendant jest w prawie naznaczać to wyżywienie z magazynów skarbowych; pierwszym narówni z personelem garnizonu, ostatnim zaś w miarę możności.

Wedle art. 286 niniejszej ustawy w wypadku znajdowania się twierdzy w stanie oblężenia, komendant twierdzy „ma prawo zmniejszać lub powiększać przepisaną rację żywnościową garnizonu, jakoteż ustalać sposoby zamiany jednogo produktu przez drugi".

Wedle art. 290 niniejszej ustawy „komendant twierdzy powinien przedsięwziąć środki, ażeby do twierdzy nie przedostawały się dzienniki i czasopisma zagraniczne, proklamacje nieprzyjacielskie, oraz wogóle wiadomości i pogłoski mogące osłabić ducha garnizonu i ludności".

Art. 315. Komendantowi twierdzy przysługuje prawo używać mieszkańców według swego uznania do wykonania wszystkich zarządzeń, które uzna on za konieczne, celem pomyślnej i długotrwałej obrony twierdzy.

8.

NAJWYŻSZY ROZKAZ

z dnia 16 sierpnia 1911 r.

ogłoszony przez Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie zniesienia przepisów o utrzymaniu esplanad w twierdzach: Dęblin, Zegrze i Warszawa i zatwierdzeniu przepisów utrzymania esplanady twierdzy warszawskiej.

(Zbiór praw i rozporządzeń wydawany przy Senacie rządzącym. Rok 1911, Nr. 199. Dział pierwszy) ogłoszony w dniu 18 października 1911 r.

Najjaśniejszy Pan w dniu 16 sierpnia 1911 r. raczył znieść zatwierdzone 6 marca 1884 r. 18 maja 1898 r. 26 marca 1896 r. i 16 maja 1904 r. przepisy o utrzymaniu esplanad w twierdzach Dęblina, Zegrza i Warszawy i zatwierdził przepisy o utrzymaniu esplanady twierdzy warszawskiej.

Na zasadzie punktu I art. 19 ustawy o senacie rządzącym (Zbiór praw tom I część 2, nowela 1906 r.) Minister Spraw Wojskowych w dniu 23 września 1911 r. doniósł o powyższem Senatowi rządzącemu w celu ogłoszenia.

Przepisy o utrzymaniu esplanady twierdzy Warszawskiej.

§ 1. Esplanada twierdzy Warszawskiej przylega do północnej strony miasta, jak uwidoczniono na planie.

§ 2. Esplanada jest podzielona na dwa rejony: I i II. Granice rejonów określają ustawione w odpowiednich punktach znaki graniczne, za całość których odpowiedzialne są władze forteczne i policyjne.

§ 3. Rejon pierwszy uwidacznia się na planie białym, zaś drugi żółtym pasem.

§ 4. Granice esplanady są następujące:

1) Granica pierwszego białego rejonu, poczynając od mostu kolejowego na lewym brzegu Wisły, biegnie wzdłuż tego brzegu do południowej granicy esplanady zatwierdzonej 13 maja 1869 r. i dalej wzdłuż tejże granicy do wschodniego rogu Placu Broni; stąd wzdłuż południowo-wschodniego boku do rogu południowego; następnie wzdłuż południowo-zachodniego boku Placu Broni do rogu zachodniego i wzdłuż Błońskiej ulicy do skrzyżowania z torem linji obwodowej kolei żelaznej Nadwiślańskiej, a stąd wzdłuż toru do tylnej Młynarskiej ulicy. Następnie wzdłuż drogi do miasteczka Powązki do zbiegu z powązkowską szosą, dalej biegnie wzdłuż szosy na przestrzeni 100 sążni i skręcając na północny wschód dochodzi do węzła dróg koło wsi Buraków Wielki, skierowuje się do słupa wiorstowego na Górnej Bielańskiej szosie; dalej w kierunku północno-wschodnim biegnie ku Dolnej Bielańskiej szosie, przecinając ostatnią w odległości stu sążni na północny-zachód od węzła szosy Marymonckiej (przy folwarku Ruda Ewansa) i Dolnej Bielańskiej.

2) Granica drugiego rejonu poczynając od Dolnej Bielańskiej szosy skrajnego punktu granicy pierwszego białego rejonu biegnie, przecinając rzekę Wisłę i Petersburską szosę do wojskowej drogi na Bródno, spotykając ostatnią w odległości 100 sążni od zbiegu wojskowej drogi do Petersburskiej szosy. Następnie linja esplanady, zawracając na południowo-wschód dochodzi do północno-zachodniego rogu Bródzieńskiego katolickiego cmentarza, biegnie wzdłuż zachodniego ogrodzenia do punktu odchylenia ogrodzenia na północno-wschód, biegnie na południowo-wschód, w kierunku drogi wzdłuż północno-wschodniej granicy żydowskiego cmentarza do skrzyżowania z torem Nadwiślańskiej żelaznej kolei, a stąd wzdłuż toru na południo-wschód do prawego brzegu Wisły do zetknięcia z granicą pierwszego rejonu.

§ 5. Zabudowanie lub też inna zmiana w jakikolwiekbądź sposób miejscowości, znajdujących się w granicach esplanady warszawskiej cytadeli podlegają wskazanym niżej ograniczeniom.

§ 6. Wewnątrz (I) pierwszego rejonu (pas biały).

A) Niedozwolone zupełnie:

1) Wznoszenie wszelkiego rodzaju murowanych budynków i części tychże.

2) Wznoszenie mieszkalnych drewnianych budynków.

3) Urządzanie parków, ogrodów owocowych, szkół drzewnych i lasów.

B) Zezwala się, lecz tylko pod warunkiem uzyskania zezwolenia komendanta:

1) Wznoszenie wszelkiego rodzaju drewnianych, niezamieszkałych, parterowych budynków (bez murowanych cokołów) i płotów drewnianych.

2) Urządzenie drewnianych studzien, dołów celem wydobywania piasku i piwnic z nasypem wznoszącym się nad powierzchnią nie wyżej jednej stopy.

Z uwagi na postanowienie art. 342 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202) wszelkie bezwzględne zakazy co do wzniesienia, przebudowy lub zmiany budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie fortyfikacyjnym, zostały uchylone. Wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego wymaga pozwolenia władzy wojskowej, która w myśl § 1 rozporządzenia Ministra spraw wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) może go udzielić, o ile projektowane wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego. Powyższe rozp. umieszczono w niniejszym dziale l. p. 6.

§ 7. Wewnątrz drugiego (II) rejonu (żółty pas).

A) Niedozwolone zupełnie:

1) Wznoszenie murowanych, zamieszkałych i niezamieszkałych budynków oraz ich części z wyjątkiem kościołów, dzwonnic i grobów.

2) Urządzenie dołów obmurowanych, piwnic i studzien.

B) Zezwala się, lecz tylko na mocy pozwolenia komendanta:

1) Wznoszenie wszelkiego rodzaju drewnianych, zamieszkałych budynków parterowych z facjatami, mansardami i strychami, na murowanych cokołach nie wyżej jednej stopy nad ziemią.

2) Urządzanie parków, ogrodów owocowych i szkółek drzewnych.

3) Wznoszenie drewnianych parterowych budynków niezamieszkałych. drewnianych płotów, łatwo zdejmowanych ogrodzeń żelaznych na murowanych cokołach nie wyżej jednej stopy nad ziemią.

4) Urządzenie drewnianych piwnic i piwnic z nasypem, wznoszącym się nad powierzchnię ziemi nie wyżej na dwie stopy, dołów szalowanych i studzien.

5) Czasowa zmiana powierzchni w dół lub ku górze, urządzenie i rozszerzenie miejsc wydobywania piasku i gliny, czasowych składów kamienia i innych trudnych do przesunięcia materjałów, w kierunku i przestrzeni według wskazówek komendanta twierdzy.

6) Urządzenie nowych jak również zmiana istniejących wałów ochronnych, grobli, rowów, kanałów, stawów, zbiorników wodnych (instalacji wodnych), mających za zadanie nawadnianie lub osuszanie miejscowości zarówno jak dróg polnych, bitych, szos i kolei w kierunkach i rozmiarze wskazanym przez komendanta twierdzy z warunkiem, że tego rodzaju urządzenia nie okażą ujemnego wpływu na istniejące lub projektowane dla celów obrony rozmaite systemy instalacji wodnych.

7) Wznoszenie grobów murowanych i pomników,

8) Wznoszenie różnego rodzaju kościołów i dzwonnic.

Istniejące w granicach esplanady murowane i drewniane budowle a także innego rodzaju urządzenia i kultury, nie odpowiadające wyłuszczonym w §§ 6 i 7 niniejszych przepisów warunkom, zezwala się w razie potrzeby i wedle życzenia właścicieli utrzymywać i poprawiać celem utrzymania w tym stanie w jakim się znajdują obecnie, jednak na przebudowę i przeniesienie na inne miejsce odbudowę po pożarze i z innych przyczyn zezwala się jedynie z pozwolenia komendanta po uzgodnieniu z warunkami obrony twierdzy.

Zob. uw. do § 6.

§ 9. Wszelkiego rodzaju budowle i wogóle urządzenia w granicach rejonów esplanady wzbronione niniejszemi przepisami mogą być dokonywane dla potrzeb władz wojskowych na gruntach, należących do tychże władz,

z zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych, które należy uzyskać przez Główny Urząd Inżynierji Wojskowej.

Co do właściwości władz wojskowych udzielających pozwolenia na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku — zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

§ 10. Nadzór nad ścisłem przestrzeganiem niniejszych przepisów powierza się komendantowi twierdzy i zarządowi inżynierji twierdzy, w którym koncentruje się załatwianie wszelkich spraw, dotyczących przepisów esplanadowych.

§ 11. Podania prywatnych właścicieli nieruchomości i wogóle prywatnych, jak również urzędowych osób składane ze względu na niniejsze przepisy esplanadowe, przedkładane będą komendantowi twierdzy za pośrednictwem zarządu inżynierji twierdzy.

Zob. uw. do § 9.

Opis granic drugiego (II) i trzeciego (III) rejonu esplanady warszawskiej twierdzy.

1) Drugi (II) rejon, oznaczony na zatwierdzonym planie jasno-czerwoną linją, określa się następującemi granicami:

a) Od brzegu rzeki Wisły przy północno-wschodnim końcu wału ochronnego, położonego pomiędzy wsią Młociny i lasem wsi Buraków Mały w kierunku prostym, przecinając las do granicy rządowych gruntów na wschodnim brzegu jeziora;

b) Wzdłuż południowego brzegu tegoż jeziora do końca granicy gruntów rządowych przy zachodnim brzegu;

c) Stąd w prostej linji, przecinając las folwarków Klaudynów i Izabelin do wierzchołka (wzgórza) oznaczonego na zatwierdzonym planie cyfrą 49, 9;

d) Dalej w prostej linji do kościoła wsi Babice;

e) Następnie w prostej linji do skrętu drogi między wsią Mocierzysz i dworem ku szosie kaliskiej;

f) Następnie wzdłuż drogi do szosy kaliskiej;

g) Stąd w prostej linji do północno-wschodniego kąta folwarku Kazin;

h) Dalej w prostej linji przecinając szosę radomską do południowo-zachodniego kąta folwarku Paluchy;

i) Stąd w prostej linji przecinając szosę puławską do południowej granicy wsi Imielin;

j) Stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg przy folwarku Wolice;

k) Dalej w prostej linji do kościoła w majątku Wilanów;

l) Stąd w prostej linji przecinając las, przylegający do przystanku Wawer do rogu lasu na Brzeskiej (Moskiewskiej szosie) na południowschód wsi Czaple-Glinka;

ł) Dalej w prostej linji, przecinając las Czaple-Glinka i Czaplewizna do skrzyżowania dróg przy południowo-wschodnim skraju obozu;

m) Stąd w prostej linji do południowo-zachodniego rogu cegielni Marki na Wileńskiej (Petersburskiej) szosie;

n) Dalej w prostej linji przecinając Nadwiślańską kolej do zbiegu dróg koło folwarku Tarchomin,

i o) Następnie w prostej linji do brzegu rzeki Wisły i, przecinając ostatnią, do połączenia z początkiem granicy drugiego rejonu.

2) Trzeci (III) rejon oznaczony na zatwierdzonym planie fjoletową linją, określa się następującemi granicami:

a) od północno-zachodniego brzegu wsi Buraków Mały w prostej linji do północnego końca wsi Wólka Węglówka;

b) stąd w prostej linji do leśniczówki (Leśnictwo Klaudyn);

c) dalej w prostej linji do północnego rogu folwarku Izabelin;

d) stąd w prostej linji do domku dróżnika na szosie kaliskiej przy wsi Bronisze;

e) stąd w prostym kierunku do północnego rogu folwarku Jawczyce;

f) dalej równolegle do granicy drugiego (II) do przecięcia z następną granicą trzeciego (III) rejonu;

g) dalej również równolegle do granicy drugiego (II) rejonu, kończąc się na wschodzie przy wschodnim rogu folwarku Jaworów;

h) stąd w prostej linji do południowo-wschodniego rogu folwarku Grabówek;

i) dalej w prostej linji do północno-zachodniego krańca parku folwarku Natalin;

j) następnie wzdłuż północnej granicy tego parku do wschodniego jego rogu;

k) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg przy wschodnim rogu wsi Powsinek;

l) dalej w prostej linji do leśniczówki na Brzeskiej (Moskiewskiej) szosie (Leśnictwo Glinka);

ł) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg na wschód za zabudowaniami poligonu;

m) dalej w prostej linji do przecięcia z rzeką Rządzą w punkcie odległym od granicy drugiego rejonu (II) o 500 sążni;

n) stąd wzdłuż rzeki Rządzy i Mareckiego kanału do skrętu ostatniego na północ;

o) dalej do skrzyżowania dróg we wsi Nowe Dwory i

p) następnie w prostej linji do brzegu rzeki Wisły i przecinając ostatnią do początku granicy trzeciego (III) rejonu na skraju wsi Buraków Mały.

3) Powierzchnia drugiego rejonu, zabarwionego na zatwierdzonym planie żółto, określa się następującemi granicami:

A) Za wylotami linji fortów pierwszej linji i dokoła fortów CZ. Nr. XII i Zacisze drugiej linji:

a) Na północ od zakrętu drogi przy klasztorze Bielany w prostej linji przez węzeł dróg wojskowych fortu Nr. II do drogi wojskowej w kierunku fortu lit. A.;

ą) stąd w prostej linji do przecięcia drogi wojskowej między fortami lit. A. i Nr. III z drogą polną;

b) dalej wzdłuż drogi wojskowej do skrzyżowania tejże z wojskową drogą do fortu Nr. III;

c) następnie do skrzyżowania drogi między fortami Nr. III i Nr. IV z drogą polną;

ć) stąd w prostej linji do skrzyżowania drogi wojskowej na fort Nr. IV z szosą kaliską;

d) dalej w prostej linji do skrzyżowania drogi wojskowej na fort Nr. V z drogą polną na Solipsie;
e) stąd w prostej linji do załamania radomskiej szosy z tyłu fortu Nr. VI;
ę) dalej w prostej linji do węzła dróg wojskowych z tyłu fortu Nr. VII;
f) stąd w prostej linji do skrzyżowania drogi wojskowej z drogą polną do Służewca;
g) wzdłuż drogi wojskowej do szosy puławskiej;
h) dalej w prostej linji do węzła dróg wojskowych z tyłu fortu Nr. VIII;
i) stąd w prostej linji do skrzyżowania drogi wojskowej z tyłu fortu Nr. 9 z drogą ze Sielc;
j) dalej w prostej linji do skrzyżowania ulic w Szopach Polskich;
k) stąd do skrzyżowania drogi między Szopami Polskiemi i Niemieckiemi z puławską szosą;
l) wzdłuż tejże szosy do drugiej alei parku w Wierzbnie;
ł) do skrzyżowania wojskowej drogi z fortu Nr. 9 z ulicą we wsi Czerniaków;
m) stąd do rogu granicy pierwszego rejonu esplanady na skraju wsi Siekierki II Duże;
n) następnie wzdłuż granicy pierwszego rejonu do brzegów Wisły i wzdłuż brzegu do miejsca odległego o 348 sążni od baterji X;
o) dalej w prostej linji do skrzyżowania toru kolejowego kolei nadwiślańskiej z drogą z Gocławka do Grzybowa;
p) stąd do zbiegu dróg z tyłu fortu Kawęczyn;
r) dalej do skrzyżowania wileńskiej kolei z drogą z Lewinowa do Ząbek;
s) stąd do skrzyżowania brzeskiej linji kolejowej z drogą z Kawęczyna do Koziej Góry Grochowskiej;
t) wzdłuż linji kolei żelaznej do skrzyżowania jej z drogą z Grochowa do Koziej Góry Grochowskiej;
u) dalej do skrzyżowania wileńskiej (petersburskiej) szosy z drogą wojskową z tyłu fortu Nr. XIII;
w) wzdłuż wileńskiej szosy do skrzyżowania jej z drogą z folwarku Lewicpol do cegielni;
x) stąd do zakrętu drogi z Bródna do Grodziska;
y) dalej do skrzyżowania drogi z folwarku Ustronie z drogą przez Aleksandrów;
z) stąd wzdłuż drogi do skrzyżowania z mławską szosą;
ź) dalej przez Wisłę do skrzyżowania dróg w folwarku Ruda Ewansa i
ż) stąd do pierwotnego punktu a.

B. Dokoła fortów i umocnień Wierzbno, Mały Rakowiec:

a) Od zakrętu drogi z folwarku Ruda Ewansa do Kaskady wzdłuż samej drogi do drugiego jej zakrętu;
b) stąd do północno-wschodniego skraju folwarku Parysów;
c) dalej do skrzyżowania dróg polnych przed fortem P.;
d) stąd do południowo-wschodniego skraju parku Burce;
e) dalej do zakrętu drogi z Odolan do Koła;
f) stąd do skrzyżowania kolei wiedeńskiej z drogą do cegielni;
g) dalej do południowego skraju jeziora przed fortem;
h) stąd do południowo-zachodniego skraju parku przy radomskiej szosie;
i) dalej do południowo-zachodniego skraju Wyględów;

j) stąd do skrzyżowania drugiej ulicy parku Wierzbno i puławskiej szosy;

k) wzdłuż tejże szosy do granicy pierwszego rejonu esplanady;

l) stąd w prostej linji do drogi z Szop Niemieckich do Warszawy; pośrodku między drogą wojskową fortu M i granicą pierwszego rejonu esplanady;

ł) dalej do północnego skraju parku Rakowiec;

m) stąd do skrzyżowania radomskiej szosy z drogą do cegielni;

n) dalej do skrzyżowania drogi od cegielni z granicą pierwszego rejonu esplanady (na drodze wojskowej);

o) od skrzyżowania granicy pierwszego rejonu z najbliższą od fortu drogą do skrzyżowania drogi wojskowej przy forcie Czyste;

p) wzdłuż drogi wojskowej i dalej w prostym kierunku do drogi wojskowej ku fortowi W.;

r) stąd w prostej linji do rogu granicy pierwszego rejonu esplanady;

s) stąd do drogi, prowadzącej z Powązek do obozu;

t) wzdłuż wspomnianej drogi do skrzyżowania z drogą wzdłuż obozów;

u) stąd do skrzyżowania szosy przez Młociny z drogą prowadzącą ku wschodowi od Marymontu i Kaskady;

w) wzdłuż ostatniej do wyjściowego punktu a.

C. Dokoła fortów Grochów i XI.:

a) od węzła dróg na wschodnim skraju wsi Gocław do zakrętu drogi wojskowej z tyłu fortu XI;

b) stąd do zakrętu siedleckiej (moskiewskiej) szosy;

c) dalej do skrzyżowania nadwiślańskiej kolei z drogą z Grochowa;

d) wzdłuż linji powyższej kolei do skrzyżowania z drogą z Kawęczyna od Górek Grochowskich;

e) wzdłuż ostatniej drogi do siedleckiej (moskiewskiej) drogi;

f) stąd do rogu kanału wypływającego z jeziora przy folwarku Gocławek;

g) dalej do wyjściowego punktu a.

9.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

zatwierdzone przez Władzę Najwyższą

z dnia 19 października 1912 r.

w sprawie ogłoszenia Grodna za obszar warowny.

(Dz. ustaw i rozporządzeń Rządu rosyjskiego. Rok 1912, Nr. 236, poz. 2117).

Minister Sprawiedliwości przedłożył w dniu 4.XI.1912 roku Senatowi rządzącemu celem opublikowania, zatwierdzone przez Władzę Najwyższą dnia 19.X.1912 roku, następujące rozporządzenie Rady Ministrów:

Miasto Grodno ogłasza się jako obszar warowny.

10.

Przepisy o utrzymaniu esplanady twierdzy Osowiec i wznoszeniu na esplanadzie zabudowań.

Zatwierdzone najwyższym rozkazem z dnia 26 marca 1896 r.

§ 1. Esplanada twierdzy Osowiec obejmuje całą najbliższą okolicę głównego czyli centralnego umocnienia, przednich jego fortów i bateryj na przestrzeni uwidocznionej na zatwierdzonym planie.

§ 2. Miejscowości znajdujące się w obrębie esplanady, podlegają co do zabudowania i zmiany innemi sposobami, poniżej wskazanym ograniczeniom.

§ 3. Ze względu na stopień i charakter tych ograniczeń, esplanada twierdzy podzielona jest na dwa rejony, oznaczone na generalnym planie Nr. Nr. I i II.

§ 4. Pierwszy rejon (I) obejmuje całą przestrzeń pomiędzy umocnieniami Nr. Nr. I, II i III i najbliższą okolicę poza umocnieniami na 600 sążni od grzbietu pochyłości zewnętrznych kątów czołowych szańców.

§ 5. Drugi (II) rejon rozciaga się na 400 sążni przed granicą pierwszego rejonu.

§ 6. Granice rejonów esplanady winny być oznaczone, gdzie wymaga potrzeba, kamiennemi znakami granicznemi, nad całością których ciągłą pieczę rozciągają miejscowe władze policyjne.

§ 7. Na terenie całej esplanady twierdzy w rejonach I i II zabronione są bez specjalnego zezwolenia komendanta uzyskiwanego przez urząd inżynierji twierdzy:

1) wszelkie stałe zmiany powierzchni w górę i w dół, a w szczególności urządzanie dołów dla dobywania piasku, gliny, kamienia zarówno jak urządzenia stałych składów kamienia i innego trudnego do usunięcia materjału poza przeznaczonem na ten cel miejscem.

2) urządzanie tam, grobli, rowów, kanałów, stawów, instalacyj wodnych, dróg polnych, bruków, szos i kolejek, zarówno przeróbka istniejących tego rodzaju urządzeń.

3) urządzanie parków, szkółek drzewnych i zasiewów lasów;

4) wznoszenie kościołów, dzwonnic i innych budynków wieżowych, jak również przebudowa istniejących.

Zgłoszona w tym względzie prośba nie może być załatwioną negatywnie, jeżeli projektowana budowla nie osłania miejscowości od prostych strzałów twierdzy i nie działa szkodliwie na napełnianie wodą rowów i terenów przedszańcowych oraz nie zmniejsza głębokości rzek, przepływających koło twierdzy, jak również o ile nie ułatwia obserwacji wnętrza twierdzy i jej umocnień.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 8 lutego 1930 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

§ 8. W wymienionych rejonach esplanady twierdzy znajdują się następujące miejscowości zaludnione i urządzenia:

W pierwszym rejonie:

na lewym brzegu rzeki Bobra: nasyp Brzesko — Grajewskiej kolei, mosty kolejowe przez rzekę Bóbr i Łyski kanał, dwa domki dróżników (b),

zagroda osadnika (g), wojskowe przedmieście i zabudowania twierdzy (a), handlowe przedmieście (w), piętrowy dworzec kolejowy Goniądz, magazyn towarowy (d), dwie wieże ciśnień (w) i osada Szwedzki Most.

Na prawym brzegu: domek dróżnika (b), część wsi Nowy Osowiec, nasyp kolejowy, nasyp kolejki do umocnienia Nr. 2 i zabudowania twierdzy (a).

W drugim rejonie:

na prawym brzegu rzeki Bobra: leśniczówka, cztery zagrody osadników (g), domek dróżnika (b), wieś Białogrądy i części wsi Nowy Osowiec.

§ 9. Wewnątrz drugiego rejonu esplanady:

A. wzbronione bezwzględnie:

1) wznoszenie murowanych budynków lub ich części, z wyjątkiem kominów i pieców, jak również fundamentów murowanych powyżej dwuch stóp nad powierzchnią;

2) urządzenie wszelkiego rodzaju sklepień piwnic murowanych lub żelaznych;

3) budowa stałych pieców dla wypalania cegły i wapna jak również innych większego rozmiaru pieców, używanych do celów przemysłowych.

B. Za pozwoleniem komendanta udzielonego przez urząd inżynierji twierdzy zezwala się:

1) urządzać cmentarze,

2) wznosić budowle, zabronione w punkcie A;

3) wznosić kominy fabryczne.

Zezwolenie winno być udzielone jeśli projektowane budowle drewniane na fundamentach nie są wyższe od dwuch stóp od powierzchni, gdy kominy nie wznoszą się ponad sześć sążni i nie mogą być pomocnemi nieprzyjacielowi do orjentacji w terenie.

Z uwagi na postanowienie art. 342 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202) wszelkie bezwzględne zakazy co do wzniesienia, przebudowy lub zmiany budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie fortyfikacyjnym zostały uchylone. Wzniesienia, przebudowa lub zmiana budynku w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego wymaga pozwolenia władzy wojskowej, która w myśl § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 6. może go udzielić, o ile projektowane wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego.

§ 10. Wewnątrz pierwszego rejonu:

A. Wzbronione bezwzględnie:

1) wszystko wzbronione w §§ 7 i 9;

2) budynki mieszkalne wszelkiego rodzaju oraz piwnice;

3) pomniki wszelkiego rodzaju;

4) urządzanie żywopłotów.

B. Z pozwolenia komendanta udzielonego przez urząd inżynierji twierdzy zezwala się:

1) Wznoszenie budowli drewnianych, jak stodół, spichrzy, wiatraków, stajni i t. d.

2) wszystkie budowle niewzbronione poprzedniemi przepisami, paleniska przenośne, parkany drewniane i ogrodzenia żelazne, które mogą być łatwo zdjęte, i studnie;

3) stróżówki (domki mieszkalne dla dozorców).

Zezwolenie winno być udzielone:

a) Jeżeli budowle projektowane nie będą bliżej niż o 300 sążni od grzbietu stoku szańców lub umocnień, gdy fundamenty będą nie wyższe od jednej stopy nad powierzchnię i

b) jeśli stróżówki nie zajmują ponad cztery sążnie kwadratowe i są zaopatrzone w przenośne piece metalowe z żelaznemi kominami.

Zob. uw. do § 9.

§ 11. Z pozwolenia komendanta udzielanego przez zarząd inżynierji twierdzy zezwala się na terenie esplanady twierdzy przedsiębiorcom robót w twierdzy wznoszenie czasowych pomieszczeń dla robotników, koni, taboru i materjału z obowiązkiem rozebrania tych urządzeń i wyrównania terenu na koszt przedsiębiorcy, gdy konieczność tych urządzeń ustanie, a w wypadku okoliczności wojennych niezwłocznie na żądanie komendanta bez żadnego ze strony Skarbu odszkodowania.

Co do udzielania pozwoleń na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w granicach obszaru warownego lub w rejonie umocnionym zob. rozporządzenie Ministra spraw wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

§ 12. Istniejące na terenie esplanady murowane i drewniane budowle, nieodpowiadające wymienionym powyżej warunkom, mogą być w razie potrzeby poprawiane i utrzymywane w tym stanie w jakim obecnie istnieją. W wypadku przebudowy i zamiany przez nowe należy uzyskać zezwolenie naczelnego zarządu inżynierji za pośrednictwem komendanta. Ścisłe przestrzeganie zapodanych przepisów należy do obowiązków komendanta i szefa zarządu inżynierji twierdzy.

Zob. uw. do § 11.

11.

PRZEPISY O UTRZYMANIU ESPLANADY BRZESKIEJ TWIERDZY.

zatwierdzone najwyższym rozkazem z dnia 26 marca 1896 r.

§ 1. Esplanada Brzeskiej twierdzy obejmuje: a) najbliższą okolicę głównego ogrodzenia twierdzy i b) okolicę zewnętrznych fortów twierdzy. Esplanada dzieli się na 4 rejony.

§ 2. Granice rejonów oznacza się ustawieniem, gdzie zachodzi potrzeba, znaków granicznych, opieka nad któremi należy do miejscowych i fortecznych władz policyjnych.

§ 3. Granice drugiego (II) rejonu esplanady określa się odległością 150 sążni skrzyżowania linji tych granic w tył od grzbietu stoku środka wylotu przednich umocnień, a granice I, III i IV rejonów są szczegółowo opisane w specjanym załączonym wykazie granic i oznaczone na zatwierdzonym planie generalnym: pierwszy (I) rejon ciemno-czerwoną barwą i znakiem I, drugi (II) niebiesko-czerwoną barwą i znakiem II, trzeci (III) rejon jasno-czerwoną barwą i znakiem III i czwarty (IV) rejon fioletową barwą i znakiem IV.

§ 4. Miejscowości, znajdujące się na terenie esplanady, pod względem zabudowania i zmiany w inny sposób, podlegają następującym ograniczeniom.

§ 5. Na całej esplanadzie, oznaczonej na zatwierdzonym planie: 1) dozwolone jest, lecz jedynie za pozwoleniem komendanta, w zależności od warunków obrony twierdzy:

a) wszelka czasowa zmiana powierzchni ziemi, jak to: urządzenie terenów dla wydobywania piasku, gliny, kamienia, jak również urządzenie czasowych składów kamienia i innych trudno usuwalnych materjałów w miejscach wskazanych przez komendanta twierdzy.

b) urządzenie nowych nasypów, grobli, rowów kanałów, stawów, instalacji wodnych, dróg polnych, brukowanych szos, jak również zmiany w istniejących tego rodzaju urządzeniach, wszystko w rozmiarze i kierunku wskazanym przez komendanta twierdzy, o ile wszelkie tego rodzaju urządzenia nie będą ujemnie wpływać na istniejące lub przewidywane w przyszłości dla celów obrony różnego rodzaju instalacje wodne.

2) dozwolone jest za pozwoleniem naczelnego zarządu inżynierji uzyskiwanem za pośrednictwem komendanta twierdzy:

a) wznoszenie kościołów i dzwonnic i zmiany w już istniejących,

b) budowa lub przebudowa istniejących linji kolejowych, urządzeń i budynków, z wyjątkiem wymienionych w punkcie 5 działu B § 8 stróżówek.

Zob. rozporządzenie Ministra spraw wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. w sprawie udzielania przez władze wojskowe pozwoleń na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w pobliżu twierdz lub w rejonach fortyfikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

§ 6. (według redakcji z 19.IX.1899 r.) W drugim (II) rejonie esplanady znajduje się miasto Brześć z Wołyńskiem przedmieściem i miasteczko Terespol. Zabudowanie wymienionych miejscowości dokonywa się według uprzednio zatwierdzonych przez władze wojskowe planów odnośnie do szrokości i kierunku ulic. Budynki murowane w tych miejscowościach nie mogą przewyższać sześciu sążni, licząc od miejscowego poziomu do szczytu dachu, przytem na wznoszenie takich budynków winno być uzyskane każdorazowe zezwolenie komendanta twierdzy.

Na miejskich, dworskich i włościańskich gruntach, oznaczonych na zatwierdzonym planie w dniu 26 marca 1869 r. żółtą barwą i literą N), przylegających do zabudowań intendentury, między granicą miasta, linją kolejową i prostemi przeprowadzonemi w odległości 50 sążni od kompleksu wyżej wymienionych zabudowań B. W. G. D. i E. dozwala się wznoszenie drewnianych mieszkalnych i niemieszkalnych budynków i ich części na warunkach, jakie określają wznoszenie takich zabudowań w mieście Brześciu.

Na pasie gruntu z północnej strony kompleksu intendentury między linami B. W. i ulicą Ceglaną zezwala się na wznoszenie za wiedzą komendanta twierdzy mieszkalnych i niemieszkalnych budowli, lecz tylko murowanych. Na przestrzeni między ulicą Ceglaną i kompleksem intendentury od strony północnej, granica których oznaczona na załączonej części planu esplanady linją G H wznoszenie nowych jakichbądź zabudowań rządowych lub prywatnych jak również remont istniejących jest bezwzględnie wzbronione. Powyższy zakaz rozciąga się na pas gruntu od strony zachodniej i południowej kompleksu, zawarty między linją N I K, oznaczającą linję budynków kompleksu, ulicą Kobryńską i linję G D E oznaczającą 50 sążniowy odstęp od granicy wymienionych budynków.

Z uwagi na przepis art. 342 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 202) wszelkie bezwzględne zakazy co do wzniesienia, przebudowy lub zmiany budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie umocnionym zostały uchylone. Wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego wymaga pozwolenia władzy wojskowej, która w myśl § 1 rozporządzenia Ministra spraw wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) może go udzielić, o ile projektowane wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku, nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego.

§ 7. Na wszystkich pozostałych terenach drugiego (II) rejonu jak również na terenie całego czwartego (IV) rejonu.

A) Nie zezwala się zupełnie:

a) Wznosić wszelkiego rodzaju budowle murowane lub ich części jak również wyprowadzać fundamenty i cokoły powyżej 2 stóp od poziomu.

b) Urządzać wszelkiego rodzaju sklepienia oraz piwnice z żelaza i kamienia.

c) Wznosić stałe piece dla wypalania cegły i wapna oraz wszelkiego rodzaju kominy fabryczne,

d) Urządzać parki, sady i szkółki drzew.

B) Zezwala się za pozwoleniem komendanta, w zależności od warunków obrony twierdzy, oprócz urządzeń wskazanych w § 5-ym niniejszych przepisów również:

a) Wszystko to co nie zabronione ustępem a) powyższego paragrafu.

b) Urządzenie cmentarzy.

Zob. uw. do § 6.

§ 8. Wewnątrz I i III rejonu.

A) Wzbronione zupełnie:

1) wszystko wzbronione w § 7-ym niniejszych przepisów oraz budowa kominów fabrycznych murowanych i urządzenie nowych cmentarzy.

2) drewniane budowle mieszkalne i ich części.

3) wszelkiego rodzaju pomniki oprócz wymienionych w punkcie 2-im ustępu B) niniejszego paragrafu.

4) urządzenie parków, sadów, szkółek drzew i lasów oraz żywopłotów.

B) Zezwala się jedynie za pozwoleniem komendanta twierdzy w zależności od warunków obronnych twierdzy oprócz wspomnianych w § 5-ym niniejszych przepisów, również na:

1) wznoszenie niemieszkalnych budynków drewnianych i ich części na cokołach murowanych nie wyżej jednej stopy nad poziom.

2) urządzanie pomników jako płyt kamiennych.

3) wznoszenie drewnianych parków i łatwo się rozbierających ogrodzeń żelaznych.

4) urządzanie drewnianych piwnic, dołów z obwałowaniem nie wyżej nad dwie stopy nad poziom, jak również dołów kloacznych i studzien.

5) wznoszenie w pierwszym rejonie drewnianych stróżówek o ile nie zajmują one ponad cztery sążnie kwadratowe i są zaopatrzone w przenośne piecyki żelazne.

Zob. uw. do § 6.

§ 9. Istniejące obecnie w granicach esplanady murowane i drewniane budowle i inne urządzenia, nieodpowiadające przepisom §§ 6, 7, 8 i 9 mogą być w razie potrzeby poprawiane i remontowane w tym

stanie w jakim się znajdują; przebudowa, zamiana, przeniesienie mogą być uskuteczniane jedynie za zezwoleniem naczelnego zarządu inżynierji uzyskanego za pośrednictwem komendanta twierdzy.

Zob. uw. do § 5.

§ 10. Wszelkiego rodzaju zabudowania i wogóle urządzenia na terenie rejonów esplanady, wzbronione niniejszemi przepisami, mogą być wnoszone na potrzeby władz wojskowych na gruntach do władz tych należących za pozwoleniem Ministra Spraw Wojskowych, uzyskanem przez naczelny zarząd inżynierji.

§ 11. Przestrzeganie ścisłe niniejszych przepisów esplanadowych ciąży na komendancie twierdzy i kierowniku zarządu inżynierji twierdzy.

§ 12. Prośby prywatnych właścicieli nieruchomości i wogóle osób prywatnych i urzędów, zgłaszane w sprawach dotyczących niniejszych przepisów, przedkłada się komendantowi twierdzy za pośrednictwem zarządu inżynierji twierdzy, który to zarząd przeprowadza manipulacje.

Zob. uw. do § 5.

Opis granic rejonów esplanady Brzeskiej twierdzy.

1) Pierwszy rejon, oznaczony na zatwierdzonym planie ciemno-czerwonym pasem, określa się następującemi granicami:

a) od północno-wschodniego skraju m. Terespola wzdłuż wschodnich krańców miasteczka do przecięcia z warszawską szosą,

b) dalej w prostej linji do południowego skraju folwarku Łobaczewskiego,

c) stąd w prostej linji do południowego skraju dworu Pelczyce,

d) dalej w prostej linji do północno-zachodniego skraju mostu koło wołyńskiego przedmieścia,

e) stąd w prostej linji do granicy miasta na prawym brzegu rzeki Muchawca,

f) dalej wzdłuż granicy miejskiej do granicy działki kolejowej, stacji Brześć Główny.

g) stąd do wschodniego skraju wsi Rzeczyce,

h) dalej w prostej linji przez północną granicę folwarku Rzeczyce do granicy drugiego (II) rejonu esplanady,

i) stąd w prostej linji do północno-wschodniego skraju miasteczka Terespol.

2) Trzeci (III) rejon oznaczony na zatwierdzonym planie jasno-czerwonym pasem, określa się następującemi granicami:

a) od południowego skraju wsi Somowicze do skrzyżowania dróg ze wsi Koroszczyn i z szop cegielni.

b) dalej w prostej linji do północnego skraju osady Lebiedziew.

c) stąd w prostej linji do południowego skraju osady Żuki,

d) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg przy południowo-wschodnim skraju osady Dubiniki,

e) dalej w prostej linji do domku dróżnika na linji kolei południowo-zachodniej,

f) stąd w prostej linji do wschodniego skraju wsi Pugaczewo,

g) stąd w prostej linji przez wschodni skraj osady Guźnia do skrzyżowania z moskiewsko-brzeską szosą,

h) dalej w prostej linji do północno-wschodniego skraju osady Płaska,
i) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg ze wsi folwarku Katenburg na brzegu rzeki Leśnej,
j) wzdłuż lewego brzegu Leśnej do południowego skraju mostu południowo-zachodniej kolei,
k) stąd w prostej linji ku początkowi granicy trzeciego (III) rejonu przy południowym skraju wsi Somowicze,
3) Czwarty (IV) rejon, oznaczony na zatwierdzonym planie fioletowym pasem, określa się następującemi granicami:
a) od północno-zachodniego skraju wsi Koroszczyn do skrzyżowania drogi z Koroszczyna z warszawską szosą i dalej w tym kierunku do toru Warszawsko-Terespolskiej kolei,
b) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg z Małych Kobylan i ze wsi Lebiedziew do Kożanówki,
c) dalej w prostej linji do północno-wschodniego skraju wsi Kołpinek,
d) stąd w prostej linji przez rzekę Bug ku południowo-zachodniemu skrajowi wsi Bernady,
e) stąd w prostej linji do skrzyżowania dróg z folwarku Plonta z drogą z Małych Herszanowicz,
f) dalej w prostej linji do toru kolejowego pośrodku odległości między budkami kolejowemi,
g) stąd w prostej linji do północno-zachodniego skraju Czerwonego Dworu na brzegu rzeki Muchawca,
h) dalej w prostej linji do budki kolejowej przy torze Moskiewsko-Brzeskiej kolei obok drogi do folwarku Zadworce,
i) stąd w prostej linji do południowo-zachodniego skraju wsi Moszczenka,
j) dalej w prostej linji przez rzekę Leśną do północno-wschodniego skraju Starej Wsi,
k) stąd w prostej linji do północno-wschodniego skraju folwarku Skoki i wzdłuż jego północnej granicy,
l) dalej w prostej linji do północno-zachodniego skraju wsi Klejniki,
m) stąd w prostej linji do brzegu Bugu przy północno-zachodnim skraju wsi Kukuryki i
n) dalej w prostej linji do punktu wyjściowego granicy czwartego (IV) rejonu.

II. BYŁY ZABÓR NIEMIECKI.

12.

U S T A W A

z dnia 21 grudnia 1871 r.

o ograniczeniach własności nieruchomej w okolicach twierdz.

(Dz. U. Rzeszy Niemieckiej z 1871 r. Nr. 51 str. 459).

§ 1. Użytkowanie własności nieruchomej w najbliższej okolicy już istniejących stałych warowni, jak również tych, które będą założone w przyszłości, podlega trwałym ograniczeniom stosownie do postanowień niniejszej ustawy.

§ 2. W celu ustalenia tych ograniczeń najbliższy obszar przylegający do twierdz dzieli się na rejony, które zależnie od oddalenia od najdalej położonej zewnętrznej linji obrony oznacza się kolejno jako pierwszy, drugi, trzeci rejon.

W razie istnienia przy twierdzach kilku linij obwarowań, pozostających we wzajemnej zależności i położonych jedna przed drugą, obszar między niemi tworzy rejony wewnętrzne (między-rejony).

Przy twierdzach z cytadelą okręg rejonowy położony przed zwróconemi ku miastu fortyfikacjami nazywa się esplanadą.

§ 3. Rejony wymierza się od kątów wysuniętych krytej drogi, a to od górnej krawędzi stoku (glacis), zaś w razie braku pochyłości od zewnętrznej krawędzi rowu, lub w razie braku rowu od linji ognia przedpiersia, względnie od zewnętrznej strony murów posiadających strzelnice.

§ 4. Pierwszy rejon przy wszystkich twierdzach oraz odosobnionych fortach, które mają by wybudowane, obejmuje położony dokoła nich teren w promieniu 600 metrów. Przy twierdzach położonych nad wodą i posiadających specjalne obwarowania szyi obejmuje ponadto teren położony między temi obwarowaniami a brzegiem.

§ 5. Drugi rejon obejmuje teren między zewnętrzną granicą pierwszego rejonu a linją przeprowadzoną od niej w odstępie 375 metrów.

Odosobnione forty nie mają drugiego rejonu, jednak przylegający do nich teren o szerokości 1650 m. licząc od granicy pierwszego rejonu, podlega ograniczeniom ustanowionym dla trzeciego rejonu.

§ 6. Trzeci rejon obejmuje przy wszystkich twierdzach teren o szerokości 1275 m., licząc od zewnętrznej granicy drugiego rejonu.

§ 7. Rejony wewnętrzne dzielą się na ścisłe i zwykłe. Pierwsze obejmują teren o szerokości 75 m., licząc od tylnej lub wewnętrznej linji obwarowań.

§ 8. Przy zakładaniu nowych obwarowań dowództwa wytyczają oba najbliżej nich położone rejony, jak również esplanady i rejony wewnętrzne, przy współudziale władz policyjnych, naczelników miejscowych tudzież posiadaczy samoistnych dóbr ziemskich, oraz oznaczają takowe za pomocą stałych znaków (kamieni rejonowych).

Od tej chwili zaczynają obowiązywać ograniczenia w użytkowaniu własności nieruchomej.

§ 9. Bezpośrednio po wyznaczeniu granic rejonów dowództwo powinno sporządzić plan rejonów i kataster rejonów.

Plan rejonów powinien odpowiadać ogólnym wymogom planu sytuacyjnego, w szczególności powinien podawać kierunek i odzielenie granic rejonów od szańców twierdzy, miejsce umieszczania i numer znaków granicznych, oraz wykazywać położenie, sposób użytkowania i właściwości poszczególnych gruntów, znajdujących się w obrębie rejonu.

Kataster rejonowy zawiera w odniesieniu do planu rejonowego:

1) nazwiska posiadaczy poszczególnych gruntów,

2) opis stanu i rozmiarów, tudzież datę powstania wszelkich budowli i urządzeń, znajdujących się w obrębie obu pierwszych rejonów i rejonów wewnętrznych,

3) uwagi o uprawnieniach do odszkodowania na wypadek zdemolowania.

§ 10. Wszelkie władze obowiązane są w celu sporządzenia planu rejonowego i katastru rejonowego udzielać dowództwu bezpłatnego dostępu do znajdujących się w ich posiadaniu map polowych, zarysów, planów, rysunków, rejestrów pomiarowych i bonitacyjnych (Vermessungs und Bonitirungsregister), katastrów i t. p., albo dostarczyć te przedmioty za pokwitowaniem.

§ 11. Plan rejonowy i kataster rejonowy mają być wyłożone przez sześć tygodni dla publicznej wiadomości w tych granicach, na których obszarze objęte niemi grunta się znajdują.

Naczelnik gminy powinien podać do wiadomości publicznej początkowy dzień wyłożenia, w sposób w danej gminie zwyczajowo przyjęty.

Publiczne obwieszczenie powinno zawierać wezwanie do zgłoszenia ewentualnych zarzutów, termin dla ich wnoszenia u naczelnika gminy, oraz ostrzeżenie, że po upływie tego terminu kataster zostanie zatwierdzony.

Wszelkie wniesione w tym terminie zażalenia i wnioski mają być opatrzone datą ich wniesienia, zebrane i po upływie terminu przepisanego dla ich zgłoszenia doręczone dowództwu, wraz z zaświadczeniem o dokonanem publicznem wyłożeniu i o przepisanem publicznem obwieszczeniu.

Dowództwo rozpatruje zarzuty i wydaje decyzję.

Osobom zainteresowanym przysługuje przeciw tej decyzji rekurs do państwowej komisji rejonowej w ciągu cztero-tygodniowego terminu prekluzyjnego od jej otrzymania.

Po upływie tego terminu, względnie po nadejściu załatwienia rekursu, następuje zatwierdzenie katastru i planu przez dowództwo. Właściwi naczelnicy gmin zostają o tem zawiadomieni i powinni fakt stwierdzenia podać do wiadomości publicznej.

§ 12. Dowództwo jest obowiązane troszczyć się o to, aby wszelkie zmiany dotyczące budowli, posiadania, użytkowania albo przeznaczenia gruntów były dodatkowo uwidocznione w planie rejonowym i katastrze rejonowym.

§ 13. W obrębie wszystkich rejonów są wzbronione bez zgody dowództwa, z zachowaniem jednak postanowień § 30:

1) Wszelkie trwałe zmiany wysokości terenu, w szczególności zakładanie i prowadzenie kopalń gliny i piasku, kamieniołomów i wapniarek, urządzanie placów do składania ciężarów, jak również wszelkie podobne składy na placach do tego nie wyznaczonych;

2) wszelkie urządzanie i zmiany grobli, tam, rowów jak również urządzeń odwadniających lub nawadniających i innych budowli wodnych; podobnie wszelkie budowanie albo zmiany szos, dróg i kolei;

3) Zakładanie większych parków, szkółek leśnych i lasów;;

4) wznoszenie i zmiany wież kościelnych i dzwonnic, oraz wszelkich wieżowych konstrukcyj.

Zezwolenia nie można odmówić, jeżeli wyżej wymienione nowe urządzenia, względnie zmiany nie wpływają ujemnie na przyziemny obstrzał fortów i nie powodują żadnego szkodliwego wpływu na bieg wody w rowach fortecznych, na zalewy przedpola i na głębokość koryta rzek, pozostających w związku z urządzeniami fortecznemi, lub jeżeli nie zostanie ułatwiony przez nie wgląd do fortów.

Z uwagi na postanowienie art. 342 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23/28 poz. 202) wszelkie bezwzględne zakazy co do wzniesienia, przebudowy lub zmiany budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie fortyfikacyjnym zostały uchylone. Wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego wymaga pozwolenia władzy wojskowej — która w myśl § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) może go udzielić, o ile projektowane wzniesienie, przebudowa, lub zmiana budynku nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego.

§ 14. Co do szerokości i kierunku ulic w trzecim rejonie potrzeba przy zatwierdzeniu planów zabudowania zgody państwowej komisji rejonowej (§ 31).

§ 15. W obrębie drugiego rejonu są:

A. zakazane (niedopuszczalne):

1) wszelkie murowane (masywne) budowle lub ich części, z wyjątkiem murowanych (masywnych) urządzeń do palenia i takich murowanych (masywnych) fundamentów, które nie wznoszą się ponad otaczający teren wyżej niż 30 cm.;

2) wszelkiego rodzaju budowle sklepione, oraz kamienne lub żelazne przykrycia piwnic;

3) budowanie stałych pieców do wypalania cegły lub wapna, oraz wogóle wszelkich o większych rozmiarach murowanych pieców, przeznaczonych do celów fabrycznych i wogóle przemysłowych;

B. zakazane (niedopuszczalne) bez zgody dowództwa:

1) zakładanie cmentarzy;

2) wznoszenie mogił wyższych ponad 50 cm., oraz pomników z kamienia lub żelaza, które w częściach wystających ponad powierzchnię ziemi więcej jak 50 cm. posiadają większą grubość jak 15 cm. dla kamienia, względnie 2 cm. dla żelaza;

3) wznoszenie budowli nie zakazanych już w myśl postanowień pod A.

Zezwolenia nie można odmówić przy zachowaniu następujących postanowień.

a) budowle mogą być tylko bądź z drzewa, bądź o konstrukcji żelaznej, łatwo dającej się zburzyć, według oceny władz wojskowych, bądź z muru pruskiego o grubości nie większej jak 15 cm.; jednak mogą one posiadać dach z dachówek, murowane urządzenia do palenia, o ile te ostatnie nie są zakazane w myśl przepisów pod A. Nr. 3, tudzież murowane fundamenty, które nie wznoszą się ponad otaczający teren więcej jak 30 cm.;

b) wysokość budowli do szczytu dachu nie może przewyższać 13 m.;

c) piwnice mogą posiadać tylko belki drewniane lub lekkie żelazne, ze zwykłemi odstępami między belkami i drewnianą podłogą ponad niemi;

4) budowanie murowanych dymnych kominów.

Zezwolenia nie można odmówić, gdy wysokość nie przewyższa 10 m.

Zob. w sprawie wznoszenia, przebudowy lub zmiany budynku uw. do § 13.

§ 16. Dla zwykłego rejonu wewnętrznego obowiązują postanowienia takie, jak dla drugiego rejonu, podane w § 15, jednak z następującemi zmianami:

do A. — w szczególnych okolicznościach można zezwolić na wznoszenie budowanych budowli i sklepionych urządzeń.

do B. — 3 b. — wysokość budynków do szczytu dachu nie może przewyższać 8 m.

§ 17. W pierwszym rejonie jest:

A. zakazane (niedopuszczalne):

1) wszystko, co zakazano w drugim rejonie; murowane fundamenty nie mogą jednak wznosić się ponad otaczający teren więcej jak 15 cm.;

2) wszelkiego rodzaju domy mieszkalne;

3) budowle z innego materjału, jak z drzewa albo konstrukcji żelaznej łatwo dającej się zburzyć według oceny władz wojskowych; piwnice, albo urządzenia do palenia mocno połączone z ziemią; budowle o większej wysokości jak 7 m. do szczytu dachu, tudzież inne materjały, służące do pokrywania dachów, różne od drzewa, słomy, trzciny, papy dachowej, cynku lub łupku;

4) ustawianie lokomobil w ścisłem połączeniu z budowlami, albo na terenie, z którego nie mogłyby być szybko usunięte;

5) pomniki z kamienia lub z żelaza, które w części wznoszącej się ponad powierzchnię ziemi nie więcej jak 50 cm., posiadają szerokość większą niż 30 cm.

6) Zakładanie nowych ogrodzeń i żywopłotów.

B. zakazane (niedopuszczalne) bez zgody dowództwa:

1) zakładanie cmentarzy,

2) wznoszenie mogił o wysokości ponad 50 cm., tudzież pomników z kamienia lub żelaza, które w częściach, wznoszących się ponad powierzchnię ziemi więcej jak 50 cm. posiadają grubość większą niż 15 cm. dla kamienia, względnie 2 cm. dla żelaza;

3) wznoszenie drewnianych wiatraków;

Zezwolenia nie można odmówić, gdy odległość od fortów wynosi 300 m. lub więcej;

4) wszelkie budowle nie oznaczone powyżej jako zakazane, przenośne urządzenia do palenia, drewniane lub żelazne ogrodzenia, te ostatnie o ile bez trudności dadzą się usunąć, studnie.

Zezwolenia można odmówić tylko wtedy, gdy chodzi o wszelkiego rodzaju urządzenia mieszkalne. Jednak w razie wykazanej konieczności obecności stróża nie można odmówić zezwolenia na postawienie na jakiemkolwiek miejscu domku dla niego, zaopatrzonego w przenośny piec żelazny, o ile domek ten nie zajmuje większej powierzchni jak 20 m.^{2} i nie pozostaje w łączności z innemi budowlami, a piec posiada blaszany komin.

Co do wznoszenia, przebudowy lub zmiany budynku zob. uw. do § 13..

§ 18. Linja regulacyjna (Alignement) budynków, które mają być wzniesione w pierwszym i drugim rejonie oraz w zwykłym rejonie wewnętrznym, w stosunku do szańców fortecznych, podlega zatwierdzeniu dowództwa, o ile jest ona zależna od kierunku istniejących publicznych dróg lub ulic.

§ 19. W obrębie ścisłego rejonu wewnętrznego wszelkie budowlane urządzenia są niedopuszczalne.

Na esplanadach są dozwolone tylko takie urządzenia, które według oceny władzy wojskowej mogą służyć dla celów obrony.

Zakładanie płotów tak w obrębie ścisłego rejonu wewnętrznego, jak i na esplanadach jest niedozwolone.

Zob. uw. do § 13.

§ 20. W pierwszym i drugim rejonie, oraz w zwykłym rejonie wewnętrznym jest zakazane bez zgody dowództwa urządzanie składów i placów, na których mają być składane bez przykrycia lub w szopach zapasy służące dla celów przemysłowych.

Zezwolenia nie można odmówić, gdy odległość od fortów wynosi 225 m.

Wysokość dopuszczalnych stosów wynosi:

a) dla niepalnych materjałów, węgla kamiennego i brunatnego, koksu i t. p. w pierwszym rejonie 1 i pół m., w drugim i w zwykłym rejonie wewnętrznym 2 m.

b) dla torfu i wiązek do palenia: 3 m.,

c) dla drzewa budowlanego i opałowego: w pierwszym rejonie 4 m., w drugim i zwykłym rejonie wewnętrznym 5 m.

Dla wyższych stosów potrzeba zezwolenia dowództwa.

Przy twierdzach, które leżą nad nadającemi się do żeglugi lub spławu wodami i posiadają specjalne obwarowania szyji, dopuszczalne jest bez zezwolenia dowództwa urządzenie składów tego rodzaju zapasów, tudzież zakładanie urządzeń potrzebnych do wyładowania i załadowania, na terenie położonym między temi obwarowaniami a brzegiem. Jednak dowództwu przysługuje prawo określania odległości od szyji i terminu dla usunięcia ich.

Zob. uw. do § 13.

§ 21. Przy przejściowych zmianach wysokości terenu skutkiem złożenia materjałów budowlanych w czasie wznoszenia dozwolonej budowli, użycia brzegów rowów do składania ziemi wyrzuconej przy oczyszczaniu rowów i innego podobnego użytkowania w pierwszym i drugim rejonie, oraz w zwykłym rejonie wewnętrznym potrzeba tylko uprzednio zawiadomić dowództwo, któremu jednak przysługuje prawo określenia czasu dla usunięcia przejściowego podniesienia terenu.

Do urządzenia składów kompostu potrzeba zezwolenia dowództwa.

§ 22. Istniejące już budowle i urządzenia mogą być utrzymane również i w razie gdy nie odpowiadają przepisom niniejszej ustawy, o ile nie zastrzeżono dla nich szczególnego warunku nieodbudowywania w razie zniszczenia się albo poddania w przyszłości przemianie na lżejszy rodzaj budowli. Przepis ten jednak nie narusza postanowienia § 43.

W razie całkowitego lub częściowego zniszczenia ich lub obawy zawalenia się mogą one być odbudowane w dawnych wymiarach i w tym samym rodzaju budowli, po uprzedniem zawiadomieniu dowództwa.

W razie, gdyby odbudowane objekty miały przekraczać poprzednie wymiary, to na to potrzeba zezwolenia dowództwa.

Zob. uw. do § 13.

§ 23. Potrzebę i zakres ograniczeń przestrzennej rozciągłości rejonów lub złagodzenia ustawowych ograniczeń, z uwagi na miejscowe warunki, określa państwowa komisja rejonowa.

§ 24. Dotychczasowe odbiegające od niniejszych postanowień rejony istniejących warowni, w szczególności rejony odosobnionych fortów, pozostają bez zmiany aż do czasu wykonania nowych urządzeń lub wzmocnienia dotychczasowych.

Istniejące esplanady pozostają bez zmiany pod względem ich dotychczasowej rozciągłości; przy budowie nowej cytadeli państwowa komisja rejonowa wyda w każdym wypadku osobne przepisy o wymiarach esplanady.

Tak samo pozostają bez zmiany wszystkie inne dotąd istniejące specjalne rejony, jak rejony obozów warownych, obwarowań miejskich, oraz przy wewnętrznych odcinkach twierdz.

Sporządzenie planu rejonowego i katastru rejonowego przy istniejących twierdzach przekazuje się dowództwu. W razie gdyby dotychczasowe rejony miały uledz zmianie z powodu zaprowadzenia nowych urządzeń lub wzmocnienia dotychczasowych, ma ono postąpić w myśl §§ 8 — 12.

Aż do ostatecznego zatwierdzenia katastrów rejonowych dotychczas wymagane rewersy dla zamierzonych robót należy zachować w mocy.

§ 26. Do każdego urządzenia, zmiany i użycia, które bez zezwolenia dowództwa nie są dopuszczalne, musi się o takie zezwolenie prosić przed rozpoczęciem wykonania ich.

§ 27. Podanie należy skierować do miejscowej władzy policyjnej, wraz z dwoma egzemplarzami ewentualnie potrzebnych planów (rysunków) budowli. W razie gdy władza ta nie ma nic do zauważenia co do dopuszczalności, to przesyła prośbę dowództwu, które swoją decyzję wraz z jednym egzemplarzem planu (rysunku), w którym należy uwidocznić zmiany konieczne ze względu na interesy twierdzy, odsyła do miejscowej władzy policyjnej celem zawiadomienia o niej osoby proszącej.

Przepis § 27. nieaktualny co do wznoszenia, przebudowy lub zmiany budowli, z uwagi na rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. w sprawie udzielania przez władze wojskowe pozwoleń na wzniesienie, przebudowę lub zmianę budynku w pobliżu twierdz lub w rejonach fortyfikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120). Rozporządzenie to umieszczono w niniejszym dziale I. p. 6.

§ 28. Zezwolenie dowództwa musi dokładnie oznaczać wszelkie, ustanowione w myśl niniejszej ustawy dla danego wypadku specjalne ograniczenia, którym posiadacz gruntu, oraz wszyscy następcy w posiadaniu musza się poddać co do budowania, składania materjałów, urządzania lub prowadzenia zakładów przemysłowych. O ile w myśl niniejszej ustawy nie należy odmawiać zezwolenia, to nie można też w niem czynić zastrzeżeń.

Zezwolenie traci swą moc w razie nie zużytkowania go w ciągu dwóch lat od jego doręczenia.

W razie całkowitego lub częściowego odmówienia zezwolenia, należy podać powody odmowy.

Postanowienie zdania drugiego ust. 1 jest nieaktualne, ze względu na to, iż rozporządzeniem powołanem w uw. do § 27 zostały uchylone zakazy bezwzględne. Władza wojskowa udzielając pozwolenia, może ważność pozwolenia czynić zależną od wyrażenia przez interesowanego zgody na postawione przez władzę wojskową warunki. Jeżeli interesowany nie wyrazi zgody na te warunki — władza wojskowa odmawia zezwolenia.

§ 29. Przeciw rozstrzygnięciu dowództwa, jak również przeciw wszelkim jego zarządzeniom przysługuje rekurs w sprawach rejonowych w czterotygodniowym prekluzyjnym terminie, licząc od dnia doręczenia. Rekurs załatwia ostatecznie państwowa komisja rejonowa.

Po upływie tego terminu, względnie po zapadnięciu wyższej decyzji zarządzenia podlegają wykonaniu.

W razie wydania przez dowództwo zarządzenia zakazującego pewnego urządzenia, może ono być rozpoczęte lub dalej prowadzone dopiero po uchyleniu tego zarządzenia w wyższej instancji.

Zob. uw. do § 27.

§ 30. Projekty większych urządzeń (szos, tam, kolei i t. d.) w rejonach twierdz i miejsc obwarowanych będą rozpatrywane przez mieszaną komisję, której członkowie są powoływani przez właściwe ministerstwo wojny w porozumieniu z właściwemi wyższemi władzami admnistracyjnemi, oraz w której także gminy zainteresowane danem urządzeniem mają swych przedstawicieli.

Protokół z czynności komisji w tym względzie przesyła się do państwowej komisji rejonowej, która rozstrzyga w porozumieniu z właściwą centralną władzą administracyjną lub powoduje rozstrzygnięcie, gdy wypadek tego wymaga.

§ 31. Państwowa komisja rejonowa jest stałą, przez cesarza powoływaną komisją wojskową, w której państwa, na obszarze których leżą twierdze, mają swych przedstawicieli.

§ 32. Posiadacze gruntów, którzą bez ustawą wymaganego zezwolenia albo z samowolnemi odchyleniami od zatwierdzonego planu, wykonują lub każą wykonać pewne urządzenia, nową budowlę lub odbudowę dawnej, podlegają karze grzywny do 50 talarów. Tej samej karze podlega ten, który prowadził roboty jako budowniczy lub murarz. O ile według oceny dowództwa urządzenia te zostaną uznane za niedopuszczalne, posiadacz ich obowiązany jest je usunać w przeciagu oznaczonego przez dowództwo terminu. W razie potrzeby usunięcie następuje na wniosek dowództwa przez władze policyjne na koszt posiadacza.

Wniesienie rekursu zawiesza wykonanie, przy zachowaniu postanowień § 29.

Kto zaniedba przepisowego w §§ 21 i 22 zawiadomienia podlega karze grzywny do 5 talarów.

§ 33. Dla celów kontroli nad wszelkiemi budowlami, urządzeniami i użytkowaniem gruntów w obrębie rejonów dowództwo j miejscowe władze policyjne są uprawnione do żądania dostępu do wszelkich prywatnych i publicznych gruntów w obrębie rejonów, od godziny 8 rano do 4-ej popołudniu.

Organami dowództwa są miejscowi oficerowie inżynierji, oficerowie pododcinków i wachmistrze.

Raz w ciągu każdego roku dokonuje dowództwo lub jego organy łącznie z miejscową władzą policyjną i naczelnikiem gminy ogólną rewizję budowli i urządzeń we wszystkich rejonach.

§ 34. Za spowodowane niniejszą ustawą ograniczenia w użytkowaniu własności nieruchomej, położonej w obrębie rejonów, państwo płaci odszkodowanie.

Odszkodowania państwo nie przyznaje:

1) za wszelkiego rodzaju ograniczenia, którym podlegała własność nieruchoma w obrębie dotychczasowych rejonów już istniejących twierdz, w myśl poprzednich ustaw i podlega nadal w myśl niniejszej ustawy:

2) za ograniczenia gruntów stanowiących własność państwa lub jednego z państw związkowych, oraz za ograniczenia odnoszące się do urządzeń na cmentarzach;

3) za zobowiązanie do tolerowania ustawienia kamieni rejonowych;

4) za ograniczenia oparte na szczególnym tytule prawnym, jeżeli przez takowy odszkodowanie wyraźnie nie zostało zapewnione.

§ 35. Odszkodowanie polega na zwrocie obniżenia wartości gruntu, poniesionego przez posiadacza wskutek tego, że grunt podlega co do użytkowania stałym ograniczeniom, którym dotychczas nie podlegał.

Przy ustalaniu dotychczasowej wartości nie uwzględnia się czasu następującego po dokonaniu przez kanclerza w dzienniku ustaw państw. ogłoszenia o zamierzeniu bądź obwarowaniu nowego miejsca, bądź rozszerzeniu już istniejących urządzeń fortecznych, lub ich rejonów.

W razie istnienia takiego związku między gruntem dotkniętym ograniczeniem a inną posiadłością gruntową tego samego posiadacza, że ograniczenie pierwszego ma wpływ także i na wartość tej ostatniej, to za podstawę obliczenia należy przyjąć zmniejszoną wartość całej posiadłości gruntowej.

§ 36. Odszkodowanie zapewnia się w postaci renty; jednak jeżeli zmniejszenie wartości wynosi conajmniej trzecią część dotychczasowej wartości, to albo w gotówce, albo w rencie, według wyboru posiadacza.

Odszkodowanie w gotówce polega na wypłacie tej sumy, o którą wartość gruntu się zmniejszyła wraz z procentem 5 proc. od dnia wytyczenia linji rejonowych.

W razie przyznania odszkodowania w rencie, renta wynosi rocznie 6 proc. wyż. podanej sumy, z czego 5 proc. uważa się za oprocentowanie. Resztę przyznaje się na przeciąg 37 lat od dnia wytyczenia linij rejonowych; jednak wypłatę jej wstrzymuje się, skoro grunt przestanie podlegać ograniczeniom przewidzianym dla obu pierwszych rejonów, albo rejonów wewnętrznych.

Rentę wypłaca kasa twierdzy każdoczesnemu, oznaczonemu w katastrze rejonowym posiadaczowi gruntu, w kwartalnych ratach post - numerando (z dołu).

Renty, które wynoszą rocznie mniej jak jeden talar zostają skapitalizowane do 16 i 23-krotnej kwoty i odrazu wypłacone posiadaczowi.

§ 37. Prawa do odszkodowania, które przysługują innym osobom z tytułu praw rzeczowych, określa się według ustaw krajowych.

§ 38. Za ustawowe ograniczenia w trzecim rejonie odszkodowania nie przyznaje się. W razie jednak odmowy zezwolenia na jedno z urządzeń wymienionych w § 13, państwo przyznaje odszkodowanie. Przy ustaleniu jego należy wziąć za podstawę czas wniesienia podania do dowództwa.

Zresztą stosuje się postanowienia §§ 35—37 z tem, że procent odszkodowania w gotówce, względnie rentę odszkodowawczą należy płacić od dnia wydania odmownej decyzji dowództwa.

§ 39. Posiadacze gruntów, którzy uważają się za poszkodowanych przez nałożone ograniczenia, mają zgłaszać swe żądania odszkodowania w dowództwie w ciągu sześciotygodniowego terminu prekluzyjnego, po zatwierdzeniu planu rejonowego.

Początek i koniec terminu należy podać do publicznej wiadomości równocześnie z zatwierdzeniem planu rejonowego.

§ 40. Dowództwo przesyła zgłoszenia do wyższej cywilnej władzy administracyjnej. Władza ta ustanawia komisarza, który rozpatruje żądania odszkodowawcze w obecności osób uprawnionych do odszkodowania i przedstawiciela dowództwa, a gdy strony się zgodzą spisuje układ (reces), który ma moc sądowego lub notarjalnego dokumentu (aktu).

W razie niedojścia do zgody i gdy dowództwo kwestjonuje zobowiązanie do odszkodowania, posiadaczowi gruntu przysługuje podjęcie kroków na drodze prawa.

W razie gdy spornem jest tylko istnienie szkody lub jej wysokość, to następuje oznaczenie odszkodowania przez rzeczoznawców.

W razie niezgodzenia się obu stron na jednego rzeczoznawcę, każda strona wybiera po jednym rzeczoznawcy, trzeciego zaś ustanawia komisarz.

Rzeczoznawcy powinni swe orzeczenie uzasadnić i zaprzysiądz jego słuszność lub zapewnić raz na zawsze złożoną przysięgą ustanowioną dla rzeczoznawców.

W razie gdy według jednego z tych orzeczeń zmniejszenie wartości jest tak wielkie, że osoba uprawniona do odszkodowania uprawniona jest do żądania odszkodowania w gotówce, to musi ona na wezwanie komisarza oświadczyć się w ciągu czterotygodniowego terminu prekluzyjnego, że żąda odszkodowania w gotówce, w przeciwnym bowiem razie może ona żądać tylko odszkodowania w rencie.

§ 41. Komisarz przedkłada akt postępowania szacunkowego ze swą opinją wyższej cywilnej władzy administracyjnej celem ustalenia odszkodowania w drodze uchwały.

Władza ta ustala wysokość odszkodowania według swego zgodnego z obowiązkiem przekonania, opartego na postępowaniu i okolicznościach. Orzeczenie rzeczoznawców służy każdej władzy tylko jako wyjaśnienia i wskazówki.

Przeciw uchwale władzy administracyjnej przysługuje osobie uprawnionej od odszkodowania drogą prawa w ciągu 90-ciodniowego terminu prekluzyjnego od otrzymania uchwały.

W ciągu tego prekluzyjnego terminu władza wojskowa ma prawo żądać wywłaszczenia gruntu. W razie skorzystania przez nią z tego prawa, posiadacz jest uprawniony do żądania rozciągnięcia wywłaszczenia na wszystkie te części gruntu, których dalsze użytkowanie w dotychczasowy sposób, według oceny rzeczoznawców skutkiem oddzielenia części podległej ograniczeniom rejonowym, zostałoby istotnie naruszone, utrudnione lub narażone na przeszkody. Oświadczenie władzy wojskowej przed wyższą władzą administracyjną, że korzysta z tego uprawnienia, przerywa bieg oznaczonego w ustępie 3 terminu, oraz postępowanie sądowe co do wysokości odszkodowania.

Postępowania wywłaszczające przeprowadza się według ustaw krajowych.

§ 42. Skargi przewidziane w §§ 40 i 41 należy wnosić przeciw Skarbowi Państwa, który zastępuje dowództwo.

Właściwym jest Sąd, w którego okręgu leży odnośny grunt.

Sąd powinien orzec o wynikach postępowania dowodowego według swej swobodnej oceny.

§ 43. W razie zarządzenia przysposobienia bojowego (Armierung) twierdz, posiadacze gruntów położonych w obrębie rejonów są obowiązani zadość uczynić pisemnemu i podanemu do publicznej wiadomości wezwaniu dowództwa do demolacji budowli i innych urządzeń, usunięcia zapasów materjałowych, plantacji, oraz do wstrzymania prowadzenia zakładu przemysłowego. W razie nie zastosowania się do tego wezwania w ciągu ustanowionego terminu, posiadacze odnośnych gruntów mogą być do tego zmuszeni za pomocą administracyjnych środków przymusowych.

§ 44. W razie zarządzenia przez dowództwo oczyszczenia rejonów fortecznych w wypadkach przysposobienia bojowego (Armierung) dowództwo spowoduje przed usunięciem budowlanych i innych urządzeń, plantacji i t. p. opisanie i bliższe ustalenie ich stanu przez miejscową zwierzchność, przy współudziale posiadacza, przedstawiciela dowództwa i innych rzeczoznawców, oraz wydaje zaświadczenie o dokonanem zburzeniu lub usunięciu.

Akt postępowania w tym względzie miejscowa zwierzchność przedkłada wyższej cywilnej władzy administracyjnej oraz w odpisie udziela dowództwu i osobom zainteresowanym.

Ustalenie odszkodowania następuje jaknajprędzej, najpóźniej zaraz po zniesieniu stanu przysposobienia bojowego (Armierung) twierdzy, według przepisów §§ 39 i następnych.

Państwo wydaje zaświadczenia o przyznanem odszkodowaniu, które aż do wypłacenia zostaje oprocentowane na 5 proc. od pierwszego dnia miesiąca następującego po dokonanem zburzeniu lub usunięciu.

Odszkodowania nie przyznaje się:

1) za te istniejące przed wejściem w życie niniejszej ustawy budynki i urządzenia, do których bezpłatnego usunięcia na rozkaz dowództwa posiadacze byli obowiązani na podstawie dotychczasowych ustaw lub szczególnych tytułów prawnych;

2) za te budynki i urządzenia, które po wejściu w życie niniejszej ustawy zostały wzniesione po dokonanem wytyczeniu linji rejonowych:

a) bądź w pierwszym lub drugim rejonie, bądź w pewnym rejonie wewnętrznym nowo założonej warowni,

b) bądź na terenie, który skutkiem nowych urządzeń lub urządzeń wzmacniających dla już istniejącej twierdzy wszedł w obręb rejonu obostrzonego.

Koszta usunięcia wyżej wymienionych pod 1 i 2 budynków i urządzeń ponosi posiadacz, koszta zaś usunięcia innych budynków i urządzeń ponosi państwo.

§ 45. Wszelkie doręczenia w sprawach rejonowych są ważne, o ile nastąpiły zgodnie z przepisami dla cywilnych sporów prawnych.

Zaprzysiężeni urzędnicy administracyjni korzystają w tym względzie z charakteru urzędników sądowych.

§ 46. Wszelkie administracyjne postępowania i podania w sprawach rejonowych są bezpłatne i wolne od opłat stemplowych.

§ 47. Wszelkie postanowienia sprzeczne z niniejszą ustawą tracą moc obowiązującą.

Zarządzenia w kierunku wykonania niniejszej ustawy następują w drodze osobnych rozporządzeń.

III. BYŁY ZABÓR AUSTRYJACKI.

13.

ROZPORZĄDZENIE MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I SPRAWIEDLIWOŚCI TUDZIEŻ NACZELNEGO DOWÓDZTWA

z dnia 21 grudnia 1859 r.

dotyczące wskazówek dla rejonów fortyfikacyjnych.

(Dz. u. p. austr. Rok 1860, poz. 10).

Wskutek Najwyższego postanowienia Jego c. i k. Apostolskiej Mości z dnia 29 sierpnia 1858 r. podaje się do powszechnej wiadomości, potwierdzone Najwyższem postanowieniem z dnia 21 maja 1856 r. wzkazówki dla rejonów fortyfikacyjnych.

Wskazówki dla rejonów fortyfikacyjnych:

§ I. Zakaz budowania na polu przed warownią.

Obszar przed miejscem obwarowanem, twierdzą, fortem, cytadelą, działobitniami nadmorskiemi, musi być na odległość skutecznego strzału armatniego wolnym od wszelkich budowli, mogących tamować skuteczność dział fortecznych.

Na tym obszarze, zwanym rejonem fortyfikacyjnym należy zakazać wogóle budowania.

W twierdzach wystawionych na oblężenie, najważniejszą dla obrony częścią rejonu jest teren bezpośrednio przytykający do kierunku natarć.

Na tymże terenie nie można dozwolić zgoła żadnej budowli; stanowi on rejon bliższy. W tej zaś części całego rejonu, która leży poza terenem natarć, można dozwolić budowania pod pewnemi warunkami — stanowi on rejon dalszy.

W twierdzach, które można zająć bez prawidłowego oblężenia, można cały rejon w ogólności ograniczyć na rejon bliższy t. j. na teren natarć.

Zob. uw. do § VII.

§ II. Rozciągłość rejonu bliższego i dalszego.

Rozciągłość rejonu całego w ogólności i jego obu części, rejonu bliższego i dalszego — zależy przedewszystkiem od rodzaju fortyfikacji stałej.

Stałe fortyfikacje można w tym celu klasyfikować, jak następuje:

Nr. 1. Twierdze i samoistne forty, które są wzmocnione co najwyżej fortyfikacjami zewnętrznymi.

Nr. 2. Twierdze, w których prócz fortyfikacyj zewnętrznych są jeszcze fortyfikacje wysunięte, które jednak z powodu małej odległości od twierdzy mogą być skutecznie bronione ogniem dział fortecznych, dział z wału głównego lub fortyfikacyj zewnętrznych.

Nr. 3. Twierdze 1 i 2 rodzaju, które prócz tego posiadają daleko wysunięte, skutecznej obrony dział fortecznych zupełnie pozbawione — wysunięte fortyfikacje samodzielne, a to:

a) na punktach pod względem taktyczno-strategicznym nader ważnych;

b) jako wysunięte forty obozowe dla obrony obozu zewnątrz twierdzy.

Nr 4. (Obozy warowne) jak Nr. 3. tylko że obwarowanie, stanowiące noyeau obozu, nie utrzyma się przeciw prawidłowemu atakowi.

Nr. 5. forty lub twierdze zaporowe.
Nr. 6. Cytadele.
Nr. 7. Forty nadmorskie.
Nr. 8. Działobitnie nadmorskie.

§ III. Granice rejonu w ogólności i rejonu bliższego w szczególności.

Ad Nr. 1. W twierdzach i samoistnych fortach sięga cały rejon dalszy na 1140 mtr., bliższy na 570 m. licząc od wysuniętych kątów grzbietu stoku.

Ad Nr. 2. Twierdze posiadające obok fortyfikacyj zewnętrznych jeszcze także fortyfikacje wysunięte, które jednak z powodu małej odległości mogą być skutecznie bronione ogniem działowym z twierdzy, mają mieć rejon dalszy na 1140 mtr., a bliższy na 570 mtr. licząc jednak od wysuniętych kątów grzbietu stoku fortyfikacyj wysuniętych.

Ad Nr. 3. W twierdzach 1 i 2 rodzaju, posiadających daleko wysunięte fortyfikacje samodzielne należy odróżnić:

rejon twierdzy,
rejon samodzielnych fortyfikacyj przednich,
rejon twierdzy należy osobno oceniać i oznaczyć jak powiedziano pod 1 i 2.

Samodzielne fortyfikacje szczególniejszej wagi — kategorja a) — należy uważać za samoistne forty jak Nr. 1.

Wysunięte forty obozowe — kategorja b) — muszą panować nie tylko nad terenem przed i między niemi, lecz także poza niemi leżącym.

Cały rejon zatem z przodu i z boków musi się rozciągać równo na 1140 mtr., ściślejszy w tych samych kierunkach na 570 mtr.

Z tyłu prawidłowy atak jest niemożebny:

z tej strony zatem bliższy i dalszy rejon schodzą się razem i należy go oznaczyć na 570 mtr.

Ad Nr. 4. Rejon miejsca, którego nie można utrzymać przeciw prawidłowym natarciom, oznacza się na 570 mtr. Dalszy i bliższy rejon schodzą się mianowicie razem.

Rejon fortów obozowych z przodu, z boków i z tyłu jest taki sam, jak wyżej oznaczono pod Nr. 3.

Ad Nr. 5. W twierdzach zaporowych należy rejon oznaczyć, jak przy samoistnych fortach Nr. 1.

Ad Nr. 6. Przy cytadelach należy odróżniać:

Rejon przedpola i rejon zapola.

Pierwszy należy oznaczyć, jak przy samoistnych fortach Nr. 1.

Drugi zaś należy przyjąć według doniosłości strzału karabinowego na 380 mtr.

Ad Nr. 7. Forty nadmorskie są narażone albo na natarcie regularne, albo tylko na napad gwałtowny.

W pierwszym razie należy oznaczyć rejon, jak przy fortach samoistnych Nr. 1.

W drugim wypadku schodzą się rejon bliższy i dalszy. Rozciągłość wynosi 570 mtr.

Ad Nr. 8. Działobitnie nadmorskie nie są narażone na formalne natarcia: rejon wynosi tu także 570 mtr.

W kierunku morza muszą mieć działa fortów i działobitni nadmorskich Nr. 7 i 8 zapewniony wolny wystrzał we wszystkich, położeniem miejsca wskazanych kierunkach.

§ IV. Ograniczenie rejonu bliższego.

Ograniczenie rejonu bliższego może być spowodowane tylko osobliwemi formacjami terenu.

Części terenu, mianowicie te, które z powodu swego położenia są zupełnie zakryte przed strzałem prostym, mogą być wyłączone z rejonu bliższego i przydzielone do rejonu dalszego.

§ V. Ograniczenia rejonu w szczególnych wypadkach.

a) Przy twierdzach zaporowych (Nr. 5).

Twierdze zaporowe w wysokich górach są najczęściej mało przystępne, a zresztą otoczone niedostępnemi wzniesieniami.

W takiem położeniu należy tylko miejsca dostępne trzymać wolne; przedewszystkiem należy jednak baczyć na to, aby działom, ostrzeliwującym przystęp, była zapewnioną zupełna skuteczność w tym kierunku.

b) Przy cytadelach (Nr. 6).

Przy cytadelach, założonych dla strzeżenia publicznej spokojności i bezpieczeństwa po miastach i nie wystawionych na natychmiastowe natarcia regularne, można zakaz budowania ograniczyć tylko do tego, aby nie pozwalano wznosić budowli, dominujących nad cytadelą lub zanadto blisko tejże położonych.

Gdy pod tym względem nie dadzą się postanowić żadne ogólne prawidła, przeto dla każdej takiej cytadeli należy podać osobny wniosek.

c) Przy fortach nadmorskich (Nr. 7).

Tu często zachodzi podobny wypadek jak przy twierdzach zapasowych w wysokich górach, skutkiem czego należy się tu stosować do tego, co powiedziano przy Nr. 5 a.

d) To samo stosuje się także do działobitni nadmorskich.

§ VI. Oznaczenie rejonu.

Zakreślenie rejonu według tu przepisanych wskazówek odbywa się przez wyznaczone ku temu władze wojskowe; oznaczenie i odgraniczenie w terenie dopiero po otrzymanem zatwierdzeniu.

§ VII. Bliższe postanowienia względem zakazu budowania.

W rejonie bliższym następuje bezwzględny zakaz budowania, skutkiem czego też żadne zezwolenie na budowę udzielonem być nie może.

W rejonie dalszym można warunkowo udzielać zezwoleń na budowy.

Jeżeli jednak dalszy rejon wolny jest od wszelkich budowli w czasie budowania twierdzy lub warowni, wówczas i w dalszym rejonie nie wolno udzielać żadnych zezwoleń na budowy.

Zezwoleń na budowy w dalszym rejonie można wyjątkowo udzielać zaraz tylko wtenczas, jeżeli budowle istniały tam już w czasie obwieszczenia rejonu dla dotyczącej twierdzy: mają się jednak ograniczać na obręb już istniejących większych kompleksów domów-grup domów.

W dalszym rejonie już istniejące budowle mogą pozostać w dotychczasowym stanie, jednakowoż nie wolno w nich przedsiębrać żadnych zmian bez uzyskania osobnego zezwolenia.

Z uwagi na przepis art. 342 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202), wszelkie bezwzględne zakazy co do wzniesienia przebudowy, lub zmiany

budynku w pobliżu twierdzy lub w rejonie fortyfikacyjnym zostały uchylone. Wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynków w granicach obszaru warownego lub rejonu umocnionego, wymaga pozwolenia władzy wojskowej, — która w myśl § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 120) może go udzielić, o ile projektowane wzniesienie, przebudowa lub zmiana budynku, nie wpłynie ujemnie na stan obronności twierdzy lub rejonu fortyfikacyjnego. Zob. powyższe rozp. — niniejszy dział l. p. 6.

§ VIII. Przepisy względem udzielania zezwoleń na budowę.

Na nowe budowle zezwolić można tylko:

1. Jeżeli właściciel przez złożenie przepisanego rewersu się zobowiąże, że nigdy nie będzie sobie rościł żadnego wynagrodzenia, gdyby uszkodzenie lub zupełne zburzenie budowli nastąpiło wskutek wydarzeń wojennych albo wojskowych operacyj lub dla celów obrony.

Rewers ten musi być zresztą wystawiony i do ksiąg gruntowych wpisany przed rozpoczęciem budowy.

2. Jeżeli chodzi o budowę domu mieszkalnego, stajni, szopy i t. p. przez co obszar budowlany kompleksu domów, do którego nowa budowa ma należeć, nie dozna żadnego lub przynajmniej żadnego szkodliwego powiększenia.

Dozwolone powiększenie obszaru budowlanego takiego kompleksu budynków musi być ustanowionem komisyjnie przy współudziale kompetentnych władz wojskowych i politycznych, przyczem ze strony wojskowej należy przestrzegać następujących zasad:

a) w terenie dominującym nie wolno dozwalać żadnego powiększenia;

b) z boku warowni tylko wtenczas, jeżeli teren w tym kierunku zakryty jest przed strzałem prostym.

Pod względem materjału twardego (cegły, kamienie) lub miękkiego (drzewo i t. p.) istnieje następująca norma: że się należy stosować do materjału, z jakiego istniejące budynki są zbudowane, z tą jednak ulgą, że między budynkami z materjału twardego można stawiać budynki z materjału miękkiego, o ile tego jednak przepisy polityczne dozwalają.

Pod względem wysokości wznosić się mających budowli:

a) na otwartym i wyższym terenie wysokość budynków obok twierdzy nie może w żadnym wypadku dosięgać wysokości fortyfikacyj,

b) w zupełnie opanowanej lub przed prostym strzałem zakrytej pozycji można nadawać dowolną wysokość, jeżeli tylko budowla pozostaje zupełnie opanowaną, lub zakrytą przed strzałem prostym.

To się odnosi nietylko do budynków w ściślejszem tego słowa znaczeniu jako to: domów mieszkalnych, stajni, szop i t. p., lecz także do jakichkolwiek budowli.

Zob. uw. do § VII.

§ IX. Gościńce, drogi, kanały i groble w rejonie fortyfikacyjnym.

Względem gościńców, dróg, kanałów, grobli i innych taktycznie szkodliwych wykopów i przekopów oraz i zmian terenu istnieje norma, że zmiany w obecnym stanie rzeczy można przedsiębrać tylko za zezwoleniem władzy wojskowej (według uregulowanego i zatwierdzonego przez nią planu) i pod nadzorem dotyczącej dyrekcji inżynierji i właściwych władz politycznych.

Tak samo należy zawsze główne komunikacje w dalszym rejonie i dostępy do nich z zewnątrz utrzymywać wolnemi w kierunkach i rozmia-

rach w każdym poszczególnym wypadku przez władze wojskowe oznaczyć się mających; nie można takich arterji zabudowywać ciągłemi rzędami lub grupami budynków, ani też dozwalać jakichkolwiek budowli, utrudniających wyjście z warowni.

§ X. Kompetencja do udzielania zezwoleń na budowy w rejonie.

Gdy chodzi o budowle w rejonie, może dać do tego przyzwolenie w porozumieniu z władzami politycznemi dotycząca dyrekcja inżynierji, względnie dotycząca komenda twierdzy na wniosek i pod wspólną odpowiedzialnością dyrekcji inżynierji i inspekcji inżynierji, a to pod następującemi warunkami:

A. Że przed rozpoczęciem budowy zostanie wystawiony i zaintabulowany przepisany rewers;

B. Że nie chodzi o powiększenie pierwotnego obszaru budowlanego;

C. Że budynek postawiony będzie z materjału miękkiego (drzewa, gliny i t. p.);

D. Zezwolenia można udzielić i wtedy, jeżeli budynek stawiać się mający znajduje się w terenie zupełnie zakrytym przed prostym strzałem dział fortecznych.

Wszystkie inne wypadki należy w drodze przez generalną dyrekcję inżynierji przedłożyć do wyższego rozstrzygnięcia.

Co do właściwości władz udzielających pozwolenia na przeniesienie, przebudowę i zmianę budynku, zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16 poz. 120) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

§ XI. Przepisy o przebudowie istniejących budynków.

Jeżeli chodzi o przebudowanie istniejących już w rejonie budynków, z powodu ich walenia się, całkowitego lub częściowego zburzenia, lub wogóle stosownie do życzenia właściciela, natenczas w ogólności decydującym jest pod względem formy, wielkości i trwałości (materjału) dawniejszy stan budowli; można jednak i w tym kierunku dozwolić odmian, o ile zostaną one uznane za dopuszczalne pod względem fortyfikacyjnym przez władze wojskowe, a pod względem innych istniejących przepisów budowlanych przez władze polityczne.

Chociaż jednak taka przebudowa, dobudowa, względnie odbudowa z odmianami lub bez odmian pierwotnego status quo dozwoloną została, należy w obu wypadkach — czy na dotyczącym budynku ciążył rewers demolacyjny lub nie — postawić właścicielowi za warunek, że nie może sobie rościć żadnego odszkodowania gdyby w przyszłości z powodu wypadków wojennych lub innych, albo wskutek operacyj wojskowych, albo wogóle w celach obrony nastąpiło uszkodzenie, zburzenie lub zdemolowanie budynku, na co ma być wystawiony przepisany rewers i w księdze gruntowej zaintabulowany.

Przy budynkach jednak, na których poprzednio nie ciążył rewers, należy w takich wypadkach zbadać komisyjnie ostatni ich stan oraz dołączyć do rewersu plan ich stary i nowy.

Jeżeli się pokaże, że budynek stoi bez przepisanego zezwolenia, należy w każdym wypadku orzec, czy i pod jakim warunkiem można zezwolić na dalsze jego istnienie.

§ XII. Zakaz budowania wewnątrz twierdzy.

Wewnątrz każdej twierdzy należy w każdym razie utrzymywać wolnemi:

1) przestrzeń przytykającą do wału w formie przynajmniej 70 mtr. szerokiej ulicy wałowej;

2) potrzebne dla wojska przystępy do ulicy wałowej i do wału.

Również nie wolno w twierdzach:

3) z reguły zwężać ulic i placów, chyba wyjątkowo za przyzwoleniem i zgodą władz wojskowych;

4) nie wolno także bez przyzwolenia władz wojskowych wyprowadzać ujść kanałów przez mury wałowe.

Ważne zakłady wojskowe i magazyny winny być ze wszech stron odosobnione od budynków prywatnych, dla potrzebnej w tym celu wolnej przestrzeni następuje zakaz budowania, a o ileby już była zabudowaną, w razie potrzeby nawet wywłaszczenie.

Zresztą dyrekcja inżynierji nadzoruje wszelkie nowe budowle i przebudowy, trzymając się przytem istniejących przepisów.

Zob. uw. do § VII.

§ XIII. Roszczenia odszkodowania.

Ograniczenia, wynikające z ustanowienia rejonu fortyfikacyjnego i wydanego zakazu budowania (t. j. zakazu budowania czegokolwiek) dla osób prywatnych nie nadają interesowanym żadnego prawa do odszkodowania ze Skarbu Państwa.

Strony, które sądzą, iż mają pretensję odszkodowawczą z innych przyczyn, spowodowanych powyższymi przepisami, winny ją zgłosić do władzy politycznej, która takie wypadki rozpozna w porozumieniu z dotyczącą władzą wojskową i prokuratorją skarbową, rozstrzygnięcie jednak postawionego przez nie wniosku na odszkodowanie zastrzega się odnośnym władzom centralnym.

Stronom, niezadowolonym z takiego rozstrzygnięcia, pozostawia się drogę prawa, o ile nie chodzi o roszczenie wynagrodzenia szkód, które zostały wyrządzone przez wojnę. (1044 p. k. ust. cyw.).

Ogłoszone w dniu 17 stycznia 1860 r.

REWERS DEMOLACYJNY.

Wzór A.

Podpisany imieniem własnem i w imieniu swoich następców w posiadaniu gruntu, przekazanego mu niniejszą umową przez wysoki zarząd wojskowy, a stanowiącego własność (fortyfikacji) zarządu fortyfikacyjnego (tu lub w innem miejscu umowy należy dokładnie opisać grunt, w szczególności podać jego obecny stan i właściwości), zobowiązuje się wobec tego wysokiego zarządu:

1) przy każdoczesnem używaniu tego gruntu ściśle stosować się do ustalonego obecnie przez zarząd wojskowy lub w przyszłości ustalić się mającego rodzaju i sposobu używania, zaś na wypadek przedsiębrania jakiejkolwiek budowy lub jakichkolwiek urządzeń na tym gruncie — stosować się ściśle do postanowień i planów, które przez zarząd wojskowy mają być poprzednio zatwierdzone.

2) Dopuścić bez żadnego wynagrodzenia wykonania na tym gruncie wszelkich dla celów wysokiego zarządu wojskowego potrzebnych przejść (dróg), rowów, budynków i zakładów.

3) Jeżeliby kiedykolwiek cele zarządu wojskowego wymagały zniesienia urządzeń, dokonanych nawet za zezwoleniem, bez względu na ich rodzaj wzgl. nazwę lub zburzenia budowy, powstałej na tym gruncie i równoczesnego oddania zarządowi wojskowemu gruntu budowlanego, to każdoczesny posiadacz tego gruntu jest obowiązany dokonać żądanego zburzenia lub zniesienia albo zwrócenia żądanego gruntu i to bezzwłocznie w oznaczonym czasie, zaś do tej chwili na tym gruncie znajdujące się a wzniesione przez niego lub poprzednich posiadaczy budynki i urządzenia wszelkiego rodzaju na własny koszt zburzyć lub znieść, — rumowisko uprzątnąć, a grunt przywrócić na własny koszt do jego pierwotnego stanu, który określa wyżej ustalony opis, co ma jednakże uczynić tylko w tym wypadku, gdy władza wojskowa wyraźnie tego od niego zażąda. Również musi on wszystkie materjały, które zresztą pozostają nadal jego własnością jak również pozostające jego własnością drzewa, winne latorośle i objekty, służące dla przyjemności i upiększenia, usunąć na własny koszt w przeciągu wyznaczonego czasu.

4) Zarząd wojskowy stale będzie wyznaczał czasokres, w przeciągu którego — w sposób pod 3) oznaczony — ma być zwrócony grunt, albo w przeciągu którego — bez odstąpienia gruntu — ma być dokonane zniesienie budowli lub usunięcie urządzeń e. t. c. O ile to demolowanie lub usunięcie e. t. c. nie jest sprawą szczególnie pilną, lecz w wymaganym czasie i w sposób przyjęty dla tego rodzaju prac może być dokonane, to sam posiadacz jest obowiązany wykonywać je w oznaczonym czasie. Ponieważ jednak stosownie do zachodzących okoliczności zwrot gruntu, zdemolowanie budowli i zniesienie urządzeń e. t. c. może być dla zarządu fortyfikacyjnego piekącą, niedopuszczającą zwłoki, koniecznością — zobowiązuje się niniejszem na ten wypadek każdoczesny posiadacz przyznać zarządowi wojskowemu uprawnienie do zdemolowania budowli i zniesienia urządzeń e. t. c. we własnym zakresie, w sposób odpowiedni do zachodzącej potrzeby. Lecz i w tym wypadku posiadacz jest zobowiązany zwrócić zarządowi wojskowemu tytułem kosztów demolowania budynku, zniesienia urządzeń, usunięcia rumowiska i materjału oraz potrzebnego przywrócenia gruntu fortyfikacyjnego do pierwotnego stanu, taką kwotę, która będzie ustalona przez O. K. wojskowe władze rachunkowe. Ten książkowy wykaz należytości uznaje już naprzód tak obecny jak i przyszły posiadacz gruntu, przyznając mu moc pełnego dowodu. Odnośnie materjału ze zdemolowanego budynku lub budowli albo innych części takich zdemolowanych urządzeń nie przyjmuje wysoki skarb żadnej odpowiedzialności lub obowiązku odszkodowania — również nie powstaje dla skarbu z tego powodu żaden obowiązek do zwrotu ich w naturze (który to zwrot wedle możności powinien nastąpić).

5) Wogóle posiadacz gruntu, ogrodu lub domu nie ma prawa żądać od skarbu wynagrodzenia wyrządzonej mu szkody w tych wypadkach gdy ta realność będzie całkowicie zniszczoną lub częściowo uszkodzoną wskutek wojskowych operacji w czasie wojny z obcą nieprzyjacielską potęgą, albo w czasie zwalczania powstania, rozruchu lub rewolucji w kraju.

6) Każdy posiadacz tej nieruchomości poddaje się bez zastrzeżeń rozstrzygnięciu wysokiego zarządu wojskowego tak odnośnie konieczności zdemolowania budowli, zniesienia urządzeń, zwrotu gruntu, przywrócenia go do pierwotnego stanu, jak również odnośnie czasu i sposobu, w jaki

te roboty mają być wykonane, — tak że zarząd wojskowy żadną miarą nie jest obowiązany uzasadniać swych zarządzeń i z tego tytułu każdoczesnemu posiadaczowi gruntu nie przysługuje prawo rekursu, skargi lub innych środków prawnych.

7) Organem zarządu wojskowego właściwym do wydawania omawianych wyżej zarządzeń jest ta władza wojskowa lub ten przełożony wojskowy, którego upoważniają do tego postanowienia regulaminu inżynierji z roku 1829.

Zob. uw. do § XI.

8) Obejmujący w posiadanie grunt upoważnia wreszcie wysoki zarząd wojskowy, — niniejszy rewers wraz z planem wygotowanym na jego koszt i potwierdzonym przez zarząd wojskowy, uczynić przedmiotem wpisu hipotecznego. Gdyby na razie wpis do ksiąg gruntowych nie mógł być uskuteczniony to niniejszy rewers demolacyjny ma być zahipotekowany równocześnie z późniejszym wpisem prawa własności do ksiąg hipotecznych — i to na koszt właściciela.

REWERS DEMOLACYJNY.

Wzór B.

na podstawie którego niżej podpisany imieniem własnem i przyszłych posiadaczy realności Nr. X (lub parceli Nr...) wpisanej do księgi gruntownej, tom... folio... zobowiązuje się prawnie obecnie i na przyszłość do najściślejszego przestrzegania niżej ustalonych warunków, pod którymi wyłącznie jemu (lub im) wysokie zezwolenie władz wojskowych może być udzielone na wykonanie zamierzonej budowy:

1) omawianą budowę (naprawę, urządzenie) tylko w ten sposób wykonać, na jaki ck. główny urząd inżynierji udzielił zezwolenia rozporządzeniem z daty... Nr... w przeciwnym razie zarząd wojskowy będzie uprawniony budowlę prowadzoną niezupełnie przepisowo natychmiast na koszt podpisanego lub jego następcy w posiadaniu — zerwać, przyczem nie będzie mu (im) przysługiwało z tego powodu żadne prawo do odszkodowania ani też prawo rekursu, skargi sądowej lub innego środka prawnego.

2) W wypadku, gdyby cele wysokiego zarządu wojskowego wymagały zdemolowania tej budowy (lub zniesienia urządzeń), budowlę (urządzenie) zdemolować (urządzenie znieść) w ciągu czasokresu wyznaczonego przez powołaną do tego władzę wojskową i to na własny koszt i bez żadnego regresu do późniejszego wynagrodzenia, ponadto rumowisko i cały materjał budowlany lub inny, który zresztą nadal stanowi prywatną własność każdoczesnego posiadacza, uprzątnąć, wreszcie w wypadku wyraźnego żądania wyżej wspomnianej władzy — przywrócić grunt do tego stanu, w jakim on się obecnie znajduje i jak niżej jest opisany (tu należy podać dokładny opis gruntu).

3) Gdyby z powodu gwałtowności wypadków nie mogła władza wojskowa zezwolić by zwyczajne powyższe prace były wykonane w potrzebnym zwykle do tego czasie, to tak obecny jak i każdy przyszły posiadacz jest obowiązany zezwolić władzy wojskowej na przeprowadzenie we własnym zakresie zdemolowania budowy (usunięcia urządzeń) i to w każdy sposób, wymagany przez zachodzące okoliczności.

Lecz i w tym wypadku będzie posiadacz gruntu obowiązany zwrócić ck. zarządowi wojskowemu koszta zdemolowania budynku lub budowli (zniesienia urządzeń), usunięcia rumowiska i materjału oraz przywrócenia gruntu do pierwotnego stanu, a to w tej kwocie, którą ustali ck. nadworne biuro rachunkowe. Ten księgowy wykaz kosztów uznaje obecny i przyszły posiadacz gruntu już naprzód jako zupełny dowód. Odnośnie materjału ze zdemolowanego budynku lub budowli albo innych części takich zdemolowanych urządzeń nie przyjmuje wysoki Skarb żadnej odpowiedzialności lub obowiązku odszkodowania, również nie powstaje dla Skarbu z tego powodu żaden obowiązek do zwrotu ich w naturze (który to zwrot wedle możności powinien nastąpić).

4) Wogóle posiadacz gruntu, ogrodu lub domu nie ma prawa żądać od Skarbu wynagrodzenia wyrządzonej mu szkody w tych wypadkach, gdy ta realność będzie całkowicie zniszczoną lub częściowo uszkodzoną wskutek wojskowych operacji w czasie wojny z obcą nieprzyjacielską potęgą albo w czasie zwalczania powstania, rozruchu lub rewolucji w kraju.

5) Każdy posiadacz tej nieruchomości poddaje się bez zastrzeżeń rozstrzygnięciu wysokiego zarządu wojskowego tak odnośnie konieczności zdemolowania budowli, zniesienia urządzeń, zwrotu gruntu, przywrócenia go do pierwotnego stanu, jak również odnośnie czasu i sposobu, w jaki te roboty mają być wykonane, — tak że zarząd wojskowy żadną miarą nie jest obowiązany uzasadniać swych zarządzeń i z tego tytułu każdoczesnemu posiadaczowi gruntu nie przysługuje prawo rekursu, skargi lub innych środków prawnych.

6) Organem zarządu wojskowego właściwym do wydawania omawianych wyżej zarządzeń jest ta władza wojskowa lub ten przełożony wojskowy, którego upoważniają do tego postanowienia Regulaminu inżynierji z r. 1829.

Zob. uw. do § XI.

7) Prowadzący budowę upoważnia wreszcie wysoki zarząd wojskowy, niniejszy rewers wraz z planem, wygotowanym na jego koszt i potwierdzonym przez zarząd wojskowy, bezzwłocznie przy doręczeniu mu zezwolenia na budowę, na jego koszt zaintabulować w publicznych księgach na nieruchomości, stanowiącej jego własność, a przeznaczonej do budowy, w szczególności w księdze gruntowej tom... folio...

Gdyby na razie wpis do ksiąg gruntowych nie mógł być uskuteczniony, — to niniejszy rewers demolacyjny ma być zahipotekowany równocześnie z późniejszym wpisem prawa własności do ksiąg hipotecznych i to na koszt właściciela.

14.

CESARSKIE ROZPORZĄDZENIE

z dnia 6 maja 1915 r.

w sprawie zarządu cywilnego w obszarach twierdz.

(Dz. u. p. austr. Rok 1915, poz. 125).

Na podstawie § 14 ustawy o przedstawicielstwie państwa z dnia 21 grudnia 1867. (Dz. u. p. a. Nr. 141) postanawiam, celem ułatwienia wojskowych zarządzeń obronnych, oraz celem ochrony osób i mienia w obszarze

twierdz, na czas trwania nadzwyczajnych stosunków spowodowanych wojną, co następuje:

§ 1. Zarząd cywilny w obszarach twierdz, o ile należy do zakresu działania powiatowych władz administracji ogólnej, krajowych władz policyjnych, lub też gmin, może być przez Ministra spraw wewnętrznych poruczony Komisarzowi twierdzy, jeżeli Naczelne Dowództwo uzna to za konieczne.

Komisarza twierdzy będącego władzą administracji cywilnej — nie należy identyfikować z komisarzem cywilnym, będącym w zakresie administracji cywilnej organem pracy dowódcy przy którym został ustanowiony. Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1930 r. o zakresie działania generalnego komisarza cywilnego i komisarzy cywilnych na obszarze objętym stanem wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 153) umieszczone w dziale III. 1. p. 3.

§ 2. Komisarz twierdzy jest w zakresie zarządu sprawami należącemi do właściwości władz administracji ogólnej, policyjnej, oraz gminnej, jedyną rozstrzygającą i zarządzającą władzą administracyjną I instancji, w obrębie rejonu twierdzy.

W sprawach dotyczących interesów wojska, obowiązany jest komisarz twierdzy uzyskać zgodę komendanta twierdzy. Na żądanie komendy twierdzy obowiązany jest on wydać w ustawowym zakresie działania konieczne zarządzenia dla ochrony i zabezpieczenia interesów wojskowych.

Zob. art. 18 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54), umieszczone w dziale III poz. 1.

§ 3. Władze administracyi ogólnej, policyjne oraz gminne, których siedziba służbowa położoną jest w rejonie twierdzy, zostają podporządkowane komisarzowi twierdzy, a mianowicie organy uchwalające gminy stanowią jego organ opinjodawczy, zaś wykonawcze, jego organ wykonawczy.

§ 4. Jeżeli gminy, okręgi policyjne lub powiaty są przecięte granicami rejonu twierdzy, może Szef władzy krajowej, części powyższych jednostek administracyjnych leżące w rejonie twierdzy połączyć z tego samego rodzaju jednostkami administracyjnemi (gleichartiges Amtsgebiet) leżącemi w rejonie twierdzy — zaś części leżące poza rejonem twierdzy, połączyć z tego samego rodzaju jednostkami administracyjnemi leżącemi poza rejonem twierdzy.

W każdym jednak wypadku zakres działania gmin, okręgów policyjnych i powiatów jest ograniczony w swym terytorjalnym zakresie działania do części leżących wewnątrz, względnie zewnątrz rejonu twierdzy.

§ 5. Zażalenia przeciw rozstrzygnięciom i zarządzeniom komisarza twierdzy rozstrzyga Szef władzy krajowej.

Jeżeli chodzi o sprawę należącą do wyłącznego (własnego) zakresu działania gminy, albo o nowe obciążenie budżetu gminnego, rozstrzyga Szef władzy krajowej w porozumieniu z wydziałem krajowym.

§ 6. Dalsze każdorazowo potrzebne zarządzenia, celem uregulowania cywilnego zarządu w obszarze twierdz, mogą być wydawane w drodze rozporządzenia.

Ustanowienie Komisarza twierdzy (§ 1) jak również wydane w myśl ustępu pierwszego dalsze rozporządzenia oraz ich uchylenia, będą ogła-

szane w dzienniku krajowym i dzienniku rozporządzeń tego królestwa lub kraju, na którego obszarze leży odnośna twierdza.

§ 7. Niniejsze cesarskie rozporządzenie wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia.

Uchylenie jego mocy obowiązującej nastąpi w drodze rozporządzenia.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia, poruczam memu Ministrowi spraw wewnętrznych i obrony krajowej.

Wiedeń, dnia 6 maja 1915 roku.

Rozporządzenie niniejsze ogłoszono dnia 20 maja 1915 r.

DZIAŁ V.

PRZEMYSŁ WOJENNY.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej Państwowej Wytwórni Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim oraz Państwowej Fabryki Karabinów w Warszawie, Państwowej Fabryki Broni Ręcznej w Radomiu, Państwowej Wytwórni Amunicji Działowej i Karabinowej w Skarżysku, tudzież Państwowej Fabryki Sprawdzianów w Warszawie (Dz. U. R. P. Nr. 43 poz. 382).
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1927 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie" w powiecie kozienickim oraz przedsiębiorstwa „Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 110 z dnia 14 maja 1927 r.).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" (Dz. U. R. P. Nr. 4 z 1928 r. poz. 27).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 11 z dnia 14 stycznia 1928 r).
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie wydzielenia z ogólnej administracji państwowej wojskowych wytwórni umundurowania i oporządzenia przy okręgowych zakładach mundurowych w Warszawie, Krakowie i Poznaniu (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 430).
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie zatwierdzenia statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 85 z dnia 12 kwietnia 1928 r.).
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji w Warszawie" (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 429).
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji w Warszawie" („Monitor Polski" Nr. 87 z dnia 14 kwietnia 1928 r.).
10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 329).
11. Rozporządzenie Ministrów: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa, Reform Rolnych, Robót Publicznych, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów z dnia 26 lutego 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 100).

12. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Komunikacji i Robót Publicznych z dnia 20 kwietnia 1929 r. w sprawie uzupełnienia wykazu przedsiębiorstw, wyliczonych w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ulgach dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 306).

13. Instrukcja Ministrów: Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Skarbu, Robót Publicznych i Komunikacji z dnia 12 października 1929 r. w sprawie trybu przyznawania przedsiębiorstwom przemysłowym i komunikacyjnym ulg przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. („Monitor Polski" Nr. 245 z dnia 23 października 1929 r. poz. 568).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 17 marca 1927 r.

o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji.

(Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i na mocy ustawy o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443), postanawiam co następuje:

Art. 1. Państwowe przedsiębiorstwa przemysłowe, handlowe i górnicze mogą być w drodze rozporządzeń Rady Ministrów wydzielone z ogólnej administracji państwowej i uznane za przedsiębiorstwa posiadające samoistną osobowość prawną.

Przedsiębiorstwa te będą zarządzane według zasad gospodarki handlowej.

Zob. rozporządzenia o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstw z zakresu przemysłu wojennego, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 2, 4, 6, 8.

Art. 2. Wydzielone przedsiębiorstwo działać będzie na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz statutu, zatwierdzonego na wniosek właściwego ministra przez Radę Ministrów i ogłoszonego w Monitorze Polskim.

Zob. rozporządzenia w sprawie zatwierdzenia statutów poszczególnych przedsiębiorstw z zakresu przemysłu wojennego, wydzielonych z administracji państwowej, — umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3, 5, 7, 9.

Art. 3. Wydzielone przedsiębiorstwo państwowe podlega wpisowi do rejestru handlowego i z chwilą zarejestrowania rozpoczyna swą działalność jako samoistna osoba prawna.

Wpis przedsiębiorstwa i jego władz nastąpi na mocy rozporządzenia Rady Ministrów o wydzieleniu przedsiębiorstwa państwowego, na mocy statutu oraz zawiadomienia właściwego ministra o ustanowieniu władz przesiębiorstwa.

Art. 4. Wydzielone przedsiębiorstwo państwowe będzie użytkować i zarządzać majątkiem nieruchomym, oddanym mu protokólarnie w imie-

niu Skarbu Państwa na podstawie inwentarza i szacunku, sporządzonego przez właściwe ministerstwo łącznie z Dyrekcją przedsiębiorstwa.

Protokół oddania podpisuje imieniem Skarbu Państwa osoba upełnomocniona przez Ministra Skarbu.

Majątkiem nieruchomym wydzielonego przedsiębiorstwa, władze tego przedsiębiorstwa zarządzać i użytkować będą w imieniu przedsiębiorstwa a na dobro Skarbu Państwa zgodnie z postanowieniami rozporządzenia niniejszego.

Art. 5. Majątek ruchomy wydzielonego przedsiębiorstwa państwowego zostanie wyodrębniony z ogólnego majątku Skarbu Państwa i na podstawie sporządzonego przez właściwe ministerstwo łącznie z Dyrekcją przedsiębiorstwa inwentarza i szacunku zostanie protokólarnie przekazany przedsiębiorstwu na własność wraz ze wszystkiemi prawami i zobowiązaniami odnoszącemi się do tego majątku.

Protokół oddania podpisuje imieniem Skarbu Państwa osoba upełnomocniona przez Ministra Skarbu.

Art. 6. Na podstawie ustalonej w myśl art. 4 i 5 wartości szacunkowej przejmowanego majątku przedsiębiorstwo sporządzi, nie później niż w ciągu sześciu miesięcy po rozpoczęciu swych czynności, bilans otwarcia i oznaczy swój kapitał zakładowy, stanowiący różnicę aktywów i pasywów tego bilansu.

Bilans otwarcia będzie zatwierdzony przez właściwego ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 7. Wydzielone przedsiębiorstwa mogą nabywać majątek nieruchomy na własność Skarbu Państwa, zatrzymując go w swem użytkowaniu, oraz we własnem imieniu nabywać i zbywać majątek ruchomy tudzież zaciągać zobowiązania.

Zbywanie majątku nieruchomego oraz zaciąganie zobowiązań, obciążających majątek nieruchomy, może być dokonane tylko w granicach upoważnień ustawowych, uzyskanych przez Rząd na rzecz przedsiębiorstwa.

Wedle art. 8a) ust. z dn. 31 lipca 1924 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 741) w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Prez. Rzplitej z dn. 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 195), mogą być odnośne dzierżawy rozwiązane również wtedy, gdy chodzi o grunty państwowe niezbędne dla eksploatacji przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych, wydzielonych z administracji państwowej.

Art. 8. Wszystkie wydatki, wypływające z działalności przedsiębiorstwa, łącznie z wydatkami inwestycyjnemi, pokrywać będą wydzielone przedsiębiorstwa państwowe z własnych dochodów, przyczem wydatki inwestycyjne nie powinny przekroczyć 50% preliminowanego zysku brutto przedsiębiorstwa w roku operacyjnym; o ileby zaś zaszła potrzeba przekroczenia tej granicy (50%), to na dokonanie takich wydatków inwestycyjnych musi być uzyskana zgoda Ministra Skarbu.

Statut wydzielonego przedsiębiorstwa powinien podawać zasady, według których będzie ustalany zysk brutto przedsiębiorstwa.

Art. 9. Za wydatki lub brak dochodów, spowodowane przez czynności wykonywane w interesie Państwa, jeżeli czynności tych wymagać będą potrzeby państwowe, a zostaną one zlecone przedsiębiorstwu państwowemu przez Radę Ministrów, przedsiębiorstwo będzie wynagradzane na podstawie uchwały Rady Ministrów z uwzględnieniem słusznych interesów przedsiębiorstwa.

Art. 10. Dla pełnego pokrycia wydatków wydzielone przedsiębiorstwo państwowe ma prawo dokonywać krótkoterminowych operacyj kredytowych.

Przedsiębiorstwo będzie mogło również podejmować długoterminowe operacje kredytowe za zgodą właściwego ministra oraz Ministra Skarbu. Długoterminowe operacje kredytowe, które obciążać będą majątek nieruchomy, mogą być dokonywane tylko na mocy upoważnień ustawowych.

Art. 11. Za zobowiązania zaciągnięte przez wydzielone przedsiębiorstwo, niezależnie od odpowiedzialności samego przedsiębiorstwa, jest odpowiedzialny Skarb Państwa do wysokości całego majątku nieruchomego, użytkowanego i zarządzanego przez to przedsiębiorstwo.

Art. 12. Przedsiębiorstwo może powiększać swój kapitał zakładowy, czyniąc na rzecz tego kapitału stosowne odpisy z czystego zysku bilansowego. Poza kapitałem zakładowym powinno przedsiębiorstwo tworzyć kapitał amortyzacyjny i rezerwowy, ewentualnie fundusz asekuracyjny.

Wysokość odpisów na rzecz tych funduszów ustali statut przedsiębiorstwa. Prócz tego mogą być tworzone na podstawie decyzji właściwego ministra, wydanej w porozumieniu z Ministrem Skarbu, inne jeszcze specjalne fundusze.

Art. 13. Na wydatki inwestycyjne, które nie będą mogły być pokryte ze środków przedsiębiorstwa, a będą musiały być wykonane w interesie Państwa, przedsiębiorstwo będzie mogło otrzymać dotację Skarbu w granicach, ustalonych w budżecie państwowym. Wszystkie wydatki inwestycyjne, zarówno pokryte z funduszów przedsiębiorstwa, jak i z dotacji skarbowej, zostaną zapisane na rachunek kapitału Skarbu Państwa.

Art. 14. Przynajmniej 50% czystego zysku bilansowego, pozostającego po dokonaniu obowiązkowych odpisów, przewidzianych statutem przedsiębiorstwa, powinno być przekazane Skarbowi Państwa.

Art. 15. Bilans, rachunek strat i zysków, oraz podział czystego zysku przedsiębiorstwa wydzielonego zatwierdza właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Sprawozdanie, zawierające bilans, oraz rachunek strat i zysków za ostatni rok sprawozdawczy będzie dołączane jako załącznik do drukowanego preliminarza budżetowego.

W budżecie państwowym przedsiębiorstwa te figurować będą jedynie w dochodach tą częścią czystego zysku bilansowego, która przy podziale czystego zysku zostaje przeznaczona do wypłaty Skarbowi Państwa (art. 14), oraz w wydatkach — temi kwotami, które miałyby być przez Skarb Państwa wydatkowane na rzecz przedsiębiorstwa.

Poza innemi operacjami finansowemi na pokrycie możliwych strat eksploatacyjnych będzie mogło również przedsiębiorstwo uzyskać pożyczkę od Skarbu Państwa odpowiednio oprocentowaną i zwrotną z zysków lat następnych, a to niezależnie od wpłat, przewidzianych w art. 14.

Art. 16. Statut określi początek i koniec roku operacyjnego przedsiębiorstwa. Bilans oraz rachunek strat i zysków powinien być przygotowany po ukończeniu roku operacyjnego nie później jak w ciągu trzech miesięcy.

Art. 17. Władze przedsiębiorstwa, posiadającego samoistną osobowość prawną, stanowią:

a) Rada Administracyjna,
b) Dyrekcja przedsiębiorstwa,
c) Komisja Rewizyjna.

Art. 18. Rada Administracyjna składa się nie więcej, niż z dziewięciu członków.

Członków Rady powołuje i zwalnia właściwy minister; jeden członek zostaje powołany w porozumieniu z Ministrem Skarbu z pośród urzędników Ministerstwa Skarbu, inni zostają powołani z pośród urzędników właściwego ministerstwa lub z pośród urzędników innych władz naczelnych za zgodą odnośnego ministra, lub wreszcie z pośród fachowców nieurzędników.

Członkowie Rady nie mogą uczestniczyć w przedsiębiorstwach współzawodniczących, lub przedstawiać interesów sprzecznych z interesami przedsiębiorstwa.

Prezesa i jego zastępcę z pośród członków Rady powołuje i zwalnia właściwy minister.

Statut przedsiębiorstwa określi stosunek liczebny członków Rady urzędników do członków nieurzędników.

Art. 19. Do właściwości Rady Administracyjnej należy:

1) ogólny nadzór i sprawowanie kontroli nad działalnością przedsiębiorstwa,

2) uchwalanie regulaminów Rady i Dyrekcji,

3) rozpatrywanie i uchwalanie planu gospodarczego, zasadniczej polityki sprzedażnej, budżetu, projektów bilansu, rachunków strat i zysków, oraz podziału czystego zysku,

4) sprawy zakładania oddziałów i filij przedsiębiorstwa,

5) uchwalanie wniosków o nabywaniu i zbywaniu majątku nieruchomego przedsiębiorstwa,

6) uchwalanie planów inwestycyjnych,

7) sprawy lokowania funduszu asekuracyjnego lub rezerw specjalnych przedsiębiorstwa,

8) uchwalanie wniosków w sprawie obciążania majątku przedsiębiorstwa oraz w sprawie zaciągania pożyczek długoterminowych,

9) nadawanie prokury na wniosek Dyrekcji,

10) uchwalanie wszelkich innych wniosków, zgłoszonych przez Dyrekcję lub członków Rady i rozstrzyganie wszelkich spraw przekraczających właściwość Dyrekcji,

11) przedstawianie właściwemu ministrowi wniosków co do mianowania, odwołania lub pociągnięcia do odpowiedzialności członków Dyrekcji oraz stawiania wniosków co do określenia wynagrodzenia dla członków Dyrekcji.

Pkt. 5 art. 19 podano w brzmieniu poprawnem, zgodnie ze sprostowaniem ogłoszonem w Dz. U. R. P. Nr. 38 z dn. 25 kwietnia 1927 r.

Art. 20. Uchwały Rady Administracyjnej, które dotyczą: bilansu, rachunku strat i zysków, podziału czystego zysku, pożyczek długoterminowych, nabywania majątku nieruchomego, planów inwestycyjnych zgodnie z art. 8 muszą być dla ich ważności zatwierdzone przez właściwego ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Uchwały, dotyczące zbywania i obciążania majątku nieruchomego, przedkładane będą w formie wniosków ustawowych na Radę Ministrów przez właściwego ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 21. Posiedzenie zwyczajne Rady Administracyjnej zwołuje prezes lub jego zastępca w miarę potrzeby, najmniej jednakże sześć razy w ciągu

roku operacyjnego. Posiedzenia Nadzwyczajne Rady zwołuje prezes lub jego zastępca na polecenie właściwego ministra, a także na żądanie conajmniej trzech członków Rady, lub na żądanie Dyrekcji.

Rada decyduje we wszystkich sprawach większością głosów; w razie równości głosów decyduje głos prezesa. Do ważności uchwał konieczna jest obecność przynajmniej połowy członków Rady. Protokóły posiedzeń Rada przedstawia właściwemu ministrowi do wiadomości.

Art. 22. Członkowie Rady Administracyjnej pobierają za wykonywanie swych czynności wynagrodzenie stałe oraz mogą otrzymywać z czystego zysku tantjemę. Wysokość wynagrodzenia i tantjemy wyznacza właściwy minister w porozumieniu Ministrem Skarbu.

Statuty poszczególnych przedsiębiorstw z zakresu przemysłu wojennego, wymienionych w uw. do art. 1, zawierają postanowienie że kwota przypadająca na tantjemy członków Rady Administracyjnej oficerów (urzędników Ministerstwa Spraw Wojskowych) zostaje przekazana do dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych, zaś członków Rady Administracyjnej — urzędników innych władz naczelnych — do dyspozycji odnośnych ministrów, celem rozdziału wedle ich uznania.

Art. 23. W wyjątkowych wypadkach Rada ma prawo zlecić specjalne zadanie jednemu lub więcej członkom Rady, Rada może również delegować jednego ze swych członków dla utrzymywania stałego kontaktu i współdziałania z Dyrekcją. Za specjalne czynności może właściwy minister delegowanemu członkowi Rady wyznaczyć w porozumieniu z Ministrem Skarbu oddzielne wynagrodzenie.

Art. 24. Dyrekcję przedsiębiorstwa powołuje i zwalnia na wniosek Rady Administracyjnej właściwy minister.

Statut przedsiębiorstwa ustali ilość członków Dyrekcji.

Art 25. Dyrekcja przedsiębiorstwa pełni swe czynności na zasadzie regulaminu uchwalonego przez Radę Administracyjną i jest odpowiedzialną za prowadzenie przedsiębiorstwa ze starannością porządnego kupca. W szczególności należy do właściwości Dyrekcji:

1) prowadzenie wszelkich spraw przedsiębiorstwa i jego rachunkowości,

2) układanie planu gospodarczego, budżetu, bilansów rocznych, rachunku strat i zysków, oraz składanie sprawozdań Radzie Administracyjnej,

3) przyjmowanie i zwalnianie personelu urzędniczego i robotniczego oraz ustalanie wynagrodzenia,

4) zastępowanie przesiębiorstwa wobec osób trzecich oraz władz sądowych, administracyjnych i samorządowych.

Art. 26. Pracownicy przedsiębiorstwa nie są urzędnikami państwowymi i są wynagradzani w zależności od czynionych usług w sposób, przyjęty w przedsiębiorstwach prywatnych.

Statuty poszczególnych przedsiębiorstw z zakresu przemysłu wojennego, wymienionych w uw. do art. 1, zawierają postanowienie, że oficerowie, odkomenderowani do pracy w odnośnych przedsiębiorstwach, pobierać będą zależnie od powierzonego im stanowiska, wynagrodzenie na tych samych zasadach, jak pracownicy cywilni, przestaną natomiast otrzymywać pobory, związane z ich stopniem.

Art. 27. Do ważności zobowiązań przedsiębiorstwa wymagane są podpisy pod nazwą firmy przedsiębiorstwa dwóch członków Dyrekcji lub jednego członka Dyrekcji łącznie z prokurentem, względnie, o ile tak uchwali Rada Administracyjna, dwóch prokurentów.

Art. 28. Dla przeprowadzenia dorocznej kontroli rachunkowej i kasowej, zbadania ksiąg i bilansu oraz stanu majątkowego przedsiębiorstwa powołuje właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Skarbu Komisję Rewizyjną — w składzie trzech członków.

Komisja Rewizyjna przedkłada sprawozdania ze swych czynności właściwemu ministrowi i Ministrowi Skarbu.

Ponadto mogą przedsiębiorstwa podlegać kontroli specjalnie wyznaczonej przez właściwego ministra, niezależnie od kontroli, wykonywanej w ramach ustawy o kontroli państwowej przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Art. 29. Członkowie Komisji Rewizyjnej otrzymują z funduszów przedsiębiorstwa wynagrodzenie w wysokości, określonej przez właściwego ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 30. Przedsiębiorstwo będzie zwolnione od wszelkich opłat stemplowych, należnych za czynności połączone z ukonstytuowaniem się przedsiębiorstwa, jako samoistnej osoby prawnej. Pozatem opłaca ono wszystkie podatki państwowe, z wyjątkiem podatku majątkowego, oraz samorządowe, jakie obowiązują przedsiębiorstwa prywatne.

Zob. § 2 rozporządzenia z 26 lutego 1929 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych, umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 31. Przepisy rozporządzenia niniejszego mogą być w trybie art. 1 i 2 zastosowane również do przedsiębiorstw państwowych, wydzielonych już z administracji państwowej, bądź posiadających już oddzielną osobowość prawną.

Art. 32. Likwidacja przedsiębiorstwa, jako samoistnej osoby prawnej, następuje na podstawie uchwały Rady Ministrów, przyczem cały majątek przedsiębiorstwa przechodzi na własność Skarbu Państwa. Szczegółowe przepisy, dotyczące likwidacji, wyda właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 33. Wykonanie rozporządzenia niniejszego poleca się zainteresowanym ministrom, każdemu we właściwym mu zakresie działania, w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 34. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 25 z dnia 18 marca 1927 r.

2.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 22 kwietnia 1927 r.

o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej Państwowej Wytwórni Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim oraz Państwowej Fabryki Karabinów w Warszawie, Państwowej Fabryki Broni Ręcznej w Radomiu, Państwowej Wytwórni Amunicji Działowej i Karabinowej w Skarżysku, tudzież Państwowej Fabryki Sprawdzianów w Warszawie.

(Dz. U. R. P. Nr. 43 poz. 382).

Na podstawie art. 1 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz

o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) zarządza się, co następuje:

§ 1. Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim, wchodząca dotychczas w skład Centralnego Zarządu Wytwórni Wojskowych, zostaje wydzieloną z ogólnej administracji państwowej jako przedsiębiorstwo, posiadające samoistną osobowość prawną.

Przedsiębiorstwo to nosić będzie nazwę „Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim", w skróceniu „P. W. P.".

§ 2. Państwowa Fabryka Karabinów w Warszawie, Państwowa Fabryka Broni Ręcznej w Radomiu, Państwowa Wytwórnia Amunicji Działowej i Karabinowej w Skarżysku oraz Państwowa Fabryka Sprawdzianów w Warszawie, wchodzące dotychczas w skład Centralnego Zarządu Wytwórni Wojskowch, zostają wydzielone z ogólnej administracji państwowej jako przedsiębiorstwo, posiadające samoistną osobowość prawną.

Przedsiębiorstwo to nosić będzie nazwę „Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie" w skróceniu „P. W. U.".

§ 3. Zakres działania i sposób wykonywania przedsiębiorstw, wymienionych w §§ 1 i 2, określą ich statuty, zatwierdzone przez Radę Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia statutu, umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 3.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszone w Dz. U. R. P. Nr. 43 z dnia 14 maja 1927 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 22 kwietnia 1927 r.

o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie" w powiecie kozienickim oraz przedsiębiorstwa „Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie".

(„Monitor Polski" Nr. 110 z dnia 14 maja 1927 r.).

Na zasadzie art. 2 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej Państwowej Wytwórni Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie w powiecie kozienickim oraz Państwowej Fabryki Karabinów w Warszawie, Państwowej Fabryki Broni Ręcznej w Radomiu, Państwowej Wytwórni Amunicji Działowej i Karabinowej w Skarżysku,— tudzież Państwowej Fabryki Sprawdzianów w Warszawie (Dz. U. R. P. Nr. 43, poz. 382) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się załączony do niniejszego rozporządzenia statut przedsiębiorstwa „Państwowa Wytwórnia Prochu i Materjałów Kruszących w Zagożdżonie" w powiecie kozienickim (załącznik 1) oraz statut przedsiębiorstwa „Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie" (załącznik 2).

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tekst statutów opartych ściśle na szczegółowych postanowieniach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195) pominięto.

4.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 21 grudnia 1927 r.

o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie".

(Dz. U. R. P. Nr. 4 z 1928 r. poz. 27).

Na podstawie art. 1 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) zarządza się, co następuje:

§ 1. Centralne Warsztaty Lotnicze w Warszawie zostają wydzielone z ogólnej administracji państwowej jako przedsiębiorstwo, posiadające samoistną osobowość prawną.

Przedsiębiorstwo to nosić będzie nazwę: „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie", w skróceniu: „P. Z. L.".

§ 2. Zakres działania i sposób wykonywania przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" określi jego statut, zatwierdzony przez Radę Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia statutu, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5.

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

5.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 21 grudnia 1927 r.

o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie".

(„Monitor Polski" Nr. 11 z dnia 14 stycznia 1928 r. poz. 12).

Na podstawie art. 2 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzieleniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz

o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie" (Dz. U. R. P. Nr. 4, poz. 27) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się załączony do niniejszego rozporządzenia statut przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Lotnicze w Warszawie".

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tekst statutu, oparty ściśle na szczegółowych postanowieniach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195) pominięto.

6.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 19 marca 1928 r.

w sprawie wydzielenia z ogólnej administracji państwowej, wojskowych wytwórni umundurowania i oporządzenia przy okręgowych zakładach mundurowych w Warszawie, Krakowie i Poznaniu.

(Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 430).

Na podstawie art. 1 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wydziela się z administracji państwowej wojskowe wytwórnie umundurowania i oporządzenia przy okręgowych zakładach mundurowych w Warszawie, Krakowie i Poznaniu i tworzy się z nich przedsiębiorstwo, posiadające samoistną osobowość prawną, pod nazwą: „Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie", w skróceniu „P. Z. U.".

Zob. rozp. w sprawie zatwierdzenia statutu, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7.

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozporządzenie powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 45 z dnia 12 kwietnia 1928 r.

7.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 19 marca 1928 r.

w sprawie zatwierdzenia statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie".

(„Monitor Polski" Nr. 85 z dnia 12 kwietnia 1928 r.).

Na podstawie art. 2 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych, przemysłowych, handlowych i górniczych oraz

o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie wydzielenia z administracji państwowej wojskowych wytwórni umundurowania i oporządzenia przy okręgowych zakładach mundurowych w Warszawie, w Krakowie i Poznaniu (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 430) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się załączony do niniejszego rozporządzenia statut przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Umundurowania w Warszawie".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tekst statutu opartego ściśle na szczegółowych postanowieniach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195) pominięto.

8.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 19 marca 1928 r.

o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej, przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie.

(Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 429).

Na podstawie art. 1 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) zarządza się, co następuje:

§ 1. Centralne Warsztaty Inżynierji w Warszawie w składzie:

Centralne Warsztaty Samochodowe,
Centralne Warsztaty Saperskie i
Centralne Warsztaty Łączności

zostają wydzielone z ogólnej administracji państwowej jako przedsiębiorstwo, posiadające samoistną osobowość prawną.

Przedsiębiorstwo to nosić będzie nazwę: „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie, w skróceniu „P. Z. Inż.".

§ 2. Zakres działania i sposób wykonywania przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" określi jego statut, zatwierdzony przez Radę Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia statutu, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 9.

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozporządzenie powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 45 z dnia 12 kwietnia 1928 r.

9.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 19 marca 1928 r.

o zatwierdzeniu statutu przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie.

(„Monitor Polski" Nr. 87 z dnia 14 kwietnia 1928 r.).

Na podstawie art. 2 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych, przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o wydzieleniu z ogólnej administracji państwowej przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 429) zarządza się co następuje:

§ 1. Zatwierdza się załączony do niniejszego rozporządzenia statut przedsiębiorstwa „Państwowe Zakłady Inżynierji" w Warszawie.

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Tekst statutu oparty ściśle na szczegółowych postanowieniach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 195) pominięto.

10.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 22 marca 1928 r.

w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 329).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Przedsiębiorstwom przemysłowym i komunikacyjnym, wymienionym w art. 2 udziela się ulg, wymienionych w art. 6, jeżeli:

1) wytwórczość ich, względnie działalność zostanie uznana (art. 9) za pożądaną w interesie obrony Państwa,

2) zobowiążą się do poczynienia nakładów, wymienionych w art. 3, na obszarze działania niniejszego rozporządzenia, oraz

3) przyjmą zobowiązania, wymienione w art. 4.

Art. 2. Niniejszem rozporządzeniem objęte są następujące przedsiębiorstwa:

1) okręgowe elektrownie cieplikowe i wodne oraz elektrownie lokalne o charakterze użyteczności publicznej i o mocy od 500 kilowatów w górę,

2) gazownie, produkujące ponad 500.000 m^3 gazu świetlnego rocznie i posiadające urządzenia do odbenzolowania gazu, wytwórnie produktów

destylacji węgla i smoły węglowej, drzewa i torfu oraz te wytwórnie destylacji ropy naftowej, w których otrzymywane są węglowodory aromatyczne,

3) wytwórnie kwasu siarkowego oraz kwasu azotowego i innych związków azotowych,

4) wytwórnie chloru, chlorku-wapnia, chloranów i nadchloranów,

5) wytwórnie produktów przejściowych organicznych, barwników i produktów farmaceutycznych, z wyjątkiem wytwórni preparatów galenowych,

6) wytwórnie środków opatrunkowych,

7) wytwórnie gliceryny,

8) wytwórnie materjałów wybuchowych kruszących, prochów i nitrocelulozy oraz środków zapalniczych i detonacyjnych,

9) wytwórnie celulozy,

10) wytwórnie wyrobów gumowych, potrzebnych dla obrony Państwa, oraz wytwórnie masek gazowych,

11) wytwórnie kwasoodpornych odlewów i takichże wyrobów ceramicznych oraz wyrobów ogniotrwałych dla przemysłu chemicznego i hutniczego,

12) huty, stalownie, walcownie i odlewnie wszelkich metali i stopów, potrzebnych dla obrony Państwa,

13) wytwórnie parowozów, wagonów, maszyn parowych, turbin, motorów spalinowych, kotłów parowych, aparatów technicznych i konstrukcyj żelaznych, samochodów, traktorów i czołgów, aparatów i silników lotniczych, stocznie i warsztaty dla żeglugi wodnej i powietrznej,

14) wytwórnie obrabiarek i maszyn do obróbki metali i drzewa, narzędzi warsztatowych, instrumentów optycznych, fizycznych, mierniczych, narzędzi prezycyzyjnych i przyrządów sygnałowych,

15) wytwórnie broni siecznej, palnej i amunicji oraz wszelkich przedmiotów uzbrojenia tudzież odnośnych półfabrykatów,

16) wytwórnie drutu żelaznego i metalowego, podków, podkowiaków i haceli,

17) wytwórnie maszyn, urządzeń i aparatów elektrotechnicznych, telegraficznych, telefonicznych i radjowych oraz wytwórnie kabli i przewodników elektrycznych,

18) przedsiębiorstwa górnicze, wiertnicze i inne techniczne dla poszukiwania, wydobywania i przysposobienia rud i innych kopalin (tak w stanie stałym, płynnym, jak i gazowym) oraz wód, potrzebnych do uruchomienia lub prowadzenia przedsiębiorstw, objętych niniejszem rozporządzeniem,

19) przedsiębiorstwa rurociągowe dla transportu płynów i gazów tudzież przedsiębiorstwa, przesyłające i rozdzielające energję elektryczną,

20) przedsiębiorstwa komunikacyjne dla przewozu osób i rzeczy drogą lądową, wodną i powietrzną.

Minister Przemysłu i Handlu ma prawo w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu, względnie z innymi zainteresowanymi ministrami uzupełniać lub redukować w drodze rozporządzenia powyższy wykaz przedsiębiorstw.

Co do uzupełnienia powyższego wykazu przedsiębiorstw zob. odnośne rozporządzenie, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 12.

Art. 3. Za nakłady, uprawniające do otrzymania ulg (art. 1 punkt 2), uważa się:

1) nabycie, najem lub dzierżawę nieruchomości, potrzebnych do powstania, prowadzenia lub rozszerzania przedsiębiorstwa,

2) wznoszenie budowli lub zainstalowanie urządzeń, potrzebnych do powyższych celów.

Art. 4. Przedsiębiorstwom, wymienionym w art. 2 punktach 1 — 18, przysługuje prawo do ulg, o ile zobowiążą się do zorganizowania produkcji na sposób fabryczny według najnowszych wymagań techniki najpóźniej do lat trzech od daty ogłoszenia w Monitorze Polskim decyzji, przyznającej ulgi; przedsiębiorstwom zaś, wymienionym w art. 2 punkt 19 i 20, przysługuje prawo do ulg, o ile zobowiążą się do zorganizowania transportów, względnie komunikacji najpóźniej do lat pięciu od powyższej daty.

Art. 5. Obszar działania niniejszego rozporządzenia zostaje ograniczony w sposób następujący:

1) od północy rzeka Wieprz — od ujścia jej do rzeki Wisły do ujścia rzeki Tyśmienicy;

2) na wschodzie rzeka Wieprz — od ujścia rzeki Tyśmienicy do Zwierzyńca, droga Zwierzyniec — Józefów do przecięcia się z granicą powiatu biłgorajskiego, granica powiatu biłgorajskiego do przecięcia się z rzeką Tanew, rzeka Tanew do Narola (miasta) z włączeniem obszaru gminy Narol, droga Narol (miasto) — Cieszanów, droga Cieszanów — Lubaczów z włączeniem obszaru gminy Lubaczów, linja kolejowa Lubaczów — Jarosław aż do przecięcia się z rzeką Sanem, rzeka San aż do Przemyśla, linja kolejowa Przemyśl — Chyrów z włączeniem obszaru obu tych gmin;

3) na zachodzie Dęblin (ujście rzeki Wieprz do Wisły) linja kolejowa Dęblin — Radom z włączeniem obszaru gminy Radom, droga Radom — Szydłowiec — Rejów — Kielce do przecięcia się z linją kolejową Radom — Kielce z włączeniem obszaru gmin Szydłowiec i Rejów, linja kolejowa Radom — Kielce z włączeniem obszaru gminy Kielce, droga Kielce — Chęciny — Jędrzejów do przecięcia się z rzeką Nidą z włączeniem obszaru gminy Chęciny, rzeka Nida do ujścia jej do rzeki Wisły, rzeka Wisła do ujścia do niej rzeki Dunajec, rzeka Dunajec do Nowego Sącza z włączeniem całej szerokości rzeki Dunajec;

4) od południa linja kolejowa Nowy Sącz — Grybów — Jasło — Krosno — Sanok — Ustrzyki Dolne — Chyrów z włączeniem obszaru gmin tychże miejscowości.

Dla zakładów wodno-elektrycznych południową granicę obszaru działania rozporządzenia stanowi południowa granica Państwa; zachodnią granicę stanowi rzeka Dunajec na całej szerokości, łącznie z pasem 3 km. na zachód od rzeki aż do jej styku z granicą czechosłowacką w gminie Niedzica (powiat Nowy-Targ); wschodnią granicę stanowi rzeka San od gminy Uherce włącznie (powiat Lisko), aż do jej źródeł z pasem 3 km. na wschód od tej rzeki.

Prezydent Rzeczypospolitej może na wniosek Rady Ministrów rozciągnąć działanie niniejszego rozporządzenia i na inne obszary Rzeczypospolitej.

Art. 6. Ulgi, przyznane niniejszem rozporządzeniem obejmują:

1) zwolnienie od opłat stemplowych, przewidzianych w rozdziale dziewiętnastym ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570), o ile kapitał zakładowy lub wkład rzeczowy są przeznaczone na nakłady, wymienione w art. 3;

2) zwolnienie od opłat państwowych i samorządowych pism, dotyczących przejścia własności rzeczy nieruchomych, oraz pism, stwierdzających umowę o najem lub dzierżawę nieruchomości, jeżeli przejście własności, najem lub dzierżawa stanowi nakład, wymieniony w art. 3;

3) zwolnienie od państwowego podatku przemysłowego, pobieranego w formie podatku od obrotu, oraz od dodatków samorządowych do tego podatku;

4) co do budowli stanowiących nakłady, wymienione w art. 3, przedłużenie terminu ośmioletniego, ustalonego w art. 1 ustawy z dnia 22 września 1922 r. o ulgach dla nowowznoszonych budowli (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 786), do lat piętnastu, w południowej zaś części obszaru działania niniejszego rozporządzenia, ograniczonej od północy linją Wisły i Sanu, — do lat dwudziestu, oraz przedłużenie terminu piętnastoletniego zwolnienia od podatku od nieruchomości względnie podatków budynkowych do lat dwudziestu pięciu na całym obszarze działania niniejszego rozporządzenia;

5) prawo nabywania w drodze wywłaszczenia gruntów niezbędnych dla nakładów określonych w art. 3, przy zachowaniu dzielnicowych przepisów o wywłaszczeniu z tem, że na obszarze województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego mają odpowiednie zastosowanie postanowienia ustawy z dnia 17 lutego 1878 r. (Nr. 30 Dz. u. p.);

6) prawo pierwszeństwa w nabywaniu celem poczynienia nakładów, określonych w art. 3, gruntów przy parcelacjach nieruchomości ziemskich, przeprowadzanych na zasadzie ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z roku 1926 Nr. 1, poz. 1), a to przed kandydatami, wymienionymi w art. 45, 51 i 53 tejże ustawy;

7) prawo pierwszeństwa w nabywaniu od zarządów majątku państwowego, celem poczynienia nakładów, określonych w art. 3, lub dla zaspokojenia potrzeb ruchu przedsiębiorstwa:

a) wszelkich materjałów budowlanych zarówno pochodzenia roślinnego, jak mineralnego,

b) wszelkich rud i kopalin, oraz ich przetworów,

c) drzewa i produktów jego przerobu, potrzebnych dla celów przemysłowych;

8) prawo pierwszeństwa w uzyskiwaniu zezwoleń na użytkowanie wód jako źródła energji motorycznej.

Ponadto przedsiębiorstwom, które zobowiążą się do poczynienia nakładów, wymienionych w art. 3, w południowej części obszaru działania niniejszego rozporządzenia ograniczonej od północy linją Wisły i Sanu, oraz nieruchomościom, wchodzącym w skład tych przedsiębiorstw, udziela się oprócz ulg wyżej wymienionych, zwolnienia od wszelkch podatków bezpośrednich państwowych i samorządowych, oraz dodatków samorządowych do bezpośrednich podatków państwowych z wyjątkiem dodatków samorządowych do podatku gruntowego.

Art. 7. Przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu ulg udziela się na przeciąg dziesięciu lat, a w rejonie południowej części obszaru działania niniejszego rozporządzenia, ograniczonym od północy linją Wisły i Sanu, na przeciąg piętnastu lat, licząc od chwili ogłoszenia decyzji, ustalającej prawo do ulg, w Monitorze Polskim (art. 9), o ile rozporządzenie niniejsze nie przewiduje innych terminów trwania ulg.

O ile chodzi o podatki bezpośrednie (art. 6 punkt 3 oraz ustęp ostatni), okres ulgowy kończy się w dniu 31 grudnia tego roku, w którym upływa lat dziesięć, względnie piętnaście od ogłoszenia decyzji, ustalającej prawo do ulg.

Art. 8. O udzielenie ulg, wymienionych w art. 6, mogą się ubiegać przedsiębiorstwa, wymienione w art. 2, w ciągu pięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 9. Minister Przemysłu i Handlu na prośbę przedsiębiorstwa, ubiegającego się o otrzymanie ulg w myśl niniejszego rozporządzenia, stwierdza — w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu, a co do przedsiębiorstw elektrycznych i wodno-elektrycznych również w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych, czy zachodzą warunki udzielenia ulg. W razie stwierdzenia, że warunki te zachodzą, wydaje Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z wymienionymi ministrami decyzję, ustalającą, iż przedsiębiorstwu, względnie pewnej jego części służy prawo do ulg, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu. Decyzja ta winna być ogłoszona w Monitorze Polskim.

Minister Skarbu ustala w porozumieniu z ministrami, wymienionymi w ustępie poprzednim:

a) celem zastosowania punktu 1 artykułu 6 — jaka część kapitału zakładowego jest przeznaczona na nakłady, wymienione w art. 3,

b) celem zastosowania punktu 3 artykułu 6 — jaka część obrotu przedsiębiorstwa jest wolna od podatku przemysłowego w przypadku, gdy zespół przedmiotów, stanowiących zakład oddzielny, znajduje się częściowo na obszarze obowiązywania niniejszego rozporządzenia (art. 5), a częściowo poza nim,

c) celem zastosowania ustępu ostatniego artykułu 6 w zakresie podatku dochodowego — jaka część dochodu jest wolna od tego podatku.

Zob. instrukcję z dnia 12 października 1929 r. w sprawie trybu przyznawania ulg, umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 13.

Art. 10. Minister Przemysłu i Handlu ma prawo w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i ministrami, wymienionymi w art. 9, cofnąć w całości lub w części przyznane ulgi, jeżeli korzystające z nich przedsiębiorstwo nie dopełni swych zobowiązań określonych w art. 1 w punktach 2 i 3, albo jeżeli w ciągu czasokresu ulgowego przystąpi bez zezwolenia Ministra Przemysłu i Handlu, udzielonego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, do innej produkcji względnie do innych czynności — z uszczerbkiem produkcji lub czynności, ze względu na które otrzymało ulgi.

W tym wypadku umowy kupna-sprzedaży, najmu lub dzierżawy nieruchomości państwowych ulegają na żądanie Skarbu Państwa rozwiązaniu z winy przedsiębiorstwa. O rozwiązaniu orzekają właściwe sądy na skutek powództwa Skarbu Państwa. Skarbowi Państwa przysługiwać będzie ponadto prawo dochodzenia na drodze sądowej strat i szkód, jakie poniósł z tytułu ulg, udzielonych przedsiębiorstwu i przez nie wykorzystanych.

Na skutek decyzji, przewidzianej w ustępie 1, osoba, która utraciła prawo do ulg, jest obowiązana uiścić Skarbowi Państwa kwotę opłat i podatków, jakiej nie zapłaciła na zasadzie punktów 1 — 4 i ustępu ostatniego art. 6, względnie część tej kwoty, odpowiadającą częściowej utracie prawa

do ulg. Minister Skarbu określa kwotę, która ma być uiszczona, oraz termin uiszczenia.

Art. 11. Winny świadomego podania fałszywych danych w celu korzystania z ulg i ułatwień, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, będzie karany — o ile czyn nie ulega karze surowszej — więzieniem do roku i grzywną do 100.000 zł. lub jedną z tych kar.

Winny świadomego niewykonania zobowiązań, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, będzie karany — o ile czyn nie ulega karze surowszej — więzieniem do lat trzech.

Jeżeli czynu, przewidzianego w ustępie 2, dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, winny będzie karany — o ile czyn nie ulega karze surowszej — więzieniem do lat pięciu.

Na obszarze mocy obowiązującej ustawy karnej z roku 1852 czyny, przewidziane w niniejszym artykule, są występkami. Na tymże obszarze:

a) orzeka się zamiast więzienia, ścisły areszt,

b) można wnieść odwołanie niezależnie od przepisu § 283 p. k.

Art. 12. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrom Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa, Reform Rolnych, Robót Publicznych, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów — każdemu we właściwym zakresie działania.

Odnośne rozp. wykonawcze umieszczono w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 36 z dnia 24 marca 1928 r.

11.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: PRZEMYSŁU I HANDLU, SPRAW WOJSKOWYCH, SKARBU, SPRAW WEWNĘTRZNYCH, SPRAWIEDLIWOŚCI, ROLNICTWA, REFORM ROLNYCH, ROBÓT PUBLICZNYCH, KOMUNIKACJI ORAZ POCZT I TELEGRAFÓW,

z dnia 26 lutego 1929 r.

w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 100).

Na podstawie art. 12 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 329) zarządza się co następuje:

§ 1. O ulgi, wymienione w art. 6, ubiegać się mogą także i te przedsiębiorstwa, które wytwarzają części składowe wytworów, produkowanych przez przedsiębiorstwa, wymienione w art. 2.

§ 2. Artykułem 2 są objęte również przedsiębiorstwa państwowe, wydzielone z ogólnej administracji państwowej na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. o wydzielaniu z admi-

nistracji państwowej przedsiębiorstw państwowych, przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195).

§ 3. Nadanie względnie przydział gruntów parcelowanych przez Rząd, poza innemi warunkami co do kredytu, winno zawierać w orzeczeniu z art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 28 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1 poz. 1) zastrzeżenie, że skuteczność i ważność jego uzależniona jest od spełnienia warunków, nałożonych na przedsiębiorstwo w myśl art. 4, i że w razie niespełnienia tych warunków orzeczenie może być cofnięte.

§ 4. Do ubiegania się o przyznanie ulg z art. 6 są uprawnione:

1) osoby fizyczne i prawne, zamierzające na obszarze działania rozporządzenia:

a) uruchomić nowe przedsiębiorstwo;

b) rozbudować przedsiębiorstwo już istniejące;

c) przejść z działu produkcji, niewymienionego w art. 2, na jeden z działów, wymienionych w tym artykule;

2) osoby fizyczne i prawne, zamierzające przenieść przedsiębiorstwo już istniejące z obszaru nieobjętego rozporządzeniem na obszar działania rozporządzenia.

§ 5. Prośby o ustalenie, iż przedsiębiorstwu, względnie pewnej jego części, służy prawo do ulg z art. 6, mają być wnoszone do Ministra Przemysłu i Handlu w czterech, a jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa elektryczne, wodno-elektryczne i komunikacyjne w pięciu egzemplarzach i mają zawierać:

a) miejscowość, w której zamierzone jest poczynienie nakładów;

b) szczegółowy opis zamierzonych nakładów i projektowany kosztorys;

c) jakość i ilość zamierzonej produkcji;

d) projektowane źródło uzyskania kapitału, potrzebnego do wykonania zamierzonych nakładów;

e) ustrój przedsiębiorstwa z dołączeniem, o ile przedsiębiorstwo zorganizowane jest jako spółka, uwierzytelnionego odpisu dokumentu, na którym ustrój spółki się opiera (statutu, umowy).

Przedsiębiorstwa już istniejące mają ponadto:

f) opisać urządzenia już istniejące;

g) wymienić jakość i ilość dotychczasowej produkcji i ilość zatrudnionych przy niej robotników;

h) określić zdolność produkcyjną dotychczasową;

i) przedstawić ostatni bilans przedsiębiorstwa, skład osobowy władz przedsiębiorstwa i okoliczność, w czyim ręku znajduje się kapitał przedsiębiorstwa. Co do spółek akcyjnych wskazać należy, w czyich rękach znajdował się w czasie ostatniego walnego zgromadzenia kapitał akcyjny, reprezentowany na tem zgromadzeniu.

Przed wydaniem decyzji przyznającej prawo do ulg, ma przedsiębiorstwo, ubiegające się o ulgi, złożyć pisemne zobowiązania, przewidziane w pkt. 2 i 3 art. 1, przyczem brzmienie tych zobowiązań wskaże w każdym poszczególnym wypadku Minister Przemysłu i Handlu.

§ 6. Jeżeli poza wypadkami, wymienionemi w ustępie ostatnim art. 9 zajdzie potrzeba stwierdzenia, w jakim zakresie ma być udzielona poszczególna ulga z art. 6, odpowiadająca zamierzonym nakładom, które były pod-

stawą do wydania decyzji Ministra Przemysłu i Handlu, przewidzianej w art. 9, wówczas odpowiednie zaświadczenie wydaje przedsiębiorstwu władza przemysłowa wojewódzka, względnie górnicza II instancji. Zaświadczenie to winno być przedstawione właściwemu organowi urzędowemu, powołanemu do zastosowania poszczególnej ulgi, przewidzianej w art. 6.

§ 7. Kontrolę dotrzymywania przez przedsiębiorstwo warunków udzielenia ulg wykonywa Minister Przemysłu i Handlu w razie potrzeby w porozumieniu z właściwymi ministrami.

§ 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 12 z dnia 6 marca 1929 r.

12.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU W POROZUMIENIU Z MINISTRAMI: SPRAW WOJSKOWYCH, SKARBU, SPRAW WEWNĘTRZNYCH, KOMUNIKACJI I ROBÓT PUBLICZNYCH.

z dnia 20 kwietnia 1929 r.

w sprawie uzupełnienia wykazu przedsiębiorstw, wyliczonych w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ulgach dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 329).

(Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 306).

Na podstawie ustępu ostatniego art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 329) zarządza się co następuje:

§ 1. Wykaz przedsiębiorstw, wymienionych w pkt. 1—18 art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 329) uzupełnia się następującemi przedsiębiorstwami:

a) wytwórnie produktów ropy naftowej i gazu ziemnego,

b) wytwórnie, produkujące materjały elektrotechniczne, telegraficzne, teletoniczne i radjowe,

c) wytwórnie garbników i ekstraktów garbarskich,

d) wytwórnie aparatów, przyrządów i materjałów fotograficznych,

e) rzeźnie mechaniczne i chłodnie, elewatory zbożowe i piekarnie mechaniczne,

f) zakłady przetwarzające len, zakłady, wytwarzające tkaniny i nici papierowe oraz wytwórnie koców, derek i wojłoków wojskowych,

g) wytwórnie materjałów do utrwalania nawierzchni drogowych,

h) przedsiębiorstwa eksploatacji kamieniołomów i klinkiernie,

i) wytwórnie zastępczych materjałów budowlanych o własnościach termicznych.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 32 z dnia 17 maja 1929 r.

13.

INSTRUKCJA MINISTRÓW: PRZEMYSŁU I HANDLU, SPRAW WEWNĘTRZNYCH, SPRAW WOJSKOWYCH, SKARBU, ROBÓT PUBLICZNYCH I KOMUNIKACJI

z dnia 12 października 1929 r.

w sprawie trybu przyznawania przedsiębiorstwom przemysłowym i komunikacyjnym ulg, przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 329).

(„Monitor Polski" Nr. 245 z dnia 23 października 1929 r. poz. 568).

§ 1. Ministerstwo Przemysłu i Handlu po otrzymaniu podania przedsiębiorstwa przemysłowego względnie komunikacyjnego, zawierającego prośbę o udzielenie ulg, bada, czy zachodzą:

a) warunki, podane w art. 2, 3, 4, 5 i 8 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej;

b) warunki, podane w §§ 4 i 5 rozporządzenia z dnia 26 lutego 1929 r. w sprawie wykonania powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 100).

§ 2. Zbadanie warunków, wymienionych w art. 3 i 4 powołanego na wstępie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w § 5 rozporządzenia wykonawczego do tegoż rozporządzenia, następuje przez:

1) Ministerstwo Robót Publicznych, jeśli idzie o podania: elektrowni oraz przedsiębiorstw wodnych i elektrycznych, wymienionych w pkt. 1), 18) i 19) art. 2 powołanego na wstępie rozporządzenia Prezydenta Rzeczyspospolitej, tudzież, jeśli idzie o podania wytwórni materjałów do utrwalania nawierzchni drogowych, przedsiębiorstw eksploatacji kamieniołomów i klinkierni, oraz wytwórni zastępczych materjałów budowlanych o własnościach termicznych, wymienionych w pkt. g), h) i i) § 1 rozpodządzenia z dnia 20 kwietnia 1929 r. w sprawie uzupełnienia wykazu przedsiębiorstw, mających prawo do ulg (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 306);

2) Ministerstwo Spraw Wojskowych, jeśli idzie o podania wytwórni materjałów wybuchowych kruszących, prochów, nitrocelulozy oraz środków zapalniczych i detonacyjnych, masek gazowych, broni siecznej, palnej i amunicji, wszelkich przedmiotów uzbrojenia, samochodów, traktorów i czołgów, aparatów i silników lotniczych, stoczni i warsztatów dla żeglugi powietrznej, wymienionych w pkt. 8, 10, 13 i 15 powołanego na wstępie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej;

3) Ministerstwo Komunikacji, jeśli idzie o podania wytwórni parowozów i wagonów oraz przedsiębiorstw komunikacyjnych, podlegających zakresowi kompetencji tegoż Ministerstwa, wymienionych w pkt. 13 i 20 powołanego na wstępie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej;

4) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, jeśli idzie o podania rzeźni mechanicznych i chłodni, elewatorów zbożowych i piekarni mechanicznych, wymienionych w pkt. e) § 1 rozporządzenia z dnia 20 kwietnia 1929 r. w sprawie uzupełnienia wykazu przedsiębiorstw, mających prawo do ulg (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 306).

W razie przejścia przedsiębiorstw, którym przysługuje prawo do ulg, z zakresu kompetencji poszczególnych Ministerstw do kompetencji innego

Ministerstwa, będzie to ostatnie Ministerstwo powołane do zbadania wymienionych wyżej warunków.

§ 3. Jeżeli w prośbie brak niektórych danych, przewidzianych w ust. 1 § 5 rozporządzenia wykonawczego, to Ministerstwo Przemysłu i Handlu, względnie Ministerstwo, wymienione w § 2 niniejszej instrukcji, żąda od osób, wyliczonych w § 4 rozporządzenia wykonawczego, wyjaśnień dodatkowych — w odpowiedniej ilości egzemplarzy.

§ 4. Po zbadaniu przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, względnie przez Ministerstwo Robót Publicznych, Komunikacji lub Spraw Wewnętrznych, że zachodzą wszystkie warunki, podane w § 1 niniejszej instrukcji, przesyłają te ministerstwa jeden egzemplarz podania do Ministerstwa Spraw Wojskowych, które stwierdza, czy wytwórczość, względnie działalność przedsiębiorstwa jest pożądana w interesie obrony Państwa, oraz przesyła odnośne oświadczenie do ministerstwa, które go zażądało.

§ 5. W razie stwierdzenia przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, iż wytwórczość, względnie działalność przedsiębiorstwa jest pożądana w interesie obrony Państwa, Ministerstwo Przemysłu i Handlu, względnie ministerstwo, wymienione w § 2 niniejszej instrukcji, przesyła drugi egzemplarz podania wraz ze swą opinją co do udzielenia ulg oraz z odpisem oświadczenia Ministerstwa Spraw Wojskowych, do Ministerstwa Skarbu.

Ministerstwo Skarbu wyraża swą zgodę, względnie przy podaniu powodów odmawia zgody, na przyznanie przedsiębiorstwu prawa do ulg i przesyła odnośne oświadczenie do ministerstwa, od którego podanie otrzymało. Zarazem może Ministerstwo Skarbu w swem oświadczeniu poczynić ustalenia, przewidziane w ust. 2 art. 9 powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 6. W razie zgody Ministerstwa Skarbu, Ministerstwo Przemysłu i Handlu, względnie ministerstwo wymienione w § 2 niniejszej instrukcji, projektuje w każdym poszczególnym wypadku tekst zobowiązania, jakie powinno złożyć przedsiębiorstwo w myśl pkt. 2 i 3 art. 1 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej; w treści zobowiązania winno być umieszczone również postanowienie, iż dane przedsiębiorstwo zgadza się dobrowolnie na poddanie się kontroli (§ 13) Ministerstwa Przemysłu i Handlu, jego organów lub władz mu podległych, względnie jednego z ministerstw, wymienionych w § 2 niniejszej instrukcji, jego organów lub władz mu podległych.

Projekt zobowiązania wraz z wnioskiem o przyznanie przedsiębiorstwu ulg, przesyłają ministerstwa wymienione w § 2 niniejszej instrukcji z aktami do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, zachowując jeden egzemplarz podania.

§ 7. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, po uzyskaniu przychylnej opinji Ministerstwa Spraw Wojskowych (§ 4 i ust. 1 § 5 niniejszej instrukcji) i Ministerstwa Skarbu (ust. 2 § 5 niniejszej instrukcji), oraz po otrzymaniu projektu zobowiązania i wniosku, w myśl ustępu ostatniego § 6 niniejszej instrukcji, żąda od przedsiębiorstwa, ubiegającego się o ulgi, złożenia pisemnego zobowiązania, przewidzianego w pkt. 2 i 3 art. 1 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 8. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, po otrzymaniu od przedsiębiorstwa pisemnego zobowiązania, wymienionego w § 7 niniejszej instrukcji, wydaje decyzję, iż przedsiębiorstwu, względnie pewnej jego części, służy

prawo do ulg, przewidzianych w cytowanem rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej, przyczem co do zakresu ulg stwierdza, czy zachodzi wypadek, przewidziany w ustępie ostatnim art. 6.

Powyższą decyzję ogłasza Minister Przemysłu i Handlu w „Monitorze Polskim".

O decyzji powyższej Ministerstwo Przemysłu i Handlu zawiadamia jednocześnie organ, powołany do sprawowania kontroli nad przedsiębiorstwem i przesyła do tego organu jeden egzemplarz podania, oraz odpis zobowiązania, przyjętego przez przedsiębiorstwo.

§ 9. Na podstawie decyzji, ogłoszonej w „Monitorze Polskim", uzyskuje przedsiębiorstwo prawo do wszystkich ulg, przewidzianych w art. 6 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

O zastosowanie ulg, przewidzianych w pkt. 5, 6, 7 i 8 art. 6, zwraca się przedsiębiorstwo pisemnie, z powołaniem się na decyzję ogłoszoną w „Monitorze Polskim", do tych organów urzędowych, które są powołane do zastosowania odnośnych ulg, a mianowicie:

1) do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, jeśli idzie o ulgę przewidzianą w pkt. 5 art. 6;

2) do powiatowego urzędu ziemskiego jeśli idzie o ulgę, przewidzianą w pkt. 6 art. 6;

3) do zarządu majątku państwowego, jeśli idzie o ulgę, przewidzianą w pkt. 7 art. 6;

4) do właściwej władzy wodnej, jeśli idzie o ulgę przewidzianą w pkt. 8 art. 6.

§ 10. Celem uzyskania w przypadku poszczególnym ulgi, wymienionej w pkt. 1 art. 6, przedsiębiorstwo ma przedewszystkiem zwrócić się do władzy przemysłowej, wodnej lub górniczej drugiej instancji, względnie do dyrekcji dróg wodnych lub dyrekcji kolei państwowych, o zaświadczenie, że lub w jakiej mierze kapitał jest przeznaczony na nakłady, wymienione w art. 3, względnie, że wkład rzeczowy stanowi taki nakład. To zaświadczenie należy przedstawić Ministrowi Skarbu, który w porozumieniu z ministrami, wymienionymi w ustępie pierwszym art. 9, wydaje decyzję, przewidzianą w pkt. a) ust. 2 art. 9.

Celem uzyskania w przypadku poszczególnym ulgi, wymienionej w pkt. 2 art. 6, przedsiębiorstwo ma zwrócić się do władzy wyżej wymienionej o zaświadczenie, że zamierzone nabycie rzeczy nieruchomej, albo zawrzeć się mająca umowa o najem lub dzierżawę nieruchomości stanowi nakład, wymieniony w art. 3.

Decyzje Ministra Skarbu (ustęp pierwszy niniejszego paragrafu) względnie zaświadczenie władzy, wymienionej w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu (ustęp drugi niniejszego paragrafu) należy przedstawić organowi, który w braku zwolnienia od opłaty — byłby powołany do jej wymierzenia (notarjuszowi, organowi sądowemu, urzędowi skarbowemu podatków i opłat skarbowych, względnie urzędowi opłat stemplowych). Organ ten stwierdza zwolnienie od opłaty (całkowite lub częściowe) na piśmie zwolnionem od opłaty, względnie w jego treści.

§ 11. Kwoty, uiszczone przed przyznaniem prawa do ulgi tytułem opłat stemplowych od pism, wymienionych w pkt. 1 i 2 art. 6, zostaną zwrócone na skutek odwołania (art. 46 i 47 ustawy z dnia 1 lipca 1926 roku o opłatach stemplowych — Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570), wniesionego bądź w cią-

gu miesiąca od wymierzenia opłaty, bądź w ciągu miesiąca od doręczenia przedsiębiorstwu decyzji Ministra Skarbu (ustęp pierwszy § 10), względnie zaświadczenia wymienionego w ustępie drugim § 10. W razie uiszczenia bez wymiaru urzędowego zwrot kwoty uiszczonej przed przyznaniem prawa do ulgi, nastąpi na wniosek złożony urzędowi skarbowemu podatków i opłat skarbowych (względnie urzędowi opłat stemplowych) w ciągu roku od dnia uiszczenia (art. 45 ustawy o opłatach stemplowych).

§ 12. Celem uzyskania w przypadku poszczególnych ulg, przewidzianych w pkt. 3 ustępu pierwszego i w ustępie ostatnim art. 6, winno przedsiębiorstwo zwrócić się z odpowiedniem podaniem do Ministerstwa Skarbu, a w razie gdy zespół przedmiotów, stanowiących zakład oddzielny, znajduje się częściowo na obszarze obowiązywania cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (art. 5), a częściowo poza nim, dołączyć nadto do podania odpowiednie zaświadczenie władzy wymienionej w ust. 1 § 10 niniejszej instrukcji (§ 6 rozp. wyk.).

O decyzji, powziętej w porozumieniu z właściwymi ministrami (art. 9 ustęp pierwszy) — Ministerstwo Skarbu powiadamia stronę oraz odnośne władze skarbowe.

§ 13. Na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu kontrolę dotrzymywania przez przedsiębiorców warunków udzielania ulg sprawują w stosunku do przedsiębiorstw, wymienionych w § 2 niniejszej instrukcji, ministerstwa tamże wymienione.

DZIAŁ VI.

KOMUNIKACJA.

(KOLEJE ŻELAZNE, LOTNICTWO, POCZTA, RADJOTELEGRAF, TELEGRAF, TELEFON, GOŁĘBIE POCZTOWE, ŻEGLUGA ŚRÓDLĄDOWA, POJAZDY MECHANICZNE).

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 160).
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Kolei Żelaznych i Ministra Skarbu z dnia 8 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 533).
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Kolei Żelaznych z dnia 18 marca 1921 r. w przedmiocie wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju oraz wojennej służby kolejowej (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 272).
4. Ustawa z dnia 14 grudnia 1920 r. w sprawie przejęcia kolei zbudowanych przez b. władze okupacyjne, pod zarząd Ministerstwa Kolei Żelaznych (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 5 z 1921 r.).
5. Ustawa z dnia 14 października 1921 r. o udzielaniu koncesji na koleje żelazne prywatne (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 646).
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 294).
7. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. o trybie postępowania administracyjnego w przedmiocie umieszczania przyrządów i znaków sygnalizacyjnych dla potrzeb żeglugi powietrznej na nieruchomej własności publicznej i prywatnej (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 7 z 1929 r.).
8. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. o publicznych wzlotach pokazowych statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 8 z 1929 r.).
9. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. o sygnalizacji lotniczej i o lotniczych znakach naziemnych (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 9 z 1929 r.).
10. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 15 lipca 1929 r. o zarządzeniu wylądowania lub wstrzymania odlotu statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 445).
11. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 11 kwietnia 1929 r. o lotniczej służbie łączności i meteorologicznej (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 459).
12. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1929 r. o lotniczej służbie radjoelektrycznej oraz o używaniu aparatów radjotechnicznych na pokładzie statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 460).
13. Rozporządzenie Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 maja 1929 r. o przypadkach, w których statki powietrzne mogą korzystać z lotnisk, hangarów, urządzeń lotniskowych i materjałów pędnych oraz z pomocy odnośnego personelu lotniczego, jakoteż o sposobie wynagrodzenia za to korzystanie (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 461).
14. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 11 maja 1929 r. o systemie znaczenia statków powietrznych i sposobie umieszczania znaków na statkach (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 462).

15. Rozporządzenie Ministrów: Komunikacji, Spraw Wojskowych i Spraw Zagranicznych z dnia 15 maja 1929 r. o przylocie do Polski i przelocie przez Polskę obcych statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 463).

16. Ustawa z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 7 z 1921 r. poz. 36).

17. Ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 584) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych

rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 378).

18. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 października 1924 r. w sprawie zakładania, utrzymywania i eksploatowania urządzeń radjotechnicznych oraz w sprawie wyrobu sprzętu radjotechnicznego i handlu tym sprzętem (Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 915), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych

rozporządzeniem Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 10 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 107 poz. 918).

19. Ustawa z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 311).

20. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 1927 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 899).

21. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 266).

22. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 27 stycznia 1928 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 41 poz. 396).

1.

U S T A W A

z dnia 27 marca 1920 r.

o kolejach w czasie wojny.

(Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 160).

Art. 1. W czasie wojny wszystkie koleje żelazne podporządkowują się interesom obrony Państwa.

Art 2. Władze kolei państwowych i prywatnych zobowiązane są do ścisłego współdziałania w czasie pokoju z władzami wojskowemi w pracach przygotowawczych, dotyczących wojennej sprawności sieci kolejowej.

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji prywatne przedsiębiorstwa kolei żelaznych przechodzą pod zarząd Ministerstwa Kolei i ich władze kolejowe stają się organami wykonawczemi Ministerstwa.

Art. 3. Władze kolei państwowych i prywatnych, tudzież przedsiębiorstwa, pracujące w zakresie kolejnictwa, są w czasie wojny zobowiązane: 1) do bezwzględnego wykonywania związanych z celami wojennemi żądań powołanej do tego władzy wojskowej, 2) do dostarczania na żądanie Ministerstwa Spraw Wojskowych potrzebnego taboru, parowozów, materjałów i narzędzi kolejowych dla potrzeb kolejnictwa wojskowego.

Art. 4. Pomimo podporządkowania kolei żelaznych interesom obrony Państwa władze kolei państwowych, prywatnych, tudzież przedsiębiorstw, pracujących w zakresie kolejnictwa — zatrzymują pełną odpowiedzialność za fachowo-techniczne kierownictwo i sprawność podległej im sieci kolejowej i przedsiębiorstw.

Art. 5. W wypadkach, w których sprawność władz kolejowych nie zaspakaja wymagań wojennych, służy Ministrowi Spraw Wojskowych prawo wkroczenia w zakres ich działania i wydawania zarządzeń obowiązujących we wszystkich sprawach, dotyczących transportów wojskowych.

Art. 6. Koleje żelazne, tak państwowe, jako też i prywatne — mogą być dekretem Naczelnika Państwa w czasie wojny, lub wobec grożącego Państwu niebezpieczeństwa, poddane mocy ustaw wojennych. W tym wypadku uważane są na kolejach wszelkie rozmyślne naruszenia, lub zaniedbania obowiązków zawodowych, obniżające sprawność kolei, samowolnie porzucenie służby, wszelka agitacja mogąca przynieść szkodę ruchowi kole-

jowemu, lub wywołać chwilowy zastój w tymże, oraz czyny zagrażające temu ruchowi — za przestępstwa przeciwko sile zbrojnej Państwa i jako takie podlegają właściwości sądów wojskowych.

Art. 7. W czasie wojny każdy pracownik kolei państwowych i prywatnych aż do 50 roku życia, o ile w myśl obowiązujących ustaw nie podlega obowiązkowi czynnej służby wojskowej, może być odpowiednio do swych kwalifikacji i specjalności powołany do wojskowej służby kolejowej. Nadto mogą być powołani i ci obywatele Państwa Polskiego, aż do 50 roku życia, którzy:

a) byli pracownikami kolejowymi,

b) choćby tylko czasowo w czasie wojny pozostawali w służbie kolejnictwa wojskowego w któremkolwiek Państwie, albo

c) mają fachowe wykształcenie, lub fachową praktykę w powyższej dziedzinie, o ile w myśl obowiązujących ustaw nie zostali do czynnej służby wojskowej powołani.

Zob. § 30 i nast. rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych i Kolei Żelaznych z dnia 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 272), umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 3.

Art. 8. Ilość i kategorję osób, które mają być powołane na mocy art. 7, tudzież wysokość poborów ustali Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z właściwymi Ministrami. W każdym razie pobory te nie mogą być niższe, aniżeli to przewiduje ustawa z dnia 11 lipca 1919 roku, normująca stosunki służbowe funkcjonarjuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej (Dz. Pr. Nr. 59 poz. 357).

Powołaną wyżej ustawę z dn. 11 lipca 1919 umieszczono w dziale XXIII l. p. 3.
Zob. rozporządzenie wykonawcze umieszczone w niniejszym dziale l. p. 2.

Art. 9. Osoby w art. 7 wymienione składają z chwilą powołania przepisaną przysięgę i od tej chwili stają się osobami wojskowemi, podlegającemi wojskowym władzom, ustawom, sądom wojskowym.

Art. 10. Winni uchylenia się od obowiązków, w art. 7 określonych, podlegają karom, przepisanym za uchylenie się od powszechnego obowiązku służby wojskowej.

Art. 11. Wykonanie niniejszej ustawy należy do Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych i zainteresowanymi Ministrami.

Rozporządzenie wykonawcze umieszczono w niniejszym dziale l. p. 2 i 3.

Art. 12. Ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. Z tym dniem traci moc obowiązującą ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 65 poz. 396) o ile dotyczy pracowników kolejowych, tudzież wszelkie inne ustawy, przepisy i zarządzenia, o ile są w sprzeczności z niniejszą ustawą.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 27 z dnia 27 marca 1920 r.
Moc obowiązująca powyższej ustawy została rozciągnięta na ziemie przynależne do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie traktatu ryskiego, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 270), na ziemię wileńską rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 października 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 97 poz. 890), oraz na województwo śląskie ustawą z dnia 6 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44 poz. 460).
Nazwa „Ministerstwo Kolei Żelaznych" zmieniona została na nazwę „Ministerstwo Komunikacji" (Dz. U. R. P. Nr. 97 z 1927 r. poz. 557).

2.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH, MINISTRA KOLEI ŻELAZNYCH I MINISTRA SKARBU W PRZEDMIOCIE WYKONANIA USTAWY O KOLEJACH W CZASIE WOJNY.

(Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 533).

Na zasadzie art. 8 ustawy z dn. 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. Ust. R. P. Nr. 27, poz. 160) zarządza się, co następuje:

Art. 1. Pracownicy kolejowi powołani do wojskowej służby kolejowej na podstawie ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny otrzymują z funduszów wojskowych pełne uposażenie na zasadach ogólnie w wojsku obowiązujących odpowiednio do ich szarży wojskowej, względnie funkcji w wojsku sprawowanych.

Art. 2. Jeżeli, przewidziane w art. 1 uposażenie wojskowe powołanych na podstawie ustawy z dn. 27 marca 1920 r. pracowników kolejowych okaże się niższe od uposażenia odpowiednich stanowisk służbowych cywilnych, wówczas osoby te otrzymują różnicę między pełnem uposażeniem wojskowem a cywilnem, a mianowicie:

a) pracownicy instytucji państwowych — z funduszów tej władzy cywilnej, na której etacie pozostają,

b) pozostali z funduszów Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Różnicę między uposażeniem wojskowem a cywilnem, pobieranem przez pracowników wymienionych w punkcie b, oblicza się w ten sposób, że stanowisko zajmowane przez nich w wojskowej służbie kolejowej porównywa się z takiem samem stanowiskiem w służbie kolejowej cywilnej.

Art. 3. Przy obliczaniu różnicy uposażenia należy rozumieć:

1) Jako pełne uposażenie wojskowe:

a) u oficerów i im równorzędnych — płacę podstawową łącznie ze wszystkiemi pieniężnemi dodatkami,

b) u szeregowych żołd ze wszystkiemi dodatkami;

2) jako pełne uposażenie cywilne — płacę zasadniczą łącznie ze wszystkiemi dodatkami.

Art. 4. Niezależnie od wymienionego w art. 1 pełnego uposażenia wojskowego, lub różnicy uposażenia wypłaconej w myśl art. 2, ci pracownicy kolejowi powołani na mocy art. 7 ustawy, którzy wskutek powołania zmienili miejsce stałego swego pobytu, otrzymują następujące dodatki procentowe od każdorazowej ogólnej sumy uposażenia cywilnego:

a) nieżonaci i wdowcy bezdzietni 15%,

b) żonaci bezdzietni i nieżonaci obarczeni rodziną (1 osoba) 25%,

c) żonaci z jednem dzieckiem, wdowcy z jednem dzieckiem i nieżonaci obarczeni rodziną (2 osoby) 30%,

d) żonaci z dwojgiem dzieci, wdowcy z 2-iem dzieci i nieżonaci obarczeni rodziną (3 osoby) 35%,

e) żonaci z 3-iem dzieci, wdowcy z 3-iem dzieci i nieżonaci obarczeni rodziną (4 lub więcej osób) 40%,

f) żonaci z 4-iem i więcej dzieci i wdowcy z 4-iem i więcej dzieci 45%.

Art. 5. Za rodzinę powołanego w rozumieniu niniejszych przepisów uważać należy żonę, dzieci niżej lat 18-tu, dzieci od 18-tu do 24 lat, pozostające na utrzymaniu powołanego wskutek uczęszczania do zakładów naukowych, oraz bez żadnych ograniczeń dzieci ułomne, które nie są w stanie zarobkować.

Za rodzinę powołanego uważać należy również rodziców i nieletnie rodzeństwo niżej lat 18-tu, również z uwzględnieniem wyjątków wyszczególnionych w poprzednim ustępie, o ile powołany bezpośrednio przed powołaniem utrzymywał ich, a własnych środków na życie osoby te nie mają.

Art. 6. Wymienione w art. 4 procentowe dodatki otrzymują powołani, o ile są pracownikami państwowemi z funduszów tej władzy, na której etacie pozostają, reszta zaś z funduszów Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Art. 7. Wypłatę różnicy uposażenia (art. 2) i dodatków procentowych (art. 4) pracowników państwowych do wojska powołanych, uskuteczniają właściwe władze cywilne na podstawie danych dostarczonych przez władze wojskowe.

Pozostałym pracownikom wspomnianą różnicę i dodatki procentowe wypłacają właściwe Komisje Gospodarcze, w razie zaś gdy powołany pobory te przekazał rodzinie, wypłatę uskutecznia Komisja Gospodarcza najbliższa miejsca zamieszkania rodziny.

Art. 8. Pracownicy kolejowi powołani korzystają z ogólnie obowiązujących przepisów dla osób wojskowych, przepisów w przedmiocie diet i kosztów podróży, umundurowania i wszystkich innych świadczeń w naturze, przysługujących osobom wojskowym.

Art. 9. Rodziny powołanych w myśl ustawy z dn. 27 marca 1920 r. Dz. U. Nr. 27, p. 160 nie mają prawa do zasiłków rodzinnych, wypłaconych przez powiatowe Komisje Zasiłkowe.

Art. 10. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje począwszy od dn. 27 marca 1920 r. t. j. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 27 marca 1920 r.

Przypaść mogącą na podstawie niniejszego rozporządzenia nadwyżkę uposażenia właściwe władze mają wypłacić dodatkowo za czas począwszy od dnia 1 kwietnia 1920 r.

Art. 11. Z dniem ogłoszenia ustawy z dnia 27 marca 1920 r. straciła w myśl art. 12 tejże ustawy moc obowiązującą w porównaniu do pracowników kolejowych ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 65, poz. 396). Zastosowuje się przeto niniejsze przepisy również do tych pracowników kolejowych ponad wiek poborowy, którzy powołani zostali do wojskowej służby kolejowej przed dniem ogłoszenia tejże ustawy.

Art. 12. Unormowane niniejszem rozporządzeniem procentowe dodatki od uposażenia cywilnego należą się powołanym do wojskowej służby kolejowej od dnia wejścia w życie ustawy t. j. od dnia 27 marca 1920 r., lub od daty powołania, o ile nastąpiło ono w czasie późniejszym. Za czas wojskowej służby kolejowej do dnia 27 marca 1920 r. należą się powołanym dodatki procentowe od uposażenia cywilnego w myśl art. 7 ustawy z dnia 11 lipca 1919 r. (Dz. U. Nr. 9, poz. 357) bez względu na dodatki familijne, pobierane przez nich z funduszów wojskowych.

Warszawa, dnia 8 sierpnia 1920 r.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 79 z dnia 20 sierpnia 1920 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH I MINISTRA KOLEI ŻELAZNYCH

z dnia 18 marca 1921 r.

w przedmiocie wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju oraz wojennej służby kolejowej.

(Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 272).

Na zasadzie art. 11 ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. U. Nr. 27 poz. 160) zarządza się co następuje:

§ 1. W czasie pokoju prace dotyczące przygotowania kolei do zadań wojennej służby kolejowej, spełniają w porozumieniu z cywilnemi władzami kolejowemi organy wojskowej służby kolejowej, do których ponadto należy organizacja znaczniejszych bieżących transportów wojskowych.

W czasie wojny organizacja i kierownictwo transportów wojennych należy do organów wojennej służby kolejowej.

I. Organizacja wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju.

§ 2. Kierownictwo wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju należy do oddziału IV Sztabu Generalnego.

Organami tej służby są:

a) wojskowa sekcja kolejowa przy Ministerstwie Kolei Żelaznych;

b) wojskowi komisarze dyrekcyjni w oddziale IV Sztabu Generalnego;

c) delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych, stojących na czele wydziałów wojskowych przy poszczególnych dyrekcjach kolejowych;

d) oraz ewentualnie delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych przy poddyrekcjach kolejowych.

§ 3. Do kompetencji oddziału IV Sztabu Generalnego należy:

1) opracowanie planów transportów wojskowych;

2) przygotowanie kolei żelaznych dla celów mobilizacyjnych i wojennych pod względem personalnym i materjalnym w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;

3) wyposażenie strategiczne sieci kolejowych w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;

4) sprawy inicjatywy do budowy nowych linji strategicznych;

5) opracowanie specjalnych regulaminów w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;

6) sprawy konwencji i umów z dziedziny kolejnictwa, dotyczące przewozów wojskowych i interesów związanych z obroną Państwa;

7) kontrola wykonania żądań wojskowych co do przygotowania kolei żelaznych dla celów wojennych;

8) sprawy szkolenia oficerów wojskowej służby kolejowej;

9) sprawy szkolenia funkcjonarjuszów kolei żelaznych, którzy z chwilą mobilizacji, mają tworzyć personel wojennej służby kolejowej, w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych.

§ 4. Wojskowa sekcja kolejowa przy Ministerstwie Kolei Żelaznych jest organem łącznikowym:

1) dostarczającym IV oddziałowi Sztabu Generalnego ogólnych danych o kolejach żelaznych, potrzebnych do przygotowania transportów na czas wojny;

2) zastępującym interesy wojska wobec Ministerstwa Kolei Żelaznych.

§ 5. Wojskowych komisarzy dyrekcyjnych mianuje Minister Spraw Wojskowych z pośród oficerów Sztabu Generalnego. W czasie pokoju należą oni do oddziału IV Sztabu, a w czasie wojny stanowią organa dowództwa wykwalifikowane w służbie kolejowej.

Zakres działania wojskowych komisarzy dyrekcyjnych rozciąga się także na poboczne linje (wąskotorowe) położone w obrębie danych dyrekcji.

Wojskowi komisarze dyrekcyjni opracowują i przygotowują szczegóły w zakresie prac, należących do Oddziału IV Sztabu oraz realizują dyrektywy i wskazówki Szefa Oddziału IV w stosunku do poszczególnych dyrekcji kolei.

W szczególności ich zadaniem w obrębie właściwych dyrekcji jest:

1) przygotowywanie planów transportów strategicznych oraz wypracowywanie wszelkich dokumentów związanych z temi planami;

2) badanie zasobów w materjale i personelu kolejowym, niezbędnych dla celów wojny;

3) sprawdzenie wyposażenia istniejących linji kolejowych;

4) badania wszelkiego rodzaju, mające na celu ulepszenie transportów.

§ 6. Delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych wyznaczeni do poszczególnych dyrekcji stanowią:

1) podległym wojskowym komisarzom dyrekcyjnym organ łącznikowy przy dyrekcjach, którego zadaniem jest dostarczać wojskowym komisarzom szczegółowych danych, potrzebnych do przygotowania kolei dla celów wojny;

2) organ służby bieżącej znaczniejszych transportów wojskowych w czasie pokoju wykonujący wskazówki i zadania otrzymane od szefa wojskowej sekcji kolejowej przy Ministerstwie Kolei Żelaznych, względnie od dowództw okręgów generalnych.

§ 7. Delegaci przy poddyrekcjach mają analogiczne zadania w poddyrekcjach, jak delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych przy dyrekcjach.

II. Organizacja wojennej służby kolejowej na obszarach Rzeczypospolitej.

§ 8. Sieć kolejowa w czasie wojny dzieli się na:

Sieć wewnętrzną, podległą w zakresie transportów wojskowych Ministrowi Spraw Wojskowych (oddział IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych);

Sieć armji, podległą w zakresie transportów wojskowych Głównodowodzącym (oddział IV Sztabu Głównodowodzącego), na których w obrębie tej sieci Minister Spraw Wojskowych przelewa swój zakres działania.

Każdy teatr operacyjny posiada odrębną sieć armji.

Minister Spraw Wojskowych po porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych ustala linję demarkacyjną pomiędzy siecią wewnętrzną, a sieciami armji, oraz oznacza termin, od którego ten podział obowiązuje.

Linja ta może uledz modyfikacji w ciągu operacji za porozumieniem między Ministrem a Naczelnym Wodzem, względnie Głównodowodzącym.

Organa wojennej służby kolejowej mają charakter komisji mieszanych, składających się z dwóch członków, a mianowicie: komisarza wojskowego i komisarza cywilnego.

§ 9. Organami kierowniczemi wojennej służby kolejowej w czasie wojny są:

a) na sieci wewnętrznej: generalna komisja transportów kolejowych;

b) na sieci armji: polowa komisja transportów kolejowych, działająca jako delegacja poprzedniej.

Bezpośrednie organa wykonawcze wymienionych komisji stanowią dla sieci wewnętrznej i sieci armji:

a) dyrekcyjne komisje transportów kolejowych;

b) wojska kolejowe.

Na sieci armji także ponadto:

c) wojskowe sekcje polowe kolei żelaznych i

d) wojska telegraficzne, a także wszystkie inne formacje w danym wypadku potrzebne (n. p. żandarmerja);

e) komisje rozdzielcze.

§ 10. Komisje transportowe obejmują przypadające im funkcje z chwilą mobilizacji — każda w przepisanym jej zakresie.

§ 11. Każda komisja, działająca zbiorowo, wydaje ogólne zarządzenia za równorzędnym z reguły podpisem obydwóch wchodzących w jej skład komisarzy.

W sprawach czysto wojskowych, lub czysto technicznych, każdy komisarz działa oddzielnie, a za zarządzenia wydane w swoim resorcie, ponosi odpowiedzialność jedynie tylko przed swoim przełożonym.

§ 12. Każdy z komisarzy ponosi odpowiedzialność przypadającą jego zakresowi działania.

Komisarz wojskowy jest specjalnie odpowiedzialny za zarządzenia natury wojskowej, komisarz cywilny za zarządzenia natury technicznej.

Specjalizacja funkcji każdego z wymienionych komisarzy w pełnieniu służby powinna być zachowaną, przyczem jednak obowiązani są oni godzić potrzeby wojska z wymaganiami służby kolejowej, oraz podporządkowywać jedne wymagania drugim, zależnie od okoliczności.

§ 13. W razie różnicy zdań w sprawach transportów wojskowych, wojskowy członek komisji ma głos rozstrzygający, ponosząc równocześnie w danym wypadku wyłączną odpowiedzialność za wydane zarządzenia i będąc obowiązanym do złożenia natychmiastowego meldunku o powziętej decyzji i jej powodach swej władzy przełożonej.

§ 14. W zakresie wojennej służby kolejowej do kompetencji Ministra Spraw Wojskowych (oddział IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych i Głównodowodzącego oddział IV Sztabu Głównodowodzącego) należy:

1) decyzje, które z transportów wykonać należy przy pomocy kolei żelaznych, a które innemi drogami,

2) wydawanie dyrektyw służbom komunikacyjnym co do przeprowadzenia transportów,

3) przygotowanie planów transportów w związku z rozmaitemi alternatywami strategicznemi,

4) oznaczenie w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych prac jakie podjąć należy przy urządzeniach kolei żelaznych już to dla osiągnię-

cia szczegółowych zadań, już to celem ogólnej poprawy cyrkulacji na sieciach.

§ 15. Generalna komisja transportów kolejowych urzęduje przy Ministerstwie Kolei Żelaznych, polowe komisje transportów kolejowych urzędują przy Głównodowodzących.

Komisje te pozostają w ciągłych wzajemnych stosunkach, porozumiewając się tak w sprawie transportów, które przechodzą z jednej sieci na drugą, jak też w sprawie zapotrzebowań personalnych i materjalnych.

§ 16. Generalnego komisarza wojskowego transportów kolejowych mianuje Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

Generalnego komisarza cywilnego transportów kolejowych mianuje Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 17. Wojskowego komisarza polowej komisji transportów kolejowych mianuje Minister Spraw Wojskowych na wniosek Głównodowodzącego i w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

Cywilnego komisarza tejże komisji mianuje Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 18. Generalna komisja transportów kolejowych i polowa komisja transportów kolejowych — każda w swoim zakresie — mają za zadanie:

1) regulację i kierownictwo transportów wojskowych w obrębie podległych im sieci,

2) klasyfikację potrzeb transportów cywilnych i wojskowych,

3) wydawanie dyrektyw dla skupienia taboru kolejowego w pewnych węzłach celem dokonania zamierzonych znaczniejszych transportów wojskowych,

4) pokrywanie zapotrzebowania kolejnictwa wojskowego co do żądanych od zarządu kolejowego taboru, materjałów i narzędzi kolejowych.

§ 19. Dyrekcyjne komisje transportów stanowią bezpośredni organ przeprowadzenia transportów.

§ 20. Wojskowym komisarzem dyrekcyjnym jest zasadniczo wojskowy komisarz dyrekcyjny z czasów pokoju. Cywilnym komisarzem jest zasadniczo prezes odnośnej dyrekcji kolejowej.

§ 21. Dyrekcyjne komisje transportów dysponują organami pomocniczemi, do których należą:

a) komisje dworców i komisje węzłów kolejowych. Te komisje trwałe, lub czasowe są lokalnemi organami wykonawczemi dyrekcyjnych komisji transportów, zależąc od nich, już to bezpośrednio, już to za pośrednictwem komisji poddyrekcyjnych,

b) w razie potrzeby ponadto poddyrekcyjne komisje transportów, działające na sieci poddyrekcji z ramienia komisji dyrekcyjnej, a składające się z komisarza wojskowego, którym jest delegat przy poddyrekcji z czasów pokoju, i z komisarza cywilnego, którym jest szef danej poddyrekcji.

§ 22. Komisarzy wojskowych węzłów i dworców wyznacza dyrekcyjny komisarz wojskowy z pośród personelu wyszkolonego już w czasie pokoju w tej służbie i oddanego do jego dyspozycji.

Komisarzem cywilnym dworca jest zawiadowca stacji, a komisarzem cywilnym węzła kolejowego jest funkcjonarjusz kolejowy wyznaczony przez prezesa dyrekcji.

§ 23. Zadaniem komisji węzłów i dworców jest dozór nad transportami wojskowemi, czuwanie nad utrzymaniem porządku, oraz służby bezpieczeństwa na dworcu i w otoczeniu dworca, stosownie do przepisów, istniejących w tym przedmiocie.

Komisje te pośredniczą z urzędu między oddziałami wojsk, które się ładują, wyładowują lub przejeżdżają — a personelem służby kolejowej.

§ 24. Na stacjach przyfrontowych zamiast personelu cywilnego może pełnić służbę kolejową w zależności od uznania komisji dyrekcyjnych, personel kolejowy wojskowy. Odcinki te podlegają jednak i w tym wypadku swej komisji dyrekcyjnej.

§ 25. Komisje rozdzielcze mają za zadanie regulowanie transportów na pewnej wyznaczonej im sieci.

Jako organy transportowe mają one skierowywać transporty w swoim rejonie działania według ich pilności, oraz według otrzymanych rozkazów.

O ile funkcjonują one również jako organa zaopatrzenia, to czynności ich w tym zakresie określają specjalne rozkazy.

Zasadniczo istnieje jedna stała komisja rozdzielcza na każdą armję, w razie potrzeby jednak może jedna i ta sama komisja rozdzielcza służyć kilku armjom. Komisje rozdzielcze mogą być trwałe lub czasowe, stałe lub ruchome.

W komisjach rozdzielczych obowiązki wojskowego komisarza pełni oficer Sztabu, obeznany dokładnie z kolejami żelaznemi i służbą zaopatrzenia, zaś funkcję komisarza cywilnego wyznaczony do tego celu urzędnik, biegły w służbie ruchu kolei żelaznych.

III. Organizacja wojennej służby kolejowej na obszarach poza granicami Rzeczypospolitej.

§ 26. Zależnie od porozumienia Ministra Spraw Wojskowych z Ministrem Kolei Żelaznych służbę kolejową na obszarach poza granicami Rzeczypospolitej powierza się albo cywilnym władzom kolejowym albo wojskowym dyrekcjom kolei żelaznych, których organizacja jest analogiczna do dyrekcji normalnych.

Wojskowe dyrekcje kolejowe podlegają wojskowemu komisarzowi polowej komisji transportów kolejowych, a w zakresie zasadniczej organizacji i spraw technicznej eksploatacji — za jego pośrednictwem generalnemu komisarzowi wojskowemu transportów.

§ 27. Wojskowe dyrekcje kolei żelaznych rozporządzają dla spełnienia swej służby:

wojskowemi sekcjami polowemi kolei żelaznych;
wojskami kolejowemi;
oddziałami telegraficznemi;
komisjami dworców, ewentualnie oddziałami żandarmerji i t. d.

§ 28. Służba techniczna w wojskowych dyrekcjach kolejowych jest zorganizowana w sposób analogiczny, jak w cywilnych dyrekcjach kolejowych. W zakresie służby wojskowej obowiązują normalne przepisy i regulaminy wojskowe.

§ 29. O ile nie zostaje zorganizowaną pełna wojskowa dyrekcja kolejowa powołane do życia poszczególne sekcje polowe są zależne wprost od wojskowego komisarza polowych transportów, lub też mogą być przez tego ostatniego poddane pod rozkazy najbliższej Komisji dyrekcyjnej.

IV. Powołanie cywilnego personelu kolejowego do wojskowej służby kolejowej.

§ 30. Przeznaczenie personelu kolejowego do wojskowej służby kolejowej na czas wojny zarządza właściwa władza wojskowa w ścisłem porozumieniu z Ministerstwem Kolei, dyrekcjami kolei państwowych, względnie poddyrekcjami.

§ 31. Kontyngent pracowników kolejowych, przeznaczonych na czas wojny do wojskowej służby kolejowej dzieli się na następujące kategorje:

1) samotni, nie obarczeni obowiązkami rodzinnemi;
2) żonaci, bezdzietni i
3) żonaci i wdowcy obarczeni obowiązkami rodzinnemi.

Przy opracowaniu programu powołania do wojskowej służby kolejowej na czas wojny należy, o ile możności przestrzegać zasady, by przedewszystkiem brano w rachubę pierwszą kategorję, następnie w miarę istotnej potrzeby — drugą kategorję, wreszcie na wypadek nieodzownej potrzeby i wyczerpania kontyngesu obu poprzednich kategorji — trzecią kategorję, a w każdej kategorji należy przestrzegać kolejności wieku.

§ 32. Specjalne regulaminy służbowe określą szczegółowo skład i funkcjonowanie organów wojskowych służby kolejowej oraz sposób użycia rozmaitych kategorji personelu. Regulaminy, odnoszące się do wojennej służby kolejowej i do sposobu użycia rozmaitych kategorji personelu w tej służbie, będą opracowane przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych, jak również przepisy normujące stosunki władz kolejowych wojskowych do władz kolejowych cywilnych.

§ 33. Rozporządzenie niniejsze znosi przepisy rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Kolei Żelaznych do ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. Ust. z r. 1920 Nr. 55 poz. 342).

Organizacja Ministerstwa Spraw Wojskowych uległa po wydaniu powyższego rozporządzenia zmianie, wobec czego postanowienia tegoż odnoszące się do „Oddziału IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych" dotyczą obecnie Oddziału IV Sztabu Głównego.

Nazwa „Ministerstwo Kolei Żelaznych" zmienioną została na nazwę „Ministerstwo Komunikacji" (Dz. U. R. P. Nr. 97 z 1927 r. poz. 557).

4.

USTAWA

z dnia 14 grudnia 1920 r.

w sprawie przejęcia kolei, zbudowanych przez b. władze okupacyjne, pod zarząd Ministerstwa Kolei Żelaznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 5 z 1921 r.).

Art. 1. Wszystkie koleje, szerokotorowe i wąskotorowe, zbudowane przez b. władze okupacyjne, oraz te koleje użyteczności prywatnej, które były przeistoczone przez okupantów na cele użyteczności publicznej — przechodzą pod zarząd Ministerstwa Kolei Żelaznych.

Art. 2. Eksploatację Kolei ureguluje Ministerstwo Kolei Żelaznych, któremu służy w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wojskowych wyłączne

prawo rozbierania i przekazywania poszczególnych linji do użytkowania innym ministerstwom lub instytucjom.

Art. 3. Eksploatacja kolei, przekazanych przez Ministerstwo Kolei Żelaznych innym ministerstwom lub instytucjom, odbywa się pod nadzorem Ministerstwa Kolei Żelaznych, które prowadzi ewidencje wszystkich tych kolei i materjałów.

Art. 4. Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z zainteresowanemi ministerstwami i Głównym Urzędem Likwidacyjnym upoważniony jest do wydania przepisów o zaspakajaniu wyniknąć mogących ze stosowania niniejszej ustawy pretensji osób trzecich.

Art. 5. Uprawnienia, zawarte w art. 1—4, przysługują Ministerstwu Kolei Żelaznych na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Art. 6. Dekret o przejęciu kolei, zbudowanych przez b. władze okupacyjne, pod zarząd Ministerstwa Komunikacji z dnia 7 lutego 1919 r. (Dz. Praw Nr. 14, poz. 155) z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy traci moc obowiązującą.

Art. 7. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Kolei Żelaznych.

Powyższa ustawa ogłoszona została w Dz. U. R. P. Nr. 3 z dnia 8 stycznia 1921 r. Nazwa „Ministerstwo Kolei Żelaznych" zmienioną została na nazwę „Ministerstwo Komunikacji" (Dz. U. R. P. Nr. 97 z 1927 r. poz. 557).

5.

USTAWA

z dnia 14 października 1921 r.

o udzielaniu koncesji na koleje żelazne prywatne.

(Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 646).

Art. 1. Prawo do budowy i eksploatacji kolei żelaznych użytku publicznego z inicjatywy prywatnej i na koszt prywatny zależy: a) od przeprowadzenia studjów przedstępnych za zezwoleniem władz, wskazanych w art. 2, b) od uzyskania koncesji na budowę i eksploatację kolei.

Art. 2. Zezwoleń na przeprowadzenie studjów przedwstępnych udziela Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 3. Koncesje na koleje żelazne, wskazane w art. 1, nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na podstawie uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek Ministra Kolei Żelaznych, przedstawiony w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu.

Minister Kolei Żelaznych ustala szczegółowe warunki techniczne każdej koncesji i wydaje dokumenty koncesyjne, zawierające również warunki finansowania, zarządu majątkiem i likwidacji przedsiębiorstw.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 13. Z koncesją na budowę kolei łączą się w zasadzie następujące uprawnienia koncesjonarjusza w zakresie koncesjonowanej kolei:

a) prawo do wyjednania w myśl przepisów obowiązujących zarządzeń w przedmiocie przymusowego wywłaszczenia nieruchomości, potrzebnych do budowy i rozwoju koncesjonowanej kolei,

b) wyłączne prawo do budowy projektowanej linji kolejowej według zatwierdzonego projektu,

c) prawo do przewożenia osób i ładunków, o ile dotyczący przewóz nie jest wyłącznie zarządowi pocztowemu zastrzeżony.

Art. 14. Uprawnienie koncesjonarjusza, wskazane w art. 13 p. b), nie ogranicza prawa Rządu do budowania lub koncesjonowania przedłużeń i odgałęzień koncesjonowanej linji lub przecznic w każdym punkcie linji, zarówno jak łączenia dwuch lub więcej punktów koncesjonowanej linji nową koleją, o ile przez takie połączenie uzyskuje się nowe obszary ciążenia ekonomicznego lub o ile to jest niezbędne do celów strategicznych.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Art. 16. Koncesjonarjusz obowiązany jest poddawać się przy wykonaniu koncesji następującym przepisom zasadniczym:

1) — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

10) koncesjonarjusz obowiązany jest dostarczyć zarządowi wojskowemu, ilekroć zechce użyć kolei do przewozu wojska lub przedmiotów wojskowych, wszelkich do przewozu służących środków za opłatą wedle tej samej stopy taryfowej, jaka dla takiego przewozu będzie ustanowiona w każdoczesnej taryfie kolei państwowej;

11) w czasie stanu oblężenia lub wojny ma prawo władza wojskowa objąć cały ruch na kolei wyłącznie lub częściowo, a nawet wstrzymać go, o ile tego wymagają strategiczne lub inne względy wojskowe;

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 23. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i innymi interesowanymi ministrami.

Art. 24. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc wszelkie dotychczas obowiązujące na obszarze Rzeczypospolitej przepisy, rozporządzenia i ustawy w przedmiocie udzielania zezwoleń na studja kolejowe oraz koncesji na budowę i eksploatację prywatnych kolei żelaznych.

Art. 25. Potrzebne instrukcje i rozporządzenia wykonawcze wyda Minister Kolei Żelaznych.

Art. 26. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 88 z dnia 10 listopada 1921 r. Nazwa „Ministerstwo Kolei Żelaznych" zmienioną została na nazwę „Ministerstwo Komunikacji" (Dz. U. R. P. Nr. 97 z 1927 r. poz. 557).

6.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 14 marca 1928 r.

o prawie lotniczem.

(Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 294).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Zwierzchnictwo nad przestrzenią powietrzną w granicach całego Państwa z włączeniem wód terytorjalnych należy do Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Żegluga w przestrzeni powietrznej nad obszarem Państwa jest dozwolona polskim statkom powietrznym.

Obce statki powietrzne korzystają z prawa przylotu do Polski i przelotu przez Polskę na mocy umów międzynarodowych lub na mocy pozwolenia władz polskich, mianowicie statki wojskowe na mocy pozwolenia Ministra Spraw Wojskowych, inne zaś statki na mocy pozwolenia Ministra Komunikacji, wydanego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Zagranicznych.

Międzynarodowa Konwencja urządzająca żeglugę powietrzną, podpisana w Paryżu dnia 13 pazdziernika 1919 r. została ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 23 września 1922 r. (Dz. U. R P. Nr. 85 poz. 761) odnośny dokument ratyfikacyjny Rzeczypospolitej Polskiej złożony został dnia 26 listopada 1924 r. w Paryżu w archiwum Rządu Francuskiego. Konwencję oraz dotyczące oświadczenie rządowe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 6 poz. 54 i 55 z 1929 r.

Zob. rozporządzenie z dnia 15 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 463) o przylocie do Polski i przelocie przez Polskę obcych statków powietrznych, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 15.

Art. 3. Za polskie statki powietrzne uważa się:

a) statki, wpisane do polskiego rejestru państwowego (art. 10),

b) polskie wojskowe statki powietrzne.

Art. 4. Statkami powietrznemi są: balony, sterowce, samoloty, szybowce i inne tego rodzaju aparaty, zdolne do unoszenia się w powietrzu i przewożenia ludzi lub rzeczy.

Art. 5. Statek powietrzny, będący w rozporządzeniu władz wojskowych i znajdujący się pod dowództwem osoby, pełniącej służbę wojskową uważa się za statek wojskowy.

Statki powietrzne, nie należące do Skarbu Pastwa i nie będące w rozporządzeniu władz wojskowych, uważa się za statki prywatne.

Art. 6. Żegluga powietrzna może być ograniczona lub całkowicie zakazana:

a) w interesie obrony lub bezpieczeństwa Państwa na zasadzie uchwały Rady Ministrów,

b) w razie wojny bądź ogłoszenia mobilizacji ogólnej lub częściowej — przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Komunikacji, a na obszarze wojennym przez Naczelnego Wodza.

Art. 7. Postanowień artykułów 6, 10 — 20, 22, 27, 31, 32, 34, 36 — 38, 44 — 51, 61, 63 — 69 niniejszego prawa nie stosuje się do wojskowych statków powietrznych, zaś artykułu 6 do innych statków powietrznych, pełniących służbę publiczno-państwową.

Zakres, w jakim stosowane będą postanowienia artykułów 52 — 56 do wojskowych statków powietrznych, określi Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

II. Władze żeglugi powietrznej oraz zakres ich działania.

Art. 8. Minister Komunikacji wykonywa nadzór nad żeglugą statków powietrznych z wyjątkiem statków wojskowych.

W szczególności do zakresu działania Ministra Komunikacji należy:

a) wydawanie w granicach niniejszego prawa i w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu przepisów, dotyczących organizacji żeglugi powietrznej, oraz przepisów bezpieczeństwa i porządku publicznego;

b) wydawanie w granicach niniejszego prawa i w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości, Przemysłu i Handlu oraz Skarbu przepisów, dotyczących przewozu osób, bagażu i towarów;

c) prowadzenie rejestru państwowego statków powietrznych, oraz rejestru pilotów;

d) udzielanie zezwoleń (koncesyj) w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu, a w zakresie komunikacji międzynarodowej także z Ministrem Spraw Zagranicznych, na zakładanie i prowadzenie prywatnych przedsiębiorstw lotniczych;

e) zakładanie oraz zarząd państwowemi przedsiębiorstwami lotniczemi oraz państwowemi lotniskami i urządzeniami pomocniczemi, służącemi do celów żeglugi powietrznej, z wyjątkiem lotnisk i urządzeń wojskowych;

f) ustalanie taryf dla przedsiębiorstw państwowych i zatwierdzanie taryf dla przedsiębiorstw prywatnych w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu;

g) wykonywanie inspekcji lotnisk i wszelkich urządzeń pomocniczych, statków powietrznych i przedmiotów, znajdujących się na statkach powietrznych, oraz badanie ksiąg i dokumentów, odnoszących się do personelu lotniczego, lotnisk, hangarów i statków powietrznych.

Przepisy sanitarne, higjeniczne i przepisy z zakresu spraw ratownictwa, dotyczące żeglugi powietrznej, wydaje Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Komunikacji.

Powyższe przepisy umieszczone zostały w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Komunikacji z dnia 30 października 1928 r. w sprawie przepisów sanitarnych, higjenicznych i ratowniczych, dotyczących żeglugi powietrznej (Dz. U. R. P. Nr. 95 poz. 842). Rozporządzenie odnosi się do pasażerskich statków powietrznych i ze względu na przepis art. 8 ust. 1 nie odnosi się do wojskowych statków powietrznych.

Zob. uw. do art. 36.

Ponadto zob. rozporządzenie z dnia 11 kwietnia 1929 r. o lotniczej służbie łączności i meteorologicznej (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 459), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 11, oraz rozporządzenie o lotniczej służbie radjoelektrycznej oraz o używaniu aparatów radjotechnicznych na pokładzie statków powietrznych z dnia 8 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 460) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 12.

Art. 9. Zarząd wojskową żeglugą powietrzną należy do Ministra Spraw Wojskowych.

III. Rejestr państwowy statków powietrznych.

Art. 10. Do rejestru państwowego statków powietrznych mogą być wpisane statki powietrzne, o ile

1) są własnością:

a) Skarbu Państwa Polskiego,

b) obywateli polskich,

c) krajowych osób prawnych prawa publicznego,

d) krajowych osób prawnych prawa prywatnego, mających zarząd, którego prezes i co najmniej 2/3 członków są obywatelami polskimi,

e) spółek jawnych, których spólnicy są obywatelami polskimi;

2) są zdatne do lotu, zaopatrzone w potrzebne dla bezpieczeństwa lotu urządzenia i posiadają na dowód tego świadectwo sprawności technicznej i

3) nie są wpisane do rejestru zagranicznego.

Statki powietrzne polskie mają prawo do latania dopiero po wpisaniu do rejestru państwowego. Wyjątek może być uczyniony jedynie dla statków powietrznych, znajdujących się jeszcze w posiadaniu konstruktora, który je poddaje próbom. Loty próbne mogą się odbywać przed zarejestrowaniem w obrębie lotniska lub ponad terenami, specjalnie do tego przeznaczonemi. Wyznaczenie lotnisk i terenów specjalnych dla przeprowadzenia prób w locie oraz określenie warunków tych prób ustali rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrami Komunikacji i Spraw Wewnętrznych.

Art. 11. Statki powietrzne wpisuje się do rejestru państwowego na podstawie pisemnych zgłoszeń właścicieli.

Na dowód wpisania do rejestru właściciel statku powietrznego otrzymuje kartę rejestracyjną.

Art. 12. Do rejestru wpisuje się:

1) imię, nazwisko lub firmę właściciela i jego siedzibę,
2) prawa rzeczowe do statku i jego najem,
3) port ojczysty statku,
4) opis konstrukcji i typu statku oraz motoru,
5) znaki rejestracyjne,
6) datę i miejsce zarejestrowania,

oraz inne dane, jakie oznaczy rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu, które również określi sposób rejestracji, badanie zdolności statków do lotu i tryb wydawania świadectw sprawności technicznej.

Art. 13. O wszelkich zmianach w danych, ulegających wpisaniu do rejestru, właściciel statku winien zawiadomić urząd, prowadzący rejestr państwowy, w ciągu 14 dni od zajścia zmiany.

Obowiązek zawiadomienia o przelewie własności statku ciąży również na nowonabywcy.

W karcie rejestracyjnej należy uwidocznić zmiany, poczynione we wpisach do rejestru.

Art. 14. Statki powietrzne, które utraciły zdolność do lotu lub przestały być własnością osób, wymienionych w punkcie 1 art. 10, jako też statki, co do których stwierdzono, że są wpisane do rejestru zagranicznego, winny być z rejestru skreślone bądź na wniosek strony interesowanej, bądź z urzędu.

Art. 15. Każdy zarejestrowany statek powietrzny musi być oznaczony odrębnemi znakami rejestracyjnemi, umieszczonemi na statku.

System znaczenia statków oraz sposób umieszczania znaków określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Nie wolno na prywatnych statkach powietrznych umieszczać znaków, zastrzeżonych wyłącznie dla statków państwowych i wojskowych, lub też znaków do nich podobnych.

Wykonawcze przepisy do art. 15 zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 11 maja 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Wewnętrznych o systemie znaczenia statków powietrznych i sposobie umieszczania znaków na statkach (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 462), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 14.

Zob. również rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 marca 1930 r. w sprawie flag i innych znaków wojskowych, umieszczone w dziale I l. p. 20, ustalające znaki wojskowych statków powietrznych.

Art. 16. Rejestr państwowy statków powietrznych jest publiczny; osoby interesowane mogą otrzymywać za opłatą uwierzytelnione odpisy z rejestru.

IV. Załoga statków powietrznych.

Art. 17. Osoby, uprawnione do samodzielnego kierowania statkiem powietrznym, będą wpisane do rejestru pilotów.

Tryb prowadzenia rejestru pilotów określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Zob. uw. do art. 19.

Art. 18. Załoga polskiego statku powietrznego, jak również cały lotniczy personel pomocniczy lądowy i morski składać się winny tylko z obywateli polskich. Dowódcy załogi i piloci statków powietrznych, służących do komunikacji użytku publicznego, winni mieć przynajmniej lat 21, piloci zaś innych statków powietrznych przynajmniej lat 19.

Minister Komunikacji może w poszczególnych przypadkach zezwolić na wyjątki od postanowień powyższych; o ile chodzi o obywatelstwo, Minister Komunikacji zezwala na wyjątki w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Piloci niepełnoletni winni mieć pozwolenie ojca bądź opiekuna.

Art. 19. Dowódca, piloci, mechanicy i inne osoby, współdziałające w prowadzeniu statku powietrznego, winny posiadać świadectwo uzdolnienia i upoważnienie (licencję) do wykonywania czynności stosownie do zakresu swego działania.

Powyższe postanowienie nie stosuje się do członków załogi, odbywających ćwiczenia lub loty próbne, dokonywane wyłącznie w obrębie lotniska lub ponad terenem, specjalnie do tego przeznaczonym.

Niezbędny skład załogi statku powietrznego tudzież zakres obowiązków służbowych członków załogi określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Przepisy wykonawcze do art. 17 i 19 zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych o składzie załogi statku powietrznego, o zakresie obowiązków służbowych członków załogi, oraz o rejestrze pilotów (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 6 z 1929 r.). Wedle § 16 tegoż rozporządzenia, postanowienia jego nie stosują się do załogi wojskowych statków powietrznych.

Art. 20. Świadectwo uzdolnienia może być wydane tylko osobom, które:

a) pod względem stanu zdrowia odpowiadają wymaganiom, przewidzianym w przepisach, w tym przedmiocie wydanych i

b) złożą teoretyczne i praktyczne egzaminy przed właściwą komisją.

Sposób badania i wymagane warunki stanu zdrowia, zakres egzaminów teoretycznych i praktycznych, skład komisji egzaminacyjnej, zakres uprawnień, wypływających ze świadectwa uzdolnienia i upoważnienia (licencji) oraz warunki udzielania tudzież cofnięcia i terminy ważności upoważnień (licencyj) określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Dotyczące przepisy wykonawcze zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 8 lutego 1929 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 323). Wedle § 46 tegoż rozporządzenia przepisy jego nie stosują się do załóg wojskowych statków powietrznych. Zob. uw. do art. 8.

V. Lotniska i urządzenia pomocnicze.

Art. 21. Przez lotnisko rozumie się powierzchnię odgraniczoną na lądzie lub wodzie, przeznaczoną i przystosowaną do przylotu, postoju i odlotu statków powietrznych.

Za urządzenia pomocnicze uważa się urządzenia sygnalizacyjne, meteorologiczne, radjotechniczne oraz inne urządzenia dla potrzeb lotnictwa.

Art. 22. Lotniska i urządzenia pomocnicze dla żeglugi powietrznej mogą być zakładane tylko za zezwoleniem Ministra Komunikacji. Lotniska mogą być zakładane i prowadzone wyłącznie przez osoby wymienione w punkcie 1 art. 10.

Podział lotnisk na kategorje, warunki zakładania i urządzania lotnisk oraz urządzeń pomocniczych, jako też warunki korzystania z nich określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Art. 23. Dla urządzenia lub powiększenia lotnisk, fabryk lotniczych i szkół lotniczych, służących dla celów państwowych lub publicznych, dla przeprowadzenia do nich dróg dojazdowych oraz dla urządzeń pomocniczych, niezbędnych dla żeglugi powietrznej użytku państwowego lub publicznego, dopuszczalne jest za odszkodowaniem: wywłaszczenie, ograniczenie praw własności i praw rzeczowych na nieruchomościach oraz czasowe zajęcie nieruchomości.

Ograniczenie prawa własności może obejmować zakaz stawiania budynków i parkanów, sadzenia drzew, przeprowadzania przewodów powietrznych i wogóle stwarzania jakichkolwiek przeszkód dla żeglugi powietrznej w promieniu — licząc od środka lotniska — 950 metrów dla lotnisk pierwszej kategorji, 650 metrów — dla lotnisk drugiej kategorji i 400 metrów dla lotnisk pozostałych.

Poza obrębem, oznaczonym w ustępie 2, w odległości 500 metrów od granicy tego obrębu zezwolenie na wznoszenie budowli lub innych urządzeń ponad 6 metrów wysokości, a stanowiących przeszkodę dla żeglugi powietrznej, nie może być udzielone bez zgody władz żeglugi powietrznej.

Do wywłaszczeń stosuje się przepisy, obowiązujące na poszczególnych obszarach prawnych z tem zastrzeżeniem, że na obszarach województw: krakowskiego, lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego oraz cieszyńskiej części województwa śląskiego będą stosowane przepisy o wywywłaszczeniu na użytek kolei.

Art. 24. Wszelkie oddzielnie stojące przedmioty (kominy fabryczne, wieże i t. p.) o wysokości ponad dwadzieścia metrów, znajdujące się

w odległości do jednego kilometra, oraz słupy anteny radjostacyj nadawczych w odległości dziesięciu kilometrów od granicy lotniska winny być w porze ciemnej oświetlone.

Właściciel lotniska urządzi oświetlenie i utrzymywać je będzie swoim kosztem.

Postanowienia tego artykułu nie dotyczą lotnisk użytku prywatnego.

Art. 25. Państwu i osobom, posiadającym zezwolenie na założenie i prowadzenie przedsiębiorstwa lotniczego (art. 44), służy prawo umieszczania przyrządów i znaków sygnalizacyjnych dla potrzeb żeglugi powietrznej na nieruchomej własności publicznej i prywatnej.

Wykonanie powyższego uprawnienia może być przeprowadzone w postępowaniu administracyjnem, którego tryb określi rozporządzenie wykonawcze, wydane przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych.

Osoby prywatne, na których własności umieszczono przyrządy i znaki sygnalizacyjne, mogą dochodzić wynagrodzenia tylko w razie wyrządzenia im szkody.

Nie wolno umieszczać przyrządów i znaków sygnalizacyjnych na świątyniach, pomnikach i cmentarzach.

Przepisy wykonawcze do ust. 2 art. 25 zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7 z 1929 r.), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7.

Art. 26. Projekt umieszczenia urządzeń i znaków sygnalizacyjnych wymaga zatwierdzenia Ministra Komunikacji w porozumieniu z właściwymi ministrami.

VI. L o t.

Art. 27. Przed każdym lotem statek powietrzny winien być zbadany pod względem sprawnego działania i bezpieczeństwa lotu.

Sposób przeprowadzenia badania sprawności statku określi rozporządzenie Ministra Komunikacji.

Art. 28. Przy dokonywaniu lotu załoga statku powietrznego obowiązana jest stosować się do przepisów ruchu i sygnalizacji oraz przedsiębrać wszelkie środki celem zapewnienia bezpieczeństwa.

Art. 29. Przelot nad osiedlami winien odbywać się na takiej wysokości, aby nawet w wypadku zatrzymania się motoru lądowanie statku powietrznego było możliwe na lotnisku lub poza osiedlem.

Art. 30. Wszelkie zwroty o charakterze akrobatycznym podczas lotu statku powietrznego nad osiedlami i nad skupieniami ludzi są wzbronione.

Art. 31. Przelot przez pewne strefy Państwa może być zakazany.

Granice stref zakazanych będą podane do wiadomości publicznej przez ogłoszenie w gazecie rządowej.

Ustalenie granic stref zakazanych należy do Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 32. Każdy statek powietrzny, który znajdzie się w strefie zakazanej, jest obowiązany dać sygnał alarmowy i jaknajprędzej wylądować na najbliższem lotnisku polskiem poza granicami strefy zakazanej.

Art. 33. Każdy statek powietrzny, skoro otrzyma sygnał nakazujący lądowanie, winien bez zwłoki wylądować na najbliższem lotnisku.

Art. 34. Publiczne wzloty pokazowe statku powietrznego mogą być dokonywane za zezwoleniem właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Dokonywanie publicznych wzlotów pokazowych unormowane zostało rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. wydanem w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych o publicznych wzlotach pokazowych statków powietrznych (Dz. U .R. P. Nr. 1 poz. 8 z 1929 r.). Rozporządzenie to umieszczono w niniejszym dziale l. p. 8.

Art. 35. Podczas lotu nie wolno ze statku powietrznego wyrzucać przedmiotów, które przy spadaniu mogą spowodować nieszczęśliwy wypadek lub szkodę. Wyjątek stanowi konieczność pozbycia się balastu i innych przedmiotów celem ratowania podróżnych i załogi, jako też wyrzucanie przesyłek pocztowych w miejscach do tego przeznaczonych.

Wyrzucanie przesyłek pocztowych ureguluje rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Poczt i Telegrafów oraz Spraw Wewnętrznych.

Art. 36. Przy dokonywaniu lotu załoga statku powietrznego winna posiadać przepisane świadectwa i upoważnienia (licencje), księgi pokładowe, jako też dokumenty przewozowe.

Przepisy bezpieczeństwa ruchu i sygnalizacji oraz sposób zakładania i prowadzenia ksiąg pokładowych i dokumentów przewozowych określi rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu.

Przepisy wykonawcze do art. 36 zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 20 czerwca 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu o księgach pokładowych oraz o sposobie ich zakładania i prowadzenia (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 688). Wedle § 17 tegoż rozporządzenia przepisy jego nie mają zastosowania do statków wojskowych.
Zob. art. 7.

Ponadto przepisy bezpieczeństwa wydane zostały w rozporządzeniu Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu o przepisach bezpieczeństwa ruchu statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 10 z 1929 r.). Wedle § 1 tegoż rozporządzenia odnosi się ono do statków powietrznych wpisanych do polskiego rejestru państwowego oraz do obcych statków powietrznych, korzystających z prawa przylotu do Polski i przelotu przez Polskę, a więc ze względu na przepis art. 3 i 7 nie ma ono zastosowania do statków wojskowych. W § 8 tegoż rozporządzenia znajduje się postanowienie, że na lotniskach użytku publicznego, stanowiących jedną całość z lotniskami wojskowemi, obowiązują przepisy startowe, wydane przez wojskowe władze lotnicze danego lotniska.
Co do sygnalizacji lotniczej zob. odnośne rozporządzenie Ministra Komunikacji z 26 listopada 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 9 z 1929 r.) umieszczne w niniejszym dziale l. p. 9. Pozatem zob. uw. do art. 8.

Art. 37. Dla pewnej kategorji statków powietrznych Minister Komunikacji może w drodze rozporządzenia uznać za obowiązujące używanie na pokładzie statków aparatów radjotechnicznych.

Zob. odnośne rozporządzenie z dnia 8 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 460) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 12.

Art. 38. Używanie aparatów fotograficznych na pokładzie statku powietrznego podczas lotu wymaga zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych względnie władz przez tegoż upoważnionych.

VII. Startowanie i lądowanie.

Art. 39. Statki powietrzne mogą startować i lądować tylko na lotniskach, z wyjątkiem przypadków konieczności lądowania poza lotniskami ze względu na bezpieczeństwo lotu.

Minister Spraw Wojskowych określi, w jakich jeszcze innych przypadkach wojskowe statki powietrzne mogą startować i lądować poza lotniskami.

Przypadki, w których statki powietrzne mogą korzystać z lotnisk, hangarów, urządzeń lotniskowych i materjałów pędnych oraz z pomocy odnośnego personelu lotniczego, jako też sposób wynagrodzenia za to korzystanie określi rozporządzenie wykonawcze Ministrów Komunikacji i Spraw Wojskowych.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości określi, które władze i w jakich wypadkach oraz pod jakiemi rygorami mają prawo zarządzić wylądowanie lub wstrzymanie odlotu statków powietrznych.

Odnośne rozporządzenie z dnia 15 lipca 1929 r (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 445) umieszczone jest w niniejszym dziale l. p. 10.

Zob. ponadto rozporządzenie z dnia 8 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 461), o przypadkach w których statki powietrzne mogą korzystać z lotnisk, hangarów, urządzeń lotniskowych i materjałów pędnych oraz z pomocy odnośnego personelu lotniczego, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 13.

Art. 40. W razie wylądowania statku powietrznego poza granicami lotniska załoga statku na żądanie organów służby bezpieczeństwa publicznego lub miejscowych władz gminnych lub też na żądanie posiadacza nieruchomości, na której statek wylądował, winna podać nazwisko i miejsce zamieszkania właściciela statku i pilota oraz okazać legitymacje.

Po uczynieniu zadość temu żądaniu posiadacz nieruchomości, na której statek wylądował, nie może się sprzeciwić odlotowi statku lub jego zabraniu.

Statek powietrzny może być zatrzymany przez posiadacza nieruchomości aż do przybycia organów służby bezpieczeństwa publicznego lub miejscowych władz gminnych, jeżeli załoga odmówi udzielenia danych, wymienionych w ustępie pierwszym.

Art. 41. W razie nieszczęśliwego wypadku, jak również w razie wylądowania statku powietrznego poza granicami lotniska ze względu na bezpieczeństwo lotu władze miejscowe winny udzielić podróżnym statku i załodze możliwej pomocy.

Art. 42. Kto znajdzie porzucony statek powietrzny lub jego szczątki, winien donieść o tem najbliższym organom służby bezpieczeństwa publicznego lub miejscowym władzom gminnym.

Art. 43. Urodzenia i zgony, jakieby się wydarzyły na statku powietrznym podczas lotu, będą zarejestrowane w księdze pokładowej przez osoby, obowiązane do jej prowadzenia, a w najbliższem miejscu lądowania podane przez nie do wiadomości właściwych władz Państwa Polskiego bądź konsula polskiego, stosownie do tego, gdzie nastąpiło lądowanie.

VIII. Przedsiębiorstwa lotnicze.

Art. 44. Zakładanie i prowadzenie przedsiębiorstw lotniczych w celu dokonywania przewozu osób, bagażu, towarów i poczty statkami powietrznemi, pomiaru gruntów (aerofotogrametrja) oraz innych przedsiębiorstw, zarobkujących zapomocą statków powietrznych wymaga zezwolenia (koncesji) Ministra Komunikacji — zgodnie z punktem d) art. 8.

Zezwolenie (koncesja) na prywatne przedsiębiorstwa lotnicze, działające tylko wewnątrz Państwa, może być udzielone jedynie osobom, wymienionym w punkcie 1 lit. b), c), d) i e) art. 10.

Przedsiębiorstwa lotnicze polskie winny używać dla swych celów statków powietrznych i silników wyrobu krajowego. Wyjątki mogą nastąpić za zezwoleniem Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 45. Zezwolenie (koncesja) nie będzie udzielone, jeżeli z okoliczności wynika, że prowadzenie przdsiębiorstwa lotniczego groziłoby bezpieczeństwu lub porządkowi publicznemu, bądź jeżeli nie zachodzi potrzeba założenia przedsiębiorstwa lub też jeżeli przedsiębiorca zamierza używać statków powietrznych, nie będących jego własnością a wpisanych na jego imię do rejestru statków powietrznych.

Postanowienia art. 44 i niniejszego nie naruszają w niczem innych przepisów o zakładaniu i prowadzeniu przedsiębiorstw zarobkowych.

Art. 46. Przedsiębiorca przewozu osób, bagażu i towarów statkami powietrznemi jest obowiązany na żądanie zarządu poczt i telegrafu przewozić ładunki pocztowe — w myśl art. 45 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584) — za pośrednictwem własnych organów.

IX. Przewozy.

Art. 47. Przedsiębiorstwo lotnicze nie może odmówić przewozu podróżnemu bądź nadawcy przesyłki, który podda się obowiązującym przepisom przewozowym.

Przedsiębiorstwo może odmówić przewozu:

1) jeżeli przewóz jest wstrzymany lub ograniczony na mocy prawnie wydanych rozporządzeń albo wskutek niesprzyjających warunków atmosferycznych lub też nieprzewidzianego uszkodzenia statku powietrznego;

2) jeżeli wysyłane przedmioty podlegają prawu wyłączności państwowej co do poczty w myśl art. 2 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584);

3) jeżeli przewóz z powodu braku środków przewozowych albo z powodu rodzaju, właściwości lub rozmiarów przedmiotów albo też z powodu późnego zgłoszenia, wreszcie z powodu wyczerpanej nośności statku nie może być dokonany statkiem powietrznym, na który został zgłoszony;

4) jeżeli zgłaszająca się do podróży osoba zdradza objawy nienormalnego stanu psychicznego lub choroby zakaźnej albo nie chce się zastosować do przepisów porządkowych, obowiązujących na linji lotniczej.

Art. 48. Wydanie biletu podróżnemu, kwitu zaś bagażowego lub listu przewozowego, względnie jego wtórnika wysyłającemu stanowi dowód zawarcia umowy o przewóz.

Art. 49. Bilet, kwit bagażowy oraz list przewozowy powinny zawierać następujące dane:

1) nazwę lotnisk odlotu i przeznaczenia,
2) drogę przewozu (nazwy pośrednich lotnisk lądowania przepisowego),
3) nazwę i adres i przedsiębiorstwa przewozowego,
4) opłatę przewozową,
5) wskazanie prawnej granicy odpowiedzialności przedsiębiorstwa przewozowego, a w odpowiednich przypadkach dodatkowej rękojmi przedsiębiorstwa przewozowego (art. 61 i 65),
6) miejsce i datę wydania biletu bądź nadania bagażu lub towaru.

Ponadto list przewozowy powinien zawierać:

7) nazwisko i adres nadawcy i odbiorcy,
8) termin dostawy, jeżeli był umówiony,
9) rodzaj towaru i opakowanie, ilość, cechy, numery i wagę sztuk,
10) deklarację o wartości towaru, jeżeli nadawca złożył ją stosownie do art. 65 i
11) wykaz dokumentów, dołączonych przez nadawcę do listu przewozowego.

List przewozowy powinien być podpisany przez nadawcę, który odpowiada za ścisłość danych, zamieszczonych przez niego w liście przewozowym.

Art. 50. Przewóz statkiem powietrznym materjałów wybuchowych, broni, amunicji, gołębi pocztowych może być dokonywany jedynie za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych względnie władz, przez tegoż upoważnionych.

Aparaty fotograficzne mogą być przewożone za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych lub władz, przez niego upoważnionych, i tylko w stanie, uniemożliwiającym dokonywanie zdjęć w czasie podróży.

Minister Komunikacji w porozumieniu z właściwymi ministrami może zabronić przewozu statkami powietrznemi innych jeszcze przedmiotów.

Art. 51. Przedsiębiorca przewozowy obowiązany jest prowadzić na lotnisku listę podróżnych i wykaz przesyłek każdego lotu. Odpis listy i wykazu winien znajdować się na pokładzie danego statku powietrznego i ma być okazywany na żądanie organom służby bezpieczeństwa publicznego oraz celnym.

X. Postanowienia paszportowe i celne.

Art. 52. Przelot statków powietrznych przez granice Państwa może się odbywać tylko w miejscach do tego przeznaczonych.

Miejsca przeznaczone do przelotu granicy Państwa podaje się do wiadomości publicznej.

Jeżeli statek powietrzny, przybywający z zagranicy, był zmuszony przelecieć granicę Państwa w miejscu nieprzeznaczonem do przelotu, w takim razie winien wylądować na najbliższem lotnisku paszportowo-celnem. Dalsza podróż może nastąpić tylko na podstawie pozwolenia (art. 55) po wyjaśnieniu powodu nieprawidłowego przelotu.

Art. 53. Statki powietrzne, przekraczające granicę Państwa, podlegają przepisom celnym i policyjnym. Statki powietrzne, kursujące wewnątrz kraju, mogą być poddane dozorowi celnemu i akcyzowemu.

Art. 54. Statki powietrzne, przybywające z zagranicy do kraju, winny lądować, a odlatujące z kraju za granicę startować wyłącznie na wyznaczonych w tym celu lotniskach paszportowo-celnych. Wykaz lotnisk paszportowo - celnych podaje się do wiadomości publicznej.

Art. 55. Załoga statku powietrznego, przybywającego z zagranicy i zmuszonego względami bezpieczeństwa do lądowania przed przybyciem na lotnisko paszportowo-celne, winna niezwłocznie po wylądowaniu zawiadomić o tem najbliższe władze celne względnie skarbowe lub bezpieczeństwa publicznego, a w braku tych władz na miejscu — miejscowy zarząd gminy.

Statek taki obowiązany jest wyruszyć na lotnisko paszportowo - celne, które mu wymienione władze wskażą.

Bez zezwolenia jednej z tych władz statek nie może wyruszyć w dalszą drogę.

Załoga statku, odprawionego pod względem celnym i policyjnym do odlotu za granicę i zmuszonego następnie względami bezpieczeństwa do lądowania przed przekroczeniem granicy Państwa, winna niezwłocznie zawiadomić o tem najbliższe władze celne względnie skarbowe lub bezpieczeństwa publicznego, a w braku tych władz na miejscu — miejscowy zarząd gminy. Wymienione władze mogą zarządzić powrót statku na lotnisko paszportowo-celne do ponownego sprawdzenia podróżnych, ładunków i dokumentów. Bez zezwolenia jednej z tych władz statek nie może wyruszyć w dalszą drogę.

Art. 56. Wyrzucanie na obszarze celnym Państwa ze statku powietrznego przesyłek nieoclonych, jak również wyrzucanie przesyłek, odprawionych już przez urząd celny do wywozu za granicę, jest wzbronione. Wyjątek stanowią wypadki konieczności usunięcia w czasie lotu ładunku celem ratowania podróżnych i załogi.

Uiszczenie wszelkich należności, przypadających Skarbowi Państwa od wyrzucanych przesyłek, ciąży na przedsiębiorcy przewozowym.

Minister Skarbu może w poszczególnych przypadkach zwolnić przedsiębiorcę przewozowego od obowiązku uiszczenia wymienionych wyżej należności.

XI. Prawo właściwe dla statków powietrznych.

Art. 57. Prawa rzeczowe, dotyczące statku powietrznego, ocenia się według prawa, obowiązującego w miejscu zarejestrowania statku.

Art. 58. Czynności prawne, zdziałane na statku powietrznym w czasie żeglugi, uważa się za zdziałane w miejscu, w którem statek jest zarejestrowany.

XII. Odpowiedzialność.

Art. 59. Za szkody i straty tak osobiste, jak majątkowe, zrządzone wskutek używania statku powietrznego, odpowiada w zasadzie właściciel statku.

Właściciel statku jest wolny od odpowiedzialności, jeżeli oddał statek innej osobie do użytku na jej własny rachunek, a oddanie statku wpisane zostało do rejestru państwowego. W tym przypadku odpowiedzialność

ponosi osoba, która wzięła od właściciela statek do użytku na własny rachunek.

Kto nieprawnie używa obcego statku powietrznego, ponosi odpowiedzialność za szkody i straty, a prócz tego solidarnie z nim są odpowiedzialni właściciel względnie osoba, wyżej określona, chyba że udowodnią, iż użycie statku nastąpiło bez ich zgody.

Solidarnie z osobami wyżej wymienionemi odpowiadają ci, z których winy szkoda powstała.

Za szkody i straty, zrządzone przez wyrzucanie przesyłek pocztowych z polecenia władzy, odpowiada Skarb Państwa.

Art. 60. Osoby, wymienione w art. 59, są wolne od odpowiedzialności, jeżeli udowodnią, że szkoda wynikła bądź z powodu siły wyższej, bądź z winy samego poszkodowanego, bądź wreszcie, że przedsięwzięły wszelkie możliwe środki dla uniknięcia wypadku.

Art. 61. Odpowiedzialność przedsiębiorcy (art. 44 i 47) za śmierć lub uszkodzenie cielesne podróżnych ogranicza się do wysokości dwudziestu tysięcy złotych na podróżnego.

Nieważne są umowy, mające na celu zwolnienie przedsiębiorcy od odpowiedzialności lub zmniejszenie jej poniżej przepisanej granicy.

Ograniczenie wysokości odszkodowania nie stosuje się w razie udowodnienia przedsiębiorcy grubego niedbalstwa lub złej woli.

Umowa szczególna między podróżnym a przedsiębiorcą może ustalić wyższą granicę odpowiedzialności.

Art. 62. Za szkody osobiste i majątkowe, zrządzone osobom przewożonym bezpłatnie lub z grzeczności, właściciel statku względnie osoby, w art. 59 wymienione, ponoszą odpowiedzialność tylko w razie udowodnienia im grubego niedbalstwa lub złej woli.

Postanowienie to nie stosuje się do przedsiębiorstw lotniczych.

Art. 63. W razie niepodjęcia zapowiedzianego lotu lub jego przerwy podróżny ma prawo do zwrotu opłaty przewozowej za drogę nieodbytą, oraz do zwrotu zwykłych kosztów przejazdu od miejsca lądowania statku do najbliższego miejsca, z którego będzie mógł podjąć dalszą podróż.

Pozatem przesiębiorca nie ponosi wobec podróżnych odpowiedzialności za niedokonanie lotu, za opóźnienie odlotu lub przylotu statku powietrznego, ani za utratę połączenia w miejscu przesiadania.

Art. 64. Przedsiębiorca jest odpowiedzialny za zaginięcie lub uszkodzenie przyjętych do przewozu przesyłek bagażowych lub towarowych od chwili zawarcia umowy o przewóz (art. 48) do chwili wydania przesyłki, o ile nie udowodni, że zaginięcie lub uszkodzenie ich powstało:

a) z winy wysyłającego,
b) z powodu niedostatecznego opakowania przesyłki,
c) z powodu właściwości przesyłki lub
d) z powodu siły wyższej.

Art. 65. Odpowiedzialność przedsiębiorcy za zaginięcie lub uszkodzenie przesyłki bagażowej lub towarowej ogranicza się do wysokości dwustu złotych za przesyłkę. Jeżeli jednak wysyłający złoży specjalną deklarację o wyższej wartości przesyłki, wówczas przedsiębiorca jest obowiązany zapłacić sumę zadeklarowaną, chyba że udowodni, iż suma ta jest wyższa od rzeczywistej szkody.

Art. 66. Przyjęcie przez odbiorcę przesyłki bez zastrzeżeń stanowi dowód dostarczenia przesyłki w stanie dobrym, zgodnie z umową przewozową.

Jednakże w razie niewidocznego uszkodzenia przesyłki odbiorca może nie później niż w ciągu trzech dni od chwili faktycznego odbioru domagać się wynagrodzenia od przedsiębiorcy lub jego przedstawiciela w miejscu odbioru po uprzedniem stwierdzeniu szkody w sposób, określony w przepisach przewozowych.

Art. 67. Przedsiębiorca ponosi odpowiedzialność za przekroczenie terminu dostawy przesyłki; wolny jest jednak od odpowiedzialności, jeżeli przekroczenie terminu dostawy powstało z przyczyn od niego niezależnych.

Terminy dostawy przesyłek i granice odpowiedzialności przedsiębiorcy za przekroczenie terminu dostawy określą przepisy przewozowe.

Art. 68. Odbiorca ma prawo uznać przesyłkę za zaginioną, jeżeli przesyłka, zawierająca towar łatwo psujący się, nie będzie mu wydana w miejscu przeznaczenia w przeciągu trzech dni, a każda inna przesyłka w przeciągu dziesięciu dni, licząc od dnia upływu terminu dostawy.

Bieg terminu dostawy wstrzymuje się na cały czas przerwy, spowodowanej załatwieniem formalności celnych, akcyzowych, skarbowych oraz czynności władz administracyjnych.

Art. 69. Wobec załogi przedsiębiorca odpowiada według przepisów, określających prawa i obowiązki przedsiębiorcy wobec pracowników.

Art. 70. Roszczenia o wynagrodzenie za szkody, zrządzone osobom trzecim, ulegają przedawnieniu z upływem lat dwóch, licząc od dnia, kiedy szkoda powstała, roszczenia zaś z tytułu umowy o przewóz — od dnia, w którym upłynął termin przylotu podróżnego, względnie termin dostawy.

Art. 71. Skargi o wynagrodzenie za szkody, wynikłe z używania statku powietrznego, mogą być wnoszone do sądu w miejscu stałej siedziby właściciela statku powietrznego, względnie przedsiębiorcy lub do sądu w miejscu, gdzie szkoda powstała, a jeżeli chodzi o roszczenia z tytułu umowy o przewóz — w miejscu zawarcia umowy o przewóz lub w miejscu odbioru przesyłki lub też w miejscu stałej siedziby przedsiębiorcy.

XIII. Postanowienia karne.

Art. 72. Kto:

1) wykracza przeciw przepisom art. 13, 24 ustęp pierwszy, art. 28, 29, 30, 34, 35 ustęp pierwszy, art. 36 ustęp pierwszy, art. 39 ustęp pierwszy, art. 40 ustęp pierwszy, art. 42, 43, 44 ustępy pierwszy i trzeci, art. 51 lub rozporządzeniom, wydanym na podstawie art. 15 ustęp drugi, art. 22 ustęp drugi, art. 35 ustęp drugi, art. 36 ustęp drugi i art. 37,

2) umieszcza urządzenia i znaki sygnalizacyjne bez uprzedniego zatwierdzenia projektu ich umieszczenia (art. 26) —

będzie karany aresztem do sześciu tygodni lub grzywną do dwóch tysięcy złotych.

Jeżeli czyn popełniono z niedbalstwa, wymierza się w braku szczególnych okoliczności obciążających grzywnę.

Art. 73. Kto:

1) wykracza świadomie przeciw przepisom art. 10 ustęp ostatni, art. 15 ustęp trzeci, art. 22 ustęp pierwszy, art. 32, 33, 38 i art. 50 ustępy pierwszy i drugi lub zakazom, wydanym na podstawie art. 50 ustęp trzeci.

2) podaje do rejestru (art. 11 ustęp pierwszy) świadomie nieprawdziwe dane lub uzyskuje bądź stara się uzyskać podstępnie świadectwo uzdolnienia i upoważnienia (art. 18, 19 ustęp pierwszy i art. 20) —

będzie karany aresztem do sześciu miesięcy i grzywną do trzech tysięcy złotych lub jedną z tych kar.

Art. 74. Kto:

1) odbywa żeglugę powietrzną nad obszarem Państwa Polskiego łącznie z wodami terytorjalnemi na statku, niewpisanym do polskiego rejestru państwowego statków powietrznych, lub na statku obcym, nieposiadającym prawa przylotu i przelotu (art. 2 ustęp drugi),

2) wykracza przeciw zakazom, wydanym na podstawie art. 6 i 31, chyba że z okoliczności wynika, że przelot nastąpił wbrew woli pilota,

3) jako członek załogi nie posiada dokumentów, przewidzianych w art. 19,

4) uruchamia statek wbrew przepisowi art. 27 lub statek, który utracił zdolność do lotu,

5) jako właściciel lub najemca statku dopuszcza do popełnienia przez inną osobę czynów, w punktach 1) — 4) określonych —

będzie karany więzieniem do roku i grzywną do pięciu tysięcy złotych lub jedną z tych kar.

Jeśli czyn popełniono z niedbalstwa, wymierza się karę więzienia do trzech miesięcy lub grzywnę do trzech tysięcy złotych.

Art. 75. Kto rozmyślnie niszczy, uszkadza, czyni niezdatnemi lub niepewnemi w użyciu statki powietrzne lub urządzenia, służące do bezpieczeństwa żeglugi powietrznej, zwłaszcza urządzenia sygnalizacyjne, albo przez fałszywe znaki lub sygnały, przez pogwałcenie obowiązków służbowych albo w inny sposób umyślnie zagraża bezpieczeństwu lotu i przez to wystawia na niebezpieczeństwo życie ludzkie — będzie karany więzieniem do lat pięciu.

Usiłowanie ulega karze.

Jeżeli czyn pociągnął za sobą uszkodzenie ciała, przewidziane w art. 467 — 468, część I kod. karn. z r. 1903, w § 156 ustawy karnej z r. 1852 i w § 224 kod. karn. z r. 1871, albo też śmierć człowieka, a sprawca mógł skutek przewidzieć, będzie karany za zbrodnię ciężkiem więzieniem (domem karnym) od jednego roku do lat piętnastu, a w razie okoliczności łagodzących więzieniem od sześciu miesięcy do lat pięciu.

Jeżeli czyn popełniono z niedbalstwa, wymierza się karę więzienia do dwóch lat i grzywnę do trzech tysięcy złotych lub jedną z tych kar, jeżeli zaś nastąpił skutek, przewidziany w ustępie trzecim niniejszego artykułu, można powiększyć karę więzienia do lat pięciu.

Art. 76. Przedmioty, przewożone statkiem powietrznym wbrew zakazowi, mogą ulec konfiskacie, jeżeli należą do sprawcy lub uczestnika przestępstwa.

Konfiskatę można także orzec samoistnie, jeżeli przedmioty należą do sprawcy lub uczestnika przestępstwa.

Art. 77. Na obszarze mocy obowiązującej ustawy karnej z r. 1852 wymierza się za występki, przewidziane w art. 74 i 75 ustępy pierwszy i czwarty, kary ścisłego aresztu.

Na obszarze mocy obowiązującej kod. karn. z r. 1871 orzeka się zamiast aresztu, przewyższającego sześć tygodni, więzienie.

Art. 78. W przypadkach, przewidzianych w art. 73, powołane są do orzekania sądy powiatowe (pokoju), pozatem zaś sądy okręgowe.

Na obszarze mocy obowiązującej ustawy karnej z r. 1852 można wnieść odwołanie tak na korzyść, jako też na niekorzyść oskarżonego, chociażby prawo niniejsze nie określało najniższego wymiaru kary.

Art. 79. Do orzekania o czynach, przewidzianych w art. 72, powołane są powiatowe władze administracji ogólnej.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny karę zastępczego aresztu według swego uznania, jednak nie ponad 4 tygodnie.

Skazany orzeczeniem karnem powiatowej władzy administracji ogólnej może w ciągu 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia wnieść na ręce tej władzy żądanie przekazania sprawy właściwemu sądowi okręgowemu, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów postępowania, obowiązujących go w pierwszej instancji.

Na wniosek prokuratora będzie zarządzone postępowanie uproszczone; wyrok sędziego nie ulega zaskarżeniu.

W postępowaniu sądowem orzeczenie władzy administracyjnej zastępuje prawomocny akt oskarżenia (wniosek w postępowaniu uproszczonem).

Przed wyznaczeniem rozprawy przewodniczący (sędzia) może zarządzić przesłuchanie przez właściwy sąd powiatowy (pokoju) oskarżonego, świadków i biegłych; świadków i biegłych można przesłuchać pod przysięgą. Sąd postanawia według swego uznania, których świadków i biegłych przesłucha na rozprawie pod przysięgą lub bez zaprzysiężenia, a których zeznania będą odczytane; wolno odczytywać zapiski dochodzenia i inne części akt administracyjnych.

Art. 80. Postanowienia niniejsze w niczem nie zmieniają właściwości władz i sądów wojskowych. Przepisu art. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Rzeczypospolitej ustawy wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej z dnia 5 lipca 1912 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 368) nie stosuje się w zakresie działania niniejszego prawa.

Art. 81. Postanowienia ustawy karnej skarbowej z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609) stosuje się również w wypadkach, gdy przestępstwo popełniono przy użyciu statku powietrznego.

Art. 82. Przestępstwa, popełnione na polskim statku powietrznym poza granicami Rzeczypospolitej, uważa się za popełnione w Polsce w miejscu zarejestrowania statku.

XIV. Postanowienia przejściowe.

Art. 83. Minister Komunikacji może na czas przejściowy, nie dłuższy niż trzy miesiące od dnia wejścia w życie niniejszego prawa, poczynić ulgi przy rejestracji statków powietrznych oraz rejestracji załogi statków.

XV. Postanowienia końcowe.

Art. 84. Zasady współpracy i zakres porozumienia się Ministrów Komunikacji i Spraw Wojskowych w przedmiocie lotnictwa cywilnego ustala uchwała Rady Ministrów po zasięgnięciu opinji Komitetu Obrony Państwa.

Art. 85. Wykonanie niniejszego prawa porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Komunikacji w porozumieniu z interesowanymi ministrami, tudzież innym ministrom stosownie do zakresu ich kompetencji.

Art. 86. Prawo niniejsze wchodzi w życie w dwa miesiące po ogłoszeniu; jednocześnie traci swą moc art. 113[1] kod. karn. z r. 1903.

Powyższe rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 31 z dnia 17 marca 1928 r.

7.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 26 listopada 1928 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych o trybie postępowania administracyjnego w przedmiocie umieszczania przyrządów i znaków sygnalizacyjnych dla potrzeb żeglugi powietrznej na nieruchomej własności publicznej i prywatnej.

(Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 7 z 1929 r.).

Na podstawie art. 25 ust. 2 i 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294), zarządza się co następuje:

§ 1. Wnioski o zatwierdzenie projektów umieszczania przyrządów i znaków sygnalizacyjnych dla potrzeb żeglugi powietrznej na nieruchomej własności publicznej lub prywatnej należy wnosić do Ministerstwa Komunikacji w 6 egzemplarzach.

§ 2. W projektach powinny być wskazane:

a) władza państwowa lub przedsiębiorstwo lotnicze, przedstawiające projekt;

b) rodzaj przyrządów i znaków oraz ich wymiary;

c) określenie nieruchomości, na której jest projektowane umieszczenie przyrządów i znaków;

d) imię i nazwisko (nazwa) oraz adres właściciela względnie posiadacza nieruchomości, na której mają być umieszczone przyrządy i znaki.

§ 3. Jeśli Minister Komunikacji uzna projekt za konieczny dla żeglugi powietrznej i nadający się do wykonania, przesyła go właściwemu wojewodzie do przeprowadzenia dochodzeń na miejscu.

§ 4. Po otrzymaniu wniosku Ministerstwa Komunikacji wojewoda zarządzi postępowanie wyjaśniające w drodze ustnej rozprawy na miejscu przez urzędnika delegowanego przez właściwą władzę powiatową administracji ogólnej.

§ 5. Do ustnej rozprawy winni być wezwani wnioskodawca projektu, właściciel względnie posiadacz nieruchomości, na której mają być umieszczone przyrządy lub znaki, reprezentanci gminy i rzeczoznawcy o ile zachodzi potrzeba zawezwania tych ostatnich.

§ 6. Rozprawa ustna winna ustalić następujące okoliczności faktyczne:

a) czy projektowane urządzenia sygnalizacyjne mogą być zainstalowane na danej nieruchomości z zachowaniem przepisów bezpieczeństwa budowlanego,

b) czy umieszczenie tych urządzeń w żądanem miejscu jest dopuszczalne ze względów bezpieczeństwa i porządku publicznego,

c) czy nie zachodzą inne przeszkody (np. wygląd estetyczny miasta), które przemawiają przeciwko zainstalowaniu tych przyrządów i znaków.

§ 7. O ileby przy rozprawie ustnej okazało się że byłoby bardziej celowe wybrać inną nieruchomość, niż wskazaną we wniosku, do rozprawy należy wezwać właściciela względnie posiadacza tego drugiego objektu oraz osoby przewidziane w § 5.

§ 8. Po otrzymaniu wyników rozprawy, Minister Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych powezmie decyzję w kierunku zatwierdzenia projektu.

§ 9. Decyzja zatwierdzająca projekt stanowi tytuł egzekucyjny i w razie potrzeby przymusowego wykonania projektu może być przedstawiona przez wnioskodawcę powiatowej władzy administracji ogólnej, która w charakterze władzy egzekucyjnej postąpi wówczas w myśl przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 342).

§ 10. Szkody wymienione w art. 25 p. 3 rozp. o prawie lotniczem mogą być dochodzone w drodze sądowej.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 1 z dnia 8 stycznia 1929 r.

8.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 26 listopada 1928 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych o publicznych wzlotach pokazowych statków powietrznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 8 z 1929 r.).

Na podstawie art. 34 i 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się co następuje:

I. Publiczne wzloty pokazowe statku powietrznego.

§ 1. Celem otrzymania zezwolenia na urządzenie publicznych lotów pokazowych należy wnieść do właściwej władzy powiatowej administracji ogólnej podanie, zawierające następujące dane:

a) szczegółowy opis zamierzonych lotów pokazowych, typ i ilość statków powietrznych prywatnych, które będą użyte do lotów, znaki rejestracyjne, oraz numer i datę wydania względnie przedłużenia świadectwa sprawności technicznej każdego statku.

W wypadku, gdy do lotów pokazowych mają być użyte statki powietrzne wojskowe względnie państwowe, w podaniach o zezwolenie na urządzenie tych lotów powinny być wymienione tylko przybliżona ilość tych statków oraz ich typ.

Danych, co do znaków rejestracyjnych oraz numerów i dat świadectw sprawności technicznej tych statków, żądać nie trzeba.

b) Szczegółowy opis terenu wybranego na lotnisko (lądowisko), oraz jego wymiarów i wszelkich przeszkód w promieniu 1000 m. od środka tego terenu.

c) Przypuszczalną datę i godzinę zamierzonych pokazów, względnie pewien przypuszczalny czasokres, w ciągu którego wspomniane pokazy miałyby się odbyć, skład komitetu organizacyjnego, skład i ilość członków załogi i obsługi z wskazaniem dat wydania i numerów świadectw uzdolnienia i upoważnienia członków załogi.

W wypadku, gdy w lotach pokazowych bierze udział załoga, wchodząca w skład personelu lotniczego Wojsk Polskich, specjalnie w tym celu delegowana przez właściwe władze przełożone, w podaniach o zezwolenie na urządzenie lotów pokazowych nie trzeba wymieniać dat wydania i numerów świadectw członków załogi, a tylko podać w przybliżeniu ilość tych członków załogi i obsługi wojskowej.

d) Opis środków ochronnych, użytych celem zapewnienia bezpieczeństwa lotów pokazowych i zachowania porządku publicznego.

Podanie należy wnieść najmniej na 4 tygodnie przed dniem rozpoczęcia pokazów, jeżeli lotnisko, z którego będą dokonywane loty pokazowe jest zarejestrowane w Ministerstwie Komunikacji, jeżeli zaś teren, obrany na lotnisko (lądowisko) jest nowy, najmniej na sześć tygodni przed rozpoczęciem pokazów.

Zob. uw. do § 3.

§ 2. Władza powiatowa administracji ogólnej przesyła niezwłocznie podanie do Ministerstwa Komunikacji, celem zaopinjowania, czy pod względem technicznym urządzenie lotów pokazowych jest możliwe.

W razie braku wyraźnego sprzeciwu ze strony Ministerstwa Komunikacji w ciągu dwóch tygodni od dnia przesłania podania do Ministerstwa Komunikacji, władza powiatowa administracji ogolnej udziela zezwolenia na urządzenie wzlotów pokazowych, o ile inne powody nie uzasadniają odmowy zezwolenia.

Władza powiatowa administracji ogólnej wyznacza dokładny termin wzlotów pokazowych oraz może na uzasadnioną prośbę strony termin ten przesunąć, względnie okres wymieniony w podaniu (§ 1) przedłużyć.

Władza powiatowa administracji ogólnej może zażądać od osób, urządzających wzloty pokazowe, złożenia kaucji na zabezpieczenie wynagrodzenia za szkody, wyrządzone osobom trzecim wskutek wykonywania wzlotów pokazowych.

Zob. uw. do § 3.

§ 3. Jeżeli teren wybrany na lotnisko jest nowy, strona, organizująca pokazy, winna zbadać go dokładnie przy współudziale przedstawicieli właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej. Teren ten winien być równy, bez znacznego spadku (nieprzekraczającego 3%), nieprzecięty ro-

wami, suchy i posiadający wolny dolot, o ile możności ze wszystkich stron. Wymiar terenu nie może być mniejszy od 400 × 400 metrów.

Po wybraniu terenu strona winna sporządzić dokładny jego plan i plan ten wraz ze szczegółowym opisem tego terenu złożyć wraz z odnośnem podaniem do właściwej terytorjalnie władzy powiatowej administracji ogólnej.

Władza ta przesyła wspomniane podanie wraz z załącznikami do Ministerstwa Komunikacji z prośbą o zatwierdzenie terenu, obranego na wzloty pokazowe.

Ministerstwo Komunikacji, w ciągu dwóch tygodni od dnia otrzymania podania, winno powiadomić wspomnianą wyżej władzę, czy teren wybrany pod lotnisko prowizoryczne zatwierdza. Brak odpowiedzi ze strony Ministerstwa Komunikacji po wyżej wymienionym terminie, należy uważać jako odrzucenie prośby przez Ministerstwo Komunikacji.

W razie wątpliwości co do zdatności terenu, obranego pod lotnisko prowizoryczne, Ministerstwo Komunikacji może, za zgodą strony zainteresowanej i na jej koszt, wyznaczyć specjalną komisję, celem zbadania tego terenu i wydania opinji o nim.

Przepisy §§ 1 — 3 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem z dnia 27 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 536).

§ 4. Podczas trwania publicznych wzlotów pokazowych nie wolno innym statkom powietrznym, z wyjątkiem statków komunikacyjnych, dokonywać lotów nad terenem wyznaczonym dla wzlotów pokazowych.

II. Raidy lotnicze.

§ 5. Raidy lotnicze mogą być urządzane tylko za zezwoleniem Ministra Komunikacji, udzielonem w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Raidy mogą się odbywać według zgóry ustalonej marszruty i wzdłuż urzędowo wyznaczonych szlaków lotniczych. Jeżeli trasa raidu jest projektowana przez miejscowości, przez które nie przechodzi żaden szlak urzędowo wyznaczony, osoby raid urządzające winny przedstawić Ministerstwu Komunikacji szczegółowy opis trasy, celem stwierdzenia, czy wykonanie raidu na projektowanej trasie jest możliwe pod względem technicznym, mianowicie czy wzdłuż tej trasy są tereny, na których w razie potrzeby można dokonać przymusowego lądowania.

Celem otrzymania zezwolenia na urządzenie raidu należy złożyć do Ministerstwa Komunikacji podanie, co najmniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem raidu z wyszczególnieniem trasy raidu, typów i znaków rejestracyjnych statków powietrznych, członków załogi z wskazaniem daty i numeru świadectw upoważnienia (licencji) oraz środków ochronnych celem zapewnienia bezpieczeństwa raidu.

III. Loty szybowcowe.

§ 6. Do doświadczalnych lotów szybowcowych stosuje się przepisy §§ 1—4 niniejszego rozporządzenia.

§ 7. Nie wolno uruchamiać szybowców zapomocą zrzucania ich zagrażającego życiu lub zdrowiu czy to osoby, znajdującej się na szybowcu,

czy też osób, będących na ziemi, a w szczególności zapomocą zrzucania ze statków powietrznych, z urwisk, gwałtownych wzniesień, przekraczających 10 m. oraz z dachów wysokich budynków.

§ 8. Uruchamianie szybowców może odbywać się na specjalnie wyznaczonych w tym celu terenach, z wzniesień o łagodnym spadku i zawsze pod wiatr. W promieniu 400 m. około terenu nie powinno być żadnych zabudowań, drzew ani innych przedmiotów, wystających więcej niż 6 m. ponad poziom lotniska, stanowiących przeszkody dla lotów lub lądowania.

§ 9. Celem przyśpieszenia wzlotu zezwala się na uruchomienie szybowca zapomocą ciągnienia go liną przez ludzi, konie lub mechaniczne pojazdy kołowe.

Loty szybowcowe ponad osiedlami są bezwzględnie zakazane.

§ 10. Publiczne pokazy szybowcowe mogą się odbywać jedynie na szybowcach, wpisanych do rejestru statków powietrznych i posiadających świadectwa sprawności technicznej.

§ 11. Loty na szybowcach dozwolone są osobom, mającym upoważnienie do lotów, wystawione przez Aeroklub Rzeczypospolitej Polskiej, i wpisanym do księgi ewidencyjnej prowadzonej przez Ministerstwo Komunikacji.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 1 z dnia 8 stycznia 1929 r.

9.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 26 listopada 1928 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych oraz Przemysłu i Handlu o sygnalizacji lotniczej i o lotniczych znakach naziemnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 1 poz. 9 z 1929 r.).

Na podstawie art. 36 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się co następuje:

I. Stałe sygnały optyczne na statkach powietrznych.

§ 1. Wyraz „widzialny", stosowany w rozporządzeniu niniejszem do świateł, oznacza światło, które można widzieć w noc ciemną i przy przezroczystem powietrzu.

Kąty widzialności wskazywane w rozporządzeniu niniejszem a przedstawione na poniższym schemacie, odnoszą się do statku powietrznego w normalnem położeniu lotu prostolinijnego i poziomego.

§ 2. Przepisy o światłach obowiązują bez względu na stan atmosferyczny od zachodu do wschodu słońca; przez cały ten czas nie wolno używać oprócz świateł, wymienionych w niniejszem rozporządzeniu, żadnych innych świateł, któreby mogły być uważane jako światła sygnałowe, prze-

pisane dla żeglugi powietrznej; te ostatnie światła nie powinny być oślepiające.

§ 3. Samolot zarówno w locie, jak i przy poruszaniu się własnemi środkami na ziemi lub na wodzie powinien być zaopatrzony w następujące światła:

a) Na przodzie światło białe, widzialne pod kątem 220°, symetryczne względem pionowej płaszczyzny symetrji samolotu. Światło to powinno być widzialne na odległość co najmniej 8 km.

b) Z prawej strony — światło zielone, z lewej strony — światło czerwone. Światła te mają być tak umieszczone, aby każde z nich rzucało bez przerwy promienie ku przodowi, między dwiema płaszczyznami pionowemi, tworzącemi kąt 110°, z których jedna będzie równoległa do płaszczyzny pionowej, przechodzącej przez oś podłużną statku. Każde z tych świateł powinno być widzialne na odległość co najmniej 5 km. Światło zielone jednak nie ma być widoczne z lewej strony ani światło czerwone z prawej strony samolotu.

c) W tyle samolotu możliwie najdalej białe światło, zwrócone ku tyłowi i widzialne na odległość co najmniej pięciu kilometrów pomiędzy bokami kąta 140°, dzielącego się na dwie równe części przez pionową płaszczyznę symetrji samolotu.

d) Gdyby w celu wykonania postanowień niniejszego paragrafu światła pojedyńcze należało zastąpić kilkoma światłami, pole widzenia każdego z tych świateł winno być ograniczone w ten sposób, żeby było widoczne tylko jedno światło.

§ 4. Przepisy, odnoszące się do świateł na samolotach stosuje się do sterowców z następującemi zmianami:

a) ilość świateł powinna być zdwojona z przodu i w tyle na linji pionowej, z boków poziomo na linji równoległej do osi sterowca;

b) każda para świateł powinna być widoczna jednocześnie.

Odległość między dwoma światłami każdej pary powinna wynosić nie mniej, niż 2 metry.

§ 5. Sterowiec holowany powinien być zaopatrzony w światła, wskazane w § 4, i oprócz tego w światła, wskazane w § 7 dla sterowców unieruchomionych.

§ 6. Statek powietrzny, unoszący się bezwładnie na powierzchni wody, to jest nie będący zdolnym do poruszania się według przepisów obowiązujących dla uniknięcia niebezpieczeństwa zderzenia na morzu, powinien być zaopatrzony w światła przednie i tylne, przewidziane w §§ 3 i 4 tego rozporządzenia oraz w dwa czerwone światła, umieszczone jedno nad drugiem, w odległości co najmniej 2 m. w ten sposób, aby były widzialne we wszystkich kierunkach na odległość co najmniej 3 km.

Jeżeli jednakże statek taki porusza się przy pomocy zewnętrznych, niezależnych od niego środków lokomocji, powinien on być zaopatrzony w światła boczne.

§ 7. Sterowiec, który z jakiejkolwiek przyczyny unosi się bezwładnie (w powietrzu) lub na którym silniki zostały wstrzymane rozmyślnie, powinien oprócz świateł, wymienionych w § 4, ukazywać w sposób bardzo widoczny dwa czerwone światła, umieszczone jedno nad drugiem w odległości co najmniej 2 m. i widzialne we wszystkich kierunkach na odległość co najmniej 3 km. W dzień sterowiec holowany, którym z jakiej-

kolwiek przyczyny kierować nie można, powinien ukazywać w sposób bardzo widoczny dwie kule lub przedmioty czarne o średnicy 60 cm., umieszczone jeden nad drugim, w odległości co najmniej 2 m.

Sterowiec, będący na uwięzi lub w ruchu, z motorami rozmyślnie zatrzymanemi, powinien w dzień ukazywać w sposób bardzo widoczny kulę lub czarny przedmiot, mający 60 cm. średnicy i ma być uważany przez inne statki powietrzne za bezwładny.

§ 8. Balon wolny powinien być zaopatrzony w jaskrawe białe światło, umieszczone poniżej łodzi w odległości co najmniej 5 m. widzialne we wszystkich kierunkach z odległości co najmniej trzech kilometrów.

§ 9. Balon na uwięzi powinien posiadać zamiast białego światła wymienionego w § 8 na jego miejscu trzy światła, umieszczone pionowo w odległości co najmniej 4 m. jedno od drugiego, koloru następującego: światło w środku powinno być białe, dwa pozostałe czerwone; wszystkie trzy światła powinny być widzialne we wszystkich kierunkach z odległości co najmniej 3-ch km.

Ponadto na linie powinny być umieszczone w odległości co 300 metrów, począwszy od łodzi, światła po trzy w grupie z zachowaniem przepisu ust. 1 tego paragrafu o rozmieszczeniu świateł w każdej grupie. Przedmiot, do którego balon jest przymocowany na ziemi, powinien być również zaopatrzony w grupę podobnych świateł, wskazujących położenie tego przedmiotu.

W dzień lina zamiast świateł wyżej wymienionych, powinna być zaopatrzona w rozmieszczone w odległości co 100 metrów począwszy od łodzi rękawy kierunkowe, o średnicy co najmniej 0,20 m. i długości 2 m. z materji w pasy na przemian białe i czerwone szerokości 0,50 m.

§ 10. Sterowiec, uwiązany przy samej ziemi, powinien posiadać przednie i tylne światła, wskazane w § 4.

Jeśli sterowiec jest uwiązany daleko od ziemi, lina i przedmiot, do którego jest przytwierdzony, powinny być czy to we dnie, czy w nocy oznaczone w sposób wskazany w § 9.

Przepisów tych nie stosuje się do kotwic żeglarskich albo pływaków, używanych przez sterowce do zatrzymywania się na morzu.

§ 11. Samolot, zatrzymujący się na ziemi lub na wodzie, o ile nie zarzuci kotwicy lub nie zostanie uwiązany, powinien być zaopatrzony w światła, wskazane w § 3.

§ 12. Dla uniknięcia zderzeń ze statkami wodnemi:

a) Samolot długości poniżej 50 m., na kotwicy lub uwiązany na wodzie, powinien być zaopatrzony z przodu w najwidoczniejszem miejscu w białe światła widziane zewsząd z odległości co najmniej 2 km.

b) Samolot długości 50 m. lub większej, na kotwicy, lub uwiązany na wodzie, powinien mieć jedno światło z przodu, wyżej w punkcie a) wskazane, i drugie z tyłu lub blisko tyłu co najmniej o 5 m. poniżej przedniego światła.

Przez „długość" samolotu rozumie się całkowitą odległość między jego dwoma końcami.

c) Samolot, mający 50 m. rozpiętości lub więcej, stojący na kotwicy lub uwiązany na wodzie, powinien posiadać oprócz świateł, wskazanych w punkcie a) wzgl. w punkcie b) ponadto na każdym końcu dolnego skrzy-

dła światło umieszczone w sposób wskazany w punkcie a) niniejszego paragrafu.

Przez „rozpiętość" samolotu rozumie się jego największą szerokość.

§ 13. Jeśli w nocy jedno z wymienionych w §§ 3, 4, 8 i 9 świateł zgaśnie, statek powietrzny powinien natychmiast lądować, skoro tylko będzie mógł to uczynić bez narażenia się na niebezpieczeństwo.

§ 14. Postanowienia §§ 3 — 13 nie wykluczają stosowania przepisów specjalnych, wydanych przez władze wojskowe o używaniu świateł dodatkowych na statkach powietrznych wojskowych pojedyńczych lub latających w grupach.

Również postanowienia te nie stoją na przeszkodzie używaniu przez właścicieli statków powietrznych prywatnych specjalnych sygnałów rozpoznawczych, jednakże sygnały takie mogą być używane na zasadzie specjalnego zezwolenia udzielonego przez Ministerstwo Komunikacji i muszą być wpisane do rejestru statków powietrznych i do ksiąg pokładowych.

II. Sygnały optyczne na lotniskach.

§ 15. Na lotniskach, otwartych w nocy, mają zastosowanie następujące sygnały świetlne:

Granice lotniska powinny być oznaczone zapomocą lamp czerwonych, rozstawionych w odległościach od 50 do 100 mtr. między sobą. Lampy te, w szczególności w sferze wolnych przelotów winny być umieszczone w ten sposób by nie stwarzać w tych miejscach swoją konstrukcją przeszkód dla lądowania.

Kierunek lądowania powinien być wskazany zapomocą oświetlonego białem światłem sygnału na ziemi w kształcie litery T, lub też, w braku odpowiednich urządzeń świetlnych, przez trzy światła lub rozpalone ogniska, rozmieszczone w formie trójkąta równoramiennego, którego podstawa winna wynosić 200 m., a wysokość 400 m.

Ognisko (światło) wierzchołkowe trójkąta winno być zwrócone ku wiatrowi. Lądujący statek powietrzny powinien kierować się wzdłuż linji środkowej, idącej od podstawy trójkąta ku jego wierzchołkowi.

Linja, łącząca dwa ogniska (światła) u podstawy, jest linją, w której samolot powinien starać się dotknąć kołami ziemi, ognisko (światło) zaś wierzchołkowe oznacza granicę, której lądującemu statkowi nie wolno przekroczyć.

W portach lotniczych wodnych czerwone lampy oznaczające granice wodowiska, powinny być umieszczone na pływakach.

Zawiadowca portu winien posiadać w swojem rozporządzeniu dostateczną ilość przenośnych lamp czerwonych dla ograniczania na lotnisku miejsc, które z tych czy innych przyczyn nie nadają się do lądowania.

Samo miejsce lądowania winno być oświetlone specjalnemi nieoślepiającemi lotnika reflektorami, bądź też posiadać urządzenie t. zw. linji świetlnej.

§ 16. Wszelkie przedmioty, stojące w odległości do 1 km. od krańców lotniska i wyższe niż 20 m. powinny być w porze nocnej zaopatrzone w światła czerwone, wyraźnie widoczne, umieszczone na najwyższych punktach tych przedmiotów.

O ile niektóre z tych przedmiotów stwarzają specjalne niebezpieczeństwo dla ruchu lotniczego, winny one poza światłami czerwonemi otrzymać światła białe, służące do oświetlenia tych przeszkód i skierowane w ten sposób, by w żadnym wypadku nie oślepić lotnika.

Sprawa znakowania linij elektrycznych przebiegających w pobliżu lotnisk wogóle, w szczególności zaś lotnisk przeznaczonych do nocnych lotów, będzie ujęta w specjalnych przepisach wykonawczych, dotyczących istniejących i budowanych linij elektrycznych w pobliżu lotnisk i stałych dróg powietrznych.

III. Inne sygnały.

§ 17. Każdy statek powietrzny obowiązany jest przed odlotem zaopatrzyć się w 5 rakiet czerwonych i 5 zielonych, oraz w przyrząd do wyrzucania tych rakiet.

Pozatem każdy statek w miarę możności powinien być wyekwipowany w takie urządzenia sygnałowe, któreby umożliwiały nadawanie wszystkich sygnałów, przewidzianych w niniejszym rodziale.

§ 18. Statek powietrzny, zamierzający lądować nocą na lotnisku, posiadającem personel służbowy, powinien przed rozpoczęciem lądowania nadawać przerywane sygnały.

Sygnały te mogą być nadawane zapomocą latarń lub reflektorów, niewchodzących jednak w układ świateł przewidzianych w §§ 3 i 4 niniejszego rozporządzenia albo też zapomocą przyrządów dźwiękowych.

W obydwu wypadkach statek powietrzny może posługiwać się międzynarodowym kluczem Morse'a, nadając swój sygnał wywoławczy.

Sygnał wywoławczy, używany w tych wypadkach, składa się z litery stanowiącej znak przynależności państwowej statku i ostatniej litery znaku rejestracyjnego.

Zezwolenie na lądowanie powinno być dane z lotniska przez powtórzenie tego samego sygnału wywoławczego nadanego światłem koloru zielonego, po którym winien nastąpić szereg przerywanych sygnałów świetlnych tego samego koloru.

§ 19. Rakieta czerwona lub światło czerwone na ziemi oznacza, że statkowi powietrznemu lądować nie wolno.

§ 20. Statek powietrzny, zmuszony nagle lądować nocą, powinien przed rozpoczęciem lądowania rzucić za pomocą swych świateł nawigacyjnych szereg krótkich i przerywanych sygnałów świetlnych.

§ 21. Celem wydania statkowi powietrznemu rozkazu lądowania używać należy następujących sygnałów:

a) w dzień, trzy rzucone co 10 sekund pociski, których wybuchy wytworzą każdy obłok dymu czarnego lub żółtego;

b) w nocy, trzy rzucone co 10 sekund pociski, których wybuchy wytworzą światła lub gwiazdy czerwone.

Oprócz tego, celem zapobieżenia lądowaniu innego statku powietrznego poza upatrzonym, należy skierować na niego zapomocą reflektora przerywany snop światła białego.

§ 22. Biały krzyż (na śniegu czarny), wyłożony na środku strefy lądowań, oznacza, że lądowanie jest wzbronione.

§ 23. Jeżeli statek powietrzny, znajdujący się w niebezpieczeństwie, żąda ratunku, powinien stosować w tym celu razem lub oddzielnie niżej wymienione sygnały alarmowe:

a) sygnał międzynarodowy S. O. S. dawany zapomocą aparatów optycznych lub radjotechnicznych;

b) sygnał alarmowy, dawany zapomocą chorągiewek N. C. klucza międzynarodowego;

c) sygnał dystansowy, utworzony z kwadratowej chorągiewki z kulą lub czemś podobnem bądź nad nią bądź pod nią;

d) nieustanny dźwięk, wydawany zapomocą jakiegokolwiek przyrządu dźwiękowego;

e) sygnał składający się z szeregu wypuszczonych w krótkich odstępach czasu białych rakiet Very.

Gdy statek powietrzny zamierza podać do wiadomości, iż znajduje się w niebezpieczeństwie, bądź w trakcie lądowania (wodowania) przymusowego, bądź też nagle przerwał swój lot, lecz nie uważa za konieczne żądać natychmiastowej pomocy używając sygnału S. O. S., winien on nadawać radjotelegraficznie lub radjotelefonicznie międzynarodowy sygnał alarmowy PAN.

§ 24. Dla zawiadomienia statku, że znajduje się w bliskości strefy zakazanej i powinien zmienić kierunek drogi, należy stosować niżej wymienione sygnały:

a) w dzień, trzy rzucone co 10 sekund pociski, których wybuchy wytworzą każdy obłok białego dymu, wskazujące kierunek, w którym statek powietrzny dążyć powinien;

b) w nocy, trzy rzucone co 10 sekund pociski, których wybuchy wytworzą ognie względnie gwiazdy białe, wskazujące kierunek, w którym statek powietrzny dążyć powinien.

§ 25. a) W razie gdyby mgła lub opary uczyniły lotnisko niewidzialnem, należy z lotniska dawać sygnały zapomocą balonów sygnałowych, służących jako pływaki powietrzne, białych rakiet lub reflektorów;

b) w razie mgły, opadu śniegu lub ulewy zarówno w dzień jak w nocy statek powietrzny, znajdujący się na wodzie, powinien dawać następujące sygnały dźwiękowe:

1) jeśli statek nie jest ani na kotwicy, ani na uwięzi, sygnał w odstępach najwyżej dwuminutowych, składający się z dwóch dźwięków, trwających około 5 sekund, w odstępach czasu około jednej sekundy;

2) jeśli statek jest na kotwicy lub na uwięzi, częste dźwięki dzwonu lub gongu dostatecznie silne, trwające około 5 sekund, w odstępach czasu najwyżej 1 minuty.

§ 26. Dla samolotów kołujących po lotnisku znak, dany czerwoną tarczą, oznacza, że samoloty winny przerwać kołowanie; znak dany białą tarczą oznacza, że mogą one w dalszym ciągu kołować.

Znak białą tarczą, dany samolotowi, znajdującemu się na linji startu, oznacza, że samolot może startować.

IV. Sygnalizacja kierunków wiatru.

§ 27. Kierunek wiatru na lotniskach powinien być oznaczony w następujący sposób:

a) zapomocą rękawa lotniczego, lub strzały oświetlonej w nocy, umieszczonych na słupach lub na hangarach w miejscu wyraźnie widzialnem ze wszystkich stron lotniska; wysokość takiego urządzenia nie powinna być mniejszą od 6 m. Wymiary rękawa winny być następujące: długość 2 m. promień 0,20 m., materja w pasy białe i czerwone naprzemian, szerokości 0,50 m.;

b) zapomocą wyłożonej na ziemi litery T (wymiary podane na rysunku poniżej) koloru białego, na śniegu czarnego.

Trzon litery T winien być zwrócony w kierunku pod wiatr i wskazuje kierunek lądowania; na lotnisku może być wyłożone tylko jedno T;

c) na lotniskach nie posiadających urządzeń, wspomnianych w punktach a) i b), zapomocą dymu, unoszącego się nad rozpalonem w tym celu ogniskiem;

d) jeżeli wiatru niema, litera T (i strzała, o ile znajduje się na danem lotnisku) powinna wskazywać wyznaczony kierunek lądowania.

Przepisy końcowe.

§ 28. Sygnały świetlne ze statków powietrznych oraz z ziemi mogą być wykonywane i nadawane jedynie przez osoby, upoważnione do tego, mianowicie: na statkach powietrznych przez dowódcę statku lub członka załogi, przez niego upoważnionego, na lotniskach zaś użytku publicznego, przez zawiadowców portów, a we wszystkich innych wypadkach przez organa służby bezpieczeństwa publicznego.

§ 29. Zawiadowcy portów i organa służby bezpieczeństwa publicznego są obowiązani składać Ministerstwu Komunikacji drogą służbową raporty o wykroczeniach przeciw przepisom niniejszego rozporządzenia.

§ 30. Przekroczenie prepisów niniejszego rozporządzenia podlega karom określonym w art. 72 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294).

§ 31. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 1 z dnia 8 stycznia 1929 r. Umieszczone w rozporządzeniu wzory pominięto ze względów technicznych.

10.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI WYDANE W POROZUMIENIU Z MINISTRAMI: SPRAW WOJSKOWYCH, SPRAW WEWNĘTRZNYCH I SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 15 lipca 1929 r.

o zarządzeniu wylądowania lub wstrzymania odlotu statków powietrznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 445).

Na podstawie art. 39 ustęp ostatni rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wstrzymanie odlotu statku powietrznego zarządza w obrębie lotniska użytku publicznego władza powiatowa administracji ogólnej w wypadkach:

a) stwierdzenia niesprawności statku lub jego silnika;
b) nienormalnego stanu pilota lub niestosowania się przez niego do przepisów bezpieczeństwa ruchu;
c) niewłaściwego obciążenia statku;
d) stwierdzenia braków w urządzeniach na statku, niezbędnych dla bezpieczeństwa lotu;
e) stwierdzenia uchybień natury formalnej, a w szczególności, że księgi pokładowe, dokumenty przewozowe oraz dokumenty członków załogi nie są w porządku. Uchybienia te winny być tego rodzaju, że w zupełności uzasadniają konieczność wstrzymania odlotu;
f) niesprzyjających warunków atmosferycznych w stopniu, zagrażającym bezpieczeństwu lotu.

Organ powiatowej władzy administracji ogólnej i zawiadowca portu są obowiązani przesłać niezwłocznie swej władzy przełożonej raport z wyszczególnieniem przyczyny wstrzymania lub opóźnienia odlotu statku.

Jeżeli zarządzenie wstrzymania odlotu statku nastąpiło z przyczyn atmosferycznych, raport należy przesłać władzy przełożonej tylko w razie sprzeciwu przedsiębiorstwa lotniczego przeciw zarządzeniu wstrzymania odlotu.

Poza obrębem lotnisk wstrzymanie odlotu statku powietrznego zarządzają organa służby bezpieczeństwa publicznego lub władze celne z powodu braku przepisanych dokumentów na pokładzie statku, tudzież z powodu niestosowania się członków załogi lub podróżnych do postanowień prawa lotniczego oraz do rozporządzeń, wydanych na podstawie tego prawa.

Organ, zarządzający wstrzymanie odlotu statku, obowiązany jest przesłać raport z wyszczególnieniem przyczyny wstrzymania odlotu do Ministerstwa Komunikacji, odpis zaś raportu do swej bezpośredniej władzy przełożonej.

§ 2. Zarządzenie wylądowania statku wykonywa się zapomocą sygnałów, przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 r. o sygnalizacji lotniczej i lotniczych znakach naziemnych (Dz. U. R. P. z 1929 r. Nr. 1, poz. 9).

§ 3. Do wydawania zarządzeń wylądowania statku powietrznego mają prawo:

1) zawiadowcy portów lotniczych w obrębie lotnisk użytku publicznego, jeżeli przelatującemu statkowi grozi niebezpieczeństwo wskutek nagłej zmiany warunków atmosferycznych;

2) poza obrębem lotnisk:

a) organa służby bezpieczeństwa publicznego, jeżeli statek nie stosuje się do przepisów o locie wzdłuż urzędowo wyznaczonych szlaków powietrznych.

Jeżeli statek nie zastosuje się do zarządzenia wylądowania, organa służby bezpieczeństwa publicznego powinny zawiadomić niezwłocznie drogą najkrótszą władze najbliższego lotniska cywilnego, znajdującego się w kierunku lotu statku powietrznego, podając dokładny opis tego statku, kierunek lotu i w miarę możności znaki rejestracyjne i szczególne znamiona,

b) władze wojskowe w przypadkach przewidzianych w art. 31, 32, 39 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294),

c) organa pełniące służbę ochrony granicy i organa służby bezpieczeństwa w przypadkach przewidzianych w art. 52 rozporządzenia, wymienionego w punkcie b.

§ 4. Jeżeli obcy statek powietrzny, nie mający prawa przylotu do Polski lub przelotu przez Polskę, znajdzie się nad obszarem Polski wskutek zabłądzenia, wywołanego mgłą, burzą, wichurą, mrokiem lub z innej przyczyny, powinien, nie czekając na wydanie zarządzeń wylądowania, dać sygnał alarmowy i wylądować natychmiast na najbliższym terenie, możliwym do lądowania.

Zarządzenie wylądowania wydają organa, wymienione w § 3.

§ 5. Jeżeli obcy statek powietrzny nie zastosuje się do zarządzenia wylądowania w wypadkach przewidzianych w § 3 punkt 2 c) i w § 4 organa służby bezpieczeństwa publicznego lub pełniące służbę ochrony granicy, albo też zawiadowca portu lotniczego są obowiązani zawiadomić natychmiast, drogą najkrótszą najbliższą władzę wojskową, która ma prawo zmusić statek powietrzny do wylądowania wszelkiemi środkami, znajdującemi się w jej posiadaniu.

W wypadkach, gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem, albo też gdyby było widocznem, iż załoga statku rozmyślnie i w celach przestępczych nie stosuje się do zarządzenia wylądowania, organa wymienione w ustępie pierwszym mają prawo bezzwłocznego zastosowania wszelkich środków, znajdujących się w ich rozporządzeniu w celu zmuszenia statku do lądowania.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 56 z dnia 1 sierpnia 1929 r.

11.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 11 kwietnia 1929 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Poczt i Telegrafów, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa o lotniczej służbie łączności i meteorologicznej.

(Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 459).

Na podstawie punktu a) ustęp 2 art. 8 i art. 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się co następuje:

§ 1. Celem zapewnienia statkom powietrznym wogóle, a statkom komunikacyjnym w szczególności, bezpieczeństwa lotów ustanawia się pomiędzy lotniskami, otwartemi do użytku publicznego i wojskowemi, służbę łączności zapomocą telegrafów i telefonów przewodowych, funkcjonujących na obszarze Państwa Polskiego.

Służba łączności lotniczej będzie się odbywać zapomocą:

a) zawiadomień lotniczych „lotzaw" i

b) komunikatów lotniczo-meteorologicznych „lotmet".

§ 2. Zawiadomienia i komunikaty (§ 1) powinny być bezwzględnie przyjmowane, nadawane i przekazywane dalej przewodami do lotnisk, otwartych do użytku publicznego i wojskowych, przez wszystkie urzędy telegraficzne i telefoniczne tak Zarządu Poczt i Telegrafów jak i kolejowe.

§ 3. Używanie urządzeń radjoelektrycznych państwowych do przesyłania i odbierania zawiadomień i komunikatów (§ 1), tak w obrocie krajowym jak i w obrocie z zagranicą, będzie się odbywało na zasadzie oddzielnego porozumienia Ministrów Poczt i Telegrafów oraz Komunikacji.

§ 4. Zawiadomienia „lotzaw" mogą zawierać jedynie wiadomości o przymusowych międzylądowaniach, o nieszczęśliwych wypadkach statków powietrznych oraz o niebezpieczeństwie grożącem statkom powietrznym, będącym w locie i powinny być kierowane do zainteresowanych lotnisk.

§ 5. Do nadawania zawiadomień „lotzaw" są upoważnieni: zawiadowcy portów lotniczych, dowódcy statków powietrznych oraz organa służby bezpieczeństwa publicznego.

§ 6. Komunikaty „lotmet" mogą zawierać jedynie wiadomości meteorologiczne dla lotnisk oraz informacje o stanie pogody dla statków powietrznych w locie.

§ 7. Do nadawania komunikatów „lotmet" jest upoważniona służba lotniczo-meteorologiczna, do której należą meteorologowie, pełniący służbę na lotniskach, oraz obserwatorzy stacyj i posterunków meteorologicznych, wchodzących w skład sieci lotniczo-meteorologicznej.

Wyżej wymienione osoby powinny posiadać odpowiednie zaświadczenia, wydane przez Państwowy Instytut Meteorologiczny.

§ 8. Zawiadomienia i komunikaty (§ 1), nadawane w drodze telegraficznej lub telefonicznej zalicza się do kategorji telegramów względnie telefonogramów służbowych i przysługuje im pierwszeństwo w nadawaniu w myśl obowiązujących w tym względzie przepisów. W ruchu wewnętrznym telegramy te lub telefonogramy nie podlegają żadnej opłacie.

§ 9. Meteorologowie urzędujący na lotniskach względnie zawiadowcy portów lotniczych oraz obserwatorzy stacyj i posterunków meteorologicznych (§ 7) powinni prowadzić dziennik nadawanych i odbieranych zawiadomień i komunikatów, w którym należy wyszczególnić: czas (datę i godzinę) nadania względnie odebrania zawiadomień i komunikatów, treść zawiadomień i komunikatów, nazwisko nadawcy i odbiorcy, wreszcie uwagi.

§ 10. Wszelkie zawiadomienia i komunikaty (§ 1) powinny rozpoczynać się odpowiednio wyrazem „lotzaw" lub „lotmet", a następnie zawierać: adres, nazwę lub skrót nadającego portu lotniczego względnie stacji lub posterunku meteorologicznego, treść słowną lub szyfrowaną, wreszcie nazwisko nadawcy.

§ 11. Wykonywanie służby meteorologicznej odbywa się według instrukcji, wydanej przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Rolnictwa.

Ponadto obowiązuje „Instrukcja dla Polskich Stacyj Meteorologicznych", opracowana i wydana przez Państwowy Instytut Meteorologiczny.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 59 z dnia 23 sierpnia 1929 r.

12.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 8 maja 1929 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Poczt i Telegrafów o lotniczej służbie radjoelektrycznej oraz o używaniu aparatów radjotechnicznych na pokładzie statków powietrznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 460).

Na zasadzie art. 8 ust. 2 p. a), art. 20 ust. 2, art. 36 ust. 2 oraz artykułów 37 i 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się co następuje:

§ 1. Statki powietrzne komunikacyjne, które przeznaczone są stale do wykonywania lotów na linjach międzynarodowej komunikacji lotniczej oraz są przystosowane do przewozu co najmniej 10 osób wraz z załogą, obowiązane są, począwszy od dnia 1 stycznia 1930 roku, używać na pokładzie aparatów radjotechnicznych nadawczo-odbiorczych (telefonicznych lub telegraficznych).

§ 2. Statek powietrzny, obowiązany do posiadania aparatu radjotechnicznego powinien mieć na pokładzie zezwolenie na posiadanie i używanie tego aparatu, wydane przez Ministra Poczt i Telegrafów po myśli art. 2- rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1927 roku o ustanowieniu urzędu Ministra Poczt i Telegrafów (Dz. U. R. P. Nr. 5, poz. 26) i art. art. 8 i 9 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584).

O ile na statku powietrznym nieobowiązanym do posiadania aparatu radjotechnicznego zajdzie potrzeba wbudowania takiego aparatu, statek ten powinien prócz zezwolenia wymienionego w ustępie poprzednim, posiadać również wydane przez Ministra Komunikacji zezwolenie na wbudowanie aparatu radjotechnicznego na pokład tego statku.

§ 3. Służba radjotelegraficzna na statku powietrznym podlega nadzorowi ze strony dowódcy statku powietrznego lub osoby odpowiedzialnej za statek.

§ 4. Służbę radjotelegraficzną może pełnić tylko osoba, posiadająca odpowiednie świadectwo uzdolnienia i upoważnienie do pełnienia czynności radjooperatora na statkach powietrznych, przewidziane w paragrafach 3, 10 i 11 rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 8 lutego 1929 roku o sposobie badania i wymaganych warunkach stanu zdrowia kandydatów na członków załogi oraz członków załogi statków powietrznych, o zakresie egzaminów teoretycznych i praktycznych, o składzie komisji egzaminacyjnej i zakresie uprawnień, wypływających ze świadectwa uzdolnienia i upoważnienia (licencji) oraz o warunkach udzielania tudzież cofnięcia i terminach ważności upoważnień (licencyj) (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323).

Niezależnie od powyższego radjooperator winien posiadać świadectwo wydane przez Ministra Poczt i Telegrafów, uprawniające do pełnienia czynności radjooperatora na stacjach ruchomych.

§ 5. Podczas trwania podróży statku powietrznego w razie zupełnej niedyspozycji lub braku radjooperatora może dowódca statku powietrznego lub osoba odpowiedzialna za statek, wyznaczyć tymczasowo, do pełnienia służby radjoelektrycznej operatora, posiadającego zaświadczenie,

upoważniające do pełnienia czynności radjooperatora, wystawione przez zagraniczny zarząd.

Jeżeli zajdzie potrzeba powierzenia służby radjotelegraficznej osobie, nieposiadającej wystarczającego zaświadczenia, to czas pełnienia tej służby winien być ograniczony do wypadków koniecznej potrzeby. Jednakże radjooperator posiadający świadectwo zagraniczne, lub osoba pełniąca chwilowo obowiązki radjooperatora na statku, powinni być zastąpieni przy pierwszej sposobności przez radjooperatora posiadającego świadectwa wymienione w § 4.

§ 6. Dowódca lub osoba odpowiedzialna za statek powietrzny, a także cały jego personel obowiązani są do przestrzegania tajemnicy korespondencji radjoelektrycznej.

§ 7. Aparaty radjotechniczne nadawczo-odbiorcze (telefoniczne lub telegraficzne) zainstalowane na statkach powietrznych winny odpowiadać warunkom przewidzianym w międzynarodowej konwencji radjotelegraficznej, podpisanej w Waszyngtonie dnia 25 listopada 1927 roku.

§ 8. Zakazuje się wbudowywania i używania na statkach powietrznych aparatów radjotechnicznych (§ 1) pracujących na falach gasnących (fale typu B), wyszczególnionych w regulaminie ogólnym dołączonym do międzynarodowej konwencji radjotelegraficznej, podpisanej w Waszyngtonie dnia 25 listopada 1927 roku.

§ 9. Radjostacje lotniskowe oraz radjostacje lotnicze, powinny, celem zapewnienia bezpieczeństwa i regularności ruchu statków powietrznych czuwać stale podczas tego ruchu.

Wiadomości, dotyczące bezpieczeństwa żeglugi powietrznej mają pierwszeństwo przed innemi wiadomościami nadawanemi w drodze radjoelektrycznej.

Przepis ten odnosi się zarówno do komunikacji radjowej pomiędzy lotniskami, jak również do komunikacji radjowej pomiędzy stacjami lądowemi a stacjami, znajdującemi się na statkach powietrznych.

Wszystkie stacje lotniskowe powinny prowadzić dokładny rejestr wszystkich swych czynności, zakłóceń i przeszkód w pracy oraz wykroczeń przeciw przepisom niniejszego rozporządzenia, jak również i wykroczeń przeciwko międzynarodowemu regulaminowi radjotelegraficznemu.

§ 10. Radjostacja lotnicza może wywoływać radjostację lotniskową tylko wtedy, gdy ta ostatnia jest w obrębie jej zasięgu.

Radjostacja lotniskowa powinna wywoływać radjostację lotniczą, gdy jest ważna wiadomość do zakomunikowania statkowi powietrznemu.

We wszystkich sprawach, dotyczących kontroli komunikacji radjoelektrycznej pomiędzy radjostacją lotniskową, a radjostacją lotniczą, radjostacja lotnicza winna stosować się do wskazówek radjostacji lotniskowej z wyjątkiem wypadków grożących bezpośredniem niebezpieczeństwem statkowi powietrznemu.

§ 11. Urządzenia radjowe na statkach powietrznych powinny być tak zainstalowane, aby zmiany długości fal przy nadawaniu i odbiorze, w każdym poszczególnym wypadku, mogły być skuteczniane w czasie nie przewyższającym 30 sekund dla każdej manipulacji, zmiana zaś odbioru na nadawanie i odwrotnie mogła nastąpić w czasie nie dłuższym niż 2 sekundy.

§ 12. Statki powietrzne mogą przy wywołaniu stacyj radjoeektrycznych używać znaków pełnych lub skróconych.

1) Pełny znak wywoławczy statku powietrznego, który winien być zawsze używany przy rozpoczynaniu nawiązywania łączności radjoelektrycznej, w zależności od sposobu porozumiewania się, winien być następujący:

a) w radjotelegrafji składa się on z pięciu liter, tworzących znak przynależności państwowej i znak rejestracyjny statku,

b) w radjotelefonji składa się z tych samych liter co w punkcie a), jednakże winien on być zawsze poprzedzony nazwiskiem właściciela statku (towarzystwa lub osoby).

2) Skrócony znak wywoławczy statku powietrznego może być używany tylko w czasie nawiązanej już łączności ze statkiem powietrznym i w zależności od sposobu porozumiewania się winien być następujący:

a) w radjotelegrafji — składa się on z pierwszej i ostatniej litery pełnego znaku wywoławczego, przewidzianego w ust. 1 a) niniejszego paragrafu,

b) w radjotelefonji — składa się on z całego lub części nazwiska właściciela statku powietrznego (osoby fizycznej lub prawnej) oraz z dwóch ostatnich liter znaku rejestracyjnego.

§ 13. Statkom powietrznym mogą być przesyłane tylko takie informacje meteorologiczne, które ustaliły się lub nadeszły po odlocie statków.

Informacje meteorologiczne, przeznaczone dla statków powietrznych w locie, a zawierające wiadomości o pogorszających się warunkach atmosferycznych mają pierwszeństwo przed wszelkiemi innemi regularnemi komunikatami lotniczemi.

§ 14. Szczegółowy sposób nawiązywania łączności radjowej pomiędzy radjostacjami lotniskowemi jak również pomiędzy radjostacjami lotniskowemi a radjostacjami lotniczemi, określi specjalna instrukcja, wydana przez Ministra Komunikacji, w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych oraz Poczt i Telegrafów.

§ 15. Znaki wywoławcze radjostacyj lotniskowych oraz radjostacyj lotniczych będą ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Komunikacji oraz w Urzędowej Nomenklaturze stacyj lotniczych, wydawanej przez Międzynarodowe Biuro Związku Telegraficznego w Bernie.

§ 16. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 59 z dnia 23 sierpnia 1929 r.

13.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI I MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 8 maja 1929 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o przypadkach, w których statki powietrzne mogą korzystać z lotnisk, hangarów, urządzeń lotniskowych i materjałów pędnych oraz z pomocy odnośnego personelu lotniczego, jako też o sposobie wynagrodzenia za to korzystanie.

(Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 461).

Na podstawie art. 39 ustęp trzeci i art. 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) oraz na podstawie art. 3 punkt 1) rozporządzenia Prezy-

denta Rzeczypospolitej z dn. 7 marca 1928 roku o podatku od olejów mineralnych (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 252) zarządza się co następuje:

§ 1. Każdy statek powietrzny, nie wyłączając zagranicznych, może bez ograniczenia, a jedynie za wynagrodzeniem korzystać z lotnisk użytku publicznego, tudzież z hangarów, z urządzeń lotniskowych, z materjałów pędnych oraz z pomocy personelu lotniczego danego lotniska.

§ 2. Statki powietrzne, będące własnością Skarbu Państwa lub w rozporządzeniu władz państwowych, są całkowicie zwolnione od uiszczania opłat za starty i za lądowanie na lotniskach państwowych użytku publicznego i lotniskach wojskowych oraz za korzystanie z urządzeń, stanowiących własność Skarbu Państwa.

Prywatne statki powietrzne, należące do polskich instytucyj społecznych lub, koncesjonowanych przez Rząd Polski, polskich przedsiębiorstw regularnej komunikacji powietrznej, mogą być zwolnione od opłat za korzystanie z lotnisk państwowych i ich urządzeń na zasadzie specjalnego zezwolenia Ministra Komunikacji wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Skarbu.

§ 3. Stawki opłat za wymienione w § 1 korzystanie z lotnisk użytku publicznego i ich urządzeń nie mogą przekraczać norm następujących:

1) Za starty i lądowania:

a) za statki powietrzne z silnikami: do 100 KM 4 zł.

b) za statki powietrzne z silnikami: od 100 do 200 KM 5 zł., od 200 do 300 KM 6 zł., od 300 do 400 KM 7 zł., od 400 do 500 KM 8 zł., powyżej 500 KM 10 zł.;

c) za każdy następny start i lądowanie, odbywające się tego samego dnia bez wprowadzania statku powietrznego do hangaru, stawka obniża się do 50%;

d) za starty i lądowania nocne pobiera się stawkę podwójną;

e) za abonament kwartalny przy minimum 15 lotów na kwartał stawka kwartalna winna wynosić jedną piątą część stawki normalnej, pomnożonej przez dziewięćdziesiąt.

W opłatach wymienionych wyżej mieści się wynagrodzenie za: użycie służby startowej lotniska celem odprowadzenia statku powietrznego ze startu i na start, zapuszczenie śmigła, przyniesienie benzyny i smarów, napełnienie zbiorników i chłodnicy tudzież za korzystanie z informacyj meteorologicznych, a w wypadku odlotów i lądowań nocnych za korzystanie z urządzeń oświetleniowych i sygnalizacyjnych.

Stawki wymienione w punktach a) i b) będą pobierane za jeden start i za jedno lądowanie razem.

Za sam start lub samo lądowanie stawka opłat wynosi 50% norm przewidzianych w punktach a) i b).

2) Za korzystanie z postoju w hangarach.

Stawkę oblicza się od jednego metra kwadratowego powierzchni, zajmowanej przez statek powietrzny, według norm następujących:

a) za czas od 24 godzin do 1 tygodnia po 10 gr. za dobę,

b) za czas od 1 tygodnia do jednego miesiąca po 5 gr. za dobę,

c) za czas powyżej jednego miesiąca po 2 grosze za dobę.

Ogólną ilość metrów kwadratowych zajmowanej powierzchni oblicza się, mnożąc rozpiętość statku powietrznego przez jego długość.

Za dobę uważa się każde rozpoczęte dwadzieścia cztery godziny.

Uiszczenie opłat podanych w punktach a), b) i c) ustępu niniejszego uprawnia do korzystania z oświetlenia w hangarach i pomocy personelu, obsługującego hangary (wtoczenie i wytoczenie statku powietrznego) oraz dozór tego statku.

Ponadto w wypadku przewidzianym w punkcie b) § 8 rozporządzenia, będą pobierane, oprócz opłat przewidzianych powyżej, dodatkowe opłaty za ubezpieczenie statku powietrznego od pożaru i uszkodzenia na warunkach według taryf, obowiązujących na danem lotnisku.

3) Za materjały pędne, nabywane według cen rynkowych, oblicza się należność według tych cen plus 10% kosztów handlowych.

Za materjały pędne, nabywane po cenach ulgowych wolno pobierać cenę według cen rynkowych plus 10%, z tem jednak zastrzeżeniem, że różnica pomiędzy ceną ulgową a ceną rynkową winna być przekazywana na rzecz Skarbu Państwa.

4) Za użycie samochodów ciężarowych i półciężarowych wraz z szoferem:

a)	o nośności do 2-ch tonn	0,80 zł.	za km
b)	„ „ od 2-ch do 3-ch tonn	1,— „	„ „
c)	„ „ od 3-ch do 4-ch tonn	1,20 „	„ „
d)	„ „ powyżej 4-ch tonn	1,50 „	„ „

5) Za dokonywanie napraw opłaty pobiera się na podstawie rachunków, w których winny być wyszczególnione koszty robocizny i zużytych materjałów. Ponadto przy naprawach na polu, nie obejmujących robót maszynowych, na koszty generalne wolno doliczać 150% robocizny, gdyby zaś płatowiec wymagał częściowego demontażu, wprowadzenia do warsztatu i wykonania robót maszynowych — 250% kosztów robocizny.

Naprawy, których koszty przewyższają 100 zł., nie mogą być dokonywane bez uprzedniego przedstawienia kosztorysu osobie zainteresowanej i przyjęcia go przez nią, jednakże w razie niezaakceptowania takiego kosztorysu przez właściciela statku powietrznego, dla którego kosztorys ten został sporządzony, sporządzający kosztorys ma prawo do pobrania za te czynności 2% od sumy nieprzyjętego kosztorysu.

§ 4. Opłaty za świadczenia wyszczególnione w § 3, z wyjątkiem opłat ubezpieczeniowych, przewidzianych w zdaniu ostatniem punktu 2) § 3, na lotniskach państwowych użytku publicznego w granicach norm podanych w § 3, zatwierdza na każdy rok kalendarzowy Minister Komunikacji.

Takież opłaty, w granicach przewidzianych w ustępie poprzednim, na lotniskach prywatnych użytku publicznego ustalają właściciele lub dzierżawcy tych lotnisk. Opłaty te obowiązują po uprzedniem zatwierdzeniu ich przez Ministra Komunikacji.

Wykaz opłat, z wskazaniem osoby uprawnionej do ich pobierania, powinien być umieszczony na każdem lotnisku w odpowiedniem miejscu.

§ 5. Na lotniskach państwowych użytku publicznego opłatę za start i lądowanie pobiera zawiadowca portu lotniczego, opłaty zaś za korzysta-

nie z postoju w hangarach i ubezpieczeniowe pobiera zawiadowca portu tylko wtedy, gdy hangar będący własnością Skarbu Państwa nie jest wydzierżawiony lub jest obsługiwany i dozorowany przez Ministerstwo Komunikacji.

We wszystkich innych wypadkach opłaty, przewidziane w § 3, z wyjątkiem wypadków wymienionych w ustępie poprzednim, pobiera osoba fizyczna lub prawna dzierżawiąca lub użytkująca hangar lub budynek, względnie urządzenie, będące własnością Skarbu Państwa, bądź dzierżawiąca lub użytkująca pewien obszar gruntu, wydzielony z danego lotniska państwowego, na którem wspomniane wyżej osoby zbudowały własne hangary, budynki lub specjalne urządzenia.

Jednakże gdyby, stosownie do postanowienia ustępu 2 § 2 niniejszego rozporządzenia, wymienione tam instytucje społeczne lub przedsiębiorstwa komunikacyjne korzystały bezpłatnie z lotniska względnie hangarów, budynków lub urządzeń, będących własnością Skarbu Państwa, wtedy osoby te obowiązane są z opłat pobieranych przez nie od statków powietrznych przekazywać na rzecz Skarbu Państwa, część tychże opłat w wysokościach następujących:

a) w wypadku gdy hangar jest własnością Skarbu Państwa, 50% od opłat pobieranych stosownie do postanowień pod a), b) i c) punktu 2 § 3 niniejszego rozporządzenia;

b) w wypadku gdy stacja benzynowa, garaż, budynek warsztatowy lub inne urządzenie jest własnością Skarbu Państwa, 5% od opłat pobieranych stosownie do postanowień punktów 3), 4) i 5) § 3 niniejszego rozporządzenia;

c) w wypadku gdy hangary, budynki, lub urządzenia, będące własnością danej osoby fizycznej lub prawnej, są zbudowane na terenie przydzielonym przez Ministerstwo Komunikacji — 2% od opłat pobranych stosownie do postanowień punktów 2), 3), 4) i 5) § 3 niniejszego rozporządzenia.

§ 6. Instytucje i przedsiębiorstwa wymienione w ust. 3 § 5, obowiązane są prowadzić dokładny wykaz pobieranych przez siebie opłat za świadczenia.

Wykaz ten winien być przedstawiony na każde żądanie zawiadowcy portu, względnie innych organów kontrolnych Ministerstwa Komunikacji lub Ministerstwa Skarbu.

§ 7. W razie nieuiszczenia opłat za korzystanie z lotnisk i urządzeń na nich albo powstania szkód, spowodowanych przez statek powietrzny, lub szkód wyrządzonych przez członków załogi, bądź pasażerów tego statku na danem lotnisku, odlot statku powietrznego może być wstrzymany do czasu:

a) uiszczenia opłat przypadających za korzystanie z danego lotniska,

b) uiszczenia wynagrodzenia za spowodowane szkody, którego wysokość określa osoba zarządzająca danem lotniskiem.

W wypadku gdyby porozumienie nie mogło być osiągnięte albo też gdyby opłaty wspomniane w punktach a) i b) nie zostały uiszczone, statek powietrzny może odlecieć dopiero po sporządzeniu przez organ bezpieczeństwa publicznego odnośnego protokółu.

§ 8. Do postoju w hangarach i warsztatach na lotniskach użytku publicznego mogą być przyjmowane te tylko statki powietrzne, których załoga:

a) przedstawi dowód stwierdzający, że zostały one ubezpieczone do wysokości ich wartości rzeczywistej od ognia i uszkodzeń spowodowanych ogniem, względnie powstałych wskutek akcji ratunkowej, wywołanej pożarem, w jednem z krajowych towarzystw ubezpieczeniowych, gdy chodzi o statki polskie, względnie w jednem z tego rodzaju towarzystw zagranicznych, gdy chodzi o statki zagraniczne, albo też

b) wypełni deklarację ubezpieczeniową i opłaci określoną w taryfie, zatwierdzonej przez Ministra Komunikacji, krótkoterminową stawkę ubezpieczeniową od ognia i uszkodzeń spowodowanych ogniem względnie powstałych wskutek akcji ratunkowej wywołanej pożarem, bądź też

c) wypełni deklarację o zrzeczeniu się dochodzenia wszelkiego rodzaju odszkodowania za szkody i straty, powstałe wskutek pożaru i uszkodzenia.

§ 9. W związku z postanowieniami § 8 wszystkie osoby fizyczne lub prawne, będące właścicielami względnie użytkownikami lotnisk użytku publicznego, bądź też właścicielami lub użytkownikami hangarów, budynków albo urządzeń, znajdujących się na tych lotniskach, obowiązane są zawrzeć z jednem z towarzystw ubezpieczeniowych krajowych umowy, mające na celu ubezpieczenie od pożaru i uszkodzenia statków powietrznych, korzystających ze świadczeń przewidzianych w punkcie 2 § 3 niniejszego rozporządzenia.

Warunki ubezpieczenia, jak również i taryfy ubezpieczeniowe winny być przedstawione Ministrowi Komunikacji do zatwierdzenia.

§ 10. Właściciele lub najemcy statków powietrznych oraz ich załoga i pasażerowie winni bezwzględnie stosować się na lotniskach, na których lądują lub z których odlatują, do wszystkich przepisów regulaminów wewnętrznych, zatwierdzonych przez właściwe władze.

§ 11. Wydawanie przez przedsiębiorstwa komunikacji lotniczej statkom powietrznym, lądującym na lotniskach użytku publicznego, benzyny nabywanej po cenach ulgowych winno się odbywać w obecności zawiadowcy danego portu lotniczego lub osoby przez niego wyznaczonej.

Zawiadowca portu lotniczego winien co miesiąc, najpóźniej do dnia 10 każdego miesiąca, przesyłać do właściwego urzędu skarbowego szczegółowy wykaz pobranej przez statki powietrzne, lądujące na danem lotnisku, w miesiącu ubiegłym benzyny nabywanej po cenach ulgowych.

Wykaz ten, którego wzór ustali Ministerstwo Skarbu, winien zawierać datę lądowania statku powietrznego na danem lotnisku, jego znaki rejestracyjne, moc silnika, ilość pobranej benzyny oraz sumę, jaka została za powyższą ilość benzyny zapłacona.

Wykaz ten będzie służył jako podstawa do wymierzenia przez urząd skarbowy podatku należnego od sprzedanej benzyny.

§ 12. Sposób pobierania przez zawiadowców portów opłat przewidzianych w ust. 1 i 3 § 5 niniejszego rozporządzenia oraz sposób przekazywania pieniędzy do kas skarbowych, zostanie określony w drodze specjalnej instrukcji wydanej przez Ministra Komunikacji.

§ 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia jego ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 59 z dn. 23 sierpnia 1929 r.

14.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI.

z dnia 11 maja 1929 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Spraw Wewnętrznych o systemie znaczenia statków powietrznych i sposobie umieszczania znaków na statkach.

(Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 462).

Na podstawie art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 roku o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. Nr. 31, poz. 294) zarządza się, co następuje:

§ 1. Każdy statek powietrzny, wpisany do polskiego rejestru państwowego, powinien być oznaczony grupą znaków, składającą się z pięciu liter wielkich alfabetu łacińskiego.

Pierwszemi literami tej grupy powinny być litery S P, oznaczające polską przynależność państwową statku powietrznego; powinny być one oddzielone poziomą kreską od pozostałych trzech liter, stanowiących znak rejestracyjny statku powietrznego np.:

S P — L O T

§ 2. Litery znaku rejestracynego ustala Ministerstwo Komunikacji przy rejestrowaniu statku powietrznego.

Znak rejestracyjny może się składać z różnych kombinacyj trzech liter całego alfabetu łacińskiego.

W znaku rejestracyjnym nie mogą być używane kombinacje liter: S O S, X X X, P A N i T T T, jak również kombinacje, w których litera W znajdowałaby się w środku.

Znak rejestracyjny, ustalony dla statku powietrznego, nie podlega żadnym zmianom i nie może być nadany innemu statkowi powietrznemu, dopóki statek, mający ten znak, nie zostanie skreślony z rejestru państwowego statków powietrznych.

§ 3. Grupa znaków, określona w § 1, powinna być namalowana i rozmieszczona na statku powietrznym w sposób następujący:

a) na samolotach umieszcza się grupę znaków na powierzchni dolnej płatów dolnych, na powierzchni górnej płatów górnych, oraz po obu stronach kadłuba między skrzydłami i płatami ogona. Litery znaków na płatach dolnych i górnych powinny być zwrócone górną częścią do przedniej krawędzi płatów.

Na jednopłatowcu umieszcza się grupę znaków na górnej i dolnej powierzchni płata w sposób wyżej wskazany.

Na samolocie, nie mającym kadłuba, umieszcza się grupę znaków na obu bokach łodzi, zastępującej kadłub.

b) Na sterowcach umieszcza się grupę znaków po obu bokach możliwie najbliżej największego przekroju poprzecznego oraz na górnej powierzchni sterowca w równej odległości od znaków bocznych.

Na balonach kulistych umieszcza się przy linji największego obwodu poziomego dwie grupy znaków, jak najdalej od siebie oddalone.

Na innych balonach znaki te powinny być umieszczone po obu bokach, możliwie najbliżej największego przekroju poprzecznego takiego balonu,

bezpośrednio pod pasem osprzętu linowego lub punktami zaczepienia lin podwieszenia kosza.

Znaki umieszczone na bokach sterowców i balonów, powinny być dobrze widoczne tak z boku jak i z dołu.

§ 4. Wymiary znaków przynależności państwowej i rejestracyjnego powinny być następujące:

a) na samolotach: wysokość znaków na skrzydłach powinna wynosić cztery piąte szerokości skrzydeł, wysokość zaś znaków na kadłubie lub na łodzi powinna wynosić cztery piąte największej wysokości mierzonej w najwęższej części kadłuba lub łódki, na której to części znaki te mają być wymalowane;

b) na sterowcach: wysokość znaków powinna wynosić dwunastą część obwodu największego przekroju sterowca;

c) na balonach kulistych: wysokość znaków powinna wynosić piętnastą część obwodu największego przekroju poprzecznego takich balonów.

d) na innych balonach: wysokość znaków powinna wynosić dwunastą część obwodu największego przekroju poprzecznego takich balonów

Na wszystkich statkach powietrznych wysokość znaków nie powinna przekraczać 2,5 metra.

§ 5. Litery znaków powinny być malowane kolorem farby wyraźnie odcinającym się od koloru skrzydeł lub kadłuba, na których znaki te namalowano.

Litery powinny być wykonane w formie pełnego druku, wszystkie jednego typu i wymiaru; odstęp zaś między literami powinien być równy połowie szerokości liter.

Szerokość liter, o ile na to pozwala konstrukcja statku, powinna być równa dwum trzecim ich wysokości, a grubość — jednej szóstej tej wysokości.

Długość kreski, oddzielającej znak przynależności państwowej statku od znaku rejestracyjnego powinna równać się szerokości jednej litery, grubość zaś tej kreski powinna być taka sama jak grubość liter.

§ 6. Na tablicy metalowej o wymiarze 10 × 15 cm. umieszczonej w miejscu widocznem na kadłubie lub łodzi zarejestrowanego statku powietrznego, powinny być wyryte: imię, nazwisko i miejsce zamieszkania właściciela statku oraz znak przynależności państwowej statku i znak rejestracyjny.

Tablica metalowa o wymiarze 7 × 10 cm. z takim samym napisem powinna być umieszczona również wewnątrz kabiny pasażerskiej statku przedsiębiorstwa komunikacji lotniczej.

§ 7. Na statku powietrznym powinno być uwidocznione największe dozwolone obciążenie użyteczne statku, wskazane w świadectwie sprawności technicznej. Napis uwidoczniający dozwolone obciążenie statku winien być dokonany literami o wysokości 10 cm. i umieszczony po prawej stronie kadłuba lub łodzi statku powietrznego w części, przeznaczonej dla pasażerów i ładunku, w odległości 1/6 szerokości kadłuba od jego krawędzi dolnej.

§ 8. Znaki i tablice powinny być rozmieszczone na statku powietrznym przy uwzględnieniu jego formy, oraz powinny być stale utrzymywane w czystości i być stale widoczne.

§ 9. Znaki przynależności państwowej i rejestracji polskiego statku powietrznego stanowią jednocześnie znak wywoławczy tego statku.

Znak ten powinien być używany zawsze, gdy statek powietrzny zamierza nadawać lub ma odbierać sygnały przewidziane w rozporządzeniu Ministra Komunikacji z dnia 26 listopada 1928 roku o sygnalizacji lotniczej i o lotniczych znakach naziemnych (Dz. U. R. P. z r. 1929 Nr. 1, poz. 9) lub wiadomości i komunikaty przewidziane w rozporządzeniu Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1929 roku o lotniczej służbie radjoelektrycznej oraz o używaniu aparatów radjotechnicznych na pokładzie statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 460).

Powyższe rozporządzenia umieszczono w niniejszym dziale l. p. 9 i 12.

§ 10. Znaki i tablice z napisami powinny być umieszczone na statku powietrznym niezwłocznie po jego zarejestrowaniu.

W przypadku wykreślenia statku powietrznego z rejestru państwowego statków powietrznych znak przynależności państwowej i znak rejestracyjny powinny być natychmiast ze statku usunięte.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w dwa miesiące od dnia jego ogłoszenia. Z chwilą wejścia w życie rozporządzenia niniejszego traci moc swą rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 23 maja 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 672).

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 59 z dn. 23 sierpnia 1929 r.

15.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: KOMUNIKACJI, SPRAW WOJSKOWYCH I SPRAW ZAGRANICZNYCH

z dnia 15 maja 1929 roku

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych oraz Skarbu o przylocie do Polski i przelocie przez Polskę obcych statków powietrznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 463).

Na podstawie art. 2 ust. 2 i art. 85 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 294) zarządza się co następuje:

§ 1. Dla przylotu do Polski i przelotu przez Polskę obcych statków powietrznych ustala się następujące zasady:

I. Każdy obcy statek powietrzny, przylatujący do Polski lub przelatujący przez Polskę z wyjątkiem statków powietrznych należących do przedsiębiorstw, wykonywujących regularną komunikację lotniczą na obszarze Polski na zasadzie specjalnych porozumień międzypaństwowych, względnie na zasadzie specjalnych koncesyj udzielonych przez Rząd Polski, powinien być zaopatrzony w zaświadczenie sporządzone według wzoru Nr. 1, załączonego do niniejszego rozporządzenia.

II. Zaświadczenia takie będą wydawane:

1) obcym statkom powietrznym sportowym, turystycznym lub rajdowym:

a) niewpisanym do rejestru państw należących do konwencji urządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r. względnie do rejestru państw które zawarły z Polską odnośne umowy międzypaństwowe o żegludze powietrznej, na zasadzie specjalnego pozwolenia udzielanego każdorazowo przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Zagranicznych,

b) wpisanym do rejestru państw, należących do konwencji, urządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r. względnie do rejestru państw, które zawarły z Polską ogólne umowy międzypaństwowe o żegludze powietrznej, bez pozwolenia wymienionego w ustępie a) wyżej;

2) w drodze wyjątku obcym statkom powietrznym, należącym do obcych przedsiębiorstw lotniczych, zarobkujących zapomocą statków powietrznych, przy dokonywaniu sporadycznych lotów zarobkowych do Polski lub ponad Polską, na zasadzie każdorazowych specjalnych pozwoleń, udzielanych przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami;

3) obcym statkom powietrznym wojskowym na zasadzie specjalnego pozwolenia, udzielanego za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych przez Ministra Spraw Wojskowych lub osobę przez niego upoważnioną;

4) obcym statkom powietrznym celnym, policyjnym i pocztowym na mocy specjalnie zawartych w tym celu porozumień międzypaństwowych.

§ 2. Celem otrzymania pozwolenia, względnie zaświadczenia na przylot do Polski lub przelot przez Polskę obcych statków powietrznych, z wyjątkiem statków powietrznych wojskowych należy składać podania do właściwych upoważnionych placówek polskich zagranicą, które będą wystawiać zaświadczenia zgodnie z instrukcją, wydaną w tej sprawie przez Ministra Spraw Zagranicznych.

Celem otrzymania pozwolenia na przylot do Polski i przelot przez Polskę obcych statków powietrznych wojskowych należy zwracać się do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w drodze dyplomatycznej.

§ 3. W podaniu o zaświadczenia (§ 2) na przylot, względnie przelot powinne być wyszczególnione:

a) imię, nazwisko, przynależność państwowa i stałe miejsce zamieszkania właściciela lub użytkownika statku,

b) lotnisko odlotu, cel lotu, data przypuszczalnego odlotu, zamierzony szlak lotu, lotnisko ostatecznego lądowania oraz przewidziane lądowanie na obszarze polskim,

c) znaki przynależności państwowej i rejestracji statku jak również i szczególne cechy charakterystyczne mogące ułatwić jego rozpoznanie przy przelocie nad obszarem Polski,

d) imiona i nazwiska, przynależność państwowa i stałe miejsce zamieszkania członków załogi i pasażerów,

e) opis i dokładne wyszczególnienie ilości sztuk i wag ładunku przewożonego na statku powietrznym,

f) jeżeli statek jest zaopatrzony w radjostację, należy podać typ stacji, moc oraz rodzaj i zakres fal tej radjostacji i czy stacja zamierza pracować nad obszarem Polski, przyczem warunki pracy radjostacji w Polsce będą podane w zaświadczeniu (§ 1).

§ 4. W zaświadczeniu (§ 1) powinny być wskazane: odcinek graniczny, nad którym wolno statkowi obcemu przekroczyć granice Państwa, szlak według którego wolno mu lecieć nad obszarem Państwa, lotniska paszportowo-celne, na których obowiązany jest lądować oraz tereny poza temi lotniskami, na których wolno mu lądować. Zaświadczenie (§ 1) jest ważne zasadniczo na 14 dni, wyjątkowo na okres dłuższy, co musi być w zaświadczeniu wyraźnie zaznaczone.

§ 5. Niezależnie od zaświadczeń (wzór Nr. 1) wymagane będą wizy dla załogi i pasażerów według przepisów o wizach wjazdowych i tranzytowych, obowiązujących w Polsce.

§ 6. Przylot do Polski, odlot z Polski lub przelot przez Polskę obcego statku powietrznego winien być dokonany w terminie ważności zaświadczenia.

§ 7. W razie stwierdzenia przy lądowaniu na obszarze Polski przez organa władz polskich, upoważnione do kontroli statków powietrznych, rozbieżności pomiędzy stanem wykazanym w zaświadczeniu (§ 1), a stanem faktycznym, dalszy lot statku powietrznego zagranicznego może być wstrzymany, do czasu wyjaśnienia rozbieżności.

§ 8. Obce statki powietrzne, przylatujące do Polski i przelatujące przez Polskę, ich załoga, pasażerowie i ładunek podlegają na obszarze Polski wszelkim obowiązującym powszechnie przepisom ustawodawstwa ogólnego, a w szczególności przepisom ogólnym o żegludze powietrznej, celnym, skarbowym i przepisom o zakazach przywozu i wywozu, przepisom o przewozie osób i towarów, przepisom bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz przepisom zdrowotnym i paszportowym.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w miesiąc po ogłoszeniu.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 59 z dn. 23 sierpnia 1923 r.

Wzór Nr 1 do § 1 rozp. z dn. 15 maja 1929 r. (poz. 163).

ZAŚWIADCZENIE

na przylot do Polski lub przelot przez Polskę obcego statku powietrznego.

Statkowi powietrznemu (rodzaj, kategorja, typ) _____

oznaczonemu znakami przynależności państwowej i rejestracji _____

udziela się $\frac{\text{prawa przylotu do Polski}}{\text{prawa przelotu przez Polskę}}$ w celu _____

_____

wskutek czego statek ten jest upoważniony do _____

przekroczenia granicy Polski w punktach _____

_____

Statek wymieniony powinien dokonywać lotu nad obszarem Polski wzdłuż urzędowo wyznaczonego szlaku powietrznego lotu _____

_____

stosując się przytem do obowiązujących przepisów.

Celem dokonania odprawy paszportowo-celnej przy przylocie statek ten obowiązany jest do wylądowania na jednem z następujących lotnisk paszportowo-celnych

Po dokonaniu odprawy paszportowo-celnej przy przylocie statek ten ma prawo lądowania na następujących lotniskach

Celem dokonania odprawy paszportowo-celnej przy odlocie statek ten obowiązany jest do odlotu zagranicę z jednego z następujących lotnisk paszportowo-celnych

Załogę statku powietrznego i jego obciążenie stanowią:

1 Członkowie załogi:

Imiona i nazwiska	Obywatelstwo	Stałe miejsce zamieszkania	Nr. Nr. paszportów	Funkcja	Świadectwo		
					uzdolnienia Nr. Nr.	upoważnienia Nr. Nr.	przez kogo wydane

2) Pasażerowie:

Imiona i nazwiska	Obywatelstwo	Miejsce zamieszkania	Nr. Nr. paszportów	Przejazd płatny czy bezpłatny

3) Bagaż względnie ładunek:

Rodzaj ładunku	Waga	Ilość	Do kogo należy	Uwagi

Statek powietrzny jest zaopatrzony w aparat radjotechniczny typu _____ _____ zainstalowany na zasadzie zezwolenia wydanego przez _____

W czasie lotu nad obszarem Polski radjostacja będzie $\frac{\text{czynna}}{\text{nieczynna}}$.

Jeżeli radjostacja będzie czynna, praca jej nad obszarem Polski winna się odbywać zgodnie z warunkami zawartemi w rozporządzeniu Ministra Komunikacji z dn. 8 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 460).

Na statku znajdują się aparaty fotograficzne, kinematograficzne, klisze, filmy, na $\frac{\text{przewiezienie których}}{\text{dokonywanie zdjęć}}$ zostało wydane przez właściwe władze polskie zezwolenie.

Zaświadczenie niniejsze jest ważne do dnia _____ 19____ roku.

Data i miejsce wydania zaświadczenia

19____ r. Podpis.

(Pieczęć urzędowa).

16.

USTAWA

z dnia 18 grudnia 1920 r.

o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny.

(Dz. U. R. P. Nr. 7 z 1921 r. poz. 36).

Art. 1. W czasie wojny lub grożącego Państwu niebezpieczeństwa wojny wszystkie poczty, radjotelegrafy, telegrafy i telefony podporządkowuje się interesom obrony Państwa.

Art. 2. Zarządy poczt, radjotelegrafów, telegrafów i telefonów państwowych i prywatnych obowiązane są do ścisłego współdziałania w czasie pokoju z władzami wojskowemi w pracach przygotowawczych, dotyczących wojennej sprawności poczt i urządzeń radjotelegraficznych, telegra-

ficznych i telefonicznych. Z chwilą ogłoszenia mobilizacji prywatne przedsiębiorstwa radjotelegrafów, telegrafów i telefonów przechodzą pod zarząd Ministerstwa Poczt i Telegrafów.

Art. 3. Zarządy poczt, radjotelegrafów, telegrafów i telefonów państwowych i prywatnych, tudzież przedsiębiorstwa, pracujące w zakresie radjotelegrafji, telegrafji i telefonji są w czasie wojny obowiązane:

1) do bezwzględnego wykonywania związanych z celami wojennemi żądań w zakresie służby pocztowo-telegraficznej powołanej do tego władzy wojskowej;

2) do zasilania Ministerstwa Spraw Wojskowych (Naczelnego Dowództwa) środkami i urządzeniami, potrzebnemi dla komunikacji i łączności wojsk.

Art. 4. Zarządy radjotelegrafów, telegrafów i telefonów państwowych i prywatnych, tudzież przedsiębiorstw, pracujących w zakresie radjotelegrafji, telegrafji i telefonji, podporządkowane interesom obrony Państwa — zatrzymują całkowitą odpowiedzialność za fachowo-techniczne kierownictwo i sprawność podległych im sieci, urządzeń i przedsiębiorstw radjotelegraficznych, telegraficznych i telefonicznych.

Art. 5. W wypadkach, w których sprawność władz i zarządów pocztowych, radjotelegraficznych, telegraficznych i telefonicznych nie zaspakaja wymagań wojennych na pewnych obszarach, służy Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Poczt i Telegrafów prawo wkraczania w zakres ich działania i wydawania zarządzeń we wszystkich sprawach dotyczących komunikacji, łączności wojsk i interesów obrony Państwa.

Art. 6. Personel poczt, radjotelegrafów, telegrafów i telefonów tak państwowych, jakoteż i prywatnych może być dekretem Naczelnika Państwa w czasie wojny lub grożącego Państwu niebezpieczeństwa wojny poddany sądownictwu wojskowemu i mocy ustaw wojskowych karnych za rozmyślne naruszenia lub zaniedbania obowiązków zawodowych i służbowych, obniżające sprawność poczt, radjotelegrafów, telegrafów i telefonów, za samowolne porzucenie służby, oraz wogóle za wszelkie działania lub zaniechania, mogące przynieść szkodę ruchowi komunikacji pocztowej, radjotelegraficznej, telegraficznej i telefonicznej, lub wywołać chwilowy zastój w tychże, o ile z którychkolwiek z tych czynów lub zaniechań wynikła lub wyniknąć mogła szkoda w mobilizacji sił zbrojnych Państwa lub w ich działaniu wojennem.

Art. 7. W czasie wojny może być powołany do służby wojskowej w pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach wojskowych każdy obywatel Państwa Polskiego, o ile w chwili powołania nie przekroczył 50 lat życia, odpowiednio do jego kwalifikacji, który:

a) jest lub był pracownikiem poczty, radjotelegrafu, telegrafu lub telefonu tak państwowego, jak i prywatnego;

b) pozostawał kiedykolwiek w wojskowej służbie łączności w któremkolwiek państwie;

c) ma fachowe wykształcenie lub fachową praktykę w powyższej dziedzinie.

Art. 8. Ilość i kategorje osób, które mają być powołane na mocy art. 7, tudzież wysokość poborów ustali Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z właściwymi ministrami. W każdym razie pobory te nie mogą być

niższe, aniżeli to przewidują ustawy ,normujące stosunki służbowe funkcjonarjuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej.

Art. 9. Wykonanie ustawy niniejszej powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Poczt i Telegrafów.

Art. 10. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. Z tym dniem traci moc obowiązującą ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 65 poz. 396), o ile dotyczy pracowników poczt, radjotelegrafów, telegrafów i telefonów, tudzież wszelkie inne ustawy, przepisy i zarządzenia, o ile są w sprzeczności z niniejszą ustawą.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 7 z dn. 15 stycznia 1921 r. Moc obowiązująca powyższej ustawy rozciągnięta została na województwa wschodnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 27 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 541), na ziemię wileńską rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 29 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 43 poz. 362), oraz na województwo śląskie ustawą z dn. 6 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44 poz. 460).

17.

USTAWA

z dnia 3 czerwca 1924 r.

o poczcie, telegrafie i telefonie.

(Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 584).

Art. 1. Zakładanie, utrzymywanie i eksploatacja urządzeń pocztowych, telegraficznych i telefonicznych jest wyłącznem prawem Państwa.

Władzą, powołaną do wykonywania tego prawa, jest Minister Przemysłu i Handlu.

W rozumieniu niniejszej ustawy, o ile to nie jest inaczej zaznaczone, wyrażenia telegraf i telefon oznaczają także radjotelegraf i radjotelefon.

Zob. rozp. Min. Przemysłu i Handlu z dn. 10 października 1924 r. w sprawie urządzeń radjotechnicznych i t. p. (Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 915), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 18.
Zob. uw. do art. 48.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Art. 8. Minister Przemysłu i Handlu jest upoważniony do udzielania w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych, w zakresie ich kompetencji, osobom fizycznym i prawnym koncesji na zakładanie i eksploatację, a także zezwoleń na posiadanie i używanie urządzeń telegraficznych i telefonicznych, pod warunkami, określonemi w każdym poszczególnym wypadku koncesji lub zezwolenia, oraz do wyrażenia zgody na cedowanie tych koncesji i zezwoleń.

Jeżeli chodzi o urządzenia telegraficzne i telefoniczne, niezbędne dla potrzeb ruchu i na kolejach prywatnych, Minister Przemysłu i Handlu winien udzielić koncesji w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

Urządzenia koncesjonowane winien koncesjonarjusz utrzymywać w dobrym stanie.

Wydzierżawienie lub sprzedaż Transatlantyckiej państwowej stacji radjotelegraficznej dokonane być może tylko w drodze ustawodawczej.

Każda koncesja na zakładanie i eksploatację i każde zezwolenie na posiadanie i używanie odbiorczych urządzeń radjotelegraficznych lub radjotelefonicznych musi zawierać warunek, aby aparaty odbiorcze we wszystkich swych częściach były budowane w kraju. Minister Przemysłu i Handlu może jednak udzielać koncesji i zezwoleń na radjostacje odbiorcze z zastosowaniem aparatów lub ich części pochodzenia zagranicznego pod warunkiem uiszczania przez koncesjonarjuszy, względnie posiadaczy zezwoleń, dodatkowej opłaty, której wysokość ustanawia Minister Przemysłu i Handlu, mając na względzie rozwój i doskonalenie się rodzimego przemysłu radjotechnicznego.

Warunki udzielania zezwoleń na posiadanie i używanie radjostacji odbiorczych określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych. Zezwolenie takie może być cofnięte.

Minister Przemysłu i Handlu ma prawo kontroli, czy są dotrzymywane warunki, pod któremi udzielono osobom prywatnym koncesji lub zezwolenia. Niedotrzymywanie warunków, pod któremi udzielono koncesji lub zezwolenia, jakoteż naruszenie postanowień niniejszej ustawy uprawnia Ministra Przemysłu i Handlu do cofnięcia koncesji lub zezwolenia. Na żądanie Ministra Spraw Wewnętrznych lub Ministra Spraw Wojskowych winien Minister Przemysłu i Handlu w takich wypadkach cofnąć koncesję.

Zob. uw. do art. 1. i 48.

Art. 9. Zakładanie i używanie oddzielnych urządzeń telegraficznych i telefonicznych, potrzebnych dla własnych celów poszczególnym władzom i urzędom państwowym, odbywa się po uprzedniem porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Jednakowoż Minister Spraw Wojskowych może zarządzić we własnym zakresie działania zakładanie, utrzymywanie i używanie oddzielnych urządzeń telegraficznych i telefonicznych, służących do celów obrony Państwa i do celów służbowych. Ministrowie Przemysłu i Handlu i Spraw Wojskowych ustalą zasady i wypadki, w których władze wojskowe czynić to będą jedynie po porozumieniu się z zarządem Poczt i Telegrafu.

Minister Kolei zaś ma prawo zarządzać we własnym zakresie działania dla celów służbowych kolei państwowych zakładanie, utrzymywanie i używanie oddzielnych urządzeń telegraficznych, telefonicznych i sygnałowych na terenach kolejowych.

Utrzymywanie i zawieszanie przewodów telegraficznych i telefonicznych, należących do rozmaitych władz i urzędów państwowych, cywilnych i wojskowych, a zawieszonych na wspólnych słupach, jako też utrzymywanie słupów odbywać się będzie na podstawie porozumienia Ministra Przemysłu i Handlu z innymi zainteresowanymi ministrami, z zachowaniem zasady, że utrzymywanie wykonywa tylko jeden z zainteresowanych zarządów. Zasada ta nie wyklucza jednak samodzielnego działania organów każdego z zarządów przy usuwaniu zepsuć.

Zob. uw. do art. 48.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 12. Wytwórnie, zajmujące się produkcją aparatów radjotelegraficznych lub radjotelefonicznych, oraz przedsiębiorstwa, handlujące takiemi

aparatami, winny zarejestrować się w Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafu oraz prowadzić szczegółowy wykaz tych aparatów i ich nabywców.

Nabywcy, z wyjątkiem państwowych władz cywilnych i wojskowych, muszą przy kupnie wykazać się koncesją lub zezwoleniem.

Zob. uw. do art. 1 i 48.

Art. 13. Przy zakładaniu urządzeń telegraficznych i telefonicznych przysługuje Państwu i jego organom prawo umieszczania, bez odszkodowania, przedmiotów technicznych na publicznych drogach, na placach, mostach, wodach i ich brzegach, oraz na gruntach kolejowych, tudzież prawo umieszczania takich przedmiotów, za odszkodowaniem, na prywatnych gruntach, pod i ponad niemi i używania do tych celów nieruchomości prywatnych. W razie niedojścia do skutku dobrowolnej umowy z prywatnymi właścicielami nieruchomości przysługuje Państwu prawo przymusu w drodze administracyjnej. Sprawy sporne co do wysokości odszkodowania rozstrzyga właściwy sąd na żądanie właściciela nieruchomości.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 23. 1) Od opłat pocztowych wolne są:

a) wszelkie urzędowe przesyłki władz, urzędów oraz organów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych;

b) urzędowe przesyłki listowe, zwykłe i polecone oraz za zwrotnem poświadczeniem odbioru, wysyłane przez władze i urzędy (organa) państwowe w stosunku wzajemnym, do władz i urzędów (organów) samorządowych tudzież w sprawach dotyczących służby publicznej, — do osób i instytucyj, niezwolnionych od opłaty pocztowej;

c) urzędowe zwykłe przesyłki listowe, wysyłane przez władze i urzędy (organa) samorządowe w wykonywaniu poruczonego zakresu działania, w stosunku wzajemnym do władz i urzędów (organów) państwowych oraz do osób i instytucyj, niezwolnionych od opłaty pocztowej;

d) urzędowe, zwykłe i polecone przesyłki listowe oraz paczki pocztowe, przesyłane między Pocztową Kasą Oszczędności, a urzędami (agencjami) pocztowemi jako zbiornicami Pocztowej Kasy Oszczędności w myśl postanowień § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1924 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności i rozdziału V Statutu Pocztowej Kasy Oszczędności (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 545);

e) zwykłe przesyłki listowe, wysyłane przez osoby i instytucje niezwolnione od opłaty pocztowej, do władz i urzędów państwowych oraz samorządowych, na wezwanie urzędowe tych władz i urzędów;

f) przesyłki pocztowe, dotyczące jeńców wojennych i osób internowanych, przeznaczone dla tych osób lub przez nie wysyłane, w granicach ustalonych światową umową pocztową;

g) przesyłki poczty polowej, w granicach określonych przepisami dla poczt polowych.

Minister Poczt i Telegrafów osobnem rozporządzeniem określi warunki tudzież zasady obowiązujące przy wysyłaniu przesyłek zwolnionych od opłaty pocztowej.

2) a) Poza zwolnieniami od opłat pocztowych, podanemi w ustępie 1 niniejszego artykułu, nikt nie ma prawa do bezpłatnego korzystania z poczty.

Postanowienie powyższe nie narusza obowiązków nałożonych na pocztę w ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z dnia 19 lipca 1911 r. (Dz. U. Rzeszy str. 509).

b) W razie stwierdzenia w wypadku wskazanym w punkcie e) ustępu 1, że zwykła przesyłka listowa winna była być opłacona, obowiązany jest adresat t. j. władza lub urząd kopertę odnośnej przesyłki, a przy kartkach, — odpis jej adresu wraz z adresem nadawcy oddać urzędowi pocztowemu oddawczemu, który zarządzi ściągnięcie od nadawcy podwójnej taryfowej opłaty pocztowej.

c) Zwolnienie od opłat pocztowych przesyłek listowych wymienionych w punktach b) i c) ustępu 1, nie odnosi się do:

I) przesyłek listowych przeznaczonych dla adresatów zamieszkałych w miejscowości, w której ma siedzibę swoją nadająca te przesyłki władza względnie urząd;

II) przesyłek listowych przeznaczonych do zagranicy;

III) innych pocztowych należności za przesyłki listowe, nieprzewidzianych w punktach b) i c) ustępu 1.

Wymienione pod I i II przesyłki muszą być opłacone przy nadaniu. Również przy nadaniu muszą być uiszczone należności wskazane pod III.

d) Wymienione w punktach b) i c) ustępu 1 urzędowe przesyłki listowe, wysyłane przez władze i urzędy państwowe względnie samorządowe w wyłącznym interesie adresatów niezwolnionych od opłat pocztowych, podlegają pojedyńczej, zwykłej taryfowej opłacie pocztowej, ustanowionej dla danego rodzaju przesyłek pocztowych; opłatę tę uiszcza adresat przy odbiorze przesyłki.

W razie niedoręczalności listu lub kartki z przerzuconą na adresata opłatą, zwraca się je nadawcom bezpłatnie.

3) Od opłaty telegraficznej są wolne:

a) telegramy władz, urzędów oraz organów pocztowych, telegraficznych i telefónicznych;

b) telegramy meteorologiczne Państwowego Instytutu Meteorologicznego w Warszawie, jego stacyj i obserwatorów;

c) telegramy, wysyłane przez jakiekolwiek osoby prywatne do właściwych władz państwowych o pomoc w wypadkach napadów rabunkowych, pożarów, powodzi, katastrof kolejowych i innych nieszczęść, spowodowanych żywiołowemi zdarzeniami;

d) telegramy władz wojskowych w czasie mobilizacji i wojny.

4) Od opłaty telefonicznej są wolne:

a) rozmowy telefoniczne władz, urzędów oraz organów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych;

b) rozmowy telefoniczne władz wojskowych w czasie mobilizacji i wojny;

c) doniesienia telefoniczne, wysyłane trybem i w wypadkach przewidzianych w punkcie c) ustępu 3.

5) Poza wyjątkami, podanemi w ustępach 3 i 4 nikt nie ma prawa do bezpłatnego korzystania z telegrafu i telefonu.

6) Wysokość należności jakie płacić ma Pocztowa Kasa Oszczędności Zarządowi Poczt i Telegrafów za jego swiadczenia w myśl § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1924 o Pocztowej Kasie Oszczędności i rozdziału V Statutu Pocztowej Kasy Oszczędności

(Dz. U. R. P. Nr. 55, poz 545) określi corocznie Rada Ministrów na wniosek Ministra Poczt i Telegrafów.

Przepis art. 23 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 378) z uwzględnieniem sprostowania zarządzonego obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dn. 30 kwietnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53 poz. 512).

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 24. Nieruchomości prywatne lub ich części, będące w używaniu poczty, telegrafu i telefonu, są wolne od kwaterunku i rekwizycji, ruchomości — od rekwizycji i zajęcia.

Zob. art. 27 ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju (Dz. U. R. P. Nr. 97 poz. 681) umieszczonej w dziale XXV l. p. 1, oraz art. 6. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 sierpnia 1927 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 687), umieszczonej w dziale XXIII l. p. 4.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 33. Państwowe, cywilne i wojskowe, jakoteż samorządowe władze i urzędy mają obowiązek udzielania pomocy w wykonywaniu czynności urzędowych, pozostających w związku z utrzymaniem ruchu pocztowego, telegraficznego i telefonicznego.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 47. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Równocześnie tracą moc obowiązującą: ustawa z dnia 27 maja 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (Dz. P. P. P. Nr. 44 poz. 310), art. 11 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności (Dz. U. R. P. Nr. 48 poz. 297) i ustęp ostatni Rozdziału VI Statutu Organizacyjnego Pocztowej Kasy Oszczędności, ogłoszonego w Dz. U. R. P. z roku 1920 Nr. 48 poz. 297, art. 7 ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 66 poz. 400), drugie zdanie art. 6 ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zwalczania chorób zakaźnych oraz innych chorób, występujących nagminnie (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 402) i wszelkie inne postanowienia prawne sprzeczne z niniejszą ustawą.

Postanowienia tej ustawy w niczem nie naruszają mocy postanowień ustawy z dnia 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (D. U. R. P. z r. 1921 Nr. 7 poz. 36).

Przywraca się moc obowiązującą przepisów uchylonych art. 11 ustawy z dnia 27 maja 1919 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (Dz. P. P. P. Nr. 44 poz. 310), w szczególności przepisów karnych, dotyczących podrabiania i przerabiania znaczków pocztowych (marek).

Powołana wyżej ustawa z dn. 18 grudnia 1920 r. o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny, umieszczona jest w dziale niniejszym l. p. 16.

Art. 48. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Przemysłu i Handlu w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami, a wykonanie artykułów 28, 29, 30, 31 i 32 — Ministrowi Sprawiedliwości.

Zob. rozp. wykonawcze l. p. 18.

Uprawnienia Ministra Przemysłu i Handlu odnośnie do poczty, telegrafu i telefonu, względnie uprawnienia Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafu przysługują obecnie Ministrowi Poczt i Telegrafów.
Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 379) wykonywanie zastrzeżonego Państwu ustawą z dn. 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie wyłącznego prawa zakładania, utrzymywania i eksploatacji urządzeń pocztowych, telegraficznych i telefonicznych powierzone zostało przedsiębiorstwu państwowemu „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", którego zarząd wykonywa Minister Poczt i Telegrafów.

18.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 10 października 1924 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych, w sprawie zakładania, utrzymywania i eksploatowania urządzeń radjotechnicznych oraz w sprawie wyrobu sprzętu radjotechnicznego i handlu tym sprzętem.

(Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 915).

Na mocy artykułów 1, 7, 8, 9, 11, 12; 17, 28, 30 i 32 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie (Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 58, poz. 584) zarządza się co następuje:

§ 1. Na założenie, utrzymywanie i eksploatowanie stacyj radjotelegraficznych i radjotelefonicznych, zarówno nadawczych jak i odbiorczych, wymagane jest uzyskanie koncesji lub zezwolenia (art. 8 ustawy z dn. 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie — Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 584).

§ 2. Władze i urzędy państwowe, którym na mocy art. 9 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie przysługuje prawo zakładania i eksploatowania urządzeń radjotelegraficznych i radjotelefonicznych dla potrzeb służbowych, winny uprzednio przesłać do Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów projekt techniczny zamierzonej instalacji wraz ze szczegółowym planem sposobu eksploatacji. Po zbadaniu projektu przez Generalną Dyrekcję Poczt i Telegrafów, Minister Przemysłu i Handlu na wniosek Generalnego Dyrektora Poczt i Telegrafów wyraża swą zgodę lub sprzeciw, uzasadniony względami technicznemi.

Instalacje, wykonane na podstawie projektów, uzgodnionych między zainteresowanemi władzami, podlegają zbadaniu delegatów Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów i Ministra Spraw Wojskowych poczem mogą być zarejestrowane i uruchomione.

Radjostacje władz i urzędów państwowych, przeznaczone wyłącznie dla potrzeb służbowych, nie są uprawnione:

do wymiany korespondencji prywatnej, do nawiązywania łączności ze stacjami krajowemi, przeznaczonemi do powszechnego użytku, lub do użytku innych władz, o ile to nie jest konieczne, ze względu na bezpieczeństwo publiczne, oraz do nawiązywania łączności z radjostacjami zagranicznemi. Wyjątki od tej zasady możliwe są tylko na podstawie specjalnego zezwolenia Ministra Przemysłu i Handlu.

Zob. uw. do § 11.

§ 3. Paragraf poprzedni nie dotyczy zakładania i utrzymywania wojskowych radjostacyj nadawczych i odbiorczych, stałych i ruchomych, co do których Minister Spraw Wojskowych wydaje zarządzenia we własnym zakresie działania. Stacje te nie podlegają ogólnej rejestracji.

§ 4. Generalna Dyrekcja Poczt i Telegrafów i organa jej podwładne prowadzą ścisłą ewidencję wszystkich koncesyj, pozwoleń i upoważnień na zakładanie, utrzymywanie i eksploatację radjostacyj odbiorczych i nadawczych, wydanych osobom prywatnym na zasadzie niniejszego rozporządzenia, i dane te perjodycznie przesyłają odnośnym władzom administracyjnym i wojskowym do wiadomości.

Wszystkie czynne na terenie Rzeczypospolitej Polskiej radjostacje odbiorcze i nadawcze podlegają kontroli władz pocztowo - telegraficznych i właściciele tych stacyj nie mają prawa osobom wyznaczonym do przeprowadzania kontroli bronić wstępu do lokali, w których są zainstalowane powyższe stacje.

Koncesjonarjuszowi, który na mocy art. 8 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 584) otrzymał po myśli § 24 koncesję na zorganizowanie i eksploatację radjofonu (broadcastingu) w Polsce, przysługuje prawo kontrolowania przez swoich funkcjonarjuszów tych urządzeń radjoodbiorczych, których właściciele stosownie do brzmienia art. 8 i 17 powołanej ustawy obowiązani są do uiszczania opłat abonamentowych na rzecz koncesjonarjusza. Funkcjonarjusze koncesjonarjusza, delegowani do wykonywania kontroli wspomnianych urządzeń, winni posiadać imienne upoważnienia do jej sprawowania, wydane przez Ministerstwo Poczt i Telegrafów. Funkcjonarjusze koncesjonarjusza winni współdziałać z państwowemi władzami i organami przy wykrywaniu przestępstw, przewidzianych w art. 28 ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. Szczegółowe przepisy, dotyczące sprawowania kontroli urządzeń przez funkcjonarjuszów koncesjonarjusza określi instrukcja, wydana przez Ministra Poczt i Telegrafów.

W myśl ustawy z dnia 18 grudnia 1920 roku o pocztach, radjotelegrafach, telegrafach i telefonach w czasie wojny (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 7, poz. 36) wszystkie radjostacje telegraficzne i telefoniczne z chwilą ogłoszenia mobilizacji przechodzą dla celów obrony Państwa pod zarząd Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów.

W myśl tejże ustawy przedsiębiorstwa, pracujące w zakresie radjotelegrafji i radjotelefonji, obowiązane są do bezwzględnego wykonywania związanych z celami wojennemi żądań powołanej władzy wojskowej.

Przepis § 4 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Ministra Poczt i Telegrafów z dn. 10 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 107 poz. 918).
Zob. uw. do § 11.

— — — — — — — — — — — — — — —

§ 10. Wniesione do Gen. Dyrekcji P. i T. podania o koncesję lub zezwolenie na kupno, założenie, utrzymywanie i eksploatowanie radjostacyj nadawczych, Generalny Dyrektor P. i T., po rozpatrzeniu dołączonych do podań projektów i po uzgodnieniu swego stanowiska ze stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Spraw Wojskowych, przedstawia wraz z odpowiedniemi wnioskami Ministrowi Przemysłu i Handlu, który udziela petentowi odpowiedzi.

W razie przychylnego załatwienia do odnośnej odpowiedzi dołącza się jeden z dwóch złożonych przez petenta egzemplarzy podania, zaopatrzony decyzją o zatwierdzeniu projektu, uwierzytelnioną podpisem władz Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów i odciskiem pieczęci urzędowej, ewentualnie i zezwolenia na zakup instalacji zagranicznego pochodzenia, o ile to będzie koniecznem. W odpowiedzi wskazany będzie również wymiar opłat, które petent obowiązany będzie uiszczać w myśl § 15 niniejszego rozporządzenia.

W razie odmownego załatwienia nie podaje się motywów odmowy oprócz wypadków, gdy niema zasadniczych przeszkód do udzielania koncesji lub zezwolenia, a powodem odmowy jest niedopełnienie przez petenta pewnych formalności lub konieczność wprowadzenia zmian w pierwotnym projekcie.

Decyzje Ministra Przemysłu i Handlu są ostateczne.

Zob. uw. do § 11.

§ 11. Osoby, które złożyły podania o udzielenie im zezwolenia na założenie stacji nadawczej, nie mogą rozpoczynać robót instalacyjnych przed otrzymaniem zezwolenia i zatwierdzonego projektu.

Wykonana według zatwierdzonego projektu instalacja, przed uruchomieniem jej, podlega zbadaniu przez delegatów Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów i Ministra Spraw Wojskowych. Właściciel instalacji o dniu ukończenia robót winien uprzednio zawiadomić Generalną Dyrekcję Poczt i Telegrafów.

Uprawnienia Ministra Przemysłu i Handlu odnośnie do poczty, telegrafu i telefonu, względnie uprawnienia Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafu przysługują obecnie Ministrowi Poczt i Telegrafów.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Postanowienia końcowe i przejściowe.

§ 33. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 1 grudnia 1924 r. i z tą chwilą tracą moc obowiązującą wszelkie dotychczasowe zarządzenia dotyczące radjotelegrafów i radjotelefonów.

19.

USTAWA

z dnia 2 kwietnia 1925 r.

o gołębiach pocztowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 311).

Art. 1. Utrzymywać i hodować gołębie pocztowe może tylko obywatel Państwa Polskiego, który otrzymał na to zezwolenie właściwej władzy administracyjnej.

Przepis powyższy nie dotyczy władz i instytucyj wojskowych.

Zob. § 1 rozp. wyk. do niniejszej ustawy, umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 20.

Art. 2. Zezwolenia na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych udziela po porozumieniu się z władzą wojskową władza administracyjna pierwszej instancji, w której okręgu mają być one utrzymywane i hodowane.

Władza ta może udzielić zezwolenia tylko wtedy, gdy tak osoba ubiegającego się o zezwolenie, jak i warunki zamierzonej hodowli i utrzymywania gołębi pocztowych przedstawiają dostateczną rękojmię pod względem bezpieczeństwa państwowego.

Władze administracyjne nie są obowiązane podawać stronom motywów odmownej decyzji.

Kompetencje zastrzeżone powiatowym władzom administracji ogólnej (władzy adm. I instancji) w ustawie o gołębiach pocztowych jakoteż w rozporządzeniach na jej podstawie wydanych zostały w m. Warszawie przekazane Komisarzowi Rządu m. Warszawy rozporządzeniem Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Wojskowych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa, Komunikacji i Robót Publicznych z dnia 12 stycznia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 251).

Zob. § 2, 3 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 3. Władze, uprawnione do udzielania zezwoleń (art. 2), mogą zastrzegać w nich warunki i wymagania, podyktowane względami bezpieczeństwa państwowego.

Zezwolenie może być cofnięte przez władzę, która je wydała.

Zob. § 4 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 4. Każdy, kto uzyskał zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych, obowiązany jest w przeciągu dni trzydziestu przystąpić jako członek do jednego z legalnie istniejących krajowych towarzystw hodowców gołębi pocztowych.

Zob. § 5 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 5. Minister Spraw Wewnętrznych po porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może drogą rozporządzenia, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, oznaczać pewne obszary (miejscowości), w których hodowla i utrzymywanie wszelkiego rodzaju gołębi, jak również używanie gołębi pocztowych do lotów jest niedozwolone.

Art. 6. Każdy gołąb pocztowy musi być zaopatrzony w znaki, które ustalone zostaną rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 6 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 7. Władze administracyjne pierwszej instancji prowadzą w swoim okręgu rejestry osób, uprawnionych do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych, tudzież rejestry gołębi pocztowych, a to te ostatnie na podstawie zgłoszeń osób, uprawnionych do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych. O uzyskanych na tej drodze danych zawiadamiają władze administracyjne właściwą władzę wojskową.

Bliższe postanowienia co do tych zgłoszeń wydane będą drogą rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Zob. uw. do art. 2 oraz §§ 7 — 9 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 8. Towarzystwa hodowców gołębi pocztowych obowiązane są do natychmiastowego donoszenia właściwej władzy administracyjnej pierw-

szej instancji o każdym wypadku przystąpienia do towarzystwa nowego członka, jak również o wystąpieniu członka z towarzystwa.

Wystąpienie z towarzystwa bez równoczesnego przystąpienia do innego towarzystwa hodowców gołębi pocztowych, tudzież nieprzystąpienie do takiegoż towarzystwa w terminie, zakreślonym w art. 4, powoduje cofnięcie zezwolenia na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych.

Zob. uw. do art. 2 oraz §§ 10 — 12 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 9. Obrót gołębiami pocztowemi jest dozwolony wyłącznie pomiędzy osobami, uprawnionemi do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych.

Zmiany, zaszłe w stanie posiadania gołębi pocztowych, winny być niezwłocznie zgłaszane tak przez zbywającego, jak i przez nabywcę, do odnośnych władz administracyjnych pierwszej instancji, z podaniem imienia, nazwiska i dokładnego adresu obydwu stron.

Zob. uw. do art. 2 i § 13 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 10. Przyłapane lub przybłąkane gołębie pocztowe mają być niezwłocznie oddane najbliższej władzy bezpieczeństwa, bez względu na to, czy ten, kto znalazł się w posiadaniu takiego gołębia, ma, czy też nie ma zezwolenia na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych.

Ten sam obowiązek ciąży na tym, kto, nie mając zezwolenia na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych, w jakiś inny sposób przyjdzie do posiadania gołębia pocztowego.

Zob. § 14 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 11. Strzelanie do cudzych gołębi pocztowych lub tępienie ich w jakkolwiek inny sposób, oraz działanie na szkodę hodowli i tresury gołębi pocztowych jest zakazane.

Zob. § 15 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 12. Wywóz wszelkiego gatunku gołębi zagranicę, z wyjątkiem t. zw. rysi polskich, garłaczy i pawiaków, jako też przywóz tychże z zagranicy może nastąpić tylko po uzyskaniu na to specjalnego zezwolenia władzy administracyjnej, wydanego w porozumieniu z władzą wojskową.

W czasie wojny Minister Spraw Wojskowych może zabronić zupełnie zarówno przywozu gołębi z zagranicy, jak i wywozu zagranicę.

Zob. uw. do art. 2 i § 16 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 13. Każdy, kto otrzymał zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych, obowiązany jest pod rygorem cofnięcia zezwolenia tresować je stosownie do instrukcji Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonej w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 14. Puszczanie gołębi pocztowych przez granicę dozwolone jest tylko po każdorazowem uzyskaniu na to zezwolenia władzy wojskowej i po uprzedniem uwiadomieniu o tem właściwej władzy administracyjnej pierwszej instancji.

Zob. uw. do art. 2 i §§ 17, 18 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 15. Władze administracyjne są uprawnione do kontroli gołębników i wszelkiego rodzaju ubikacyj, w których mogą się znajdować gołębie.

Zob. § 19 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 16. Władze administracyjne są uprawnione do sprawdzania, czy osoba, przewożąca lub przenosząca gołębie pocztowe z jednego miejsca na drugie, ma zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych.

Osoby, które nie mogą wylegitymować się odpowiedniem zezwoleniem, mogą być zatrzymane i pociągnięte do odpowiedzialności.

Zob. § 19 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 17. W wypadku mobilizacji właściciele gołębi pocztowych obowiązani są odstąpić je na rzecz Państwa za wynagrodzeniem, przyczem mają odpowiednie zastosowanie przepisy ustawy z dnia 21 lutego 1922 roku o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych i wozów na rzecz Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 266).

Zob. §§ 20 — 22 rozp. wyk. l. p. 20

Art. 18. W razie cofnięcia zezwolenia na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych (art. 3 ust. 2 i art. 13), jako też w wypadku, przewidzianym w art. 8 ust. 2, posiadacz gołębi pocztowych musi je sprzedać lub pozbyć się w inny sposób (art. 9) najdalej w ciągu czternastu dni, licząc od dnia doręczenia mu odnośnej decyzji, względnie od dnia wystąpienia z towarzystwa hodowców gołębi pocztowych. Po bezskutecznym upływie tego terminu następuje wywłaszczenie gołębi pocztowych na rzecz władz wojskowych, za wynagrodzeniem.

Również wywłaszczeniu za wynagrodzeniem na rzecz władz wojskowych ulegają gołębie pocztowe, jeżeli uprawniony do ich utrzymywania i hodowania umrze, a jego sukcesor nie uzyska w ciągu dni 90 zezwolenia na ich utrzymywanie i hodowanie.

Decyzje o wywłaszczeniu wydaje władza administracyjna pierwszej instancji.

Zob. uw. do art. 2 i §§ 20 — 22 rozp. wyk. l. p. 20.

Art. 19. Odwołanie przeciwko decyzjom władzy administracyjnej pierwszej instancji, wydanym na podstawie niniejszej ustawy, nie ma skutku wstrzymującego.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 20. Kto naruszy przepisy niniejszej ustawy, lub wydanych na jej podstawie rozporządzeń, karany będzie aresztem do sześciu miesięcy (w b. dzielnicy pruskiej — aresztem do 6 tygodni lub więzieniem do 6 miesięcy), albo grzywną do wysokości 2.000 (dwa tysiące) złotych, o ile odnośny czyn nie stanowi przestępstwa, karanego surowiej w myśl obowiązujących ustaw. Kara więzienia, względnie aresztu, i grzywna mogą też być wyznaczone łącznie. Nadto sąd może w tych wypadkach orzec także konfiskatę gołębi pocztowych.

Sprawy te należą do właściwości sądów pokoju w b. dzielnicy rosyjskiej, a w b. dzielnicy austrjackiej i pruskiej do właściwości sądów powiatowych.

Art. 21. Osoby, które w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, posiadając gołębie pocztowe, nie uzyskają zgodnie z postanowieniami niniejszej ustawy w ciągu dni 90, licząc od dnia wejścia jej w życie, zezwolenia na ich utrzymywanie i hodowanie, muszą je sprzedać, względnie pozbyć się ich w inny sposób (art. 9) najdalej w ciągu dalszych dni 14. Po bezsku-

tecznym upływie tego terminu nastąpi wywłaszczenie tych gołębi na rzecz władz wojskowych według postanowień, zawartych w art. 18.

Art. 22. Właściwi ministrowie mogą przyznawać osobom, uprawnionym do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych, specjalne ulgi oraz zniżki przy korzystaniu z państwowych środków komunikacji w przewożeniu gołębi pocztowych, a także przyznawać subwencje i nagrody tymże osobom w celu poparcia gołębiarstwa pocztowego.

Art. 23. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrom: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Sprawiedliwości.

Rozporządzenie wykonawcze do powyższej ustawy z dn. 17 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 899), umieszczono w niniejszym dziale l. p. 20.

Art. 24. Ustawa niniejsza wchodzi w życie w 30 dni po jej ogłoszeniu; z tą chwilą tracą moc obowiązującą wszelkie dotychczasowe przepisy, dotyczące gołębi pocztowych.

Powyższa ustawa została ogłoszona w Dz. U. R. P. Nr. 45 z dn. 8 maja 1925 r.

20.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: SPRAW WOJSKOWYCH, SPRAW WEWNĘTRZNYCH I SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 17 listopada 1927 r.

w sprawie wykonania ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 899).

Na podstawie art. 23 ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 311) zarządza się co następuje:

Do art 1.

§ 1. Za gołębia pocztowego uważa się gołębia, który odpowiada opisowi i wzorowi podanemu w załączniku 1 do niniejszego rozporządzenia.

Do art. 2.

§ 2. Władzą wojskową w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. o gołębiach pocztowych jest dowództwo okręgu korpusu, na którego terenie znajduje się powiatowa władza administracji ogólnej powołana do udzielania zezwoleń.

Zezwolenie na utrzymywanie i hodowlę gołębi pocztowych nie może być udzielane w wypadkach braku zgody na to ze strony właściwego dowództwa okręgu korpusu.

§ 3. Przed udzieleniem zezwolenia, władza administracyjna stwierdzi, czy zachodzą warunki, wymagane przez art. 1 i 2 ustawy o gołębiach pocztowych, tudzież porozumie się z właściwą władzą wojskową.

Do art. 3.

§ 4. Władza administracyjna może cofnąć zezwolenie z własnej inicjatywy, jeżeli osoba zainteresowana nie dopełni warunków i wymagań, za-

strzeżonych w zezwoleniu, a cofnie je na żądanie właściwego dowództwa okręgu korpusu.

Do art. 4.

§ 5. Osoba interesowana najpóźniej w ciągu 10 dni po upływie trzydziestodniowego terminu, oznaczonego w art. 4 ustawy o gołębiach pocztowych, zawiadomi właściwą władzę administracyjną o przystąpieniu do towarzystwa hodowców gołębi pocztowych. Jeżeli obowiązku tego nie dopełni z własnej winy, władza administracyjna cofnie zezwolenie.

Do art. 6.

§ 6. Każdego gołębia pocztowego należy zaopatrzeć w:

1) obrączkę rodową,

2) odbicie pieczęci ze znakiem ochronnym, podanym w załączniku Nr. 3 do niniejszego rozporządzenia.

Obrączkę rodową zakłada się na lewą nóżkę gołębia najpóźniej 6-go dnia po wylęgnięciu.

Na obrączce należy uwydatnić:

a) liczbę, wskazującą do jakiego towarzystwa hodowców gołębi pocztowych należy hodowca,

b) liczbę rzymską, wskazującą numer dowództwa okręgu korpusu, na którego terenie towarzystwo się znajduje,

c) numer gołębia,

d) rok lęgu,

e) znak ochronny.

Pieczęć ze znakiem ochronnym należy odcisnąć na skrzydłach gołębia w ten sposób, by mogła być łatwo dostrzegalna. Pieczęci tych dostarczy zarządom poszczególnych towarzystw hodowców gołębi pocztowych Ministerstwo Spraw Wojskowych. Pieczęcie są własnością Ministerstwa Spraw Wojskowych i w razie likwidacji jakiegokolwiek towarzystwa hodowców, pieczęć należy zwrócić Ministerstwu Spraw Wojskowych.

Do art. 7.

§ 7. Powiatowe władze administracji ogólnej prowadzić będą dla swych okręgów rejestry gołębi pocztowych oraz osób, uprawnionych do ich utrzymywania i hodowania. Wzór rejestru zawiera załącznik Nr. 2 do niniejszego rozporządzenia.

§ 8. Na podstawie rejestrów powiatowe władze administracji ogólnej prześlą na dzień pierwszego marca i pierwszego października każdego roku właściwemu dowództwu okręgu korpusu wykazy osób, uprawnionych do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych, z podaniem ilości posiadanych przez nie gołębi pocztowych.

§ 9. Osoby, które otrzymały zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych, powinny zgłosić powiatowej władzy administracji ogólnej ilość posiadanych gołębi w ciągu 14 dni po otrzymaniu zezwolenia.

Do art. 8.

§ 10. Każde towarzystwo hodowców gołębi pocztowych winno zgłaszać w ciągu dni 14 powiatowej władzy administracji ogólnej każde przystąpienie lub wystąpienie z towarzystwa członka uprawnionego do utrzy-

mywania i hodowania gołębi pocztowych. Na podstawie tych zgłoszeń władza administracyjna prowadzi rejestry, wymienione w § 7.

§ 11. Towarzystwa hodowców gołębi pocztowych obowiązane są prowadzić dokładny wykaz swych członków oraz posiadanych przez nich gołębi.

Warunki przystąpienia lub wystąpienia członka normuje statut danego towarzystwa, zatwierdzony przez właściwą władzę.

§ 12. Powiatowa władza administracji ogólnej, która wydała zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych, cofnie to zezwolenie o ile osoba, która otrzymała zezwolenie, nie została z własnej winy przyjęta w ciągu dni trzydziestu do jednego z krajowych towarzystw hodowców gołębi pocztowych. Na wypadek, gdy osoba uprawniona wystąpiła, lub też w inny sposób przestała być członkiem takiego towarzystwa, zezwolenie cofnięte zostanie, o ile osoba ta do dni trzydziestu od daty opuszczenia towarzystwa nie przedłoży z własnej winy dowodu przyjęcia na członka innego krajowego towarzystwa.

Orzeczenie o cofnięciu zezwolenia wydaje władza administracyjna, która udzieliła zezwolenia.

Do art. 9.

§ 13. O ogólnych zmianach w stanie posiadania gołębi pocztowych powinien hodowca w ciągu trzech dni zawiadomić zarząd swego towarzystwa. Na podstawie tych zawiadomień zarządy towarzystw zawiadamiają 1 lutego i 1 września każdego roku powiatową władzę administracji ogólnej o ogólnych zmianach, zaszłych w stanie posiadania gołębi pocztowych u ich członków.

Ponadto nabywcy i zbywcy gołębi pocztowych winni niezwłocznie zgłosić odnośnej powiatowej władzy administracji ogólnej o zmianach w stanie posiadania, wynikłych z obrotu gołębiami pocztowemi, podając przytem swe imiona, nazwiska i adresy, numery gołębi, stowarzyszenia, do których należą, oraz numery swych zezwoleń.

Do art. 10.

§ 14. Każda osoba, która przyłapała gołębia pocztowego winna bezzwłocznie oddać go do najbliższego posterunku policji państwowej, lub najbliższego urzędu gminnego, celem przekazania go posterunkowi.

Posterunek policji państwowej, któremu oddano gołębie pocztowe, przyłapane lub przybłąkane, zwraca je bezpośrednio właścicielowi, o ile jest on wiadomy, posiada zezwolenie i mieszka w tej samej miejscowości lub w najbliższej okolicy. W innych wypadkach posterunek policji państwowej prześle oddane gołębie zarządowi najbliższego towarzystwa hodowców.

Jeżeli gołąb pochodzi z wojskowej stacji gołębi pocztowych, należy oddać go do najbliższego gołębnika wojskowego za zwrotem kosztów utrzymania i przesyłki.

Jeżeli przy zabłąkanym lub przyłapanym gołębiu pocztowym zostanie znaleziona depesza względnie z innych oznak poznać można, że przynosi on wiadomość (stampila na piórach i t. p.), posterunek policji państwowej powinien przesłać gołębia niezwłocznie wraz z depeszą właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Władza administracyjna po zdjęciu depeszy, przesyła gołębia albo wprost do właściciela, o ile jest on z depeszy wiadomy i posiada zezwolenie na

hodowlę i utrzymywanie gołębi pocztowych, albo do zarządu towarzystwa hodowców gołębi pocztowych.

Do art 11.

§ 15. Zakaz tępienia gołębi pocztowych obejmuje także zakaz urządzania na gołębie wszelkich pułapek lub sideł niebezpiecznych dla ruchu i lotu gołębi pocztowych, oraz zakaz utrzymywania ruchomych klatek na gołębnikach.

Do art. 12.

§ 16. Zezwolenia na wywóz pocztowych gołębi zagranicę i na przywóz z zagranicy udziela wojewódzka władza administracji ogólnej po porozumieniu się z dowództwem okręgu korpusu, na którego terenie hodowca zamieszkuje.

Do art. 14.

§ 17. Podanie o zezwolenie na puszczenie gołębi pocztowych przez granicę Państwa winien starający się wnieść do Ministerstwa Spraw Wojskowych przez dowództwo okręgu korpusu, na którego terenie zamieszkuje. Zezwolenia udziela Ministerstwo Spraw Wojskowych na wniosek dowództwa korpusu.

§ 18. Władzą administracyjną I instancji w rozumieniu art. 14 ustawy o gołębiach pocztowych jest graniczna powiatowa władza administracji ogólnej, przez której teren gołębie mają być puszczone.

Do art. 15 i 16.

§ 19. Każdy właściciel i posiadacz gołębi pocztowych obowiązany jest na żądanie organów bezpieczeństwa przedstawić zezwolenie na utrzymywanie i hodowanie gołębi pocztowych.

Do art. 17 i 18.

§ 20. W wypadkach mobilizacji może być wydany przez Ministerstwo Spraw Wojskowych zakaz tresowania i ćwiczenia gołębi pocztowych.

§ 21. Zarządzenie o odstąpieniu gołębi pocztowych w wypadku wskazanym w art. 17 ustawy o gołębiach pocztowych wydaje powiatowa władza administracji ogólnej. W zarządzeniach tych władza administracyjna wskaże czas i miejsce odstawienia gołębi, ich ilości i rodzaj. O ile zarządzenia władzy administracyjnej nie stanowią inaczej, właściciele i posiadacze gołębi pocztowych odstawić winni do najbliższego zarządu towarzystwa hodowców najmłodszy rocznik, załączając przytem pisemny wykaz ilości i rodzaju odstawionych gołębi.

Pobranie gołębi na własność Państwa odbędzie się w trybie określonym w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 859).

Powyższe rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej umieszczone jest w dziale XXIII l. p. 7.

§ 22. Wywłaszczone na zasadzie art. 18 ustawy o gołębiach pocztowych na rzecz Państwa gołębie pocztowe przesyła powiatowa władza administracji ogólnej do właściwych dowództw okręgów korpusu, o ile dowództwo okręgu korpusu nie wydało odmiennych zarządzeń.

Jeżeli wojewódzka władza administracji ogólnej wskutek odwołania uchyli decyzję o wywłaszczeniu, wydaną przez powiatową władzę administracji ogólnej, właściwe dowództwo okręgu korpusu zarządzi zwrot właścicielowi wywłaszczonych gołębi, lub zapłaci za nie równowartość pieniężną według cen targowych w dniu wypłaty.

§ 23. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 103 z dn. 26 listopada 1927 r.

Załącznik Nr 1 do rozp. Min.: Spraw Wojsk., Spraw Wew i Sprawiedl. z dnia 17 listopada 1927 r. (poz. 899).

Wzór i opis gołębia pocztowego.

Wzrost średni, muskularna budowa ciała. Postawa śmiała, dumna, upierzenie pełne, dobrze przylegające do ciała. Barwa upierzenia — rozmaita. Przy upierzeniu ciemnem, upierzenie szyi lśniące.

Głowa kształtna i proporcjonalna, czoło nieco wysunięte. Oczy otacza mięsisty pierścień ochronny o tle szarem lub różowem z jasnym lub białym odcieniem.

Wyraz oczu żywy i energiczny, łagodniejszy zaś nieco u samicy.

Barwa oczu różnorodna.

Dziób proporcjonalny, lekko zagięty, twardy i gładki. Około 3/4 dzioba pokryte jest narością o zabarwieniu i odcieniu oczu. Narość ma być gładka i bez zmarszczek.

Szyja proporcjonalna, silniejsza u samca, delikatniejsza u samicy.

Pierś szeroka i dobrze rozwinięta.

Skrzydła złożone przylegają dobrze do korpusu, a końce skrzydeł krzyżują się nad ogonem.

Duże pióra skrzydeł t. zw. lotki zachodzą jedne na drugie przy skrzydle normalnie złożonem.

Duże pióra ogona zwane sterówkami posiadają szerokie chorągiewki po obu stronach stosiny. Ogon złożony powinien być wąski, a rozłożony przyjmuje formę wachlarza, przyczem sterówki od środkowej strony zachodzą jedna na drugą.

Załącznik Nr 2 do rozp. Min. Spraw Wojskowych, Spraw Wewn. i Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 1927 r. (poz. 899)

Wykaz zgłoszeń osób uprawnionych do utrzymywania i hodowania gołębi pocztowych oraz rejestru gołębi pocztowych.

L. p.	Imię i nazwisko	Miejsce zamieszkania	Miejsce utrzymania gołębi	Data, liczba zezwolenia	Stan gołębi	Nazwa Towarzystwa	Data wstąpienia	Data wystąpienia	Uwagi

Reprodukcje wzorów rysunkowych pominięto ze względów technicznych.

21.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 6 marca 1928 r.

o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 266).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Żegluga i spław na śródlądowych drogach wodnych dozwolone są dla statków, łodzi i tratew polskich pod warunkami wynikającemi z obowiązującego prawa wodnego, z postanowień niniejszego rozporządzenia i rozporządzeń na jego podstawie wydanych, a co do wód granicznych również postanowień umów międzynarodowych. O ile te umowy zawierają przepisy odmienne od postanowień niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń na jego podstawie wydanych, należy stosować przepisy tych umów.

Dla statków, łodzi i tratew obcych żegluga i spław są dozwolone na mocy umów międzynarodowych lub na mocy zezwoleń udzielanych przez Ministra Robót Publicznych. Prawo do udzielania tych zezwoleń może Minister Robót Publicznych przekazać wojewodom w drodze rozporządzenia.

Zasady udzielania zezwoleń ustala Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu i Ministrem Skarbu.

Art. 2. Za śródlądowe drogi wodne uważa się żeglowne i spławne wody publiczne i prywatne, naturalne i sztuczne.

Art. 3. Za statki i łodzie polskie w rozumieniu niniejszego rozporządzenia uważa się statki i łodzie:

a) stanowiące własność Państwa Polskiego,

b) zarejestrowane w Państwie Polskiem (art. 12) i stanowiące własność obywateli polskich lub polskich osób prawnych.

Za tratwy polskie uważa się tratwy, których spław rozpoczyna się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 4. Do żeglugi będą dopuszczone statki i łodzie zaopatrzone w patent statkowy.

Patentu statkowego nie potrzeba dla statków i łodzi:

a) stanowiących własność Państwa Polskiego,

b) wybudowanych na jeden okres nawigacyjny lub na czas krótszy,

c) sportowych i rybackich,

d) innych statków i łodzi o powierzchni najwyżej dwadzieścia metrów kwadratowych, otrzymanej z pomnożenia największej długości przez największą szerokość.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 7. Do kierowania statkiem lub łodzią uprawnione są osoby posiadające patent żeglarski, upoważniający do kierowania statkiem lub łodzią danego rodzaju.

Od obowiązku posiadania patentu żeglarskiego wolni są kierownicy:

a) statków i łodzi znajdujących się w używaniu wojska,

b) statków i łodzi sportowych i rybackich,

c) innych statków i łodzi o powierzchni najwyżej dwadzieścia metrów kwadratowych, otrzymanej z pomnożenia największej długości przez największą szerokość.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 12. Statki i łodzie, z wyjątkiem stanowiących własność Państwa Polskiego, podlegają rejestracji w myśl niniejszego rozporządzenia.

Statki i łodzie zarejestrowane zagranicą nie mogą być rejestrowane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 25. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 26. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Dotychczasowe przepisy, normujące sprawy objęte artykułami 4 — 19 niniejszego rozporządzenia, stracą moc obowiązującą w miarę wydawania odpowiednich rozporządzeń. Wszystkie inne sprzeczne z niniejszem rozporządzeniem przepisy tracą moc obowiązującą z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 29 z dn. 14 marca 1928 r

22.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH I MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH W POROZUMIENIU Z MINISTREM SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 27 stycznia 1928 r.

o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 41 poz. 396).

Na podstawie art. 5, 6 i 26 ustawy z dnia 7 października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 656) oraz art. 3 ustawy z dnia 26 września 1922 roku w przedmiocie ratyfikacji przystąpienia Polski do międzynarodowej konwencji, dotyczącej ruchu automobilowego, zawartej w Paryżu dnia 11 października 1909 r. (Dz. U. R. P. z r. 1922 Nr. 85, poz. 762), zarządza się co następuje:

DZIAŁ PIERWSZY.

Zasady ogólne.

§ 1. (1) Pojazdem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest pojazd mechaniczny, poruszany przez umieszczony na nim silnik i nie biegnący po szynach.

(2) Pojazdy, przeznaczone do zarobkowego przewożenia osób lub rzeczy, uważa się za przeznaczone do użytku publicznego.

(3) Pojazdy, przeznaczone do przewożenia ośmiu lub większej ilości osób, określa się jako autobusy.

(4) Pojazd z jednym lub z kilkoma przyczepnemi wozami, dwu lub czterokołowemi, uważa się za pociąg drogowy.

Ruch na drogach publicznych autobusów, służących do utrzymywania publicznej komunikacji unormowany został rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dn. 17 kwietnia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 439). Wedle § 2 tegoż rozp. mają do takich autobusów również zastosowanie przepisy niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Wykonywanie czynności, do których powołane są w myśl niniejszego rozporządzenia wojewódzkie i powiatowe władze administracji ogólnej, należy na obszarze miasta stołecznego Warszawy do komisarza rządu.

DZIAŁ DRUGI.

Warunki techniczne pojazdów.

§ 3. Do ruchu na drogach publicznych mogą być dopuszczone tylko pojazdy zbudowane i urządzone w ten sposób, aby nie zagrażały bezpieczeństwu ruchu i nie wywoływały zamieszania hałasem, dymem lub parą.

§ 4. (1) Obręcze kół pojazdów, które mogą rozwijać szybkość większą niż 15 km. na godzinę, powinny być gumowe lub tak urządzone, aby pod względem elastyczności odpowiadały gumowym.

(2) Szerokość obręczy kół powinna być taka, aby ciśnienie kół nie przekraczało 150 kg. na centymetr bieżący szerokości obręczy. Szerokość ta ma być mierzona na obręczy nowej, w stanie normalnego działania, w miejscu zetknięcia się jej z twardą nawierzchnią drogi.

(3) Powierzchnia metalowych obręczy, stykająca się z jezdnią, oraz zewnętrzna powierzchnia pędnych wstęg pojazdów gąsienicowych, nie powinna posiadać nierówności, niszczących nawierzchnię drogi.

§ 5. (1) Każdy pojazd ma być zaopatrzony w następujące przyrządy i urządzenia:

a) w mocny mechanizm kierownicy, dający możność łatwego i pewnego wymijania oraz skręcania;

b) w dwa niezależne od siebie, skutecznie i szybko działające systemy hamulców, względnie w jeden taki system, wprowadzany w działanie przez dwa niezależne od siebie mechanizmy, z których jeden powinien działać nawet wtedy, gdy drugi zawiedzie;

c) w urządzenie usuwające hałaśliwy wydmuch gazów;

d) w urządzenie uniemożliwiające wprawienie pojazdu w ruch przez osoby niepowołane;

e) w urządzenie do cofania pojazdu w tył zapomocą silnika z siedzenia kierowcy, jeżeli ciężar własny pojazdu przekracza 350 kg.;

f) w jednotonowy przyrząd sygnałowy o odnośnym, a nierażącym dźwięku;

g) w dwie latarnie o bezbarwnych szkłach, umieszczone na przodzie w jednym poziomie po obu stronach samochodu lub motocykla z wózkiem doczepnym, względnie w jedną latarnię o bezbarwnem szkle, umieszczoną na przodzie motocykla bez wózka doczepnego;

h) w jedną latarkę z czerwonem światłem, umieszczoną w tyle pojazdu z lewej strony, oraz w urządzenie dokładnie oświetlające tylny znak reje-

stracyjny; latarka tylna oraz urządzenie do oświetlania tylnego znaku nie mogą być gaszone ani z siedzenia kierowcy, ani z wnętrza pojazdu; nie dotyczy to motocykli bez wózków doczepnych, które mają być zaopatrzone z tyłu w czerwony odbijający światło znaczek ostrzegawczy o średnicy co najmniej 3 centymetrów;

i) najmniej w jeden reflektor, mogący oświetlać drogę na przestrzeni przynajmniej 100 metrów przed pojazdem, oprócz wymienionych w punkcie g) latarni, jeżeli pojazd może rozwijać szybkość większą niż 20 kilometrów na godzinę; reflektor ma być tak urządzony, aby w razie potrzeby można było opuścić snop światła lub zmniejszyć jego natężenie;

k) w boczne lustro, dające możność kierowcy widzenia drogi z tyłu za pojazdem, w razie gdy całkowita waga pojazdu, złożona z ciężaru własnego i największego dopuszczalnego obciążenia, przekracza 3500 kilogramów.

(2) Postanowienia, zawarte w punktach b), c), d), e), f), g), h) i k), nie stosują się do pojazdów o specjalnem przeznaczeniu, przejeżdżających po drogach publicznych tylko okolicznościowo, a nie mogących rozwinąć szybkości, większej niż 10 kilometrów na godzinę.

§ 6. (1) Przynajmniej jeden z hamulców, wymienionych w punkcie b) § 5, powinien działać skutecznie zarówno przy jeździe naprzód jak i wstecz, oraz powinien być tak urządzony, aby ciągłość hamowania nie wymagała stałego nacisku na mechanizm, wprowadzający hamulec w działanie.

(2) Autobusy oraz pojazdy, których całkowita waga, złożona z ciężaru własnego i największego dopuszczalnego obciążenia, przekracza 3500 kilogramów, powinny być zaopatrzone w dwa niezależne od siebie systemy hamulców, działające skutecznie zarówno przy jeździe naprzód, jak i wstecz, oraz we wspornik, zapobiegający staczaniu się pojazdu wstecz, wprowadzany w działanie z siedzenia kierowcy.

(3) Pojazdy o specjalnem przeznaczeniu, przejeżdżające po drogach publicznych tylko okolicznościowo, a nie mogące rozwinąć szybkości większej niż 10 kilometrów na godzinę, mogą być zaopatrzone w jeden hamulec. Zaopatrzenie tych pojazdów we wspornik nie jest wymagane.

(4) Pojazdy zaopatrzone w hamulec, działający jednocześnie na wszystkie koła, powinny posiadać specjalny malowany znak koloru czerwonego w formie równobocznego trójkąta, o długości boków co najmniej 10 centymetrów i szerokości 1,5 centymetra. Znak ten ma być umieszczony na tylnym błotniku z tej strony pojazdu, po której znajduje się kierownica.

§ 7. (1) Wymienione w punktach g) i i) § 5 latarnie i reflektory mogą być zastąpione przez jedną parę reflektorów pod warunkiem, że reflektory te będą posiadały urządzenie, pozwalające na szybkie i łatwe opuszczanie snopów światła lub zmniejszanie jego natężenia.

(2) Pojazdy, wymienione w ustępie drugim § 5, o ile znajdują się o zmroku na drodze publicznej, mają być zaopatrzone w jedno przednie światło, lub mają być oświetlone ręczną latarnią.

§ 8. Wszystkie przyrządy i urządzenia, potrzebne do kierowania i hamowania pojazdów, powinny być tak rozmieszczone, aby kierowca mógł łatwo i pewnie posiłkować się niemi, zarówno we dnie jak i w nocy, bez konieczności odwracania uwagi od drogi.

§ 9. Minister Robót Publicznych władny jest, w miarę postępów techniki budowy pojazdów, dopuścić w poszczególnych wypadkach odchylenia od warunków, w jakim w myśl niniejszego rozporządzenia odpowiadać mają pojazdy pod względem budowy.

§ 10. (1) Każdy pojazd powinien być zaopatrzony w tabliczkę metalową, umieszczoną w dostępnem miejscu, na której należy podać: a) nazwę fabryki, która pojazd zbudowała, b) numer podwozia (o ile jest wiadomy), c) numer silnika i d) ciężar własny pojazdu. Na tabliczkach autobusów i pojazdów ciężarowych powinno być oprócz tego podane dopuszczalne obciążenie.

(2) Ponadto autobusy oraz pojazdy ciężarowe powinny być zaopatrzone w napisy lub tabliczki o wymiarach przynajmniej 6 × 12 centymetrów, zawierające jasno i czytelnie wypisane w języku polskim imię, nazwisko i miejsce zamieszkania właściciela, albo też nazwę i adres firmy, fabryki, majątku i t. p. Napisy te i tabliczki powinny być umieszczane z lewej strony pojazdu.

(3) Przepisy, zawarte w ustępie drugim niniejszego paragrafu, nie mają zastosowania do pojazdów rządowych, które będą oznaczone napisami lub tabliczkami w sposób ustanowiony przez właściwe władze centralne w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych i Ministrem Spraw Wewnętrznych.

DZIAŁ TRZECI.

Dopuszczanie pojazdów do ruchu.

§ 11. Do ruchu na drogach publicznych są dopuszczone:

a) pojazdy zaopatrzone w dowód rejestracyjny i w znaki rejestracyjne (§ 19).

b) pojazdy zaopatrzone w specjalne pozwolenia i w próbne znaki rejestracyjne (§ 32),

c) pojazdy zaopatrzone w międzynarodowe świadectwa drogowe i w międzynarodowe znaki rejestracyjne (inicjały) (§ 99),

d) pojazdy wojskowe, zaopatrzone w wojskowe znaki i dowody rejestracyjne (§ 94),

e) pojazdy o specjalnem przeznaczeniu, przejeżdżające po drogach publicznych tylko okolicznościowo, a nie mogące rozwinąć szybkości większej niż 10 kilometrów na godzinę, bez dowodów i znaków rejestracyjnych (§ 35).

§ 12. Dowody rejestracyjne, wymienione w punkcie a) § 11, wydaje się albo na podstawie zaświadczenia o dopuszczalności typu do ruchu na drogach publicznych, albo na podstawie wyniku zbadania poszczególnego pojazdu.

§ 13. Krajowe wytwórnie pojazdów mechanicznych mogą uzyskać zaświadczenia o dopuszczalności do ruchu na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej typów pojazdów przez się wyrabianych.

§ 14. Celem uzyskania zaświadczenia o dopuszczalności typu, wytwórnia powinna złożyć do Ministerstwa Robót Publicznych odpowiednie podanie z następującemi załącznikami w dwóch egzemplarzach:

a) rysunkiem technicznym pojazdu, uwidoczniającym w szczególności silnik razem z przekładnią, oraz mechanizmy kierownicze i hamulcowe, w podziałce co najmniej 1/20 naturalnej wielkości;

b) opisem technicznym typu, zawierającym wszystkie dane, wymienione na stronicy 2 i 3 załącznika Nr. 1, do niniejszego rozporządzenia.

§ 15. (1) Zaświadczenie o dopuszczalności typu (załącznik Nr. 1) wydaje Minister Robót Publicznych po sprawdzeniu, że pojazdy, wykonane według przedstawionych rysunków i opisu technicznego, odpowiadają wymaganiom niniejszego rozporządzenia, oraz po zbadaniu na dostarczonym pojeździe, czy wszystkie mechanizmy jego należycie działają.

(2) Za powyższe czynności należy uiścić opłatę wskazaną w § 108 niniejszego rozporządzenia.

§ 16. (1) W celu uzyskania dowodu rejestracyjnego (§ 11 punkt a) właściciel pojazdu powinien wnieść podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu.

(2) Podanie o uzyskanie dowodu rejestracyjnego na nowy pojazd typu, dopuszczonego do ruchu na zasadzie §§ 14 i 15, powinno zawierać:

a) adres właściciela pojazdu,
b) oznaczenie miejsca stałego postoju pojazdu,
c) oznaczenie rodzaju pojazdu,
d) oznaczenie przeznaczenia pojazdu,
e) numer silnika,
f) numer fabryczny podwozia, o ile jest wiadomy.

Ponadto do podania powinien być dołączony odpis zaświadczenia o dopuszczalności typu, uzupełniony potwierdzeniem wytwórni, która pojazd zbudowała, sporządzonem według wzoru, ustalonego na stronie trzeciej załącznika Nr. 1, stwierdzającem, że dany pojazd zgodny jest z typem i że odpowiada postanowieniom niniejszego rozporządzenia.

(3) Jeżeli nowy pojazd został zbudowany zagranicą a należy do typu, dopuszczonego do ruchu na drogach publicznych jednego z państw, które przystąpiły do międzynarodowej konwencji o ruchu automobilowym, to do podania, które powinno zawierać dane, wyszczególnione w ustępie drugim, należy załączyć: a) odpis zaświadczenia o dopuszczalności typu, zalegalizowany przez właściwy urząd konsularny Rzeczypospolitej Polskiej, w przekładzie polskim, b) potwierdzenie wytwórni, która dany pojazd zbudowała, lub jej pełnomocnika stale zamieszkałego w Polsce, stwierdzające, że dany pojazd jest zgodny z typem i odpowiada postanowieniom niniejszego rozporządzenia; potwierdzenie to powinno być sporządzone według wzoru, ustalonego na stronie trzeciej załącznika Nr. 1 do niniejszego rozporządzenia.

(4) W wypadkach nie objętych postanowieniami drugiego i trzeciego ustępu, podanie o uzyskanie dowodu rejestracyjnego powinno zawierać, poza adresem właściciela i oznaczeniem miejsca stałego postoju pojazdu, opis pojazdu według danych, zawartych na stronicach dwunastej, trzynastej i czternastej dowodu rejestracyjnego (załącznik Nr. 2).

(5) Wojewódzka władza administracji ogólnej może w razie wątpliwości zażądać przedstawienia dowodu własności, a gdy chodzi o pojazdy pochodzenia zagranicznego, dowodu oclenia.

§ 17. (1) O ile podanie odpowiada warunkom wymienionym w § 16, wojewódzka władza administracji ogólnej wzywa właściciela pojazdu do złożenia dowodu uiszczenia opłaty, przewidzianej w dziale dziesiątym niniejszego rozporządzenia, i do przedstawienia pojazdu w oznaczonym terminie dla oględzin i próbnej jazdy.

(2) Oględziny polegają: a) w stosunku do pojazdów, wymienionych w ustępach drugim i trzecim § 16, na sprawdzeniu zgodności pojazdów z typem; b) w stosunku do pojazdów, wymienionych w ustępie czwartym § 16, na technicznem zbadaniu, czy pojazd odpowiada warunkom działu drugiego niniejszego rozporządzenia.

(3) Oględziny i próbna jazda odbywają się w obecności właściciela pojazdu lub jego pełnomocnika.

§ 18. Oględziny pojazdów przeprowadza wyznaczony przez wojewodę (względnie komisarza rządu m. st. Warszawy) urzędnik techniczny wojewódzkiej okręgowej dyrekcji robót publicznych (wydziału robót publicznych, oddziału ruchu ulicznego komisarjatu rządu m. st. Warszawy). Równocześnie z oględzinami przedstawiciel władzy wojskowej przeprowadza klasyfikację wojskową pojazdów.

Zob. instrukcję Ministra Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych z dn. 29 lutego 1928 r. o prowadzeniu ewidencji cywilnych pojazdów mechanicznych i rowerów („Monitor Polski" Nr. 125 poz. 209), umieszczoną w dziale XXIII.

§ 19. (1) Na podstawie wyników oględzin i próbnej jazdy wojewódzka władza administracji ogólnej albo wydaje właścicielowi pojazdu dowód rejestracyjny (załącznik Nr. 2) i zapisuje pojazd do specjalnych rejestrów, zawiadamiając o wydaniu dowodu rejestracyjnego powiatową władzę administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu, albo odmawia wydania tego dowodu z podaniem powodów odmowy.

(2) Równocześnie z wydaniem dowodu rejestracyjnego na pojazd wydaje się tablice ze znakami rejestracyjnemi.

§ 20. (1) Znaki rejestracyjne, w które powinien być zaopatrzony pojazd dopuszczony do ruchu, mają zawierać nazwę województwa i numer, pod którym pojazd zarejestrowano. Nazwa województwa oznacza się zapomocą wielkich liter łacińskich, mianowicie pierwszych dwóch spółgłosek tej nazwy. Wyjątek stanowią: województwo wileńskie i miasto Warszawa, które oznaczają się: województwo wileńskie — literami „WN", Warszawa zaś — literą „W". Numery rejestracyjne oznacza się cyframi arabskiemi.

(2) Minister Robót Publicznych ustala numery, pod któremi pojazdy mają być rejestrowane w poszczególnych województwach.

(3) Litery znaków rejestracyjnych mają być wykonane kolorem czerwonym, a cyfry czarnym.

(4) Cyfry numeru rejestracyjnego powinny znajdować się na przednim znaku rejestracyjnym obok liter, oddzielone od nich czerwoną kreską, na tylnym zaś znaku, — pod temi literami.

(5) Litery i cyfry mają być nakładane na płaskiej prostokątnej tablicy z twardej blachy, malowanej na biało i otoczonej ramką.

(6) Zabronione jest zakrywanie i ozdabianie w jakikolwiek sposób znaków rejestracyjnych, jak również umieszczanie z przodu lub z tyłu pojazdu

innych znaków, nie przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, z wyjątkiem znaków:

a) wytwórni,
b) dyplomatycznych,
c) państwowych,
d) miejskich i
e) klubów automobilowych.

§ 21. (1) Tablice ze znakami rejestracyjnemi powinny być przytwierdzone do pojazdu na stałe zapomocą śrub, nitów lub gwoździ i umieszczone na widocznem miejscu w płaszczyznach pionowych, prostopadłych do osi podłużnej pojazdu, a na pojazdach dwukołowych w pionowej płaszczyźnie osi podłużnej pojazdu.

(2) Pojazdy więcej niż dwukołowe powinny być zaopatrzone w dwie tablice ze znakami rejestracyjnemi, a mianowicie — z przodu i z tyłu pojazdu. Dolna krawędź przedniej tablicy nie może znajdować się niżej dolnej krawędzi przedniej osi, tylnej zaś tablicy — niżej 40 centymetrów nad ziemią. Obowiązujące wymiary znaków rejestracyjnych ustalone zostały w załączniku Nr. 3 do niniejszego rozporządzenia.

(3) Pojazdy dwukołowe powinny być zaopatrzone w jedną tablicę ze znakami rejestracyjnemi, malowanemi na obu stronach tablicy, przytwierdzonej na przodzie wzdłuż pojazdu. Litery i cyfry powinny mieć wysokość 60 milimetrów i grubość 10 milimetrów.

§ 22. Przenoszenie znaków rejestracyjnych z jednego pojazdu na drugi, chociażby tego samego typu, jest wzbronione.

§ 23. Dowody rejestracyjne pojazdów są ważne:

a) na przeciąg trzech lat kalendarzowych — dla pojazdów nie przeznaczonych do użytku publicznego;

b) na przeciąg jednego roku kalendarzowego — dla pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego.

§ 24. Dowody rejestracyjne pojazdów będą przedłużane przez wojewódzką władzę administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu.

§ 25. (1) Przedłużenie dowodów rejestracyjnych pojazdów, nie przeznaczonych do użytku publicznego, następuje w zasadzie bez technicznego badania pojazdu, o ile pojazd nie uległ ważnym zmianom konstrukcyjnym.

(2) Przedłużanie dowodów rejestracyjnych na pojazdy, przeznaczone do użytku publicznego, następuje na podstawie technicznego zbadania pojazdu w trybie przewidzianym w § 18.

(3) W celu uzyskania przedłużenia dowodu rejestracyjnego na pojazdy, wymienione w ustępie pierwszym, należy złożyć wojewódzkiej władzy administracji ogólnej pisemne oświadczenie, czy pojazd uległ ważnym zmianom konstrukcyjnym.

(4) Jako ważne zmiany konstrukcyjne należy uważać zmianę źródła siły, wbudowanie nowego silnika, zmianę ustroju podwozia, hamulców, mechanizmu kierowniczego, wreszcie takie przeróbki nadwozia, które powodują zmianę nośności, znaczną zmianę ciężaru własnego pojazdu lub też przesunięcie jego środka ciężkości.

§ 26. Po upływie terminów wskazanych w § 23, wojewódzka władza administracji ogólnej zarządzi ściągnięcie nieprzedłużonych dowodów rejestracyjnych oraz odebranie znaków rejestracyjnych.

§ 27. Właściciele pojazdów obowiązani są w ciągu czternastu dni od otrzymania dowodu rejestracyjnego lub jego przedłużenia przedstawić dowód lub przedłużenie powiatowej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu.

§ 28. (1) Właściciele pojazdów obowiązani są najdalej w ciągu dni czternastu zawiadomić powiatową władzę administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu, o wszelkich okolicznościach wywołujących zmianę danych, zamieszczonych w dowodzie rejestracyjnym.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej zaznacza zgłoszone zmiany w dowodzie rejestracyjnym i w wykazach urzędowych, oraz zawiadamia o nich wojewódzką władzę administracji ogólnej.

(3) Jeżeli w pojeździe dokonano ważnych zmian konstrukcyjnych (§ 25) albo ma być przeznaczony do użytku publicznego pojazd, który dotychczas na ten cel nie był używany, powiatowa władza administracji ogólnej zawiadamia o tem wojewódzką władzę administracji ogólnej, która podda pojazd zbadaniu technicznemu.

§ 29. (1) W razie przeniesienia miejsca stałego postoju pojazdu do miejscowości znajdującej się na obszarze innego województwa, właściciel pojazdu powinien w ciągu czternastu dni po przybyciu do nowego miejsca stałego postoju wnieść podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, właściwej według nowego miejsca stałego postoju pojazdu, o zarejestrowanie pojazdu i o wydanie nowych tablic ze znakami rejestracyjnemi. Do podania należy dołączyć dowód uiszczenia opłaty, wymaganej w myśl § 105, oraz dowód rejestracyjny i tablice ze znakami rejestracyjnemi.

(2) Wojewódzka władza administracji ogólnej, po dokonaniu odpowiednich zmian w dowodzie rejestracyjnym, zwraca dowód właścicielowi pojazdu i wydaje nowe znaki rejestracyjne bez technicznego badania pojazdu, o ile nie zachodzą okoliczności, wskazane w ustępie trzecim § 28, zwrócone zaś znaki rejestracyjne odsyła władzy, która znaki wydała, zawiadamiając ją o nowem miejscu stałego postoju pojazdu.

§ 30. (1) Wojewódzka władza administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się pojazd, może zarządzić w każdym czasie ponowne zbadanie pojazdu w trybie ustalonym w § 18, o ile zachodzi przypuszczenie, że pojazd znajduje się w stanie niebezpiecznym dla ruchu.

(2) W razie stwierdzenia, że pojazd nie odpowiada warunkom wymienionym w §§ 4, 5, 6, 7, 8 i 10, jako też w razie niedostarczenia przez właściciela w wyznaczonym terminie pojazdu do zbadania bez usprawiedliwienia powodów takiego niedostarczenia, wojewódzka władza administracji ogólnej może zarządzić:

a) odebranie dowodu rejestracyjnego do czasu usunięcia braków lub przedstawienia pojazdu do zbadania;

b) cofnięcie dowodu rejestracyjnego i odebranie znaków rejestracyjnych na stałe, jeżeli usunięcie braków jest niemożliwe.

(3) O ile cofnięcie dowodu rejestracyjnego i odebranie znaków rejestracyjnych na stałe zostało zarządzone przez wojewódzką władzę administracji ogólnej, w której okręgu nie znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu, cofnięty dowód i odebrane znaki rejestracyjne należy przesłać władzy, która je wydała.

§ 31. Jeżeli względy bezpieczeństwa publicznego tego wymagają, powiatowa władza administracji ogólnej, w której okręgu pojazd się znajduje, może czasowo zabronić używania pojazdu, obowiązana jest jednak bezzwłocznie donieść o tem zarządzeniu przełożonej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która albo uchyli powyższe zarządzenie, albo wyda zarządzenia w myśl § 30.

§ 32. (1) Jeżeli pojazd ma być przeznaczony do jazd, które nie mają charakteru normalnego użytkowania, wojewódzka władza administracji ogólnej może wydać specjalne pozwolenie na czasowe dopuszczenie pojazdu do ruchu (wzór pozwolenia w załączniku Nr. 4) oraz próbne znaki rejestracyjne, po złożeniu przez interesowanego podania i uiszczeniu opłaty (§ 109).

(2) Korzystanie z pozwolenia dozwolone jest tylko w zakresie i na warunkach w niem wyszczególnionych.

§ 33. Próbne znaki rejestracyjne powinny czynić zadość wymaganiom, ustalonym w §§ 20 i 21, różniąc się jednak od stałych znaków rejestracyjnych tem, że:

a) litery mają być koloru czarnego, a cyfry czerwonego;

b) po cyfrach mają być dodane litery „PR", oddzielone od cyfr czarną kreską;

c) numeracja ma być prowadzona w każdem województwie osobno, zaczynając od jedynki.

§ 34. Osoby i przedsiębiorstwa, które korzystają z pozwoleń, wymienionych w § 32 dłużej niż 30 dni, obowiązane są prowadzić książkę wyjazdów według wzoru ustalonego w załączniku Nr. 5, którą mają okazywać władzom na każde żądanie.

§ 35. (1) Pojazdy o specjalnem przeznaczeniu, przejeżdżające po drogach publicznych tylko okolicznościowo, a nie mogące rozwinąć szybkości większej niż 10 kilometrów na godzinę, mają być tylko zgłoszone u powiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej ze względu na miejsce stałego postoju pojazdu.

(2) W razie wątpliwości, czy dany pojazd podpada pod postanowienia ustępu pierwszego, wojewódzka władza administracji ogólnej może zarządzić techniczne zbadanie takiego pojazdu, w trybie przewidzianym w § 18.

DZIAŁ CZWARTY.

Prowadzenie pojazdów.

§ 36. (1) Ruch pojazdów mechanicznych na drogach publicznych bitych i brukowanych powinien odbywać się na twardej nawierzchni; jeśli jednak na drogach istnieją miękkie letnie tory, wówczas ruch może odbywać się także na tych torach.

(2) Stosowanie urządzeń przeciwślizgowych (klamer, łańcuchów, ostróg i t. p.) na drogach o nawierzchni bitej lub brukowanej, dopuszczalne jest tylko podczas ślizgawicy lub na śniegu.

§ 37. (1) Szybkość ruchu pojazdów powinna być normowana w ten sposób, aby bezpieczeństwo publiczne nie było zagrożone i aby kierowca panował w każdej sytuacji nad pojazdem.

(2) Największa dopuszczalna szybkość ruchu pojazdów, których całkowita waga, złożona z ciężaru własnego i największego dopuszczalnego

obciążenia, jest większa niż 3500 kilogramów, nie może przekraczać dla pojazdów na obręczach metalowych — 15 kilometrów, na pełnych obręczach gumowych — 25 kilometrów i na drążonych obręczach gumowych — 40 kilometrów na godzinę.

§ 38. W zabudowanych dzielnicach miast, uzdrowisk i innych osiedli zabrania się prowadzenia pojazdów: ciężarowych na metalowych obręczach z szybkością przekraczającą — 10 kilometrów, ciężarowych na pełnych obręczach gumowych — 15 kilometrów, ciężarowych na drążonych obręczach gumowych — 20 kilometrów i osobowych — 40 kilometrów na godzinę.

§ 39. Na mostach, przed któremi umieszczono odpowiednie ostrzeżenie, szybkość ruchu pojazdu powinna być zmniejszona do następujących norm:

a) dla pojazdów, których całkowita waga, złożona z ciężaru własnego i największego dopuszczalnego obciążenia, przekracza 3500 kilogramów, — 10 kilometrów na godzinę.

b) dla pozostałych pojazdów — 20 kilometrów na godzinę.

§ 40. (1) Na skrzyżowaniach dróg, z wyjątkiem ulic w miastach, w których co do skrzyżowań obowiązują specjalne przepisy wydane na mocy § 54, kierowca powinien ustąpić pierwszeństwa pojazdom nadjeżdżającym z jego prawej strony.

(2) Na skrzyżowaniach dróg, jak również, gdy droga nie jest widoczną, kierowca powinien zmniejszyć szybkość pojazdu.

§ 41. Kierowca obowiązany jest:

a) podczas jazdy trzymać się prawej strony drogi w kierunku jazdy, o ile szczególne warunki miejscowe nie stoją temu na przeszkodzie;

b) zboczyć na prawo — przy mijaniu jadących lub idących w przeciwnym kierunku oraz gdy jest wyprzedzany;

c) zboczyć na lewo — gdy wyprzedza dążących w tym samym kierunku.

§ 42. (1) Kierowca obowiązany jest przed wyprzedzaniem dawać ostrzegawcze sygnały dźwiękowe, a ostrzeżeni obowiązani są zboczyć na prawo i przepuścić wyprzedzającego po swej lewej stronie.

(2) Kierowca może wyprzedzać tylko wówczas, gdy droga jest odpowiednio szeroka, gdy przed wyprzedzanym znajduje się dostateczna przestrzeń wolna i nikt nie zbliża się z przeciwnej strony.

(3) Zabrania się wyprzedzać na takich odcinkach drogi, gdzie droga nie jest widoczna na dostateczną odległość, jako też na mostach, skrętach i skrzyżowaniach dróg.

(4) Przy mijaniu powinien kierowca zmniejszyć szybkość tak, aby mijanie mogło odbyć się bezpiecznie dla wymijanych, a w razie grożącego niebezpieczeństwa — wstrzymać pojazd.

§ 43. (1) Kierowca, chcąc zatrzymać pojazd, cofnąć go lub skręcić w bok, powinien dać znak o swoim zamiarze sygnałem dźwiękowym oraz ruchem ręki, lub zapomocą specjalnego przyrządu, którego działanie jest widoczne i łatwo zrozumiałe zarówno dla znajdujących się z przodu, jak i z tyłu pojazdu.

(2) Przy zatrzymywaniu pojazdu kierowca obowiązany jest sprowadzić go na prawą stronę drogi (w kierunku ruchu) jaknajdalej od środka drogi, a w każdym razie w ten sposób, aby nie zatamować ruchu na drodze.

§ 44. (1) Kierowca pojazdu obowiązany jest zawczasu dawać dźwiękowe sygnały ostrzegawcze:

a) przed wyprzedzaniem;

b) na skrzyżowaniach dróg;

c) tam, gdzie droga nie jest widoczna na przestrzeni dostatecznej do zatrzymania pojazdu;

d) w innych okolicznościach, w których zachodzi tego potrzeba.

(2) Zabrania się nadużywać sygnałów dźwiękowych oraz używać ich bez potrzeby.

(3) Zabrania się używania jako sygnałów ostrzegawczych dzwonków, a w zabudowanych dzielnicach miast, uzdrowisk i innych osiedli — gwizdawek i sygnałów o silnym przejmującym dźwięku, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w § 46.

§ 45. (1) Od zmroku do świtu oraz podczas silnej mgły pojazd powinien mieć zapalone dwie latarnie przednie, tylną latarnię czerwoną oraz mieć oświetlone tylne znaki rejestracyjne.

(2) Używanie reflektorów dozwolone jest jedynie tam, gdzie niema oświetlenia publicznego lub gdzie ono jest niedostateczne.

(3) Przy wymijaniu z zapalonemi reflektorami pojazdów jadących z przeciwnej strony, kierowca obowiązany jest opuścić rażący snop światła, zmniejszyć jego natężenie lub przełączyć reflektory na latarnie tak, aby światło nie raziło jadących z przeciwnej strony, a pozostawiało drogę dostatecznie oświetloną na 25 metrów przed pojazdem.

(4) Podczas postoju na drodze po zapadnięciu zmroku oraz podczas silnej mgły, kierowca obowiązany jest zaświecić tylną latarkę czerwoną oraz oświetlić tylne znaki rejestracyjne.

§ 46. (1) Kierowcy pojazdów straży ogniowej i policji państwowej, śpieszących do wypadków, nie są obowiązani stosować się do przepisów o szybkości, o ruchu pojazdów na skrzyżowaniach dróg i ulic, o mijaniu i wyprzedzaniu pojazdów, oraz mogą używać odmiennego oświetlenia i odrębnych sygnałów dźwiękowych, a znajdujący się na drodze obowiązani są zawczasu usuwać się z drogi i pozostawiać miejsce wolne tym pojazdom.

(2) Pozatem, o ile to jest konieczne ze względu na interes publiczny, wojewódzkie władze administracji ogólnej mogą nadawać uprawnienia, wymienione w ustępie pierwszym, ambulansom sanitarnym pewnych instytucyj publicznych i prywatnych; z uprawnień tych mogą korzystać tylko ambulanse śpieszące do wypadków.

(3) Wojewódzkie władze administracji ogólnej mogą zabronić osobom prywatnym używania na pewnym obszarze sygnałów dźwiękowych, używanych na tym obszarze przez instytucje, wymienione w ustępach pierwszym i drugim, w okolicznościach przytoczonych w tych ustępach.

§ 47. Kierowca pojazdu obowiązany jest stosować się do znaków, dawanych mu przez funkcjonarjuszów służby drogowej, tudzież policji państwowej i urzędów gminnych oraz do znaków, sygnałów mechanicznych, świetlnych i t. p., ustawianych na drogach publicznych przez właściwe władze.

§ 48. Kierowcy pojazdów, których całkowita waga przekracza 3500 kilogramów, obowiązani są przy wjazdach na mosty zwracać uwagę na tablice, określające dopuszczalne obciążenie mostu (ciężar ruchomy), i w ra-

zie, gdy całkowita waga pojazdu przekracza wskazane na tablicy obciążenie, nie powinni przejeżdżać przez most bez specjalnego pozwolenia właściwego zarządu drogowego.

§ 49. Kierowca pojazdu, który spowodował wypadek z ludźmi, powinien niezwłocznie zatrzymać pojazd i przyjść z pomocą ofiarom wypadku.

§ 50. Przed każdym wyjazdem kierowca powinien upewnić się, czy pojazd znajduje się w stanie zdatnym do ruchu w myśl przepisów niniejszego rozporządzenia.

§ 51. Zabrania się kierowcy:

a) prowadzić pojazd, będąc w stanie nietrzeźwym;

b) oddalać się od pojazdu przy pracującym silniku lub bez sprowadzenia pojazdu na prawą stronę jezdni jaknajdalej od środka drogi, albo wreszcie bez zaciśnięcia hamulca i bez zastosowania urządzenia, uniemożliwiającego wprawienie pojazdu w ruch przez osoby niepowołane;

c) dopuszczać do dymienia pojazdu z wyjątkiem chwili ruszania z miejsca i zmiany szybkości;

d) dopuszczać do hałaśliwego wydmuchu gazów spalinowych w zabudowanych dzielnicach miast, uzdrowisk i innych osiedli oraz przy wymijaniu ludzi i zwierząt;

e) ładować pojazd w ten sposób, aby szerokość naładowanego pojazdu przekraczała 2,5 metra, a ogólna wysokość nad poziomem drogi 4 metry.

§ 52. (1) Właściciel pojazdu lub jego pełnomocnik tudzież kierowca obowiązani są dbać o należyte zaopatrzenie pojazdu we wszystkie przepisane przyrządy i urządzenia, o prawidłowe ich działanie oraz o zaopatrzenie pojazdu w przepisane znaki rejestracyjne.

(2) Znaki rejestracyjne powinny być utrzymywane w stanie czytelnym.

(3) Właściciel pojazdu lub jego pełnomocnik tudzież kierowca są odpowiedzialni za rozmyślne albo nieostrożne dopuszczenie do samodzielnego prowadzenia pojazdu osoby, nie posiadającej pozwolenia na prowadzenie takiego pojazdu, oraz za rozmyślne lub nieostrożne dopuszczenie do ruchu na drogach publicznych pojazdu, który nie jest zaopatrzony w dowód rejestracyjny, względnie w specjalne pozwolenie na próbną jazdę, lub w międzynarodowe świadectwo drogowe.

§ 53. (1) Kierowca pojazdu obowiązany jest mieć przy sobie pozwolenie na prowadzenie pojazdu oraz dowód rejestracyjny pojazdu albo specjalne pozwolenie na próbną jazdę, międzynarodowe świadectwo drogowe, lub wojskowy dowód rejestracyjny.

(2) Kierowca powinien okazywać powyższe dokumenty na żądanie funkcjonarjuszów służby drogowej, urzędów gminnych, tudzież policji państwowej.

§ 54. Stosownie do specjalnych warunków miejscowych, związanych z bezpieczeństwem ruchu lub ze stanem dróg i mostów, wojewódzkie władze administracji ogólnej władne są:

a) wydawać w ramach niniejszego rozporządzenia szczegółowe przepisy o ruchu pojazdów;

b) zamykać lub ograniczać czasowo ruch pojazdów albo niektórych ich rodzajów w poszczególnych miejscowościach lub na określonych odcinkach dróg.

§ 55. W wypadkach nagłych, gdy względy bezpieczeństwa ruchu tego wymagają, zarządzenia, wymienione w punkcie b) § 54, władna jest wydać

również powiatowa władza administracji ogólnej, wszelako powinna bezzwłocznie donieść o tem właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, od której zależy zatwierdzenie albo uchylenie wydanego zarządzenia.

§ 56. Wojewódzkie władze administracji ogólnej zawiadamiają Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych o przepisach, jakie wydały na podstawie § 54 jednocześnie z ich ogłoszeniem.

DZIAŁ PIĄTY.

Pozwolenia na prowadzenie pojazdów.

§ 57. (1) Do samodzielnego prowadzenia pojazdów upoważnione są osoby, które posiadają:

a) pozwolenie na prowadzenie pojazdów, nieprzeznaczonych do użytku publicznego (§ 63);

b) pozwolenie na prowadzenie pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego (§ 76);

c) pozwolenie na prowadzenie pojazdów wojskowych (§ 94), albo

d) międzynarodowe świadectwo drogowe (§§ 95, 99).

(2) Do prowadzenia pojazdów o specjalnem przeznaczeniu, przejeżdżających po drogach publicznych tylko okolicznościowo, a nie mogących rozwinąć szybkości ponad 10 kilometrów na godzinę, uzyskanie pozwolenia nie jest wymagane.

§ 58. Pozwolenie na prowadzenie pojazdów nie może być udzielone osobom, które:

a) nie ukończyły 16 lat życia, o ile chodzi o prowadzenie motocykli bez wózków doczepnych, a 18 lat gdy chodzi o prowadzenie wszelkich innych pojazdów;

b) posiadają wady organiczne lub psychiczne, uniemożliwiające lub utrudniające prowadzenie pojazdu, albo podlegają nałogom, utrudniającym prawidłowe prowadzenie pojazdów;

c) nie rozumieją języka polskiego i nie umieją czytać po polsku w takim stopniu, aby mogły orjentować się w warunkach ruchu drogowego.

§ 59. (1) Ubiegający się o pozwolenie na prowadzenie pojazdów, nieprzeznaczonych do użytku publicznego, powinien wnieść podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się stałe miejsce jego zamieszkania albo miejsce czasowego pobytu, trwającego co najmniej 30 dni w jednej miejscowości.

(2) Podanie powinno zawierać oświadczenie ubiegającego się o pozwolenie, czy nie odmówiono mu już udzielenia pozwolenia i czy nie odebrano lub nie cofnięto mu udzielonego już poprzednio pozwolenia.

(3) Do podania powinny być załączone:

a) metryka (świadectwo) urodzin lub inny dowód stwierdzający wiek;

b) świadectwo lekarskie stwierdzające, że ubiegający się o pozwolenie nie posiada wad wymienionych w punkcie b) § 58, sporządzone według wzoru, ustalonego w załączniku Nr. 6 do niniejszego rozporządzenia, a wydane w okresie dni 30-tu przed datą wniesienia podania;

c) dwie nienaklejone fotografje.

(4) Wojewódzka władza administracji ogólnej może:

a) zażądać od ubiegającego się o pozwolenie przedstawienia wyciągu z ksiąg meldunkowych albo innego dowodu stwierdzającego, że interesowany stale zamieszkuje lub znajduje się co najmniej dni 30 na obszarze województwa (miasta stołecznego Warszawy);

b) zarządzić zbadanie interesowanego przez urzędowego lekarza.

§ 60. Jeżeli nie zachodzą przeszkody, przewidziane w § 58, wojewódzka władza administracji ogólnej zawezwie interesowanego do uiszczenia opłaty egzaminacyjnej (§ 110) oraz do poddania się egzaminowi w wyznaczonym terminie.

§ 61. (1) Egzamin odbywa się przed komisją egzaminacyjną, w której skład wchodzą wyznaczeni przez wojewodę (Komisarza Rządu m. st. Warszawy) urzędnik wojewódzkiej okręgowej dyrekcji robót publicznych (wydziału robót publicznych, oddziału ruchu ulicznego komisarjatu rządu miasta stołecznego Warszawy), jako przewodniczący i urzędnik wydziału bezpieczeństwa publicznego.

W razie różnicy zdań decyduje głos przewodniczącego.

(2) Potrzebny do egzaminu pojazd powinien być dostarczony przez interesowanego.

§ 62. Interesowany powinien przy egzaminie wykazać się:

a) praktyczną umiejętnością prowadzenia pojazdu;

b) znajomością porządkowych przepisów drogowych, tak ogólnych jak i szczegółowych, obowiązujących na obszarze danego województwa (stołecznego miasta Warszawy);

c) podstawowemi wiadomościami technicznemi o ogólnej konstrukcji pojazdu i o działaniu głównych jego części;

d) umiejętnością obchodzenia się z benzyną i innemi materjałami spalinowemi.

§ 63. (1) Jeżeli wynik egzaminu jest pomyślny, wojewódzka władza administracji ogólnej wydaje pozwolenie (wzór Nr. 7) na prowadzenie:

a) wszelkich pojazdów mechanicznych;

b) wszelkich pojazdów mechanicznych z wyjątkiem motocykli;

c) motocykli z wózkami doczepnemi, lub

d) motocykli bez wózków doczepnych.

(2) Pozwolenie na prowadzenie pojazdów wydane na podstawie niniejszego paragrafu nie uprawnia do prowadzenia pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego.

§ 64. W razie niepomyślnego wyniku egzaminu interesowany ma prawo zdawać egzamin jeszcze dwukrotnie. Przy egzaminie po raz drugi względnie trzeci interesowany może być zwolniony od zdawania egzaminu z tej jego części, w której wykazał dostateczne wiadomości przy poprzednim egzaminie. Termin ponownego egzaminu nie może być wyznaczony wcześniej niż po upływie dni 30 od pierwszego i dni 60 od drugiego egzaminu.

§ 65. W razie niepomyślnego wyniku pierwszego lub drugiego egzaminu, wojewódzka władza administracji ogólnej, nie odmawiając wydania pozwolenia, może z urzędu wyznaczyć ponowny egzamin z zachowaniem terminu podanego w § 64.

§ 66. Posiadający pozwolenie na prowadzenie pojazdów, wymienionych w punktach b), c), albo d) ustępu pierwszego § 63, może uzyskać

pozwolenie na prowadzenie wszelkiego rodzaju pojazdów po złożeniu z pomyślnym wynikiem egzaminu uzupełniającego.

§ 67. (1) Wojskowy, nie posiadający pozwolenia na prowadzenie wojskowych pojazdów, może uzyskać pozwolenie na prowadzenie pojazdów nie wojskowych w trybie przewidzianym w poprzednich paragrafach.

(2) Wojskowy zawodowy lub odbywający obowiązkową czynną służbę wojskową, który posiada pozwolenie na prowadzenie wojskowych pojazdów, może otrzymać pozwolenie na prowadzenie pojazdów, nieprzeznaczonych do użytku publicznego, bez składania egzaminu, po wniesieniu do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej podania z dołączeniem:

a) pozwolenia na prowadzenie wojskowych pojazdów lub uwierzytelnionego odpisu tegoż pozwolenia;

b) dwóch nienaklejonych fotografij;

c) pisemnego pozwolenia swego dowódcy (komendanta, lub kierownika, posiadającego prawa co najmniej dowódcy pułku).

§ 68. Wojskowy zawodowy lub odbywający obowiązkową czynną służbę wojskową, który posiada pozwolenie na prowadzenie wojskowych pojazdów, może otrzymać po zwolnieniu z wojska pozwolenie na prowadzenie pojazdów, nieprzeznaczonych do użytku publicznego, bez składania egzaminu, o ile w ciągu roku od daty zwolnienia z wojska, złoży do właściwej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej podanie z dołączeniem pozwolenia wojskowego lub uwierzytelnionego odpisu tegoż, świadectwa lekarskiego (załącznik Nr. 6), oraz dwóch nienaklejonych fotografij.

§ 69. Pozwolenia na prowadzenie pojazdów nie przeznaczonych do użytku publicznego, są ważne na przeciąg trzech lat od daty wystawienia.

§ 70. (1) W celu uzyskania przedłużenia pozwolenia kierowca powinien przed upływem terminu jego ważności wnieść podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się stałe miejsce jego zamieszkania albo miejsce czasowego pobytu, trwającego co najmniej 30 dni w jednej miejscowości.

(2) Wojewódzka władza administracji ogólnej może zażądać przedstawienia dokumentów, dotyczących miejsca zamieszkania albo czasowego pobytu kierowcy, a w razie wątpliwości co do stanu jego zdrowia, zażądać przedstawienia nowego świadectwa lekarskiego (załącznik Nr. 6) i ewentualnie zarządzić zbadanie go przez lekarza urzędowego.

§ 71. (1) Wojewódzka władza administracji ogólnej odmówi przedłużenia pozwolenia w razie stwierdzenia, że kierowca posiada wady wymienione w punkcie b) § 58.

(2) O ile nie zachodzą przeszkody, przewidziane w ustępie pierwszym, wojewódzka władza administracji ogólnej udziela przedłużenia pozwolenia na okres trzech lat (załącznik Nr. 7).

§ 72. W razie wniesienia podania o przedłużenie pozwolenia po upływie terminu jego ważności, wojewódzka władza administracji ogólnej może zarządzić ponowny egzamin i uzależnić udzielenie przedłużenia od wyniku tego egzaminu.

§ 73. Pozwolenie na prowadzenie pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego nie może być udzielone osobom, które:

a) nie mają ukończonych 21 lat;

b) nie posiadają przynajmniej od roku pozwolenia na prowadzenie pojazdów nieprzeznaczonych do użytku publicznego;

c) służą w wojsku w charakterze wojskowych zawodowych lub odbywają obowiązkową czynną służbę wojskową;

d) nie posiadają kwalifikacyj, dających gwarancję, że zawód kierowcy pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego wykonywać będą bez narażenia na szkodę bezpieczeństwa publicznego.

§ 74. (1) Osoba, która chce uzyskać pozwolenie na prowadzenie pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego, powinna wnieść za pośrednictwem powiatowej władzy administracji ogólnej podanie do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się stałe miejsce jej zamieszkania albo miejsce czasowego pobytu, trwającego co najmniej 30 dni w jednej miejscowości. Do podania powinno być dołączone pozwolenie na prowadzenie pojazdów nieprzeznaczonych do użytku publicznego, albo pozwolenie na prowadzenie wojskowych pojazdów.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej po zebraniu wiadomości o ubiegającym się o pozwolenie, a w szczególności po ustaleniu, czy i za co był karany, oraz czy oddaje się pijaństwu lub innym szkodliwym nałogom, przesyła podanie z własną opinją i wnioskiem do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej.

§ 75. Wojewódzka władza administracji ogólnej może zarządzić zbadanie ubiegającego się o pozwolenie przez lekarza urzędowego i uzależnić udzielenie pozwolenia od złożenia dodatkowego egzaminu w celu wykazania umiejętności jazdy w miejscowościach o większym ruchu ulicznym.

§ 76. Pozwolenia na prowadzenie pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego udziela wojewódzka władza administracji ogólnej według wzoru, ustalonego w załączniku Nr. 8 do niniejszego rozporządzenia, zatrzymując pozwolenie na prowadzenie pojazdów nieprzeznaczonych do użytku publicznego.

§ 77. Pozwolenia na prowadzenie pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego są ważne na przeciąg trzech lat od daty wystawienia. Przedłużenie terminu ważności tych pozwoleń ma być dokonywane co trzy lata w trybie, ustalonym w §§ 70, 71 i 72.

§ 78. (1) Jeżeli po wydaniu pozwolenia na prowadzenie pojazdów zostaną ujawnione albo zajdą okoliczności, które w myśl postanowień niniejszego rozporządzenia powodują odmowę udzielenia pozwolenia, wojewódzka władza administracji ogólnej, która wydała pozwolenie lub udzieliła ostatniego przedłużenia, zarządzi cofnięcie pozwolenia.

(2) Wojewódzka władza administracji ogólnej może również zarządzić cofnięcie pozwolenia na prowadzenie pojazdów nieprzeznaczonych do użytku publicznego, jeżeli zostaną stwierdzone takie okoliczności, które wskazują, że kierowca nie daje gwarancji prowadzenia pojazdu bez narażenia na szkodę bezpieczeństwa publicznego.

(3) Jeśli zostanie stwierdzone, że osoba posiadająca pozwolenie na prowadzenie pojazdów, nieprzeznaczonych lub przeznaczonych do użytku publicznego, dopuściła się przekroczeń mniejszej wagi lub stała się czasowo niezdolną do prowadzenia pojazdu, wojewódzka władza administracji ogólnej, która wydała pozwolenie lub udzieliła ostatniego przedłużenia, może zarządzić czasowe odebranie pozwolenia.

§ 79. Pozwolenie na prowadzenie pojazdów powinno być cofnięte:

a) gdy kierowca spowodował wypadek będąc w stanie nietrzeźwym;

b) jeżeli nie zatrzymał się w razie spowodowanego przez się wypadku z ludźmi i nie przyszedł z pomocą ofiarom wypadku, lub

c) gdy stwierdzono stałą jego niezdolność do prowadzenia pojazdów.

§ 80. O ile dla stwierdzenia okoliczności, uzasadniających cofnięcie albo czasowe odebranie pozwolenia, zachodzi potrzeba sprawdzenia stanu zdrowia kierowcy, wojewódzka władza administracji ogólnej może zarządzić zbadanie go przez lekarza urzędowego. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo do zbadania w oznaczonym terminie powoduje cofnięcie pozwolenia.

§ 81. W razie czasowego odebrania pozwolenia, zwrócenie pozwolenia ma nastąpić po upływie określonego w zarządzeniu terminu, względnie może być uzależnione od powtórnego złożenia egzaminu albo od wypełnienia innych warunków, ustalonych w zarządzeniu, lub wreszcie od wyniku sprawy sądowo-karnej, gdy okoliczności, które spowodowały czasowe odebranie pozwolenia, mają być przedmiotem rozprawy sądowo-karnej.

§ 82. W nagłych wypadkach, gdy względy bezpieczeństwa publicznego tego wymagają, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić tymczasowe odebranie pozwolenia na prowadzenie pojazdów, zarówno przeznaczonych do użytku publicznego, jak i nieprzeznaczonych do tego użytku, obowiązana jest jednak bezzwłocznie donieść o tem zarządzeniu wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która wydała względnie ostatnio przedłużyła pozwolenie. Władza ta może uchylić zarządzenie powiatowej władzy administracji ogólnej albo wydać zarządzenia w myśl § 78.

DZIAŁ SZÓSTY.

Wyścigi pojazdów.

§ 83. (1) Urządzanie wyścigów pojazdów na drogach publicznych bez zezwolenia władz jest wzbronione.

(2) Pozwolenie na urządzenie wyścigów wydaje wojewódzka władza administracji ogólnej po zasięgnięciu opinji zarządów drogowych i powiatowych władz administracji ogólnej.

(3) Pozwolenie na wyścigi pojazdów, mające się odbyć na obszarze kilku województw, wydaje Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

§ 84. Przekroczenie przy wyścigach szybkości ruchu pojazdów, przepisanej w niniejszem rozporządzeniu, może być dozwolone, o ile droga, na której mają się odbyć wyścigi, zostanie na czas wyścigów zamknięta dla ruchu publicznego.

DZIAŁ SIÓDMY.

Pociągi drogowe.

§ 85. (1) W pociągu drogowym obręcze kół każdego wozu przyczepnego powinny być urządzone zgodnie z postanowieniami § 4 niniejszego rozporządzenia.

(2) Używanie przy wozach przyczepnychh urządzeń przeciwślizgowych, jak klamer, łańcuchów, ostróg i t. p. dozwolone jest na drogach o nawierzchni bitej lub brukowanej tylko podczas ślizgawicy lub na śniegu.

§ 86. Gdy pociąg drogowy składa się z pojazdu i wozu doczepnego, niezaopatrzonego we wspornik, lub z większej ilości wozów przyczepnych, wówczas każdy wóz przyczepny powinien posiadać hamulec.

§ 87. (1) Każdy wóz przyczepny pociągu drogowego powinien posiadać w widocznem miejscu tabliczkę metalową z czytelnie podanym ciężarem własnym i największem dopuszczalnem obciążeniem.

(2) Z tyłu ostatniego wozu przyczepnego powinien być umieszczony znak rejestracyjny taki sam, jak tylny znak pojazdu, oraz czerwona latarka.

(3) Od zmroku do świtu oraz podczas silnej mgły, znak ten powinien być oświetlony, a latarka zapalona.

§ 88. Normy szybkości jazdy dla ciężkich pojazdów (§§ 37, 38 i 39) stosują się również i do pociągów drogowych, zależnie od rodzaju obręczy kół pojazdu ciągnącego, jak i wozów przyczepnych. Jednak szybkość ruchu pociągu drogowego nawet przy jednym wozie przyczepnym i całkowitej wadze zespołu mniejszej niż 3.500 kilogramów, nie może przekraczać 40 kilometrów na godzinę.

§ 89. Dla dopuszczenia do ruchu na drogach publicznych pociągu drogowego o dwóch lub większej ilości wozów przyczepnych wymagane jest specjalne pozwolenie.

§ 90. Dla otrzymania specjalnego pozwolenia należy wnieść do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się stałe miejsce postoju pociągu drogowego, podanie z wymienieniem:

a) dróg, po których pociąg ma kursować,

b) całkowitej wagi pojazdu ciągnącego i każdego przyczepnego wozu, złożonej z ciężaru własnego i największego dopuszczalnego obciążenia,

c) ciężaru przypadającego na najbardziej obciążoną oś,

d) szerokości obręczy, średnicy i rodzaju kół zarówno pojazdu ciągnącego, jak i wozów przyczepnych,

e) urządzenia hamulców,

f) największego przewidywanego składu zespołu,

g) zamierzonej szybkości ruchu.

§ 91. (1) Specjalne pozwolenie wydaje właściwa według miejsca stałego postoju pojazdu wojewódzka władza administracji ogólnej po zasięgnięciu, o ile chodzi o drogi nie znajdujące się w zarządzie państwowym, opinji interesowanych zarządów drogowych. Jeżeli pociąg ma kursować na obszarze kilku województw, wspomniane wyżej pozwolenie ma być wydane w porozumieniu z zainteresowanemi wojewódzkiemi władzami administracji ogólnej.

(2) W pozwoleniu należy wymienić drogi, po których pociąg może kursować oraz wyszczególnić warunki, wymagane ze względu na bezpieczeństwo publiczne i ochronę dróg, w szczególności zaś określić największą dopuszczalną szybkość ruchu, oraz liczbę osób niezbędnych dla obsługi pociągu.

§ 92. O ile zostanie stwierdzone, że przepisane warunki nie są przestrzegane lub, że kursowanie pociągu oddziaływa szkodliwie na drogi publiczne, specjalne pozwolenie może być cofnięte zarządzeniem tej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, która je wydała.

DZIAŁ ÓSMY.
Wojskowe pojazdy.

§ 93. Wojskowe pojazdy podlegają przepisom działu drugiego i czwartego niniejszego rozporządzenia, o ile poszczególne paragrafy nie zawierają postanowień odmiennych.

Prócz przepisów działu II i IV mają do wojskowych pojazdów odpowiednie zastosowanie przepisy działu V ze względu na postanowienie § 94 ust. 3. Zob. pozatem odnoszące się do wojska postanowienia §§ 18, 20 ust. 6 lit. c), 53, 57, 67, 68, 73, 74, 107 ust. 1, 110 ust. 2, 119 ust. 2.

§ 94. (1) Dopuszczanie do ruchu wojskowych pojazdów, ustalanie dla nich znaków rejestracyjnych, wydawanie dowodów rejestracyjnych, oraz wydawanie pozwoleń na prowadzenie ich przez wojskowych zawodowych i odbywających obowiązkową czynną służbę wojskową, należy do właściwych władz wojskowych.

(2) W skład komisji egzaminacyjnej dla kierowców wojskowych wchodzi delegat wojewódzkiej władzy administracji ogólnej z głosem decydującym w zakresie znajmości przepisów porządkowych na drogach publicznych.

(3) Pozwolenia wojskowe na prowadzenie pojazdów powinny odpowiadać pozwoleniom przewidzianym w niniejszem rozporządzeniu.

DZIAŁ DZIEWIĄTY.
Międzynarodowy ruch pojazdów.

§ 95. (1) Osoby pragnące korzystać z pojazdu, dopuszczonego do ruchu w Polsce, w jednem z państw, które przystąpiły do międzynarodowej konwencji z dnia 11 października 1909 r., dotyczącej ruchu automobilowego (Dz. U. R. P. z 1923 r. Nr. 86, poz. 668), powinny zaopatrzyć się w międzynarodowe świadectwo drogowe „Certificat International de Route pour La Circulation Temporaire à L'Etranger", według wzoru ustalonego w załącznikach „A" i „B" do wymienionej konwencji.

(2) Międzynarodowe świadectwo drogowe wydaje wojewódzka władza administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu, na mocy nieprzedawnionego dowodu rejestracyjnego pojazdu, oraz pozwolenia na prowadzenie pojazdów.

(3) Międzynarodowe świadectwa drogowe zgodnie z konwencją z dnia 11 października 1909 r. są ważne na przeciąg jednego roku od daty wystawienia.

§ 96. Automobilklub Polski w Warszawie upoważniony jest również do wydawania międzynarodowych świadectw drogowych. Świadectwa te powinny być potwierdzone przez Komisarza Rządu miasta stołecznego Warszawy.

§ 97. (1) Osoby wymienione w § 95 powinny zaopatrzyć pojazd w tablicę z literami „PL" (inicjałem), ustalającemi polską przynależność państwową, według wzoru podanego w punkcie 3 art. 6 konwencji z dnia 11 października 1909 r. i w załączniku „C" do tej konwencji. Tablica ta ma być umieszczona z tyłu pojazdu.

(2) Zabrania się używania tej tablicy przed uzyskaniem międzynarodowego świadectwa drogowego i po upływie terminu jego ważności.

§ 98. W międzynarodowym ruchu pojazdów przynależność państwową oznacza się następującemi literami (inicjałami):

Austrja — „A", Belgja — „B", Wielka Brytanja — „GB", Bułgarja — „BG", Czechosłowacja — „CS", Danja — „DK", Estonja — „EW", Francja — „F", Finlandja — „SF", Wolne miasto Gdańsk — „DA", Grecja — „GR", Hiszpanja — „E", Holandja — „NL", Indje — „BI", Irlandja — „SE", Jugosławja „SHS", Lichtenstein — „FL", Litwa — „LT", Luksemburg — „L", Łotwa — „LR", Monaco — „MC", Niemcy — „D", Norwegja — „N", Polska — „PL", Portugalja — „P", Rumunja — „RM", Zagłębie Sarry — „SA", Szwajcarja — „CH", Szwecja— „S", Turcja — „TR", Węgry — „H", Włochy — „I", Związek Soc. Rep. Rad — „SU".

§ 99. Osoby pragnące korzystać z pojazdów, dopuszczonych do ruchu w jednem z państw, które przystąpiły do międzynarodowej konwencji, dotyczącej ruchu automobilowego, mogą używać tych pojazdów na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej, o ile posiadają prawidłowo wystawione i nieprzedawnione międzynarodowe świadectwo drogowe, o ile odnośne pojazdy są zaopatrzone w znaki rejestracyjne państwa, z którego pochodzą, i w umieszczoną z tyłu pojazdu tablicę z literami ustalającemi ich przynależność państwową (inicjał). Tablica ta od zmroku do świtu i podczas silnej mgły powinna być oświetlona.

§ 100. (1) Czas używania pojazdu dopuszczonego do ruchu na podstawie § 99 ogranicza się terminem ważności międzynarodowego świadectwa drogowego.

(2) Przy wjeździe i wyjeździe oraz w czasie ruchu w granicach Rzeczypospolitej Polskiej międzynarodowe świadectwo drogowe powinno być okazywane na każde żądanie funkcjonarjuszów służby celnej i drogowej, tudzież policji państwowej i urzędów gminnych.

§ 101. (1) Zgodnie z postanowieniami art. 3 międzynarodowej konwencji, dotyczącej ruchu automobilowego, w razie stwierdzenia, że pojazd przybywający z zagranicy nie odpowiada warunkom wyszczególnionym w art. 1 konwencji, wojewódzka władza administracji ogólnej, w której okręgu stwierdzono powyższe braki, może odmówić uznania międzynarodowego świadectwa drogowego i zabronić używania pojazdu.

(2) Również w razie stwierdzenia, że kierowca pojazdu przybywającego z zagranicy nie posiada warunków, wyszczególnionych w art. 2 konwencji lub że właściciel albo kierowca pojazdu nie posiadają przynależności państwowej jednego z państw, które przystąpiły do międzynarodowej konwencji, dotyczącej ruchu automobilowego, — wojewódzka władza administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stwierdzenia powyższych braków, może odmówić uznania międzynarodowego świadectwa drogowego.

(3) Władza, która odmówiła uznania międzynarodowego świadectwa drogowego, powinna zawiadomić o odmowie wszystkie wojewódzkie władze administracji ogólnej.

§ 102. (1) Przed zarejestrowaniem pojazdu, który przybył z zagranicy bez międzynarodowego świadectwa drogowego wolno go użyć na przeciąg najwyżej dwunastu godzin jedynie dla dojazdu do najbliższego miasta wo-

jewódzkiego na podstawie kwitu urzędu celnego i pisemnego stwierdzenia przez policję terminu wjazdu.

(2) Kwit powyższy należy okazywać na żądanie funkcjonarjuszów służby drogowej tudzież policji państwowej i urzędów gminnych.

DZIAŁ DZIESIĄTY.
Opłaty.

§ 103. Tytułem zwrotu kosztów, związanych z badaniem typów i rejestracją pojazdów, oraz z egzaminami, interesowani obowiązani są uiścić opłaty w wysokości ustalonej w następnych paragrafach.

§ 104. (1) Opłaty za rejestrację i oględziny poszczególnych pojazdów wynoszą:

Rodzaj pojazdu	Opłaty za każde 100 kilogramów wagi w stanie gotowym do drogi bez ładunku
Samochody osobowe	16 złotych
Autobusy	8 „
Motocykle	8 „
Inne pojazdy	2 złote

(2) Za badanie w myśl § 25 pojazdów przeznaczonych do użytku publicznego, za ponowne badanie pojazdów w wypadkach, przewidzianych w ustępie trzecim § 28 oraz za badanie pojazdów na podstawie § 30, w tym ostatnim wypadku, o ile zostaną stwierdzone w pojeździe braki wskazane w ustępie drugim § 30, będzie pobierane 30% stawek opłat rejestracyjnych, wyszczególnionych w ustępie pierwszym.

§ 105. Za zarejestrowanie pojazdu w nowem miejscu stałego postoju pojazdu w myśl § 29 opłata wynosi 20% stawek, wyszczególnionych w ustępie pierwszym § 104.

§ 106. Pobrane opłaty rejestracyjne nie podlegają zwrotowi w razie odmowy zarejestrowania pojazdu.

§ 107. (1) Od obowiązku uiszczania opłat, ustalonych w §§ 104 i 105, zwolnione są urzędy państwowe i związki samorządowe, te ostatnie jednak tylko w odniesieniu do pojazdów, które są używane do celów publicznych i o ile użytkowanie ich nie odbywa się na zasadach handlowych.

(2) Nadto wojewódzkie władze administracji ogólnej w poszczególnych wypadkach mogą zwalniać od uiszczania opłat rejestracyjnych instytucje o charakterze społecznym, korzystające z zapomóg państwowych, o ile chodzi o pojazdy używane dla celów publicznych — i o ile użytkowanie ich nie odbywa się na zasadach handlowych. Minister Robót Publicznych może zwalniać od uiszczania opłat kierowników państwowych zarządów drogowych.

§ 108. Opłaty za badanie w myśl § 15 typów pojazdów zbudowanych w kraju, pobierane są według norm wskazanych w § 104 z tem, że jeżeli do zbadania dostarczono tylko podwozie, to wagę tego podwozia przyjmuje się za wagę pojazdu.

§ 109. (1) Opłata za korzystanie z jednej pary znaków próbnych (§ 32) wynosi:

w okresie czasu do 3 dni . . . . . 5 złotych
„ „ „ „ 7 dni . . . . . 15 „
„ „ „ „ 30 dni . . . . . 45 „

za każdy dzień ponad 30 dni — 1 zł. 50 gr.

Za korzystanie ze znaków próbnych na okres do 3 dni dla koniecznych przejazdów, związanych z rejestracją, nie pobiera się opłaty.

§ 110. (1) Opłata za egzamin przed komisją egzaminacyjną, przewidzianą w § 61, wynosi 20 złotych. Interesowani powinni uiścić taką samą opłatę przed każdym ponownym lub dodatkowym egzaminem.

(2) Funkcjonarjusze państwowi, przystępujący z polecenia swej władzy służbowej do egzaminu w celu uzyskania pozwolenia na prowadzenie pojazdów, są zwolnieni od opłat egzaminacyjnych wymienionych powyżej w ustępie pierwszym.

DZIAŁ JEDENASTY.

Odwołania i odpowiedzialność.

§ 111. Od orzeczeń i zarządzeń władz administracyjnych, wydanych na podstawie przepisów niniejszego rozporządzenia, służy odwołanie w myśl przepisów obowiązujących o środkach prawnych od orzeczeń władz administracyjnych.

§ 112. Winni przekroczenia przepisów niniejszego rozporządzenia będą karani w myśl postanowień rodziału IV ustawy z dnia 7 października 1921 r. o przepisachh porządkowych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 656) i w trybie przez tę ustawę przewidzianym.

DZIAŁ DWUNASTY.

Ewidencja pojazdów i kierowców.

§ 113. Wojewódzkie władze administracji ogólnej powinny prowadzić księgi zarejestrowanych pojazdów i kierowców.

§ 114. Wojewódzkie władze administracji ogólnej powinny zawiadamiać komisarjat rządu miasta stołecznego Warszawy o każdem udzieleniu, przedłużeniu, odmówieniu udzielenia, czasowem odebraniu oraz cofnięciu pozwolenia na prowadzenie pojazdów, podając imię, nazwisko, rok urodzenia i adres kierowcy względnie osoby, której odmówiono udzielenia pozwolenia, oraz imiona jego rodziców, tudzież rodzaj i numer pozwolenia.

§ 115. Komisarjat rządu miasta stołecznego Warszawy powinien prowadzić wykaz osób, którym od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia udzielono, przedłużono, odmówiono, czasowo odebrano lub cofnięto pozwolenie na prowadzenie pojazdów na obszarze całej Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 116. Władze administracyjne obowiązane są zawiadamiać komisarjat rządu miasta stołecznego Warszawy o każdym wypadku ukarania kierowców pojazdów, podając imię, nazwisko, adres i rok urodzenia kierowcy, imiona jego rodziców oraz przepis naruszony i wymiar kary.

§ 117. Komisarjat rządu miasta stołecznego Warszawy powinien prowadzić wykaz kierowców pojazdów, którzy zostali ukarani w drodze sądowej lub administracyjnej.

§ 118. Zebrane w ciągu miesiąca dane, dotyczące czasowego odebrania oraz cofnięcia pozwoleń na prowadzenie pojazdów (§ 114), komisarjat rządu miasta stołecznego Warszawy powinien rozsyłać w ciągu pierwszych pięciu dni następnego miesiąca wszystkim wojewódzkim władzom administracji ogólnej.

DZIAŁ TRZYNASTY.

Przepisy przechodnie.

§ 119. (1) Pojazdy i wozy przyczepne pociągów drogowych, dopuszczone przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia do ruchu na drogach publicznych, powinny być przystosowane do wymagań, zawartych w ustępie pierwszym § 4 i w ustępie drugim § 10 niniejszego rozporządzenia, w ciągu sześciu miesięcy od wejścia jego w życie.

(2) Minister Spraw Wojskowych zarządzi dostosowanie wojskowych pojazdów do wymagań przewidzianych w dziale drugim.

§ 120. (1) Pozwolenia na kursowanie pojazdów wydane przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia powinny być zamienione w okresie trzech miesięcy po wejściu w życie rozporządzenia na dowody rejetracyjne według wzoru ustalonego w załączniku Nr. 2.

(2) W celu zamiany dotychczasowych pozwoleń na dowody rejestracyjne przewidziane w niniejszem rozporządzeniu, interesowani obowiązani są w terminie, określonym w ustępie pierwszym, zgłosić się do wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, w której okręgu znajduje się miejsce stałego postoju pojazdu, a na żądanie tej władzy — przedstawić pojazd do technicznego zbadania.

§ 121. (1) Pozwolenia na prowadzenie pojazdów wydane przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia powinny być zamienione w okresie do sześciu miesięcy na nowe odpowiednie pozwolenia na prowadzenie pojazdów według wzorów ustalonych w załącznikach (Nr. 6 i 7).

(2) W celu zamiany pozwoleń interesowani obowiązani są w terminie określonym w ustępie pierwszym zgłosić się do wojewódzkich władz administracji ogólnej, które wydały poprzednie pozwolenia lub w których okręgu znajduje się ich miejsce stałego zamieszkania, albo pobytu trwającego co najmniej 30 dni w jednej miejscowości.

(3) Interesowani powinni złożyć:

a) dwie nienaklejone fotografje,

b) świadectwo lekarskie, w razie, gdy pozwolenie na prowadzenie pojazdów było wydane przed 1 stycznia 1925 r.

(4) Nowe pozwolenia mają być wydawane bez poddawania kierowców ponownemu egzaminowi.

§ 122. Do czasu zorganizowania przy komisarjacie rządu miasta stołecznego Warszawy centrali ewidencyjnej kierowców pojazdów mechanicznych zawiadomienia przewidziane w § 114 powinny być rozsyłane do wszystkich wojewódzkich władz administracji ogólnej i do komisarjatu rządu miasta stołecznego Warszawy.

§ 123. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie trzydziestego dnia po jego ogłoszeniu.

(2) Z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc przepisy dotychczasowe, dotyczące przedmiotów unormowanych w niniejszem rozporządzeniu, a w szczególności:

a) rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 lipca 1922 r. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 587),

b) rozporządzenie Ministrów Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 18 października 1924 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z dnia 6 lipca 1922 r. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 97, poz. 902),

c) rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 25 listopada 1924 r. o zmianie § 23 i § 25 rozporządzenia z dnia 6 lipca 1922 r. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 951).

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 41 z dn. 30 marca 1928 r. — weszło ono zatem w życie dnia 29 kwietnia 1928 r.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH

Załącznik Nr. 1.

Wzór do § 15.

Nr._____

(Str. 1)

Zaświadczenie o dopuszczalności typu pojazdu mechanicznego, stwierdzające, że poniżej opisany pojazd mechaniczny oraz wszystkie dalsze pojazdy tego samego typu, mogą być dopuszczone do ruchu na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie zbadania własności typu zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 27 stycznia 1928 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 396).

1) Nazwa i adres fabryki (wytwórni) wytwarzającej typ, względnie nazwisko i adres zastępcy wytwórcy oraz fabryczny znak typu (nazwa modelu).

(Str. 2)

2) Techniczny opis typu	
a) ogólny opis typu	
b) źródło siły i system silnika	
c) 1) ilość cylindrów 2) średnica cylindrów 3) skok tłoka 4) największa ilość obrotów na minutę 5) moc silnika w koniach mechanicznych	
d) 1) opis przyrządów zapalających i ochładzających przy silnikach spalinowych 2) opis urządzeń do wytwarzania pary przy silnikach parowych 3) opis akumulatorów lub dynamo-maszyny przy silnikach elektrycznych	

(*Dalszy ciąg str. 2*)

e) 1) opis przeniesienia siły 2) przyrządy rozruchowe 3) ilość biegów 4) opis urządzeń do kierowania	
f) 1) opis hamulców 2) ilość hamulców 3) rodzaj hamulców	
g) 1) przyrządy oświetlające 2) przyrządy sygnałowe	

(*str. 3*)

h) 1) największa długość pojazdu (podwozia) 2) największa szerokość 3) największa wysokość 4) rozstaw osi 5) ilość kół 6) rozstaw kół 7) rodzaj kół 8) rodzaj ogumienia (obręczy) 9) wymiary kół 10) ciężar własny pojazdu 11) nośność pojazdu, ilość miejsc	
i) 1) ilość kół napędnych 2) ciężar przypadający na koła zaopatrzone w hamulce 3) ciśnienie przypadające na 1 cm. bieżący szerokości obręczy przy pełnem obciążeniu.	

wzór do § 16
na odpisach zaświadczenia

Fabryka (wytwórnia) lub jej zastępca_____ niniejszem stwierdza, że pojazd z silnikiem Nr._____ o podwoziu Nr._____ noszący w serji typu Nr._____ w zupełności zgodny jest z typem_____ dopuszczonym do ruchu na
(fabryczny znak typu)
drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej na mocy zaświadczenia o dopuszczalności typu pojazdu mechanicznego z dnia_____ 19____ r. Nr._____ i we wszystkich szczegółach odpowiada postanowieniom rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 27 stycznia 1928 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 396).

Data Podpis

(*Str. 4*)

Miejsce na legalizację i odpisy tłumaczeń.

Załącznik Nr 2.
Wzór do § 19.

(wymiar 10 × 15 cm.)

Godło Państwa
(tłoczone
bez napisu)

(Ceratowa czarna okładka dowodu rejestracyjnego).

Na kolorowej kartce, naklejonej na odwrocie okładki.

Ważniejsze obowiązki posiadacza dowodu rejestracyjnego.

1) Przedstawić powiatowej władzy administracji ogólnej (starostwo, magistrat, Komisarjat Rządu) dowód rejestracyjny w ciągu dni 14 po jego otrzymaniu.

2) Zawiadamiać tę władzę w ciągu dni 14 o zmianie danych zamieszczonych w dowodzie rejestracyjnym dotyczących: konstrukcji, przeznaczenia, stałego miejsca postoju, adresu właściciela i zawiadamiać o zmianach właściciela pojazdu.

3) Przerejestrować pojazd w ciągu dni 14 w razie przeniesienia miejsca postoju do innego województwa.

4) Przedłużyć w urzędzie wojewódzkim we właściwym terminie ważność dowodu rejestracyjnego.

5) Zawiadomić w ciągu dni 14 powiatową władzę administracji ogólnej o uzyskaniu przedłużenia.

6) W razie zarządzenia poboru zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr, 98, poz. 859), dostarczyć pojazd do Komisji poborowej wraz z narzędziami, częściami zamiennemi, akcesorjami, gumami, zapasem benzyny i smarów, co najmniej na odległość 150 km., w razie gdy pojazd należy do kategorji, powołanej do poboru (patrz dowód rejestracyjny str. 19 — 22).

7) W razie pobrania pojazdu zastosować się do zarządzeń władz wojskowych, a w szczególności doprowadzić pojazd do miejsca wskazanego przez przewodniczącego Komisji poborowej.

Str. 1.

Województwo_____ O. D. R. P.

Godło Państwa
z napisem
Rzeczpospolita Polska

(stronice od 1—18 na białym papierze, str. 19—28 na kolorowym papierze — żółtym lub różowym).

DOWÓD

rejestracyjny pojazdu mechanicznego

ważny do dnia_____ 19__ r.

dnia_____

Pieczęć

podpis

Przedstawiono w _____
(powiatowa władza administracji ogólnej)

dnia_____

Pieczęć

podpis

Przedłużenia ważności na stron. 8, 9, 10 i 11.

Str. 2.

Nr. rejestracyjny

Zmiany numeru rejestracyjnego

Pojazd mechaniczny.

Rodzaj .....

Marka .....

Rodzaje pojazdów mechanicznych:

1) osobowe (do 7 osób włącznie), 2) półciężarowe (do $1^1/_2$ ton.), 3) ciężarowe, 4) sanitarne, 5) cysterny, 6) specjalne, 7) autobusy, 8) pociągi drogowe (zespół pojazdu mechanicznego i jednego lub kilku przyczepnych wozów dwu lub czterokołowych), 9) motocykle z wózkiem doczepnym, 10) motocykle bez wózka doczepnego.

Właściciel pojazdu mechanicznego i miejsce stałego postoju pojazdu.

Nazwisko i imię właściciela pojazdu, nazwa urzędu lub firmy	Miejsce zamieszkania właściciela pojazdu	Stałe miejsce postoju (powiat, gmina, miejscowość, ulica, nr. domu)
Dalsze zmiany		

Str. 5, 6 i 7.

Właściciel pojazdu mechanicznego i miejsce stałego postoju pojazdu.

Nazwisko i imię właściciela pojazdu, nazwa urzędu lub firmy	Miejsce zamieszkania właściciela pojazdu	Stałe miejsce postoju (powiat, gmina, miejscowość, ulica, nr. domu).

Str. 8, 9, 10 i 11.

Zaświadczenia o przedłużeniu dowodu rejestracyjnego.

Województwo _____ O. D. R. P.

Ważność dowodu rejestracyjnego przedłużono

do dnia _____

Dnia _____

Pieczęć

podpis

Przedstawiono w _____

(Powiatowa władza administracji ogólnej).

Dnia _____

Pieczęć

podpis

Województwo _____ O. D. R. P.

Ważność dowodu rejestracyjnego przedłużono

do dnia _____

Dnia _____

Pieczęć

podpis

Przedstawiono w _____

(Powiatowa władza administracji ogólnej).

Dnia _____

Pieczęć

podpis

Opis pojazdu mechanicznego.

1) Rodzaj pojazdu _____
2) Marka (nazwa fabryki) _____
3) Model (typ podwozia, serja) _____
4) Rodzaj silnika _____
5) Nr. silnika _____
6) Nr. podwozia _____
7) Przeznaczenie pojazdu _____
8) Rodzaj nadwozia _____
9) Tonaż albo ilość osób _____
10) Rok fabrykacji (o ile jest wiadomy) _____
11) Ilość cylindrów (l) _____
12) Średnica cylindrów (d) _____
13) Skok tłoka (s) _____
14) Moc silnika w K. M. (koniach mechanicznych) _____
    a) według wzoru 0,003 ld^2s gdzie l — oznacza ilość cylindrów, d — średnicę cylindrów w centymetrach, s — skok tłoka w centymetrach;
    b) przy _____ obrotach na minutę normalnych dla danej serji.

15) Ilość hamulców _____
16) Rodzaj napędu _____
17) Ilość biegów _____
18) Pojemność zbiorników
    a) benzyny _____
    b) oleju _____
    c) wody _____
19) Instalacja oświetleniowa _____
20) „ rozruchowa _____
21) Rozstaw osi _____
22) Ilość kół _____
23) Rozstaw kół _____
24) Rodzaj kół _____
25) Rodzaj obręczy (ogumienia) _____
26) Rozmiar gum: przednie _____ tylne _____
27) Wymiary pojazdu mechanicznego _____
    a) długość _____
    b) szerokość _____
    c) wysokość _____

28) Ciężar własny pojazdu mechanicznego w kg.____

29) Ciśnienie przypadające na tylną oś_____ kg. i na 1 cm. bieżący szerokości obręczy_____ kg. (jeżeli całkowity ciężar pojazdu składający się z wagi własnej i największego dopuszczalnego obciążenia przekracza 3.500 kg.).

30) Specjalne urządzenia.

podpis

Pieczęć

Urząd Wojewódzki_____ O. D. R. P.

Dnia_____ 19__ r.

Notatki, odnoszące się do zmian zaszłych w konstrukcji i przeznaczeniu pojazdu.

Str. 17 i 18

Notatki o wydaniu międzynarodowych świadectw drogowych.

Międzynarodowe świadectwo drogowe wydano przez

(nazwa urzędu lub stowarzyszenia)

na okres od dnia ..... do dnia ..... 19.. r.

Dnia .....

Pieczęć

podpis

Międzynarodowe świadectwo drogowe wydano przez

(nazwa urzędu lub stowarzyszenia)

na okres od dnia ..... do dnia ..... 19.. r.

Dnia .....

Pieczęć

podpis

Str. 19.

Pierwsze orzeczenie o zdatności pojazdu mechanicznego dla celów wojskowych.

Pojazd zaliczony do kategorji: .....

Dnia .....

Pieczęć

podpis

Pojazd zwolniony .....

Dnia .....

Pieczęć

podpis

(tylko zwolnienia ustawowe)

Str. 20, 21 i 22.

Dalsze oceny zdatności dla celów wojskowych.

Dnia _____ 19____ r.

Kategorja: _____

Pieczęć

podpis

Dnia _____ 19____ r.

Kategorja: _____

Pieczęć

podpis

Str. 23.

Orzeczenie Komisji Poborowej.

Pojazd mechaniczny wymieniony w niniejszym dowodzie pobrany

Dnia _____ 19____ r.

przez Komisję Poborową Nr. _____

D O K Nr. _____

za cenę _____ zł.

słownie _____ zł.

Pieczęć

podpis

Str. 24, 25 i 26.

Przydział pojazdu mechanicznego do formacji wojskowej w razie pobrania i późniejsze zmiany.

Str. 27, 28, 29, 30, 31 i 32.

(Puste białe kartki zapasowe).

Załącznik Nr. 3.
Wzór do § 21.

Obowiązujące wymiary znaków rejestracyjnych.

	Przedni znak mm.	Tylny znak mm.	Tylny znak dla motocykli z wózkami mm.
Wysokość liter	100	75	60
Wysokość cyfr	100	105	60
Szerokość liter	65	90	65
Szerokość cyfr	50	60	40
Jednostajna grubość linji liter i cyfr	13	15	10
Odległość między oddzielnemi cyframi lub literami i od ramki	13	15	10
Cyfry winny być zestawione grupami tak, aby odległość między grupą trzech ostatnich cyfr i poprzedzającemi cyframi wynosiła	40	45	30
Wysokość i długość poziomej kreski dla oddzielenia liter i cyfr	13	—	—
Grubość ramki	10	10	10
Wysokość znaku z ramką	145	245	190
Długość znaku z ramką	555	440	300

Załącznik Nr.
Wzór § 32.

Na zwykłym papierze.
Szerokość 16 cm. wysokość 12 cm.

Str. 1.

Ważne do dn. _____

Urząd Wojewódzki _____
Okr. Dyr. Rob. Publ.

Pozwolenie

na kursowanie po drogach publicznych _____
(wyszczególnienie pojazdu)
opatrzonego znakiem próbnym,

_____

_____

P. R. _____

_____

_____

wydane p. _____ na następujących warunkach:

_____

_____

_____

_____

_____

M. P. Podpis władzy

_____

miejsce i data

Niniejsze pozwolenie wraz z tablicami próbnemi winno być w terminie zwrócone pod karą grzywny.

Załącznik Nr 5

Wzór do § 34.

Książka wyjazdów z numerami próbnemi garażu _____

Nr. porządkowy wyjazdu	Data	Nr. próbny	Marka pojazdu i Nr. silnika	Imię i nazwisko kierowcy oraz Nr. jego pozwolenia na kierowanie	Godziny		Uwagi
					wyjazdu	powrotu	

Załącznik Nr 6.

Wzór do § 59.

(Str. 1)

ŚWIADECTWO LEKARSKIE

lekarza _____ zamieszkałego w _____,

ul. _____ Nr. _____ o zdolności fizycznej p. _____

_____ urodzonego dnia _____ zamieszkałego _____ z zawodu _____ do kierowania pojazdami mechanicznemi (tożsamość osoby stwierdzono na podstawie _____).

(Dalszy ciąg str. 1).

Pytanie: Odpowiedź:

A) Oświadczenia badanego

Czy badany nie cierpi na: drgawki, padaczkę (epilepsja), zawroty głowy (vertigo), kurcz twarzowy (tic convulsif), kurczowe kręcenie głową (tic rotatoire), ślepotę zmierzchową (hemeralopia), czy nie używa narkotyków i czy nie nadużywa alkoholu? (upija się).

Podpis badanego

B) Oględziny:

1. Czy ruchy głową i tułowiem są dokładne i dostatecznie szybkie?

2. a) czy siła i sprawność mięśni kończyn górnych i dolnych jest dostateczna?
   b) czy ruchy ścięgien w tychże kończynach są swobodne?
   c) czy ruchy w stawach tychże kończyn są swobodne?

(Str. 2).

   d) czy niema skróceń kończyny lub braku części kończyny (np. palców)?

3. a) siła wzroku: oko prawe
   bez korekcji =
   z korekcją =
   oko lewe
   bez korekcji =
   z korekcją =
   b) czy pole widzenia nie jest ścieśnione?
   c) czy niema zezu lub porażeń mięśni oka?
   d) czy istnieje ślepota zmierzchowa?
   e) czy istnieją inne wady lub choroby oczu i ich osłon?

4. Słyszy szept:
   uchem prawem z odległości m.
   uchem lewem z odległości m.

5. Czy są objawy:
   a) nerwicy wyższego stopnia (neurasthenia)?
   b) paraliżu postępowego (paralysis progressiva)?
   c) innych chorób umysłowych?
   d) wiądu (tabes)?
   e) innych chorób rdzenia kręgowego?
   f) padaczki (epilepsja)?
   g) zawrotu głowy (vertigo)?
   h) czy odruchy są prawidłowe?
   i) czy niema opóźnienia ruchów zwrotnych?
   j) czy zmysł czucia i władza czucia są prawidłowe?
   k) ewentualnie czy i dlaczego zachodzi potrzeba przeprowadzenia badań psychotechnicznych?

(Str. 3).

6. Czy są objawy: a) używania narkotyków i jakich? b) nadużywania alkoholu?	
7. Czy istnieją u badanego inne choroby, któreby podczas jazdy mogły zagrażać bezpieczeństwu publicznemu?	
8. Czy istnieją u badanego choroby, co do których spodziewać się należy, że pogorszą stan zdrowia badanego przy wykonywaniu przez niego pracy kierowcy samochodowego? jakie?	
9. Czy badanego ostrzeżono o tem?	
10. Czy badany może kierować pojazdem mechanicznym?	
11. Uwaga.	

Podpis lekarza

Dnia_____ 19____ r.

Załącznik Nr. 7.
Wzór do § 63.

Na zielonym twardym papierze.
Szerokość 8 cm., wysokość 12 cm.

Str. 1.

Urząd Wojewódzki_____ Ważne do dnia_____
(Okr. Dyr. Rob. Publ.)

POZWOLENIE

Nr. [redacted]

na prowadzenie na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej_____

_____, z wyjątkiem pojazdów prze-
(wyszczególnienie rodzaju pojazdów mechanicznych)
znaczonych do użytku publicznego, wydane Panu_____

zamieszkałemu w_____ ul_____ Nr.____

Str. 2.

Własnoręczny podpis posiadacza pozwolenia

Fotografja

M. P.

Str. 3.

Ważność pozwolenia przedłużono do dnia_____

Str. 4.

Zmiany adresu.

Załącznik Nr. 8.

Wzór do § 76.

Na czerwonym twardym papierze.
Szerokość 8 cm., wysokość 12 cm.

Str. 1.

Urząd Wojewódzki_____ Ważne do dnia_____
(Okr. Dyr. Rob. Publ.)

POZWOLENIE

Nr. 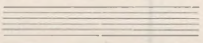

na prowadzenie na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej_____

_____ nie wyłączając pojazdów
(wyszczególnienie rodzaju pojazdów mechanicznych)

przeznaczonych do użytku publicznego, wydane Panu_____

zamieszkałemu w_____ ul._____ Nr.____

Str. 2.

Własnoręczny podpis posiadacza pozwolenia

Fotografja

M. P.

Str. 3.

Ważność pozwolenia przedłużono do dnia_____

Str. 4.

Zmiany adresu.

DZIAŁ VII.

ASYSTENCJA WOJSKOWA.

Str. 2.

Własnoręczny podpis posiadacza pozwolenia

Fotografia

M. P.

Str. 3.

Ważność pozwolenia przedłużono do dnia

Str. 4.

Zmiany adresu

Załącznik Nr. 8.
Wzór do § 76.

Na czerwonym twardym papierze.
Szerokość 8 cm., wysokość 12 cm.

DZIAŁ VII.

ASYSTENCJA WOJSKOWA

Urząd Wojewódzki
(Okr. Dyr. Roś. ...)

POZWOLENIE

Nr

na prowadzenie na drogach publicznych Rzeczypospolitej Polskiej

nie wyłączając pojazdów

przeznaczonych do użytku publicznego, wydane Panu

zamieszkałemu w ul. Nr.

Str. 2.

Własnoręczny podpis posiadacza pozwolenia

Fotografia

M. P.

Str. 3.

Ważność pozwolenia przedłużono do dnia

Str. 4.

Zmiany adresu

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 2 stycznia 1919 r. o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych (Dz. Pr. P. P. Nr. 1 poz. 80).
2. Przepisy art. 8, 651 i 652 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. zawierającego kodeks postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313).
3. Przepisy art. 19, 34 i 35 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego (Dz. Pr. P. P. Nr. 35 poz. 276) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
   a) rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 895),
   b) rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 264).
5. Przepisy § § 18 — 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 15-go czerwca 1929 r. zawierającego regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 352).
6. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Przepisy o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym z dn. 23 listopada 1925 r. (Regulamin służby wewnętrznej Cz. VIII).

1.

DEKRET NACZELNIKA PAŃSTWA

o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych.

(Dz. Pr. P. P. Nr. 1 poz. 80).

Art. 1. Minister Spraw Wewnętrznych czuwa nad utrzymaniem ładu i porządku w Państwie. W wypadkach szczególnych, gdy porządek publiczny okaże się niedostatecznie zabezpieczonym przez podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych organy, może być użyte wojsko.

Art. 2. We wskazanych w art. 1 wypadkach występuje wojsko na żądanie Ministra Spraw Wewnętrznych, który uprawnienia swe w tym względzie przelać może na podwładne sobie organy za wiedzą Rady Ministrów.

Wedle art. 7 rozp. wykonawczego Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. do ustawy tymczasowej z dn. 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 490) wojewoda zabezpiecza spokój i bezpieczeństwo publiczne, w powierzonem mu województwie. Wojewoda decyduje o użyciu oddziałów policji jednego powiatu w granicach drugiego i o przesunięciu rezerw. W wypadkach wyjątkowych, gdy siły i środki władzy cywilnej okażą się niewystarczającemi, wojewoda może zażądać pomocy wojska.

Zob. również art. 24 i 65 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 86).

Art. 3. Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Spraw Wojskowych wypracują szczegółowe przepisy, określające sposób użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego i przedłożą je do zatwierdzenia Rady Ministrów.

Zob. rozp. Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 276) umieszczone w niniejszym dziale I. p. 4.

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem dzisiejszym.

Dan w Warszawie, dn. 2 stycznia 1919 roku.

2.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 19 marca 1928 r.
Kodeks postępowania karnego.

(Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam, co następuje:

PRZEPISY OGÓLNE.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 8. § 1. Władze państwowe cywilne i wojskowe, jakoteż władze samorządowe, są obowiązane do udzielania pomocy sądom i prokuratorom.
§ 2. W szczególności policja wykonywa w zakresie ścigania przestępstw polecenia sądu i prokuratora.
§ 3. Sąd lub prokurator może bezpośrednio zwracać się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 651. Wykonanie kodeksu postępowania karnego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Zob. rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 352) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5.

Art. 652. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie równocześnie z przepisami, wprowadzającemi kodeks postępowania karnego, z dniem 1 lipca 1929 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 19 marca 1928 r.
o postępowaniu doraźnem.

(Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78 poz. 443) postanawiam co następuje:

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 19. Na czas trwania posiedzeń sądowych, właściwa władza administracyjna wyśle na żądanie przewodniczącego oddział policji państwowej dla ochrony sądu, utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, oraz wykonania w powyższym zakresie zarządzeń sądu. Jeśli organa policji państwowej, które mogą być użyte w miejscu urzędowania wydziału

sądu okręgowego, prowadzącego postępowanie doraźne, nie wystarczają do zapewnienia bezpieczeństwa sądu, należy zwrócić się do najbliższej władzy wojskowej o odpowiednią asystencję wojskową.

Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 352) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5, w szczególności zaś § 20 tego rozporządzenia.

— — — — — — — — — — — — — — —

Art. 34. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Sprawiedliwości i Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 35. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1929 r.

4.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 18 kwietnia 1919 r.

o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego.

(Dz. Pr. P. P. Nr. 35 poz. 276).

Na zasadzie art. 3-go dekretu z dnia 2 stycznia 1919 r. Dz. Pr. Nr. 1 poz. 80 o używaniu wojska w wypadkach wyjątkowych Rada Ministrów zatwierdza następujące przepisy, określające sposób użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publiczngo.

I. Zasady ogólne.

Art. 1. Wojsko do pomocy władzom cywilnym może być wezwane tylko w ostateczności, gdy siły i środki władzy cywilnej okażą się niewystarczającemi i tylko w wypadkach następujących:

1) dla celów zapobiegawczych i ratowniczych podczas klęsk żywiołowych;

2) dla uprzedzenia lub stłumienia zbiorowych aktów gwałtu publicznego, zbrojnych wystąpień przeciw Państwu, bezpieczeństwu życia i całości mienia obywateli.

3) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach administracyjnych lub sądowych.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 2, oraz rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z tejże daty (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3 dotyczące żądania asystencji przez sądy.
Ponadto zob. art. 7 rozp. wykonawczego Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. do ustawy tymczasowej z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 490 — art. 24 i 65 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 86), — art. 8 i 50 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 342) umieszczonego w dziale XXVI, — art. 69 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 sierpnia 1927 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 687), umieszczonego w dziale XXIII l. p. 4, — oraz art. 15 rozp. Prezydenta Rze-

czypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 307), umieszczonego w dziale III l. p. 6.

Wedle § 5 rozporządzenia Ministra Komunikacji, wydanego w porozumieniu z ministrami: spraw wojskowych, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 15 lipca 1929 r. o zarządzeniu wylądowania lub wstrzymania odlotu statków powietrznych (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 445) umieszczonego w dziale VI l. p. 10 — jeżeli obcy statek powietrzny nie zastosuje się do zarządzenia wylądowania, organa służby bezpieczeństwa publicznego, lub pełniące służbę ochrony granicy, albo też zawiadowca portu lotniczego, są obowiązani zawiadomić natychmiast drogą najkrótszą najbliższą władzę wojskową, która ma prawo zmusić statek powietrzny do wylądowania wszelkiemi środkami, znajdującemi się w jej posiadaniu.

Art. 2. Wzywać pomocy wojska mogą przedstawiciele władzy publicznej upoważnieni do tego z mocy prawa.

Art. 3. Udzielenie pomocy wojskowej następuje z rozkazu dowódcy właściwego okręgu generalnego.

Art. 4. Żądanie pomocy wojska należy kierować do dowódcy miejscowego lub najbliższego garnizonu, który żądanie to z własnym w tymże przedmiocie wnioskiem przedstawia do decyzji dowódcy Okręgu Generalnego; dowódca garnizonu może udzielić na własną odpowiedzialność pomocy tylko w razach nagłych, nie cierpiących żadnej zwłoki.

Art. 5. Żądanie pomocy wojska musi być w zasadzie zgłoszone na piśmie, a w razach nagłych ustnie osobiście przez odnośnego przedstawiciela władzy lub osobę w tym celu upoważnioną. W tym ostatnim razie osoba zgłaszająca wezwanie pozostaje przy oddziale wojska aż do chwili przybycia na miejsce zajść i wyjaśnienia okoliczności, które spowodowały wezwanie wojska. W razie niemożności piśmiennego i ustnego porozumienia się żądanie pomocy musi być zgłoszone telefonicznie lub innym sposobem wyłączającym możliwość mistyfikacji.

Art. 6. W żądaniu pomocy wojskowej muszą być podane:

1) cel interwencji wojskowej,
2) miejsce interwencji oraz
3) liczebność żądanego oddziału i inne dane uzupełniające.

Art. 7. We wszystkich wypadkach określenie stanu liczebnego oddziału, rodzaju broni i innych warunków, dotyczących wystąpienia lub skonsygnowania wojska, przeznaczonego do pomocy władzy cywilnej, zależy wyłącznie od decyzji dowództwa wojskowego.

Art. 8. Władze cywilne po zawezwaniu wojska obowiązane są poczynić niezbędne zarządzenia do jaknajszybszego przewozu tegoż do miejsca przeznaczenia. Koszta przewozu wojska ponosi Skarb Państwa na rachunek tej władzy, która interwencji wojska zażądała.

Art. 8a. Wojskowym, używanym w myśl niniejszego rozporządzenia dla zabezpieczenia porządku publicznego — poza miejscem stałego garnizonu — przyznaje się dodatek dzienny w wysokości 75% diet podróżnych posiadanego stopnia.

Prawo do pobierania powyższego dodatku asystencyjnego w miejscu stałego garnizonu mają tylko ci wojskowi, którzy pełnią służbę asystencyjną ponad 12 godzin.

Koszty, wynikające z tego tytułu, jak również wydatki nadzwyczajne, przekraczające normy zwyczajnego utrzymania wojska i zużycia materjału, ponosi Skarb Państwa na rachunek interesowanego w asystencji ministerstwa.

Art. 8-a. podano w brzmieniu Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 895) — z uwzględnieniem zmian jakie do tego rozporządzenia Rady Ministrów wprowadziło rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 264).
Wedle § 1 ust. ost. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 895) prawo do dodatku asystencyjnego posiada żołnierz „we wszystkich wypadkach użycia wojska do pomocy władzom cywilnym, wymienionych w art. 1 rozporządzenia Rady Ministrów o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego (Dz. Pr. P. P. z roku 1919 Nr. 35 poz. 276)".

Art. 9. Wojska, wezwane do pomocy władzom cywilnym do miejscowości, leżących poza obrębem ich stałego stacjonowania, mają tam być rozlokowane w skupieniu w najobszerniejszych pomieszczeniach i bezwzględnie nie każdy żołnierz z osobna. Kwatery oficerów powinny się znajdować w bezpośredniej łączności z kwaterami żołnierzy.

II. Zarządzenia w przewidywaniu rozruchów.

Art. 10. W przewidywaniu rozruchów wolno jest wzywać wojsko wyłącznie do miejscowości, nie posiadających załogi miejscowej lub posiadających liczebnie niewystarczającą. W tym wypadku wysłany oddział po przybyciu do wskazanej miejscowości pozostaje w pogotowiu w wyznaczonych kwaterach, występuje zaś czynnie nie wcześniej, aż nastąpią okoliczności i warunki, przewidziane w art. 1 przepisów niniejszych.

Art. 11. W oczekiwaniu rozruchów władze cywilne mają prawo żądać, by część lub cały stan liczebny załogi miejscowej pozostały w koszarach w stanie zupełnej gotowości do czynnego wystąpienia na każde żądanie i wskazać punkty zagrożone, w których może zajść potrzeba interwencji wojska. Czynnie jednak wojsko wystąpić może tylko po rzeczywistym zajściu okoliczności, przewidzianych w art. 1.

Art. 12. Przy wykonaniu zarządzeń, wymienionych w art. 10 i 11, obowiązują przepisy art. 4 i 5; wojsko jednak, nie czekając nadejścia decyzji dowódcy Okręgu Generalnego, może być skonsygnowane natychmiast.

Art. 13. W wypadkach mniejszej wagi dowódca garnizonu wysyła do miejsc, wskazanych przez władze bezpieczeństwa publicznego, patrole i podjazdy w takiej ilości i składzie liczebnym, oraz na taki przeciąg czasu, jak to uzna za potrzebne.

Art. 14. W razie zauważenia niebezpieczeństwa, patrole zawiadamiają najbliższy punkt zborny siły wojskowej lub służby bezpieczeństwa, ukrócając zaś jakikolwiek nieporządek na ulicy, skierowują opornych do najbliższego urzędu bezpieczeństwa publicznego.

Art. 15. W przedmiocie użycia broni patrole i podjazdy kierują się przepisami art. 113, 114 i 115 służby garnizonowej (Tymcz. Reg. z 9/12.18).

W sprawie tej obowiązuje obecnie w wojsku regulamin służby wewnętrznej cz. VIII umieszczony w niniejszym dziale l. p. 6.

III. Pomoc wojskowa w czasie rozruchów.

Art. 16. Pomoc wojskowa ma być tak silna, by dawała pod każdym względem rękojmię, że zadanie spełnione zostanie i honor oręża nie będzie narażony na szwank.

Art. 17. Zasadniczo pomoc wojskowa przeznaczona jest na to, by dać władzom publicznym i ich organom należytą ochronę, a ich zarządzeniom

zapewnić bezwzględny posłuch; nigdy zaś do sprawowania bezpośrednich funkcyi policyi (milicyi) lub tych urzędów, do pomocy którym wojsko dodane zostało.

Art. 18. Dowódca wezwanego przez władze cywilne oddziału ma przestrzegać:

1) by wojskowe i wszelkie inne uznane za ważne objekty obsadzone zostały przez oddziały wojska;

2) by przystęp do nich był zamknięty i należycie przeciwko niespodziewanemu opanowaniu zabezpieczony;

3) by dyspozycje alarmowe szczegółowo były uregulowane;

4) by służbę wart nie ograniczać tylko do najniezbędniejszej potrzeby, lecz zarządzić tak, by rondy danego oddziału miały w obserwacji również rejony sąsiednie;

5) by dostateczna siła zbrojna stale była w pogotowiu;

6) by żołnierze stale wychodzili z koszar i trzymali się razem co najmniej po dwóch;

7) by stosunki ludności z wojskiem ograniczyć do minimum i energicznie przeciwdziałać wszelkim próbom wzajemnego ich komunikowania się;

8) by osobom cywilnym dozwalać wstępu do koszar i zajętych przez wojsko objektów tylko za pisemnem pozwoleniem dowódcy oddziału;

9) by patrole wysyłać w dostatecznej ilości.

Art. 19. Po przybyciu wojska na miejsce wypadków władze cywilne powiadamiają dowódcę o stanie rzeczy wskazując cel, jaki ma być przy współudziale wojska osiągnięty i upoważniają go do odpowiednich zarządzeń; następnie zaś ze wszystkiemi żądaniami swojemi zwracają się do dowódcy oddziału, warty, patrolu, lub podjazdu, nie czyniąc dyspozycji bezpośrednich; w czasie zaś działania wojska obowiązane są do czynnego współdziałania z dowództwem.

Art. 20. W razie nieobecności władz cywilnych na miejscu zajść oraz we wszystkich wypadkach, kiedy działalność ich jest faktycznie uniemożliwiona, dowódca oddziału obowiązany jest po przybyciu na miejsce poczynić wszystkie zarządzenia podług własnego uznania.

Art. 21. Dowództwo wojskowe powinno w celu przerwania rozruchów zastosować wszelkie możliwe środki, by o ile możności uniknąć użycia broni i niepotrzebnego przelewu krwi.

Art. 22. Każdy dowódca działa na miejscu wypadków zupełnie samodzielnie, z zupełnym zdecydowanym spokojem, energiczne, wytrwale i nigdy połowicznie, interwenjując szybko i z takiemi siłami, by nie pozostawało wątpliwości co do sukcesu, lub też broni się bezwzględnie tak długo, dopóki nie przybędzie odpowiednia pomoc. Wojsko pozostaje na miejscu wypadku do tej chwili, gdy dowództwo uzna zadanie wojskowe za spełnione.

IV. Użycie broni podczas rozruchów.

Art. 23. Należy użyć broni:

1) przy rozruchach lub manifestacjach o charakterze rozruchów na wyraźne a umotywowane żądanie uprawnionych przedstawicieli władzy cywilnej w każdym wypadku, kiedy ich poprzednie wezwania do przywrócenia stanu prawnego pozostały bez skutku, a dowódca oddziału tego rodzaju interwencję wojska uzna za konieczną;

2) gdy oddział wojska czynnie lub zbrojnie zostanie napadnięty; jak również, gdy tłum przeszkadza wojsku w posuwaniu się lub pełnieniu akcji, do której wojsko zostało powołane.

Art. 24. Gdy przy oddziale wojska lub jego części albo patrolu, wyznaczonym do przywrócenia porządku i bezpieczeństwa, niema przedstawiciela władzy cywilnej, lecz wobec wojska mają miejsce wypadki gwałtu przeciwko bezpieczeństwu życia i mienia obywateli lub urządzeń publicznych, wówczas dowódca wojskowy z własnej inicjatywy ma wezwać (kogo należy) do porządku i, gdyby temu wezwaniu nie uczyniono zadość, jąć się środków gwałtownych, nawet gdy wojsko nie było zaczepione.

Art. 25. Gdy przyszło już do użycia broni, to w konsekwencji nastąpić winno zupełne rozpędzenie tłumu i schwytanie podżegaczy; bezwzględnie nie wolno się wdawać w układy, a tembardziej doprowadzić do kapitulacji wojska.

Art. 26. Do rozpędzenia tłumu używa się piechoty i, pod osłoną rezerwy, działa się przeważnie bagnetem, oszczędzając w miarę możności kobiet i dzieci, starców i osób, nie biorących udziału w rozruchach. Na wypadek, gdyby natarcie bagnetem nie dało rezultatu, lub gdyby strzelano do wojska, albo zmuszano je do obrony koniecznej, należy użyć broni palnej, nie wolno wtedy jednak już strzelać w górę.

Art. 27. Natarcie bagnetem lub salwę poprzedzić winien potrójny sygnał trąbką.

Art. 28. Bez poprzedniego sygnału ostrzegawczego wolno użyć broni w wypadkach następujących:

1) dla samoobrony, gdy wojsko zostanie napadnięte;

2) w razie zbrodni i gwałtów, popełnianych w obecności wojska;

3) przeciwko czynnie opierającym się lub przeszkadzającym działaniu wojska.

Art. 29. Kawalerji — z uwagi na jej zdolność szybkiego poruszania się i przerzucania się — używa się do usunięcia tłumu z placów i ulic nawet bez konieczności użycia broni; patrole kawaleryjskie mają za zadanie przeszkadzać formowaniu się tłumu.

Art. 30. W razie poważniejszych rozruchów piechota i kawalerja występują z karabinami maszynowemi, a w wypadkach szczególnych do pomocy piechocie i kawalerji dodana być może artylerja, w sile conajmniej 2 armat. Artylerja może być również użyta w razie braku w danej miejscowości kawalerji lub piechoty; w tym wypadku należy wyznaczyć oddziały uzbrojonych artylerzystów bez armat, lecz o ile możności konno.

Art. 31. Aresztowań dokonywują w zasadzie organy bezpieczeństwa publicznego, jeśli jednak wyjątkowo wypadnie to czynić wojsku, to do tego celu przeznaczyć należy patrole, pod wodzą energicznych, silnych podoficerów lub żołnierzy, zaopatrując ich w odpowiednie szczegółowe instrukcje.

Art. 32. Dla osobistej osłony przedstawiciela władzy, oraz dowódcy, jako osób interwenjujących w rozruchach, należy dać specjalne patrole ochronne.

Moc obowiązującą niniejszego rozporządzenia rozciągnięto na województwa wschodnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 270) zaś na ziemię wileńską rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 października 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 97 poz. 890).

5.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 15 czerwca 1929 r.

Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 352).

Na podstawie art. 78 prawa o ustroju sądów powszechnych z dnia 6 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 93) oraz art. 651 Kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 313) zarządzam co następuje:

— — — — — — — — — — — — — — —

WOJSKOWA POMOC ZBROJNA.

§ 18. Celem uprzedzenia lub stłumienia zbiorowych aktów gwałtu, zagrażających czynnościom sądowym, można zwrócić się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną (art. 8 § 3).

§ 19. Uprawnionym do zwrócenia się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną jest kierownik sądu.

W wydziałach zamiejscowych uprawnienia kierownika sądu w powyższym zakresie ma również przewodniczący wydziału.

W razie spełnienia czynności poza siedzibą sądu (art. 6 u. s. p.) i niemożności uzyskania w porę pisemnej odezwy kierownika sądu, przewodniczący lub sędzia spełniający czynność może sam zwrócić się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

§ 20. Zwrócenie się o pomoc zbrojną w postępowaniu doraźnem należy do przewodniczącego (art. 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnem — Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 315).

§ 21. Zwrócenie się o pomoc zbrojną należy ograniczyć do wypadków ostatecznej konieczności, gdyby pomoc policji państwowej nie była wystarczająca.

Należy uprzednio porozumieć się co do skuteczności pomocy ze strony policji państwowej z powiatową władzą administracji ogólnej, a w wypadkach nagłych — bezpośrednio z organami policji państwowej.

§ 22. O pomoc zbrojną należy zwrócić się do miejscowego dowódcy, lub komendanta najbliższego garnizonu pisemnie, a w razach nagłych ustnie osobiście lub przez osobę w tym celu upoważnioną.

Osoba przybywająca z żądaniem udzielenia pomocy zbrojnej, pozostaje przy oddziale wojska aż do chwili przybycia na miejsce zajść i wyjaśnienia okoliczności, które spowodowały zwrócenie się o pomoc zbrojną.

W razie niemożności pisemnego i ustnego porozumienia się, zwrócenie się o pomoc zbrojną może nastąpić także innym sposobem.

§ 23. Zwracając się o pomoc zbrojną należy wymienić cel pomocy zbrojnej, miejsce gdzie ma być udzielona, oraz w miarę potrzeby inne dane, w szczególności co do liczebności oddziału wojskowego.

§ 24. Na obszarze mocy obowiązującej dekretu z dnia 2 stycznia 1919 r. o używaniu wojsk aw wypadkach wyjątkowych (Dz. Pr. P. P. Nr. 1 poz. 80)

należy, zwracając się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną (art. 8 § 3), stosować przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1919 r. o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego (Dz. Pr. P. P. Nr. 35 poz. 276).

Postanowienia §§ 18 — 24 niniejszego regulaminu sądowego mają odpowiednie zastosowanie również do kierowników prokuratur apelacyjnych i okręgowych, oraz oddziałów zamiejscowych, a w wypadku przewidzianym w ustępie ostatnim § 19 niniejszego regulaminu również do prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów — a to w myśl § 101 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 46 poz. 382) zawierającego regulamin urzędowania prokuratur sądów apelacyjny i okręgowych.

6.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 23 listopada 1925 r.

Przepisy o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym.

(Regulamin służby wewnętrznej Cz. VIII).

I. Uwagi ogólne.

§ 1. W wypadku, kiedy władze cywilne, pomimo użycia wszelkich rozporządzalnych sił i środków, nie są w stanie zapewnić porządku i bezpieczeństwa publicznego lub zmusić do wykonania przepisów prawnych — wówczas mogą wezwać wojsko do pomocy, a mianowicie:

a) do uprzedzenia lub stłumienia zbiorowych aktów gwałtu publicznego, zbrojnych wystąpień przeciwko państwu lub bezpieczeństwu życia i całości mienia obywateli;

b) w celach zapobiegawczych i ratunkowych podczas klęsk żywiołowych;

c) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych ustawami.

Wzywać pomocy wojska mogą przedstawiciele władzy cywilnej, upoważnieni do tego z mocy prawa.

Oddziały wojska, użyte do pomocy władzom cywilnym, noszą nazwę „oddziałów asystencyjnych".

Służba asystencyjna jest jedną z najważniejszych, a zarazem najtrudniejszych gałęzi współpracy z władzami cywilnemi.

Pomoc wojska musi być tak użyta, by dawała władzom cywilnym oraz ich organom całkowitą ochronę, a ich zarządzeniom zapewniła bezwzględny posłuch, przyczem wojsko przedstawia tylko siłę zbrojną państwa, nie można go zatem używać do wykonywania czynności, które są obowiązkiem władz cywilnych.

II. Asystencje wojskowe przy tłumieniu rozruchów.

ROZDZIAŁ A.

Wezwanie asystencji.

§ 2. Pomocy wojskowej wzywać mogą władze administracyjne, co najmniej I-ej instancji, sprawujące administrację policji bezpieczeństwa (staro-

stowie, komisarze rządu, dyrekcje policji, a w województwach pomorskiem i poznańskiem nadto prezydenci miast, wydzielonych z powiatów).

Zob. § 41 niniejszego regulaminu.

§ 3. Z żądaniem pomocy wojskowej należy się zwracać do miejscowego komendanta garnizonu, który żądanie to przedkłada ze swojemi wnioskami do decyzji dowódcy okręgu korpusu. W braku garnizonu na miejscu, władza administracyjna zwraca się do komendanta najbliższego garnizonu, względnie wprost do dowódcy okręgu korpusu.

§ 4. Udzielenie pomocy następuje z rozkazu dowódcy okręgu korpusu. Komendant garnizonu może udzielić pomocy wojskowej samodzielnie, na własną odpowiedzialność, tylko w wypadkach nagłych, nie cierpiących zwłoki, przyczem obowiązany jest zameldować bezzwłocznie dowódcy okręgu korpusu o wydanych zarządzeniach, podając przydział wyznaczonego dowódcy, tudzież stan liczebny i skład oddziału asystencyjnego. Dowódca okręgu korpusu ma ten sam obowiązek w stosunku do ministra spraw wojskowych.

Minister spraw wojskowych może nadto na pewnych, ściśle określonych obszarach i zależnie od okoliczności upoważnić niektórych dowódców do samodzielnego udzielania asystencji, gdy położenie ogólne tego wymaga. Dowódca, wykorzystujący to prawo, obowiązany jest bezzwłocznie zameldować właściwemu dowódcy okręgu korpusu o wydanych rozporządzeniach.

§ 5. Żądanie pomocy wojska musi być w zasadzie zgłoszone na piśmie.

W żądaniu muszą być podane:

a) cel interwencji wojskowej,

b) miejsce interwencji,

c) wniosek co do liczebności i składu żądanego oddziału, tudzież inne uzupełnienia, np. czy zajdzie potrzeba wydzielania oddziałów do innych miejscowości i t. p.

W razie niemożności pisemnego porozumienia się, wezwanie może być zgłoszone ustnie, przez przedstawiciela władzy administracyjnej.

W razie niemożności osobistego i ustnego porozumienia się, żądanie pomocy może być zgłoszone telefonicznie lub w inny sposób, wyłączający możliwość mistyfikacji, jednakowoż wezwanie przedłożone nie pisemnie musi być bezwarunkowo powtórzone na piśmie.

Decyzja co do liczebności, składu i innych warunków, tyczących się wystąpienia lub skonsygnowania wojska, zależy wyłącznie od dowództwa wojskowego.

ROZDZIAŁ B.

Zarządzenia w przewidywaniu rozruchów.

§ 6. W uwzględnieniu doniosłości zadań asystencji i odpowiedzialności dowódców za ścisłe stosowanie niniejszych przepisów, należy zwrócić szczególną uwagę na to, aby podległe im oddziały były z tą gałęzią służby dokładnie obznajmione.

Przed każdem wystąpieniem oddziałów asystencyjnych należy oficerom i szeregowym jeszcze raz przypomnieć najważniejsze postanowienia tyczące się asystencji.

§ 7. W przewidywaniu rozruchów dowódca okręgu korpusu (komendant garnizonu) wchodzi w ścisłą styczność z władzami administracyjnemi, które są obowiązane dostarczyć mu informacyj o nastroju ludności i o przewidywanych rozmiarach rozruchów.

Na podstawie tych informacyj, względnie wskutek żądania władz administracyjnych, komendant garnizonu zarządza (uwzględniając pkt. 3 wzgl. 4 niniejszych przepisów) ograniczenie albo zakaz opuszczania koszar, wzmocnienie wart i patroli oraz skonsygnowanie i ostre pogotowie oddziałów asystencyjnych, wyznaczonych do wystąpienia, a zwykłe pogotowie pozostałej części lub całej załogi.

§ 8. Komendant garnizonu (względnie dowódca oddziału asystencyjnego) ma przestrzegać:

a) by przez wydanie odpowiednich rozkazów, zabezpieczono przybycie oficerów i podoficerów, mieszkających poza koszarami, do swoich oddziałów, względnie do miejsc pełnienia służby;

b) by zagrożone budynki wojskowe i ważne punkty zostały obsadzone przez wojsko, przyczem należy jednak unikać rozpraszania sił;

c) by zabezpieczyć je przeciwko niespodziewanemu opanowaniu przez umieszczenie oddziałów wewnątrz nich i równoczesne zamknięcie wszelkich dostępów (ewent. zabarykadowanie);

d) by zarządzenia alarmowe były w najdrobniejszych szczegółach uregulowane;

e) by warty i patrole były odpowiednio silne, ponieważ słabe patrole narażone są na prowokację ze strony osób, naruszających porządek i spokój publiczny;

f) by dostateczna siła zbrojna była stale w pogotowiu;

g) by żołnierze nie opuszczali koszar lub tylko uzbrojeni i w oznaczonych godzinach wychodzili poza obręb pomieszczeń co najmniej po 2-ch i nie w nocy;

h) by stosunki wojska z ludnością miejscową ograniczać do minimum i energicznie przeciwdziałać próbom ubocznych wpływów na żołnierzy;

i) by w razie potrzeby rozmieścić oddziały asystencyjne w budynkach w pobliżu miejsc, w których przewidziane jest ich ewentualne działanie;

j) by odwołać oddziały asystencyjne w razie uznania zadania wojskowego za spełnione;

k) by osobom cywilnym zezwalać na wstęp do koszar i do objektów zajętych przez wojsko, tylko na podstawie pisemnego pozwolenia dowódcy oddziału, z wyjątkiem przedstawicieli władz administracyjnych, którzy mają prawo wejścia do objektów zajętych przez wojsko po okazaniu legitymacji.

§ 9. Pomoc wojskowa musi być zawsze tak silna, by dawała pod każdym względem pewność, że zadanie zostanie bezwzględnie spełnione, a honor wojska w razie interwencji nie będzie na szwank narażony. Za uchybienie pod tym względem odpowiada dowódca, który wyznaczył oddział asystencyjny (komendant garnizonu względnie dowódca okręgu korpusu).

§ 10. Dowódca, udzielający asystencji, określa skład oddziału asystencyjnego odpowiednio do swej decyzji, powziętej na podstawie wiadomości i zadania otrzymanego od władz administracyjnych oraz własnego zapatrywania i wyznacza dowódcę oddziału asystencyjnego, względnie w garni-

zonach poza siedzibą swego dowództwa, poleca go wyznaczyć dowódcy garnizonu.

Przyczem:

1. za podstawową jednostkę asystencyjną należy uważać kompanję piechoty względnie szwadron kawalerji. Skład personalny powyższych jednostek podają załączniki 1, 1a (2, 2a).

2. Liczbę oficerów w oddziałach asystencyjnych należy normować następująco:

a) oddział w sile mniejszej niż kompanja (oddział równorzędny) nieprzekraczający 30 szeregowych — 1 oficera, oddział powyżej 30 szeregowych — 1 oficera jako dowódcę i tylu młodszych oficerów, ile plutonów o etacie pokojowym można sformować z danego oddziału;

b) w oddziale asystencyjnym w sile bataljonu, względnie pułku, liczbę oficerów w kompanjach (oddziałach równorzędnych) można zmniejszyć do stanu — 1 oficera dowódcę i 2 oficerów młodszych. Natomiast dowódca bataljonu, względnie pułku, posiadać powinien do swojego rozporządzenia 1 oficera, pełniącego obowiązki adjutanta i odpowiedni sztab (1 lekarza, gońców, telefonistów).

3. Oddziały karabinów maszynowych przydziela się zasadniczo tylko do bataljonu asystencyjnego i to z chwilą, gdy występuje on poza miejscem stałego postoju. Poza tem, tak samo jak samochody pancerne — na specjalne zarządzenie.

Skład personalny oddziałów karabinów maszynowych określają etaty organizacyjne pułku piechoty na stopie pokojowej.

Celem zapewnienia doborowego składu osobowego najwyższą jednostką asystencyjną piechoty, stworzoną z jednego pułku, jest bataljon asystencyjny, składający się z trzech kompanij asystencyjnych i kompanji karabinów maszynowych w składzie personalnym jak podano wyżej.

O ile zachodzi potrzeba użycia oddziałów wojsk technicznych, artylerji i innych rodzajów broni w charakterze piechoty, względnie kawalerji, wówczas oddziały artylerji występują jako oddziały spieszone, o składzie wzorowanym na kompanji piechoty, albo też konno, sformowane w plutony według składu szwadronu asystencyjnego kawalerji.

Wyższe jednostki asystencyjne tworzą się na specjalne zarządzenia; siła ich, rodzaj broni i skład zależy od położenia, w każdym razie oddziały piechoty do bataljonu włącznie zachowują skład personalny jak podano wyżej.

Liczbę oficerów w wyznaczonych oddziałach asystencyjnych należy uzupełnić do powyżej podanych ram kosztem oddziałów, pozostających w danym garnizonie, względnie kosztem oddziałów nieprzeznaczonych i nieprzewidzianych do asystencji.

§ 11. W czasie dłuższych ćwiczeń polowych, tudzież w okresie zwalniania i wcielania roczników czynnie służących, komendanci garnizonu powinni zarządzić sformowanie oddziałów asystencyjnych z pozostałych wyćwiczonych żołnierzy niezależnie od formacji, i poczynić wszystkie przygotowania, by czynne wystąpienie oddziałów asystencyjnych i w wyjątkowych warunkach było zapewnione.

O dokonanem sformowaniu należy meldować dowódcy okręgu korpusu.

§ 12. Na dowódców oddziałów asystencyjnych i oficerów młodszych wyznaczyć należy oficerów doświadczonych, energicznych, pełnych inicjatywy i taktu, o wybitnych zdolnościach bojowych.

O ile oddział asystencyjny składa się z różnych rodzajów broni lub działa podzielony na kilka grup — wówczas dowódca okręgu korpusu (komedant garnizonu), wyznacza jednego stałego dowódcę, który prowadzi jednolicie całą akcję. Szczegółowe obowiązki dowódcy oddziału asystencyjnego określa rozdział C. pkt. 21.

W razie wzmocnienia oddziału podczas akcji przez świeże jednostki, dowódcą zostaje najstarszy stopniem i starszeństwem ze znajdujących się na miejscu oficerów.

§ 13. Wyznaczone oddziały asystencyjne muszą być pod względem jakości moralnej, jako też wyszkolenia starannie dobierane.

Szeregowych niepewnych oraz karanych za rabunki i kradzieże, opilstwo lub za ciężkie wykroczenia przeciwko karności i moralności, nie należy przydzielać do oddziałów asystencyjnych.

§ 14. Uzbrojenie i dotacja amunicji według załączonych etatów. Granaty ręczne wydaje się jedynie na specjalny rozkaz w zależności od celu asystencji (załączniki 1, 1a, 2, 2a).

Oddziały asystencyjne występują zawsze z bronią nabitą i bagnetem nałożonym. Amunicja karabinowa musi być zawsze nałódkowana.

§ 15. Oddziały asystencyjne wyruszają w pełnem oporządzeniu polowem. W garnizonie dopuszczalne są ulgi w miarę uznania komendanta garnizonu.

O ileby przewidywano, że będą braki w zakwaterowaniu poza garnizonowem, wydaje się po dwa koce na każdego żołnierza, zwłaszcza w porze chłodnej.

§ 16. Oddziały asystencyjne, wyruszające poza obręb garnizonu muszą otrzymać żywność w naturze, należy przeto wyposażyć je w kuchnie polowe lub skrzynki, względnie kotły do gotowania. Kuchnie polowe należy w razie potrzeby wydawać z zapasu „mob".

Oddziały asystencyjne otrzymują specjalny dodatek asystencyjny na koszt władz, dla których zostało zarządzone udzielenie pomocy wojskowej oraz zwiększone racje żywnościowe (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20.X.1924. Dz. Ust. Nr. 96/24. poz. 895 z dnia 6.XI.24).

Zob. art. 8a rozp. Rady Ministrów umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 4.

§ 17. Osiągnięcie nakazanego rejonu przez oddziały asystencyjne musi się odbyć w jak najszybszy sposób.

a) O ile miejsce przeznaczenia leży w pobliżu garnizonu oddziałów asystencyjnych lub o ile niema do rozporządzenia żadnych środków komunikacyjnych — wówczas przebywa się drogę marszem.

b) w innych wypadkach władza administracyjna troszczy się o szybkie przewiezienie oddziałów asystencyjnych na miejsce działania przy pomocy środków komunikacyjnych, któremi rozporządza. W razie gdyby władza administracyjna nie miała żadnych środków lokomocji, wtedy dowódca, wyznaczający oddział asystencyjny, udziela tych środków w miarę możności, jednak koszta połączone z ich użyciem ponosi władza administracyjna, używająca pomocy wojska.

§ 18. Troska o udzielanie oddziałom asystencyjnym odpowiedniego pomieszczenia, tak na miejscu przeznaczenia, jak i w razie postojów podczas przemarszów, należy do władz administracyjnych.

Oddziałów, wezwanych na pomoc władzom administracyjnym do miejscowości, leżących poza obszarem ich stałego garnizonu, nie można rozdrabniać na kwaterach. Bezwzględnie nie wolno umieszczać żołnierzy każdego z osobna. Pomieszczenia oficerów powinny znajdować się w bezpośredniej łączności z kwaterami szeregowych.

§ 19. Do sąsiednich miejscowości wolno wydzielać w razie potrzeby, na żądanie władz administracyjnych, części oddziału asystencyjnego, jedynie w tym wypadku, jeżeli nie zachodzi obawa, że wskutek tego osłabienia oddział asystencyjny nie sprosta swemu właściwemu zadaniu.

Na żądanie władzy administracyjnej dowódca oddziału asystencyjnego może tylko w tym wypadku udać się na inne stanowisko w celach asystencyjnych, jeżeli dalszy pobyt w dotychczasowem miejscu jest zbyteczny, a wyczekiwanie na rozkazy władzy przełożonej spowodowałoby zgubne następstwa (patrz pkt. 27 — c).

ROZDZIAŁ C.

Wskazówki dla dowódców oddziałów asystencyjnych.

§ 20. a) W garnizonie: dowódca oddziału asystencyjnego, powołanego do akcji, o ile nie jest komendantem garnizonu (obszaru) podlega w drodze służbowej przez komendanta garnizonu (w wypadku przewidzianym w pkt. 4 ust. 2 przez komendanta danego obszaru) dowódcy okręgu korpusu.

b) Poza obrębem garnizonu: dowódca oddziału asystencyjnego zależy — jeżeli niema na miejscu komendanta garnizonu (obszaru) lub gdy komendant garnizonu (obszaru) jest niższy stopniem lub starszeństwem od dowódcy oddziału asystencyjnego — bezpośrednio od dowódcy okręgu korpusu.

c) Na obszarze obcego okręgu korpusu: oddział asystencyjny podlega dowódcy na którego terenie działa w myśl postanowień pod a) i b).

§ 21. Dowódca oddziału asystencyjnego obowiązany jest w każdem położeniu czuwać przedewszystkiem nad honorem i powagą oręża.

Przed opuszczeniem miejsca postoju dowódca oddziału asystencyjnego musi być poinformowany o czekającem go zadaniu, musi mieć wskazany na piśmie ogólny cel, wyznaczony przez władze administracyjne (punkt 5), uzupełniony wskazówkami dowódcy okręgu korpusu, względnie komendanta garnizonu.

Przedstawiciel władzy administracyjnej, przydzielony do dowódcy oddziału asystencyjnego, udziela mu wyjaśnień.

Zadania jego, zgodne z ogólnem zadaniem i z niniejszą instrukcją, należy wypełniać, nie wiążą one jednak dowódcy oddziału asystencyjnego tam, gdzie musi on jako dowódca ująć całą akcję w swoje ręce, a tem samem i wziąć pełną odpowiedzialność, t. j. od chwili określonej w punkcie 22, a linea 6).

O ile władze administracyjne zezwoliły uprzednio na zgromadzenie się tłumów (np. na wiec), lub o ile tłum zebrał się już samorzutnie, dowódca oddziału asystencyjnego, trzymając swe oddziały skonsygnowane i w ostrem pogotowiu, nie opuszcza kwater alarmowych, względnie miejsca

chwilowo mu wyznaczonego na postój, które musi być tak wybrane, by oddziały asystencyjne nie stykały się z tłumem i z którego ma wymaszerować dopiero wtedy, kiedy w myśl oświadczenia władzy administracyjnej czynne wystąpienie staje się konieczne (punkt 22, a linea 6).

O ile władze administracyjne wydały zakaz gromadzenia się tłumów i one jeszcze nie zebrały się, oddział asystencyjny w porozumieniu z władzą administracyjną, może udać się w rejon przypuszczalnego działania, skąd może najskuteczniej i najprędzej udzielić pomocy, na wezwanie władzy administracyjnej (punkt 22, a linea 5).

Każdy dowódca oddziału asystencyjnego działa stanowczo, spokojnie i wytrwale, nigdy połowicznie. Wkracza szybko i z takiemi siłami, by nie było żadnej wątpliwości co do powodzenia. W razie zaatakowania przez przeważające siły tłumów, naruszających porządek i spokój publiczny, broni bezwzględnie ważnych objektów aż do przybycia odpowiedniej pomocy.

Tak oficerom, jak i szeregowym oddziału asystencyjnego nie wolno bezwarunkowo przyjmować jakichkolwiek grzeczności, czy to w formie podarunków, czy też zaproszeń w gościnę i t. p.

O ile oddział asystencyjny składa się z kilku rodzajów wojska lub z kilku poszczególnych grup, to wówczas dowódca takiego oddziału asystencyjnego (patrz punkt 12) określa dokładnie, przed odmarszem z koszar, wzajemny ich stosunek, rozdziela w razie potrzeby ich rejony działania oraz podaje do wiadomości kwatery dowódców grup i numery ich telefonów, przewidując i nakazując zapewnienie łączności między poszczególnemi grupami.

Występujący oddział asystencyjny musi być stale w gotowości bojowej. Obowiązkiem dowódcy jest uwzględniać wszelkie zasady taktyczne, przyczem musi pamiętać o tem, że podział sił na małe oddziałki, tworzenie kordonów i t. p. zarządzenia, prowadzą prawie zawsze do nieusprawiedliwionego użycia broni.

Dowódca każdego oddziału asystencyjnego wyznacza kilka patroli z ludzi wybranych, przewidzianych do ewentualnych czynności specjalnych (ubezpieczenia, asysta przy aresztowaniach lub rewizja). Musi on nawet w chwili, kiedy już rozpoczęła się akcja wojska przestrzegać, by między występującym oddziałem asystencyjnym, a tłumem była stale utrzymana minimalna odległość, zapewniająca swobodę działania, nie może więc przedewszystkiem pozwalać na okrążanie oddziału asystencyjnego przez tłum.

Jeżeli dowódca oddziału asystencyjnego po przybyciu na miejsce i zorjentowaniu się w położeniu stwierdzi, że wzmocnienie jego oddziału jest konieczne, powinien natychmiast zwrócić się o pomoc do tej władzy wojskowej, na której rozkaz został wysłany.

§ 22. Do czasu czynnego wystąpienia oddziału asystencyjnego całkowita odpowiedzialność za utrzymanie ładu i porządku publicznego ciąży na organach władz administracyjnych.

Ogólne kierownictwo nad akcją przywrócenia spokoju, względnie niedopuszczenia do wszelkiego rodzaju zaburzeń, należy do władz administracyjnych.

Oddział wezwany w celach asystencyjnych, nie może znaleźć się przedwcześnie na miescu rozruchów w obliczu tłumu, oswaja to bowiem tłum

z widokiem wojska, ponadto może narazić oddziały asystencyjne na działanie niepożądanych wpływów.

Po przybyciu na miejsce wskazane przez władze, wzywające pomocy, dowódca oddziału asystencyjnego zasięga u tych władz dokładnych wiadomości o położeniu.

Czynne działanie wojska rozpoczyna się z chwilą, gdy przedstawiciel władzy administracynej oświadczy, że wyczerpał wszelkie środki i że oddaje swoje zadanie w ręce wojska, względnie wtedy, gdy wojsko zmuszone jest wystąpić w obronie własnej.

Z tą chwilą ogólne kierownictwo nad przywróceniem ładu i porządku publicznego, a zarazem całkowitą odpowiedzialność za przebieg akcji, obejmuje dowódca oddziału asystencyjnego, postępując dalej jedynie według zasad wojskowo-taktycznych. Pozostający na miejscu wypadku przedstawiciele władzy administracyjnej obowiązani są współdziałać z władzami wojskowemi.

Z chwilą rozpoczęcia akcji wojskowej wszystkie oddziały policji państwowej, znajdujące się w rejonie działania oddziału asystencyjnego, zostają w całości podporządkowane rozkazom dowódcy wojskowego.

§ 23. Do osobistej osłony przedstawicieli władzy administracyjnej oraz dowódcy oddziału asystencyjnego wyznacza się osobne, należycie pouczone patrole ochronne.

§ 24. W razie nieobecności władz administracyjnych na miejscu zajść oraz we wszystkich wypadkach, kiedy działalność ich jest faktycznie uniemożliwiona, dowódca oddziału po przybyciu na miejsce czyni wszelkie zarządzenia według własnego uznania.

§ 25. Aresztowania dokonywują organa bezpieczeństwa publicznego. W wyjątkowych wypadkach, w czasie nieobecności organów bezpieczeństwa publicznego, wojsko może być zmuszone do przytrzymania osób cywilnych.

Do tego celu należy używać zgóry wyznaczonych patroli specjalnych, z ludzi silnych, pod wodzą energicznych podoficerów, zaopatrując ich w odpowiednie wskazówki szczegółowe. Dowódcy takich patroli muszą notować dane osobiste przytrzymanych osób i nazwiska żołnierzy patroli, by w ciągu postępowania sądowego przeciw aresztowanym mogli złożyć jasne zeznanie w sądzie.

Aresztowanych względnie przytrzymanych należy odsyłać do punktów zbornych, położonych możliwie najbliżej miejsca działania oddziałów asystencyjnych, poczem w odpowiedniej chwili oddaje się ich do rozporządzenia władz cywilnych.

Punkty zborne dla aresztowanych muszą być znane patrolom, względnie tak oznaczone, by je najkrótszą drogą można było osiągnąć.

§ 26. Do rewizji osób i domów, o ile o to proszą władze administracyjne, formuje się osobne oddziały jako asystę. Rewizję przeprowadzają organa władz administracyjnych w asystencji wojska. O ile dowódca oddziału asystencyjnego uzna za stosowne może prosić o pisemne żądanie dostarczenia asysty.

§ 27. Dowódca oddziału asystencyjnego obowiązany jest drogą wskazaną w punkcie 20 składać swym przełożonym władzom meldunki:

a) o przybyciu na miejsce zajść, o położeniu oraz o własnych zarządzeniach; pisemne komunikaty, otrzymane od władz administracyjnych, należy dołączyć do tego meldunku, ustne — podać w streszczeniu;

b) o użyciu broni z wyszczególnieniem okoliczności, w których ono nastąpiło, o skutku użycia broni, tudzież o innych nadzwyczajnych wypadkach;

c) o zmianie stanowiska lub wydzielaniu części oddziału na inne miejsce;

d) o powrocie do stałego garnizonu po otrzymaniu odpowiedniego rozkazu i ostatecznym wyniku interwencji wojska.

Meldunki muszą być zwięzłe, wyczerpujące i zaopatrzone w szkice, o ile to jest dla jasności raportu potrzebne.

Gdyby na miejscu nie było urzędu telegraficznego, ani pocztowego, należy w meldunku ad a) nadmienić dokąd i w jaki sposób mają być nadsyłane rozkazy władz przełożonych.

Na wypadek dłuższego pobytu oddziału asystencyjnego w miejscu zajść, władze przełożone zarządzą w jakich odstępach czasu należy przedkładać regularne meldunki.

Oddziały asystencyjne, znajdujące się na obszarze obcego okręgu korpusu, przedkładają meldunki dowódcy okręgu korpusu drogą służbową według pkt. 20.

Meldunki ad b) należy przedkładać telegraficznie dowódcy okręgu korpusu prócz późniejszego raportu pisemnego.

Po powrocie oddziału z asystencji, dowódca przedkłada dokładny raport z przebiegu asystencji, który to raport w odpisie przedstawia się drogą służbową M. S. Wojsk. (Oddz. I. Szt. Gen.).

O faktach zaszłych w czasie interwencji wojska, które jednak wyłonią się dopiero po ukończeniu akcji, albo wogóle później zostaną stwierdzone należy meldować bez względu na ubiegły termin. Dane takie mogą wpłynąć na tok wdrożonych dochodzeń lub śledztwa sądowego.

§ 28. Wojsko pozostaje na miejscu zajść do chwili, gdy dowódca, udzielający pomocy, uzna zadanie wojska za spełnione.

Powrót do koszar, względnie do stałego garnizonu, ma nakazać ten dowódca, który zarządził udzielenie pomocy wojska.

ROZDZIAŁ D.

Użycie broni w czasie rozruchów.

§ 29. Dowódca oddziału asystencyjnego powinien w celu przerwania rozruchów, zastosować wszelkie możliwe środki, by o ile możności uniknąć użycia broni i niepotrzebnego rozlewu krwi.

O ile zastosowanie innych środków nie osiągnie celu należy użyć broni:

a) przy rozruchach lub manifestacjach o charakterze rozruchów, po stwierdzeniu przez władze administracyjne niewystarczalności ich środków i po złożeniu przez nie swego zadania w ręce wojska, oraz gdy dowódca oddziału asystencyjnego uzna tego rodzaju interwencję wojska za konieczną;

b) gdy oddział wojska zostanie czynnie napadnięty, jak również gdy tłum przeszkadza wojsku w wypełnieniu zadania, do którego je powołano (patrz rozdział C punkt 21);

c) gdy przy oddziale wojska albo patrolu wyznaczonym do przywrócenia porządku i bezpieczeństwa niema przedstawiciela władzy administracyjnej, a w obecności wojska dzieją się wystąpienia przeciwko bezpieczeństwu życia i mienia obywateli lub urządzeń publicznych, wówczas

dowódca wojskowy z własnej inicjatywy ma wezwać osoby naruszające spokój publiczny do porządku, a gdy temu wezwaniu nie uczyniono zadość, musi użyć siły, nawet gdyby wojsko nie było zaczepione.

§ 30. Jeżeli użycie broni jest nieuniknione to przez jej użycie musi nastąpić zupełne osiągnięcie celu, jak: rozpędzenie tłumów, unieszkodliwienie naruszających porządek i spokój publiczny i t. p. Bezwzględnie nie wolno wdawać się w układy, a tem bardziej doprowadzać do kapitulacji wojska.

§ 31. Zasady postępowania dowódcy oddziału asystencyjnego podaje punkt 21.

Dla zapobieżenia gromadzeniu się tłumów, względnie do usuwania ich z placów i ulic należy używać przedewszystkiem kawalerji z uwagi na jej ruchliwość.

O ile dowódcy oddziału asystencyjnego jest wiadomo, iż osoby naruszające porządek i spokó publiczny posiadają broń palną, wówczas należy tworzyć oddziały asystencyjne z różnych rodzajów broni i używać ich według zasad taktycznych. Natomiast bezwzględnie nie należy w tym wypadku używać kawalerji do działań w szyku konnym na nieodpowiednim dla niej terenie, jak np. ulice, ogrody.

Pod użyciem broni należy rozumieć użycie broni palnej lub białej. Piechota działa zwykle najpierw bagnetem, oszczędzając w miarę możności kobiety, dzieci i osoby nie biorące udziału w rozruchach.

W razie gdyby natarcie bagnetem nie dało pożądanego wyniku, lub gdyby strzelano do wojska albo zmuszono je do obrony, należy użyć broni palnej.

W zwartych oddziałach pojedyńczych strzałów dawać nie wolno, lecz zawsze należy używać salw.

W walce ulicznej ogień zwykłych lub maszynowych karabinów może mieć stosunkowo mały skutek, gdy przeciwnik ukrywa się za barykadami lub rogami ulic. Bardzo skuteczną bronią w walkach ulicznych, w takich wypadkach, staje się granat karabinowy względnie ręczny.

§ 32. Szarżę kawalerji, natarcie piechoty bagnetem, tudzież użycie broni palnej (salwę) poprzedzić musi potrójny sygnał trąbką (o ile przy oddziale jest trębacz) — „szturm" względnie „strzelać". W braku trąbki wydaje się głośno ostrzeżenie.

§ 33. Bez poprzedniego sygnału ostrzegawczego wolno użyć broni w wypadkach następujących:

a) dla samoobrony, gdy oddział wojskowy lub patrol zostanie napadnięty, albo przeciwko czynnie opierającym się lub przeszkadzającym działaniu wojska;

b) w razie zbrodni lub gwałtów publicznych, popełnionych w obecności wojska.

ROZDZIAŁ E.

Zakończenie akcji asystencyjnej.

§ 34. Przerwanie działania oddziałów asystencyjnych następuje gdy cel zadania, do którego przeprowadzenia wojsko wezwano, został osiągnięty. Rozkaz przerwania wydaje dowódca oddziału asystencyjnego. Wydaje go na podstawie własnej decyzji, gdy uzna zadanie wojska za speł-

nione. Dowódca ponosi całkowitą odpowiedzialność za wydany rozkaz. Wszelkie przedstawienia władzy administracyjnej w sprawie przerwania akcji mają tylko charakter doradczy i w niczem nie umniejszają odpowiedzialności dowódcy za wydany rozkaz przerwania akcji przez wojsko.

§ 35. Rozkaz odwołania oddziałów asystencyjnych z akcji asystencyjnej i rozkaz powrotu do koszar, względnie do stałego garnizonu wydaje, w porozumieniu z władzami administracyjnemi ten dowódca, który zarządził udzielenie pomocy wojskowej. Ma on prawo, zależnie od położenia, utrzymać w mocy dawne lub wydać nowe rozkazy, tyczące się pogotowia, służby wartowniczej, zarządzeń alarmowych względnie zarządzeń, mających na celu ochronę lub przeciwdziałanie wpływom destrukcyjnym na żołnierzy.

O wydanym rozkazie melduje dany dowódca swym przełożonym analogicznie do punktu 4, przytaczając szczegółowo motywy powziętej decyzji.

III. Pomoc wojska na wypadek klęsk żywiołowych.

§ 36. W wypadku klęsk żywiołowych, jak ruszenie lodów, powodzi, zamieci śnieżnych, pożaru lasów i t. p. oddziały wojskowe mogą być użyte do pomocy władzom cywilnym.

Użycie oddziałów wojskowych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy siły i środki władz cywilnych okażą się w czasie tych klęsk niewystarczające dla celów zapobiegawczych i ratowniczych, co władze cywilne powinny wyraźnie zaznaczyć, wzywając pomocy wojska.

Udzielenie pomocy wojska odbywa się zasadniczo na żądanie władz cywilnych. Jednak w wypadkach, które dadzą się zawczasu przewidzieć, a których następstwa mogą mieć ujemny wpływ na obronny stan Państwa (np. pochód lodów) mają władze wojskowe (dowódcy okręgów, korpusów, komendanci garnizonów) interwenjować samodzielnie, celem wszczęcia akcji zapobiegawczej.

W wypadkach nagłych do udzielania pierwszej pomocy upoważniony jest oficer inspekcyjny garnizonu, który melduje o tem bezzwłocznie komendantowi garnizonu, a ten dowódcy okręgu korpusu.

Udzielenie pomocy wojska większej liczebnie i na dłuższy przeciąg czasu, może nastąpić tylko za zezwoleniem ministra spraw wojskowych.

Użycie wojska do czynności nienależących bezpośrednio do akcji podczas klęsk żywiołowych np. regulacja rzek, sypanie wałów ochronnych i t. p. jest nie dopuszczalne.

Szczegóły techniczne akcji wojskowej zawiera „Szczegółowa instrukcja o pomocy wojska na wypadek klęsk żywiołowych".

§ 37. Władzami uprawnionemi do wzywania pomocy wojska w wypadkach przewidzianych w punkcie 36 są tylko władze administracyjne co najmniej I instancji.

§ 38. W wypadkach przerw w ruchu kolejowym, wywołanych klęskami żywiołowemi, udzielenie pomocy wojskowej zależy zasadniczo od Ministerstwa Spraw Wojskowych.

W razie niechybnego niebezpieczeństwa i w braku robotników cywilnych, dowódcy okręgów korpusów mogą wyjątkowo udzielić pomocy wojskowej, o ile chodzi o usunięcie zasp śnieżnych, lub uwolnienie torów ko-

lejowych od zapór, spowodowanych oberwaniem się skał lub usunięciem nasypów i t. p. (patrz punkt 36).

§ 39. a) W garnizonie. Komendanci garnizonu są upoważnieni udzielić na żądanie władz administracyjnych (punkt 37) pomocy wojska w celu tłumienia pożarów nawet i wtedy, gdy własność państwowa nie jest zagrożona. W nagłych wypadkach mają to samo prawo także: oficer inspekcyjny garnizonu, dowódcy oddziałów oraz oficerowie inspekcyjni koszar.

b) Poza obrębem garnizonu. W wyjątkowych wypadkach, zwłaszcza do gaszenia katastrofalnych pożarów lasów, szybów w kopalniach węgla, nafty i t. p. wolno wysłać oddziały wojska także poza obręb garnizonu. W tych wypadkach władze administracyjne (punkt 37), żądające pomocy, muszą oświadczyć gotowość pokrycia wszelkich kosztów ze swoich funduszów.

§ 40. Zachowanie się wojska na wypadek pożaru w budynkach wojskowych lub rządowych określa cz. VI Regulaminu służby wewnętrznej.

IV. Pomoc wojska we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach.

§ 41. We wszystkich innych wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach, mogą wzywać pomocy wojska: 1) władze sądowe (sądy powiatowe, okręgowe) bezpośrednio, 2) przedstawiciele innych władz cywilnych, upoważnieni do tego na mocy ustaw, w wypadkach w tychże ustawach wskazanych, drogą przez władze administracyjne.

Zob. uw. do art. 1 rozp. Rady Ministrów z dn. 18 kwietnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 35 poz. 276), umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 4.

§ 42. Z żądaniem pomocy należy się zwracać analogicznie, jak w punktach 3-im i 4-ym niniejszego regulaminu.

Załącznik do niniejszego regulaminu wymienione w §§ 10 i 14, opuszczono.

DZIAŁ VIII.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW WOJSKA POLSKIEGO.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dn. 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych
   a) ustawą z dn. 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588) oraz
   b) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 stycznia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 4 poz. 21).

2. Ustawa z dn. 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588) ustalająca warunki mianowania na podporucznika korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów oraz zmieniająca niektóre postanowienia art. 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256).

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 maja 1923 r. o zasadach dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 352) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 sierpnia 1925 r (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 555) uzupełniającem rozporządzenie z dnia 12 maja 1923 r.

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. o przenoszeniu oficerów do korpusu oficerów kontrolerów, oraz o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596).

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. ustalające starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 647) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 112 poz. 895).

6. Dekret Naczelnika Państwa z dn. 25 sierpnia 1922 r. w sprawie warunków przemianowania oficerów zaliczonych do rezerwy Armji na oficerów zawodowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37/22 poz. 535).

7. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 648).

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. w sprawie przemianowania urzędników wojskowych na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 649).

9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 września 1923 r. o zasadach dotyczących starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzania wyboru na

stopnie generalskie (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

a) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 894);
b) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 sierpnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 554).

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 392) o organizacji i przepisach postępowania komisyj powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl p. b) art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

11. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 czerwca 1925 r. w sprawie ustalenia warunków mianowania podporucznikiem (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 429).

12. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. o warunkach awansowania oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 739).

13. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. o warunkach przejścia oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji do korpusu zawodowych oficerów sanitarnych i weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 740).

14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. o warunkach, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie sanitarnego, względnie weterynarji (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 741).

15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. w sprawie ustalenia starszeństwa byłych urzędników wojskowych Wojsk Polskich przy przemianowaniu na oficerów rezerwy (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 742).

16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 5 maja 1926 r. o komisji kwalifikacyjnej, powołanej do orzekania o nienadawaniu się oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tego korpusu awansowanych na generałów do służby w tym korpusie (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282).

17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 985) w sprawie wykonania art. 77 ustawy z dn. 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich.

18. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 1 października 1928 r. wydane w porozumieniu z pozostałymi Ministrami w sprawie regulaminu, ustalającego organizację, oraz tryb postępowania Komisji Kwalifikacyjnej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych dla oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe („Monitor Polski" Nr. 257 z dn. 7 listopada 1928 r. poz. 611).

19. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o małżeństwie oficerów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 29 z dn. 26 lipca 1921 r. poz. 590).

20 Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 20 marca 1923 r. poz. 149) w sprawie wykonania ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 127).

22. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o sposobie sprawowania rzeczywistego dowództwa (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 128).

23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27 z dn. 24 lipca 1923 r. poz. 364).

24. Dekret Naczelnego Wodza z dn. 25 września 1919 r. o ustanowieniu Oficerskiego Trybunału Orzekającego (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 93 z dn. 25 października 1919 r. poz. 3572).

25. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 z dn. 5 września 1923 r. poz. 425) do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. ustalającego starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego.

26. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22 z dn. 30 czerwca 1925 r. poz. 234) do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o organizacji i przepisach postępowania komisyj powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl pkt. b) art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P.

27. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zasad szkolenia kandydatów na oficerów zawodowych w korpusach osobowych oficerów sanitarnych i weterynaryjnych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36 z dn. 10 listopada 1925 r. poz. 363).

28. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przeprowadzania nominacji na podporuczników rezerwy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 15 czerwca 1927 r. poz. 217).

29. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przyjęcia podoficerów zawodowych do szkoły podchorążych rezerwy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 5 kwietnia 1929 r. poz. 106).

30. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 lutego 1930 r. o przenoszeniu oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 15 poz. 108).

31. Roporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 12 kwietnia 1930 r. o przenoszeniu ofcerów rezerwowych z innych korpusów osobowych na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych. (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 284).

1.

USTAWA

z dnia 23 marca 1922 r.

o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich.

(Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256).

TYTUŁ I.

Postanowienia wstępne.

Art. 1. Wojsko Narodowe, siła zbrojna Państwa, będące obroną i ostoją niepodległości i wolności Rzeczypospolitej, będzie po wsze czasy podlegać opiece Narodu.

Art. 2. Oficer jest żołnierzem-obywatelem, na którym spoczywa szczególny obowiązek bronienia Ojczyzny i gotowości w każdej chwili oddania życia w Jej obronie.

W szczególności winien on służyć za wzór miłości Ojczyzny i honoru, pełnić zawsze wiernie i uczciwie służbę narodową, być dbałym, sprawiedliwym dowódcą, opiekunem i wychowawcą podwładnych żołnierzy, posłusznym i oddanym podwładnym, szczerym i doskonałym kolegą, oraz życzliwym współobywatelem całej ludności, której praca i patrjotyzm są warunkiem siły wojska.

Art. 3. Oficerem Wojsk Polskich może być nieposzlakowany obywatel Państwa Polskiego, odpowiadający przewidzianym ustawowo warunkom, którego patrjotyzm polski nie ulega żadnej wątpliwości.

Obywatele państw innych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w Wojsku Polskiem kontraktowo za osobnem zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. dekret Naczelnego Wodza z dn. 25 września 1919 r. o ustanowieniu Oficerskiego Trybunału Orzekającego, umieszczony w niniejszym dziale I. p. 24.

Wedle art. 5 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 10 czerwca 1927 r. o wykonywaniu praktyki dentystycznej (Dz. U. R. P. Nr. 54 poz. 476) w razie wojny, w braku dostatecznej liczby lekarzy - dentystów, obowiązanych do służby wojskowej, powołanych na podstawie świadczeń oraz dobrowolnych zgłoszeń, Minister Spraw Wewnętrznych może w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych dopuścić do pełnienia praktyki lekarsko - dentystycznej w wojskowych przychodniach dentystycznych, jednak bez prawa wykonywania praktyki prywatnej osoby, nie będące obywatelami Państwa Polskiego, a posiadające prawo wykonywania praktyki lekarsko - dentystycznej w innych państwach, na mocy tamże otrzymanych względnie uznanych dyplomów.

Zob. §§ 115 i nast. rozp. wyk. do niniejszej ustawy, umieszczonego w niniejszym dziale I. p. 20.

TYTUŁ II.

Oficerowie zawodowi.

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 4. Korpus oficerski Wojsk Polskich składa się z oficerów poszczególnych korpusów osobowych.

Poszczególne korpusy są równe co do wartości wzajemnej i nie zachodzi między niemi żaden stosunek podrzędności, ani nadrzędności, są one wszystkie współrzędne.

Art. 5. Poszczególnemi korpusami oficerskiemi są:

1) korpus oficerów piechoty,
2) „ „ jazdy,
3) „ „ artylerji,
4) „ „ inżynierji i saperów,
5) „ „ aeronautycznych,
6) „ „ łączności,
7) „ „ kolejowych,
8) „ „ samochodowych,
9) „ „ taborowych,
10) „ „ żandarmerji,
11) „ „ kontrolerów,
12) „ „ sądowych,
13) „ „ sanitarnych,
14) „ „ intendentów,
15) „ „ uzbrojenia,
16) „ „ geografów,
17) „ „ weterynaryjnych,
18) „ „ administracji.

Generałowie tworzą odrębny korpus osobowy.

Zob. § 9 rozp wykonawczego l. p. 20.

Art. 6. W skład korpusu oficerskiego Wojsk Polskich wchodzą oprócz oficerów, wymienionych w art. 5 niniejszej ustawy, duchowieństwo wojskowe i oficerowie marynarki wojennej, o których traktują oddzielne ustawy.

Przepisy odnoszące się do duchowieństwa wojskowego umieszczono w dziale XXVI („Różne"), zaś ustawę o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej w dziale IX.

Art. 7. Oficerowie poszczególnych korpusów osobowych, powoływani przez Ministra Spraw Wojskowych do prac Sztabu Generalnego, nie tworzą oddzielnego korpusu, lecz pozostają w swych korpusach osobowych.

Kierownictwo wyszkolenia i kształcenia tych oficerów należy do Szefa Sztabu Generalnego, który współdziała w kwalifikowaniu oraz w przedstawianiu na przydziały.

Oficerowie Intendentury są szkoleni w Szkole Sztabu Generalnego.

Zob. §§ 10 — 16 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Wyszkolenie oficerów wszystkich rodzajów broni na stanowiska oficerów sztabów wielkich jednostek, oraz do prac Sztabu Głównego (dawniej „Sztabu General-

nego") następuje w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. Kurs w tej szkole trwa dwa lata. Statut Wyższej Szkoły Wojennej ogłoszony został w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28/22 poz. 409. Co do uzupełnień i zmian tego statutu warunków przyjęcia do Wyższej Szkoły Wojennej, organizacji tej szkoły, dyplomów, znaków i odznak absolwentów tej szkoły zob. Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/22 poz. 476, 36/23 poz. 470, 36/28 poz. 396, 5/29 poz. 44, 25/29 poz. 243 i 4/30 poz. 33. Absolwenci szkoły otrzymują tytuł „oficer dyplomowany".

Pozatem przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni na stanowiska oficerów sztabów wielkich jednostek oraz na stanowiska wykładowców i asystentów w Wyższej Szkole Wojennej i innych szkołach oficerskich wzgl. wyższych, następuje w École Superieure de Guerre w Paryżu. Warunki doboru kandydatów do tej szkoły na kurs 1928 — 1930 ogłoszone zostały w Dz. Rozk. Nr. 3/ 28 poz. 26. Szkolenie kandydatów na oficerów intendentów następuje w Wyższej Szkole Intendentury w Warszawie. Kurs w tej szkole trwa dwa lata. Co do warunków przyjęcia do tej szkoły zob. Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 29/25 poz. 304 i Nr. 13/27 poz. 128.

Art. 8. Przeniesienie oficera z jednego korpusu osobowego do drugiego może nastąpić jedynie na prośbę oficera. Wyjątek stanowi awans na generała, kiedy oficer automatycznie przechodzi do korpusu generałów. Jednakże dla potrzeb wojska władze wojskowe mogą zarządzić czasowe przydziały oficerów do dowolnych rodzajów służby wojskowej i oddziałów.

Warunki przenoszenia ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Oficer, przeniesiony do korpusu kontrolerów, oraz oficer tegoż korpusu, awansowany na generała, nie może być przez czas przebywania w stanie czynnym lub nieczynnym ponownie przeniesiony do innego korpusu osobowego, względnie użyty do innego rodzaju służby.

Oficer korpusu kotrolerów oraz oficer tegoż korpusu, awansowany na generała, przeniesiony do rezerwy, lub w stan spoczynku, w razie powołania do służby wojskowej, lub przyjęcia z rezerwy ponownie na oficera zawodowego (art. 101) nie może być użyty do służby w korpusie kontrolerów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4., dotyczące korpusu kontrolerów. Co do przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709) umieszczone w dziale IX l. p. 3.

Co do przenoszenia oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych zob. odnośne rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15 poz. 108), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 30.

Zob. § 2 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 9. W Wojsku Polskiem ustanawia się następujące stopnie oficerskie:

I. W korpusach osobowych, wyszczególnionych w punktach od 1 — 18 w art. 5.

a) Oficerowie młodsi:
1) podporucznik,
2) porucznik,
3) kapitan (w jeździe rotmistrz).
b) Oficerowie sztabowi:
4) major,
5) podpułkownik,
6) pułkownik.

II. W Korpusie Generałów:
7) Generał Brygady,
8) „ Dywizji,
9) „ Broni,
10) „ Marszałek Polski.

Art. 10. Służbę oficerską w Wojsku Polskiem musi rozpocząć każdy żołnierz polski od stopnia podporucznika.

Art. 11. Pierwszy stopień oficerski — podporucznika, zarówno jak i następne — przy awansach są nadawane przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 1 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 12. Mianowanie podporucznikiem oraz każdorazowy awans zostają stwierdzone przez wydanie oficerowi patentu, przyczem w patencie winna być uwidoczniona data oraz liczba starszeństwa i korpus osobowy, w jakim mianowanie lub awans nastąpiły.

Wszelkie mianowania i awanse winny być ogłaszane w dzienniku urzędowym Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Art. 13. Przepisy o umundurowaniu ustala na wniosek Ministra Spraw Wojskowych Prezydent Rzeczypospolitej w drodze rozporządzenia, przepisy zaś co do noszenia munduru — wyda Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 70 i nast. rozp. wyk. umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 20.
Przepisy co do noszenia munduru przez oficerów, wydane w formie rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszone zostały w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 19 z dn. 17 czerwca 1929 r. poz. 187.

Art. 14. Oficer może się znajdować:
a) w stanie czynnym;
b) w stanie nieczynnym;
c) w stanie spoczynku.

Art. 15. Oficer znajduje się w stanie czynnym, gdy pełni służbę na stanowisku, przewidzianem etatami wojska.

Wszystkie stanowiska, przewidziane etatami, winny być obsadzone według starszeństwa, na podstawie odpowiednich kwalifikacji, przez oficerów w odpowiednich stopniach.

Stanowiska, wolne na skutek znajdowania się pewnej ilości oficerów w stanie nieczynnym, winny pozostać częściowo wakujące. Ilość wakujących stanowisk określa rozkaz Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 3 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 16. Oficer znajduje się w stanie nieczynnym, gdy czasowo nie pełni służby z przyczyn, przewidzianych w art. 65 niniejszej ustawy.

Zob. §§ 24 — 47 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 17. Oficer znajduje się w stanie spoczynku, gdy został zwolniony od pełnienia służby na stanowisku, przewidzianem etatami wojska, z powodów i na warunkach, przewidzianych w ustawie emerytalnej.

Art. 18. Oficerowie krewni w linji bocznej do czwartego stopnia włącznie, powinowaci do drugiego stopnia włącznie, oraz zstępni i wstępni — nie mogą równocześnie pełnić funkcji o charakterze gospodarczym i kasowym w tym samym oddziale, zakładzie lub urzędzie wojskowym,

oraz pełnić równocześnie funkcji o powyższym charakterze w oddziałach, zakładach i urzędach, które są sobie bezpośrednio podporządkowane pod względem gospodarczym lub kasowym.

Zob. § 4 rozp. wykonawczego l. p. 20.

ROZDZIAŁ II.

Warunki mianowania na podporucznika.

Art. 19. Podporucznikiem w korpusach, przewidzianych w punktach od 1 do 10 włącznie art. 5 niniejszej ustawy, mianowany zostaje ten, kto odpowiada warunkom, wyszczególnionym pod A) lub B) niniejszego artykułu:

A.

1) Ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości, albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości;
2) ukończył szkołę podchorążych i odbył trzymiesięczną służbę w jednym z rodzajów służby wojskowej, wyszczególnionych w punktach od 1 do 8 włącznie art. 5 niniejszej ustawy;
3) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej o kursie conajmniej dwuletnim, a w tym czasie przebył trzy miesiące w jednym z rodzajów służby wojskowej, wymienionych w punkcie poprzednim;
4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) Odbył conajmniej trzy lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego;
2) zdał egzamin do szkoły oficerskiej, wykazujący wykształcenie ogólne w zakresie conajmniej programu szkoły powszechnej;
3) po przesłuchaniu dwuletniego kursu w szkole oficerskiej, uwzględniającej w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego i wojskowego, zdał z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika;
4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Co do korpusów kadetów zob. art. 120 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P., umieszczonej w dziale X l. p. 1 oraz uwagi do tegoż artykułu.
„Szkołę podchorążych" w rozumieniu pkt. 2 ust. A art. 19 stanowi obecnie Kurs Unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty, a to w myśl art. 106 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1), i §§ 197 i 202 rozp. wyk. do tej ustawy (dział X. l. p. 4).
„Szkołę Oficerską" w rozumieniu pkt. 3 ust. A art. 19 stanowią obecne Szkoły Podchorążych, a to w myśl art. 105 wymienionej wyżej ustawy (dział X l. p. 1) oraz § 197 rozp. wyk. do niej (dział X l. p. 4).
„Szkołą oficerską" w rozumieniu pkt. 2 ust. B art. 19 jest Szkoła Podchorążych dla Podoficerów, przewidziana w art. 105 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1) i w § 198 rozp. wyk. do tej ustawy (dział X l. p. 4).
Zob. § 5 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 20. Podporucznikiem w korpusach, przewidzianych w art. 5 punkt 12 i 13 i w punktach od 15 — 18 włącznie niniejszej ustawy, mianowany zostaje ten, kto odpowiada warunkom, wyszczególnionym pod A) lub B) niniejszego artykułu:

A.

1) Otrzymał dyplom z ukończenia szkoły akademickiej;

2) a) ukończył szkołę podchorążych, odbył trzymiesięczną służbę w jednym z rodzajów służby wojskowej, wyszczególnionych w punktach od 1 do 8 włącznie art. 5 niniejszej ustawy i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika jednego z tych rodzajów służby wojskowej, lub

b) uzyskał stopień podporucznika rezerwy;

3) ukończył kurs fachowy w zakresie swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu;

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) Odbył przynajmniej trzy lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego;

2) zdał egzamin do szkoły oficerskiej, wykazujący wykształcenie ogólne w zakresie conajmniej programu szkoły powszechnej;

3) ukończył szkołę oficerską o kursie conajmniej dwuletnim, uwzględniającą w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego, wojskowego oraz fachowego swej specjalności i zdał z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu;

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania podporucznikiem korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów ustala ustawa z dn. 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588) umieszczona w niniejszym dziale l. p. 2.

Co do oficerów sanitarnych i weterynaryjnych zob. rozp. Ministra Spraw Wojskowych Dz. Rozk. M. S. Wojsk Nr. 36 z dn. 10 listopada 1925 r. poz. 363, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 27.

Co do szkoły podchorążych oraz szkoły oficerskiej zob. uw. do art. 19, oraz §§ 197 i nast. rozp. wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P., umieszczonego w dziale X l. p. 4.

Zob. § 5 rozp. wykonawczego l p. 20.

Art. 21. Warunki mianowania podporucznikiem w poszczególnych korpusach osobowych w czasie wojny określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 22. W razie śmierci szeregowego wskutek przyczyn, związanych ze służbą wojskową, w wypadkach, w których stwierdzono wyjątkowe zasługi szeregowego, może on być mianowany po śmierci podporucznikiem.

Zob. art. 41 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1) oraz § 93 rozp. wykonawczego do tejże ustawy (dział X l. p. 4), i art. 88 niniejszej ustawy.

Zob. również §§ 56 i 57 rozp. wykonawczego l. p. 20.

ROZDZIAŁ III.

Obowiązki oficera.

Art. 23. Oficerom nie wolno należeć do stowarzyszeń, mających cele polityczne, ani brać udziału w działalności politycznej.

Należenie oficerów do stowarzyszeń, nie mających charakteru politycznego, oraz udział oficerów w handlu i przemyśle — ureguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Wykonywanie zawodów cywilnych oraz zajmowanie stanowisk w służbie cywilno-państwowej jest oficerom wzbronione. Lekarze, dentyści i lekarze weterynarji mogą wykonywać praktykę w warunkach, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Oficer w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych.

Postanowienia powyższe nie mają zastosowania do oficerów w stanie spoczynku.

Zob. §§ 58 — 69 i 122 rozp. wykonawczego l. p. 20. Zob. również Regulamin Służby Wewnętrznej Część 1 pkt. 27 28 i 30, oraz art. 11 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 349).

Art. 24. Dla wyjazdu zagranicę oficerowie winni uzyskać każdorazowo zezwolenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 97 i nast. rozp. wykonawczego l. p. 20, oraz przepis służbowy M. S. Wojsk. z dn. 1 czerwca 1927 r. l. 325 — 565.

Art. 25. Dla zawarcia małżeństwa oficer w stanie czynnym lub nieczynnym obowiązany jest otrzymać zezwolenie władzy przełożonej.

Przepis powyższy dotyczy również oficerów-inwalidów, pozostających w zakładach, utrzymywanych przez Państwo.

Warunki, niezbędne dla otrzymania powyższego zezwolenia, określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Wobec niewydania dotąd odnośnego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, obowiązuje w kwestji zawierania małżeństw przez oficerów rozkaz Ministra Spraw Wojskowych ogłoszony w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 29 z dn. 26 lipca 1921 r. poz. 590. Rozkaz ten umieszczony jest w niniejszym dziale l. p. 19.

Art. 26. Obowiązki i uprawnienia służbowe oficerów, nie uregulowane ustawowo, określą regulaminy i instrukcje, które wyda Minister Spraw Wojskowych.

ROZDZIAŁ IV.
Prawa oficerów.

Art. 27. Oficera nie można pozbawić stopnia oficerskiego, jak tylko:

a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego;

b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego;

c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego Sądu Honorowego.

Zob. § 7 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 28. Awansowanie oficera zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, następuje o jeden stopień.

Art. 29. Awanse oficerów poszczególnych korpusów osobowych z wyjątkiem mianowanych sędziami wojskowymi oficerów korpusu sądowego i oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, następują w zależności od stopnia po przesłużeniu w każdym poszczególnym stopnia conajmniej tej ilości lat, która jest określona w niniejszym rozdziale dla każdego z nich, na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych wakansów w stopniach, przewidzianych etatami wojska:

a) według starszeństwa;

b) z wyboru, dokonanego przez Ministra Spraw Wojskowych na podstawie wniosków, przedstawianych w drodze służbowej co do każdego kandydata przez jego przełożonych.

Zob. § 5 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 30. Do czasu ustawowego uregulowania zasady, dotyczące starszeństwa, sposobu przeprowadzenia wyboru oraz kwalifikowania oficerów, ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 maja 1923 r. (Dz. U. R. P Nr. 50 poz. 352) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3.
Co do awansów ofic. Korpusu Kontrolerów zob. rozp. z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4 oraz rozp. Ministra Spraw Wojsk. (Dz. Rozk. Nr. 27/23 poz. 364) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 23.
Co do awansów na stopnie generalskie zob. rozp. z dn. 1 września 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 9.
Zob. ponadto ogólne rozp. o awansach (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/23 poz. 127) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 21.

Art. 31. Awanse na poruczników następują automatycznie według starszeństwa po przesłużeniu dwóch lat w stopniu podporucznika.

Art. 32. Awanse na kapitanów (rotmistrzów) następują po przesłużeniu w stopniu porucznika conajmniej czterech lat, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:
cztery piąte — według starszeństwa, jedna piąta — z wyboru;
w czasie wojny:
połowa — według starszeństwa, połowa — z wyboru.

Art. 33. Dla podporuczników i poruczników, którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom, okres czasu służby w stopniach podporuczników i poruczników, wymagany dla awansu, skraca się:

dla podporuczników do jednego roku,
dla poruczników conajmniej do dwóch lat.

Art. 34. Awanse na majorów następują po przesłużeniu w stopniu kapitana (rotmistrza) conajmniej lat czterech, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:
trzy piąte — z wyboru,
dwie piąte — podług starszeństwa;
w czasie wojny:
cztery piąte — z wyboru,
jedna piąta — podług starszeństwa.

Art. 35. Awanse na podpułkowników następują po przesłużeniu w stopniu majora conajmniej trzech lat, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:
cztery piąte — z wyboru,
jedna piąta — według starszeństwa;
w czasie wojny:
wszyscy — z wyboru.

Art. 36. Awanse na pułkowników następują zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, z wyboru, po przesłużeniu w stopniu podpułkownika conajmniej czterech lat.

Art. 37. Awanse na generałów brygady, generałów dywizji i generałów broni następują zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, z wyboru po przesłużeniu w poprzednim stopniu conajmniej trzech lat.

Art. 38. Podczas wojny do czasu służby, wymaganego w myśl art. 31—35 włącznie niniejszej ustawy dla awansu na porucznika, kapitana (rotmistrza), majora i podpułkownika, czas służby, przebytej na terenie działań wojennych, liczy się podwójnie.

Art. 39. Stopień Marszałka Polski nadaje Prezydent Rzeczypospolitej za wyjątkowe zasługi w obronie Ojczyzny.

Art. 40. Od oficerów korpusów, wymienionych w art. 5 od punktów 1 — 10 włącznie niniejszej ustawy, oprócz zadość uczynienia warunkom, wymienionym w art. 29 — 38 wymagane jest ponadto:

a) dla awansów na majorów — ukończenie z pomyślnym wynikiem specjalnego kursu dla oficerów sztabowych, którego czas trwania ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych;

b) dla awansów oficerów, powołanych do prac Sztabu Generalnego — po każdym awansie, przed dalszem ewentualnem kontynuowaniem powyższej służby, przesłużenie w linji jednego roku na stanowisku, odpowiadającem stopniowi, na jaki zaawansowali;

c) dla awansów oficerów piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów oraz łączności, nie podpadających pod punkt b) niniejszego artykułu — rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg dwóch lat, w sposób, jak następuje:

1) na kapitana (rotmistrza) — dowodzenie plutonem bądź jako podporucznik, bądź porucznik;

2) na majora — dowodzenie kompanją, szwadronem, baterją, jako kapitan (rotmistrz);

3) na pułkownika — dowodzenie bataljonem, lub dywizjonem, jako major, lub podpułkownik;

d) dla awansów oficerów, nie podpadających pod punkt b), c) niniejszego artykułu — rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg dwóch lat w sposób, który ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Przewidziany w art. 40 lit. a) kurs przed awansem na majora odbywa się w Doświadczalnem Centrum Wyszkolenia w Rembertowie. Rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 8 lipca 1924 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27/24 poz. 413) częściowo zmienionym rozkazem z dn. 18 marca 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9/29 poz. 87) został wprowadzony egzamin sprawdzający na powyższy kurs wspólny w Doświadczalnem Centrum Wyszkolenia przed awansem na majora.

Wedle wyjaśnienia do art. 40 lit. c) ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 z dn. 11 grudnia 1926 r. poz. 331 pełnienie służby kwatermistrzów i adjutantów (dowódców drużyn pułkowych i t. p.) w formacjach linjowych nie może być uznane za rzeczywiste sprawowanie dowództwa jednostki taktycznej, wobec czego pełnienie tych funkcyj nie czyni zadość wymienionemu warunkowi ustawowemu.

Ta sama interpretacja ma zastosowanie do dowódców oddziałów i kompanij sztabowych, kompanij obsługi i t. p. formacyj przy władzach, instytucjach i zakładach centralnych, oraz przy D. O. K.

Wedle wyjaśnienia do art. 40 lit. c) ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22 z dn. 4 sierpnia 1927 r. poz. 266. dowodzenie plutonem łączności w formacjach broni, przez okres czasu ustawą określony, odpowiada warunkowi rzeczywistego sprawowania dowództwa dla awansu na kapitana, względnie rotmistrza.

W żadnym jednak wypadku dowodzenie plutonem łączności w formacjach broni nie odpowiada zadośćuczynieniu warunkowi rzeczywistego dowodzenia wymaganego dla awansu dla majora, bez względu na to, czy etat dowódcy plutonu łączności zajmowany jest przez porucznika (ppor.), czy kapitana (rtm.). Kapitanowie (rot-

mistrze), o ile są dowódcami plutonów łączności, muszą dla uzyskania warunków awansu na majora, sprawować dowodzenie kompanją (szwadronem, baterją) przez okres ustawą określony.

Wedle wyjaśnienia ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 35 z dn. 14 grudnia 1928 r. poz. 389 służba na stanowiskach komendantów przysposobienia wojskowego jest dla oficerów broni służbą linjową i pełnienie jej zalicza się do czasu sprawowania dowództwa odpowiednią jednostką wojskową.

W szczególności:

a) pełnienie służby na stanowisku rejonowego komendanta przysposobienia wojskowego zalicza się do czasu sprawowania dowództwa zastępcy dowódcy pułku;
b) pełnienie służby na stanowisku obwodowego komendanta przysposobienia wojskowego zalicza się do czasu dowodzenia bataljonem;
c) pełnienie służby na stanowisku powiatowego komendanta przysposobienia wojskowego zalicza się do czasu dowodzenia kompanją.

Na stanowiska w przysposobieniu wojskowem należy jednak zasadniczo wyznaczać oficerów, którzy posiadają ustawowy warunek dowodzenia, wymagany do awansu na stopień następny. Niezależnie od tego warunku winny być brane pod uwagę kwalifikacje osobiste kandydatów tak, by wyznaczeni do przysposobienia wojskowego oficerowie mieli należyte przygotowanie pod względem teoretycznym i praktycznym.

Służba w przysposobieniu wojskowem może trwać do następnego awansu, o ile oficer przed przejściem do służby w przysposobieniu wojskowem posiada ustawowy warunek dowodzenia, wymagany do awansu na stopień następny. W przeciwnym razie służba ta może trwać najwyżej cztery lata, po którym to okresie oficer winien być przeniesiony do swej formacji linjowej.

Co do rzeczywistego sprawowania dodództwa zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o sposobie sprawowania rzeczywistego dowództwa (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 127) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 22.

Zob. ponadto rozp. Ministra Spraw Wojskowych o awansach (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z n. 13 marca 1923 r. poz. 127) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 21.

Co do awansów oficerów inwalidów zob. § 23 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 41. Postanowienia punktów b), c), d) art. 40 niniejszej ustawy mogą, według uznania Ministra Spraw Wojskowych, nie być stosowane do oficerów-inwalidów, pozostawionych w stanie czynnym w myśl art. 73 niniejszej ustawy.

Zob. § 23 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 42. W razie śmierci oficera wskutek przyczyn, związanych ze służbą wojskową, w wypadkach, w których stwierdzono wyjątkowe zasługi oficera, może on być awansowany po śmierci o jeden stopień.

Zob. § 56 i 108 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 43. W czasie wojny warunki dla awansów, wyszczególnione w punktach a), b), c), d) art. 40, mogą być rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej zmodyfikowane, w kierunku zmniejszenia wymaganego czasu, lub w zupełności uchylone.

Art. 44. Awanse mianowanych sędziami wojskowymi oficerów korpusu sądowego następują według starszeństwa po przesłużeniu w każdym poszczególnym stopniu conajmniej tej ilości lat, która jest określona w niniejszym rozdziale dla każdego stopnia, na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych wakansów w stopniach, przewidzianych etatami wojska.

Art. 45. Awanse oficerów korpusu kontrolerów oraz oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, następują jedynie z wyboru po

przesłużeniu w poprzednim stopniu conajmniej dwóch lat, na podstawie odpowiedniej kwawlifikacji i w miarę wolnych wakansów, przewidzianych etatami wojska.

Zob. odnoszące się do oficerów korpusu kontrolerów uwagi do art. 30.

Art. 46. O posiadaniu odpowiednich kwalifikacji, przewidzianych w art. 45 niniejszej ustawy, przez oficerów korpusu kontrolerów oraz oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, orzeka Minister Spraw Wojskowych.

Zob. § 17 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 47. Oficerowie, przeciwko którym zostało wdrożone postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe lub sądowo-karne, są wyłączeni na czas postępowania od prawa do awansu.

W razie zaniechania (umorzenia) postępowania, lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego nie wyżej nad naganę — awansują oficerowie na podstawie ogólnych przepisów.

Zasądzonym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności, lub orzeczeniem sądu honorowego na karę zawieszenia w czynnościach, czas kary wolnościowej lub zawieszenia w czynnościach nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego dla awansu.

Art. 48. Oficerowie mają być tak uposażeni, aby mogli bez troski o byt codzienny pełnić sumiennie obowiązki swego zawodu, wyłącznie mu się poświęcając.

Uposażenie oficera w stanie czynnym ma się składać:

a) z uposażenia zasadniczego, przywiązanego do jego stopnia,

b) z dodatkowych świadczeń, zależnych od szczególnych stosunków służbowych.

Art. 49. Do uposażenia zasadniczego należy stała płaca miesięczna wraz z dodatkiem: za wysługę lat, żywnościowym, mieszkaniowym (mieszkanie, opał i światło) i wyekwipowanie, oraz rodzinnym w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym.

Art. 50. Dalsze poza uposażeniem zasadniczem świadczenia obejmują:

a) dodatki reprezentacyjne na stanowiskach, wymagających reprezentacji,

b) dodatki za kierownictwo dla oficerów na stanowiskach kierowniczych,

c) dodatki służbowe,

d) opiekę sanitarną dla oficera i jego rodziny,

e) należności za podróże służbowe, odkomenderowania i przeniesienia,

f) dodatki na czas ćwiczeń, mobilizacji i wojny,

g) ulgę w przejazdach państwowemi środkami komunikacyjnemi.

Art. 51. Szczegóły uposażenia oficerów w stanie czynnym rozwija i ustala ustawa o uposażeniu wojska, która jednocześnie reguluje sprawę uposażenia oficerów w stanie nieczynnym.

Zob. Dział XX „Uposażenie wojska".

Art. 52. Uposażenie oficera w stanie spoczynku reguluje specjalna ustawa.

Zob. dział XXI „Zaopatrzenie emerytalne".

Art. 53. Każdemu oficerowi przysługuje prawo do krótkoterminowego urlopu.

Zob. §§ 73 — 96 a) rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 54. Ogólna ilość czasu, przebytego przez oficera w ciągu jednego roku kalendarzowego na urlopach dla celów osobistych, t. j. na urlopach: wypoczynkowym, służbowym i okolicznościowym z zachowaniem uposażenia nie może przekraczać ośmiu tygodni.

Art. 55. Czas trwania urlopu wypoczynkowego, do którego przysługuje prawo każdemu oficerowi w granicach od czterech do sześciu tygodni w przeciągu roku kalendarzowego, w zależności od czasu służby oficera— określi Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 80 — 83 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 56. Urlopy z przyczyn służbowych mogą być udzielane w następujących wypadkach:

a) przy służbowem przeniesieniu oficera do innej miejscowości dla uregulowania spraw osobistych, wynikłych wskutek przeniesienia, — do dwóch tygodni, uwzględniając oddalenie miejsca stałego przydziału od ostatniego miejsca służby oraz stosunki służbowe i rodzinne;

b) po powrocie z niewoli nieprzyjacielskiej — do ośmiu tygodni.

Zob. § 90 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 57. Udzielanie urlopów okolicznościowych w sprawach osobistych jest dopuszczalne tylko w szczególnie ważnych wypadkach, przyczem urlopy takie nie mogą przekraczać siedmiu dni.

Zob. §§ 91 — 95 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 58. W wypadkach złego stanu zdrowia przysługuje oficerowi prawo do otrzymania urlopu kuracyjnego, którego czas trwania nie może przekraczać sześciu miesięcy w przeciągu jednego roku.

Urlop kuracyjny udzielany bywa jedynie na podstawie orzeczenia lekarskiego.

Zob. §§ 84 — 87 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 59. Czasowe wstrzymanie urlopów w całem wojsku lub pewnych jego częściach może zarządzić wyłącznie Minister Spraw Wojskowych, z wyjątkiem wypadków, w których, z powodu zagrożenia pewnych miejscowości chorobami zakaźnemi, natychmiastowe zawieszenie urlopów do tych miejscowości leży w kompetencji odnośnego Dowódcy Okręgu Korpusu.

Art. 60. Uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Powyższe przepisy, dotyczące urlopów, mają zastosowanie w czasie pokoju. Przepisy o urlopach w czasie wojny reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 61. Oficerom, zgodnie z art. 13 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ustawa z dnia 17 marca 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 267), przysługuje bierne prawo wyborcze do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej.

Zob. § 6 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 62. Uprawnienia oficerów z tytułu odznaczeń regulują specjalne ustawy.

Zob. dział XIV „Ordery, odznaczenia i odznaki".

ROZDZIAŁ V.

Oficerskie sądy honorowe i przepisy dyscyplinarne.

Art. 63. Statut oficerskich sądów honorowych i przepisy dyscyplinarne do czasu ustawowego unormowania będą wydane w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Przepisy dyscyplinarne unormują wzajemny stosunek przełożonych i podwładnych, starszych i młodszych.

Statut oficerskich sądów honorowych umieszczono w dziale XII, zaś wojskowe przepisy dyscyplinarne w dziale XIII.

Art. 64. Oficer, dopuszczający się czynów, uwłaczających godności oficera, lub niespełniający należycie swych obowiązków, choćby dany czyn nie podpadał pod rygory ustaw karnych, będzie odpowiadał w myśl statutu sądów honorowych i wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

ROZDZIAŁ VI.

Przeniesienie oficera w stan nieczynny, w stan spoczynku i do rezerwy.

Art. 65. 1. Oficer może być przeniesiony przez Ministra w stan nieczynny jedynie na skutek:

a) własnej prośby o długoterminowy urlop;

b) czasowej niezdolności do służby, stwierdzonej przez komisję superrewizyjną;

c) zredukowania etatów;

d) dostania się do niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych.

2. Oficer, wybrany na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, w razie przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony przez Ministra Spraw Wojskowych w stan nieczynny.

§§ 24 — 47 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 66. Długoterminowe urlopy mogą być udzielane przez Ministra Spraw Wojskowych na przeciąg czasu od sześciu miesięcy do trzech lat.

Oficer, znajdujący się w stanie nieczynnym na skutek otrzymanego długoterminowego urlopu, nie może być bez prośby ze swej strony przez czas trwania urlopu, z wyjątkiem mobilizacji lub powiększenia armji, powołany z powrotem do służby.

Okres czasu, spędzony w stanie nieczynnym na skutek długoterminowego urlopu, wlicza się oficerowi do czasu jego służby wojskowej jedynie w wyjątkowych wypadkach, według uznania Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 24 — 28 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 67. Oficer, który przez więcej niż sześć miesięcy w ciągu jednego roku nie jest w możności pełnić służby z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji superrewizyjnej, która orzeka o długości czasu, przez jaki ma oficer przebywać w stanie nieczynnym.

W ostatnim miesiącu przed upływem terminu, wyznaczonego przez komisję superrewizyjną, oficer powinien być ponownie przedstawiony komisji superrewizyjnej, która orzeka, czy oficer może być przeniesiony z powrotem do stanu czynnego, czy też ma nadal pozostawać w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania oficera w stanie nieczynnym nie może przekraczać lat trzech następujących po sobie, lub lat czterech w przeciągu lat sześciu.

Z upływem powyższych terminów oficer, w razie jego dalszej niezdolności do służby, winien zostać przeniesiony w stan spoczynku.

Czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, zalicza się oficerom do czasokresu, niezbędnego dla awansu, jedynie w tym wypadku, jeśli ta niezdolność została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej.

Zob. §§ 24, 29 — 34 rozp. wykonawczego. l. p. 20.

Art. 68. Oficerom, przeniesionym w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przysługują w ciągu lat trzech wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Wakanse, otwierające się w stopniach, jakie posiadają oficerowie, znajdujący się z powyższego powodu w stanie nieczynnym, winny być obsadzane przedewszystkiem przez tych oficerów.

Zob. §§ 24, 35 — 40 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 69. Oficerom, przeniesionym w stan nieczynny z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), po ich powrocie z niewoli i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się cały czas, przebyty na skutek niewoli w stanie nieczynnym, do czasokresu, niezbędnego dla awansu.

Zob. §§ 24, 41 — 43, 50 — 53 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 70. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu wybrania na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, nie otrzymuje przez czas sprawowania mandatu poselskiego uposażenia służbowego i nie nosi munduru wojskowego.

Oficer z tytułu sprawowania mandatu poselskiego jest zwolniony od wszelkiej zależności służbowej. Oficerowi, piastującemu mandat poselski, nie przysługują uprawnienia służbowe w stosunku do innych wojskowych-posłów.

Z chwilą, gdy oficer przestaje być posłem, zostaje on przeniesiony z powrotem do stanu czynnego.

Czas sprawowania przez oficera mandatu poselskiego zalicza się do czasokresu, niezbędnego dla awansu.

Zob. §§ 24, 44 i 45 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 71. Oficera w stan spoczynku przenosi Prezydent Rzeczypospolitej.

Zob. § 46 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 72. Granice wieku, po osiągnięciu których oficerowie winni zostać przeniesieni w stan spoczynku, są następujące:
do stopnia majora włącznie ukończonych 53 lat,
dla stopnia podpułkownika ukończonych 55 lat,
dla stopnia pułkownika ukończonych 57 lat,
dla stopnia generała brygady ukończonych 59 lat,
dla stopnia generała dywizji i generała broni ukończonych 61 lat.

Zob. art. 100 ustawy z dn. 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 6 z r. 1924 poz. 46), umieszczonej w dziale XXI l. p. 1.
Zob. §§ 24, 47 i 124 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 73. Oficerowie inwalidzi, którzy mimo swego inwalidztwa nadają się do pełnienia służby wojskowej, mogą stosownie do uznania Ministra Spraw Wojskowych być pozostawieni w stanie czynnym.

Zob. §§ 20 — 23 i 123 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 74. Oficer, przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany przez Ministra Spraw Wojskowych do służby wojskowej:
a) w czasie pokoju dwukrotnie na czterotygodniowe ćwiczenia,
b) w razie mobilizacji na czas potrzeby.

Zob. §§ 48 i 49 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 75. Oficerom, do stopnia generała brygady włącznie, przeniesionym w stan spoczynku na skutek osiągnięcia granicy wieku, przewidzianej w art. 72 niniejszej ustawy, o ile przesłużyli w ostatnio posiadanym stopniu conajmniej dwa lata, zostaje nadany przez Prezydenta Rzeczypospolitej jeden stopień wyżej.
Do otrzymanego z powyższej przyczyny stopnia nie są przywiązane żadne uprawnienia, z wyjątkiem prawa do tytułu.

Zob. § 47 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 76. Oficer może być przeniesiony do rezerwy przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Ministra Spraw Wojskowych:
a) na własną prośbę,
b) na skutek dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się na wyższe stanowisko i orzeczenia komisji, ustanawianej w tym celu corocznie przez Ministra Spraw Wojskowych przy Ministerstwie Spraw Wojskowych i przy każdem Dowództwie Okręgu Korpusu; organizację i przepisy postępowania powyższych komisji ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej,
c) w wypadku stwierdzonej przez komisję superrewizyjną utraty zdolności fizycznej.
W wypadkach, przewidzianych w punktach b), c) niniejszego artykułu, oficer, o ile nabył prawo do uposażenia emerytalnego, zostaje przeniesiony w stan spoczynku.
Punkt b) niniejszego artykułu nie ma zastosowania do mianowanych sędziami wojskowymi oficerów korpusu sądowego, oraz do oficerów korpusu kontrolerów i oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów.

O skutkach nienadawania się sędziego wojskowego na stanowisko sędziego oraz o sposobach stwierdzenia nienadawania się stanowi oddzielna ustawa.

Oficer korpusu kontrolerów i oficer korpusu kontrolerów, awansowany na generała, którego nienadawanie się do pełnienia służby w tym korpusie zostało stwierdzone orzeczeniem komisji kwalifikacyjnej, składającej się z oficerów korpusu kontrolerów i oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, zostaje przeniesiony do rezerwy lub, o ile nabył prawo do uposażenia emerytalnego, w stan spoczynku.

Odnośnie do pkt. b. art. 76, zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 392), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 10 oraz rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22/25 poz. 234) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 26.
Co do komisji kwalifikacyjnej dla oficerów korpusu kontrolerów zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 5 maja 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 16.
Zob. również §§ 19, 54 i 55 rozp. wyykonawczego l. p. 20.

Art. 77. Oficerom, przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, przy jednakowych kwalifikacjach z innymi kandydatami na stanowiska cywilne państwowe, samorządowe i w przedsiębiorstwach, subwencjonowanych przez Państwo, przysługuje prawo pierwszeństwa.

Przepisy, dotyczące wykonania niniejszego artykułu, ustali rozporządzenie Rady Ministrów.

Odnośne rozp. Rady Ministrów z dn. 6 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 985) umieszczono w niniejszym dziale l. p. 17, rozp. Ministra Spraw Wojsk. z dn. 1 października 1928 r. o organizacji i trybie postępowania komisji kwalifikacyjnej umieszczono w niniejszym dziale l. p. 18, zaś rozkaz wykonawczy Ministra Spraw Wojskowych umieszczono w dziale X l. p. 7.

TYTUŁ III.

Oficerowie rezerwowi.

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 78. Korpus oficerów rezerwowych Wojsk Polskich składa się z oficerów rezerwy:

a) piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, lotnictwa, łączności oraz kolejowych,

b) sanitarnych i weterynarji,

c) samochodowych, taborowych, żandarmerji, sądowych, intendentów, uzbrojenia, geografów oraz administracji, o ile zawodowo w tych korpusach służyli, i z oficerów rezerwy, wskazanych w punkcie a) niniejszego artykułu, którzy, będąc przydzieleni w czasie wojny do jednego z rodzajów służby wojskowej, wymienionych w niniejszym punkcie — w nich zaawansowali.

Art. 79. Oficer korpusu kontrolerów oraz oficer korpusu kontrolerów, awansowany na generała, przeniesiony do rezerwy, zostaje zaliczony przez Ministra Spraw Wojskowych do rezerwy jednego z rodzajów służby wojskowej, zależnie od posiadanych kwalifikacji.

Art. 80. W skład oficerów rezerwowych wchodzą oprócz oficerów, wymienionych w art. 78, duchowieństwo wojskowe i oficerowie marynarki wojennej, o których stanowią oddzielne ustawy.

Zob. uw. do art. 6.

Art. 81. Dla oficerów, mianowanych w rezerwie, ustanawia się w czasie pokoju stopnie do kapitana (rotmistrza) włącznie.

Oficerowie zawodowi przy przeniesieniu do rezerwy zatrzymują swoje stopnie.

Art. 82. Postanowienia artykułów od 10 — 12 włącznie oraz art. 18 niniejszej ustawy mają zastosowanie do oficerów rezerwowych.

Art. 83. Noszenie przepisowego munduru przez oficerów rezerwowych, powołanych do pełnienia służby wojskowej, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Minister Spraw Wojskowych ustali również warunki przywdziewania munduru przez oficerów rezerwy, nie powołanych do służby wojskowej.

Zob. § 106 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 84. W czasie noszenia munduru wojskowego oficerowie rezerwowi podlegają właściwości oficerskich sądów honorowych i ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną z powodu czynów w tymże czasie przez nich popełnionych.

Co do odpowiedzialności karnej za przestępstwa wojskowe, popełnione przez oficerów rezerwy w czasie noszenia munduru wojskowego zob. art. 98 i 110 kodeksu karnego wojskowego z dn. 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 328).

Art. 85. Oficer rezerwowy przestaje być oficerem rezerwy:

a) z końcem tego roku kalendarzowego, w którym kończy 50 lat życia,

b) w razie uznania go przez komisję superrewizyjną za niezdolnego do pełnienia służby wojskowej w charakterze oficera rezerwowego.

Wedle wyjaśnienia Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36 z dn. 10 listopada 1925 r. poz. 365:

1. Oficer rezerwowy, przestając być oficerem rezerwy:

a) na podstawie punktu a) art. 85 — na skutek ukończenia 50 lat życia, albo

b) na podstawie punktu b) art. 85 w wypadku, gdy komisja superrewizyjna wyda orzeczenie, że jest on zdolny do służby w pospolitem ruszeniu z bronią, względnie bez broni (kat. C wzgl. D) —

staje się, w myśl art. 83 punkt 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym — oficerem pospolitego ruszenia.

2. Oficer rezerwowy, przestając być oficerem rezerwy na podstawie punktu b) art. 85 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. — w wypadku, gdy komisja superrewizyjna wyda orzeczenie, iż jest on zupełnie niezdolny do służby wojskowej (kat. E) — zostaje, w myśl art. 88 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, całkowicie zwolniony od obowiązku wojskowego.

Jako formułę przy ogłaszaniu w Dz. Pers. powyższych zmian, ustalono:

do 1): Przenoszę do pospolitego ruszenia — na podstawie art. 85 punkt a), wzgl. punkt b) ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., oraz art. 83 punkt 1) ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

do 2): Zwalniam od powszechnego obowiązku wojskowego na podstawie art. 85 punkt b) ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., oraz art. 88 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Art. 86. W czasie mobilizacji Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo powoływania do służby wojskowej byłych oficerów rezerwowych do 60 roku życia na czas potrzeby. Do oficerów tych przez czas peł-

nienia przez nich służby wojskowej mają zastosowanie przepisy, dotyczące oficerów rezerwy.

Zob. art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 z roku 1928 poz. 458) umieszczonej w dziale XVIII l. p. 1, wedle którego również w czasie pokojowym może nastąpić w warunkach przewidzianych w art. 84 powyższej ustawy, powołanie zaliczonych do pospolitego ruszenia do służby wojskowej.

ROZDZIAŁ II.

Warunki mianowania na podporucznika w rezerwie.

Art. 87. Podporucznikiem w rezerwie piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznym, łączności oraz kolejnictwa zostaje mianowany ten, kto odpowiedział warunkom, wyszczególnionym pod A) lub B) niniejszego artykułu:

A.

1. a) ukończył Korpus Kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości, albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości, lub

b) ukończył sześć klas szkoły średniej, o ile to zmniejszenie wymaganego powyżej cenzusu, uzasadnione potrzebami wojska, zostanie zarządzone rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych,

2. W czasie odbywania jednorocznej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs Szkoły Podchorążych Rezerwy,

3. Odbył conajmniej jedno z ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej; przepis niniejszy nie ma zastosowania do tych, którzy w chwili rozpoczęcia służby wojskowej wykażą się przysposobieniem wojskowem w odpowiednim zakresie,

4. Posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1. Odbył conajmniej sześcioletnią służbę wojskową, jako podoficer zawodowy i uzyskał stopień sierżanta,

2. Zdał egzamin, wykazujący wykształcenie ogólne conajmniej w zakresie szkoły powszechnej,

3. Ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs Szkoły Podchorążych Rezerwy,

4. Posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o przeprowadzaniu nominacji na podporuczników rezerwy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/27 poz. 217), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 28.
Odnośnie do pkt. 3 art. 87 B. zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojsk. (Dz. Rozk. Nr. 11/29 poz. 106) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 29.
Co do korpusów kadetów zob. art. 120 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1).
Co do Szkoły Podchorążych Rezerwy zob. art. 16 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1), oraz §§ 17 — 20 rozp. wykonawczego do tej ustawy (dział X l. p. 4).
Co do ćwiczeń wojskowych zob. art. 77 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII l. p. 1), zaś co do przysposobienia wojskowego zob. art. 5 tejże ustawy.

Art. 88. Podporucznikiem w rezerwie może zostać mianowany każdy szeregowy, posiadający kwalifikacje moralne, za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Zob. art. 22, oraz § 57 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 89. Warunki, wymagane dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie sanitarnego lub weterynarji, ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Odnośne rozporządzenie umieszczone jest w niniejszym dziale l. p. 14.

ROZDZIAŁ III.

Obowiązki i prawa oficerów rezerwowych.

Art. 90. Postanowienia artykułów: 21, 26, 27, (84) 28 i 30 niniejszej ustawy mają zastosowanie do oficerów rezerwowych.

Postanowienia artykułów: 25, 42, 47 i 53 do 62 włącznie niniejszej ustawy mają zastosowanie do oficerów rezerwowych w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. w sprawie ustalenia starszeństwa byłych urzędników wojskowych W. P. przy przemianowaniu na oficerów rezerwy (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 742), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 15.

Art. 91. Oficerowie rezerwowi w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej nie mogą brać czynnego udziału w życiu politycznem.

Oficer rezerwy, wybrany w czasie pełnienia służby wojskowej na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, z chwilą przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony z powrotem do rezerwy.

Wykonywanie zawodów cywilnych przez oficerów rezerwowych w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej ureguluje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Uposażenie oficerów rezerwowych w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej reguluje ustawa o uposażeniu wojska.

Art. 92. Awanse oficerów rezerwy w czasie pokoju następują na podstawie odbycia przepisanych w art. 93 i 94 niniejszej ustawy ćwiczeń wojskowych i uzyskania odpowiednich kwalifikacji.

Art. 93. Awanse na poruczników rezerwy następują po odbyciu w stopniu podporucznika rezerwy conajmniej dwóch ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Art. 94. Awanse na kapitanów (rotmistrzów) rezerwy następują po odbyciu w stopniu porucznika rezerwy następnych conajmniej dwóch ćwiczeń wojskowych i zdaniu egzaminu na kapitana (rotmistrza) rezerwy.

Art. 95. Art. 92, 93 i 94 niniejszej ustawy nie mają zastosowania do oficerów rezerwy sanitarnych i weterynarji. Warunki awansowania tych oficerów ustala rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 12.

Art. 96. Warunki awansowania oficerów rezerwy w czasie wojny ustala rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

ROZDZIAŁ IV.

Przejście oficerów rezerwowych na oficerów zawodowych.

Art. 97. Dla przejścia oficerów, mianowanych w rezerwie piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności oraz kolejnictwa, do poszczególnych korpusów oficerów zawodowych, wymienionych w punktach od 1 — 10 włącznie art. 5 niniejszej ustawy, wymagane są następujące warunki:

a) dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej, przewidziany w punkcie 3 lit. A. art. 19 niniejszej ustawy,

b) nieprzekroczenie 25 lat życia,

c) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Postanowienie punktu b) niniejszego artykułu nie ma zastosowanie do oficerów rezerwy, którzy otrzymali stopień podporucznika w rezerwie na podstawie art. 88 niniejszej ustawy.

W tekście art. 97 uwzględniono sprostowanie omyłek drukarskich ogłoszone w Dz. U. R. P. Nr. 54 z dn. 21 lipca 1922 r.

Art. 98. Warunki przejścia oficerów, mianowanych w rezerwie piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności oraz kolejnictwa, do poszczególnych korpusów oficerów zawodowych, wymienionych w punktach od 12 do 18 włącznie art. 5 niniejszej ustawy, ustala lit. A art. 20 z tem jednak, iż przejście powyższe jest dopuszczalne, o ile oficer, mianowany w rezerwie, nie przekroczył 30 lat życia.

Co do przejścia oficerów rezerwy na oficerów zawodowych korpusu sądowego zob. odnośne rozp. Ministra Spraw Wojskowych umieszczone w niniejszym dziale l. p. 31.

Art. 99. Warunki przejścia oficerów rezerwowych do korpusu zawodowych oficerów sanitarnych i weterynarji ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 października 1925 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 13.

Art. 100. Przy przejściu na oficerów zawodowych oficerowie, mianowani w rezerwie, otrzymują starszeństwo, które byłoby im przyznane, gdyby kończyli szkołę oficerską, wymaganą od oficerów zawodowych, jednocześnie ze swymi rówieśnikami ze szkoły, przewidzianej w punkcie a) artykułu 97.

Art. 101. Warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5, oraz rozp. wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r., umieszczone w niniejszym dziale l. p. 25.

TYTUŁ IV.

Oficerowie czasu wojny.

Art. 102. Ochotnicy, o ile nie są obowiązani do służby wojskowej oraz powołani do świadczeń wojennych, mogą otrzymać tytuł oficera czasu

wojny w stopniu odpowiednim do stanowiska, na które zostali przeznaczeni, o ile posiadają na nie odpowiednie kwalifikacje.

Zob. §§ 112 — 114 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 103. Obowiązki i uprawnienia oficerów czasu wojny ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

TYTUŁ V.

Postanowienia przejściowe.

Art. 104. Uprawnienia, zastrzeżone w niniejszej ustawie Prezydentowi Rzeczypospolitej, przysługiwać będą aż do wyboru pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Naczelnikowi Państwa.

Art. 105. Instytucja urzędników wojskowych z dniem 31 grudnia 1924 r. w Wojsku Polskiem przestaje istnieć.

Ci z urzędników wojskowych, którzy ze względu na swe fachowe kwalifikacje są niezbędni, mogą zostać przemianowani na oficerów na warunkach, które ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 8, oraz rozp. wymienione w uw. do art. 90.

Art. 106. Art. 8 niniejszej ustawy nie ma zastosowania do dnia 1 stycznia 1929 r. Do powyższego terminu przenoszenie oficerów z jednego korpusu osobowego do innego ureguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Postanowienie powyższe nie ma zastosowania do oficerów korpusu kontrolerów, co do których art. 8 niniejszej ustawy wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Tekst art. 106 i 107 podano w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 stycznia 1927 r. w sprawie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 4 poz. 21).
Zob. § 120 rozp. wykonawczego l. p. 20.

Art. 107. Obsadzenie w myśl art. 15 niniejszej ustawy stanowisk, przewidzianych etatami, przez oficerów w odpowiednich stopniach, winno być zakończone z dn. 1 stycznia 1929 r.

Zob. uw. do art. 106.

Art. 108. Przyjmowanie do szkół oficerskich, przewidzianych w art. 19 i 20 niniejszej ustawy, winno się rozpocząć najpóźniej w jesieni 1922 r.

Art. 109. Do czasu pierwszego mianowania podporuczników na podstawie art. 19 i 20 niniejszej ustawy, warunki mianowania podporucznikiem ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 czerwca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 429) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 110. Wszelkie przyjęcia, względnie mianowania oficerami Wojsk Polskich, z wyjątkiem mianowań podporucznikami, w myśl art. 109 niniejszej ustawy, ustają z dniem ustalenia starszeństwa oficerów w Wojsku Polskiem, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone w myśl ustawy

z dnia 2 sierpnia 1919 r. o ustaleniu starszeństwa i nadaniu stopni oficerskich w Wojsku Polskiem (Dz. P. P. P. Nr. 65 poz. 399).

Przepis niniejszego artykułu nie ma zastosowania do oficerów, wymienionych w artykule 118 niniejszej ustawy.

Art. 111. Z dniem ustalenia starszeństwa i przeprowadzenia podziału zweryfikowanych oficerów na zawodowych i rezerwowych Komisja Weryfikacyjna zostanie rozwiązana.

Art. 112. Oficerom, którym w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 65, poz. 399) został ustalony i zatwierdzony ten sam stopień, w jakim rozpoczęli służbę w Wojsku Polskiem, należy czasokres, wymagany dla awansu, obliczać od dnia faktycznego rozpoczęcia służby w Wojsku Polskiem, nie wcześniej jednak, niż od dnia 1 listopada 1918 r.

Oficerom, którym w myśl tejże ustawy został ustalony i zatwierdzony wyższy stopień, niż ten, w którym służbę w Wojsku Polskiem rozpoczęli, jako datę, od której należy obliczać czasokres, wymagany dla awansu, winien być uważany dzień, z którym ich nowy stopień został zatwierdzony.

Oficerom, którym w myśl tejże ustawy został ustalony i zatwierdzony niższy stopień, niż ten, w którym służbę w Wojsku Polskiem rozpoczęli, jako datę, od której należy obliczać czasokres, wymagany dla awansu, winien być uważany dzień, w którym służbę w Wojsku Polskiem faktycznie rozpoczęli, nie wcześniejszy jednak, niż 1 listopada 1918 r.

Art. 113. Czas przebyty na terenie działań wojennych, oblicza się oficerom w myśl art. 38, z tem, że czas ten liczy się nie wcześniej, niż od dnia 1 czerwca 1919 r.

Art. 114. Punkty a), c), d) art. 40 nie mają zastosowania do kapitanów (rotmistrzów), którzy pomiędzy 1 listopada 1918 r. a dniem ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego w przeciągu conajmniej sześciu miesięcy dowodzili na terenie działań wojennych conajmniej bataljonem lub równorzędnym oddziałem.

Art. 115. Czas rzeczywistego sprawowania dowództwa, przewidziany w punkcie c) i d) art. 40, oficerom, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 65, poz. 399), skraca się dla uzyskania awansu na pierwszy następny stopień do sześciu miesięcy, o ile przesłużyli w Wojsku Polskiem do dnia ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego conajmniej rok.

Przy następnych awansach mają całkowite zastosowanie punkty c) i d) art. 40.

Art. 116. Aspiranci korpusu kontrolerów w stopniu kapitanów, którzy w ciągu 1922 r. zostaną zakwalifikowani do korpusu kontrolerów, awansują automatycznie na majorów.

Art. 117. Oficerom, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. P. P. P Nr. 65, poz. 399), a którzy po 1 czerwca 1919 r. ukończyli lub ukończą wyższy zakład naukowy, czas przesłużenia w zatwierdzonym i następnym (po pierwszym awansie) stopniu, niezbędny według niniejszej ustawy do zaawansowania, skraca się o jeden rok.

Zob. § 5a rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 maja 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 352) umieszczonego w dziale niniejszym l. p. 3.

Art. 118. Niezweryfikowani oficerowie armij obcych i uznanych przez Pastwo Polskie formacyj polskich, którzy są lub będą przyjęci wprost do

rezerwy Wojsk Polskich, zatrzymują stopień, jaki w armjach obcych i formacjach polskich posiadali, i zostają zaliczeni do jednego z rodzajów służby wojskowej, przewidzianych w art. 5 niniejszej ustawy, według uznania Ministra Spraw Wojskowych.

Wedle wyjaśnienia M. S. Wojsk. (Biuro Pers. L.: 9901/B. P. I. 28) przez „armje obce" należy rozumieć tylko b. armje zaborcze. Z tego względu do cudzoziemców, którzy uzyskali obywatelstwo polskie, niezależnie od ewent. posiadanego stopnia oficerskiego, stosować należy art. 7 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym. (Dział XVIII l. p. 1).
Zob. ponadto art. 122 tej ustawy.

Art. 119. Art. 81 niniejszej ustawy nie ma zastosowania zarówno do zweryfikowanych (art. 111) jak i niezweryfikowanych (art. 118) oficerów rezerwy Wojska Polskiego, którzy zatrzymują stopnie, w jakich zostali po zweryfikowaniu, względnie bez zweryfikowania, przyjęci do rezerwy Wojska Polskiego.

W tekście art. 119 uwzględniono sprostowanie omyłki drukarskiej ogłoszone w Dz. U. R. P. Nr. 54 z dn. 21 lipca 1922 r.

Art. 120. Szeregowi, którzy otrzymali stopień oficerski za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, dokonany przed ogłoszeniem niniejszej ustawy, mogą pozostać w wojsku, jako oficerowie zawodowi i awansować w myśl art. 31 niniejszej ustawy do stopnia porucznika włącznie. Awans na wyższe stopnie uzależniony jest od wypełnienia warunków, przewidzianych w art. 19 i 20 niniejszej ustawy, i następuje w myśl przepisów o awansach.

Zob. § 5 ust. I pkt. C rozporządzenia o awansach, umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 21.

Art. 121. Oficerowie, zaliczeni w myśl art. 111 i 118 niniejszej ustawy do rezerwy Wojska Polskiego, mogą w przeciągu lat sześciu od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy zostać przemianowani na oficerów zawodowych na warunkach, które ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 121 podano w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 588) umieszczoną w dziale niniejszym l. p. 2.
Warunki przemianowania ustala dekret Naczelnika Państwa z dn. 25 sierpnia 1922 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37, poz. 535) umieszczony w niniejszym dziale l. p. 6, zaś starszeństwo przemianowanych ustala rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 648) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7. Wobec upływu terminu zakreślonego w art. 121, nie mogą już obecnie następować przemianowania oficerów wymienionych w tymże art. na zawodowych, tak że od dnia 5 maja 1928 r. może następować przejście oficerów rezerwy na zawodowych jedynie wedle postanowień art. 97 — 101 w warunkach w tychże artykułach określonych.

Art. 122. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia i z tą chwilą tracą moc obowiązującą ustawy, dekrety i przepisy z nią sprzeczne.

Ustawę powyższą ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 32 z dn. 5 maja 1922 r.

Art. 123. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych umieszczone w niniejszym dziale l. p. 20, 21, 22 i 23.
Moc obowiązująca ustawy powyższej rozciągnięta została na Województwo Śląskie ustawą z dn. 6 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44 poz. 460).

2.

USTAWA

z dnia 22 lipca 1925 r.

ustalająca warunki mianowania na podporucznika korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów oraz zmieniająca niektóre postanowienia art. 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256).

(Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588).

Art. 1. Podporucznikiem korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów mianowany zostaje ten, kto odpowiada następującym warunkom:

a) wykształcenie ogólne w zakresie conajmniej 6 klas szkoły średniej;

b) dyplom wyższej szkoły muzycznej, uznanej przez Państwo;

c) odbycie ustawowo przewidzianej służby wojskowej z ukończeniem szkoły podchorążych rezerwy;

d) kwalifikacje służbowe i moralne bez zarzutu.

Zob. art. 20 ust. o postawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1.

Art. 2. Brzmienie art. 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zmienione zostaje jak następuje:

„Oficerowie, zaliczeni w myśl art. 111 i 118 niniejszej ustawy do rezerwy wojska polskiego, mogą w przeciągu lat sześciu od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy zostać przemianowani na oficerów zawodowych na warukach, które ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej".

Powyższą zmianę uwzględniono w tekście art. 121 wymienionej ustawy (dział niniejszy l. p. 1.).

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 86 z dnia 26 sierpnia 1925 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 12 maja 1923 r.

o zasadach dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów.

(Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 352)

Na zasadzie art. 30 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dn. 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Minister Spraw Wojskowych ustala w każdym stopniu i korpusie osobowym listę oficerów, mających awansować według starszeństwa.

§ 2. Podstawą do awansu według starszeństwa jest kolejność umieszczenia na ustalonej w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o ustaleniu starszeństwa i nadaniu stopni oficerskich w wojsku polskiem (Dz. P. P. P. Nr. 65, poz. 399) liście starszeństwa oficerów zawodowych, która to lista ma być w dalszym ciągu prowadzona wedle zasad, wymienionych w niniejszem rozporządzeniu.

§ 2-a. Przed każdym terminem awansowym, Minister Spraw Wojskowych ogłasza w rozporządzeniu nakazującem przeprowadzenie awansów:

1. ilość wakansów w każdym korpusie osobowym i w każdym stopniu, na które zostaną awansowani oficerowie, oraz granice, do których wybór będzie musiał być przeprowadzony.

2. Datę, do której kandydatom do awansu należy obliczać czas ich służby w poprzednim stopniu.

3. Datę awansowania, jednakową dla wszystkich stopni i korpusów osobowych.

Przepis § 2a wprowadzony został rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 sierpnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 555) uzupełniającem rozp. z dn. 12 maja 1923 r.

§ 3. Po awansowaniu na wyższy stopień otrzymują oficerowie starszeństwo kolejne po oficerze ostatnim w starszeństwie w danym stopniu i korpusie osobowym, przyczem naprzód zostają umieszczeni oficerowie, awansowani według starszeństwa, następnie zaś oficerowie, awansowani z wyboru. Kolejność starszeństwa awansowanych oficerów pomiędzy sobą opiera się na porządku, w jakim oni są wymienieni w listach, ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych (§§ 1 i 9).

§ 4. Jako datę starszeństwa oficerów we wszystkich stopniach, za wyjątkiem poruczników, ustala się dzień, z którym nastąpiło ich awansowanie.

Jako datę starszeństwa poruczników, ustala się dzień, w którym upłynęło dwa lata od daty mianowania ich podporucznikami, względnie datę wcześniejszą, lub późniejszą, a to zależnie od obliczenia czasu służby w stopniu podporucznika.

§ 5. Oficerowie, którzy mając inne warunki do awansu, nie mogli w swoim czasie awansować według starszeństwa z powodu przeniesienia ich w stan nieczynny, a czas przebywania w stanie nieczynnym zostanie im następnie wliczony do czasu służby wojskowej, albo z przyczyn, wymienionych w 1 ustępie art. 47 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich, a następnie zajdą okoliczności, przewidziane w ustępie 2 tegoż artykułu, albo z powodu otrzymania pierwszej ujemnej rocznej kwalifikacji, która jednak następnie zostanie określona (pkt. b. art. 76 tejże ustawy), otrzymują przy awansie według starszeństwa datę starszeństwa i jego kolejność, któreby byli otrzymali, gdyby byli awansowali w swoim czasie.

§ 5-a. Poza granicami na podstawie § 2-a ustalonemi należy podawać do awansu tych oficerów, posiadających pozatem wszystkie wymagane ustawą warunki formalne do awansu, którzy:

a) w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. (art. 4) (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 555) byli conajmniej 3 razy ranni w w. p., lub w formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzeczpospolitą i którym prawo do naszywki z 3 gwiazdkami zostało przyznane,

b) po 1 czerwca 1919 r. ukończyli wyższy zakład naukowy i którym wskutek tego na zasadzie art. 117 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) wymagany okres czasu służby do awansu w poszczególnych stopniach skraca się jeszcze o rok.

Przepis § 5a wprowadzony został rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 sierpnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 555) uzupełniającem rozp. z dn. 12 maja 1923 r. Powołane w niem pod lit. a) rozp. Rady Obrony Państwa umieszczono w dziale XIV l. p. 4.

§ 6. Wnioski na awans z wyboru, przedkładane Ministrowi Spraw Wojskowych, wychodzą:

a) od dowódców pułków, lub przełożonych, posiadających uprawnienia conajmniej dowódców pułków — na stopnie kapitana i majora,

b) od dowódców dywizji (brygad jazdy), lub przełożonych posiadających uprawnienia conajmniej dowódcy dywizji (brygady jazdy) — na stopnie podpułkownika i pułkownika.

Wnioski na awans z wyboru co do oficerów, którzy pełnią służbę, podlegającą pozatem specjalnej fachowej opinji, są stawiane przez przełożonych, wymienionych w punktach a) i b) niniejszego paragrafu, po wysłuchaniu opinji szefów odnośnych rodzajów służby wojskowej.

§ 7. Każdy przełożony, sporządzający wnioski na awans z wyboru, ustala w nich, według rodzajów służby wojskowej, kolejność kandydatów, według której, ze względu na nadawanie się do awansu, kandydatom tym, zdaniem jego, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

§ 8. Wnioski na awans z wyboru sporządzone przez przełożonych, uprawnionych do tego w myśl punktów a) i b) § 6 niniejszego rozporządzenia przechodzą kolejno do wszystkich następnych bezpośrednich wyższych przełożonych, z których każdy sporządza z wniosków, otrzymanych od wszystkich podległych sobie oddziałów, zakładów lub urzędów dla każdego poszczególnego korpusu osobowego i stopnia swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów do awansu na podstawie swej własnej oceny i porówania ich wartości.

§ 9. Po otrzymaniu wniosków awansowych Minister Spraw Wojskowych dokonywa wyboru i ustala w każdym stopniu i korpusie osobowym listę oficerów, mających awansować z wyboru.

§ 10. Zastrzegając wydanie osobnego rozporządzenia o zasadach, dotyczących kwalifikowania oficerów, pozostawia się tymczasowo w zastosowaniu wydane w tej mierze przez Ministra Spraw Wojskowych przepisy.

§ 11. Ustalone przez siebie listy oficerów awansujących (§§ 1 i 9), przedstawia Minister Spraw Wojskowych z wnioskiem o nadanie im odpowiednich stopni, według przepisu art. 11 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

§ 12. Sposób awansowania na stopnie generalskie zostanie ustalony osobnem rozporządzeniem.

Odnośne rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 września 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699) umieszczono w niniejszym dziale l. p. 9.

§ 13. Rozporządzenie niniejsze nie ma zastosowania do oficerów korpusu kontrolerów i oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4, oraz rozp. Ministra Spraw Wojsk. z dn. 24 lipca 1923 r. (Dz. Rozk. Nr. 27/23 poz. 364) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 23.

§ 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 marca 1923 r.

§ 15. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 50 z dn. 14 maja 1923 r. Przepisy o awansach zawiera ponadto rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach, ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 127 umieszczone w niniejszym dziale l. p. 21.

4.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 21 lipca 1923 r.

o przenoszeniu oficerów do korpusu oficerów kontrolerów, oraz o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów.

(Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596).

Na zasadzie art. art. 8 i 30 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam dla oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów, co następuje:

§ 1. Do korpusu oficerów kontrolerów mogą być przenoszeni z innych korpusów osobowych oficerowie w stopniu majora na własną prośbę, po zdaniu egzaminu konkursowego, na podstawie wniosku komisji egzaminacyjnej i decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

§ 2. Oficerowie innych korpusów osobowych w stopniu kapitana (rotmistrza) tylko wtedy mogą być dopuszczeni do egzaminu konkursowego, jeżeli posiadają warunki, obowiązujące w ich korpusie osobowym do awansu na majora.

Gdy zapadnie decyzja Ministra Spraw Wojskowych o przeniesieniu ich do korpusu oficerów kontrolerów, awansują oni w swoim korpusie osobowym na majorów.

§ 3. Warunki egzaminu i skład komisji egzaminacyjnej, do której należeć mogą tylko oficerowie korpusu kontrolerów (oficerowie korpusu kontrolerów, awansowani na generałów) pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej — ustala Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Do korpusu oficerów kontrolerów mogą też być przenoszeni na własną prośbę, bez konkursu, podpułkownicy lub pułkownicy innych korpusów osobowych, jednakże tylko w stosunku $^1/_5$ wolnych wakansów.

O przyjęciu tych oficerów do korpusu kontrolerów decyduje Minister Spraw Wojskowych na podstawie wniosku komisji kwalifikacyjnej, zło-

żonej ze wszystkich w danej chwili pełniących służbę oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej.

Uchwały tej komisji zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§ 5. Kandydat, uznany przez komisję egzaminacyjną (§ 3) lub kwalifikacyjną (§ 4) za nienadającego się, nie może być przeniesiony do korpusu oficerów kontrolerów, — Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje natomiast prawo nieprzyjęcia do korpusu oficerów kontrolerów kandydata, uznanego przez komisję egzaminacyjną lub kwalifikacyjną za nadającego się do przeniesienia, jeżeli uważa przyjęcie tego oficera do korpusu oficerów kontrolerów za niepożądane.

§ 6. Przez przeciąg pierwszych dwóch lat po przeniesieniu do korpusu oficerów kontrolerów, majorowie korpusu kontrolerów nie będą samodzielnie pełnili fukcji kontrolnych.

§ 7. Po przeniesieniu z innego korpusu osobowego do korpusu oficerów kontrolerów, oficerowie korpusu kontrolerów zostają umieszczeni na liście starszeństwa oficerów korpusu kontrolerów.

Data starszeństwa, którą oficerowie przeniesieni do korpusu kontrolerów posiadali w dawnym korpusie osobowym, jest miarodajną przy obliczeniu czasu służby w danym stopniu, wymaganego do awansu i zostaje uwidoczniona w liście starszeństwa oficerów korpusu kontrolerów obok nazwiska danego oficera.

Kolejność starszeństwa między sobą oficerów, przeniesionych do korpusu kontrolerów w myśl paragrafu 1 niniejszego rozporządzenia, opiera się na porządku, ustalonym przez komisję egzaminacyjną, na podstawie wyników egzaminu.

Kolejność starszeństwa między sobą oficerów, przeniesionych do korpusu kontrolerów w myśl paragrafu 4 niniejszego rozporządzenia, opiera się na porządku, ustalonym przez komisję kwalifikacyjną wymienioną w tymże paragrafie.

§ 8. Po awansowaniu na wyższy stopień oficerowie korpusu kontrolerów, względnie oficerowie tegoż korpusu, awansowani na generałów, zostają umieszczeni na liście starszeństwa po oficerze ostatnim w danym stopniu.

Kolejność starszeństwa awansowanych oficerów między sobą opiera się na porządku, w jakim oni są wymienieni w listach awansów (ustępy 3 i 4 paragrafu 10 i par. 11).

§ 9. Jako datę starszeństwa oficerów awansowanych ustala się dzień, z którym nastąpiło ich awansowanie.

§ 10. O posiadaniu kwalifikacji do awansu na stopnie podpułkownika, pułkownika i generała brygady, decyduje corocznie komisja kwalifikacyjna (Par. 4) pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej.

Komisja ta ustala na podstawie wyników głosowania dla każdego stopnia listę kwalifikacyjną, na której posiadający ustawowe warunki do awansu oficerowie korpusu kontrolerów, zakwalifikowani do awansu przez komisję, zostają wymienieni w porządku, w jakim są umieszczeni na liście starszeństwa oficerów korpusu kontrolerów.

Komisja kwalifikacyjna zbiera się następnie po raz drugi pod przewodnictwem Ministra Spraw Wojskowych i biorąc za podstawę ustaloną już przez siebie pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej listę kwalifikacyjną, sporządza listę kolejności oficerów, według której, ze względu na nadawanie się do awansu, oficerom tym, zdaniem komisji, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Uchwały komisji kwalifikacyjnej zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

Lista awansów, zatwierdzona przez Ministra Spraw Wojskowych, jest każdorazowo podstawą do awansowania oficerów korpusu kontrolerów w porządku umieszczenia na liście.

Czas zebrania się komisji kwalifikacyjnej celem ustalenia listy kwalifikacyjnej i listy awansów oznacza Minister Spraw Wojskowych w rozporządzeniu, zarządzającem przeprowadzenie awansów.

§ 11. Awans generałów brygady na stopień generała dywizji następuje na podstawie wyboru, dokonanego przez Ministra Spraw Wojskowych, który w liście awansów ustala kolejność tych generałów według swej własnej oceny.

§ 12. Listy oficerów, mających awansować, przedstawia Minister Spraw Wojskowych z wnioskiem o nadaniu im odpowiednich stopni według przepisu art. 11 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

§ 13. Zastrzegając wydanie osobnego rozporządzenia o zasadach, dotyczących kwalifikowania oficerów, pozostawia się tymczasowo w zastosowaniu wydane w tej mierze przez Ministra Spraw Wojskowych przepisy.

§ 14. Postanowienie paragrafu 6 niniejszego rozporządzenia nie ma zastosowania do majorów, przeniesionych do korpusu kontrolerów przed 1 stycznia 1924 r.

§ 15. Do czasu, gdy ilość oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, będących w stanie czynnym, nie osiągnie liczby 7, wejdą w skład komisji kwalifikacyjnej, wymienionej w paragrafach 4 i 10 niniejszego rozporządzenia, prócz generałów będących w stanie czynnym, wszyscy pułkownicy korpusu kontrolerów, zajmujący etatowe stanowiska generałów.

§ 16. Do czasu, gdy ilość oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, będących w stanie czynnym, nie osiągnie liczby 7, przepis paragrafu 11 niniejszego rozporządzenia będzie miał zastosowanie także do awansu pułkowników korpusu kontrolerów na generałów brygady.

§ 17. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 76 z dn. 3 sierpnia 1923 r.

§ 18. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Zob. rozp. Ministra Spraw Wojskowych o awansach oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu awansowanych na generałów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27/23 poz. 364), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 23.

5.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 18 sierpnia 1923 r.

ustalające starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego.

(Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 647).

Na podstawie artykułów 30 i 101 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Ponowne przyjęcie oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, na oficera zawodowego, może nastąpić:

1) jeśli przeniesienie do rezerwy zostało przeprowadzone:

a) na własną prośbę,

b) na skutek utraty zdolności fizycznej, o ile komisja wojskowo-lekarska stwierdzi odzyskanie tej zdolności w stopniu wymaganym do zawodowej służby wojskowej,

2) jeśli czasokres spędzony w rezerwie nie przekracza 5-ciu lat,

3) jeśli dany oficer nie przekroczył:

w stopniu	do majora włącznie	43 lat
„ „	„ podpułkownika włącznie	45 „
„ „	„ pułkownika włącznie	49 „
„ „	„ generała brygady włącznie	51 „
„ „	„ generała dywizji i generała broni	53 „

Przepis pkt. 3 § 1 przytoczono w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 112 poz. 895).

§ 2. Ponowne przyjęcie do wojska jako oficera zawodowego następuje do tego korpusu osobowego, z jakiego został dany oficer przeniesiony do rezerwy, z wyjątkiem wypadku przewidzianego w ustępie 4 artykułu 8 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.

§ 3. Ponowne przyjęcie do wojska jako oficera zawodowego następuje zasadniczo w stopniu, w jakim oficer zawodowy został przeniesiony do rezerwy, przyczem, zatrzymując datę starszeństwa otrzymaną przy przejściu do rezerwy, zostaje umieszczony na liście oficerów zawodowych po oficerach zawodowych tego samego stopnia i starszeństwa.

O ile jednak dany oficer awansował w rezerwie, zostaje przyjęty w nowym stopniu z datą starszeństwa awansu w rezerwie zostaje umieszczony na liście oficerów zawodowych po oficerach zawodowych tego samego stopnia i starszeństwa.

§ 4. Kolejność starszeństwa między sobą powołanych ponownie do zawodowej służby oficerów rezerwy, ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 5. Okresu czasu, spędzonego w rezerwie, nie wlicza się do czasu służby wojskowej.

§ 6. Definitywne przyjęcie na zawodowego oficera następuje zasadniczo po odbyciu okresu próbnego (przeszkolenia), którego czas trwania oraz program ustali Minister Spraw Wojskowych.

O ile przerwa w służbie nie przekracza półtora roku, przysługuje Ministrowi Spraw Wojskowych prawo zwolnienia z odbycia próbnego okresu służby.

§ 7. Prośba o ponowne przyjęcie na zawodowego oficera winna być skierowana przez P. K. U., na której terenie dany oficer zamieszkuje, do M. S. Wojsk. i ma zawierać:

a) zaświadczenie dwóch zawodowych, sztabowych oficerów o posiadaniu przez petenta kwalifikacji moralnych,

b) własnoręcznie napisane curriculum vitae za czas od chwili przejścia do rezerwy,

c) w wypadku przejścia do rezerwy wskutek utraty zdolności fizycznych, dodatnie orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej.

§ 8. Paragrafy 1 do 7 niniejszego rozporządzenia nie mają zastosowania do tych oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy, którzy obecnie służą czynnie i którzy prosili o ponowne zamianowanie ich zawodowymi oficerami.

Przemianowanie tych oficerów może nastąpić wedle uznania Ministra Spraw Wojskowych, w miarę wolnych miejsc etatowych.

Jako datę starszeństwa otrzymają oni dzień 1-szy lipca 1919 r. z liczbą kolejną przed innymi oficerami rezerwy, którzy z tą samą datą starszeństwa będą przemianowani na oficerów zawodowych, przyczem kolejną liczbę starszeństwa między nimi ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 9. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 84 z dn. 25 sierpnia 1923 r.
Zob. rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 z dnia 5 września 1923 poz. 425, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 25.

6.

DEKRET NACZELNIKA PAŃSTWA.

Warunki przemianowania oficerów zaliczonych do rezerwy Armji na oficerów zawodowych. (Art. 121 Ustawy z dnia 23.III.22 r.).

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 37/22 poz. 535).

§ 1. Przemianowanie w myśl art. 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., oficerów zaliczonych, w myśl art. 111 i 118 tejże ustawy, do rezerwy może mieć miejsce do dnia 5 maja 1925 r.

Powyższy termin należy uznać za przedłużony do dn. 5 maja 1928 r. wobec obecnego brzmienia art. 121, w którym pierwotny termin 3-letni zmieniony został na 6 letni ustawą z dn. 22 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 588).

§ 2. Przemianowanie oficera może nastąpić na własną jego prośbę.

§ 3. Przemianowanym może zostać w ramach etatów armji oficer posiadający:

a) kwalifikacje moralne,

b) kwalifikacje fachowe,

c) uzdolnienie pod względem fizycznym,

d) nieprzekroczony wiek (art. 72 Ustawy z 23.III.22 r.),
e) przeszkolenie wojskowe.

O tem, czy oficer posiada dostateczne przeszkolenie wojskowe, decyduje w każdym poszczególnym wypadku Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Oficerowie, którzy przed przemianowaniem ich na zawodowych mają przejść przeszkolenie wymagane w punkcie e) § 3 niniejszego dekretu, odbywają przeszkolenie w charakterze oficerów rezerwowych, powołanych do służby wojskowej.

§ 5. O ile Minister Spraw Wojskowych uważa, że oficer posiada warunki, wymagane w § 3 niniejszego dekretu i że przemianowanie danego oficera połączone jest z korzyścią dla wojska przedkłada wniosek na przemianowanie go Naczelnikowi Państwa.

We wniosku winno być zaznaczone do jakiego rodzaju służby wojskowej oficer się nadaje ze względu na swe uzdolnienie.

§ 6. Prośba oficera o przemianowanie winna być skierowana do P. K. U., na którego terenie oficer zamieszkuje i zawierać:

a) zaświadczenie dwóch zawodowych oficerów sztabowych o posiadaniu przez petenta kwalifikacji moralnych,
b) własnoręcznie napisane curriculum vitae,
c) wymienienie rodzaju służby wojskowej, do którego pragnie być zaliczony. Prośba powyższa winna być przesłana do M. S. Wojsk. Oddz. V. Szt. Gen.

Kompetencje dawnego Oddz. V Szt. Gen. przeszły na Biuro Personalne M.S.Wojsk.

§ 7. Wykonanie powyższego dekretu poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

Warszawa, Belweder, dnia 25 sierpnia 1922 r.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na oficerów zawodowych, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7.
Wobec tego, że unormowane niniejszym dekretem przemianowanie oficerów rezerwy na zawodowych ze względu na upływ terminu zakreślonego w art. 121 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. już po dniu 5 maja 1928 r. następować nie może, przeto w wydawnictwie niniejszem pominięto, jako już nieaktualne, rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/23 poz. 426), normujące szczegółowe warunki co do wykonania powyższych przemianowań na zasadzie art. 121 cyt. ustawy.

7.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 18 sierpnia 1923 r.

w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na oficerów zawodowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 648).

Na podstawie artykułów 30 i 121 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) — zarządzam co następuje:

§ 1. Oficerowie rezerwy, którzy w dniu ogłoszenia niniejszego rozporządzenia nie prosili jeszcze na podstawie artykułu 121 ustawy z dnia 23

marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich o przyjęcie do wojska w charakterze oficerów zawodowych i obecnie służby nie pełnią, o ile nie podpadają pod artykuł 101 cytowanej ustawy, otrzymają w wypadku, przyjęcia ich do wojska w charakterze oficerów zawodowych, jako datę starszeństwa — pierwszy dzień miesiąca następującego po powołaniu ich do służby wojskowej, przyczem kolejną liczbę starszeństwa tych oficerów między sobą ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 2. Oficerowie rezerwy, którzy obecnie służą czynnie i którzy prosili o zamianowanie ich oficerami zawodowymi, otrzymają przy przemianowaniu ich na oficerów zawodowych, następujące daty starszeństwa:

A) Oficerowie, którzy byli zakwalifikowani na oficerów zawodowych, którzy jednak nie mogli być umieszczeni w ogłoszonej liście starszeństwa oficerów zawodowych — dzień 1 czerwca 1919 r. z liczbą kolejną należną im wśród oficerów objętych listą starszeństwa oficerów zawodowych.

B) Podporucznicy, których nominacje były ogłoszone w Dziennikach Personalnych M. S. Wojsk. w r. 1922 i 1923:

1) dzień 1 czerwca 1919 r., o ile jako szeregowi służyli przed 1 listopada 1918 r. w armjach zaborczych lub formacjach uznanych przez Państwo Polskie,

2) pierwszy dzień miesiąca następującego po ukończeniu szkoły podchorążych, o ile ukończyli jedną ze szkół podchorążych,

3) pierwszy dzień miesiąca następującego po dniu mianowania, oznaczonym w dekrecie nominacyjnym, o ile przed 1 listopada 1919 r. nie służyli, a nominacje uzyskali bez ukończenia szkoły podchorążych.

Dla wszystkich podporuczników, którzy służyli w tym stopniu dwa lata, obliczone przy zastosowaniu postanowień artykułów 33, 38 i 47 ustawy z dnia 23 marca 1922 r., należy w zastosowaniu artykułu 31 tejże ustawy, przeprowadzić przemianowanie w stopniu porucznika, ze starszeństwem od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu wymaganych do awansu dwóch lat.

Podporucznicy, którzy przy przemianowaniu ich na oficerów zawodowych mieliby otrzymać datę starszeństwa równą starszeństwu podporuczników względnie poruczników, objętych już listą starszeństwa oficerów zawodowych, zostaną umieszczeni na tej liście po ostatnim oficerze w danym stopniu i starszeństwie.

C) Pozostali oficerowie rezerwy, zatrzymani w służbie czynnej — dzień 1 lipca 1919 r.

Kolejną liczbę w starszeństwie między sobą przemianowanych oficerów wymienionych w punktach B) i C) ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 84 z dn. 25 sierpnia 1923 r.

Powyższe rozporządzenie, oparte na art. 121 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. stało się wobec upływu terminu, zakreślonego w cyt. art. 121 o tyle nieaktualnem, że po upływie tego terminu tj. po dniu 5 maja 1928 r. nie może już następować przemianowywanie oficerów rezerwy na zawodowych na zasadzie wspomnianego art. 121, lecz jedynie na podstawie przepisów rozdziału IV wymienionej wyżej ustawy. Wobec tego w wydawnictwie niniejszem pominięto rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/23 poz. 426) normujące wykonywanie przemianowań na zasadzie art. 121 cyt. ustawy.

8.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 18 sierpnia 1923 r.

w sprawie przemianowania urzędników wojskowych na oficerów zawodowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 649).

Na podstawie artykułów 30 i 105 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) — zarządzam co następuje:

§ 1. Przemianowanie urzędników wojskowych na oficerów zawodowych ma być przeprowadzone na podstawie zakwalifikowania przez Komisję Aktywacyjną, utworzoną przez Ministra Spraw Wojskowych.

Zakwalifikowanie na oficera zawodowego przez Komisję Aktywacyjną nie przesądza samego przemianowania, które następować będzie w miarę rzeczywistego zapotrzebowania i w ramach obowiązujących etatów.

§ 2. Przemianowani na oficerów zawodowych urzędnicy wojskowi otrzymają jako datę starszeństwa dzień 1-szy grudnia 1920 r., przyczem w stosunku do oficerów objętych listą starszeństwa oficerów zawodowych, zostaną umieszczeni na tej liście po ostatnim oficerze w danym stopniu i starszeństwie

§ 3. Kolejną liczbę starszeństwa między przemianowanymi byłymi urzędnikami wojskowymi oraz w stosunku do oficerów rezerwy tego samego stopnia i starszeństwa, przemianowanych na podstawie rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 1923 r. w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 648) — ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 84, z dn. 25 sierpnia 1923 r.
Ze względu na termin określony w art. 105 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., stało się powyższe rozporządzenie o tyle nieaktualnem, że obecnie wobec nieistnienia instytucji urzędników wojskowych, nie mogą tem samem następować i przemanowania ich na oficerów zawodowych, które to przemianowania zresztą zostały już ukończone. Wobec tego w wydawnictwie niniejszem pominięto rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/23 poz. 426), zewierające przepisy co do wykonywania przemianowań urzędników wojskowych na zasadzie cyt. art. 105.

9.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 1 września 1923 roku

o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie.

(Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699).

Na zasadzie artykułu 30 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23.III.1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) i § 12 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12.V.

1923 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 352) zarządzam co następuje:

§ 1. Przy awansach na stopnie generalskie jako datę starszeństwa generałów w danym stopniu generalskim ustala się dzień, z którym nastąpiło awansowanie.

§ 2. Kolejność starszeństwa awansowanych generałów pomiędzy sobą opiera się na porządku, w jakim oni są wymienieni w liście starszeństwa oficerów zawodowych w stopniu poprzednim.

§ 3. Ilość wakansów w korpusie generałów w każdym stopniu generalskim, na które zostaną awansowani oficerowie, ogłasza przed każdym awansem Minister Spraw Wojskowych.

Przed każdym terminem awansowym Minister Spraw Wojskowych ogłasza w rozporządzeniu, zarządzającem awanse, datę, do której kandydatom na stopnie generalskie należy obliczać czas ich służby w poprzednim stopniu.

Przepis § 3 przytoczono w brzmieniu wynikającem z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 894).

§ 4. Wnioski na awans na stopnie generalskie sporządzają co do podległych im oficerów:

a) Dowódcy Okręgów Korpusów,
b) inspektorowie Armji i Broni,
c) Szef Administracji,
d) Szef Sztabu Generalnego.

Przełożony, sporządzający wniosek na awans na stopnie generalskie, ustala w nim dla każdego stopnia generalskiego kolejność kandydatów, według której, ze względu na nadawanie się do awansu, kandydatom tym, zdaniem jego, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Wedle § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 z roku 1926 poz. 15) umieszczonego w dziale IX l. p. 4 rozporządzenie niniejsze ma zastosowanie również do awansu na stopnie kontr-admirała i wice-admirała, z tem, że wnioski przedkłada Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej.

§ 5. Wnioski na awans na stopnie generalskie, sporządzone przez Dowódców Okręgów Korpusów przesyłają oni właściwym Inspektorom Armji, którzy je opinjują, układając ze swej strony kolejność kandydatów z obu D. O. K. i przesyłają je Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 6. Przełożeni, uprawnieni do sporządzania wniosków na awans na stopnie generalskie w myśl puktów b), c) i d), § 4 niniejszego rozporządzenia, przesyłają wnioski te Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 7. Minister Spraw Wojskowych zwołuje w terminie i miejscu przez niego oznaczonem komisję opinjującą w składzie Szefa Sztabu Generalnego, Szefa Administracji, Inspektorów Armji i Broni, Inspektora Szkół, oraz dwóch generałów, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wojskowych. Przewodniczącego generała wyznacza Minister Spraw Wojskowych. Komisja ta sporządza z wniosków, zestawionych przez Inspektorów Armji, Szefa Administracji i Szefa Sztabu Generalnego, dla każdego stopnia generalskiego swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów dla wyboru przez Ministra do awansu na stopnie generalskie, na podstawie swej własnej oceny i porównania ich wartości.

8.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 18 sierpnia 1923 r.

w sprawie przemianowania urzędników wojskowych na oficerów zawodowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 649).

Na podstawie artykułów 30 i 105 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) — zarządzam co następuje:

§ 1. Przemianowanie urzędników wojskowych na oficerów zawodowych ma być przeprowadzone na podstawie zakwalifikowania przez Komisję Aktywacyjną, utworzoną przez Ministra Spraw Wojskowych.

Zakwalifikowanie na oficera zawodowego przez Komisję Aktywacyjną nie przesądza samego przemianowania, które następować będzie w miarę rzeczywistego zapotrzebowania i w ramach obowiązujących etatów.

§ 2. Przemianowani na oficerów zawodowych urzędnicy wojskowi otrzymają jako datę starszeństwa dzień 1-szy grudnia 1920 r., przyczem w stosunku do oficerów objętych listą starszeństwa oficerów zawodowych, zostaną umieszczeni na tej liście po ostatnim oficerze w danym stopniu i starszeństwie

§ 3. Kolejną liczbę starszeństwa między przemianowanymi byłymi urzędnikami wojskowymi oraz w stosunku do oficerów rezerwy tego samego stopnia i starszeństwa, przemianowanych na podstawie rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 1923 r. w sprawie ustalenia starszeństwa oficerów rezerwy przy przemianowaniu na oficerów zawodowych (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 648) — ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 84, z dn. 25 sierpnia 1923 r.
Ze względu na termin określony w art. 105 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., stało się powyższe rozporządzenie o tyle nieaktualnem, że obecnie wobec nieistnienia instytucji urzędników wojskowych, nie mogą tem samem następować i przemanowania ich na oficerów zawodowych, które to przemianowania zresztą zostały już ukończone. Wobec tego w wydawnictwie niniejszem pominięto rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 września 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/23 poz. 426), zewierające przepisy co do wykonywania przemianowań urzędników wojskowych na zasadzie cyt. art. 105.

9.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

z dnia 1 września 1923 roku

o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie.

(Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699).

Na zasadzie artykułu 30 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23.III.1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) i § 12 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12.V.

1923 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 352) zarządzam co następuje:

§ 1. Przy awansach na stopnie generalskie jako datę starszeństwa generałów w danym stopniu generalskim ustala się dzień, z którym nastąpiło awansowanie.

§ 2. Kolejność starszeństwa awansowanych generałów pomiędzy sobą opiera się na porządku, w jakim oni są wymienieni w liście starszeństwa oficerów zawodowych w stopniu poprzednim.

§ 3. Ilość wakansów w korpusie generałów w każdym stopniu generalskim, na które zostaną awansowani oficerowie, ogłasza przed każdym awansem Minister Spraw Wojskowych.

Przed każdym terminem awansowym Minister Spraw Wojskowych ogłasza w rozporządzeniu, zarządzającem awanse, datę, do której kandydatom na stopnie generalskie należy obliczać czas ich służby w poprzednim stopniu.

Przepis § 3 przytoczono w brzmieniu wynikającem z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96 poz. 894).

§ 4. Wnioski na awans na stopnie generalskie sporządzają co do podległych im oficerów:

a) Dowódcy Okręgów Korpusów,
b) inspektorowie Armji i Broni,
c) Szef Administracji,
d) Szef Sztabu Generalnego.

Przełożony, sporządzający wniosek na awans na stopnie generalskie, ustala w nim dla każdego stopnia generalskiego kolejność kandydatów, według której, ze względu na nadawanie się do awansu, kandydatom tym, zdaniem jego, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Wedle § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 z roku 1926 poz. 15) umieszczonego w dziale IX l. p. 4 rozporządzenie niniejsze ma zastosowanie również do awansu na stopnie kontr-admirała i wice-admirała, z tem, że wnioski przedkłada Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej.

§ 5. Wnioski na awans na stopnie generalskie, sporządzone przez Dowódców Okręgów Korpusów przesyłają oni właściwym Inspektorom Armji, którzy je opinjują, układając ze swej strony kolejność kandydatów z obu D. O. K. i przesyłają je Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 6. Przełożeni, uprawnieni do sporządzania wniosków na awans na stopnie generalskie w myśl puktów b), c) i d), § 4 niniejszego rozporządzenia, przesyłają wnioski te Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 7. Minister Spraw Wojskowych zwołuje w terminie i miejscu przez niego oznaczonem komisję opinjującą w składzie Szefa Sztabu Generalnego, Szefa Administracji, Inspektorów Armji i Broni, Inspektora Szkół, oraz dwóch generałów, wyznaczonych przez Ministra Spraw Wojskowych. Przewodniczącego generała wyznacza Minister Spraw Wojskowych. Komisja ta sporządza z wniosków, zestawionych przez Inspektorów Armji, Szefa Administracji i Szefa Sztabu Generalnego, dla każdego stopnia generalskiego swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów dla wyboru przez Ministra do awansu na stopnie generalskie, na podstawie swej własnej oceny i porównania ich wartości.

Uchwały tej komisji zapadają większością głosów i są protokółowane. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. Przy każdym z kolejno zestawionych kandydatów ma być podane, ilu członków komisji wypowiedziało się za, ilu przeciw jego awansowi. Właściwy Inspektor Armji i Przewodniczący Komisji dyktują do protokółu uzasadnienia.

Przepis § 7 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 sierpnia 1925 r. zmieniającem rozporządzenie z dnia 1 września 1923 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 554).

§ 8. Po otrzymaniu wniosków awansowych na stopnie generalskie, wraz z protokułami komisji i rozpatrzeniu ewentualności awansowania bezpośrednio mu podległych oficerów, Minister Spraw Wojskowych dokonywa wyboru i ustala dla każdego stopnia generalskiego zgodnie z § 2 tego rozporządzenia listę kandydatów, mających awansować na stopnie generalskie, włączając w nią również proponowanych do awansu na generałów, mianowanych sędziami wojskowymi pułkowników.

§ 9. Ustalone przez siebie listy oficerów, mających awansować na stopnie generalskie (§ 8), przedstawia Minister Spraw Wojskowych z wnioskiem o nadanie im odpowiednich stopni, według przepisu art. 11 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze nie ma zastosowania do oficerów korpusu kontrolerów i oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4, oraz rozporządenie Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27/23 poz. 364) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 23.

§ 11. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 89 z dn. 6 września 1923 r.

10.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 14 maja 1925 r.

o organizacji i przepisach postępowania komisyj powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl p. b. art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

(Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 392).

Na zasadzie punktu b. art. 76 ustawy z dnia 23 marca 1922 roku o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1925 r. zarządza się co następuje:

§ 1. Minister Spraw Wojskowych ustanowi corocznie komisje, celem wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy, względnie w stan spoczynku:

a) dla generałów, pułkowników i podpułkowników — przy Ministerstwie Spraw Wojskowych,

b) dla majorów i oficerów młodszych — przy Ministerstwie Spraw Wojskowych, oraz przy każdem Dowództwie Okręgu Korpusu.

W komisjach wymienionych pod b. zasiadają w charakterze informacyjnym delegaci fachowych organów Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Co do komisyj kwalifikacyjnych dla oficerów korpusu kontrolerów zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 5 maja 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 16.

§ 2. Komisję dla generałów, pułkowników i podpułkowników, jedną dla całego wojska, składającą się z 7 członków, wyznaczy corocznie Minister Spraw Wojskowych z pośród inspektorów armji i broni oraz wyższych dowódców.

Komisje dla majorów i oficerów młodszych składać się mają z 7 członków, z których trzej mają być w stopniach generalskich, a czterej w stopniach oficerów sztabowych.

§ 3. Przewodniczącym komisji jest generał najstarszy stopniem, jego zastępcą zaś ten z generałów, który jest stopniem najstarszy po przewodniczącym.

§ 4. Komplet orzekający składa się z przewodniczącego, względnie zastępcy i czterech członków.

Skład kompletu wyznacza przewodniczący (zastępca) dla każdej sprawy oddzielnie.

Nie mogą wchodzić w skład kompletu:

a) krewni oficera, przeciwko któremu toczy się sprawa w linji bocznej do 4 stopnia włącznie, powinowaci do 2 stopnia włącznie, oraz zstępni i wstępni,

b) przełożeni, którzy wydali danemu oficerowi kwalifikację.

§ 5. W skład komisji nie mogą wchodzić oficerowie, przeciwko którym toczą się dochodzenia dyscyplinarne, sądowo-honorowe, lub sądowo-karne.

§ 6. Wyznaczenie komisyj przez Ministra Spraw Wojskowych następuje corocznie w ciągu miesiąca grudnia.

W razie zdekompletowania komisji z przyczyn, uniemożliwiających członkowi, względnie członkom na stałe pełnienie funkcji w komisji, Minister Spraw Wojskowych uzupełnia komisję przez natychmiastowe wyznaczenie innego członka, względnie innych członków.

Uzupełnienie komisji następuje też, gdy przeciwko członkowi, względnie członkom zostanie wdrożone dochodzenie (§ 5).

§ 7. Po wpłynięciu do Ministerstwa Spraw Wojskowych wszystkich rocznych uzupełnień do list kwalifikacyjnych, Minister Spraw Wojskowych zarządzi przesłanie komisjom imiennego spisu wszystkich tych oficerów, podlegających danej komisji, którzy otrzymali drugą ujemną roczną kwalifikację, wraz z listami kwalifikacyjnemi.

§ 8. Komisje zbierają się natychmiast po otrzymaniu aktów z Ministerstwa Spraw Wojskowych celem powzięcia wstępnej uchwały, które

sprawy mogą być załatwione bez dochodzeń, które zaś wymagają dokładnego zbadania.

Co do spraw, nie wymagających dochodzeń, komisje mają powziąć ostateczną uchwałę i wydać orzeczenie w najkrótszym czasie.

Ustęp ostatni § 1 niniejszego rozporządzenia obowiązuje komisje dla majorów i oficerów młodszych także w przypadkach, w których orzeczenie zapada bez wstępnych dochodzeń.

§ 9. Dla każdej sprawy, która stosownie do wstępnej uchwały komisji, wymaga dokładniejszego zbadania, wyznacza przewodniczący komisji (zastępca) referenta z kompletu, ustanowionego dla danej sprawy.

§ 10. Referentowi przysługuje prawo badania odpowiednich aktów oraz przesłuchiwania wszystkich tych osób, których przesłuchanie uzna za potrzebne.

§ 11. Wynik swych badań wraz z wnioskiem przedstawia referent na następnem zebraniu kompletu orzekającego w tej sprawie, które to zebranie ma się odbyć po miesiącu.

Oficer, przeciwko któremu toczy się dochodzenie, powinien być przez komisję przesłuchany i ma prawo bronić się osobiście.

Komisja może uchwalić potrzebę przeprowadzenia pewnych dochodzeń w obecności komisji, jak np. przesłuchania świadków lub rzeczoznawców przejrzenia aktów i t. d.

Komisja może również uchwalić, że sprawa ma być przez referenta dodatkowo zbadana w kierunku wskazanym w uchwale. W tym ostatnim przypadku przewodniczący (zastępca) wyznacza termin do przeprowadzenia badań uzupełniających, oraz termin następnego posiedzenia komisji w tej sprawie.

§ 12. Obrady komisji odbywają się tajnie; kieruje niemi przewodniczący (zastępca).

§ 13. Uchwały i orzeczenia komisji zapadają większością głosów.

Członkowie kompletu głosują w kolejności stopni (starszeństwa), zaczynając od najmłodszego. Przewodniczący (zastępca) głosuje ostatni.

Orzeczenie (§ 14) komisja wpisuje do listy kwalifikacyjnej danego oficera.

§ 14. Komisja może orzec, że:

a) oficer nie nadaje się wogóle do służby zawodowej,

b) oficer nadaje się do służby zawodowej.

§ 15. Orzeczenie zostaje przedłożone wraz z aktami sprawy Ministrowi Spraw Wojskowych, celem powzięcia decyzji.

§ 16. Jeżeli Minister Spraw Wojskowych przychyla się do orzeczenia komisji, stwierdzającego nienadawanie się oficera do służby zawodowej, przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek stosownie do art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich.

§ 17. Na podstawie orzeczenia komisji, brzmiącego dla oficera dodatnio, Minister Spraw Wojskowych zarządza wpisanie motywów do tego orzeczenia do listy kwalifikacyjnej.

§ 18. Wyznaczenie pierwszych komisyj, mających funkcjonować do czasu przejęcia czynności przez nowe komisje, ustanowione w terminie przewidzianym w § 6 niniejszego rozporządzenia, nastąpi w ciągu jednego miesiąca od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Komisje te wydadzą orzeczenia na podstawie kwalifikacyj wydanych za rok 1923 i 1924.

§ 19. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Zob. rozp. wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22 z dn. 30 czerwca 1925 r. poz. 234, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 26.

§ 20. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 55 z dn. 5 czerwca 1925 r.

11.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 12 czerwca 1925 r.

w sprawie ustalenia warunków mianowania podporucznikiem.

(Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 429).

Na podstawie art. 109 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Od chwili ogłoszenia niniejszego rozporządzenia mogą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych być mianowani podporucznikami zawodowymi, względnie rezerwowymi ci, którzy odpowiadają wszystkim warunkom w § 2 niniejszego rozporządzenia określonym.

§ 2. A) Podporucznikami zawodowymi mogą być mianowani ci, którzy:

1) służą obecnie w W. P. w stopniu chorążego,

2) posiadają cenzus naukowy co najmniej w zakresie 6 klas szkoły średniej, lub równorzędnej,

3) ukończyli z wynikiem pomyślnym jedną z wojennych szkół oficerskich, lub jeden z oficerskich kursów doszkolenia W. P., w b. formacjach polskich lub armjach zaborczych, względnie przebywają w jednej z wyżej wymienionych szkół, lub kursów w charakterze uczniów i ukończą tę szkołę, lub kurs z wynikiem pomyślnym, albo na podstawie wybitnej kwalifikacji w służbie czynnej wykazanej, zostali lub zostaną przez Ministra Spraw Wojskowych uznani za zwolnionych od doszkolenia oficerskiego,

4) posiadają kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B) Podporucznikami rezerwowymi mogą być mianowani ci, którzy w wojsku nie służą, a:

1) posiadają cenzus naukowy co najmniej w zakresie ukończonych 6-ciu klas szkoły średniej lub równorzędnej,

2) ukończyli z wynikiem pomyślnym jedną ze szkół, względnie jeden z kursów, wymienionych w pkt. 3 lit. A tego paragrafu, albo zgłosili się przed dniem ratyfikacji przez Sejm traktatu ryskiego ochotniczo do W. P. i w czasie służby w W. P. przebyli co najmniej 6 tygodni na froncie, oraz posiadają przygotowanie wojskowe w zakresie, jaki określi Minister Spraw Wojskowych. Przepis ten nie odnosi się jednak do tych, którzy będąc w wieku poborowym są obowiązani jeszcze do odbycia służby w wojsku stałem, przewidzianej ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej,

3) posiadają kwalifikacje moralne bez zarzutu, oraz takie kwalifikacje służbowe z czasów ich służby w wojsku.

§ 3. W wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie przypadkach, mogą być na wniosek Ministra Spraw Wojskowych mianowani podporucznikami rezerwowymi ci, którzy nie odpowiadają wprawdzie w pełni warunkowi, wymaganemu w pkt. 1 lit. B § 2 niniejszego rozporządzenia, posiadają jednak inne warunki pod lit. B § 2 określone.

§ 4. Z chwilą ogłoszenia niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie poprzednie wydane dekrety i rozporządzenia w sprawie mianowania na podporuczników tych, do których nie stosują się przepisy art. 19 i 20 oraz art. 87, 88 i 89 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P.

§ 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 61 z dn. 20 czerwca 1925 r. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych do powyższego rozporządzenia ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 23 z dn. 9 lipca 1925 r. poz. 241 pominięto, utraciło ono bowiem swą aktualność, jako posiadające charakter przejściowy.

12.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 października 1925 r.

o warunkach awansowania oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji.

(Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 739).

Na podstawie art. 95 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Awanse oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji w czasie pokoju mogą nastąpić na podstawie odbycia przepisanych w §§ 2, 3, 4, 5 niniejszego rozporządzenia ćwiczeń wojskowych i posiadania odpowiednich kwalifikacyj.

§ 2. Awanse na poruczników w rezerwie sanitarnych w grupach osobowych lekarzy, aptekarzy, dentystów oraz na poruczników w rezerwie weterynarji mogą nastąpić po odbyciu w stopniu podporucznika w rezerwie sanitarnego w wyżej wymienionych grupach osobowych, względnie porucznika w rezerwie weterynarji conajmniej dwu ćwiczeń przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej, przyczem podczas jednego z nich kandydaci muszą ukończyć z pomyślnym wynikiem kurs doszkalający z zakresu wojskowej służby zdrowia, względnie weterynarji, którego czas trwania i program określi Minister Spraw Wojskowych.

§ 3. Awanse na poruczników w rezerwie sanitarnych w grupie osobowej oficerów sanitarnych administracyjnych, mogą nastąpić po odbyciu w stopniu podporucznika w rezerwie sanitarnego w grupie osobowej oficerów sanitarnych administracyjnych conajmniej dwu ćwiczeń, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

§ 4. Awanse na kapitanów w rezerwie sanitarnych w grupie osobowej lekarzy, oraz na kapitanów w rezerwie weterynarji mogą nastąpić po odbyciu w stopniu porucznika w rezerwie sanitarnego w grupie osobowej lekarzy, względnie porucznika w rezerwie weterynarji, conajmniej jednego ćwiczenia przewidzianego ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej, podczas którego kandydaci muszą ukończyć uzupełniający kurs z zakresu wojskowej służby zdrowia, względnie weterynarji, którego czas trwania i program określi Minister Spraw Wojskowych, — i zdać z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu.

§ 5. Awanse na kapitanów w rezerwie sanitarnych w grupach osobowych aptekarzy, dentystów i oficerów sanitarnych administracyjnych mogą nastąpić po odbyciu w stopniu porucznika w rezerwie sanitarnego w wyżej wymienionych grupach osobowych conajmniej dwu ćwiczeń przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 106 z dn. 19 października 1925 r.

13.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 października 1925 r.

o warunkach przejścia oficerów w rezerwie sanitarnych i weterynarji do korpusu zawodowych oficerów sanitarnych i weterynarji.

(Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 740).

Na podstawie artykułu 99 ustawy z dn. 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Dla przejścia oficera w rezerwie sanitarnego w grupach osobowych lekarzy, aptekarzy, lekarzy-dentystów lub oficera w rezerwie weterynarji na zawodowego oficera korpusu sanitarnego w grupach osobowych lekarzy, aptekarzy, lekarzy-dentystów względnie na zawodowego oficera korpusu weterynarji wymagane są następujące warunki:

a) nieprzekroczenie 35-ciu lat, przyczem w przypadkach wyjątkowych, za zgodą Ministra Spraw Wojskowych, dla kandydatów, posiadających wybitne kwalifikacje fachowe, granica wieku może być rozszerzona,

b) bardzo dobrze kwalifikacje fachowe, stwierdzone przez odpowiednie zakłady naukowe, względnie instytucje i urzędy państwowe lub samorządowe, które ustali Minister Spraw Wojskowych,

c) ukończenie wojskowo-fachowego kursu wyszkolenia, którego program i czas trwania określi Minister Spraw Wojskowych, i złożenie z pomyślnym wynikiem egzaminu z tego kursu,

d) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 2. Dla przejścia oficera w rezerwie sanitarnego w grupie osobowej oficerów sanitarnych administracyjnych na oficera zawodowego korpusu

sanitarnego w grupie osobowej oficerów sanitarnych administracyjnych, wymagane są następujące warunki:

a) nieprzekroczenie 30-tu lat,

b) ukończenie wojskowo-fachowego kursu wyszkolenia, którego program i czas trwania określi Minister Spraw Wojskowych, i złożenie z pomyślnym wynikiem egzaminu z tego kursu,

c) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 3. Przy przejściu na oficera zawodowego w myśl przepisów § 1 i § 2, zachowuje oficer stopień, posiadany w rezerwie, ze starszeństwem z pierwszym dniem miesiąca, następującego po powołaniu go do służby wojskowej zawodowej, przyczem w razie przejścia w tym samym czasie na oficerów zawodowych większej ilości oficerów kolejną liczbę starszeństwa tych oficerów między sobą ustala Minister Spraw Wojskowych.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 106 z dn. 19 października 1925 r.

14.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 października 1925 r.

o warunkach, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie sanitarnego, względnie weterynarji.

(Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 741).

Na podstawie art. 89 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Podporucznikiem w rezerwie sanitarnym w grupach osobowych: lekarzy, względnie aptekarzy, względnie lekarzy-dentystów może zostać mianowany ten, kto odpowiada warunkom wyszczególnionym pod 1 lub 2 niniejszego paragrafu:

1) a) uzyskał dyplom z ukończenia studjów lekarskich, względnie farmaceutycznych, względnie w państwowych szkołach dentystycznych w Polsce, lub dyplom zagraniczny, nostryfikowany w Polsce, a następnie,

b) w czasie odbywania półtorarocznej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy sanitarnych i przeszedł przepisane wyszkolenie fachowe,

c) odbył jedno z ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej: przepis ten nie ma zastosowania do grupy osobowej lekarzy medycyny,

d) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu, albo,

2) a) w czasie odbywania półtorarocznej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy, a następnie:

b) uzyskał dyplom określony w punkcie 1) a),

c) odbył jedno z ćwiczeń wojskowych przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej, w czasie którego ukończył kurs fachowy,

d) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 2. Podporucznikiem w rezerwie sanitarnym w grupie osobowej oficerów sanitarnych administracyjnych może zostać mianowany ten, kto odpowiedział niżej wyszczególnionym warunkom:

a) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, lub ukończył 6 klas szkoły średniej, o ile to zmniejszenie wymaganego cenzusu zostanie zarządzone rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych,

lub odbył conajmniej sześcioletnią służbę wojskową jako zawodowy podoficer sanitarny, uzyskał stopień sierżanta i zdał egzamin wykazujący wykształcenie ogólne conajmniej w zakresie szkoły powszechnej,

b) w czasie odbywania służby wojskowej na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, względnie po odbyciu sześcioletniej służby wojskowej w charakterze zawodowego podoficera sanitarnego ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy sanitarnych,

c) odbył conajmniej jedno z ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej; przepis ten nie dotyczy kandydatów podoficerów sanitarnych wymienionych w punkcie a) tego paragrafu ustęp ostatni, oraz tych, którzy w chwili rozpoczęcia służby wojskowej wykażą się przysposobieniem wojskowem w odpowiednim zakresie,

d) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 3. Podporucznikiem w rezerwie weterynarji może zostać mianowany ten, kto odpowiedział warunkom wyszczególnionym pod 1) lub 2) niniejszego paragrafu:

1) a) uzyskał dyplom ukończenia studjów w jednej z uczelni weterynaryjnych w Polsce, której został przyznany charakter szkoły akademickiej, lub dyplom jednej z wyższych uczelni weterynaryjnych zagranicą, nostryfikowany w Polsce, a następnie,

b) w czasie odbywania półtorarocznej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy kawalerji i przeszedł przepisane wyszkolenie fachowe,

c) odbył jedno z ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej,

d) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu, albo,

2) a) w czasie odbywania półtorarocznej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy, następnie,

b) uzyskał dyplom określony w punkcie 1) a) tego paragrafu,

c) odbył jedno z ćwiczeń przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej, podczas którego ukończył kurs fachowy,

d) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 106 z dn. 19 października 1925 r.

15.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 października 1925 r.

w sprawie ustalenia starszeństwa byłych urzędników wojskowych Wojsk Polskich przy przemianowaniu na oficerów rezerwy.

(Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 742).

Na podstawie art. 30 i 90 oraz 105 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Przy przemianowaniu na oficera rezerwy byli urzędnicy wojskowi Wojsk Polskich otrzymują jako datę starszeństwa:

a) jeżeli otrzymują stopień niższy od stopnia odpowiadającego posiadanemu stopniowi urzędnika wojskowego datę 1 sierpnia 1919 r.,

b) jeżeli otrzymują stopień odpowiadający posiadanemu stopniowi urzędnika wojskowego — datę 1 dnia następnego miesiąca po dniu uzyskania ostatnio posiadanego stopnia urzędnika wojskowego, jednakże nie wcześniejszą niż 1 stycznia 1921 r.,

c) jeżeli otrzymują stopień wyższy od stopnia odpowiadającego posiadanemu stopniowi urzędnika wojskowego — datę 1 stycznia 1925 r.,

przyczem w stosunku do oficerów rezerwowych, objętych listą starszeństwa oficerów rezerwowych, zostaną umieszczeni na tej liście po ostatnim oficerze w danym stopniu i starszeństwie.

§ 2. Kolejną liczbę starszeństwa między przemianowanymi ustali Minister Spraw Wojskowych.

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 106 z dn. 19 października 1925 r.

16.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 5 maja 1926 r.

o komisji kwalifikacyjnej, powołanej do orzekania o nienadawaniu się oficerów Korpusu Kontrolerów i oficerów tego korpusu awansowanych na generałów do służby w tym korpusie.

(Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282).

Na mocy art. 30 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich z dnia 23-go marca 1922 roku (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Komisję kwalifikacyjną, powołaną do orzekania o nienadawaniu się oficerów Korpusu Kontrolerów (t. j. oficerów, należących do Korpusu

Kontrolerów w rozumieniu art. 5 pkt. 11 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów, lub oficerów tego Korpusu awansowanych na generałów) do pełnienia służby w Korpusie Kontrolerów, stanowi:

a) Szef Korpusu Kontrolerów — jako przewodniczący komisji;

b) Zastępca Szefa Korpusu Kontrolerów — jako zastępca przewodniczącego komisji;

c) 7-miu oficerów Korpusu Kontrolerów — w tem 4-ch oficerów Korpusu Kontrolerów, awansowanych na generałów i 3-ch pułkowników Korpusu Kontrolerów — wyznaczonych jako członkowie komisji, corocznie w grudniu, przez Ministra Spraw Wojskowych, na wniosek Szefa Korpusu Kontrolerów.

§ 2. Komisja orzeka w zespołach, składających się z 5-ciu osób, a to:

a) o oficerach Korpusu Kontrolerów awansowanych na generałów, w zespole złożonym z Szefa Korpusu Kontrolerów, względnie jego zastępcy — jako przewodniczącego i z 4-ch członków komisji w stopniu generalskim;

b) o innych oficerach Korpusu Kontrolerów, w zespole złożonym z Szefa Korpusu Kontrolerów, względnie jego zastępcy — jako przewodniczącego i z 4-ch członków komisji, w tem 2-ch w stopniu generalskim, a 2-ch w stopniu pułkownika.

Skład osobowy zespołu orzekającego wyznacza Minister Spraw Wojskowych, na wniosek Szefa Korpusu Kontrolerów, dla każdej sprawy oddzielnie.

O ile Zastępca Szefa Korpusu Kontrolerów nie przewodniczy w danym zespole orzekającym, może on być wyznaczony na członka tego zespołu.

§ 3. W skład komisji nie mogą wchodzić oficerowie, przeciw którym prowadzone są dochodzenia dyscyplinarne, sądowo-karne, lub sądowo-honorowe.

§ 4. W skład zespołu orzekającego nie mogą wchodzić krewni i powinowaci oficera, o którym ma być wydane orzeczenie, a to:

a) krewni wstępni i zstępni;

b) krewni w linji bocznej do 4-go stopnia włącznie;

c) powinowaci do 2-go stopnia włącznie.

W skład zespołu orzekającego nie mogą również wchodzić przełożeni, którzy wydali danemu oficerowi kwalifikację, stanowiącą podstawę do wdrożenia postępowania w myśl niniejszych przepisów.

Członka zespołu orzekającego, zwołanego dla danej sprawy, można wyłączyć na wniosek jednego z członków tego zespołu, lub na prośbę oficera, którego sprawa ma być rozpatrywaną — o ile odnośny zespół orzekający uzna to za wskazane. Postanowienie w tym względzie zapada w postaci uchwały.

Postanowienia 2-go i 3-go ustępu niniejszego paragrafu nie mają zastosowania do Szefa Korpusu Kontrolerów.

§ 5. W razie zdekompletowania liczby członków komisji (§ 1 pkt. c), Minister Spraw Wojskowych uzupełnia ją przez bezzwłoczne wyznaczenie na członka komisji innego oficera w odpowiednim stopniu.

Przepis ten ma również zastosowanie w razie wdrożenia przeciw członkowi komisji dochodzeń, wymienionych w § 3-cim.

§ 6. W razie niemożności wyznaczenia na członków komisji oficerów w stopniach oznaczonych w § 1 pkt. c, wyznacza się do tej funkcji oficerów w stopniu bezpośrednio niższym, aż do chwili powstania możności wyznaczenia oficera w stopniu właściwym.

§ 7. Orzecznictwu komisji podlegać mogą oficerowie Korpusu Kontrolerów z reguły po każdorazowem otrzymaniu ujemnej rocznej kwalifikacji.

§ 8. O poddaniu oficera Korpusu Kontrolerów orzeczeniu komisji postanawia Minister Spraw Wojskowych z reguły na podstawie jego rocznej ujemnej kwalifikacji, po wysłuchaniu Szefa Korpusu Kontrolerów.

Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje nadto w drodze wyjątku prawo poddania oficera Korpusu Kontrolerów orzeczeniu komisji w każdej chwili na wniosek, względnie po wysłuchaniu Szefa Korpusu Kontrolerów, w razie nagłego powstania wyjątkowych okoliczności, dyskwalifikujących danego oficera do służby w Korpusie Kontrolerów.

§ 9. Po otrzymaniu postanowienia Ministra Spraw Wojskowych o poddaniu oficera Korpusu Kontrolerów orzeczeniu komisji, przewodniczący jej bezzwłocznie ustanawia jednego z członków wyznaczonego przez Ministra Spraw Wojskowych zespołu (§ 2) referentem sprawy oraz oznacza jaknajrychlejszy termin posiedzenia, przy uwzględnieniu odpowiedniego czasu, potrzebnego referentowi do zapoznania się ze sprawą i przeprowadzenia ewentualnych potrzebnych badań.

§ 10. Referentowi sprawy przysługuje prawo badania odpowiednich akt i przesłuchiwania wszystkich tych osób, których przesłuchanie uzna za potrzebne.

§ 11. Referent przedstawia na posiedzeniu komisji (zespołu orzekającego), zwołanem przez przewodniczącego w oznaczonym terminie, wyniki swych badań wraz ze swym wnioskiem.

Oficer, przeciw któremu toczy się dochodzenie powinien być przez komisję przesłuchany i ma prawo bronić się osobiście.

§ 12. Po wysłuchaniu sprawozdania i wniosków referenta, komisja przystępuje do rozpatrzenia sprawy i wydania orzeczenia, którego treścią może być, że:

a) oficer nie nadaje się do służby w Korpusie Kontrolerów,

b) oficer nadaje się do służby w Korpusie Kontrolerów.

§ 13. W razie zapatrywania komisji, że sprawa jest jeszcze niedojrzałą do wydania orzeczenia, komisja może w drodze uchwały postanowić przeprowadzenie potrzebnych badań w swej obecności (przejrzenie akt, przesłuchanie świadków, rzeczoznawców i t. p.), lub postanowić przeprowadzenie dodatkowych badań przez referenta w kierunku oznaczonym w uchwale. W tym ostatnim wypadku przewodniczący (zastępca) wyznacza termin do przeprowadzenia tych badań, oraz termin następnego posiedzenia komisji w tej sprawie.

§ 14. Posiedzenia komisji odbywają się tajnie pod kierownictwem przewodniczącego (zastępcy).

§ 15. Uchwały i orzeczenia komisji zapadają większością głosów.

Członkowie zespołu orzekającego głosują w kolejności stopni (starszeństwa), zaczynając od najmłodszego. Przewodniczący (zastępca) głosuje ostatni.

§ 16. Orzeczenia komisji są ostateczne.

Orzeczenia komisji wpisuje się w liście kwalifikacyjnej danego oficera, a odnośny wpis podpisują wszyscy członkowie zespołu orzekającego.

W razie wydania orzeczenia dodatniego dla oficera (§ 12 pkt. b) wpisuje się tam nadto motywy tego orzeczenia.

§ 17. Jeżeli Minister Spraw Wojskowych przychyli się do orzeczenia komisji, stwierdzającego nienadawanie się oficera do służby w Korpusie Kontrolerów (§ 12 pkt. a), przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek stosownie do art. 76 ustęp ostatni ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich.

§ 18. Aż do czasu wyznaczenia członków komisji w terminie określonym w § 1 pkt. c, należy przejściowo, celem bezzwłocznego rozpoczęcia działania komisji, wyznaczyć jej członków (§ 1 pkt. c) w ciągu tygodnia od ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Tak utworzona komisja rozpatrzy i orzeknie w sprawach oficerów Korpusu Kontrolerów, przekazanych jej przez Ministra Spraw Wojskowych, na podstawie ich ujemnej kwalifikacji za rok 1925, względnie przekazanych w drodze wyjątku na podstawie okoliczności, które nastąpiły w ciągu roku 1926.

§ 19. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierzam Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 20. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 47 z dn. 14 maja 1926 r.

17.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 6 grudnia 1927 r.

w sprawie wykonania art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich.

(Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 985).

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządza się co następuje:

§ 1. Władze, urzędy państwowe i samorządowe, tudzież przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe oraz przedsiębiorstwa przez Państwo subwencjonowane przyjmować będą na służbę w myśl zasad, obowiązujących w poszczególnych działach służby, przy jednakowych kwalifikacjach przedewszystkiem kandydatów z pośród oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku.

§ 2. Poszczególni ministrowie ustalą w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych rodzaj stanowisk w podległych im urzędach, przedsiębiorstwach państwowych i samorządowych oraz przedsiębiorstwach przez

Państwo subwencjonowanych, do których służy oficerom prawo pierwszeństwa w myśl art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256), i w tym celu podadzą do wiadomości Ministra Spraw Wojskowych warunki, wymagane do uzyskania tych stanowisk.

§ 3. Poszczególni ministrowie zawiadamiać będą Ministra Spraw Wojskowych o każdem wolnem stanowisku, należącem do kategorji stanowisk, wymienionych w § 2, oraz wymienią przy tem władzę, uprawnioną do przyjęcia do służby.

§ 4. Podania o przyjęcie na stanowiska, wskazane w § 2 niniejszego rozporządzenia, mają być wnoszone do Ministra Spraw Wojskowych.

Podania te rozpatrywać będzie utworzona w tym celu przy Ministerstwie Spraw Wojskowych komisja kwalifikacyjna przy udziale przedstawicieli zainteresowanego ministerstwa, która ustali, na jakie stanowisko z pomiędzy określonych w myśl § 2 niniejszego rozporządzenia petent ma kwalifikacje.

Regulamin, wydany przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z pozostałymi ministrami, ustali organizację oraz tryb postępowania komisji.

Zob. odnośne rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 1 października 1928 r., umieszczone w niniejszym dziale l. p. 18, oraz rozkaz wykonawczy Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1 z dn. 15 stycznia 1929 r. poz. 6) umieszczony w dziale X l. p. 5.

§ 5. Komisja kwalifikacyjna przedstawi w ciągu dni 14 od daty otrzymania zawiadomienia (§ 3) władzom, uprawnionym do przyjmowania do służby, kandydatów na wolne stanowiska z pośród osób, które złożyły podania i posiadają odpowiednie kwalifikacje, tudzież oznaczy kolejność pierwszeństwa na podstawie zawiadomień wspomnianych w § 3 niniejszego rozporządzenia.

Władze, uprawnione do przyjmowania do służby, w przeciągu miesiąca od przedstawienia kandydatów rozpatrzą ich podania i zawiadomią komisję kwalifikacyjną o wyniku.

Jeżeli po upływie dni 14 od daty zawiadomienia komisja kwalifikacyjna nie przedstawi kandydata, władze te mogą nadać wolne stanowisko innemu kandydatowi.

§ 6. W razie uwzględnienia podania władze, uprawnione do przyjmowania, zawiadamiać będą bezpośrednio kandydata i Ministra Spraw Wojskowych, przyczem zawiadomienie o przyjęciu powinno zawierać rodzaj stanowiska, grupę lub wysokość uposażenia, termin, w którym stanowisko musi być objęte, oraz ewentualnie termin rozpoczęcia służby przygotowawczej, wymaganej w myśl obowiązujących przepisów w poszczególnych działach służby.

W wypadku odrzucenia podania władze te zawiadamiać będą Ministra Spraw Wojskowych, podając do wiadomości powody odrzucenia podania.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 116 z dn. 29 grudnia 1927 r.

18.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 1 października 1928 r.

wydane w porozumieniu z pozostałymi Ministrami w sprawie regulaminu, ustalającego organizację, oraz tryb postępowania Komisji Kwalifikacyjnej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych dla oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe.

(„Monitor Polski" Nr. 257 z dn. 7 listopada 1928 r. poz. 611).

Na podstawie ust. 3 § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1927 r. w sprawie wykonania art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 985), zarządza się, co następuje:

§ 1. Komisja Kwalifikacyjna urzęduje przy Biurze Personalnem Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 2. Wykazy wolnych stanowisk, oraz podania kandydatów z odpowiedniemi dokumentami personalnemi przedstawia Komisji Kwalifikacyjnej Biuro Personalne Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 3. Komisję Kwalifikacyjną zwołuje Szef Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 4. W skład Komisji Kwalifikacyjnej wchodzą:

1) przedstawiciel Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych;

2) przedstawiciel Departamentu Sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych;

3) przedstawiciel zainteresowanego Ministerstwa.

§ 5. Obradom Komisji Kwalifikacyjnej przewodniczy przedstawiciel Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, który jednocześnie referuje podania kandydatów.

§ 6. Posiedzenia Komisji Kwalifikacyjnej odbywają się każdorazowo, zależnie od terminu, określonego przez dane Ministerstwo w myśl § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1927 r.

§ 7. Komisja kwalifikuje kandydatów na stanowiska, zależnie od posiadanych przez nich kwalifikacji i wymagań, stawianych przez odnośne Ministerstwa w myśl ogólnie obowiązujących w tym względzie przepisów o państwowej służbie cywilnej, względnie w myśl wydanych przez odnośne Ministerstwa przepisów o nadaniu stanowisk w podległych im urzędach.

Kolejność pierwszeństwa ustala Komisja według swego uznania na podstawie opinji, pracy zawodowej, społecznej, terminu wniesienia podania, czasu zwolnienia do rezerwy, względnie przeniesienia w stan spoczynku, oraz pozostawania kandydata dłużej bez pracy i mającego większe obowiązki rodzinne.

§ 8. Jeżeli oficer nie posiada kwalifikacyj, wymaganych do objęcia stanowiska w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1927 r., Komisja może przekazać go do objęcia stanowiska, przewidzianego dla podoficerów w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 666).

Powyższe rozp. z dn. 29 października 1926 r. umieszczone jest w dziale X l. p. 5.

§ 9. Z każdego posiedzenia Komisji Kwalifikacyjnej spisuje się protokół, odpis którego otrzymuje do wiadomości zainteresowane Ministerstwo, a oryginał protokółu zostaje dołączony do odnośnych akt Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 10. Komisja Kwalifikacyjna przedstawia kandydatów na wolne stanowiska przez Szefa Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych w trybie, przewidzianym w wydanych przez odnośne Ministerstwa przepisach o nadaniu stanowisk w podległych im urzędach.

19.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

o małżeństwie oficerów.

(Dod. do Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 29 z dn. 26 lipca 1921 poz. 590).

TYTUŁ I.

Oficerowie służby czynnej, oraz oficerowie inwalidzi, utrzymywani na koszt Państwa w odnośnych zakładach.

ROZDZIAŁ I.

Część ogólna.

§ 1. Dla zawarcia małżeństwa winien oficer otrzymać zezwolenie władzy przełożonej.

§ 2. Zezwoleń na zawarcie małżeństwa udzielają:

a) generałom, oficerom sztabowym, oraz wszystkim innym oficerom, bez względu na ich stopnie, pełniącym służbę w M. S. Wojsk., instytucjach centralnych, lub oddziałach, zakładach i urzędach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk. — Minister Spraw Wojskowych;

b) kapitanom (rotmistrzom), oraz młodszym oficerom:

w czasie pokoju — Dowódca Okręgu Korpusu,
w czasie wojny — Dowódca Dywizji.

Wedle rozkazu Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dn. 6 czerwca 1928 r. poz. 181) zezwolenia na zawarcie małżeństwa oficerom w stanie nieczynnym udzielają:
a) generałom i oficerom sztabowym — minister spraw wojskowych.
b) oficerom młodszym — dowódca tego okręgu korpusu, na którego terenie dany oficer ma miejsce zamieszkania.
Prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego skierowują oficerowie młodsi i sztabowi będący w stanie nieczynnym do komendanta garnizonu, najbliższego ich miejsca zamieszkania. Prośbę tę komendant garnizonu przesyła do wyznaczonej przez siebie komisji małżeńskiej w celu wydania orzeczenia, poczem przedstawia ją dowódcy O. K.
Generałowie w stanie nieczynnym prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego przesyłają wprost do M. S. Wojsk. (Biuro Personalne).

§ 3. Do otrzymania zezwolenia na zawarcie małżeństwa wymagane są następujące warunki:

a) ukończenie 24 lat życia,

b) dla poruczników i podporuczników wspólne uposażenie narzeczonych, odpowiadające, łącznie z gażą oficerską, conajmniej poborom żonatego kapitana (rotmistrza),

c) nieposzlakowana opinja narzeczonej.

§ 4. Do stwierdzenia danych, wyszczególnionych w pkt. a), b) i c) § 3 niniejszego rozkazu i wydania stosownego orzeczenia jest powołana komisja oficerska pułku, (równorzędnego zakładu lub urzędu), w którym oficer, w chwili złożenia raportu o zezwolenie na zawarcie małżestwa (§ 20) pełni służbę.

§ 5. Postanowienie § 4 niniejszego rozkazu nie ma zastosowania do generałów oraz dowódców pułków (równorzędnych zakładów, lub urzędów). Raporty wymienionych oficerów z prośbą o zezwolenie na zawarcie małżeństwa winny być, bez rozpatrywania przez K. O. przedkładane drogą służbową Ministrowi Spraw Wojskowych do rozstrzygnięcia.

§ 6. W wypadkach zasługujących na uwzględnienie, Minister Spraw Wojskowych i Dowódca Okręgu Korpusu, względnie Dowódca Dywizji, mogą udzielić zezwolenie na zawarcie małżeństwa i nieposiadającym warunków, wymienionych w pkt. a) i b) § 3.

§ 7. Oficerowie, winni zawarcia małżeństwa bez zezwolenia władzy przełożonej, podlegają karze w myśl § 150 Kodeksu Karnego Wojskowego.

Ze względu na wejście w życie nowego kodeksu karnego wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 328, z r. 1928) oficerowie winni zawarcia małżeństwa bez zezwolenia władzy przełożonej, podlegają obecnie karze w myśl art. 133 tegoż kodeksu.

ROZDZIAŁ II.
Komisja Oficerska.

§ 8. Wybory do Komisji Oficerskiej odbywają się na ogólnem zebraniu oficerskiem, zwoływanem corocznie w miesiącu grudniu, przez dowódcę pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu), przyczem dla ważności wyborów winno być obecnych na zebraniu conajmniej dwie trzecie oficerów pełniących służbę w danym pułku, zakładzie, lub urzędzie.

§ 9. Z wybranych na ogólnem zebraniu przez tajne głosowanie, bezwzględną większością głosów 5 oficerów, 3, którzy otrzymali największą ilość głosów, zostają członkami Komisji Oficerskiej — 2 pozostali — zastępcami członków i są ci ostatni powoływani przez dowódcę w razie potrzeby.

§ 10. Do Komisji Oficerskiej nie mogą być wybierani:

a) dowódca danego pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu),

b) nie mający ukończonych 30 lat życia,

c) zawieszeni w czynnościach,

d) znajdujący się pod dochodzeniem dyscyplinarnem, honorowem, lub sądowem.

§ 11. Przewodniczącym Komisji Oficerskiej jest starszy stopniem, — w razie równych stopni, starszy wiekiem.

§ 12. Przewodniczący Komisji Oficerskiej, po przekazaniu mu przez dowódcę pułku (równorzędnego zakładu lub urzędu) raportu oficera o zamiarze wstąpienia w związek małżeński, wraz z potrzebnemi dokumentami, co winno nastąpić niezwłocznie, zawiadamia o projektowanem małżeństwie oficerów danego pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu), na ad

hoc, najdalej w przeciągu dni 3-ch od chwili otrzymania aktów, zwołanem, ogólnem zebraniu oficerskiem, przyczem winno być przestrzegane, aby na zebraniu byli obecni wszyscy znajdujący się na miejscu oficerowie.

§ 13. Ewentualne zarzuty, dotyczące projektowanego małżeństwa, winny być komunikowane przewodniczącemu Komisji Oficerskiej najdalej w ciągu dni 7-miu, licząc od dnia, w którym oficerowie zostali na ogólnem zebraniu zawiadomieni o projektowanem małżeństwie. Po upływie 3 tygodni od dnia ogólnego zebrania Komisja Oficerska ma obowiązek wydania stosownego orzeczenia.

§ 14. Postawienie zarzutu lekkomyślnie, lub świadomie fałszywie, powoduje oddanie występującego z takim zarzutem pod sąd honorowy, ewent. wdrożenie postępowania karno-sądowego.

§ 15. Posiedzenia Komisji Oficerskiej odbywają się tajnie i jej członkom pod rygorem odpowiedzialności przed sądem honorowym nie wolno rozgłaszać faktów, o których dowiedzieli się z tytułu wykonywania swych obowiązków.

Z posiedzeń Komisji Oficerskiej winien być prowadzony krótki i rzeczowy protokół, w którym należy umieszczać orzeczenia Komisji.

§ 16. Członek Komisji Oficerskiej, na prośbę oficera, zamierzającego wstąpić w związki małżeńskie, może być wyłączony od udziału w posiedzeniach Komisji, rozpatrującej daną sprawę.

Decyzję co do takiej prośby wydaje dowódca pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu) i może być ona uwzględniona jedynie w razie uznania przez dowódcę podanych przyczyn za istotnie ważne.

§ 17. W razie wydania przez Komisję Oficerską, co do projektowanego małżeństwa, orzeczenia ujemnego, odnośnemu dowódcy przysługuje, w każdym wypadku, prawo wniesienia umotywowanego sprzeciwu do władzy uprawnionej do udzielenia zezwolenia na zawarcie małżeństwa, która ostatecznie sprawę rozstrzyga.

Zainteresowanemu oficerowi przysługuje prawo odniesienia się w drodze służbowej do władzy, jak wyżej, o ostateczne rozstrzygnięcie sprawy, jednak jedynie w tym wypadku, jeśli ujemne orzeczenie Komisji Oficer. nastąpiło na skutek braku warunków wymaganych w pkt. a) i b), § 3, niniejszego rozkazu.

§ 18. W razie ujemnego orzeczenia Komisji Oficerskiej co do projektowanego małżeństwa i odmownego wskutek tego załatwienia sprawy, oficerowi prawo przedłożenia ponownie raportu z prośbą o udzielenie zezwolenia na zawarcie małżeństwa przysługuje w tym wypadku, jeśli ujemne orzeczenie Komisji zostało spowodowane chwilowemi okolicznościami, lub jeśli wyjdą na jaw inne okoliczności.

§ 19. Wydanie przez Komisję Oficerską, co do projektowanego małżeństwa, orzeczenia przychylnego, opartego na stwierdzeniu istnienia warunków, wymaganych w pkt. a), b) i c), § 3, powoduje udzielenie zezwolenia na zawarcie małżeństwa przez powołaną do tego władzę.

Przychylne orzeczenie Komisji Oficerskiej w protokóle jej posiedzenia z reguły winno być ujęte w następującą formę:

„Niżej podpisana Komisja Oficerska pułku (zakładu lub urzędu) N. N., po rozpatrzeniu podania P. (szarża, nazwisko i imię) . . . . . o udzielenie mu zezwolenia na zawarcie małżeństwa z P. . . . . , przeszkód do udzielenia P. (szarża, nazwisko i imię) . . . . . powyższego zezwolenia nie znajduje

ROZDZIAŁ III.

Raport i dokumenty.

§ 20. Oficer, pragnący otrzymać zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, winien wnieść do dowódcy pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu), w którym pełni służbę, piśmienny raport z odnośną prośbą i dołączeniem potrzebnych dokumentów.

§ 21. W raporcie należy wyszczególnić:

1. nazwisko i imiona rodziców, wzgl. opiekunów narzeczonej, ich zajęcia, oraz miejsce zamieszkania (dokładny adres),

2. ewentualne zajęcie narzeczonej.

Do raportu należy dołączyć:

a) metryki urodzenia obojga narzeczonych,

b) akty zejścia poprzedniej żony, lub męża, o ile narzeczony, lub narzeczona, jest wdowcem lub wdową,

c) dokument, stwierdzający unieważnienie małżeństwa, lub uzyskanie rozwodu, o ile poprzedni związek małżeński jednego lub obojga narzeczonych został unieważniony, lub nastąpił rozwód,

d) należycie stwierdzony dowód, iż wspólne uposażenie narzeczonych łącznie z gażą oficerską, będzie odpowiadało conajmniej poborom żonatego kapitana (rotmistrza) w razie, jeśli narzeczony jest porucznikiem lub podporucznikiem.

§ 22. Po definitywnem załatwieniu sprawy projektowanego małżeństwa dokumenty, wymienione w pkt. a), b) i c) § 21-go niniejszego rozkazu winny być zwrócone zainteresowanemu oficerowi, wszystkie inne zaś winny być przechowywane w tajnem archiwum danego pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu).

§ 23. W razie przychylnego orzeczenia Komisji Oficerskiej, co do projektowanego małżeństwa, lub w wypadkach przewidzianych w § 17 niniejszego rozkazu, wszystkie akty, wraz z odpisem protokółu, zawierającego orzeczenia w danej sprawie, winny być przez dowódcę pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu) niezwłocznie przedłożone władzy, której przysługuje prawo udzielenia zezwolenia na zawarcie małżeństwa.

ROZDZIAŁ IV.

Forma zezwolenia i termin jego ważności.

§ 24. Zezwolenie na zawarcie małżeństwa wydaje się na piśmie według przepisanego wzoru (zał. Nr. 1).

§ 25. Zezwolenie na zawarcie małżeństwa traci swoją moc, jeśli małżeństwo nie zostało zawarte w przeciągu 6-ciu miesięcy od dnia doręczenia zainteresowanemu oficerowi piśmiennego zezwolenia.

W wyjątkowych wypadkach, np. stan zdrowia, żałoba i t. d., okres powyższy na prośbę zainteresowanego oficera, może być przez dowódcę pułku, albo równorzędnego zakładu, lub urzędu, przedłużony.

§ 26. O zawarciu małżeństwa winien oficer w terminie do dni 14 licząc od dnia ślubu, złożyć dowódcy pułku (równorzędnego zakładu, lub urzędu), pisemny raport, z dołączeniem odpisu aktu ślubnego.

TYTUŁ II.
Urzędnicy wojskowi.
ROZDZIAŁ I.

§ 27. Postanowienia § od 1—26 i §§ 30 i 31 niniejszego rozkazu mają zastosowanie do urzędników wojskowych.

TYTUŁ III.
ROZDZIAŁ I.
Oficerowie w stanie spoczynku i oficerowie pozostający w rezerwie.

§ 28. Oficerowie w stanie spoczynku i oficerowie pozostający w rezerwie nie potrzebują zezwolenia władzy wojskowej na zawarcie małżeństwa.

Ze względu na przepis art. 25 ust. 2, ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dn. 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1 do oficerów inwalidów, pozostających w zakładach utrzymywanych przez Państwo, stosować należy postanowienia niniejszego rozkazu o małżeństwie oficerów.

§ 29. Oficerowie w stanie spoczynku obowiązani są w terminie 4-tygodniowym, licząc od dnia zawarcia ślubu, zawiadomić pisemnie o powyższym P. K. U., na terenie której zamieszkują, dołączając do zawiadomienia uwierzytelniony odpis aktu ślubnego.

Oficerowie, pozostający w rezerwie winni powyższe zawiadomienie i załącznik, w takim samym terminie, przesłać przez odnośne P. K. U. do swego oddziału macierzystego.

TYTUŁ IV.
Postanowienia końcowe.
ROZDZIAŁ I.

§ 30. Oficerowie, pełniący służbę w Oddziałach i Departamentach M. S. Wojsk., wybierają Komisje Oficerskie (§ 8) w tych Oddziałach i Departamentach M. S. Wojsk., w których pełnią służbę.

Oddziały, zakłady i urzędy, podległe bezpośrednio M. S. Wojsk. o ile nie są równorzędne pułkom, winny w sprawach, dotyczących wyborów, do Komisji Oficerskich, zwracać się o rozstrzygnięcie do M. S. Wojsk., Sztab Oddz. V.

Oficerowie, pełniący służbę w Dowództwach Okręgów Korpusów wybierają Komisje Oficerskie (§ 8) w odnośnych Dowództwach Okręgów Korpusów.

Oddziały, zakłady i urzędy, podległe bezpośrednio Dowództwom Okręgów Korpusów, o ile nie są równorzędne pułkom, winny w sprawach, dotyczących wyborów do Komisji Oficerskich, zwracać się do odnośnych Dowództw Okręgów Korpusów, które przydzielają je według uznania, decydując jednocześnie, czy oficerowie, pełniący służbę w powyżej wymienionych oddziałach, zakładach, lub urzędach mają przybyć na zebranie oficerskie osobiście, czy też mogą głosować pisemnie.

Kompetencje dawnego Oddz. V Szt. Gen. M. S. Wojsk. przysługują obecnie Biuru Personalnemu M. S. Wojsk.

§ 31. Wybory do Komisji Oficerskich, przewidzianych w niniejszym rozkazie winny być dokonane w terminie jednomiesięcznym od dnia ogłoszenia niniejszego rozkazu w Dzienniku Rozkazów, z upływem którego to terminu rozkaz niniejszy wchodzi w życie w całej swej rozciągłości i wszystkie z nim sprzeczne, wcześniej wydane rozkazy, tracą moc obowiązującą.

Załącznik.

ZEZWOLENIE NA ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA.

Panu _____
(stopień, imię i nazwisko)

_____
(pułk, zakład lub urząd)

zezwalam na zawarcie małżeństwa z p. _____
(imię i nazwisko)

_____

_____ *dnia* _____

Ważne w przeciągu 6 miesięcy od daty doręczenia.

Pieczęć urzędowa (P o d p i s)

Uwaga: Zezwolenie to należy przedłożyć przed ślubem duchownemu, który ma ślubu udzielić.

Powyższy wzór zezwolenia na zawarcie małżeństwa podano z uwzględnieniem zmiany wprowadzonej rozkazem Ministra Spraw Wojskowych ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 7 z dn. 26 lutego 1925 r. poz. 83.

20.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. Nr. 32 z dn. 5 maja 1922 r., poz. 256)

(Powyższe rozp. wykonawcze nieogłoszone w Dz. U. R. P., zostało ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 20 marca 1923 r. poz. 149).

ROZDZIAŁ I.
Część ogólna.

§ 1. Po uzyskaniu przez kandydata na podporucznika warunków, niezbędnych dla uzyskania stopnia podporucznika, Szefowie Departamentów przedkładają Ministrowi Spraw Wojskowych odnośne akta (przez Oddział V Szt. Gen.). Wniosek mianowania na podporucznika przedkłada Minister Spraw Wojskowych Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Kompetencje nieistniejącego obecnie Oddz. V Szt. Gen. przeszły na Biuro Personalne M. S. Wojsk.

§ 2. Czasowymi przydziałami oficerów do dowolnych rodzajów służby wojskowej (korpusów osobowych) i oddziałów, w rozumieniu art. 8 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (Dz. Ust. Nr. 32 z r. 1922, poz. 256) są czasowe odkomenderowania do jednego z oddziałów, zakładów, lub urzędów innego rodzaju służby wojskowej (korpusu osobowego), niż ten, do którego dany oficer został przeznaczony.

Czasowe odkomenderowanie nie może przekraczać ogółem 3-ch lat, po upływie którego to terminu, do pełnienia służby w innym rodzaju służby wojskowej, oficer może być użyty tylko na własną prośbę.

Wszelkie wcielenia, przeniesienia, odkomenderowania, przydziały, przesunięcia, czy to czasowo, czy na stałe, w obrębie tego samego rodzaju służby wojskowej (korpusu osobowego), do którego oficer został przeznaczony, są uzależnione od decyzji Ministra Spraw Wojskowych, wzgl. władzy przełożonej, uprawnionej przez Ministra Spraw Wojskowych.

Odnośne uprawnienia władz wojskowych regulują osobne przepisy.

§ 3. W razie posiadania przez oficerów, będących w tych samych stopniach jednakowych kwalifikacji, stanowiska etatowe powinny być obsadzane według starszeństwa, — w razie zaś różnych kwalifikacji, przy obsadzaniu stanowiska, decyduje wyłącznie wyższość kwalifikacji.

Ilość stanowisk, w odpowiednich stopniach w każdym korpusie osobowym, które należy zarezerwować dla oficerów, znajdujących się w stanie nieczynnym, powinna być ustalona przed każdorazowym okresem awansowym, w zależności od ilości oficerów w poszczególnych stopniach, którzy znajdują się w stanie nieczynnym.

§ 4. W wypadkach, przewidzianych w art. 18 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., oficerowie, bez względu na to, czy pełnienie odnośnych funkcji ma być stałe, czy też tylko czasowe, powinni o swem pokrewieństwie, wzgl. powinowactwie, zameldować pisemnie, drogą służbową, tej władzy, która wyznaczyła ich na dane stanowiska. Władza ta powinna zarządzić, wzgl. spowodować wydanie zarządzenia, aby oficerowie ci zostali użyci do pełnienia służby w różnych i bezpośrednio sobie nie podporządkowanych pod względem gospodarczym, lub kasowym, oddziałach, zakładach, lub urzędach wojskowych.

Zob. § 105.

§ 5. Wzory patentów, wydawanych przy mianowaniu na podporucznika oraz przy awansach oficerów, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Przy przenoszeniu oficerów zawodowych do rezerwy, lub przemianowaniu oficerów rezerwy na zawodowych, patenty nie są wydawane.

§ 6. Oficer, wpisany na listę kandydatów na posłów do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, jest obowiązany swoje umieszczenie na powyższej liście zameldować drogą służbową Ministrowi Spraw Wojskowych (Oddz. V Szt. Gen.).

Oficera, kandydata na posła do Sejmu lub Senatu, obowiązują przepisy dotyczące stanu czynnego, nieczynnego, lub spoczynku w zależności od tego, w jakim stanie oficer się znajduje.

Zob. uw. do § 1.

§ 7. W wypadku, przewidzianym w punkcie a) art. 27 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zawiadamia o utracie przez oficera obywatelstwa polskiego Ministra Spraw Wojskowych, który ogłasza o powyższem i o pozbawieniu wskutek tego oficera jego stopnia w dzienniku urzędowym M. S. Wojsk. i zarządza jego skreślenie ze spisów oficerów.

W wypadku, przewidzianym w punktach b) i c) art. 27 tejże ustawy, odnośni prokuratorzy, wzgl. przewodniczący odnośnych Sądów Honorowych zawiadamiają o zapadnięciu prawomocnego wyroku, wzgl. orzeczenia, pozbawiającego oficera jego stopnia, Ministra Spraw Wojskowych, który postępuje, jak wskazano w ustępie 1-ym niniejszego paragrafu.

§ 8. Dziennikiem urzędowym, w którym są ogłaszane wszystkie zmiany personalne, dotyczące oficerów, jest „Dziennik Personalny".

ROZDZIAŁ II.

Korpusy osobowe.

§ 9. Ewentualny podział korpusów osobowych na grupy, grup na podgrupy ustali osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Warunki przeniesienia oficera z grupy do grupy ustalają, w miarę potrzeby specjalne instrukcje.

ROZDZIAŁ III.

Oficerowie, powołani do prac sztabu generalnego, oficerowie intendenci, oficerowie korpusu kontrolerów.

§ 10. Do prac sztabu generalnego należy służba oficerów, przewidziana, jako taka, etatami:

a) w Ministerstwie Spraw Wojskowych,
b) w Biurze Ścisłej Rady Wojennej,
c) w sztabach Inspektorów Armji,
d) „ „ dowódców okręgów korpusów,
e) „ „ dowódców dywizji, piechoty i jazdy,
f) „ „ dowódców piechoty dywizyjnej,
g) „ „ dowódców brygad jazdy,
h) „ „ dowódców większych obozów warownych,
i) na stanowiskach attachès wojskowych,
k) w służbie poborowej,

oraz służba w innych oddziałach, zakładach i urzędach, którą ustawa o etatach określi jako należącą do prac sztabu generalnego.

Przepis § 10 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 26 z dnia 2 października 1928 r. poz. 298.

§ 11. Do prac sztabu generalnego powołuje oficerów poszczególnych korpusów osobowych, wymienionych w art. 5 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. Minister Spraw Wojskowych na wniosek Szefa Sztabu Generalnego.

§ 12. O powoływaniu na etatowe stanowiska oficerów do prac sztabu generalnego powinno wyłącznie rozstrzygać ich uzdolnienie do tej pracy,

przyczem jednak przy powoływaniu należy w pierwszej linji brać pod uwagę oficerów, którzy otrzymali dyplom z ukończenia polskiej Wyższej Szkoły Wojennej, lub równorzędnej zagranicznej.

§ 13. Szef Sztabu Generalnego jest przełożonym oficerów, powołanych do prac sztabu generalnego w Sztabie Generalnym, w stosunku zaś do oficerów, powołanych do prac sztabu generalnego poza Sztabem Generalnym, posiada uprawnienia przełożonego w sprawach, dotyczących wyszkolenia i kwalifikowania.

§ 14. Oficerowie, powołani do prac sztabu generalnego, pozostając w swych korpusach osobowych, są zaliczeni na etat stanowisk, przewidzianych dla prac sztabu generalnego i poza normalną przynależnością do oddziału macierzystego znajdują się w ewidencji Szefa Sztabu Generalnego; z chwilą opuszczenia powyższych stanowisk, czy to z powodu obowiązku zadośćuczynienia warunkom awansowym, czy też z innych przyczyn, oficerowie ci powracają na etat wakujących stanowisk swego rodzaju służby wojskowej (korpusu osobowego).

§ 15. Oficerowie, powołani do prac sztabu generalnego, którzy, po zaawansowaniu, w myśl punktu b) art. 40 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., mają przesłużyć w linji 1 rok, powinni być niezwłocznie odesłani do oddziału. W wyjątkowych wypadkach, usprawiedliwionych potrzebą służby, Szefowi Sztabu Generalnego przysługuje prawo późniejszego odesłania oficera do oddziału, z tem zastrzeżeniem, że w chwili osiągnięcia tego minimum lat służby, które jest ustawowo wymagane do następnego awansu, oficerowie ci mają posiadać wymagany od nich cenzus przesłużenia jednego roku w linji.

§ 16. Oficerowie poszczególnych korpusów osobowych, którzy ukończą Wyższą Szkołę Wojenną Wydział Intendentury, zostają przeniesieni do korpusu osobowego oficerów intendentów po zadawalniającym odbyciu przepisanej praktyki.

§ 17. Orzekanie przez Ministra Spraw Wojskowych w myśl art. 46 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. o posiadaniu przez oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów, odpowiednich kwalifikacyj, przewidzianych w art. 45 ustawy, jest stwierdzeniem, czy dany oficer odpowiada zasadom, dotyczącym sposobu kwalifikowania oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów, a mianowicie zasadom, ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej w myśl art. 30 powyżej wspomnianej ustawy.

§ 18 dotyczący Komisji Kwalifikacyjnej dla oficerów Korpusu Kontrolerów, nie obowiązuje, — w miejsce jego postanowień weszły postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 5 maja 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 16.

§ 19. Oficerom korpusu kontrolerów, oraz oficerom tegoż korpusu awansowanym na generałów, przy przeniesieniu ich do rezerwy, przysługuje prawo wniesienia prośby do Ministra Spraw Wojskowych (przez Oddz. V Szt. Gen.). o zaliczenie do tego rodzaju służby wojskowej, który sobie wybiorą.

Zob. uw. do § 1.

ROZDZIAŁ IV.
Oficerowie inwalidzi.

§ 20. Oficer, który, mimo swego inwalidztwa nadaje się do pełnienia służby wojskowej i pragnie pozostać w stanie czynnym, wzgl. zostać przyjętym do stanu czynnego, powinien się zwrócić drogą służbową z odnośnym meldunkiem, załączając świadectwo wojskowo-lekarskie, do tej władzy przełożonej, nie niżej dowódcy pułku, lub równorzędnej, której podlegał bezpośrednio przed inwalidztwem i która z odpowiednią opinją, zawierającą również ewentualnie wniosek co do stanowiska, jakie mógłby dany oficer zająć, przesyła jego prośbę drogą służbową do Oddz. V Szt. Gen. Oddział V Sztabu Gen. po zasięgnięciu opinji Departamentu Sanitarnego przedkłada sprawę Ministrowi Spraw Wojskowych do rozstrzygnięcia.

Zob. uw. do § 1 oraz § 123.

§ 21. Bezwzględnie nie mogą być przyjęci do stanu czynnego oficerowie inwalidzi:

a) dotknięci chorobami zakaźnemi w okresie zaraźliwym,

b) po przebyciu stwierdzonej choroby umysłowej,

c) których stan zdrowia niewątpliwie zmuszałby ich do częstych przerw w pełnieniu służby.

§ 22. Oficer inwalida, uznany za zdolnego do określonego rodzaju służby wojskowej, może być przedstawiony z urzędu komisji superrewizyjnej jedynie w tym wypadku, jeśli zajdzie wątpliwość, czy nadal nadaje się do pełnienia służby w tym samym rodzaju służby wojskowej, do którego został ostatnio uznany za zdolnego.

§ 23. O możności niestosowania punktów b), c) i d) art. 40 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. rozstrzyga w każdym poszczególnym wypadku Minister Spraw Wojskowych na podstawie wniosku, przedłożonego w drodze służbowej i skierowanego do Oddz. V Szt. Gen. przez przełożoną władzę, która powinna wziąć pod uwagę stopień inwalidztwa danego oficera.

Zob. uw. do § 1.

ROZDZIAŁ V.
Stan nieczynny i stan spoczynku.

§ 24. Oficer powinien być przeniesiony w stan nieczynny (art. 16 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P.) wskutek 1) otrzymania długoterminowego urlopu, udzielonego na własną prośbę, 2) czasowej niezdolności do służby, stwierdzonej przez komisję superrewizyjną, 3) zredukowania etatów, 4) dostania się do niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych, 5) wybrania na posła do Sejmu, lub Senatu Rzeczypospolitej i przyjęcia mandatu. W rozkazie Ministra Spraw Wojskowych, przenoszącym oficera w stan nieczynny, zostaje wymieniona przyczyna przeniesienia w stan nieczynny, data, z którą to przeniesienie nastąpiło, oraz w wypadku przeniesienia w stan nieczynny, wskutek otrzymania długoterminowego urlopu, lub czasowej niezdolności do służby, data, do której oficer został przeniesiony w stan nieczynny, przyczem, jeśli czasowa niezdolność do służby została wywołana przyczynami, związanemi ze służbą wojskową, powinno to być również wymienione w rozkazie.

Powyższe dane mają być odnotowane w głównej karcie ewidencyjnej, w karcie ewidencyjnej i w osobistych legitymacjach oficerów.

Według rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 1 czerwca 1927 r. poz. 198 jako stan nieczynny należy uważać długoterminowe urlopowanie na czas od pełnych 6 miesięcy do 3 lat, natomiast jako urlop bez poborów (§ 96a), urlopowanie na czas krótszy od pełnych 6 miesięcy, bez uposażenia.

§ 25. Prośba oficera o długoterminowy urlop powinna być wniesiona drogą służbową do Oddz. V Szt. Gen., który przedkłada ją Ministrowi Spraw Wojskowych do decyzji.

W prośbie powyższej winna być dokładnie podana przyczyna, dla której oficer prosi o udzielenie mu długoterminowego urlopu, oraz czas trwania urlopu.

Jeżeli Minister Spraw Wojskowych udzieli oficerowi długoterminowego urlopu, jednakże na czas krótszy niż ten, na który oficer prosi, lub też udziela mu urlopu, odmawiając jednocześnie zezwolenia na wykonywanie zawodu cywilnego, względnie na pełnienie jednorocznej służby przygotowawczej praktyki (art. 12 ustawy z dn. 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej, Dz. Ust. Nr. 21 poz. 164), oficerowi przysługuje prawo cofnięcia swej prośby.

Zob. uw. do § 1.

§ 26. Prośba oficera, znajdującego się w stanie nieczynnym z powodu otrzymania długoterminowego urlopu, o powołanie go przed upływem długoterminowego urlopu z powrotem do służby (przeniesienie do stanu czynnego) winna być skierowana bezpośrednio do Ministra Spraw Wojskowych przez Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 27. Zaliczenie oficerowi do czasu jego służby wojskowej okresu czasu, spędzonego w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu, może nastąpić jedynie na wniosek Szefa Sztabu Generalnego.

§ 28. Oficer przeniesiony w stan nieczynny z powodu długoterminowego urlopu, przestaje być prowadzony w ewidencji swojego oddziału macierzystego i jest prowadzony w ewidencji Oddz. V Szt. Gen.

O każdej zmianie adresu oficer obowiązany jest zawiadomić Oddział V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 29. Przeniesienie oficera w stan nieczynny z powodu złego stanu zdrowia może nastąpić: 1) z urzędu, o ile oficer nie jest w możności pełnić służby z powodu złego stanu zdrowia przez więcej niż 6 miesięcy w ciągu jednego roku, licząc od dnia zachorowania, bez względu na to, czy niezdolność do pełnienia służby trwa bez przerwy czy z przerwami, 2) na własną prośbę oficera, która może być złożona w każdej chwili drogą służbową, jeśli z powodu złego stanu zdrowia nie czuje się on zdolnym do pełnienia służby. W razie złożenia powyższej prośby oficer powinien być przedstawiony komisji superrewizyjnej.

§ 30. W razie jeśli oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu złego stanu zdrowia, znajduje się na kuracji w szpitalu wojskowym, prze-

widziane w ustępie 2) art. 67 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. przedstawienie go komisji superrewizyjnej powinno być zarządzone przez dowództwo odnośnego szpitala, o ile zaś oficer ten prowadzi kurację prywatnie, — obowiązany on jest najpóźniej na 14 dni przed upływem terminu, ustalonego przez poprzednią komisję superrewizyjną, zgłosić się piśmiennie lub osobiście do D. O. K., na którego terenie przebywa, poczem D. O. K. zarządza przedstawienie go komisji superrewizyjnej.

§ 31. Orzeczenia komisji superrewizyjnej mają być kierowane drogą służbową do Ministra Spraw Wojskowych.

§ 32. Oficerowie, przeniesieni w stan nieczynny z powodu złego stanu zdrowia, są prowadzeni w ewidencji oddziałów macierzystych i Oddz. V Szt. Gen., który, w razie przekroczenia terminów, przewidzianych w ustępie trzecim art. 67 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., przeprowadza, w myśl ustępu czwartego tegoż artykułu, przeniesienie oficera w stan spoczynku. Okres 4-letni należy obliczać od pierwszego dnia zaliczenia oficera w stan nieczynny z powodu złego stanu zdrowia.

§ 33. Orzekanie o tem, czy czasowa niezdolność do służby wojskowej, której następstwem jest przeniesienie oficera w stan nieczynny, została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej, w których to wypadkach następuje zaliczenie oficerowi do awansu czasokresu, przebytego w stanie nieczynnym, jest obowiązkiem komisji superrewizyjnej.

Powyższe orzeczenie, wzgl. jego odpisy, mają być przesłane do oddziału macierzystego oficera i do Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 34. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jest prowadzony w ewidencji swego oddziału macierzystego i Oddz. V Szt. Gen. O każdej zmianie adresu winny być powiadomione: oddział macierzysty danego oficera i Oddz. V Szt. Gen. Jeśli oficer leczy się w szpitalu wojskowym, wysłanie powyższego zawiadomienia jest obowiązkiem dowództwa szpitala, jeśli zaś prywatnie — samego oficera.

Zob. uw. do § 1.

§ 35. Przy ustalaniu ilości oficerów, którzy mają być przeniesieni w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, należy brać pod uwagę ilość oficerów, już znajdujących się w stanie nieczynnym z innych przyczyn, którzy nie pobierają uposażenia. Zależnie od mniejszej lub większej ilości tych ostatnich powinna być przeniesiona w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów mniejsza lub większa ilość oficerów.

§ 36. W wypadku zredukowania etatów, zostają przeniesieni w stan nieczynny z tych rodzajów służby wojskowej i stopni, których redukcja dotyczy, ci oficerowie, którzy posiadają największą ilość lat służby podlegającej zaliczeniu do emerytury.

§ 37. Oficerowie, przeniesieni w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, znajdują się w dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych i mogą być powoływani do pełnienia służby pozaetatowej.

§ 38. Oficerom, przeniesionym w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, którzy otrzymali zezwolenie na pełnienie jednorocznej służby przygotowawczej (praktyki), lub wykonywanie zawodu cywilnego, —

zezwolenie to może zostać cofnięte, o ile oficer ma być przeniesiony w stan czynny, lub o ile ma być powołany do służby pozaetatowej. O przeniesieniu oficera z powrotem w stan czynny, lub o powołaniu go do pełnienia w wojsku służby pozaetatowej i o cofnięciu wskutek tego powyższego zezwolenia, oficer ma być powiadomiony conajmniej na miesiąc przed terminem przeniesienia, wzgl. powołania.

§ 39. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, który, w przeciągu lat trzech, z powodu braku wakansów w posiadanym przezeń stopniu lub wyższym, — o ile zaawansuje w czasie przebywania w stanie nieczynnym, — nie zostanie z powrotem przeniesiony w stan czynny, może, na własną prośbę, pozostać przez dalsze trzy lata w stanie nieczynnym bez uprawnień stanu czynnego, przyczem przeniesienie w stan czynny w ciągu drugiego trzechlecia zależy od uznania Ministra Spraw Wojskowych. O ile ten oficer ma zostać przeniesiony w stan czynny, udzielone mu zezwolenie na pełnienie jedorocznej służby próbnej (praktyki), lub na wykonywanie zawodu cywilnego zostaje mu cofnięte, po uprzedniem conajmniej miesięcznem, uprzedzeniu o tem oficera. W razie, jeśli po upływie pierwszego trzechlecia oficer nie prosi o pozostawienie go nadal w stanie nieczynnym (bez uprawnień stanu czynnego), lub, znajdując się w stanie nieczynnym bez uprawnień stanu czynnego (drugie trzechlecie), nie zostanie w tym czasie przeniesiony w stan czynny, zostaje on przeniesiony do rezerwy, wzgl. w stan spoczynku.

§ 40. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przestaje być prowadzony w ewidencji swego oddziału macierzystego i jest prowadzony w ewidencji Oddz. V Szt. Gen. O każdej zmianie adresu oficer powinien zawiadomić Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 41. Gdy upłynie 30 dni od wzięcia oficera do niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych, ma być o tem złożony meldunek w drodze słubowej Ministrowi Spraw Wojskowych, który zarządzi przeniesienie oficera w stan nieczynny.

§ 42. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych, jest prowadzony w ewidencji swego oddziału macierzystego (kadry) i Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 43. O powrocie oficera, przeniesionego w stan nieczynny z powodu wzięcia go do niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych, ma być natychmiast złożony meldunek drogą służbową Ministrowi Spraw Wojskowych, który zarządzi niezwłocznie przeniesienie oficera z powrotem w stan czynny.

§ 44. Oficer, przeniesiony w stan nieczynny z powodu wybrania na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, przestaje być prowadzony w ewidencji swego oddziału macierzystego i jest prowadzony w ewidencji Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 45. Przy przenoszeniu oficera w stan czynny zostaje stwierdzone w odnośnym rozkazie Ministra Spraw Wojskowych, czy czas, przebyty w stanie nieczynnym, zalicza się do służby wojskowej.

§ 46. Oficer zostaje przeniesiony w stan spoczynku, o ile zachodzą warunki przewidziane ustawą emerytalną, zarówno ze stanu czynnego, jak i podczas pozostawania w stanie nieczynnym.

§ 47. Przeniesienie oficera w stan spoczynku wskutek osiągnięcia granicy wieku, przewidzianej w art. 72 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., powinno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym oficer osiągnął granicę wieku, przewidzianą dla swego stopnia.

Nadanie oficerowi, przenoszonemu w stan spoczynku wskutek osiągnięcia granicy wieku na podstawie art. 75 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. jednego stopnia wyżej, o ile przesłużył w ostatnio posiadanym stopniu conajmniej dwa lata, następuje jednocześnie z przeniesieniem w stan spoczynku.

§ 48. Powołanie do służby wojskowej oficera, przeniesionego w stan spoczynku w myśl art. 74 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., jest uzależnione od przydatności danego oficera.

Oficerów tych powołuje imiennie Minister Spraw Wojskowych przez Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 49. Oficer, przeniesiony w stan spoczynku, może prosić o przeniesienie go z powrotem w stan czynny o ile:

a) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło na własną prośbę i o ile nie przekroczył granicy wieku, oraz nadaje się do służby wojskowej pod względem stanu zdrowia; o nadawaniu się, względnie nienadawaniu się pod względem stanu zdrowia orzeka komisja superrewizyjna,

b) został przeniesiony w stan spoczynku wskutek złego stanu zdrowia i w międzyczasie zupełnie wyzdrowiał, co powinno być stwierdzone przez komisję superrewizyjną,

c) będąc powołany do służby wojskowej, wskutek mobilizacji w czasie pełnienia tej służby zaawansował i granica wieku, przewidziana dla jego nowego stopnia, nie została przekroczona.

Prośba o przeniesienie w stan czynny w wypadkach, przewidzianych w punktach a), b) niniejszego paragrafu powinna być kierowana wprost, — zaś w wypadku, przewidzianym w punkcie c), — drogą służbową do M. S. Wojsk. Departamentu właściwego. W wypadkach, kiedy przeniesienie w stan spoczynku zostało zarządzone przez Prezydenta Rzeczypospolitej, przedkłada Minister Spraw Wojskowych prośbę tę Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Przepis § 49 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 24 z dn. 7 września 1926 r. poz. 245.

ROZDZIAŁ VI.

Postępowanie rehabilitacyjne.

§ 50. Celem przeprowadzenia postępowania rehabilitacyjnego, przewidzianego w art. 69 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. w stosunku do oficerów powracających z niewoli (zaginionych na terenie działań wojennych), tworzone są przy dywizjach (brygadach jazdy), względnie conajmniej równorzędnych jednostkach komisje rehabilitacyjne.

§ 51. Komisje rehabilitacyjne uprawnione są do orzekania, iż: a) dostanie się do niewoli było usprawiedliwione, b) okoliczności dostania się do niewoli wzbudzają wątpliwości.

§ 52. W wypadku orzeczenia przez komisję rehabilitacyjną, iż okoliczności, towarzyszące wzięciu oficera do niewoli, wzbudzają wątpliwości, dowódca odnośnej dywizji (brygady jazdy), względnie conajmniej równorzędnej jednostki, skierowuje sprawę, w myśl obowiązujących przepisów, wraz z aktami dochodzeń, na drogę sądowo-honorową, względnie sądowo-karną.

§ 53. Skład komisji rehabilitacyjnej określa regulamin.

ROZDZIAŁ VII.

Przeniesienie do rezerwy lub w stan spoczynku.

§ 54. Prośba oficera, znajdującego się w stanie czynnym, lub nieczynnym, o przeniesienie do rezerwy, lub w stan spoczynku, powinna zawierać motywy i być przesłana drogą służbową Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 55. W razie, jeśli w rocznej kwalifikacji oficera znajduje się choćby jedna taka kwalifikacja któregokolwiek z jego przełożonych, która zawiera cechy dyskwalifikujące oficera wogóle do zawodowej służby wojskowej i tem samem stwierdza nienadawanie się jego na wyższe stanowisko, zostaje wyznaczony oficer, w stopniu conajmniej pułkownika, celem zbadania, czy wydana danemu oficerowi ujemna roczna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona.

Oficera, przeprowadzającego powyższe badanie wyznaczają:

1) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Sztabie Generalnym — Szef Sztabu Generalnego,

2) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Szefostwie Administracji — Szef Administracji,

3) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Wojskowej Kontroli Generalnej (i jej ekspozyturach przy D. O. K.) — Szef Wojskowej Kontroli Generalnej.

4) dla spraw oficerów, pełniących służbę w departamentach M. S. Wojsk. i we wszystkich instytucjach podległych bezpośrednio Ministrowi Spraw Wojskowych — Szef Sztabu Generalnego, w porozumieniu z Szefem Administracji,

5) dla spraw oficerów, pełniących służbę w Okręgach Korpusów — dowódcy Okręgów Korpusów.

W razie wydania ujemnej kwalifikacji, o której mowa w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu, przez dowódcę okręgu korpusu, oficera do przeprowadzenia badań, w stopniu conajmniej generała dywizji, wyznacza Minister Spraw Wojskowych.

Wyznaczony oficer ma obowiązek wszechstronnego zbadania sprawy, przyczem przysługuje mu prawo wglądu do odpowiednich aktów, oraz przesłuchiwania wszystkich tych osób, których przesłuchanie uzna za potrzebne. O wyniku swych dochodzeń wyznaczony oficer składa pisemny meldunek władzy, która go wyznaczyła.

O ile są podstawy, uzasadniające przypuszczenie, iż oficer otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, władza, wymieniona w drugim, względnie trzecim ustępie niniejszego paragrafu, przesyła mu ostrzeżenie ze zwró-

ceniem uwagi, iż, w myśl art. 76 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., bezpośrednio następna roczna ujemna kwalifikacja może pociągnąć za sobą przeniesienie go do rezerwy, względnie w stan spoczynku i o ile władzą tą byli przełożeni, wymienieni w drugim ustępie niniejszego paragrafu, składa ona meldunek Ministrowi Spraw Wojskowych. Ostrzeżenia są ewidencjonowane w Oddz. V Szt. Gen.

O ile są podstawy, uzasadniające przypuszczenie, iż ujemna kwalifikacja nie jest słuszna, — wówczas władza wymieniona w ustępie drugim, wzgl. trzecim niniejszego paragrafu, wzywa przełożonego, wzgl. przełożonych, którzy kwalifikację wydali, celem osobistego wyjaśnienia sprawy i ewent. zarządza ponowne zbadanie sprawy przez oficera, który przeprowadzał pierwsze badanie, lub przez innego oficera. Jeśli władza przełożona poweźmie ostateczne przekonanie o niesłuszności kwalifikacji, może ona, zależnie od charakteru sprawy, załatwić ją, w stosunku do opinjującego przełożonego, wzgl. opinjujących przełożonych:

a) dyscyplinarnie, zarządzając jednocześnie skreślenie, względnie zmodyfikowanie ujemnej kwalifikacji, lub też

b) kierując sprawę na drogę sądowo-karną, wzgl. sądowo-honorową; w tych wypadkach skreślenie, wzgl. zmodyfikowanie ujemnej kwalifikacji zostaje uzależnione od orzeczenia odnośnego sądu.

Oficer, któremu słusznie wydana została ujemna kwalifikacja, powinien być niezwłocznie przeniesiony do innego oddziału (zakładu, urzędu), nie podlegającego przełożonemu, który wydał ujemną kwalifikację, w razie zaś, jeśli kwalifikacja okazała się niesłuszną, zostaje on przeniesiony na własną prośbę.

Postanowienie niniejszego paragrafu nie ma zastosowania do oficerów korpusu sądowego, mianowanych sędziami wojskowymi i oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, o których stanowią oddzielne przepisy.

Zob. uw. do § 1.

Przepis § 55 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 21 z dn. 5 czerwca 1923 r. poz. 286. Wedle wyjaśnienia M. S. Wojsk. ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 46/23 poz. 595 oficerów, którzy otrzymują ostrzeżenie na podstawie § 55 należy zawiadomić o ujemnej opinji, która była przyczyną udzielenia im tego ostrzeżenia. Zob. pkt. 2 rozp. Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22/25 poz. 234) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 26.

Co do odrębnych przepisów dla oficerów korpusu kontrolerów zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 5 maja 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 282), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 16.

Przepis § 55 normuje postępowanie w razie otrzymania **pierwszej** ujemnej kwalifikacji. Co do postępowania w razie otrzymania **ponownej** ujemnej rocznej kwalifikacji zob. uw. do art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (dział niniejszy l. p. 1).

ROZDZIAŁ VIII.

Awanse za wyjątkowe zasługi.

§ 56. Mianowanie szeregowego po śmierci podporucznikiem zawodowym i awansowanie oficera po śmierci w myśl art. 22 i 42 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., może nastąpić na podstawie umotywowanego wniosku władzy przełożonej, niezależnie od posiadania przez nieżyjącego

innych ustawowych warunków, wymaganych dla mianowania, wzgl. awansowania. Wniosek powyższy powinien zawierać szczegółowy opis zasług, położonych dla wojska w czasie pełnienia przez szeregowego, wzgl. oficera służby wojskowej, oraz stwierdzenie, iż śmierć szeregowego nastąpiła wskutek przyczyn, związanych z pełnieniem przez niego służby wojskowej.

Wniosek z dołączeniem odpisu karty ewidencyjnej powinien być przedłożony drogą służbową Ministrowi Spraw Wojskowych, który w razie przychylenia się do wniosku, przedkłada go Prezydentowi Rzeczypospolitej do decyzji.

§ 57. W razie, jeśli szeregowy dokona na polu bitwy czynu wyjątkowego męstwa, za który — zdaniem władzy przełożonej — zasługuje na mianowanie podporucznikiem w rezerwie, władza ta przedkłada odnośny wniosek w trybie, przewidzianym w § 56 niniejszego rozporządzenia.

Wniosek powinien zawierać:

1) szczegółowy opis czynu dokonanego przez szeregowego, stwierdzony świadectwem conajmniej dwóch świadków,

2) stwierdzenie posiadania przez szeregowego kwalifikacyj moralnych

Do wniosku powinny być dołączone: curriculum vitae szeregowego oraz odpis jego karty ewidencyjnej.

ROZDZIAŁ IX.

Udział oficerów w handlu i przemyśle, wykonywanie zawodów cywilnych, udział w towarzystwach użyteczności publicznej oraz działalności politycznej.

§ 58. Oficerom nie wolno:

1) zarządzać przedsiębiorstwami handlowemi lub przemysłowemi.

Minister Spraw Wojskowych może zezwolić oficerowi na zarządzanie przedsiębiostwem handlowem lub przemysłowem tylko w wypadku, jeśli dane przedsiębiorstwo handlowe, lub przemysłowe stanowi własność oficera, jego żony, nieletnich dzieci, lub nieletnich powierzonych jego pieczy, przyczem jednak takie zezwolenie może być przez Ministra Spraw Wojskowych cofnięte ze względu na dobro służby,

2) brać udziału w zarządzie towarzystw (spółek) handlowych, lub przemysłowych (towarzystw akcyjnych, spółek z ograniczoną poręką i t. p.).

§ 59. Oficerom, do których obowiązku, z tytułu zajmowanego stale lub czasowo stanowiska, należy zawieranie umów, przyjmowanie dostaw i t. p., nie wolno uczestniczyć w wykonywaniu tych czynności w stosunku do przedsiębiorstw, co do których są oni bezpośrednio, lub pośrednio zainteresowani.

§ 60. Zakaz wykonywania przez oficerów zawodów cywilnych, jak np. redagowania lub wydawania pism, omawiających sprawy polityczne, wykonywania praktyki prawniczej, inżynieryjnej i t. d. nie dotyczy wydawania lub redagowania z rozkazu Ministra Spraw Wojskowych pism wojskowych, lub na podstawie indywidualnego zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych pism niewojskowych, pozbawionych charakteru politycznego, zajmowania się pracami z dziedziny nauki, oraz sztuki, lub literatury, z tym jednak warunkiem, iż prace naukowe, artystyczne lub literackie nie będą w żadnym wypadku kolidowały z obowiązkami służbowemi. Powyższe prace mogą być przez oficerów podpisywane również pseudonimami, lub

inicjałami, przyczem w razie podpisywania się w ten sposób nie może być zaznaczony ani charakter, ani stopień wojskowy.

Przepis § 60 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 2 z dn. 2 stycznia 1927 r. poz. 11. Co do czynnego udziału w prasie i wydawnictwach, zob. również pkt. 30 Regulaminu Służby Wewnętrznej Część I.

§ 61. Prawo wykonywania zawodu cywilnego przysługuje wyłącznie lekarzom, dentystom i lekarzom weterynarji pod warunkiem, iż praktykę prywatną będą wykonywali w godzinach pozasłużbowych i w żadnym wypadku nie będzie ona przeszkodą w ścisłem wypełnianiu ich obowiązków służbowych. Wyjątek stanowią: szef Departamentu Sanitarnego M. S. Wojsk., szef Wydziału Weterynaryjnego M. S. Wojsk., szefowie sanitarni i szefowie weterynarji dowództw okręgów korpusów, oraz lekarze wojskowi, zajęci w komisjach poborowych, w okresie trwania poboru którym wykonywanie praktyki prywatnej jest wzbronione. Lekarze wojskowi, zajęci w komisjach poborowych, w okresie trwania poboru, mogą udzielać porad jedynie na każdorazowe żądanie władz państwowych, lub w wypadkach nagłych i zagrażających życiu chorego.

Przyjmowanie pacjentów prywatnych w obrębie szpitali wojskowych, ambulatorjów i wogóle oddziałów i zakładów wojskowo-sanitarnych jest wzbronione.

Ogłaszanie się w pismach lekarzy, dentystów, lekarzy weterynarji, zajmujących się praktyką prywatną, może mieć miejsce jedynie w wypadkach wyjazdu, przyjazdu lub zmiany mieszkania, nie może jednak nosić pod żadną postacią charakteru reklamy. W ogłoszeniu może być podane tylko imię i nazwisko lekarza (bez wymienienia stopnia wojskowego, ani wogóle przynależności do wojska), adres prywatny, specjalność i godziny przyjęć.

Lekarzom, dentystom i lekarzom weterynarji podczas wykonywania praktyki prywatnej nie wolno występować w mundurze, z wyjątkiem wypadków niesienia pomocy doraźnej.

Przepis § 61 podano w brzmieniu uzupełnionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 3 z dn. 3 lutego 1926 r. poz. 28.

§ 62. Lekarze, dentyści i lekarze weterynarji, zajmujący się prywatną praktyką, powinni o powyższem zameldować swej władzy przełożonej.

W razie, gdy bezpośrednia władza przełożona uzna, iż wykonywanie praktyki przez lekarza, dentystę, lub lekarza weterynarji stanowi z jakichkolwiek powodów, przeszkodę dla służby, przysługuje jej prawo przedłożenia dowódcy okręgu korpusu, wniosku na cofnięcie zezwolenia na prywatną praktykę; w razie powzięcia przez dowódcę okręgu korpusu decyzji, zgodnej z wnioskiem, powinna ona zawierać motywy zakazu praktyki.

Oficer, któremu cofnięto zezwolenie, ma prawo odwołania się w przeciągu czterech tygodni od dnia otrzymania odnośnego zawiadomienia, drogą służbową, przez Oddz. V Szt. Gen., do Ministra Spraw Wojskowych, którego decyzja jest ostateczna.

Zob. uw. do § 1.

§ 63. Wykonywanie zawodu cywilnego, udział w zarządzie towarzystw (spółek) handlowych lub przemysłowych jest dozwolone oficerom, prze-

niesionym w stan nieczynny z przyczyn, przewidzianych w punktach a), b) i c) art. 65 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., po uzyskaniu zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 64. Oficer w stanie czynnym lub nieczynnym nie może być funkcjonarjuszem w państwowej lub samorządowej służbie cywilnej (być mianowanym na stanowisko służbowe); dopuszczalnem jest natomiast pełnienie przez oficera, przeniesionego w stan nieczynny z przyczyn przewidzianych w punktach a) i c) art. 65 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P. jednorocznej służby przygotowawczej (praktyki) po uzyskaniu zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 65. Prośby oficerów, znajdujących się w stanie nieczynnym, o udzielenie zezwolenia na wykonywanie zawodów cywilnych, wzgl. na pełnienie jednorocznej służby przygotowawczej (praktyki) powinny być przysłane wprost do Oddz. V Szt. Gen., który przedkłada je Ministrowi Spraw Wojskowych do decyzji.

Prośba powinna zawierać wyszczególnienie zawodu, który oficer ma zamiar wykonywać.

Jeśli po otrzymaniu zezwolenia na wykonywanie danego zawodu cywilnego oficer pragnie zmienić zawód, powinien on otrzymać na wykonywanie nowego zawodu zezwolenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. uw. do § 1.

§ 66. Udzielone oficerowi, znajdującemu się w stanie nieczynnym, zezwolenie na pełnienie jednorocznej służby przygotowawczej (praktyki), wzgl. na wykonywanie zawodu cywilnego nie może być cofnięte przez czas znajdowania się oficera w stanie nieczynnym.

Postanowienie powyższe nie ma zastosowania do oficerów, przeniesionych w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów; tę kwestję regulują §§ 37, 38 i 39 niniejszego rozporządzenia.

§ 67. Udział oficerów, przeniesionych w stan spoczynku, w życiu politycznem, w stowarzyszeniach, nie mających charakteru politycznego, działalność handlowa i przemysłowa, wykonywanie zawodów cywilnych, oraz wogóle ich postępowanie nie może w żadnym wypadku stać w sprzeczności z wymogami honoru oficerskiego i dobrem wojska.

§ 68. Oficerom w stanie czynnym i nieczynnym wolno należeć do stowarzyszeń krajowych cywilnych mających na celu:

a) pomoc społeczną i humanitarną,

b) wzmożenie obrony państwa,

c) opiekę nad żołnierzem —

obejmującym swoją działalnością całe państwo, a które będą imiennie ogłaszane przez Ministra Spraw Wojskowych w Dzienniku Rozkazów.

Towarzystwa tego samego typu, posiadające jednak zakres działania lokalny lub prowincjonalny, do których należenie dozwolone jest wszystkim oficerom w stanie czynnym i nieczynnym, ogłasza dowódca O. K., na którego terenie one się znajdują.

Oficerowie mogą wstępować do wyżej wymienionych kategoryj stowarzyszeń bez obowiązku meldowania o tem swoim przełożonym.

Zezwolenia na należenie oficerów do stowarzyszeń cywilnych, mających na celu działalność:

a) naukowo-oświatową,
b) kulturalno-towarzyską,
c) artystyczną,
d) sportową,
e) spółdzielczą,

udziela dowódca O. K. przez ogłoszenie w rozkazie imiennego wykazu tych stowarzyszeń, rejestrowanych na terenie danego O. K. i po uprzedniem zbadaniu programu oraz zakresu działania danego towarzystwa.

Należenie oficerów do tego rodzaju towarzystw dozwolone jest tylko w takim charakterze, któryby uwalniał ich od obowiązku poddawania się balotażowi i sądom honorowym, oraz od odpowiedzialności za ewent. polityczne wystąpienia towarzystwa, z drugiej jednak strony nie pozbawiał ich praw członkowskich w zakresie korzystania z urządzeń towarzystwa.

O wstąpieniu do stowarzyszenia tej kategorji oficerowie są obowiązani meldować dowódcy pułku, względnie równorzędnej formacji.

Oficer, który ma zamiar wstąpić do stowarzyszenia niepodpadającego pod powyższe kategorje, wnosi prośbę o zezwolenie do ministra spraw wojskowych, który wydaje decyzję po uwzględnieniu opinji dowódcy O. K., na którego terenie dane towarzystwo się znajduje.

Zezwolenie na należenie oficerów w stanie czynnym i nieczynnym do zagranicznych stowarzyszeń wszelkiego rodzaju zarówno wojskowych, jak cywilnych, udziela w każdym poszczególnym wypadku minister spraw wojskowych. Właściwe podania oficerów mają być skierowane drogą służbową przez Oddz II Szt. Gen.

Pobieranie w jakiejkolwiekbądź formie wynagrodzenia z tytułu pełnienia czynności w stowarzyszeniach wymienionych w niniejszym paragrafie, jest oficerom wzbronione.

Przepis § 68 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 3 z dn. 27 stycznia 1925 r. poz. 32. Sprawa należenia oficerów do towarzystw i związków została ponadto unormowana przepisem służbowym M. S. Wojsk. P. S. 325 — 585.

§ 69. Zakaz brania przez oficerów w stanie czynnym, lub nieczynnym udziału w działalności politycznej dotyczy, między innemi, udziału w zgromadzeniach, wiecach, lub zebraniach o charakterze politycznym, publicznego omawiania spraw, związanych z polityką, udziału w manifestacjach politycznych, za wyjątkiem obchodów, na branie udziału w których zezwolił Minister Spraw Wojskowych, roztrząsanie w prasie zagadnień politycznych.

W wydawnictwach, które za zgodą Ministra Spraw Wojskowych są specjalnie redagowane dla wojska, omawianie spraw politycznych może mieć miejsce, powinno jednak nosić charakter ściśle informacyjny, nigdy zaś dyskusyjny.

ROZDZIAŁ X.

Przepisy o noszeniu munduru.

§ 70. Oficer, przy spełnianiu jakichkolwiek czynności służbowych, do których zalicza się również podróże służbowe i t. p., obowiązany jest do

noszenia ustalonego przepisami munduru, za wyjątkiem wypadków, gdy, ze względu na dobro służby, władza przełożona zezwoli mu na użycie ubrania cywilnego.

Poza służbą oficerowi przysługuje prawo noszenia ubrania cywilnego.

Oficer, będący w ubraniu cywilnem, ma prawo, po wylegitymowaniu się, wkraczać we wszystkich tych wypadkach, w których odnośne prawo przysługuje mu gdy ubrany jest w mundur.

Zob. § 61.

§ 70a. Oficerom w stanie czynnym, nieczynnym lub spoczynku, w wypadkach odpowiedzialności za popełnione przestępstwa przed sądami powszechnemi, jeżeli zostanie nad nimi zawieszony areszt śledczy z osadzeniem w aresztach śledczych powszechnych, oraz, jeżeli stają na rozprawę główną w charakterze oskarżonych, nie jest dozwolone, podczas trwania aresztu śledczego i stawania na rozprawie, noszenie ustalonego przepisami munduru.

W wypadkach tych oficerowie mają nosić ubranie cywilne, przyczem zezwolenia na noszenie munduru może im wyjątkowo udzielić Minister Spraw Wojskowych.

Przepis § 70a wprowadzony został przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 3 z dn. 3 lutego 1926 r. poz. 29.
Zob. §§ 61 i 106.

§ 71. Oficerom, przeniesionym w stan nieczynny z przyczyn wyszczególnionych w punktach a), b) i c) art. 65 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., nie jest dozwolone noszenie munduru w czasie wykonywania czynności, związanych z zawodem cywilnym, lub pełnieniem jednorocznej służby próbnej (praktyki), oraz przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również asystowaniu przy tem.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny z powodu wybrania na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, przysługuje prawo przywdziewania munduru:

1) w dnie ustawowo ustalonych świąt narodowych.
2) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych.
3) przy uroczystościach rodzinnych.

Przepis § 71 podano z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. Nr. 34 z dn. 26 sierpnia 1924 r. poz. 508 oraz w Dz. Rozk. Nr. 28 z dn. 20 sierpnia 1925 r. poz. 298.

§ 72. Oficerom w stanie spoczynku nie jest dozwolone noszenie munduru:

a) w wypadku ukarania przez sąd karny lub oficerski sąd honorowy, pociągającym za sobą z mocy prawa, utratę stopnia wojskowego,

b) przy wystąpieniach, noszących charakter polityczny (udział w wiecach, pochodach i t. p.),

c) przy wykonywaniu zawodów cywilnych,

d) podczas wykonywania czynności związanych z zajęciem handlowem i przemysłowem,

e) przy wykonywaniu obowiązków, wypływających z zajmowanych przez nich stanowisk w państwowej służbie cywilnej lub samorządowej,

f) w lokalach, do których jest zabroniony wstęp oficerom służby czynnej lub będącym w stanie nieczynnym,

g) przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również asystowaniu przy nich.

Minister spraw wojskowych, względnie z jego upoważnienia dowódcy okręgu korpusu, mogą odebrać prawo noszenia munduru czasowo lub na stałe oficerowi w stanie spoczynku:

1) z powodu skazania za cięższe przestępstwo, jakkolwiek wyrok skazujący nie pociąga za sobą z mocy prawa utraty stopnia wojskowego, lub też z powodu dopuszczenia się przez oficera w stanie spoczynku czynu uwłaczającego godności munduru;

2) z powodu stwierdzonej świadectwem lekarskiem choroby, powodującej zaburzenia psychiczne.

Przepis § 72 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 23 września 1929 r., ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 31 z dn. 3 października 1929 r. poz. 301.

Wedle wyjaśnienia, ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 42 z dn. 23 grudnia 1929 r. poz. 425 postanowienie ust. 1 § 72 lit. e) odnosi się również i do oficerów w stanie spoczynku, zajmujących stanowiska urzędników cywilnych w wojsku.

Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych ogłoszony w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 40 z dn. 12 grudnia 1929 r. poz. 409 odnośnie do umundurowania oficerów w stanie spoczynku zawiera następujące postanowienia:

1. Oficerowie wojska i marynarki wojennej przeniesieni w stan spoczynku noszą mundur formacyj (korpusów osobowych), w których ostatnio pełnili służbę taki sam jak oficerowie w stanie czynnym.

2. W wypadku skazania oficera w stanie spoczynku za cięższe przestępstwo, jakkolwiek wyrok skazujący nie pociąga za sobą z mocy samego prawa utraty stopnia wojskowego, lub też dopuszczenia się przez oficera w stanie spoczynku czynu uwłaczającego godności munduru, dowódca okręgu korpusu, właściwy ze względu na miejsce stałego zamieszkania winnego, może na wniosek komendanta garnizonu, pozbawić winnego oficera w stanie spoczynku prawa noszenia munduru na okres do 1 roku.

Na czas dłuższy niż jeden rok lub na stałe, może pozbawić oficera w stanie spoczynku prawa noszenia munduru minister spraw wojskowych.

3. Zarządzenie pozbawienia prawa noszenia munduru zostaje doręczone winnemu przez komendanta garnizonu, który istotną treść zarządzenia uwidoczni w legitymacji winnego.

4. Od dnia doręczenia winnemu zarządzenia pozbawienia prawa noszenia munduru, noszenie munduru jest zakazane.

5. Oficerowi w stanie spoczynku, pozbawionemu prawa noszenia munduru przez dowódcę okręgu korpusu, przysługuje w terminie dni 14 od dnia doręczenia zarządzenia, prawo odwołania się do ministra spraw wojskowych. Odwołanie nie ma skutku zawieszającego. Od zarządzenia ministra spraw wojskowych niema odwołania.

6. Po upływie terminu zakazu noszenia munduru, może dany oficer żądać wymiany legitymacji na inną, w której nie będzie uwidocznionej adnotacji o zarządzeniu pozbawienia prawa noszenia munduru. Koszt nowej legitymacji ponosi proszący.

7. Minister spraw wojskowych może na prośbę w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym oficerom w stanie spoczynku, których pozbawiono prawa noszenia munduru na zawsze.

8. Bezprawne noszenie munduru stanowi wykroczenie karane sądownie (w b. zaborze rosyjskim wykroczenie z art. 272 kk. z 1903 r. w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 177), w b. zaborze pruskim wykroczenie z § 360 pkt. 8 kk. z 1871 r., w b. zaborze austrjackim wykroczenie z § 333 kk. z 1852 r.).

ROZDZIAŁ XI.
Urlopy.

§ 73. Czas trwania krótkoterminowego urlopu nie może przekraczać sześciu miesięcy i jest uzależniony od celu urlopu.

Wedle wyjaśnienia ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 38 z dn. 27 listopada 1925 r. poz. 376 ustalony ustawą o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. i rozporządzeniem wykonawczem do tejże ustawy czas trwania poszczególnych rodzajów urlopów obejmuje również czas potrzebny na odbycie podróży do miejsca urlopu i zpowrotem.
Dodawanie więc do udzielonego urlopu specjalnych dni na podróż jest niedopuszczalne i z brzmieniem ustawy niezgodne.

§ 74. Rodzaje urlopów krótkoterminowych, udzielanych oficerom, są następujące:

a) wypoczynkowe,
b) kuracyjne,
c) służbowe,
d) okolicznościowe.

Rodzaj urlopu i czas jego trwania powinny być wpisywane do karty ewidencyjnej oficera.

§ 75. Krótkoterminowe urlopy, w zależności od rodzaju i czasu trwania, dzielą się na:

a) urlopy z zachowaniem uposażenia,
b) urlopy bez uposażenia.

Zob. § 96a.

§ 76. Ogólna ilość czasu, przebytego przez oficera w przeciągu jednego roku kalendarzowego na urlopach dla celów osobistych, a mianowicie na urlopach: wypoczynkowym, służbowym i okolicznościowym z zachowaniem uposażenia, nie może przekraczać ośmiu tygodni.

§ 77. Prośby o urlop powinny być przedkładane drogą służbową.

§ 78. Urlopy winny być ogłaszane w rozkazie dowództwa oddziału, zakładu lub urzędu, które udzieliło urlopu.

Niezależnie od powyższego, o ile oficer pełni służbę poza swym oddziałem macierzystym, ten ostatni ma być zawiadomiony w każdym poszczególnym wypadku o udzielonym urlopie.

§ 79. Czasowe wstrzymanie urlopów w całem wojsku, lub w pewnych jego częściach, może zarządzić wyłącznie Minister Spraw Wojskowych. W wypadkach, kiedy pewne miejscowości są zagrożone epidemicznemi chorobami zakaźnemi, dowódcom okręgów korpusów, na których terenie leży dana miejscowość, przysługuje prawo zakazu urlopowych wyjazdów i przyjazdów z tych wzgl. do tych miejscowości. O wydaniu takiego zakazu dowódca okręgu korpusu powinien złożyć niezwłocznie telegraficzny meldunek Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 80. Urlop wypoczynkowy przysługuje każdemu oficerowi w przeciągu roku kalendarzowego w granicach od czterech do sześciu tygodni i powinien być udzielany na następujących zasadach:

a) oficerom młodszym do kapitana (rotmistrza) włącznie — cztery tygodnie,
b) oficerom sztabowym i generałom — sześć tygodni.

W wypadkach wyjątkowych, w uwzględnieniu czasu służby i wartościowej pracy dla dobra służby, mogą także oficerowie młodsi, na wniosek bezpośrednio przełożonego dowództwa, otrzymać sześciotygodniowy urlop wypoczynkowy.

Przysługujący oficerowi urlop może być przezeń wykorzystany odrazu, lub też na prośbę oficera i o ile na to pozwalają względy służbowe w dwóch półroczach.

Niewykorzystanie czasu urlopu wypoczynkowego w ciągu roku kalendarzowego nie uprawnia do doliczania niewykorzystanego czasu urlopu do urlopów w latach następnych.

Zob. uw. do § 73.

§ 81. W wypadkach, gdy władza przełożona z powodów służbowych nie może udzielić urlopów w tym terminie, na który oficer prosi, — winna określić, kiedy w ciągu danego roku, lub półrocza, da oficerowi możność korzystania z urlopu.

W Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 22 maja 1925 r. poz. 181, zostały ogłoszone wytyczne udzielania urlopów wypoczynkowych oficerom, normujące sprawę kolejności udzielania urlopów i czasu w którym urlopy mogą być udzielane. Powyższe wytyczne odnoszą się tylko do urlopów wypoczynkowych — nie zaś do innych urlopów krótkoterminowych tj. kuracyjnych, służbowych i okolicznościowych.

§ 82. Oficerom, właścicielom gospodarstw rolnych, należy na ich prośbę i o ile na to pozwalają względy służbowe, udzielać urlopów w czasie robót rolnych.

§ 83. Urlopów wypoczynkowych udzielają:

A) w M. S. Wojsk.:

a) podsekretarzowi stanu, oficerom, zajmującym stanowiska, przewidziane etatowo dla generałów i pułkowników, oraz oficerom korpusu kontroli — Minister Spraw Wojskowych,

b) wszystkim pozostałym oficerom — przełożeni, dla których etatowo jest przewidziany stopień generała, zaś w wydziałach samodzielnych — przełożeni, dla których etatowo jest przewidziany również stopień pułkownika,

B) w oddziałach, zakładach i urzędach bezpośrednio podległych M. S. Wojsk.:

a) oficerom, z uprawnieniami od dowódcy pułku wzwyż — Minister Spraw Wojskowych,

b) wszystkim pozostałym oficerom — przełożeni, posiadający uprawnienia conajmniej dowódcy pułku,

C) w oddziałach, zakładach i urzędach poza M. S. Wojsk.:

a) inspektorom armji i dowódcom okręgów korpusów — Minister Spraw Wojskowych,

b) oficerom, wchodzącym w skład dowództwa okręgu korpusu, oraz oficerom, bezpośrednio podległym dowódcy okręgu korpusu — dowódca okręgu korpusu,

c) oficerom sztabowym — przełożony, posiadający uprawnienia conajmniej dowódcy dywizji,

d) oficerom młodszym, urlopów do 4-ch tygodni — przełożony, posiadający uprawnienie conajmniej dowódcy pułku, urlopów zaś do 6-ciu ty-

godni, przewidzianych w § 80 niniejszego rozporządzenia — przełożony, posiadający uprawnienie conajmniej dowódcy dywizji.

Przepis lit. d) pkt. C § 83 podano w brzmieniu zmienionem rozp. Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 50 z dn. 31 grudnia 1923 r. poz. 635.
Zob. uw. do § 73.

§ 84. W wypadkach złego stanu zdrowia przysługuje oficerowi prawo do otrzymania urlopu kuracyjnego, czas trwania którego nie może przekraczać sześciu miesięcy w przeciągu jednego roku, licząc od dnia zachorowania.

Urlopów kuracyjnych udzielają na podstawie orzeczenia lekarskiego:

A. oficerom, zajmującym etatowe stanowiska od pułkownika wzwyż — minister spraw wojskowych;

B. oficerom, zajmującym etatowe stanowiska podpułkowników lub niższe:

a) na okres zwyż 6-ciu tygodni — przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy O. K.,

b) na okres do 6-ciu tygodni — przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji.

Przepis § 84 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 30 z dn. 16 listopada 1926 r. poz. 304.
Zob. uw. do §§ 73 i 87.
Wedle wyjaśnienia ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33/26 poz. 332 w razie przyznania oficerom miejsca w sanatorjach lub uzdrowiskach, należy udzielać urlopu wypoczynkowego; gdyby jednak oficer urlop wypoczynkowy wykorzystał, a stan jego zdrowia wymagał bezwarunkowo leczenia w sanatorjum lub uzdrowisku — wtedy należy udzielić urlopu kuracyjnego.

§ 85. Jeżeli zachodzi potrzeba wypoczynku po kuracji, czas niezbędny dla wypoczynku, należy zaliczyć do urlopu kuracyjnego.

O ile oficer korzystał w ciągu roku z urlopu kuracyjnego sześciotygodniowego, lub dłuższego, traci prawo w ciągu danego roku do urlopu wypoczynkowego, przewidzianego w § 80 niniejszego rozporządzenia.

W wypadku, jeśli urlop kuracyjny trwa mniej, niż sześć tygodni (oficerowie sztabowi), wzgl. mniej, niż cztery tygodnie (oficerowie młodsi), przysługuje oficerowi prawo wykorzystania w danym roku różnicy czasu.

§ 86. Urlopów kuracyjnych oficerom, pozostającym w stanie chorych w szpitalach wojskowych, bezpośrednio po odbytem leczeniu szpitalnem — udzielają na wniosek komendanta szpitala wojskowego przełożeni, jak w § 84.

Przepis § 86 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 30 z dn. 16 listopada 1926 r. poz. 304.
Zob. uw. do § 87.

§ 87. Sposób postępowania przy wydawaniu orzeczeń lekarskich w sprawach urlopów kuracyjnych określa odrębne rozporządzenie.

Na podstawie § 87 i w uzupełnieniu §§ 84 i 86 zostały przez Ministra Spraw Wojskowych wydane wytyczne co do udzielania oficerom urlopów kuracyjnych. (Dz. Rozk. M. S .Wojsk. Nr. 16 z dnia 19 maja 1927 r. poz. 183).

§ 88. Urlopy z przyczyn służbowych są udzielane:

a) do dwóch tygodni — przy służbowem przeniesieniu oficera do innej miejscowości dla uregulowania spraw osobistych, wynikłych wskutek przeniesienia, w zależności od oddalenia miejsca nowego stanowiska oficera od ostatniego miejsca służby, oraz stosunków służbowych i rodzinnych,

b) do ośmiu tygodni po powrocie z niewoli nieprzyjacielskiej.

§ 89. Przy służbowem przeniesieniu urlop zostaje oficerowi udzielony z chwilą przeniesienia, lub też później, w celu dokonania rzeczywistego przesiedlenia się, a to zależnie od względów służbowych.

Przepis § 89 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12 z dn. 8 maja 1928 r. poz. 138.

§ 90. Urlopy z przyczyn służbowych są udzielane:

a) przy służbowem przeniesieniu oficera przez dotychczasowego lub nowego przełożonego, posiadającego uprawnienia conajmniej dowódcy pułku,

b) po powrocie z niewoli — przez dowódcę okręgu korpusu.

O ile oficer przebył w niewoli sześć miesięcy lub więcej, przysługuje mu prawo do otrzymania ośmiotygodniowego urlopu; w wypadkach zaś przebywania w niewoli poniżej sześciu miesięcy, długość urlopu określa dowódca okręgu korpusu, z tem jednak, że czas urlopu nie może być krótszy, od czterech tygodni.

§ 91. Urlopami okolicznościowemi są:

a) świąteczne, czas trwania których określa każdorazowo, specjalnem zarządzeniem, Minister Spraw Wojskowych,

b) urlopy udzielane w ważnych sprawach osobistych.

§ 92. Udzielanie urlopów w sprawach osobistych jest dopuszczalne tylko w szczególnie ważnych wypadkach, przyczem urlopy takie nie mogą przekraczać w każdym poszczególnym wypadku siedmiu dni.

§ 93. Urlopów okolicznościowych udziela przełożony, posiadający uprawnienia conajmniej dowódcy pułku.

§ 94. Prawo przedłużenia urlopu przysługuje tej władzy przełożonej, która urlopu udzieliła. W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, komendy lokalne mogą przedłużyć urlop o czas nie dłuższy, jak cztery dni.

Zob. uw. do § 95.

§ 95. Przedłużenie urlopu może nastąpić w szczególnie ważnych wypadkach (śmierć lub ciężka choroba w najbliższej rodzinie, nie cierpiące zwłoki sprawy spadkowe, sądowe i t. p.).

W Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 23 z dn. 9 lipca 1925 r. poz. 242 ogłoszone zostało następujące wyjaśnienie do §§ 94 i 95:

1. O przedłużenie urlopu oficer prosi przełożonego który mu go udzielił, z podaniem motywów prośby, w drodze przez komendę wojskową, na której terenie oficer podczas urlopu przebywa i w której pobyt swój jest obowiązany zameldować.

2. O przedłużeniu urlopu przełożony zawiadamia komendę lokalną, a ta o powyższym powinna niezwłocznie zawiadomić oficera.

W razie telegraficznego zawiadomienia o przedłużeniu urlopu, telegram powinien być zaopatrzony w liczbę dziennika, nazwę dowództwa i podpis dowódcy.

3. Komenda lokalna przedłużając oficerowi urlop w wyjątkowych wypadkach we własnym zakresie o czas nie dłuższy, jak o cztery dni (§ 94 rozp. wykon. do ustawy o podst. obow. i praw. ofic. W. P.), zawiadamia o tem jednocześnie przełożonego, który oficerowi udzielił urlopu.

4. Jedynie w wypadku zbytniego oddalenia miejsca pobytu oficera będącego na urlopie od najbliższej komendy wojskowej, zwraca się on z prośbą o przedłużenie urlopu bezpośrednio do przełożonego, który mu go udzielił, podając szczegółowy adres, przełożony zaś zawiadomienie o przedłużeniu przesyła wprost na imię oficera.

§ 96. Urlopy dla absolwentów szkół i kursów wojskowych reguluje odrębne rozporządzenie.

§ 96-a. Krótkoterminowe urlopy bez uposażenia mogą otrzymywać oficerowie na własną prośbę tylko w ważnych sprawach osobistych.

Urlopy te mogą być udzielane w granicach do 6-ciu miesięcy, w równych miesięcznych okresach.

Urlopów bez uposażenia udzielają:

a) generałom i oficerom sztabowym, zajmującym stanowiska dowódców formacyj, równorzędne i wyższe — minister spraw wojskowych,

b) wszystkim innym oficerom — przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy okręgu korpusu.

Przepis § 96a wprowadzony został przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk M. S. Wojsk. Nr. 3 z dn. 28 stycznia 1928 r. poz. 28.
Zob. uw. do §§ 24 i 73.

ROZDZIAŁ XII.
Wyjazdy oficerów zagranicę.

§ 97. Wyjazd oficera zagranicę w sprawach służbowych może nastąpić z rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, w sprawach prywatnych za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych, wzgl. osoby przez niego upoważnionej.

Co do kompetencji władz w sprawie wyjazdów zagranicę zob. §§ 14 i 24 przepisu służbowego M. S. Wojsk. z dn. 1 czerwca 1927 r. P. S. 325 — 565 zmienionego rozkazem M. S. Wojsk. (Dz. Rozk. Nr. 11/30 poz. 120) w sprawie wyjazdu zagranicę oficerów w służbie czynnej, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, oraz oficerów rezerwowych.

§ 98. Oficerowie, wyjeżdżający zagranicę w sprawach służbowych otrzymują z Ministerstwa Spraw Zagranicznych paszport dyplomatyczny, lub służbowy (feuille de route).

Zob. §§ 3 i 18 przepisu służbowego wymienionego w uw. do § 97.
(Przepisy §§ 99 i 100 dotyczące podań o zezwolenie na wyjazd zagranicę i uzyskiwania paszportów, nie obowiązują — wobec odmiennego unormowania tych kwestyj postanowieniami §§ 25 i 26 przepisu służbowego powołanego wyżej w uw. do § 97).

§ 101. Uzyskanie na paszporcie zagranicznym potrzebnych wiz jest obowiązkiem właściciela paszportu zagranicznego.

(Przepisy §§ 102 i 103, dotyczące zabierania i noszenia munduru zagranicę oraz meldowania się zagranicą, nie obowiązują — wobec odmiennego unormowania tych kwestyj postanowieniami §§ 4 i 5 przepisu służbowego, powołanego wyżej w uw. do § 97).
Sprawy wyjazdów zagranicę oficerów w służbie czynnej, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerów rezerwowych unormowane zostały szczegółowo przepisem służbowym M. S. Wojsk. L. 325 — 565 z dn. 1 czerwca 1927 r., zmienionym częściowo rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 3 kwietnia 1930 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 poz. 120).

ROZDZIAŁ XIII.

Oficerowie rezerwowi.

§ 104. Postanowienie paragrafu 1 niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie do kandydatów na podporuczników rezerwy.

§ 105. Postanowienia § 4 niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie do oficerów rezerwy w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej.

§ 106. Postanowienia § 70 i 70-a niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie do oficerów rezerwy w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej.

Oficerom rezerwy, nie powołanym do pełnienia służby wojskowej, przysługuje prawo noszenia munduru w następujących wypadkach:

a) w dnie ustawowo ustalonych świąt narodowych,

b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,

c) przy uroczystościach rodzinnych, za każdorazowem zezwoleniem powiatowej komendy uzupełnień, na której terenie oficer się znajduje.

Oficerowie ci, znajdując się w mundurze, powinni posiadać przy sobie dokument, stwierdzający ich stopień.

Oficerowie rezerwowi, stający w charakterze obrońców przed oficerskimi sądami honorowymi, obowiązani są występować w mundurze.

Przepis § 106 podano w brzmieniu uzupełnionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 6 maja 1924 r. poz. 276 oraz w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 3 z dn. 3 lutego 1926 r. poz. 29.

§ 107. Postanowienie § 7 niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie do oficerów rezerwy.

§ 108. Sposób postępowania, przewidziany w § 56 niniejszego rozporządzenia, ma zastosowanie również do oficerów rezerwy w razie zajścia wypadku, przewidzianego w art. 42 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P.

§ 109. Do oficerów rezerwy w czasie pełnienia przez nich służby wojskowej ma zastosowanie § 69 niniejszego rozporządzenia.

§ 110. Przeniesienie z powrotem do rezerwy oficera rezerwowego, wybranego w czasie pełnienia służby wojskowej na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, przeprowadza Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

§ 111. Oficerowie rezerwy, w czasie odbywania przez nich ćwiczeń, mogą otrzymywać urlopy okolicznościowe.

ROZDZIAŁ XIV.

Oficerowie czasu wojny.

§ 112. Osoby, powołane do świadczeń wojennych, oraz osoby, zgłaszające się ochotniczo, o ile nie są obowiązane do służby wojskowej, mogą otrzymać tytuł „oficerów czasu wojny" w stopniach uzależnionych od stanowiska, na które zostali powołani, równoległych do stopni oficerskich.

§ 113. Osobom, powołanym do świadczeń wojennych, stanowiska i stopnie oficerów czasu wojny są nadawane przez Ministra Spraw Wojskowych na wnioski odnośnych fachowych Departamentów, przedkładane przez Oddz. V Szt. Gen.

Osoby, zgłaszające się ochotniczo i pragnące otrzymać tytuł oficera czasu wojny, skierowują należycie umotywowane podanie, ze wskazaniem swej specjalności, do Oddz. V Szt. Gen., który, po porozumieniu się z odnośnym fachowym Departamentem, przedkłada Ministrowi Spraw Wojskowych do dezycji wniosek, co do stanowiska i stopnia, jakie ewentualnie mogą być przyznane danej osobie.

Zob. uw. do § 1.

§ 114. Stanowiska, na które zostali przeznaczeni i stopnie, w których zostali zatwierdzeni oficerowie czasu wojny, są ogłaszane w dzienniku urzędowym M. S. Wojsk.

ROZDZIAŁ XV.

Obywatele państw innych, pełniących kontraktowo służbę w wojsku.

§ 115. Obywatel państwa innego może uzyskać zezwolenie Prezydenta Rzeczypospolitej na pełnienie służby kontraktowej w wojsku polskiem po przedstawieniu zgody tego państwa, którego jest obywatelem.

§ 116. Obywatel państwa innego może pełnić kontraktowo służbę w W. P. w charakterze oficera, lub też funkcjonarjusza cywilnego.

§ 117. Kontrakty z obywatelami państw innych są zawierane indywidualnie.

Warunki kontraktów, zawieranych z osobami, które mają pełnić służbę w W. P. w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie tych osób mocy przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych, obowiązujących w W. P., oraz artykułom 23, 24 i 26 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P.

Warunki kontraktów, zawieranych z osobami, które mają pełnić służbę w W. P. w charakterze funkcjonarjuszów cywilnych, winny uwzględniać podporządkowanie tych osób mocy artykułów 23 i 24 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P.

§ 118. Podania obywateli państw innych o przyjęcie na służbę kontraktową w W. P. mają być składane w Oddz. V Szt. Gen., który, w porozumieniu z zainteresowanym fachowym Departamentem, odnośnie zaś strony finansowej z Departamentem VII, ustala warunki kontraktu i przedkłada Ministrowi Spraw Wojskowych ostateczne wnioski.

Zob. uw. do § 1.

§ 119. Po uzyskaniu na wniosek Ministra Spraw Wojskowych zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej na przyjęcie obywatela państwa innego na służbę kontraktową kontrakt z tym ostatnim podpisuje w imieniu Ministra Spraw Wojskowych Szef Oddz. V Szt. Gen.

Zob. uw. do § 1.

ROZDZIAŁ XVI.

Przepisy przejściowe.

§ 120. Przeniesienie oficera z jednego korpusu osobowego do innego do dnia 1 stycznia 1297 r. w ramach, przewidzianych etatami, następuje na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych:

a) na własną prośbę oficera, wniesioną drogą służbową i zaopinjowaną przez jego przełożonych,

b) na wniosek Szefa Sztabu Generalnego.

Sprawy, związane z przenoszeniem oficerów, powinny być przedkładane Ministrowi Spraw Wojskowych przez Oddz. V Szt. Gen.

Warunki przenoszenia ustalają w miarę potrzeby specjalne instrukcje.

Zob. uw. do § 1.

Ze względu na to, że przewidziany w art. 106 ustawy o podst. obow. i prawach ofic. W. P. czasokres do 1 stycznia 1927 r. został przedłużony do 1 stycznia 1929 r. na podstawie rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13 stycznia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 4 poz. 21), przeto i wymieniony w § 120 czasokres należy uważać za przedłużony do dn. 1 stycznia 1929 r.

§ 121. Oficerowie, których stopnie zostały ustalone drogą weryfikacji, i oficerowie przyjęci do rezerwy, w myśl art. 118 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., oraz oficerowie znajdujący się w stanie spoczynku, patentów nie otrzymują.

Oficerom, powyżej wymienionym, patenty będą wydawane jedynie przy awansach.

§ 122. Oficerowie w stanie czynnym, którzy zarządzają przedsiębiorstwami handlowemi lub przemysłowemi, lub też którzy biorą udział w zarządach towarzystw (spółek) handlowych lub przemysłowych, towarzystw akcyjnych, spółek z ograniczoną poręką i t. p. (§ 58) powinni w ciągu trzech miesięcy od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia zarządzanie odnośnemi przedsiębiorstwami handlowemi lub przemysłowemi zlikwidować, wzgl. wystąpić z zarządów towarzystw (spółek) handlowych lub przemysłowych (towarzystw akcyjnych, spółek z ogr. poręką i t. p.), lub też w wypadkach, przewidzianych w ust. 2, pktu 1, § 58, uzyskać zezwolenie Ministra Spraw Wojskowych.

Czasokres 3-miesięczny, zakreślony w § 122, został przez Ministra Spraw Wojskowych przedłużony do dn. 31 grudnia 1923 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 24 z dn. 26 czerwca 1923 r. poz. 318).

§ 123. Do oficerów inwalidów, umieszczonych na liście oficerów zawodowych, zatwierdzonej dnia 3 maja 1922 r., nie ma zastosowania postanowienie § 20 niniejszego rozporządzenia.

§ 124. Oficerowie zawodowi, umieszczeni na liście oficerów zawodowych, zatwierdzonej dnia 3 maja 1922 r., którzy przekroczyli granicę wieku, przewidzianą w art. 72 ustawy o podst. obow. i pr. ofic. W. P., zostają przeniesieni w stan spoczynku w ciągu trzech miesięcy, licząc od ostatniego dnia tego miesiąca, w którym zostanie ogłoszone niniejsze rozporządzenie.

§ 125. Wszystkie inne zarządzenia, wydane w sprawach, o których traktuje niniejsze rozporządzenie, tracą moc obowiązującą z dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

21.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

o awansach.

(Rozporządzenie to nieogłoszone w Dz. U. R. P. zostało ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 127).

Na zasadzie art. 123 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dnia 23 marca 1923 r. (Dz. Ustaw Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Ilość stopni w każdym korpusie osobowym, na które zostaną awansowani oficerowie według starszeństwa i z wyboru, ogłasza Minister Spraw Wojskowych w osobnem rozporządzeniu.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych ustala w każdym stopniu i korpusie osobowym listę imienną oficerów, mających awansować według starszeństwa (§ 15 niniejszego rozporządzenia).

§ 3. Od sprawiedliwego i bezstronnego stawiania wniosków na awans z wyboru, dokonywanego wyłącznie z punktu widzenia interesów służby wojskowej, zależy przyszła wartość wojska.

Przedstawiając oficera do awansu z wyboru, przełożony winien mieć na uwadze nietylko bardzo dobre kwalifikacje oficera na stanowisku, które zajmuje on w danej chwili, lecz przedewszystkiem zdolność jego do podołania większym zadaniom, połączonym z wyższym stopniem, który oficer ma osiągnąć.

Każdy przełożony winien zdawać sobie dokładnie sprawę z ważności włożonego nań obowiązku i uświadomić sobie, iż jedynie na podstawie jego trafnej i bezstronnej oceny podwładnych mu oficerów, Minister Spraw Wojskowych będzie mógł dokonać celowego i sprawiedliwego wyboru.

§ 4. Nie mogą awansować według starszeństwa, ani z wyboru oficerowie:

a) przeniesieni w stan nieczynny, przez czas pozostawania w stanie nieczynnym (art. 66, 67, 69, 70 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach ofic. W. P.). Wyjątek stanowią oficerowie przeniesieni w stan nieczynny z powodu własnej prośby o długoterminowy urlop, celem oddania do dyspozycji M. S. Wewnętrznych z urzędu, oraz przeniesieni w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów. Oficerowie ci awansują według starszeństwa i mogą awansować z wyboru tylko w ciągu lat trzech przebywania z powyższej przyczyny w stanie nieczynnym (ust. 1 art. 66 i 68 ustawy),

b) przeciwko którym toczy się postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe lub sądowo-karne (art. 47 ustawy),

c) którzy otrzymali pierwszą ujemną roczną kwalifikację, stwierdzającą nienadawanie się ich wogóle do służby wojskowej (art. 76 ustawy i § 55 rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy).

Przepis § 4 lit. a) podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 44 z dn. 6 listopada 1924 r. poz. 642.

§ 5. Możność awansu oficerów uwarunkowana jest przesłużeniem przepisanego okresu czasu w swoim stopniu (art. art. 31, 32, 34, 35, 36, 37 ustawy

o podst. obow. i praw. ofic. W. P. z dnia 23 marca 1922 r. Dz. Ustaw Nr. 32, poz. 256).

I. Ponadto możność awansu zależy od następujących obowiązkowych warunków:

A) w myśl punktu a) art. 40 tejże ustawy:

dla kapitanów (rotmistrzów) korpusów osobowych, wymienionych w punktach od 1 do 10 włącznie art. 5 ustawy, — od ukończenia z pomyślnym wynikiem kursu, którego sposób odbycia ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Wyjątek stanowią kapitanowie (rotmistrzowie), wymienieni pod L. 2, p. B) niniejszego paragrafu, których powyższy kurs nie obowiązuje (art. 114 ustawy);

B) w myśl punktów c) i d) art. 40 tejże ustawy:

dla oficerów korpusów osobowych, wymienionych w punktach od 1 do 10 włącznie art. 5 ustawy, — od rzeczywistego sprawowania dowództwa przez przeciąg dwóch lat w sposób, wyszczególniony w ustawie, oraz w osobnem rozporządzeniu Ministra Spraw Wojskowych o sposobie rzeczywistego sprawowania dowództwa (O. V. Szt. Gen. L. 7200. O. Dz. Rozk. Nr. 10.23, poz. 128).

Postanowienie powyższe o obowiązku rzeczywistego sprawowania dowództwa nie ma zastosowania:

1) przy pierwszym awansie do oficerów, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone listą starszeństwa oficerów zawodowych W. P. z dn. 3 maja 1922 r. i którzy do dnia ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego (15 kwietnia 1921 r. Dz. Ustaw Nr. 49 z r. 1921, poz. 300), przesłużyli w W. P. conajmniej jeden rok. Od oficerów tych wymaga się rzeczywistego sprawowania dowództwa przez przeciąg sześciu miesięcy (art. 115 ustawy);

2) do kapitanów (rotmistrzów), którzy, pomiędzy 1 listopada 1918 r., a dniem ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego, w przeciągu conajmniej sześciu miesięcy dowodzili na terenie działań wojennych conajmniej batalionem lub równorzędnym oddziałem (art. 114 ustawy). Postanowienie to dotyczy zarówno tych oficerów, którzy wymienione dowództwo pełnili w stopniu kapitana (rotmistrza), jak i tych, którzy to dowództwo pełnili w innym stopniu i którym stopień kapitana (rotmistrza) został ustalony i zatwierdzony listą starszeństwa oficerów zawodowych W. P. z dnia 3 maja 1922 r. O tem, czy odnośni oficerowie dowodzili batalionem, lub równorzędnym oddziałem i czy dowodzenie to miało miejsce na terenie, zaliczanym przez regulamin służby polowej do obszaru operacyjnego, rozstrzygają pod rygorem odpowiedzialności przełożeni, przeprowadzający odnośne obliczenia na podstawie danych, które uznają za dostateczne;

C) w myśl art. 120 tejże ustawy:

dla poruczników, którzy zostali mianowani podporucznikami za męstwo na polu bitwy, — dla awansowania na stopień kapitana (rotmistrza) od zadośćuczynienia warunkom, przewidzianym w art. 19 i 20 ustawy.

II. Od oficerów, powołanych do prac sztabu generalnego, dla awansowania ich, nie jest wymagane rzeczywiste sprawowanie dowództwa w stopniu, w którym zostali powołani do prac sztabu generalnego, natomiast po awansowaniu winni oni przesłużyć w linji jeden rok na stanowisku, odpowiadającem stopniowi, na jaki awansowali, celem osiągnięcia możności awansowania na następny stopień (punkt b) art. 40 ustawy).

Od oficerów korpusów osobowych, wymienionych w punktach od 11 do 18 włącznie art. 5 ustawy, powołanych do prac sztabu generalnego, nie jest wymagane dla możności awansu ani rzeczywiste sprawowanie dowództwa, ani przesłużenie jednego roku w linji.

Od oficerów, którzy awansowali, pełniąc służbę, która wedle etatów wojska należy do prac sztabu generalnego i przesłużyli jeden rok w linji, a następnie nie zostali powołani do prac sztabu generalnego, nie jest wymagane do awansu na następny stopień rzeczywiste sprawowanie dowództwa.

Od majorów, którzy awansowali na ten stopień, pełniąc służbę, która wedle etatów wojska należy do prac sztabu generalnego i przesłużyli w linji jeden rok, a następnie nie zostali powołani do prac sztabu generalnego, — przy awansie na stopień podpułkownika ma zastosowanie ustęp przedostatni niniejszego paragrafu, następnie jednak, — do awansu na stopień pułkownika wymagane jest od nich rzeczywiste sprawozdanie dowództwa przez jeden rok w stopniu majora lub podpułkownika.

Powołane wyżej w ust. B. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o sposobie rzeczywistego sprawowania dowództwa, umieszczono w niniejszym dziale l. p. 22.

§ 6. Obliczenie czasu służby w danym stopniu należy przeprowadzić od daty starszeństwa.

Wyjątek stanowią:

a) oficerowie wszystkich stopni, którzy rozpoczęli faktycznie służbę w W. P. przed 1 czerwca 1919 r. w tym samym stopniu, lub wyższym od zatwierdzonego im w powyższej liście i którym czas służby w zatwierdzonym stopniu należy obliczać od daty faktycznego rozpoczęcia tej służby, nie wcześniej jednak jak od 1 listopada 1918 r. (art. 112 ustawy o podst. obow. i praw. ofic.),

b) podporucznicy, którzy zostali mianowani z datą między 1 listopada 1918 r. a 1 czerwca 1919 r. i którym czas służby należy obliczać od daty, z którą zostali mianowani.

Czas faktycznego rozpoczęcia służby wojskowej należy obliczać na podstawie danych, zawartych w liście ewidencyjnej oficera.

§ 7. Do czasu służby w danym stopniu nie wlicza się:

a) czasu zawieszenia w czynnościach, o ile w następstwie oficer został skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego na karę pozbawienia wolności, lub prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego na karę wyższą niż naganę,

b) czasu zawieszenia w czynnościach, jako kary, prawomocnie orzeczonej przez sąd honorowy,

c) czasu odbywania kary pozbawienia wolności na mocy prawomocnego wyroku sądu karnego,

d) czasu przebytego w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile Minister Spraw Wojskowych nie zarządził zaliczenia tego czasu,

e) czasu przebytego w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeśli ta niezdolność nie została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej. Związek przyczynowy między czasową niezdolnością do służby wojskowej, a pełnieniem służby wojskowej jest ustalany przy przenoszeniu w stan nieczynny,

f) czasu, przebytego w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), o ile powyższe nie zostało usprawiedliwione.

§ 8. Do czasu służby w danym stopniu wlicza się:

a) czas zawieszenia w czynnościach w razie zaniechania (umorzenia) postępowania, lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego, bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego nie wyżej nad naganę,

b) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeśli ta niezdolność została wywołana przyczynami związanemi z pełnieniem służby wojskowej,

c) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile Minister Spraw Wojskowych zarządzi zaliczenie tego czasu,

d) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu zredukowania etatów w przeciągu lat trzech przebywania w stanie nieczynnym z powyższej przyczyny,

e) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), i o ile dostanie się do niewoli zostanie usprawiedliwione,

f) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu wybrania na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej,

g) czas urlopów krótkoterminowych,

h) czas choroby, nie przekraczającej sześciu miesięcy.

§ 9. Do czasu służby w danym stopniu dolicza się:

1) Tym, którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom:

a) podporucznikom, którzy zostali mianowani podporucznikami ze starszeństwem późniejszem, aniżeli 1.VI.1919 r., przy awansie na porucznika — jeden rok,

b) porucznikom, którzy zostali mianowani podporucznikami ze starszeństwem w stopniu podporucznika późniejszem, aniżeli 1.VI.1919 r., przy awansie na kapitana — dwa lata.

2) Wszystkim innym oficerom, t. j. oficerom, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Rozk. Wojsk. Nr. 87 z dnia 3.IX.1919 r. poz. 3121), a którzy po 1.VI.1919 r. ukończyli wyższy zakład naukowy cywilny (szkołę akademicką), lub wojskowy:

a) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu niższym od zatwierdzonego, lub w zatwierdzonym, przy pierwszym awansie — jeden rok, przy bezpośrednio następnym awansie — jeden rok,

b) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu bezpośrednio następnym po zatwierdzonym, przy pierwszym awansie — jeden rok.

Szkoły akademickie i wyższe zakłady naukowe wojskowe, dające powyższe uprawnienia, będą wskazywane w osobnych rozporządzeniach.

3) Oficerom w stopniach od podporucznika do majora włącznie — czas przebyty na terenie działań wojennych.

Za teren działań wojennych należy uważać obszar operacyjny w rozumieniu regulaminu służby polowej.

O tem, czy oficerowie w stopniach, wymienionych w ustępie pierwszym niniejszego punktu, uczestnicy minionej wojny, rzeczywiście przyjmowali

udział w działaniach wojennych, zaliczanych przez regulamin służby polowej do działań na obszarze operacyjnym, rozstrzygają pod rygorem odpowiedzialności przełożeni, przeprowadzający odnośne obliczenia, na podstawie danych, które uznają za dostateczne.

Oficerom tym, czas przebyty na terenie działań wojennych liczy się nie wcześniej, jak od dnia 1.VI.1919 r. do dnia ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego.

§ 10. Obliczanie czasu rzeczywistego sprawowania dowództwa, wymaganego dla poszczególnych stopni artykułem 40 ustawy o obow. i pr. ofic. należy przeprowadzać od daty starszeństwa w danym stopniu.

Wyjątek stanowią oficerowie, którzy rozpoczęli służbę w W. P. przed 1 czerwca 1919 r. w tym samym stopniu, lub wyższym od zatwierdzonego im w liście starszeństwa, którym czas sprawowania dowództwa w zatwierdzonym stopniu należy obliczać od daty faktycznego sprawowania dowództwa, nie wcześniej jednak, jak od 1 listopada 1918 r.

Rzeczywiste sprawowanie dowództwa nad jednostką wyższą od jednostki, przewidzianej dla danego stopnia (art. 40 ustawy o obow. i praw. ofic.) zalicza się do czasu rzeczywistego sprawowania dowództwa nad jednostką, odpowiadającą stopniowi, w jakim oficer się znajduje.

§ 11. Do czasu rzeczywistego sprawowania dowództwa, którego sposób odbywania w korpusach osobowych piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, oraz łączności, ustala punkt c) art. 40 ustawy o obowiązkach i prawach oficerów, zaś w korpusach osobowych, aeronautycznym, kolejowym, samochodowym, taborowym i żandarmerji — osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych — nie wlicza się:

a) czasu zawieszenia w czynnościach, — w żadnym wypadku,

b) czasu odbywania kary pozbawienia wolności na mocy prawomocnego wyroku sądowego,

c) czasu przebywania w stanie nieczynnym bez względu na przyczynę, dla której oficer został przeniesiony w stan nieczynny.

Postanowienie punktu c) niniejszego paragrafu nie ma zastosowania do oficerów, przeniesionych w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, o ile zostali powołani przez Ministra Spraw Wojskowych do pełnienia służby pozaetatowej i w tym czasie sprawowali rzeczywiste dowództwo.

§ 12. Do czasu rzeczywistego sprawowania dowództwa wlicza się czas trwania krótkoterminowego urlopu lub choroby, nie przekraczających ośmiu tygodni w roku, oraz czas trwania kary aresztu, wymierzonej dyscyplinarnie.

§ 13. Do czasu przedłużenia w linji jednego roku, wymaganego od oficerów, powołanych do prac sztabu generalnego (punkt d) art. 40 ustawy o obow. i praw. ofic.) nie wlicza się czas, wskazany w § 11, wlicza się jednak czas wskazany w § 12 niniejszego rozporządzenia.

§ 14. Jako datę starszeństwa oficerów we wszystkich stopniach, za wyjątkiem poruczników, ustala się dzień, z którym nastąpiło ich awansowanie. Datę awansowania, jednakową dla wszystkich stopni i korpusów osobowych, ogłasza Minister Spraw Wojskowych w rozporządzeniu nakazującem przeprowadzenie awansów.

Jako datę starszeństwa poruczników ustala się dzień, w którym upłynęło dwa lata od daty mianowania ich podporucznikami, względnie datę

wcześniejszą, lub późniejszą, a to zależnie od obliczenia czasu służby w stopniu podporucznika (punkt b) § 6, oraz §§ 7, 8 i 9 niniejszego rozporządzenia).

§ 15. Podstawą do awansów według starszeństwa jest kolejność umieszczenia na liście starszeństwa oficerów zawodowych.

§ 16. Po awansowaniu na wyższy stopień oficerowie otrzymują starszeństwo kolejne po oficerze ostatnim w starszeństwie w danym stopniu i korpusie osobowym, przyczem naprzód zostają umieszczeni oficerowie, awansowani według starszeństwa, następnie zaś oficerowie awansowani z wyboru.

Kolejność starszeństwa awansowanych oficerów pomiędzy sobą opiera się na porządku, w jakim są oni wymienieni w listach imiennych, ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych (§§ 2 i 23 niniejszego rozporządzenia).

§ 17. Oficerowie, którzy, mając inne warunki do awansu, nie mogli w swoim czasie awansować według starszeństwa:

a) z przyczyny przeniesienia ich w stan nieczynny (punkt a) § 4 niniejszego rozporządzenia), a czas przebywania w stanie nieczynnym zostanie im wliczony do czasu służby wojskowej (punkty b), c), e), f), § 8 niniejszego rozporządzenia),

b) z przyczyny wdrożenia przeciwko nim postępowania dyscyplinarnego, sądowo-honorowego, lub sądowo-karnego (ustęp pierwszy art. 47 ustawy o obowiązkach i prawach oficerów W. P.), co do których jednak następnie zajdą okoliczności, przewidziane w ustępie drugim wyżej wymienionego artykułu,

c) z przyczyny otrzymania pierwszej ujemnej rocznej kwalifikacji (punkt b, art. 76 tejże ustawy i § 55 rozporządzenia wykonawczego do niej), która to jednak ujemna kwalifikacja następnie zostanie skreślona,

otrzymują przy awansie według starszeństwa, datę starszeństwa i jego kolejność, któreby otrzymali, gdyby byli awansowali w swoim czasie.

Jeśli z powodu przeprowadzonych w międzyczasie awansów, kolejna liczba starszeństwa, którąby im przysługiwała, została zajęta — otrzymują liczbę kolejną tego oficera, po którym mieli nastąpić w starszeństwie z dodatkiem a, b i t. d., np. jeżeli oficerowi przysługiwała kolejna liczba starszeństwa 558, to otrzyma liczbę 557a.

§ 18. Przed każdym terminem awansowym i po obliczeniu awansu według starszeństwa Minister Spraw Wojskowych ogłasza w oddzielnem rozporządzeniu, od jakiej liczby starszeństwa w każdym korpusie osobowym i w każdym stopniu ma być dokonany wybór, oraz datę, do której oficerom należy obliczać czasokresy, wskazane w niniejszej instrukcji, poczem przełożeni, uprawnieni do stawiania wniosków na awans z wyboru, ustalają:

1) czy i którzy podlegli im oficerowie są objęci powyższem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych,

2) czy i którzy oficerowie, objęci powyższem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych, posiadają warunki, wymagane do awansu.

§ 19. Wnioski na awans z wyboru sporządza przełożony, w którego oddziale dany oficer zajmuje etatowe stanowisko.

Oficerów, odkomenderowanych na przeciąg czasu dłuższy niż trzy miesiące, przedstawia do awansu z wyboru przełożony oddziału, zakładu lub urzędu, w którym dany oficer pełni służbę.

Wnioski na awans z wyboru wychodzą:

a) od dowódców pułków, lub przełożonych, posiadających uprawnienia conajmniej dowódcy pułku — na stopnie kapitana i majora,

b) od dowódców dywizji (brygad jazdy), lub przełożonych posiadających uprawnienia conajmniej dowódcy dywizji (brygady jazdy) — na stopnie podpułkowników i pułkowników.

Wnioski na awans z wyboru co do oficerów, którzy pełnią służbę, podlegającą pozatem specjalnej opinji fachowej, są stawiane przez przełożonych, wymienionych w punktach a) i b) niniejszego paragrafu, po wysłuchaniu opinji szefów odnośnych rodzajów służby wojskowej. Ci ostatni mają być zawiadamiani o treści stawianych wniosków.

Oficerów, odkomenderowanych w charakterze słuchaczów do uczelni wojskowych, lub na kursy wojskowe, przedstawiają do awansu z wyboru przełożeni, wymienieni w niniejszym paragrafie, w porozumieniu z dowódcą odnośnej uczelni, względnie kursu.

Sposób przedstawiania wniosków na awans na stopnie generalskie ustali Minister Spraw Wojskowych oddzielnem rozporządzeniem.

Zob. rozp Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 września 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 699) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 9.

§ 20. Z pomiędzy oficerów, objętych rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych (§ 18 niniejszego rozporządzenia), we wniosku awansowym nie należy podawać oficerów:

a) nie posiadających warunków, wymaganych przez ustawę do awansu, wyszczególnionych w § 5 niniejszego rozporządzenia.

Wyjątek stanowią przy pierwszych awansach, przeprowadzonych na podstawie niniejszego rozporządzenia, kapitanowie (rotmistrze), mający awansować na majorów w korpusach osobowych wymienionych w pkt. od 1 do 10 art. 5 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., których należy wymienić we wniosku awansowym bez względu na to, czy dopełnili, czy też nie dopełnili warunku ukończenia kursu na oficerów sztabowych (część I, pkt. A), § 5 niniejszego rozporządzenia);

b) oficerów podpadających pod § 4 niniejszego rozporządzenia.

Oficerów inwalidów należy wymieniać we wniosku awansowym bez względu na to, czy dopełnili, czy te nie dopełnili warunku sprawowania dowództwa wzgl. przesłużenia jednego roku w linji (część I, pkt. B) § 5 i część II, § 5 niniejszego rozporządzenia).

Wszystkich oficerów, posiadających warunki wymagane przez ustawę do awansu, oraz — przy pierwszych awansach przeprowadzonych na podstawie niniejszego rozporządzenia, kapitanów (rotmistrzów), wymienionych w drugiem zdaniu pktu a) niniejszego paragrafu, należy wymienić we wniosku awansowym bez względu na to, czy, zdaniem przełożonego, nadają się do awansu z wyboru, czy też się nie nadają, przyczem w tym ostatnim wypadku zastosować należy postanowienie, zawarte w ostatniem zdaniu § 21 niniejszego rozporządzenia.

§ 21. Każdy przełożony, sporządzający wnioski na awans z wyboru, ustala w nich, według rodzajów służby wojskowej, kolejność kandydatów,

według której, ze względu na nadawanie się do awansu, kandydatom tym, zdaniem jego, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Kolejność kandydatów, proponowanych przez przełożonych do awansu z wyboru należy uwidocznić przez umieszczenie przy nazwisku każdego z kandydatów ułamka, którego licznik wskazuje kolejność pozycji do awansu, zaś mianownik ilość kandydatów w danym oddziale, zakładzie lub urzędzie, posiadających ustawowe warunki do awansu.

O ile przełożony uważa, iż oficera nie należy awansować z wyboru, uwidocznia to przez umieszczenie w liczniku (zamiast kolejnej liczby) wyrazu „nie", motywując to pominięcie w „uwadze" wniosku.

§ 22. Wnioski na awans z wyboru, sporządzone przez przełożonych, uprawnionych do tego w myśl punktu a) i b) § 19, niniejszego rozporządzenia, przechodzą kolejno do wszystkich następnych bezpośrednich wyższych przełożonych, z których każdy sporządza z wniosków, otrzymanych od wszystkich podległych sobie oddziałów, zakładów lub urzędów, dla każdego poszczególnego korpusu osobowego i stopnia swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów do awansu na podstawie swej własnej oceny i porównania ich wartości, przyczem podaje w odnośnych rubrykach wniosku, prócz kolejności starszeństwa, proponowanej przez siebie, dla każdego kandydata także kolejność starszeństwa, proponowaną dla tegoż kandydata przez wszystkich poprzednich niższych przełożonych.

§ 23. Po otrzymaniu wniosków awansowych Minister Spraw Wojskowych dokonywa wyboru i ustala w każdym stopniu i korpusie osobowym listę imienną oficerów, mających awansować z wyboru.

§ 24. Ustalone przez Ministra Spraw Wojskowych listy imienne oficerów awansujących (§§ 2 i 23 niniejszego rozporządzenia), przedstawia Minister Spraw Wojskowych Prezydentowi Rzeczypospolitej, celem nadania im odpowiednich stopni.

§ 25. W razie wdrożenia postępowania dyscyplinarnego, sądowo - honorowego, lub sądowo - karnego, czy to przeciwko oficerowi, mającemu awansować według starszeństwa, czy też przeciwko oficerowi, na którego został postawiony wniosek na awans z wyboru, przełożony, do którego wiadomości doszedł fakt powyższy, obowiązany jest o tem niezwłocznie, z pominięciem drogi służbowej, przez kurjera, zameldować Ministrowi Spraw Wojskowych, składając jednocześnie meldunek w drodze służbowej.

Przesyłanie powyższych meldunków przez kurjerów obowiązuje do dnia ogłoszenia awansów.

§ 26. Rozporządzenie niniejsze nie ma zastosowania do oficerów korpusu kontrolerów, i oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4 oraz rozp. Ministra Spraw Wojsk. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 23.

Niniejsze rozporządzenie o awansach ma zastosowanie do oficerów korpusu rzeczno-brzegowego polskiej mar. woj. Zob. § 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. umieszczone w dziale IX. l. p. 11.

§ 27. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r.

22.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

I. o sposobie sprawowania rzeczywistego dowództwa w korpusie oficerów aeronautycznych, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji,

II. o sposobie sprawowania rzeczywistego dowództwa przez oficerów, pełniących służbę w szkolnictwie wojskowem, Straży Granicznej i w przysposobieniu rezerw.

(Rozporządzenie to nie ogłoszone w Dz. U. R. P., zostało ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 13 marca 1923 r. poz. 128).

I.

Na zasadzie pktu d) art. 40 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 32 z r. 1922, poz. 256) ustalam sposób rzeczywistego sprawowania dwuletniego dowództwa, obowiązującego w korpusie oficerów aeronautycznych, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, nie podpadających pod pkt. b) powyższej ustawy:

§ 1. W korpusie oficerów aeronautycznych:

a) Lotnictwo:

na kapitana — służba w formacjach linjowych lotnictwa, na majora — dowodzenie jako kapitan plutonem lotniczym, eskadrą lotniczą lub jednostkami etatowo równorzędnemi w urzędach centralnych lub zakładach, dla których jest wymagany etat kapitana, przyczem na czas dowodzenia eskadrą lotniczą lub jednostką równorzędną musi przypaść co najmniej jeden rok.

b) Balony:

na kapitana — dowodzenie plutonem, lub pełnienie służby zastępcy komendanta parku z jednoczesnem pełnieniem funkcji oficera manewrowego lub oficera obserwatora kompanji aerostatycznej, względnie pełnienie na etatowem stanowisku w urzędach lub zakładach centralnych funkcji etatowo równorzędnej dowództwu plutonu lub zastępstwu dowódcy parku — jako podporucznik lub porucznik;

na majora — dowodzenie kompanją aerostatyczną, lub pełnienie funkcji zastępcy dowódcy bataljonu, komendanta parku, wzgl. pełnienie na etatowem stanowisku w urzędach lub zakładach centralnych funkcji powyższym dowództwom równorzędnej — jako kapitan;

na pułkownika — dowodzenie bataljonem aerostatycznym, lub pełnienie etatowej równorzędnej funkcji w urzędach lub zakładach aerostatycznnych — jako major, lub podpułkownik.

Uczynienie zadość warunkom lotniczym, wymienionym w instrukcji D. IV. 1070.22 Dz. Rozk. Nr. 9.22, poz. 146 jest prócz warunków wymienionych w pktach a) i b) §-u 1 niniejszego rozporządzenia, warunkiem dla awansu wszystkich oficerów korpusu aeronautycznego na stopnie kapitana, majora i pułkownika, bez względu na to, czy dowodzili jednostką linjową, czy pełnili służbę na stanowisku, określonem powyżej jako równoznaczne z dowodzeniem jednostką linjową.

Postanowienie przedostatniego ustępu niniejszego rozporządzenia nie ma zastosowania do oficerów technicznych.

Ust. 1 § 1 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 30 czerwca 1926 r. poz. 181.

§ 2. W korpusie oficerów kolejowych:
na kapitana — służba w formacjach linjowych kolejnictwa,
na majora — rzeczywiste sprawowanie jako kapitan dowództwa,
na pułkownika — dowodzenie jako major lub podpułkownik bataljonem, lub zajmowanie etatowego stanowiska w urzędach centralnych lub oddziałach i zakładach wojskowych, dla którego wymagany jest etat od majora wzwyż.

Przepis § 2 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 30 czerwca 1926 r. poz. 181.

§ 3. W korpusie oficerów samochodowych:
na kapitana — służba w formacjach linjowych samochodowych,
na majora — rzeczywiste sprawowanie jako kapitan dowództwa,
na pułkownika — rzeczywiste sprawowanie jako major lub podpułkownik służby jako zastępca dowódcy dywizjonu samochodowego, służby dowódcy zakładu dywizjonowego, zastępcy dowódcy centralnych warsztatów samochodowych, zastępcy dowódcy centralnych składów samochodowych lub zajmowanie etatowego stanowiska w urzędach centralnych lub oddziałach i zakładach samochodowych, dla którego wymagany jest etat od majora wzwyż.

Przepis § 3 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 30 czerwca 1926 r. poz. 181.

§ 4. W korpusie oficerów taborowych:
na kapitana — dowodzenie jako podporucznik lub porucznik plutonem w szwadronie;
na majora — dowodzenie jako kapitan szwadronem;
na pułkownika — pełnienie jako major lub podpułkownik funkcji zastępcy dowódcy dywizjonu, dowódcy kadry, dowódcy taborów dywizji piechoty, dowódcy taborów brygady jazdy lub dowódcy taboru dywizji jazdy, lub zajmowanie etatowego stanowiska w urzędach centralnych lub oddziałach i zakładach wojskowych, dla którego wymagany jest etat od majora wzwyż.

Oficerom taborowym, uczestnikom ubiegłej wojny, dowodzenie kolumną zalicza się jako dowodzenie szwadronem.

§ 5. W korpusie oficerów żandarmerji:
na kapitana — dowodzenie plutonem, pełnienie służby instruktora lub zajmowanie etatowego stanowiska w korpusie żandarmerji, przewidzianego dla stopnia wyższego od porucznika,
na majora — dowodzenie plutonem, pełnienie funkcji instruktora, lub dowódcy kompanji szkolnej w Centralnej Szkole Żandarmerji,
na pułkownika — pełnienie funkcji zastępcy dowódcy dyonu, dowódcy dyonu, komendanta Centralnej Szkoły Żandarmerji, kierownika instr. kursów oficerskich lub zajmowanie etatowego stanowiska szefa wydziału żandarmerji.

Przepis § 5 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 z dn. 30 czerwca 1926 r. poz. 181.

II.

Dla awansów oficerów piechoty, jazdy, artylerji, inżynierji i saperów, oraz łączności, nie podpadających pod pkt. b) art. 40 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., a pełniących służbę w szkolnictwie wojskowem, uważa się za uczynienie zadość warunkowi rzeczywistego sprawowania dowództwa w myśl pkt. c) art. 40 powyższej ustawy — dowodzenie, stosownie do swego właściwego rodzaju służby wojskowej, plutonem, kompanją, szwadronem, baterją, bataljonem, lub dywizjonem, oraz pełnienie niżej wymienionych funkcji w centralnych szkołach, obozach szkolnych, korpusach kadeckich, korpusowych szkołach pchor. rezerwy i korpusowych szkołach podoficerskich, w sposób jak następuje:

a) na kapitana — (rotmistrza) — dowodzenie jako podporucznik lub porucznik plutonem szkolnym, lub pełnienie służby jako instruktor broni towarzyszącej w piechocie,

b) na majora — dowodzenie plutonem, pełnienie służby instruktora wyszkolenia praktycznego, musztry, broni towarzyszącej w piechocie, oraz jazdy, lub dowodzenie kompanją, szwadronem, baterją,

c) na pułkownika — dowodzenie kompanją, szwadronem, dowodzenie bataljonem lub dywizjonem, dowodzenie oddziałem oficerskim, pełnienie służby jako kierownik instruktor oddziałów oficerskich, pełnienie służby jako instruktor musztry w korpusie kadetów, dyrektor nauk w szkołach oficerskich podchorążych i podoficerskich, komendant szkoły podchorążych, korpusowej szkoły podchorążych rezerwy, komendant szkół wojskowych, kursów, obozów szkolnych i korpusów kadetów.

Do awansów oficerów korpusu aeronautycznego, kolejowego, samochodowego, taborowego i żandarmerji, nie podpadających pod pkt. b) art. 40 ust. o podst. obow. i prawach ofic. W. P., a pełniących służbę w szkolnictwie wojskowem, odnoszą się przepisy rozdziału I §§ od 1 do 5 włącznie niniejszego rozporządzenia z tem, że pełnienie — stosownie do swego właściwego rodzaju służby wojskowej — funkcji instruktora w szkołach i na kursach zalicza się oficerom korpusu aeronautycznego, kolejowego, samochodowego i żandarmerji, jako zadośćuczynienie warunkowi dowodzenia dla awansu na majora, i że dla awansu oficerów, dowodzących — stosownie do swego właściwego rodzaju służby wojskowej — oddziałami szkolnymi, należy zastosować analogję z 1-ej części rozdziału II niniejszego rozporządzenia.

Pełnienie wszelkiej innej służby w szkolnictwie przez oficerów korpusów, wymienionych od 1 do 10 włącznie art. 5 ust. o podstaw. obow. i prawach ofic. W. P., jak: wykładowców, nie sprawujących rzeczywistego dowództwa, — dyrektora nauk korpusu kadetów i t. d. — nie może być uważane za równoznaczne z wymaganem od nich dla awansu sprawowaniem rzeczywistego dowództwa.

Oficerom piechoty zalicza się pełnienie funkcji oficera instrukcyjnego przysposobienia rezerw jako dowodzenie kompanją w piechocie, dowodzenie zaś plutonem, kompanją, baonem w Straży Granicznej, jako zadośćuczynienie warunkowi dowodzenia plutonem, kompanją, baonem w piechocie.

23.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

o awansach oficerów korpusu kontrolerów, oraz oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27 z dn. 24 lipca 1923 r. pcz. 364).

Na zasadzie art. 123 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam, co następuje:

§ 1. Minister Spraw Wojskowych ogłasza w osobnem rozporządzeniu ilość stopni, na które będą awansowani oficerowie korpusu kontrolerów i oficerowie tegoż korpusu, awansowani na generałów.

§ 2. Nie mogą awansować oficerowie:

a) przeniesieni w stan nieczynny, przez czas pozostawania w stanie nieczynnym (art. 66, 67, 69 i 70 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich). Wyjątek stanowią oficerowie, przeniesieni w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, którzy mogą awansować w ciągu lat trzech przebywania z powyższej przyczyny w stanie nieczynnym (art. 68 ustawy);

b) przeciwko którym toczy się postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe lub sądowo-karne (art. 47 ustawy).

§ 3. Możność awansu oficerów korpusu kontrolerów i oficerów tegoż korpusu, awansowanych na generałów jest uwarunkowana przesłużeniem conajmniej dwóch lat w swoim stopniu, oraz odpowiedniemi kwalifikacjami.

§ 4. Obliczenie czasu służby w danym stopniu należy przeprowadzić od daty starszeństwa.

§ 5. Do czasu służby w danym stopniu nie wlicza się:

a) czasu zawieszenia w czynnościach, o ile w następstwie oficer został skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego na karę pozbawienia wolności, lub prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego na karę wyższą, niż nagana;

b) czasu zawieszenia w czynnościach jako kary, prawomocnie orzeczonej przez sąd honorowy;

c) czasu odbywania kary pozbawienia wolności na mocy prawomocnego wyroku sądu karnego;

d) czasu przebytego w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile Minister Spraw Wojskowych nie zarządził zaliczenia tego czasu;

e) czasu przebytego w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeżeli ta niezdolność nie została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej. Związek przyczynowy między czasową niezdolnością do służby wojskowej, a pełnieniem służby wojskowej jest ustalany przy przenoszeniu w stan nieczynny;

f) czasu przebytego w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), o ile powyższe nie zostało usprawiedliwione.

§ 6. Do czasu służby w danym stopniu wlicza się:

a) czas zawieszenia w czynnościach w razie zaniechania (umorzenia) postępowania, lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego, bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego nie wyżej nad naganę;

b) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeżeli ta niezdolność została wywołana przyczynami związanemi z pełnieniem służby wojskowej;

c) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile Minister Spraw Wojskowych zarządzi zaliczenie tego czasu;

d) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu zredukowania etatów — w przeciągu lat trzech przebywania w stanie nieczynnym z powyższej przyczyny;

e) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), o ile dostanie się do niewoli zostanie usprawiedliwione;

f) czas przebyty w stanie nieczynnym z powodu wybrania na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej;

g) czas urlopów krótkoterminowych;

h) czas choroby, nieprzekraczający sześciu miesięcy.

§ 7. Do czasu służby w danym stopniu dolicza się oficerom korpusu kontrolerów w stopniu majorów czas, przebyty na terenie działań wojennych.

Za teren działań wojennych należy uważać obszar operacyjny w rozumieniu regulaminu służby polowej.

§ 8. Jako datę starszeństwa ustala się dzień, z którym nastąpiło awansowanie. Datę awansowania, jednakową dla wszystkich stopni, ogłasza Minister Spraw Wojskowych w rozporządzeniu nakazującem przeprowadzenie awansów. W roku 1923 data awansowania będzie ogłoszona równocześnie z ogłoszeniem awansów, nie zaś z góry w rozporządzeniu nakazującem przeprowadzenie awansów.

§ 9. Po awansowaniu na wyższy stopień oficerowie korpusu kontrolerów, względnie oficerowie tegoż korpusu awansowani na generałów, zostają umieszczeni na liście starszeństwa po oficerze ostatnim w danym stopniu.

Kolejność starszeństwa awansowanych oficerów między sobą opiera się na porządku, w jakim oni są wymienieni w listach awansów (ustęp 3 i 4 paragrafu 11 i par. 13 niniejszego rozporządzenia).

§ 10. Przed każdym terminem awansowym Minister Spraw Wojskowych ogłasza w oddzielnem rozporządzeniu datę, do której należy obliczać oficerom czas służby w stopniu (Par. 3).

§ 11. O posiadaniu kwalifikacji do awansu na stopnie podpułkownika, pułkownika i generała brygady, decyduje corocznie komisja kwalifikacyjna (Par. 4) pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej.

Komisja ta ustala na podstawie wyników głosowania dla każdego stopnia listę kwalifikacyjną, na której posiadający ustawowe warunki do awansu oficerowie korpusu kontrolerów, zakwalifikowani przez komisję do awansu zostają wymienieni w porządku, w jakim są umieszczeni na liście starszeństwa oficerów korpusu kontrolerów.

Komisja kwalifikacyjna zbiera się następnie po raz drugi pod przewodnictwem Ministra Spraw Wojskowych i biorąc za podstawę ustaloną już przez siebie pod przewodnictwem Szefa Wojskowej Kontroli Generalnej listę kwalifikacyjną, sporządza listę awansów, ustalając w niej kolejność oficerów, według której, ze względu na nadawanie się do awansu, oficerom tym, zdaniem komisji, przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Lista awansów, zatwierdzona przez Ministra Spraw Wojskowych, jest każdorazowo podstawą do awansowania oficerów korpusu kontrolerów w porządku umieszczenia na liście.

Uchwały komisji kwalifikacyjnej zapadają większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§ 12. Na liście kwalifikacyjnej (ust. 2, Par. 11 niniejszego rozporządzenia) nie należy wymieniać oficerów:

a) nieposiadających warunków, wymaganych do awansu, wyszczególnionych w par. 3 niniejszego rozporządzenia;

b) podpadających pod par. 2 niniejszego rozporządzenia.

§ 13. Awans generałów brygady na stopień generała dywizji następuje na podstawie wyboru, dokonanego przez Ministra Spraw Wojskowych, który w liście awansów ustala kolejność tych generałów według swej własnej oceny.

§ 14. Listy oficerów, mających awansować, przedstawia Minister Spraw Wojskowych z wnioskiem o nadanie im odpowiednich stopni Prezydentowi Rzeczypospolitej.

§ 15. Oficerom, których stopnie zostały ustalone i zatwierdzone w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. R. Wojsk. 87, z dn. 3.9.1919 r., poz. 3121), a którzy po dniu 1.6.1919 r. ukończyli wyższy zakład naukowy cywilny (szkołę akademicką) lub wojskowy, dolicza się do czasu służby w danym stopniu:

a) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu niższym od zatwierdzonego, lub w zatwierdzonym, przy pierwszym awansie — jeden rok, przy bezpośrednio następnym awansie — jeden rok;

b) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu bezpośrednio następnym po zatwierdzonym, przy pierwszym awansie — jeden rok.

Szkoły akademickie i wyższe zakłady naukowe wojskowe, dające powyższe uprawnienia, będą wskazywane w osobnych rozporządzeniach.

§ 16. Do czasu, gdy ilość oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, będących w stanie czynnym, nie osiągnie liczby 7, wejdą w skład komisji kwalifikacyjnej, wymienionej w § 11 niniejszego rozporządzenia, prócz generałów, będących w stanie czynnym, wszyscy pułkownicy korpusu kontrolerów, zajmujący etatowe stanowiska generałów.

§ 17. Do czasu, gdy ilość oficerów korpusu kontrolerów, awansowanych na generałów, będących w stanie czynnym, nie osiągnie liczby 7, przepis § 13 niniejszego rozporządzenia będzie miał zastosowanie także do awansu pułkowników korpusu kontrolerów na generałów brygady.

§ 18. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27 z dn. 24 lipca 1923 r. Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

24.

DEKRET NACZELNEGO WODZA

z dn. 25 września 1919 r.

o ustanowieniu Oficerskiego Trybunału Orzekającego.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 93 z dn. 25 października 1919 r. poz. 3572).

1. Ustanawiam Oficerski Trybunał Orzekający, do którego zakresu działania należy:

a) Rozpatrywanie zarzutów, czynionych oficerom a popełnionych w czasie służby przed wstąpieniem do W. P. tak natury etycznej, jak dotyczących nieprzyznawania się do narodowości polskiej, wrogiego odnoszenia się do Narodu Polskiego, lub wrogiego występowania przeciw idei Państwa Polskiego i t. p.

b) Rozpatrywanie spraw przyjmowania do W. P. byłych oficerów Państw zaborczych, co do których mogą zachodzić jakiekolwiek wątpliwości, tyczące się zachowania odnośnego oficera w służbie poprzedniej, zgłoszenia się zamiast do wojsk lub formacji polskich — do wojsk lub formacji obcych, wreszcie zarzutów wymienionych pod a).

c) Wszystkie sprawy, podpadające pod kompetencje oficerskich sądów honorowych, które Pan Minister Spraw Wojskowych uzna za stosowne przekazać do rozpatrzenia Oficerskiemu Trybunałowi Orzekającemu.

d) Rozpatrywanie spraw przyjęcia do Wojska Polskiego, lub zatrzymania w Wojsku Polskiem już przyjętych oficerów nie polskiej narodowości; orzekanie w sprawach pod tym względem wątpliwych.

Zob. art. 3 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1.
Postanowienie umieszczone wyżej pod lit. c) stało się nieaktualne, ponieważ wedle § 1 obowiązującego statutu oficerskich sądów honorowych z dn. 8 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93 poz. 834) sprawy podpadające pod kompetencję oficerskich sądów honorowych mogą być rozpatrywane tylko przez te sądy, a statut nie przewiduje możności przekazywania tych spraw do rozpatrzenia Oficerskiemu Trybunałowi Orzekającemu.
Ze względu na art. 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (niniejszy dział l. p. 1) Oficerski Trybunał Orzekający nie może w żadnym wypadku orzec pozbawienia stopnia oficerskiego oficera już do W. P. przyjętego.

2. Oficerski Trybunał Orzekający składa się z 8 członków i 8 zastępców.

3. Mianuję następujących członków, oraz zastępców Trybunału:

(Nominację członków Trybunału, jako obecnie już nieaktualną, pominięto).

5. Sekretarza Trybunału wyznaczy Szef Departamentu IV-go M. S. Wojsk. zaś wszystkie akty Trybunału mają być stale przechowywane w Dep. IV-ym M. S. Wojsk.

Dotyczące kompetencje istniejącego w czasie wydania dekretu Departamentu IV M. S. Wojsk. przeszły na Biuro Personalne M. S. Wojsk.

6. Zebrania Trybunału zwołuje oraz przewodniczy na nich Przewodniczący Trybunału, względnie jego zastępca.

W razie niemożliwości przybycia na zebrania członków Trybunału, zostają powoływani w ich miejsce odnośni zastępcy.

7. Do ważności uchwał zebrania Trybunału konieczna jest obecność conajmniej 5-ciu członków względnie zastępców.

8. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów, przewodniczący nie głosuje, lecz rozstrzyga w razie równości głosów.

9. Przewodniczący po zbadaniu przez Trybunał sprawy, przedkłada orzeczenie Trybunału wraz z pisemnemi motywami Panu Ministrowi Spraw Wojskowych, który po zatwierdzeniu orzeczenia przedkłada Naczelnemu Wodzowi swoje wnioski względem usunięcia odnośnego oficera.

10. Niezatwierdzone przez siebie orzeczenie Trybunału — Pan Minister Spraw Wojskowych, podając na piśmie motywy swej decyzji, kieruje z powrotem do Trybunału celem ponownego rozpatrzenia sprawy.

11. Wszelkie wątpliwości wynikające przy stosowaniu niniejszego dekretu, rozstrzygać będzie Pan Minister Spraw Wojskowych.

12. Wszystkie zarzuty, określone punktem 1, lit. a), b) i d) niniejszego dekretu zgłoszone pisemnie jakimkolwiek władzom wojskowym mają być natychmiast drogą służbową przedkładane Ministerstwu Spraw Wojskowych, Dep. IV.

Zob. wyżej uw. do pkt. 5.

Dnia 25 września 1919 r.

25.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 5 września 1923 r.

do rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 sierpnia 1923 r. ustalającego starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 poz. 425).

W wykonaniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 sierpnia 1923 r., ustalającego starszeństwo i warunki przyjęcia oficera zawodowego, przeniesionego do rezerwy, ponownie na oficera zawodowego — zarządzam:

1. Oficer zawodowy, przeniesiony do rezerwy na własną prośbę, względnie wskutek utraty zdolności fizycznej, a powołany do służby czynnej na podstawie wniesionej prośby o ponowne przyjęcie go na oficera zawodowego, musi przejść roczny okres próbnej służby w korpusach osobowych (art. 5 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23 marca 1922 r.) 1 — 10 przy oddziale, zaś w innych — na stanowisku podobnem do tego, jakie zajmował w czasie przed przeniesieniem do rezerwy. Dla przyjęcia go na oficera zawodowego nieodzowne jest conajmniej bardzo dobre zakwalifikowanie przez przełożonych z próbnego okresu służby.

O ile przerwa w zawodowej służbie wojskowej nie przekracza półtora roku, okres próbnej służby może być przez Ministra Spraw Wojskowych skrócony do 6 miesięcy.

Przy przerwie w zawodowej służbie wojskowej, nie przekraczającej pół roku, okres próbnej służby odpada.

2. Orzeczenie co do uzyskania utraconych zdolności fizycznych, wymaganych do zawodowej służby wojskowej, wystawia komisja rewizyjna, względnie superrewizyjna tego D. O. K., na którego terenie dany oficer zamieszkuje.

3. Podanie o ponowne przyjęcie na zawodowego oficera ma być wnoszone do M. S. Wojsk. Oddział V Szt. Gen. przez P. K. U., na której terenie dany oficer zamieszkuje.

4. Kolejność starszeństwa między sobą oficerów rezerwy równocześnie przyjętych ponownie na oficerów zawodowych do tego samego korpusu osobowego, w tym samym stopniu i starszeństwie, zależną jest od daty starszeństwa i kolejności, jakie posiadali oni, jako zawodowi oficerowie.

5. Powyższe warunki niniejszego rozporządzenia nie odnoszą się do tych oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy, którzy w chwili wydania niniejszego rozporządzenia pełnią służbę czynną na podstawie wniesionej prośby o ponowne mianowanie ich oficerami zawodowymi. Oficerowie ci mogą być przemianowani na wniosek Szefa odnośnego Departamentu (Oddz. Szt. Gen. i t. d.), jako odpowiednika danego korpusu osobowego, w porozumieniu z Oddziałem V Sztabu Gen., przyczem mają oni zastrzeżone pierwszeństwo przemianowania przed innymi oficerami rezerwowymi, pełniącymi obecnie służbę czynną, a mającymi warunki na przemianowanie.

Kolejność starszeństwa między sobą tych oficerów rezerwy równocześnie przyjętych ponownie na oficerów zawodowych do tego samego korpusu osobowego w tym samym stopniu i starszeństwie, zależną jest od daty starszeństwa i kolejności, jakie posiadali oni jako oficerowie zawodowi.

Kompetencje Oddz. V Szt. Gen., obecnie nieistniejącego, przeszły na Biuro Personalne M. S. Wojsk.

Wymienione na wstępie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 18 sierpnia 1923 r. umieszczone jest w niniejszym dziale l. p. 5.

26.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

do rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o organizacji i przepisach postępowania komisyj, powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl punktu b) art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22 z dn. 30 czerwca 1925 r. poz. 234).

Na zasadzie § 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 392) o organizacji i przepisach postępowania komisyj, powołanych do wydawania orzeczeń kwalifikujących oficerów do przeniesienia do rezerwy w myśl punktu b) art. 76 usta-

wy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32/22 poz. 256) zarządzam:

1. O potrzebie uzupełnienia komisyj, w myśl § 6 powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, przewodniczący komisji ma złożyć mi odpowiedni meldunek bezzwłocznie po zajściu faktu, uniemożliwiającego członkowi, względnie członkom, pełnienie funkcji w komisji.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55 poz. 392) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 10.

2. Zarówno postępowanie ostrzegawcze, w myśl § 55 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (dodatek do Dz. Rozk. Nr. 11/23), jak i postępowanie przed komisją, powołaną do wydawania orzeczeń, w myśl punktu b) art. 76 powyższej ustawy, może być wdrożone jedynie w tym wyypadku, gdy szczegółowo umotywowana opinja jednego z przełożonych opiewa: „nie nadaje się na obecne stanowisko", „nie nadaje się wogóle do służby zawodowej" lub „nie nadaje się raz na zawsze na wyższe stanowisko, posiadając przytem bardzo wysokie starszeństwo w swym stopniu".

Pkt. 2 podano w brzmieniu zmienionem przez Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6/29 poz. 52.
Powołane w pkt. 2 rozporządzenie wykonawcze umieszczono w niniejszym dziale l. p. 20.

3. Natychmiast po wpłynięciu list kwalifikacyjnych do Ministerstwa Spraw Wojskowych należy przesłać komisjom kompetentnym, stosownie do § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, imienne spisy i listy kwalifikacyjne oficerów, przeciwko którym w myśl pkt. 2 niniejszego rozporządzenia ma być wdrożone postępowanie przed komisją.

Materjał ten zbierają i wysyłają według wskazówek ministra spraw wojskowych:

a) Biuro Personalne M. S. Wojsk. — dla generałów i pułkowników oraz dla oficerów dypl. także w stopniach podpułkowników, majorów i oficerów młodszych,

b) właściwe departamenty fachowe, względnie oddziały Sztabu Głównego, wzgl. szef Korpusu Kontrolerów, wzgl. szef Wojsk. Inst. Geograf. — dla nie będących oficerami dypl. podpułkowników, majorów i oficerów młodszych.

Przepis pkt. 3 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych umieszczonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6 z dn. 26 lutego 1929 r. poz. 52.
Przepis pkt. 4 został temże rozporządzeniem uchylony.

5. Rozporządzenie niniejsze nie odnosi się do oficerów korpusu kontrolerów, co do których obowiązują odrębne przepisy o dyskwalifikacji (ust. 5 art. 76 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. i § 18 rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy).

Zob. uw. do art. 76 powyższej ustawy, umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1.

6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 22 z dn. 30 czerwca 1925 r.

27.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

w sprawie zasad szkolenia kandydatów na oficerów zawodowych w korpusach osobowych oficerów sanitarnych i weterynaryjnych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36 z dn. 10 listopada 1925 r. poz. 363).

W szczegółowem określeniu warunków mianowania na podporucznika, przewidzianych w punktach 2-a i 3 artykułu 20 ustępu A ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 256) na czas, aż do przeprowadzenia nowelizacji ustawy, postanawiam:

I. Kandydaci na oficerów sanitarnych (lekarze, aptekarze, dentyści).

Kandydaci na oficerów sanitarnych (lekarze, aptekarze, dentyści), celem dopełnienia warunków mianowania na podporucznika, wyszczególnionych w punktach 2-a i 3 ust. A art. 20 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., winni:

1) ukończyć szkołę podchorążych: ukończenie tejże dla powyższych kandydatów następuje przez odbycie w Oficerskiej Szkole Sanitarnej kursu szkoły podchorążych oraz kursu oficerskiego, opartego na programie oficerskiej szkoły piechoty;

2) odbyć 3-miesięczną praktykę w pułku piechoty i złożyć z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika piechoty. Zakres i sposób składania tego egzaminu będą oddzielnie unormowane;

3) ukończyć kurs fachowy w zakresie swej specjalności w toku, wymienionych w punkcie 1) studjów w Oficerskiej Szkole Sanitarnej, i złożyć z tego kursu z pomyślnym wynikiem egzamin.

Zakres i sposób składania tego egzaminu będą oddzielnie unormowane.

II. Kandydaci na oficerów weterynaryjnych:

Kandydaci na oficerów weterynaryjnych, celem dopełnienia warunków mianowania na podporucznika, wyszczególnionych w punktach 2-a i 3 ust. A art. 20 ustawy o podstawowyych obowiązkach i prawach oficerów W. P., winni:

1) odbyć 3-miesięczne podstawowe wyszkolenie, ewentualnie jeszcze przed otrzymaniem dyplomu z ukończenia szkoły akademickiej, i ukończyć szkołę podchorążych rezerwy kawalerji, następnie odbyć 3-miesięczną praktykę w pułku kawalerji;

2) ukończyć na kursie dla oficerów weterynaryjnych przy Obozie Szkolnym Kawalerji kurs oficerski, oparty na programie Oficerskiej Szkoły Kawalerji i złożyć z pomyślnym wynikiem egzamin na podporucznika kawalerji. Zakres i sposób składania tego egzaminu będą unormowane oddzielnie;

3) ukończyć w czasie odbywania kursu jak pkt. 2) fachowy kurs w zakresie swej specjalności i złożyć z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu. Zakres i sposób składania tego egzaminu będą unormowane oddzielnie.

W sprawie szkolenia kandydatów na oficerów weterynaryjnych zawodowych zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dn. 23 sierpnia 1928 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 23/28 poz. 263).

28.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Przeprowadzenie nominacji na podporuczników rezerwy.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 15 czerwca 1927 r. poz. 217).

1. Kandydaci na oficerów rezerwy, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem sześciomiesięczny kurs Szkoły Podchorących Rezerwy i odbyli conajmniej jedno z ćwiczeń wojskowych, przewidzianych ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej — o ile zostaną zakwalifikowani do nominacji na podporuczników rezerwy przez komisję złożoną z dowódcy formacji (na prawach dowódcy pułku), jako przewodniczącego, oraz jednego oficera sztabowego i dowódcy pododdziału, w którym kandydat odbywa ćwiczenia rezerwy — a w wojskach technicznych ponadto oficera fachowca poszczególnego działu wyszkolenia, jako członków — zostają mianowani podporucznikami w rezerwie.

Zob. art. 87 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1 oraz uwagi do tegoż art.

2. Kwalifikowanie kandydatów odbywa się z końcem czwartego tygodnia pierwszego ćwiczenia rezerwy, a za podstawę kwalifikacji służą:

a) świadectwo i opinja z ukończenia z pomyślnym wynikiem kursu Szkoły Podchorążych Rezerwy,

b) opinja dowódcy formacji, w której kandydat służył po ukończeniu kursu Szkoły Podchorążych Rezerwy, aż do czasu przeniesienia kandydata do rezerwy,

c) opinja dowódcy formacji za czas ćwiczenia, względnie ćwiczeń rezerwy,

d) stopień praktycznego i teoretycznego opanowania przez kandydata wiadomości z zakresu dowodzenia plutonem, względnie w wojskach technicznych z zakresu wiadomości potrzebnych młodszemu oficerowi.

Sposób i szczegółowy zakres wiadomości sprawdzanych w odniesieniu do poszczególnych rodzajów wojska ustalają corocznie szefowie właściwych departamentów M. S. Wojsk. i udzielają odpowiednich wytycznych dowódcom oddziałów przed rozpoczęciem ćwiczeń wojskowych.

Wytyczne w tym względzie, wydane przez departamenty, winny być miarodajne przez dłuższy przeciąg czasu jako zasadnicze i tylko w miarę koniecznej potrzeby mogą być zmienione, względnie uzupełnione.

3. Kandydaci, którzy po upływie pierwszych czterech tygodni zostaną zakwalifikowani do nominacji na podporuczników rezerwy, mają być na

zasadzie art. 70 ust. 5 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, traktowani pod względem ćwiczeń wojskowych narówni z oficerami rezerwy, niezakwalifikowani zaś podczas pierwszego ćwiczenia rezerwy podlegają identycznej klasyfikacji w tym samym czasie podczas następnych ćwiczeń wojskowych. Ujemna ocena kandydata winna być odnotowana każdorazowo przez dowódcę formacji w dokumentach ewidencyjnych wymienionego.

Postanowienia odpowiadające powołanym wyżej przepisom art. 70 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, zawarte są obecnie wobec znowelizowania tej ustawy w art. 77 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, umieszczonej w dziale XVIII l. p. 1.

4. Dla kandydatów, którzy zostaną zakwalifikowani do nominacji na podporuczników w rezerwie, sporządzają dowódcy formacji wnioski nominacyjne i przesyłają je w drodze służbowej do właściwych departamentów M. S. Wojsk. raz w roku, nie później jednak, niż w miesiąc po ukończeniu ćwiczeń rezerwy danego roku kalendarzowego.

Wnioski na mianowanie podporucznikiem w rezerwie mają zawierać następujące dane:

a) stopień,
b) nazwisko i imię,
c) datę urodzenia,
d) stan (wolny, żonaty),
e) przebieg służby,
f) datę odbycia ćwiczeń wojskowych,
g) szczegółową opinję dowódcy oddziału,
h) urzędowo przez władze wojskowe stwierdzoną kategorję zdrowia,
i) uwagi.

Nadto do wniosków na mianowanie podporucznikiem w rezerwie mają być dołączone w uwierzytelnionych odpisach:

a) świadectwo z ukończenia Szkoły Podchorążych Rezerwy,
b) metryka urodzenia,
c) świadectwo z egzaminu dojrzałości, względnie z egzaminu ogólnego wykształcenia, będącego uproszczonym egzaminem dojrzałości,
d) w oryginale poświadczenie władz państwowych lub samorządowych miejsca zamieszkania, że kandydat nie był karany sądownie lub policyjnie, w wypadku zaś przeciwnym, określające przyczynę i wymiar kary. Poświadczenia tego ma zażądać właściwy dowódca od władz państwowych lub samorządowych w pierwszym tygodniu po rozpoczęciu ćwiczeń wojskowych.

Przepis pkt. 4 podano w brzmieniu zmienionem rozkazem Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 7 z dn. 5 marca 1929 r. poz. 64).

5. Szefowie departamentów M. S. Wojsk. po otrzymaniu i skontrolowaniu nadesłanych wniosków, sporządzają listę imienną, w której kolejność starszeństwa ustalają na podstawie:

a) ogólnej oceny z ukończenia Szkoły Podchorążych Rezerwy,
b) daty ukończenia Szkoły Podchorążych Rezerwy,
c) terminu ukończenia ćwiczeń wojskowych,

d) opinji dowódcy formacji, w której kandydat służył po ukończeniu Szkoły Podchorążych Rezerwy, jak również opinji za czas ćwiczeń.

W razie równych kwalifikacyj i jednoczesnego terminu ćwiczeń, decyduje o kolejności starszeństwa, starszeństwo wieku.

6. Jako datę starszeństwa dla wszystkich kandydatów, którzy odbyli ćwiczenie w jednym i tym samym roku, wyznaczam dzień 1 stycznia następnego roku po odbyciu ćwiczeń wojskowych.

29.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

w sprawie przyjęcia podoficerów zawodowych do Szkoły Podchorążych Rezerwy.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 5 kwietnia 1929 r. poz. 106).

Na podstawie art. 87 ust. B. ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. (Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 256) zarządzam:

Podoficerowie zawodowi, ubiegający się o mianowanie podporucznikami rezerwy, zostają przyjęci do Szkoły Podchorążych Rezerwy, jeżeli nie starają się przyjęcie do Szkoły Podchorążych dla Podoficerów, ani o dalsze pozostawienie ich w służbie czynnej w charakterze podoficerów zawodowych, i jeśli odpowiadają następującym warunkom:

a) posiadają stopień najmniej rzeczywistego sierżanta, wachmistrza lub ogniomistrza,

b) są podoficerami zawodowymi conamniej 6-ty rok,

c) kończą w danym roku okres służby zawodowej, wyznaczony w deklaracji, mocą której zobowiązali się do służby wojskowej w charakterze podoficera zawodowego,

d) zdali egzamin przepisany zał. Nr. 3 do Dz. Rozk. Nr. 21/27, poz. 246, w sposób określony zał. Nr. 2 do tegoż rozkazu, z wynikiem pomyślnym, chociażby z lokatą uniemożliwiającą przyjęcie ich do Szkoły Podchorążych dla Podoficerów,

e) z powołaniem się na niniejsze rozporządzenie wniosą do dowódcy O. K. podanie, zawierające prośbę tej treści, że proszą o przyjęcie ich do Szkoły Podchorążych Rezerwy, zamiast udzielenia im urlopu na praktykę, przysługującego im w myśl art. 88 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (Dz. U. R. P. Nr. 68/27, poz. 603),

f) posiadają kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Podoficerowie zawodowi, którzy wykażą się świadectwem ukończenia 6-ciu klas szkoły średniej ogólno-kształcącej, są zwolnieni od zdawania egzaminu, określonego w punkcie d) niniejszego rozporządzenia.

Kwestja uposażenia podoficerów zawodowych, przyjętych do Szkoły Podchorążych Rezerwy unormowana jest w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 14 z dn. 29 kwietnia 1929 r. poz. 145.

Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych Dz. Rozk. Nr. 18/27 poz. 217 o przeprowadzaniu nominacyj na podporuczników rezerwy, umieszczony w niniejszym dziale l. p. 28.

Zob. również rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o administrowaniu szeregowymi uczniami, umieszczony w dziale X l. p. 11.

30.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 26 lutego 1930 r.

o przenoszeniu oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 15 p. 108).

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Warunkiem przeniesienia oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych jest:

a) odbycie przez jeden rok służby oficerskiej w jednym z rodzajów służby wojskowej, wyszczególnionych w punktach 1 — 8 art. 5 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256), lub w marynarce wojennej,

b) ukończenie uniwersyteckich studjów prawniczych z przepisanemi w Polsce egzaminami,

c) odbycie z pomyślnym wynikiem wojskowej aplikacji sądowej,

d) złożenie wojskowego egzaminu sędziowskiego.

W wyjątkowych na uwzględnienie zasługujących wypadkach oficer-kandydat do korpusu oficerów sądowych może być przez Ministra Spraw Wojskowych zwolniony do odbycia jednorocznej wojskowej służby oficerskiej wyżej pod a) wyszczególnionej, o ile posiada taką służbę, odbytą w jednym z korpusów osobowych, wymienionych w art. 5, pkt. 9 — 10 i 13 — 18 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256).

§ 2. Na poczet wojskowej aplikacji sądowej może być zaliczona w całości lub częściowo aplikacja sądowa, odbyta w sądach powszechnych, aplikacja u adwokata lub w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, albo też referendarska służba administracyjna.

§ 3. Od wymagań, wymienionych w § 1 pod c) i d), wolni są:

a) posiadający warunki do mianowania na stanowisko sędziego w sądownictwie powszechnem (art. 82 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. prawa o ustroju sądów powszechnych — Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 93),

b) posiadający zawodowy egzamin referendarski, przepisany dla aplikantów Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 maja 1925 r. Dz. U. R .P. Nr. 58, poz. 409),

c) posiadający egzamin adwokacki lub notarjalny.

§ 4. Na czas wojskowej aplikacji sądowej zostają oficerowie kandydaci do korpusu sądowego przydzieleni do jednego z wojskowych sądów okręgowych, pozostając nadal w swoim korpusie osobowym.

§ 5. Celem wojskowej aplikacji sądowej jest:

a) zapoznanie się ze wszystkiemi czynnościami poszczególnych gałęzi służby sędziowskiej i prokuratorskiej oraz z czynnościami kancelaryjnemi sądów i prokuratur wojskowych,

b) nabycie wprawy i doświadczenia, jakie potrzebne są do samoistnego wykonywania czynności sędziowskich względnie prokuratorskich,

c) pogłębienie i uzupełnienie wiedzy prawniczej w dziedzinie prawa wojskowego.

§ 6. Wojskowa aplikacja sądowa trwa dziewięć miesięcy i dzieli się na trzy okresy, z których każdy powinien zasadniczo trwać trzy miesiące, a mianowicie:

a) okres aplikacji w oddziale śledczym wojskowego sądu okręgowego,

b) okres aplikacji w oddziale orzekającym wojskowego sądu okręgowego,

c) okres aplikacji w prokuraturze przy wojskowym sądzie okręgowym.

Powyższa kolejność okresów aplikacji nie musi być ściśle stosowana, w każdym jednak razie okres aplikacji w prokuraturze przy wojskowym sądzie okręgowym winien nastąpić po odbytej już aplikacji w oddziale śledczym wojskowego sądu okręgowego.

Podczas wojskowej aplikacji sądowej można oficerom-kandydatom do korpusu sądowego poruczać również obrony z urzędu.

Przez czas aplikacji sądowej zobowiązani są kandydaci brać udział w ćwiczeniach (seminarjach) prawniczych, które określi rozkaz Ministra Spraw Wojskowych.

§ 7. Na okres aplikacji w prokuraturze przy wojskowym sądzie okręgowym oddaje szef wojskowego sądu okręgowego oficera-kandydata do korpusu sądowego do dyspozycji prokuratora przy tymże sądzie.

§ 8. Kierownictwo i nadzór nad wojskową aplikacją sądową należy do szefa tego wojskowego sądu okręgowego, w którym oficer-kandydat do korpusu sądowego odbywa aplikację, z wyjątkiem okresu aplikacji w prokuraturze przy wojskowym sądzie okręgowym, kiedy nadzór nad aplikacją należy do odnośnego prokuratora.

§ 9. Bezpośrednio po odbyciu wojskowej aplikacji sądowej oficer-kandydat do korpusu sądowego obowiązany jest poddać się egzaminowi sędziowskiemu.

W wyjątkowych na uwzględnienie zasługujących wypadkach Minister Spraw Wojskowych może przedłużyć okres wojskowej aplikacji sądowej oraz odroczyć termin egzaminu o dwa miesiące.

Oficerowie-kandydaci do korpusu sądowego, którzy po upływie okresu wojskowej aplikacji sądowej nie poddadzą się egzaminowi sędziowskiemu, otrzymują przydział w swoim rodzaju wojska.

§ 10. Egzamin sędziowski odbywa się w Najwyższym Sądzie Wojskowym przed komisją egzaminacyjną, złożoną z przewodniczącego i czterech członków, których mianuje Minister Spraw Wojskowych z pośród generałów, awansowanych z oficerów korpusu sądowego, oraz oficerów sztabowych korpusu sądowego z Ministerstwa Spraw Wojskowych lub z instytucyj służby sprawiedliwości w Warszawie.

Protokół egzaminu prowadzi asystent Najwyższego Sądu Wojskowego, wyznaczony przez Prezydenta tego sądu.

§ 11. Egzamin sędziowski składa się z egzaminu pisemnego i ustnego.

§ 12. Przedmiotem egzaminu jest ustawodawstwo karne wojskowe i powszechne, ogół przepisów z zakresu prawa prywatnego i publicznego, których znajomość niezbędna jest dla oficera korpusu oficerów sądowych,

celem należytego pełnienia obowiązków służbowych doradców i referentów prawnych, wreszcie rozporządzenia, instrukcje i regulaminy o znaczeniu ogólno wojskowem oraz z zakresu służby sprawiedliwości w wojsku.

Szczegółowy wykaz przedmiotów egzaminu oraz sposób przeprowadzania egzaminów ustala rozkaz Ministra Spraw Wojskowych.

§ 13. Egzamin sędziowski może być w razie niedostatecznego wyniku raz jeden powtórzony po upływie trzech miesięcy.

W razie powtórnego niedostatecznego wyniku egzaminu sędziowskiego otrzymuje oficer przydział w swoim rodzaju wojska.

§ 14. Oficer zawodowy przy przeniesieniu do korpusu oficerów sądowych zatrzymuje datę starszeństwa posiadanego stopnia oraz otrzymuje w korpusie sądowym lokatę proporcjonalną do lokaty, jaką posiadał w swym dotychczasowym korpusie osobowym.

§ 15. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 15 z dn. 6 marca 1930 r.

§ 16. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Odnośny rozkaz wykonawczy ogłoszono w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 3 kwietnia 1930 r. poz. 115.

31.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 12 kwietnia 1930.

o przenoszeniu oficerów rezerwowych z innych korpusów osobowych na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 284).

Na podstawie art. 123 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Warunkiem przejścia oficerów rezerwowych innych korpusów osobowych na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych (art. 98) jest:

a) posiadanie stopnia oficera rezerwy w jednym z rodzajów służby wojskowej, wyszczególnionych w punktach od 1 do 8 art. 5 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256), lub w marynarce wojennej,

b) odbycie przez jeden rok służby oficerskiej w jednym z rodzajów służby wojskowej, wyszczególnionych w punktach od 1 do 8 art. 5 powyższej ustawy lub w marynarce wojennej,

c) ukończenie uniwersyteckich studjów prawniczych z przepisanemi w Polsce egzaminami,

d) odbycie z pomyślnym wynikiem wojskowej aplikacji sądowej,

e) złożenie wojskowego egzaminu sędziowskiego,

f) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

W wyjątkowych na uwzględnienie zasługujących wypadkach Minister Spraw Wojskowych może oficera rezerwy — kandydata na oficera zawodowego korpusu oficerów sądowych, zwolnić w całości lub części od odbycia jednorocznej służby oficerskiej wyżej pod b) wyszczególnionej.

§ 2. Celem odbycia jednorocznej służby oficerskiej, oraz wojskowej aplikacji sądowej w § 1 pkt. b) i d) niniejszego rozporządzenia wyszczególnionej — zostaje oficer rezerwy — kandydat na oficera zawodowego korpusu oficerów sądowych, powołany na własną prośbę do służby czynnej, zachowując swój charakter oficera rezerwy aż do czasu przeniesienia go do korpusu oficerów sądowych i przemianowania na oficera zawodowego w tym korpusie.

§ 3. Na czas jednorocznej służby oficerskiej w § 1 pkt. b) niniejszego rozporządzenia wymienionej, zostają oficerowie rezerwy — kandydaci na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych, przydzieleni do jednej z formacyj tego rodzaju broni, w której uzyskali stopień oficera rezerwy.

§ 4. Na czas wojskowej aplikacji sądowej zostają oficerowie rezerwy— kandydaci na oficerów zawodowych korpusu oficerów sądowych, przydzieleni do jednego z wojskowych sądów okręgowych.

§ 5. Odnośnie do wojskowej aplikacji sądowej i wojskowego egzaminu sędziowskiego, mają odpowiednie zastosowanie, postanowienia § 2, 3, 5 — 12 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 lutego 1930 r. o przenoszeniu oficerów zawodowych z innych korpusów osobowych do korpusu oficerów sądowych (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 108).

Rozporządzenie to umieszczono w niniejszym dziale l. p. 30.

§ 6. Wojskowy egzamin sędziowski może być w razie niedostatecznego wyniku powtórzony po upływie trzech miesięcy.

W razie powtórnego niedostatecznego wyniku egzaminu sędziowskiego, zostaje oficer rezerwy — kandydat na oficera zawodowego korpusu oficerów sądowych zwolniony ze służby czynnej.

§ 7. W razie złożenia egzaminu z pomyślnym wynikiem, zostaje oficer rezerwy — kandydat na oficera zawodowego korpusu sądowego, przeniesiony do korpusu oficerów sądowych i przemianowany na oficera zawodowego, przyczem jako datę starszeństwa otrzymuje pierwszy dzień miesiąca, następującego po zgłoszeniu się do służby czynnej.

Kolejną liczbę w tem samem starszeństwie oficerów, przemianowanych równocześnie na zawodowych oficerów korpusu oficerów sądowych, ustala Minister Spraw Wojskowych.

§ 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 34 z dnia 7 maja 1930 r.

DZIAŁ IX.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ.

DZIAŁ IX.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA OFICERÓW POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 626) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 7 z 1928 r.).
2. Ustawa z dnia 6 lipca 1923 r. o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 200).
3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej lub do poszczególnych jej korpusów (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709).
4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzenia wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.).
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 czerwca 1927 r. w sprawie przenoszenia oficerów zawodowych do korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 533).
6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. ustalające warunki przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych Polskiej Marynarki Wojennej, tudzież ustalające starszeństwo przy przemianowaniu (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 563).
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 19 czerwca 1928 r. w sprawie przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 633).
8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 262).
9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 263).
10. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dn. 16 grudnia 1929 r. o ustaleniu cenzusu, na którego podstawie oficerowie polskiej marynarki wojennej mogą uzyskać odpowiednie dyplomy oficerów polskiej marynarki handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 17 z 1930 r. poz. 131).
11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. Awanse, oraz sposób obliczenia cenzusu pływania i sprawowania dowództwa w korpusie osobowym, względnie w okresie przejściowym we wszystkich korpusach osobowych polskiej marynarki wojennej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 poz. 101).

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 626) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 7 z 1928 r.).

2. Ustawa z dnia 6 lipca 1923 r. o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:
rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 200).

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej lub do poszczególnych jej korpusów (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709).

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzenia wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.).

5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 25 czerwca 1927 r. w sprawie przenoszenia oficerów zawodowych do korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 533).

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. ustalające warunki przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych Polskiej Marynarki Wojennej, tudzież ustalające starszeństwo przy przemianowaniu (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 563).

7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 19 czerwca 1928 r. w sprawie przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 633).

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 262).

9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 263).

10. Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 10 grudnia 1929 r. o ustaleniu cennika, na którego podstawie oficerowie polskiej marynarki wojennej mogą uzyskać odpowiednie dyplomy oficerów polskiej marynarki handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 17 z 1930 r. poz. 131).

11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. Awans, oraz sposób obliczenia cezurun pływania i sprawowania dowództwa w korpusie oficerskim, względnie w okresie przejściowym we wszystkich korpusach osobowych polskiej marynarki wojennej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 poz. 101).

1.

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1924 r.

o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 626).

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Oficerowie Polskiej Marynarki Wojennej tworzą jeden korpus osobowy. Admirałowie Polskiej Marynarki Wojennej wchodzą w skład korpusu generałów wojska lądowego.

Art. 2. W Polskiej Marynarce Wojennej ustanawia się następujące stopnie oficerskie:

a) oficerowie młodsi: 1) podporucznik, 2) porucznik, 3) kapitan;

b) oficerowie sztabowi: 4) komandor-podporucznik, 5) komandor-porucznik, 6) komandor;

c) w korpusie generałów: 7) kontr-admirał, 8) wice-admirał.

TYTUŁ II.

Warunki mianowania i awansów oficerów zawodowych.

Art. 3. Podporucznikiem w korpusie oficerów Polskiej Marynarki Wojennej mianowany zostaje ten, kto odpowiada warunkom, wyszczególnionym pod A) lub B) niniejszego artykułu.

A.

1) Ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości lub handlową szkołę morską, dającą uprawnienia szkoły średniej;

2) ukończył szkołę podchorążych, odbył conajmniej 3-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosmana-podchorążego Polskiej Marynarki Wojennej;

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły Marynarki Wojennej o kursie conajmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej;

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Dla bosmanów-podchorążych Marynarki Wojennej, którzy ukończyli szkołę akademicką o charakterze fizyko-matematycznym lub technicznym, ustala się czas trwania kursu w oficerskiej szkole Marynarki Wojennej conajmniej na 2 lata pod warunkiem złożenia egzaminu, którego program ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, przyczem wymagania, ustalone w punktach 2, 3 i 4 niniejszego artykułu, mają zastosowanie.

B.

1) Odbył conajmniej 3 lata służby w Polskiej Marynarce Wojennej, w tym czasie 12-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i otrzymał stopień bosmanmata;

2) zdał egzamin do oficerskiej szkoły Marynarki Wojennej i uzyskał stopień bosmana-podchorążego Marynarki Wojennej;

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły Marynarki Wojennej o kursie conajmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej.

Co do korpusów kadetów zob. art. 120 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. umieszczonej w dziale X l. p. 1, oraz uwagi do tegoż artykułu.

Co do Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej zob. art. 89 i nast. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, umieszczonego w dziale XI l. p. 1, oraz §§ 174 i nast. rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 12 września 1929 r. w sprawie wykonania powyższego rozporządzenia (dział XI l. p. 2).

Art. 4. Awanse oficerów Marynarki Wojennej następują w zależności od stopnia po przesłużeniu w każdym poszczególnym stopniu conajmniej ilości lat, określonej w artykułach od 5 do 12 włącznie niniejszej ustawy, na podstawie odpowiednich kwalifikacji oraz zadośćuczynienia warunkom, wymienionym w artykułach od 13 do 16 włącznie niniejszej ustawy, i w miarę wolnych wakansów, przewidzianych etatami Marynarki Wojennej:

a) według starszeństwa;

b) z wyboru, dokonanego przez Ministra Spraw Wojskowych, na podstawie wniosków, przedstawionych w drodze służbowej co do każdego kandydata przez jego przełożonych.

Zob. rozp Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

Art. 5. Awanse na poruczników następują automatycznie według starszeństwa po przesłużeniu 2 lat w stopniu podporucznika.

Art. 6. Awanse na kapitanów następują po przesłużeniu w stopniu porucznika conajmniej 4 lat, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:

cztery piąte według starszeństwa,
jedna piąta z wyboru;

w czasie wojny:

połowa według starszeństwa,
połowa z wyboru.

Art. 7. Dla podporuczników i poruczników, którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom, okres służby w stopniach podporuczników i poruczników, wymagany dla awansu, skraca się:
dla podporuczników do jednego roku,
dla poruczników conajmniej do dwuch lat.

Art. 8. Awanse na komandorów-podporuczników następują po przesłużeniu w stopniu kapitana conajmniej lat czterech, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:

trzy piąte z wyboru,
dwie piąte według starszeństwa;

w czasie wojny:

cztery piąte z wyboru,
jedna piąta według starszeństwa.

Art. 9. Awanse na komandora-porucznika następują po przesłużeniu w stopniu komandora-podporucznika conajmniej lat trzech, przyczem na wakujące stopnie winno być awansowanych:

w czasie pokoju:

cztery piąte z wyboru,
jedna piąta według starszeństwa;

w czasie wojny:

wszyscy z wyboru.

Art. 10. Awanse na komandorów następują zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny, z wyboru po przesłużeniu w stopniu komandora-porucznika conajmniej lat 4.

Art. 11. Awanse na stopnie admiralskie w Marynarce Wojennej następują zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, z wyboru, po przesłużeniu w poprzednim stopniu conajmniej trzech lat.

Art. 12. Podczas wojny do czasu służby, wymaganego w myśl artykułów od 5 do 9 włącznie niniejszej ustawy dla awansu na porucznika, kapitana, komandora-podporucznika i komandora-porucznika — czas służby, przebyty na terenie działań wojennych lub na jednostkach pływających w kampanji czynnej, liczy się podwójnie.

Postanowienie niniejszego artykułu ma zastosowanie przy awansie na stopień komandora, kontr-admirała, wice-admirała w czasie pełnienia przez tych oficerów podczas wojny służby na jednostkach pływających w kampanji czynnej.

Art. 13. Od oficerów Marynarki Wojennej oprócz zadośćuczynienia warunkom, wymienionym w art. 4 — 9 włącznie, wymagane jest ponadto:

a) dla awansowania na porucznika: odbycie conajmniej 8-miesięcznego pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej;

b) dla awansu na kapitana: odbycie w stopniu porucznika conajmniej 12 miesięcznego pływania na jednostkach morskich i na flotyllach rzecznych w kampanji czynnej;

c) dla awansu na komandora-podporucznika:

1) sprawowanie w stopniu kapitana na jednostkach pływających w kampanji czynnej conajmniej 4-miesięcznego morskiego dowództwa, oraz conajmniej 8-miesięcznego dowództwa jednostką rzeczną lub pełnienie funkcji

zastępcy dowódcy czy oddziałowego (dywizjonowego) oficera specjalisty przez takiż okres czasu;

2) złożenie egzaminu, którego program ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych;

d) dla awansu na komandora-porucznika i komandora — sprawowanie dowództw nad pływającemi jednostkami i oddziałami Marynarki Wojennej.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 z 1926 r. poz. 15) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4, oraz rozp. Ministra Spraw Wojskowych o cenzusie pływania i sprawowaniu dowództwa, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 14. Sposób obliczania cenzusu pływania i sprawowania dowództwa, przewidzianych w niniejszej ustawie, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Rozporządzenie to umieszczono w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 15. Od oficerów Marynarki Wojennej, którzy w stopniach porucznika lub kapitana przeznaczeni zostali do specjalizowania się w poszczególnych gałęziach nauki i techniki morskiej, nie jest wymagane sprawowanie dowództwa dla awansu na komandora-podporucznika i wzwyż, wzamian zaś egzaminu, przewidzianego pod literą c) w punkcie 2) art. 13, zalicza się im wykonaną pracę naukową lub obronę odnośnego projektu. Dalszy awans oficerów, nie posiadających cenzusu dowodzenia, następuje wyłącznie na stanowiska administracyjno-techniczne.

Art. 16. Przebieg służby oficerów Marynarki Wojennej, jako specjalistów w poszczególnych rodzajach służby, oraz czas trwania uzupełniających studjów określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 17. Minister Spraw Wojskowych może zwalniać w drodze wyjątku oficerów inwalidów, pozostawionych w stanie czynnym, od zadośćuczynienia warunkom, przewidzianym w punktach a), b), c) i d) art. 13 niniejszej ustawy.

Art. 18. W czasie wojny warunki dla awansów, wyszczególnione w art. 13, 14 i 15, mogą być rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej częściowo lub w zupełności uchylone.

Art. 19. Oficerowie Marynarki Wojennej posiadają prawo do otrzymania odpowiednich dyplomów, ustalonych dla oficerów Marynarki Handlowej, bez składania egzaminów.

Zob. ustawę z dn. 6 lipca 1923 r. o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588) umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 2, a w szczególności przepisy art. 13, 17 i 18 tejże ustawy, oraz rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 10.

TYTUŁ III.

Przeniesienie oficera w stan nieczynny, w stan spoczynku i do rezerwy.

Art. 20. Oficer może być przeniesiony przez Ministra Spraw Wojskowych w stan nieczynny celem przejścia do instytucji państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój Ojczystej Floty Wojennej lub Handlowej.

Zob. uw. do art. 19.

Art. 21. Granice wieku, po których osiągnięciu oficerowie winni zostać przeniesieni w stan spoczynku, są następujące:
do stopnia komandora-podporucznika włącznie skończone 45 lat;
do stopnia komandora-porucznika włącznie skończone 50 lat;
do stopnia komandora włącznie skończone 56 lat;
do stopnia kontr.-admirała włącznie skończone 58 lat;
do stopnia wice-admirała włącznie skończone 60 lat.

Zob. art. 100 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 6 z roku 1924 poz. 46) umieszczonej w dziale XXI l. p. 1.

Art. 22. Oficerom do stopnia kontr-admirała włącznie, przeniesionym w stan spoczynku na skutek osiągnięcia granicy wieku, przewidzianej w art. 21 niniejszej ustawy, o ile przesłużyli w ostatnim posiadanym stopniu conajmniej dwa lata, zostaje nadany przez Prezydenta Rzeczypospolitej jeden stopień wyżej.

Do nadanego z powyższej przyczyny stopnia nie są przywiązane żadne uprawnienia z wyjątkiem prawa do tytułu.

Art. 23. Oficer może być przeniesiony do rezerwy przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych:

a) na własną prośbę;

b) na skutek dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się na oficera zawodowego i orzeczenia komisji, ustanawianej w tym celu corocznie przez Ministra Spraw Wojskowych przy kierownictwie Marynarki Wojennej; organizację i przepisy postępowania komisji ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej;

c) w wypadku stwierdzonej przez komisję superrewizyjną utraty zdolności fizycznej do pełnienia służby wojskowej.

W wypadkach, przewidzianych w punktach b) i c) niniejszego artykułu, oficer, o ile nabył prawo do uposażenia emerytalnego, zostaje przeniesiony w stan spoczynku.

Art. 24. Oficerom, przeniesionym w stan nieczynny z przyczyny, wymienionej w art. 20 niniejszej ustawy, o ile są zatrudnieni w instytucjach prywatnych, przysługują uprawnienia stanu czynnego przez przeciąg trzech lat.

Po tym terminie oficerów, nie przeniesionych do stanu czynnego, zalicza się do rezerwy.

TYTUŁ IV.

Oficerowie rezerwowi.

Art. 25. Korpus oficerów rezerwowych Polskiej Marynarki Wojennej składa się z oficerów rezerwy, którzy:

a) zawodowo służyli w Polskiej Marynarce Wojennej i zostali przeniesieni do rezerwy;

b) zostali mianowani podporucznikami Polskiej Marynarki Wojennej w rezerwie;

c) będąc przydzieleni w czasie wojny do Polskiej Marynarki Wojennej, w niej zaawansowali i na własną prośbę zostali zaliczeni do Marynarki Wojennej.

Art. 26. Warunki, wymagane dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Polskiej Marynarki Wojennej, jakoteż awansowanie w rezerwie oraz przejście do korpusu zawodowych oficerów Marynarki Wojennej ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. dotyczące rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 262), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 8, tudzież rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 kwietnia 1929 w sprawie ustalenia warunków wymaganych dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej, (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 263), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 9.

TYTUŁ V.

Postanowienia przejściowe.

Art. 27. W okresie przejściowym w Polskiej Marynarce Wojennej istnieją 3 korpusy osobowe:

1) korpus oficerów morskich;
2) korpus oficerów technicznych;
3) korpus oficerów rzeczno-brzegowych.

Art. 28. Oficerowie zawodowi istniejącego korpusu technicznego Polskiej Marynarki Wojennej, o ile nie czynią zadość warunkom cenzusu naukowego, ustalonym w p. 3 art. 3 niniejszej ustawy, pozostają w korpusie technicznym na stanowiskach, przewidzianych etatem dla oficerów powyższego korpusu, i na swej dotychczasowej liście starszeństwa, zachowując istniejące dystynkcje mundurowe. Przy awansach oficerów korpusu technicznego nie mają zastosowania postanowienia art. 13, 14 i 15 niniejszej ustawy.

Wymagany do awansu na poszczególne stopnie w korpusie oficerów technicznych Marynarki Wojennej cenzus pływania i kierownictwa warsztatami portowemi ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 29. Z dniem 1 stycznia r. 1930 przyjmowanie na oficerów zawodowych do korpusu technicznego Marynarki Wojennej zostaje zamknięte.

Art. 30. Oficerowie zawodowi istniejącego korpusu rzeczno-brzegowego Polskiej Marynarki Wojennej, o ile nie czynią zadość warunkom cenzusu naukowego, ustalonym w p. 3 art. 3 niniejszej ustawy, pozostają nadal w korpusie rzeczno-brzegowym na stanowiskach, przewidzianych dla oficerów powyższego korpusu, i na swej dotychczasowej liście starszeństwa, zachowując istniejące dystynkcje mundurowe.

Przyjęcie oficerów do tego korpusu zostaje zamknięte z dniem ogłoszenia niniejszej ustawy.

Do oficerów korpusu rzeczno-brzegowego stosują się przepisy o awansach, obowiązujących oficerów wojska lądowego.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r., umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4, oraz § 5 rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 31. Czas, przebyty na terenie działań wojennych, oblicza się oficerom w myśl art. 12 niniejszej ustawy z tem, że czas ten liczy się od dnia 1 czerwca 1919 r.

Art. 32. Punkt c) art. 13 nie ma zastosowania do kapitanów, którzy pomiędzy 1 listopada 1918 r., a dniem ratyfikacji ryskiego traktatu pokojowego w przeciągu conajmniej 6 miesięcy dowodzili na terenie działań wojennych conajmniej bataljonem lub równorzędnym oddziałem.

Art. 33. Oficerowie zawodowi Polskiej Marynarki Wojennej, którzy zostali zweryfikowani w stopniu, jaki posiadali w jednej z marynarek b. państw zaborczych, wyłącznie z przyczyny braku etatów, z dniem zaawansowania na pierwszy następny stopień uzyskują starszeństwo od dnia 1 czerwca 1919 r.

Art. 34. Do dn. 1 stycznia 1928 r. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo w wyjątkowych wypadkach na wniosek władzy przełożonej:

a) zezwalać przy awansach do komandora-podporucznika włącznie na niestosowanie wymagań, przewidzianych w p. c) art. 13;

b) na przedłużenie oficerom Polskiej Marynarki Wojennej w stopniu kapitana granicy wieku, ustalonej w art. 21, do 50 lat;

c) zezwalać na obsadzanie stanowisk etatowych w Polskiej Marynarce Wojennej do stopnia komandora włącznie przez oficerów w stopniach, nie odpowiadających przewidzianym etatom.

Art. 35. Niezweryfikowani oficerowie obcej Marynarki Wojennej, którzy są lub będą przyjęci wprost do rezerwy Polskiej Marynarki Wojennej, zatrzymują stopień, jaki posiadali w Marynarce Wojennej państw obcych, i zostają zaliczeni do jednego z korpusów Marynarki Wojennej według uznania Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. uw. do art. 118 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dnia 23 marca 1922 r. umieszczonej w dziale VIII. l. p. 1.

Art. 36. Art. 81 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) nie ma zastosowania zarówno do zweryfikowanych (art. 111 wymienionej ustawy), jak i niezweryfikowanych (art. 35 niniejszej ustawy) oficerów rezerwy Marynarki Wojennej, którzy zatrzymują stopnie, w jakich zostali przyjęci do rezerwy po zweryfikowaniu, względnie bez zweryfikowania.

Art. 37. Szeregowi, którzy otrzymali stopień oficerski za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, dokonany przed ogłoszeniem niniejszej ustawy, mogą pozostać w Polskiej Marynarce Wojennej jako oficerowie zawodowi i awansować w myśl art. 5 niniejszej ustawy do stopnia porucznika włącznie. Awans na wyższe stopnie uzależniony jest od wypełnienia warunków, przewidzianych w art. 3 niniejszej ustawy, i następuje w myśl przepisów o awansach.

Art. 38. Do oficerów Polskiej Marynarki Wojennej stosują się ponadto art. 108, art. 110 do 112 włącznie i art. 117 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256).

Art. 39. Oficerowie, zaliczeni w myśl art. 35 niniejszej ustawy oraz art. 111 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) do rezerwy Polskiej Marynarki Wojennej, mogą w przeciągu lat czterech od

dnia ogłoszenia niniejszej ustawy zostać przemianowani na oficerów zawodowych na warunkach, które ustali rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 39 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. w sprawie zmiany art. 39 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 7 z 1928 r.).

Przepisy normujące warunki przemianowania na oficerów zawodowych zawiera rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 563) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6.

Art. 40. Dla oficerów, którzy zostali przyjęci do oficerskiej szkoły Polskiej Marynarki Wojennej przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, czas trwania kursów w powyższej szkole ustala się na 2 lata, w tem cenzus pływania — na 6 miesięcy.

Art. 41. Od oficerów korpusu technicznego i rzeczno-brzegowego Polskiej Marynarki Wojennej w stopniach do kapitana włącznie, oraz od oficerów wojsk lądowych w stopniach do porucznika włącznie dla przejścia do korpusu morskiego oficerów Marynarki Wojennej wymagane jest złożenie teoretycznego i praktycznego egzaminu w zakresie programu szkoły oficerskiej Marynarki Wojennej (art. 3) i odbycia pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej w charakterze młodszego oficera w ciągu:

dla oficerów korpusu technicznego — 6 miesięcy,
dla oficerów korpusu rzeczno-brzegowego — 9 miesięcy,
dla oficerów korpusu wojsk lądowych — 12 miesięcy.

TYTUŁ VI.

Postanowienia końcowe.

Art. 42. Postanowienia ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) od art. 1 do 4 włącznie, art. 7 i 8, artykuły od 10 do 18 włącznie, artykuły od 21 do 28 włącznie, art. 30, art. 39, art. 42, artykuły od 47 do 71 włącznie, art. 73 i 74, art. 77, artykuły od 81 do 86 włącznie, art. 88, art. 90 i 91, art. 96 oraz artykuły od 100 do 103 włącznie mają zastosowanie i do oficerów Polskiej Marynarki Wojennej.

Przepisy normujące warunki przenoszenia oficerów zawodowych wojska lądowego do marynarki wojennej zawiera rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej lub do poszczególnych jej korpusów (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709), umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3.

Co do zasad, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu poprowadzenia wyboru oraz kwalifikowanie oficerów polskiej marynarki wojennej zob. odnośne rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.). umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

Przepisy normujące sposób obliczania cenzusu pływania i sprawowania dowództwa umieszczono w niniejszym dziale l. p. 11.

Art. 43. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 44. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i z tą chwilą tracą moc obowiązującą ustawy, dekrety i przepisy z nią sprzeczne.

Ustawę niniejszą ogłoszono w Dz. U. R. P. 64 z dn. 25 lipca 1924 r.

2.

USTAWA

z dnia 6 lipca 1923 r.

o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej.

(Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588).

Art. 1. Stanowiska oficerskie na statkach marynarki handlowej mogą zajmować tylko obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 21 lat życia i posiadają dyplomy polskie, uzyskane w myśl postanowień niniejszej ustawy.

Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są tylko za każdorazowem zezwoleniem Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 2. Celem określenia cenzusu praktyki oficerów marynarki handlowej wprowadza się podział żeglugi na żeglugę przybrzeżną, małą i wielką.

Za żeglugę przybrzeżną uważa się żeglugę morską w odległości nie dalej niż 50 mil morskich od morskiej linji granicznej Rzeczypospolitej oraz żeglugę w wodach portowych.

Za żeglugę małą uważa się żeglugę na morzu Bałtyckiem oraz Północnem w granicach od 60° szerokości geograficznej do liinji Dover-Calais.

Za żeglugę wielką uważa się żeglugę, przekraczającą granice żeglugi małej.

Przepisy art. 2 — 5, 7 — 9, 13 — 14, 17 i 18 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 200).

Art. 3. Ustanawia się następujące stopnie oficerów nawigacyjnych marynarki handlowej:

a) kapitan wielkiej żeglugi,
b) kapitan małej żeglugi,
c) porucznik wielkiej żeglugi,
d) porucznik małej żeglugi,
e) szyper I klasy,
f) szyper II klasy,

Zob. uw. do art. 2.

Art. 4. Kapitan wielkiej żeglugi ma prawo dowodzić wszelkiemi handlowemi statkami w każdej żegludze.

Kapitan małej żeglugi ma prawo dowodzić wszelkiemi handlowemi statkami w żegludze małej, lub być pomocnikiem kapitana na wszelkich statkach w każdej żegludze; nie może jednak być starszym pomocnikiem kapitana w żegludze wielkiej.

Porucznik wielkiej żeglugi ma prawo dowodzić statkami handlowemi do 1000 brutto rejestrowych tonn w żegludze małej, z wyjątkiem statków osobowych, lub być pomocnikiem kapitana na wszelkich handlowych statkach w każdej żegludze; nie może jednak być starszym pomocnikiem kapitana w żegludze wielkiej.

Porucznik małej żeglugi ma prawo być młodszym pomocnikiem kapitana na wszelkich handlowych statkach w każdej żegludze.

Szyper I klasy ma prawo dowodzić wszelkiemi statkami handlowemi w żegludze przybrzeżnej oraz statkami rybackiemi i holownikami w żegludze małej i być młodszym pomocnikiem kapitana na handlowych statkach nieosobowych w każdej żegludze.

Szyper II klasy ma prawo dowodzić statkami handlowemi do 200 brutto rejestrowych tonn w żegludze przybrzeżnej z wyjątkiem statków osobowych, dowodzić lichterami morskiemi w każdej żegludze i może być pomocnikiem szypra I klasy na statkach rybackich i holownikach.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 5. Ustanawia się następujące stopnie oficerów mechaników marynarki handlowej:

a) mechanik I klasy
b) mechanik II klasy
c) mechanik III klasy
d) maszynista okrętowy I klasy
e) maszynista okrętowy II klasy.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 6. Celem określenia cenzusu oficerów-mechaników, statki parowe lub silnikowe podług siły maszyny dzieli się na trzy kategorje:

Do I kategorji należą statki z maszynami parowemi od największych do 1000 i H. P. (indykowanych koni parowych), z silnikami spalinowemi ponad 500 e. H. P. (effektywnych koni).

Do II kategorji należą statki z maszynami parowemi niżej 1000 i H. P. (indykowanych koni parowych) do 200 i H. P. (indykowanych koni parowych) z silnikami spalinowemi od 100 e. H. P. (effektywnych koni) do 500 e. H. P. (effektywnych koni).

Do III kategorji należą statki z maszynami parowemi poniżej 200 i H. P. (indykowanych koni parowych), a z silnikami spalinowemi poniżej 100 e. H. P. (effektywnych koni).

Art. 7. Mechanik I klasy ma prawo kierować maszynami statków handlowych wszystkich kategorji.

Mechanik II klasy ma prawo:

1) kierować maszynami statków II i III kategorji, z wyjątkiem statków osobowych II kategorji w żegludze wielkiej i małej;

2) być młodszym mechanikiem na wszystkich statkach handlowych i osobowych I kategorji.

Mechanik III klasy ma prawo:

1) kierować maszynami statków handlowych III kategorji, z wyjątkiem statków osobowych;

2) być drugim mechanikiem na statkach handlowych II kategorji, z wyjątkiem statków osobowych;

3) być trzecim mechanikiem na wszelkich statkach handlowych.

Maszynista okrętowy I klasy ma prawo:

a) kierować maszynami statków rybackich i holowników do 700 IHP. i silnikami spalinowemi do 375 EHP. oraz maszynami wszelkich statków handlowych 3 kategorji,

b) być trzecim mechanikiem na wszelkich statkach handlowych.

Maszynista okrętowy II klasy ma prawo:
a) kierować maszynami statków rybackich i holowników do 200 IHP. i silnikami spalinowemi do 100 EHP.,
b) być pomocnikiem maszynisty okrętowego I klasy.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 8. Dla otrzymania dyplomu szypra II klasy należy:
a) złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministra Przemysłu i Handlu programu,
b) posiadać 48-miesięczny cenzus praktyki w charakterze marynarza pokładowego na statkach morskich.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 8 a. Dla otrzymania dyplomu szypra I klasy należy:
a) złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministra Przemysłu i Handlu programu,
b) posiadać 72-miesięczny cenzus praktyki odbytej w charakterze marynarza lub szypra II klasy.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 9. Dla otrzymania dyplomu porucznika żeglugi małej należy:
a) ukończyć wydział nawigacyjny polskiej szkoły marynarki handlowej, lub po uzyskaniu świadectwa maturalnego szkoły średniej złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministra Przemysłu i Handlu programu;
b) posiadać 24-miesięczny cenzus praktyki w charakterze marynarza pokładowego na statkach morskich, a w tem conajmniej 6 miesięcy na statkach żaglowych.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 10. Dla otrzymania dyplomu porucznika żeglugi wielkiej należy:
a) posiadać dyplom porucznika żeglugi małej,
b) posiadać 24-miesięczny cenzus praktyki, odbytej po otrzymaniu dyplomu porucznika żeglugi małej, a w tem 12 miesięcy w charakterze pomocnika kapitana w żegludze wielkiej lub małej.

Art. 11. Dla otrzymania dyplomu kapitana żeglugi małej należy:
a) posiadać dyplom porucznika żeglugi wielkiej,
b) posiadać 12-miesięczny cenzus praktyki, odbytej po otrzymaniu dyplomu kapitana żeglugi małej wg charakterze pomocnika kapitana w żew żegludze małej lub wielkiej.

Art. 12. Dla otrzymania dyplomu kapitana żeglugi wielkiej należy:
a) posiadać dyplom kapitana żeglugi małej,
b) posiadać 12-miesięczny cenzus praktyki, odbytej po otrzymaniu dyplomu kapitana żeglugi małej w charakterze pomocnika kopitana w żegludze wielkiej.

Art. 13. Odpowiednie dyplomy oficerów nawigacyjnych marynarki handlowej mogą otrzymać bez składania egzaminów:
a) oficerowie korpusu morskiego polskiej marynarki wojennej na podstawie cenzusu, który ustali rozporządzenie Ministrów Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu,

b) osoby, które uzyskały w innych państwach odpowiednie dyplomy, uznane przez Ministra Przemysłu i Handlu za równoznaczne z dyplomami polskiemi.

Zob. uw. do art. 2.
Rozp. wykonawcze do art. 13 pkt. a) umieszczono w niniejszym dziale l. p. 10.

Art. 13-a. Dla otrzymania dyplomu maszynisty okrętowego II klasy należy:

a) złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministra Przemysłu i Handlu programu,

b) posiadać 60-miesięczny cenzus praktyki maszynowej, w tem co najmniej 24 miesiące w charakterze obsługującego maszyny na statkach morskich.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 13-b. Dla otrzymania dyplomu maszynisty okrętowego I klasy należy:

a) złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministra Przemysłu i Handlu programu,

b) posiadać 72-miesięczny cenzus praktyki maszynowej, z czego co najmniej 24 miesiące w charakterze obsługującego maszyny lub motory na statkach morskich, w tem 12 miesięcy w charakterze pomocnika maszynisty.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 14. Dla otrzymania dyplomu mechanika III klasy należy:

a) ukończyć wydział mechaniczny polskiej szkoły marynarki handlowej, lub po uzyskaniu świadectwa maturalnego szkoły średniej złożyć egzamin teoretyczny i praktyczny podług ustalonego przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu programu;

b) posiadać 30-miesięczną praktykę, a w tem conajmniej 12 miesięcy w warsztatach budowy lub naprawy maszyn i conajmniej 12 miesięcy praktyki na statkach morskich w składzie załogi maszynowej, przyczem 2 miesiące żeglugi rzecznej zalicza się jako 1 miesiąc żeglugi morskiej.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 15. Dla otrzymania dyplomu mechanika II klasy należy:

a) posiadać dyplom mechanika III klasy;

b) posiadać 24-miesięczny cenzus praktyki, odbytej po otrzymaniu dyplomu mechanika III klasy w żegludze morskiej przy obsłudze maszyn, a w tem conajmniej 12 miesięcy w charakterze odpowiedzialnego odwachowego mechanika na statkach I lub II kategorji.

Art. 16. Dla otrzymania dyplomu mechanika I klasy należy:

a) posiadać dyplom mechanika II klasy;

b) posiadać 24-miesięczny cenzus praktyki, odbytej po otrzymaniu dyplomu mechanika II klasy w żegludze morskiej przy obsłudze maszyn w charakterze odpowiedzialnego odwachowego mechanika, a w tem conajmniej 12 miesięcy na statkach I kategorji.

Art. 17. Odpowiednie dyplomy mechaników okrętowych bez składania egzaminów mogą otrzymać:

a) oficerowie korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej na podstawie cenzusu, który ustali rozporządzenie Ministrów Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu,

b) osoby, które uzyskały w innych państwach odpowiednie dyplomy, uznane przez Ministra Przemysłu i Handlu za równoznaczne z dyplomami polskiemi.

Do otrzymania dyplomu maszynisty I klasy są uprawnieni podoficerowie zawodowi marynarki wojennej specjalności maszynowej, o ile posiadają zaświadczenie właściwych władz wojskowych:

a) że odbyli co najmniej 60 miesięcy pływania w kampanji czynnej, a w tem co najmniej 18 miesięcy pełnili obowiązki samodzielnych kierowników maszyn okrętowych o sile co najmniej 1000 IHP.,

b) że są wykwalifikowani pod każdym względem do samodzielnego kierowania maszynami.

Do otrzymania dyplomu maszynisty II klasy są uprawnieni podoficerowie zawodowi marynarki wojennej specjalności maszynowej, o ile posiadają zaświadczenie właściwych władz wojskowych:

a) że odbyli co najmniej 40 miesięcy pływania w kampanji czynnej, a w tem co najmniej 10 miesięcy pełnili obowiązki samodzielnych kierowników maszyn okrętowych o sile co najmniej 1000 IHP.,

b) że są wykwalifikowani pod każdym względem do samodzielnego kierowania maszynami.

Do otrzymania dyplomu szypra II klasy są uprawnieni podoficerowie zawodowi marynarki wojennej specjalności podkładowej, o ile posiadają zaświadczenie właściwych władz wojskowych:

a) że odbyli co najmniej 60 miesięcy pływania w kampanji czynnej, a w tem co najmniej 18 miesięcy dowodzenia statkami pomocniczemi, lub 36 miesięcy pełnili obowiązki bosmana okrętowego.

b) że są wykwalifikowani pod każdym względem do dowodzenia statkami pomocniczemi.

Zob. uw. do art. 2.
Rozp. wykonawcze do art. 17 ust. 1 pkt. a) umieszczono w niniejszym dziale l. p. 10.

Art. 18. Dyplomy oficerów nawigacyjnych i oficerów-mechaników marynarki handlowej wydaje Ministerstwo Przemysłu i Handlu na mocy orzeczenia komisji kwalifikacyjnej, powołanej przez Ministra Przemysłu i Handlu.

W skład tej komisji wchodzą: dwóch członków, mianowanych przez Ministra Przemysłu i Handlu, jeden przedstawiciel marynarki wojennej, delegowany przez Ministra Spraw Wojskowych, a oprócz tego przy sprawdzaniu cenzusu oficerów nawigacyjnych jeden lub dwóch kapitanów wielkiej żeglugi, a przy sprawdzaniu cenzusu oficerów mechaników i maszynistów okrętowych — jeden lub dwóch mechaników I klasy, względnie inżynierów morskich, powołanych przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Zob. uw. do art. 2.

Art. 19. Przy obliczaniu cenzusu praktyki dla otrzymania dyplomów kapitana wielkiej żeglugi, kapitana małej żeglugi, porucznika wielkiej żeglugi i porucznika małej żeglugi może być uwzględnione tylko 12 miesięcy praktyki w żegludze przybrzeżnej.

Art. 20. Osobom, które przed 1 listopada 1918 roku uzyskały dyplomy oficerów nawigacyjnych, względnie oficerów-mechaników b. państw zaborczych, przysługuje prawo otrzymania odpowiednich dyplomów polskich.

Art. 21. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Art. 22. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ustawę niniejszą ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 75 z dnia 31 lipca 1923 r.

3.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 19 września 1925 r.

o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej lub do poszczególnych jej korpusów.

(Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 709).

Na zasadzie art. 8 i 30 ustawy z dnia 20 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 256) i art. 42 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626), zarządzam co następuje:

§ 1. Oficerowie zawodowi poszczególnych korpusów osobowych wojska lądowego do stopnia porucznika włącznie, mogą być przenoszeni do korpusu oficerów Polskiej Marynarki Wojennej, jeżeli odpowiedzą następującym warunkom:

a) jeżeli złożyli teoretyczny i praktyczny egzamin w zakresie programu Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej (art. 3 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej) i odbyli pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej w charakterze młodszego oficera w ciągu 12 miesięcy,

b) nie przekroczyli 26 roku życia,

c) posiadają kwalifikacje służbowe bez zarzutu.

§ 2. Przy przenoszeniu do korpusu Polskiej Marynarki Wojennej, oficerowie wojska lądowego zatrzymują stopień i datę starszeństwa, które posiadali w swoim korpusie osobowym i otrzymują lokatę po ostatnim oficerze korpusu marynarki danego stopnia i daty starszeństwa.

W razie równoczesnego przeniesienia do korpusu oficerów Marynarki kilku oficerów tego samego stopnia i daty starszeństwa o wzajemnej kolejności ich lokat decyduje:

1) gdy pochodzą z tego samego korpusu osobowego — porządek lokat, jakie posiadali w swoim korpusie;

2) gdy pochodzą z różnych korpusów — porządek lokat, ustalony na podstawie proporcjonalnego zazębienia w korpusach osobowych, z których pochodzą;

3) w wypadkach wątpliwych, np. gdy przy zazębieniu oficerów z różnych korpusów mieliby oni otrzymać tę samą lokatę, rozstrzyga o wzajemnej kolejności ich lokat w korpusie oficerów Marynarki Wojennej — Szef Marynarki Wojennej, na podstawie czasu nabycia przez nich warunków, wymaganych przy przenoszeniu do korpusu oficerów Marynarki.

§ 3. Do czasu istnienia 3 korpusów osobowych w Polskiej Marynarce Wojennej mogą być przenoszeni:

1) do korpusu oficerów morskich:

a) zawodowi oficerowie wojska lądowego i zawodowi oficerowie innych korpusów Polskiej Marynarki Wojennej, którzy zadosyćuczynili wymaganiom wymienionym w art. 40 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej,

b) zawodowi oficerowie wojska lądowego do stopnia porucznika włącznie w wieku nieprzekraczającym 26 lat oraz zawodowi oficerowie z korpusu oficerów technicznych i z korpusu oficerów rzeczno-brzegowych marynarki wojennej do stopnia kapitana włącznie, gdy zadosyćuczynią wymaganiom, wymienionym w art. 41 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej,

2) do korpusu oficerów technicznych — do dnia 1 stycznia 1930 r. — zawodowi oficerowie wojska lądowego i zawodowi oficerowie innych korpusów Polskiej Marynarki Wojennej, na podstawie warunków, które określi osobne rozporządzenie, zaś do korpusu rzeczno-brzegowego oficerowie innych korpusów osobowych przenoszeni być nie mogą.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 25 czerwca 1927 r. w sprawie przenoszenia oficerów zawodowych do korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 533) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5.

§ 4. Przy przenoszeniu do korpusu oficerów morskich, względnie do korpusu oficerów technicznych, oficerowie zatrzymują stopień i datę starszeństwa, które posiadali w swoim korpusie osobowym i otrzymują lokatę po ostatnim oficerze morskim, względnie technicznym, posiadającym dany stopień i datę starszeństwa.

W razie równoczesnego przeniesienia oficera wojska lądowego oraz oficerów technicznych i oficerów rzeczno-brzegowych marynarki wojennej do korpusu oficerów morskich, a pierwszej i trzeciej kategorji — do korpusu oficerów technicznych, należy tych oficerów umieścić na liście korpusu oficerów morskich, względnie oficerów technicznych, na warunkach co do lokaty jak w § 2 rozporządzenia niniejszego.

§ 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. niniejsze ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 101 z dn. 8 października 1925 r

4.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 31 grudnia 1925 r.

o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzenia wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.).

Na zasadzie art. 42 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) oraz na zasadzie art. 30 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.

o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) zarządzam co następuje:

§ 1. Minister Spraw Wojskowych ustala w każdym stopniu, a w okresie przejściowym (art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.) i w każdym korpusie osobowym polskiej marynarki wojennej listę oficerów, mających awansować według starszeństwa.

§ 2. Podstawą do awansu według starszeństwa jest kolejność umieszczenia na ustalonej w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o ustalaniu starszeństwa i nadaniu stopni oficerskich w wojsku polskiem (Dz. P. P. P. Nr. 65, poz. 399) liście starszeństwa oficerów zawodowych, która to lista ma być w dalszym ciągu prowadzona wedle zasad, wymienionych w niniejszem rozporządzeniu.

§ 3. Przed każdym terminem awansowym ogłasza Minister Spraw Wojskowych w rozporządzeniu, nakazującem przeprowadzenie awansów:

1) ilość wakansów w korpusie osobowym, a w okresie przejściowym (art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.) we wszystkich korpusach osobowych polskiej marynarki wojennej, i w każdym stopniu, na które zostaną awansowani oficerowie, oraz granice, do których wybór będzie przeprowadzony;

2) datę, do której kandydatom do awansu należy obliczać czas ich służby w poprzednim stopniu;

3) datę awansowania jednakową dla wszystkich stopni.

§ 4. Po awansowaniu na wyższy stopień otrzymują oficerowie polskiej marynarki wojennej starszeństwo kolejne po oficerze ostatnim w starszeństwie w danym stopniu, a w okresie przejściowym (art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.), i w każdym korpusie osobowym, przyczem naprzód umieszcza się oficerów, awansowanych według starszeństwa, następnie zaś oficerów, awansowanych z wyboru.

Kolejność starszeństwa awansowanych oficerów opiera się na porządku, w jakim są oni wymienieni w listach, ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych (§§ 1 i 11 niniejszego rozporządzenia).

§ 5. Jako datę starszeństwa oficerów we wszystkich stopniach, z wyjątkiem poruczników, ustala się dzień, z którym nastąpiło ich awansowanie.

Jako datę starszeństwa poruczników ustala się dzień, w którym upłynęło 2 lata od daty mianowania ich podporucznikami, względnie datę wcześniejszą lub późniejszą, a to zależnie od obliczenia czasu służby w stopniu podporucznika.

O ile po uwzględnieniu awansu oficerów, o których mowa w art. 33 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej, pozostaną wolne etaty, Minister Spraw Wojskowych może przedstawić wnioski na awans z datą 1 sierpnia 1924 r. tych oficerów, którzy w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. posiadali wszystkie warunki do awansu.

§ 6. Oficerowie, którzy, mając inne warunki do awansu, nie mogli w swoim czasie awansować według starszeństwa z powodu przeniesienia ich w stan nieczynny, a czas przebywania w stanie nieczynnym zostanie im następnie wliczony do czasu służby wojskowej, albo z przyczyn, wy-

mienionych w pierwszym ustępie art. 47 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (na zasadzie art. 42 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej) a następnie zajdą okoliczności, przewidziane w ustępie 2-im tego artykułu, albo z powodu otrzymania ujemnej rocznej kwalifikacji za rok ubiegły, która następnie zostanie skreślona, otrzymują przy awansie według starszeństwa datę starszeństwa i jego kolejność, któreby byli otrzymali, gdyby byli awansowali w swoim czasie.

§ 7. Oprócz wniosków, postawionych w granicach wolnych wakansów ustalonych na podstawie § 3 niniejszego rozporządzenia, należy podawać do awansu tych oficerów, posiadających pozatem wszystkie wymagane ustawą warunki formalne do awansu, którzy:

a) byli co najmniej 3 razy ranni w wojsku polskiem lub w formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzeczpospolitą i którym, w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. art. 4 (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 555) przyznano prawo do naszywki z 3 -ma gwiazdkami;

b) po 1-szym czerwca 1919 r. ukończyli wyższy zakład naukowy i którym wskutek tego na zasadzie art. 117 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich i na zasadzie art. 38 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych prawach i obowiązkach oficerów polskiej marynarki wojennej, wymagany okres czasu w poszczególnych stopniach skraca się o rok;

c) podpadają pod postanowienia art. 33 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej.

Powołane w pkt. a) rozp. Rady Obrony Państwa umieszczono w dziale XIV l. p. 4.

§ 8. Wnioski na awans z wyboru, przedkładane Ministrowi Spraw Wojskowych, wychodzą:

a) od przełożonych, posiadających uprawnienia co najmniej dowódców pułku, — na stopnie kapitana marynarki i komandora-podporucznika;

b) od przełożonych, posiadających uprawnienia co najmniej dowódców dywizyj, — na stopnie komandora-porucznika i komandora.

Wnioski na awans z wyboru co do oficerów, którzy pełnią służbę, podlegającą przytem specjalnej fachowej opinji, są stawiane przez przełożonych, wymienionych w p.p. a) i b) niniejszego paragrafu, po wysłuchaniu opinji szefów względnie kierowników odpowiednich służb.

§ 9. Każdy przełożony, sporządzający wnioski na awans z wyboru, ustala w nich kolejność kandydatów (a w okresie przejściowym — art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. — i w każdym korpusie osobowym), według której ze względu na nadawanie się do awansu kandydatom tym przysługuje — zdaniem jego — pierwszeństwo przy awansie.

§ 10. Wnioski na awans z wyboru sporządzane przez przełożonych, uprawnionych do tego w myśl p.p. a) i b) § 8 niniejszego rozporządzenia, przechodzą kolejno do wszystkich następnych bezpośrednich wyższych przełożonych, z których każdy sporządza z wniosków, otrzymanych od wszystkich podległych sobie oddziałów, zakładów lub urzędów, dla każdego stopnia, a w okresie przejściowym (art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.) i dla każdego poszczególnego korpusu osobowego pol-

skiej marynarki wojennej, swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów do awansu na podstawie własnej oceny i porównania ich wartości.

Wnioski na awans z wyboru ci przełożeni przedkładają następnie szefowi kierownictwa marynarki wojennej, który ustala swój wniosek.

§ 11. Minister Spraw Wojskowych na podstawie wniosków szefa kierownictwa marynarki wojennej dokonywa wyboru i ustala w każdym stopniu, a w okresie przejściowym (art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.) i w każdym korpusie osobowym, listę oficerów, mających awansować z wyboru.

§ 12. Zastrzegając wydanie osobnego rozporządzenia o zasadach, dotyczących kwalifikowania oficerów, pozostawia się tymczasowo w zastosowaniu przepisy, wydane w tej mierze przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 13. Ustalone przez siebie listy oficerów, awansujących (§§ 1 i 11 niniejszego rozporządzenia) przedstawia Minister Spraw Wojskowych z wnioskiem o nadanie im odpowiednich stopni, według przepisu art. 11 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (na zasadzie art. 42 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej).

§ 14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1923 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa pry awansach, oraz sposobu przeprowadzania wyboru na stopnie generalskie (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 699) w brzmieniu nadanem mu rozporządzeniem z dnia 1 sierpnia 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 81, poz. 554), ma zastosowanie do awansu na stopnie kontr-admirała i wice-admirała z tem, że wnioski przedkłada szef kierownictwa marynarki wojennej.

Powyższe rozporządzenie umieszczono w dziale VIII l. p. 9.

§ 15. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12. kwietnia 1926 r. o sposobie obliczenia cenzusu pływania i sprawowania dowództwa, umieszczone w niniejszym dziale l. p. 11.

§ 16. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. N. 3 z dn. 15 stycznia 1926 r.

5.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 25 czerwca 1927 r.

w sprawie przenoszenia oficerów zawodowych do korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 533).

Na podstawie § 3 ustęp 2 i § 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. o warunkach przenoszenia oficerów zawodowych do marynarki wojennej, lub do poszczególnych jej korpusów (Dz. U. R. P. Nr. 101, poz. 709) zarządzam co następuje:

§ 1. Zawodowi oficerowie W. P. oraz zawodowi oficerowie innych korpusów osobowych marynarki wojennej, mogą być przenoszeni do korpusu technicznego marynarki wojennej, w terminie do 1 stycznia 1930 r., jeżeli odpowiadają następującym warunkom:

1) złożyli na ręce szefa kierownictwa marynarki wojennej pisemną prośbę o przeniesienie;

2) posiadają cenzus naukowy lub praktykę, określoną w § 2 lub § 3;

3) w ciągu 6 miesięcy pełnili w marynarce wojennej funkcje, przewidziane dla oficerów korpusu technicznego;

4) wykazali dostateczną znajomość:

a) organizacji marynarki wojennej,

b) regulaminów i przepisów obowiązujących w marynarce wojennej,

c) służby na jednostkach pływających, względnie w warsztatach marynarki wojennej.

§ 2. Wymagany cenzus naukowy i praktyczny jest następujący:

A) ukończenie wydziału technicznego (specjalności mającej zastosowanie w marynarce wojennej) jednej z wyższych uczelni z prawem do tytułu inżyniera,

lub:

B) ukończenie średniego zakładu naukowego technicznego, albo przejście całkowitego wyszkolenia specjalnego, przewidzianego dla oficerów broni technicznych W. P. W obydwóch wypadkach konieczne jest wykazanie się 2-letnią praktyką w danej specjalności,

lub:

C) ukończenie wydziału mechanicznego Szkoły Morskiej w Tczewie, łącznie z ustalonym cenzusem szkolnym.

§ 3. Oficerowie zawodowi korpusu rzeczno-brzegowego i morskiego, nie posiadający warunków wymienionych w § 2, mogą być, na wniosek szefa kierownictwa marynarki wojennej, przeniesieni do korpusu technicznego, o ile w ciągu co najmniej lat czterech pełnili w marynarce wojennej funkcje, przewidziane dla oficerów korpusu technicznego — z wynikiem dobrym.

§ 4. Data starszeństwa i lokata przy przeniesieniu do korpusu technicznego oficerów marynarki wojennej zostają ustalone według zasad podanych w § 4 i § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 września 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 101, poz. 709).

Powyższe rozporządzenie umieszczone jest w niniejszym dziale l. p. 3.

§ 5. Podania oficerów o przyjęcie do korpusu technicznego marynarki wojennej odnośnie do wieku petenta, ukończonych studjów, uzdolnienia i innych warunków tem rozporządzeniem objętych, podlegają ocenie szefa kierownictwa marynarki wojennej.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 60 z dn. 7 lipca 1927 r

6.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 8 czerwca 1928 r.

ustalające warunki przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych Polskiej Marynarki Wojennej, tudzież ustalające starszeństwo przy przemianowaniu.

(Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 563).

Na podstawie art. 39 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) w brzmieniu, ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 2, poz. 7) zarządzam co następuje:

§ 1. Przemianowanie zweryfikowanych (art. 111 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich — (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256), jak i niezweryfikowanych (art. 35 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej — Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) oficerów rezerwy na oficerów zawodowych Polskiej Marynarki Wojennej może mieć miejsce w terminie do dnia 25 lipca 1928 r.

§ 2. Przemianowanie oficera rezerwowego Polskiej Marynarki Wojennej na zawodowego może nastąpić tylko na własną pisemną jego prośbę.

§ 3. Przyjęcie oficera rezerwowego Polskiej Marynarki Wojennej w charakterze oficera zawodowego następuje w tym stopniu, jaki posiada oficer w rezerwie, oraz do tego korpusu (morski, techniczny, rzeczno-brzegowy), z którego został przeniesiony do rezerwy.

§ 4. Przemianowany może zostać w ramach etatu marynarki wojennej oficer posiadający:

a) kwalifikacje moralne,
b) kwalifikacje fachowe,
c) uzdolnienie pod względem fizycznym,
d) nieprzekroczony wiek w chwili powołania go do czynnej służby, w następujących granicach:

w stopniu do komandora-porucznika włącznie . . .	43 lat
w stopniu komandora porucznika	45 „
w stopniu komandora	49 „
w stopniu kontr-admirała	51 „
w stopniu wice-admirała	53 „

e) przeszkolenie wojskowe;

bliższe postanowienia co do warunków, wymienionych w tym paragrafie pod literami a), b), c) i e), ustali Minister Spraw Wojskowych w drodze rozporządzenia wykonawczego.

Dotyczące rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dn. 19 czerwca 1928 r. w sprawie przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 633) umieszczono w niniejszym dziale l. p. 7.

§ 5. Oficerowie, którzy przed przemianowaniem ich na zawodowych mają przejść przeszkolenie, wymagane w pkt. e) § 4 niniejszego rozporządzenia, odbywają je w charakterze oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej.

§ 6. Oficerowie rezerwy, którzy do dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia nie zostali jeszcze — na podstawie wniesionej prośby o zamianowanie oficerami zawodowymi — powołani do służby czynnej, otrzymują w wypadku przemianowania ich na oficerów zawodowych, jako datę starszeństwa — pierwszy dzień miesiąca, następującego po powołaniu ich do służby czynnej, przyczem zasady kolejności starszeństwa tych oficerów pomiędzy sobą określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

§ 7. Oficerowie rezerwy, którzy w dniu ogłoszenia niniejszego rozporządzenia służą czynnie, otrzymują przy przemianowaniu ich na oficerów zawodowych datę starszeństwa, równą starszeństwu, posiadanemu na liście oficerów rezerwy, przyczem zasady kolejności starszeństwa tych oficerów pomiędzy sobą określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

§ 8. Oficerowie, którzy po przemianowaniu mieliby w myśl §§ 6 i 7 niniejszego rozporządzenia otrzymać datę starszeństwa, równą starszeństwu oficerów zawodowych tego samego stopnia, objętych już listą starszeństwa oficerów zawodowych, zostają umieszczeni na tej liście po ostatnim oficerze zawodowym w danym stopniu i starszeństwie.

§ 9. Oficerowie rezerwy, przemianowani na oficerów zawodowych marynarki wojennej, o ile jako oficerowie zawodowi nie awansowali, a następnie ponownie zostaną przeniesieni do rezerwy, otrzymują na liście starszeństwa oficerów rezerwy starszeństwo i lokatę, któreby mieli, gdyby cały czas pozostawali w rezerwie.

§ 10. Okres czasu, spędzonego w rezerwie, nie wlicza się do czasu służby wojskowej.

§ 11. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczam Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 61 z dn. 17 czerwca 1928 r.

7.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 19 czerwca 1928 r.

w sprawie przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych marynarki wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 633).

Na podstawie § 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. w sprawie ustalenia warunków przemianowania oficerów rezerwy na oficerów zawodowych polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 563) zarządzam:

§ 1. Oficerowie rezerwy przed przemianowaniem ich na oficerów zawodowych marynarki wojennej, muszą odbyć próbny okres służby (prze-

szkolenie wojskowe) na stanowisku odpowiadającem posiadanemu stopniowi lub wyższem, a mianowicie:

a) oficerowie korpusu morskiego — 12 miesięcy, z tego co najmniej 4 miesiące zaokrętowania w kampanji,

b) oficerowie korpusu technicznego — 12 miesięcy, z tego co najmniej 4 miesiące zaokrętowania w kampanji lub służby w warsztatach marynarki wojennej,

c) oficerowie korpusu rzeczno-brzegowego — 12 miesięcy, z pełnieniem funkcyj przewidzianych dla oficerów tego korpusu.

Czteromiesięczny okres zaokrętowania, względnie służby w warsztatach marynarki wojennej, nie ma zastosowania do inżynierów: budowy portów, budowy okrętów i elektrotechników.

§ 2. Odnośnie do oficerów rezerwy, pełniących w dniu 14 czerwca 1928 r. służbę czynną, może nastąpić zwolnienie od wymaganego czasokresu zaokrętowania, względnie służby w warsztatach marynarki wojennej (§ 1), w wypadkach wybitnego nadawania się do specjalnej służby, stwierdzonego opinją szefa marynarki wojennej.

§ 3. Oficerom rezerwy, którzy w dniu 14 czerwca 1928 r. pełnią służbę, zalicza się okres odbytej służby czynnej, z ewentualnem zaokrętowaniem lub służbą w warsztatach marynarki wojennej w międzyczasie, na poczet próbnego okresu służby (§ 1).

§ 4. Wyszczególnieni w § 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. oficerowie rezerwy, otrzymują przy przemianowaniu ich na oficerów zawodowych starszeństwo w myśl postanowień tegoż paragrafu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r., zaś liczbę kolejną w starszeństwie między sobą, zależnie od daty powołania ich do służby czynnej, a w razie równości daty powołania, — według liczby kolejnej w liście starszeństwa oficerów rezerwy marynarki wojennej.

§ 5. Oficerowie rezerwy, pełniący w dniu 14 czerwca 1928 r. służbę czynną, otrzymują starszeństwo w myśl § 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r., zaś kolejność w tem starszeństwie przemianowanych oficerów między sobą zależną jest od okresu czasu spędzonego w służbie czynnej w marynarce wojennej, jako też od kwalifikacyj przemianowanego. Kolejność tę ustala szef marynarki wojennej.

§ 6. Prośba oficera rezerwy o przemianowanie winna być skierowana w drodze służbowej do szefa marynarki wojennej. Oficerowie, niepowołani do służby czynnej, składają prośbę w drodze przez przynależną P. K. U. i winni dołączyć do prośby:

a) zaświadczenie dwóch zawodowych oficerów sztabowych o posiadaniu przez petenta kwalifikacyj moralnych,

b) własnoręcznie napisany życiorys.

§ 7. Szef marynarki wojennej stwierdza, czy oficer odpowiada warunkom rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 czerwca 1928 r. oraz warunkom niniejszego rozporządzenia, i czy przemianowanie jego będzie z korzyścią dla marynarki wojennej, poczem przedkłada prośbę Ministrowi Spraw Wojskowych. Minister Spraw Wojskowych, w razie przychylenia się do prośby, przedkłada wniosek na przemianowanie Prezydentowi Rzeczypospolitej.

§ 8. Oficerowie rezerwy marynarki wojennej, zatrzymani w służbie czynnej, nieposiadający według opinji przełożonych, kwalifikacyj na przemianowanie na oficerów zawodowych, zostaną zwolnieni ze służby czynnej do dnia 31 marca 1929 r.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 69 z dn. 12 lipca 1928 r.

8.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 6 kwietnia 1929 r.

w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 262).

Na podstawie art. 26 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) zarządzam co następuje:

§ 1. Stopień podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej uzyskuje ten, kto odpowiada warunkom, wyszczególnionym pod A) lub B) niniejszego paragrafu.

A.

1. a) otrzymał dyplom z ukończenia wydziału mechanicznego, elektrotechnicznego lub budowy okrętów, na jednej z wyższych uczelni technicznych krajowych lub zagranicznych, uznanych za równorzędne, albo

b) ukończył Państwową Szkołę Budowy Maszyn i Elektrotechniki w Warszawie, lub Państwową Szkołę Budowy Maszyn w Poznaniu lub szkołę zagraniczną uznaną za równorzędną, albo

c) ukończył wydział nawigacyjny lub mechaniczny Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie lub szkoły zagranicznej uznanej za równorzędną;

2. w czasie odbywania służby wojskowej przeszedł wyszkolenie, przewidziane dla podchorążych rezerwy Marynarki Wojennej;

3. odbył w Marynarce Wojennej co najmniej jedno ćwiczenie wojskowe, przewidziane dla podchorążych rezerwy w art. 77 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. z r. 1928 Nr. 46, poz. 458);

4. posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1. Odbył co najmniej 6-letnią służbę w Marynarce Wojennej jako szeregowy zawodowy, w tem co najmniej 12 miesięcy pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bosmanmata;

2. zdał egzamin, wykazujący wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej 6 klas szkoły średniej;

3. zdał egzamin, wykazujący wykształcenie specjalnie nawigacyjne lub mechaniczne w zakresie głównych przedmiotów nawigacyjnych lub mechanicznych, wchodzących w program Szkoły Morskiej w Tczewie;

4. Ukończył z pomyślnym wynikiem kurs szkoły podchorążych rezerwy Marynarki Wojennej;

5. posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 2. Datę starszeństwa mianowanych na podstawie § 1 podporucznikami w rezerwie Marynarki Wojennej ustala każdorazowo zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Kolejność w starszeństwie (lokata) zależną jest od porządku, w jakim kandydaci następują pod względem wyników egzaminów teoretycznych i praktycznych oraz ogólnej kwalifikacji.

§ 3. Do czasu, wskazanego w art. 29 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626), mianowani będą podporucznikami w rezerwie w korpusie technicznym Marynarki Wojennej absolwenci szkół, wymienionych w § 1 cz. A. ust. 1 a) i b) niniejszego rozporządzenia, absolwenci wydziału mechanicznego Szkoły Morskiej w Tczewie, oraz podoficerowie zawodowi specjalności technicznych; pozostali będą mianowani podporucznikami w rezerwie w korpusie oficerów morskich.

§ 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczа się Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 25 z dn. 19 kwietnia 1929 r.

9.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 6 kwietnia 1929 r.

w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 263).

Na podstawie art. 26 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) zarządzam co następuje:

§ 1. Dla przejścia oficerów mianowanych w rezerwie Marynarki Wojennej do korpusu oficerów zawodowych Marynarki Wojennej ustala się następujące warunki:

1) odbycie 12-miesięcznej służby próbnej;

2) złożenie egzaminu specjalnego, którego zakres ustalony zostanie rozkazem Ministra Spraw Wojskowych;

3) nieprzekroczenie 28 roku życia;

4) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

§ 2. Okres próbnej służby odbywają oficerowie mianowani w rezerwie w charakterze oficerów rezerwy, powołanych przez Ministra Spraw Wojskowych do służby czynnej.

Próbna służba polegać ma na pełnieniu funkcyj na stanowiskach odpowiadających danym stopniom oficerów rezerwy.

§ 3. Przemianowanie oficerów rezerwy Marynarki Wojennej na oficerów zawodowych Marynarki Wojennej następuje w stopniu, posiadanym w rezerwie, na podstawie wniosków nominacyjnych, przedstawionych przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 4. Jako datę starszeństwa otrzymują przemianowani na oficerów zawodowych Marynarki Wojennej pierwszy dzień miesiąca, następującego po dniu ukończenia okresu próbnej służby i zdaniu egzaminów (§ 1), przyczem oficerowie ci zostają umieszczeni na liście starszeństwa po ostatnim oficerze zawodowym w danym stopniu i starszeństwie.

Kolejność w starszeństwie (lokata) przemianowanych zależy od porządku, w jakim oficerowie ci następują pod względem ogólnej kwalifikacji i wyników egzaminów.

§ 5. Do czasu wskazanego w art. 29 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626) oficerowie Marynarki Wojennej, mianowani w rezerwie w korpusie technicznym na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 kwietnia 1929 r. w sprawie ustalenia warunków, wymaganych dla uzyskania stopnia podporucznika w rezerwie Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 262), będą przemianowani na oficerów zawodowych w korpusie technicznym Marynarki Wojennej.

Powyższe rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej umieszczono w niniejszym dziale l. p. 8.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 25 z dn. 19 kwietnia 1929 r.

10.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: SPRAW WOJSKOWYCH ORAZ PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 16 grudnia 1929 r.

o ustaleniu cenzusu, na którego podstawie oficerowie polskiej marynarki wojennej mogą uzyskać odpowiednie dyplomy oficerów polskiej marynarki handlowej.

(Dz. U. R. P. Nr. 17 z 1930 r. poz. 131).

Na podstawie art. 13 punkt a) i art. 17 punkt a) ustawy z dnia 6 lipca 1923 r. o stanowiskach oficerskich w polskiej marynarce handlowej (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 588), w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 200) zarządza się co następuje:

§ 1. Oficerowie korpusu morskiego polskiej marynarki wojennej mogą otrzymać bez składania egzaminów odpowiednie dyplomy oficerów nawi-

gacyjnych polskiej marynarki handlowej, o ile wykażą się odpowiednią praktyką pływania w kampanji czynnej morskiej, odbytą po otrzymaniu stopnia podporucznika, mianowicie:

a) dyplom kapitana żeglugi wielkiej — po 48 miesiącach pływania,
b) dyplom kapitana żeglugi małej — po 36 miesiącach pływania,
c) dyplom porucznika żeglugi wielkiej — po 24 miesiącach pływania,
d) dyplom porucznika żeglugi małej — bez praktyki pływania.

§ 2. Oficerowie korpusu technicznego polskiej marynarki wojennej mogą otrzymać bez składania egzaminów odpowiednie dyplomy oficerów mechaników polskiej marynarki hadlowej ,o ile wykażą się odpowiednią praktyką przy obsłudze maszyn okrętowych w kampanji czynnej morskiej, odbytą po otrzymaniu stopnia podporucznika, mianowicie:

a) dyplom mechanika I klasy — po 48 miesiącach takiej praktyki,
b) dyplom mechanika II klasy — po 36 miesiącach takiej praktyki,
c) dyplom mechanika III klasy — po 12 miesiącach takiej praktyki.

Połowa wymienionej wyżej praktyki może być odbyta w warsztatach okrętowych, przyczem każde dwa miesiące pracy w warsztatach będą zaliczone za jeden miesiąc praktyki przy obsłudze maszyn okrętowych w czynnej kampanji morskiej.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 17 z dn. 13 marca 1930 r.

11.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 12 kwietnia 1926 r.

Awanse, oraz sposób obliczenia cenzusu pływania i sprawowania dowództwa w korpusie osobowym, względnie w okresie przejściowym we wszystkich korpusach osobowych polskiej marynarki wojennej.

(Rozporządzenie to nieogłszone w Dz. U. R. P. zostało ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 poz. 101).

Na zasadzie art. 14 i 43 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. 64 poz. 626), oraz na zasadzie § 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 3 z 1926 r. poz. 15), zarządzam, co następuje:

§ 1. Od sprawiedliwego i bezstronnego stawiania wniosków na awans z wyboru, dokonywanego wyłącznie z punktu widzenia interesów służby, zależy przyszła wartość marynarki wojennej.

Przedstawiając oficera do awansu z wyboru, przełożony powinien mieć na uwadze nietylko bardzo dobre kwalifikacje oficera na stanowisku, które zajmuje on w danej chwili, lecz przedewszystkiem zdolność jego do podołania większym zadaniom, połączonym z wyższym stopniem, który dany oficer ma osiągnąć.

Każdy przełożony powinien dokładnie zdawać sobie sprawę z ważności włożonego nań obowiązku i uświadomić sobie, że jedynie na podstawie jego trafnej i bezstronnej oceny podwładnych mu oficerów, Minister Spraw Wojskowych będzie mógł dokonać celowego i sprawiedliwego wyboru.

§ 2. Nie mogą awansować według starszeństwa ani z wyboru, oficerowie:

1) przeniesieni w stan nieczynny, przez czas pozostawania w stanie nieczynnym.

Wyjątek stanowią oficerowie:

a) przeniesieni w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, którzy awansują według starszeństwa i mogą awansować z wyboru w ciągu 3-ch lat przebywania z powyższej przyczyny w stanie nieczynnym (art. 42 ustawy z dn. 20 czerwca 1924 r. i art. 68 ustawy z dn. 23 marca 1922 r.),

b) przeniesieni w stan nieczynny, celem przejścia do instytucyj państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój ojczystej floty wojennej lub handlowej, podczas służby w tych istytucjach. Oficerowie ci awansują według starszeństwa i mogą awansować z wyboru w ciągu 3-ch lat przebywania z powyższej przyczyny w stanie nieczynnym (art. 20 i 24 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.);

2) przeciwko którym jest zarządzone śledztwo sądowe lub prokuratorskie (a nie badanie przedwstępne), względnie sąd honorowy powziął prawomocną uchwałę, oddającą pod sąd (art. 42 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. i art. 47 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.);

3) którzy otrzymali za rok ubiegły ujemną kwalifikację, stwierdzającą nienadawanie się ich na oficerów zawodowych (pkt. b art. 23 ustawy z dnia 20 czerwca 1924).

§ 3. Możność awansu oficerów korpusu morskiego jest uwarunkowana przesłużeniem przepisanego okresu czasu w swoim stopniu (art. 5 do 12 włącznie, art. 21, 31 i 38 ustawy z dnia 20 czerwca 1924, oraz art. 112 i 117 ustawy z dnia 23 marca 1922).

Ponadto możność awansu zależy od:

1) odbycia pływania, względnie sprawowania dowództwa lub funkcji z postanowienia art. 13 i 15 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.

2) złożenia egzaminów przewidzianych w art. 13 pkt. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.

3) dla poruczników, wymienionych w art. 37 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., od wykonania warunków, przewidzianych w art. 3 tej ustawy, oraz od wykonania innych warunków, wymaganych do awansu na kapitana.

do 1)

a) Niezbędny 12-miesięczny cenzus do awansu, przepisany w punkcie c) art. 13 ustawy, składa się z 4-miesięcznego okresu sprawowania morskiego dowództwa w kampanji czynnej na etatowem stanowisku kapitana lub wyższem, oraz okresu 8-miesięcznego, podczas którego oficer w stopniu kapitana, albo pełni dowództwo jednostką rzeczną, albo pełni funkcję zastępcy dowódcy lub oddziałowego (dywizjonowego) oficera specjalisty, albo też ten czas 8-miesięczny spędza częściowo na dowództwie jednostką rzeczną, częściowo na pełnieniu funkcji zastępcy, czy oddziałowego (dywizjonowego) oficera specjalisty.

Pełnienie funkcji zastępcy dowódcy jest brane w rachubę tylko na tych jednostkach morskich, gdzie stanowisko to jest ustalone w stopniu kapitana lub wyżej.

Przez oddziałowego oficera specjalistę należy rozumieć: oficerów sztabu dowództwa floty, dyonu torpedowców, dyonu ćwiczebnego, dowództwa flotyli wiślanej lub pińskiej, których na stanowisko specjalisty wyznaczyli rozkazem dziennym dowódca floty, względnie dowódca flotyli.

W rachubę wchodzą specjaliści: uzbrojenia, broni podwodnej, nawigacyjni i radjotelegraficzni.

b) Do awansu na komandora-porucznika jest wymagane sprawowanie dowództwa na etatowem stanowisku co najmniej komandora-podporucznika w przeciągu co najmniej 18 miesięcy, względnie sprawowanie obowiązku komendanta portu wojennego Pińsk, starszego oficera portu wojennego Gdynia (Puck), kierownika działu pokładowego w szkole specjalistów morskich, wykładowcy nauk morskich w oficerskiej szkole marynarki wojennej, szefa biura hydrograficznego marynarki wojennej, albo zajmowanie w ciągu co najmniej 18 miesięcy w urzędach centralnych i wyższych dowództwach (Ministerstwo Spraw Wojskowych, Kierownictwo Marynarki Wojennej, Dowództwo Floty), etatowego stanowiska, dla którego jest organizacyjnie przewidziany etat co najmniej komandora-podporucznika.

c) Do awansu na komandora jest wymagane sprawowanie dowództwa na etatowem stanowisku co najmniej komandora-porucznika lub równorzędnego, w przeciągu co najmniej 24 miesięcy, względnie sprawowanie obowiązków komendanta portu wojennego Gdynia (Puck) i komendanta portu wojennego Modlin, komendanta Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej, komendanta Szkoły Specjalistów Morskich, dyrektora nauk w Oficerskiej Szkole Marynarki Wojennej, albo zajmowanie w ciągu co najmniej 24 miesięcy w urzędach centralnych i w wyższych dowództwach (Ministerstwo Spraw Wojskowych, Kierownictwo Marynarki Wojennej, Dowództwo Floty) etatowego stanowiska, dla którego jest organizacyjnie przewidziany etat co najmniej komandora-porucznika lub równorzędnego.

d) Wyjątki od wymagań wskazanych w art. 13 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. są następujące:

1) wyjątek, wskazany w art. 15 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.;

2) wyjątek, wskazany w art. 17 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.;

3) wyjątek, wskazany w art. 34 ustęp a) ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., co do którego decyduje minister spraw wojskowych na podstawie wniosków szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej;

4) wyjątek, wskazany w art. 32 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.

Postanowienie to dotyczy zarówno tych oficerów, którzy dowództwo baonem pełnili, bądź w stopniu kapitana, bądź w innym, i którym stopień kapitana (rotmistrza) został ustalony listą starszeństwa oficerów zawodowych W. P. z dnia 3 maja 1922 r. — O tem czy dani oficerowie dowodzili baonem, lub równorzędnym oddziałem, czy dowodzenie to miało miejsce na terenie, zaliczonym przez regulamin służby polowej do obszaru operacyjnego, rozstrzygają pod rygorem odpowiedzialności przełożeni, przeprowadzający obliczenie na podstawie danych, które uznają za dostateczne.

Minister spraw wojskowych na wniosek szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej może zezwolić na zaliczenie pływania tym oficerom, którzy je odbyli, będąc w służbie polskiej, na okrętach marynarek wojennych państw sprzymierzonych.

§ 4. 1. Możność awansu oficerów korpusu technicznego jest uwarunkowana przesłużeniem przepisanego okresu czasu w każdym stopniu (art. od 5 do 12 włącznie, art. 28, 31 i 38 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. i art. 112 i 117 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.).

2. Ponadto możność awansu oficerów korpusu technicznego zależy od: odbycia pływania, względnie sprawowania funkcji:

a) do awansu na kapitana — odbycia w stopniu podporucznika lub porucznika co najmniej 3-ch miesięcy pływania w kampanji czynnej lub 6 miesięcy służby warsztatowej;

b) do awansu na komandora-podporucznika—odbycia w stopniu kapitana co najmniej 12 miesięcy pływania w kampanji czynnej i z tego przynajmniej 6 miesięcy na jednostkach morskich;

c) do awansu na komandora - porucznika — pełnienia co najmniej w ciągu 18-tu miesięcy w stopniu komandora-podporucznika funkcji na etatowem stanowisku co najmniej komandora-podporucznika lub równorzędnem;

d) do awansu na komandora — pełnienia w ciągu co najmniej 24 miesięcy w stopniu komandora - porucznika funkcji na etatowem stanowisku co najmniej komandora - porucznika lub równorzędnem.

3. Dla poruczników z art. 37 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. możność awansu zależy od wykonania warunków, przewidzianych w art. 3 tej ustawy, oraz od wypełnienia innych warunków, wymaganych dla awansu na kapitana.

4. Wyjątki od wymagań punktu 2 niniejszego paragrafu są następujące:

a) minister spraw wojskowych może zwalniać w drodze wyjątku, na wniosek szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej, oficerów inwalidów, pozostawionych w stanie czynnym, od zadośćuczynienia warunkom, przewidzianym w ustępie 2 a) i b) niniejszego paragrafu;

b) minister spraw wojskowych może w wyjątkowych wypadkach, na wniosek szefa Kierownictwa Marynarki Wojenej, zezwolić na niestosowanie ustępu 2 b) niniejszego paragrafu;

c) wyjątek, wskazany w art. 32 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.

d) połowę cenzusu pływania, wymaganego w ustępach 2 a) i 2 b) może dla inżynierów mechaników zastąpić służbą w warsztatach marynarki wojennej, przyczem 2 dni tej służby liczy się za jeden dzień pływania;

e) warunki, wymagane w ustępach 2 a), 2 b) i 2 c) niniejszego paragrafu, nie mają zastosowania do inżynierów: budowy portów, budowy okrętów i elektromechaników.

§ 5. Do oficerów korpusu rzeczno - brzegowego (art. 30 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r) stosują się przepisy o awansach, obowiązujące oficerów wojska lądowego, a mianowicie te, które obowiązują oficerów korpusów osobowych od 13 do 18 (art. 4 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.).

Do oficerów tych odnoszą się przepisy rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej i ministra spraw wojskowych o awansach dla oficerów woj-

ska lądowego, z przepisów zaś o awansach oficerów marynarki wojennej §§ 1, 5, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19 niniejszego rozporządzenia.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12. maja 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50. poz. 325) umieszczone w dziale VIII l. p. 3. — oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych o awansach (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/23 poz. 127) umieszczone w dziale VIII l. p. 21.

§ 6. Obliczenie czasu służby w danym stopniu należy przeprowadzić od daty starszeństwa w posiadanym stopniu na podstawie danych, zawartych w liście ewidencyjnej oficera.

Wyjątek stanowią:

a) oficerowie wszystkich stopni, którzy rozpoczęli służbę faktycznie w W. P. przed 1 czerwca 1919 r. w tym samym stopniu lub wyższym od zatwierdzonego im w liście starszeństwa oficerów zawodowych W. P. z dnia 3 maja 1922 r. i, którym czas służby w zatwierdzonym stopniu należy obliczać od daty faktycznego rozpoczęcia tej służby, nie wcześniej jednak, jak od 1 listopada 1918 r. (art. 38 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. i art. 112 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.);

b) podporucznicy mianowani z datą między 1 listopada 1918 r. a 1 czerwca 1919 r., którym czas służby należy obliczać od daty ich zamianowania.

§ 7. Do czasu służby w danym stopniu nie wlicza się:

a) czasu zawieszenia w czynnościach, o ile w następstwie oficer został skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego na karę pozbawienia wolności, lub prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego na karę wyższą, niż nagana;

b) czasu odbywania kary pozbawienia wolności na mocy prawomocnego wyroku sądu karnego;

c) czasu, przebytego w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile minister spraw wojskowych nie zarządzi zaliczenia tego czasu;

d) czasu, przebytego w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej;

e) czasu, przebytego w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych).

§ 8. Do czasu służby w danym stopniu wlicza się:

a) czas zawieszenia w czynnościach, w razie zaniechania (umorzenia) postępowania karnego lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego, bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego, nie wyżej nad naganę;

b) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeśli ta niezdolność została wywołana przyczynami związanemi z pełnieniem służby wojskowej. Związek przyczynowy między czasową niezdolnością do służby wojskowej, jest ustalony orzeczeniem komisji superrewizyjnej przy przenoszeniu oficera w stan nieczynny;

c) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu długoterminowego urlopu, o ile minister spraw wojskowych zarządził zaliczenie tego czasu;

d) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu zredukowania etatów, w przeciągu lat 3-ch przebywania w stanie nieczynnym z powyższej przyczyny;

e) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu służby w instytucjach państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój ojczystej floty wojennej lub handlowej, nie dłużej jednak, niż 3 lata (art. 20 i 24 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r.);

f) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), o ile dostanie się do niewoli zostało w drodze postępowania rehabilitacyjnego usprawiedliwione;

g) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu sprawowania mandatu poselskiego w sejmie lub senacie Rzplitej;

h) czas urlopów krótkoterminowych;

i) czas choroby nie przekraczający 6 miesięcy w ciągu jednego roku.

§ 9. Do czasu służby w danym stopniu dolicza się:

1) czas, w myśl art. 12 i 31 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., przyczem za teren działań wojennych należy rozumieć obszar operacyjny w pojęciu regulaminów służby polowej.

O tem, czy oficerowie w stopniach, wymienionych w punkcie a), względnie b) art. 13 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., uczestnicy minionej wojny, — rzeczywiście przyjmowali udział w działaniach wojennych, zaliczanych przez regulamin służby polowej do działań na obszarze operacyjnym, względnie służyli w jednostkach pływających w czasie wojny, rozstrzygają pod rygorem odpowiedzialności przełożeni przeprowadzający właściwe obliczenia na podstawie danych, które uznają za dostateczne. Oficerom tym, czas przebyty na terenie działań wojennych lub na jednostkach pływających, liczy się nie wcześniej, niż od dnia 1 czerwca 1919 r. do dnia ratyfikacji traktatu ryskiego;

2) oficerom, których stopnie zostały zatwierdzone w myśl ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. a którzy po 1 czerwca 1919 r. ukończyli wyższy zakład naukowy cywilny (szkołę akademicką), lub wojskowy:

a) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu niższym od zatwierdzonego, lub w zatwierdzonym przy pierwszym awansie — 1 rok, przy bezpośrednio następnym awansie — 1 rok,

b) o ile ukończenie wyższego zakładu naukowego nastąpiło w stopniu bezpośrednio następnym po zatwierdzonym przy pierwszym awansie — 1 rok,

c) z uprawnień pod a) i b) nie korzystają ci oficerowie, którym w myśl art. 7 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., czas służby w stopniu porucznika lub podporucznika został skrócony,

d) szkoły akademickie i wyższe zakłady naukowe wojskowe, dające powyższe uprawnienia (art. 7 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. i art. 117 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.), będą wskazywane w osobnych rozporządzeniach.

§ 10. Sposób obliczenia cenzusu pływania i sprawowania dowództwa lub pełnienia funkcyj, wymienionych w art. 13 ust. c) punkt 1) i w art. 13 ust. d) ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. ustala się następująco:

a) w kampanji czynnej, dzień zaokrętowania lub sprawowania funkcji, określonej w art. 13 ust. c) punkt 1), do chwili ostatecznego przekazania następcy, liczy się za jeden dzień;

b) część dnia liczy się za jeden dzień — 30 dni liczy się za miesiąc;

c) sprawowanie funkcyj, przewidzianych dla wyższego stopnia, zalicza się do czasu sprawowania funkcyj odpowiadających stopniowi w jakim oficer się znajduje;

d) dowodzenie oddziałami okrętów, lub pełnienie funkcji oddziałowych oficerów specjalistów w tym wypadku, gdy część okrętów lub oddziałów jest w kampanji czynnej, a część w rezerwie — liczy się jak pełnienie tych funkcyj w kampanji czynnej.

Do cenzusu pływania i sprawowania dowództwa lub pełnienia funkcji wlicza się czas:

a) krótkoterminowego urlopu (do cenzusu pływania wliczają się urlopy nie dłuższe nad 2 tygodnie),

b) choroby na okręcie,

c) podróży służbowej (do cenzusu pływania wliczają się podróże nie dłuższe nad 2 tygodnie),

d) aresztu dyscyplinarnego na okręcie.

Do cenzusu pływania i sprawowania dowództwa lub pełnienia funkcji nie wlicza się czasu:

a) zaokrętowania w rezerwie,

b) choroby na lądzie,

c) przeniesienia służbowego z okrętu,

d) aresztu na lądzie,

e) zawieszenia w czynnościach,

f) przebywania w stanie nieczynnym.

§ 11. W wypadku przeprowadzenia dodatkowego awansu w myśl § 6 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 31 grudnia 1925 r. o zasadach dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 3 z 1926 r. poz. 15), jeżeli z powodu przeprowadzonych w międzyczasie awansów, została zajęta kolejna liczba starszeństwa, która przysługiwałaby oficerom pominiętym w swoim czasie w awansie, otrzymują oni liczbę kolejną tego oficera, po którym mieli nastąpić w starszeństwie, z dodatkiem ułamka dziesiętnego, np. gdy oficerowi przysługiwała kolejna liczba starszeństwa 28, to otrzyma liczbę 27,01.

Wymienione rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

§ 12. Okres czasu od daty z którą nastąpiło awansowanie, do daty w której nastąpiło to awansowanie, wlicza się ze względu na następny awans do ogólnej wysługi lat, do obliczenia zaś cenzusu dowodzenia, pływania i pełnienia funkcji — o tyle tylko, o ile oficer pełnił w powyższym okresie czasu funkcję, dla której etat przewiduje wyższy stopień, niż wówczas przez niego posiadany.

§ 13. Wnioski na awans z wyboru sporządza przełożony, w którego oddziale dany oficer zajmuje etatowe stanowisko.

Oficerów przeniesionych służbowo na przeciąg czasu dłuższy niż 3 miesiące, przedstawia do awansu z wyboru przełożony oddziału, zakładu lub urzędu, w którym dany oficer pełni służbę.

Wnioski na awans z wyboru stawiają:

1) w Kierownictwie Marynarki Wojennej: na stopnie kapitana i komandora-podporucznika — szef sztabu Kierownictwo Marynarki Wojennej,

względnie szefowie i kierownicy, posiadający uprawnienia, co najmniej dowódcy pułku,
na stopnie komandora-porucznika i komandora — szef Kierownictwa Marynarki Wojennej;

2) w oddziałach marynarki wojennej:
na stopnie kapitana i komandora-podporucznika — dowódcy i komendanci, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku,
na stopnie komandora-porucznika i komandora, dowódca floty;

3) na stopnie komandora-porucznika i komandora w oddziałach marynarki wojennej, nie podlegających dowódcy floty — szef Kierownictwa Marynarki Wojennej;

4) wnioski na awans z wyboru, co do oficerów przeniesionych służbowo w charakterze słuchaczów do uczelni wojskowych lub cywilnych, sporządza szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, po wysłuchaniu opinji komendanta danej uczelni lub komendanta danego miasta, o ile to tyczy się uczelni cywilnej;

5) wnioski na awans oficerów, pełniących służbę poza formacjami marynarki wojennej, sporządzają:

a) na stopnie kapitana i komandora-podporucznika — przełożeni tych oficerów, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku,

b) na stopnie komandora-porucznika i komandora — przełożeni tych oficerów, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy dywizji i przesyłają je drogą służbową do szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej, który w dalszym ciągu postępuje według § 17 niniejszego rozporządzenia.

§ 14. Z pomiędzy oficerów objętych § 3 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzenia wyboru, oraz kwalifikowania oficerów polskiej marynarki wojennej — należy podawać tylko tych oficerów, których awansu nie wykluczają postanowienia ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., oraz postanowienia wyżej wymienionego rozporządzenia Prezydenta Rzplitej.

Wszystkich tych oficerów należy wymienić we wniosku awansowym bez względu na to, czy zdaniem przełożonego nadają się do awansów z wyboru, czy też się nie nadają, przyczem w ostatnim wypadku należy zastosować postanowienia, zawarte w ostatnim ustępie § 15 niniejszego rozporządzenia.

Wymienione powyżej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej zostało umieszczone w niniejszym dziale l .p. 4.

§ 15. Każdy przełożony, sporządzający wnioski na awans z wyboru, ustala w nich według rodzajów służby wojskowej kolejność, według której ze względu na nadawanie się do awansu, kandydatom tym — zdaniem jego — przysługuje pierwszeństwo przy awansie.

Kolejność kandydatów, proponowanych przez przełożonych do awansu z wyboru, należy uwidocznić przez umieszczenie przy nazwisku każdego z kandydatów ułamka, którego licznik wskazuje kolejność proporcji do awansu, mianownik zaś — ilość kandydatów w danym oddziele, zakładzie lub urzędzie, posiadających ustawowe warunki do awansu.

O ile przełożony uważa, że oficera nie należy awansować z wyboru, uwidacznia to przez umieszczenie w liczniku, zamiast kolejnej liczby, wyrazu „nie", motywując to pominięcie w „uwadze" wniosku.

§ 16. Wnioski na awans z wyboru, sporządzone przez przełożonych, uprawnionych do tego w myśl § 13 niniejszego rozporządzenia, przechodzą kolejno do wszystkich następnych bezpośrednio wyższych przełożonych, z których każdy sporządza z wniosków, otrzymanych od wszystkich podległych sobie oddziałów, zakładów i urzędów, dla każdego poszczególnego korpusu osobowego i stopnia, swój wniosek, ustalając w nim kolejność wszystkich kandydatów do awansu na podstawie swej własnej oceny i porównania ich wartości, przyczem podaje we właściwychh rubrykach wniosku, prócz kolejności starszeństwa proponowawnej przez siebie dla każdego kandydata, także kolejność starszeństwa, proponowaną dla tego kandydata przez wszystkich poprzednich niższych przełożonych.

§ 17. Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, po otrzymaniu wniosków awansowych, ustala swój ostateczny wniosek co do oficerów, mających awansować na stopnie do komandora włącznie.

§ 18. Ustalone przez Ministra Spraw Wojskowych listy oficerów, mających awansować, przedstawia Minister Spraw Wojskowych Prezydentowi Rzplitej, w celu nadania im odpowiednich stopni.

§ 19. W razie wdrożenia lub zakończenia postępowania sądowo-karnego, lub sądowo-honorowego przeciwko oficerowi mającemu awansować ze starszeństwa lub z wyboru, przełożony, jest obowiązany niezwłocznie z pominięciem drogi służbowej, zameldować o tem szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej, ten zaś natychmiast przedstawia odpowiedni meldunek Ministrowi Spraw Wojskowych.

Przełożony, który pominął drogę służbową, powinien jednocześnie złożyć meldunek swej bezpośredniej przełożonej władzy.

§ 20. Niniejsze rozporządzenie ma przejściowe zastosowanie do obecnych awansów.

Rozporządzenie powyższe ogłoszono w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z dnia 12. kwietnia 1926 r.

Do awansu na stopnie kontr-admirała i wice-admirała ma zastosowanie rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1. września 1923 r. (Dz. U. R. P. N.r 89 poz. 699) umieszczone w dziale VIII l. p. 9. Zob. § 14 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 z roku 1926 poz. 15) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 4.

DZIAŁ X.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH WOJSKA POLSKIEGO.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 68 z roku 1927 poz. 603) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 374).

2. Ustawa z dnia 21 lipca 1919 r. o przymusowem nauczaniu w wojsku polskiem (Dz. U. R. P. Nr. 63 poz. 373).

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 grudnia 1925 r. o oznakach szeregowych (Dz. U. R. P. Nr. 126 poz. 899).

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 maja 1928 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz 643).

5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 666).

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 października 1928 r. w sprawie regulaminu, ustalającego organizację, oraz tryb postępowania komisji kwalifikacyjnej dla wysłużonych podoficerów zawodowych, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe („Monitor Polski" Nr. 257 poz. 612).

7. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 stycznia 1929 r. o nadawaniu posad oficerom zawodowym przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, oraz wysłużonym podoficerom zawodowym (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1/29 poz. 6).

8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 czerwca 1927 r. w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17/27 poz. 196).

9. Rozporządzenie Ministrów: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 26 stycznia 1927 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych w sprawie klas (kursów) szkół zawodowych równoznacznych pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach z ukończeniem sześciu klas gimnazjum lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 80).

10. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 grudnia 1927 r. w sprawie spisu prywatnych szkół zawodowych, równoznacznych — pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach — z ukończeniem sześciu klas gimnazjum, lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 5 z roku 1928 poz. 36).

11. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 czerwca 1929 r. w sprawie administrowania szeregowymi — uczniami (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 poz. 178) zmieniony

rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 listopada 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36 poz. 364).

12. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 lutego 1927 r., w sprawie przymusowego nauczania w wojsku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6 poz. 43).

13. Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do kuratorjum okręgów szkolnych i inspektorów szkolnych w sprawie świadectw z kursów przymusowego nauczania żołnierzy (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17/27 poz. 208).

1.

USTAWA

z dnia 18 lipca 1924 r.

o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego.

(Dz. U. R. P. Nr. 68 z roku 1927 poz. 603).

Tekst tej ustawy przytoczono w brzmieniu obwieszczenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68 z dnia 3 sierpnia 1927 r. poz. 603) ogłaszającego jednolity tekst ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72 poz. 698) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 347) do tej ustawy.

TYTUŁ I.

Postanowienia wstępne.

Art. 1. Wojsko narodowe, siła zbrojna Państwa, będąca ochroną i ostoją niepodległości i wolności Rzeczypospolitej, będzie po wsze czasy podlegać opiece Narodu.

Art. 2. Żołnierz jest obywatelem, na którym spoczywa szczególny obowiązek bronienia Ojczyzny i gotowości każdej chwili oddania życia w jej obronie.

W szczególności winien on służyć za wzór miłości Ojczyzny i honoru, pełnić zawsze wiernie i uczciwie służbę narodową, być dbałym, sprawiedliwym dowódcą, opiekunem i wychowawcą podwładnych żołnierzy, posłusznym i oddanym podwładnym, szczerym i doskonałym kolegą, oraz życzliwym współobywatelem całej ludności, której praca i patrjotyzm są warunkiem siły wojska.

Art. 3. Żołnierze dzielą się na:

1) szeregowych,

2) oficerów,

Szeregowi dzielą się na: szeregowców i podoficerów.

Art. 4. O podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. stanowi odrębna ustawa.

Zob. dział VIII.

Art. 5. Szeregowi dzielą się na:

1) szeregowych, wykonywujących obowiązek powszechnej służby wojskowej, wśród których rozróżnia się:

a) szeregowych, odbywających służbę wojskową obowiązkową lub ochotniczą na mocy ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, czyli szeregowych służby czynnej,

b) szeregowych, wykonywujących powszechny obowiązek służby wojskowej w rezerwie, czyli szeregowych rezerwy,

c) szeregowych, wykonywujących powszechny obowiązek służby wojskowej w pospolitem ruszeniu, czyli szeregowych pospolitego ruszenia;

2) szeregowych, pełniących czynną służbę wojskową na mocy dobrowolnego zobowiązania, wśród których rozróżnia się:

a) podoficerów zawodowych,

b) szeregowych nadterminowych,

c) szeregowych uczniów szkół wojskowych.

Art. 6. Każdy szeregowy może uzyskać stopień oficera, jeżeli odpowiada warunkom, określonym ustawą o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P.

Art. 7. Każdy żołnierz składa przysięgę w następującem brzmieniu:

1) Chrześcijanie wszystkich wyznań:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać, jak prawy żołnierz polski. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen".

2) Niechrześcijanie prócz mahometan:

„Przysięgam Bogu Wszechmogącemu być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać jak prawy żołnierz polski. Tak mi dopomóż Bóg. Amen".

3) Mahometanie:

„Przysięgam Panu Bogu Jedynemu być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać jak prawy żołnierz polski. Bereetjum Mine Allachivy veresulini illeclezine a hetdeteum minel masiurkine Billagi, Wałłagi, Tałłagi, Amin".

Zob. §§ 1 — 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 maja 1928 r. w sprawie wykonania tej ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 643) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 4.

Art. 8. Szeregowi, pozostający w stosunku pokrewieństwa do 4 stopnia włącznie lub powinowaci do 2 stopnia włącznie, zstępni i wstępni nie mogą równocześnie pełnić funkcyj o charakterze gospodarczym i kasowym w tej samej formacji (zakładzie, lub urzędzie wojskowym) ani też pełnić równocześnie funkcyj o powyższym charakterze w formacjach (zakładach i urzędach wojskowych), które są sobie bezpośrednio podporządkowane pod względem gospodarczym lub kasowym.

Zob. §§ 8 i 9 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 9. Uposażenie szeregowych reguluje ustawa o uposażeniu wojska.

Zob. dział XX.

Art. 10. Obowiązki i uprawnienia służbowe szeregowych nieuregulowane ustawowo, określają regulaminy i instrukcje, wydane przez Ministra Spraw Wojskowych.

TYTUŁ II.

Szeregowi służby czynnej.

ROZDZIAŁ I.

Art. 11. Szeregowym staje się każdy, kto został przyjęty do służby wojskowej, w myśl ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego jednej z formacyj wojskowych w sposób, który ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 10 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 12. Podział szeregowych według rodzaju służby wojskowej ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 11 — 13 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 13. O podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Marynarki Wojennej stanowi oddzielna ustawa.

Zob. dział XI. Do czasu wcielenia szeregowych Morskiego Dywizjonu Lotniczego do formacyj macierzystych mar. woj., ma zastosowanie do szeregowych tego dyonu, ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (Zob. pkt. 77 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. umieszczonego w dziale XI. l. p. 3).

Art. 14. Przeniesienie szeregowego z jednego rodzaju służby wojskowej do innego (art. 12) może nastąpić:

1) jeżeli tego wymagają względy służbowe;
2) na własną prośbę, jeżeli na to zezwalają względy służbowe.

Zob. § 14 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 15. Ustanawia się następujące stopnie szeregowych:

a) szeregowcy:

1) szeregowiec (strzelec w strzelcach podhalańskich, bataljonach strzelców i strzelcach konnych, ułan w ułanach, szwoleżer w szwoleżerach, kanonier w artylerji, saper w saperach);

2) starszy szeregowiec (starszy strzelec w strzelcach podhalańskich i strzelcach konnych, starszy ułan w ułanach, starszy szwoleżer w szwoleżerach, bombardjer w artylerji, starszy saper w saperach;

b) podoficerowie:
3) kapral (żandarm, podmajstrzy wojskowy);
4) plutonowy (starszy żandarm, młodszy majster wojskowy);
5) sierżant (wachmistrz w jeździe i w żandarmerji, ogniomistrz w artylerji, majster wojskowy);
6) starszy sierżant (starszy wachmistrz w jeździe i w żandarmerji, starszy ogniomistrz w artylerji, starszy majster wojskowy).

Zob. §§ 15 i 16 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 16. Szeregowi, którzy ukończą z pomyślnym wynikiem szkołę podchorążych rezerwy, otrzymują tytuł podchorążego rezerwy.

Z tego tytułu nie korzystają wymienieni szeregowi w czasie należenia do grupy szeregowych uczniów szkół wojskowych.

U szeregowych pospolitego ruszenia zmienia się ten tytuł na tytuł podchorążego pospolitego ruszenia.

Osoby, którym przysługuje tytuł podchorążego rezerwy, względnie podchorążego pospolitego ruszenia, tracą ten tytuł na skutek:
1) osiągnięcia stopnia oficerskiego,
2) prawomocnego wyroku sądowego, pociągającego za sobą degradację,
3) orzeczenia komisji dyscyplinarnej, pociągającego za sobą degradację.

Obowiązki i prawa szkolne szeregowych podchorążych rezerwy, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 17 — 20 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 17. Niezależnie od stopni szeregowych, określonych w art. 15 niniejszej ustawy, istnieją specjalne tytuły funkcyjne, ustalone rozkazami Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 21 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 18. Przepisy o umundurowaniu ustali w drodze rozporządzenia Prezydent Rzeczypospolitej, przepisy zaś co do noszenia munduru wyda Minister Spraw Wojskowych.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 grudnia 1925 r. o oznakach szeregowych (Dz. U. R. P. Nr. 126 poz. 899) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3, oraz rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 czerwca 1927 r. w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku (Dz. rozk. Nr. 17 poz. 196), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 8.

Art. 19. Uprawnienia szeregowych z tytułu odznaczeń regulują osobne ustawy.

Zob. dział XIV.

Art. 20. Szeregowym nie wolno należeć do stowarzyszeń politycznych, ani brać udziału w życiu politycznem.

Wykonywanie zawodów cywilnych oraz oddawanie się jakimkolwiek ubocznym zajęciom jest szeregowym wzbronione.

Zob. §§ 22 — 24 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 21. Na zawarcie związku małżeńskiego obowiązany jest szeregowy otrzymać zezwolenie władzy przełożonej.

Zezwolenie może być udzielone w wyjątkowych uwzględnienia godnych wypadkach.

Warunki niezbędne do otrzymania zezwolenia reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 25 — 31 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 22. Szeregowy, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, zostaje przeniesiony do rezerwy.

Szeregowy taki nie może być powołany do służby wojskowej nawet w czasie mobilizacji.

Zob. §§ 32 — 35 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 23. Rodzaje i czas trwania urlopów dla szeregowych oraz uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, ustala w czasie pokoju i na czas wojny rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 36 — 68 i 225 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 24. Przepisy dyscyplinarne normują wzajemny stosunek przełożonych i podwładnych, starszych i młodszych.

Przepisy dyscyplinarne dla Wojska Polskiego do czasu ustawowego unormowania ustala rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. dział XIII.

Art. 25. Szeregowy, dopuszczający się czynów, uwłaczających godności żołnierza, lub nie spełniający należycie swych obowiązków nawet gdyby dany czyn nie podpadł pod rygory ustaw karnych, będzie odpowiadał w myśl przepisów dyscyplinarnych.

Art. 26. Starsi szeregowcy i podoficerowie mogą być zdegradowani jedynie wskutek:

1) prawomocnego wyroku sądowego,
2) orzeczenia dyscyplinarnego.

Degradacja pociąga za sobą powrót do stopnia szeregowca.

Zob. § 69 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4 — §§ 17, 18, 35, 46, 47 wojskowych przepisów dyscyplinarnych, (dział XIII l. p. 1) oraz art. 11, 19, 20, kodeksu karnego wojskowego.

Art. 27. Czasu trwania kary pozbawienia wolności, orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu cywilnego lub wojskowego, zasadniczo nie wlicza się szeregowym do czasu służby wojskowej, ustalonej ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Zob. § 70 rozp. wykonawczego l. p. 4, oraz art. 151 kodeksu karnego wojskowego).

Art. 28. Szeregowi zostają przeniesieni do rezerwy, względnie pospolitego ruszenia:

1) po odbyciu służby w wojsku stałem, o ile nie pozostają nadal w wojsku w charakterze szeregowych zawodowych lub nadterminowych;
2) wskutek orzeczenia komisji rewizyjnej;
3) w myśl art. 22 niniejszej ustawy.

Zob. §§ 71 — 76 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 29. Szeregowy zostaje zwolniony od obowiązku służby wojskowej na zasadzie:

1) ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej;
2) orzeczenia komisji rewizyjnej;
3) prawomocnego wyroku sądowego.

Zob. § 77 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ II.
Awanse.

Art. 30. Awansowanie szeregowego do stopnia starszego sierżanta włącznie następuje zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny, o jeden stopień, z wyjątkiem wypadku, określonego w art. 39 niniejszej ustawy.

Art. 31. Awanse szeregowych następują w zależności od stopnia w myśl zasad, ustalonych w niniejszym rozdziale, po przesłużeniu w każdym poszczególnym stopniu co najmniej tego okresu czasu, który jest określony w niniejszym rozdziale dla każdego stopnia, na podstawie wniosków, opartych jedynie na kwalifikacjach, przedstawionych w drodze służbowej odnośnie do każdego kandydata przez jego przełożonych i w miarę wakansów stopnia, przewidzianych etatami wojska.

Postanowienie niniejszego artykułu, uzależniające ograniczenia awansów od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami wojska, nie ma zastosowania do szeregowych, o których mowa w art. 37 niniejszej ustawy.

Zob. §§ 78 — 80 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 32. Awanse na starszych szeregowców następują po przesłużeniu w stopniu szeregowca co najmniej 4 miesięcy.

Zob. § 81 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 33. Awanse na kaprali mogą nastąpić po ukończeniu z pomyślnym wynikiem szkoły podoficerskiej względnie specjalnego kursu lub też po zdaniu z pomyślnym wynikiem szczególnego egzaminu po uprzednio odbytej praktyce.

Organizację oraz przebieg nauki w szkole podoficerskiej lub na specjalnym kursie względnie zakres praktyki i szczególnego egzaminu ustali dla każdego rodzaju broni względnie służby osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 82 — 84 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4. Ukończenie Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich jest równoznaczne z ukończeniem Szkoły Podoficerskiej do awansu na kaprala (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 14/30 poz. 159).

Art. 34. Awanse na plutonowych następują po przesłużeniu w stopniu kaprala co najmniej 8 miesięcy.

Zob. § 85 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 35. Awanse na sierżantów następują po przesłużeniu w stopniu plutonowego co najmniej 12 miesięcy.

Art. 36. Awanse na starszych sierżantów następują po przesłużeniu w stopniu sierżanta co najmniej 24 miesięcy.

Art. 37. Szeregowi, którzy ukończyli co najmniej:

a) 6 klas szkoły państwowej lub prywatnej, posiadającej uprawnienia gimnazjum państwowego;

b) 3 kursy seminarjum nauczycielskiego lub

c) taką ilość klas (kursów) szkół zawodowych, jaką rozporządzenie właściwych ministrów, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych uzna za równoznaczne z cenzusem wykształcenia, przewidzianym w punktach a) i b) —

mogą być awansowani niezależnie od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami wojska.

Zob. §§ 86 i 87 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4, oraz rozporządzenie Ministrów Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa oraz Przemysłu i Handlu z dnia 26 stycznia 1927 r. będące wykonaniem pktu c) art. 37 niniejszej ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 80) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 9.

Art. 38. Szeregowym, którzy odbywają 18-to miesięczną służbę wojskową w myśl art. 45 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, może być nadany wyższy stopień na podstawie zasad, ustalonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wojskowych, przyczem postanowienia art. 30 i od 32 do 36 włącznie niniejszej ustawy nie mają zastosowania.

Zob. §§ 88 — 90 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.
Powołany wyżej art. 45 ust. o powsz. obow. sł. wojsk. wobec nowelizacji tej ustawy odpowiada obecnie artykułowi 49 ust. o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII l. p. 1).

Art. 39. Szeregowym, którzy nie ukończyli z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy, nadaje komisja kwalifikacyjna odnośnej szkoły stopień szeregowych według ich kwalifikacyj.

Zob. § 91 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 40. Niezależnie od niezbędnych czasokresów, przewidzianych dla awansów w art. od 32 do 36 włącznie, może każdy szeregowy awansować za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Zob. § 92 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 41. W razie śmierci szeregowego wskutek przyczyn, związanych ze służbą wojskową, w wypadkach w których stwierdzono wyjątkowe zasługi szeregowego, może on być mianowany po śmierci podporucznikiem.

Zob. § 93 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 42. Uprawnienia awansowania szeregowych do stopnia starszego sierżanta włącznie przysługują przełożonym, posiadającym uprawnienia co najmniej dowódcy formacji (pułku, zakładu, lub urzędu wojskowego).

Zob. §§ 94, 95 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 43. Każdorazowy awans szeregowego winien być stwierdzony przez ogłoszenie w rozkazie, wydanym przez dowódcę, uprawnionego do awansowania, przyczem powinna być podana data, od jakiej awans nastąpił.

Zob. § 96 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 44. W czasie wojny warunki dla awansu mogą być rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej zmodyfikowane w kierunku zmniejszenia wymaganego czasu służby potrzebnego do awansu.

Zob. § 97 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 45. Szeregowi, przeciwko którym zostało wdrożone postępowanie dyscyplinarne lub sądowo-karne, są wyłączeni na czas postępowania od awansów.

W razie zaniechania, umorzenia postępowania, lub uniewinnienia przez sąd karny, lub też ukarania dyscyplinarnego, o ile karą nie jest degradacja, awansują szeregowi na podstawie ogólnych przepisów.

Zasądzonym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności — czasu pozbawienia wolności nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego do awansu.

Zob. §§ 98 — 100 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ III.

Awanse tytularne.

Art. 46. Szeregowy może otrzymać tytularny stopień podoficerski niezależnie od wakansu w stopniach, przewidzianych etatami wojska.

Art. 47. Przy nadawaniu tytularnych stopni podoficerskich obowiązują czasokresy, wymienione w art. od 32 do 36 włącznie.

Art. 48. Szeregowiec, posiadający stopień podoficerski tytularny, względnie podoficer, posiadający wyższy stopień tytularny, pełni w miarę wolnego etatu funkcję podoficera posiadanego stopnia tytularnego. W braku wolnego etatu pełnią służbę:

1) szeregowca;
2) podoficera rzeczywiście posiadanego stopnia.

Art. 49. Podoficer tytularny pobiera pobory, przysługujące mu według posiadanego rzeczywistego stopnia.

Zob. §§ 101 — 106 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

TYTUŁ III.

Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia.

ROZDZIAŁ I.

Część ogólna.

Art. 50. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia dzielą się na szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia poszczególnych rodzajów służby wojskowej.

Zob. §§ 107 i 108 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 51. W skład szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia wchodzą oprócz szeregowych, wymienionych w art. 50 niniejszej ustawy, nadto szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia Marynarki Wojennej oraz wszyscy ci poborowi, uznani przy poborze za zdolnych do służby wojskowej kategorji A, którzy nie służyli w służbie czynnej, a których Minister Spraw Wojskowych przeniósł do rezerwy.

Zob. § 109 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 52. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają mocy ustaw i przepisów wojskowych od chwili powołania ich do służby

wojskowej aż do chwili zwolnienia ich ze służby, o ile inne ustawy inaczej nie stanowią.

Zob. §§ 110 — 112 oraz 225 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 53. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia nie mogą w czasie powołania do czynnej służby wojskowej brać udziału w życiu politycznem.

Zob. § 113 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 54. Szeregowy rezerwy i pospolitego ruszenia, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, nie może być powołany do służby wojskowej aż do wygaśnięcia mandatu poselskiego.

Zob. §§ 114 — 117 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 55. Sprawę wyjazdu zagranicę szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia ureguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Zob. § 118 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4 — oraz art. 93 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, umieszczonej w dziale XVIII l. p. 1.

Art. 56. Postanowienia art. od 14 do 16 włącznie niniejszej ustawy, mają zastosowanie do szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia.

Postanowienia art. 17 i artykułów od 23 do 26 włącznie i art. 29 niniejszej ustawy mają zastosowanie do szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia w czasie powołania do czynnej służby wojskowej.

Zob. § 119 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ II.

Awansowanie szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia.

Art. 57. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia, powołani do czynnej służby wojskowej, mogą być awansowani w myśl artykułów od 30 do 49 włącznie niniejszej ustawy.

Zob. §§ 120 i 121 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ III.

Przejście szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia na podoficerów zawodowych.

Art. 58. Szeregowi rezerwy mogą być na własną prośbę mianowani podoficerami zawodowymi, o ile odpowiadają wymaganiom, przewidzianym w artykułach od 69 do 73 włącznie niniejszej ustawy.

Art. 59. Szeregowi pospolitego ruszenia nie mogą być mianowani podoficerami zawodowymi.

Zob. § 122 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

TYTUŁ IV.

Podoficerowie zawodowi.

ROZDZIAŁ I.

Art. 60. Podoficerowie zawodowi pełnią służbę wojskową we wszystkich rodzajach służby wojskowej, ustalonych rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 123 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 61. Podział podoficerów zawodowych na kategorje ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 124 — 128 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 62. Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej kategorji do innej (art. 61) może nastąpić jedynie na prośbę podoficera zawodowego.

Warunki przeniesienia ustala Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 129 i 130 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 63. Przeniesienie podoficera zawodowego z jednego rodzaju służby wojskowej do innego (art. 12) w obrębie tej samej kategorji podoficerów zawodowych (art. 61) może nastąpić na rozkaz Ministra Spraw Wojskowych, lub przełożonych, uprawnionych przez Ministra Spraw Wojskowych:

1) jeśli tego wymagają względy służbowe;
2) na własną prośbę, jeśli na to zezwalają względy służbowe.

Zob. §§ 131 — 133rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 64. Podoficerowie zawodowi winni zobowiązać się pisemnie do służby w wojsku na stanowisku podoficerów zawodowych przez 3 lata.

Zob. §§ 134 i 135 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 65. Podoficerowie zawodowi mogą po przesłużeniu 3 lat na stanowisku podoficerów zawodowych być pozostawieni nadal na własną prośbę w służbie wojskowej, jako podoficerowie zawodowi, jeśli się zobowiążą do dalszej służby wojskowej na okres czasu co namniej 3 lat. Zobowiązanie powyższe może być odnawiane.

Zob. § 136 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 66. W razie mobilizacji, lub o ile Rada Ministrów zarządzi powołanie rezerwistów, lub pewnych ich kategoryj ze względu na bezpieczeństwo Państwa, podoficerowie zawodowi pozostają w szeregach przymusowo i zachowują wszelkie uprawnienia osobiste.

Zob. § 137 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 67. Postanowienia art. 20 niniejszej ustawy mają zastosowanie do podoficerów zawodowych.

Podoficer zawodowy w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych.

Przepisy powyższe nie mają zastosowania do podoficerów zawodowych w stanie spoczynku.

Zob. § 138 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 68. Podoficer zawodowy przestaje być podoficerem zawodowym wskutek:

1) przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia;
2) prawomocnego wyroku sądowego;
3) orzeczenia, wydanego przez komisję dyscyplinarną.

Zob. § 139 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 69. Na zawarcie związku małżeńskiego obowiązany jest podoficer zawodowy otrzymać zezwolenie przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

Warunki zezwolenia ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 140 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 70. Postanowienia artykułów od 1 do 19 włącznie, oraz od 24 do 26 włącznie niniejszej ustawy mają zastosowanie do podoficerów zawodowych.

ROZDZIAŁ II.

Mianowanie podoficerami zawodowymi.

Art. 71. Podoficerem zawodowym może być mianowany ten, kto:

1) odbył ustawowo przewidzianą służbę w wojsku stałem i uzyskał stopień kaprala;

2) otrzymał odpowiednie kwalifikacje moralne i kwalifikacje z zachowania się w służbie;

3) posiada znajomość języka polskiego w słowie i piśmie, oraz umiejętność rachowania;

4) ukończył z pomyślnym wynikiem szkołę podoficerską, względnie kurs specjalny lub też zdał z pomyślnym wynikiem szczególny egzamin po uprzednio odbytej praktyce (art. 33 ust. 2);

5) w wypadku niepełnoletności złożył zezwolenie ojca, względnie opiekuna;

6) odpowiada specjalnym warunkom dla danej kategorji podoficerów zawodowych (art. 61). Warunki ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 141 — 143 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 72. Prawo mianowania podoficerów zawodowych i prawo pozostawiania na służbie zawodowej (art. 65) służy przełożonym, posiadającym uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

Zob. § 144 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 73. Mianowanie podoficerem zawodowym powinno być stwierdzone przez ogłoszenie w rozkazie, wydanym przez dowódcę, uprawnionego do mianowania, przyczem powinna być podana data mianowania.

Zob. §§ 145 i 146 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ III.

Awanse podoficerów zawodowych.

Art. 74. Postanowienia artykułów 30 i 31 oraz artykułów od 34 do 36 włącznie i od 40 do 49 włącznie niniejszej ustawy mają zastosowanie również do podoficerów zawodowych.

Art. 75. Awanse na sierżantów (wachmistrzów, ogniomistrzów, majstrów wojskowych) mogą nastąpić pod warunkiem ukończenia przez podoficera zawodowego szkoły podoficerów zawodowych względnie specjalnego kursu lub też pod warunkiem zdania szczególnego egzaminu po uprzednio odbytej praktyce.

Organizację oraz przebieg nauki w szkole podoficerów zawodowych, lub na specjalnym kursie, względnie zakres praktyki i szczególnego egzaminu ustali dla każdego rodzaju broni względnie służby osobne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 147 — 150 oraz 226 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ IV.

Urlopy.

Art. 76. Ogólna ilość czasu, przebytego przez podoficera zawodowego w ciągu jednego roku kalendarzowego na urlopach: wypoczynkowym, służbowym i okolicznościowym, z zachowaniem uposażenia — nie może przekraczać 6 tygodni.

Art. 77. Czas trwania urlopu wypoczynkowego, do którego przysługuje prawo każdemu podoficerowi zawodowemu w granicach do 4 tygodni w przeciągu roku kalendarzowego, w zależności od czasu służby i stopnia podoficera zawodowego — ustala Minister Spraw Wojskowych.

Art. 78. Urlopy z przyczyn służbowych mogą być udzielane przy służbowem przeniesieniu podoficera zawodowego do innej miejscowości dla uregulowania spraw osobistych, wynikłych wskutek przeniesienia — do 2 tygodni w zależności od oddalenia miejsca nowego przydziału od ostatniego miejsca służby, oraz od stosunków służbowych i rodzinnych.

Art. 79. Udzielanie urlopów okolicznościowych w sprawach osobistych jest dopuszczalne tylko w szczególnie ważnych wypadkach, przyczem urlopy takie nie mogą przekraczać 7 dni.

Art. 80. W wypadkach złego stanu zdrowia przysługuje podoficerowi zawodowemu prawo do otrzymania urlopu kuracyjnego, którego czas trwania nie może przekraczać 6 miesięcy w przeciągu jednego roku kalendarzowego. Urlop kuracyjny udzielany bywa jedynie na podstawie orzeczenia lekarskiego.

Art. 81. Czasowe wstrzymanie urlopów w całem wojsku lub w pewnych jego częściach może zarządzić wyłącznie Minister Spraw Wojskowych, z wyjątkiem wypadków, w których, z powodu zagrożenia pewnych miejscowości chorobami zakaźnemi, natychmiastowe zawieszenie urlopów do tych miejscowości leży w kompetencji odnośnego dowódcy Okręgu Korpusu.

Art. 82. Uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, reguluje na czas pokoju, jak i na czas wojny rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 151 — 158 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

ROZDZIAŁ V.

Uposażenie.

Art. 83. Uposażenie podoficerów zawodowych ustala ustawa o uposażeniu wojska.

Zob. dział XX.

Art. 84. Uposażenie podoficera zawodowego w stanie spoczynku reguluje ustawa o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Zob. dział XXI.

ROZDZIAŁ VI.

Stany podoficera zawodowego oraz przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Art. 85. Podoficer zawodowy może znajdować się:

1) w stanie czynnym;
2) w stanie nieczynnym;
3) w stanie spoczynku.

Art. 86. Podoficer zawodowy znajduje się w stanie czynnym, gdy należy do stanu faktycznego jednej z formacyj wojskowych w ramach ogólnego etatu wojska.

Wszystkie stanowiska podoficerskie od plutonowego włącznie wzwyż powinny być obsadzone wyłącznie przez podoficerów zawodowych w odpowiednich stopniach.

Stanowiska wolne wskutek znajdowania się pewnej ilości podoficerów zawodowych w stanie nieczynnym powinny pozostawać częściowo wakujące.

Ilość wakujących stanowisk określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 87. Podoficer zawodowy znajduje się w stanie nieczynnym, gdy czasowo nie pełni służby, wynikającej ze stanu czynnego.

Podoficer zawodowy może być przeniesiony w stan nieczynny przez przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy formacji (pułku, zakładu lub urzędu wojskowego), wskutek:

1) własnej prośby o urlop, przewidziany w art. 88 niniejszej ustawy;
2) czasowej niezdolności do służby, stwierdzonej przez komisję rewizyjną;
3) zredukowania etatów;
4) dostania się do niewoli, lub zaginienia na terenie działań wojennych;
5) sprawowania mandatu poselskiego do Sejmu lub Senatu Rzeczpospolitej.

Zob. §§ 159 i 160 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 88. Celem odbycia przez podoficera zawodowego kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w służbie cywilno-państwowej lub prywatnej, może być podoficerowi zawodowemu, po przesłużeniu na stanowisku podoficera zawodowego co najmniej 6 lat, udzielony jednorazowo przez przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy formacji (pułku, zakładu lub urzędu wojskowego), urlop na przeciąg czasu od 3 do 6 miesięcy w końcowym okresie służby.

Podoficer zawodowy, znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek otrzymania takiego urlopu, nie może być bez prośby, ze swej strony, przez czas trwania urlopu z wyjątkiem mobilizacji, względnie powołania rezerwistów lub pewnej ich kategorji — powołany zpowrotem do służby wojskowej.

Przez czas tego urlopu przysługują podoficerowi zawodowemu wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Zob. §§ 161 i 162 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 89. Podoficer zawodowy, który przez więcej niż 6 następujących po sobie miesięcy nie jest w możności pełnić służby z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka o długości czasu, przez jaki ma podoficer zawodowy przebywać w stanie nieczynnym.

Po upływie terminu, oznaczonego przez komisję rewizyjną, powinien być podoficer zawodowy ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może być przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego, czy też ma nadal pozostawać w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania podoficera zawodowego w stanie nieczynnym nie może przekraczać jednego roku bez przerwy, względnie półtora roku w przeciągu lat sześciu.

Z upływem powyższych terminów powinien podoficer, w razie jego dalszej niezdolności do służby, być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, zalicza się podoficerom zawodowym do okresu czasu niezbędnego do awansu jedynie w tym wypadku, jeśli ta niezdolność została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej.

Zob. §§ 163 — 165 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4, oraz wyjaśnienie M. S Wojsk. co do zwolnienia szeregowych zawodowych w czasie trwania postępowania superrewizyjnego, umieszczone w Dzienniku Rozkazów M. S. Wojsk. z roku 1929 Nr. 40 poz. 411.

Art. 90. Podoficerom zawodowym, przeniesionym w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przysługują w przeciągu półtora roku wszystkie uprawnienia stanu czynnego. Wakanse, powstające w stopniach, jakie posiadają podoficerowie zawodowi, znajdujący się z powyższego powodu w stanie nieczynnym, powinny być obsadzone przedewszystkiem przez tych podoficerów zawodowych.

Zob. §§ 166 — 169 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 91. Podoficerom zawodowym, przeniesionym w stan nieczynny z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), po ich powrocie i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się ten czas do czasokresu niezbędnego do awansu.

Zob. §§ 170 — 172 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 92. Podoficer zawodowy, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, nie otrzymuje przez czas sprawowania mandatu poselskiego uposażenia służbowego, zostaje przeniesiony w stan nieczynny i nie przysługuje mu prawo noszenia munduru wojskowego.

Z tytułu sprawowania mandatu poselskiego podoficer zawodowy jest zwolniony od wszelkiej zależności służbowej. Podoficerowi zawodowemu, piastującemu mandat poselski, nie przysługują uprawnienia i obowiązki służbowe w stosunku do innych wojskowych.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu poselskiego zostaje podoficer zawodowy przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego.

Zob. §§ 173 — 175 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 93. Podoficer zawodowy znajduje się w stanie spoczynku gdy został definitywnie zwolniony od pełnienia służby na stanowisku, przewi-

dzianem etatami wojska, z powodów i na warunkach, przewidzianych w ustawie emerytalnej.

Zob. dział XXI.

Art. 94. Granicą wieku, po osiągnięciu której powinni podoficerowie zawodowi być przeniesieni w stan spoczynku, jest ukończenie pięćdziesięciu sześciu lat życia.

Art. 95. Podoficerów zawodowych przenosi w stan spoczynku dowódca Okręgu Korpusu.

Zob. §§ 176 — 178 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 96. Podoficerowie zawodowi inwalidzi, którzy mimo swego inwalidztwa nadają się do służby wojskowej, mogą stosownie do uznania dowódcy Okręgu Korpusu być pozostawieni w stanie czynnym.

Zob. § 179 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 97. Podoficer zawodowy, przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany przez Ministra Spraw Wojskowych do służby czynnej w razie mobilizacji na czas potrzeby.

Zob. § 180 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 98. Podoficerowie zawodowi mogą być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

1) na własną prośbę, o ile ona zostanie uwzględniona przez dowódcę formacji (pułku, zakładu lub urzędu wojskowego);

2) z rozkazu właściwego przełożonego, posiadającego uprawnienia nie niższe od dowódcy formacji (pułku, zakładu lub urzędu wojskowego), po upływie okresu czasu, przez który zobowiązał się podoficer zawodowy służyć zawodowo w wojsku.

Zob. §§ 181 i 182 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 99. Podoficerom zawodowym, przeniesionym do rezerwy lub pospolitego ruszenia, o ile przesłużyli na stanowisku podoficerów zawodowych co najmniej lat 12, zapewnia Państwo pierwszeństwo w otrzymaniu odpowiadających ich kwalifikacjom stanowisk cywilno - państwowych, samorządowych, lub w zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez Państwo, z zaliczeniem czasu czynnej służby wojskowej do emerytury, oraz dodatku za wysługę lat, o ile takie dodatki są przewidziane dla tych stanowisk. Pierwszeństwo powyższe unormuje rozporządzenie Rady Ministrów.

Zob. §§ 183 — 186 i 231 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4 — oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 niniejszej ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 666) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5.

TYTUŁ V.

Nadterminowi.

Art. 100. Szeregowi po odbyciu służby czynnej mogą być pozostawieni na własną prośbę w służbie czynnej wojskowej jako nadterminowi.

Art. 101. Szeregowi, wymienieni w powyższym artykule, powinni zobowiązać się pisemnie do służby wojskowej na przeciąg jednego roku. Zobowiązanie to może być przedłużane z roku na rok.

Art. 102. Nadterminowi otrzymują uposażenie szeregowych służby wojska stałego zależnie od posiadanego stopnia wojskowego, oraz osobny dodatek, którego wysokość ustali Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Zob. § 227 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 103. Postanowienia artykułów od 11 do 49 włącznie niniejszej ustawy mają zastosowanie do nadterminowych.

Art. 104. W razie zostania przez nadterminowego podoficerem zawodowym, czas, przebyty na służbie wojskowej w charakterze nadterminowego, zalicza się do czasu służby zawodowej.

Zob. §§ 187 — 196 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

TYTUŁ Va.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych.

Art. 105. Szeregowym uczniem szkoły wojskowej staje się ten, kto na zasadzie ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej obowiązany jest do tej służby lub też uprawniony do służby w charakterze ochotnika i zostanie przyjęty oraz zaliczony do stanu faktycznego uczniów szkoły wojskowej jednego z następujących typów:

1) szkoły przygotowawczej,
2) szkoły oficerskiej,
3) szkoły oficerskiej dla podoficerów.

Zaliczenie poszczególnych szkół wojskowych do jednego z powyżej wymienionych typów ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 197 — 201 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 106. Szeregowi uczniowie powyższych szkół otrzymują następujące tytuły:

w szkołach przygotowawczych po ukończeniu szkoły rekruta tytuł: kadet-podchorąży,

w szkołach oficerskich i w szkołach oficerskich dla podoficerów tytuł: podchorąży.

Zob. § 202 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 107. Warunki przyjęcia do poszczególnych szkół wojskowych, jako też warunki przenoszenia uczniów z jednej szkoły do drugiej, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 203 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 108. Uczniowie szkół wojskowych nie otrzymują stopni szeregowych, wskazanych w art. 15 niniejszej ustawy.

Szeregowi wstępujący do szkół przygotowawczych oficerów zawodowych oraz podoficerowie zawodowi, wstępujący do oficerskich szkół dla podoficerów, zachowują swoje stopnie wojskowe, posiadane przed wstąpieniem do szkoły, a temsamem zachowują również wszelkie stąd wynikające uprawnienia.

W czasie pobytu w szkole nie noszą jednak odznak swych stopni, oraz nie są tytułowani wedle stopni; w tej mierze podlegają ogólnym przepisom stosowanym do uczniów szkół.

Podchorążowie rezerwy, wstępujący do szkół oficerskich po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy nie korzystają w czasie pobytu w szkole oficerskiej z tytułu podchorążego rezerwy, przewidzianego w art. 16 niniejszej ustawy.

Zob. § 204 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 109. Postanowienia art. 18, 19, 20, 27 i 41 niniejszej ustawy mają zastosowanie również do szeregowych uczniów szkół wojskowych.

Art. 110. Szeregowi uczniowie szkół wojskowych podczas pobytu w szkole nie mogą otrzymać zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.

Art. 111. Szeregowy uczeń szkoły przygotowawczej oficerów zawodowych, wybrany na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, zostaje przeniesiony do kategorji szeregowych rezerwy, przyczem czas pobytu w szkole zalicza mu się na poczet powszechnego obowiązku służby wojskowej w służbie czynnej.

Szeregowy taki nie może być powołany do służby wojskowej nawet w czasie mobilizacji do chwili wygaśnięcia mandatu.

Do szeregowych uczniów szkół oficerskich dla podoficerów stosuje się art. 92 niniejszej ustawy, przyczem czas pobytu w szkole zostaje im zaliczony na poczet zobowiązania, złożonego w myśl art. 64 względnie 65 niniejszej ustawy, przed wstąpieniem do szkoły.

Zob. § 205 i 206 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 112. Rodzaje i czas trwania urlopów szeregowych uczniów szkół wojskowych oraz uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 207 — 213 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 113. Przepisy dyscyplinarne dla szeregowych uczniów szkół wojskowych do czasu ustawowego unormowania ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 214 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.
Zob. odnośną instrukcję Ministra Spraw Wojskowych, umieszczoną w dziale XIII l. p. 2.

Art 114. Obowiązki i prawa szeregowych uczniów, wynikające z tytułu kształcenia się w szkołach wojskowych, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 215 rozporządzenia wykonawczego l p. 4.

Art. 115. Szeregowi uczniowie szkół wojskowych wymienionych w punktach 1 i 2 art. 105 niniejszej ustawy nie dopełniają przez czas pobytu w szkołach obowiązku powszechnej służby wojskowej w służbie czynnej, przewidzianego w art. 3 względnie art. 45 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z dnia 23 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 609), a czas spędzony w szkole przygotowawczej i oficerskiej nie zalicza się im na poczet uprawnień z tytułu wysługi emerytalnej.

Powołany wyżej art. 45 ust. o powsz. obow. sł. wojsk. wobec nowelizacji tej ustawy odpowiada obecnie artykułowi 49 ust. o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII l. p. 1).

Art. 116. Szeregowi uczniowie szkół przygotowawczych i oficerskich w razie opuszczenia szkoły z jakichkolwiek powodów przed jej ukończeniem, względnie przed uzyskaniem stopnia oficerskiego, są zobowiązani bez względu na wiek i niezależnie od czasu przebytego w szkole do odbycia bezpośrednio po opuszczeniu szkoły ustawowego okresu służby czynnej.

Czas wojskowej służby czynnej odbytej przez uczniów przed wstąpieniem do szkół wojskowych zalicza się w stosunku dzień za dzień na poczet powyższego obowiązku.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w szkołach przygotowawczych i oficerskich na poczet obowiązkowej służby czynnej może nastąpić w wyjątkowych wypadkach na warunkach, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Szeregowi uczniowie, występujący ze szkół przygotowawczych przed ich ukończeniem tracą tytuł kadeta podchorążego, mogą natomiast otrzymać tytuł podchorążego rezerwy, o ile w czasie odsługiwania ukończą szkołę podchorążych rezerwy.

Szeregowi uczniowie występujący ze szkół oficerskich przed ich ukończeniem, mogą otrzymać tytuł podchorążego rezerwy.

Sposób odbywania służby wojskowej przez szeregowych uczniów wydalonych lub zwolnionych ze szkół wojskowych ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. rozkaz M. S. Wojsk. o administrowaniu szeregowymi uczniami umieszczony w niniejszym dziale l. p. 11 oraz § 220 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 117. Podoficer zawodowy przechodzi z chwilą przyjęcia do szkoły oficerskiej dla podoficerów z grupy podoficerów zawodowych do grupy szeregowych uczniów szkół wojskowych.

Czas pobytu w szkole nie zalicza się mu na poczet czasokresu zobowiązania, składanego w myśl art. 64 i 65 niniejszej ustawy, o ile przepis artykułu 111 nie czyni w tej mierze wyjątku.

Bieg czasokresu zobowiązania, złożonego przez podoficera stosownie do art. 64 lub 65 niniejszej ustawy przed wstąpieniem do szkoły oficerskiej dla podoficerów, ulega przerwie na czas pobytu podoficera w tej szkole.

Czas pobytu w szkole oficerskiej dla podoficerów zalicza im się jednak na poczet ich uprawnień z tytułu wysługi lat uposażeniowej i emerytalnej.

Art. 118. Szeregowi uczniowie szkół oficerskich dla podoficerów w razie zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomyślnym zobowiązani są bezpośrednio po opuszczeniu szkoły do odsłużenia w charakterze podoficera zawodowego pozostającego czasu zobowiązania, złożonego w myśl art. 64 względnie 65 niniejszej ustawy przed wstąpieniem do szkoły.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w szkole oficerskiej na poczet powyższego zobowiązania odsługiwania może nastąpić w poszczególnych wypadkach z wyjątkowych przyczyn na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

Szeregowi uczniowie szkół oficerskich dla podoficerów przechodzą z chwilą zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej ukończeniem lub po

jej ukończeniu z wynikiem niepomyślnym do grupy podoficerów zawodowych w posiadanym poprzednio stopniu, tracąc tytuł podchorążego.

Zob. §§ 216 — 222 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4 oraz rozkaz M. S. Wojsk. o administrowaniu szeregowymi uczniami l. p. 11.

Art. 119. Absolwenci szkół wojskowych są obowiązani do odsługiwania w wojskowej służbie zawodowej co najmniej trzykrotnego czasu pobytu ich w szkole wojskowej jako ekwiwalentu za koszty studjów.

Wymiar i warunki odsługiwania określi dla każdego typu szkół wojskowych rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 223 i 224 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 120. Do szkół wojskowych zalicza się również korpusy kadetów i szkoły dla małoletnich.

Uczniowie tych szkół nie są szeregowymi Wojska Polskiego i nie podlegają postanowieniom niniejszej ustawy

Obowiązki i prawa uczniów korpusów kadetów, jak również uprawnienia wynikające z tytułu ich ukończenia, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Obowiązki i prawa uczniów szkół dla małoletnich (wraz z zaliczeniem poszczególnych szkół do tego typu) jak również uprawnienia wynikające z tytułu ich ukończenia, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Korpusy Kadetów (we Lwowie, Rawiczu i Chełmnie) są gimnazjami wojskowemi posiadającemi prawa publiczności. Nauka trwa 5 lat w ramach pięciu klas odpowiadających 5 wyższym klasom gimnazjum matematyczno-przyrodniczego. Statut Korpusów Kadetów ogłoszony został w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 26 z dnia 5 sierpnia 1925 r. poz. 276. Zmiany i uzupełnienia postanowień statutu Korpusów Kadetów ogłoszone zostały w Dz. Rozk. M. S Wojsk. Nr. 7/27 poz. 56, 22/27 poz. 259, 2/28 poz. 14, 18/29 poz. 178, 2/30 poz. 13, 7/30 poz. 70. Zadaniem Korpusu Kadetów jest przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkoły podchorążych, przez danie im wykształcenia ogólnego i wojskowego.

Szkołą dla małoletnich przewidzianą w ust. 4 art. 120 jest Szkoła Podoficerska Piechoty dla Małoletnich (w Koninie) utworzona rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 2 listopada 1928 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 30/28 poz. 326). Szkoła ta obejmuje wychowanie i wyszkolenie w zakresie nauki odpowiadającej 5, 6 i 7 klasy szkoły powszechnej, oraz wyszkolenie wojskowe w zakresie pułkowej szkoły podoficerskiej. Nauka trwa 3 lata. Zadaniem Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich jest przygotowanie kandydatów na podoficerów zawodowych piechoty. Utworzenie Szkoły Podoficerskiej zostało ogłoszone w Monitorze Polskim Nr. 232/28. Organizację szkoły normują rozkazy Ministra Spraw Wojskowych ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 34/28 poz. 367, 3/29 poz. 29 i 14/30 poz. 159.

TYTUŁ VI.

Przepisy przejściowe.

Art 121. Szeregowi, którzy otrzymali stopień na podstawie rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, zatrzymują nadane stopnie z wyjątkiem sierżantów sztabowych, wachmistrzów sztabowych i ogniomistrzów sztabowych, którzy zostają przemianowani na starszych sierżantów, starszych wachmistrzów i starszych ogniomistrzów.

Art. 122. Podoficerowie zawodowi, którzy otrzymali stopnie wojskowe na podstawie rozporządzenia Rady Obrony Państwa o podoficerach zawo

dowych (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 75, poz. 512) i rozporządzenia Rady Obrony Państwa o majstrach wojskowych (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 75, poz. 513), zatrzymują nadane im stopnie i dotychczasowy charakter z tą zmianą, że mianowani w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa młodszymi majstrami wojskowymi zostają przemianowani na podmajstrzych wojskowych, mianowani majstrami wojskowymi z odznakami plutonowego — na młodszych majstrów wojskowych, mianowani majstrami wojskowych z odznakami sierżantów — na majstrów wojskowych.

Art. 123. Podoficerowie zawodowi, którzy złożyli zobowiązanie do służby zawodowej w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa o podoficerach zawodowych (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 75, poz. 512) i rozporządzenia Rady Obrony Państwa o majstrach wojskowych (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 75, poz. 513), pozostają w wojsku polskiem jako podoficerowie zawodowi jedynie przez okres, na który się zobowiązali, najdalej jednak na okres sześciu lat od chwili mianowania ich podoficerami zawodowymi na mocy powyższych rozporządzeń Rady Obrony Państwa.

Zob. §§ 228 — 232 rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 124. Ustawa z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia jej ogłoszenia i z tą chwilą tracą moc obowiązującą ustawy, dekrety i przepisy z nią sprzeczne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 roku (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 347) w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy, wymienionej w poprzednim ustępie, wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia jego ogłoszenia.

Wymienioną wyżej ustawę ogłoszono dn. 22 sierpnia 1924 r. zaś wymienione wyżej rozporządzenie dn. 27 kwietnia 1927 r.

Art. 125. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych, zaś w odniesieniu do postanowień o korpusach kadetów art. 120 — Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

2.

USTAWA

z dnia 21 lipca 1919 r.

o przymusowem nauczaniu w wojsku polskiem.

(Dz. Pr. P. P. Nr. 63 poz. 373).

Art. 1. Żołnierze, pozbawieni w wieku szkolnym nauczania początkowego oraz niedość biegli w czytaniu i pisaniu po polsku, podlegają przymusowej nauce w okresie odbywania służby wojskowej.

Art. 2. Wszelkich środków pomocniczych, potrzebnych do nauki, dostarczają bezpłatnie władze wojskowe.

Art. 3. Naukę prowadzą odpowiednio wykwalifikowane siły nauczycielskie, służące w wojsku.

Art. 4. Żołnierze, którzy nie wykazują dostatecznej biegłości w czytaniu i pisaniu po polsku, nie mogą uzyskiwać stopni podoficerskich.

Zob. § 79 i nast. rozporządzenia wykonawczego l. p. 4.

Art. 5. Wykonanie tej ustawy, jako też wydanie rozporządzeń, dotyczących organizacji, oraz planów i zakresu nauczania poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Ustawa ogłoszona w dniu 5 sierpnia 1919 r.
Ustawę niniejszą rozciągnięto na b. dzielnicę pruską, ustawą z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 511).
Zob. rozkaz M. S. Wojsk. z dnia 15 lutego 1927 r. w sprawie przymusowego nauczania w wojsku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6 poz. 43) umieszczony w niniejszym dziale l. p. 12.

3.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 grudnia 1925 r.

o oznakach szeregowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 126 poz. 899).

Na mocy art. 18 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych (Dz. U. R. P. Nr. 72 poz. 698) ustalam następujące oznaki szeregowych:

ROZDZIAŁ I.

Oznaki stopni szeregowych.

§ 1. W miejsce ustanowionych w dotychczasowych przepisach ubioru polowego czerwonych taśm wełnianych ustalam jako oznaki stopni szeregowych na naramiennikach i czapkach białe galony metalowe, obramowane barwą karmazynową.

Szerokość galonu łącznie z obramowaniem wynosi na naramiennikach 10 mm., na czapkach 5 mm.

§ 2. Poszczególne stopnie szeregowych na naramiennikach oznacza się w sposób następujący:

starszy szeregowiec i równorzędni — 1 galon poprzeczny w odległości 5 mm. od dolnego brzegu naramiennika,

kapral i równorzędni — 2 galony, z których pierwszy jak wyżej, drugi w odległości 2 mm. od pierwszego,

plutonowy i równorzędni — 3 galony, z których pierwszy jak wyżej, następne w odległości 2 mm. od siebie.

sierżant i równorzędni — galon wzdłuż brzegów naramiennika z wyjątkiem dolnego brzegu,

starszy sierżant i równorzędni — galon jak u sierżanta, ponadto galon przez ośrodek naramiennika od guzika do dolnego brzegu.

chorąży — galon jak u sierżanta, ponadto gwiazdka z białego metalu typu oficerskiego w środku naramiennika.

§ 3. Kształt i sposób umieszczenia oznak stopni szeregowych na czapkach pozostają bez zmiany, mianowicie:

starszy szeregowiec i równorzędni — 1 galon,
kapral i równorzędni — 2 galony,
plutonowy i równorzędni — 3 galony,
sierżant i równorzędni — 1 galon w kształcie kąta,
starszy sierżant i równorzędni — 2 galony w kształcie kąta,
chorąży — gwiazdka z białego metalu typu oficerskiego i wypustki barwy karmazynowej na otoku i szwach wierzchu czapki.

ROZDZIAŁ II.

Temblak podoficerski.

§ 4. W uzupełnieniu dotychczasowych przepisów ubioru polowego ustalam temblak podoficerski z białej taśmy podwójnie złożonej z czterema równoległemi wąskiemi paskami barwy karmazynowej, z których dwa na brzegach, dwa w środku taśmy w równej odległości od siebie, zakończony węzłem i chwastem i opatrzony przesuwką nad węzłem.

Węzeł pokryty jest białą taśmą i zakończony u góry i u dołu obramieniem barwy białej w karmazynowe paski.

Chwast składa się z plecionych sznurków barwy karmazynowej, pokrytych pojedyńczą warstwą plecionych sznurków barwy białej, ściągniętych u dołu.

Przesuwka z białej taśmy.

Wymiary temblaka są następujące:

długość taśmy pojedyńcza 35 cm., podwójna 70 cm.,
szerokość taśmy 2 cm.,
długość węzła 2½ cm.,
szerokość węzła 2½ cm.,
grubość węzła 1 cm.,
szerokość górnego obramienia węzła 5 mm.,
dolnego obramienia węzła 7 mm.,
długość chwastu 4½ cm.,
szerokość przesuwki 2 cm.

§ 5. Temblak nosi się na żabce pod rękojeścią bagnetu, bądź na rękojeści szabli.

Sposób wiązania temblaka ustali Minister Spraw Wojskowych.

ROZDZIAŁ III.

Oznaki służby zawodowej.

§ 6. Jako oznakę służby zawodowej dla podoficerów ustalam na lewym rękawie kurtki i płaszcza szewrony z białego galonu metalowego, obramionego barwą karmazynową szerokości łącznie z obramieniem 1½ cm. względnie 3 cm.

Szewrony mają kształt kątów prostych o końcach ściętych równolegle do długości rękawa, między któremi odległość wynosi 15 cm. Kąt szewronów zwrócony jest ku dołowi, przyczem dolna część pierwszego szewronu znajduje się na linji zgięcia łokcia. Odległość między poszczególnemi szewronami wynosi ½ cm.

§ 7. Prawo do pierwszego szewronu typu węższego nabywa podoficer po odbyciu trzech lat służby zawodowej, do następnych po odbyciu następnych trzechleci służby zawodowej.

Szewron typu szerszego zastępuje trzy szewrony typu węższego.

ROZDZIAŁ IV.

Postanowienia końcowe.

§ 8. Przepisy wykonawcze do niniejszego rozporządzenia wyda Minister Spraw Wojskowych.

Powyższe przepisy wykonawcze zostały ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojs. Nr. 6 z dn. 4 marca 1926 r. poz. 55, i uzupełnione rozkazem Ministra Spraw Wojskowych ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 7 z dn. 13 czerwca 1928 r. poz. 78. Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 czerwca 1927 r. w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku, umieszczony w niniejszym dziale I. p. 8.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 23 grudnia 1925 r. Reprodukcje wzorów oznak pominięto ze względów technicznych.

4.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 15 maja 1928 r.

w sprawie wykonania ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r.

(Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 643).

Na podstawie art. 125 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 347), której jednolity tekst został ogłoszony w załączniku do obwieszczenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 68, poz. 603) zarządzam co następuje:

ROZDZIAŁ I.

Do art. 7.

§ 1. Szeregowi składają zasadniczo przysięgę wojskową po ukończeniu szkoły rekruta. Szeregowi, którzy odbyli przeszkolenie przysposobienia wojskowego i uzyskali co najmniej I stopień przysposobienia wojskowego, mogą złożyć przysięgę wojskową przed terminem ukończenia w danej formacji szkoły rekruta, o ile względy lokalne (np. służba wartownicza) tego wymagają, nie wcześniej jednak, jak po upływie 4-ch tygodni od daty zaliczenia szeregowego do stanu faktycznego formacji.

Szeregowi formacyj wymaszerowujących w pole składają ponowną przysięgę przed odmarszem z garnizonów.

§ 2. Przysięga wojskowa jest uroczystością wojskową, składającą się, o ile możności z nabożeństwa, ponadto z właściwej przysięgi i defilady.

Nabożeństwo połączone z okolicznościowem kazaniem o znaczeniu i treści przysięgi odprawiają dla każdego wyznania oddzielnie duchowni właściwych wyznań, o ile możności duchowni wojskowi, w zasadzie w świątyniach tychże wyznań.

§ 3. Przysięgę wojskową, odbierają duchowni właściwych wyznań, odczytując rotę przysięgi w brzmieniu ustalonem art. 7 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego dla danego wyznania, w obecności dowódcy formacji względnie wyznaczonych przez niego oficerów.

W razie nieobecności duchownego, przysięgę może odebrać dowódca formacji względnie wyznaczony prze niego oficer.

Szeregowi powtarzają głośno poszczególne zdania za odczytującym rotę przysięgi, przyjmując postawę wskazaną regulaminem.

§ 4. Szczegółowy przebieg uroczystości, związanych ze składaniem przysięgi, ustala regulamin służby wewnętrznej.

§ 5. Brzmienie przysięgi należy stosować według wyznania, wpisanego do dokumentu ewidencyjnego danego szeregowego.

§ 6. Termin składania przysięgi dla poszczególnych garnizonów oznacza dowódca okręgu korpusu po porozumieniu się z właściwemi władzami duszpasterskiemi danego wyznania.

Na zaprzysiężenie przed terminem ukończenia szkoły rekruta (§ 1) zezwala w wyjątkowych wypadkach, na wniosek dowódcy formacji, dowódca okręgu korpusu.

§ 7. Odmawiający złożenia przysięgi będą za niewykonanie rozkazu służbowego pociągnięci do odpowiedzialności sądowej.

Do art. 8.

§ 8. Dowódcy powinni przed przydzieleniem szeregowych na stanowiska związane z administracją pieniężną lub materjałową upewnić się, czy nie istnieje pokrewieństwo do czwartego stopnia włącznie, albo powinowactwo do drugiego stopnia włącznie (zstępni i wstępni oraz w linji bocznej) między danymi szeregowymi, a oficerami względnie szeregowymi, pełniącymi funkcje związane z administracją pieniężną lub materjałową w tej samej formacji lub też w formacjach, które są w bezpośredniej zależności pod względem administracji pieniężnej lub materjałowej.

W wypadku istnienia wspomnianego pokrewieństwa albo powinowactwa między tymi, którzy zostali wyznaczeni na stanowiska związane z administracją pieniężną lub materjałową, każdy ze spokrewnionych lub spowinowaconych obowiązany jest złożyć o tem meldunek swemu bezpośredniemu przełożonemu.

Za niezłożenie wymaganego meldunku obaj spokrewnieni (spowinowaceni) pociągani będą do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W wypadkach tych odpowiada również przełożony, który wiedząc o istniejącem pokrewieństwie względnie powinowactwie, nie zarządza niezwłocznie odpowiednich przesunięć personalnych — jeżeli do tego jest uprawniony, lub nie złoży meldunku o tem swemu bezpośredniemu przełożonemu — jeżeli nie jest uprawniony do zarządzenia potrzebnych przesunięć personalnych.

§ 9. Spokrewnieni do czwartego stopnia włącznie są:
1) w linji prostej ojciec, syn, dziadek, wnuk i t. d.,
2) w linji bocznej bracia, bracia rodziców, synowie rodzeństwa, synowie rodzeństwa rodziców.
Powinowaci do 2-go stopnia są: pasierb, ojciec żony i bracia żony.

ROZDZIAŁ II.

Szeregowi służby czynnej.

Do art. 11.

§ 10. Na podstawie karty powołania i zgodnych z nią dokumentów ewidencyjnych, które formacja otrzymała od powiatowego komendanta uzupełnień, dowódca formacji ogłasza w rozkazie dziennym datę zgłoszenia się poborowego i przydział do pododdziału. Zaliczenie powołanego do stanu faktycznego formacji (wcielenie) następuje w dniu jego zgłoszenia się do niej. Wszelkie ze służbą wojskową związane należności przysługują powołanemu od dnia zgłoszenia się jego do formacji.

Zaliczanie czasu służby poborowym wcielonym do szeregów faktycznie w okresie ustalonym dla wcielenia przez Ministra Spraw Wojskowych uskuteczniać należy od pierwszego dnia tego okresu (art. 75 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym — Dz. U. R. P. z r. 1928 Nr. 46, poz. 458).

Analogicznie liczyć należy czas służby szeregowym, korzystającym z przywileju skróconej czynnej służby wojskowej.

Natomiast rekrutom przybyłym względnie dostawionym do formacji po okresie wcielenia, ogłoszonym przez Ministra Spraw Wojskowych, liczyć należy służbę wojskową od dnia faktycznego przybycia (zgłoszenia się, względnie dostawienia) do formacji.

Do art. 12.

§ 11. Według rodzajów służby wojskowej szeregowi dzielą się na szeregowych:
1) piechoty,
2) kawalerji,
3) artylerji,
4) aeronautyki,
5) inżynierji,
6) służby uzbrojenia,
7) służby intendentury,
8) służby zdrowia,
9) żandarmerji.

Ewentualny podział poszczególnych rodzajow służby wojskowej na grupy ustalają odrębne zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 12. Rodzaj służby wojskowej wyznacza poborowym (przed ich wcieleniem) właściwy powiatowy komendant uzupełnień, indywidualnie na podstawie decyzji komisji poborowej, przepisów o przeznaczaniu poborowych do służby w poszczególnych rodzajach wojska i ilościowego rozdzielnika rekrutów, wydanego przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 13. Imienny rozdział poborowych na poszczególne formacje w obrębie danego rodzaju służby wojskowej uskutecznia przed wcieleniem powiatowy komendant uzupełnień na podstawie ilościowego rozdzielnika

rekrutów ustalonego dla poszczególnych formacyj przez Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 14.

§ 14. Tryb przenoszenia szeregowych służby czynnej z jednego rodzaju służby wojskowej do innego w czasie ich służby czynnej ustalają oddzielnie przepisy o administrowaniu stanem szeregowych służby czynnej, wydawane przez Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 15.

§ 15. Starsi szeregowcy w baonach strzelców korzystają z tytułu „starszy strzelec".

§ 16. Stopnie szeregowych, wyliczone w art. 15 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego stanowią podstawę:

1) uposażenia, związanego z danym stopniem, a określonego w ustawie o uposażeniu wojska, o ile dany stopień jest rzeczywistym,

2) specjalnych oznak, unormowanych w przepisach o umundurowaniu wojska,

3) awansowania na wyższy stopień w kolejności stopni, ustalonych w art. 15,

4) specjalnych funkcyj, związanych z danym stopniem, a określonych w regulaminach, instrukcjach i rozkazach Ministra Spraw Wojskowych,

5) wszystkich innych obowiązków i uprawnień, określonych każdorazowo regulaminami i instrukcjami Ministra Spraw Wojskowych oraz rozkazami przełożonych.

Do art. 16.

§ 17. Szeregowi, odbywający skróconą czynną służbę wojskową, otrzymują tytuł podchorążego rezerwy, jeżeli ukończą szkołę podchorążych rezerwy z pomyślnym wynikiem.

§ 18. Tytuł podchorążego rezerwy, względnie pospolitego ruszenia uprawnia do noszenia specjalnych oznak, określonych w przepisach o umundurowaniu wojska, oraz awansowania do stopni podoficerskich w myśl §§ 88 — 91 niniejszego rozporządzenia.

§ 19. Aż do chwili mianowania podporucznikiem rezerwy względnie pospolitego ruszenia, podchorąży rezerwy względnie pospolitego ruszenia, w czasie pełnienia służby czynnej oraz powołania na ćwiczenia rezerwy, pobiera uposażenie według posiadanego rzeczywistego stopnia szeregowego.

§ 20. Obowiązki i prawa szkolne szeregowych odbywających skróconą czynną służbę wojskową ustalają przepisy służbowe dla szkół wojskowych oraz specjalne rozkazy i instrukcje Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 17.

§ 21. Tytuły, określające funkcje szeregowych są ustalone w regulaminach i instrukcjach Ministra Spraw Wojskowych dla każdego rodzaju służby wojskowej.

Do art. 20.

§ 22. Szeregowi służby czynnej nie mogą być członkami żadnych stowarzyszeń o charakterze politycznym, ani nie mogą należeć do zarządów, dyrekcyj, lub komisyj rewizyjnych takich stowarzyszeń.

Nie wolno im brać udziału w zjazdach, zebraniach, odczytach, wiecach i żadnych innych akcjach o charakterze politycznym.

§ 23. Należenie do cywilnych stowarzyszeń, nie mających charakteru politycznego, regulują instrukcje i rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 24. Pod zajęciem ubocznem rozumieć należy zajęcia, które nie mają bezpośredniego związku ze służbą wojskową, a nie są dozwolone wedle obowiązujących regulaminów lub rozkazów.

Zob. pkt. 27, 28 i 30 Regulaminu służby wewnętrznej część I.

Do art. 21.

§ 25. Szeregowym służby czynnej nie wolno zasadniczo aż do czasu przeniesienia do rezerwy wstępować w związki małżeńskie. Tylko w wyjątkowych, godnych uwzględnienia wypadkach (np. konieczność oddania swego gospodarstwa rolnego pod nadzór, zaopiekowanie się sierotami potrzebującemi opieki matczynej, małżeństwo na łożu śmierci, lub w ciężkiej chorobie grożącej śmiercią i t. p., lub względy natury moralnej), mogą oni otrzymać od przełożonej władzy wojskowej zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego.

§ 26. Szeregowi służby czynnej, chcąc uzyskać zezwolenie przełożonej władzy wojskowej na zawarcie związku małżeńskiego, winni zasadniczo prosić o to przy raporcie właściwego dowódcę pododdziału, który składa odpowiedni meldunek przełożonemu dowódcy, uprawnionemu do udzielania tych zezwoleń, załączając do meldunku:

1) stwierdzone przez powiatową władzę administracji ogólnej dowody, że zachodzi konieczność zawarcia małżeństwa,

2) świadectwo moralności narzeczonej danego szeregowego,

3) świadectwo wojskowo-lekarskie, stwierdzające stan zdrowia danego szeregowego (dla stale urlopowanych świadectwo wojskowo-lekarskie może być zastąpione świadectwem lekarza cywilnego).

Szczegółowe przepisy co do wymogów zdrowotnych stawianych szeregowym służby czynnej, ubiegającym się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, ustala Minister Spraw Wojskowych.

Szeregowi stale urlopowani (§ 45) wnoszą prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego z załącznikami jak pod 1), 2) i 3) bezpośrednio do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

§ 27. Zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego szeregowym służby czynnej udzielają przełożeni posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

§ 28. Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, wydane w myśl niniejszego rozporządzenia (wzór Nr. 1) nie przesądza kwestji, czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą ustawowe i religijne przeszkody. Jest ono tylko zaświadczeniem, że ze strony władzy wojskowej niema przeszkód do zawarcia małżeństwa.

§ 29. Szeregowi służby czynnej, a zatem też szeregowi stale urlopowani, którzy zawarli związki małżeńskie bez zezwolenia władzy wojskowej, będą odpowiadali według § 150 kodeksu karnego wojskowego.

W miejsce § 150 dawnego k. k. w. obowiązuje obecnie analogiczne postanowienie art. 133 obowiązującego kodeksu karnego wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 36/28 poz. 328).

§ 30. O zawarciu związku małżeńskiego obowiązany jest szeregowy służby czynnej najdalej do dni 14 zameldować w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedstawiając równocześnie wyciąg metryki ślubnej. O obowiązku meldowania do dni 14 o zawarciu związku małżeńskiego winien pouczyć szeregowego jego bezpośredni przełożony przy wydawaniu zezwolenia.

§ 31. Szeregowych służby czynnej, którzy aspirują do stopnia oficerskiego i mają do tego uprawnienia (o czem bezpośredni przełożony danego szeregowego winien się upewnić) należy przed udzieleniem zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego uprzedzić, że zawarcie przez nich związku małżeńskiego zostanie rozpatrzone przez oficerską komisję małżeńską przed ewentualnem wstąpieniem do szkoły oficerskiej, co ewentualnie — w razie ujemnego orzeczenia oficerskiej komisji małżeńskiej — będzie przeszkodą do osiągnięcia przez nich stopnia oficerskiego.

Do art. 22.

§ 32. Przeniesienie do rezerwy szeregowego, wybranego na posła do Sejmu lub Senatu, zarządza właściwy przełożony, posiadający uprawnienia dowódcy pułku, na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą w myśl ordynacji wyborczej lub na podstawie legitymacji poselskiej, wydanej przez biuro Sejmu lub Senatu.

Dowódca przenoszący szeregowego na zasadzie powyższego do rezerwy winien przed urlopowaniem podać mu do wiadomości przepisy §§ 33 i 34 niniejszego rozporządzenia, a ponadto winien pouczyć go o obowiązku meldowania właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień o ewentualnem wygaśnięciu mandatu w terminie, wskazanym w § 35.

§ 33. Przed załatwieniem formalności przeniesienia do rezerwy dowódca zarządza natychmiastowe urlopowanie danego szeregowego. Przeniesienie do rezerwy następuje pod względm formalnym na ogólnych zasadach z tem, że szeregowy taki przez czas sprawowania mandatu nie otrzymuje przydziału mobilizacyjnego i nie może być powołany do ćwiczeń w rezerwie.

§ 34. Z chwilą wygaśnięcia mandatu dany szeregowy podlega wszystkim obowiązkom, wynikającym z ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym i otrzymuje przydział mobilizacyjny na ogólnych zasadach.

§ 35. O wygaśnięciu mandatu dany szeregowy jest obowiązany w ciągu 14 dni zawiadomić właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

Do art. 23.

§ 36. Urlopy szeregowych służby czynnej mogą być stałe (długoterminowe) i czasowe.

§ 37. Udzielone urlopy i przedłużenie urlopów ogłaszać należy w rozkazach dziennych z oznaczeniem czasu trwania, oraz pierwszego i ostatniego dnia urlopu i prowadzić je w ewidencji.

§ 38. Szeregowi urlopowani powinni być poddani oględzinom lekarskim przed odejściem na urlop i po powrocie z urlopu.

§ 39. Szeregowi urlopowani do miejscowości położonych w granicach Rzeczypospolitej Polskiej otrzymać winni wojskowy dokument legitymacyjny dla urlopowanych (karta urlopowa lub dokument urlopowy), ustalony oddzielnym przepisem służbowym, wydanym przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 40. Szeregowi, którzy urlopowani zostają do miejscowości położonych zagranicą, posiadać winni prócz wojskowego dokumentu legitymacyjnego dla urlopowanych także paszport zagraniczny.

§ 41. Dokumenty legitymacyjne dla urlopowanych i paszporty, których ważność wygasła, należy szeregowym odebrać.

Szeregowy czasowo urlopowany, który swój dokument legitymacyjny dla urlopowanych zgubi, powinien o tem niezwłocznie zameldować temu przełożonemu, który udzielił mu urlopu.

Przedłożenie meldunku powinno nastąpić w drodze przez komendę lokalną najbliższą miejsca urlopu.

Szeregowi tacy winni otrzymać duplikat dokumentu legitymacyjnego dla urlopowanych od władzy lokalnej.

Szeregowi stale urlopowani meldują o zgubie dokumentu legitymacyjnego dla urlopowanych właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień, który żąda od właściwej formacji wystawienia duplikatu.

Duplikat dokumentu legitymacyjnego dla urlopowanych (stale, czasowo) należy oznaczyć napisem „duplikat".

§ 42. Udokumentowane prośby o przedłużenie urlopu powinni urlopowani szeregowi przedstawiać pisemnie w drodze przez wojskową komendę lokalną, znajdującą się w miejscu pobytu urlopowanego, a w braku takiej — wprost temu przełożonemu, któremu przysługuje prawo przedłużenia urlopu.

Komendanci lokalni obowiązani są w takich wypadkach przedstawione prośby odpowiednio zaopinjować co do konieczności przedłużenia urlopu i odesłać je niezwłocznie do właściwych formacyj wojskowych.

Do podań o przedłużenie urlopu z powodu złego stanu zdrowia, uniemożliwiającego odbycie podróży, należy dołączyć świadectwo wojskowo-lekarskie naczelnego lekarza garnizonu. Jeżeli w miejscu urlopowania lub w pobliżu niema lekarza garnizonowego, można dołączyć wyjątkowo świadectwo lekarza powiatowego, lub też lekarza prywatnego. W tym ostatnim wypadku należy dołączyć zaświadczenie naczelnika gminy, że uzyskanie świadectwa lekarza powiatowego było niemożliwe. W świadectwie lekarskiem, mającem na celu stwierdzenie niezdolności urlopowanego do powrotnej podróży ze względu na ciężką chorobę, powinien być podany przypuszczalny okres czasu, niezbędny do osiągnięcia zdolności odbycia podróży.

Podania o przedłużenie urlopu (o nowy urlop) powinny być przedstawianie w takim terminie, by załatwienie podania nastąpić mogło przed ukończeniem urlopu i by temsamem w razie odmownej decyzji proszący mógł na czas powrócić do swojej formacji wojskowej.

W razie nagłych przeszkód zaszłych w chwili, gdy szeregowy niema już czasu na zwrócenie się do przełożonego dowódcy prośbą o przedłużenie urlopu, może przedłużyć urlop komendant lokalny, zawiadamiając o tem właściwego dowódcę.

Analogicznie starać się mogą o przedłużenie urlopu szeregowi stale urlopowani, którzy z powodu choroby nie mogą się zgłosić do swej formacji (względnie powiatowej komendy uzupełnień) w terminie oznaczonym w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych z tą różnicą, że prośby o przedłużenie urlopu wraz z urzędowem świadectwem lekarskiem powinni kierować do dowódcy formacji lub do powiatowego komedanta uzupełnień,

w zależności od wskazówek zawartych w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych. O udzielonem przedłużeniu urlopu, dowódcy formacji i powiatowi komendanci uzupełnień obowiązani są wzajemnie się powiadamiać.

W razie wyjątkowo nagłych wypadków, oraz w wypadku, gdy w miejscu pobytu szeregowego na urlopie niema żadnej władzy wojskowej, może on zwrócić się telegraficznie do dowódcy, który mu udzielił urlopu, z prośbą o przedłużenie urlopu, podając krótko powody.

Dokumenty (np. świadectwo lekarskie i t. p.), uzasadniające prośbę o przedłużenie urlopu przedstawia naówczas dany szeregowiec swej władzy przełożonej po powrocie z urlopu.

Spóźnione podania o przedłużenie urlopu mogą być rozpatrywane tylko w drodze wyjątku w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Za wniesienie prośby o przedłużenie urlopu bez uzasadnionej przyczyny winien dany szeregowy być pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Samowolne przedłużenie urlopu bez wniesienia prośby o przedłużenie, należy uważać za samowolne oddalenie się ze swego oddziału lub za dezercję.

§ 43. Podania o zezwolenie na wyjazd zagranicę lub na teren w. m. Gdańska wnoszą szeregowi w drodze służbowej do właściwego dowódcy okręgu korpusu (Szefa Gabinetu Ministra).

Na teren w. m. Gdańska mogą szeregowi wyjeżdżać tylko na urlopy okolicznościowe. Przy przekroczeniu granicy polsko-gdańskiej szeregowi winni posiadać przepisową legitymację służbową i okazać ją na żądanie władz gdańskich, wobec których jest ona wystarczającym dowodem osobistym (na mocy art. 16 umowy polsko-gdańskiej z dnia 24 października 1921 roku — załącznik do Dz. U. R. P. z 1922 r. Nr. 16, poz. 139).

Szeregowi, którzy otrzymali od dowódcy okręgu korpusu (Szefa Gabinetu Ministra) zezwolenie na wyjazd zagranicę, proszą na podstawie tego zezwolenia bezpośrednio właściwą powiatową władzę administracji ogólnej o wydanie paszportu zagranicznego. Uzyskanie wiz na paszporcie w konsulatach tych krajów, do których dany szeregowy wyjedża, względnie przez które przejeżdża, należy do niego.

W czasie pobytu zagranicą, lub na terenie w. m. Gdańska, urlopowani obowiązani są chodzić w ubraniu cywilnem i nie mają prawa posiadania przy sobie broni. Zezwolenie na noszenie munduru wojskowego zagranicą lub na terenie w. m. Gdańska wydać może tylko Minister Spraw Wojskowych. Pozwolenie na noszenie ubrania cywilnego na czas urlopu wydają dowódcy okręgów korpusu (Szef Gabinetu Ministra) jednocześnie z udzieleniem zezwolenia na wyjazd zagranicę (na teren w. m. Gdańska).

Szeregowi oddają broń prywatną, na posiadanie której uzyskali pozwolenie władzy przełożonej, przed wyjazdem na urlop zagraniczny lub na teren w. m. Gdańska do przechowania dowódcy pododdziału.

§ 44. W razie śmierci urlopowanego, urzędnik stanu cywilnego, względnie prowadzący księgi metrykalne, obowiązany jest przesłać urzędowe zawiadomienie o zejściu, a naczelnik gminy dokument legitymacyjny dla urlopowanych — do komendy lokalnej, znajdującej się w miejscu śmierci danego szeregowego.

Komenda lokalna przesyła urzędowe zawiadomienie o zejściu i dokument legitymacyjny dla urlopowanych do właściwej formacji macierzystej, względnie służbowej danego szeregowego.

W miejscowościach, gdzie niema załogi, powinien urzędnik stanu cywilnego przesłać urzędowe zawiadomienie o zejściu, a naczelnik gminy dokument legitymacyjny dla urlopowanych zmarłego szeregowego właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Powiatowa władza administracji ogólnej przesyła te dokumenty właściwej formacji macierzystej, względnie służbowej.

Dowódca formacji macierzystej, względnie służbowej przesyła urzędowe zawiadomienie o zejściu, oraz daty ewidencyjne danego szeregowego (stopień, imię, nazwisko, imiona rodziców, nazwisko rodowe matki, datę i miejsce urodzenia zmarłego, ostatni przydział wojskowy, ewentualnie imię i nazwisko rodowe wdowy) do właściwego urzędu duszpasterskiego, celem dokonania wpisu do księgi metrykalnej zmarłych.

Naczelnik gminy obowiązany jest prócz tego odesłać broń białą zmarłego szeregowego do właściwej formacji wojskowej.

W razie śmierci czasowo urlopowanego szeregowego koszty pogrzebu, urządzonego przez rodzinę, gminę lub osoby postronne, zwracane będą według norm, określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych. Zwrócone mogą być tylko koszty t. zw. kompletu pogrzebowego, w skład którego wchodzą: krzyż, trumna i tablica. Urządzający pogrzeb podanie o zwrot kosztów przy dołączeniu aktu zejścia przesyła do tej formacji wojskowej, w której zmarły pełnił ostatnio służbę, formacja zaś do szefa sanitarnego właściwego okręgu korpusu, który zarządza wypłatę.

§ 45. Urlopy stałe (długoterminowe) mogą być spowodowane:

1) czasową niezdolnością do służby wojskowej. Warunki i sposób udzielania na tej podstawie urlopów określone są w przepisach o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych,

2) stałem urlopowaniem w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym. Stałe urlopowanie w tym wypadku zarządza każdorazowo oddzielnym rozkazem Minister Spraw Wojskowych.

Z chwilą stałego urlopowania w myśl pkt. 1 i 2 niniejszego paragrafu, szeregowi zostają skreśleni ze stanu faktycznego wojska, tracą prawo do noszenia munduru wojskowego, pozostają jednak w ewidencji i w dyspozycji swych formacyj ewidencyjnych, a w innych sprawach podlegają bezpośrednio właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień. Szeregowi stale urlopowani wnoszą wszelkie podania, prośby lub zażalenia do władz wojskowych przez powiatowego komendanta uzupełnień, na terenie którego zamieszkują, zaś prośby o przedłużenie urlopu — w myśl postanowień § 42 niniejszego rozporządzenia.

Obowiązek meldowania przez szeregowych stale urlopowanych przybycia do miejsca zamieszkania po zwolnieniu z formacji, wyjazdu do formacji, oraz każdorazowej zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu jest ustalony w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym.

§ 46. Urlop czasowy jest to zwolnienie szeregowego na pewien czas od wszelkich zajęć służbowych z prawem opuszczenia miejsca postoju formacji, w której dany szeregowy pełni służbę, z zachowaniem wszelkich innych obowiązków i praw szeregowego.

§ 47. Urlopy czasowe szeregowych służby czynnej mogą być:
1) okolicznościowe:
a) udzielane w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych,
b) udzielane ze względu na wyjątkowe warunki służby wojskowej,
c) świąteczne,
2) lecznicze, celem poratowania zdrowia lub leczenia w sezonowych zakładach i sanatorjach.

§ 48. Jeżeli jest wiadomem, że proszący o urlop zostanie w ciągu tygodnia urlopowany na stałe, przeniesiony do rezerwy i t. p., to nie należy takiemu szeregowemu udzielać urlopu czasowego, lecz należy go odrazu stale urlopować, względnie zwolnić z czynnej służby wojskowej.

§ 49. Prawo udzielania urlopów czasowych przysługuje:
1) przełożonym, posiadającym uprawnienia dowódcy kompanji — urlopów do 3 dni,
2) przełożonym, posiadającym uprawnienia dowódcy bataljonu — urlopów do 7 dni,
3) przełożonym, posiadającym uprawnienia co najmniej dowódcy pułku — urlopów do najwyższych rozmiarów ustalonych niniejszem rozporządzeniem.

§ 50. Dowódcy (komendanci, kierownicy, szefowie) powinni przy udzielaniu urlopów czasowych brać pod uwagę stan faktyczny podległej formacji, stopień wyszkolenia, zachowanie się, jak i osobiste oraz wyznaniowe stosunki proszącego o urlop, a przedewszystkiem powinni baczyć, by na skutek udzielonych przez nich urlopów nie ucierpiał tok normalny służby podległej formacji wojskowej.

§ 51. Przejściowe wstrzymanie urlopów czasowych szeregowym może zarządzić dowódca okręgu korpusu w podległych mu formacjach.

§ 52. Nie należy udzielać urlopów czasowych do miejscowości zagrożonych epidemją.

Sposób ogłaszania takich miejscowości organom wojskowym reguluje Minister Spraw Wojskowych oddzielnem zarządzeniem.

§ 53. Ordynansi osobiści otrzymują urlopy czasowe za zgodą oficera, w którego dyspozycji się znajdują.

§ 54. Przed wyjazdem na czasowy urlop winien szeregowy pozostawić swój dokładny adres.

§ 55. Czasowo urlopowani (z wyjątkiem urlopowanych zagranicę) wyjeżdżają na urlop w mundurze wojskowym z bronią białą.

Pozostałe rzeczy skarbowe należy przed wyjazdem na urlop odebrać szeregowym i złożyć w magazynie podręcznym pododdziału.

W szczególności należy odbierać im służbową broń palną.

Za wykonanie tego postanowienia odpowiadają osobiście dowódcy pododdziałów urlopowanych szeregowych.

§ 56. Czasowo urlopowany szeregowy jest obowiązany przerwać urlop i powrócić natychmiast do swej formacji:
1) w razie ogłoszenia mobilizacji i
2) w razie odwołania urlopu.

Szeregowi czasowo urlopowani zagranicę (na teren w. m. Gdańska) powinni po otrzymaniu wiadomości o mobilizacji Wojska Polskiego natychmiast, nie czekając powołania, powrócić do swojej właściwej formacji

wojskowej, o czem bezpośredni przełożony winien danego szeregowego przed wyjazdem na urlop pouczyć.

§ 57. W razie pobytu czasowo urlopowanego szeregowego w pewnym garnizonie ponad 24 godziny powinien szeregowy osobiście zameldować swój przyjazd i wyjazd w wojskowej komendzie lokalnej. W wypadkach, jeżeli w danej miejscowości jest dyzlokowana składowa część własnej formacji wojskowej, powinien urlopowany szeregowy zameldować również dowódcy tejże o swoim przyjeździe i wyjeździe.

W miejscowościach, w których niema załogi wojskowej powinni czasowo urlopowani szeregowi zgłosić swój przyjazd i wyjazd w oddziale lub posterunku Korpusu Ochrony Pogranicza, jeżeli zaś takiego niema w danej miejscowości, wówczas — w posterunku policji państwowej, a w braku tegoż — w urzędzie gminnym.

Przyjazd należy meldować w ciągu 24 godzin od chwili przyjazdu, zaś wyjazd w ciągu 24 godzin przed wyjazdem.

Wyjazd ma urlopowany tylko w tych wypadkach osobno meldować, jeśli pobyt jego w miejscu urlopu trwał ponad 8 dni, przy krótszym pobycie melduje urlopowany wyjazd jednocześnie z przyjazdem. Urlopowany czasowo zagranicę ma przesłać pisemny meldunek o swym przyjeździe i wyjeździe w najbliższej polskiej placówce konsularnej (na terenie w. m. Gdańska, Komisarzowi Generalnemu Rzeczypospolitej Polskiej).

Władze, przyjmujące meldunki o przyjeździe i wyjeździe szeregowych, powinny fakt zameldowania względnie odmeldowania się poświadczyć zapomocą odpowiedniej pieczątki na dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych (karta urlopowa lub dokument urlopowy) i jeśli chodzi o dowództwa (komendy) wojskowe prowadzić w ewidencji w „książce meldunkowej czasowo urlopowanych szeregowych" (wzór Nr 2), jeżeli zaś chodzi o urzędy gminne i posterunki policji państwowej — w myśl obowiązujących przepisów meldunkowych.

§ 58. 1) Urlopów okolicznościowych udziela się w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych; nie mogą one przekraczać u szeregowych służby czynnej 10 dni w każdym roku służby.

2) Szeregowym, odbywającym służbę wojskową przez pełne 24 miesiące w warunkach szczególnie ciężkich (np. w Korpusie Ochrony Pogranicza), może być udzielany niezależnie od 10-dniowego urlopu, 14-dniowy urlop okolicznościowy ze względu na wyjątkowe warunki służby wojskowej po odbyciu przez szeregowego co najmniej jednego roku służby.

3) Pozatem szeregowym mogą być udzielane urlopy świąteczne, których czas trwania i warunki udzielania każdorazowo określa Minister Spraw Wojskowych.

4) Szeregowi odbywający służbę wojskową w myśl art. 60 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, szeregowi rezerwy powołani do ćwiczeń w myśl art. 77 powyższej ustawy oraz szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia, powołani do służby wojskowej w czasie pokojowym w myśl art. 81 i 84 powyższej ustawy, — otrzymać mogą urlop okolicznościowy tylko w wyjątkowo ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych na czas najwyżej 4 dni za cały okres służby względnie ćwiczenia.

5) Przedłużenie urlopów okolicznościowych ponad powyższe normy jest dopuszczalne tylko w razie obłożnej choroby i zalicza się szeregowym

służby czynnej na poczet urlopu leczniczego. Przedłużenia urlopu udziela władza, która udzieliła urlopu, a w wyjątkowych wypadkach władza lokalna, zawiadamiając o tem właściwego przełożonego w myśl § 42 niniejszego rozporządzenia.

§ 59. Urlopy lecznicze dzielą się na:

1) zdrowotne,

2) ozdrowieńcze,

3) udzielane na czas do ukończenia postępowania rewizyjno-lekarskiego.

§ 60. Urlopów leczniczych należy udzielać z urzędu na podstawie świadectw wojskowo-lekarskich, względnie orzeczeń wojskowo-lekarskich.

§ 61. Urlopów leczniczych nie należy udzielać szeregowym chorym na cierpienia przewlekłe, zaś w szczególności chorym, którzy nie wyrazili zgody na wykonanie niezbędnych zabiegów operacyjnych, chorym na gruźlicę otwartą, na choroby uszu, oczu (z wyjątkiem urlopów ozdrowieńczych po zabiegach operacyjnych), wreszcie chorym umysłowo. Chorzy tacy podlegają postępowaniu rewizyjnemu w myśl przepisów o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem.

§ 62. Przedłużenie urlopu leczniczego (zdrowotnego lub ozdrowieńczego) jest dopuszczalne tylko w wyjątkowych wypadkach, gdy urlopowany jest tak ciężko chory, że jego powrotna podróż, względnie transport do najbliższego szpitala wojskowego byłyby połączone z niebezpieczeństwem dla jego zdrowia. Przedłużenia urlopu leczniczego (zdrowotnego lub ozdrowieńczego) w ostatnim wypadku udzielają dowódcy formacyj na okres czasu niezbędnie konieczny dla uzyskania zdolności do transportu w myśl § 42 niniejszego rozporządzenia.

§ 63. Urlopy zdrowotne mogą być udzielane szeregowym, których stan zdrowia nie wymaga ani wykonania zabiegów leczniczych, ani opieki lekarskiej, przyczem rokuje zupełną poprawę, a jednak czasowo znosi lub zmniejsza w znaczniejszym stopniu ich zdolność do służby wojskowej.

§ 64. Czas trwania urlopów zdrowotnych dla szeregowych służby czynnej nie może przewyższyć 6 tygodni przez cały czas służby wojskowej, przyczem każdorazowy urlop nie może przekraczać 3-ch tygodni. Urlopów zdrowotnych, do trzech tygodni każdorazowo włącznie, udziela uprawniony do tego dowódca (§ 49) na podstawie świadectwa wojskowo-lekarskiego, wystawionego przez naczelnego lekarza formacji, względnie garnizonowej izby chorych.

§ 65. Dowódca formacji nieewidencyjnej, udzielając urlopu zdrowotnego zawiadamia o tem dowódcę formacji ewidencyjnej, do której dany szeregowy należy.

§ 66. Urlopy ozdrowieńcze udzielane są szeregowym, pozostającym na leczeniu w szpitalach wojskowych, z chwilą, gdy stan zdrowia nie wymaga już dalszej opieki lekarskiej, a przebyte choroby zakaźne lub ostre schorzenia, względnie zabiegi operacyjne, powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym przewiduje się powrót do zdrowia.

Czas trwania urlopu ozdrowieńczego dla szeregowych służby czynnej nie może przewyższać sześciu tygodni.

Urlopów ozdrowieńczych udziela na podstawie orzeczenia wojskowo-lekarskiego, wystawionego przez dany szpital, komendant szpitala. Odpis tego orzeczenia, z zawiadomieniem o odejściu szeregowego na urlop, prze-

syła komendant szpitala natychmiast właściwemu dowódcy fomacji. Po upływie urlopu ozdrowieńczego szeregowi wracają wprost do swojej formacji względnie do szpitala, z którego odeszli na urlop, a to zależnie od wskazówek, zawartych w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych.

§ 67. Chorym umysłowo mogą być udzielane urlopy ozdrowieńcze po wdrożeniu postępowania rewizyjnego za pisemną zgodą osób, obejmujących opiekę nad chorymi.

W żadnym wypadku nie wolno urlopować chorych umysłowo, niebezpiecznych dla siebie i otoczenia.

§ 68. Urlopów leczniczych udzielać można również szeregowym, co do których wdrożone zostało postępowanie rewizyjno-lekarskie na czas do ukończenia tego postępowania, jeżeli udzielony urlop nie przedłuży lub nie utrudni samego postępowania rewizyjno-lekarskiego.

Do art. 26.

§ 69. Degradacja szeregowego służby czynnej następuje:

1) na podstawie prawomocnego wyroku sądowego,

2) na podstawie orzeczenia dyscyplinarnego, wydanego w myśl przepisów dyscyplinarnych dla wojska.

Zdegradowanych podoficerów przenosi na wniosek dowódcy formacji zdegradowanego właściwy dowódca okręgu korpusu (Szef Gabinetu Ministra) do innej formacji (urzędu, zakładu i t. p.) tego samego rodzaju służby wojskowej, zdegradowanych starszych szeregowców przenosi dowódca formacji do innego pododdziału w obrębie tej samej formacji (urzędu, zakładu i t. p.).

Nienaganne sprawowanie, widoczna poprawa w ciągu 6 miesięcy i przebieg poprzedniej służby mogą być podstawą ponownego awansowania, o ile charakter czynu i skutki wyroku sądowego nie stoją temu na przeszkodzie.

Do art. 27.

§ 70. Karę pozbawienia wolności, orzeczoną prawomocnym wyrokiem sądowym, wlicza się do czasu służby czynnej, o ile czas trwania tej kary nie przekracza okresu trzech tygodni.

Na okres trzech tygodni może składać się jedna kara lub też kilka kar razem wziętych.

Do art. 28.

§ 71. Szeregowi służby czynnej zostają przeniesieni ze służby czynnej:

I. do rezerwy:

a) wskutek ukończenia ustawowo przewidzianej obowiązkowej służby czynnej, jeżeli nie pozostają nadal w służbie wojskowej, jako podoficerowie zawodowi lub szeregowi nadterminowi,

b) na podstawie art. 22 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, wskutek wybrania na posła do Sejmu lub Senatu;

II. do pospolitego ruszenia na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej, w myśl obowiązujących przepisów sanitarno-rewizyjnych.

§ 72. Przeniesienie szeregowego służby czynnej do rezerwy wskutek odbycia służby czynnej następuje zasadniczo po upływie tego dnia, w którym kończy się jego obowiązek, przewidziany w art. 4 ustawy o po-

wszechnym obowiązku wojskowym przy uwzględnieniu postanowień art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, po odliczeniu czasu:

a) trwania kary w myśl art 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego i § 70 niniejszego rozporządzenia,

b) przebywania w dezercji lub samowolnem oddaleniu poza formacją,

c) urlopowania wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, w myśl orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej (§ 45 pkt. 1 niniejszego rozporządzenia).

Odsługiwanie obowiązkowego czasu służby czynnej może mieć miejsce tylko do końca tego roku kalendarzowego, w którym szeregowy służby czynnej kończy 40 lat życia.

Czas przebyty w niewoli wlicza się szeregowym służby czynnej do okresu czasu obowiązkowej służby wojskowej, jeżeli postępowanie rehabilitacyjne wykaże, że dostanie się do niewoli nastąpiło z przyczyn usprawiedliwionych. Po powrocie z niewoli szeregowy powinien zameldować się natychmiast u dowódcy najbliższej formacji wojskowej, celem odesłania go do dowódcy formacji macierzystej, który wdraża postępowanie rehabilitacyjne w sposób analogiczny, jak wskazano w § 172 niniejszego rozporządzenia.

§ 73. Jeżeli szeregowy służby czynnej w chwili, w której powinien być przeniesiony do rezerwy, znajduje się w wojskowym areszcie dyscyplinarnym, lub w więzieniu wojskowem, albo też w szpitalu wojskowym na leczeniu, przeniesienie go do rezerwy następuje po odcierpieniu kary dyscyplinarnej, lub sądowej, o ile ta ostatnia łącznie z ewentualnemi poprzednio w czasie służby odbytemi karami sądowemi nie przenosi trzech tygodni — albo też po wyjściu ze szpitala.

Po odcierpieniu kary, względnie po wyjściu ze szpitala, należy odesłać danego szeregowego do jego formacji macierzystej, która przeprowadza zwolnienie go do rezerwy.

O ile kara sądowa przekracza okres trzech tygodni, nie przekracza zaś jednego roku, przeniesienie szeregowego do rezerwy następuje dopiero po odbyciu tej kary w więzieniu wojskowem i odsłużeniu w szeregach czasu, spędzonego w więzieniu, a brakującego do obowiązkowego okresu służby czynnej.

O ile kara sądowa przekracza jeden rok, może być dany szeregowy stale urlopowany w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, celem obycia kary w więzieniu cywilnem. Powołanie do służby wojskowej następuje w tych wypadkach po odbyciu kary, o ile wedle ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym jest to dopuszczalne. O stałem urlopowaniu należy zawiadomić właściwego prokuratora wojskowego.

W sprawie stałego urlopowania szeregowych, skazanych wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności ponad 1 rok — zob. rozkaz M. S. Wojsk. z dnia 21 września 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 30 poz. 296).

§ 74. Szeregowi, którzy na podstawie art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym zostali stale urlopowani przed terminem, określonym w art. 4 powyższej ustawy, zostają przeniesieni do rezerwy w ustawowo przewidzianym terminie.

§ 75. Przeniesienie do pospolitego ruszenia na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej następuje z chwilą zatwierdzenia tego orzeczenia przez dowódcę, uprawnionego przepisami o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem.

§ 76. Szeregowi przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, otrzymują od władz wojskowych książeczki wojskowe, jako osobiste dokumenty wojskowe, stwierdzające ich stosunek do wojska.

Do art. 29.

§ 77. Szeregowi służby czynnej zostają zwolnieni od obowiązku służby wojskowej:

1) w razie uznania ich za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategorja E). Podstawą do zwolnienia jest orzeczenie wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, działającej w myśl przepisów o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem. Orzeczenie komisji musi być zatwierdzone przez uprawnionego do tego dowódcę:

2) w razie zupełnego zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego w innych wypadkach na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym. Przełożeni, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku, zarządzają w tym wypadku zwolnienie na podstawie urzędowego zawiadomienia, otrzymanego od właściwego powiatowego komendanta uzupełnień;

3) na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego wydalenie z wojska lub powodującego wyłączenie ze służby wojskowej. Zwolnienie zarządza w tym wypadku przełożony, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku, a to w wypadku orzeczenia kary wydalenia z wojska w wyroku sądowym, — na zasadzie odpowiedniego zawiadomienia, otrzymanego od wojskowych władz sądowych, zaś w wypadku wykluczenia od służby wojskowej — na zasadzie zarządzenia dowódcy okręgu korpusu.

Awanse.

Do art. 31.

§ 78. Wniosek nominacyjny (wzór Nr. 3) sporządza przełożony, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pododdziału i przedkłada ze swą opinją w drodze służbowej dowódcy pułku (równorzędnemu).

§ 79. Ogólnemi warunkami awansowania szeregowych służby czynnej są:

1) przesłużenie w posiadanym stopniu co najmniej takiego okresu czasu, który jest wymagany dla każdego stopnia w art. 32, 34 — 36 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego,

2) nienaganne sprawowanie się,

3) zdolności instruowania lub fachowe,

4) przewidziane ustawą dla danego stopnia ukończenie szkoły wojskowej, kursu lub złożenie egzaminu fachowego,

5) wolny etat związany z nowym stopniem, jeżeli awans ma nastąpić do stopnia rzeczywistego.

Zob. art. 4 ustawy z dn. 21 lipca 1919 r. o przymusowem nauczaniu w wojsku polskiem (Dz. P. P. P. Nr. 63 poz. 373), umieszczonej wniniejszym dziale l. p. 2.

§ 80. Awansowanie szeregowych służby czynnej jest regulowane istotnemi potrzebami formacji i etatami, a w tych granicach rzeczywistą korzyścią dla stanu wyszkolenia i toku służby.

Z tego też powodu upływ okresów czasu, przewidzianych w § 79 pkt. 1 i innych przepisach niniejszego rozporządzenia, nie daje sam przez się — nawet przy istnieniu innych warunków wymaganych do awansu — prawa do awansowania.

Dowódcy, uprawnieni do awansowania szeregowych służby czynnej, winni powyżej podane okresy czasu uważać jedynie jako minimalny warunek do awansu, wykorzystując go tylko w wyjątkowych wypadkach.

Do art. 32.

§ 81. Stopień starszego szeregowca (st. strzelca, st. ułana, st. szwoleżera, bombardjera i st. sapera) otrzymać mogą szeregowcy, którzy:

1) przesłużyli co najmniej 4 miesiące i odbyli wyszkolenie rekruta w danym rodzaju służby wojskowej,
2) umieją po polsku czytać, pisać i rachować w zakresie elementarnym,
3) posiadają zdolności instruowania lub fachowe.

Do art. 33.

§ 82. Stopień kaprala (żandarma) otrzymać mogą starsi szeregowcy nie podpadający pod postanowienia § 83 względnie 84 niniejszego rozporządzenia poszczególnych rodzajów broni i służb, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem szkołę podoficerską, względnie kurs, przewidziany dla danej kategorji szeregowych w instrukcjach wyszkolenia Ministra Spraw Wojskowych.

Dla niektórych kategoryj szeregowych, wskazanych w instrukcjach wyszkolenia, ponadto wymaganą będzie praktyka na odpowiednich stanowiskach względnie egzamin.

§ 83. Fachowcy i rzemieślnicy, którzy są cechowymi majstrami lub czeladnikami, względnie ukończyli szkołę zawodową swego fachu lub posiadają co najmniej dwuletnią praktykę w danym zawodzie, stwierdzoną poświadczeniem organizacji zawodowej lub w braku tejże poświadczeniem właściwej władzy administracji ogólnej, mogą w formacjach broni i służb, w których rzemieślnicy ich fachu są etatami przewidziani, ukończyć zamiast szkoły podoficerskiej fachowy kurs wojskowy, lub złożyć odpowiedni egzamin, który będzie szczegółowo dla każdego fachu określony rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

§ 84. Szeregowi, którzy posiadają wykształcenie muzyczne, nabyte przed służbą wojskową, czy też w szkole wychowanków orkiestr wojskowych, oraz zdadzą odpowiedni egzamin kwalifikacyjny i zostaną przydzieleni po 6-miesięcznem przeszkoleniu w szeregach do etatowej orkiestry pułkowej, mogą awansować na kaprali po przesłużeniu co najmniej 4 miesięcy w stopniu starszego szeregowca, o ile po odbyciu ustawą przewidzianego okresu obowiązkowej służby czynnej zobowiążą się do służby w charakterze podoficera zawodowego. W tym wypadku posiadane wykształcenie muzyczne i egzamin zalicza się za szkołę podoficerską.

Do art. 34.

§ 85. Na plutonowych mogą być awansowani szeregowi, którzy w stopniu kaprala przesłużyli co najmniej 8 miesięcy. Szeregowi służby

czynnej mogą być awansowani na plutonowych w drodze wyjątku, najwcześniej z dniem stałego urlopowania, w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym lub przeniesienia do rezerwy.

Do art. 37.

§ 86. Szeregowi, posiadający warunki z art. 37 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego awansują na stopnie st. szeregowca i kaprala na warunkach ustalonych w art. 32 i 33 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego z tem, że w razie braku wolnych etatów kaprali mogą otrzymać tylko stopień tytularny.

Szeregowi ci mogą jeszcze przed przeniesieniem do rezerwy względnie stałem urlopowaniem bez względu na wolny etat uzyskać stopień tytularnego plutonowego, o ile odpowiadają warunkom, wskazanym w art. 34 ustawy.

Prawa i obowiązki związane ze stopniem tytularnym określone są w § 104 do 106 niniejszego rozporządzenia.

Dowodem stwierdzającym wykształcenie w myśl art. 37 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego jest oryginalne urzędowe świadectwo, wydane przez dyrekcję danej szkoły. Urzędowy odpis (sporządzony i zaświadczony przez dowódcę formacji) takiego świadectwa dołącza się do dokumentów ewidencyjnych szeregowego Oryginał zwraca się.

§ 87. Co do szkół zawodowych (pkt. c. art. 37 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego) wydane będą, względnie obowiązują już wydane rozporządzenia właściwych ministrów w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Do art. 38.

§ 88. Stopnie podoficerskie nadane szeregowym, odbywającym skróconą czynną służbę wojskową na mocy art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym mogą być tylko tytularne; warunek wakansu etatowego stanowiska nie ma tu zastosowania, jak również okresy czasu z art. 32 i 34 — 36, oraz kolejność stopni z art. 30 ustawy.

§ 89. Szeregowi, odbywający skróconą czynną służbę wojskową na mocy art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, mogą być awansowani do stopnia:

1) starszego szeregowca po ukończeniu podstawowego okresu szkolenia;

2) następnie do stopnia tytularnego kaprala:

a) po ukończeniu podokresu podoficerskiego szkoły podchorążych rezerwy z postępem co najmniej dobrym lub

b) po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z postępem pomyślnym;

3) tytularnego plutonowego:

a) po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z postępem co najmniej dobrym, lub

b) po ukończeniu praktyki na stanowiskach podoficerskich z postępem co najmniej dobrym;

4) tytularnego sierżanta — po ukończeniu praktyki na stanowiskach oficerskich z postępem co najmniej dobrym.

§ 90. Przy przeniesieniu do rezerwy posiadane stopnie tytularne stają się rzeczywistemi.

Podczas ćwiczeń w rezerwie podchorążowie — sierżanci mogą uzyskać drogą awansu stopień starszego sierżanta.

Do art. 39.

§ 91. Szeregowi odbywający skróconą czynną służbę wojskową na mocy art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, którzy nie ukończyli z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy, lub zostali wydaleni ze szkoły podchorążych rezerwy, tracą prawo do skróconej czynnej służby wojskowej, zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku wojskowym i pełnią dalszą obowiązkową czynną służbę wojskową na ogólnych zasadach. Czas przebyty w szkole podchorążych rezerwy zalicza się im do czynnej służby wojskowej.

Stopień, nadany im przy opuszczaniu szkoły przez komisję kwalifikacyjną, w myśl art. 39 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, staje się stopniem rzeczywistym.

Dalszy awans ich odbywa się na ogólnych zasadach, jak dla szeregowych bez cenzusu.

Do art. 40.

§ 92. Awansowanie szeregowego za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, przy zachowaniu warunków art. 40 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, następuje każdorazowo tylko o jeden stopień.

Dowódca pułku (równorzędny) lub wyższy dowódca awansuje tych szeregowych na wniosek dowódcy pododziału, lub z własnej inicjatywy.

Zob. art. 88 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. umieszczonej w dziale VIII l. p. 1.

Do art. 41.

§ 93. Mianowanie podporucznikiem na warunkach art. 41 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego następuje bez względu na posiadany stopień na wniosek dowódcy formacji w sposób, określony w ustawie o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów.

Zob. art. 22 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. umieszczonej w dziale VIII l. p. 1.

Do art. 42.

§ 94. Przełożonym uprawnionym do awansowania szeregowych służby czynnej w myśl art. 42 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego w ramach obowiązujących etatów jest posiadający uprawnienia conajmniej dowódcy pułku — dowódca formacji, w której szeregowy posiada stałą przynależność służbową po uzyskaniu potwierdzenia dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny. Wyjątek stanowi nadawanie stopni wyższych w myśl art. 38 i 39 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego.

Dowódca formacji, w której szeregowy posiada jedynie czasową przynależność służbową, może jako bezpośredni przełożony stawiać tylko wniosek awansowania.

§ 95. O awansowaniu musi być zawiadomiony w celach ewidencyjnych dowódca formacji ewidencyjnej przez dowódcę, który awans zarządził.

Do art. 43.

§ 96. Awans szeregowego ogłasza w rozkazie dziennym dowódca uprawniony do awansowania. Tak w tym rozkazie jak i w decyzji na wniosku nominacyjnym musi być podana data, od której nowy stopień ma być liczony (dla szeregowych służby czynnej zasadniczo od pierwszego dnia dekady).

Data ta nie może być wcześniejsza od decyzji i od daty rozkazu. Awans ma być ogłaszany w rozkazie w następującej formie:
„starszego szeregowca N. N. z . . . . (formacja) awansuję z dniem . . . . do (tytularnego) stopnia kaprala".

Data, od której nowy stopień się liczy, jest podstawą wszystkich obowiązków i uprawnień, związanych z nowym stopniem.

Do art. 44.

§ 97. Przepisy o awansowaniu obowiązują również na czas wojny, jeżeli rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej nie postanowi inaczej.

Do art. 45.

§ 98. Czas postępowania dyscyplinarnego oraz czas trwania kary dyscyplinarnej wlicza się do okresów czasu wymienionych w art. 32, 34, 35 i 36 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, o ile postępowanie dyscyplinarne nie zostało zakończone degradacją. W razie degradacji okres czasu, wymagany do awansu, liczy się od daty degradacji.

§ 99. Czas postępowania sądowo-karnego, połączonego z aresztem prewencyjnym, wlicza się do okresów czasu, wymaganych do awansu, tylko wtedy, gdy nastąpiło zaniechanie lub umorzenie postępowania, albo uwolnienie prawomocnym wyrokiem sądowym.

Do czasu pozbawienia wolności, na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, którego w myśl art. 45 ustawy o podstawwych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego nie wlicza się do okresów czasu, wymaganych do awansu, — należy zaliczać jedynie czas faktycznego przebywania w zamknięciu.

§ 100. Czas przebyty w niewoli może być wliczony do okresów czasu, wymaganych do awansu, jeżeli postępowanie rehabilitacyjne będzie miało dodatni wynik dla szeregowego, w myśl § 171 — 172 niniejszego rozporządzenia.

Awanse tytularne.

Do art. 46 — 49.

§ 101. Prócz wypadków, przewidzianych w art. 37 i 38 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, szeregowy, pełniący służbę pod każdym względem wzorowo, oraz okazujący wybitne zdolności i szczególne zainteresowanie w służbie wojskowej, może otrzymać tytularnie stopień podoficerski niezależne od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami formacji, o ile wymagają tego względy służbowe.

§ 102. Przy nadawaniu stopni tytularnych obowiązują zarówno okresy czasu, wymagane do awansu, a wymienione w art. 32, 34 — 36 ustawy,

jak i inne ogólne zasady awansowania, lub specjalne warunki wymagane dla danego stopnia (ukończenie szkoły podoficerskiej, równoznacznych kursów, lub złożenie określonych egzaminów fachowych).

§ 103. Stopień tytularny może być tylko o jeden stopień wyższy od rzeczywistego. Wyjątek stanowią szeregowi, odbywający skróconą czynną służbę wojskową, których wszystkie stopnie są tytularne.

§ 104. Kary dyscyplinarne do podoficerów w stopniach tytularnych są stosowane tak, jak do podoficerów w odpowiednich stopniach rzeczywistych.

§ 105. Posiadający stopnie tytularne noszą oznaki przewidziane w przepisach o umundurowaniu dla tych samych stopni rzeczywistych.

§ 106. Tytularne stopnie podoficerskie stają się automatycznie rzeczywistemi, w razie ogłoszenia mobilizacji dla wszystkich objętych mobilizacją. Stwierdzenie tego awansu przeprowadza dowódca formacji, w myśl ogólnych zasad awansowania, bez wniosku nominacyjnego.

ROZDZIAŁ III.

Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia.

Część ogólna.

Do art. 50.

§ 107. Podział szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia na rodzaje służby wojskowej odpowiada podziałowi szeregowych służby czynnej.

§ 108. Przeniesienia szeregowych, pozostających w rezerwie lub pospolitem ruszeniu, z jednego rodzaju służby wojskowej do innego, jako też przeniesienia z jednej formacji do innej w obrębie tego samego rodzaju służby wojskowej, przeprowadza właściwy powiatowy komendant uzupełnień na podstawie obowiązujących instrukcyj i rozkazów.

W czasie powołania do służby wojskowej (ćwiczenia, mobilizacja i t. p.) zasady przenoszenia szeregowych służby czynnej dotyczą również szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia.

Do art. 51.

§ 109. Wypadki, w których poborowi uznani przy poborze za zdolnych do czynnej służby wojskowej (kategorji A), mimo niepowołania do służby czynnej mogą być przeniesieni do rezerwy przez Ministra Spraw Wojskowych, ustala ustawa o powszechnym obowiązku wojskowym.

Do art. 52.

§ 110. Pod powołaniem szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia do służby wojskowej w znaczeniu art. 52 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego należy rozumieć powołanie na ćwiczenia wojskowe, na dodatkowe ćwiczenia wojskowe, mobilizację ogólną i częściową, następnie powołanie do służby wojskowej, jeżeli bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, a wreszcie na zebrania kontrolne (art. 77, 81, 84, 96 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym).

§ 111. Chwilą powołania do służby wojskowej jest dla szeregowego rezerwy i pospolitego ruszenia dzień, na który został powołany doręczoną mu w sposób przepisany kartą powołania, wydaną przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, lub dzień podany w obwieszczeniach; chwilą zwolnienia zaś ze służby wojskowej jest dzień, w którym

został skreślony ze stanu faktycznego wojska, lub dzień wydania zarządzenia właściwej władzy, którem został uwolniony od stawiennictwa nakazanego mu kartą powołania, lub obwieszczeniem.

§ 112. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają przepisom Kodeksu Karnego Wojskowego od dnia, na który zostali powołani celem pełnienia służby w wojsku, o ile Kodeks Karny Wojskowy co do niektórych przestępstw nie postanawia inaczej.

Do art. 53.

§ 113. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia od dnia, na który zostali powołani do służby wojskowej w myśl § 110 niniejszego rozporządzenia, nie mają prawa do wybierania do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej. Nie wolno im brać w tym czasie udziału w zjazdach, zebraniach, odczytach, wiecach i żadnych innych akcjach, mających cele polityczne.

Zob. uw. do § 24.

Do art. 54.

§ 114. Szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia, wybrany przed powołaniem na ćwiczenia w rezerwie, lub do służby wojskowej na posła do Sejmu lub Senatu, zostanie przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień zwolniony od powołania na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą, w myśl ordynacji wyborczej, lub na podstawie legitymacji poselskiej wydanej przez biuro Sejmu lub Senatu.

Na tej podstawie powiatowy komendant uzupełnień unieważnia jego przydział mobilizacyjny w myśl obowiązujących przepisów i poucza go równocześnie o jego obowiązku meldunkowym, wynikającym z § 116 niniejszego rozporządzenia.

§ 115. Jeżeli wybór na posła do Sejmu lub Senatu nastąpi w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej, następuje natychmiastowe zwolnienie szeregowego rezerwy lub pospolitego ruszenia. Szeregowy taki przez czas sprawowania mandatu nie otrzymuje przydziału mobilizacyjnego i nie może być powołany do ćwiczeń wojskowych względnie do służby wojskowej.

§ 116. Z chwilą wygaśnięcia mandatu poselskiego szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia jest obowiązany zawiadomić o tem w ciągu 14 dni właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

§ 117. Szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia nie jest obowiązany do dodatkowego odbycia tych ćwiczeń, od których został zwolniony w czasie sprawowania mandatu poselskiego.

Do art. 55.

§ 118. Wyjazdy zagranicę szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia uregulowane są w rozporządzeniu wykonawczem do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Zob. odnośne rozporządzenie umieszczone w dziale XVIII l. p. 2.

Do art. 56.

§ 119. Szeregowym rezerwy i pospolitego ruszenia przed faktycznem zgłoszeniem się do służby wojskowej nie wolno nosić munduru wojskowego, ani jego części z oznakami wojskowemi (orzełek, naszywki oznaczające stopień wojskowy, łapki, guziki typu wojskowego i t. p.).

Awansowanie szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia.

Do art. 57.

§ 120. Szeregowi rezerwy mogą być awansowani przy zachowaniu ogólnych postanowień art. 30 — 49 włącznie ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego pod warunkiem nienagannego sprawowania się na następujących zasadach:

1) na starszego szeregowca mogą być awansowani ci szeregowcy, którzy w czasie ćwiczeń wykażą dostateczną znajomość służby i wzorową karność;

2) na kaprala mogą być awansowani ci starsi szeregowcy, którzy ukończyli w czasie obowiązkowej służby czynnej szkołę podoficerską lub kurs wojskowy, albo też złożyli egzamin fachowy, a którzy w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i opanowaniem istoty wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby w zakresie, wymaganym od podoficera w stopniu kaprala;

3) na plutonowego mogą być awansowani ci kaprale, którzy w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i bardzo dobrem opanowaniem istoty wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby w zakresie wymaganym od podoficera w stopniu plutonowego.

Dalsze awanse ponad stopień plutonowego w rezerwie w czasie pokoju nie są przewidziane.

Awans następuje z dniem zwolnienia z ćwiczeń.

§ 121. W razie powołania szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia do czynnej służby wojskowej wskutek mobilizacji, odnoszą się do nich ogólne przepisy o awansowaniu szeregowych służby czynnej.

Mianowanie podoficerami zawodowymi.

Do art. 58 — 59.

§ 122. Warunki i sposób, w jaki szeregowi rezerwy mogą być mianowani podoficerami zawodowymi, określają przepisy §§ 141 — 146 niniejszego rozporządzenia.

ROZDZIAŁ IV.

Podoficerowie zawodowi.

Do art. 60.

§ 123. Podział podoficerów zawodowych według rodzajów służby wojskowej jest ten sam, jaki wskazany jest w § 11 niniejszego rozporządzenia.

Do art. 61.

§ 124. Podoficerowie zawodowi poszczególnych rodzajów służby wojskowej dzielą się na następujące kategorje:

1) podoficerowie zawodowi broni i służby,

2) podoficerowie zawodowi majstrzy wojskowi,

3) podoficerowie zawodowi orkiestranci.

§ 125. I. Podoficerowie zawodowi broni i służby (§ 124 pkt. 1) są to podoficerowie, pełniący czynności, właściwe dla danego rodzaju wojska, a określone rozkazami, instrukcjami i regulaminami, obowiązującemi tak w danym rodzaju wojska, jak i w całej sile zbrojnej.

Z punktu widzenia systemu szkolenia dzielą się oni na dwie grupy:

a) podoficerów zawodowych broni i służb bez określonej specjalności, których zakres wyszkolenia obejmuje opanowanie istoty wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby w stopniu, wymaganym od podoficera

zawodowego, a ponadto ewentualne wykwalifikowanie w sprawowanej funkcji (nie wyłączając funkcji administracyjnej lub kancelaryjnej), względnie specjalizację (równoczesną lub wyłączną), która składa się na istotę wyszkolenia danej formacji broni lub służby;

(np. w pułkach piechoty drużynowy, zastępca dowódcy plutonu w kompanji strzeleckiej; jako funkcje: podoficer broni i gazowy, kancelaryjny, ewidencyjny, rachunkowy, żywnościowy, pisarz, — jako specjalizacja równoczesna: zastępca dowódcy plutonu w kompanji ciężkich karabinów maszynowych i broni towarzyszącej, — jako specjalizacja wyłączna: w baonie balonowym szykowacze balonowi, w formacjach łączności juzista, podoficer magazynowy w służbie intendentury lub podoficer administracyjno-kancelaryjny w sztabach, biurach i urzędach i t. p.),

b) podoficerów zawodowych specjalistów poszczególnych rodzajów broni i służb, których zakres wyszkolenia oprócz opanowania istoty wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby w stopniu, wymaganym od szeregowca względnie podoficera niezawodowego zależnie od potrzeb wojska, obejmuje równocześnie pewien rodzaj specjalizacji, która charakterem swoim wykracza poza istotę wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby (np. w piechocie podoficer zawodowy telefonista, radjotelegrafista, pionier, sanitarjusz, w pułkach artylerji meteorolog i t. p.)

II. Podoficerowie zawodowi majstrzy wojskowi są to podoficerowie, których zakres wyszkolenia obejmuje opanowanie istoty wyszkolenia danego rodzaju broni lub służby w stopniu, wymaganym od szeregowca, względnie podoficera niezawodowego, a ponadto wydoskonalenie się w swym fachu w sposób odpowiadający potrzebom wojska.

III. Podoficerowie zawodowi orkiestranci są przeznaczeni do uzupełniania etatowych orkiestr wojskowych, — zakres ich wyszkolenia obejmuje opanowanie istoty wyszkolenia danego rodzaju broni w stopniu wymaganym od szeregowca, oraz specjalne wyszkolenie muzyczne.

§ 126. Stopniami wojskowemi dla podoficerów majstrów wojskowych są zgodnie z art. 15 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego:

a) podmajstrzy wojskowy,
b) młodszy majster wojskowy,
c) majster wojskowy i
d) starszy majster wojskowy.

§ 127. Do nazw stopni wojskowych danych kategoryj podoficerów zawodowych należy dodawać dla oznaczenia kategorji następujące tytuły funkcyjne względnie określenia:

a) u podoficerów zawodowych majstrów wojskowych nazwę danego fachu (np. podmajstrzy wojskowy kowal, starszy majster wojskowy piekarz i t. p.);

b) u podoficerów zawodowych orkiestrantów „orkiestrant" (np. plutonowy orkiestrant i t. p.).

Kategorja podoficerów zawodowych broni i służb nie otrzymuje dodatkowego określenia.

Przy tytułowaniu podoficerów zawodowych obowiązuje tylko określenie stopnia bez tytułu funkcyjnego.

§ 128. W rozkazach o zmianach personalnych, legitymacjach, zaświadczeniach i t. p. należy u podoficerów zawodowych podawać:

1) stopień wojskowy z dodaniem charakteru „zawodowy",

2) kategorję względnie tytuł funkcyjny w myśl § 127 niniejszego rozporządzenia,

3) rodzaj służby wojskowej przez oznaczenie formacji ewidencyjnej. (Np. plutonowy zawodowy 37 pułku piechoty, lub majster wojskowy zawodowy rusznikarz 4 pułku artylerji polowej, lub sierżant zawodowy orkiestrant 5 pułku piechoty legjonów).

Oznaczenie grup w kategorji podoficerów zawodowych broni i służb — ze szczegółowem podaniem funkcji lub specjalności następuje tylko w dokumentach ewidencyjnych w myśl specjalnych przepisów, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 62.

§ 129. Przeniesienie podoficera zawodowego z jednej kategorji do innej nastąpić może tylko na jego prośbę, jeżeli odpowiada warunkom kategorji, do której ma być przeniesionym lub warunki te uzyska i jeżeli złoży zobowiązanie do służby zawodowej w nowej kategorji w myśl postanowień § 136 niniejszego rozporządzenia.

§ 130. Prawo do przeniesienia podoficera zawodowego z jednej kategorji do innej w obrębie tej samej formacji i w ramach etatów posiada dowódca formacji, w obrębie tego samego rodzaju służby wojskowej z jednej formacji do drugiej — władze wskazane w § 132, a z jednego rodzaju służby wojskowej do innego — władze wskazane w § 133.

Do art. 63.

§ 131. Pod przeniesieniem w rozumieniu art. 63 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego rozumieć należy:

1) w obrębie tego samego rodzaju służby wojskowej — zmianę formacji, w której podoficer zawodowy odbywa służbę zawodową, lub do której należy ewidencyjnie,

2) przeniesienie z jednego rodzaju służby wojskowej do innego.

Powodami przeniesienia mogą być:

a) względy służbowe,

b) własna prośba podoficera zawodowego.

§ 132. Przeniesienie podoficera zawodowego w obrębie tego samego rodzaju służby (z jednej formacji do innej) zarówno ze względów służbowych, jak i na własną prośbę zarządza:

1) dowódca dywizji (samodzielnej brygady), jeżeli chodzi o przeniesienie podoficerów zawodowych w obrębie tej samej dywizji (samodzielnej brygady),

2) dowódca okręgu korpusu (względnie organ przez niego upoważniony), jeżeli przeniesienie następuje w obrębie tego samego okręgu korpusu,

3) Minister Spraw Wojskowych (względnie organ przez niego upoważniony), jeżeli podoficer zawodowy ma być przeniesiony do innego okręgu korpusu.

W wypadku, gdy przeniesienie z urzędu nie jest imienne, dowódca formacji wyznacza imiennie tych podoficerów, którzy mają być przeniesieni.

Fakt przeniesienia winien być ogłoszony w rozkazie dziennym.

§ 133. Przeniesienie podoficerów zawodowych z jednego rodzaju służby wojskowej do innego zarówno ze względów służbowych, jak i na własną prośbę zarządzić może Minister Spraw Wojskowych (względnie organ przez niego upoważniony) oddzielnym rozkazem lub instrukcją, które w wypadku przeniesienia z urzędu określają każdorazowo tryb postępowania i zakres uprawnień w tym kierunku poszczególnych dowódców.

Przeniesiony z jednego rodzaju służby wojskowej do innego z urzędu musi uzupełnić szkolenie, wymagane dla nowego rodzaju służby wojskowej — po przeniesieniu.

Przeniesienie na własną prośbę może nastąpić dopiero po uzupełnieniu przez proszącego szkolenia, wymaganego od podoficerów zawodowych danego rodzaju służby wojskowej, w którym to celu następuje najpierw przydzielenie na próbną praktykę względnie kurs, za wyjątkiem przenoszonych do służby intendentury (na stanowiska administracyjno-kancelaryjne), którzy bez praktyki względnie bez ukończenia kursu mogą zdawać odpowiedni egzamin.

Przy przenoszeniu do służby intendentury (na stanowiska administracyjno-kancelaryjne w biurach sztabach i urzędach — dawniejsza kategorja podoficerów administracyjno-kancelaryjnych) pierwszeństwo mają ci podoficerowie zawodowi, którzy w czasie i wskutek służby wojskowej stali się niezdolnymi do służby linjowej (kategorja zdolności C. i D.), a nadają się do funkcyj administracyjno-kancelaryjnych. W wypadkach tych niezdolność do służby linjowej winna być stwierdzoną przez wojskową komisję rewizyjno-lekarską w myśl przepisów o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem.

Do służby intendentury (na stanowiska administracyjno-kancelaryjne) mogą być przeniesieni podoficerowie zawodowi z kategorją zdolności C. i D. dopiero po złożeniu egzaminu przepisanego dla tej kategorji podoficerów zawodowych.

O ile podoficerowie zawodowi wskutek służby wojskowej stali się niezdolnymi do służby linjowej (kategorja zdolności C. i D.), a nie nadają się na stanowiska administracyjno-kancelaryjne, względnie o przydział na takie stanowiska nie prosili, ani też nie mogą być z powodu nieprzydatności przeniesieni do kategorji majstrów wojskowych, wówczas mogą oni być za każdorazowem zezwoleniem dowódcy okręgu korpusu pozostawieni w swych formacjach na stanowiskach przewidzianych etatem.

O ile zaś nie mogą być w formacjach zużytkowani, względnie dowódca okręgu korpusu nie zezwoli na ich pozostawienie, — winni być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia o ile zachodzą warunki wymienione w § 181 niniejszego rozporządzenia, lub też przeniesieni w stan spoczynku, o ile zachodzą warunki takiego przeniesienia w myśl § 176 niniejszego rozporządzenia.

Do art. 64.

§ 134. Kandydaci na podoficerów zawodowych składają przed mianowaniem pisemną deklarację (wedle wzoru 4), w której zobowiązują się do 3-letniej czynnej służby wojskowej w charakterze podoficera zawodowego

Fakt przyjęcia kandydata do dalszej służby czynnej w charakterze podoficera zawodowego należy na deklaracji uwidocznić stwierdzeniem dowódcy pułku (formacji równorzędnej).

W razie niepełnoletności do deklaracji ma być załączona zgoda ojca lub uprawnionego opiekuna (wedle wzoru 4a).

Podpis ojca lub opiekuna musi być zalegalizowany przez powołany do tego urząd lub też notarjalnie.

§ 135. Trzyletni termin, wskazany w deklaracji, należy liczyć od daty mianowania podoficerem zawodowym.

Do art. 65.

§ 136. Służbę zawodową przedłuża się zasadniczo na dalsze 3 lata. Dowódca pułku (formacji równorzędnej) może jednak podoficerowi zawodowemu, posiadającemu ogólnie dobre kwalifikacje służbowe i moralne, przedłużyć służbę zawodową na lat 6 lub 9.

Podoficerowie zawodowi, którzy po upływie pierwszego trzechlecia służby wojskowej zawodowej mają zamiar pozostać nadal w służbie zawodowej, powinni najpóźniej na 4 miesiące przed upływem terminu pierwszego zobowiązania przedstawić pisemną prośbę o dalsze pozostawienie w służbie zawodowej, zaznaczając w prośbie na jaki okres czasu pragną mieć służbę zawodową przedłużoną.

Prośbę tę przedstawia dowódca pododziału w drodze służbowej dowódcy pułku (formacji równorzędnej), zaznaczając na podaniu, na jaki okres czasu proponuje kandydatowi przedłużyć służbę zawodową, względnie, czy prośbę należałoby odrzucić.

Bezpośredni przełożeni dowódców pododdziałów opinjują podanie w ten sam sposób.

Dowódca pułku (formacji równorzędnej) może na podstawie kwalifikacyj oraz na podstawie opinji bezpośrednich przełożonych danego podoficera:

a) przedłużyć podoficerowi zawodowemu służbę na całkowity wskazany w prośbie okres czasu,

b) przedłużyć podoficerowi zawodowemu służbę tylko na 6 lat (o ile prosił o 9 lat) względnie na 3 lata (o ile prosił o 9 względnie 6 lat),

c) odrzucić całkowicie prośbę o przedłużenie służby.

O decyzji dowódcy pułku podoficer zawodowy winien być powiadomiony najdalej na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania.

Bezpośrednio po otrzymaniu decyzji dowódcy pułku podoficer zawodowy podpisuje w obecności swego dowódcy pododdziału odpowiednio wypełnioną deklarację do dalszej służby zawodowej (wedle wzoru Nr. 4). Deklarację tę przesyła się następnie do dowódcy pułku, który stwierdza na niej fakt przedłużenia służby.

W razie odrzucenia prośby podoficera o przedłużenie służby zawodowej winien dowódca pułku powiadomić go o powodach odrzucenia.

Podoficerowie zawodowi, którzy nie złożą prośby o pozostawienie w dalszej służbie, względnie co do których dowódca pułku (formacji równorzędnej) nie zgodzi się na ich pozostawienie, zostają po upływe terminu zobowiązania przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia (zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku wojskowym), albo też w stan spoczynku na ogólnych zasadach niniejszego rozporządzenia. Powyższy tryb postępowania obowiązuje przy każdorazowem odnawianiu zobowiązania

z tem, że przy powtórnem i przy dalszych odnawianiach zobowiązań prośby o przedłużenie winny być składane na 8 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania, a zawiadomienie o sposobie załatwienia prośby winno nastąpić co najmniej na 7 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania.

Dowódcy formacyj nieewidencyjnych mogą przedłużać służbę wojskową zawodową podoficerom zawodowym bez zasięgania opinji dowódców formacyj ewidencyjnych, winni jednakże o fakcie przedłużenia służby powiadomić dowódcę formacji ewidencyjnej.

W wypadku odrzucenia prośby podoficera zawodowego o pozostawienie go w dalszej służbie zawodowej, przysługuje podoficerowi zawodowemu prawo do rekursu:

a) do dowódcy dywizji (samodzielnej brygady), jeżeli pełni służbę w formacjach podległych dowódcy dywizji (samodzielnej brygady);

b) do dowódcy okręgu korpusu (organu uprawnionego przez Ministra Spraw Wojskowych), jeżeli pełni służbę w formacjach, nie wchodzących w skład dywizji (samodzielnej brygady).

Rekurs winien być wniesiony w drodze służbowej najpóźniej w ciągu dni 14 od daty powiadomienia o odmownej decyzji. W wypadku uwzględnienia tego rekursu przez dowódcę uprawnionego, podoficer zawodowy winien być przeniesiony do innej formacji. Decyzja dowódcy uprawnionego jest ostateczną.

Co do przyjęcia do szkoły podchorążych rezerwy — podoficerów zawodowych nie starających się o dalsze pozostawienie ich w służbie czynnej w charakterze podoficerów zawodowych — zob. odnośne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych umieszczone w dziale VIII l. p. 29.

Do art. 66.

§ 137. W razie mobilizacji lub powołania szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia na podstawie uchwały Rady Ministrów do służby czynnej ze względu na bezpieczeństwo Państwa, podoficerowie zawodowi pozostają przymusowo w dalszej służbie w wojsku, bez względu na to, czy złożyli zgodnie z art. 65 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego prośbę o pozostawienie i deklarację, czy też nie.

W tych wypadkach służą przymusowo, aż do demobilizacji lub zwolnienia powołanych roczników rezerwy (pospolitego ruszenia).

Podoficerowie zawodowi zachowują przytem wszelkie obowiązki i uprawnienia podoficerów zawodowych, a czas służby przymusowej zalicza się im całkowicie do służby zawodowej i na poczet zobowiązania złożonego przed lub w chwli rozpoczęcia służby przymusowej. Do zobowiązania złożonego po demobilizacji (zwolnieniu rocznika) zaś wlicza się czas służby przymusowej tylko na ich żądanie, przyczem czas przymusowej służby przypadający na ich poprzednie zobowiązanie, złożone przed rozpoczęciem służby przymusowej do nowego zobowiązania, nie jest wliczanym.

Jeżeliby zobowiązanie złożone przed przymusową służbą w czasie trwania tej służby nie upłynęło, może podoficer zawodowy po demobilizacji, albo kontynuować służbę zawodową wedle złożonego zobowiązania, lub też prosić o zwolnienie z tej służby.

Podoficerowie zawodowi, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie wygasło, mogą w ciągu 4 tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z którymi przymusowo służyli przedstawić prośbę o pozostawienie w dalszej służbie zawodowej na warunkach wyszczególnionych w art. 65 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, przyczem mogą prosić:

— o wliczenie służby przymusowej do nowego zobowiązania, lub — o niezaliczanie służby przymusowej do nowego zobowiązania, dołączając do podania deklarację do dalszej służby zawodowej.

W wypadku wliczenia służby przymusowej do nowego zobowiązania, termin rozpoczęcia zobowiązania liczy się od dnia wygaśnięcia poprzedniego zobowiązania.

W wypadku niewliczenia służby przymusowej do nowego zobowiązania termin rozpoczęcia zobowiązania liczy się od dnia demobilizacji lub zwolnienia danego rocznika.

Podoficerowie zawodowi, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie nie wygasło, mają w ciągu 4 tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z którymi przymusowo służyli przedstawić prośbę o kontynuowanie służby zawodowej w myśl swego czasu złożonego zobowiązania, przyczem mogą oni prosić o niezaliczenie czasu służby przymusowej do poprzedniego zobowiązania.

Zarówno ci podoficerowie zawodowi, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie wygasło, jako też ci, którym to zobowiązanie nie wygasło, ci ostatni jednakowoż tylko w wypadku jeżeli służba przymusowa spowodowana była mobilizacją, mogą, — o ile nie zamierzają dalej służyć zawodowo, — w ciągu 4 tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z którymi przymusowo służyli, przedstawić prośbę o zwolnienie ich ze służby zawodowej.

Zwolnienie następuje w myśl zasad podanych w § 181 niniejszego rozporządzenia.

Okres służby przymusowej wlicza się podoficerom zawodowym do okresu czasu wymaganego do uzyskania urlopu dla odbycia praktyki cywilnej.

Jeżeli służba przymusowa spowodowana była mobilizacją, podoficerowie, którzy łącznie z przymusową służbą ukończyli co najmniej 5½ lat służby zawodowej, mogą po ukończeniu służby przymusowej otrzymać urlop, celem odbycia praktyki cywilnej bez względu na okres czasu zobowiązania, złożonego przez nich w swoim czasie.

Podoficerowie tacy mogą otrzymać z chwilą demobilizacji 1-miesięczny urlop służbowy dla wyszukania sobie praktyki cywilnej, poczem wysyłanie ich na urlopy dla odbycia praktyki odbywa się na ogólnych zasadach (art. 88 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego).

Do art. 67.

§ 138. Przepisy wykonawcze do art. 20 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego dotyczą w całości podoficerów zawodowych w stanie czynnym, oraz odnoszą się do podoficerów zawodowych przeniesionych w stan nieczynny po myśli art. 87 pkt. 1 — 4 tejże ustawy.

Do art. 68.

§ 139. Podoficer zawodowy przestaje być podoficerem zawodowym:

I. Wskutek przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia na podstawie art. 98 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego i przepisów niniejszego rozporządzenia.

II. Gdy wskutek prawomocnego wyroku sądowego następuje degradacja lub wydalenie z wojska. W razie degradacji następuje przeniesienie do rezerwy lub pospolitego ruszenia w myśl ogólnych zasad, z tem, że podoficer zdegradowany nie może otrzymać przydziału mobilizacyjnego do tej formacji, w której został zdegradowany.

III. Na podstawie orzeczenia, wydanego przez komisję dyscyplinarną:

a) w myśl przepisów dyscyplinarnych dla wojska, lub

b) w razie dwukrotnej ujemnej kwalifikacji, otrzymanej w ciągu półtora roku, a stwierdzającej nienadawanie się na stanowisko podoficera zawodowego.

W wypadkach wskazanych w punkcie b) obowiązuje następujący sposób postępowania:

Jeżeli w półrocznej kwalifikacji podoficer zawodowy otrzyma ostateczną ujemną opinję, stwierdzającą nienadawanie się jego wogóle do służby zawodowej, dowódca pułku (formacji równorzędnej) wyznacza komisję dyscyplinarną w składzie jednego oficera sztabowego lub starszego kapitana — jako przewodniczącego, oraz dwóch oficerów młodszych i dwóch podoficerów zawodowych równego i wyższego stopniem od opinjowanego — jako członków.

W skład kmisji dyscyplinarnej nie mogą wchodzić bezpośredni przełożeni i wyżsi opinjujący.

Wyznaczona komisja dyscyplinarna udziela temu podoficerowi zawodowemu pisemnego ostrzeżenia ze zwróceniem uwagi, iż w myśl § 139 rozporządzenia wykonawczego z dnia 15 maja 1928 r. do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego następna półroczna ujemna kwalifikacja, otrzymana w ciągu roku od ostatnio uzyskanej pociągnie za sobą przeniesienie go do rezerwy (pospolitego ruszenia, względnie w stan spoczynku).

Jednocześnie należy o dokonanem ostrzeżeniu spisać odpowiedni protokół, który mają podpisać przewodniczący i wszyscy członkowie komisji dyscyplinarnej wraz z ostrzeżonym w jego obecności. Protokół ten przedstawia przewodniczący komisji dowódcy pułku (formacji równorzędnej), poczem przechowuje się go w dokumentach kwalifikacyjnych danego podoficera zawodowego.

Przed udzieleniem ostrzeżenia winien przewodniczący komisji dyscyplinarnej zasięgnąć wyczerpujących informacji od przełożonych, opinjujących i przedstawić je komisji. Komisja może przed udzieleniem ostrzeżenia w razie potrzeby przesłuchać opinjowanego.

Jeżeli przewodniczący komisji dyscyplinarnej nabierze przekonania, że ujemna opinja nie jest wystarczająco uzasadnioną, przedstawia całą sprawę do decyzji dowódcy pułku (formacji równorzędnej). Decyzja dowódcy pułku (formacji równorzędnej) jest ostateczną i dla komisji dyscyplinarnej wiążącą.

Podoficer zawodowy po otrzymaniu ostrzeżenia winien być przeniesiony do innego pododdziału, o ile dowódca pułku (formacji równorzędnej) uwa-

ża za konieczne przeniesienie podoficera do innego pułku (formacji), przedstawia umotywowany wniosek przełożonemu, uprawnionemu w myśl § 132 niniejszego rozporządzenia do przenoszenia podoficerów zawodowych.

Analogiczny tryb postępowania, jak wyżej wskazano, obowiązuje przy uzyskaniu ponownej, niekoniecznie bezpośrednio następującej, jednakowoż w okresie półtora roku uzyskanej, ujemnej półrocznej kwalifikacji z tem, że w danym wypadku komisja dyscyplinarna orzeka o przeniesieniu danego podoficera zawodowego do rezerwy (pospolitego ruszenia, względnie w stan spoczynku), a zarządza je dowódca pułku (formacji równorzędnej), względnie dowódca okręgu korpusu (Szef Gabinetu Ministra), jeżeli chodzi o przeniesienie w stan spoczynku. Przeniesienie w stan spoczynku następuje w wypadkach, jeżeli podoficer zawodowy odpowiada warunkom, przewidzianym w ustawie emerytalnej.

Szczegółową instrukcję o sposobie kwalifikowania podoficerów zawodowych wyda Minister Spraw Wojskowych oddzielnie.

W instrukcji tej uregulowany będzie też sposób postępowania w wypadku, gdy ostrzeżenia, wynikające z punktu a) oraz b) niniejszego ustępu zbiegną się, lub kolejno po sobie nastąpią.

IV. Wskutek całkowitego zwolnienia lub wykluczenia od powszechnego obowiązku wojskowego w myśl art. 9 i art. 88 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Do art. 69.

§ 140. Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego otrzymać mogą podoficerowie zawodowi, którzy ukończyli 25 lat życia, posiadają co najmniej stopień rzeczywistego plutonowego, oraz odbyli pierwsze trzechlecie wojskowej służby zawodowej.

Podoficerowie zawodowi aeronautyki, należący do personelu latającego, mogą otrzymać zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego najwcześniej po ukończeniu 28 lat życia, przyczem w czasie szkolenia i w ciągu 5 lat po ukończeniu szkoły, względnie kursu dla personelu latającego zezwoleń powyższych w żadnym wypadku otrzymać nie mogą.

Zezwolenie wydaje przełożony, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku (formacji równorzędnej) (według wzoru Nr. 1).

Do podań o zezwolenie na zawarcie małżeństwa ma być dołączone świadectwo moralności narzeczonej, oraz świadectwo lekarskie zdrowia danego podoficera zawodowego.

Szczegółowe przepisy co do wymogów zdrowotnych, stawianych podoficerom zawodowym, ubiegającym się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, ustalają odrębne przepisy Ministra Spraw Wojskowych.

Przepisy § 28 — 31 niniejszego rozporządzenia o zawieraniu małżeństw przez szeregowych służby czynnej (art. 21 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego) dotyczą również podoficerów zawodowych.

W wyjątkowych wypadkach (ulegalizowanie dzieci, zaopiekowanie się sierotami, potrzebującemi opieki matczynej, konieczność oddania swego gospodarstwa rolnego pod nadzór, względy natury moralnej i t. p.) może Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) udzielić zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego podoficerom zawodowym, nieodpowiadającym wymogom, wymienionym w tym paragrafie.

W nagłych i wyjątkowych wypadkach (małżeństwo na łożu śmierci, lub w ciężkiej chorobie, grożącej śmiercią) może dowódca pułku (formacji równorzędnej) udzielić zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego podoficerom zawodowym, nie odpowiadającym wymogom, wymienionym w tym paragrafie, meldując każdorazowo o takim wypadku w drodze służbowej Ministrowi Spraw Wojskowych (organowi uprawnionemu przez niego).

Mianowanie podoficerami zawodowymi.

Do art. 71.

§ 141. Podoficerami zawodowymi mogą być mianowani ci, którzy:

1) odbyli ustawowo przewidzianą czynną służbę wojskową; warunek ten należy uważać za spełniony także wtedy, gdy wskutek wcześniejszego urlopowania ich rocznika w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym przesłużyli faktycznie mniej, niż przewiduje art. 4 tejże ustawy;

2) posiadają stopień wojskowy co najmniej kaprala; stopień ten może być tytularny, a w takim wypadku przy mianowaniu staje się automatycznie rzeczywistym;

3) otrzymali odpowiednie kwalifikacje moralne i kwalifikacje z zachowania się w służbie;

4) nie byli karani za przewinienia, które mogą ujemnie świadczyć o ich charakterze;

5) znają język polski w słowie i piśmie, oraz umieją rachować;

6) w wypadku niepełnoletności złożyli zezwolenie ojca, względnie prawnego opiekuna;

7) prócz powyższych warunków, obowiązujących wszystkich kandydatów na podoficerów zawodowych, wymagane są następujące dalsze warunki dla poszczególnych kategoryj.

I. Dla podoficerów zawodowych broni i służb:

a) zdolność fizyczna (kat. A. bez zastrzeżeń) według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona świadectwem wojskowo-lekarskiem, wystawionem w zasadzie przez lekarza formacji. O ile co do fizycznej przydatności kandydata do służby wojskowej zawodowej zachodzą wątpliwości, badanie wtórne następuje przez garnizonową izbę chorych lub wojskowy zakład leczniczy i wówczas ma być stwierdzone orzeczeniem wojskowo-lekarskiem;

b) wiek nie wyżej lat 28 (w chwili mianowania);

c) umiejętność biegłego czytania, pisania i rachowania po polsku, w zakresie 4 klas szkoły powszechnej; jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4 klas, dowódca, który ma prawo mianowania, może osobiście stwierdzić zakres tych wiadomości, lub też nakazać stwierdzenie; stwierdzenie to winno być zaznaczone na podaniu kandydata;

d) zdolność instruowania w danym rodzaju służby wojskowej;

e) ukończenie szkoły podoficerskiej danego rodzaju służby wojskowej, lub szkoły (kursu) równorzędnej, przewidzianej w obrębie tego samego rodzaju służby wojskowej dla specjalistów, jeżeli zaś stopień kaprala uzyskali na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innym rodzaju służby wojskowej, uprzednie zdanie specjalnego egzaminu uzupełniającego po odbytej praktyce.

II. Dla podoficerów zawodowych majstrów wojskowych:

a) zdolność fizyczna (kat. A) według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona w sposób, określony w ustępie I a);

b) wiek nie wyżej lat 30 (w chwili mianowania);

c) umiejętność biegłego czytania, pisania i rachowania po polsku, w zakresie 4 klas szkoły powszechnej; jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4 klas, dowódca, który ma prawo mianowania, może osobiście stwierdzić zakres tych wiadomości, lub też nakazać stwierdzenie, a stwierdzenie to winno być zaznaczone na podaniu kandydata;

d) uzyskanie potrzebnych wiadomości fachowych na specjalnym kursie (szkole), który będzie szczegółowo dla każdego fachu określony rozkazami Ministra Spraw Wojskowych, względnie wykazanie się z posiadania potrzebnych wiadomości fachowych złożeniem egzaminu przed wojskową komisją egzaminacyjną, — jeżeli zaś stopień kaprala uzyskali na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej nie odpowiadającej programowi szkolenia tej kategorji podoficerów zawodowych, uprzednie odbycie kursu względnie złożenie egzaminu fachowego po praktyce.

III. Dla podoficerów zawodowych orkiestrantów:

a) zdolność fizyczna (kat. A) według istniejących przepisów oceny zdolności fizycznej do zawodowej służby wojskowej, stwierdzona w sposób, określony w ustępie I a);

b) wiek nie wyżej lat 32 (w chwili mianowania);

c) wykształcenie w zakresie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej;

d) złożenie kwalifikacyjnego egzaminu muzycznego według programu, ustalonego w instrukcji o wyszkoleniu orkiestrantów zawodowych, lub ukończenie przed obowiązkową służbą wojskową szkoły wychowanków orkiestr wojskowych z pomyślnym wynikiem według powyższego programu; jeżeli zaś stopień kaprala uzyskali na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej, nie odpowiadającej programowi szkolenia tej kategorji podoficerów zawodowych, uprzednie złożenie egzaminu kwalifikacyjnego po praktyce.

Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) ma prawo zezwolić na mianowanie w drodze wyjątku podoficerami zawodowymi takich kandydatów, którzy nie odpowiadają warunkom podanym pod punktem 7 — I a), b), II a), b), III a), b), c).

Punkt I b), II b) i III b) nie dotyczy tych podoficerów rezerwy, którzy już, jako podoficerowie zawodowi w swoim czasie pełnili służbę zawodową, a potem proszą o mianowanie ich z rezerwy podoficerami zawodowymi.

§ 142. Podania o mianowanie podoficerem zawodowym składają szeregowi służby czynnej drogą służbową przełożonemu dowódcy pułku (formacji równorzędnej).

Do podań, napisanych i podpisanych przez kandydatów, powinny być dołączone dokumenty, stwierdzające istnienie warunków, określonych w § 141 niniejszego rozporządzenia. Odpisy dokumentów, stwierdzających przebieg służby wojskowej, stopień wojskowy, ukończenie szkół lub kursów, względnie zdanie egzaminów wojskowych, wyciąg z księgi kar i t. p., powinny być sporządzone, stwierdzone i dołączone do podania przez dowódców, w których posiadaniu oryginały tych dokumentów się znajdują.

Stan zdrowia szeregowych służby czynnej powinien być wszechstronnie zbadany przed definitywnem mianowaniem przez lekarza formacji i stwierdzony świadectwem wojskowo-lekarskiem, względnie o ile co do fizycznej przydatności kandydata do wojskowej służby zawodowej zachodzą wątpliwości, badanie następuje przez garnizonową izbę chorych lub wojskowy zakład leczniczy i wówczas ma być stwierdzone orzeczeniem wojskowo-lekarskiem.

Świadectwo względnie orzeczenie wojskowo-lekarskie winny być dołączone do podania.

Mianowanie może nastąpić dopiero po wypełnieniu przez kandydata wszystkich warunków, wskazanych w § 141 niniejszego rozporządzenia. O ile kandydat nie odpowiada w zupełności wszelkim warunkom, a Minister Spraw Wojskowych może wyjątkowo udzielić zezwolenia na mianowanie (§ 141 niniejszego rozporządzenia), oraz jeżeli dowódca formacji mianowanie uzna za pożądane, przedstawia prośbę wraz z umotywowanym wnioskiem na mianowanie w drodze służbowej Ministrowi Spraw Wojskowych (organowi przez niego upoważnionemu), uzyskując jednakże, o ile chodzi o formację nieewidencyjną — przedtem poświadczenie dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny (w myśl § 144 niniejszego rozporządzenia).

§ 143. Podania (napisane i podpisane przez kandydatów) szeregowych stale urlopowanych i szeregowych rezerwy, winny być skierowane do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień. Powiatowy komendant uzupełnień uzupełnia podanie odpisami posiadanych dokumentów wojskowych kandydata oraz uzyskaną w drodze korespondencji opinją dowódcy tej formacji, w której dany szeregowy służył czynnie (ewentualnie poprzednio zawodowo) względnie odbył ćwiczenia w rezerwie.

Szeregowi stale urlopowani i rezerwy, którzy dłużej niż 4 tygodnie już nie są w służbie czynnej, muszą do podania dołączyć urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się. W podaniu winni kandydaci zaznaczyć, w której formacji pragną służyć jako podoficerowie zawodowi, przyczem w zasadzie powinni kandydaci być mianowani podoficerami zawodowymi w tej formacji, w której ostatnio służyli (czynnie lub zawodowo) względnie odbyli ćwiczenia w rezerwie.

Następnie powiatowy komendant uzupełnień powołuje kandydata do zbadania stanu zdrowia przez lekarza wojskowego względnie, o ile zachodzą wątpliwości co do zdolności fizycznej kandydata, odsyła go celem zbadania do garnizonowej izby chorych względnie wojskowego zakładu leczniczego.

Podczas ewentualnego pobytu w wojskowym zakładzie leczniczym (garnizonowej izbie chorych) kandydat opłaca za utrzymanie z własnych funduszów.

Wreszcie powiatowy komendant uzupełnień odsyła wszystkie dokumenty z dołączeniem świadectwa (względnie orzeczenia) wojskowo-lekarskiego do dowódcy formacji, wskazanej w podaniu, dodając, że z jego strony niema żadnych przeszkód lub zastrzeżeń.

O ile szeregowy stale urlopowany lub rezerwy formacji nie wymienia, lub jeżeli dowódca danej formacji na przyjęcie jego się nie zgadza, powiatowy komendant uzupełnień przedstawia podanie dowódcy okręgu korpusu, który decyduje, do której formacji podanie ma być skierowane.

Dowódca, który na zasadzie otrzymanego podania zgadza się zamianować kandydata podoficerem zawodowym, zawiadamia o tem (o ile kandydat odpowiada warunkom podanym w § 141 niniejszego rozporządzenia) właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, uzyskując przed tem — o ile chodzi o formację nieewidencyjną, — poświadczenie dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny (w myśl § 144 niniejszego rozporządzenia).

O ile kandydat może być mianowanym tylko w drodze wyjątku przez Ministra Spraw Wojskowych (§ 141 niniejszego rozporządzenia), dowódca formacji przedstawia podanie w drodze służbowej Ministrowi Spraw Wojskowych (organowi przez niego upoważnionemu), dodając umotywowany wniosek na zamianowanie. Dowódca po otrzymaniu decyzji formacji powiadamia powiatowego komendanta uzupełnień o zamiarze zamianowania kandydata podoficerem zawodowym, naznaczając termin, w którym kandydat ma się zgłosić do służby wojskowej zawodowej.

Powiatowy komendant uzupełnień powołuje na tej podstawie szeregowego stale urlopowanego względnie rezerwy zapomocą karty powołania do służby wojskowej zawodowej w danej formacji, a jeśli powołany posiadał przydział mobilizacyjny, przydział ten unieważnia.

Podoficerowie rezerwy lub stale urlopowani mogą być mianowani podoficerami zawodowymi tylko w tych stopniach, jakie ostatnio posiadali.

O fakcie definitywnego mianowania podoficerem zawodowym szeregowego stale urlopowanego lub szeregowego rezerwy, dowódca, mianujący, obowiązany jest w celach ewidencyjnych zawiadomić właściwego powiatowego komendanta uzupełnień oraz (o ile chodzi o formację nieewidencyjną) dowódcę formacji ewidencyjnej.

Do art. 72.

§ 144. Prawo mianowania podoficerów zawodowych w ramach obowiązujących etatów przysługuje dowódcom posiadającym uprawnienia conajmniej dowódcy pułku, przyczem dowódcy formacyj nieewidencyjnych winni uprzednio uzyskać poświadczenie właściwego dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

Do art. 73.

§ 145. Stwierdzenie mianowania szeregowego podoficerem zawodowym w rozkazie dziennym formacji ogłasza się w następującej formie:

„(stopień wojskowy, formacja macierzysta, nazwisko i imię, rok urodzenia) mianuję podoficerem zawodowym w kategorji . . . . z dniem . . . .".

§ 146. Pozostawienie w dalszej służbie zawodowej po upływie okresu poprzedniego zobowiązania powinno być również stwierdzone w rozkazie dziennym formacji, której dowódca przedłużył służbę zawodową na mocy art. 65 i 72 ustawy, w następującej formie:

„(stopień wojskowy, formacja macierzysta, nazwisko i imię, rok urodzenia) mianuję podoficerem zawodowym w kategorji . . . . z dniem . . . " . pozostawiam w służbie wojskowej zawodowej na dalszy okres (3, 6 lub 9) . . . . letni, z dniem . . . . ".

Awanse podoficerów zawodowych.

Do art. 74 i 75.

§ 147. Specjalne instrukcje, plany szkolenia podoficerów zawodowych, oraz przepisy ustalą dla każdego rodzaju broni, względnie służby, oraz dla wszystkich kategoryj podoficerów zawodowych z osobna, jakie szkolenie mają przejść, ażeby uzyskać warunki awansowania na sierżanta (wachmistrza, ogniomistrza, majstra wojskowego).

§ 148. Do stopnia sierżanta (równorzędnego) podoficerowie zawodowi mogą być awansowani po trzech latach służby zawodowej, jeżeli w stopniu plutonowego przesłużyli co najmniej 12 miesięcy i odbyli z pomyślnym wynikiem szkolenie, wskazane w § 147 niniejszego rozporządzenia.

Do stopnia starszego sierżanta (równorzędnego) mogą awansować ci sierżanci, którzy w charakterze podoficerów zawodowych przesłużyli co najmniej 6 lat, przyczem w stopniu sierżanta co najmniej 24 miesiące.

§ 149. Awansowanie podoficerów zawodowych w formacjach nieewidencyjnych może być uskuteczniane tylko na podstawie uzyskanego poświadczenia dowódcy właściwej formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

§ 150. Okres służby nadterminowej, w której podoficer zawodowy pozostawał przed mianowaniem go podoficerem zawodowym, wlicza mu się do okresu czasu, wymaganego od podoficera zawodowego przy awansie na wyższy stopień.

Urlopy.

Do art. 76 — 82.

§ 151. Podoficerowie zawodowi mogą korzystać z urlopów:

1) wypoczynkowych,
2) służbowych,
3) okolicznościowych,
4) leczniczych,
5) dla odbycia praktyki cywilnej.

§ 152. Urlopy wypoczynkowe są udzielane w następujących normach na każdy rok kalendarzowy:

a) w I trzechleciu służby zawodowej — do 2 tygodni,
b) w II trzechleciu — do 3 tygodni,
c) w III trzechleciu i w dalszych — do 4 tygodni,
d) podoficerom zawodowym lotnictwa (personelowi latającemu), oraz podoficerom zawodowym, pełniącym służbę zawodową w szczególnie ciężkich warunkach (np. w Korpusie Ochrony Pogranicza), bez względu na okres służby zawodowej — do 4 tygodni.

§ 153. Urlopy służbowe przy przeniesieniach mogą być udzielane wtedy, gdy przeniesienie powoduje stałą zmianę przynależności służbowej do formacji dyzlokowanej w innym garnizonie.

Normy urlopów służbowych:

a) do 7 dni dla nieżonatych,
b) do 14 dni dla żonatych i wdowców z dziećmi.

§ 154. Do urlopów okolicznościowych należą:

a) urlopy, udzielane w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych, których czas trwania nie może przekraczać 7 dni w jednym roku kaledarzowym.

W razie konieczności udzielenia urlopu okolicznościowego ponad powyższą normę, należy zaliczyć go na poczet przysługującego urlopu wypoczynkowego;

b) urlopy świąteczne, których czas trwania i warunki udzielania każdorazowo określa Minister Spraw Wojskowych.

§ 155. Urlopy lecznicze udzielane są podoficerom zawodowym na tych samych zasadach, jak szeregowym służby czynnej (art. 23 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego), przyczem czas trwania nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu roku kalendarzowego (art. 80 tejże ustawy). Korzystanie z urlopu leczniczego ponad normę urlopu wypoczynkowego, przysługującego w danym okresie służby zawodowej w myśl § 152 niniejszego rozporządzenia, wyklucza możność korzystania w danym roku kalendarzowym z urlopu wypoczynkowego.

§ 156. Warunki udzielania urlopów dla odbycia praktyki cywilnej określają przepisy § 137, oraz §§ 161 — 162 niniejszego rozporządzenia.

§ 157. Szczegółowe przepisy urlopowe, dotyczące szeregowych służby czynnej (§§ 37 — 44, 50 — 52, 54 — 57) odnoszą się również do podoficerów zawodowych z tem, że na teren w. m. Gdańska podoficerowie zawodowi mogą wyjeżdżać zarówno na urlopy okolicznościowe, jako też na wszelkie inne urlopy, określone w § 151.

§ 158. Co do prawa udzielania urlopów podoficerom zawodowym obowiązują następujące zasady:

1) urlopów okolicznościowych udziela przełożony o uprawnieniach dowódcy kompanji,

2) urlopów wypoczynkowych udziela przełożony o uprawnieniach dowódcy bataljonu,

3) wszelkich innych urlopów udziela przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku.

Stany podoficera zawodowego oraz przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Do art. 87.

§ 159. Przeniesienie podoficera w stan nieczynny powinno być ogłoszone w rozkazie dziennym, wydanym przez dowódcę, któremu przysługuje prawo przeniesienia podoficera zawodowego w stan nieczynny, przyczem należy podać przyczynę przeniesienia (art. 87 pkt. 1 — 5 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego), oraz dzień, od którego się ten stan zaczyna. Dane te muszą być również odnotowane w dokumentach ewidencyjnych podoficera zawodowego.

Prawa dowódców do przenoszenia w stan nieczynny określone są w przepisach §§ 161 — 165 niniejszego rozporządzenia.

§ 160. Podoficerowie zawodowi, przeniesieni w stan nieczynny:

1) prowadzeni są w ewidencji formacji macierzystej,

2) o każdej zmianie swego adresu obowiązani są meldować dowódcy formacji macierzystej,

3) winni w myśl § 140 niniejszego rozporządzenia przed zawarciem małżeństwa uzyskać zezwolenie władzy wojskowej (dowódcy formacji macierzystej).

Do art. 88.

§ 161. Podoficer zawodowy co najmniej po 5 latach służby może w ostatnim roku służby wojskowej zawodowej, przypadającej na ostatnio złożone zobowiązanie lub wedle postanowień § 137 niniejszego rozporządzenia po demobilizacji otrzymać urlop, celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania cywilnego stanowiska w służbie cywilno-państwowej lub prywatnej.

Zasadniczo urlopy udzielane są w ciągu ostatnich 6 miesięcy służby zawodowej, jeżeli jednak rodzaj praktyki (np. żegluga wodna, praktyka rolna i t. p.) tego wymaga, mogą być urlopy też udzielane wcześniej, jednakowoż nie wcześniej, jak w ciągu roku przed upływem zobowiązania, to znaczy w końcowym okresie służby wojskowej zawodowej.

Urlopy te mogą być udzielane na podstawie wiarogodnych zaświadczeń, że odbycie praktyki jest dla otrzymania danego stanowiska konieczne i że podoficer będzie na kurs lub praktykę przyjęty bez zastrzeżeń. Zaświadczenie musi określać czas trwania praktyki.

Podoficerowie zawodowi, pragnący otrzymać urlop dla praktyki winni najpóźniej na 8 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania wnieść w drodze służbowej do dowódcy pułku (formacji równorzędnej) własnoręcznie napisane podanie o urlop dla praktyki cywilnej z dołączeniem zaświadczenia. Zaświadczenie może być w wyjątkowych wypadkach (o ile otrzymanie go w terminie było utrudnionem), przedstawione dodatkowo, niepóźniej jednak, jak na miesiąc przed rozpoczęciem praktyki.

Na podstawie podania oraz zaświadczenia przełożony, posiadający prawo co najmniej dowódcy pułku (formacji równorzędnej) udziela urlopu dla odbycia praktyki cywilnej, przyczem w zasadzie nie należy podoficerom zawodowym odmawiać udzielania urlopu dla praktyki.

Długość urlopu ustala się według czasu trwania praktyki, lecz nie może on przekraczać 6 miesięcy; urlopów poniżej 3 miesięcy udzielać nie należy.

Podoficer zawodowy, który nie z własnej winy przerwał lub zaniechał praktykę (co winno być stwierdzone zaświadczeniem instytucji, w której podoficer praktykował), może być zpowrotem powołany do służby czynnej w charakterze podoficera zawodowego przed upływem terminu stanu nieczynnego, przyczem czas praktyki zalicza się do służby zawodowej. Podoficerowie ci nie mogą już powtórnie otrzymać urlopu dla praktyki cywilnej. W wypadku nieuzyskania praktyki z powodów nieprzewidzianych po wniesieniu podania o urlop może dany podoficer otrzymać przedłużenie służby wojskowej zawodowej w myśl zasad ustalonych w § 136 niniejszego rozporządzenia z tem, że podanie jego o przedłużenie służby zawodowej może być przyjęte w terminie opóźnionym.

Podoficer zawodowy musi odbyć praktykę tylko w tej instytucji, od której otrzymał zaświadczenie; jeżeli podoficer zawodowy odbywa samowolnie praktykę gdzieindziej, dowódca formacji może przerwać mu urlop i powołać go do dalszej służby wojskowej zawodowej.

O ile podoficer zawodowy w czasie praktyki pragnie zmienić rodzaj tejże, winien na to uzyskać zezwolenie władzy przełożonej, która mu urlopu udzieliła. Pobieranie przez podoficera zawodowego wynagrodzenia od instytucji prywatnej, w której jest on na praktyce, względnie na kursie, jest dopuszczalne.

Podoficerowie zawodowi, którzy już wykorzystali urlop dla praktyki nie podlegają przymusowemu zwolnieniu ze służby zawodowej i może im uprawniony dowódca w myśl zasad, ustalonych w § 136 niniejszego rozporządzenia (nawet w opóźnionym terminie wniesienia podania) przedłużyć służbę wojskową zawodową, przyczem czas urlopu wlicza się do służby wojskowej zawodowej.

W żadnym jednakowoż wypadku podoficer zawodowy nie może po raz drugi otrzymać urlopu dla odbycia praktyki.

§ 162. Na czas trwania urlopu dla praktyki podoficer zawodowy zostaje przeniesiony w stan nieczynny z zachowaniem wszystkich uprawnień stanu czynnego z tem, że prawa noszenia muduru wojskowego każdorazowo udziela ten przełożony, który udzielił urlopu, wydając podoficerowi zawodowemu odpowiednie zaświadczenie.

Prawo przeniesienia w stan nieczynny przysługuje dowódcy, który ma prawo udzielania urlopu dla praktyki.

Do art. 89.

§ 163. Przeniesienie podoficera zawodowego w stan nieczynny wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej następuje na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej. Sposób przedstawiania podoficerów zawodowych przed komisję określają sanitarne przepisy rewizyjne.

Do przedstawiania podoficerów zawodowych przed wojskową komisję rewizyjno-lekarską jest obowiązany i uprawniony:

1) w czasie znajdowania się podoficera w stanie czynnym, dowódca formacji, w której podoficer zawodowy posiada przynależność służbową,

2) w czasie znajdowania się w stanie nieczynnym dowódca formacji macierzystej.

§ 164. Podoficer zawodowy w czasie pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej zachowuje uprawnienia stanu czynnego.

Okres czasu, spędzony w stanie nieczynnym wskutek choroby zaliczany jest do okresów czasu wymaganych do awansu tylko wtedy, gdy orzeczenie wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej stwierdzi, że choroba spowodowaną była służbą wojskową.

W orzeczeniach wojskowych komisyj rewizyjno-lekarskich powinno być stwierdzone, czy niezdolność do służby wojskowej została wywołana przyczynami związanemi z pełnieniem tej służby.

Podoficer zawodowy może powrócić do czynnej służby przed upływem terminu stanu nieczynnego w razie wcześniejszego powrotu do zdrowia, co jednakże winno być stwierdzone orzeczeniem wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej.

Czas przebyty w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej wlicza się do zobowiązania podoficera zawodowego.

§ 165. Uprawnionym do przenoszenia w stan nieczynny wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej i do przedłużenia tego stanu wskutek dalszej niezdolności w granicach, określonych w ustępie 3 i 4 art. 89 ustawy, są przełożeni, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku (formacji równorzędnej).

Do art. 90.

§ 166. Przeniesienie podoficera zawodowego w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów zarządzić może Minister Spraw Wojskowych (względnie organ przez niego upoważniony).

§ 167. W ciągu półtora roku pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów podoficer zawodowy może być w każdej chwili powołany do służby czynnej, a po upływie tego czasu w ciągu dalszych 3 lat zachowuje pierwszeństwo w otrzymaniu stanowiska podoficera zawodowego w posiadanym stopniu w ramach wolnego etatu.

§ 168. Po upływie półtora roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów podoficer zawodowy zostaje, o ile nie powoła się go do służby czynnej, w myśl § 167, przeniesiony:

1) w stan spoczynku, jeżeli odpowiada warunkom, przewidzianym w ustawie emerytalnej, przyczem czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów zalicza mu się do służby wojskowej zawodowej.

2) Do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie odpowiada warunkom punktu 1).

§ 169. W czasie pozostawania w stanie nieczynnym z powodu redukcji etatów podoficer zawodowy zachowuje wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

W razie przeniesienia zpowrotem do stanu czynnego czas przebyty w stanie nieczynnym, najwyżej jednak półtora roku (§ 168), zalicza się do okresów czasu, wymaganych do awansu, jak i do służby zawodowej.

Do art. 91.

§ 170. Po upływie 30 dni od chwili dostania się podoficera zawodowego do niewoli lub zaginienia na terenie działań wojennych, dowódca formacji, w której podoficer zawodowy posiadał stałą przynależność służbową, przenosi go w stan nieczynny, powiadamiając o tem właściwego dowódcę formacji ewidencyjnej.

§ 171. Czas przebyty w niewoli liczy się do okresów czasu, wymaganych do awansu i do służby zawodowej, jeżeli postępowanie rehabilitacyjne wykaże, że dostanie się do niewoli nastąpiło z przyczyn usprawiedliwionych.

§ 172. Po powrocie z niewoli podoficer zawodowy melduje się natychmiast dowódcy najbliższej formacji wojskowej celem odesłania go do dowódcy formacji macierzystej, który wdraża postępowanie rehabilitacyjne i spisuje protokół rehabilitacyjny (wedle wzoru Nr. 6).

Protokół przesyła komisji rehabilitacyjnej. Komisja rehabilitacyjna składa się z wyznaczonych przez dowódcę pułku (formacji równorzędnej) jednego oficera sztabowego, dwóch oficerów młodszych i dwóch podoficerów zawodowych, równych lub wyższych stopniem od podoficera podlegającego postępowaniu rehabilitacyjnemu.

Komisja rehabilitacyjna stwierdza na protokóle swą decyzję i zwraca go właściwemu dowódcy.

Stwierdzenie komisji, że dostanie się do niewoli było usprawiedliwione, należy uważać za rehabilitację, co należy odnotować w dokumentach ewidencyjnych podoficera zawodowego.

Jeżeli komisja rehabilitacyjna stwierdzi, że okoliczności dostania się do niewoli wzbudzają wątpliwości, czy dostanie się do niewoli było usprawiedliwione, sprawę należy przekazać sądowi wojskowemu.

O powrocie podoficera zawodowego z niewoli dowódca formacji nieewidencyjnej powiadamia właściwego dowódcę formacji ewidencyjnej.

Do art. 92.

§ 173. Podstawą przeniesienia w stan nieczynny podoficera zawodowego wybranego na posła do Sejmu lub Senatu jest list wierzytelny, wydany przez komisję wyborczą, w myśl ordynacji wyborczej lub legitymacja poselska, wydana przez biuro Sejmu lub Senatu.

Uprawnionym do przeniesienia w stan nieczynny jest w tym wypadku przełożony służbowy, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

§ 174. Wszelkie uprawnienia wynikające tak z ogólnych przepisów dla szeregowych, jak z charakteru podoficera zawodowego, a w równej mierze i wszelkie obowiązki, wynikające z ustawy pozostają u podoficerów zawodowych, przeniesionych w stan nieczynny na podstawie § 173 niniejszego rozporządzenia na czas pełnienia mandatu w zawieszeniu.

§ 175. Z chwilą wygaśnięcia mandatu poselskiego podoficer zawodowy winien natychmiast stawić się u dowódcy swej formacji macierzystej, poczem zostaje przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego.

Czas pełnienia mandatu w zasadzie nie wlicza się do okresów czasu zobowiązania.

Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) może w wyjątkowych wypadkach, na prośbę zainteresowanego wliczyć mu czas sprawowania mandatu poselskiego na poczet zobowiązania.

Do art. 93 — 95.

§ 176. Podoficerowie zawodowi mogą być przeniesieni w stan spoczynku:

1) w myśl art. 89 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (ustęp 3 i 4),

2) po ukończeniu 56 lat życia,

3) w innych wypadkach przewidzianych w ustawie emerytalnej,

4) w myśl § 168 punkt 1 niniejszego rozporządzenia (jeżeli odpowiadają warunkom przewidzianym w ustawie emerytalnej).

5) w myśl § 139 punkt III b. niniejszego rozporządzenia (jeżeli odpowiadają warunkom przewidzianym w ustawie emerytalnej).

Podstawą przeniesienia podoficera zawodowego w stan spoczynku, w myśl ustępów 3 i 4 art. 89 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, jest orzeczenie wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, działającej w myśl przepisów sanitarno-rewizyjnych, jeżeli orzeczenie to stwierdza dalszą niezdolność do służby wojskowo zawodowej.

§ 177. Przeniesienie w stan spoczynku zarządza dowódca okręgu korpusu (Szef Gabinetu Ministra) na wniosek przełożonego, posiadającego uprawnienia dowódcy pułku (formacji równorzędnej). Wniosek dowódcy pułku odpada, o ile przeniesienie następuje na zasadzie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, orzekającej niezdolność do służby wojskowej, gdyż wówczas dowódca okręgu korpusu (Szef Gabinetu Mini-

stra), zatwierdzając orzeczenie tej komisji zarządza przeniesienie w stan spoczynku z urzędu.

Dowódca, przenoszący podoficera zawodowego w stan spoczynku ogłasza to w rozkazie dziennym, podając przytem przyczynę przeniesienia i dzień, od którego stan ten się zaczyna.

Dowódca pułku (formacji równorzędnej) może podoficera zawodowego z dniem odejścia jego w stan spoczynku awansować o jeden stopień wyżej, o ile tenże odpowiada wszystkim warunkom, wymaganym do awansu na dany stopień, przyczem stopień ten będzie tytularnym.

Awans ten ogłasza dowódca pułku (formacji równorzędnej) w swym rozkazie dziennym jednocześnie z ogłoszeniem rozkazu dowódcy okręgu korpusu (Szefa Gabinetu Ministra), przenoszącym danego podoficera zawodowego w stan spoczynku.

§ 178. Podoficer w stanie spoczynku jest prowadzony w ewidencji przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień i ma prawo do noszenia munduru wojskowego z wyjątkiem:

a) przy wystąpieniach, mających charakter polityczny (udział w wiecach, zebraniach i t. p.),

b) przy wykonywaniu zawodu cywilnego, oraz podczas wykonywania czynności, związanych z zajęciem handlowem lub przemysłowem,

c) przy wykonywaniu obowiązków, wypływających z zajmowanych przez nich stanowisk w państwowej służbie cywilnej lub samorządowej,

d) w lokalach, do których zabroniony jest wstęp szeregowym stanu czynnego.

Podoficerów w stanie spoczynku, o ile są w mundurze wojskowym, obowiązują przepisy o zachowaniu się i salutowaniu jak szeregowych służby czynnej.

Przepisy o umundurowaniu podoficerów zawodowych w stanie spoczynku uregulowane są osobnem rozporządzeniem (w myśl art. 18 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego).

Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dn. 1 czerwca 1927 r. w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku, umieszczony w niniejszym dziale l. p. 8.

Do art. 96.

§ 179. Podoficerowie zawodowi inwalidzi mogą być pozostawieni na własną prośbę w służbie wojskowej zawodowej na stanowiskach administracyjno-kancelaryjnych na warunkach podanych w § 133 niniejszego rozporządzenia, to jest analogicznie jak podoficerowie zawodowi, którzy w czasie i wskutek pełnienia służby wojskowej stali się niezdolnymi do służby linjowej.

Do art. 97.

§ 180. W razie powołania podoficera zawodowego, w stanie spoczynku do służby czynnej, w myśl artykułu 97 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, stopień tytularny, nadany ewentualnie podoficerowi zawodowemu w chwili odejścia w stan spoczynku, staje się automatycznie rzeczywistym.

Do art. 98.

§ 181. 1) Podoficerowie zawodowi, o ile nie nabyli praw emerytalnych i nie zostają przeniesieni w stan spoczynku, mogą być przeniesieni

do rezerwy lub pospolitego ruszenia przed terminem, na jaki zobowiązali się do służby wojskowej, na podstawie własnej prośby, jeżeli zostanie w drodze wyjątku uwzględniona przez dowódcę formacji, posiadającego uprawnienia conajmniej dowódcy pułku.

Podstawą uwzględnienia takiej prośby może być:

a) stan zdrowia,

b) warunki rodzinne i majątkowe.

Ze względu na stan zdrowia mogą być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia podoficerowie zawodowi broni lub służb uznani, w myśl sanitarnych przepisów rewizyjnych za zdolnych tylko do służby pozalinjowej.

Warunki rodzinne i majątkowe mogą być uwzględnione, jeżeli podoficer zawodowy udowodni, że wymagają one rzeczywiście zwolnienia go z czynnej służby.

Przy uwzględnieniu prośby należy kierować się osobistemi kwalifikacjami podoficera zawodowego, interesem służby, faktycznym stanem podoficerów zawodowych w danej formacji i możnością jego uzupełnienia.

2) Podoficerowie zawodowi mogą być również przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, o ile nie nabyli praw emerytalnych i nie zostają przeniesieni w stan spoczynku, wskutek upływu terminu, do jakiego zobowiązali się, jeżeli nie nastąpiło przedłużenie służby zawodowej, w myśl art. 65 lub 72 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, oraz na podstawie przepisów § 168 punkt 2 oraz § 139 punkt III b niniejszego rozporządzenia.

W tych wypadkach przeniesienie do rezerwy lub pospolitego ruszenia następuje na podstawie decyzji dowódcy formacji, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku, w której podoficer zawodowy posiada stałą przynależność służbową. Fakt przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia winien być umieszczony w rozkazie wydanym przez uprawnionego dowódcę z zaznaczeniem, czy przeniesienie nastąpiło w drodze wyjątku na własną prośbę, czy wskutek upływu terminu zobowiązania, czy też wskutek przyczyn wskazanych w § 168 punkt 2 lub w § 139 punkt III b niniejszego rozporządzenia — z oznaczeniem dnia, od którego następuje zwolnienie z czynnej służby zawodowej.

§ 182. Podoficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia podlegają wszystkim obowiązkom i posiadają wszystkie prawa szeregowych rezerwy lub pospolitego ruszenia ustalone w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym wraz z rozporządzeniem wykonawczem i w ustawie o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego wraz z niniejszem rozporządzeniem. W szczególności ćwiczenia w rezerwie odbywają ze swym rocznikiem poborowym z tem jednak, że w roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, nie będą do nich powoływani.

Do art. 99.

§ 183. Podoficerowie zawodowi otrzymują conajmniej po 12-tu latach służby zawodowej poświadczenia służby (wzór Nr. 7), wydane przy przejściu do rezerwy lub pospolitego ruszenia przez przełożonego posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku (formacji równorzędnej).

W wypadku przerw w służbie zawodowej (przeniesienie do rezerwy i ponowne powołanie do służby zawodowej) zaliczyć należy na poczet czasu służby również poprzednią służbę zawodową.

§ 184. Poświadczenie służby uprawnia ich do pierwszeństwa w otrzymaniu jednego ze stanowisk cywilno-państwowych, odpowiadającego ich kwalifikacjom.

§ 185. Rodzaj tych stanowisk, sposób ich przyznawania i nadawania określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 666).

§ 186. Przepis art. 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego nie stosuje się do podoficerów zawodowych przeniesionych do rezerwy lub pospolitego ruszenia w myśl § 139 pkt. II i III.

ROZDZIAŁ V.

Nadterminowi.

Do art. 100 — 104.

§ 187. Prawo mianowania szeregowych nadterminowych posiadają dowódcy, którzy mają uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

§ 188. Szeregowymi nadterminowymi mogą być mianowani ci, którzy:

1) odbyli ustawowo przewidzianą obowiązkową czynną służbę wojskową; warunek ten należy uważać za spełniony również i wtedy, gdy wskutek wcześniejszego urlopowania ich rocznika w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, faktycznie przesłużyli mniej niż przewiduje art. 4 tejże ustawy;

2) posiadają zdolności instruowania lub fachowe;

3) nie przekroczyli 26 roku życia;

4) złożyli pisemne zobowiązanie do służby nadterminowej na przeciąg jednego roku (wzór Nr. 8);

5) nie byli karani za pijaństwo, kradzież, oszustwo i inne przewinienia, mogące ujemnie świadczyć o ich charakterze;

6) w wypadku, gdy przebywali na stałym urlopie dłużej niż 4 tygodnie, złożyli urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się;

7) w wypadku niepełnoletności, dołączyli do zobowiązania pisemne zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna, uwierzytelnione przez powołane do tego urzędy lub notarjalne (wzór Nr. 8 a);

8) złożyli własnoręcznie podpisane podanie o mianowanie ich szeregowymi nadterminowymi;

9) posiadają kategorję zdolności A w myśl przepisów oceny zdolności fizycznej do służby wojskowej, stwierdzoną przez lekarza formacji.

W wyjątkowych wypadkach może Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) zezwolić na mianowanie nadterminowymi szeregowych, nieodpowiadających warunkom, podanym w punktach 3 i 9 niniejszego paragrafu.

O mianowaniu szeregowego nadterminowym winni dowódcy formacji nieewidencyjnych powiadomić właściwych dowódców formacyj ewidencyjnych.

§ 189. Służba nadterminowa może być przedłużana z roku na rok przez dowódcę uprawnionego (§ 187), jeżeli szeregowy nadterminowy złoży

każdorazowo nowe zobowiązanie do służby nadterminowej na przeciąg jednego roku. O przedłużeniu służby nadterminowej dowódcy formacyj nieewidencyjnych winni powiadomić właściwych dowódców formacyj ewidencyjnych.

W wyjątkowych wypadkach można przedłużyć służbę nadterminową zarówno szeregowym, którzy zostali mianowani nadterminowymi w myśl przedostatniego ustępu § 188, jak i szeregowym, którzy w czasie i wskutek służby nadterminowej utracili kat. A zdolności fizycznej, o ile będzie to związane z korzyścią dla służby, oraz o ile nadterminowy będzie posiadał taki przydział służbowy, który nie wymaga bezwzględnie kategorji A zdolności fizycznej.

§ 190. Ogólny okres służby nadterminowej w zasadzie może wynosić tylko lat trzy, to znaczy, że przedłużenie służby może się odbywać tylko dwa razy, poczem szeregowy nadterminowy zostaje — o ile nie został mianowany podoficerem zawodowym — przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

§ 191. Obowiązki i prawa szeregowych służby czynnej (art. 11 — 49 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego) mają również odpowiednie zastosowanie do szeregowych nadterminowych.

Ponadto:

1) obok uposażenia szeregowego służby czynnej zgodnie z posiadanym stopniem wojskowym pobierają osobny dodatek w wysokości 35% uposażenia zawodowego kaprala samotnego;

2) w pierwszym roku służby nadterminowej mogą uzupełnić brakujące im warunki do awansowania (szkoła lub kurs podoficerski, względnie egzamin po uprzednio odbytej praktyce w myśl §§ 82 — 84 niniejszego rozporządzenia);

3) w każdej chwili mogą być mianowani podoficerami zawodowymi, jeżeli posiadają wszystkie potrzebne warunki, przyczem służba nadterminowa wlicza się im do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, do trzechlecia służby, wymaganego w § 140 niniejszego rozporządzenia (małżeństwo), do 12-letniej służby zawodowej, uprawniającej do otrzymania prawa pierwszeństwa do stanowisk przewidzianych w art. 99 ustawy, oraz do okresu czasu wymaganego przy awansie na plutonowego — nie wlicza się natomiast do zadeklarowanych okresów służby zawodowej, do wysługi lat i szczebla uposażenia. Sposób i tryb mianowania nadterminowych podoficerami zawodowymi jest ten sam, jak wskazano w odpowiednich paragrafach niniejszego rozporządzenia, dotyczących mianowania podoficerów zawodowych z tem, że podania o mianowanie podoficerem zawodowym winni oni zasadniczo wnosić najpóźniej na 4 miesiące przed upływem terminu zobowiązania służby nadterminowej;

4) w pierwszych dwu latach służby nadterminowej mogą otrzymać corocznie urlop wypoczynkowy do 7 dni, zaś w trzecim roku do 2-ch tygodni.

§ 192. Szeregowy nadterminowy zostaje przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

1) po upływie terminu, do którego się zobowiązał, jeżeli nie nastąpi przedłużenie;

2) przed upływem terminu:

a) na własną prośbę, jeśli ta zostanie uwzględniona przez dowódcę, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku,

b) w razie degradacji na zasadzie wyroku sądowego,

c) jeżeli w drodze prawomocnego wyroku sądowego zostaje przeniesiony do II klasy żołnierzy (w rozumieniu kodeksu karnego wojskowego) lub był co najmniej dwukrotnie ukarany dyscyplinarnie aresztem,

d) w razie degradacji w myśl przepisów dyscyplinarnych dla wojska,

e) w razie uznania przez wojskową komisję rewizyjno-lekarską za czasowo niezdolnego do służby wojskowej lub też za zdolnego do służby w pospolitem ruszeniu (kat. C i D) — wyjąwszy wypadek wskazany w § 189 ustęp drugi niniejszego rozporządzenia,

f) wskutek wyboru na posła do Sejmu lub Senatu.

Wymienione w pkt. c) przeniesienie do II klasy żołnierzy było przewidziane w dawnym k. k. w., natomiast obowiązujący kodeks karny wojskowy kary takiej nie przewiduje.

§ 193. Szeregowy nadterminowy może być ponadto zwolniony od służby wojskowej przed upływem terminu zobowiązania, jeżeli na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej został uznany za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kat. E).

§ 194. Szeregowi nadterminowi, przeniesieni do rezerwy (pospolitego ruszenia) podlegają wszystkim obowiązkom i prawom szeregowych rezerwy (pospolitego ruszenia), ustalonym w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym wraz z rozporządzeniem wykonawczem i w ustawie o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego wraz z niniejszem rozporządzeniem. W szczególności ćwiczenia w rezerwie odbywają ze swym rocznikiem poborowym, z tem jednak, że w roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy nie będą do nich powoływani.

§ 195. Przepisy regulujące sposób i tryb mianowania, oraz przedłużania służby szeregowym nadterminowym mają odpowiednie zastosowanie jak przy mianowaniu oraz przedłużaniu służby podoficerom zawodowym. Natomiast prośbę o przedłużenie służby wnoszą szeregowi nadterminowi najpóźniej na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania, przyczem o decyzji dowódcy winni być powiadomieni najpóźniej na jeden miesiąc przed upływem terminu zobowiązania.

§ 196. Szeregowi nadterminowi nie mogą podczas służby nadterminowej uzupełniać warunków, brakujących im do mianowania oficerami, a w szczególności nie mogą być przyjmowani do szkół podchorążych rezerwy, szkół oficerskich, oraz szkoły oficerskiej dla podoficerów.

ROZDZIAŁ VI.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych.

Do art. 105.

§ 197. Do typu szkoły oficerskiej zalicza się szkoły kształcące kandydatów na oficerów zawodowych, a mianowicie:

a) Szkołę Podchorążych Piechoty,

b) Szkołę Podchorążych Kawalerji,

c) Szkołę Podchorążych Artylerji,

d) Szkołę Podchorążych Lotnictwa,
e) Szkołę Podchorążych Inżynierji,
f) Szkołę Podchorążych Sanitarnych.

Dla zapewnienia jednolitych podstaw wyszkolenia kandydatów na oficerów zawodowych pierwszy rok nauki szkół podchorążych piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji odbywa się wspólnie dla tych szkół w Szkole Podchorążych Piechoty pod nazwą „Kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty".

Warunki przyjęcia na kurs unitarny w Szkole Podchorążych piechoty ustalone zostały rozkazem Ministra Spraw Wojskowych ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z dnia 6 września 1928 r. Nr. 24 poz. 276.
Warunki przyjmowania do szkół podchorążych wymienionych w § 197 lit. a — e ustalone zostały rozkazem Ministra Spraw Wojskowych ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z dnia 8 czerwca 1929 Nr. 18 poz. 178 w sprawie administrowania szeregowymi-uczniami, umieszczonym w niniejszym dziale l. p. 11.
Warunki przyjmowania do szkoły podchorążych sanitarnych, ustalone zostały rozkazem Ministra Spraw Wojskowych, ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z dnia 28 czerwca 1927 r. Nr. 19 poz. 231 i z dnia 9 sierpnia 1928 r. Nr. 22 poz. 249. Szkoła ta wchodzi od dnia 1 kwietnia 1930 w skład Centrum Wyszkolenia Sanitarnego (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10/30 poz. 101).

§ 198. Do typu szkoły oficerskiej dla podoficerów zalicza się Szkołę Podchorążych dla Podoficerów.

Organizacja Szkoły Podchorążych dla Podoficerów ustalona została rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 10 sierpnia 1929 r. ogłoszonym w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 27 poz. 266. Zadaniem szkoły jest szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych piechoty, kawalerji i artylerji z pośród podoficerów zawodowych.
Warunki przyjmowania do tej szkoły określają rozkazy Ministra Spraw Wojskowych ogłoszone w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 21/27 poz. 246 — 5/28 poz. 54 — 7/28 poz. 80 — 22/28 poz. 249.

§ 199. W razie utworzenia nowych szkół wojskowych, zostaną one zaszeregowane do poszczególnych typów odrębnemi rozporządzeniami Ministra Spraw Wojskowych.

§ 200. Cele, zadania i czas trwania poszczególnych szkół wojskowych określają specjalne rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 201. Zaliczenie szeregowego ucznia do stanu faktycznego szkoły następuje z chwilą zgłoszenia się jego w danej szkole na zasadzie faktu przyjęcia względnie faktu przydzielenia do danej szkoły. Zaliczenie do stanu faktycznego szkoły winno być stwierdzone w rozkazie dziennym danej szkoły.

Do art. 106.

§ 202. a) Kandydatom do Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji, przechodzącym kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty — nadaje tytuł podchorążego komendant Szkoły Podchorążych Piechoty, po ukończeniu przez szeregowego ucznia z pomyślnym wynikiem okresu szkoły rekruta.

b) Kandydatom do Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji, przyjętym do wymienionych szkół na podstawie ukończenia przez nich szkół podchorążych rezerwy oraz kandydatom do Szkoły podchorążych dla Podoficerów — nadają tytuł podchorążego komendanci tych szkół równocześnie z zaliczeniem szeregowego ucznia do stanu faktycznego danej szkoły.

c) Szeregowym uczniom Szkoły Podchorążych Sanitarnych — nadaje tytuł podchorążego komendant szkoły po ukończeniu przez szeregowego ucznia z pomyślnym wynikiem okresu szkoły rekruta.

d) Nadanie tytułu podchorążego jest ogłaszane w rozkazie dziennym szkoły i odnotowane w ewidencji szeregowego ucznia.

Do art. 107.

§ 203. Warunki przyjęcia do poszczególnych szkół wojskowych, jak również warunki przenoszenia uczniów z jednej szkoły do drugiej, ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Zob. uw. do §§ 197 i 198.

Do art. 108.

§ 204. Szeregowi uczniowie otrzymują specjalne oznaki szkolne związane ze stopniem zaawansowania się w nauce, niezależnie od posiadanych ewentualnie rzeczywistych (tytularnych) stopni wojskowych.

Z oznakami szkolnemi wiążą się i specjalne tytuły szkolne.

Oznaki i sposób tytułowania szeregowych uczniów ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych typu szkoły oficerskiej pod względem pobierania żołdu zostają przyrównani do szeregowych pełniących obowiązkową służbę wojskową i otrzymują:

a) w 1-szym roku nauki —

1) przed uzyskaniem tytułu podchorążego — żołd szeregowca;

2) począwszy od chwili uzyskania tytułu podchorążego — żołd plutonowego niezawodowego;

b) w 2-gim roku nauki otrzymują żołd sierżanta niezawodowego;

c) w 3-cim roku nauki i latach następnych otrzymują żołd starszego sierżanta niezawodowego.

W wypadku, gdy uposażenie, wynikające z posiadanego przed wstąpieniem do szkoły rzeczywistego stopnia wojskowego danego szeregowego ucznia, jest mniejsze od żołdu przewidzianego dla danego rocznika szkoły — otrzymuje on żołd przewidziany dla danego rocznika szkoły.

W wypadku, gdy uposażenie, wynikające z posiadanego przed wstąpieniem do szkoły rzeczywistego stopnia wojskowego danego szeregowego ucznia, jest większe od żołdu przewidzianego dla danego rocznika szkoły— pobiera on uposażenie związane z posiadaniem wspomnianego wyżej rzeczywistego stopnia wojskowego.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych typu oficerskiej szkoły dla podoficerów, o ile w chwili wstąpienia do szkoły byli podoficerami zawodowymi — otrzymują w czasie pobytu w szkole uposażenie związane z posiadanym stopniem wojskowym.

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych typu oficerskiej szkoły dla podoficerów, o ile w chwili wstąpienia do szkoły byli podoficerami niezawodowymi — otrzymują w czasie pobytu w szkole uposażenie, jak szeregowi uczniowie szkół wojskowych typu szkoły oficerskiej.

Do art. 111.

§ 205. Przeniesienie szeregowego ucznia wybranego na posła do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej do kategorji szeregowych rezerwy zarządza Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez biuro Sejmu lub Senatu, przyczem czas pobytu w szkole oraz czas służby wojskowej przed wstąpieniem do szkoły zalicza mu się na poczet powszechnego obowiązku wojskowego w służbie czynnej.

Przed załatwieniem formalności przeniesienia komendant szkoły zarządza natychmiastowe czasowe urlopowanie danego szeregowego ucznia.

W razie zrzeczenia się lub wygaśnięcia mandatu zainteresowany może być ponownie przyjęty do szkoły wojskowej, o ile do tego czasu nie utracił wymaganych warunków.

Z chwilą zrzeczenia się lub wygaśnięcia mandatu szeregowy podlega wszystkim obowiązkom, wynikającym z ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym i otrzymuje przydział mobilizacyjny na ogólnych zasadach, o ile nie został ponownie przyjęty do szkoły wojskowej.

O wygaśnięciu mandatu dany szeregowy jest obowiązany w ciągu 14 dni zawiadomić właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, o czem komendant szkoły winien danego ucznia przed urlopowaniem pouczyć.

§ 206. Do szeregowych uczniów szkoły wojskowej typu szkoły oficerskiej dla podoficerów stosują się przepisy §§ 173 — 175 niniejszego rozporządzenia, przyczem:

1) przeniesienia do kategorji podoficerów zawodowych i w stan nieczynny zarządza Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony), zaś komendant szkoły winien danego szeregowego ucznia jeszcze przed załatwieniem tych formalności czasowo urlopować;

2) czas pobytu w szkole zostaje zaliczony na poczet zobowiązania, złożonego przed wstąpieniem do szkoły;

3) w razie zrzeczenia się, lub wygaśnięcia mandatu zainteresowany może być ponownie przyjęty do szkoły, o ile do tego czasu nie utracił wymaganych warunków;

4) komendant szkoły winien danego szeregowego ucznia przed urlopowaniem pouczyć o jego obowiązkach i prawach, wynikających z §§ 174 i 175 niniejszego rozporządzenia.

Do art. 112.

§ 207. Urlopy szeregowych uczniów dzielą się na:

a) urlopy wakacyjne,

b) urlopy świąteczne,

c) urlopy okolicznościowe,

d) urlopy lecznicze.

§ 208. Urlopy wakacyjne udzielane są szeregowym uczniom w przerwach między jednym rokiem szkolnym i drugim, w terminach i na okres czasu, przewidziany programem nauki szkolnej oraz praktyki w pułkach.

§ 209. Urlopy świąteczne udzielane są w okresach przerw w nauce w czasie świąt Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy. Czas trwania tych urlopów określają rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 210. Szeregowi uczniowie szkół wojskowych zasadniczo nie korzystają z prawa do urlopów okolicznościowych. W wyjątkowych jednak wy-

padkach (pilne sprawy osobiste, śmierć lub ciężka choroba w rodzinie, sprawy majątkowe) mogą szeregowi uczniowie szkół wojskowych otrzymać urlop okolicznościowy, nie dłużej jednak jak na 7 dni, nie wliczając w to dni podróży.

§ 211. Urlopy lecznicze udzielane są szeregowym uczniom szkół wojskowych na tych samych zasadach, co szeregowym służby czynnej (§§ 59 — 68 niniejszego rozporządzenia).

§ 212. Prawo do udzielania urlopów szeregowym uczniom przysługuje:

1) przełożonym, posiadającym uprawnienia dowódcy bataljonu — do 4 dni (nie wliczając dni podróży),

2) komendantom szkół — w pełnym rozmiarze, wskazanym w niniejszych przepisach.

§ 213. Wszelkie inne przepisy urlopowe dla szeregowych uczniów szkół wojskowych są te same, jak dla szeregowych służby czynnej (przepisy wykonawcze do art. 23 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego), z tem, że czas trwania urlopów leczniczych nie może przewyższać 4 tygodni w ciągu jednego roku szkolnego oraz z tem, że co do wyjazdu podczas urlopu na teren w. m. Gdańska stosują się do nich te same przepisy, jakie stosuje się do podoficerów zawodowych (§ 157 niniejszego rozporządzenia).

Do art. 113.

§ 214. Szeregowi uczniowie szkół wojskowych podporządkowani są ogólnym wymaganiom dyscypliny wojskowej przy zastosowaniu jednak odrębnych przepisów dyscyplinarnych. Przepisy te ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Zob. odnośną instrukcję Ministra Spraw Wojskowych umieszczoną w dziale XIII l. p. 2.

Do art. 114.

§ 215. Szeregowi uczniowie szkół wojskowych typu szkół oficerskich są kształceni na koszt Skarbu Państwa, otrzymując prócz nauki całkowite utrzymanie i żołd.

Szczegółowe obowiązki i prawa szeregowych uczniów, wynikające z tytułu kształcenia się w szkołach wojskowych, ustalają do czasu ich unormowania rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Do art. 115 — 118.

§ 216. Opuszczenie przez szeregowego ucznia szkoły wojskowej przed jej ukończeniem może nastąpić:

a) na skutek zwolnienia,

b) na skutek wydalenia.

Zwolnienie jest to skreślenie z listy szeregowych uczniów szkoły, nie noszące charakteru karnego.

Wydalenie jest to skreślenie z listy szeregowych uczniów o charakterze karnym.

§ 217. Zwolnienie szeregowego ucznia ze szkoły może nastąpić:

a) na prośbę ucznia, w razie zaś jego niepełnoletności — na prośbę jego rodziców, względnie opiekunów, o ile nie stoi to w sprzeczności z interesem służby;

b) na mocy orzeczenia wojskowo-lekarskiego, stwierdzającego nieprzydatność do zawodowej służby wojskowej wogóle, lub do danego rodzaju służby w szczególności;

c) z powodu braku odpowiednich uzdolnień umysłowych, względnie braku ogólnych kwalifikacyj na oficera zawodowego.

§ 218. Wydalenie szeregowego ucznia ze szkoły może nastąpić:

1) z powodu:

a) niedostatecznych postępów w nauce, wynikających ze złej woli,

b) ujemnych cech jego charakteru,

c) okoliczności, wynikających z przesłanek wychowawczych;

2) na zasadzie prawomocnego wyroku sądu, orzekającego w stosunku do szeregowego ucznia karę pozbawienia wolności inną, niż kara aresztu lub twierdzy.

§ 219. Z chwilą opuszczenia szkoły wojskowej zarówno w drodze zwolnienia, jak i wydalenia szeregowy uczeń zostaje skreślony ze stanu faktycznego uczniów szkoły, wychodzi automatycznie z grupy szeregowych uczniów, oraz traci prawo do tytułu kadeta-podchorążego, względnie podchorążego, może natomiast uzyskać tytuł i uprawnienia podchorążego rezerwy z wyjątkiem, jeżeli wydalenie nastąpiło na podstawie § 218 punkt 2 niniejszego rozporządzenia, a to:

1) o ile przerwie swe studja wojskowe przed ukończeniem unitarnego kursu w Szkole Podchorążych Piechoty, lub analogicznego okresu wyszkolenia w Szkole Podchorążych Sanitarnych — po ukończeniu z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy, w wypadku przyznania mu prawa do służby skróconej;

2) o ile przerwie swe studja wojskowe po ukończeniu unitarnego kursu w Szkole Podchorążych Piechoty, lub analogicznego okresu wyszkolenia w Szkole Podchorążych Sanitarnych — na podstawie wniosku Rady Pedagogicznej, stwierdzającego uzyskanie przez zainteresowanego odpowiednich kwalifikacyj, zarówno pod względem wyszkolenia, jak i charakteru (wniosek ten winien być dołączony do wniosku na zwolnienie względnie wydalenie ucznia);

3) sposób nadawania tytułu podchorążego rezerwy oraz ewentualnie stopnia wojskowego szeregowym uczniom zwolnionym, lub wydalonym ze szkoły regulują specjalne rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 220. Zaliczenie całkowite lub częściowe czasu pobytu w szkołach przygotowawczych i oficerskich na poczet obowiązkowej służby wojskowej, lub na poczet zobowiązania złożonego w myśl art. 64, względnie 65 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego może być dokonane przez Ministra Spraw Wojskowych jedynie w wyjątkowych wypadkach i to tylko wtedy, gdy szeregowy uczeń opuszcza szkołę w drodze zwolnienia. Wydaleni o zaliczenie to ubiegać się nie mogą.

§ 221. Szczegółowy sposób i przebieg zwalniania i wydalania, jak również określenie stosunku zwolnionych i wydalonych do służby wojskowej, wreszcie sposób odbywania tejże — ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Zob. pkt. 10 rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z dnia 8 czerwca 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 poz. 178) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 11.

§ 222. Przepisy §§ 215 — 220 mają również odpowiednie zastosowanie do szeregowych uczniów szkół wojskowych typu szkoły oficerskiej dla podoficerów.

Do art. 119.

§ 223. Wymiar i warunki odsługiwania przez absolwentów szkół wojskowych w wojskowej służbie zawodowej czasu pobytu ich w szkole wojskowej ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

§ 224. Obowiązki i prawa uczniów szkół dla małoletnich ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Zob. uw. do art. 120 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 1.

ROZDZIAŁ VII.

Przepisy przejściowe.

Do art. 52.

§ 225. Nauczyciele publicznych szkół powszechnych, którzy zostali zaliczeni do rezerwy na zasadzie art. 111 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z dnia 23 maja 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 609), a odbywają wyszkolenie wojskowe na zasadzie § 641 rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy (Dz. U. R. P. z r. 1925 Nr. 37, poz. 252) w trzech ośmiotygodniowych okresach, podlegają w tym czasie wszystkim przepisom obowiązującym szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia w czasie powołania tychże do czynnej służby wojskowej w rozumieniu art. 52 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego.

W czasie odbywania powyższych ośmiotygodniowych okresów wyszkolenia przysługują tym osobom identyczne uprawnienia urlopowe, jakie wskazane zostały w § 58 pkt. 4 niniejszego rozporządzenia.

Do art. 75.

§ 226. Podoficerowie zawodowi w stopniu plutonowego, którzy w myśl §§ 148 — 150 rozporządzenia wykonawczego z dnia 13 czerwca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 77, poz. 539) do ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego ukończyli szkołę podoficerów zawodowych (§ 148) względnie fachowy kurs uzupełniający (§ 149) lub też złożyli egzamin (§ 150), jako warunek awansu na plutonowego, są w zasadzie zwolnieni od obowiązku ukończenia szkoły, kursu lub zdania egzaminu po praktyce w myśl § 147 niniejszego rozporządzenia przed awansem na sierżanta.

Jednakowoż zarówno oni, jako też sierżanci oraz starsi sierżanci, których fachowe wiadomości nie odpowiadają poziomowi nauki w szkołach (kursach), względnie wymogom egzaminów, ustanowionych jako warunek uzyskania stopnia sierżanta (art. 75 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego), mogą być odesłani na wniosek dowódcy pułku (równorzędnego) do tych szkół (na kursy), lub powołani do zdawania odpowiednich egzaminów. Nieukończenie szkoły (kursu) z pomyślnym wynikiem, względnie niezdanie egzaminu pociąga za sobą następstwa wskazane w § 139 ustęp III b).

Postanowienie to dotyczy również tych podoficerów zawodowych, którzy ukończyli specjalny kurs uzupełniający lub zdali egzamin w myśl § 204 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 22 sierpnia 1924 r. (Dz. U. R. P. z r. 1925 Nr. 77, poz. 539) oraz § 230 niniejszego rozporządzenia.

Szczegółowe zarządzenia dotyczące wykonania postanowień drugiego i trzeciego ustępu niniejszego paragrafu wyda Minister Spraw Wojskowych.

Do art. 102.

§ 227. Wysokość określonego w § 191 niniejszego rozporządzenia dodatku obowiązywać będzie dla wszystkich szeregowych nadterminowych, którzy zostaną mianowani lub uzyskali przedłużenie służby nadterminowej w czasie do trzech miesięcy od ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Natomiast szeregowi nadterminowi, którzy zostaną mianowani lub uzyskają przedłużenie służby nadterminowej przed powyższym terminem, otrzymują dodatek w wysokości dotychczas obowiązującej przez czas trwania tego jednorocznego zobowiązania.

Do art. 123.

§ 228. Podoficerowie zawodowi i majstrzy wojskowi, mianowani na podstawie rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 512 i 513), mogą po ukończeniu 6-ciu lat służby zawodowej, licząc od chwili mianowania, pozostać nadal w służbie zawodowej w charakterze podoficerów zawodowych, jeżeli złożą deklarację do dalszej służby zawodowej w myśl niniejszego rozporządzenia, odpowiadają warunkom ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, oraz jeżeli dowódca formacji pozostawi ich w dalszej służbie zawodowej.

§ 229. Wszyscy podoficerowie zawodowi, zajmujący w chwili ogłoszenia niniejszego rozporządzenia stanowiska administracyjno-kancelaryjne w biurach i urzędach, uzupełnianych przez bataljony administracyjne, zostają automatycznie przeniesieni do służby intendentury. Powrót do swego dotychczasowego rodzaju służby może nastąpić bądź z rozkazu, bądź na własną prośbę w myśl § 133 niniejszego rozporządzenia.

§ 230. Dla podoficerów zawodowych broni i służb, mianowanych na podstawie rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 512), a którzy nie z własnej winy nie mogli ukończyć szkoły podoficerów zawodowych w myśl art. 75 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, ukończenie specjalnego kursu uzupełniającego lub złożenie egzaminu według programu, ustalonego rozkazami Ministra Spraw Wojskowych, jest uważane za równoznaczne z ukończeniem szkoły podoficerów zawodowych przy uwzględnieniu zastrzeżenia, wskazanego w § 226 niniejszego rozporządzenia.

§ 231. Podoficerowie zawodowi, mianowani na podstawie rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. mogą otrzymać poświadczenie służby w myśl przepisów wykonawczych do art. 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego na podstawie zaliczenia im do służby zawodowej w Wojsku Polskiem czasu służby w byłych armjach zaborczych i byłych polskich formacjach

wojskowych, zgodnie z art. 11 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 512).

Analogicznie zalicza się im tę służbę i w innych wypadkach, o ile obowiązujące przepisy inaczej nie stanowią.

§ 232. Do istniejących jeszcze w wojsku chorążych zawodowych mają zastosowanie wszelkie przepisy, odnoszące się do podoficerów zawodowych.

Przyjmowanie chorążych rezerwy do służby zawodowej w charakterze chorążych zawodowych dozwolone jest tylko wyjątkowo, na wniosek dowódcy pułku (równorzędnego) i w każdym wypadku za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych (organu przez niego upoważnionego), gdy ze względu na specjalne wyszkolenie fachowe lub wybitne kwalifikacje przyjęcie to jest pożądane dla dobra służby.

Szczególne przepisy, odnoszące się do chorążych, wyda Minister Spraw Wojskowych oddzielnie.

Do art. 124.

§ 233. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Jednocześnie tracą moc obowiązującą wszelkie rozporządzenia i przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszem rozporządzeniem, a z niem sprzeczne.

Ogłoszono w dniu 20 lipca 1928 r.

Załączniki do rozp. Min. Spraw Wojsk. z dnia 15 maja 1928 r. (poz. 643).

Wzór Nr. 1.

Nagłówek

L. dz. _____

WOJSKOWE ZEZWOLENIE
na zawarcie związku małżeńskiego.

Zgodnie z artykułem 21 (69) ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego zezwalam (stopień wojskowy, imię i nazwisko, formacja macierzysta, rok urodzenia, imiona rodziców) _____

na zawarcie związku małżeńskiego z (imię i nazwisko narzeczonej) _____

Niniejsze zezwolenie jest zaświadczeniem, że ze strony władz wojskowych niema przeszkód do zawarcia małżeństwa i jest ważne w ciągu roku od dnia wystawienia.

(Data) (Pieczęć) (Podpis)

Uwaga: W myśl § 130 rozporządzenia wykonawczego z dnia 15 maja 1928 r. do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych powinien szeregowy zameldować o zawarciu małżeństwa swemu dowódcy w ciągu 14 dni od daty ślubu.

Wzór Nr. 2.

Książka meldunkowa czasowo urlopowanych szeregowych.

L.p.	Stopień	Nazwisko i imię	Formacja wojskowa	Data zameldowania się	Rodzaj i czas urlopu	Dokładny adres	Data odmeldowania się	Uwagi

Wzór Nr. 3.

WNIOSEK

awansowania (stopień, imię i nazwisko) _____

do stopnia (rzeczywistego, tytularnego) _____

Data urodzenia	Narodowość i religja	Nr. Głównej Księgi ewidencyjnej P. K. U.	Przynależność: ewidencyjna	Przynależność: etatowa	Przynależność: służbowa	Funkcja	Cenzus naukowy (wykształcenie cywilne)	Krótki przebieg służby wojskowej	Ukończył szkoły wojsk. jakie, gdzie, kiedy i z jakiemi wynikami	Odznaczenia pochwały	Kary: sądowe	Kary: dyscyplinarne	Data ostatniego awansu	Stosunek stanu faktycznego do etatu formacji, wykazujący wakans stanowiska w proponow. stopniu	Opinje dowódców i decyzja

Wzór Nr. 4.

DEKLARACJA.

(Stopień wojskowy, imię, ewent. imiona) nazwisko _____

urodzony dnia _____ roku _____ zobowiązuje się w myśl art. _____ ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego do czynnej służby wojskowej w charakterze podoficera zawodowego przez _____ lat.

(Data) (Podpis)

Deklarujący podpisał w mej obecności.

(Data) (Pieczęć) (Podpis dowódcy pododdziału).

Uwaga: Wykropkowane części deklaracji wypełnić po słowie art. dodać 64 (przy pierwszem zobowiązaniu) 65 przy następnych zobowiązaniach, po słowie „przez" dodać ilość lat (3, 6 lub 9) lub też wstawić cyfrę 3, jeżeli chodzi o pierwsze kolejne zobowiązanie.

Stwierdzenie.

Stwierdzam przyjęcie wymienionego jako _____ z dniem _____ na przeciąg _____ lat i ogłoszenie faktu przyjęcia w rozkazie _____ Nr. _____ punkt _____ z dnia _____.

(Data) (Pieczęć) Podpis

dowódcy pułku (formacji równorzędnej)

Uwagi: „jako" podać tytuł wedle § 128 rozporządzenia wykonawczego z dnia 15 maja 1928 r. do ustawy. Po podpisie przez dowódcę pułku deklaracja przechowaną zostaje w dowództwie pułku, zaś ewent. poprzednio złożona deklaracja wydaną zostaje dowódcy pododziału, który ją w obecności danego podoficera zawodowego niszczy.

Wzór Nr. 4a.

DEKLARACJA.

Jako ojciec (prawny opiekun) niepełnoletniego (imię, ewent. imiona i nazwisko kandydata) _____ wyrażam zgodę na zobowiązanie się jego do _____ letniej służby czynnej wojskowej w charakterze podoficera zawodowego, a tem samem na stosowanie względem niego postanowień ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego oraz obowiązujących ustaw, rozporządzeń, przepisów i rozkazów dotyczących szeregowych Wojska Polskiego.

Podpis

ojca (prawnego opiekuna)

Uwaga: Podpis ojca (prawnego opiekuna) musi być zalegalizowany przez powołane do tego urzędy lub notarjalnie.

Wzór Nr. 5.

ŚWIADECTWO WOJSKOWO-LEKARSKIE.

U badanego w dniu _____ NN. _____ syna _____ urodzonego w r. _____ stwierdziłem, iż _____ wobec czego odpowiada on według przepisów oceny zdolności fizycznej do służby wojskowej — kategorji zdolności _____, a stan jego zdrowia czyni go zdolnym do służby zawodowej w charakterze podoficera zawodowego (szeregowego nadterminowego) w kategorji _____.

(Pieczęć) (P o d p i s)

Wzór Nr. 6.

PROTOKÓŁ REHABILITACYJNY.

1) Stopień wojskowy _____
2) Nazwisko i imię _____
3) Rok urodzenia _____
4) W jakiej formie pełnił służbę w chwili dostania się do niewoli _____
5) Kto był wtedy jego bezpośrednim dowódcą _____
6) Dokładne wskazanie miejscowości, dnia i godziny dostania się do niewoli _____
7) Krótki opis szczegółowy dostania się do niewoli _____
8) Kto równocześnie z nim został wzięty do niewoli _____
9) Jak długo przebywał w niewoli i w jakich miejscowościach _____
10) W jaki sposób powrócił _____
11) Kto może poświadczyć prawdziwość podanych okoliczności _____
12) Ewentualne inne dalsze pytania szczególne _____

Formacja _____ Wzór Nr. 7.
L. dz.

POŚWIADCZENIE.

w o j s k o w e j s ł u ż b y z a w o d o w e j.

Stopień wojskowy i kategorja _____
Formacja macierzysta _____
Nazwisko i imię _____

Urodzony dnia _____ roku _____
powiat _____ województwo _____
religji _____ narodowości _____
Mianowany podoficerem zawodowym dnia _____
Uzyskał zgodnie z artykułem 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego z dniem _____ prawo pierwszeństwa w otrzymaniu odpowiadającego jego kwalifikacjom jednego ze stanowisk ustalonych rozporządzeniem Rady Ministrów do artykułu 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych.

(Miejsce i data wystawienia) (Pieczęć) Podpis (dowódcy formacji)

Własnoręczny podpis otrzymującego poświadczenie.

Wzór Nr. 8.

DEKLARACJA.

(Stopień wojskowy, imię, ewent. imiona) nazwisko _____ urodzony dnia _____ roku _____ zobowiązuje się w myśl art. 100 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego do czynnej służby wojskowej na przeciąg jednego roku w charakterze szeregowego nadterminowego.

(Data) (Podpis)

Deklarujący podpisał w mej obecności

(Data) (Pieczęć) (Podpis dowódcy pododdziału).

Stwierdzenie.

Stwierdzam przyjęcie wymienionego jako szeregowego nadterminowego z dniem _____ na przeciąg jednego roku i ogłoszenie faktu przyjęcia w rozkazie _____ Nr. _____ punkt _____ z dnia _____.

(Data) (Pieczęć) Podpis dowódcy pułku (formacji równorzędnej)

Uwaga: Po podpisie przez dowódcę pułku deklaracja przechowaną zostaje w dowództwie pułku, zaś ewent. poprzednio złożona deklaracja wydaną zostaje dowódcy pododziału, który ją w obecności danego szeregowego niszczy.

Wzór Nr. 8a.

DEKLARACJA.

Jako ojciec (prawny opiekun) niepełnoletniego (imię, ewent. imiona i nazwisko kandydata) _____ wyrażam zgodę na zobowiązanie się jego do jednorocznej służby czynnej wojskowej w charakterze szeregowego nadterminowego, a temsamem na stosowanie względem niego postanowień ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego oraz obowiązujących ustaw, rozporządzeń, przepisów i rozkazów dotyczących szeregowych Wojska Polskiego.

Podpis
ojca (prawnego opiekuna)

Uwaga: Podpis ojca (prawnego opiekuna) musi być zalegalizowany przez powołane do tego urzędy lub notarjalnie.

5.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 29 października 1926 r.

w sprawie wykonania art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego.

(Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 666).

Na mocy art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72 poz. 698) zarządza się co następuje:

§ 1. Wszystkie państwowe i samorządowe urzędy oraz zakłady i instytucje, subwencjonowane przez Państwo, nadawać będą w ramach obowiązujących w poszczególnych działach służby przepisów wakujące stanowiska, wymagające wykształcenia niższego, przedewszystkiem kandydatom z pośród wysłużonych podoficerów zawodowych zależnie od ich kwalifikacyj, a następnie dopiero, w razie braku kandydatów z pośród wysłużonych podoficerów zawodowych, pozostałym kandydatom.

§ 2. Poszczególni ministrowie ustalą rodzaj i ilość stanowisk, które w podległych im urzędach oraz zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez Państwo, powinny być nadawane przedewszystkiem wysłużonym podoficerom zawodowym i wykonywać będą nadzór nad tem, by pierwszeństwo w nadawaniu tych stanowisk wysłużonym podoficerom zawodowym było przestrzegane.

§ 3. Poszczególni ministrowie podadzą Ministrowi Spraw Wojskowych do wiadomości warunki, wymagane w podległych im urzędach oraz zakładach i instytucjach subwencjonowanych przez Państwo, do otrzymania stanowiska.

§ 4. W ciągu ostatniego tygodnia każdego ćwierćwiecza poszczególni ministrowie przesyłać będą Ministrowi Spraw Wojskowych wykazy stanowisk, które wakować będą w następnem ćwierćroczu, podając równocześnie termin, w którym muszą być objęte.

§ 5. Stosownie do warunków, wymienionych w § 3 niniejszego rozporządzenia, wysłużeni podoficerowie zawodowi zależnie od ich kwalifikacyj i na podstawie wniesionego podania zakwalifikowani zostają jako kandydaci na stanowiska w poszczególnych działach służby państwowej i samorządowej.

Równocześnie z zakwalifikowaniem ustalona zostaje kolejność pierwszeństwa kandydatów w poszczególnych grupach stanowisk.

§ 6. Kwalifikowanie wysłużonych podoficerów zawodowych przeprowadza komisja kwalifikacyjna przy Ministerstwie Spraw Wojskowych, której skład ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

W skład komisji kwalifikacyjnej wchodzą każdorazowo przedstawiciele zainteresowanych ministrów.

Zob. rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dnia 1 października 1928 r. w sprawie regulaminu ustalającego organizację oraz tryb postępowania Komisji Kwalifikacyjnej, („Monitor Polski" Nr. 257 poz. 612) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 6, oraz rozkaz Ministra Spraw Wojskowych zawierający przepisy wykonawcze (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1 z r. 1929 poz. 6), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 7.

§ 7. Na podstawie wykazów, przesyłanych Ministrowi Spraw Wojskowych przez poszczególnych ministrów w myśl § 4 niniejszego rozporządzenia, komisja kwalifikacyjna wyznacza imiennie kandydatów na wakujące stanowisko w kolejności pierwszeństwa, ustalonej w myśl § 5 niniejszego rozporządzenia, przesyłając ich podania władzom uprawnionym do nadawania stanowisk, którym urzędy, zakłady i instytucje z wakującemi stanowiskami podlegają.

Wymienione w poprzednim ustępie władze obowiązane są w przeciągu 14 dni od daty otrzymania podania rozstrzygnąć o przyjęciu lub nieprzyjęciu kandydata.

W wypadku przyjęcia zawiadamiają one bezpośrednio kandydata i komisję kwalifikacyjną, przyczem zawiadomienie o przyjęciu powinno zawierać: rodzaj stanowiska, kategorję uposażenia oraz termin, w którym stanowisko musi być objęte.

W wypadku nieprzyjęcia zawiadamiają one komisję kwalifikacyjną, zwracając podanie i podają powody nieprzyjęcia.

§ 8. Stanowiska, nienadane kandydatom z pośród wysłużonych podoficerów zawodowych w terminie, określonym w myśl § 4 niniejszego rozporządzenia mogą być nadane innym kandydatom.

§ 9. Nieobjęcie stanowiska w terminie, przewidzianym przez właściwe przepisy służbowe, bez uzasadnionych powodów powoduje utratę prawa do stanowiska na rzecz następcy w kolejności pierwszeństwa.

Dwukrotne nieobjęcie stanowiska bez uzasadnionych powodów powoduje utratę prawa otrzymania stanowiska na podstawie art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszone w dniu 22 listopada 1926 r.

6.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 1 października 1928 r.

w sprawie regulaminu, ustalającego organizację oraz tryb postępowania Komisji Kwalifikacyjnej dla wysłużonych podoficerów zawodowych, ubiegających się o stanowiska cywilno-państwowe.

(Monitor Polski Nr. 257 poz. 612).

Na podstawie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 666) zarządzam, co następuje:

§ 1. Komisja Kwalifikacyjna urzęduje przy Biurze Personalnem Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 2. Wykazy wolnych stanowisk oraz podania kandydatów z odpowiedniemi dokumentami personalnemi przedstawia Komisji Kwalifikacyjnej Biuro Personalne Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 3. Komisję Kwalifikacyjną zwołuje Szef Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 4. W skład Komisji Kwalifikacyjnej wchodzą:

1) przedstawiciel Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych,

2) przedstawiciel Departamentu Sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych,

3) przedstawicieli zainteresowanego Ministerstwa.

§ 5. Obradom Komisji Kwalifikacyjnej przewodniczy przedstawiciel Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, który jednocześnie referuje podania kandydatów.

§ 6. Posiedzenia Komisji Kwalifikacyjnej odbywają sie w takich terminach by wolne stanowiska mogły być objęte przez kandydatów w czasie, określonym przez poszczególne Ministerstwa (§ 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r.) z reguły na początku każdego ćwierćrocza.

§ 7. Komisja kwalifikuje kandydatów na stanowiska zależnie od posiadanych przez nich kwalifikacyj i wymagań, stawianych przez odnośne Ministerstwa w myśl ogólnie obowiązujących w tym względzie przepisów o państwowej służbie cywilnej, względnie w myśl wydanych przez odnośne Ministerstwa przepisów o nadaniu stanowisk w podległych im urzędach.

Kolejność pierwszeństwa ustala Komisja według swego uznania na zasadzie opinji, pracy zawodowej, społecznej, terminu wniesienia podania, czasu zwolnienia do rezerwy, względnie przeniesienia w stan spoczynku, oraz pozostawania kandydata dłużej bez pracy i mającego większe obowiązki rodzinne.

§ 8. Z każdego posiedzenia Komisji Kwalifikacyjnej spisuje się protokół, odpis którego otrzymuje do wiadomości zainteresowane Ministerstwo, a oryginał protokółu zostaje dołączony do odnośnych akt Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

§ 9. Komisja Kwalifikacyjna przedstawia kandydatów na wolne stanowiska przez Szefa Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych w trybie, przewidzianym w wydanych przez odnośne Ministerstwa przepisach o nadaniu stanowisk w podległych im urzędach.

Obowiązuje od dnia 7 listopada 1928 r.

7.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 15 stycznia 1929 r.

o nadawaniu posad oficerom zaw. przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, oraz wysłużonym podoficerom zawodowym.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1 poz. 6).

W wykonaniu rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. w sprawie wykonania art. 99 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 115/26 poz. 666) oraz z dnia 6 grudnia 1927 r. w sprawie wykonania art. 77 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr 116/27 poz. 985) zarządzam:

Na wszystkie wolne stanowiska funkcjonarjuszów państwowych w instytucjach wojskowych — należy przyjmować przedewszystkiem kandydatów z pomiędzy oficerów zawodowych i podoficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku (oficerów przeniesionych w stan spoczynku za moją zgodą) bez względu na to, czy kandydaci na te stanowiska mają być opłacani z kredytów osobowych, czy też rzeczowych.

Obsadzanie wzmiankowanych stanowisk powinno następować w drodze przemianowywania podoficerów zawodowych w myśl zarządzenia mojego B. Pers. L. 8067/28.V, oraz mianowania kandydatów z pomiędzy oficerów zawodowych, i podoficerów zawodowych przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku, którzy zgłaszają się o posady do odnośnych dowódców (szefów, kierowników) przy przestrzeganiu kolejności, podanej w regulaminach komisyj kwalifikacyjnych, ogłoszonych w Dzienniku Rozkazów M. S. Wojsk. Nr. 31/28 poz. 343 i 344.

Wykazy stanowisk, nieobsadzonych w myśl powyższego zarządzenia należy mi przedstawiać przez szefa Biura Personalnego w ostatnim miesiącu każdego ćwierćrocza, a najpóźniej do dnia 10 tego miesiąca (marca, czerwca, września i grudnia), według następującego wzoru:

Wykaz wolnych stanowisk, zastrzeżonych dla oficerów zawodowych i podoficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy lub w stan spoczynku.

Rodzaj stanowisk	Ilość				Uwagi
	kat. I	kat. II	kat. III	n. funkc.	
z kredytów osobowych .					
z kredytów rzeczowych .					

W razie niezakwalifikowania kandydata na wolne stanowisko do końca miesiąca, w którym przedstawiono wykaz, dane stanowisko może być obsadzone przez inne osoby, przyczem należy przedewszystkiem uwzględniać prośby inwalidów, zdolnych w myśl art. 6 ustawy o państw. służbie cyw. do wykonywania obowiązków służbowych, oraz zdemobilizowanych żołnierzy, którzy brali udział w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego.

Przy wykazywaniu wolnych stanowisk, do których objęcia są wymagane specjalne kwalifikacje, należy zaznaczyć te kwalifikacje w uwagach wykazu.

Negatywne meldunki nie obowiązują.

Stanowiska, których obsadzenie nie cierpi zwłoki, należy wykazywać niezależnie od ustalonych powyżej terminów.

8.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 1 czerwca 1927 r.

w sprawie noszenia munduru przez podoficerów w stanie spoczynku.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 poz. 196).

W razie dopuszczenia się przez podoficera lub chorążego w stanie spoczynku czynu hańbiącego, lub w razie nieodpowiedniego zachowania się tychże w mundurze, komendant najbliższego garnizonu ma prawo zawiesić odnośnym podoficerom prawo noszenia munduru wojskowego łącznie z odznakami stopnia wojskowego, na przeciąg określonego czasu do 6 miesięcy.

Zarządzenie to zostaje doręczone wymienionemu przez właściwą P. K. U., która istotną treść zarządzenia uwidoczni tak w legitymacji (w książeczce wojskowej) danego podoficera, względnie chorążego w stanie spoczynku, jak również we własnych aktach. W terminie dni 14-tu, licząc od dnia doręczenia zarządzenia, przysługuje wymienionemu prawo odwołania się przez właściwą P. K. U. do dowódcy O. K., który sprawę załatwia ostatecznie. Odwołanie nie ma skutku zawieszającego.

Zdjęcie munduru następuje z dniem doręczenia zakazu noszenia.

Zawiesić prawo noszenia munduru na okres dłuższy niż 6 miesięcy, lub też pozbawić tego prawa na stałe, może jedynie właściwy dowódca O. K., do którego z odpowiedniemi wnioskami należy się zwracać przez właściwą P. K. U. Od zarządzenia dowódcy O. K. niema odwołania.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może odnośny podoficer zażądać wymiany legitymacji (książeczki wojsk.) na inną, w której nie będzie uwidoczniona adnotacja zarządzenia o zawieszeniu prawa noszenia munduru. Koszt sporządzenia nowej legitymacji (książeczki wojsk.) ponosi proszący.

Minister spraw wojskowych może na prośbę, w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym podoficerom, którzy na skutek zarządzenia dowódcy O. K. zostali tego prawa pozbawieni na stałe.

W wypadku bezprawnego noszenia munduru obowiązują sankcje karne, zawarte w poszczególnych kodeksach karnych, obowiązujących w Polsce.

Ogłoszone w dniu 1 czerwca 1927 r.

Bezprawne noszenie munduru stanowi wykroczenie karane sądownie: w b. zaborze rosyjskim z art. 272 K. K. z 1903 r. w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 177) — w b. zaborze pruskim z § 360 pkt. 8 k. k. z 1871 r. — w b. zaborze austrjackim z § 333 k. k. z 1852 r. — o ile nie zachodzi wypadek nieusłuchania rozkazu, w którym to razie wchodzi w zastosowanie kodeks karny wojskowy (art. 98 i 76 k. k. w.).

9.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO, ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH ORAZ PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 26 stycznia 1927 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych w sprawie klas (kursów) szkół zawodowych równoznacznych pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach z ukończeniem sześciu klas gimnazjum lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego.

(Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 80)

W wykonaniu punktu c art. 37 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) postanawia się co następuje:

§ 1. Celem umożliwienia szeregowym wojska polskiego awansowania niezależnie od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami wojska, uważa się za równoznaczne z ukończeniem sześciu klas gimnazjum lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego:

a) ukończenie kursu wstępnego Państwowej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda w Warszawie;

b) ukończenie dwu kursów państwowych szkół technicznych, a mianowicie szkół: budownictwa, budowy maszyn, chemicznych, elektrotechnicznych, włókienniczych, farbiarskich, górniczych, miernictwa kopalnianego, hutniczych, kolejowych, średnich mechanicznych, meljoracyjnych, mierniczych, przemysłowych, przemysłu artystycznego i sztuki zdobniczej oraz średnich rolniczych i średnich ogrodniczych;

c) ukończenie dwu klas państwowych 4-klasowych szkół handlowych lub ukończenie całkowitego kursu państwowych szkół handlowych 2 i 3-klasowych;

d) ukończenie drugiego roku wyższego kursu Konserwatorjum Muzycznego;

e) ukończenie dwóch kursów trzyletnich szkół górniczych w Wieliczce i Tarnowskich Górach.

§ 2. Prywatne szkoły technniczne i handlowe uważa się za równoznaczne, w rozumieniu niniejszego rozporządzenia, z odpowiedniemi szkołami państwowemi, o ile są prowadzone na podstawie koncesji Ministerstwa

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a pod względem programu i poziomu nauczania odpowiadają szkołom państwowym.

Spis takich prywatnych szkół zawodowych będzie co roku ogłaszany przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Zob. rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 grudnia 1927 r. będące wykonaniem § 2 niniejszego rozporządzenia (Dz. U. R. P. Nr. 5 z roku 1928 poz. 36) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 10.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono w dniu 11 lutego 1927 r.

10.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA WYZNAN RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

z dnia 31 grudnia 1927 r.

w sprawie spisu prywatnych szkół zawodowych, równoznacznych — pod względem praw szeregowych wojska polskiego do awansu w stopniach —z ukończeniem sześciu klas gimnazjum lub trzech kursów seminarjum nauczycielskiego.

(Dz. U. R. P. Nr. 5 z roku 1928 poz. 36).

Na podstawie art. 37 punkt c) ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) oraz zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministrów Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa oraz Przemysłu i Handlu z dnia 26 stycznia 1927 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 80) zarządzam co następuje:

§ 1. Wymienione w załączonym wykazie prywatne szkoły techniczne i handlowe będą uważane za równoznaczne z odpowiedniemi szkołami państwowemi, wymienionemi z § 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa oraz Przemysłu i Handlu z dnia 26 stycznia 1927 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 80).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono dnia 14 stycznia 1928 r.

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1927 r. (poz. 36).

PRYWATNE SZKOŁY ZAWODOWE, RÓWNOZNACZNE POD WZGLĘDEM PRAW SZEREGOWYCH WOJSKA POLSKIEGO DO AWANSU W STOPNIACH Z UKOŃCZENIEM SZEŚCIU KLAS GIMNAZJUM, LUB TRZECH KURSÓW SEMINARJUM NAUCZYCIELSKIEGO.

I. Województwo Białostockie.

1. Białystok — Szkoła Handlowa Pol. Tow. Szerzenia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej im. M. Kopernika.
2. Grodno — Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej.
3. Łomża — Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej.
4. Suwałki — Szkoła Handlowa Tow. Nauczycieli Szkół Wyższ.

II. Województwo Kieleckie.

1. Częstochowa — Szkoła Handlowa Stow. Kupców Polskich.
2. Kielce — Szkoła Handlowa Stow. Kupców Polskich.
3. Ostrowiec — Szkoła Handlowa T. N. S. W.
4. Pilica — Szkoła Handlowa P. M. S.
5. Proszowice — Szkoła Handlowa P. M. S. im. B. Głowackiego.
6. Przysucha — Średnia Szkoła Spółdz. Tow. Szerzenia Oświaty.
7. Radom — Szkoła Handlowa Stow. Kupców Polskich.
8. Radom — Szkoła Chemiczno-Garbarska L. Błaszyńskiego.
9. Skarżysko - Kamienna — Szkoła Handlowa Tow. Przyjaciół Szkół Średnich.
10. Sosnowiec — Męska Szkoła Handlowa T. Płockiego.

III. Województwo Krakowskie.

1. Biała — 3-letnia Średnia Szkoła Ogrodnicza.
2. Jasło — Szkoła Tow. „Rozwój" im. St. Szczepanowskiego.
3. Kraków — 3-kl. Szkoła Handlowa Męska.
4. Kraków — Szkoła Ekonomiczno-Handlowa.
5. Kraków — Szkoła Kupiecka Tow. Szkoły Kupieckiej.

IV. Województwo Lubelskie.

1. Międzyrzec — Miejska Szkoła Handlowa.
2. Siedlce — Szkoła Handlowa T. N. S. W.
3. Siedlce — Męska Szkoła Handlowa W. Szwedowskiego.
4. Sobieszyn — 3-letnia Średnia Szkoła Rolnicza.
5. Lublin — 3-kl. Szkoła Handlowa Zgrom. Kupców m. Lublina.
6. Lublin — 3-letnia Średnia Szkoła Ogrodnicza.

V. Województwo Lwowskie.

1. Drohobycz — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej.
2. Jarosław — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej.
3. Lwów — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej.
4. Lwów — Szkoła Handlowa Żyd. Tow. Szkoły Handlowej.
5. Lwów — Szkoła Handlowa Tow. „Proświta".
6. Rzeszów — Szkoła Handlowa Tow. Prywatnej Szkoły Handl.
7. Sambor — 3-kl. Szkoła Handlowa Tow. Polskiej Szkoły Handlowej.
8. Sambor — Szkoła Handlowa fundacji O. Gotthelfa.

VI. Województwo Łódzkie.

1. Łódź — Miejska Szkoła Handlowa.
2. Piotrków — Szkoła Handlowa Zw. Naucz. Szkół Średnich.
3. Radomsko — Szkoła Handlowa P. M. S.
4. Słupca — Szkoła Handlowa P. M. S.

VII. Województwo Poleskie.

1. Baranowicze — Szkoła Handlowa P. M. S.
2. Baranowicze — Niższa Szkoła Techniczna Kolejowa Tow. Szerzenia Oświaty Zawodowej.

3. Brześć n/Bugiem — Szkoła Handlowa Tow. Szerzenia Oświaty Zawodowej.
4. Brześć n/Bugiem — Szkoła Średnia Techniczna Kolejowa Tow. Szerzenia Oświaty Zawodowej.
5. Łuniniec — Niższa Szkoła Techniczna Kolejowa Tow. Szerzenia Oświaty Zawodowej.
6. Kowel — Szkoła Handlowa T. N. S. W.

VIII. Województwo Pomorskie.

1. Brodnica — Szkoła Handlowa Tow. Szerzenia Wiedzy Handl.
2. Grudziądz — Szkoła Handlowa Zw. Tow. Kupieckich na Pomorzu.
3. Tczew — 3-kl. Średnia Szkoła Handlowa Tow. Kupców Samodzielnych.
4. Toruń — Szkoła Handlowa Izby Przemysłowo-Handlowej.
5. Wejherowo — Szkoła Handlowa Samodzieln. Kupców Polskich.

IX. Województwo Poznańskie.

1. Bydgoszcz — Miejska Szkoła Handlowa.
2. Gniezno — Oddział Handlowy przy Miejskiej Szkole Przemysłowo-Handlowej.
3. Inowrocław — Szkoła Handlowa Tow. Polskich Chrześcijańskich Kupców.
4. Leszno — Oddział Handlowy przy Miejskiej Szkole Przemysłowo-Handlowej.
5. Ostrów Wlkp. — Szkoła Handlowa Tow. Kupców w Ostrowiu.
6. Poznań — Miejska Szkoła Handlowa.
7. Zbąszyń — Szkoła Handlowa Tow. Przemysłowców.

X. Województwo Śląskie.

1. Katowice — Miejska Szkoła Handlowa.
2. Katowice — Szkoła Budownictwa Zw. Samodz. Polskich Budowniczych na Śląsku.
3. Królewska Huta — Wojewódzka Szkoła Mechaniczno-Hutnicza.
4. Królewska Huta — Miejska Szkoła Handlowa.
5. Tarnowskie Góry — Szkoła Górnicza.

XI. Województwo Stanisławowskie.

1. Kołomyja — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej.

XII. Województwo Tarnopolskie.

1. Tarnopol — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Ludowej.
2. Złoczów — Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Ludowej.

XIII. Województwo Warszawskie.

1. Grodzisk — Szkoła Handlowa Generała Bol. Sierzputowskiego.
2. Łowicz — Miejska Szkoła Handlowa.
3. Mława — Szkoła Handlowa Stow. Kupców Polskich.

4. Milanówek — Szkoła Handlowa P. M. S.
5. Płock — Szkoła Handlowa P. M. S.
6. Skierniewice — Szkoła Handlowa P. M. S.
7. Warszawa — Szkoła Kupiecka 3-kl. Specjalna Zgrom. Kupców m. st. Warszawy.
8. Warszawa — Szkoła Handlowa „Koła Prażan".
9. Warszawa — Szkoła Handlowa Zrzesz. Oświatowego „Wiedza".
10. Warszawa — Szkoła Handlowa T. Łebkowskiego.
11. Warszawa — Szkoła Handlowa Z. Maciejowskiego.
12. Warszawa — Miejska Szkoła Sztuk Zdobniczych i Malarstwa.
13. Warszawa — Towarzystwo Kursów Technicznych w Warszawie.
14. Żychlin — Szkoła Handlowa Stow. Kupców Polskich

XIV. Województwo Wileńskie.

1. Wilno — Szkoła Handlowa Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijańskich.

XV. Województwo Wołyńskie.

1. Łuck — Szkoła Handlowa P. M. S.
2. Równe — Szkoła Handlowa P. M. S.

XVI. Gdańsk.

1. Gdańsk — Polska Szkoła Handlowa.

11.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 8. czerwca 1929.

Administrowanie szeregowymi - uczniami.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 poz. 178).

1. Cel administrowania.

Celem administrowania szeregowymi—uczniami jest zapewnienie sile zbrojnej odpowiedniego co do jakości i ilości uzupełnienia stanu oficerów zawodowych.

Sposób i przebieg szkolenia, będącego podstawą do uzyskania warunków nominacji na oficera zawodowego (podporucznika) regulują, zgodnie z ustawą o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów, i rozporządzeniem wykonawczem do tej ustawy, oraz zgodnie z ustawą o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych, i rozporządzeniem wykonawczem do tej ustawy — odrębne przepisy i rozkazy ministra spraw wojskowych (II wiceministra).

2. Pierwsza czynność administrowania.

Administrowanie szeregowymi — uczniami rozpoczyna się od chwili zaliczenia ich do tej kategorji szeregowych, t. j. od chwili przyjęcia i zaliczenia do stanu faktycznego danej szkoły.

Zaliczenie do stanu faktycznego szkoły następuje na mocy faktu definitywnego przyjęcia kandydata przez komendanta szkoły z chwilą zameldowania się kandydata w szkole. Fakt ten stwierdza komendant szkoły w rozkazie dziennym.

3. Sposób przyjmowania uczniów do szkół podchorążych.

I. Sposób przyjmowania kandydatów:

a) na kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty,

b) do Szkoły Podchorążych dla Podoficerów,

c) do Szkoły Podchorążych Sanitarnych, określają warunki przyjęcia, ogłoszone w statutach tych szkół, oraz w specjalnych rozkazach ministra spraw wojskowych (II wiceministra).

Przyjęcia uczniów dokonywują bezpośrednio komendanci tych szkół, ponosząc odpowiedzialność za należyty dobór kandydatów w stosunku do wymagań, stawianych przez warunki przyjęcia.

II. Sposób przyjmowania kandydatów na pierwszy rok nauki w szkołach podchorążych broni (II rok nauki wogóle), a mianowicie do:

Szkoły Podchorążych Piechoty,
„ „ Kawalerji,
„ „ Artylerji,
„ „ Lotnictwa,
„ „ Inżynierji,

zostaje uregulowany, jak następuje:

Wyboru kandydatów do poszczególnych szkół podchorążych dokonywuje specjalnie powołana w tym celu Komisja Międzyszkolna, w której skład wchodzą: komendanci szkół podchorążych piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa i inżynierji, względnie upoważnieni przedstawiciele wymienionych, oraz dyrektor nauk Szkoły Podchorążych Piechoty i dowódca baonu kursu unitarnego.

Kandydaci są wybierani z pośród:

a) absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty,

b) absolwentów szkół podchorążych rezerwy, którym się zalicza szkoła podchorążych rezerwy łącznie ze służbą w pułkach za kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty, wymagany przez art. 19 A. ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów,

c) przejściowo w roku 1929 — z pośród absolwentów korpusów kadetów.

Sposób postępowania tej Komisji określają dalsze paragrafy niniejszego przepisu, oraz regulamin, zawarty w załączniku Nr. 1.

4. Postanowienia szczególne co do absolwentów szkół podchorążych rezerwy i korpusu kadetów.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy składają prośby pisemne, odpowiednio udokumentowane na ręce swych przełożonych i komendantów. Komendanci po zaopinjowaniu podań, przesyłają je bezpośrednio do komendantów szkół podchorążych broni, do których o przyjęcie kandydaci proszą. Termin przyjmowania takich podań przez komendantów szkół pod-

chorążych broni upływa z dniem 1 czerwca każdego roku, dla kandydatów do Szkoły Podchorążych Lotnictwa z dn. 1 maja.

Dotyczy to również podchorążych rezerwy, którzy znajdują się w rezerwie nie dłużej jednak, niż rok po ukończeniu służby czynnej. Składają oni podania wprost do komendantów odpowiednich szkół podchorążych broni, którzy zwracają się o szczegółową opinję do byłych przełożonych proszącego.

Komendanci szkół podchorążych rozpatrują otrzymane podania i o swojej decyzji zawiadamiają petentów w terminie 4-o tygodniowym, t. j. do 1 lipca, a komendant Szkoły Podchorążych Lotnictwa do 1 czerwca.

Przychylna decyzja komendanta danej szkoły oznacza warunkowe zakwalifikowanie petenta, jako kandydata do szkoły. Ostateczne jego przyjęcie jest uzależnione od uzyskania warunków, wymaganych przez dalsze paragrafy niniejszego przepisu.

W braku miejsc w danej szkole podchorążych, komendant tejże zwraca bezzwłocznie podanie petentowi, lub też odsyła je do innej szkoły, o ile petent zaznaczył w podaniu ewentualność powołania go do innej szkoły i powiadamia o tem petenta.

Absolwent szkoły podchorążych rezerwy ma prawo składać podanie o przyjęcie do szkoły podchorążych którejkolwiek broni, nie tylko tej, której szkołę podchorążych rezerwy ukończył.

Forma podań i wymagane dokumenty (załączniki) podane są w załączniku Nr. 2.

Absolwenci korpusów kadetów składają prośby analogicznie, jak absolwenci szkół podchorążych rezerwy, przyczem całe postępowanie w stosunku do nich jest takie same, jak określono wyżej.

5. Komisja Międzyszkolna.

Komisja Międzyszkolna przedstawia wnioski na odpowiedni rozdział absolwentów kursu unitarnego, oraz przeprowadza kwalifikację zgłoszonych innych kandydatów na poszczególne szkoły podchorążych broni, na podstawie:

1) ilości wolnych miejsc w szkołach, określanych corocznie ilościowym rozdzielnikiem, ustalanym przez ministra spraw wojskowych (II wiceministra), a podanym do wiadomości komendantów szkół z początkiem maja.

2) Przydatności do danej broni, wykazanej przez postępy kandydata, oraz obserwację na kursie unitarnym, względnie w szkołach podchorążych rezerwy i korpusach kadetów, co powinno być zaznaczone w opinji danego kadydata, tudzież wykazanej przy ewentualnych egzaminach i badaniach specjalnych, np. badania psychotechniczne, badania lekarskie dodatkowe, egzaminy z nauk matematyczno-przyrodniczych do szkoły podchorążych artylerji, inżynierji i lotnictwa, uzdolnienia specjalne do piechoty, przydatność jeździecka do Szkoły Podchorążych Kawalerji, oraz specjalne badania lotnicze.

3) Próśb uczniów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty, zgłoszonych przy raportach ustnych bezpośrednim przełożonym, w zależności od postępów w nauce i zachowaniu się, oraz w granicach możliwości służbowych, uzależnionych jak wyżej pod 1) i 2). Prośby te są przedstawiane Komisji Międzyszkolnej przez komendanta kursu unitarnego.

4) Podań absolwentów szkół podchorążych rezerwy, oraz przejściowo w 1929 r. podań absolwentów korpusów kadetów, zakwalifikowanych przez komendantów szkół.

Rezultat pracy Komisji Międzyszkolnej, przedstawiony w formie konkretnego wniosku, zatwierdza minister spraw wojskowych (II wiceminister).

Dokładne terminy czynności Komisji Międzyszkolnej określa regulamin (załącznik Nr. 1).

6. Powołanie kandydatów do szkół podchorążych broni.

Minister spraw wojskowych (II wiceminister), po zatwierdzeniu wniosku Komisji Międzyszkolnej, powołuje absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty do odpowiednich szkół podchorążych broni — rozkazem, który będzie podany komendantowi Szkoły Podchorążych Piechoty, oraz komendantom zainteresowanych innych szkół podchorążych do wiadomości, w terminie do dnia 1.VIII.

Jednocześnie minister spraw wojskowych (II wiceminister) powołuje warunkowo na pierwszy rok nauki w szkołach podchorążych broni przedstawionych przez Komisję Międzyszkolną kandydatów z pośród absolwentów szkół podchorążych rezerwy i przejściowo w roku 1929 z pośród absolwentów korpusów kadetów.

Powołanie definitywne tych kandydatów nastąpi po odbyciu przez nich 6-tygodniowego kursu unifikacyjnego — w Szkole Podchorążych Piechoty, o skróconym programie kursu unitarnego Szkoły Podchorążych Piechoty, który ma za zadanie zniwelować istniejące w poszczególnych szkołach różnice w podstawowem wyszkoleniu.

Podczas tego kursu, trwającego od 1.IX do 10.X frekwentanci podlegają badaniom lekarskim, oraz w razie potrzeby, badaniom specjalnym (jak na kursie unitarnym Szkoły Podchorążych Piechoty), w których wyniku przy jednoczesnem wzięciu pod uwagę opinij uzyskanych na praktyce w pułkach, tudzież podczas kursu unifikacyjnego — zostaną przydzieleni do odpowiednich szkół podchorążych broni.

W celu przedstawienia wniosku w tym zakresie, oraz uskutecznienia ewentualnych przesunięć lub dyskwalifikacji kandydatów zbiera się Komisja Międzyszkolna po raz drugi — przed ukończeniem kursu unifikacyjnego.

Aprobata tego wniosku zależy od decyzji ministra spraw wojskowych (II wiceministra). Powinna ona być uzyskana przez Komisję Międzyszkolną w terminie przed ukończeniem kursu unifikacyjnego.

7. Przeniesienie szeregowych-uczniów z jednej szkoły do drugiej.

Przeniesienie szeregowych-uczniów z jednej szkoły do drugiej w ciągu roku szkolnego jest niedopuszczalne.

Jednakże w ciągu roku szkolnego, a nie później, niż do pierwszego czerwca komendanci szkół mogą występować do Komisji Międzyszkolnej z wnioskiem o przeniesienie uczniów nienadających się do służby w danej

broni do szkoły innej broni, o ile oczywiście posiadają oni ogólne warunki kwalifikujące ich na oficerów zawodowych. Takie przeniesienie pociąga za sobą w zasadzie konieczność pozostawania w danej szkole do końca roku szkolnego, oraz rozpoczęcie całego kursu w nowej szkole dopiero z początkiem nowego roku szkolnego. W wyjątkowych wypadkach, szczególnie zasługujących na uwzględnienie uczeń może być urlopowany do końca roku szkolnego, o ile ma zapewnione przyjęcie na kurs w następnym roku szkolnym w innej szkole.

Przeniesienie tego rodzaju może nastąpić również na uzasadnioną prośbę szeregowego-ucznia, zgłoszoną przy raporcie.

W razie utworzenia się z początkiem roku szkolnego wolnych miejsc w którejś ze szkół, wskutek niestawienia się pewnych kandydatów, choroby ich, lub z innych przyczyn, — możliwe są w ciągu najpóźniej do 4 tygodni po rozpoczęciu kursu pewne przesunięcia uczniów z jednej szkoły do drugiej. Dotyczy to przedewszystkiem tych kandydatów, którzy byli zakwalifikowani do szkoły innej broni, lecz z powodu braku miejsc przydziału do niej nie uzyskali. Przesunięcia takie zarządza II wiceminister na odpowiedni wniosek zainteresowanego komendanta szkoły.

8. Normalny tok służby szeregowych - uczniów.

O ile zachowanie się i postępy szeregowego-ucznia odpowiadają wymaganiom szkolnym pozostaje on cały czas na kursie unitarnym, z którego przechodzi następnie, po odbyciu wymaganej programem naukowym praktyki w pułku piechoty w okresie letnim, na kurs jednej ze szkół podchorążych broni, przechodząc w miarę osiągniętych postępów dalszy rok nauki, aż do chwili ukończenia pełnego kursu szkoły podchorążych i mianowania go podporucznikiem zawodowym.

9. Powtarzanie kursu przez szeregowych uczniów.

Pozostawanie w tej samej szkole na tym samym kursie przez drugi rok jest w zasadzie niedopuszczalne.

Wyjątek stanowią poważne przyczyny (np. dłuższa choroba), które uniemożliwiły uczniowi osiągnięcie należytych postępów. Decyduje o pozostawieniu na drugi rok komendant szkoły na podstawie wniosku Rady Pedagogicznej.

W wypadkach poszczególnych, gdy uczeń z powodu choroby lub wogóle przerwy w nauce, niespowodowanej z winy szeregowego-ucznia, nie może należycie kontynuować pracy na danym roku nauki, komendant szkoły może urlopować takiego szeregowego-ucznia bez poborów, ustalając każdorazowo, czy może on nosić mundur szeregowego-ucznia z tem, że uczeń taki jest obowiązany powtórzyć dany kurs w najbliższym roku szkolnym.

Dwukrotne powtarzanie tego samego kursu lub powtarzanie dwóch kursów jest niedopuszczalne.

10. Zwolnienia i wydalenia szeregowego-ucznia ze szkół.

Zwolnienia oraz wydalenia szeregowego-ucznia ze szkoły na zasadach przewidzianych w §§ 217 i 218 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych dokonywuje komen-

dant szkoły na wniosek bezpośrednich przełożonych, przyczem w wypadkach szczególnej wagi zasięga opinji Rady Pedagogicznej.

Zwolnionego, względnie wydalonego (z wyjątkiem wydalonych na zasadzie § 218 wyżej wymienionego rozporządzenia ust. 2) z kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty, lub analogicznego okresu wyszkolenia w Szkole Podchorążych Sanitarnych komendant szkoły urlopuje do czasu rozpoczęcia najbliższego kursu szkoły podchorążych rezerwy broni, do której szeregowy-uczeń został zakwalifikowany przez komisję poborową. O takiem urlopowaniu komendant szkoły podchorążych melduje bezzwłocznie szefowi departamentu danej broni, który przeprowadza w drodze przez właściwą P. K. U. powołanie zwolnionego, względnie wydalonego szeregowego-ucznia na najbliższy w terminie kurs szkoły podchorążych rezerwy broni, do której szeregowy-uczeń został zakwalifikowany przy poborze.

Odnosi się to także do absolwentów Korpusu Kadetów oraz do tych szeregowych-uczni, którzy zostali przyjęci na kurs unitarny w drodze wyjątku, bez matury. Przejściowo do 1929 roku absolwenci korpusów kadetów korzystają z uprawnień zawartych w rozkazie M. S. Wojsk. Biuro Og. Org. L. 781/Szk. z dn. 26.VII.1926 r., a więc powinni być odsyłani bezpośrednio do pułków piechoty. Wydalonego szeregowego-ucznia na zasadzie § 218 ustęp 2 — rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych komendant szkoły odsyła bezpośrednio do pułku broni, do której szeregowy uczeń został zakwalifikowany przy poborze.

Zwolnionego, względnie wydalonego szeregowego-ucznia ze szkoły podchorążych broni, lub analogicznego okresu wyszkolenia w Szkole Podchorążych Sanitarnych, komendant szkoły odsyła:

do pułku tej broni, w której szeregowy-uczeń ukończył kurs unitarny, ewentualnie analogiczny okres wyszkolenia, o ile zwolnienie lub wydalenie następuje z 1 roku szkoły podchorążych broni, względnie do pułku broni macierzystej, o ile zwolnienie lub wydalenie następuje z II, lub dalszego roku szkoły podchorążych broni, przyczem szeregowemu-uczniowi zwolnionemu, względnie wydalonemu komendant szkoły podchorążych broni może nadać tytuł i uprawnienia podchorążego rezerwy na zasadach, przewidzianych w § 219 ust. 2-gi rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych, oraz stopień tytularny na zasadach przewidzianych w § 89 tegoż rozporządzenia.

Szeregowy-uczeń wydalony ze szkoły na zasadzie § 218 ust. 2-gi rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych, nie może otrzymać tytułu i uprawnień przewidzianych w § 219 ust. 2-gi, oraz stopnia tytularnego przewidzianego w § 89, ponadto traci prawo do odbywania skróconej służby wojskowej. Wszyscy szeregowi-uczniowie tak zwolnieni, jak wydaleni, są obowiązani do bezzwłocznego odbycia obowiązkowej służby wojskowej, bez względu na wiek.

W celu ustalenia właściwego pułku, dla każdego szeregowego-ucznia na wypadek zwolnienia lub wydalenia komendant szkoły podchorążych przeprowadza korespondencję z właściwą P. K. U. w drodze telegraficznej przed ogłoszeniem rozkazu o zwolnieniu lub wydaleniu szeregowego-ucznia.

Zwolnionych, względnie wydalonych szeregowych-uczni ze Szkoły Podchorążych dla Podoficerów komendant szkoły odsyła do pułku macierzy-

stego, w celu odbywania dalszej służby wojskowej na poczet zobowiązania w charakterze podoficera zawodowego. Jeżeli jednak wydalenie ze szkoły nastąpiło w myśl § 218 ust. 2. na zasadzie wyroku sądu wojskowego, orzekającego co do podoficera zawodowego degradację lub wydalenie z wojska, wówczas następuje rozwiązanie stosunku służbowego z podoficerem zawodowym przed upływem terminu zobowiązania, a podoficer zawodowy w wypadku degradacji ma być przeniesiony do rezerwy, w wypadku zas wydalenia z wojska — skreślony przez właściwą P. K. U. z listy żołnierzy, w myśl obowiązujących w tym względzie przepisów.

Specjalne zobowiązania, zaciągnięte przy przy przyjęciu do którejkolwiek ze szkół podchorążych w myśl warunków przyjęcia i statutów danych szkół, szczególnie zaś dotyczące zwrotu kosztów za utrzymanie, lub zobowiązań do odsłużenia pewnego okresu czasu w służbie wojskowej lub państwowej, pozostają w mocy.

O każdem dokonanem zwolnieniu, lub wydaleniu szeregowego-ucznia ze szkoły meldują komendanci szkół w drodze przez szefa odpowiedniego departamentu II wiceministrowi, załączając wszystkie akta dotyczące danej sprawy.

Zaliczenia czasu pobytu w szkołach w myśl § 220 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych dokonywuje minister spraw wojskowych (II wiceminister) na wniosek komendanta szkoły, przesłany w drodze przez odpowiedniego szefa departamentu już po zwolnieniu ucznia ze szkoły i odesłaniu go do pułku.

O decyzji ministra spraw wojskowych w tych wypadkach zostaje powiadomiona formacja, w której szeregowy-uczeń znajduje się, oraz właściwa P. K. U.

Ustęp siódmy pktu 10 przytoczono w brzmieniu rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 listopada 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 36 poz. 564).

Załącznik Nr. 1.

REGULAMIN KOMISJI MIĘDZYSZKOLNEJ

kwalifikującej kandydatów do zasadniczych szkół podchorążych.

1. Skład Komisji:

W skład Komisji Międzyszkolnej wchodzą: komendanci Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji, względnie upoważnieni przedstawiciele wymienionych, oraz dyrektor nauk i dowódca baonu kursu unitarnego Szkoły Podchorążych Piechoty.

Przewodniczącym Komisji jest komendant Szkoły Podchorążych Piechoty, względnie dyrektor nauk Szkoły Podchorążych Piechoty, o ile komendanci innych szkół nie biorą osobiście udziału w Komisji, lecz przez swych przedstawicieli. W tym wypadku w skład komisji wchodzi ponadto oficer, wyznaczony przez komendanta Szkoły Podchorążych Piechoty.

2. Zadanie, miejsce i czas pracy Komisji.

Miejscem pracy Komisji Międzyszkolnej jest Szkoła Podchorążych Piechoty.

Komisja zbiera się dwukrotnie w ciągu roku: po raz pierwszy — w czasie między 5 — 15 lipca, w celu dokonania na podstawie wytycznych, zawartych w przepisie o administrowaniu szeregowymi-uczniami:

a) podziału absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty na poszczególne zasadnicze szkoły podchorążych broni;

b) warunkowego podziału na poszczególne zasadnicze szkoły podchorążych broni absolwentów szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów, oraz powołania ich na kurs unifikacyjny w Szkole Podchorążych Piechoty, uwzględniając wzajemnie wnioski komendantów szkół podchorążych broni, co do tych kandydatów w stosunku do ilościowego rozdzielnika podanego przez M. S. Wojsk. (B. Og. Org.);

po raz drugi — w czasie między 1 — 7 października, w celu przedstawienia definitywnych wniosków, co do przydziałów absolwentów szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów przed ukończeniem kursu unifikacyjnego dla kandydatów ze szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów, w sposób analogiczny jak w stosunku do absolwentów normalnego kursu unitarnego — w Szkole Podchorążych Piechoty.

Termin zebrania się Komisji inicjuje komendant Szkoły Podchorążych Piechoty po porozumieniu z komendantami pozostałych szkół podchorążych.

3. Sposób pracy Komisji Międzyszkolnej:

Komisja Międzyszkolna kwalifikuje kandydatów do szkół podchorążych broni, opierając swoje wnioski na opinjach komendantów tych szkół, oraz na podstawie wyniku prac komisyj specjalnych, jak:

a) Komisja lekarska dla kandydatów ze szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów, która w składzie lekarzy Szkoły Podchorążych Piechoty, oraz lekarzy specjalistów chorób wewnętrznych gardła, nosa i uszu, oraz oczu — wyznaczonych przez M. S. Wojsk. kwalifikuje kandydatów pod względem ich przydatności fizycznej do służby zawodowej, analogicznie, jak kandydatów na kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty. Komisja ta przeprowadza badania między 1 — 20 września (jednocześnie, lub bezpośrednio po badaniach kandydatów na kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty). Kandydaci do Szkoły Podchorążych Lotnictwa muszą przejść przez badanie specjalne w Centrum Badań Lotniczych, w czasie określonym corocznie przez szefa Departamentu Aeronautyki M. S. Wojsk. (w zasadzie między 1.V. a 1.VI.).

b) Komisje egzaminacyjne szkół podchorążych broni, wyznaczone przez komendantów tych szkół ze swego składu osobowego, o ile jest to nieodzowne, względnie ze składu Szkoły Podchorążych Piechoty, po porozumieniu się z jej komendantem — w celu przeprowadzenia egzaminów sprawdzających z pewnych przedmiotów, przedstawiających szczególną wartość dla danych szkół. Przewodniczącym Komisji egzaminacyjnej dla danej szkoły jest z urzędu członek Komisji Międzyszkolnej, reprezentujący tę szkołę.

c) W celu przeprowadzenia ewentualnych badań psychotechnicznych, M. S. Wojsk. może wyznaczyć komisję specjalną.

Komisja Międzyszkolna, po zebraniu w powyższy sposób odpowiednich elementów, sporządza projekt przydziału poszczególnych uczniów do zasadniczych szkół podchorążych broni.

W wypadkach spornych, przewodniczący Komisji Międzyszkolnej zarządza głosowanie, przyczem w razie równej ilości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Przy kwalifikowaniu kandydatów do poszczególnych szkół, Komisja Międzyszkolna przestrzega przedewszystkiem przydatności kandydatów do danej broni, w myśl pktu 2 — § 5 przepisów o administrowaniu szeregowymi uczniami, biorąc jednak również pod uwagę chęci i zamiłowania kandydatów, oraz bacząc na równomierny i sprawiedliwy rozdział kandydatów pod względem szkolenia i postępów w nauce dla wszystkich szkół.

W tym celu Komisja Międzyszkolna na wstępie swych czynności, jako ogólne wytyczne, ustala procentowy stosunek absolwentów kursu unitarnego pod względem uzyskanych postępów dla wszystkich szkół podchorążych broni.

Z czynności swych Komisja Międzyszkolna spisuje krótki protokół i przedstawia go wraz z wnioskiem na przydział uczniów do zasadniczych szkół podchorążych broni II wiceministrowi spraw wojskowych (w drodze przez komendanta Szkoły Podchorążych Piechoty i szefa Biura Ogólno-Organizacyjnego) w terminie do dnia 20 lipca (odnośnie do absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty i powołania na kurs unifikacyjny absolwentów szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów), oraz w terminie do dnia 10 października (odnośnie do przydziału do szkół podchorążych broni absolwentów szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów).

4. Stały organ wykonawczy Komisji Międzyszkolnej.

Komendant Szkoły Podchorążych Piechoty wyznacza ze składu osobowego tej szkoły jednego oficera na sekretarza Komisji Międzyszkolnej.

Sekretarz ten jest stałym organem wykonawczym Komisji Międzyszkolnej. Zadaniem jego jest zebranie i posegregowanie odpowiedniego materjału, potrzebnego do prac Komisji, oraz zestawienie tegoż na Komisji, przygotowanie odpowiednich formularzy i druków, uzgodnienie terminów prac komisyj specjalnych i Komisji Międzyszkolnej, prowadzenie korespondencji w tych sprawach, protokółowanie posiedzeń Komisji Międzyszkolnej i t. p.

Sekretarz Komisji Międzyszkolnej wchodzi w jej skład, jednakże w wypadku głosowania posiada prawo tylko do głosu doradczego.

Załącznik Nr. 2.

WARUNKI DLA ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PODCHORĄŻYCH REZERWY I PRZEJŚCIOWO DO 1929 ROKU DLA ABSOLWENTÓW KORPUSÓW KADETÓW KANDYDATÓW DO ZASADNICZYCH SZKÓŁ PODCHORĄŻYCH BRONI.

1. Absolwenci szkół podchorążych rezerwy i korpusów kadetów składają podania o przyjęcie do komendantów zasadniczych szkół podchorążych, w myśl § 4 przepisów o administrowaniu szeregowymi - uczniami, w drodze przez swoich przełożonych (komendantów szkół, względnie w razie pobytu w pułku — dowódców pułków), lub bezpośrednio, o ile znajdują się w rezerwie.

Forma podania:

imię i nazwisko, stopień
wojskowy przydział i adres m. p. i data

Do Komendanta Szkoły Podchorążych

W celu poświęcenia się zawodowej służbie wojskowej, proszę o przyjęcie mnie w poczet uczniów Szkoły Podchorążych _____
(wymienić broń, ewentualnie wskazać również inną szkołę, o ile petent reflektuje na przyjęcie do niej, w razie braku wolnych miejsc w szkole, do której o przyjęcie pierwej prosi).

W załączeniu przedstawiam (wyliczyć załączniki, jak w punkcie 2).

(Podpis)

2. Wymagane załączniki do podania:

a) metryka urodzenia (w wyciągach metrykalnych powinno być dokładnie podane miejsce urodzenia),

b) świadectwo dojrzałości w oryginale, lub w zalegalizowanym odpisie, względnie odpowiednie zaświadczenie, o ile składa egzamin dojrzałości w terminie jesiennym z tem, że świadectwo przedstawi przed rozpoczęciem kursu w szkole podchorążych,

c) własnoręcznie napisany życiorys, z dokładnym adresem,

d) fotografję (z czytelnym podpisem na odwrotnej stronie),

e) zalegalizowane notarjalnie, lub policyjnie zezwolenie na wstąpienie do szkoły podchorążych ze strony rodziców względnie opiekunów, o ile kandydat jest niepełnoletni,

f) świadectwo zdolności fizycznej do wojskowej służby zawodowej, wydane przez lekarza szkoły (oddziału), w myśl Dziennika Rozkazów Nr. 24/28 poz. 276, załącznik Nr. 2,

g) świadectwo ukończenia szkoły podchorążych rezerwy w oryginale lub w zalegalizowanym odpisie. W wypadku, gdyby w terminie wnoszenia podania kandydat jeszcze szkoły podchorążych rezerwy nie ukończył, komendant szkoły, powinien zaznaczyć to na podaniu, podając, czy petent daje gwarancję ukończenia szkoły z pomyślnym wynikiem,

h) posiadane zaświadczenie z pracy w organizacjach przysposobienia wojskowego.

3. Przełożeni petentów opinjują podania i przesyłają je bezpośrednio do komendantów wskazanych w podaniu szkół, w terminie najpóźniej do dnia 1-go czerwca, załączając ponadto do podania:

a) odnośnie do absolwentów szkół podchorążych rezerwy:

— odpis zeszytu ewidencyjnego (wraz z uzyskanemi opinjami bezpośrednich przełożonych); wyciąg z księgi kar i ewentualnie zaświadczenie jak wyżej w § 2 pkt. g),

b) odnośnie do absolwentów korpusów kadetów:

— odpis szkolnej karty zdrowia, danych ewidencyjnych, zamiast danych co do sprawowania się i t. p.

12.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 14 lutego 1927 r.

w sprawie przymusowego nauczania w wojsku.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 6 poz. 43).

Praca oświatowo-kulturalna w wojsku ma za zadanie urobienie szeregowych na świadomych celów i obowiązków żołnierzy - obywateli. Wtedy bowiem będą oni zdolni stanowić rzeczywistą siłę obronną Państwa.

Pragnąc zachęcić szeregowych do tem gorliwszej pracy w zakresie przymusowego nauczania, a jednocześnie troszcząc się o zapewnienie im pewnych praw — jako wyników tej pracy — po wyjściu z wojska, w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zarządzam:

1. W świadectwach, wydawanych szeregowym z ukończenia całkowitego kursu przymusowego nauczania, ponad linją daty wystawienia świadectwa należy umieszczać klauzulę:

„Niniejszem stwierdza się, że (wymienić stopień, imię i nazwisko) posiada zakres wiedzy w przedmiotach powyżej wymienionych, odpowiadający programowi nauki czterech oddziałów szkoły powszechnej (Rozp. M. W. R. i O. P. z dn. 9 marca 1927 r. Nr. I — 3227/27)".

Analogiczną klauzulę należy umieszczać w świadectwach wydawanych szeregowym z ukończenia 2-ch, czy 3-ch stopni nauczania z tem, że zamiast: czterech, wstawić trzeba: jednego, dwóch, względnie trzech oddziałów szkoły powszechnej.

Punkt 1 przytoczono w brzmieniu rozkazu z dnia 1 czerwca 1927 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17 poz. 192).

2. Oprócz stopnia, nazwiska, imienia i przydziału należy w świadectwach umieszczać datę i miejsce urodzenia szeregowego.

3. Skalę ocen w świadectwach zrównać należy ze skalą ocen przyjętych w szkołach państwowych, które przewidują tylko cztery oceny: bardzo dobrze, dobrze, dostatecznie, niedostatecznie, nie umieszczając przytem cyfrowych ocen.

Wzory świadectw, podane w Instrukcji o przymusowem nauczaniu żołnierzy, należy odpowiednio do powyższych punktów zmienić.

W celu zapoznania się z poziomem nauki w wojsku z zakresu przymusowego nauczania, oraz z tokiem i sposobem nauczania i egzaminowania szeregowych, władze szkolne wysyłać będą do oddziałów swoich delegatów. W związku z tem, polecam dowódcom pułków (jednostek równorzędnych) udzielanie ułatwień delegatom szkolnym i zawiadamianie inspektora szkolnego, któremu podlegają państwowe szkoły danego terenu, gdzie stacjonuje oddział o kursach przymusowego nauczania, podając miejscowość, stopień i nazwisko prowadzącego kurs, jak również o terminie egzaminów.

Przedstawiciel władz szkolnych nie będzie miał prawa głosu przy egzaminach, natomiast może na prośbę prowadzącego kurs przymusowego nauczania udzielać rad i wskazówek fachowych z dziedziny metodyki nauczania.

Z końcem roku szkolnego przedstawiciel władz szkolnych delegowany na kursy, składa w inspektoracie szkolnym krótkie sprawozdanie z naucza-

nia w danym oddziale. Odpis tego sprawozdania inspektorat przesyła do D. O. K..

W związku z powyższem dowódcy winni położyć nacisk na prawidłowe i systematyczne prowadzenie lekcyj w zakresie przymusowego nauczania w oddziałach, by program nauki był należycie przepracowywany.

Ustęp drugi pkt. 3 przytoczono ze zmianami wprowadzonemi rozkazem z dnia 1

13.

OKÓLNIK MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

do kuratorjów okręgów szkolnych i inspektorów szkolnych w sprawie świadectw z kursów przymusowego nauczania żołnierzy.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Rzplitej Polskiej Nr. 6/184 z dnia 28.IV.1927 r. poz. 8 b. przytoczony z Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z dnia 1 czerwca 1927 r. Nr. 17 poz. 208).

Nawiązując do rozkazu Pana Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. z 14 lutego 1927 r. Nr. 6, poz. 43), przedrukowanego w załączniku do niniejszego okólnika, wyjaśniam, względnie zarządzam, co następuje:

1. Zakres przymusowego nauczania żołnierzy w myśl ustawy z 21 lipca 1919 r. (Dz. Praw Nr. 63 poz. 373 i Dziennik Rozkazów Wojsk. Nr. 87 z 1919 r.) normuje wydana przez Ministerstwo Spraw Wojskowych „Instrukcja o przymusowem nauczaniu żołnierzy" (Warszawa — 1922, Główna Księgarnia Wojskowa — Nowy Świat 69).

2. Świadectwa szeregowych, stwierdzające ukończenie całkowitego kursu przymusowego nauczania żołnierzy zawierać będą końcową klauzulę następującą:

„Niniejszem stwierdza się, że (wymienić stopień, imię i nazwisko) posiada zakres wiedzy w przedmiotach wyżej wymienionych, odpowiadający programowi nauki czterech oodziałów szkoły powszechnej (Rozp. Min. W. R. i O. P. z 9 marca 1927 r. Nr. I. 3227/27)".

Analogiczną klauzulę otrzymują na świadectwach szeregowi, którzy nie ukończyli całkowitego kursu przymusowego nauczania (czterech stopni), lecz tylko trzy, dwa lub jeden stopień kursu, z tą jednak różnicą, że w klauzuli stwierdzi się, iż posiadają zakres wiedzy, odpowiadający w przedmiotach wymienionych programowi nauki trzech, względnie dwóch lub jednego oddziału szkoły powszechnej.

3. Celem utrzymania pożądanego kontaktu między władzami szkolnemi a wojskowemi w zakresie przymusowego nauczania żołnierzy inspektorowie szkolni, względnie delegowani przez nich zastępcy (p. 5), otrzymują niniejszem prawo przysłuchiwania się sposobowi nauczania i egzaminowaniu szeregowych, oraz na prośbę prowadzącego kurs przymusowego nauczania żołnierzy udzielają swych spostrzeżeń, rad i wskazówek fachowych z dziedziny metodyki nauczania.

Przy egzaminach inspektorowie szkolni, względnie delegowani przez nich zastępcy, nie głosują.

4. O zorganizowanych już obecnie kursach, oraz o kursach, które na terenie danego powiatu (miasta) w przyszłości zostaną zorganizowane, będą

inspektorowie szkolni powiadomieni bezpośrednio przez właściwe dowództwa, które podadzą miejscowość, stopień i nazwisko prowadzącego kurs.

5. Ponieważ zgóry przewidywać należy, że inpektorowie szkolni w nielicznych zapewne wypadkach będą mogli być na lekcjach, względnie egzaminach na kursach przymusowego nauczania żołnierzy — przeto delegować będą do tych czynności jako swych zastępców z reguły kierowników szkół, pracujących w miejscowości, w której dany kurs zorganizowano.

O wyborze swego zastępcy inspektor szkolny zawiadamia bezzwłocznie właściwe dowództwo, przy którem dany kurs zorganizowano.

6. Ze względu na ważność, zarówno ze stanowiska społecznego, jak i państwowego, utrzymywania kontaktu władz szkolnych z pracą oświatową w wojsku — inspektorowie szkolni dobierać będą z pośród kierowników szkół jako swych delegatów takich kierowników, którzy w pełni dają rękojmię, że przyjęte na się obowiązki wypełniać będą gorliwie, sumiennie i taktownie.

7. Z końcem roku szkolnego przedstawiciel władz szkolnych, delegowany w zastępstwie inspektora na kurs przymusowego nauczania, jest obowiązany złożyć inspektorowi szkolnemu krótkie sprawozdanie o nauczaniu na danym kursie.

Odpis tego sprawozdania inspektor szkolny przesyła właściwemu dowództwu okręgu korpusu.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA
SZEREGOWYCH MARYNARKI WOJENNEJ.

DZIAŁ XI.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH MARYNARKI WOJENNEJ.

DZIAŁ XI.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA SŁUŻBOWYCH MARYNARKI WOJENNEJ.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach seregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 251).
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12 września 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 577).
3. Rozkaz wykonawczy Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej z dnia 5 kwietnia 1930 r. do rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. zarządzeń Kier. Mar. Woj. z roku 1930 Nr. 3).
4. Instrukcja Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej z dnia 5 kwietnia 1930 r. w sprawie przenoszenia szeregowych marynarki wojennej. (Dz. zarządzeń Kier. Mar. Woj. z roku 1930 Nr. 3).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 marca 1928 r.

o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 251).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. Marynarka wojenna, jako część składowa sił zbrojnych Państwa, będących ochroną i ostoją wolności i niepodległości Rzeczypospolitej, będzie po wsze czasy podlegać opiece Narodu.

Art. 2. Żołnierz jest obywatelem, na którym spoczywa szczególny obowiązek bronienia Ojczyzny i gotowości w każdej chwili oddania życia w jej obronie.

W szczególności winien on służyć za wzór miłości Ojczyzny i honoru, pełnić zawsze wiernie i uczciwie służbę narodową, być dbałym, sprawiedliwym dowódcą, opiekunem i wychowawcą podwładnych żołnierzy — posłusznym i oddanym podwładnym, szczerym i doskonałym kolegą, oraz życzliwym współobywatelem całej ludności, której praca i patrjotyzm są warunkiem siły wojska.

Art. 3. W marynarce wojennej żołnierze dzielą się na:

1) szeregowych marynarki wojennej i
2) oficerów marynarki wojennej.

Art. 4. Szeregowi marynarki wojennej dzielą się na:

I. 1) marynarzy,
2) podoficerów marynarki wojennej;

II. 1) szeregowych, wykonywujących powszechny obowiązek wojskowy, wśród których rozróżnia się:

a) szeregowych, odbywających służbę obowiązkową lub ochotniczą na mocy ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, czyli szeregowych marynarki wojennej służby czynnej;

b) szeregowych, wykonywujących powszechny obowiązek wojskowy w rezerwie, czyli szeregowych rezerwy marynarki wojennej;

c) szeregowych, wykonywujących powszechny obowiązek wojskowy w pospolitem ruszeniu, czyli szeregowych pospolitego ruszenia marynarki wojennej;

2) szeregowych, pełniących czynną służbę wojskową na mocy dobrowolnego zobowiązania, wśród których rozróżnia się:

a) szeregowych nadterminowych marynarki wojennej;

b) szeregowych zawodowych marynarki wojennej;

c) szeregowych-uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej.

Art. 5. Każdy szeregowy marynarki wojennej może uzyskać stopień oficera marynarki wojennej, jeżeli odpowiada warunkom, określonym ustawą o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów polskiej marynarki wojennej.

Art. 6. W marynarce wojennej ustanawia się następujące stopnie szeregowych marynarki wojennej:

1) marynarze:
   a) marynarz,
   b) starszy marynarz;
2) podoficerowie marynarki wojennej:
   a) mat,
   b) bosmanmat,
   c) bosman,
   d) starszy bosman,
   e) bosman floty.

Art. 7. Każdy żołnierz marynarki wojennej składa przysięgę w następującem brzmieniu:

1) chrześcijanie wszystkich wyznań:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu być wiernym Ojczyźnie mej Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać, jak prawy żołnierz polski. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen".

2) niechrześcijanie prócz muzułmanów:

„Przysięgam Bogu Wszechmogącemu być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać, jak prawy żołnierz polski. Tak mi dopomóż Bóg. Amen".

3) muzułmanie:

„Przysięgam Panu Bogu Jedynemu być wiernym Ojczyźnie mej, Rzeczypospolitej Polskiej, chorągwi wojskowych nigdy nie odstąpić, stać na straży Konstytucji i honoru żołnierza polskiego, prawu i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej być uległym, rozkazy dowódców i przełożonych

wiernie wykonywać, tajemnic wojskowych strzec, za sprawę Ojczyzny mej walczyć do ostatniego tchu w piersiach i wogóle tak postępować, abym mógł żyć i umierać, jak prawy żołnierz polski. Bereetjum Mine Allachivy, veresulini illeclizine a hetdeteum minel masiurkine Billagi, Wałłagi, Tałłagi. Amin".

Zob. §§ 1 — 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12 września 1929 r. w sprawie wykonania niniejszego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 577) umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 2.

Art. 8. Szeregowi marynarki wojennej, pozostający w stosunku pokrewieństwa do czwartego stopnia włącznie, lub powinowaci do drugiego stopnia włącznie, zstępni i wstępni nie mogą równocześnie pełnić funkcyj, związanych z administracją pieniężną lub materjałową w tej samej formacji (zakładzie lub urzędzie wojskowym), ani też pełnić równocześnie funkcyj o powyższym charakterze w formacjach (zakładach i urzędach wojskowych), które są sobie bezpośrednio podporządkowane pod względem administracji pieniężnej lub materjałowej.

Zob. §§ 8 i 9 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 9. Szeregowi marynarki wojennej pod względem pełnionych funkcyj dzielą się według specjalności.

Ilość, rodzaje specjalności, tudzież tytuły funkcyjne ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 10 — 12 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 10. Szeregowi marynarki wojennej zachowują nadaną im specjalność przez cały czas pełnionej w marynarce wojennej służby czynnej oraz służby w rezerwie lub pospolitem ruszeniu.

Przeniesienie szeregowego z jednej specjalności do innej może nastąpić:

1) o ile wymagają tego względy służbowe;

2) na własną prośbę — jeśli na to zezwalają względy służbowe.

Zob. § 13. rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 11. Przepisy o umundurowaniu szeregowych marynarki wojennej ustala w drodze rozporządzenia Prezydent Rzeczypospolitej.

Przepisy co do noszenia munduru wydaje Minister Spraw Wojskowych.

Art. 12. Uprawnienia szeregowych marynarki wojennej z tytułu posiadanych odznaczeń regulują osobne ustawy.

Zob. dział XIV.

Art. 13. Szeregowym służby czynnej, nadterminowym i zawodowym marynarki wojennej nie wolno należeć do stowarzyszeń politycznych, ani brać udziału w życiu politycznem.

Postanowienie to nie odnosi się do szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stanie spoczynku.

Zob. §§ 14 i 15 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2. oraz pkt. 27, 28 i 30 Regulaminu służby wewnętrznej część I.

Art. 14. Na zawarcie związku małżeńskiego obowiązany jest szeregowy służby czynnej oraz szeregowy nadterminowy marynarki wojennej otrzymać zezwolenie władzy przełożonej.

Zezwolenie może być udzielone w wyjątkowych, uwzględnienia godnych, wypadkach.

Warunki, niezbędne do otrzymania zezwolenia, reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zawieranie związków małżeńskich przez szeregowych zawodowych marynarki wojennej reguluje art. 60.

Zob. §§ 16 — 22 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 15. Szeregowy służby czynnej lub nadterminowy marynarki wojennej, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, zostaje przeniesiony do rezerwy. Szeregowy taki nie może być powołany do służby wojskowej nawet w czasie mobilizacji.

Odpowiednie postanowienia, dotyczące szeregowych zawodowych marynarki wojennej, zawiera art. 81.

Zob. §§ 23 — 26 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 16. Rodzaje i czas trwania urlopów dla szeregowych marynarki wojennej oraz uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, ustala w czasie pokoju i na czas wojny rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Urlopy szeregowych zawodowych marynarki wojennej regulują art. 66—72.

Zob. §§ 27 — 65 i 144 — 150 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 17. Szeregowy marynarki wojennej, dopuszczający się czynów uwłaczających godności żołnierza lub niespełniający należycie swych obowiązków, nawet gdyby dany czyn nie podpadał pod rygory ustaw karnych, będzie odpowiadał w myśl przepisów dyscyplinarnych.

Art. 18. Przepisy dyscyplinarne normują wzajemny stosunek przełożonych i podwładnych, starszych i młodszych.

Przepisy dyscyplinarne, wspólne dla wojska i marynarki wojennej, ustala do czasu ustawowego ich unormowania rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zob. dział XIII.

Art. 19. Uposażenie szeregowych marynarki wojennej określają odrębne ustawy względnie rozporządzenia.

Zob. dział XX.

Art. 20. Obowiązki i uprawnienia służbowe szeregowych marynarki wojennej, nieuregulowane ustawowo, określają regulaminy i instrukcje, wydane przez Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 66 i 67 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 21. Szeregowi marynarki wojennej mogą być na własną prośbę lub też z urzędu przenoszeni do formacyj wojska. Również szeregowi wojska mogą być na własną prośbę lub z urzędu przenoszeni do marynarki wojennej.

Bliższe postanowienia będą wydane w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 68 — 70 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

TYTUŁ II.

ROZDZIAŁ I.

Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej.

Postanowienia ogólne.

Art. 22. Szeregowym marynarki wojennej służby czynnej staje się każdy, kto został przyjęty do służby wojskowej w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego jednej z formacyj marynarki w sposób, który ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 71 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 23. Szeregowi, którzy ukończą z pomyślnym wynikiem szkołę podchorążych rezerwy marynarki wojennej, otrzymują tytuł podchorążego rezerwy marynarki wojennej.

Z tytułu tego nie korzystają wymienieni szeregowi w czasie należenia ich do grupy szeregowych uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej lub do grupy szeregowych uczniów szkół wojskowych.

U szeregowych pospolitego ruszenia marynarki wojennej zmienia się ten tytuł na tytuł podchorążego pospolitego ruszenia marynarki wojennej.

Osoby, którym przysługuje tytuł podchorążego rezerwy marynarki wojennej lub pospolitego ruszenia marynarki wojennej, tracą ten tytuł na skutek:

1) osiągnięcia stopnia oficerskiego,

2) prawomocnego wyroku sądowego, pociągającego za sobą degradację,

3) orzeczenia komisji dyscyplinarnej, pociągającego za sobą degradację.

Obowiązki i prawa szkolne szeregowych podchorążych rezerwy marynarki wojennej ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 72 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 24. Wykonywanie zawodów cywilnych oraz oddawanie się jakimkolwiek ubocznym zajęciom jest szeregowym marynarki wojennej służby czynnej wzbronione.

Zob. § 73 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2, oraz uw. do art. 13.

Art. 25. Starsi marynarze i podoficerowie marynarki wojennej mogą być zdegradowani jedynie wskutek:

1) prawomocnego wyroku sądowego,

2) orzeczenia dyscyplinarnego.

Degradacja pociąga za sobą powrót do stopnia marynarza, a u szeregowego nadterminowego lub zawodowego marynarki wojennej również zwolnienie ze służby zawodowej.

Zob. §§ 74 i 75 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2, oraz §§ 17, 18, 35, 46, 47 wojsk. przepisów dyscyplinarnych (dział XIII l. p. 1) oraz art. 11, 19, 20 kodeksu karnego wojskowego.

Art. 26. Czasu trwania kary pozbawienia wolności, orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu karnego powszechnego lub wojskowego, nie

wlicza się zasadniczo szeregowym marynarki wojennej do czasu służby wojskowej, ustalonej ustawą o powszechnym obowiązku wojskowym.

Zob. § 76 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2, oraz art. 151 kodeksu karnego wojskowego.

Art. 27. Szeregowi marynarki wojennej zostają przeniesieni do rezerwy względnie pospolitego ruszenia:

1) po odbyciu służby czynnej, o ile nie pozostają nadal w marynarce wojennej w charakterze szeregowych nadterminowych lub zawodowych marynarki wojennej,

2) wskutek orzeczenia wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej,

3) w myśl art. 15.

Zob. §§ 77 — 82 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 28. Szeregowy marynarki wojennej zostaje zwolniony od obowiązku służby wojskowej na zasadzie:

1) ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym,

2) orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej,

3) prawomocnego wyroku sądowego.

Zob. § 83 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Awanse.

Art. 29. Awansowanie szeregowego marynarki wojennej do stopnia bosmana floty włącznie następuje zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny o jeden stopień, o ile rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej.

Art. 30. Awanse szeregowych marynarki wojennej następują w zależności od stopnia w myśl zasad, ustalonych w niniejszym rozdziale, po przesłużeniu w każdym poszczególnym stopniu co najmniej tego okresu czasu, który jest określony w niniejszym rozdziale dla każdego stopnia, na podstawie wniosków, opartych jedynie na kwalifikacjach, przedstawionych w drodze służbowej odnośnie do każdego kandydata przez jego przełożonych i w miarę wakansów przewidzianych etatami marynarki wojennej.

Zob. §§ 84 i 85 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 31. Okres czasu i warunki wymagane dla awansu w poszczególnych stopniach ustala się w następujący sposób:

1) na starszego marynarza — po przesłużeniu w stopniu marynarza co najmniej 4 miesięcy i po otrzymaniu zasadniczego wyszkolenia w swojej specjalności;

2) na mata — po ukończeniu z pomyślnym wynikiem szkoły podoficerskiej względnie po otrzymaniu wyszkolenia, odpowiadającego szkole podoficerskiej danej specjalności;

3) na bosmanmata — po przesłużeniu w stopniu mata co najmniej 8 miesięcy;

4) na bosmana — po ukończeniu z pomyślnym wynikiem kursu bosmańskiego i po przesłużeniu w stopniu bosmanmata co najmniej 12 miesięcy;

5) na starszego bosmana — po przesłużeniu w stopniu bosmana co najmniej 24 miesięcy;

6) na bosmana floty po przesłużeniu w stopniu starszego bosmana co najmniej 4 lat i po ukończeniu specjalnego kursu.

Zob. §§ 86 i 87 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 32. Szeregowi marynarki wojennej, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem co najmniej:

1) 6 klas szkoły państwowej lub prywatnej, posiadającej uprawnienia gimnazjum państwowego,

2) 3 kursy seminarjum nauczycielskiego lub

3) taką samą ilość klas (kursów) szkół zawodowch, jaką rozporządzenie właściwych ministrów, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, uzna za równoznaczne z cenzusem wykształcenia, przewidzianym w punktach 1) i 2)) niniejszego artykułu, — mogą być awansowani niezależnie od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami marynarki wojennej.

Zob. §§ 88 i 89 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2, oraz rozp. z dnia 26 stycznia 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 80), umieszczone w dziale X l. p. 9.

Art. 33. Szeregowym marynarki wojennej, którzy odbywają skróconą czynną służbę wojskową w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, może być nadany wyższy stopień na podstawie zasad, które ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, przyczem postanowienia art. 29 i 31 nie mają zastosowania.

Zob. §§ 90 — 92 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 34. Niezależnie od niezbędnych okresów czasu, przewidzianych w art. 31, może każdy szeregowy marynarki wojennej awansować za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Zob. § 93 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 35. W razie śmierci szeregowego marynarki wojennej wskutek przyczyn, związanych ze służbą wojskową, w wypadkach, w których stwierdzono wyjątkowe zasługi szeregowego, może on być mianowany po śmierci podporucznikiem marynarki wojennej.

Zob. § 94 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 36. Prawo awansowania szeregowych marynarki wojennej do stopnia starszego bosmana włącznie przysługuje przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, zaś na stopień bosmana floty Ministrowi Spraw Wojskowych względnie uprawnionemu przez niego przełożonemu.

Zob. §§ 95 i 96 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 37. Każdorazowy awans szeregowego marynarki wojennej powinien być stwierdzony przez ogłoszenie go w rozkazie, wydanym przez dowódcę, uprawnionego do awansowania, przyczem powinna być podana data, od jakiej awans nastąpił.

Zob. § 97 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 38. W czasie wojny warunki dla awansu mogą być rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej zmienione w kierunku zmniejszenia wymaganego czasu służby, potrzebnego do awansu.

Zob. § 98 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 39. Szeregowi, ukarani sądownie przed służbą lub podczas służby za przestępstwa z chęci zysku lub inne przestępstwa hańbiące, nie mogą być awansowani.

Szeregowi, przeciw którym wszczęto postępowanie sądowe lub dyscyplinarne, są wyłączeni od awansów na czas postępowania.

W razie zaniechania, umorzenia postępowania lub uniewinnienia przez sąd karny, lub też ukarana dyscyplinarnego, o ile karą nie jest degradacja, awansują szeregowi na podstawie ogólnych przepisów.

Zasądzonym wyrokiem na karę pozbawienia wolności — czasu pozbawieina wolności nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego dla awansu.

Zob. §§ 99 — 101 rozporządzenia wykonawczego l.p. 2.

Awanse tytularne.

Art. 40. Szeregowy marynarki wojenej może otrzymać tytularny stopień podoficerski niezależnie od wakansów w stopniach, przewidzianych etatami marynarki wojennej.

Zob. § 102 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 41. Przy nadawaniu tytularnych stopni podoficerskich obowiązują okresy czasu, przewidziane w art. 31.

Zob. §§ 103 — 105 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 42. Starszy marynarz, posiadający tytularny stopień podoficerski, lub podoficer marynarki wojennej, posiadający wyższy stopień tytularny, pełni w miarę wolnego etatu funkcję podoficera posiadanego stopnia tytularnego, zaś w braku wolnego etatu — funkcję podoficera rzeczywiście posiadanego stopnia, względnie starszego marynarza.

Zob. §§ 106 i 107 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 43. Podoficer tytularny pobiera uposażenie według posiadanego rzeczywistego stopnia.

ROZDZIAŁ II.

Szeregowi rezerwy marynarki wojennej i szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej.

Art. 44. Szeregowi rezerwy marynarki wojennej i szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej nie mogą w czasie powołania ich do czynnej służby brać udziału w życiu politycznem.

Zob. § 108 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2, oraz uw. do art. 13.

Art. 45. Szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia marynarki wojennej, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, nie może być powołany do służby wojskowej aż do wygaśnięcia mandatu.

Zob. §§ 109 — 112 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 46. Postanowienia art. 11, 12, 16 ust. 1, 17, 18, 20, 21, 25, 26 i 28 mają zastosowanie do szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia marynarki wojennej w czasie powołania ich do czynnej służby w marynarce wojennej.

Zob. §§ 113 — 117 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 47. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia marynarki wojennej, powołani do czynnej służby w marynarce wojennej, mogą być awansowani przy odpowiedniem stosowaniu zasad, przewidzianych w art. 29—43.

Zob. §§ 118 — 120 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 48. Szeregowi rezerwy marynarki wojennej mogą być mianowani na własną prośbę szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, jeśli odpowiadają warunkom, wymaganym do mianowania szeregowym zawodowym marynarki wojennej.

Art. 49. Szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej nie mogą być mianowani szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Art. 50. Postanowienia co do przyjmowania szeregowych rezerwy i mianowania ich szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 135 — 137 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

ROZDZIAŁ III.

Szeregowi nadterminowi marynarki wojennej.

Art. 51. Szeregowi marynarki wojenej po odbyciu służby czynnej w marynarce wojennej mogą być pozostawieni na własną prośbę w służbie czynnej jako szeregowi nadterminowi marynarki wojennej.

Zob. §§ 121 — 123 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 52. Szeregowi marynarki wojennej, ubiegający się o przyjęcie do służby w charakterze szeregowych nadterminowych marynarki wojennej, powinni zobowiązać się pisemnie do służby w marynarce wojennej na przeciąg 2 lat. Po upływie tego czasu zobowiązanie może być przedłużane z roku na rok.

Art. 53. W razie mianowania szeregowego nadterminowego marynarki wojennej szeregowym zawodowym marynarki wojennej, czas przebyty w służbie w charakterze szeregowego nadterminowego marynarki wojennej, zalicza się do czasu służby zawodowej.

Zob. §§ 124 — 127 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 54. Postanowienia art. 23 — 43 włącznie mają odpowiednie zastosowanie do szeregowych nadterminowych marynarki wojennej.

Co do uposażenia szeregowych nadterminowych marynarki wojennej zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20 września 1927 r. Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 751 (dział XX).

ROZDZIAŁ IV.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej.

Postanowienia ogólne.

Art. 55. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej pełnią służbę we wszystkich rodzajach specjalności, ustalonych w marynarce wojennej rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 128 i 129 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 56. Szeregowi marynarki wojennej, ubiegający się o przyjęcie do służby w marynarce wojennej w charakterze szeregowych zawodowych, powinni zobowiązać się pisemnie do służby w marynarce wojennej w charakterze szeregowych zawodowych na przeciąg 5 lat od daty mianowania.

Zob. § 130 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 57. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej po przesłużeniu pięciu lat w charakterze szeregowych zawodowych mogą być pozostawieni nadal na własną prośbę w marynarce wojennej, jako szeregowi zawodowi, jeśli się zobowiążą pisemnie do dalszej służby na okres co najmniej 3 lat.

Zobowiązanie powyższe może być odnawiane.

Zob. § 131 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 58. W razie mobilizacji lub o ile Rada Ministrów zarządzi powołanie rezerwistów marynarki wojennej lub pewnych ich kategoryj ze względu na bezpieczeństwo Państwa, szeregowi zawodowi marynarki wojennej pozostają w służbie zawodowej marynarki wojennej przymusowo, zachowując wszelkie uprawnienia osobiste.

Zob. § 132 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 59. Postanowienie art. 24 odnosi się również do szeregowych zawodowych marynarki wojennej.

Szeregowy zawodowy marynarki wojennej w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych.

Przepisy powyższe (ustępy pierwszy i drugi art. 59) nie odnoszą się do szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stanie spoczynku.

Art. 60. Na zawarcie związku małżeńskiego szeregowy zawodowy marynarki wojennej jest obowiązany otrzymać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Warunki udzielenia zezwolenia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 133 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 61. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej przestaje być szeregowym zawodowym wskutek:

1) przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia,
2) prawomocnego wyroku sądowego,
3) orzeczenia, wydanego przez komisję dyscyplinarną,
4) dwukrotnej ujemnej opinji, otrzymanej w ciągu 3 lat.

Zob. § 134 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Art. 62. Szeregowym zawodowym marynarki wojennej może być mianowany ten, kto:

1) odbył ustawowo przewidzianą służbę czynną i uzyskał co najmniej stopień starszego marynarza,
2) posiada odpowiednie kwalifikacje moralne i służbowe,
3) złożył zobowiązanie, przewidziane w art. 56,

4) posiada znajomość języka polskiego w słowie i piśmie, oraz umiejętność rachowania w zakresie 4 klas szkoły powszechnej,

5) w wypadku niepełnoletności złożył zezwolenie ojca, względnie opiekuna,

6) odpowiada specjalnym warunkom, wymaganym dla danej specjalności,

7) jest zdolny fizycznie do służby w marynarce wojennej.

Zob. §§ 135 — 137 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 63. Prawo mianowania szeregowym zawodowym marynarki wojennej, tudzież prawo pozostawienia w służbie zawodowej (art. 56, 57) przysługuje przełożonemu o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu, względnie innemu przełożonemu, któremu to prawo przyzna Minister Spraw Wojskowych.

Zob. § 138 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 64. Mianowanie szeregowym zawodowym marynarki wojennej powinno być stwierdzone przez ogłoszenie w rozkazie, wydanym przez dowódcę, uprawnionego do mianowania, przyczem powinna być podana data mianowania.

Zob. § 139 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 65. Postanowienia artykułów 29 — 31 włącznie i art. 34 — 43 włącznie, mają zastosowanie również do szeregowych zawodowych marynarki wojennej.

Zob. §§ 140 — 143 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Urlopy.

Art. 66. Ogólna ilość czasu, przebytego przez szeregowego zawodowego marynarki wojennej w ciągu jednego roku kalendarzowego na urlopach wypoczynkowym, służbowym i okolicznościowym, z zachowaniem uposażenia — nie może przekraczać 6 tygodni.

Art. 67. Czas trwania urlopu wypoczynkowego, do którego przysługuje prawo każdemu szeregowemu zawodowemu marynarki wojennej w granicach do 4 tygodni w przeciągu roku kalendarzowego w zależności od czasu służby i stopnia, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 68. Urlopy z przyczyn służbowych mogą być udzielane przy służbowem przeniesieniu szeregowego zawodowego marynarki wojennej do innej miejscowości dla uregulowania spraw osobistych, wynikłych wskutek przeniesienia — do 2 tygodni, w zależności od oddalenia miejsca nowego przydziału od ostatniego miejsca służby oraz stosunków służbowych i rodzinnych.

Urlopy z innych przyczyn służbowych mogą być w drodze wyjątku udzielane przez Ministra Spraw Wojskowych w wypadkach, w których udzielanie takiego urlopu uzna za konieczne.

Art. 69. Udzielanie urlopów okolicznościowych w sprawach osobistych jest dopuszczalne tylko w szczególnie ważnych wypadkach, przyczem urlopy takie nie mogą przekraczać 7 dni.

Art. 70. W wypadkach złego stanu zdrowia przysługuje szeregowemu zawodowemu marynarki wojennej prawo do otrzymania urlopu kuracyjnego, którego czas trwania nie może przekraczać 6 miesięcy w przeciągu jednego roku kalendarzowego. Urlop kuracyjny udzielany bywa jedynie na podstawie orzeczenia lekarskiego.

Art. 71. Czasowe wstrzymanie urlopów w marynarce wojennej lub w pewnych jej częściach może zarządzić wyłącznie Minister Spraw Wojskowych, z wyjątkiem tych wypadków, w których z powodu zagrożenia pewnych miejscowości chorobami zakaźnemi natychmiastowe zawieszenie urlopów z tych lub do tych miejscowości leży w zakresie działania odnośnego dowódcy okręgu korpusu lub dowódcy wybrzeża morskiego.

Art. 72. Uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, reguluje na czas pokoju i na czas wojny rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 144 — 150 rozporządzenia wykonawczego I. p. 2.

Uposażenie.

Art. 73. Uposażenie szeregowych zawodowych marynarki wojennej określa odrębna ustawa.

Do czasu ustawowego uregulowania uposażenia bosmana floty przyrównane jest ono do uposażenia chorążego.

Uposażenie szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stanie spoczynku reguluje odrębna ustawa.

Zob. dział XX i XXI.

Stany zawodowego szeregowego marynarki wojennej, oraz przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Art. 74. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej może się znajdować:

1) w stanie czynnym,
2) w stanie nieczynnym,
3) w stanie spoczynku.

Art. 75. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej znajduje się w stanie czynnym, gdy należy do stanu faktycznego jednej z formacyj marynarki wojennej w ramach ogólnego etatu marynarki wojennej.

Wszelkie stanowiska podoficerskie od stopnia bosmanmata wzwyż powinny być obsadzone przez szeregowych zawodowych marynarki wojennej w odpowiednich stopniach.

Stanowiska wolne wskutek znajdowania się pewnej ilości szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stanie nieczynnym powinny pozostać częściowo wakujące.

Ilość wakujących stanowisk określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 76. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej znajduje się w stanie nieczynnym, gdy czasowo nie pełni służby, wynikającej ze stanu czynnego.

Szeregowy zawodowy marynarki wojennej może być przeniesiony w stan nieczynny przez uprawnionego do tego przełożonego, wskutek:

1) własnej prośby o urlop, przewidziany w art. 77,
2) czasowej niezdolności do służby, stwierdzonej przez wojskową komisję rewizyjno-lekarską,
3) zredukowania etatów,
4) dostania się do niewoli lub zaginienia na terenie działań wojennych,
5) sprawowania mandatu do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej.

Szeregowych zawodowych marynarki wojennej przenosi w stan nieczynny przełożony o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu względnie inny przełożony, któremu to prawo przyzna Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 151 i 152 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 77. Celem odbycia przez szeregowego zawodowego marynarki wojennej kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej, może być mu udzielony jednorazowo na jego prośbę urlop na przeciąg czasu do 6 miesięcy. Urlop taki może być udzielony po przesłużeniu na stanowisku szeregowego zawodowego co najmniej 8 lat — w końcowym okresie służby. Urlopu udziela przełożony, uprawniony do przeniesienia danego szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stan nieczynny.

Szeregowy zawodowy, znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek otrzymania takiego urlopu, nie może być bez prośby ze swej strony przez czas trwania urlopu, z wyjątkiem mobilizacji względnie powołania rezerwistów marynarki wojennej lub pewnej ich kategorji — powołany zpowrotem do stanu czynnego.

Przez czas trwania tego urlopu przysługują szeregowemu zawodowemu marynarki wojennej wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Zob. §§ 153 i 154 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 78. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej, który przez więcej niż 6 następnych po sobie miesięcy nie jest w możności pełnić służby z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, która orzeka o długości czasu, przez jaki ma szeregowy zawodowy przebywać w stanie nieczynnym.

Po upływie terminu, oznaczonego przez tę komisję, powinien być szeregowy zawodowy marynarki wojennej ponownie przedstawiony wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, która orzeka, czy może być przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego, czy też ma nadal pozostawać w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stanie nieczynnym nie może przekraczać jednego roku bez przerwy, względnie półtora roku w przeciągu lat 6.

Z upływem powyższych terminów powinien szeregowy zawodowy w razie jego dalszej niezdolności do stanu służby być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej, zalicza się szeregowym zawodowym marynarki wojennej do okresu czasu niezbędnego do awansu jedynie w tym wypadku, jeżeli ta niezdolność została wywołana przyczynami, związanemi z pełnieniem służby wojskowej.

Zob. §§ 155 i 156 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 79. Szeregowym zawodowym marynarki wojennej, przeniesionym w stan nieczynny z powodu zredukowawnia etatów, przysługują w przeciągu półtora roku wszystkie uprawnienia stanu czynnego. Wakanse, powstające w stopniach, jakie posiadają szeregowi zawodowi marynarki wojennej, znajdujący się z powyższego powodu w stanie nieczynnym, powinny być obsadzone przedewszystkiem przez tych podoficerów zawodowych.

Zob. §§ 157 — 160 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 80. Szeregowym zawodowym marynarki wojennej, przeniesionym w stan nieczynny z powodu dostania się do niewoli (zaginienia na terenie działań wojennych), po ich powrocie i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się ten czas do okresu czasu niezbędnego do awansu.

Zob. §§ 161 — 163 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 81. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, nie otrzymuje przez czas sprawowania mandatu uposażenia służbowego, zostaje przeniesiony w stan nieczynny i nie przysługuje mu prawo noszenia munduru wojskowego.

Z tytułu sprawowania mandatu szeregowy zawodowy marynarki wojennej jest zwolniony od wszelkiej zależności służbowej.

Szeregowemu zawodowemu marynarki wojennej, piastującemu mandat do Sejmu lub Senatu Rzeczypospolitej, nie przysługują uprawnienia i obowiązki służbowe w stosunku do innych wojskowych.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu zostaje szeregowy zawodowy marynarki wojennej przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego.

Zob. §§ 164 i 165 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 82. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej znajduje się w stanie spoczynku, gdy został definitywnie zwolniony od pełnienia służby na stanowisku, przewidzianem etatami marynarki wojennej, z powodów i na warunkach, ustalonych w ustawie o uposażeniu emerytalnem.

Art. 83. Granicą wieku, po osiągnięciu której powinni szeregowi zawodowi marynarki wojennej być przeniesieni w stan spoczynku, jest ukończenie pięćdziesięciu sześciu lat życia.

Art. 84. Szeregowych zawodowych marynarki wojennej przenosi w stan spoczynku przełożony o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu, względnie inny przełożony, któremu to prawo przyzna Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 166 — 168 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 85. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej — inwalidzi, którzy mimo swego inwalidztwa nadają się do służby w marynarce wojennej, mogą stosownie do uznania przełożonego, uprawnionego do przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stan spczynku, być pozostawieni nadal w stanie czynnym.

Art. 86. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej, przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany przez Ministra Spraw Wojskowych do służby czynnej w razie mobilizacij na czas potrzeby.

Zob. § 169 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 87. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej mogą być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

1) na własną prośbę, o ile zostanie ona uwzględniona przez właściwego przełożonego,

2) z rozkazu właściwego przełożonego — po upływie czasie, na jaki zobowiązał się szeregowy zawodowy służyć w marynarce wojennej.

Właściwym przełożonym w myśl niniejszego przepisu jest przełożony o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu, względnie inny przełożony, któremu to prawo przyzna Minister Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 170 i 171 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 88. Szeregowym zawodowym maryynarki wojennej, przeniesionym do rezerwy lub pospolitego ruszenia, o ile przesłużyli na stanowisku szeregowych zawodowych co najmniej lat 11, zapewnia Państwo pierwszeństwo w otrzymaniu odpowiadających ich kwalifikacjom stanowisk cywilno-państwowych, samorządowych, lub w zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez Państwo, a w szczególności mających na celu popieranie i rozwój ojczystej floty wojennej lub handlowej — z zaliczeniem czasu zawodowej służby w marynarce wojennej do emerytury, oraz dodatku za wysługę lat, o ile takie dodatki są przewidziane dla tych stanowisk.

Zasady tego pierwszeństwa unormuje szczegółowo rozporządzenie Rady Ministrów.

Zob. §§ 172 i 173 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.
Co do uprawnień podoficerów zawodowych marynarki wojennej do uzyskania stanowisk oficerskich w polskiej marynarce handlowej a mianowicie: maszynisty I klasy, maszynisty II klasy i szypra II klasy zob. art. 17 ustawy z dnia 6 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 588), umieszczonej w dziale IX l. p. 2.

TYTUŁ III.

Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej.

Art. 89. Szeregowym uczniem oficerskiej szkoły marynarki wojennej staje się ten, kto na zasadzie ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym obowiązany jest do służby czynnej lub też uprawniony do służby w charakterze ochotnika i zostanie przyjęty oraz zaliczony do stanu faktycznego uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojenej.

Zob. §§ 174 i 175 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 90. Szeregowi - uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej otrzymują tytuł podchorążego.

Zob. § 176 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 91. Warunki przyjęcia do oficerskiej szkoły marynarki wojennej, jako też warunki przenoszenia uczniów z tej szkoły do innych szkół wojskowych ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 92. Uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej nie otrzymują stopni szeregowych marynarki wojennej, wskazanych w art. 6.

Szeregowi, wstępujący do oficerskiej szkoły marynarki wojennej, zachowują swoje stopnie wojskowe, posiadane przed wstąpieniem do szkoły, a tem samem zachowują również wszelkie stąd wynikające uprawnienia. W czasie pobytu w szkole nie noszą jednak odznak swych stopni oraz nie są tytułowani wedle stopni; w tej mierze podlegają ogólnym przepisom, stosowanym do uczniów szkoły.

Podchorążowie rezerwy marynarki wojennej, wstępujący do oficerskiej szkoły marynarki wojennej po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy marynarki wojennej, nie korzystają w czasie pobytu w szkole oficerskiej z tytułu podchorążego rezerwy marynarki wojennej, przewidzianego w art. 23.

Zob. §§ 177 i 178 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 93. Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej przez czas pobytu w szkole nie mogą otrzymać zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.

Art. 94. Szeregowy uczeń oficerskiej szkoły marynarki wojennej, wybrany na posła do Sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, zostaje przeniesiony do kategorji szeregowych rezerwy marynarki wojennej, przyczem czas pobytu w szkole zalicza się mu na poczet powszechnego obowiązku wojskowego w służbie czynnej.

Szeregowy taki nie może być powołany do służby czynnej nawet w czasie mobilizacji do chwili wygaśnięcia mandatu.

Do szeregowych zawodowych uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej stosuje się art. 81, przyczem czas pobytu w szkole zalicza się im na poczet zobowiązania do służby zawodowej, złożonego w myśl art. 56 lub 57.

Art. 95. Rodzaje i czas trwania urlopów szeregowych uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej oraz uprawnienia poszczególnych przełożonych, dotyczące udzielania urlopów, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. §§ 179 — 185 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 96. Przepisy dyscyplinarne, wspólne dla szeregowych uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej oraz szeregowych uczniów szkół wojskowych, do czasu ustawowego unormowania ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. odnośną instrukcję Ministra Spraw Wojskowych umieszczoną w dziale XIII l. p. 2.

Art. 97. Obowiązki i prawa szeregowych uczniów oficerskiej szkoły marynarki wojennej, wynikające z tytułu kształcenia się w tej szkole, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 186 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 98. Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej nie dopełniają przez czas pobytu w szkole obowiązku służby czynnej w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, o ile nie zachodzi wypadek, przewidziany w art. 94.

Art. 99. Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej w razie opuszczenia szkoły z jakichkolwiek powodów przed jej ukoń-

czeniem, względnie przed uzyskaniem stopnia oficerskiego, są zobowiązani, bez względu na wiek i niezależnie od czasu, przebytego w szkole, do odbycia bezpośrednio po opuszczeniu szkoły ustawowego okresu służby czynnej.

Czas wojskowej służby czynnej, odbytej przez uczniów przed wstąpieniem do oficerskiej szkoły marynarki wojennej, zalicza się w stosunku dzień za dzień na poczet powyższego obowiązku.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w szkole na poczet obowiązkowej służby czynnej może nastąpić w wyjątkowych wypadkach na warunkach, które określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Szeregowi uczniowie, występujący ze szkoły przed jej ukończeniem, mogą otrzymać tytuł podchorążego rezerwy marynarki wojennej.

Sposób odbywania służby wojskowej przez szeregowych uczniów, wydalonych lub zwolnionych ze szkół marynarki wojennej, ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 100. Szeregowy zawodowy przechodzi z chwilą przyjęcia do oficerskiej szkoły marynarki wojennej z grupy szeregowych zawodowych marynarki wojennej do grupy szeregowych uczniów tej szkoły.

Czas pobytu w szkole nie zalicza się mu na poczet zobowiązania do służby zawodowej, złożonego w myśl art. 56 lub 57, o ile przepis art. 94 nie czyni w tej mierze wyjątku.

Bieg okresu czasu zobowiązania do służby zawodowej ulega przerwie przez czas pobytu szeregowego zawodowego w oficerskiej szkole marynarki wojennej.

Czas pobytu w oficerskiej szkole marynarki wojennej przez szeregowych zawodowych zalicza się im jednak na poczet ich uprawnień: z tytułu wysługi lat, uposażeniowych lub emerytalnych.

Art. 101. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej w razie zwolnienia lub wydalenia z oficerskiej szkoły marynarki wojennej przed jej ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomyślnym jest obowiązany bezpośrednio po ukończeniu szkoły do odsłużenia w charakterze szeregowego zawodowego marynarki wojennej pozostałego okresu czasu zobowiązania do służby zawodowej.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w oficerskiej szkole marynarki wojennej na poczet zobowiązania do służby zawodowej może nastąpić w poszczególnych wypadkach z wyjątkowych przyczyn na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

Szeregowi zawodowi przechodzą z chwilą zwolnienia lub wydalenia z oficerskiej szkoły marynarki wojennej przed jej ukończeniem lub po ukończeniu z wynikiem niepomyślnym do grupy szeregowych zawodowych marynarki wojennej w posiadanym poprzednio stopniu, tracąc tytuł podchorążego.

Zob. §§ 187 — 192 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

Art. 102. Absolwenci oficerskiej szkoły marynarki wojennej są obowiązani do odsługiwania w wojskowej służbie zawodowej pewnego okresu czasu, jako ekwiwalentu za koszty studjów, na warunkach, jakie określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 193 rozporządzenia wykonawczego l. p. 2.

TYTUŁ IV.

Postanowienia przejściowe.

Art. 103. Szeregowi, którzy otrzymali stopnie wojskowe w marynarce wojennej przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia na podstawie rozkazów Ministra Spraw Wojskowych, zatrzymują nadane im stopnie i tytuły, z wyjątkiem sztabowych bosmanów, którzy zostają przemianowani na starszych bosmanów.

Art. 104. Szeregowi marynarki wojennej, którzy przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia zostali mianowani przez Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnionych do tego przełożonych szeregowymi zawodowymi, zatrzymują nadane im stopnie i pozostają jako szeregowi zawodowi marynarki wojennej w służbie zawodowej przez okres czasu, na jaki się zobowiązali, przyczem mianowani podmajstrzymi wojskowymi zostają przemianowani na matów, mianowani młodszymi majstrami wojskowymi — na bosmanmatów, mianowani majstrami wojskowymi — na bosmanów, mianowani starszymi majstrami wojskowymi — na starszych bosmanów.

Po wygaśnięciu zobowiązań szeregowi ci mogą pozostawać w służbie zawodowej w marynarce wojennej na ogólnych zasadach, określonych w niniejszem rozporządzeniu.

Art. 105. Ochotnicy, którzy przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia złożyli zobowiązania do służby ochotniczej w marynarce wojennej, mogą po odbyciu w charakterze ochotników obowiązkowej służby wojskowej, przewidzianej w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym, zostać przemianowani na szeregowych nadterminowych marynarki wojennej na okres czasu, na jaki zobowiązali się przy ochotniczym zaciągu.

TYTUŁ V.

Postanowienia końcowe.

Art. 106. Wykonanie rozporządzenia niniejszego poruczа się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 107. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Ogłoszone dnia 12 marca 1928 r. weszło przeto w życie z dniem 13 września 1928 r.

2.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 12 września 1929 r.

w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

(Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 577).

Na podstawie art. 9, 14, 16, 21, 22, 23, 33, 50, 60, 67, 72, 95, 97, 99, 102 i 106 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 251) zarządzam co następuje:

TYTUŁ I.

Postanowienia ogólne.

Do art. 7.

§ 1. Szeregowi marynarki wojennej składają zasadniczo przysięgę wojskową po ukończeniu szkoły rekruta.

Szeregowi marynarki wojennej, którzy odbyli przeszkolenie przysposobienia wojskowego i uzyskali co najmniej 1 stopień przysposobienia wojskowego, mogą złożyć przysięgę wojskową przed terminem ukończenia w danej formacji szkoły rekruta, o ile względy lokalne (np. służba wartownicza) tego wymagają, nie wcześniej jednak jak po upływie 4 tygodni od daty zaliczenia szeregowego marynarki wojennej do stanu faktycznego formacji.

Szeregowi marynarki wojennej w wypadku postawienia jednostek pływających lub też oddziałów marynarki wojennej w stan pogotowia wojennego, składają ponowną przysięgę.

§ 2. Przysięga wojskowa jest uroczystością wojskową, składającą się, o ile możności z nabożeństwa, ponadto z właściwej przysięgi i defilady.

Nabożeństwo, połączone z okolicznościowem kazaniem o znaczeniu i treści przysięgi, odprawiają dla każdego wyznania oddzielnie duchowni właściwych wyznań, o ile możności duchowni wojskowi, w zasadzie w świątyniach tychże wyznań.

§ 3. Przysięgę wojskową odbierają duchowni właściwych wyznań, odczytując rotę przysięgi, w brzmieniu ustalonem w art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej dla danego wyznania, w obecności dowódcy formacji, względnie wyznaczonych przez niego oficerów.

W razie nieobecności duchownego przysięgę może odebrać dowódca formacji, względnie wyznaczony przez niego oficer.

Szeregowi marynarki wojennej powtarzają głośno poszczególne zdania za odczytującym rotę przysięgi, przyjmując postawę, wskazaną regulaminem.

§ 4. Szczegółowy przebieg uroczystości, związanych ze składaniem przysięgi, ustala regulamin służby wewnętrznej.

§ 5. Brzmienie przysięgi należy stosować według wyznania wpisanego do dokumentu ewidencyjnego danego szeregowego marynarki wojennej.

§ 6. Termin składania przysięgi dla poszczególnych formacyj marynarki wojennej oznacza szef marynarki wojennej, względnie uprawniony przez niego dowódca, co najmniej o uprawieniach dowódcy pułku.

Na zaprzysiężenie szeregowych marynarki wojennej przed terminem ukończenia szkoły rekruta (§ 1) zezwala w wyjątkowych wypadkach na wniosek dowódcy formacji szef marynarki wojennej.

Zob. pkty 1 — 3 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 7. Odmawiający złożenia przysięgi będą za niewykonanie rozkazu służbowego pociągnięci do odpowiedzialności sądowej.

Do art. 8.

§ 8. Dowódcy powinni przed przydzieleniem szeregowych marynarki wojennej na stanowiska, związane z administracją pieniężną lub materjałową, upewnić się, czy nie istnieje pokrewieństwo do czwartego stopnia

włącznie, albo powinowactwo do drugiego stopnia włącznie (zstępni i wstępni oraz w linji bocznej) między danymi szeregowymi marynarki wojennej, a oficerami, względnie szeregowymi marynarki wojennej, pełniącymi funkcje, związane z administracją pieniężną lub materjałową w tej samej formacji lub też w formacjach, które są w bezpośredniej zależności pod względem administracji pieniężnej lub materjałowej.

W wypadku istnienia wspomnianego pokrewieństwa albo powinowactwa między tymi, którzy zostali wyznaczeni na stanowiska, związane z administracją pieniężną lub materjałową, każdy ze spokrewnionych lub spowinowaconych obowiązany jest złożyć o tem meldunek swemu bezpośredniemu przełożonemu.

Za niezłożenie wymaganego meldunku obaj spokrewnieni (spowinowaceni) pociągani będą do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W wypadkach tych odpowiada również przełożony, który, wiedząc o istniejącem pokrewieństwie, względnie powinowactwie, nie zarządza niezwłocznie odpowiednich przesunięć personalnych, — jeżeli do tego jest uprawniony, lub nie złoży o tem meldunku swemu bezpośredniemu przełożonemu — jeżeli nie jest uprawniony do zarządzenia potrzebnych przesunięć personalnych.

§ 9. Spokrewnieni do czwartego stopnia włącznie są:

1) w linji prostej: ojciec, syn, dziadek, wnuk i t. d.,

2) w linji bocznej: bracia, bracia rodziców, synowie rodzeństwa, synowie rodzeństwa rodziców.

Powinowaci do drugiego stopnia są: pasierb, ojciec żony i bracia żony.

Do art. 9.

§ 10. Szeregowi marynarki wojennej wedle specjalności dzielą się na:

1. ster - sygnalistów,
2. artylerzystów,
3. torpedo - minerów,
4. maszynistów,
5. motorzystów — z grupą kierowców samochodowych,
6. elektrotechników,
7. radjotechników,
8. teletechników,
9. nurków,
10. zbrojmistrzów — z grupą „puszkarzy",
    „ „rusznikarzy",
    „ „pyrotechników",
11. mierników,
12. rzemieślników — z grupą „szewców",
    „ „krawców",
    „ „kucharzy",
    „ „kowali",
    „ „podkuwaczy",
    „ „ślusarzy",
    „ „stolarzy",
    „ „sanitarjuszy weterynaryjnych",
    „ „litografów",
    „ „zegarmistrzów",

13. sanitarjuszy,
14. strzelców,
15. muzykantów,
16. administracyjnych.

Ewentualny podział szeregowych marynarki wojennej na inne specjalności ustalają odrębne zarządzenia szefa marynarki wojennej.

Zob. pkty 4 i 5 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 11. Przy tytułowaniu szeregowych marynarki wojennej obowiązuje tylko określenie stopnia bez wskazania określenia specjalności. Natomiast w rozkazach o zmianach personalnych, legitymacjach, zaświadczeniach i t. p. należy u szeregowych marynarki wojennej podawać rodzaj specjalności danego szeregowego.

§ 12. Rodzaj poszczególnych specjalności wyznacza szeregowym marynarki wojennej dowódca floty, względnie dowódca flotylli, przeznaczając poszczególnego szeregowego marynarki wojennej, stosownie do jego kwalifikacyj na odpowiedni kurs przygotowawczy, po ukończeniu którego z dobrym wynikiem, oraz odbyciu ćwiczeń praktycznych dany szeregowy może być przeznaczony na kurs podoficerski tej specjalności.

Dla specjalności, gdzie kurs podoficerski nie istnieje (nurkowie, miernicy, rzemieślnicy, sanitarjusze i muzykanci), egzaminy teoretyczne i praktyczne z zakresu kursu podoficerskiego zastąpione zostają odpowiedniem szkoleniem teoretycznem, względnie praktycznem, którego rodzaj i czas ustalają przepisy szkolenia szeregowych specjalistów marynarki wojennej, wydane przez szefa marynarki wojennej.

Zob. pkty 6 — 8 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 10.

§ 13. Tryb przenoszenia szeregowych marynarki wojennej z jednej specjalności do innej ustala w drodze oddzielnych przepisów szef marynarki wojennej.

Prawo przenoszenia szeregowych marynarki wojennej z jednej specjalności do drugiej przysługuje szefowi marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie może przekazać w formacjach floty — dowódcy floty, w formacjach flotylli — dowódcy flotylli.

Zob. pkty 9 — 11 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 13.

§ 14. Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej, szeregowi nadterminowi marynarki wojennej oraz szeregowi zawodowi marynarki wojennej w stanie czynnym, tudzież w stanie nieczynnym, o ile zostali przeniesieni w stan nieczynny po myśli art. 76 pkt. 1 — 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, nie mogą być członkami żadnych stowarzyszeń o charakterze politycznym, ani nie mogą należeć do zarządów, dyrekcyj lub komisyj rewizyjnych takich stowarzyszeń.

Nie wolno im brać udziału w zjazdach, zebraniach, odczytach, wiecach i w żadnych akcjach o charakterze politycznym.

§ 15. Należenie szeregowych marynarki wojennej do cywilnych stowarzyszeń, nie mających charakteru politycznego, regulują instrukcje i rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

Do art. 14.

§ 16. Szeregowym marynarki wojennej służby czynnej, tudzież szeregowym nadterminowym marynarki wojennej, nie wolno zasadniczo wstępować w związki małżeńskie. Tylko w wyjątkowych, godnych uwzględnienia wypadkach (np. konieczność oddania swego gospodarstwa rolnego pod nadzór, zaopiekowanie się sierotami, potrzebującemi opieki matczynej, małżeństwo na łożu śmierci lub w ciężkiej chorobie, grożącej śmiercią i t. p. lub względy natury moralnej) mogą oni otrzymać od przełożonego, wskazanego w § 18 zezwolenie na zawarcie małżeństwa.

§ 17. Prośbę o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy zgłosić przy raporcie u dowódcy pododziału, który składa odpowiedni meldunek przełożonemu dowódcy, uprawnionemu do udzielania tych zezwoleń, załączając do prośby:

1) stwierdzone przez powiatową władzę administracji ogólnej dowody, iż zachodzi konieczność zawarcia małżeństwa,

2) świadectwo moralności narzeczonej,

3) świadectwo wojskowo-lekarskie, stwierdzające stan zdrowia danego szeregowego.

Świadectwo wojskowo-lekarskie dla stale urlopowanych może być zastąpione świadectwem lekarza cywilnego.

Szczegółowe przepisy co do wymogów zdrowotnych, stawianych ubiegającym się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, ustala Minister Spraw Wojskowych.

Szeregowi marynarki wojennej stale urlopowani wnoszą prośby o udzielenie zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

§ 18. Zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego udzielają szeregowym marynarki wojennej służby czynnej, oraz szeregowym nadterminowym marynarki wojennej: w formacjach floty — dowódca floty, w formacjach flotylli — dowódca flotylli, w innych zaś formacjach — dowódca o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

§ 19. Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, wydane w myśl niniejszego rozporządzenia (wzór Nr. 1) nie przesądza kwestji, czy do zawarcia małżeństwa nie zachodzą ustawowe i religijne przeszkody. Jest ono tylko zaświadczeniem, że ze strony władzy wojskowej niema przeszkód do zawarcia małżeństwa.

§ 20. Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej (również stale urlopowani) oraz szeregowi nadterminowi marynarki wojennej, którzy zawarli związki małżeńskie bez zezwolenia władzy wojskowej, będą odpowiadali wedle art. 133 kodeksu karnego wojskowego.

§ 21. O zawarciu związku małżeńskiego obowiązany jest szeregowy marynarki wojennej służby czynnej, względnie szeregowy nadterminowy marynarki wojennej zameldować najdalej do dni 14-tu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedstawiając równocześnie wyciąg z metryki ślubnej. O obowiązku meldowania o zawarciu małżeństwa powinien pouczyć szeregowego jego bezpośredni przełożony przy wydawaniu zezwolenia.

§ 22. Szeregowych marynarki wojennej, którzy aspirują do stopnia oficerskiego i mają do tego uprawnienia (o czem bezpośredni przełożony danego szeregowego powinien się upewnić) należy przed udzieleniem zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego uprzedzić, że zawarcie przez

nich związku małżeńskiego zostanie rozpatrzone przez oficerską komisję małżeńską przed ewentualnem wstąpieniem do szkoły oficerskiej, co ewentualnie — w razie ujemnego orzeczenia oficerskiej komisji małżeńskiej — będzie przeszkodą do osiągnięcia przez nich stopnia oficerskiego.

Do art. 15.

§ 23. Przeniesienie do rezerwy wybranego na posła do sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej, szeregowego marynarki wojennej służby czynnej, lub szeregowego nadterminowego marynarki wojennej, zarządza na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą w myśl ordynacji wyborczej, lub na podstawie legitymacji poselskiej, wydanej przez biuro sejmu lub senatu, w formacjach floty — dowódca floty, w formacjach flotylli, — dowódca flotylli, w innych zaś formacjach — przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Dowódca ten powinien przed urlopowaniem podać do jego wiadomości przepisy §§ 24 — 26 niniejszego rozporządzenia.

§ 24. Przed załatwieniem formalności przeniesienia do rezerwy zarządza dowódca (§ 23) natychmiastowe urlopowanie danego szeregowego marynarki wojennej.

Przeniesienie do rezerwy następuje pod względem formalnym na ogólnych zasadach z tem, że szeregowy marynarki wojennej przez czas sprawowania mandatu nie otrzymuje przydziału mobilizacyjnego i nie może być powołany do ćwiczeń w rezerwie.

§ 25. Z chwilą wygaśnięcia mandatu podlega szeregowy marynarki wojennej wszystkim obowiązkom, wynikającym z ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, i otrzymuje przydział mobilizacyjny na ogólnych zasadach.

§ 26. O wygaśnięciu mandatu obowiązany jest szeregowy marynarki wojennej zawiadomić w ciągu dni 14-tu właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

Do art. 16.

§ 27. Urlopy szeregowych marynarki wojennej mogą być stałe (długoterminowe) i czasowe.

§ 28. Udzielone urlopy i przedłużenie urlopów ogłaszać należy w rozkazach dziennych z oznaczeniem czasu trwania oraz pierwszego i ostatniego dnia urlopu, i prowadzić je w ewidencji.

§ 29. Urlopowani szeregowi marynarki wojennej powinni być poddani oględzinom lekarskim przed odejściem na urlop i po powrocie z urlopu.

§ 30. Szeregowi marynarki wojennej urlopowani w kraju do miejscowości położonych w granicach Rzeczypospolitej Polskiej otrzymują wojskowy dokument legitymacyjny dla urlopowanych (karta urlopowa lub dokument urlopowy), ustalony oddzielnym przepisem służbowym, wydanym przez Ministra Spraw Wojskowych.

Szeregowi marynarki wojennej urlopowani w kraju do miejscowości położonych zagranicą powinni posiadać prócz wojskowego dokumentu legitymacyjnego dla urlopowanych także paszport zagraniczny.

§ 31. Szeregowi marynarki wojennej należący do załóg okrętów Rzeczypospolitej Polskiej, znajdujących się na wodach lub w portach zagranicznych, lub w porcie gdańskim, otrzymać mogą na skutek prośby przedstawionej przy raporcie urlop okolicznościowy, uprawniający ich do udania

się na ląd z okrętu (§ 35). Jako dokument legitymacyjny, otrzymują w tym wypadku szeregowi marynarki wojennej zaświadczenie o pozwoleniu udania się na ląd z okrętu. Zaświadczenie to daje urlopowanemu prawo przebywania na lądzie przez okres czasu, na jaki opiewa zaświadczenie — lecz nie na czas dłuższy, niż trwa postój okrętu w porcie zagranicznym lub gdańskim.

Postanowienie przepisu § 31 niniejszego rozporządzenia opiera się o zasadę wzajemności, przyjętą w stosunkach międzynarodowych. W ustawodawstwie polskiem kwestję tę normuje § 19 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 575) wedle którego:

Cudzoziemiec należący do załogi statku, który przybił do brzegu polskiego, może w czasie postoju statku swobodnie lądować i przebywać w obrębie portu, oraz miasta portowego, chociażby nie posiadał żadnej z wymaganych wiz (art. 20 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 sierpnia 1926 o cudzoziemcach Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 465).

Jeżeli członek załogi statku zamierza udać się poza obręb portu oraz miasta portowego, obowiązany jest zwrócić się o przepustkę marynarską do powiatowej władzy administracji ogólnej.

Przepustka marynarska nie może być wydana, jeżeli proszący nie wykaże, że jest umieszczony na liście załogi statku, albo jeżeli względy wskazane w § 18 ust. 2 pkt. 3 (są to względy bezpieczeństwa lub porządku publicznego, które ze względu tak na osobę cudzoziemca jak i na ujawniający się cel wylądowania sprzeciwiają się udzieleniu przepustki) sprzeciwiają się podróży jego w głąb Rzeczypospolitej.

§ 32. Dokumenty legitymacyjne urlopowanych, których ważność wygasła, szeregowi marynarki wojennej winni zwrócić właściwym przełożonym.

Szeregowy marynarki wojennej czasowo urlopowany, który swój dokument legitymacyjny dla urlopowanych zgubi, powinien o tem niezwłocznie zameldować temu przełożonemu, który udzielił mu urlopu.

Złożenie meldunku powinno nastąpić w drodze przez komendę lokalną najbliższą miejsca urlopu. Szeregowi marynarki wojennej stale urlopowani meldują o zgubie właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień.

W miejsce zagubionego dokumentu zostaje wydany duplikat, który wystawia przełożony uprawniony do udzielenia urlopu.

§ 33. Udokumentowane prośby o przedłużenie urlopu powinni urlopowani przedstawiać pisemnie w drodze przez wojskową komendę lokalną, znajdującą się w miejscu pobytu urlopowanego, a w braku takiej — wprost temu przełożonemu, któremu przysługuje prawo przedłużenia urlopu.

Komendanci lokalni obowiązani są w takich wypadkach przedstawione prośby odpowiednio zaopinjować co do konieczności przedłużenia urlopu i odesłać je niezwłocznie do właściwych formacyj wojskowych.

Do podań o przedłużenie urlopu z powodu złego stanu zdrowia, uniemożliwiającego odbycie podróży, należy dołączyć świadectwo wojskowo-lekarskie naczelnego lekarza garnizonu. Jeżeli w miejscu urlopowania lub w pobliżu niema lekarza garnizonowego, można dołączyć wyjątkowo świadectwo lekarza powiatowego lub też lekarza prywatnego. W tym ostatnim wypadku należy dołączyć zaświadczenie naczelnika gminy, że uzyskanie świadectwa lekarza powiatowego było bardzo utrudnione. W świadectwie lekarskiem, mającem na celu stwierdzenie niezdolności urlopowanego do powrotnej podróży ze względu na ciężką chorobę, powinien być podany przypuszczalny okres czasu, niezbędny do osiągnięcia zdolności odbycia podróży.

Podania o przedłużenie urlopu (o nowy urlop) powinny być przedstawiane w takim terminie, by załatwienie podania nastąpić mogło przed ukończeniem urlopu i by tem samem w razie odmownej decyzji proszący mógł na czas powrócić do swojej formacji wojskowej. W razie nagłych przeszkód zaszłych w chwili, gdy szeregowy nie ma już czasu na zwrócenie się do przełożonego dowódcy z prośbą o przedłużenie urlopu, może przedłużyć urlop komendant lokalny, zawiadamiając o tem właściwego dowódcę.

Analogicznie starać się mogą o przedłużenie urlopu szeregowi stale urlopowani, którzy z powodu choroby nie mogą się zgłosić do swej formacji (względnie powiatowej komendy uzupełnień) w terminie oznaczonym w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych z tą różnicą, że prośby o przedłużenie urlopu wraz z urzędowem świadectwem lekarskiem powinni kierować do dowódcy formacji lub do powiatowego komendanta uzupełnień, w zależności od wskazówek, zawartych w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych. O udzielonem przedłużeniu urlopu dowódcy formacji i powiatowi komendanci uzupełnień obowiązani są wzajemnie się powiadamiać.

W razie wyjątkowo nagłych wypadków, oraz w wypadku, gdy w miejscu pobytu szeregowego na urlopie niema żadnej władzy wojskowej, może on zwrócić się telegraficznie do dowódcy, który mu udzielił urlopu z prośbą o przedłużenie urlopu, podając krótko powody.

Dokumenty (np. świadectwo lekarskie i t. p.), uzasadniające prośbę o przedłużenie urlopu, przedstawia naówczas szeregowy marynarki wojennej swej władzy przełożonej po powrocie z urlopu.

Spóźnione podania o przedłużenie urlopu mogą być rozpatrywane tylko w drodze wyjątku w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie.

Za wniesienie prośby o przedłużenie urlopu bez uzasadnionej przyczyny należy danego szeregowego marynarki wojennej pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Samowolne przedłużenie urlopu bez wniesienia prośby o jego przedłużenie, należy uważać za samowolne oddalenie się lub za dezercję.

§ 34. Zezwolenia na wyjazd z kraju zagranicę lub na teren w. m. Gdańska udziela szeregowym marynarki wojennej szef marynarki wojennej.

Szeregowym marynarki wojennej z obszaru dowództwa floty udziela zezwolenia na wyjazd na teren w. m. Gdańska — dowódca floty.

Na teren w. m. Gdańska mogą szeregowi marynarki wojennej otrzymywać tylko urlopy okolicznościowe. Przy przekroczeniu granicy polsko-gdańskiej powinni ci szeregowi posiadać przepisową legitymację służbową i okazywać ją na żądanie władz gdańskich, wobec których jest ona wystarczającym dowodem osobistym (na mocy art. 16 umowy polsko-gdańskiej z dnia 24 października 1921 r. — załącznik do Dz. U. R. P. z 1922 r. Nr. 16, poz. 139).

Szeregowi marynarki wojennej, którzy otrzymali od szefa marynarki wojennej zezwolenie na wyjazd zagranicę, proszą na podstawie tego zezwolenia bezpośrednio właściwą powiatową władzę administracji ogólnej o wydanie paszportu zagranicznego. Uzyskanie wiz na paszporcie w konsulatach tych krajów, do których dany szeregowy wyjeżdża, względnie przez które przejeżdża, należy do niego. Szeregowi ci w czasie pobytu zagranicą noszą ubrania cywilne i nie mają prawa posiadania przy sobie broni (ani służbowej, ani prywatnej).

Zezwolenia na noszenie munduru wojskowego w czasie urlopu zagranicą lub na terenie w. m. Gdańska udziela szef marynarki wojennej.

Przed wyjazdem na urlop zagranicę lub na teren w. m. Gdańska, oddają szeregowi marynarki wojennej broń prywatną do przechowania dowódcy pododdziału.

Szeregowi, przejeżdżający tylko przez teren w. m. Gdańska kolejami, noszą na kolei (włącznie z dworcami) mundur wojskowy.

Szeregowi, wyjeżdżający z okrętu, stojącego w Gdańsku do Polski na urlop, lub powracający z Polski na okręt, noszą mundur wojskowy w drodze z okrętu do Polski i odwrotnie.

Zob. pkty 12 i 13 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 35. Zaświadczenie o pozwoleniu udania się na ląd z okrętu (§ 31) wydaje dowódca jednostki pływającej, względnie dowódca zespołu jednostek pływających.

Zaświadczenie to uprawnia szeregowego marynarki wojennej do noszenia w porcie zagranicznym munduru wojskowego (bez broni).

Dowódca jest również uprawniony zezwolić szeregowemu marynarki wojenej, należącemu do załogi okrętu Rzeczypospolitej Polskiej, znajdującego się w porcie zagranicznym lub w porcie gdańskim, na udanie się z portu wgłąb kraju zagranicznego lub na teren w. m. Gdańska.

Udzielony urlop nie może przekraczać okresu czasu przewidzianego dla postoju okrętu w porcie zagranicznym lub gdańskim. Urlopowany obowiązany jest chodzić w ubraniu cywilnem, o ile nie nastąpiła zgoda władz danego państwa na noszenie munduru wojskowego.

§ 36. W razie śmierci urlopowanego, urzędnik stanu cywilnego, względnie prowadzący księgi metrykalne, obowiązany jest przesłać urzędowe zawiadomienie o zejściu, a naczelnik gminy dokument legitymacyjny urlopowanego — do komendy lokalnej, znajdującej się w miejscu śmierci danego szeregowego.

Komenda lokalna przesyła urzędowe zawiadomienie o zejściu i dokument legitymacyjny urlopowanego do właściwej formacji macierzystej, względnie służbowej danego szeregowego.

W miejscowościach, gdzie niema załogi, powinien urzędnik stanu cywilnego przesłać urzędowe zawiadomienie o zejściu, a naczelnik gminy dokument legitymacyjny urlopowanego zmarłego szeregowego właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Powiatowa władza administracji ogólnej przesyła te dokumenty właściwej formacji macierzystej, względnie służbowej.

Dowódca formacji macierzystej, względnie służbowej przesyła urzędowe zawiadomienie o zejściu, oraz dane ewidencyjne szeregowego (stopień, imię, nazwisko, imiona rodziców, nazwisko rodowe matki, datę i miejsce urodzenia zmarłego, ostatni przydział wojskowy, ewentualnie imię i nazwisko rodowe wdowy) do właściwego urzędu duszpasterskiego.

Naczelnik gminy obowiązany jest prócz tego odesłać broń białą zmarłego szeregowego do właściwej formacji wojskowej.

W razie śmierci czasowo urlopowanego szeregowego marynarki wojennej koszty pogrzebu, urządzonego przez rodzinę, gminę lub osoby postronne, zwracane będą według norm, określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych. Zwrócone mogą być tylko koszty t. zw. kompletu pogrzebowego, w skład którego wchodzą: krzyż, trumna i tablica. Urządzający pogrzeb przesyła podanie o zwrot kosztów przy dołączeniu aktu zejścia do tej

formacji wojskowej, w której zmarły pełnił ostatnio służbę, formacja zaś do szefa marynarki wojennej, który zarządza wypłatę.

§ 37. Urlopy stałe (długoterminowe) mogą być spowodowane:

1) czasową niezdolnością do służby wojskowej. Warunki i sposób udzielania na tej podstawie urlopów są określone w przepisach o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem, wydanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

2) stałem urlopowaniem w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym. Stałe urlopowanie zarządza w tym wypadku każdorazowo oddzielnym rozkazem Minister Spraw Wojskowych.

Z chwilą stałego urlopowania, szeregowi marynarki wojennej zostają skreśleni ze stanu faktycznego wojska, tracą prawo do noszenia munduru wojskowego, pozostają jednak w ewidencji i dyspozycji swych formacyj ewidencyjnych, a w innych sprawach podlegają bezpośrednio właściwemu powiatowemu komendantowi uzupełnień. Szeregowi stale urlopowani wnoszą wszelkie podania, prośby lub zażalenia do władz wojskowych przez powiatowego komendanta uzupełnień, na terenie którego zamieszkują, zaś prośby o przedłużenie urlopu — w myśl postanowień § 33 niniejszego rozporządzenia.

Obowiązek meldowania przez szeregowych stale urlopowanych przybycia do miejsca zamieszkania po zwolnieniu z formacji, wyjazdu do formacji, oraz każdorazowej zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, jest ustalony w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym.

§ 38. Urlop czasowy jest to zwolnienie na pewien czas od wszelkich zajęć służbowych z prawem opuszczenia miejsca postoju formacji, w której dany szeregowy pełni służbę, z zachowaniem wszelkich innych obowiązków i praw szeregowego.

§ 39. Urlopy czasowe szeregowych marynarki wojennej mogą być:

1) okolicznościowe:

a) udzielane w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych,

b) udzielane ze względu na wyjątkowe warunki służby wojskowej,

c) świąteczne;

2) lecznicze, celem poratowania zdrowia lub leczenia w sezonowych zakładach i sanatorjach.

§ 40. Jeżeli jest wiadomem, że proszący o urlop zostanie w ciągu tygodnia urlopowany na stałe, przeniesiony do rezerwy i t. p., to nie należy takiemu szeregowemu udzielać urlopu czasowego, lecz należy go odrazu stale urlopować, względnie zwolnić z czynnej służby wojskowej.

§ 41. Prawo udzielania urlopów czasowych szeregowym marynarki wojennej przysługuje:

1) na okres czasu do 3-ch dni — dowódcom tych jednostek, dla których przewidziany jest etat kapitana,

2) na okres czasu do 7 dni — dowódcom tych jednostek, dla których przewidziany jest etat komandora podporucznika,

3) na okres czasu ponad 7 dni — dowódcom tych jednostek, dla których przewidziany jest etat komandora porucznika lub wyższego stopniem.

Dowódcy okrętów samodzielnych wydzielonych posiadają przy udzielaniu urlopów czasowych szeregowym marynarki wojennej uprawnienia o jeden stopień wyższe, jak przewiduje etat dla dowódcy danego okrętu.

§ 42. Dowódcy (komendanci, kierownicy, szefowie) powinni przy udzielaniu urlopów czasowych brać pod uwagę stan faktyczny podległej forma-

cji, stopień wyszkolenia, zachowanie się, jak i osobiste oraz wyznaniowe stosunki proszącego o urlop, a przedewszystkiem powinni baczyć, by na skutek udzielanych przez nich urlopów nie ucierpiał normalny tok służby w podległej formacji (jednostce pływającej).

§ 43. Przejściowe wstrzymanie urlopów czasowych szeregowym marynarki wojennej może zarządzić Minister Spraw Wojskowych, o ile nie zachodzą wypadki przewidziane w art. 71 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

§ 44. Nie należy udzielać urlopów czasowych do miejscowości zagrożonych epidemją.

Sposób ogłaszania takich miejscowości organom wojskowym ureguluje Minister Spraw Wojskowych w drodze oddzielnego zarządzenia.

§ 45. Ordynansi osobiści otrzymują urlopy czasowe za zgodą oficera, w którego dyspozycji się znajdują.

§ 46. Przed wyjazdem na urlop czasowy winien szeregowy marynarki wojennej pozostawić swój dokładny adres.

§ 47. Czasowo urlopowani szeregowi marynarki wojennej wyjeżdżają na urlop w mundurze wojskowym. Nie dotyczy to jednak urlopowanych zagranicę.

Pozostałe rzeczy skarbowe należy przed wyjazdem na urlop odebrać szeregowym marynarki wojennej i złożyć w magazynie podręcznym pododdziału, za co osobiście odpowiada dowódca pododdziału.

§ 48. Czasowo urlopowany szeregowy jest obowiązany przerwać urlop i powrócić natychmiast do swojej formacji:

1) w razie ogłoszenia mobilizacji i

2) w razie odwołania urlopu.

Szeregowi marynarki wojennej czasowo urlopowani zagranicę (na teren m. w. Gdańska) powinni po otrzymaniu wiadomości o mobilizacji natychmiast, nie czekając powołania, powrócić do swojej właściwej formacji wojskowej, o czem bezpośredni przełożony powinien danego szeregowego przed wyjazdem na urlop pouczyć.

§ 49. W razie pobytu czasowo urlopowanego szeregowego marynarki wojennej w pewnym garnizonie ponad 24 godziny, powinien on osobiście zameldować swój przyjazd i wyjazd w wojskowej komendzie lokalnej. W wypadkach, jeżeli w danej miejscowości jest dyzlokowana składowa część własnej formacji wojskowej, powinien urlopowany szeregowy zameldować ponadto dowódcy tejże o swoim przyjeździe i wyjeździe.

W miejscowościach, w których niema załogi wojskowej, powinni czasowo urlopowani szeregowi marynarki wojennej zgłosić swój przyjazd i wyjazd w oddziale lub posterunku korpusu ochrony pogranicza, jeśli zaś takiego niema w danej miejscowości, wówczas — w posterunku policji państwowej, a w braku tegoż — w urzędzie gminnym.

Przyjazd należy meldować w ciągu 24-ch godzin od chwili przyjazdu, zaś wyjazd w ciągu 24-ch godzin przed wyjazdem.

Wyjazd ma urlopowany tylko w tych wypadkach osobno meldować, jeśli pobyt jego w miejscu urlopu trwał ponad 8 dni; przy krótszym pobycie melduje urlopowany wyjazd jednocześnie z przyjazdem. Urlopowany czasowo zagranicę ma przesłać pisemny meldunek o swym przyjeździe i wyjeździe najbliższej polskiej placówce konsularnej (na terenie w. m. Gdańska — komisarzowi generalnemu Rzeczypospolitej Polskiej).

Władze, przyjmujące meldunki o przyjeździe i wyjeździe szeregowych marynarki wojennej, powinny fakt zameldowania, względnie odmeldowania się poświadczyć zapomocą odpowiedniej pieczątki na dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych, a jeśli chodzi o dowództwa (komendy) wojskowe, prowadzić w ewidencji w „książce meldunkowej czasowo urlopowanych", przewidzianej w § 57 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 maja 1928 r. w sprawie wykonania ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 643) — jeżeli zaś chodzi o urzędy gminne i posterunki policji państwowej — w myśl obowiązujących przepisów meldunkowych.

§ 50. Urlopy okolicznościowe udzielane ze względu na ważne sprawy osobiste, rodzinne i majątkowe (§ 39 pkt. 1 a) nie mogą przekraczać u szeregowych marynarki wojennej służby czynnej oraz szeregowych nadterminowych marynarki wojennej 10 dni w każdym roku służby.

§ 51. Urlopów okolicznościowych, udzielonych ze względu na wyjątkowe warunki służby wojskowej (§ 39 pkt. 1 b) udzielają wskazani w § 41 dowódcy tym szeregowym marynarki wojennej, którzy pełnią służbę w szczególnie ciężkich warunkach. Czas trwania tego urlopu nie może przekraczać, niezależnie od 10-dniowego urlopu, określonego w § 50 niniejszego rozporządzenia, 14 dni. Urlop ten może być udzielony dopiero w 2-gim roku służby.

§ 52. Czas trwania i warunki udzielania urlopów świątecznych szeregowym marynarki wojennej (§ 39 pkt. 1 c) ustala każdorazowo Minister Spraw Wojskowych.

§ 53. Szeregowi rezerwy marynarki wojennej powołani do ćwiczeń w myśl art. 77 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, oraz szeregowi rezerwy marynarki wojennej i szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej powołani do służby wojskowej w czasie pokojowym w myśl art. 81 i 84 powyższej ustawy — mogą otrzymać urlop okolicznościowy tylko w wyjątkowo ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych na czas najwyżej 4-ch dni za cały okres służby, względnie ćwiczenia.

§ 54. Przedłużenie urlopów okolicznościowych ponad normy wskazane w §§ 50, 51, 53 jest dopuszczalne tylko w razie obłożnej choroby i zalicza się szeregowym marynarki wojennej na poczet urlopu leczniczego. Przedłużenia urlopów udziela władza, która udzieliła urlopu, a w wyjątkowych wypadkach władza lokalna, zawiadamiając o tem właściwego przełożonego w myśl § 33 niniejszego rozporządzenia.

§ 55. Urlopy lecznicze dzielą się na:

1) zdrowotne,
2) ozdrowieńcze,
3) udzielane na czas do ukończenia postępowania rewizyjno-lekarskiego.

§ 56. Urlopów leczniczych należy udzielać z urzędu na podstawie świadectw wojskowo-lekarskich, względnie orzeczeń wojskowo-lekarskich.

§ 57. Urlopów leczniczych nie należy udzielać szeregowym chorym na cierpienie przewlekłe, zaś w szczególności chorym, którzy nie wyrazili zgody na wykonanie niezbędnych zabiegów operacyjnych, chorym na gruźlicę otwartą, na choroby uszu, oczu (z wyjątkiem urlopów ozdrowieńczych po zabiegach operacyjnych), wreszcie chorym umysłowo. Chorzy tacy

podlegają postępowaniu rewizyjnemu, w myśl przepisów o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem.

§ 58. Przedłużenie urlopu leczniczego (zdrowotnego lub ozdrowieńczego) jest dopuszczalne tylko w wyjątkowych wypadkach, gdy urlopowany jest tak ciężko chory, że jego powrotna podróż, względnie transport do najbliższego szpitala wojskowego byłyby połączone z niebezpieczeństwem dla jego zdrowia. Przedłużenie urlopu leczniczego (zdrowotnego lub ozdrowieńczego) w ostatnim wypadku udzielają dowódcy formacyj na okres czasu niezbędnie konieczny dla uzyskania zdolności do transportu w myśl § 33 niniejszego rozporządzenia.

§ 59. Urlopy zdrowotne mogą być udzielane szeregowym, których stan zdrowia nie wymaga ani wykonania zabiegów leczniczych, ani opieki lekarskiej, przyczem rokuje zupełną poprawę, a jednak czasowo znosi lub zmniejsza w znaczniejszym stopniu ich zdolność do służby wojskowej.

§ 60. Czas trwania urlopów zdrowotnych dla szeregowych marynarki wojennej służby czynnej nie może przewyższać 6 tygodni przez cały czas służby wojskowej, przyczem każdorazowy urlop nie może przekraczać 3-ch tygodni. Urlopów zdrowotnych do 3-ch tygodni włącznie udziela uprawniony do tego dowódca na podstawie świadectwa wojskowo-lekarskiego, wystawionego przez naczelnego lekarza formacji, względnie garnizonowej izby chorych.

§ 61. Dowódca formacji nieewidencyjnej, udzielając urlopu zdrowotnego, zawiadamia o tem dowódcę formacji ewidencyjnej, do której dany szeregowy należy.

§ 62. Urlopy ozdrowieńcze udzielane są szeregowym marynarki wojennej, pozostającym na leczeniu w szpitalach wojskowych, z chwilą, gdy stan zdrowia nie wymaga już dalszej opieki lekarskiej, a przebyte choroby zakaźne lub ostre schorzenia, względnie zabiegi operacyjne, powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym przewiduje się powrót do zdrowia.

Czas trwania urlopu ozdrowieńczego dla szeregowych służby czynnej nie może przewyższać 6 tygodni.

Urlopów ozdrowieńczych udziela na podstawie orzeczenia wojskowo-lekarskiego, wystawionego przez dany szpital, komendant szpitala. Odpis tego orzeczenia, z zawiadomieniem o odejściu szeregowego na urlop, przesyła komendant szpitala natychmiast właściwemu dowódcy formacji. Po upływie urlopu ozdrowieńczego szeregowi wracają wprost do swojej formacji, względnie do szpitala, z którego odeszli na urlop, a to zależnie od wskazówek, zawartych w dokumencie legitymacyjnym dla urlopowanych.

§ 63. Chorym umysłowo mogą być udzielane urlopy ozdrowieńcze po wdrożeniu postępowania rewizyjnego na pisemną zgodę osób, obejmujących opiekę nad chorymi.

W żadnym wypadku nie wolno urlopować chorych umysłowo, niebezpiecznych dla siebie i otoczenia.

§ 64. Urlopów leczniczych udzielać można również szeregowym, co do których wdrożone zostało postępowanie rewizyjno-lekarskie na czas do ukończenia tego postępowania, jeżeli udzielony urlop nie przedłuży lub nie utrudni samego postępowania rewizyjno-lekarskiego.

§ 65. Postanowienia o urlopach stałych (długoterminowych) nie mają zastosowania do szeregowych nadterminowych marynarki wojennej.

Do art. 20.

§ 66. Szeregowi marynarki wojennej mogą być przeniesieni z jednej formacji marynarki wojennej do innej formacji marynarki wojennej bądź to na własną prośbę, jeżeli na to zezwalają względy służbowe, bądź też z urzędu, o ile wymagają tego względy służbowe.

Pod przeniesieniem należy rozumieć zmianę formacji w obrębie marynarki wojennej, w której to formacji szeregowy marynarki wojennej pełni służbę wojskową lub do której należy ewidencyjnie.

§ 67. Prawo przenoszenia szeregowych marynarki wojennej posiada szef marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie może przekazać:

1) dowódcy floty, jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie dowództwa floty;

2) dowódcy flotylli, jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie dowództwa flotylli;

3) w innych jednostkach przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Zob. pkty 14 — 17 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 21.

§ 68. Przenoszenie na własną prośbę szeregowych marynarki wojennej do formacyj wojska lub też szeregowych z formacyj wojska do marynarki wojennej może być uskutecznione za zgodą szefa marynarki wojennej, oraz szefów organów, administrujących szeregowymi poszczególnych rodzajów wojsk.

Przenoszenie z urzędu szeregowych marynarki wojennej do formacyj wojska, lub też przenoszenie szeregowych z formacyj wojska do marynarki wojennej, zarządza Minister Spraw Wojskowych.

Zob. pkt. 18 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 69. W wypadku przeniesienia szeregowego marynarki wojennej do formacji wojska, lub też szeregowego z formacji wojska do marynarki wojennej, następuje przemianowanie danego szeregowego wedle następującej skali:

stopień szeregowca (ułana, strzelca i t. d.), odpowiada stopniowi marynarza i odwrotnie,

stopień starszego szeregowca (st. ułana, st. strzelca, bombardjera i t. d.), odpowiada stopniowi starszego marynarza i odwrotnie,

stopień kaprala odpowiada stopniowi mata i odwrotnie,

stopień plutonowego, odpowiada stopniowi bosmanmata i odwrotnie,

stopień sierżanta (wachmistrza, ogniomistrza), odpowiada stopniowi bosmana i odwrotnie,

stopień st. sierżanta (st. wachmistrza, st. ogniomistrza), odpowiada stopniowi st. bosmana i odwrotnie.

Chorążowie zostają przemianowani na bosmanów floty.

§ 70. Przeniesieni szeregowi zatrzymują wszelkie nabyte przez służbę wojskową uprawnienia osobiste. Pozatem do przeniesionych szeregowych odnoszą się wszelkie postanowienia obowiązujące szeregowych wojska, względnie szeregowych marynarki wojennej, w zależności od tego, czy nastąpiło przeniesienie do formacji wojska, czy też do marynarki wojennej.

TYTUŁ II.

ROZDZIAŁ I.

Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej.

Postanowienia ogólne.

Do art. 22.

§ 71. Na podstawie karty powołania i zgodnych z nią dokumentów ewidencyjnych, które otrzymała formacja od powiatowego komendanta uzupełnień, ogłasza dowódca formacji w rozkazie dziennym datę zgłoszenia się poborowego i przydział do pododdziału.

Zaliczenie powołanego do stanu faktycznego formacji (wcielenie) następuje w dniu jego zgłoszenia się do niej. Wszelkie ze służbą związane należności, przysługują powołanemu od dnia zgłoszenia się jego do formacji.

Do art. 23.

§ 72. Tytuł podchorążego rezerwy marynarki wojennej, względnie podchorążego pospolitego ruszenia marynarki wojennej uprawnia do noszenia specjalnych oznak określanych w przepisach o umundurowaniu, oraz awansowania do stopni podoficerskich w myśl §§ 90 i 91 niniejszego rozporządzenia.

Podchorąży rezerwy marynarki wojennej, względnie podchorąży pospolitego ruszenia marynarki wojennej, pobiera w czasie pełnienia służby czynnej oraz powołania na ćwiczenia rezerwy uposażenie według posiadanego rzeczywistego stopnia szeregowego marynarki wojennej.

Do art. 24.

§ 73. Pod zajęciem ubocznem rozumieć należy zajęcie, które nie ma bezpośredniego związku ze służbą wojskową, a nie jest dozwolone wedle obowiązujących regulaminów lub rozkazów.

Do art. 25.

§ 74. Zdegradowany szeregowy marynarki wojennej powinien być przeniesiony do innej formacji marynarki wojennej, lub na inną jednostkę pływającą.

Przeniesienie zarządza na wniosek dowódcy formacji zdegradowanego przełożony wskazany w § 67.

Zob. pkty 19 i 20 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 75. Zdegradowany szeregowy marynarki wojennej może ponownie awansować po upływie 6-ciu miesięcy od uprawomocnienia się wyroku, względnie orzeczenia dyscyplinarnego, w myśl ogólnych zasad o awansowaniu, o ile w ciągu tego czasu nienagannie się sprawował i o ile charakter czynu (art. 39) i skutki wyroku sądowego nie stoją temu na przeszkodzie.

Do art. 26.

§ 76. Karę pozbawienia wolności, orzeczoną prawomocnym wyrokiem sądowym, wlicza się do czasu czynnej służby, o ile czas trwania tej kary nie przekracza okresu trzech tygodni.

Na okres 3 tygodni może składać się jedna kara, lub też kilka kar razem wziętych.

Do art. 27.

§ 77. Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej zostają przeniesieni ze służby czynnej

A) do rezerwy:

1) wskutek ukończenia ustawowo przewidzianej obowiązkowej służby czynnej, jeżeli nie pozostają nadal w służbie wojskowej jako szeregowi zawodowi marynarki wojennej, lub szeregowi nadterminowi marynarki wojenej;

2) wskutek wybrania na posła do sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej.

B) do pospolitego ruszenia:

wskutek orzeczenia wojskowo-lekarskiego komisji rewizyjnej w myśl obowiązujących przepisów sanitarno-rewizyjnych.

Zob. dział I. instrukcji Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 4.

§ 78. Przeniesienie szeregowego marynarki wojennej służby czynnej do rezerwy wskutek odbycia służby czynnej następuje zasadniczo po upływie tego dnia, w którym kończy się jego obowiązek, przewidziany w art. 4 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym przy uwzględnieniu postanowień art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, po odliczeniu czasu:

a) trwania kary w myśl art. 26 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej i § 76 niniejszego rozporządzenia,

b) przebywania w dezercji lub samowolnem oddaleniu poza formacją,

c) urlopowania wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej w myśl orzeczenia wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej.

Odsługiwanie obowiązkowego czasu służby czynnej może mieć miejsce tylko do końca tego roku kalendarzowego, w którym szeregowy służby czynnej kończy 40 lat życia.

Czas przebyty w niewoli wlicza się szeregowym marynarki wojennej służby czynnej do okresu czasu obowiązkowej służby wojskowej, jeżeli postępowanie rehabilitacyjne wykaże, że dostanie się do niewoli nastąpiło z przyczyn usprawiedliwionych. Po powrocie z niewoli szeregowy powinien zameldować się natychmiast u dowódcy najbliższej formacji wojskowej, celem odesłania go do dowódcy formacji macierzystej, który wdraża postępowanie rehabilitacyjne w sposób analogiczny, jak wskazano w § 163 niniejszego rozporządzenia.

§ 79. Jeżeli szeregowy służby czynnej w chwili, w której powinien być przeniesiony do rezerwy, znajduje się w wojskowym areszcie dyscyplinarnym lub więzieniu wojskowem, albo też w szpitalu wojskowym na leczeniu, przeniesienie go do rezerwy następuje po odcierpieniu kary dyscyplinarnej, lub sądowej, o ile ta ostatnia łącznie z ewentualnemi poprzednio w czasie służby odbytemi karami sądowemi nie przenosi trzech tygodni — albo też po wyjściu ze szpitala.

Po odcierpieniu kary, względnie po wyjściu ze szpitala, należy odesłać danego szeregowego do jego formacji macierzystej, która przeprowadza zwolnienie do rezerwy.

O ile kara sądowa przekracza okres trzech tygodni, nie przekracza zaś jednego roku, przeniesienie szeregowego do rezerwy następuje dopiero po

odbyciu tej kary w więzieniu wojskowem i odsłużeniu w szeregach czasu, spędzonego w więzieniu, a brakującego do obowiązkowego okresu służby czynnej.

O ile kara sądowa przekracza jeden rok, może być dany szeregowy stale urlopowany w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, celem odbycia kary w więzieniu cywilnem. Powołanie do służby wojskowej następuje w tych wypadkach po odbyciu kary, o ile wedle ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym jest to dopuszczalne. O stałem urlopowaniu należy zawiadomić właściwego prokuratora wojskowego.

W sprawie stałego urlopowania szeregowych, skazanych wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności ponad 1 rok — zob. rozkaz M. S. Wojsk. z dnia 21 września 1929 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 30 poz. 296).

§ 80. Szeregowi marynarki wojennej, którzy na podstawie art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym zostali stale urlopowani przed terminem określonym w art. 4 rzeczonej ustawy, zostają przeniesieni do rezerwy w ustawowo przewidzianym terminie.

§ 81. Przeniesienie do pospolitego ruszenia na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, następuje z chwilą zatwierdzenia tego orzeczenia przez dowódcę, uprawnionego przepisami o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem.

§ 82. Szeregowi marynarki wojennej, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, otrzymują dokumenty stwierdzające ich stosunek do wojska, określone w szczególnych rozkazach Ministra Spraw Wojskowych.

Co do sposobu przenoszenia szeregowych mar. woj. do rezerwy lub pospolitego ruszenia, zob. instrukcję Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 4.

Do art. 28.

§ 83. Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej zostają zwolnieni od obowiązku służby wojskowej:

1) w razie uznania ich za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kat. E.). Podstawą do zwolnienia jest orzeczenie wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, działającej w myśl przepisów o postępowaniu rewizyjno-lekarskiem. Orzeczenie komisji musi być zatwierdzone przez uprawnionego do tego dowódcę;

2) w razie zupełnego zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego, w innych wypadkach na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym. Przełożeni wskazani w § 67 zarządzają w tym wypadku zwolnienie na podstawie urzędowego zawiadomienia, otrzymanego od właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

3) na podstawie prawomocnego wyroku sądowego, na zasadzie którego następuje wydalenie z wojska, lub powodującego wykluczenie ze służby wojskowej. Zwolnienie zarządza w tym wypadku przełożony wskazany w § 67, a to w wypadku orzeczenia kary wydalenia z wojska w wyroku sądowym, — na zasadzie odpowiedniego zawiadomienia, otrzymanego od wojskowych władz sądowych, zaś w wypadku wykluczenia od służby wojskowej — na zasadzie zarządzenia najbliższego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu.

Zob. pkty 22 i 23 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Awanse.

Do art. 30.

§ 84. Wniosek nominacyjny (wzór Nr. 2) sporządza dowódca pododdziału i przedkłada go ze swoją opinją w drodze służbowej dowódcy wskazanemu w § 95 niniejszego rozporządzenia.

§ 85. Ogólnemi warunkami awansowania szeregowych marynarki wojennej służby czynnej są:

1) przesłużenie w posiadanym stopniu co najmniej takiego okresu czasu, który jest wymagany dla każdego stopnia w art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej;

2) nienaganne sprawowanie się;

3) zdolności instruowania lub fachowe;

4) przewidziane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej dla danego stopnia ukończenie szkoły wojskowej, kursu lub złożenie egzaminu fachowego;

5) wolny etat związany z nowym stopniem, jeśli awans ma nastąpić na stopień rzeczywisty.

Zob. art. 4 ustawy o przymusowem nauczaniu w wojsku polskiem, umieszczonej w dziale X. l. p. 2. — oraz rozkaz wykonawczy Szefa Kier. Mar. Woj. (pkty 24—27). umieszczony w niniejszym dziale l. p. 3.

Do art. 31.

§ 86. Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej mogą być awansowani do bosmanmatów tylko w drodze wyjątkowej, najwcześniej z dniem stałego urlopowania w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym lub przeniesienia do rezerwy, o ile niniejsze rozporządzenie nie czyni w tej mierze wyjątków.

Zob. pkty 28 — 30 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3

§ 87. Szczegółowe przepisy w sprawie kwalifikacji do awansowania na wyższy stopień, tudzież w sprawie programu i organizacji kursu bosmańskiego oraz kursu na bosmana floty wyda szef marynarki wojennej.

Zob. pkty 31 i 32 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 32.

§ 88. Dowodem stwierdzającym wykształcenie w myśl art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, jest oryginalne urzędowe świadectwo wydane przez władzę danej szkoły.

Urzędowy odpis (sporządzony i zaświadczony przez dowódcę formacji) takiego świadectwa, dołącza się do dokumentów ewidencyjnych szeregowego marynarki wojennej. Oryginał zwraca się.

§ 89. Szeregowi marynarki wojennej, posiadający warunki z art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, awansują na stopień starszego marynarza, oraz mata, na warunkach ustalonych w art. 30 i 31 rzeczonego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej oraz § 85 niniejszego rozporządzenia z tem, że w razie braku wolnych etatów, otrzymują stopień tytularny. Szeregowi ci mogą jeszcze przed przeniesieniem do rezerwy, względnie przed stałem urlopowaniem bez względu na wolny etat, uzyskać stopień

tytularnego bosmanmata, o ile odpowiadają warunkom przewidzianym na ten stopień.

Do art. 33.

§ 90. Szeregowi marynarki wojennej, odbywający skróconą czynną służbę wojskową, awansują tylko na stopnie tytularne. Warunek wakansu etatowego stanowiska nie ma do tych szeregowych marynarki wojennej zastosowania, jak również okresy czasu i kolejność stopni przewidziane w art. 29 i 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

§ 91. Szeregowi marynarki wojennej, odbywający skróconą czynną służbę wojskową na mocy art. 49 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, mogą być awansowani do stopnia:

1) starszego marynarza po ukończeniu podstawowego okresu szkolenia;

2) następnie do stopnia tytularnego mata po ukończeniu teoretycznego podoficerskiego kursu podchorążych rezerwy marynarki wojennej z postępem pomyślnym;

3) tytularnego bosmanmata po ukończeniu kursu podchorążych rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z postępem pomyślnym;

4) tytularnego bosmana po ukończeniu praktycznych zajęć na jednostkach pływających z wynikiem pomyślnym.

§ 92. Przy przeniesieniu do rezerwy posiadane stopnie tytularne stają się rzeczywistemi. Podczas ćwiczeń w rezerwie podchorążowie-bosmanowie mogą uzyskać drogą awansu stopień starszego bosmana.

Zob. pkt 33 rozkazu wyknawczego Szefa Kier. Mar. Woj. I p. 3.

Do art. 34.

§ 93. Awansowanie szeregowych marynarki wojennej za czyn wybitnego męstwa na polu bitwy, następuje każdorazowo tylko o jeden stopień, przy zachowaniu pozatem warunków z art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

Szeregowych tych awansuje przełożony przewidziany w § 95 niniejszego rozporządzenia, bądź to na wniosek dowódcy pododdziału, bądź to z własnej inicjatywy.

Do art. 35.

§ 94. Mianowanie podporucznikiem marynarki wojennej na warunkach wskazanych w art. 35 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, następuje bez względu na posiadany stopień na wniosek dowódcy formacji, w sposób określony w ustawie z dnia 20 czerwca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 626).

Do art. 36.

§ 95. Przełożonym uprawnionym do awansowania szeregowych marynarki wojennej do stopnia starszego bosmana włącznie jest szef marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie może przekazać:

1) dowódcy floty, jeśli chodzi o szeregowych mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu floty,

2) dowódcy flotylli, jeśli chodzi o awans szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu flotylli,

3) przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku w innych formacjach marynarki wojennej.

Awansowanie na stopnie rzeczywiste jest zależnem od uzyskania potwierdzenia przez dowódcę formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

Przełożonym uprawnionym do awansowania szeregowych marynarki wojennej na stopień bosmana floty — jest szef marynarki wojennej.

§ 96. O awansowaniu zawiadamia w celach ewidencyjnych dowódcę formacji ewidencyjnej ten dowódca, który awans zarządził.

Zob. pkty 34 — 36 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 37.

§ 97. Data, od jakiej awans nastąpił, jest podstawą wszystkich obowiązków i praw, związanych z nowym stopniem.

Do art. 38.

§ 98. Przepisy o awansowaniu obowiązują również na czas wojny, jeśli rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej nie postanowi inaczej.

Do art. 39.

§ 99. Czas postępowania dyscyplinarnego, oraz czas trwania kary dyscyplinarnej wlicza się do okresów czasu, wymienionych w art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, o ile postępowanie dyscyplinarne nie zostało zakończone degradacją.

W razie degradacji, okres czasu wymagany do awansu liczy się od uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego (§ 75).

§ 100. Czas postępowania sądowo-karnego, połączonego z aresztem prewencyjnym, wlicza się do okresów czasu wymaganych do awansu tylko wówczas, gdy nastąpiło zaniechanie lub umorzenie postępowania, albo też uwolnienie prawomocnym wyrokiem.

Do czasu pozbawienia wolności, którego w myśl art. 39 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, nie wlicza się do okresów czasu wymaganych do awansu — należy zaliczać jedynie czas faktycznego przebywania w zamknięciu.

§ 101. Czas przebyty w niewoli może być wliczony do okresów czasu wymaganych do awansu, jeśli postępowanie rehabilitacyjne będzie miało dla szeregowego marynarki wojennej wynik dodatni (§§ 78, 163).

Awanse tytularne.

Do art. 40.

§ 102. Prócz wypadków przewidzianych w art. 32 i 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej — może szeregowy marynarki wojennej, pełniący służbę pod każdym względem wzorowo, oraz okazujący wybitne zdolności i szczególne zainteresowanie w służbie, awansować na stopień tytularny, niezależnie od wakansów w stopniach przewidzianych etatami marynarki wojennej, o ile wymagają tego względy służbowe.

Do art. 41.

§ 103. Przy nadawaniu stopni tytularnych obowiązują zarówno okresy czasu przewidziane w art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, jak i inne ogólne zasady awansowania, lub specjalne warunki wymagane dla danego stopnia (ukończenia szkół, kursów, odbycie praktyki i t. d.).

§ 104. Stopień tytularny może być tylko o jeden stopień wyższy od rzeczywistego. Postanowienie to nie dotyczy szeregowych marynarki wojennej, odbywających skróconą czynną służbę wojskową, których wszystkie stopnie są tytularne.

§ 105. Kary dyscyplinarne do szeregowych marynarki wojennej w stopniach tytularnych są stosowane tak, jak do podoficerów w odpowiednich stopniach rzeczywistych.

Do art. 42.

§ 106. Posiadający stopnie tytularne noszą oznaki przewidziane w przepisach o umundurowaniu dla tych samych stopni rzeczywistych.

§ 107. Tytularne stopnie stają się automatycznie rzeczywistemi, w razie ogłoszenia mobilizacji dla wszystkich objętych mobilizacją. Stwierdzenie tego awansu przeprowadza przełożony wskazany w § 95 w myśl ogólnych zasad awansowania bez wniosku nominacyjnego.

ROZDZIAŁ II.

Szeregowi rezerwy marynarki wojennej i szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej.

Do art. 44.

§ 108. Szeregowi rezerwy marynarki wojennej i szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej, od dnia na który zostali powołani do służby czynnej wojskowej, nie mają prawa wybierania do sejmu i senatu Rzeczypospolitej. Nie wolno im brać w czasie czynnej służby wojskowej udziału w zjazdach, w zebraniach, odczytach, wiecach i żadnych innych akcjach, mających cele polityczne.

Do art. 45.

§ 109. Szeregowy rezerwy marynarki wojennej lub szeregowy pospolitego ruszenia marynarki wojennej, wybrany na posła do sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej przed powołaniem na ćwiczenia w rezerwie lub do służby wojskowej, zostaje przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień zwolniony od powołania na podstawie listu wierzytelnego, wydanego przez komisję wyborczą w myśl ordynacji wyborczej, lub na podstawie legitymacji poselskiej, wydanej przez biuro sejmu lub senatu.

Na tej podstawie powiatowy komendant uzupełnień unieważnia jego przydział mobilizacyjny w myśl obowiązujących przepisów i poucza go równocześnie o jego obowiązku meldunkowym, wynikającym z § 111 niniejszego rozporządzenia.

§ 110. Jeżeli wybór na posła do sejmu lub senatora Rzeczypospolitej nastąpi w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej, następuje natychmiastowe zwolnienie ze służby czynnej szeregowego rezerwy lub pospolitego ruszenia przez przełożonego wskazanego w § 23 niniejszego rozporządzenia. Szeregowy taki przez czas sprawowania mandatu nie otrzymuje

przydziału mobilizacyjnego i nie może być powołany do ćwiczeń wojskowych, względnie do służby wojskowej.

§ 111. Z chwilą wygaśnięcia mandatu poselskiego, szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia marynarki wojennej jest obowiązany zawiadomić o tem w ciągu 14-tu dni właściwego powiatowego komendanta uzupełnień.

§ 112. Szeregowy rezerwy lub pospolitego ruszenia marynarki wojennej nie jest obowiązany do dodatkowego odbycia tych ćwiczeń, od których został zwolniony w czasie sprawowania mandatu poselskiego.

Do art. 46.

§ 113. Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia marynarki wojennej podlegają przepisom kodeksu karnego wojskowego tudzież wojskowych przepisów dyscyplinarnych od dnia na który zostali powołani celem pełnienia czynnej służby wojskowej, o ile kodeks karny wojskowy lub wojskowe przepisy dyscyplinarne nie postanawiają inaczej.

§ 114. Pod powołaniem szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia marynarki wojennej do służby czynnej należy rozumieć: powołanie na ćwiczenia wojskowe, na dodatkowe ćwiczenia wojskowe, mobilizację ogólną i częściową, następnie powołanie do służby wojskowej, jeżeli bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, a wreszcie na zebrania kontrolne (art. 77, 81, 84, 96 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym).

§ 115. Chwilą powołania do czynnej służby w marynarce wojennej, jest dla szeregowego rezerwy i pospolitego ruszenia dzień, na który został powołany na podstawie doręczonej mu w sposób przepisany karty powołania, wydanej przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, lub dzień podany w obwieszczeniach; chwilą zwolnienia zaś ze służby wojskowej jest dzień, w którym został skreślony ze stanu faktycznego wojska, lub dzień wydania zarządzenia właściwej władzy, na podstawie którego został zwolniony od stawiennictwa nakazanego mu kartą powołania, lub obwieszczeniem.

§ 116. Szeregowym rezerwy marynarki wojennej i pospolitego ruszenia marynarki wojenej przed faktycznem zgłoszeniem się do służby wojskowej nie wolno nosić uniformu wojskowego, ani jego części z oznakami wojskowemi (orzełek, naszywki oznaczające stopień wojskowy, guziki typu wojskowego i t. p.).

§ 117. Przepisy normujące sprawę wyjazdów zagranicę szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia zamieszczone są w rozporządzeniu wykonawczem do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Do art. 47.

§ 118. Szeregowi rezerwy marynarki wojennej mogą być awansowani przy odpowiedniem stosowaniu postanowień wskazanych w art. 29 — 43 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej i pod warunkiem nienagannego sprawowania się, na następujących zasadach:

1) na starszego marynarza mogą być awansowani ci marynarze, którzy w czasie ćwiczeń wykażą dostateczną znajomość służby i wzorową karność;

2) na mata mogą być awansowani ci starsi marynarze, którzy w czasie czynnej służby wojskowej ukończyli z pomyślnym wynikiem szkołę pod-

oficerską (kurs) lub też otrzymali w tym czasie wyszkolenie, odpowiadające szkole podoficerskiej w danej specjalności — a poza tem w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i opanowaniem istoty wyszkolenia w danej specjalności, wymaganym od podoficera marynarki wojennej w stopniu mata;

3) na bosmanmata mogą być awansowani ci maci, którzy w czasie ćwiczeń wykażą się wzorową karnością i opanowaniem istoty wyszkolenia w danej specjalności, wymaganym od podoficera marynarki wojennej w stopniu bosmanmata.

Awans następuje z dniem zwolnienia z ćwiczeń.

§ 119. W czasie pokoju szeregowy rezerwy marynarki wojennej powołany do służby czynnej nie awansuje ponad stopień bosmanmata w rezerwie.

Szeregowi pospolitego ruszenia marynarki wojennej, powołani do służby czynnej, nie mogą być awansowani na wyższe stopnie poza wypadkiem, przewidzianym w § 120 niniejszego rozporządzenia.

Zob. pkt. 37 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 120. W czasie powołania szeregowych rezerwy marynarki wojennej i pospolitego ruszenia marynarki wojennej do czynnej służby wojskowej wskutek mobilizacji, odnoszą się do nich ogólne przepisy o awansowaniu szeregowych służby czynnej.

ROZDZIAŁ III.

Szeregowi nadterminowi marynarki wojennej.

Do art. 51 i 52.

§ 121. Prawo mianowania szeregowych nadterminowych marynarki wojennej posiada szef marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie może przekazać:

1) dowódcy floty, co do mianowań szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu floty;

2) dowódcy flotylli, co do mianowań szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu flotylli;

3) przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku w innych wypadkach.

Zob. pkty 38 — 40 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 122. Szeregowymi nadterminowymi marynarki wojennej mogą być mianowani ci, którzy:

1) odbyli ustawowo przewidzianą obowiązkową czynną służbę wojskową; warunek ten należy uważać za spełniony również i wtedy, gdy wskutek wcześniejszego urlopowania ich rocznika w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, faktycznie przesłużyli mniej, niż przewiduje art. 4 tejże ustawy;

2) posiadają zdolności instruowania lub fachowe;

3) nie przekroczyli 26-go roku życia;

4) złożyli pisemne zobowiązanie do służby nadterminowej w marynarce wojennej na przeciąg 2-ch lat (wzór Nr. 3);

5) nie byli karani za pijaństwo, kradzież, oszustwo i inne przewinienie, mogące ujemnie świadczyć o ich charakterze;

6) w wypadku, gdy przebywali na stałym urlopie dłużej, niż 4 tygodnie, złożyli urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się;

7) w wypadkach niepełnoletności, dołączyli do zobowiązania pisemne zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna, uwierzytelnione przez powołane do tego urzędy lub notarjalnie (wzór Nr. 4);

8) złożyli własnoręcznie podpisane podanie o mianowanie ich szeregowymi nadterminowymi;

9) posiadają kategorję zdolności A. w myśl przepisów oceny zdolności fizycznej do służby wojskowej w marynarce wojennej, stwierdzoną przez lekarza formacji.

W wyjątkowych wypadkach może szef marynarki wojennej mianować lub zezwolić na mianowanie szeregowymi nadterminowymi marynarki wojennej — marynarzy, nie posiadających warunków przewidzianych w pkt. 3 i 9 niniejszego paragrafu.

Zob. pkt 41 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 123. Służba nadterminowa może być przedłużana z roku na rok przez dowódcę wskazanego w § 121 niniejszego rozporządzenia, jeżeli szeregowy nadterminowy złoży każdorazowo nowe zobowiązanie do służby nadterminowej na przeciąg jednego roku. O przedłużeniu służby nadterminowej dowódcy fomacyj nieewidencyjnych powinni powiadomić właściwych dowódców formacyj ewidencyjnych.

W wyjątkowych wypadkach można przedłużyć służbę nadterminową zarówno szeregowym, którzy zostali mianowani nadterminowymi w myśl ostatniego ustępu § 122 jak i szeregowym, którzy w czasie i wskutek służby nadterminowej utracili kat. A. zdolności fizycznej, o ile będzie to związane z korzyścią dla służby, oraz o ile szeregowy nadterminowy będzie posiadał taki przydział służbowy, który nie wymaga bezwzględnie zdolności fizycznej wedle kategorji A.

Prośbę o przedłużenie służby wnoszą szeregowi nadterminowi marynarki wojennej zasadniczo na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania, przyczem o decyzji dowódcy powinni być powiadomieni najpóźniej na 2 miesiące przed upływem terminu zobowiązania.

Postanowienia o przedłużeniu służby zawodowej w marynarce wojennej mają odpowiednie zastosowanie również do szeregowych nadterminowych marynarki wojennej (§§ 131 i 132).

Zob. analogiczne postanowienie pktu 42 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 53 i 54.

§ 124. Obowiązki i prawa szeregowych marynarki wojennej służby czynnej mają odpowiednie zastosowanie do szeregowych nadterminowych marynarki wojennej z następującemi zmianami, względnie uzupełnieniami:

1) pobierają uposażenie wedle norm wskazanych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 września 1927 r. o uposażeniu szeregowych nadterminowych w marynarce wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 751);

2) mają pierwszeństwo przed innymi kandydatami, posiadającymi równe warunki w przejściu do służby zawodowej, jako szeregowi zawodowi marynarki wojennej;

3) w wypadku mianowania szeregowym zawodowym marynarki wojennej, — służba nadterminowa zalicza się do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, — do okresu trzechlecia wymaganego do uzyskania zezwolenia na zawarcie małżeństwa (§ 133), o ile ponadto zachodzą warunki przewidziane w § 16 niniejszego rozporządzenia, — do 11-letniej służby zawodowej w marynarce wojennej, uprawniającej do otrzymania pierwszeństwa do stanowisk przewidzianych w art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, — oraz do okresu czasu wymaganego w myśl art. 31 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej do awansu na wyższy stopień;

4) w czasie pełnienia służby nadterminowej otrzymują szeregowi nadterminowi marynarki wojennej urlop wypoczynkowy do 2 tygodni rocznie.

§ 125. Mianowanie szeregowych marynarki wojennej, szeregowymi nadterminowymi marynarki wojennej, oraz mianowanie szeregowych nadterminowych, szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, następuje wedle zasad wskazanych w odpowiednich przepisach niniejszego rozporządzenia, dotyczących mianowania szeregowych zawodowych marynarki wojennej.

§ 126. Szeregowy nadterminowy marynarki wojennej zostaje przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

1) po upływie terminu, do którego się zobowiązał, jeżeli nie nastąpi przedłużenie;

2) przed upływem terminu:

a) na własną prośbę, jeśli ta zostanie uwzględniona przez dowódcę wskazanego w § 121 niniejszego rozporządzenia;

b) w razie degradacji na zasadzie wyroku sądowego;

c) w razie degradacji w myśl przepisów dyscyplinarnych dla wojska;

d) w razie uznania przez wojskową komisję rewizyjno-lekarską za czasowo niezdolnego do służby w pospolitem ruszeniu (kat. C. i D.) — wyjąwszy wypadek wskazany w § 123 ustęp 2 niniejszego rozporządzenia;

e) wskutek wyboru na posła do sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej.

Szeregowy nadterminowy marynarki wojennej może być przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia przez dowódcę wskazanego w § 121 niniejszego rozporządzenia, jeśli był co najmniej 2-krotnie ukarany dyscyplinarnie aresztem.

Szeregowy nadterminowy może być zwolniony ze służby wojskowej przed upływem terminu zobowiązania, jeżeli na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej został uznany za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kat. E.).

Zob. pkty 43 i 44 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 127. Szeregowi nadterminowi marynarki wojennej, przeniesieni do rezerwy (pospolitego ruszenia), podlegają wszystkim obowiązkom i prawom szeregowych rezerwy (pospolitego ruszenia) marynarki wojennej, ustalonym w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym i w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej. W szczególności ćwiczenia w rezerwie odbywają zasadniczo ze swym rocznikiem poborowym, z tem jednak, że w roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy, nie będą do ćwiczeń powoływani.

ROZDZIAŁ IV.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej.

Postanowienia ogólne.

Do art. 55.

§ 128. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej pełnią służbę we wszystkich rodzajach specjalności wskazanych w § 10 niniejszego rozporządzenia.

§ 129. Przy tytułowaniu szeregowego zawodowego marynarki wojennej nie dodaje się określenia, wskazującego na zawodowe pełnienie służby szeregowego w marynarce wojennej.

Natomiast w rozkazach o zmianach personalnych, legitymacjach, zaświadczeniach i t. p. należy u szeregowych zawodowych marynarki wojennej podawać stopień wojskowy z dodaniem słowa: „zawodowy".

Do art. 56.

§ 130. Kandydaci na szeregowych zawodowych marynarki wojennej składają przed mianowaniem pisemną deklarację (wedle wzoru Nr. 5), w której zobowiązują się do 5-letniej czynnej służby wojskowej w charakterze szeregowego zawodowego marynarki wojennej.

Fakt przyjęcia kandydata do dalszej służby czynnej w charakterze szeregowego zawodowego marynarki wojennej należy na deklaracji uwidocznić stwierdzeniem przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Do art. 57.

§ 131. Służbę zawodową przedłuża się na dalsze 3 lata.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, którzy po upływie pierwszego 5-lecia wojskowej służby zawodowej w marynarce wojennej, mają zamiar pozostać nadal w służbie zawodowej, powinni najpóźniej na 4 miesiące przed upływem terminu pierwszego zobowiązania przedstawić pisemną prośbę o dalsze pozostawienie w służbie zawodowej.

Prośbę tę przedstawia dowódca pododdziału w drodze służbowej dowódcy wskazanemu w § 138.

Dowódca wskazany w § 138 może na podstawie kwalifikacyj, oraz na podstawie opinij bezpośrednich przełożonych danego szeregowego:

a) przedłużyć szeregowemu zawodowemu służbę na dalsze 3 lata,

b) odrzucić prośbę o przedłużenie służby zawodowej.

O decyzji szeregowy zawodowy winien być powiadomiony najpóźniej na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania.

Bezpośrednio po otrzymaniu decyzji, kandydat podpisuje w obecności swego dowódcy pododdziału odpowiednio wypełnioną deklarację do dalszej służby zawodowej (wedle wzoru Nr. 5). Deklarację tę przesyła się następnie dowódcy wskazanemu w § 138, który stwierdza na niej fakt przedłużenia służby.

W razie odrzucenia prośby o przedłużenie służby zawodowej, powinien dowódca powiadomić szeregowego zawodowego o powodach odrzucenia.

Szeregowi zawodowi, którzy nie złożą prośby o pozostawienie w dalszej służbie, względnie co do których wskazany w § 138 dowódca nie zgodzi się na ich pozostawienie, zostają po upływie terminu zobowiązania przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia (zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku wojskowym), albo też w stan spoczynku.

Powyższy tryb postępowania obowiązuje przy każdorazowem odnawianiu zobowiązania z tem, że przy powtórnem i przy dalszych odnawianiach zobowiązań, prośby o przedłużenie winny być składane na 8 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania, a zawiadomienie o sposobie załatwienia prośby powinno nastąpić co najmniej na 7 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania.

W wypadkach odrzucenia prośby szeregowego zawodowego marynarki wojennej o pozostawienie go w dalszej służbie zawodowej, przysługuje mu prawo rekursu do Ministra Spraw Wojskowych, jeżeli szef marynarki wojennej prośbę odrzucił, — w innych wypadkach do szefa marynarki wojennej.

Rekurs powinien być wniesiony w drodze służbowej w ciągu dni 14-tu od daty powiadomienia o odmownej decyzji. W wypadku uwzględnienia tego rekursu, szeregowy zawodowy marynarki wojennej zostaje przez szefa marynarki wojennej przeniesiony do innej formacji marynarki wojennej.

Do art. 58.

§ 132. W razie mobilizacji lub powołania szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia marynarki wojennej na podstawie uchwały Rady Ministrów do służby czynnej ze względu na bezpieczeństwo Państwa, szeregowi zawodowi marynarki wojennej pozostają przymusowo w dalszej służbie w marynarce wojennej, bez względu na to, czy złożyli prośbę o pozostawienie i deklarację, czy też nie.

W tych wypadkach służą przymusowo, aż do demobilizacji lub zwolnienia powołanych roczników rezerwy (pospolitego ruszenia).

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej zachowują przytem wszelkie obowiązki i uprawnienia szeregowych zawodowych, a czas służby przymusowej zalicza się im całkowicie do służby zawodowej i na poczet zobowązania złożonego przed lub w chwili rozpoczęcia służby przymusowej. Do zobowiązania zaś złożonego po demobilizacji (zwolnieniu rocznika) wlicza się czas służby przymusowej tylko na ich żądanie, przyczem czas przymusowej służby, przypadający na ich poprzednie zobowiązanie, złożone przed rozpoczęciem służby przymusowej do nowego zobowiązania, nie jest wliczanym.

Jeżeliby zobowiązanie złożone przed przymusową służbą w czasie trwania tej służby nie upłynęło, może szeregowy zawodowy po demobilizacji, albo kontynuować służbę zawodową wedle złożonego zobowiązania, lub też prosić o zwolnienie z tej służby.

Szeregowi zawodowi, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie wygasło, mogą w ciągu 4-ch tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z któremi przymusowo służyli, przedstawić prośbę o pozostawienie w dalszej służbie zawodowej na warunkach wyszczególnionych w art. 57 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, przyczem mogą prosić:

— o wliczenie służby przymusowej do nowego zobowiązania, lub

— o niezaliczanie służby przymusowej do nowego zobowiązania, dołączając do podania deklarację do dalszej służby zawodowej.

W wypadku wliczenia służby przymusowej do nowego zobowiązania, termin rozpoczęcia zobowiązania liczy się od dnia demobilizacji lub zwolnienia danego rocznika.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie nie wygasło, mają w ciągu 4-ch tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z któremi przymusowo służyli, przedstawić prośbę o kontynuowanie służby zawodowej w myśl swego czasu złożonego zobowiązania, przyczem mogą oni prosić o niezaliczenie czasu służby przymusowej do poprzedniego zobowiązania.

Zarówno ci szeregowi zawodowi, którym w czasie trwania służby przymusowej zobowiązanie wygasło, jako też ci, którym to zobowiązanie nie wygasło, — ci ostatni jednakowoż tylko w wypadku, jeżeli służba przymusowa spowodowana była mobilizacją, mogą, — o ile nie zamierzają dalej służyć zawodowo, — w ciągu 4-ch tygodni od daty demobilizacji lub zwolnienia roczników, z któremi przymusowo służyli, przedstawić prośbę o zwolnienie ich ze służby zawodowej.

Zwolnienie następuje w myśl zasad podanych w § 170 niniejszego rozporządzenia.

Okres służby przymusowej wlicza się szeregowym zawodowym do okresu wymaganego do uzyskania urlopu dla odbycia praktyki cywilnej.

Jeżeli służba przymusowa spowodowana była mobilizacją, szeregowi, którzy łącznie z przymusową służbą ukończyli co najmniej 7½ lat służby zawodowej, mogą po ukończeniu służby przymusowej otrzymać urlop, celem odbycia praktyki cywilnej bez względu na okres czasu zobowiązania, złożonego przez nich w swoim czasie.

Szeregowi tacy mogą otrzymać z chwilą demobilizacji jednomiesięczny urlop służbowy dla wyszukania sobie praktyki cywilnej, poczem wysyłanie ich na urlopy dla odbycia praktyki odbywa się na ogólnych zasadach.

Do art. 60.

§ 133. Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego otrzymać mogą ci szeregowi zawodowi marynarki wojennej, którzy ukończyli 25 lat życia, posiadają co najmniej stopień rzeczywistego bosmanmata, oraz odbyli co najmniej 3 lata wojskowej służby zawodowej.

Do podań o zezwolenie na zawarcie małżeństwa ma być dołączone świadectwo moralności narzeczonej, oraz świadectwo lekarskie zdrowia danego szeregowego zawodowego marynarki wojennej.

Szeregowym zawodowym marynarki wojennej udzielają zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego w formacjach floty — dowódca floty, w formacjach flotylli — dowódca flotylli, w innych zaś formacjach — dowódcy o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Szczegółowe przepisy co do wymogów zdrowotnych, stawianych szeregowym zawodowym marynarki wojennej, ubiegającym się o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego, ustalają odrębne przepisy Ministra Spraw Wojskowych.

W wyjątkowych wypadkach (ulegalizowanie dzieci, zaopiekowanie się sierotami, potrzebującemi opieki matczynej, konieczność oddania swego gospodarstwa rolnego pod nadzór, względy natury moralnej i t. p.) może szef marynarki wojennej lub organ przez niego upoważniony, udzielić zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego szeregowym zawodowym

marynarki wojennej, nie odpowiadającym wymogom, wymienionym w tym paragrafie.

W nagłych i wyjątkowych wypadkach (małżeństwo na łożu śmierci, lub w ciężkiej chorobie, grożącej śmiercią) może przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku udzielić zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego szeregowym zawodowym marynarki wojennej, nie odpowiadającym wymogom, wymienionym w tym paragrafie, meldując każdorazowo o takim wypadku w drodze służbowej szefowi marynarki wojennej (organowi uprawnionemu przez niego).

Przepisy §§ 16 — 22 niniejszego rozporządzenia o zawieraniu małżeństw przez szeregowych marynarki wojennej służby czynnej i szeregowych nadterminowych marynarki wojennej mają pozatem odpowiednie zastosowanie do szeregowych zawodowych marynarki wojennej.

Do art. 61.

§ 134. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej przestaje być zawodowym:

1) wskutek przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia w myśl art. 87 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej;

2) wskutek zwolnienia lub wykluczenia od powszechnego obowiązku wojskowego, w myśl art. 9 i 88 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym;

3) wskutek prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego karę degradacji lub wydalenia z wojska. W razie degradacji następuje przeniesienie do rezerwy lub pospolitego ruszenia w myśl ogólnych zasad z tem, że szeregowy zawodowy zdegradowany nie może otrzymać przydziału mobilizacyjnego do tej formacji, w której został zdegradowany;

4) wskutek rozwiązania stosunku służbowego przed upływem terminu zobowiązania w myśl wojskowych przepisów dyscyplinarnych;

5) wskutek 2-krotnej ujemnej opinji, otrzymanej w ciągu 3-ch lat, a stwierdzającej nienadawanie się na stanowisko szeregowego zawodowego marynarki wojennej. Tryb postępowania w tym wypadku jest następujący:

Jeżeli w półrocznej kwalifikacji szeregowy zawodowy marynarki wojennej otrzyma ostateczną ujemną opinję, stwierdzającą nienadawanie się jego wogóle do służby zawodowej, przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku wyznacza komisję dyscyplinarną w składzie 1 oficera sztabowego lub kapitana — jako przewodniczącego, oraz 2-ch oficerów młodszych i 2-ch podoficerów zawodowych równego i wyższego stopniem od opinjowanego — jako członków.

W skład komisji dyscyplinarnej nie mogą wchodzić bezpośredni przełożeni i wyżsi opinjujący.

Wyznaczona komisja dyscyplinarna udziela temu szeregowemu zawodowemu marynarki wojennej pisemnego ostrzeżenia ze zwróceniem uwagi, iż w myśl art. 61 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, oraz § 134 niniejszego rozporządzenia, następna półroczna ujemna kwalifikacja, otrzymana w ciągu $2\frac{1}{2}$ lat od ostatnio uzyskanej, pociągnie za sobą przeniesienie go do rezerwy (pospolitego ruszenia), względnie w stan spoczynku.

Jednocześnie należy o dokonanem ostrzeżeniu spisać odpowiedni protokół, który mają podpisać przewodniczący i wszyscy członkowie komisji dyscyplinarnej wraz z ostrzeżonym w jego obecności.

Protokół ten przedstawia przewodniczący komisji przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, poczem przechowuje go w dokumentach kwalifikacyjnych danego szeregowego zawodowego marynarki wojennej.

Przed udzieleniem ostrzeżenia powinien przewodniczący komisji dyscyplinarnej zasięgnąć wyczerpujących informacyj od przełożonych opinjujących i przedstawić je komisji.

Komisja może przed udzieleniem ostrzeżenia w razie potrzeby przesłuchać opinjowanego.

Jeżeli przewodniczący komisji dyscyplinarnej nabierze przekonania, że ujemna opinja nie jest wystarczająco uzasadnioną, przedstawia całą sprawę do decyzji przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku. Decyzja tego przełożonego jest ostateczna i dla komisji dyscyplinarnej wiążąca.

Szeregowy zawodowy marynarki wojennej po otrzymaniu ostrzeżenia powinien być przeniesiony do innego pododdziału. O ile wyżej wskazany przełożony uważa za konieczne przeniesienie tego szeregowego do innej formacji marynarki wojennej przedstawia umotywowany wniosek przełożonemu, uprawnionemu w myśl § 67 niniejszego rozporządzenia do przenoszenia szeregowych marynarki wojennej.

Analogiczny tryb postępowania ma zastosowanie również w wypadku uzyskania ponownej, niekoniecznie bezpośrednio następującej, jednakowoż w okresie 3 lat uzyskanej, ujemnej półrocznej kwalifikacji z tem, że w danym wypadku komisja dyscyplinarna orzeka o przeniesieniu danego szeregowego zawodowego do rezerwy (pospolitego ruszenia), względnie w stan spoczynku, a zarządza je przełożony, któremu przysługuje prawo przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej do rezerwy (pospolitego ruszenia), względnie w stan spoczynku. Przeniesienie w stan spoczynku następuje w wypadkach, jeżeli szeregowy zawodowy odpowiada warunkom, przewidzianym w ustawie emerytalnej.

Zasady kwalifikowania szeregowych zawodowych marynarki wojennej normują odrębne przepisy.

Mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Do art. 50 i 62.

§ 135. Szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej mogą być mianowani ci, którzy:

1) odbyli ustawowo przewidzianą czynną służbę wojskową; warunek ten należy uważać za spełniony również wówczas, gdy wskutek wcześniejszego urlopowania ich rocznika w myśl art. 72 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, przesłużyli faktycznie mniej niż przewiduje art. 4 tej ustawy;

2) otrzymali odpowiednie kwalifikacje moralne i kwalifikacje zachowania się w służbie;

3) mają nieprzekroczony 28 rok życia;

4) nie byli karani sądownie lub dyscyplinarnie za czyny, które mogą ujemnie świadczyć o ich charakterze;

5) posiadają znajomość języka polskiego w słowie i piśmie oraz umiejętność rachowania w zakresie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej; jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4-ch klas, dowódca, który ma prawo mianowania, może osobiście stwierdzić zakres tych wiadomości lub też nakazać stwierdzenie, a stwierdzenie to należy zaznaczyć na podaniu kandydata;

6) posiadają kategorję zdolności A. w myśl przepisów oceny zdolności fizycznej do służby w marynarce wojennej;

7) ukończyli kurs podoficerski danej specjalności, lub przeszli odpowiednie przeszkolenie w myśl końcowego ustępu § 12;

8) posiadają zdolność instruowania w danej specjalności;

9) posiadają co najmniej stopień starszego marynarza; stopień ten może być tytularnym, który jednak przy mianowaniu proszącego — szeregowym zawodowym staje się automatycznie rzeczywistym.

W wyjątkowych wypadkach może szef marynarki wojennej zezwolić na mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, szeregowych nie posiadających warunków przewidzianych w punktach 3 i 6 niniejszego paragrafu.

Postanowienia punktu 3-go nie dotyczą tych szeregowych rezerwy marynarki wojennej, którzy jako szeregowi zawodowi marynarki wojennej w swoim czasie pełnili służbę zawodową, a następnie proszą o mianowanie ich z rezerwy szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Zob. pkty 45 — 47 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 136. Podania o mianowanie szeregowym zawodowym marynarki wojennej składają szeregowi służby czynnej drogą służbową przełożonemu o uprawnieniach dowódcy pułku.

Do podań, napisanych i podpisanych przez kandydatów powinny być dołączone dokumenty, stwierdzające istnienie warunków, określonych w § 135. Odpisy dokumentów, stwierdzających przebieg służby wojskowej, stopień wojskowy, ukończenie szkół lub kursów, względnie zdanie egzaminów wojskowych, wyciąg z księgi kar i t. p. powinny być sporządzone, stwierdzone i dołączone do podania przez dowódców, w których posiadaniu oryginały tych dokumentów znajdują się.

Stan zdrowia szeregowych służby czynnej powinien być wszechstronnie zbadany przed definitywnem mianowaniem przez lekarza formacji i stwierdzony świadectwem wojskowo-lekarskiem, względnie o ile co do fizycznej przydatności kandydata do wojskowej służby zawodowej w marynarce wojennej zachodzą wątpliwości, badanie następuje przez wojskowy zakład leczniczy i wówczas ma być stwierdzone orzeczeniem wojskowo-lekarskiem.

Świadectwo, względnie orzeczenie wojskowo-lekarskie powinny być dołączone do podania.

Mianowanie może nastąpić dopiero po wypełnieniu przez kandydata wszystkich warunków, wskazanych w § 135. O ile kandydat nie odpowiada w zupełności wszelkim warunkom, a szef marynarki wojennej może wyjątkowo udzielić zezwolenia na mianowanie (§ 135), oraz, jeżeli dowódca uzna mianowanie za pożądane, przedstawia podanie wraz z umotywowanym wnioskiem o mianowanie w drodze służbowej przełożonemu wskazanemu w § 138 niniejszego rozporządzenia, uzyskując jednakże, o ile chodzi o formację nieewidencyjną — przedtem poświadczenie dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

§ 137. Podania (napisane i podpisane przez kandydatów) szeregowych stale urlopowanych i szeregowych rezerwy marynarki wojennej powinny być skierowane do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień. Powiatowy komendant uzupełnień uzupełnia podanie odpisami posiadanych wojskowych dokumentów kandydata, oraz uzyskaną w drodze korespondencyjnej opinją dowódcy tej formacji, w której dany szeregowy służył czynnie (ewentualnie poprzednio zawodowo), względnie odbył ćwiczenia w rezerwie.

Szeregowi stale urlopowani i rezerwy, którzy dłużej niż 4 tygodnie nie są w służbie czynnej muszą dołączyć do podania urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się. W podaniu winni kandydaci zaznaczyć, w której formacji pragną służyć, jako szeregowi zawodowi marynarki wojennej, przyczem w zasadzie powinni kandydaci być mianowani szeregowymi zawodowymi w tej formacji, w której ostatnio służyli (czynnie lub zawodowo), względnie odbyli ćwiczenia w rezerwie.

Następnie powiatowy komendant uzupełnień powołuje kandydata do zbadania stanu zdrowia przez lekarza wojskowego, względnie, o ile zachodzą wątpliwości co do zdolności fizycznej kandydata, odsyła go celem zbadania do wojskowego zakładu leczniczego.

Podczas ewentualnego pobytu w wojskowym zakładzie leczniczym kandydat opłaca za utrzymanie z własnych funduszów.

Powiatowy komendant uzupełnień odsyła wszystkie dokumenty z dołączeniem świadectwa (względnie orzeczenia) wojskowo-lekarskiego do dowódcy formacji wskazanej w podaniu kandydata.

O ile szeregowy stale urlopowany lub rezerwy formacji nie wymienia, lub jeżeli dowódca danej formacji na przyjęcie jego nie zgadza się, powiatowy komendant uzupełnień przedstawia podanie szefowi marynarki wojennej, który decyduje, do której formacji podanie ma być skierowane.

Dowódca, który na zasadzie otrzymanego podania zgadza się mianować kandydata szeregowym zawodowym marynarki wojennej, zawiadamia o tem (o ile kandydat odpowiada warunkom ,podanym w § 135) właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, uzyskując przedtem — o ile chodzi o formację nieewidencyjną, — poświadczenie dowódcy formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

O ile kandydat może być mianowany tylko w drodze wyjątku za zezwoleniem szefa marynarki wojennej, dowódca formacji przedstawia podanie w drodze służbowej szefowi marynarki wojennej, dodając umotywowany wniosek o mianowanie. Dowódca po otrzymaniu decyzji powiadamia powiatowego komendanta uzupełnień o zamiarze zamianowania kandydata szeregowym zawodowym marynarki wojennej, naznaczając termin, w którym kandydat ma się zgłosić do służby wojskowej zawodowej.

Powiatowy komendant uzupełnień powołuje na tej podstawie szeregowego stale urlopowanego, względnie rezerwy zapomocą karty powołania do służby wojskowej zawodowej w danej formacji, a jeśli powołany posiadał przydział mobilizacyjny, przydział ten unieważnia.

Szeregowi rezerwy lub stale urlopowani mogą być mianowani szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej tylko w tych stopniach, jakie ostatnio posiadali.

O fakcie definitywnego mianowania szeregowym zawodowym marynarki wojennej — szeregowego stale urlopowanego lub szeregowego rezerwy, dowódca, mianujący, obowiązany jest w celach ewidencyjnych zawiadomić

właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, oraz (o ile chodzi o formację nieewidencyjną) dowódcę formacji ewidencyjnej.

Do art. 63.

§ 138. Prawo mianowania szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, tudzież prawo przedłużania służby zawodowej posiada szef marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie może co do szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu floty, przekazać dowódcy floty.

Zob. pkty 48 — 53 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 64.

§ 139. Pozostawienie w dalszej służbie zawodowej po upływie okresu poprzedniego zobowiązania, powinno być podobnie, jak mianowanie szeregowym zawodowym marynarki wojennej również stwierdzone w rozkazie dziennym tej formacji, której dowódca przedłużył służbę zawodową na mocy art. 57 i 63 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

Do art. 65.

§ 140. Awansowanie szeregowych zawodowych marynarki wojennej w formacjach nieewidencyjnych może być uskuteczniane tylko na podstawie uzyskanego poświadczenia dowódcy właściwej formacji ewidencyjnej, że odpowiedni etat jest wolny.

Zob. pkt 54 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3

§ 141. Okres służby nadterminowej, w której szeregowy zawodowy pozostawał przed mianowaniem go szeregowym zawodowym, wlicza mu się do okresu czasu, wymaganego od szeregowego zawodowego przy awansie na wyższy stopień.

§ 142. Szczegółowe przepisy szefa marynarki wojennej ustalą dla każdego rodzaju specjalności oraz dla wszystkich kategoryj szeregowych zawodowych marynarki wojennej zosobna, jakie szkolenie mają przejść ci szeregowi, aby uzyskać warunki awansowania na bosmana.

§ 143. Do stopnia bosmana mogą być awansowani szeregowi zawodowi marynarki wojennej po 4-ch latach służby zawodowej, jeżeli w stopniu bosmanmata przesłużyli co najmniej 12 miesięcy i odbyli z pomyślnym wynikiem szkolenie (§ 142).

Do stopnia starszego bosmana mogą awansować ci bosmani, którzy w charakterze szeregowych zawodowych marynarki wojennej przesłużyli co najmniej 6 lat, przyczem w stopniu bosmana co najmniej 24 miesiące.

Zob. pkt 55 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Urlopy.

Do art. 66 — 72.

§ 144. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej mogą korzystać z urlopów:

1) wypoczynkowych,
2) służbowych (z przyczyn służbowych),
3) okolicznościowych,
4) leczniczych,
5) dla odbycia praktyki cywilnej.

§ 145. Urlopy wypoczynkowe są udzielane szeregowym zawodowym marynarki wojennej w następujących normach:

a) szeregowym zawodowym w stopniu do bosmanmata — do 3-ch tygodni,

b) szeregowym zawodowym w wyższych stopniach niż bosmanmata — do 4-ch tygodni.

Szef marynarki wojennej, względnie upoważnieni przez niego dowódcy mogą szeregowym zawodowym marynarki wojennej, pełniącym służbę zawodową w szczególnie ciężkich warunkach, udzielić urlopu wypoczynkowego bez względu na posiadany stopień do 4-ch tygodni.

§ 146. Urlopy służbowe (z przyczyn służbowych) z powodu przeniesienia mogą być udzielone wtedy, gdy przeniesienie powoduje stałą zmianę przynależności służbowej do formacji dyzlokowanej w innym garnizonie.

Normy urlopów służbowych (z przyczyn służbowych) są następujące:

a) do 7 dni dla nieżonatych,

b) do 14 dni dla żonatych i wdowców z dziećmi.

§ 147. Do urlopów okolicznościowych należą:

a) urlopy, udzielane w ważnych sprawach osobistych, rodzinnych i majątkowych, których czas trwania nie może przekraczać 7 dni w jednym roku kalendarzowym.

W razie konieczności udzielenia urlopu okolicznościowego ponad powyższą normę, należy zaliczyć go na poczet przysługującego urlopu wypoczynkowego;

b) urlopy świąteczne, których czas trwania i warunki udzielania określa każdorazowo Minister Spraw Wojskowych.

§ 148. Urlopy lecznicze udzielane są szeregowym zawodowym marynarki wojennej na tych samych zasadach, jak szeregowym marynarki wojennej służby czynnej, przyczem czas trwania takiego urlopu nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu jednego roku kalendarzowego. Korzystanie z urlopu leczniczego ponad normę urlopu wypoczynkowego wyklucza możność korzystania w danym roku kalendarzowym z urlopu wypoczynkowego.

§ 149. Szczegółowe przepisy o urlopach, dotyczące szeregowych marynarki wojennej służby czynnej mają odpowiednie zastosowanie również do szeregowych zawodowych marynarki wojennej z tem, że na teren w. m. Gdańska mogą wyjeżdżać szeregowi zawodowi marynarki wojennej zarówno na urlopy okolicznościowe (§ 34), jako też i na inne urlopy, określone w § 144 niniejszego rozporządzenia.

§ 150. Szeregowym zawodowym marynarki wojennej udzielają:

I. urlopów wypoczynkowych przełożeni, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku — zaś na jednostkach pływających, dowódcy tych jednostek lub dowódcy zespołów jednostek pływających, dla których przewidziany jest etat komandora-porucznika;

II. urlopów służbowych (z przyczyn służbowych):

a) na okres czasu do 7 dni, przełożeni posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy bataljonu, zaś na jednostkach pływających dowódca tych jednostek lub dowódcy zespołów jednostek pływających, dla których przewidziany jest etat komandora-podporucznika;

b) na okres czasu do dni 14, przełożeni posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku — zaś na jednostkach pływających dowódcy tych

jednostek lub dowódcy zespołów jednostek pływających, dla których przewidziany jest etat komandora-porucznika;

III. urlopów okolicznościowych:

a) na okres czasu do 3 dni, przełożeni, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy kompanji, zaś na jednostkach pływających, dowódcy tych jednostek, dla których przewidziany jest etat kapitana;

b) na okres czasu ponad 3 dni, przełożeni, posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy baonu, zaś na jednostkach pływających dowódcy tych jednostek lub dowódcy zespołów jednostek pływających, dla których przewidziany jest etat komandora-podporucznika.

Stany szeregowego zawodowego marynarki wojennej oraz przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Do art. 76.

§ 151. Prawo przeniesienia szeregowego zawodowego w stan nieczynny przysługuje szefowi marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie co do szeregowych, posiadających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu floty, może przekazać dowódcy floty.

Przeniesienie szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stan nieczynny powinno być ogłoszone w rozkazie dziennym, wydanym przez dowódcę, któremu przysługuje prawo przeniesienia szeregowego zawodowego w stan nieczynny, przyczem należy podać przyczynę przeniesienia oraz dzień, od którego się ten stan zaczyna. Dane te muszą być również odnotowane w dokumentach ewidencyjnych szeregowego zawodowego marynarki wojennej.

Zob. pkty 56 i 57 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 152. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, przeniesieni w stan nieczynny:

1) prowadzeni są w ewidencji formacji macierzystej,

2) o każdej zmianie swego adresu obowiązani są meldować dowódcy formacji macierzystej,

3) powinni w myśl § 133 przed zawarciem małżeństwa uzyskać zezwolenie władzy wojskowej (dowódcy formacji macierzystej).

Do art. 77.

§ 153. Szeregowy zawodowy marynarki wojennej po przesłużeniu na stanowisku szeregowego zawodowego co najmniej 8 lat może w ostatnim roku wojskowej służby zawodowej, przypadającej na ostatnio złożone zobowiązanie, lub też po demobilizacji otrzymać urlop, celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej.

Zasadniczo urlopy udzielane są w ciągu ostatnich 6-ciu miesięcy służby zawodowej, jeżeli jednak rodzaj praktyki (np. żegluga wodna i t. p.) tego wymaga, mogą być te urlopy udzielane w ciągu ostatniego roku przed upływem terminu zobowiązania.

Urlopy dla odbycia kursu lub praktyki cywilnej mogą być udzielane na podstawie zaświadczeń, że odbycie kursu lub praktyki jest dla otrzymania danego stanowiska konieczne i, że szeregowy będzie na kurs lub praktykę przyjęty bez zastrzeżeń. Zaświadczenie musi określać czas trwania kursu lub praktyki.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, pragnący otrzymać urlop dla odbycia kursu lub praktyki, powinni najpóźniej na 8 miesięcy przed upływem terminu zobowiązania wnieść w drodze służbowej do dowódcy wskazanego w § 151 własnoręcznie napisane podanie o urlop z dołączeniem zaświadczenia. Zaświadczenie może być w wyjątkowych wypadkach (o ile otrzymanie go w terminie było utrudnionem), przedstawione dodatkowo nie później jednak, jak na miesiąc przed rozpoczęciem kursu lub praktyki.

Na podstawie podania oraz zaświadczenia, przełożony wskazany w § 151 udziela urlopu, przyczem w zasadzie nie należy szeregowym zawodowym odmawiać udzielania urlopu dla odbycia kursu lub praktyki.

Długość urlopu ustala się według czasu trwania kursu lub praktyki; nie może on jednak przekraczać 6 miesięcy; urlopów poniżej 3-ch miesięcy udzielać nie należy.

Szeregowy zawodowy marynarki wojennej, który nie z własnej winy przerwał lub zaniechał praktyki lub uczęszczania na kurs, może być zpowrotem powołany do służby czynnej w charakterze szeregowego zawodowego, przyczem czas trwania kursu lub praktyki zalicza się do służby zawodowej. Szeregowi ci nie mogą już powtórnie otrzymać urlopu dla odbycia kursu lub praktyki cywilnej. W wypadku niemożności odbycia kursu lub praktyki z powodów nieprzewidzianych po wniesieniu podania o urlop, może dany szeregowy zawodowy otrzymać przedłużenie służby wojskowej zawodowej w myśl zasad, ustalonych w niniejszem rozporządzeniu, z tem, że podanie jego o przedłużenie służby zawodowej może być przyjęte w terminie opóźnionym.

Szeregowy zawodowy musi odbyć praktykę lub uczęszczać na kurs tylko w tej instytucji, od której otrzymał zaświadczenie; jeżeli szeregowy zawodowy samowolnie uczęszcza na kurs lub odbywa praktykę gdzieindziej, dowódca formacji może przerwać mu urlop i powołać go do dalszej wojskowej służby zawodowej.

O ile szeregowy zawodowy w czasie praktyki pragnie zmienić rodzaj tejże, winien na to uzyskać zezwolenie tego przełożonego, który urlopu udzielił. Pobieranie przez szeregowego zawodowego wynagrodzenia od instytucji prywatnej, w której jest on na praktyce, względnie na kursie, jest dopuszczalne.

Szeregowi zawodowi, którzy już wykorzystali urlop dla odbycia kursu lub praktyki, nie podlegają przymusowemu zwolnieniu ze służby zawodowej i może im uprawniony dowódca w myśl zasad, ustalonych w niniejszem rozporządzeniu (nawet w opóźnionym terminie wniesienia podania) przedłużyć służbę wojskową zawodową, przyczem czas urlopu wlicza się do służby wojskowej zawodowej.

W żadnym jednakowoż wypadku szeregowy zawodowy nie może po raz drugi otrzymać urlopu dla odbycia kursu lub praktyki.

Zob. pkt 58 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

§ 154. Na czas trwania urlopu dla odbycia kursu lub praktyki, szeregowy zawodowy zostaje przeniesiony w stan nieczynny z zachowaniem wszystkich uprawnień stanu czynnego z tem, że prawa noszenia munduru wojskowego, każdorazowo udziela przełożony, który udzielił urlopu, wydając szeregowemu zawodowemu odpowiednie zaświadczenie.

Do art. 78.

§ 155. Przeniesienie szeregowego zawodowego w stan nieczynny, wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej, następuje na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej. Sposób przedstawienia szeregowych zawodowych przed komisję określają sanitarne przepisy rewizyjne.

Do przedstawienia szeregowych zawodowych marynarki wojennej przed wojskową komisję rewizyjno-lekarską jest obowiązany i uprawniony:

1) w czasie znajdowania się szeregowego zawodowego w stanie czynnym — dowódca formacji, w której szeregowy zawodowy posiada przynależność służbową,

2) w czasie znajdowania się w stanie nieczynnym — dowódca formacji macierzystej.

§ 156. Szeregowy zawodowy w czasie pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej, zachowuje uprawnienia stanu czynnego.

Okres czasu, spędzony w stanie nieczynnym wskutek choroby, zaliczany jest do okresów czasu, wymaganych do awansu tylko wtedy, gdy na podstawie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, zostanie stwierdzonem, że choroba spowodowaną była służbą wojskową.

Szeregowy zawodowy marynarki wojennej może powrócić do czynnej służby przed upływem terminu stanu nieczynnego w razie wcześniejszego powrotu do zdrowia, co jednakże winno być stwierdzone orzeczeniem wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej.

Czas przebyty w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zawodowej wlicza się na poczet zobowiązania szeregowego zawodowego.

Uposażenie szeregowych zawodowych w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, normuje ustawa z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

Do art. 79.

§ 157. Przeniesienie szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów zarządza przełożony, wskazany w § 151 niniejszego rozporządzenia na skutek rozkazu Ministra Spraw Wojskowych.

§ 158. W ciągu półtora roku pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów, szeregowy zawodowy marynarki wojennej może być w każdej chwili powołany do służby czynnej, a po upływie tego czasu w ciągu dalszych 3-ch lat zachowuje pierwszeństwo w otrzymaniu stanowiska szeregowego zawodowego w posiadanym stopniu w ramach wolnego etatu.

§ 159. Po upływie półtora roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów, szeregowy zawodowy zostaje, o ile nie powoła się go do służby czynnej, w myśl § 158 przeniesiony:

1) w stan spoczynku, jeżeli odpowiada warunkom, przewidzianym w ustawie emerytalnej, przyczem czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów zalicza mu się do służby wojskowej zawodowej,

2) do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie odpowiada warunkom punktu 1.

§ 160. W czasie pozostawania w stanie nieczynnym z powodu redukcji etatów, szeregowy zawodowy zachowuje wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

W razie przeniesienia zpowrotem do stanu czynnego, czas przebyty w stanie nieczynnym, najwyżej jednak 1½ roku zalicza się do okresów czasu, wymaganych do awansu, jak i do służby zawodowej.

Zob. pkt 59 rozkazu wykonawczego Szefa Kier Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 80.

§ 161. Po upływie 30 dni od chwili dostania się szeregowego zawodowego do niewoli lub zaginienia na terenie działań wojennych, przełożony wskazany w § 151 niniejszego rozporządzenia, przenosi szeregowego w stan nieczynny, powiadamiając o tem właściwego dowódcę formacji ewidencyjnej.

§ 162. Czas przebyty w niewoli zalicza się do okresów czasu, wymaganych do awansu i do służby zawodowej, jeżeli postępowanie rehabilitacyjne wykaże, że dostanie się do niewoli nastąpiło z przyczyn usprawiedliwionych.

§ 163. Po powrocie z niewoli szeregowy zawodowy melduje się natychmiast u dowódcy najbliższej formacji wojskowej celem odesłania go do dowódcy formacji macierzystej, który wdraża postępowanie rehabilitacyjne i spisuje protokół rehabilitacyjny (wedle wzoru Nr. 6).

Protokół przesyła się do komisji rehabilitacyjnej. Komisja rehabilitacyjna składa się z wyznaczonych przez przełożonego o uprawnieniach dowódcy pułku jednego oficera sztabowego, 2-ch oficerów młodszych i 2-ch szeregowych zawodowych, równych lub wyższych stopniem od szeregowego podlegającego postępowaniu rehabilitacyjnemu.

Komisja rehabilitacyjna stwierdza na protokóle swą decyzję i zwraca go dowódcy, który zarządził postępowanie rehabilitacyjne.

Stwierdzenie komisji, że dostanie się do niewoli było usprawiedliwione, należy uważać za rehabilitację, co należy odnotować w dokumentach ewidencyjnych szeregowego zawodowego marynarki wojennej.

Jeżeli komisja rehabilitacyjna stwierdzi, że okoliczności dostania się do niewoli wzbudzają wątpliwości w tym kierunku, czy dostanie się do niewoli było usprawiedliwione, sprawę, należy przekazać sądowi wojskowemu.

O powrocie szeregowego zawodowego marynarki wojennej z niewoli dowódca formacji nieewidencyjnej powiadamia właściwego dowódcę formacji ewidencyjnej.

Do art. 81.

§ 164. Podstawą przeniesienia w stan nieczynny szeregowego zawodowego wybranego na posła do sejmu lub na senatora Rzeczypospolitej jest list wierzytelny, wydany przez komisję wyborczą, w myśl ordynacji wyborczej lub legitymacja poselska, wydana przez biuro sejmu lub senatu.

§ 165. Z chwilą wygaśnięcia mandatu poselskiego szeregowy zawodowy powinien natychmiast stawić się u dowódcy swej formacji macierzystej, poczem zostaje przeniesiony zpowrotem do stanu czynnego.

Czas pełnienia mandatu w zasadzie nie wlicza się do okresów czasu zobowiązania.

Minister Spraw Wojskowych (organ przez niego upoważniony) może w wyjątkowych wypadkach, na prośbę zainteresowanego wliczyć mu czas sprawowania mandatu poselskiego na poczet zobowiązania.

Do art. 82 — 84.

§ 166. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej mogą być przeniesieni w stan spoczynku:

1) w myśl art. 78 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej;

2) po ukończeniu 56 lat życia;

3) w wypadkach, przewidzianych w ustawie emerytalnej;

4) w myśl § 159 pkt. 1 niniejszego rozporządzenia, jeżeli odpowiadają warunkom przewidzianym w ustawie emerytalnej;

5) w myśl § 134 pkt. 5 niniejszego rozporządzenia, jeżeli odpowiadają warunkom przewidzianym w ustawie emerytalnej.

Podstawą przeniesienia szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stan spoczynku w wypadku przewidzianym w art. 78 ust. 3 i 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej jest orzeczenie wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, działającej w myśl przepisów sanitarno-rewizyjnych, jeżeli orzeczenie to stwierdza dalszą niezdolność do służby wojskowej zawodowej.

§ 167. Przeniesienie w stan spoczynku szeregowego zawodowego marynarki wojennej zarządza szef marynarki wojennej, który uprawnienia swe w tym zakresie co do szeregowych, mających stopnie niższe niż bosmana floty i posiadających stałą przynależność służbową do formacyj podległych dowództwu floty, może przekazać dowódcy floty. Przeniesienie w stan spoczynku następuje na wniosek przełożonego o uprawnieniach dowódcy pułku. Wniosek tego dowódcy odpada, o ile przeniesienie następuje na zasadzie orzeczenia wojskowej komisji rewizyjno-lekarskiej, orzekającej niezdolność do służby wojskowej.

Dowódca przenoszący szeregowego zawodowego w stan spoczynku ogłasza to w rozkazie dziennym, podając przytem przyczynę przeniesienia i dzień, od którego stan ten się zaczyna.

Dowódca przenoszący szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stan spoczynku może go z dniem odejścia w stan spoczynku awansować o jeden stopień wyżej, o ile tenże odpowiada wszystkim warunkom wymaganym od awansu na dany stopień. Stopień ten jest tytularny.

Awans ogłasza przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku w swym rozkazie dziennym jednocześnie z ogłoszeniem rozkazu, przenoszącym danego szeregowego zawodowego w stan spoczynku.

Zob. pkty 60 i 61 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3, oraz instrukcję Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 4.

§ 168. Szeregowy zawodowy w stanie spoczynku jest prowadzony w ewidencji przez właściwego powiatowego komendanta uzupełnień i ma prawo noszenia munduru wojskowego z wyjątkiem:

a) wystąpień, mających charakter polityczny (udział w wiecach, zebraniach i t. p.),

b) wykonywania zawodu cywilnego, oraz wykonywania czynności, związanych z zajęciem handlowem lub przemysłowem,

c) wykonywania obowiązków, wypływających z zajmowanych przez niego stanowisk w państwowej służbie cywilnej lub samorządowej,

d) przebywania w lokalach, do których zabroniony jest wstęp szeregowym stanu czynnego.

Szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stanie spoczynku, o ile są w mundurze wojskowym, obowiązują przepisy o zachowaniu się i salutowaniu, jak szeregowych służby czynnej.

Do art. 86.

§ 169. W razie powołania szeregowego zawodowego marynarki wojennej w stanie spoczynku do służby czynnej, stopień tytularny, nadany mu ewentualnie w chwili przejścia w stan spoczynku, staje się automatycznie stopniem rzeczywistym.

Do art. 87.

§ 170. Przełożonym uprawnionym do przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej do rezerwy lub pospolitego ruszenia jest przełożony wskazany w § 151 niniejszego rozporządzenia.

I. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, o ile nie nabyli praw emerytalnych i nie zostają przeniesieni w stan spoczynku, mogą być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia przed terminem, na jaki zobowiązali się do służby wojskowej, na zasadzie prośby, której podstawą może być:

a) stan zdrowia,

b) warunki rodzinne i majątkowe.

Ze względu na stan zdrowia mogą być przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia szeregowi zawodowi marynarki wojennej w myśl sanitarnych przepisów rewizyjnych uznani za zdolnych tylko do służby administracyjnej.

Warunki rodzinne i majątkowe mogą być uwzględnione jeżeli szeregowy zawodowy udowodni, że wymagają one rzeczywiście zwolnienia go z czynnej służby.

Przy uwzględnieniu prośby należy mieć na uwadze osobiste kwalifikacje szeregowego zawodowego, interes służby, faktyczny stan szeregowych zawodowych w danej formacji i możność jego uzupełnienia.

II. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej mogą być również przeniesieni do rezerwy i pospolitego ruszenia, o ile nie nabyli praw emerytalnych i nie zostają przeniesieni w stan spoczynku wskutek upływu terminu, do jakiego zobowiązali się, jeżeli nie nastąpiło przedłużenie służby zawodowej. Fakt przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia winien być umieszczony w rozkazie, wydanym przez uprawnionego dowódcę z zaznaczeniem, czy przeniesienie nastąpiło w drodze wyjątku na własną prośbę, czy wskutek upływu terminu zobowiązania, czy też wskutek przyczyn wskazanych w §§ 134 lub 150 niniejszego rozporządzenia z oznaczeniem dnia, od którego następuje zwolnienie z czynnej służby zawodowej.

Zob. pkty 62 i 63 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3, oraz instrukcję Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 4.

§ 171. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, podlegają wszystkim obowiązkom i posiadają wszystkie prawa szeregowych rezerwy lub pospolitego ruszenia marynarki wojennej, ustalone w ustawie o powszechnym obowiązku wojskowym wraz z rozporządzeniem wykonawczem i w rozporządzeniu Prezydenta Rze-

czypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej wraz z niniejszem rozporządzeniem. W szczególności ćwiczenia w rezerwie odbywają ze swym rocznikiem poborowym z tem jednak, że w roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia, nie będą do nich powoływani.

Do art. 88.

§ 172. Szeregowi zawodowi marynarki wojennej otrzymują po co najmniej 11 latach służby zawodowej poświadczenia służby (wzór Nr. 7), wydane przy przejściu do rezerwy lub pospolitego ruszenia przez przełożonego wskazanego w § 151 niniejszego rozporządzenia.

W wypadku przerw w służbie zawodowej (przeniesienie do rezerwy i ponowne powołanie do służby zawodowej) zaliczyć należy na poczet czasu służby również poprzednią służbę zawodową.

Poświadczenie służby uprawnia szeregowych zawodowych marynarki wojennej do pierwszeństwa w otrzymaniu jednego ze stanowisk, przewidzianych w art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej.

Specjalne przepisy wykonawcze co do realizacji powyższego prawa pierwszeństwa szeregowych zawodowych marynarki wojennej nie zostały wydane. Wobec tego do tychże szeregowych winny mieć analogiczne zastosowanie przepisy rozp. Rady Ministrów z dnia 29 października 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 666) odnoszącego się wogóle do podoficerów zawodowych, tudzież wydane na jego podstawie rozporządzenia i rozkazy Ministra Spraw Wojskowych. Powyższe przepisy umieszczono w dziale X l. p. 5 — 7.

§ 173. Przepis art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej nie ma zastosowania do tych szeregowych zawodowych marynarki wojennej, którzy zostali przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia w myśl § 134 pkt. 3, 4, 5 niniejszego rozporządzenia.

TYTUŁ III.

Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej.

Do art. 89.

§ 174. Oficerską szkołą marynarki wojennej jest szkoła podchorążych marynarki wojennej.

Minister Spraw Wojskowych określi w drodze osobnego rozkazu organizację szkoły, czas trwania nauki oraz program szkolny.

§ 175. Zaliczenie szeregowego ucznia do stanu faktycznego szkoły następuje z chwilą zgłoszenia się jego na zasadzie faktu przyjęcia, względnie faktu przydzielenia do szkoły. Zaliczenie do stanu faktycznego szkoły powinno być stwierdzone w rozkazie dziennym szkoły.

Do art. 90.

§ 176. Tytuł podchorążego nadaje szeregowemu uczniowi szkoły podchorążych marynarki wojennej komendant szkoły po ukończeniu przez szeregowego ucznia z pomyślnym wynikiem pierwszego okresu próbnego pływania na jednostkach floty.

Nadanie tytułu podchorążego należy ogłosić w rozkazie dziennym szkoły i odnotować w ewidencji szeregowego-ucznia.

Do art. 92.

§ 177. Szeregowi uczniowie otrzymują specjalne oznaki szkolne związane ze stopniem postępu w nauce, niezależnie od ewentualnie posiadanych stopni wojskowych.

Z oznakami szkolnemi wiążą się również specjalne tytuły szkolne.

Oznaki i sposób tytułowania szeregowych-uczniów ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

§ 178. Szeregowi uczniowie szkoły podchorążych marynarki wojennej pod względem pobierania uposażenia, składającego się z żołdu, wyżywienia, umundurowania i zakwaterowania, zostają przyrównani do szeregowych, pełniących obowiązkową służbę wojskową i otrzymują:

a) w pierwszym roku nauki:

1) przed uzyskaniem tytułu podchorążego — żołd marynarza;

2) począwszy od chwili uzyskania tytułu podchorążego — żołd bosmanmata niezawodowego;

b) w drugim roku nauki otrzymują żołd bosmana niezawodowego;

c) w trzecim roku nauki i latach następnych, otrzymują żołd starszego bosmana niezawodowego.

W wypadku, gdy żołd, wynikający z posiadanego przed wstąpieniem do szkoły stopnia wojskowego danego szeregowego ucznia jest niższy od żołdu przewidzianego dla danego rocznika szkoły — otrzymują żołd przewidziany dla danego rocznika szkoły.

W wypadku, gdy żołd, wynikający z posiadanego przed wstąpieniem do szkoły stopnia wojskowego danego szeregowego ucznia jest wyższy od żołdu, przewidzianego dla danego rocznika szkoły — pobiera on żołd związany z posiadaniem wspomnianego wyżej rzeczywistego stopnia wojskowego.

Szeregowi uczniowie szkoły podchorążych marynarki wojennej, o ile w chwili wstąpienia do szkoły byli szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, otrzymują w czasie pobytu w szkole uposażenie związane z posiadanym stopniem wojskowym, przyczem za otrzymywane w szkole utrzymanie w naturze, uiszczają przepisaną opłatę, którą potrąca się im z pobieranego uposażenia.

Do art. 95.

§ 179. Urlopy szeregowych uczniów dzielą się na:

a) urlopy wakacyjne,

b) urlopy świąteczne,

c) urlopy okolicznościowe,

d) urlopy lecznicze.

§ 180. Urlopy wakacyjne udzielane są szeregowym uczniom w przerwach między jednym rokiem szkolnym a drugim, w terminach i na okres czasu, przewidziany programem nauki szkolnej oraz praktyki na jednostkach pływających.

§ 181. Urlopy świąteczne udzielane są w okresach przerw w nauce w czasie świąt Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy. Czas trwania tych urlopów określają rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 182. Szeregowi uczniowie szkoły podchorążych marynarki wojennej zasadniczo nie korzystają z prawa do urlopów okolicznościowych. W wyjątkowych jednak wypadkach (pilne sprawy osobiste, śmierć lub ciężka choroba w rodzinie, sprawy majątkowe) mogą szeregowi uczniowie otrzy-

mać urlop okolicznościowy, nie dłużej jak na 7 dni, nie wliczając w to dni podróży.

§ 183. Urlopy lecznicze udzielane są szeregowym uczniom szkoły podchorążych marynarki wojennej na tych samych zasadach, co szeregowym marynarki wojennej służby czynnej.

§ 184. Prawo udzielania urlopów szeregowym uczniom szkoły podchorążych marynarki wojennej przysługuje komendantowi szkoły.

§ 185. Przepisy urlopowe dla szeregowych marynarki wojennej służby czynnej odnoszą się również do szeregowych uczniów szkoły podchorążych marynarki wojennej z tem, że czas trwania urlopów leczniczych nie może przewyższać 4 tygodni w ciągu jednego roku szkolnego, oraz z tem, że co do wyjazdu podczas urlopu na teren w. m. Gdańska, stosują się do nich te same przepisy, jakie stosuje się do szeregowych zawodowych marynarki wojennej.

Do art. 97.

§ 186. Szeregowi uczniowie szkoły podchorążych marynarki wojennej są kształceni na koszt Skarbu Państwa.

Szczegółowe obowiązki i prawa szeregowych uczniów, wynikające z tytułu kształcenia się w szkołach wojskowych, ustalają do czasu ich unormowania rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Do art. 99 — 101.

§ 187. Opuszczenie przez szeregowego ucznia szkoły podchorążych marynarki wojennej przed jej ukończeniem może nastąpić:

a) na skutek zwolnienia,

b) na skutek wydalenia.

Zwolnienie jest to skreślenie z listy szeregowych uczniów szkoły, nie noszące charakteru karnego.

Wydalenie jest to skreślenie z listy szeregowych uczniów o charakterze karnym.

§ 188. Zwolnienie szeregowego ucznia ze szkoły może nastąpić:

a) na prośbę ucznia, w razie zaś jego niepełnoletności — na prośbę jego rodziców, względnie opiekunów, o ile nie stoi to w sprzeczności z interesem służby;

b) na mocy orzeczenia wojskowo-lekarskiego, stwierdzającego nieprzydatność do zawodowej służby wojskowej wogóle, lub do danego rodzaju służby w szczególności;

c) z powodu braku odpowiednich uzdolnień umysłowych, lub braku ogólnych kwalifikacyj na oficera zawodowego, albo też ujemnych cech charakteru.

§ 189. Wydalenie szeregowego ucznia ze szkoły może nastąpić:

1) w wypadkach przewidzianych w wojskowych przepisach dyscyplinarnych,

2) na zasadzie prawomocnego wyroku sądu, orzekającego w stosunku do szeregowego ucznia karę pozbawienia wolności inną, niż kara aresztu lub twierdzy.

§ 190. Z chwilą opuszczenia szkoły zarówno w drodze zwolnienia, jak i wydalenia, szeregowy uczeń zostaje skreślony ze stanu faktycznego uczniów szkoły, wychodzi automatycznie z grupy szeregowych uczniów,

oraz traci prawo do tytułu podchorążego. Zwolniony ze szkoły może uzyskać tytuł i uprawnienia podchorążego rezerwy.

Wydalony ze szkoły nie może otrzymać tytułu podchorążego rezerwy oraz traci prawo do odbywania skróconej służby wojskowej.

Sposób nadawania tytułu podchorążego rezerwy oraz ewentualnie stopnia wojskowego szeregowym uczniom zwolnionym, lub wydalonym ze szkoły regulują specjalne rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

§ 191. Zaliczenie całkowite lub częściowe czasu pobytu w szkole na poczet obowiązkowej służby wojskowej, lub na poczet zobowiązania złożonego w myśl art. 56 względnie 57 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej może być dokonane przez Ministra Spraw Wojskowych jedynie w wyjątkowych wypadkach i to tylko wtedy, gdy szeregowy uczeń opuszcza szkołę w drodze zwolnienia. Wydaleni o zaliczenie to ubiegać się nie mogą.

§ 192. Szczegółowy sposób i przebieg zwalniania i wydalania szeregowych uczniów ze szkoły podchorążych marynarki wojennej, normują odrębne zarządzenia szefa marynarki wojennej. Określenie stosunku zwolnionych i wydalonych do służby wojskowej, wreszcie sposób odbywania tejże — ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tegoż Ministra.

Zob. pkty 64 — 75 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. l. p. 3.

Do art. 102.

§ 193. Okres czasu i warunki odsługiwania przez absolwentów szkoły podchorążych marynarki wojennej w wojskowej służbie zawodowej czasu pobytu ich w szkole wojskowej, ustalają do czasu unormowania ich rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych — specjalne rozkazy tego Ministra.

TYTUŁ V.

Postanowienia końcowe.

§ 194. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono w dniu 20 listopada 1929 r.

Załączniki do rozp. Min. Spraw Wojsk. z dnia 12 września 1929 r. (poz. 577).

Nagłówek

Wzór Nr. 1.

do § 19.

L. dz. ____/____

WOJSKOWE ZEZWOLENIE

na zawarcie związku małżeńskiego.

Zgodnie z artykułem 14 (60) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 roku o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, zezwalam (stopień wojskowy, imię

i nazwisko, formacja macierzysta, rok urodzenia, imiona rodziców) ——

na zawarcie związku małżeńskiego z (imię i nazwisko narzeczonej) ——

Niniejsze zezwolenie jest zaświadczeniem, że ze strony władz wojskowych niema przeszkód do zawarcia małżeństwa i jest ważne w ciągu roku od dnia wystawienia.

(Data) (Pieczęć) (P o d p i s)

U w a g a: W myśl § 21 rozporządzenia wykonawczego z dnia 12 września 1929 r. do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, należy zameldować swemu dowódcy o zawarciu małżeństwa w ciągu 14 dni od daty ślubu.

Nagłówek

L. dz.——/——

Wzór Nr. 2.
do § 84.

W N I O S E K

awansowania (stopień, imię i nazwisko) ——

do stopnia (rzeczywistego, tytularnego) ——

Data urodzenia	Narodowość i religia	Przynależność: ewidencyjna	Przynależność: etatowa	Przynależność: służbowa	Funkcja	Cenzus naukowy (wykształcenie cyw.)	Krótki przebieg służby wojskowej	Ukończył szkoły wojsk. jakie, gdzie, kiedy i z jakiemi wynikami	Odznaczenia, pochwały	Kary: sądowe	Kary: dyscyplinarne	Data ost. awansu	Stosunek stanu faktycznego do etatu formacji, wykazujący wakans stanowiska w propon. stopniu	Opinje dowódców i decyzja
	Nr. Głównej księgi ewidencyjnej P. K. U. ——													

Wzór Nr. 3.
do § 122 pkt. 4.

DEKLARACJA.

(Stopień wojskowy, imię, ewentualnie imiona, nazwisko)_____
urodzony dnia_____ roku_____ zobowiązuje się w myśl art. 52 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, do czynnej służby wojskowej i na przeciąg 2 (dwóch) lat w charakterze szeregowego nadterminowego marynarki wojennej.

(Data) Podpis
Deklarujący podpisał w mej obecności.

(Data) Pieczęć Podpis dowódcy pododdziału.

Wzór Nr. 4.
do § 122 pkt. 7.

DEKLARACJA.

Jako ojciec (prawny opiekun) niepełnoletniego (imię i nazwisko kandydata)_____ wyrażam zgodę na zobowiązanie się jego do dwuletniej służby wojskowej w charakterze szeregowego nadterminowego marynarki wojennej, a temsamem na stosowanie względem niego postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, oraz innych obowiązujących ustaw, rozporządzeń, przepisów i rozkazów dotyczących szeregowych marynarki wojennej.

(Data) Podpis.
(Uwierzytelnienie podpisu wystawcy deklaracji)

Wzór Nr. 5.
do § 130 i 131

DEKLARACJA.

(Stopień wojskowy, imię, ewentualnie imiona, nazwisko)_____
urodzony dnia_____ roku_____ zobowiązuje się w myśl art. ____ rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, do czynnej służby wojskowej w charakterze szeregowego zawodowego marynarki wojennej przez ____ lat.

(Data) Podpis
Deklarujący podpisał w mojej obecności.

(Data) Pieczęć Podpis dowódcy pododdziału.

Uwaga: Po słowie „art." dodać „56", o ile chodzi o pierwsze zobowiązanie, zaś „57" przy następnych zobowiązaniach — po słowie „przez" wstawić cyfrę „5" jeśli chodzi o pierwsze zobowiązanie, zaś cyfrę „3" o ile chodzi o dalsze zobowiązanie.

Wzór Nr. 6.
do § 163.

PROTOKÓŁ REHABILITACYJNY.

1) Stopień wojskowy
2) Nazwisko i imię
3) Rok urodzenia
4) W jakiej formacji pełnił służbę w chwili dostania się do niewoli
5) Kto był wtedy jego bezpośrednim dowódcą
6) Dokładne wskazanie miejscowości, dnia i godziny dostania się do niewoli
7) Krótki opis szczegółowy dostania się do niewoli
8) Kto równocześnie z nim został wzięty do niewoli
9) Jak długo przebywał w niewoli i w jakich miejscowościach
10) W jaki sposób powrócił
11) Kto może poświadczyć prawdziwość podanych okoliczności
12) Ewentualne inne dalsze pytania szczególne

Formacja
L. dz. /

Wzór Nr. 7.
do § 172.

POŚWIADCZENIE WOJSKOWEJ SŁUŻBY ZAWODOWEJ.

Stopień wojskowy i specjalność
Formacja macierzysta
Nazwisko i imię
Urodzony dnia roku
Powiat województwo
Religji narodowości
Mianowany szeregowym zawodowym marynarki wojennej dnia
Uzyskał zgodnie z art. 88 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, z dniem prawo pierwszeństwa w otrzymaniu odpowiadającego jego kwalifikacjom jednego ze stanowisk w służbie cywilno-państwowej, samorządowej lub w zakładach i instytucjach subwencjonowanych przez Państwo, ustalonych rozporządzeniem Rady Ministrów do art. 88 wyżej powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

(Data) Pieczęć Podpis dowódcy formacji

Poświadczenie otrzymałem dnia roku

Własnoręczny podpis otrzymującego poświadczenie.

3.

ROZKAZ WYKONAWCZY SZEFA KIEROWNICTWA MARYNARKI WOJENNEJ

z dnia 5 kwietnia 1930 r.

do rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych, w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej. (Dz. U. R. P. Nr. 77/29 poz. 577).

(Dz. zarządzeń Kier. Mar. Woj. z roku 1930 Nr. 3).

Na podstawie § 6, 10, 12, 13, 34, 67, 68, 74, 83, 84, 87, 95, 121, 123, 126, 131, 134, 135, 136, 140, 142, 151, 153, 157, 161, 167, 170, 192 i 194 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych z dnia 12-go września 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 41 z dnia 14-go grudnia 1929 r. poz. 421) — zarządzam co następuje:

DO TYTUŁU I.

Postanowienia ogólne.

Przysięga wojskowa po ukończeniu szkoły rekruta — termin.

Do § 6.

1) W terminie na jeden miesiąc przed ukończeniem szkoły rekruta, dowódca formacji, w której odbywa się wyszkolenie rekruckie, przedstawia Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej wniosek co do daty, w której może odbyć się przysięga wojskowa dla rekrutów wszystkich wyznań.

Na podstawie tego wniosku Szef. Kier. Mar. Woj. ustala datę przysięgi wojskowej, wyznaczając ewentualnie delegatów poszczególnych formacyj mar. woj. na uroczystość przysięgi.

Datę przysięgi wojskowej oraz postanowienia, dotyczące uroczystości przysięgi, ogłasza Szef. Kier. Mar. Woj. w rozkazie dziennym.

2) Postanowienia punktu 1, dotyczą również ustalenia daty przysięgi w wypadkach przewidzianych w ustępie 2 i 3 § 1, rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych.

3) Listę zaprzysiężonych rekrutów ogłasza dowódca formacji w rozkazie dziennym formacji dla celów ewidencyjnych.

Podział szeregowych marynarki wojennej według specjalności.

Do § 10.

4) Prócz specjalności ustalonych w § 10 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych ustalam następujące specjalności:

17. Instruktorów wychowania fizycznego.

18. Gazo-minerów tylko we Flotylli Pińskiej.

5) Podział szeregowych marynarki wojennej na inne specjalności, aniżeli ustala § 10 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych oraz pkt. 4 niniejszego rozkazu, ogłasza Szef Kier. Mar. Woj. w Dzienniku Zarządzeń K. M. W.

Podstawą do ustalenia podziału szeregowych mar. woj. na inne specjalności, względnie do ustalenia nowych specjalności, mogą być wnioski dowódców: Floty i Flotylli Pińskiej.

Nadawanie i zmiana specjalności szeregowym mar. woj.

Do § 12.

6) Prawo do nadawania poszczególnych rodzajów specjalności, wymienionych w § 10, rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych oraz w pkt. 4 niniejszego rozkazu przekazuję:

a) Dowódcy Floty — w odniesieniu do szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj, podległych Dowództwu Floty;

b) Dowódcy Flotylli Pińskiej — w odniesieniu do szeregowych, mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych Dowództwu Flotylli Pińskiej.

Szeregowym, mającym stałą przynależność służbową do innych formacyj marynarki wojennej nadaje specjalność Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej.

7) Tok służby szeregowych mar. woj. przed uzyskaniem specjalności oraz warunki niezbędne do uzyskania jednego z rodzajów specjalności, zarówno w stosunku do absolwentów kursu marynarzy specjalistów, jak i w stosunku do szeregowych, którzy tych kursów nie ukończyli, — normuje odrębne zarządzenie Szefa K. M. W. pod tytułem: „Organizacja ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej oraz zasady wyszkolenia kontygensu — pkt. 2, 7, rozdział VI, pkt. 15".

Zarządzenie to ogłoszono w dzienniku zarządzeń Kier. Mar. Woj. z r. 1930 Nr. 4.

8) Nadanie specjalności szeregowemu marynarki wojennej ogłasza przełożony, wymieniony w pkcie 6, w swoim rozkazie dziennym, podając równocześnie podstawę nadania specjalności szeregowemu, t. j. stwierdzając nabycie przez tego szeregowego warunków ustalonych w § 12 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych oraz niniejszem zarządzeniem dla uzyskania specjalności.

Zob. załącznik Nr. 1 do niniejszego rozkazu wykonawczego, zawierający wzór omawianego rozkazu dziennego. Załącznik ten w niniejszem wydawnictwie pominięto.

Przenoszenie szeregowych marynarki wojennej z jednej specjalności do drugiej.

Do § 13.

9) Szeregowy marynarki wojennej, który pragnie uzyskać inną specjalność, winien wnieść w drodze służbowej do przełożonego, wymienionego w pkcie 6, odpowiednio umotywowane i zaopinjowane przez bezpośredniego i wyższych przełożonych podanie.

W wypadku, gdy przełożony wskazany w pkcie 6, uzna za właściwe przychylne załatwienie prośby szeregowego, przeznacza go wówczas, celem szkolenia w myśl postanowień pktu 7.

Podoficerowie z ukończonym specjalnym kursem podoficerskim w poprzedniej specjalności, muszą niezależnie od ukończenia kursu marynarzy specjalistów w nowej specjalności, ukończyć również specjalny kurs podoficerski w tejże specjalności.

Dla specjalności pokrewnych sobie, przełożony wskazany w pkcie 6, może zarządzić skrócenie czasu pobytu kandydata do uzyskania nowej specjalności na kursie marynarzy specjalistów oraz na specjalnym kursie podoficerskim w myśl wniosku Komendanta Szkoły Specjalistów Morskich, względnie Komendanta Szkoły Specjalistów Rzecznych.

Szeregowi, którzy pragną uzyskać jedną ze specjalności dla których kursy specjalizujące nie istnieją, winni odbyć odpowiednie wyszkolenie praktyczne i teoretyczne w myśl postanowień zawartych w zarządzeniu Szefa K. M. W. o „Organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szereg. mar. woj. oraz zasadach wyszkolenia kontygensu". Dotyczy to tylko szeregowych do stopnia starszego marynarza włącznie, ponieważ podoficerowie nie mogą być przenoszeni do takich specjalności.

Zob. uw. do pktu 7.

10) Przełożonym, uprawnionym do przenoszenia szeregowych mar. woj. z jednej specjalności do drugiej, jest przełożony, wymieniony w pkcie 6.

11) Przeniesienie szeregowego z jednej specjalności do drugiej, ogłasza przełożony, wskazany w pkcie 6 w rozkazie dziennym według wzoru, podanego w załączniku Nr. 2.

Wzór w niniejszem wydawnictwie pominięto.

Wyjazdy urlopowe szeregowych mar. woj. z kraju zagranicę, lub na teren W. M. Gdańska.

Do § 34.

12) Podania o zezwolenie na wyjazd z kraju zagranicę, lub na teren W. M. Gdańska na urlop, winni szeregowi mar. woj. kierować w drodze służbowej do Szefa K. M. W. z dokładnem umotywowaniem potrzeby wyjazdu, oraz z załączeniem deklaracji o posiadaniu ubrania cywilnego i znajomości postanowień rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do pragmatyki szeregowych mar. woj. o urlopach, według wzoru podanego w zał. Nr. 3.

Załącznik Nr. 3 ustala następujące brzmienie deklaracji:

DEKLARACJA.

szeregowego _____
(stopień, nazwisko, imię i liczba ks. głównej)

przydział służbowy _____
(formacja)

o znajomości przepisów urlopowych i posiadaniu ubrania cywilnego.

Zgodnie z pkt. 12 rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. do rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 77/29 poz. 577) — stwierdzam, że postanowienia o urlopach dla szeregowych marynarki wojennej w kraju i zagranicą, oraz na terenie W. M. Gdańska, zawarte w wyżej wymienionem rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w rozporządzeniu wykonawczem Ministra Spraw Wojskowych do tego rozporządzenia, są mi dokładnie znane.
Ponadto stwierdzam, że posiadam kompletne ubranie cywilne na wyjazd zagranicę.

(Data) (Pieczęć) Podpis

Deklarujący podpisał w mojej obecności.

Podpis dowódcy pododdziału.

13) Zezwolenie Szefa K. M. W. na noszenie przez szeregowego mar. woj. munduru wojskowego w czasie urlopu zagranicą lub na terenie W. M. Gdańska może nastąpić:
a) na rozkaz Szefa Kier. Mar. Woj.,
b) na wniosek dowódcy formacji,
c) na prośbę szeregowego, skierowaną do Szefa K. M. W. drogą służbową.

Przenoszenie szeregowych mar. woj. w obrębie marynarki wojennej

Do § 67.

14) Prawo przenoszenia szeregowych marynarki wojennej przekazuję:
a) Dowódcy Floty, jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie formacyj, podległych Dowództwu Floty, za wyjątkiem Morskiego Dyonu Lotniczego;
b) Dowódcy Flotylli, jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie formacyj, podległych Dowództwu Flotylli;
c) Komendantowi Szkoły Podchorążych Mar. Woj., Dowódcy Kadry Mar. Woj., jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie tych formacyj;
d) Komendantem portów wojennych, dowódcom dywizjonów O. R. P., i zespołów im równorzędnych, jeżeli chodzi o przeniesienie szeregowych w obrębie podległych im formacyj.

15) Przenoszenie szeregowych marynarki wojennej pomiędzy Flotą, Flotyllą Pińską, Szkołą Podchorążych Mar. Woj., Kadrą Mar. Woj. i pozostałemi jednostkami marynarki wojennej, podporządkowanemi bezpośrednio Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej, oraz Morskim Dyonem Lotniczym — zarządza Szef Kier. Mar. Woj.

16) Wszelkie zmiany przydziałów służbowych, uskutecznione przez przełożonych, wskazanych w pkcie 14 i 15 winny być ogłoszone w rozkazie dziennym tych przełożonych, oraz w rozkazach dziennych, dowódców względnie komendantów pododdziałów.

Zmiany przydziałów służbowych, zarządzone przez Szefa Kier. Mar. Woj. mogą być uskutecznione specjalnymi rozkazami Szefa K. M. W.

17) Wszelkie zmiany przydziałów służbowych, wskazane w pkcie 14 i 15 mogą być przeprowadzone pod warunkiem, że zgodne są one z obowiązującymi składami osobowymi dla poszczególnych jednostek i nie powodują przekroczenia tych składów osobowych.

Przenoszenia i przydziały z prawem do należności za przesiedlenie, względnie delegacje — winny być zatwierdzone przez Szefa K. M. W. i ogłoszone w rozkazie Szefa K. M. W. (Dz. Zarz. K. M. W. Nr. 4/29, poz. 9).

Przenoszenie szeregowych marynarki wojennej do formacyj wojska.

Do § 68.

18) W wypadku, kiedy szeregowy marynarki wojennej pragnie być przeniesiony do formacji wojska, winien w drodze służbowej wnieść odpowiednio umotywowane podanie do Szefa K. M. W.

Podanie to opinjuje dowódca formacji, a następnie uzupełnia je wyciągami ewidencyjnymi, oraz wyciągiem z księgi kar i w drodze przez kancelarję ewidencyjną mar. woj., która sprawdza dane ewidencyjne oraz wyciąg z księgi kar, kieruje do Szefa Kier. Mar. Woj.

DO TYTUŁU II.

Szeregowi marynarki wojennej służby czynnej. Postanowienia ogólne.

Przenoszenie zdegradowanych szeregowych marynarki wojennej.

Do § 74.

19) Starsi marynarze zdegradowani — zostają przeniesieni do innego pododdziału, względnie na inną jednostkę pływającą w obrębie tej samej formacji mar. woj. (Floty, Flotylli, Kadry Mar. Woj.) przez przełożonego, uprawnionego do przenoszenia szeregowych mar. woj. w myśl pktu 14 w poszczególnych formacjach mar. woj.

O ile starszy marynarz zdegradowany został w innych jednostkach, t. j. w Oddziale Sztabowym K. M. W., Centralnej Składnicy M. W. lub Wojskowym Komisarjacie Generalnym w Gdańsku, zostaje on przeniesiony do Kadry Mar. Woj., skąd może być po 3-ch miesiącach przeniesionym do Floty, lub Flotylli, o ile w tym czasie wykaże się dobrem sprawowaniem.

20) Zdegradowani podoficerowie zostają przeniesieni rozkazem Szefa Kier. Mar. Woj. do innej formacji mar. woj., przyczem dowódca danej formacji winien po degradacji podoficera, przedstawić niezwłocznie wniosek Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej o przeniesienie tego podoficera do innej formacji.

Przenoszenie szeregowych marynarki wojennej służby czynnej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia.

Do §§ 77 — 82.

21) Sposób przenoszenia szeregowych marynarki wojennej służby czynnej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia, reguluje instrukcja w załączniku Nr. 4.

Instrukcję tą umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

Zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych marynarki wojennej służby czynnej.

Do § 83.

22) Prawo zwalniania od obowiązku służby wojskowej szeregowych marynarki wojennej służby czynnej w wypadkach, przewidzianych w § 83 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych przekazuję:

a) Dowódcy Floty, jeśli chodzi o zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych służby czynnej w obrębie Dowództwa Floty,

b) Dowódcy Flotylli, jeśli chodzi o zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych służby czynnej w obrębie Dowództwa Flotylli,

c) Komendantowi Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej, jeśli chodzi o zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych służby czynnej w Szkole Podchorążych Mar. Woj.

d) Dowódcy Kadry Mar. Woj., jeśli chodzi o zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych służby czynnej w Kadrze Mar. Woj. i pozostałych jednostkach mar. woj. poza wymienionemi w pkcie a), b) i c).

23) Sposób zwalniania od obowiązku służby wojskowej szeregowych marynarki wojennej służby czynnej w wypadkach, przewidzianych w § 83 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, ustala instrukcja w załączniku Nr. 4.

Instrukcję tą umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

Awanse szeregowych marynarki wojennej służby czynnej.

Rozdzielnik i wnioski awansowe.

Do §§ 84 i 85.

24) Datę przeprowadzenia awansów szeregowych marynarki wojennej oraz rozdzielnik liczbowy tych awansów na poszczególne stopnie dla każdej formacji mar. woj., ogłasza w rozkazie dziennym lub specjalnem zarządzeniu, Szef K. M. W.

25) Ilość wolnych miejsc do awansu na poszczególne stopnie szeregowych mar. woj. ustalona w myśl pktu 24, oznacza maksymalne możliwości awansowe pod względem liczbowym.

Jednak właściwi przełożeni, uprawnieni do przeprowadzania awansów, mogą rozdzielnik ten wykorzystać pod względem ilościowym według własnego uznania, awansując tylko taką ilość szeregowych na poszczególne stopnie, jaka będzie odpowiadała wymaganiom służby ze względu na faktyczny stan szeregowych, zasługujących na awans, t. j. przy najlepszych kwalifikacjach służbowych i moralnych, a więc przy uwzględnieniu przedewszystkiem:

a) starszeństwa szeregowych kandydatów do awansu,

b) kwalifikacyj służbowych i moralnych,

c) wymagań służby w danej formacji.

26) Rozdzielnik ilościowy wolnych miejsc do awansu, wydany przez Szefa K. M. W. w myśl pktu 24, określa w sposób ogólny ilość wolnych miejsc awansowych z punktu widzenia budżetowego i etatowego.

Natomiast rozdzielnik ten nie określa szczegółowo podziału wolnych miejsc do awansu dla danej formacji według poszczególnych specjalności, ustalonych dla szeregowych w składach osobowych poszczególnych jednostek, wchodzących organizacyjnie w skład danej formacji.

Dlatego ogólny rozdzielnik Szefa K. M. W. winien być opracowany szczegółowo przez dowódcę formacji z punktu widzenia:

a) stanu faktycznego szeregowych według ich specjalności w poszczególnych jednostkach formacji,

b) stanu etatowego (składy osobowe), poszczególnych jednostek,

c) potrzeby uzupełnienia najpoważniejszych braków w poszczególnych specjalnościach przy porównaniu stanów wskazanych w pkt. a) i b).

Na zasadzie tych obliczeń ogólny rozdzielnik awansowy Szefa K. M. W. winien być zróżniczkowany przez dowódcę formacji na poszczególne specjalności, oraz na poszczególne jednostki formacji.

27) Opracowany w myśl pktu 26 szczegółowy rozdzielnik awansowy ogłasza dowódca formacji w swoim rozkazie dziennym (według wzoru Nr. 4), zarządzając równocześnie sporządzenie i nadesłanie w drodze służbowej przez dowódców pododdziałów wniosków awansowych według przepisu § 84 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, na zasadzie postanowień o awansach w pragmatyce szeregowych mar. woj., rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do tej pragmatyki, zarządzenia Szefa K. M. W. o organizacji przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu i na zasadzie niniejszego rozkazu.

Wzór rozkazu dziennego zawarty w załączniku Nr. 5 do niniejszego rozkazu wykonawczego pominięto w niniejszem wydawnictwie. Rozkaz o organizacji przebiegu służby kontyngensu szeregowych mar. woj. ogłoszono w Dz. zarządzeń Kier. Mar. Woj. z roku 1930 Nr. 4.

Awanse szeregowych marynarki wojennej służby czynnej z chwilą stałego urlopowania ich, lub przeniesienia do rezerwy.

Do § 86.

28) Dowódcy formacyj, posiadający w myśl § 95 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych (pkt. 34 niniejszego rozkazu), prawo do awansowania szeregowych marynarki wojennej, zarządzają w terminie na miesiąc przed stałem urlopowaniem lub przed przeniesieniem do rezerwy szeregowych marynarki wojennej służby czynnej, sporządzenie wniosków awansowych na stopień:

a) starszego marynarza,
b) mata,
c) bosmanmata,

dla tych szeregowych służby czynnej, którzy w myśl przepisów awansowych posiadają ustalone warunki do awansu na wyższy stopień do stopnia bosmanmata włącznie.

Warunki te ustalone są w zarządzeniu Szefa K. M. W. o organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu.

Zob uw. do pktu 7.

29) Dowódca formacji mobilizującej na zasadzie zapotrzebowania mobilizacyjnego ustala dla szeregowych mar. woj., wymienionych w pkcie 28, rozdzielnik awansowy na analogicznych zasadach, jak podaje pkt. 26, przyczem głównym czynnikiem decydującym o ilości ustalonych awansów na poszczególne stopnie i w poszczególnych specjalnościach, jest zapotrzebowanie mobilizacyjne szeregowych mar. woj. danej formacji.

30) Mogą się zdarzyć wypadki, że w jednej formacji mobilizacyjnej okaże się nadwyżka specjalistów w poszczególnych stopniach, a w innej formacji mob. okaże się brak tych specjalności.

Wówczas zachodzi możliwość pokrycia braków w innej formacji przez awansowanie na jej etat wojenny nadwyżek w potrzebnych specjalnościach ze składu osobowego danej formacji.

Dla sprawdzenia tych danych odnośni dowódcy formacyj winni się porozumieć przed przygotowaniem awansów i ustalić faktyczny stan zapotrzebowań mob. w związku z możliwością wyrównania nadwyżek i braków w poszczególnych stopniach i specjalnościach szeregowych mar. woj.

Szczegółowe przepisy w sprawie kwalifikowania do awansowania na wyższy stopień.

Do § 87.

31) Kwalifikacje niezbędne do awansowania na wyższy stopień szeregowych marynarki wojennej służby czynnej określają:

a) §§ 85, 88 i 89 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych,

b) zarządzenie Szefa K. M. W. „Organizacja ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej, oraz zasady wyszkolenia kontyngensu".

c) pkt. 25 niniejszego rozkazu.

Zob uw. do pktu 7.

32) Przepisy o organizacji i programach kursu bosmańskiego i kursu na bosmana floty reguluje pkt. 6 litera b. oraz litera d., a następnie pkt. 13

i Rozdział VIII zarządzenia Szefa K. M. W. o organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu.

Zob uw. do pktu 7.

Szeregowi marynarki wojennej, odbywający skróconą czynną służbę wojskową.

Do §§ 90 — 92.

33) Organizację, przebieg szkolenia oraz awansowania szeregowych odbywających skróconą czynną służbę wojskową w marynarce wojennej, reguluje zarządzenie Szefa K. M. W. w dzienniku zarządzeń Kier. Mar. Woj. Nr. 7 z dnia 27 lipca 1929 r. poz. 4 pod tytułem: „Szkolenie podchorążych rezerwy marynarki wojennej — przebieg wyszkolenia szeregowych z cenzusem w marynarce wojennej".

Przełożeni, uprawnieni do awansowania szeregowych marynarki wojennej.

Do §§ 95 — 96.

34) Prawo awansowania szeregowych marynarki wojennej do stopnia starszego bosmana włącznie przekazuję:

a) Dowódcy Floty, jeśli chodzi o awansowanie szeregowych marynarki wojennej w formacjach podległych Dowództwu Floty,

b) Dowódcy Flotylli, jeśli chodzi o awansowanie szeregowych marynarki wojennej w formacjach, podległych Dowództwu Flotylli,

c) Komendantowi Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej, jeśli chodzi o awansowanie szeregowych marynarki wojennej w obrębie Szkoły Podchorążych Mar. Woj.

d) Dowódcy Kadry Mar. Woj., jeśli chodzi o awansowanie szeregowych marynarki wojennej w obrębie Kadry Mar. Woj.

35) Awansowanie na stopnie rzeczywiste zależne jest od postanowienia zawartego w pkcie 24 niniejszego rozkazu.

36) Dowódcy formacyj, wskazani w pkcie 34 przesyłają swoje rozkazy dzienne, w których ogłaszane są awanse szeregowych w podległej im formacji do dowódcy formacji macierzystej dla celów ewidencyjnych.

Awansowanie szeregowych rezerwy marynarki wojennej.

Do §§ 118 — 119.

37) Awansowanie szeregowych rezerwy marynarki wojennej na podstawie § 118 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych odbywa się w sposób analogiczny i na analogicznych zasadach, jak ustalono w pkcie 28 do 30 niniejszego rozkazu dla awansowania szeregowych mar. woj. służby czynnej z chwilą stałego urlopowania ich lub przeniesienia do rezerwy.

DO ROZDZIAŁU III.

Szeregowi nadterminowi marynarki wojennej.

Przełożeni uprawnieni do mianowania szeregowych nadterminowych marynarki wojennej.

Do § 121.

38) Prawo mianowania szeregowych nadterminowych marynarki wojennej oraz prawo przedłużania służby nadterminowej z roku na rok przekazuję:

a) Dowódcy Floty, jeśli chodzi o szeregowych marynarki wojennej w formacjach, podległych Dowództwu Floty,

b) Dowódcy Flotylli, jeśli chodzi o szeregowych marynarki wojennej w formacjach, podległych Dowództwu Flotylli,

c) Komendantowi Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej, jeśli chodzi o szeregowych w obrębie Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej,

d) Dowódcy Kadry Marynarki Wojennej, jeśli chodzi o szeregowych marynarki woj. w obrębie Kadry Marynarki Wojennej.

39) Podstawą ilościową do przeprowadzenia mianowania szeregowych nadterminowych marynarki wojennej oraz przedłużania służby nadterminowej przez przełożonych, wskazanych w pkcie 38, jest rozdzielnik liczbowy Szefa K. M. W. o ilości wakujących wolnych miejsc w poszczególnych formacjach mar. woj. do mianowania szeregowych nadterminowych i przedłużania służby nadterminowej.

40) Mianowanie szeregowych nadterminowych i przedłużanie służby nadterminowej ogłasza przełożony, wskazany w pkcie 38, w rozkazie dziennym formacji (według wzoru Nr. 5) i rozkaz ten przesyła w odpisie do dowódcy formacji macierzystej dla celów ewidencyjnych.

Wzór w niniejszem wydawnictwie pominięto.

Warunki do mianowania szeregowymi nadterminowymi.

Do § 122., pkt. 2.

41) Zasadniczo szeregowymi nadterminowymi winni być mianowani tylko ci szeregowi marynarki wojennej, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem w okresie służby obowiązkowej kurs marynarzy specjalistów wskazany w rozdziale VI zarządzenia Szefa K. M. W. o organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu.

Szeregowi marynarki wojennej, którzy takiego kursu nie ukończyli, zyskują w myśl § 122 pkt. 2 warunki do mianowania ich szeregowymi nadterminowymi mar. woj., o ile posiadać będą zdolności instruowania lub fachowe.

Przygotowanie kandydatów do uzyskania tych warunków, oraz sposób stwierdzenia ich, reguluje pkt. 14 zarządzenia Szefa Kier. Mar. Woj. o organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu.

Zob uw. do pktu 7.

Przedłużanie służby nadterminowej.

Do § 123.

42) Postanowienia o przedłużaniu służby zawodowej w marynarce wojennej mają odpowiednie zastosowanie również do szeregowych nadterminowych marynarki wojennej (§§ 131 i 132 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych).

Przełożeni uprawnieni do przenoszenia szeregowych nadterminowych mar. woj. do rezerwy lub do pospolitego ruszenia.

Do § 126.

43) Przełożonym, uprawnionym do przenoszenia szeregowych nadterminowych marynarki wojennej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia w myśl postanowień § 126 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych jest przełożony, wskazany w pkcie 38 niniejszego rozkazu.

44) Sposób przenoszenia szeregowych nadterminowych marynarki wojennej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia ustala instrukcja w załączniku Nr. 4.

Zob. powyższą instrukcję umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 4.

DO ROZDZIAŁU IV.

Szeregowi zawodowi marynarki wojennej.

Postanowienia ogólne.

Mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Warunki do mianowania szeregowymi zawodowymi w marynarce wojennej.

Do § 135., pkt. 7.

45) Kursem podoficerskim, którego ukończenie między innymi warunkami wskazanymi w § 135 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, stanowi warunek do mianowania szeregowym zawodowym mar. woj., — jest specjalny kurs podoficerski we Flocie i kurs podoficerski w Szkole Specjalistów Rzecznych, względnie kurs podoficerski specjalności strzeleckiej, organizowany na rozkaz Szefa Kier. Mar. Woj. w jednej z formacyj mar. woj. (w Kadrze Mar. Woj.).

Organizacja tych kursów podoficerskich unormowana jest zarządzeniem Szefa Kier. Mar. Woj. o „Organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych w marynarce wojennej, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu".

Zob uw. do pktu 7.

46) Szeregowi mar. woj., którzy otrzymali jedną ze specjalności, dla których kurs marynarzy specjalistów i kurs specjalny podoficerski nie istnieje, a specjalność tę otrzymali na zasadach, wskazanych w pkcie 7, niniejszego rozkazu, t. j. w myśl pktu 15, zarządzenia Szefa Kier. Mar. Woj. o „Organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych marynarki wojennej oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu" — zyskują warunki do mianowania ich szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, o ile dopełnią warunków, określonych w pkcie 15 lit. c wyżej wymienionego zarządzenia Szefa K. M. W., t. j. o ile:

a) ukończą z pomyślnym wynikiem ogólny kurs podoficerski według postanowień pkt. V. 5 a „Organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu szeregowych mar. woj."

b) złożą z pomyślnym wynikiem specjalny egzamin fachowy z zakresu posiadanej specjalności przed odpowiednią komisją fachową, wyznaczoną rozkazem dowódcy formacji.

Zob uw. do pktu 7.

Zdolności instruowania.

Do § 135., pkt. 8.

47) Zdolność instruowania w danej specjalności winna być sprawdzona egzaminem specjalnym przy egzaminach końcowych:

a) na specjalnym kursie podoficerskim we Flocie,

b) na kursie podoficerskim w Szkole Specjalistów Rzecznych,

c) na kursie podoficerskim specjalności strzeleckiej.

Mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej.

Do § 138.

48) Prawo mianowania szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej oraz prawo przedłużania służby zawodowej, co do szeregowych mających stałą przynależność służbową do formacyj podległych Dowództwu Floty, przekazuję Dowódcy Floty. W innych wypadkach prawo to przysługuje wyłącznie Szefowi Kier. Mar. Woj.

49) Mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, oraz przedłużanie służby zawodowej zależne jest:

a) od ilości wakujących miejsc etatowych i budżetowych formacji,

b) od ilości kandydatów, posiadających ustalone warunki do mianowania szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej,

c) od planu uzupełnienia szeregowymi zawodowymi w poszczególnych specjalnościach jednostek pływających, oraz jednostek na lądzie.

50) Ilość wakujących miejsc etatowych i budżetowych do mianowania szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, wytyczne specjalne co do mianowania szeregowymi zawodowymi w poszczególnych formacjach mar. woj. oraz datę, z jaką mianowania mają nastąpić, ustala w rozkazie dziennym (względnie w rozkazie specjalnym) Szef. Kier. Mar. Woj.

51) Dowódcy formacyj przedkładają w drodze służbowej na oznaczony termin przełożonemu, wskazanemu w punkcie 48, wnioski na mianowanie szeregowymi zawodowymi marynarki wojennej, względnie na przedłużenie służby zawodowej według wzoru Nr. 6.

Do wniosku należy dołączyć:

a) pisemną prośbę kandydata o mianowanie go szeregowym zawodowym marynarki wojennej, względnie o dalsze pozostawienia go w służbie zawodowej (§ 131 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych),

b) pisemną deklarację kandydata na szeregowego zawodowego mar. woj. w myśl przepisu § 130 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych.

Załącznik Nr. 7 zawierający wzór wniosku nominacyjnego na szeregowego zawodowego (wzór Nr. 6), w niniejszem wydawnictwie pominięto.

52) Wszystkie dokumenty, wymienione w pkcie 51 winny być skierowane do przełożonych, wskazanych w pkcie 48, w drodze przez kancelarję ewidencyjną mar. woj., która niezwłocznie przeprowadza sprawdzenie danych ewidencyjnych i po sprawdzeniu przesyła dokumenty te do właściwych przełożonych (wymienionych w pkcie 48).

53) Szczegółowy sposób postępowania przełożonych, wskazanych w punkcie 48, tudzież dowódców formacyj przedstawiających wnioski o mianowanie szeregowymi zawodowymi mar. woj., względnie o pozostawienie szeregowych zawodowych w dalszej służbie zawodowej, oraz postępowanie wyżej wymienionych dowódców w poszczególnych wypadkach rozstrzygania podań kandydatów — określa rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych w rozdziale IV o szeregowych zawodowych mar. woj. i mianowaniu szeregowymi zawodowymi mar. woj. (§§ 128—143).

Awansowanie szeregowych zawodowych mar. woj.

Do § 140.

54) Postanowienia punktów: 24, 26, 27, 31, 32, 35 i 36 obowiązują przy awansowaniu szeregowych zawodowych mar. woj.

Warunki do awansowania szeregowych zawodowych mar. woj.

Do §§ 142 — 143.

55) Szczegółowe przepisy dla każdego rodzaju specjalności, oraz dla wszystkich kategoryj szeregowych zawodowych mar. woj., oraz przepisy, jakie szkolenie mają przejść ci szeregowi, aby uzyskać warunki awansowania na stopień bosmana — określa zarządzenia Szefa Kier. Mar. Woj. o „Organizacji ogólnego przebiegu służby kontyngensu w marynarce wojennej, oraz zasadach wyszkolenia kontyngensu" (pkt. 6 b.).

Zob uw. do pktu 7.

Stany szeregowego zawodowego marynarki wojennej, oraz przenoszenie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Przenoszenie szeregowych zawodowych w stan nieczynny.

Do § 151.

56) Prawo przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stan nieczynny w odniesieniu do szeregowych, posiadających przynależność służbową do formacyj podległych Dowództwu Floty, przekazuję Dowódcy Floty.

W innych wypadkach prawo to przysługuje Szefowi Kier. Mar. Woj.

57) Sposób przenoszenia szeregowych zawodowych w stan nieczynny ustala instrukcja zawarta w załączniku Nr. 4.

Zob. powyższą instrukcję umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 4.

Urlop dla odbycia praktyki cywilnej.

Do § 153.

58) Szeregowi zawodowi marynarki wojennej, pragnący w myśl § 153 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych otrzymać urlop dla odbycia kursu lub praktyki, wnoszą w drodze służbowej odpowiednie podanie:

a) do szefa Kier. Mar. Woj. — szeregowi zawodowi wszystkich formacyj mar. woj., prócz posiadających stałą przynależność służbową do formacyj podległych Dowództwu Floty;

b) do Dowódcy Floty — szeregowi zawodowi, posiadający stałą przynależność służbową do formacyj, podległych Dowództwu Floty.

Przełożony, przenoszący szeregowych zawodowych w stan nieczynny.

Do §§ 157 — 160.

59) Przełożonym, wskazanym w § 157 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, uprawnionym do przenoszenia szeregowych mar. woj. w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów lub dostania się szeregowego zawodowego do niewoli, albo w wypadku zaginięcia na terenie działań wojennych — jest:

a) Szef Kier. Mar. Woj. i

b) Dowódca Floty —

według podziału, ustalonego w punkcie 58.

Przenoszenie szeregowych zawodowych w stan spoczynku.

Do § 167.

60) Prawo przenoszenia w stan spoczynku szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stopniach do starszego bosmana włącznie i posiada-

jących stałą przynależność służbową do formacyj podległych Dowództwu Floty — przekazuję Dowódcy Floty.

W innych wypadkach prawo to przysługuje Szefowi Kier. Mar. Woj.

61) Sposób przenoszenia szeregowych zawodowych mar. woj. w stan spoczynku ustala instrukcja zawarta w załączniku Nr. 4.

Powyższą instrukcję umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

Przenoszenie szeregowych zawodowych mar. woj. do rezerwy lub do pospolitego ruszenia.

Do § 170.

62) Przełożonym, uprawnionym do przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia jest:

a) Szef Kier. Mar. Woj. i

b) Dowódca Floty —

według podziału ustalonego w punkcie 58.

63) Sposób przenoszenia szeregowych zawodowych marynarki wojennej do rezerwy lub do pospolitego ruszenia, ustala instrukcja w załączniku nr. 4.

Powyższą instrukcję umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

DO TYTUŁU III.

Szeregowi uczniowie oficerskiej szkoły marynarki wojennej.

Szczegółowy sposób i przebieg zwalniania i wydalania szeregowych uczniów ze Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej.

Do § 192.

64) Zwolnienia oraz wydalenia szeregowego - ucznia ze szkoły na zasadach przewidzianych w §§ 188 i 189 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, dokonywuje komendant Szkoły Podchorążych Mar. Woj. na wniosek bezpośrednich przełożonych (oficer kursowy, dyrektor nauk), przyczem w wypadkach szczególnej wagi zasięga opinji Rady Pedagogicznej.

65) Decyzję o zwolnieniu lub wydaleniu szeregowego-ucznia ze szkoły podchorążych mar. woj. zatwierdza Szef K. M. W.

66) Zwolnionego, względnie wydalonego (z wyjątkiem wydalonych na zasadzie ustępu 2 § 189 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych) ze Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej, komendant szkoły urlopuje do czasu rozpoczęcia najbliższego kursu szkoły podchorążych rezerwy broni wojska lądowego, do którego szeregowy-uczeń został dodatkowo zakwalifikowany przez komisję lekarską w szpitalu okręgowym Nr. VIII.

W celu ustalenia przydatności szeregowego-ucznia do jednego z rodzajów broni w wojsku, komendant szkoły równocześnie z wydaleniem lub ze zwolnieniem szeregowego-ucznia, przedstawia go na komisję lekarską w szpitalu okręgowym Nr. VIII.

67) O urlopowaniu szeregowego-ucznia w myśl pkt. 66 komendant szkoły podchorążych mar. woj. melduje niezwłocznie Szefowi Kier. Mar. Woj., przedkładając równocześnie orzeczenie komisji lekarskiej co do przydatności szeregowego-ucznia do jednego z rodzajów broni wojska lądowego, oraz dokumenty ewidencyjne tegoż szeregowego wraz z protokó-

łem, względnie umotywowaną decyzją o zwolnieniu lub wydaleniu szeregowego-ucznia ze szkoły podchorążych mar. woj.

O urlopowaniu szeregowego-ucznia zawiadamia równocześnie komendant szkoły podchorążych mar. woj. właściwego komendanta P. K. U.

68) Urlopowany szeregowy-uczeń (pkt. 67) zostanie powołany przez szefa departamentu danej broni na najbliższy kurs szkoły podchorążych rezerwy broni, do której szeregowy-uczeń został zakwalifikowany przy zwolnieniu lub wydaleniu ze szkoły podchorążych w myśl pkt. 66. Powołanie to odbywa się na analogicznych zasadach, ustalonych w rozkazie Ministra Spraw Wojskowych dla uczniów szkół podchorążych wojska, umieszczonym w dzienniku rozkazów Nr. 18/29 poz. 178 pkt. 10.

Powyższy rozkaz umieszczono w dziale X, l. p. 11.

69) Szeregowi-uczniowie szkoły podchorążych mar. woj. zwolnieni w myśl pkt. 66 w czasie odbywania 3-go roku nauki (ostatni kurs) mogą uzyskać tytuł podchorążego rezerwy marynarki wojennej.

O nadanie takim szeregowym-uczniom tytułu podchorążego rezerwy marynarki wojennej, przedkłada komendant szkoły uzasadniony wniosek Szefowi Kier. Mar. Woj. Dotyczy to również nadania stopnia tytularnego na zasadach określonych w § 91 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych.

70) Nadanie tytułu podchorążego rezerwy, oraz stopnia tytularnego na zasadach określonych w § 91 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, przeprowadza Szef Kier. Mar. Woj.

71) Szeregowy-uczeń wydalony ze szkoły na zasadzie § 189 ustęp 2 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, nie może otrzymać tytułu i uprawnień przewidzianych w § 190 ustęp 1 tego rozporządzenia oraz stopnia tytularnego przewidzianego w § 91, ponadto traci prawo do odbywania skróconej czynnej służby wojskowej. Uczeń taki obowiązany jest do bezzwłocznego odbycia obowiązkowej służby wojskowej bez względu na wiek.

72) W celu ustalenia pułku i rodzaju broni, gdzie wydalony w myśl pkt. 71 szeregowy uczeń ze szkoły podchorążych marynarki wojennej ma odbywać obowiązkową służbę wojskową, komendant szkoły podchorążych mar. woj. przesyła dokumenty ewidencyjne i akta dotyczące wydalenia danego szeregowego-ucznia do Kier. Mar. Woj., które zwraca się do M. S. Wojsk. o wyznaczeniu pułku oraz rodzaju broni.

73) Szeregowy-uczeń szkoły podchorążych mar woj. wydalony ze szkoły w myśl pkt. 71 oczekuje na przydział w Kadrze Mar. Woj., dokąd zostaje skierowany przez komendanta szkoły niezwłocznie po przeprowadzeniu formalności wydalenia ze szkoły podchorążych mar. woj.

74) Zaliczenie czasu pobytu w szkole podchorążych mar. woj. szeregowemu-uczniowi szkoły, wydalonemu (w myśl pkt. 71) w myśl § 191 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, dokonywa Minister Spraw Wojskowych, na wniosek komendanta szkoły, przesłany w drodze przez Szefa Kier. Mar. Woj. już po wydaleniu ucznia ze szkoły i odesłaniu go do formacji wojska, w celu odbywania obowiązkowej służby wojskowej.

O decyzji Ministra Spraw Wojskowych w tych wypadkach zostaje powiadomiona formacja, w której szeregowy-uczeń znajduje się, oraz właściwa P. K. U.

75) Uczniowie Szkoły Podchorążych Mar. Woj., opuszczający z jakiego kolwiek powodu szkołę przed uzyskaniem stopnia oficerskiego, t. j. przed ukończeniem szkoły, tracą automatycznie przysługujący im, jako uczniom tytuł podchorążego.

Służbę obowiązkową rozpoczynają oni w stopniach rzeczywistych.

Szeregowi-uczniowie, którzy po opuszczeniu szkoły podchorążych mar. woj. przeznaczeni zostają do odbycia obowiązkowej służby wojskowej otrzymują stopień rzeczywisty, który zostaje im nadany przez komendanta szkoły podchorążych mar. woj. na zasadzie orzeczenia komisji kwalifikacyjnej o nadaniu stopnia.

Komisję kwalifikacyjną wyznacza komendant szkoły podchorążych mar. woj.

Komisja ma za zadanie stwierdzić kwalifikacje ogólne szeregowego-ucznia do służby wojskowej.

Nadany stopień nie może być wyższy, jak stopień mata (kaprala).

DO TYTUŁU V.

Postanowienia końcowe.

76) W związku z powyższym rozkazem unieważniam następujące zarządzenia i rozkazy:

a) ustalenie specjalności dla szeregowych mar. woj. — dziennik zarządzeń Nr. 7 z dnia 20 maja 1927 roku poz. 1.

b) Urlopy podoficerów zawodowych dla odbycia praktyki cywilnej — wyjaśnienie — dziennik zarządzeń Nr. 7 z dnia 20 maja 1927 roku poz. 5.

c) Cenzus praktyczny na kandydatów na podoficerów — dziennik zarządzeń Nr. 12 z dnia 28 października 1927 roku poz. 6.

d) Postępowanie z uczniami Oficerskiej Szkoły Mar. Woj. przy opuszczaniu szkoły i sposób przeznaczania do służby czynnej — dziennik zarządzeń Nr. 13 z dnia 26 listopada 1927 roku poz. 3.

e) Uzyskanie specjalności — dziennik zarządzeń Nr. 2 z dnia 29 lutego 1928 roku poz. 8.

f) Ustalenie specjalności dla szeregowych mar. woj. — uzupełnienie— dziennik zarządzeń Nr. 2 z dnia 29 lutego 1928 roku poz. 9.

g) Sposób mianowania szeregowych nadterminowych w marynarce wojennej — dziennik zarządzeń Nr. 4 z dnia 31 maja 1928 roku poz. 5.

h) Egzaminy uzupełniające dla szeregowych niektórych specjalności — dziennik zarządzeń Nr. 8 z dnia 19 października 1928 roku poz. 3.

j) Ustalenie trybu postępowania przy zwalnianiu szeregowych zawodowych służby czynnej — dziennik zarządzeń Nr. 2 z dnia 20 stycznia 1929 roku poz. 4.

l) Podoficerowie zawodowi bez kursu podoficerskiego — dziennik zarządzeń Nr. 3 z dnia 16 marca 1929 roku poz. 3.

ł) Kompetencje poszczególnych dowódców (komendantów) w sprawie zmian personalnych szeregowych mar. woj. — dziennik zarządzeń Nr. 4 z dnia 16 kwietnia 1929 roku poz. 5.

m) Podoficerowie zawodowi bez kursu podoficerskiego — dziennik zarządzeń Nr. 5 z dnia 6 maja 1929 roku poz. 1.

77) Do czasu wcielenia szeregowych Morskiego Dywizjonu Lotniczego do formacji macierzystych marynarki wojennej, ma zastosowanie w stosunku do tych szeregowych ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego, oraz rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy.

Kompetencje Dowódcy Morskiego Dywizjonu Lotniczego w związku z tem, określa osobne zarządzenie Szefa Kier. Mar. Woj. ogłoszone w dzienniku zarządzeń Nr. 2 z dnia 20 lutego 1929 roku poz. 3.

78) Wszyscy dowódcy formacyj mar. woj. obowiązani są do ścisłego przestrzegania postanowień, zawartych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, w rozporządzeniu wykonawczem Ministra Spraw Wojskowych do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, oraz w niniejszym rozkazie.

Wyżej wyszczególnione postanowienia winny być podane do wiadomości wszystkich przełożonych wojskowych w marynarce wojennej, oraz wszystkim szeregowym marynarki wojennej.

79) Rozkaz niniejszy obowiązuje z dniem ogłoszenia.

Ogłoszono w dz. zarz. Kier. Mar. Woj. Nr. 3 z dnia 5 kwietnia 1930 r.

4.

INSTRUKCJA SZEFA KIEROWNICTWA MARYNARKI WOJENNEJ

z dnia 5 kwietnia 1930 r.

w sprawie ustalenia trybu postępowania przy:

a) przenoszeniu szeregowych marynarki wojennej służby czynnej do rezerwy lub pospolitego ruszenia,

b) zwalnianiu od obowiązku służby wojskowej szeregowych marynarki wojennej służby czynnej, w wypadkach przewidzianych w § 83 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do pragmatyki szeregowych marynarki wojennej,

c) przenoszeniu szeregowych nadterminowych marynarki wojennej do rezerwy lub pospolitego ruszenia,

d) przenoszeniu szeregowych zawodowych w stan nieczynny,

e) przenoszeniu szeregowych zawodowych marynarki wojennej w stan spoczynku,

f) przenoszeniu szeregowych zawodowych marynarki wojennej do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

(Załącznik Nr. 4 do rozkazu wykonawczego Szefa Kier. Mar. Woj. z dnia 5 kwietnia 1930 r., ogłoszonego w dz. zarz. Kier. Mar. Woj. z roku 1930 Nr. 3).

Ustalam następujący tryb postępowania przy uskutecznianiu zmian w stanie służby szeregowych marynarki wojennej, wymienionych pod literami a, b, c, d, e, f, w tytule.:

I. Ad litera a. c. tytułu:

Przenoszenie szeregowych marynarki wojennej służby czynnej, oraz szeregowych nadterminowych marynarki wojennej do rezerwy lub pospolitego ruszenia, odbywa się normalnie każdego roku w jednakowym terminie.

W celu zaoszczędzenia kosztów przejazdów wyżej wymienionych szeregowych z formacyj marynarki wojennej do Kadry Marynarki Wojennej, przenoszenie tych szeregowych do rezerwy i pospolitego ruszenia winno być przeprowadzone w następujących formacjach marynarki wojennej:

1) w Dowództwie Floty w Gdyni — szeregowi Floty oraz Wydziału Wojsk. Kom. Rzplitej w Gdańsku,

2) w Dowództwie Flotylli Pińskiej, w Pińsku — szeregowi Flotylli, oraz Szkoła Specjalistów Rzecznych w Brześciu n/Bugiem,

3) w Oddziale Sztabowym K. M. W. w Warszawie — szeregowi Oddziału Sztabowego K. M. oraz Centralnej Składnicy Mar. Woj. w Modlinie,

4) w Kadrze Marynarki Wojennej w Świeciu — szeregowi Kadry Mar. Woj. oraz Szkoły Podchorążych Mar. Woj.

W terminie najpóźniej na tydzień przed datą przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia rocznika i szeregowych nadterminowych, podlegających przeniesieniu do rezerwy lub pospolitego ruszenia z tym rocznikiem, Dowódcą Kadry Mar. Woj. odsyła ubrania cywilne szeregowych do formacyj, w których zostają przeprowadzone formalności zwolnienia szeregowych do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Ubrania te mają być następnie wydane ich właścicielom za potwierdzeniem odbioru na wykazach, sporządzonych przez Kadrę.

Czynności kancelaryjne, związane z przeniesieniem do rezerwy lub pospolitego ruszenia szeregowych służby czynnej i szeregowych nadterminowych marynarki wojennej należy przeprowadzić według następujących wytycznych:

1) Dowódca Kadry Mar. Woj. ustala zapomocą bezpośredniego porozumiewania się z zainteresowanymi dowódcami formacyj, datę zwolnienia ze służby czynnej szeregowych odnośnej formacji.

Dowódca Kadry winien równocześnie przedstawić własny wniosek co do tego terminu.

2) Na określony w ten sposób termin, dowódca Kadry wysyła do danej formacji odpowiedni personel kancelarji ewidencyjnej mar. woj. wraz z potrzebnym materjałem kancelaryjnym i dokumentami zwolnienia (wykazy imienne rocznika, książeczki wojskowe, karty mob. i ewentualnie dokumenty osobiste szeregowych, podlegających przeniesieniu do rezerwy lub pospolitego ruszenia).

3) Personel kancelarji ewidencyjnej mar. woj., wysłany przez dowódcę Kadry melduje się niezwłocznie u dowódcy formacji, który wydaje natychmiast zarządzenia do przeprowadzenia zwolnienia i wyznacza do nadzorowania tej akcji oficera. W razie potrzeby należy personelowi kancelarji ewidencyjnej mar. woj. przydzielić do pomocy personel kancelaryjny z formacji.

4) Akcja przeniesienia do rezerwy lub do pospolitego ruszenia szeregowych służby czynnej oraz szeregowych nadterminowych marynarki wojennej zawiera następujące czynności;

— po zdaniu ekwipunku i umundurowania skarbowego następuje uzgodnienie zeszytów ewidencyjnych i książeczek wojskowych z główną księgą ewidencyjną oraz zakończenie tych dokumentów i podpisanie ich przez właściwych dowódców formacyj oraz zaopatrzenie w okrągłą pieczęć formacji;

— po załatwieniu tych formalności szeregowi otrzymują książeczki wojskowe oraz karty mob. za potwierdzeniem odbioru tych dokumentów. Następnie podają do odnotowania swoje adresy zamieszkania po przeniesieniu do rezerwy lub jako dane dla kancelarji ewidencyjnej.

5) Odsyłanie do miejsca zamieszkania przeniesionych do rezerwy lub pospolitego ruszenia szeregowych służby czynnej i nadterminowych mar. woj. odbywa się według obowiązujących przepisów wydanych przez M. S. Wojsk.

II. Ad litera b. tytułu:

Zwalnianie od obowiązku służby wojskowej szeregowych marynarki wojennej służby czynnej w wypadkach, przewidzianych w § 83 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do pragmatyki szeregowych marynarki wojennej, przeprowadza Dowódca Kadry Marynarki Wojennej. W tym celu dowódcy formacyj, uprawnieni w myśl pkt. 22 rozkazu wykonawczego do zwalniania od obowiązku służby wojskowej, odsyłają szeregowych służby czynnej, co do których ma zastosowanie § 83 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do pragmatyki szeregowych marynarki wojennej, do Dowódcy Kadry Mar. Woj.

III. Ad litera d. e. f. tytułu:

a) Formalności przenoszenia szeregowych zawodowych w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia, należy przeprowadzać wyłącznie w drodze korespondencji pomiędzy dowódcą formacji, do której dany szeregowy zawodowy posiada stałą przynależność służbową a Dowódcą Kadry Mar. Woj. na podstawie dokumentów ewidencyjnych.

Szeregowych tych nie wolno odsyłać do Kadry Mar. Woj. w celu uskutecznienia wyżej wymienionych zmian w stanie służby szeregowych zawodowych mar. woj.

Funkcje dowódców formacyj służbowych w mar. woj. w odniesieniu do przeprowadzania wyżej wymienionych zmian w stanie służby szeregowych zawodowych, a więc korespondencje z Kadrą Mar. Woj. oraz formalności zwolnienia w myśl niżej podanych wskazówek po zakończeniu korespondencji, wykonuje:

1) dla wszystkich oddziałów, podległych Dowództwu Floty z wyjątkiem Morskiego Dyonu Lotniczego — Dowódca Floty (względnie komendant portu wojennego Gdynia z rozkazu Dowódcy Floty).

2) dla Morskiego Dyonu Lotniczego — Dowódca Dyonu,

3) dla wszystkich pododdziałów Flotylli Pińskiej — Dowódca Flotylli Pińskiej (względnie komendant portu wojennego Pińsk z rozkazu Dowódcy Flotylli Pińskiej),

4) dla Szkoły Podchorążych Mar. Woj. — Komendant Szkoły,

5) dla Oddziału Sztabowego Kier. Mar. Woj. oraz Centralnej Składnicy Mar. Woj. — Kierownik Wydziału Ogólnego K. M. W.

Za terminowe zgłaszanie wyżej wyszczególnionym dowódcom formacyj zmian stanu służby szeregowych zawodowych, są odpowiedzialni dowódcy pododdziałów oraz ich przełożeni.

Wyokrętowanie szeregowych zawodowych z powodu zmian w stanie ich służby i odesłanie ich do dyspozycji komendanta portu w celu załatwienia

ostatecznych formalności, dotyczących wyżej wyszczególnionych zmian stanu służby, następuje w terminie, ustalonym na podstawie uprzedniego porozumienia się zainteresowanych dowódców okrętów z komendantami właściwych portów w drodze służbowej.

W zasadzie wyokrętowanie i odesłanie do portu szeregowego zawodowego następuje po załatwieniu wszelkich formalności, związanych z nadesłaniem przez Dowódcę Kadry Mar. Woj. do dowódcy danej formacji dokumentów potrzebnych do uskutecznienia zmiany w stanie służby szeregowego zawodowego, jak również i po nadesłaniu jego ubrania cywilnego.

b) Dowódca Kadry Mar. Woj. na podstawie otrzymanego od dowódcy formacji zawiadomienia o wyznaczonym terminie przeniesienia do rezerwy, w stan nieczynny lub w stan spoczynku szeregowego zawodowego, wysyła pocztą do danej formacji dokumenty zwolnienia danego szeregowego, oraz zdeponowane przez niego w magazynie Kadry Mar. Woj. ubranie cywilne łącznie z dowodem depozytowym.

c) Korespondencja w sprawie załatwienia formalności dotyczących uskutecznienia zmiany w stanie służby szeregowego zawodowego winna być przeprowadzona zawczasu i z takiem wyrachowaniem, aby została zakończona najpóźniej w terminie o tydzień przed wyznaczoną datą przeniesienia szeregowego w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia

d) W oznaczonym dniu przeniesienia szeregowego zawodowego w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia — dowódca formacji zwalnia szeregowego zawodowego ze służby czynnej, wydaje mu dokumenty zwolnienia oraz jego ubranie cywilne za pokwitowaniem; pokwitowanie to odsyła do Kadry Mar. Woj.

Przedmioty umundurowania wojskowego zdane przez szeregowego zawodowego przy zwolnieniu ze służby czynnej, pozostają w formacji, przyczem do obowiązków dowódcy tej formacji należy dopilnowanie, aby szeregowy zdał wszystkie przedmioty umundurowania.

e) Odsyłanie szeregowego zawodowego, celem zwolnienia ze służby czynnej do Kadry Mar. Woj., jako formacji ewidencyjnej jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdy w wypadkach wyjątkowych, a niecierpiących zwłoki, termin zwolnienia jest wyznaczony na krótko przed jego upływem, wskutek czego formalności zwolnienia nie można przeprowadzić w drodze korespondencji bez przekroczenia wyznaczonego terminu zwolnienia.

W tych wypadkach odesłanie szeregowego zawodowego do Kadry Mar. Woj., celem zwolnienia powinno nastąpić w czasie przewidzianym w dzienniku zarządzeń Nr. 7/28 poz. 7, aby zwolnienie mogło nastąpić w oznaczonym dniu.

Odesłanie szeregowego zawodowego do Kadry Mar. Woj., jako formacji ewidencyjnej w celu dokonania formalności zwolnienia, nie stanowi zmiany miejsca służbowego danego szeregowego w rozumieniu § 2. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17.IX.1927 r. (Dz. Rozk. Nr. 31/27 poz. 381), a zatem poza zwrotem kosztów przejazdu odesłanego i djetami dla niego za czas podróży do Kadry Mar. Woj. i ewentualnie (wyłącznie na prośbę zainteresowanego) z powrotem, nie przysługują mu z tego tytułu jakiekolwiek inne należności, a w szczególności koszty za przesiedlenie.

f) Odprawę po myśli postanowień art. 94 ustawy uposażeniowej na podstawie lat służby według arkusza ewidencyjnego danego szeregowego zawodowego, wypłaca szeregowym zawodowym ich formacja służbowa, o ile zwolnieni szeregowi nie są pozbawieni prawa do tej należności według art. 95. ustawy uposażeniowej. W wypadku zwolnienia w myśl wyżej podanego punktu c) — odprawę wypłaca Kadra Mar. Woj. z zastrzeżeniem, jak wyżej.

g) Dowódca formacji, względnie dowódca Kadry Mar Woj., dokonawszy ostatecznego zwolnienia danego szeregowego zawodowego, ogłasza w rozkazie dziennym fakt zwolnienia tego szeregowego ze służby czynnej z wymienieniem daty oraz przyczyny zwolnienia.

Jeżeli zwolnienie nastąpiło w formacji poza Kadrą Mar. Woj., dowódca tej formacji przesyła dowódcy Kadry Mar. Woj., jako do właściwego dowódcy formacji ewidencyjnej, wyciąg z rozkazu dziennego o uskutecznieniu zwolnienia szeregowego zawodowego, ze służby czynnej, dla celów ewidencyjnych.

Ustalenie trybu postępowania przy odsyłaniu szeregowych zawodowych i niezawodowych do Szpitala Wojskowego w Toruniu na superrewizję oraz w myśl wyżej podanego punktu e) do Kadry Mar. Woj., w Święciu w celu zwolnienia z czynnej służby wojskowej, ustala zarządzenie Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej, ogłoszone w dzienniku zarządzeń K. M. W. Nr. 7 z dnia 8 września 1928 roku, poz. 7.

DZIAŁ XII.

OFICERSKIE SĄDY HONOROWE.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 8 sierpnia 1927 r. w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 834).
2. Rozkaz wykonawczy Ministra Spraw Wojskowych do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn 8 sierpnia 1927 r. w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 z dn. 24 listopada 1927 r. poz. 396).
3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przechowywania akt oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 14 lipca 1928 r. poz. 217).
4. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych w sprawie postępowania honorowego w razie śmierci oficera (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 26 z dn. 2 października 1928 r. poz. 299).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 8 sierpnia 1927 r.

w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych.

(Dz. U. R. P. Nr. 93 poz. 834).

Na podstawie art. 63 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) postanawiam co następuje:

STATUT OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH.

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności oficerów i honoru i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenia godności i honoru, jako też do rozpatrywania zatargów, nieporozumień i kolizyj honorowych.

O ile chodzi o naruszenie honoru, oficerskie sądy honorowe powołane są do rozpatrywania również takich zarzutów, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia oficerskiego w wojsku polskiem.

Sprawy honorowe oficerów zawodowych mogą być rozpatrywane tylko przez sądy honorowe, przewidziane w niniejszym statucie.

§ 2. Oficerskie sądy honorowe są niezależne. Przy rozpatrywaniu spraw i wydawaniu orzeczeń i uchwał kierować się mają jedynie wskazaniami honoru i godności oficerskiej, wskazaniami sumienia oraz przepisami niniejszego statutu.

§ 3. Mnistrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo nadzoru nad oficerskiemi sądami honorowemi dla stwierdzenia, czy sądy honorowe pełnią swe czynności zgodnie z niniejszym statutem. Pozatem poszczególnym dowódcom przysługuje prawo nadzoru nad sądami honorowemi istniejącemi przy formacjach im podległych.

§ 4. Prawomocne orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych są obowiązujące dla władz wojskowych oraz oficerów.

§ 5. Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, jak i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficerskim sądom honorowym podlegają również oficerowie kontraktowi.

Oficer, będący posłem lub senatorem, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed oficerskim sądem honorowym tylko na podstawie zezwolenia Sejmu lub Senatu.

Zob. § 1 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 6. Marszałkowie Polski nie podlegają oficerskim sądom honorowym.

ROZDZIAŁ II.

Organizacja i właściwość oficerskich sądów honorowych.

§ 7. Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:

a) sądy honorowe dla oficerów młodszych,

b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych,

c) sądy honorowe dla generałów.

§ 8. Sądy honorowe składają się, zależnie od tego czy tworzą jeden, dwa czy trzy komplety, z 7, 12 względnie 18 członków.

§ 9. Do sądów honorowych dla oficerów młodszych należy rozpatrywanie spraw oficerów młodszych do kapitana (rotmistrza) włącznie.

Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych określi dowódców, powołanych do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych.

Zob. § 2 rozk. wykonawczego (dział niniejszy L. p. 2).

§ 10. Dowódca, powołany do utworzenia sądu honorowego, określa, z ilu kompletów dany sąd ma się składać.

§ 11. Sądy honorowe dla oficerów młodszych tworzy się zasadniczo przy każdym pułku dla oficerów tego pułku; prócz tego mogą one być tworzone przy innych formacjach (jednostkach) dla oficerów jednej lub kilku formacyj (jednostek).

Przydzielanie oficerów, nie mających przynależności służbowej do pułków, do sądów honorowych pułkowych może nastąpić tylko w wypadku, gdy ze względu na stosunki miejscowe oficerowie ci nie mogą być przydzieleni do innego sądu honorowego.

Przy łączeniu formacyj (jednostek) celem utworzenia jednego sądu honorowego dla oficerów młodszych należy brać pod uwagę dane formacje (jednostki), jako całość. Dzielenie formacyj (jednostek) w ten sposób, że część oficerów będzie należała do jednego sądu honorowego, część zaś do innego, nie jest dopuszczalne.

§ 12. W szkołach wojskowych formować należy osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych kadry instruktorskiej danej szkoły oraz osobne sądy dla oficerów młodszych, słuchaczy danej szkoły. Powołany dowódca może zarządzić przydzielenie oficerów młodszych, wchodzących w skład kadry instruktorskiej danej szkoły, lub będących słuchaczami danej szkoły, do innego sądu honoroweg.

Oficerowie kadry instruktorskiej i oficerowie-słuchacze nie mogą być połączeni w jednym sądzie honorowym; nic nie stoi jednak na przeszko-

dzie łączeniu oficerów kadr instruktorskich kilku szkół razem albo oficerów-słuchaczy kilku szkół w jednym sądzie honorowym.

§ 13. Po utworzeniu oficerskich sądów honorowych dla oficerów młodszych przez powołanego dowódcę przedstawia on Ministrowi Spraw Wojskowych plan rozmieszczenia sądów honorowych z uwidocznieniem, które formacje (jednostki) do danego sądu honorowego należą.

Sądy honorowe dla oficerów młodszych M. S. Wojsk. i Gen. Insp. Sił Zbr. utworzone zostały rozkazem, ogłoszonym w rozk. dziennym M. S. Wojsk. Nr. 70 z dnia 1 grudnia 1927 r.

§ 14. Do sądów honorowych dla oficerów sztabowych należy rozpatrywanie spraw oficerów sztabowych.

Sądy honorowe dla oficerów sztabowych tworzy się przy dowództwach okręgu korpusu, nadto przy innych dowództwach (jednostkach), określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

Zob. § 3 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 15. Do sądu honorowego dla generałów należy rozpatrywanie spraw wszystkich generałów.

Sąd honorowy dla generałów istnieje przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

Zob. § 4 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 16. Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają za przewinienia, popełnione w czasie kiedy nie pełnią służby czynnej, zasadniczo temu sądowi honorowemu dla oficerów młodszych względnie dla oficerów sztabowych, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

§ 17. Za przewinienia, popełnione w czasie pełnienia służby czynnej przez oficerów zawodowych w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku oraz przez oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia, oficerowie ci podlegają sądowi honorowemu, do którego należy formacja (jednostka), w której w czasie popełnienia przewinień pełnili służbę.

§ 18. Sprawy honorowe oficerów, przeniesionych służbowo do innej formacji (jednostki) albo na kursy wojskowe lub do szkół wojskowych w charakterze frekwentantów, należą:

a) do sądu honorowego, któremu dani oficerowie podlegali przed przeniesieniem służbowem, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma nie dłużej niż 3 miesiące,

b) do sądu honorowego, właściwego dla formacji (jednostki), do której przeniesienie służbowe nastąpiło, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma dłużej niż 3 miesiące, albo jeżeli przeniesienie służbowe przeciągnęło się poza okres trzech miesięcy.

§ 19. W razie służbowego przeniesienia oficera do innej formacji (jednostki), powodującego zmianę właściwości sądu honorowego, rozpoczęta sprawa honorowa ma być przekazaną sądowi honorowemu, któremu dany oficer ze względu na swą zmienioną przynależność służbową podlega, tylko wówczas:

1) jeżeli nie zapadła jeszcze uchwała o oddaniu danego oficera pod sąd honorowy, oraz

2) jeżeli przekazanie sprawy innemu sądowi honorowemu nie utrudni zbytnio lub nie opóźni przeprowadzenia sprawy.

§ 20. W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyższego stopnia.

§ 21. O ile oficer młodszy z powodu awansu przeszedł do grupy oficerów sztabowych, albo oficer sztabowy do korpusu generałów, sprawa winna być odstąpiona właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu dla oficerów sztabowych, albo sądowi honorowemu dla generałów.

ROZDZIAŁ III.

Spory kompetencyjne i delegacja sądu.

§ 22. Spory kompetencyjne między poszczególnemi sądami honorowemi rozstrzyga wspólny przełożony tych formacyj, przy których dane sądy funkcjonują, nie niżej jednak dowódcy dywizji.

W analogiczny sposób rozstrzygane będą wątpliwości kompetencyjne, powstające przy stosowaniu § 20 niniejszego rozporządzenia.

§ 23. Minister Spraw Wojskowych może na prośbę obwinionego oficera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo też z urzędu przenieść wyjątkowo z ważnych przyczyn każdą sprawę w drodze delegacji z kompetencji właściwego sądu honorowego do załatwienia innemu sądowi honorowemu tej samej kategorji.

W razie wniosku przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu lub wniesienia prośby o delegację przez obwinionego, właściwy sąd honorowy ma bezzwłocznie przedstawić wniosek lub prośbę z aktami sprawy Ministrowi Spraw Wojskowych z dołączeniem opinji przewodniczącego sądu co do treści wniosku lub prośby.

ROZDZIAŁ IV.

Pomoc prawna.

§ 24. Każdy sąd honorowy może dla przeprowadzenia czynności poza siedzibą sądu lub dla przesłuchania świadków, zamieszkałych lub przebywających poza siedzibą sądu, który dla danej sprawy jest właściwy, zwrócić się do sądu honorowego zasadniczo kategorji tej samej lub wyższej z prośbą o przeprowadzenie tych czynności lub o przesłuchanie świadków.

Jeżeli w miejscu, w którem ma być dokonana jaka czynność, mająca przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, albo ma być przesłuchany świadek, niema sądu honorowego danej kategorji lub wyższej, sąd honorowy, w którym sprawa się toczy, może zwrócić się do każdego dowództwa zasadniczo nie niżej dowództwa pułku, lub równorzędnego, z prośbą o przeprowadzenie tej czynności (przesłuchanie świadka).

W prośbie swojej, skierowanej do innego sądu honorowego lub do dowództwa, sąd honorowy winien wskazać, jaka czynność ma być przeprowadzona.

Sąd honorowy, proszony przez inny sąd honorowy o przeprowadzenie jakiejś czynności, wyznacza dwóch członków danego sądu honorowego, dowódca zaś formacji (jednostki), do której sąd honorowy zwrócił się z prośbą o przeprowadzenie pewnej czynności, wyznacza, zależnie od ka-

tegorji sądu, dla którego ma być czynność przeprowadzona, dwóch oficerów młodszych lub sztabowych, mających warunki do wyboru na członków sądu honorowego, którzy sprawę załatwiają w ten sposób, jak sędziowie honorowi przeprowadzający dochodzenia.

Oficerowie, przeprowadzający pewną czynność w sposób wyżej opisany, trzymają się zasadniczo wskazówek, udzielonych przez sąd honorowy, dla którego ta czynność ma być przeprowadzona; mogą oni jednak stosownie do okoliczności wyszłych na jaw przy przeprowadzeniu tej czynności, rozszerzyć swoją działalność także i na szczegóły ważne dla sprawy, a nie wymienione w piśmie sądu honorowego.

Prowadzący dochodzenia mogą się zwracać do poszczególnych osób również w drodze pisemnej o udzielenie pisemnych wyjaśnień, potrzebnych dla sądu honorowego.

ROZDZIAŁ V.

Wybory do oficerskich sądów honorowych.

§ 25. Oficerskie sądy honorowe składają się z przepisanej (§ 8) ilości członków, wybieranych na przeciąg dwóch lat przez oficerów, pełniących czynną służbę, którzy podlegają danemu sądowi honorowemu, z pośród tychże oficerów.

§ 26. Wybory odbywają się w miesiącu grudniu na podstawie zarządzenia dowódcy (przełożonego) formacji (jednostki), przy której sąd honorowy ma być utworzony.

Przełożeni, zarządzający przeprowadzenie wyborów, mają wydać odpowiednie zarządzenia w takim czasie, by żaden oficer nie był pozbawiony możności oddania głosu, i by przeprowadzenie wyborów oraz sformowanie sądu było ukończone do końca grudnia.

O ile dla szkół wojskowych mają być utworzone osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych słuchaczy danej szkoły (§ 12), może uprawniony dowódca zarządzić przeprowadzenie wyborów do odnośnego sądu w innym terminie niż termin w ust. 1 określony.

W razie zdekompletowania oficerskiego sądu honorowego należy zarządzić wybory uzupełniające celem obsadzenia opróżnionych mandatów.

§ 27. Dowódcy formacyj (jednostek), przy których zostały utworzone sądy honorowe, mają Ministrowi Spraw Wojskowych do dni 8 po dokonaniu wyboru przedstawić drogą służbową meldunek, zawierający spis wybranych sędziów honorowych z oznaczeniem przewodniczącego i zastępcy.

§ 28. Wybory do oficerskiego sądu honorowego odbywają się zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Oddanie głosu zarówno przy pierwszym wyborze do oficerskiego sądu honorowego jak i przy wyborach ściślejszych oraz przy wyborach uzupełniających jest obowiązkiem służbowym.

§ 29. Przełożony, zarządzający przeprowadzenie wyborów, ma dopilnować, aby oficerom, którzy mają obowiązek wybierania do oficerskiego sądu honorowego danej kategorji, a którzy w czasie przeprowadzenia wyborów nie są obecni z powodu choroby, urlopu, z przyczyn służbowych i t. d., umożliwione było oddanie głosu.

Nienadesłanie karty głosowania może być usprawiedliwione tylko okolicznościami, dowodzącemi bezwzględnej niemożności wzięcia udziału w głosowaniu.

§ 30. Do ważności wyborów potrzebnem jest, aby w nich wzięło udział przynajmniej $^4/_5$ ogólnej ilości oficerów, uprawnionych do głosowania.

Za wybranych uważa się tych oficerów, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę ważnych głosów oddanych.

W razie równej ilości otrzymanych głosów rozstrzyga wiek kandydata.

§ 31. Oficerowie oddają głos bezpośrednio i nie mogą upoważnić nikogo do zastąpienia ich w głosowaniu.

§ 32. Każdy z głosujących oficerów wpisuje na kartce, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem, ani znakiem rozpoznawczym wymaganą (§ 8) ilość nazwisk oficerów, mających prawo do sprawowania funkcyj sędziego w danym sądzie honorowym i wkłada kartkę tę do koperty, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem ani znakiem rozpoznawczym, a zaadresowanej do dowództwa formacji (jednostki), przy której wybierany sąd honorowy ma być utworzony.

Obliczania głosów i wyników głosowania dokonywa komisja skrutacyjna, składająca się z 3 oficerów, wyznaczonych przez przełożonego, zarządzającego wybory.

§ 33. Oficerowie, którzy otrzymali przy pierwszem głosowaniu przepisaną większość (§ 30), uważani są za wybranych także wtedy, gdy sposobem powyższym nie został wybrany cały sąd honorowy.

Gdy z powodu rozstrzelenia głosów nikt nie otrzymał potrzebnej do wyboru większości, albo też, gdy większość potrzebną do wyboru otrzymała mniejsza ilość oficerów niż jest potrzebna do ukonstytuowania sądu, przeprowadzone będą ściślejsze wybory na osobnem zebraniu oficerskiem.

Wybory ściślejsze odbywają się w sposób następujący:

1) przewodniczący na zebraniu najstarszy stopniem oficer podaje zebranym wyniki pierwszego głosowania,

2) z pośród oficerów, którzy przy pierwszem głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów wymienia przewodniczący jako kandydatów dwa razy większą liczbę oficerów, niż liczba członków sądu, jaka ma być wybrana. Jeżeli więc ma być wybranych np. 5 członków sądu, wówczas jako kandydatów wymienić należy 10 oficerów, którzy kolejno otrzymali w pierwszem głosowaniu największą liczbę głosów. Zarazem ogłasza przewodniczący, że głosować wolno tylko na oficerów z pośród powyższych kandydatów, a mianowicie na tylu z pośród nich, ilu ma być wybranych,

3) głosowanie odbywa się kartkami, które głosujący w kopercie oddaje członkowi komisji skrutacyjnej.

4) za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali przy wyborach ściślejszych więcej niż połowę oddanych głosów, przy udziale przynajmniej $^4/_5$ ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania (§ 30).

5) wyniki wyborów zestawia bezzwłocznie komisja skrutacyjna składająca się z przewodniczącego zebrania i 2 powołanych przez niego oficerów i wyniki te przewodniczący ogłasza natychmiast na tem samem zebraniu.

O ile uprawnieni do głosowania mają przynależność służbową w różnych miejscowościach, mogą być wybory ściślejsze przeprowadzone nie na zebraniu oficerskiem, lecz drogą pisemną (§ 32). W tym wypadku zawiadomienia wymienione w pkt. 1, 2 mają być przesłane na piśmie oficerom

uprawnionym do głosowania lub też podane w rozkazie zarządzającym wybory ściślejsze.

Wybory ściślejsze będą w sposób powyższy przeprowadzane tak długo, dopóki nie zostanie wybrany pełny sąd honorowy.

§ 34. Pełnienie funkcyj sędziego w oficerskim sądzie honorowym jest obowiązkiem służbowym, oficer nie może przeto nie przyjąć wyboru lub złożyć mandatu z przyczyn, które nie są wymienione w niniejszym statucie.

W wyjątkowych wypadkach Minister Spraw Wojskowych może na wniosek umotywowany i przedstawiony w drodze służbowej zwolnić oficera, wybranego na członka oficerskiego sądu honorowego, od pełnienia funkcyj sędziego w oficerskim sądzie honorowym.

Ponowny wybór na sędziego w oficerskim sądzie honorowym po upływie kadencji jest dopuszczalny.

Oficerowi, który co najmniej przez dwa bezpośrednio następujące po sobie lata pełnił funkcje sędziego w oficerskim sądzie honorowym, przysługuje prawo nieprzyjęcia ponownego wyboru. O ile po upływie roku oficer taki zostanie ponownie wybrany, nie może nie przyjąć mandatu.

§ 35. Prawo wybierania członków oficerskiego sądu honorowego nie przysługuje:

a) do prawomocnego ukończenia sprawy — oficerom oddanym pod sąd honorowy oraz oficerom, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie badawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo wniesiony został akt oskarżenia,

b) przez czas odbywania kary — oficerom, odbywającym orzeczoną wyrokiem sądowym karę pozbawienia wolności, z wyjątkiem aresztu domowego,

c) przez czas trwania zawieszenia — oficerom, zawieszonym w służbie.

§ 36. Nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych:

1. Z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stosunku do służby:

a) Marszałkowie Polski,

b) Minister Spraw Wojskowych,

c) Generalny Inspektor Sił Zbrojnych,

d) I i II Wiceminister Spraw Wojskowych, Szef Sztabu Generalnego, Szef Biura Personalnego, Naczelny Prokurator Wojskowy i Szef Korpusu Kontrolerów,

e) przełożony formacji (jednostki), przy której dany sąd honorowy ma funkcjonować,

f) oficerowie w stanie spoczynku, oficerowie rezerwowi i oficerowie pospolitego ruszenia, nie pełniący służby czynnej.

2. Skutkiem utraty praw wyborczych oficerowie, którym w myśl § 35 nie przysługuje czynne prawo wyborcze.

Oddanie głosu na oficera, który w myśl postanowień niniejszego statutu nie może być wybrany do danego sądu honorowego, nie unieważnia całej karty głosowania, powoduje jednak nieważność głosu na oficera, nie posiadającego wogóle lub w danym sądzie biernego prawa wyborczego.

§ 37. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym należy uważać za czasowo opróżniony, aż do ustania przeszkody, jeżeli oficer wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

a) pełni czasowo, w zastępstwie, funkcje przełożonego formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje,

b) zostanie zawieszony w służbie,

c) jeżeli zostały mu wytoczone dochodzenia honorowe albo postępowanie badawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo też został przeciw niemu wniesiony akt oskarżenia.

§ 38. Od udziału w danej sprawie honorowej w charakterze sędziów są bezwarunkowo wyłączeni:

1) krewni obwinionego w linji prostej,

2) krewni obwinionego w linji bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia,

3) osoby, które były lub prawdopodobnie będą przesłuchane jako świadkowie w danej sprawie,

4) podwładni obwinionego oraz jego bezpośredni przełożeni,

5) osoby, które wniosły doniesienie w danej sprawie,

6) osoby, które były zastępcami stron w danej sprawie honorowej.

Członek sądu honorowego może żądać wyłączenia go od pełnienia funkcyj sędziego w danej sprawie również i z innych ważnych przyczyn. Wyłączenia poszczególnych sędziów z innych ważnych przyczyn może również żądać obwiniony. O wyłączeniu w tych wypadkach decyduje ostatecznie wydział względnie komplet sądu honorowego bez udziału sędziego, który ma podlegać wyłączeniu. Odnośna decyzja zapada zwykłą większością głosów, w razie równości głosów uznaje się żądanie wyłączenia za uwzględnione. Po zgłoszeniu żądania odnośny sędzia ma się wstrzymać od wszelkich czynności w danej sprawie honorowej aż do decyzji sądu w kwestji wyłączenia.

§ 39. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym gaśnie, jeżeli oficer, wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

a) został mianowany Marszałkiem Polski, Ministrem Spraw Wojskowych, Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych, I lub II Wiceministrem, Szefem Sztabu Generalnego, Szefem Biura Personalnego, Naczelnym Prokuratorem Wojskowym albo Szefem Korpusu Kontrolerów;

b) został mianowany przełożonym tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje;

c) został przez Ministra Spraw Wojskowych w myśl § 34 zwolniony od pełnienia funkcyj sędziego albo też, o ile to jest dopuszczalne, wyboru nie przyjął;

d) otrzymał co najmniej 3-miesięczny urlop lub przedstawił świadectwo wojskowo-lekarskie, że choroba jego potrwa co najmniej 3 miesiące, albo też jeżeli z powodu choroby, trwającej dłużej niż 3 bezpośrednio po sobie następujące miesiące, nie sprawował funkcyj sędziowskich;

e) został przeniesiony do innej formacji (jednostki) i tem samem podlega innemu sądowi honorowemu;

f) awansował na majora lub generała, skutkiem czego należy do innej kategorji oficerskich sądów honorowych;

g) opuścił służbę czynną z powodu przeniesienia w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia;

h) prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego został skazany na jakąkolwiek karę, albo też prawomocnym wyrokiem sądowym został skazany

na jakąkolwiek karę pozbawienia wolności z wyjątkiem aresztu domowego.

§ 40. O ileby sąd honorowy był zdekompletowany lub nie mógł należycie pełnić swoich czynności wskutek wygaśnięcia jednego lub kilku mandatów członków oficerskiego sądu honorowego, mają być zarządzone wybory uzupełniające na resztę okresu, na jaki inni członkowie sądu honorowego są wybrani celem wybrania brakujących członków sądu.

Postanowienia niniejszego statutu o wyborach mają zastosowanie i do wyborów uzupełniających.

ROZDZIAŁ VI.

Ukonstytuowanie się sądu honorowego.

§ 41. Po dokonaniu wyboru sąd honorowy zbiera się w możliwie najkrótszym czasie i pod przewodnictwem najstarszego stopniem oficera zapomocą głosowania tajnego dokonywa wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego sądu z pośród oficerów najstarszych stopniem.

W zebraniu tem obowiązani są wziąć udział wszyscy członkowie sądu honorowego. Oddanie głosu jest obowiązkowe.

Przewodniczącym i zastępcą przewodniczącego sądu zostają ci członkowie oficerskiego sądu honorowego, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę głosów.

W razie równej ilości głosów rozstrzyga wiek..

Jeżeli niema co najmniej dwu oficerów najstarszych stopniem — wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

§ 42. Skład sądu honorowego, po ukonstytuowaniu się ogłasza w rozkazie dowódca (przełożony) tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy istnieje.. Ogłoszenie to umieścić powinni również w rozkazie przez siebie wydawanym dowódcy (przełożeni) tych formacyj (jednostek), których oficerowie przydzieleni zostali do sądu honorowego, istniejącego przy innej formacji (jednostce).

W ogłoszeniu na pierwszem miejscu ma być wymieniony przewodniczący, po nim zastępca przewodniczącego, następnie zaś wszyscy inni członkowie oficerskiego sądu honorowego w kolejności stopni i starszeństwa.

ROZDZIAŁ VII.

Komplety i wydziały oficerskich sądów honorowych.

§ 43. Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach, składających się z 5 członków oficerskiego sądu honorowego, wyznaczonych na stałe do danego kompletu przez przewodniczącego sądu honorowego, z pośród pełnego składu sądu honorowego, albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczącego sądu lub jego zastępcy i dwóch członków wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

W komplecie sądu honorowego, któremu nie przewodniczy przewodniczący sądu albo jego zastępca, przewodniczy najstarszy stopniem względnie lokatą członek danego kompletu.

§ 44. Członkowie jednego kompletu mogą, ilekroć tego zajdzie potrzeba, być wyznaczeni przez przewodniczącego sądu do pełnienia funkcyj w innym komplecie tegoż sądu.

§ 45. Na członkach sądu honorowego ciąży obowiązek zachowania w tajemnicy faktów, o których się dowiedzieli z tytułu wykonywania swych czynności w sądzie honorowym.

Zob. §§ 5, 6 rozkazu wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 46. Biurowość sądów honorowych normowana jest przez przewodniczącego sądu w granicach przepisów niniejszego statutu.

Zob. § 7 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2) oraz rozkaz w sprawie przechowywania akt ofic. sądów honorowych, umieszczony w niniejszym dziale l. p. 3.

ROZDZIAŁ VIII.

Doniesienia.

§ 47. Każdy ma prawo donieść właściwemu przełożonemu oficera lub też bezpośrednio właściwemu sądowi honorowemu o takich czynach oficera, które zdaniem wnoszącego doniesienie, stanowią naruszenie godności oficerskiej lub honoru.

Zob. uw. do § 52.

§ 48. Oficer może w każdej sprawie, która zdaniem jego narusza jego cześć, zwrócić się do swego przełożonego lub wprost do swego właściwego sądu honorowego z prośbą o rozpatrzenie sprawy przez sąd honorowy.

Zob. uw. do § 52.

§ 49. Sprawy przeciwko oficerom, w których prowadzone były dochodzenia karne, niezależnie od tego, czy zakończone zostały wyrokiem skazującym, uwalniającym, czy też umorzeniem, przesyła się po zakończeniu do dalszego traktowania właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych, zawiadamiając o tem równocześnie przełożonego danego oficera.

O przesłaniu sprawy sądowi honorowemu decyduje właściwy dowódca po wysłuchaniu prokuratora wojskowego.

Zob. uw. do § 52.

§ 50. Przełożony, który otrzyma doniesienie przeciwko oficerowi lub prośbę oficera o skierowanie jego sprawy do sądu honorowego, przekazuje sprawę właściwemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych (§ 1).

§ 51. Jeżeli oficer za przewinienie, nieprzewidziane w wojskowym kodeksie karnym, został pociągnięty do dyscyplinarnej odpowiedzialności i kara dyscyplinarna została wykonana, postępowanie honorowe jest wykluczone.

W wypadku ukarania dyscyplinarnego w myśl ustawy postępowania karnego wojskowego za przestępstwa karne, przełożony przekazuje sprawę po ukończeniu właściwemu sądowi honorowemu do dalszego traktowania, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych.

Zob. uw. do § 52.

§ 52. Gdy sprawa wpłynie bezpośrednio do oficerskiego sądu honorowego, przewodniczący sądu zawiadamia o tem bezzwłocznie przełożonego odnośnego oficera.

Wyjaśnienia do §§ 47, 48, 49, 50, 51 i 52 zawarte są w § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

ROZDZIAŁ IX.

Świadkowie.

§ 53. Stawienie się na wezwanie do sądu honorowego w charakterze świadka w sprawach, załatwianych przez wydziały i komplety oficerskich sądów honorowych, jest obowiązkiem służbowym.

Zob. § 9 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 54. Od obowiązku złożenia zeznań mogą się uchylić:

1) krewni obwinionego w linji prostej,

2) krewni obwinionego w linji bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia.

§ 55. O ile świadek ma być przesłuchany na okoliczności, co do których związany jest obowiązkiem tajemnicy służbowej, przesłuchanie go na te okoliczności nastąpić może tylko o tyle, o ile zostanie on zwolniony z tego obowiązku przez powołaną do tego władzę.

§ 56. Świadek prosić może o zwolnienie go od obowiązku złożenia zeznań, o ile zachodzą inne ważne ku temu przyczyny. O tem, czy zwolnienie ma nastąpić, decyduje wydział sądu honorowego w sprawach przez wydział załatwianych, pozatem zaś komplet sądu honorowego.

ROZDZIAŁ X.

Załatwianie spraw w wydziałach sądów honorowych.

§ 57. Przewodniczący sądu honorowego skierowuje sprawy do wydziału sądu honorowego, jeżeli one dotyczą zatargów, nieporozumień albo kolizyj honorowych, lub gdy, zdaniem przewodniczącego, ze względu na błahość zarzutu, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego. Inne sprawy przewodniczący sądu honorowego skierowuje do kompletu sądu honorowego.

§ 58. Wydział oficerskiego sądu honorowego może po zbadaniu sprawy przez przesłuchanie stron i przeprowadzenie innych dowodów, które uważa za potrzebne, uchwalić:

1) że sprawa zostaje umorzona,

2) że strony mają sprawę załatwić w sposób wskazany przez wydział oficerskiego sądu honorowego,

3) że sprawa powinna być rozpatrzona przez pełny komplet oficerskiego sądu honorowego,

4) że sprawę przesyła się przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem o załatwienie w drodze dyscyplinarnej lub właściwemu dowódcy w sprawach sądowych z wnioskiem o skierowanie na drogę karno-sądową. O ile wniosek odnosi się do oficera, nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się go prokuratorowi wojskowemu, celem skierowania go do właściwego sądu powszechnego.

Zbadanie sprawy może nastąpić przez wydelegowanego w tym celu członka wydziału.

Uchwała wydziału oficerskiego sądu honorowego winna zawierać uzasadnienie.

Uchwałę podpisuje przewodniczący wydziału. Z przebiegu posiedzenia wydziału spisuje się krótki protokół, który podpisuje przewodniczący i członkowie wydziału.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 59. Uchwała oficerskiego sądu honorowego, wymieniona w pkt. 1) § 58 jest ostateczną. Uchwała ta ma być doręczona stronom i przełożonemu oficera na piśmie.

W wypadku wymienionym w pkt. 2) § 58 może oficer, będący stroną w okresie 3 dni od doręczenia mu uchwały na piśmie, złożyć meldunek swemu przełożonemu, z prośbą o skierowanie sprawy do kompletu sądu honorowego. Przełożony przekazuje wówczas sprawę sądowi honorowemu do rozpatrzenia przez komplet. Komplet sądu honorowego może sprawę rozpatrzeć w normalnem postępowaniu albo też uchwalić, że strony mają załatwić sprawę w sposób w odnośnej uchwale określony. Uchwała taka jest ostateczną.

W wypadku wymienionym w pkt. 3) § 58, komplet sądu honorowego rozpatruje sprawę w normalnem postępowaniu. Przeprowadzenie sprawy przez wydział sądu honorowego zastępuje w tym wypadku dochodzenie, uchwała zaś wydziału — uchwałę oddania pod sąd honorowy.

W wypadku, wymienionym w pkt. 4) § 58, przełożony dyscyplinarny względnie właściwy dowódca rozstrzyga według swego uznania zgodnie z obowiązującemi przepisami dyscyplinarnemi, względnie skierowuje sprawę na drogę karno-sądową, albo też, o ile z wnioskiem się nie zgadza, przesyła sprawę ponownie do oficerskiego sądu honorowego z umotywowanem żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet sądu honorowego. W tym wypadku komplet sądu decyduje uchwałą na podstawie materjału, zebranego przez wydział sądu honorowego, względnie uzupełnionego dalszemi dochodzeniami, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy, poczem zależnie od treści uchwały, sprawa otrzymuje bieg normalny.

O ile wydział zwrócił się do prokuratora wojskowego o skierowanie do sądu karnego sprawy przeciw oficerowi, nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, a prokurator nie znajduje podstaw do takiego skierowania, wówczas zwraca prokurator sprawę do sądu honorowego celem powzięcia przez komplet sądu decyzji, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 60. W razie rozpatrywania przez wydział oficerskiego sądu honorowego zatargów, nieporozumień lub kolizyj honorowych między oficerami, a osobami nie będącemi oficerami, wydział oficerskiego sądu honorowego może nałożyć na osobę nie będącą oficerem obowiązek załatwienia sprawy w pewien sposób (§ 58 pkt. 2) tylko wówczas, jeżeli osoba ta przed zbadaniem sprawy pisemnie oświadczy, iż zgóry poddaje się uchwale wydziału oficerskiego sądu honorowego.

§ 61. Wydział sądu honorowego może udzielać na prośbę oficera, podlegającego danemu sądowi honorowemu, porad w sprawach honoro-

wych, o ile nie weszły one jeszcze do sądu honorowego na zasadzie przepisów rozdziału VIII niniejszego statutu.

Udzielenie porady następuje wyłącznie na zasadzie stanu faktycznego, podanego przez oficera, proszącego o poradę, bez sprawdzania prawdziwości tego stanu faktycznego.

Przedstawiony przez proszącego stan faktyczny oraz treść udzielonej porady ma być spisana w osobnym protokóle którego odpis wydaje się proszącemu.

Zob. § 10 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

ROZDZIAŁ XI.
Rzecznicy.

§ 62. Oficer, który został oddany pod sąd honorowy, może przybrać sobie dla obrony rzecznika.

Rzecznikiem może być — niezależnie od posiadanego stopnia — każdy oficer.

Zob. § 106 rozp. wyk. do ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P., umieszczonego w dziale VIII l. p. 20.

§ 63. W sprawach, rozpatrywanych przez wydział oficerskiego sądu honorowego, nie przysługuje oficerowi prawo przybrania sobie rzecznika.

§ 64. Jako rzecznicy przed oficerskim sądem honorowym stawać nie mogą:

1) członkowie tego oficerskiego sądu honorowego, przez który sprawa będzie rozpatrywana,

2) oficerowie, wymienieni w § 35 i § 36 pkt. a) do e),

3) oficerowie, wymienieni w pkt. 3 § 38 niniejszego rozporządzenia,

4) podwładni obwinionego.

§ 65. Przyjęcie funkcji rzecznika zależy wyłącznie od woli oficera i żaden obowiązek podejmowania się tej funkcji nie istnieje.

§ 66. Ofiarowanie i przyjmowanie wynagrodzenia w jakiejkolwiek formie za pełnienie funkcji rzecznika jest niedopuszczalne.

§ 67. Rzecznikowi od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego i prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

Na rozprawie rzecznik staje razem z obwinionym, może stawiać w jego imieniu wnioski, a w razie nieobecności obwinionego — zastępuje go.

ROZDZIAŁ XII.
Załatwianie spraw w kompletach sądów honorowych.

§ 68. Poza wypadkami skierowania spraw do wydziału sądu honorowego i załatwiania ich przez wydział w sposób określony w § 58 i 61 następuje rozpatrzenie sprawy przez komplet oficerskiego sądu honorowego.

§ 69. W sprawach, które mają być rozpatrzone przez komplet sądu honorowego, wyznacza przewodniczący kompletu sądu honorowego dwóch członków kompletu do przeprowadzenia w jaknajkrótszym czasie dochodzeń. Dochodzenia te mają na celu ustalenie stanu faktycznego sprawy

i zebranie materjału potrzebnego do oceny, czy istnieją podstawy do oddania oficera pod sąd honorowy.

§ 70. Prócz czynności czysto administracyjnych (jak np. podejmowanie dokumentów i t. p.) wyznaczeni sędziowie honorowi całe dochodzenia przeprowadzają wspólnie.

Przy przesłuchaniach jeden z sędziów wyznaczony do prowadzenia dochodzeń przesłuchuje, drugi spisuje protokół przesłuchania.

W protokóle należy uwidocznić datę i miejsce przesłuchania. Protokół winien być podpisany przez zeznającego i przez obu sędziów.

§ 71. Jeżeli okazuje się, że czyn oficera kwalifikuje się do sądu karnego, należy w każdem stadjum postępowania postępowanie honorowe wstrzymać, akta zaś przedłożyć właściwemu dowódcy, uprawnionemu do wdrożenia postępowania karnego. O ile sprawa honorowa toczy się przeciw oficerowi nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, przesyła się akta prokuratorowi wojskowemu celem skierowania ich do właściwego sądu powszechnego.

Jeżeli okazuje się, że oficer oprócz czynu, podlegającego orzecznictwu sądu honorowego, popełnił również przestępstwo karne, należy zawiadomić o tem właściwego dowódcę, uprawnionego do wdrożenia postępowania karnego przy równoczesnem udzieleniu odpisów aktów, które wskazują na popełnienie przestępstwa. O ile chodzi o oficera nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się odnośne zawiadomienie wraz z odpisami aktów prokuratorowi wojskowemu.

§ 72. Po przeprowadzeniu dochodzeń sędziowie wyznaczeni do ich przeprowadzenia przedstawiają kompletowi sądu honorowego wyniki w pisemnem sprawozdaniu wraz z wnioskiem w kwestji oddania pod sąd honorowy. Komplet sądu honorowego rozpatruje wyniki dochodzeń na zebraniu niejawnem, poczem wydaje umotywowaną uchwałę, czy odnośny oficer ma być oddany pod sąd honorowy i z powodu jakich czynów, czy też nie ma być oddany pod sąd honorowy.

Protokół zebrania niejawnego podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Przeciw uchwale sądu honorowego niema środka prawnego.

Od dnia wydania uchwały oddającej oficera pod sąd honorowy uważa się postępowanie honorowe za wdrożone.

§ 73. Odpis uchwały przesyła przewodniczący sądu obwinionemu i jego przełożonemu. O ile nastąpiło oddanie pod sąd honorowy, może komplet sądu honorowego postawić równocześnie wniosek o zawieszenie odnośnego oficera w czynnościach służbowych.

Od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje temuż prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego oraz prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

Zob. § 8 i 11 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 74. Po powzięciu uchwały, że oficer ma być oddany pod sąd honorowy, wyznacza przewodniczący sądu honorowego dzień, w którym odbędzie się rozprawa i wzywa na nią obwinionego oraz zawiadamia o rozprawie jego przełożonego, o ile możności równocześnie z doręczeniem odpisu uchwały, oddającej pod sąd honorowy.

Zawiadomienie o terminie rozprawy ma być doręczone obwinionemu i jego przełożonemu przynajmniej na 8 dni przed rozprawą.

Rozprawę przeprowadza się zasadniczo w siedzibie sądu, może ona jednak w razie potrzeby być przeprowadzona i w innej miejscowości.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 75. Obwinionemu wolno przed rozprawą wnieść obronę na piśmie. Obrona ta będzie odczytana na rozprawie.

§ 76. Przeciw obwinionemu, który mimo należytego doręczenia mu wezwania nie stawi się na rozprawę i nie usprawiedliwi dostatecznie przed jej odbyciem swego niestawiennictwa, może być rozprawa przeprowadzona w zaoczności.

O ile obwiniony przed odbyciem rozprawy wykaże niemożność stawienia się na rozprawę i zarazem wystąpi z prośbą o wyznaczenie innego terminu rozprawy, wówczas przewodniczący sądu honorowego może termin rozprawy przesunąć na inny dzień, celem umożliwienia obwinionemu stawiennictwa na rozprawie. Od decyzji przewodniczącego, odmawiającej prośbie o wyznaczenie innego terminu, niema środka prawnego.

§ 77. Przepisy § 75 i § 76 ust. 1 mają być umieszczone na wezwaniu do rozprawy, wysłanem do obwinionego.

§ 78. Sprawa, w której nastąpiło oddanie oficera pod sąd honorowy, może być załatwiona tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Zob. § 12 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 79. Rozprawę otwiera przewodniczący, następnie odczytuje uchwałę, oddającą obwinionego pod sąd honorowy, poczem udziela głosu obwinionemu i jego rzecznikowi, względnie — w razie ich niestawiennictwa — odczytuje wniesioną ewentualnie obronę pisemną.

§ 80. Cała rozprawa odbywa się w obecności obwinionego i jego rzecznika, bezpośrednio, ustnie i bez obecności osób do sprawy nie należących, co również odnosi się i do świadków, poza ich przesłuchaniem.

§ 81. Na rozprawie na żądanie stron, muszą być przesłuchani świadkowie, zarówno zbadani w dochodzeniach, jak i nowowskazani, o ile okoliczności, na które świadkowie zostają powołani, uważa sąd za istotne dla wyjaśnienia sprawy. Ponadto na rozprawie mają być odczytane dokumenty i protokóły zeznań, potrzebne do wyjaśnienia sprawy.

Przewodniczący może również zarządzić przesłuchanie na rozprawie świadków, na których obwiniony się nie powołał.

§ 82. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu rzecznikowi, a następnie obwinionemu.

§ 83. Rozprawę zamyka przewodniczący, poczem sąd odbywa tajną naradę, na której obecni są wyłącznie członkowie kompletu sądu honorowego.

§ 84. Przewodniczący otwiera naradę, wzywając członków sądu, ażeby, jako mężowie honoru oddali swoje głosy bezstronnie, wedle obowiązku i sumienia.

Następnie przewodniczący przedstawia krótko i zwięźle daną sprawę i podnosi istotne jej szczegóły decydujące dla osądzenia sprawy. W zestawieniu tem przewodniczący nie może wyjawiać swego zdania co do sprawy i wyników postępowania.

Następnie odbywa się głosowanie.

§ 85. Głosowanie odbywa się w ten sposób, że sędziowie stopniem młodsi głosują przed starszymi, przewodniczący oddaje swój głos ostatni.

Żadnemu z sędziów nie wolno uchylić się od głosowania; najpierw głosuje się nad kwestjami wstępnemi jak np., czy sprawa ma być odstąpiona sądowi karnemu, czy zachodzi potrzeba uzupełnienia dowodów i t. p., poczem jeśli nie zapadła uchwała, wstrzymująca postępowanie (§ 71) lub odraczająca rozprawę, sąd honorowy przechodzi do głosowania nad kwestją winy, a w razie uznania winy — nad kwestją kary. Wyniki tego głosowania stanowią orzeczenie sądu honorowego.

Jeżeli kilka postępków lub zaniechań stanowi przedmiot postępowania honorowego, należy co do każdego z nich zarządzić osobne głosowanie.

Do ważności orzeczeń i uchwał kompletu sądu honorowego potrzeba większości 3 głosów sędziów.

§ 86. Jeżeli przy głosowaniu nad karą nie uzyskano większości 3 głosów, wówczas głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze dolicza się do głosów oddanych za karą bezpośrednio niższą, aż się okaże większość 3 głosów.

Powyższe zasady stosuje się również i do napomnienia.

§ 87. Na naradzie spisuje się krótki protokół podający jej przebieg oraz sposób i wyniki głosowania.

Protokół narady podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Protokół narady przechowuje się w akcie sprawy w zamkniętej kopercie.

§ 88. Orzeczenie sądu honorowego powzięte na naradzie ma stwierdzić.

1) że obwiniony nie jest winien naruszenia honoru lub godności oficera, albo

2) że obwiniony jest winien naruszenia honoru lub godności oficera przez dopuszczenie się pewnego czynu, za co otrzymuje napomnienie lub zostaje ukarany jedną z kar, wymienionychh w § 97.

§ 89. Napomnienie, orzeczone przez oficerski sąd honorowy, nie jest karą, lecz zwróceniem oficerowi uwagi na niestosowność jego postępowania, opisanego w części orzeczenia, ustalającej stan faktyczny sprawy.

§ 90. Po naradzie przewodniczący w obecności kompletu ogłasza obwinionemu orzeczenie (uchwałę) sądu honorowego.

§ 91. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego ma zarazem przewodniczący pouczyć obwinionego o przysługującem mu w myśl § 105 prawie wniesienia odwołania z tem, że w razie niewniesienia odwołania zostanie orzeczenie przedłożone Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia.

Ogłoszenie orzeczenia i pouczenie należy uwidocznić w protokóle rozprawy.

§ 92. Z przebiegu rozprawy wyznaczony przez przewodniczącego jeden z członków kompletu spisuje protokół. W protokóle podaje się datę, czas i miejsce odbycia rozprawy, oznacza się sąd i jego skład osobowy, nazwisko obwinionego, rzecznika, określenie sprawy i wszystkie czynności sądu w czasie rozprawy, przyczem zeznania świadków, wnioski i oświadczenia powinny być treściwie zapisane. Protokół powinien być podpisany przez przewodniczącego oraz sędziego spisującego protokół.

§ 93. Orzeczenie sądu honorowego ma być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na piśmie w formie w § 96 przepisanej, poczem musi być jaknajrychlej doręczone w odpisie obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu. W odpisie orzeczenia orzekającego karę wykluczenia z korpusu oficerskiego zawarte ma być również pouczenie wymienione w § 91.

Zob. § 13 rozk. wykonawczego (dział niniejszy L. p. 2).

§ 94. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego, o ile skazany oficer nie wniósł odwołania, lub o ile wniesione odwołanie cofnął, wchodzi w zastosowanie przepis § 123.

§ 95. O ile orzeczono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, ma przełożony danego oficera spowodować zawieszenie go w czynnościach służbowych bez wyczekiwania na prawomocność orzeczenia.

§ 96. Każde orzeczenie sądu honorowego musi zawierać:

1) określenie sądu honorowego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,

2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy i wydania orzeczenia,

4) decyzje z § 88 pkt. 1 lub 2 co do winy,

5) w wypadku z § 88 pkt. 2 napomnienie lub karę, którą sąd honorowy wymierzył,

6) uzasadnienie, w którem podać należy motywy wydanego orzeczenia,

7) podpis przewodniczącego i członków kompletu.

ROZDZIAŁ XIII.
Kary.

§ 97. W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej, sąd honorowy, o ile nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia orzeka jedną z następujących kar:

1) karę nagany,

2) karę surowej nagany,

3) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Orzekanie innych kar jest wzbronione.

§ 98. O tem, która z kar w § 97 wymienionych ma być wymierzona, decyduje wyłącznie oficerski sąd honorowy wedle swego swobodnego uznania i w tej mierze nie jest on pozatem niczem związany prócz postanowień niniejszego statutu.

Przy orzekaniu sąd honorowy winien jest brać pod uwagę okoliczności tak obciążające jak i łagodzące. W szczególności zaś ma uwzględniać jako okoliczność obciążającą fakt poprzedniego ukarania oficera przez sąd honorowy.

§ 99. Kary orzeczone prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej danego oficera.

Zob. § 14 rozk. wykonawczego (dział niniejszy L. p. 2).

§ 100. Niezależnie od skutków w innych przepisach określonych, kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich

i do utrzymywania towarzyskich stosunków z oficerami przez przeciąg 14 dni od ogłoszenia kary.

Kara wykluczenia z korpusu oficerskiego pociąga za sobą rozwiązanie stosunku służbowego.

W razie ukarania za naruszenie honoru, pociąga za sobą kara wykluczenia z korpusu oficerskiego również honorową dyskwalifikację wykluczonego.

§ 101. Wszystkie kary, orzeczone prawomocnie przez oficerski sąd honorowy mają być ogłaszane:

a) co do oficerów zawodowych w stanie czynnym, oficerów kontraktowych, oraz pełniących w danej chwili służbę czynną, oficerów w stanie spoczynku, oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia — w dodatku tajnym do rozkazu dziennego tej formacji (jednostki), w której dany oficer pełni służbę,

b) co do oficerów zawodowych w stanie nieczynnym oraz nie pełniących w danej chwili służby czynnej oficerów rezerwy lub pospolitego ruszenia— w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu, oraz w dodatku tajnym do rozkazu dziennego formacji macierzystej,

c) co do oficerów w stanie spoczynku, nie pełniących służby czynnej, w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu danego oficera.

Odnośne tajne rozkazy mają być podane do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten sam stopień co ukarany, z wyjątkiem ogłoszenia o wykluczeniu z korpusu oficerskiego, które mają być podane do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień.

Zob. § 15 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 102. Kara nagany i surowej nagany zostaje puszczona w niepamięć i ulega wykreśleniu z ewidencji kar i listy kwalifikacyjnej w ten sposób, żeby stała się nieczytelną, jeżeli od orzeczenia jej minęły dwa lata, a ukarany oficer przez cały ten czas nie otrzymał w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego żadnej kary.

Jeżeli w okresie powyższym oficer w drodze nowego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego otrzymał karę, czasokres ten się przerywa, czas zaś potrzebny do wykreślenia dawnej kary zaczyna się liczyć od wydania nowego orzeczenia.

Wedle wyjaśnienia ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr 32 z dn. 16 października 1929 r. poz. 318 przepis § 102 należy również stosować do kar wymierzonych przez sądy honorowe wedle poprzednio obowiązującego statutu oficerskich sądów honorowych.

§ 103. Otrzymanie napomnienia w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego ma być zakomunikowane tylko danemu oficerowi, oraz jego przełożonemu.

Napomnienia nie ogłasza się w rozkazie, ani też nie wpisuje się go do karty ewidencyyjnej lub kwalifikacyjnej oficera.

Wszystkie osoby, które z urzędu były poinformowane o udzieleniu napomnienia, są obowiązane do tajemnicy.

ROZDZIAŁ XIV.
Środki prawne.

§ 104. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych niema zwyczajnego środka prawnego, o ile nie orzeczono kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Od uchwał oficerskich sądów honorowych niema żadnego środka prawnego prócz wypadku z § 59 ust. 2, przewidującego środek prawny od uchwały powziętej w myśl § 58 pkt. 2.

Orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych, przeciw którym niema środka prawnego, stają się prawomocne i wykonalne od ich ogłoszenia.

§ 105. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, orzekających karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, przysługuje odnośnemu oficerowi prawo wniesienia pisemnego odwołania, a to:

1) od orzeczeń sądów honorowych dla oficerów młodszych — do właściwego sądu honorowego dla oficerów sztabowych. Sądem tym jest sąd honorowy dla oficerów sztabowych, któremu w I instancji podlegają oficerowie sztabowi, mający wspólną przynależność służbową z oficerami młodszymi danej formacji,

2) od wydanych w I instancji orzeczeń sądów honorowych dla oficerów sztabowych, — do sądu honorowego dla generałów.

Jako sąd II instancji w stosunku do sądu honorowego dla generałów wyznaczony będzie przez Prezydenta Rzeczypospolitej po przeprowadzeniu wyborów do sądu honorowego dla generałów, na okres 2 lat sąd honorowy generalski II instancji, złożony z 7 generałów, nie należących do sądu honorowego dla generałów. Do tego sądu może być wyznaczony z listy generałów każdy generał, o ile w myśl niniejszego rozporządzenia może być wybrany na członka sądu honorowego, z tem, że zastrzeżenie, wymienione w pkt. d) § 36 niniejszego rozporządzenia nie ma tu zastosowania.

Sąd honorowy generalski II instancji zebrawszy się na wezwanie najstarszego z generałów, wchodzących w skład tego sądu, wybiera z pośród siebie przewodniczącego.

Sąd honorowy generalski II instancji orzeka w komplecie 5 sędziów.

Zob. § 4 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 106. Termin do wniesienia odwołania wynosi 14 dni od dnia następującego po doręczeniu odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołania wniesione po tym terminie odrzuca się bez rozpatrywania.

Odwołania nadane na pocztę, jako przesyłki polecone przed upływem terminu do wniesienia odwołania, uważa się za wniesione w terminie bez względu na dzień doręczenia ich sądowi.

§ 107. Odwołania wnosić należy do tego sądu honorowego, który wydał odnośne orzeczenie. Przewodniczący sądu honorowego obowiązany jest na żądanie wnoszącego potwierdzić odbiór odwołania, z wyjątkiem wypadku, gdy odwołanie zostało przesłane pocztą.

§ 108. Odwołanie może być oparte na tem:

1) że sąd honorowy nie zbadał okoliczności istotnych dla ocenienia kwestji winy lub dla wymiaru kary, albo

2) naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub wymiar kary, albo

3) mylnie uznał oficera winnym (§ 88 pkt. 2) albo też,

4) że kara wykluczenia z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt surową.

ROZDZIAŁ XV.

Postępowanie odwoławcze.

§ 109. Po otrzymaniu odwołania, wniesionego przez skazanego oficera w terminie przepisanym, przewodniczący sądu honorowego, który wydał orzeczenie, przesyła akta sprawy honorowej wraz z odwołaniem do sądu honorowego właściwego do rozpatrzenia odwołania (sąd honorowy odwoławczy).

§ 110. Po otrzymaniu aktów sprawy przewodniczący sądu honorowego odwoławczego skierowuje je do kompletu celem przeprowadzenia rozprawy i załatwienia odwołania. Przewodniczący kompletu wyznacza referenta sprawy z pośród członków kompletu.

§ 111. Zawiadomienie pisemne o terminie rozprawy odwoławczej doręcza się obwinionemu co najmniej na 8 dni przed rozprawą z tem, że ewentualne niestawiennictwo jego lub jego rzecznika nie powstrzyma przeprowadzenia rozprawy. O terminie rozprawy odwoławczej zawiadomić należy również przełożonego obwinionego.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy L. p. 2).

§ 112. Na rozprawie odwoławczej sędzia referujący przedstawia na podstawie aktów istotę danego wypadku, odczytuje uchwałę, którą obwiniony oddany został pod sąd honorowy, pisemną obronę oskarżonego, protokół rozprawy I instancji, orzeczenie i odwołanie, tudzież inne ewentualne pisma z aktów, które uważa za potrzebne dla dokładnego przedstawienia sprawy. Następnie należy wysłuchać obwinionego oraz udzielić głosu jego rzecznikowi.

Z przebiegu rozprawy spisuje się protokół analogicznie do postanowień § 92.

§ 113. W sądzie odwoławczym powoływanie się na nowe dowody jest dopuszczalne tylko, o ile obwiniony uprawdopodobni, że przy rozprawie w I instancji powyższe dowody nie były mu znane — albo też, że nie mógł z nich korzystać.

§ 114. O ile sąd odwoławczy uznaje dopuszczalność przeprowadzenia powołanych nowych dowodów, albo, o ile uznaje za potrzebne przeprowadzenie dowodów w I instancji powołanych, a nie przeprowadzonych, albo, o ile uważa za potrzebne uzupełnienie dowodów w I instancji przeprowadzonych celem zbadania okoliczności istotnych dla ocenienia kwestji winy lub dla wymiaru kary, wówczas może dowody powyższe sam przeprowadzić lub też orzeczenie sądu honorowego I instancji uchwałą znieść i przekazać sprawę sądowi I instancji do ponownej rozprawy. Tak samo postępuje sąd odwoławczy w wypadku, gdy uzna, że sąd I instancji naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub na wymiar kary.

Sąd odwoławczy przekazuje sprawę do ponownej rozprawy temu sądowi, który wydał zniesione orzeczenie I instancji. Od uczestnictwa w po-

nownej rozprawie w charakterze sędziów są wyłączeni członkowie sądu, którzy uczestniczyli w komplecie poprzednio w tej sprawie orzekającym.

Jeżeliby w warunkach ust. 2 niniejszego paragrafu nie można było utworzyć kompletu do ponownej rozprawy — wchodzi w zastosowanie przepis § 23.

§ 115. O ile sąd odwoławczy poza wypadkiem przekazania sprawy sądowi I instancji z § 114 uważa, że sąd honorowy I instancji mylnie uznał oficera winnym, albo też, że kara wykluczenia z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt surową, wówczas wydaje orzeczenie odwoławcze, zmieniające orzeczenie sądu honorowego I instancji. W przeciwnym wypadku sąd odwoławczy wydaje orzeczenie odwoławcze, zatwierdzające orzeczenie sądu honorowego I instancji.

§ 116. Uchwała sądu honorowego odwoławczego znosząca orzeczenie sądu honorowego I instancji (§ 114) zawierać ma:

1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,

2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej i wydania uchwały,

4) decyzję znoszącą orzeczenie sądu honorowego I instancji i przekazującą sprawę sądowi do ponownej rozprawy (§ 114), w której to decyzji podać należy zarazem, które dowody mają być przeprowadzone lub uzupełnione,

5) uzasadnienie w którem podać należy motywy powyższej decyzji,

6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

§ 117. Orzeczenie odwoławcze oficerskiego sądu honorowego, jako odwoławczego ma zawierać:

1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,

2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej oraz wydanego orzeczenia odwoławczego,

4) decyzję sądu odwoławczego, w której podać należy, czy orzeczenie sądu honorowego I instancji zmienia się i w jaki sposób, czy też orzeczenie to się zatwierdza,

5) uzasadnienie, w którem podać należy motywy powyższej decyzji,

6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

§ 118. Decyzja odwoławcza (§ 116 pkt. 4 lub § 117 pkt. 4) zapada na tajnej naradzie sądu honorowego odwoławczego, do której stosuje się analogiczne przepisy § 83 — 87 niniejszego statutu.

Decyzję ogłasza obwinionemu bezzwłocznie przewodniczący sądu honorowego odwoławczego. Ogłoszenie decyzji należy uwidocznić w protokóle rozprawy odwoławczej.

§ 119. Uchwała z § 116 lub orzeczenie z § 117 mają być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na piśmie w formie w tychże paragrafach

przepisanej, poczem, o ile nie zachodzi wypadek z § 123, mają być jaknajrychlej doręczone obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 120. Od uchwały z § 116 oraz od orzeczenia odwoławczego oficerskiego sądu honorowego niema środka prawnego.

§ 121. Uchwała oficerskiego sądu honorowego znosząca orzeczenie sądu honorowego I instancji nie narusza mocy obowiązującej uchwały, oddającej danego oficera pod sąd honorowy.

Sprawy przekazane uchwałą przez sąd honorowy odwoławczy do ponownej rozprawy rozpatruje sąd honorowy I instancji w komplecie, składającym się z 5-ciu sędziów, przy zastosowaniu postanowień ustępu 2 § 114.

§ 122. O ile nie zachodzi wypadek z § 123, przesyła sąd honorowy odwoławczy akta sprawy wraz z odpisem orzeczenia odwoławczego (uchwały) sądowi honorowemu I instancji.

ROZDZIAŁ XVI.
Zatwierdzanie orzeczeń.

§ 123. Orzeczenia sądów honorowych wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, od których nie wniesiono odwołania w przepisanym terminie, albo też wniesione odwołanie cofnięto, oraz orzeczenia sądów honorowych odwoławczych, któremi zatwierdzono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, orzeczoną przez sąd honorowy I instancji, stają się prawomocne i wykonalne po zatwierdzeniu co do kary przez Prezydenta Rzeczypospolitej, jako Najwyższego Zwierzchnika Sił Zbrojnych.

§ 124. W obu wypadkach wymienionych w § 123 przedkłada sąd honorowy akta sprawy wraz z orzeczeniem drogą służbową przy dołączeniu opinji przełożonych Ministrowi Spraw Wojskowych celem przedstawienia orzeczenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia co do kary.

Zob. § 16 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 125. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary, wówczas sprawa skierowana zostaje z powrotem do sądu, który wydał orzeczenie w I instancji lub do innego sądu honorowego, wydelegowanego przez Ministra Spraw Wojskowych (§ 23) dla ponownego orzeczenia co do kary.

§ 126. Sąd honorowy powołany do nowego orzeczenia kary, wysłuchawszy na rozprawie wnioski obwinionego i ewentualnie rzecznika co do kary, orzeka jedną z kar, przewidzianych w § 97 pkt. 1, 2 niniejszego statutu.

§ 127. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej zatwierdza orzeczenie co do kary, wówczas akta sprawy wraz z orzeczeniem zwrócone zostają sądowi honorowemu, który zarządza doręczenie odpisu orzeczenia obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

Sąd honorowy odwoławczy przesyła w tym wypadku następnie akta wraz z odpisem orzeczenia sądowi honorowemu I instancji.

Zob. § 8 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

ROZDZIAŁ XVII.

Zawiadomienia władz i udzielanie odpisów uchwał i orzeczeń.

§ 128. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem, które władze wojskowe, prócz władz, wymienionych w niniejszym statucie, mają być przez oficerskie sądy honorowe zawiadamiane o uchwałach i orzeczeniach tychże sądów, oraz jakim władzom lub instytucjom publicznym mogą być udzielane odpisy uchwał i orzeczeń sądów honorowych.

Zob. § 18 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

ROZDZIAŁ XVIII.

Wznowienie postępowania honorowego.

§ 129. Gdy wyjdą na jaw nowe okoliczności, z których przypuszczać należy, że oficerowi skazanemu przez oficerski sąd honorowy stała się krzywda, należy zarządzić wznowienie ukończonego prawomocnie postępowania honorowego na jego żądanie, względnie na żądanie jego rzecznika lub ustawowego zastępcy, a w razie jego śmierci, — na żądanie jego dzieci, żony, rodziców lub jednego z oficerów tej formacji (jednostki), do której zmarły w czasie wydania zasądzającego orzeczenia należał.

§ 130. Na niekorzyść skazanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania honorowego tylko wtedy, jeżeli obwinienie dotyczy czynu, wobec którego dalsze pozostawanie jego w korpusie oficerskim jest niedopuszczalne, a wyszły na jaw nowe dowody, które same przez się lub w połączeniu z poprzednio już znanemi okolicznościami mogą służyć do udowodnienia zarzutów, stanowiących przedmiot obwinienia.

§ 131. O tem, czy żądanie wznowienia nadaje się do rozpatrzenia przez sąd honorowy, rozstrzyga posiadający uprawnienia dowódcy okręgu korpusu bezpośredni, lub pośredni, przełożony tej formacji, przy której funkcjonujący sąd honorowy wydał orzeczenie, w odniesieniu zaś do generałów, rozstrzyga zawsze Minister Spraw Wojskowych.

Rozstrzygnięcie następuje po ewentualnem uprzedniem zasięgnięciu opinji przewodniczącego odnośnego sądu honorowego.

Jeżeli powzięta została decyzja, że żądanie nadaje się do rozpatrzenia, sprawa wraca do sądu honorowego I instancji, którego przewodniczący zarządza przeprowadzenie dochodzeń w myśl przepisów § 69, mających na celu zbadanie, czy przedstawione nowe okoliczności i dowody dają w myśl § 129 i 130 podstawę do wznowienia postępowania honorowego.

Po przeprowadzeniu dochodzeń sąd honorowy na posiedzeniu, odbytem w myśl § 72, wydaje umotywowaną uchwałę, czy postępowanie honorowe ma być wznowione, czy też nie.

Od uchwały tej niema środka prawnego.

§ 132. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie nie ma być wznowione, przesyła odpis odnośnej uchwały temu przełożonemu, który powziął decyzję z § 131 ust. 1, oraz osobie, która wznowienia żądała.

§ 133. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie ma być wznowione, odbywa się przed sądem honorowym I instancji rozprawa, do której mają analogiczne zastosowanie przepisy § 74 — 96.

Na podstawie wyników rozprawy wydaje sąd honorowy nowe orzeczenie, którem utrzymuje w mocy orzeczenie poprzednie, albo orzeka nano-

wo w sprawie samej. W tym ostatnim wypadku orzeka sąd zarazem, czy orzeczenie poprzednie zostaje całkowicie, czy też częściowo zniesione. Do czasu wydania tego orzeczenia poprzednie orzeczenie pozostaje w mocy.

ROZDZIAŁ XIX.

Znoszenie orzeczeń i uchwał przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 134. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje w wykonywaniu nadzoru nad sądami honorowemi (§ 3) prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, któremi postanowiono, że oficer nie ma być oddany pod sąd honorowy (§ 72),

2) znoszenia orzeczeń sądów honorowych uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia lub wymierzających karę nagany albo surowej nagany, —

a to z urzędu lub na wniosek uczyniony przez dowódcę, któremu przysługuje prawo nadzoru nad odnośnym sądem honorowym (§ 3), o ile zaszło rażące naruszenie istotnych postanowień statutu lub, o ile uchwała względnie orzeczenie opiera się na oczywistej omyłce sądu honorowego.

Z prawa tego skorzystać może Minister Spraw Wojskowych w ciągu 3 miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

W razie zniesienia uchwały lub orzeczenia skierowuje Minister Spraw Wojskowych sprawę do sądu, który wydał odnośną uchwałę lub orzeczenie, albo też do innego sądu tej samej kategorji celem ponownego rozpatrzenia i wydania ponownej uchwały względnie orzeczenia.

Zob. § 17 i 18 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

ROZDZIAŁ XX.

Oficerskie sądy honorowe w czasie wojny.

§ 135. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem organizację sądów honorowych i sposób dokonywania do nich wyborów w czasie wojny.

W czasie wojny może Naczelny Wódz odnośnie do oficerów mu podległych zarządzić wstrzymanie toku wszystkich spraw honorowych lub pewnych ich kategoryj aż do ukończenia wojny lub przeprowadzenia demobilizacji.

ROZDZIAŁ XXI.

Przepisy przejściowe.

§ 136. Postanowienia niniejszego statutu stosować należy również do spraw, w których postępowanie honorowe zostało wdrożone i nie zostało prawomocnie ukończone przed wejściem w życie niniejszego statutu, o ile postanowienia tego rozdziału inaczej nie stanowią.

§ 137. Odwołania od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, wydanych przed wejściem w życie niniejszego statutu, które były dopuszczalne na zasadzie przepisów dotychczas obowiązującego statutu, mają być rozpatrzone przez oficerskie sądy honorowe odwoławcze (§ 105) wedle postanowień § 109 — 122 nawet, jeżeli wedle postanowień niniejszego statutu, odwołanie nie byłoby dopuszczalne.

§ 138. O ile uchwałą sądu honorowego odwoławczego zniesiono orzeczenie sądu honorowego I instancji, wydane przed wejściem w życie niniejszego statutu, wówczas powołanym do przeprowadzenia ponownej rozprawy jest sąd honorowy, któremu podlega skazany oficer wedle postanowień rozdziału II niniejszego statutu.

Postępowanie odbywa się wedle postanowień niniejszego statutu.

§ 139. O ile odwołanie wniesione zostało od orzeczenia, wymierzającego karę nagany lub surowej nagany i ostrzeżenia, wówczas sąd odwoławczy w wypadku zmiany orzeczenia nie może orzec kary surowszej niż kara orzeczona przez sąd honorowy I instancji.

§ 140. Minister Spraw Wojskowych może zarządzić przeprowadzenie pierwszych wyborów do oficerskich sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu w innym terminie niż termin w § 26 określony.

Zob. § 19 rozk. wykonawczego (dział niniejszy l. p. 2).

§ 141. Do czasu przeprowadzenia wyborów i ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu pełnić mają swoje funkcje dotychczasowi sędziowie honorowi i ich zastępcy, jako sędziowie.

§ 142. Od dnia wejścia w życie niniejszego statutu aż do czasu ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu, komplety sądów honorowych tak w I jak i w II instancji tworzyć należy z 5-ciu sędziów lub zastępców odnośnego sądu honorowego.

§ 143. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 1927 r.

2.

ROZKAZ WYKONAWCZY MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r., w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 33 z dn. 24 listopada 1927 r. poz. 396).

Do § 5 statutu.

§ 1. Pod orzecznictwo oficerskich sądów honorowych podpadają sprawy oficerów zawodowych, jak również niezawodowych.

Natomiast spraw b. oficerów „wydalonych z wojska", tudzież „zwolnionych ze służby" oraz „wydalonych z korpusu oficerskiego" wyrokiem sądu wojskowego — oficerski sąd honorowy nie rozpatruje.

Do § 9 statutu.

§ 2. Dowódcami, powołanymi do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych, są następujący dowódcy, względnie szefowie:

a) szef Biura Personalnego M. S. Wojsk dla M. S. Wojsk, prócz Kierownictwa Marynarki Woj., tudzież dla Gen. Inspektoratu Sił Zbrojnych i instytucyj podległych Gen. Inspektoratowi Sił Zbrojnych,

b) szef Kierownictwa Marynarki Wojennej — dla formacyj marynarki wojennej,

c) dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza — dla formacyj Korpusu Ochrony Pogranicza,

d) dowódcy okręgów korpusów — dla nieobjętych punktami a), b), c) formacyj, których dowództwa mieszczą się na obszarze im podległego okręgu korpusu.

W kwestji wyznaczania sądów honorowych dla oficerów młodszych przez Dcow O. K. zob. również Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 24/28 poz. 278.

Do § 14 statutu.

§ 3. Ustanawiam następujące sądy honorowe dla oficerów sztabowych:

a) „Sąd honorowy dla oficerów sztabowych M. S. Wojsk" — przy M. S. Wojsk. Biurze Personalnem dla oficerów sztabowych, mających przynależność służbową do M. S. Wojsk, prócz Kierownictwa Marynarki Woj., oraz do Gen. Inspektoratu Sił Zbrojnych i instytucyj podległych Gen. Inspektoratowi Sił Zbrojnych,

b) „Sąd honorowy dla oficerów sztabowych marynarki wojennej" przy M. S. Wojsk — Kierownictwie Marynarki Wojennej, dla oficerów sztabowych marynarki wojennej,

c) „Sąd honorowy dla oficerów sztabowych Korpusu Ochrony Pogranicza" — przy dowództwie K. O. P., dla oficerów sztabowych, mających przynależność służbową do Korpusu Ochrony Pogranicza,

d) „Sąd honorowy dla oficerów sztabowych przy D. O. K. Nr..." przy każdem dowództwie okręgu korpusu, dla oficerów sztabowych przynależnych do tych formacyj (jednostek), których dowództwo mieści się na obszarze danego O. K., jeżeli oficerowie ci nie mają podlegać sądom honorowym, wymienionym w punktach a), b), c) niniejszego paragrafu..

Sądy honorowe dla oficerów sztabowych przy M. S. Wojsk. i D. O. K. Nr. 1 składają się z 3 kompletów, inne sądy honorowe dla oficerów sztabowych składają się z 2 kompletów.

Przepis ustępu ostatniego § 3 podano w brzmieniu zmienionem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 7 z dn. 5 marca 1929 r. poz. 61.

Do § 15 i 105 statutu.

§ 4. „Sąd honorowy dla generałów" składający się z 2 kompletów i „Sąd honorowy generalski II instancji" składający się z 1 kompletu istnieją przy M. S. Wojsk. Biurze Personalnem.

Do § 45 statutu.

§ 5. Treść rozpraw, orzeczeń i uchwał oficerskich sądów honorowych nie może być bez decyzji sądu honorowego w jakiejkolwiek formie podawana w prasie do ogólnej wiadomości, pod groźbą odpowiedzialności przed sądami wojskowemi za naruszenie tajemnicy służbowej.

§ 6. W wypadku, gdy sąd honorowy uzna za wskazane ogłosić orzeczenie lub wynik załatwienia sprawy honorowej w prasie, winien to stwierdzić w orzeczeniu, względnie w uchwale i zredagować treść komunikatu dla prasy, poczem komunikat ten może być ogłoszony dopiero po zaaprobowaniu jego tekstu przez M. S. Wojsk.

Do § 46 statutu.

§ 7. Przełożeni formacyj, przy których funkcjonują oficerskie sądy honorowe, są obowiązani dostarczyć sądom tym odpowiedniego lokalu wraz z urządzeniem, światłem i opałem, jakoteż wszelkich przyborów (utensylji) potrzebnych do prowadzenia biurowości.

W odniesieniu do sądów honorowych funkcjonujących przy M. S. Wojsk, określony w ustępie 1-szym niniejszego paragrafu obowiązek ciąży na komendancie Kwatery Głównej M. S. Wojsk.

Zob. rozkaz w sprawie przechowywania akt oficerskich sądów honorowych, umieszczony w niniejszym dziale l. p. 3.

Do §§ 47, 48, 49, 50, 51, 52, 58, 59, 73, 74, 111, 119 i 127 statutu.

§ 8. Przez przełożonego, wymienionego w §§ 47, 48, 49, 50, 51, 52, 58. 59, 73, 74, 111, 119 i 127 statutu oficerskich sądów honorowych, należy rozumieć:

a) w odniesieniu do oficera służby czynnej — przełożonego formacji (jednostki) służbowej danego oficera,

b) w odniesieniu do oficera niepełniącego służby czynnej, a odpowiadaącego przed sądem honorowym, w myśl § 17 statutu — przełożonego formacji (jednostki), do której oficer ten miał przynależność służbową w czasie popełnienia przewinienia,

c) w odniesieniu do oficera niepełniącego służby czynnej, a odpowiadającego przed sądem honorowym, w myśl § 16 statutu — przełożonego formacji macierzystej, jeżeli ta znajduje się w powiecie, w którym zamieszkuje dany oficer, w innych wypadkach dowódcę garnizonu, w którym względnie w którego promieniu dany oficer ma miejsce zamieszkania.

Do § 53 statutu.

§ 9. Należności, wzywanych w charakterze świadków do oficerskich sądów honorowych, osób wojskowych zawodowych i niezawodowych, niepełniących służby czynnej, jak również osób cywilnych, należy regulować w myśl właściwych przepisów dla sądów karnych powszechnych.

Wojskowym służby czynnej, wezwanym do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków, przysługuje zwrot kosztów podróży i diety, jak za podróż służbową.

Zob. pozatem w powyższej kwestji Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 35/24 poz. 523 i Nr. 15/27 poz. 171.

Do § 61 statutu.

§ 10. Członkom oficerskich sądów honorowych nie wolno jest przyjmować zastępstwa w sprawach honorowych, bez każdorazowego zezwolenia wydziału danego sądu honorowego.

Do § 73 statutu.

§ 11. Przełożony, zawiadomiony o oddaniu podległego oficera pod sąd honorowy, przesyła natychmiast meldunek o wdrożeniu postępowania honorowego przeciw oficerowi do M. S. Wojsk, przyczem podaje: stopień wojskowy, nazwisko i imię, oraz datę urodzenia obwinionego oficera, jego przynależność macierzystą i służbową, znamiona czynu niehonorowego,

oraz, czy został zawieszony w służbie, czy też nie, względnie inne dalsze uwagi.

Do § 78 statutu.

§ 12. Oficerów, posiadających niezakończone sprawy w oficerskim sądzie honorowym, nie należy zasadniczo przenosić do innych formacyj.

Do § 93 statutu.

§ 13. Wskazany w § 8 niniejszego rozkazu przełożony oficera, natychmiast po otrzymaniu odpisu orzeczenia oficerskiego sądu honorowego, przesyła meldunek o powyższem do M. S. Wojsk.

Do § 99 statutu.

§ 14. Meldunków o wdrożeniu przeciw oficerowi sprawy honorowej nie należy uważać za zmianę ewidencyjną i nie należy odnotowywać ani w karcie ewidencyjnej, ani w liście kwalifikacyjnej.

Do § 101 statutu.

§ 15. W dodatku tajnym do rozkazu należy ogłaszać tylko ostateczne orzeczenie, to jest wymiar kary, nie zaś orzeczenie w pełnem brzmieniu, z podaniem opisu inkryminowanego czynu.

Ogłoszenie ma ograniczyć się do wymienienia: sądu honorowego, który rozpatrywał sprawę, daty, ewentualnej liczby orzeczenia, stopnia, nazwiska i imienia, przynależności macierzystej i służbowej skazanego i wymierzonej kary.

Do § 124 statutu.

§ 16. Przy przedstawianiu M. S. Wojsk akt oficerskichh spraw honorowych — należy:

a) akta uporządkować chronologicznie, ponumerować w porządku kolejnym i zeszyć w jeden plik oprawny w twardą okładkę zewnętrzną,

b) zaopatrzyć plik akt w „Dziennik akt sprawy" jako ich ogólne zestawienie — w formie okładki wewnętrznej,

c) sporządzić treściwy opis (referat) o stanie danej sprawy, z uwzględnieniem dotychczasowego jej przebiegu.

Do § 134 statutu.

§ 17. Wszelkie meldunki i akta w sprawach honorowych, przedstawiane ministrowi spraw wojskowych, należy przesyłać do M. S. Wojsk Biura Personalnego.

§ 18. O decyzję we wszelkich sprawach honorowych, wymagających rozstrzygnięcia Ministra Spraw Wojskowych, jakoteż we wszelkich kwestjach, mogących się wysunąć przy stosowaniu statutu oficerskich sądów honorowych, należy zwracać się do M. S. Wojsk. Biura Personalnego.

Zob. również Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/28 poz. 218 normujący sposób zwracania się do M. S. Wojsk. z prośbami o decyzje w sprawach honorowych.

Do § 140 statutu.

§ 19. W myśl rozkazów dowódców, powołanych do tworzenia sądów honorowych (§ 2 niniejszego rozkazu) należy ukonstytuować oficerskie sądy honorowe w grudniu 1927 r.

3.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

w sprawie przechowywania akt oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18 z dn. 14 lipca 1928 r. poz. 217).

W związku z § 7 rozporządzenia wykonawczego do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. Nr. 33/27 poz. 396) reguluję następująco przechowanie akt oficerskich sądów honorowych.

1. Rodzaje akt.

Wśród akt prowadzonych przez oficerskie sądy honorowe, rozróżnia się:

a) akta kancelaryjne, jako to: dzienniki podawcze, wykazy i skorowidze imienne, tudzież inne księgi pomocnicze oraz protokóły wyborów do oficerskich sądów honorowych,

b) akta w sprawach honorowych, będących w toku załatwienia,

c) akta w sprawach honorowych, prawomocnie zakończonych, w których, po oddaniu oficera pod sąd, tenże sąd honorowy orzekał w pierwszej instancji,

d) akta w sprawach honorowych, prawomocnie zakończonych, w których nie nastąpiło oddanie oficera pod sąd,

e) akta w sprawach zatargów honorowych, niezwiązanych z oddaniem oficera pod sąd, jakoteż udzielane przez oficerski sąd honorowy porady w sprawach honorowych wraz z odnośnemi zapytaniami.

2. Instytucje przechowujące akta.

Zależnie od rodzaju akt, prowadzonych przez oficerskie sądy honorowe i czasu zakończenia spraw, są akta przechowywane:

a) w lokalu oficerskiego sądu honorowego,

b) w registraturze tajnej D. O. K., względnie Biura Personalnego M. S. Wojsk,

c) w Archiwum Wojskowem.

3. Sposób przechowywania akt w oficerskich sądach honorowych.

Wszelkie akta w oficerskich sprawach honorowych, mające być utrzymywane przez O. S. H., przechowuje oficerski sąd honorowy w oddzielnym lokalu służbowym, przydzielonym temu sądowi przez przełożonego formacji, przy której funkcjonuje odnośny oficerski sąd honorowy. — O ile przydzielenie oddzielnego lokalu służbowego dla oficerskiego sądu honorowego nie może nastąpić z powodu braku odpowiedniego wolnego pomieszczenia, akta oficerskiego sądu honorowego należy przechowywać w kancelarji (adjutanturze) dowództwa formacji, przy której funkcjonuje oficerski sąd honorowy.

Akta oficerskiego sądu honorowego przechowuje się w szafie żelaznej, lub w braku żelaznej, w szafie drewnianej, zaopatrzonej w dobry zamek, a ponad to zamykanej na kłódkę.

Przechowywanie akt oficerskiego sądu honorowego należy zasadniczo do przewodniczącego oficerskiego sądu honorowego, który jednakże może tę czynność powierzyć swemu zastępcy lub innemu członkowi oficerskiego sądu honorowego, względnie kierownikowi kancelarji oficerskiego sądu honorowego, jeżeli przy danym sądzie jest oficer ku temu wyznaczony, co

może nastąpić tylko przy oficerskim sądzie honorowym dla oficerów sztabowych lub generałów. Agendy kierownika kancelarji może zlecić przełożony formacji, przy której funkcjonuje oficerski sąd honorowy, oficerowi młodszemu tej formacji, niezależnie od pełnienia przezeń funkcji etatowej.

4. Terminy przechowywania akt w oficrskich sądach honorowych i sposób ich przekazywania.

Zależnie od rodzaju akt przechowuje je sąd honorowy przez okres następujący:

a) Akta wymienione w punkcie 1. a) — przechowuje sąd honorowy na stałe,

b) Akta wymienione w punkcie 1. b) — przechowuje sąd honorowy zasadniczo w lokalu służbowym, z wyjątkiem wypadków, gdy akta te są oddawane sędziom honorowym w celu przeprowadzenia dochodzeń, jak również w wypadkach statutem przewidzianych, gdy następuje odstąpienie tych akt innym sądom honorowym lub władzom,

c) Akta wymienione w punkcie 1. c) — przechowuje sąd honorowy do miesiąca grudnia tego roku, w którym upłynęło 6 miesięcy od chwili prawomocnego zakończenia sprawy, poczem przesyła je za kwitem zwrotnym w formie wykazu według niżej podanego wzoru do D. O. K., względnie Biura Personalnego M. S. Wojsk.

W szczególności przesyłają określone wyżej akta do D. O. K. te sądy honorowe, nad któremi dowódca O. K. wykonywa prawo nadzoru, natomiast wszystkie inne sądy honorowe przesyłają akta te do Biura Personalnego M. S. Wojsk.

Przed przekazaniem akt należy je zawsze uporządkować w myśl postanowień § 16 rozporządzenia wykonawczego do statutu oficerskich sądów honorowych,

d) Akta wymienione w punkcie 1. d) — odstępuje sąd honorowy przełożonemu dyscyplinarnemu oficera, natychmiast po powzięciu uchwały w myśl § 58 pkt. 4 statutu oficerskich sądów honorowych, albo też natychmiast po powzięciu uchwały w myśl § 58 pkt. 1 statutu, jeżeli chodzi o akta sprawy karnej zakończonej prawomocnym wyrokiem sądowym; jeżeli zaś akta odnoszą się do spraw innych, natenczas sąd honorowy przechowuje je aż do grudnia tego roku w którym upłynęło 3 lata od chwili prawomocnego umorzenia sprawy, poczem zostają one komisyjnie zniszczone.

e) Akta wymienione w punkcie 1. e) — przechowuje sąd honorowy do miesiąca grudnia tego roku, w którym upłynęło 6 miesięcy od chwili rozstrzygnięcia przez oficerski sąd honorowy zatargu honorowego, względnie od chwili udzielenia porady, poczem przesyła je za kwitem zwrotnym do Archiwum Wojskowego.

Pkt. e) podano w brzmieniu zmienionem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr 26/28 poz. 300.

5. Przechowywanie akt w D.O.K. i w Biurze Personalnem M.S.Wojsk.

Przekazane przez oficerskie sądy honorowe akta spraw honorowych otrzymują w kancelarji D. O. K. bieżącą liczbę tajną wpływu, oraz zostają zaewidencjonowane w skorowidzu nazw i liczb obcych.

Następnie należy je przekazać do registratury tajnej sztabu O. K. do przechowania, potwierdzenie zaś odbioru przesłać do właściwego oficerskiego sądu honorowego.

Odnośne potwierdzenie odbioru na wykazie według poniższego wzoru podpisuje szef sztabu D. C. K.

Za należyte przechowywanie akt oficerskich spraw honorowych w registraturze tajnej sztabu O. K. odpowiadają kierownicy kancelarji D. O. K.

Otrzymane z poszczególnych oficerskich sądów honorowych akta spraw honorowych przechowuje kierownik kancelarji D. O. K. w szafach zamykanych na klucz. Poszczególne teczki akt oficerskich spraw honorowych winny być ułożone w szafach według osobnej numeracji bieżącej (od Nr. 1 poczynając), prowadzonej przez kierownika kancelarji bez względu na liczbę wpływu, pod którą każdy akt (teczka) został wpisany do dziennika podawczego.

Kierownik kancelarji prowadzi aktualną (uzupełnianą w miarę napływu akt) ewidencję akt oficerskich spraw honorowych, przechowywanych w registraturze tajnej D. O. K., ponadto książkowy skorowidz nazwisk oficerów, których akta spraw honorowych zostały przesłane do registratury D. O. K.

W styczniu każdego roku kierownik kancelarji D. O. K. wyłącza ze zbioru akt oficerskich spraw honorowych akta, od których zakończenia upłynęło z końcem ub. roku pełnych 10 lat, poczem przesyła je z wykazem podpisanym przez szefa sztabu D. O. K. do Archiwum Wojskowego w Warszawie.

Na podstawie potwierdzenia odbioru akt przez Archiwum Wojskowe kierownik kancelarji odnotowuje w książce ewidencyjnej przy liczbie porządkowej, pod jaką akt był zapisany w registraturze tajnej, datę przekazania aktu Archiwum Wojskowemu.

Postanowienia powyższe mają analogiczne zastosowanie do akt sądów honorowych przesyłanych do Biura Personalnego M. S. Wojsk z tem nadmienieniem, że w wypadkach, w których przepisy niniejsze przewidują w D. O. K. podpis szefa sztabu D. O. K. wymagany jest w Biurze Personalnem podpis zastępcy szefa Biura Personalnego.

6. Postanowienia przejściowe.

Odesłanie akt do archiwum w myśl puktu 4) e) niniejszego rozkazu będzie uregulowane dodatkowym rozkazem.

Poza tem inne postanowienia niniejszego rozkazu wchodzą w życie z dniem ogłoszenia.

OFICERSKI SĄD HONOROWY

Wzór wykazu.

W Y K A Z

akt oficerskich spraw honorowych, przesłanych do D. O. K. (przyjętych przez D. O. K.) do przechowania w myśl Dziennika Rozkazów Nr. 18/28 poz. 217.

L.p.	L. aktu sprawy honorowej	Stopień, nazwisko i imię oficera, którego akt sprawy honorowej został przekazany (przyjęty) do przechowania	Ilość stron akt	Ilość załączników	Rok zakończenia sprawy	Uwagi

4.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

w sprawie postępowania honorowego w razie śmierci oficera.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 26 z dn. 2 października 1928 r. poz. 299).

Jeżeli w toku postępowania honorowego oficer umrze, należy postępowanie honorowe umorzyć.

Pomimo śmierci oficera sąd honorowy odwoławczy wyda orzeczenie w wypadku, gdy oficer skazany nieprawomocnem orzeczeniem na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego wniósł odwołanie, a do trzech miesięcy od śmierci osądzonego jedna z osób wymienionych w § 129 statutu oficerskich sądów honorowych zażąda rozstrzygnięcia odwołania. Orzeczenie wydane w tym wypadku przez sąd odwoławczy przesyła tenże dowódcy formacji, do której zmarły oficer miał ostatnią przynależność służbową, — i na tem postępowanie honorowe ostatecznie się kończy. Dowódca formacji po otrzymaniu orzeczenia wpisuje je do listy karnej zmarłego oficera, przesyłając zarazem w odpisie do wiadomości osoby, na której żądanie sąd drugiej instancji wydał orzeczenie.

Śmierć oficera nie powoduje umorzenia postępowania honorowego, toczącego się przeciwko innemu oficerowi na skutek zarzutów postawionych przez oficera zmarłego, względnie na skutek zarzutów skądkolwiek pochodzących, a dotyczących stosunku obwinionego do oficera zmarłego.

DZIAŁ XIII.

PRZEPISY DYSCYPLINARNE.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 sierpnia 1925 r. w sprawie wojskowych przepisów dyscyplinarnych (Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 638).

2. Instrukcja Ministra Spraw Wojskowych o sposobie zastosowania Regulaminu służby wewnętrznej część IV „Przepisy dyscyplinarne" w szkołach wojskowych i korpusach kadetów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9 z dn. 3 kwietnia 1926 r. poz. 93).

3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Tymczasowe przepisy, dotyczące urządzania dyscyplinarnych aresztów garnizonowych i oddziałowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dn. 8 czerwca 1926 r. poz. 155).

4. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — uprawnienie i zależność dyscyplinarna w ministerstwach cywilnych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk Nr. 9 z dn. 18 marca 1930 r. poz. 89).

5. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Osoby wojskowe w stanie spoczynku — karalność dyscyplinarna (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12 z dn. 16 kwietnia 1930 r. poz. 131).

1.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 22 sierpnia 1925 r.

w sprawie wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

(Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 638).

Na podstawie art. 63 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) i art. 24 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych wojska polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 698) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 lipca 1925 r. stanowię co następuje:

PRZEPISY DYSCYPLINARNE.

ROZDZIAŁ A.

Zasady ogólne.

Władza dyscyplinarna.

§ 1. Celem utrzymania karności oraz porządku w wojsku przełożeni mają prawo karania podwładnych według zasad poniżej ustalonych.

To prawo bezpośredniego nakładania kar w pewnym określonym zakresie nazywa się władzą dyscyplinarną — a kary wymierzone tą drogą — karami dyscyplinarnemi. Gdy rodzaj i doniosłość czynu przekracza możność ukarania winowajcy w drodze dyscyplinarnej, dowódca wszczyna przeciw niemu postępowanie karne.

Przełożony dyscyplinarny.

§ 2. Przełożony, któremu na zasadzie niniejszych przepisów przysługuje prawo nakładania kar na podwładnych, jest w stosunku do tych podwładnych właściwym przełożonym dyscyplinarnym.

W stosunku do podwładnych, którzy zajmują stale stanowisko służbowe drogą odkomenderowania lub przydziału, władza dyscyplinarna przechodzi zawsze na nowego przełożonego, pod którego rozkazami podwładni mają stale pełnić służbę, o ile chodzi o służbę ponad 24 godzin, lub o ile nie napisano w rozkazie odkomenderowującym „odkomenderowanie przejściowe".

Nowy przełożony dyscyplinarny zawiadamia o nałożonych karach dowódcę formacji, do której ukarany jest przydzielony ewidencyjnie, pod względem wyżywienia i zakwaterowania, celem wykonania i wciągnięcia kary w ewidencję kar, którą prowadzi dany dowódca formacji.

Właściwym przełożonym dyscyplinarnym ordynansów osobistych jest dowódca formacji.

Zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o uprawnieniach i zależności dyscyplinarnej w ministerstwach cywilnych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9 z dn. 18 marca 1930 r. poz. 89), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 4.

Przewinienia podpadające pod kompetencje władzy dyscyplinarnej.

§ 3. Dyscyplinarnie karze się za:

a) przewinienia przeciwko karności, porządkowi wojskowemu i przepisom służbowym, nie podpadające pod postanowienia karne obowiązujących ustaw,

b) przestępstwa pospolite i wojskowe, których ukaranie dyscyplinarne w wypadkach mniejszej wagi jest dopuszczalne w myśl § 2 „Ustawy o wojskowem postępowaniu karnem" wraz ze zmianami wprowadzonemi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 roku (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 368).

Przewinienia określone wyżej pod lit. a) noszą nazwę: „przewinień dyscyplinarnych", zaś przestępstwa określone wyżej pod lit. b) nazwę: „przestępstw dyscyplinarnych". Wedle art. 25 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P (dział X l. p. 1), oraz wedle art. 17 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 1) szeregowi odpowiadają w myśl przepisów dyscyplinarnych nietylko za nienależyte spełnianie swych obowiązków, ale również za dopuszczanie się „czynów, uwłaczających godności żołnierza". Co do oficerów, czyny takie stanowiące naruszenia godności i honoru oficerów podlegają oficerskim sądom honorowym, wedle § 1 statutu oficerskich sądów honorowych (dział XII l. p. 1).

Ponadto do wypadków, w których następuje ukaranie dyscyplinarne za przewinienia dyscyplinarne, zaliczyć należałoby również wypadki, w których w myśl art. 1, rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 lutego 1928 r. o nakładaniu kar porządkowych przewidzianych w ustawach o postępowaniu sądowem, na osoby pełniące czynną służbę wojskową (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 121), sądy powszechne zwracają się do właściwych władz wojskowych o nałożenie takich kar.

Osoby podlegające władzy dyscyplinarnej.

§ 4. A. Władzy dyscyplinarnej przełożonych wojskowych podlegają:

a) oficerowie i szeregowi należący do wojska stałego,

b) oficerowie i szeregowi rezerwy lub pospolitego ruszenia powołani do czynnej służby w wojsku, względnie na ćwiczenia wojskowe lub na zebrania kontrolne,

c) inwalidzi wojskowi umieszczeni w zakładach wojskowych,

d) jeńcy i zakładnicy pozostający pod nadzorem wojskowym,

e) wszelkie osoby powołane do służby pomocniczej (art. 42, 43 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej), oraz powołane do osobistych świadczeń wojennych,

f) wszelkie osoby, które znajdują się w wojskowych formacjach wojujących na mocy jakiegokolwiek stosunku służbowego lub umownego, albo wogóle przy nich przebywają lub im towarzyszą.

Władza dyscyplinarna przełożonych wojskowych rozciąga się względem wyżej wymienionych osób jedynie na czyny popełnione przez nie w czasie trwania jednego z wyżej określonych stosunków.

B. Wojskowej władzy dyscyplinarnej podlegają ponadto:

a) osoby stanu urlopowanych (art. 115 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej w związku z § 650 rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy — Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 609 z r. 1924 i Nr. 37 poz. 252 z r. 1925), za naruszenie przepisów wojskowych (służbowych) wydanych w celu zapewnienia nad niemi kontroli wojskowej, oraz za te przestępstwa wojskowe, które w myśl przepisów wojskowego kodeksu karnego mogą być spełnione również i przez osoby stanu urlopowanych i w myśl § 2 w. p. k. ze zmianami wprowadzonemi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 10 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 368) mogą w wypadkach mniejszej wagi podlegać ukaraniu w drodze dyscyplinarnej, a mianowicie:

1) w myśl § 113 w. k. k. za przestępstwa przewidziane w §§ 92, 93, 94, 89 ust. 1 w. k. k. oraz

2) w myśl § 126 w. k. k. za przestępstwa przewidziane §§ 114 ust. 1, 120, 121 ust. 1 w. k. k.

b) oficerowie i szeregowi w stanie nieczynnym (art. 16 ustawy o obowiązkach i prawach oficerów — Dz. U. R. P. z r. 1922 Nr. 32, poz. 256 oraz art. 87 ustawy o obowiązkach i prawach szeregowych Dz. U. R. P. z r. 1924 Nr. 72, poz. 698) za:

a) przestępstwa wojskowe wymienione w § 2 w p. k. ze zmianami wprowadzonemi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 368),

b) inne czyny karygodne, podlegające karaniu w drodze dyscyplinarnej, o ile dopuścili się ich w zetknięciu z władzami wojskowemi lub w mundurze,

c) oficerowie i podoficerowie „w stanie spoczynku" za czyny podlegające karaniu w drodze dyscyplinarnej, o ile dopuścili się ich w zetknięciu z władzami wojskowemi lub w mundurze.

Wobec znowelizowania ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej — odnośne postanowienia dotyczące służby pomocniczej, powołane wyżej w ust. A. znajdują się obecnie w art. 46 — 48 ustawy z dnia 23 maja 1924 r., o powszechnym obowiązku wojskowym. (Dział XVIII l. p. 1).

Co do poddania powołanych do osobistych świadczeń wojennych wojskowym przepisom dyscyplinarnym zob. art. 17 ustawy z dnia 25. lipca 1919 r. o osobistych świadczeniach wojennych. (Dział XXIII l. p. 1).

Powołane wyżej w ust. B. lit. a pkt. 1 i 2 przepisy dawnego k. k. w. odpowiadają obecnie następującym artykułom nowego kodeksu karnego wojskowego z dn. 22. marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 328).

§ 113 odpowiada art. 98 k. k. w. zaś § 126 odpowiada art. 110 k. k. w. — wobec czego osoby stanu urlopowanych mogą ulegać ukaraniu dyscyplinarnemu za przestępstwa wymienione w art. 98 i 110 nowego k. k. w. o ile dane przestępstwa wedle art. 45 tegoż k. k. w. ulegają dyscyplinarnemu ukaraniu.

Wobec znowelizowania ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej — postanowienia odnoszące się do osób stanu urlopowanych znajdują się obecnie w art. 126 ustawy 23. maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dział XVIII l. p. 1).

Zob. § 529 rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 16 marca 1930 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII).

Co do karalności dyscyplinarnej osób wojskowych w stanie spoczynku zob. odnośny rozkaz Ministra Spraw Wojskowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12/30 poz. 131), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 5.

Właściwość władzy dyscyplinarnej.

§ 5. Władza dyscyplinarna nie jest przywiązana do stopnia, lecz do stanowiska służbowego i musi być wykonywana przez danego przełożonego osobiście.

W razie oddania zastępcy z jakichkolwiek powodów służbowych funkcji, do których przywiązana jest władza dyscyplinarna, przechodzi ona na tego zastępcę, o ile nim jest oficer.

Władza dyscyplinarna zasadniczo nie przysługuje podoficerowi, nawet gdyby objął stanowisko do którego jest ona przywiązana, z wyjątkiem przypadków, podanych w § 31 niniejszego rozporządzenia.

W razie stwierdzenia jakiegoś czynu karygodnego przełożeni nie posiadający władzy dyscyplinarnej nad winnym, oraz starsi, mają obowiązek:

a) o ile stwierdzenie czynu karygodnego nastąpiło przez przełożonego, względnie starszego, który jest niższy stopniem od właściwego przełożonego dyscyplinarnego, zameldować drogą służbową temu ostatniemu o czynie karygodnym,

b) zawiadomić bezpośrednio, o ile stwierdzający czyn karygodny jest wyższy stopniem od właściwego przełożonego dyscyplinarnego.

W razie koniecznej potrzeby natychmiastowego przywrócenia karności wojskowej, w razie wywołania zgorszenia publicznego lub ujawnienia przestępstwa, każdy oficer i podoficer ma prawo i obowiązek przyaresztować lub spowodować aresztowanie niższego stopniem żołnierza na własną odpowiedzialność.

O takiem zaaresztowaniu należy natychmiast donieść właściwemu przełożonemu aresztowanego, względnie najbliższej władzy wojskowej.

Jeżeli podwładni różnych przełożonych popełnią wspólnie czyn karygodny, wówczas śledztwo przeprowadza komendant garnizonu, względnie najbliższy przełożony któregokolwiek z winnych. Celem ukarania postępuje komendant garnizonu w myśl § 6 niniejszego rozporządzenia, inni przeprowadzający dochodzenie przedkładają sprawę komendantowi garnizonu lub przekazują bezpośredniemu przełożonemu dyscyplinarnemu.

Prawo karania z pominięciem niższych przełożonych.

§ 6. Z pominięciem niższych przełożonych mogą karać wyżsi przełożeni dyscyplinarni w wypadkach następujących:

a) jeżeli popełniono czyn karygodny w ich obecności, lub przeciw ich powadze,

b) jeżeli popełnienie czynu karygodnego doszło wprost do wiadomości wyższego przełożonego, a ten uważa za wskazane pociągnąć winnego do odpowiedzialności bezpośrednio przez siebie,

c) jeżeli niższy przełożony zaniechał ukarania z przyczyn uznanych przez wyższego za nieusprawiedliwione,

d) jeżeli niższy przełożony nie zrobił użytku z przysługującej mu władzy dyscyplinarnej i przedłożył sprawę do ukarania wyższemu przełożonemu.

Z tego samego prawa mogą korzystać komendanci garnizonów (miast lub obozów warownych), jeżeli czyn popełniony w obrębie garnizonu (miasta lub obozu warownego) stanowi wykroczenie przeciw karności lub porządkowi wojskowemu, którego dopuścił się żołnierz poza obrębem

własnego oddziału, oraz wykroczenie dotyczące bezpieczeństwa i spokoju publicznego.

W takim razie komendanci garnizonów (miast lub obozów warownych) mogą również przekazać załatwienie danej sprawy dyscyplinarnej właściwemu przełożonemu dyscyplinarnemu winnego, — o ile ten przełożony znajduje się na miejscu.

W razie ukarania przez siebie, komendant garnizonu (miasta lub obozu warownego) zawiadamia właściwego przełożonego winowajcy o przewinieniu, wymiarze kary i jej wykonaniu.

Co do uprawnień komendantów garnizonów zob. § 5 Instrukcji Ministra Spraw Wojskowych, umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 2.

Zawieszenie tymczasowe podwładnego w czynnościach służbowych.

§ 7. Przełożonemu dyscyplinarnemu przysługuje prawo tymczasowego zawieszenia podwładnego w czynnościach służbowych w razie podejrzenia go o takie przestępstwo lub przewinienie, iż dalsze pełnienie przez niego czynności służbowych byłoby przeciwne interesom służby.

Prawo to przysługuje:

dowódcy kompanji (równorzędny) w stosunku do wszystkich szeregowych,

dowódcy pułku (równorzędny) w stosunku do oficerów młodszych do dowódcy kompanji (równorzędny) włącznie,

dowódcy dywizji (równorzędny) — w stosunku do oficerów pełniących funkcję dowódcy bataljonu (równorzędny) włącznie,

Ministrowi Spraw Wojskowych — do wszystkich oficerów.

Równocześnie z zawieszeniem w czynnościach służbowych o ile chodzi o przestępstwo, musi być przeciw zawieszonemu wniesione doniesienie karne, w którem fakt zawieszenia w czynnościach służbowych należy uwidocznić.

O ile chodzi o przewinienie dyscyplinarne musi być równocześnie z zawieszeniem wszczęte postępowanie celem dyscyplinarnego ukarania.

Zawieszenie w czynnościach służbowych z powodu podejrzenia o przestępstwo karne musi być natychmiast uchylone, o ile właściwy dowódca doniesienie karne odłoży, lub też wdrażając postępowanie karne nie zarządzi zawieszenia w czynnościach służbowych w myśl § 169 zdanie pierwsze w. p. k.

Zawieszenie w czynnościach służbowych z powodu przewinienia dyscyplinarnego musi być natychmiast uchylone, gdy przełożony dyscyplinarny ze względu na wynik postępowania dyscyplinarnego nie znajduje podstaw do dyscyplinarnego ukarania, w przeciwnym razie zawieszenie musi być uchylone natychmiast po wykonaniu kary dyscyplinarnej. Przełożony dyscyplinarny może jednak zarządzić uchylenie takiego zawieszenia w czynnościach służbowych jeszcze i przedtem, o ile uzna, że nie zachodzą już przyczyny uzasadniające zawieszenie.

Postępowanie przed nałożeniem kary.

§ 8. Przed zastosowaniem kary dyscyplinarnej należy bezwarunkowo z całą sumiennością i bezstronnością ustalić stan faktyczny przewinienia i towarzyszących mu okoliczności. Po takiem stwierdzeniu faktu należy

wymierzyć karę po wezwaniu winnego do raportu karnego; gdyby stawienie się winnego było połączone z trudnościami lub przy sprawach zawiłych należy dać mu możność wytłumaczenia się pisemnie lub drogą protokółu. W razach, w których utrzymanie karności będzie tego wymagało, należy wykraczającego natychmiast osadzić w areszcie, a karę wymierzyć dopiero po przeprowadzeniu dochodzenia, które powinno być najdalej w 48 godzinach ukończone.

Zastosowanie rodzaju i wymiaru kary.

§ 9. Karę dyscyplinarną można wymierzyć tylko w granicach przysługującego prawa karania, przyczem należy uwzględnić rodzaj i stopień przewinienia, a zwłaszcza ujemne dla służby następstwa popełnionego czynu, charakter, poczucie honoru i dotychczasowe prowadzenie się winnego, oraz jego stanowisko służbowe.

Jeżeli dyscyplinarnie ukarany dopuścił się ponownie tego samego przewinienia, należy w granicach przysługującego prawa karania stosować wyższą karę dyscyplinarną.

Wedle § 104 rozp. Ministra Spraw Wojsk. z dn. 15 maja 1928 r. w sprawie wykonania ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (dział X l. p. 4), oraz wedle § 105 rozp. Ministra Spraw Wojsk. z dn. 12 września 1929 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej, (dział XI, l. p. 2), kary dyscyplinarne do szeregowych w stopniach tytularnych są stosowane tak, jak do szeregowych w odpowiednich stopniach rzeczywistych.

Darowanie kary.

§ 10. Przełożony dyscyplinarny, który nałożył karę, nie może jej cofnąć ani zmienić. Darowanie nałożonej kary dyscyplinarnej może nastąpić jedynie w polu, gdy natychmiastowe jej wykonanie z powodu działań jest niemożliwe, a zachowanie się winnego po wymierzeniu kary uzasadnia to darowanie.

Zawieszenie wykonania kary.

§ 11. Przełożeni dyscyplinarni mogą zawiesić wykonanie nałożonej przez siebie kary z wyjątkiem kary pozbawienia stopnia starszego szeregowca i degradacji, jeżeli przez to karność wojskowa nie ucierpi i jeżeli dotychczasowe prowadzenie się ukaranego rokuje poprawę.

Prawo to ma zastosowanie do szeregowych niekaranych, ponadto do tych szeregowych, którzy bądź ze względu na krótki czas służby lub z przyczyn od siebie niezależnych, nie znali odpowiednich przepisów, przeciwko którym dany czyn jest wykroczeniem.

Równocześnie z zawieszeniem kary określa się termin poprawy, nie dłuższy jednak nad trzy miesiące, licząc od chwili nałożenia kary.

Jeżeli ukarany w ciągu oznaczonego czasu zachowywał się nienagannie, — uważa się karę za umorzoną i wykreśla się ją z księgi kar. W przeciwnym razie karę zawieszoną wykonywa się niezależnie od kary dyscyplinarnej, nałożonej za nowe przewinienie.

Podwyższenie kary.

§ 12. Wyższy przełożony dyscyplinarny o ile uważa karę nałożoną przez niższego przełożonego za niewystarczającą, może ją podwyższyć aż do najwyższego wymiaru kary, leżącego w granicach jego uprawnień dyscyplinarnych, jednak uwzględniając karę już nałożoną lub odbytą jako część podwyższonej.

Przedłożenie sprawy dyscyplinarnej wyższemu przełożonemu.

§ 13. Niższy przełożony przedkłada sprawę dyscyplinarną do rozstrzygnięcia wyższemu przełożonemu:

a) jeżeli uważa, że przysługujący mu zakres karania w danym razie jest niewystarczający,

b) jeżeli zachodzi wątpliwość czy za dany czyn karygodny można winnego karać dyscyplinarnie czy też należy go oddać pod sąd.

Zbieg przekroczeń dyscyplinarnych z przestępstwami karanemi sądownie.

§ 14. Jeżeli żołnierz popełni równocześnie kilka czynów karygodnych, z których choćby jeden podlega wyłącznej kompetencji sądowej, należy całą sprawę przekazać sądowi.

Podobnie, gdy czyn został popełniony przez kilka osób łącznie, a choćby jeden ze sprawców został oddany pod sąd, to także sprawę współwinnych rozpatrywać ma sąd. Również należy wdrożyć postępowanie sądowe wówczas, gdy karę nałożono w drodze dyscyplinarnej za czyn, który w myśl obowiązujących ustaw nie podpadał pod władzę dyscyplinarną (§ 3) — jeżeli nie nastąpiło przedawnienie ustawowo przewidziane.

Do dnia 1. sierpnia 1928 r. t. j. do dnia wejścia w życie kodeksu karnego wojskowego z dnia 22. marca 1928 r., sądy wojskowe obejmowały postępowaniem sądowem zarówno przestępstwa karne, jak i przewinienia dyscyplinarne. Od wejścia w życie nowego kodeksu karnego wojskowego nastąpiła w tym kierunku zasadnicza zmiana:

1) w myśl art. 152 ust. ost. k. k. w. przewinienia dyscyplinarne określone w § 3 lit. a. przep. dysc. nie mogą być objęte postępowaniem sądowem,

2) postępowaniem sądowem mogą być jedynie objęte przestępstwa karne, bądź nie ulegające ukaraniu dyscyplinarnemu, bądź też zasadniczo ulegające w myśl art. 45 k. k. w. ukaraniu dyscyplinarnemu, o ile co do tych ostatnich przestępstw przełożony dyscypliny nie uważał ukarania dyscyplinarnego za wystarczające,

3) przy zbiegu przestępstw karnych z dyscyplinarnemi te ostatnie mają być z postępowania sądowego wyłączone.

Wobec powyższego doniesienia karne nie mogą obejmować przewinień dyscyplinarnych.

Wyjaśnienie powyższe ogłoszone zostało w Dz. Rozk. M. S .Wojsk. Nr. 28 z roku 1929 poz. 280.

Przedawnienie.

§ 15. Przewinienia podlegające władzy dyscyplinarnej (§ 3-a) ulegają przedawnieniu po upływie 3 miesięcy od dnia ich popełnienia.

W razie uniewinnienia sprawcy przez sąd z powodu braku znamion przestępstwa, lub stwierdzenia, że sprawa nadaje się tylko do ukarania dyscyplinarnego, jako też w razie uwalniającego orzeczenia sądu honorowego, nałożenie kary dyscyplinarnej może nastąpić w ciągu 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku (umorzenia sprawy), względnie orzeczenia sądu honorowego.

ROZDZIAŁ B.

Rodzaje kar dyscyplinarnych.

Podział kar dyscyplinarnych.

§ 16. Kary dyscyplinarne dzielą się na kary porządkowe, aresztu i degradacji. Do kar porządkowych należą: nagana, meldowanie się w oznaczonym ubiorze i oporządzeniu (w broniach konnych z koniem), roboty poza kolejką, odebranie prawa przebywania poza koszarami po capstrzyku, zakaz opuszczania koszar (kwater). Do kar aresztu należą: areszt lekki, średni i ścisły, areszt domowy zwykły i obostrzony.

Względem szeregowców i starszych szeregowców.

§ 17. Względem szeregowców i starszych szeregowców stosuje się następujące kary dyscyplinarne:

a) nagana,

b) codzienne meldowanie się w oznaczonym ubiorze i oporządzeniu (ewentualnie z koniem) przez przeciąg najwyżej 7 dni,

c) roboty (§ 38 — pkt. c) poza kolejnością do 14 dni,

d) zakaz opuszczania koszar (kwater) do 28 dni,

e) areszt lekki do 28 dni,

f) areszt średni do 21 dni,

g) areszt ścisły do 14 dni,

h) degradacja starszego szeregowca do stopnia szeregowca, która może być orzeczona jako kara samodzielna, lub w połączeniu z karą aresztu.

Zob. uw. do § 9.

Względem podoficerów.

§ 18. Względem podoficerów do chorążego włącznie stosuje się następujące kary dyscyplinarne:

a) nagana,

b) odebranie prawa przebywania poza koszarami (kwaterą) po capstrzyku do 28 dni,

c) zakaz opuszczania koszar lub kwater do 28 dni,

d) areszt lekki do 28 dni,

e) areszt średni do 21 dni,

f) degradacja do stopnia szeregowca, która może być orzeczona także łącznie z karą aresztu.

Postępowanie określa rozdział D. §§ 47 i 48.

Zob. uw. do § 9.

Względem oficerów.

§ 19. Względem oficerów stosuje się następujące kary dyscyplinarne:

a) nagana przy raporcie,

b) nagana pisemna, lub w jej miejsce ustna w obecności oficerów równych i wyższych stopniem (danej formacji, zakładu),

c) areszt domowy do 28 dni,

d) obostrzony areszt domowy do 21 dni, stosowany tylko wobec oficerów młodszych.

Najniższy wymiar kary aresztu.

§ 20. Najniższy wymiar kary aresztu wynosi 24 godziny.

Stosowanie kar nieobjętych regulaminem.

§ 21. Stosowanie jakichkolwiek kar lub zaostrzeń nieobjętych niniejszemi przepisami jest zakazane.

Zob. art. 103 kodeksu karnego wojskowego z dnia 22. marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 328).

ROZDZIAŁ C.

Zakres władzy dyscyplinarnej poszczególnych przełożonych.

Dowódca kompanji.

§ 22. Dowódcom kompanji (szwadronów, bateryj), tudzież wszelkim przełożonym posiadającym ich kompetencje przysługuje następujący zakres władzy dycyplinarnej:

a) wobec szeregowców:

kary porządkowe do najwyższego wymiaru,
areszt lekki do 9 dni,
areszt średni do 7 dni,
areszt ścisły do 5 dni,

b) wobec podoficerów:

kary porządkowe do najwyższego wymiaru,
areszt lekki do 9 dni,
areszt średni do 7 dni.

Dowódca bataljonu.

§ 23. Dowódcom bataljonów, oraz przełożonym posiadającym kompetencje dowódcy bataljonu:

wobec szeregowców i podoficerów:

kary porządkowe do najwyższego wymiaru i areszt w dwukrotnym wymiarze, przysługującym dowódcom kompanji. Ponadto względem oficerów młodszych, wszystkie nagany oraz areszt domowy do dni 9 i obostrzony areszt domowy do dni 7.

Dowódca pułku.

§ 24. Dowódcom pułków, tudzież przełożonym posiadającym kompetencje dowódcy pułku:

a) wobec szeregowych:

kary porządkowe i aresztu do najwyższego wymiaru, oraz prawo orzeczenia degradacji względem podoficerów,

b) wobec oficerów młodszych:

wszystkie nagany i kary aresztu do najwyższego wymiaru,

c) wobec oficerów sztabowych:

nagany i areszt domowy do dni 9.

Dowódca piechoty dywizyjnej (brygady kawalerji).

§ 25. Dowódcom piechoty dywizyjnej i przełożonym posiadającym kompetencje tych dowódców:

a) wobec szeregowych kary porządkowe i aresztu w wymiarach jak dowódca pułku, łącznie z degradacją podoficerów bezpośrednio mu podległych,

b) wobec oficerów młodszych — jak dowódca pułku,

c) wobec oficerów sztabowych, o ile nie są dowódcami pułków — kary porządkowe i areszt domowy do dni 18.

Dowódca dywizji.

§ 26. Dowódcom dywizyj, tudzież przełożonym posiadającym kompetencje dyscyplinarne dowódcy dywizji przysługują:

a) wobec szeregowych: uprawnienia jak dowódca piechoty dywizyjnej,

b) wobec oficerów młodszych i sztabowych (o ile nie są dowódcami pułków względnie piechoty dywizyjnej) wszystkie nagany i kary aresztu do najwyższego wymiaru,

c) wobec dowódców pułków (równorzędnych) — nagany i areszt domowy do dni 9,

d) wobec generałów (dowódcy piechoty dywizyjnej, brygad i równorzędnych) nagany.

Dowódca okręgu korpusu.

§ 27. Dowódcom okręgów korpusów oraz innym przełożonym posiadającym kompetencje dowódcy okręgu korpusu (dowódcy grupy operacyjnej i t. p.) przysługuje:

wobec szeregowych, oficerów młodszych, sztabowych i generałów — prawo wymierzania kar do najwyższego wymiaru.

Szef sztabu generalnego, szef administracji armji i inni.

§ 28. Szef sztabu generalnego, szef administracji armji, szef korpusu kontrolerów, generalni inspektorowie broni, inspektor armji, inspektor szkół mają takie prawa karania jak dowódca okręgu korpusu.

Prawo to przysługuje im co do osób pozostających względem nich w stosunku podległości służbowej jako do dowódców.

Prócz tego mają oni prawo naznaczać kary w razie wykroczeń dokonanych w czasie odbywanej inspekcji w ich obecności lub przeciwko ich powadze służbowej (§ 6 a).

Minister Spraw Wojskowych i Naczelny Wódz.

§ 29. Minister Spraw Wojskowych, Naczelny Wódz i dowódcy armji są uprawnieni do nakładania wszystkich w rozdziale B. wymienionych kar (§§ 16 — 20) w stosunku do wszystkich osób służbowo podległych.

Zakres władzy dyscyplinarnej dowódców oddziałów wydzielonych.

§ 30. Zakres władzy dyscyplinarnej dowódców oddziałów wydzielonych lub transportów jest o jeden stopień wyższy, to znaczy, że dowódcy

kompanji wydzielonej przysługuje zakres władzy dyscyplinarnej dowódcy bataljonu, dowódcy bataljonu zakres władzy dowódcy pułku i t. d.

Oficerom, dowódcom oddziałów wydzielonych, mniejszych od kompanji (szwadronu, baterji) przysługuje władza dyscyplinarna dowódcy kompanji.

Podoficerowie jako dowódcy oddziałów wydzielonych.

§ 31. Podoficerowie jako dowódcy oddziałów wydzielonych lub jako komendanci transportów mają prawo karania w razie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego przez podwładnych im szeregowych karami porządkowemi do trzech dni, oraz aresztem lekkim do dwóch dni i są obowiązani zameldować o ukaraniu swemu bezpośredniemu dowódcy, względnie przyszłemu przełożonemu dyscyplinarnemu ukaranego.

Zakres władzy dyscyplinarnej komendanta garnizonu, obozu warownego, miasta.

§ 32. Komendanci garnizonów (z wyjątkiem komendantów obozów warownych, komendantów miast) posiadają zakres władzy dyscyplinarnej o jeden stopień wyższy niż im przysługuje z racji zajmowanego stanowiska służbowego. Podwyższenie władzy nie ma zastosowania do komendantów garnizonów, którzy posiadają z racji zajmowanego stanowiska zakres władzy dyscyplinarnej dowódcy dywizji, względnie zakres wyższy.

Zakres władzy dyscyplinarnej komendantów obozów warownych i komendantów miast regulują organizacyjne instrukcje dla tych stanowisk.

Zob. uw. do § 33, oraz pkt. 13 przepisu służbowego z dn. 14 grudnia 1927 r. P. S. 10 — 350 o władzach garnizonowych na stopie pokojowej.

Oficerowie placu.

§ 33. Oficerowie placu w siedzibach dowództw dywizyj posiadają wszystkie prawa dyscyplinarne dowódcy bataljonu wobec żołnierzy im podległych oraz szeregowych przejściowo w danym garnizonie przebywających.

Co do podległości dyscyplinarnej szeregowych w stanie spoczynku komendantom garnizonu i oficerom placu — zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych o karalności dyscyplinarnej osób wojskowych w stanie spoczynku (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12/30 poz. 131), umieszczony w niniejszym dziale l. p. 5.
Co do podległości dyscyplinarnej uczniów szkół wojskowych zob. § 5 Instrukcji Ministra Spraw Wojskowych, umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 2.

Komendant powiatowej komendy uzupełnień.

§ 34. Komendantom powiatowych komend uzupełnień przysługuje władza dyscyplinarna dowódcy pułku w odniesieniu do własnego personelu, oraz w odniesieniu do osób w wypadkach przewidzianych w § 4 B.

Co do podległości dyscyplinarnej emerytów komendantom P. K. U. zob. rozkaz Ministra Spraw Wojskowych powołany w uw. do § 33, zaś co do władzy dyscyplinarnej powiatowego komendanta uzupełnień wobec osób stanu urlopowanych zob. § 529 rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 16 marca 1930 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII). Zob. również uw. do § 37.

Degradacja podoficerów.

§ 35. Degradację podoficerów po przeprowadzeniu postępowania ostrzegawczego (§§ 46 i 47) zarządza dowódca formacji (kierownik zakładu lub urzędu), posiadający uprawnienia co najmniej dowódcy pułku, przyczem prawo to nie przysługuje dowódcy bataljonu wydzielonego.

Szczegółowe postanowienia dla armji w polu.

§ 36. W czasie mobilizacji i wojny przełożeni od dowódcy armji wzwyż są uprawnieni do nadania niższym przełożonym władzy dyscyplinarnej o jeden stopień wyższej, niż im przysługuje w myśl przepisów niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ D.

Wykonanie kar dyscyplinarnych.

Ogłoszenie kar i rozpoczęcie i ich przez szeregowych.

§ 37. Kary dyscyplinarne szeregowców (st. szeregowców) ogłasza się w rozkazie dziennym, kary podoficerów podaje się do wiadomości na zbiórce podoficerów danej formacji (instytucji), równorzędnych i wyższych stopniem, przez odczytanie kary z dodatku do rozkazu dziennego.

Po wymierzeniu kary dyscyplinarnej należy natychmiast zarządzić jej wykonanie, uwzględniając postanowienia § 42, o ile jest to kara aresztu średniego lub ścisłego. Szeregowych ukaranych aresztem należy odstawić w celu odbycia kary z kartą karną (zał. Nr. 3).

Przeniesieni do innej formacji podlegają co do wykonania kary dyscyplinarnej, nałożonej przez przełożonego w poprzednim stosunku służbowym, nowemu przełożonemu.

Co do wykonywania kar dyscyplinarnych nakładanych na osoby stanu urlopowanych, powołane na ćwiczenia wojskowe i zebrania (raporty) kontrolne zob. §§ 407, 414, 509 i 510 rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 16 marca 1930 r. w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (dział XVIII). Przyjąć należy, że analogicznie, jak kary dyscyplinarne, nałożone przez przełożonych dyscyplinarnych, powinny być wykonywane również i kary aresztu, orzeczone przez właściwe władze cywilne przeciw osobom wojskowym w służbie czynnej za wykroczenie przeciw ustawom skarbowym i administracyjnym, wykonanie którychto kar wedle art. 7 rozp. Rady Ministrów z dn. 10 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 368) należy do władz wojskowych. Do takich kar aresztu zaliczyć należy również i kary aresztu zastępczego, nałożone na podstawie art. 48 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 342), których wykonanie należy do władz wojskowych.

Kary porządkowe.

§ 38. Wskutek kar porządkowych, służba ukaranego nie może doznawać uszczerbku. Wykonanie kary porządkowej należy odroczyć, jeżeli w czasie jej trwania nastąpiło ukaranie winnego aresztem za ponowne przekroczenie.

a) Nagana. Nagany szeregowcom i starszym szeregowcom udziela bezpośredni dyscyplinarny przełożony przed frontem kompanji (wobec zebranych szeregowych danego urzędu lub zakładu), podoficerom w obec-

ności równych i wyższych stopniem od ukaranego podoficerów danego pododdziału.

b) Meldowanie się w oznaczonym ubiorze i oporządzeniu. Karę tę odbywa ukarny w ten sposób, że melduje się w nakazanym ubiorze i oporządzeniu w oznaczonym czasie (przy raporcie), w broniach konnych także konno.

Karę tę należy stosować w wypadkach zaniedbywania ubioru, broni, oporządzenia lub konia,

c) Roboty poza kolejnością polegają na spełnianiu poza kolejnością cięższych prac np. czyszczenia koszar, pracy w stajniach, magazynach i t. d.

d) Zakaz opuszczania koszar (kwater). Szeregowcom ukaranym zakazem opuszczenia koszar, nie wolno poza służbą wychodzić z koszar, przyjmować odwiedzin i chodzić do gospody.

Szeregowcy i podoficerowie ukarani zakazem opuszczania koszar codziennie po ogłoszeniu rozkazu dziennego, na odpowiedni sygnał trębacza meldują się u oficera inspekcyjnego (podoficera inspekcyjnego) koszar w ubiorze przepisanym do wyjścia z koszar.

Areszt lekki.

§ 39. Areszt lekki polega na osadzeniu ukaranych po skończeniu zajęć dziennych w zamknięciu, w czasie od wieczornego posiłku aż do pobudki. Z aresztem połączony jest zakaz pisania i odbierania listów bez kontroli, zakaz palenia tytoniu w czasie zamknięcia, przyczem ukarany może mieć jeden koc (w razie silnego mrozu na zarządzenie lekarza dwa koce).

W braku aresztu trzyma się ukaranych aresztem lekkim pod strażą w odpowiedniem miejscu, niedostępnem dla niepowołanych.

Wykonanie kary aresztu względem podoficerów należy zarządzić w ten sposób, by nie przebywali razem z szeregowcami. Chorążych osadza się w areszcie oddzielnie od reszty szeregowych.

Areszt średni.

§ 40. Ukarani aresztem średnim nie pełnią służby i pozostają przez cały czas kary pojedyńczo w zamknięciu celkowem; z karą tą połączone są zakazy i obostrzenia jak w areszcie lekkim.

Szeregowców należy codziennie pod strażą używać do robót. Pozatem ukarani mają przez godzinę odbywać lekcję wychowania fizycznego (ćwiczenie grupy słabych).

Areszt ścisły.

§ 41. Areszt ścisły polega na zamknięciu celkowem podobnie jak w areszcie średnim, wraz z temi samemi zakazami, ćwiczeniami i robotami karnemi.

Prócz tego przez cały okres trwania aresztu ukarani są skazani na twarde łoże, oraz post o chlebie i wodzie; obostrzenia te odpadają co trzeci dzień; w miesiącach zimowych należy na noc dawać jeden koc, zaś w razie bardzo silnego mrozu należy na zarządzenie lekarza dawać na noc dwa koce, a jeden zostawić przez cały dzień.

Strawnego (artykułów żywności) w dniach postu należy użyć do polepszenia strawy pododdziału, w którego stanie wyżywienia aresztant się znajduje.

Nowa kara ścisłego aresztu wymierzona bezpośrednio po odbyciu takiej kary może być wykonana dopiero po upływie tylu dni, licząc od ostatniego dnia poprzedniej kary, ile wynosiła poprzedzająca kara ścisłego aresztu.

Oględziny lekarskie.

§ 42. Każdorazowe osadzenie ukaranego w areszcie średnim i ścisłym muszą poprzedzić oględziny lekarskie, celem stwierdzenia zdolności fizycznej do odbycia tej kary. Orzeczenie lekarskie należy wciągnąć do książki oględzin i uwidocznić na karcie karnej. W razie aresztu ponad tydzień następne oględziny mają się odbywać raz w tygodniu.

Kara stójki pod karabinem.

§ 43. W polu można zastąpić karę aresztu karą stójki pod karabinem na „baczność", w miejscu nieuczęszczanem przez osoby cywilne. Nakładanie tej kary na podoficerów jest niedopuszczalne. Kara aresztu lekkiego zamienia się w stosunku: jeden dzień na jedną godzinę stójki pod karabinem, — areszt średni w stosunku jeden dzień na dwie godziny z przerwą godzinną, areszt ścisły w stosunku jeden dzień na stójkę pod karabinem w pełnym rynsztunku po 2 godziny dziennie z przerwą godzinną.

Karę stójki pod karabinem można stosować również i w czasie pokoju, jeżeli warunki tego wymagają (np. manewry).

Areszt w izbie służbowej dla podoficerów.

§ 44. W braku oddzielnego pomieszczenia w areszcie dla ukaranych podoficerów mogą oni być osadzeni w t. zw. izbie służbowej, t. j. w przeznaczonym na ten cel pokoju w budynku wojskowym, albo w celi oddziału dyscyplinarnego więzienia wojskowego.

Złożenie broni bocznej.

§ 45. Przed rozpoczęciem odsiadywania kary aresztu mają szeregowi złożyć broń boczną. Jedynie w czasie pełnienia czynności służbowych ukaranych aresztem lekkim, przepis ten nie obowiązuje.

Degradacja.

§ 46. Prawo zarządzenia degradacji podoficerów (starszych szeregowców) przysługuje przełożonemu posiadającemu uprawnienia dowódcy pułku i wyżej.

Po orzeczeniu degradacji, odnośny przełożony (§ 35) ogłasza ją w rozkazie dziennym. Zdegradowanych podoficerów przenosi się do innego pułku (urzędu, zakładu), zdegradowanych starszych szeregowców do innej kompanji.

Degradację podoficerów w czasie pokoju musi poprzedzać postępowanie ostrzegawcze.

Postępowanie ostrzegawcze przed degradacją.

§ 47. Wdrożenie postępowania ostrzegawczego należy do bezpośredniego dowódcy dyscyplinarnego, a postępowanie to może dotyczyć tylko tych podoficerów, którzy w poprzedzającym ostrzeżenie półroczu, przynajmniej trzy razy byli karani dyscyplinarnie karą aresztu. Odnośny wniosek pisemny z dołączeniem opinji co do zachowania się i odpisu listy karnej danego podoficera, należy przedłożyć dowódcy pułku (dowódcy równorzędnemu), względnie wyższemu przełożonemu, o ile ma prawo mianowania w odnośnym stopniu, a zatem ma prawo do orzeczenia degradacji.

Ostrzeżenia udziela komisja dyscyplinarna, wyznaczona przez dowódcę pułku (lub wyższego) w składzie jednego oficera sztabowego, dwóch oficerów młodszych, oraz dwóch podoficerów równego i wyższego stopniem. O trzeżenie ma op ewać w ten sposób, że ostrzeżony będzie zdegradowany do stopnia szeregowca, jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy od dnia ostrzeżenia popadnie choćby tylko raz w poprzednie błędy. O dokonanem ostrzeżeniu należy spisać odpowiedni protokół, zaopatrzony w dokładną datę, który mają podpisać wszyscy obecni wraz z ostrzeżonym. Jeżeli w wyżej podanym okresie ostrzeżony dopuści się ponownie wykroczenia, któreby wskazywało, iż się nie poprawił, wówczas następuje orzeczenie degradacji przez wyżej wymienioną komisję dyscyplinarną (art. 26 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych).

W polu degradacja podoficera może nastąpić bez uprzedniego postępowania ostrzegawczego, jednakże w takim razie orzeka ją dowódca dywizji (samodzielnej brygady kawalerji) lub wyższy dowódca, względnie przełożony w urzędach lub zakładach organizacyjnie równorzędnych.

Zob. Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 17/26 poz. 176.

Nagana przy raporcie.

§ 48. Oficerom przełożony dyscyplinarny udziela nagany przy raporcie.

Nagana pisemna lub na zebraniu oficerskiem.

§ 49. Naganę pisemną podaje się w rozkazie oficerskim do wiadomości równych i wyższych stopniem oficerów danej formacji (instytucji), o ile wymierzający karę wyższy przełożony nie zarządził ogłoszenia w szerszym zakresie.

Nagany na zebraniu oficerskiem udziela się w obecności zebranych w tym celu oficerów formacji (instytucji) równych i wyższych stopniem od ukaranego. Łączenie kary nagany pisemnej z naganą ustną na zebraniu jest niedopuszczalne.

Ogłoszenie kary aresztu nałożonej na oficerów.

§ 50. Karę aresztu nałożoną na oficerów ogłasza się w rozkazie oficerskim, który podaje się do wiadomości ukaranemu, tudzież oficerom równym i wyższym stopniem w obrębie pułku (równorzędnej instytucji), do którego ukarany należy. Jeżeli karę nałożył wyższy dowódca, to może on zarządzić ogłoszenie jej w szerszym zakresie.

W razie ukarania obostrzonym aresztem domowym należy w tym rozkazie oznaczyć, czy ukarany ma się sam udać na miejsce zamknięcia, czy też kiedy i przez kogo ma być tam odprowadzony.

Areszt domowy.

§ 51. Ukaranemu aresztem domowym wolno opuścić mieszkanie lub kwaterę tylko w celu służbowym, nie wolno mu przebywać w kasynie oficerskiem, ani przyjmować w mieszkaniu odwiedzin.

Przełożony ma prawo do zarządzenia kontroli.

Zob. art. 64 kodeksu karnego wojskowego, z dnia 22. marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 328).

Obostrzony areszt domowy.

§ 52. Oficerowie ukarani obostrzonym aresztem domowym nie pełnią swych obowiązków służbowych, należy im jednak wyznaczyć pewne zajęcie w zakresie zawodowej służby.

Areszt ten odbywa się w przeznaczonym na ten cel oddzielnym pokoju w budynku wojskowym (t. zw. izbie służbowej), albo też w areszcie oficerskim przy warcie głównej.

Ukaranemu obostrzonym aresztem domowym ponad tydzień należy dać możność przebywania na świeżem powietrzu przez dwie godziny dziennie.

Odbywanie kar przez osoby należące do rezerwy.

§ 53. Kary aresztu średniego i ścisłego nałożone na szeregowych rezerwy, oraz karę obostrzonego aresztu domowego nałożone na oficerów rezerwy, powołanych na ćwiczenia wojskowe, należy wykonać dopiero po upływie czasu przeznaczonego na ćwiczenia wojskowe, o ile na to pozwalają względy karności wojskowej, w przeciwnym razie kara musi być niezwłocznie odcierpiana, a czas służby zaniedbany przez odbywanie kary dyscyplinarnej ma być bezpośrednio odsłużony.

Do książeczek wojskowych wydawanych szeregowym z chwilą przeniesienia ich do rezerwy należy na str. 10 po treściwym opisie służby w szeregach wpisywać czerwonym atramentem wykaz kar dyscyplinarnych i sądowych, nałożonych w okresie służby czynnej.

Zob. uw. do § 37.
Postanowienia odnoszące się wpisywania kar dyscyplinarnych do książeczek wojskowych rezerwistów, mieszczą się w „Przepisach wykonawczych do instrukcji o ewidencji i administracji rezerw". Zob. Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 18/29 poz. 179).

ROZDZIAŁ E.

Ewidencja kar i kontrola wykonywania władzy dyscyplinarnej.

Księgi kar.

§ 54. Każdą karę szeregowych i oficerów wciąga się do księgi kar (zał. Nr. 2) z wyjątkiem nagany ustnej przy raporcie. Do tej księgi wciąga się także kary sądowe, sądowo-honorowe, oraz ostrzeżenia przeprowadzone w myśl § 47.

Księga kar oprawiona jest w trwałą okładkę i stronice jej są numerowane. Dołączyć do niej należy spis imienny według roczników poborowych (zał. Nr. 1).

Księgi kar i spisy imienne prowadzą:

a) dowódca kompanji dla podwładnych szeregowych,

b) dowódca pułku dla podwładnych oficerów.

Księgi kar ma właściwy przełożony przechowywać pod zamknięciem. Przełożony własnoręcznie pismem łatwo czytelnem wpisuje kary do księgi.

O karach wymierzonych przez przełożonych nieprowadzących księgi kar, należy donieść temu przełożnemu ukaranego, który prowadzi jego listę karną.

Wykreślenie kar.

§ 55. W chwili mianowania szeregowego oficerem, wykreśla się z księgi kar jego kary dyscyplinarne, nałożone w poprzednim stosunku służbowym tak, by stały się nieczytelne, tak samo przy awansie na generała. Również wykreśla się te kary wskutek uchylenia ich w drodze kontroli przez wyższego przełożonego (§ 57) w razie umorzenia kary przez zawieszenie (§ 11) lub w razie uznania za słuszne zażalenia przeciwko nałożonej karze.

Wykreślenie następuje również w rocznych uzupełnieniach do karty kwalifikacyjnej i w innych dokumentach osobistych, w których wzmianka o karze została uwidoczniona. Wykreślenia kar mają być zarządzone z urzędu, co do oficerów przez dowódcę pułku (równorzędny), co do szeregowych przez dowódcę kompanji (równorzędny).

Zob. Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 5/26 poz. 46.

Odpisy list karnych.

§ 56. Odpisy list karnych wydaje się tylko na żądanie władz wojskowych lub tego, którego one dotyczą; władzom administracyjnym wydaje się tylko wyciągi z kar sądowych.

W razie przeniesienia lub odkomenderowania przesyła się odpis kar tej osoby do nowej formacji, zaznaczając to w rubryce „uwagi" listy karnej.

Odpis przesłany dołącza nowy przełożony do nowej listy karnej przeniesionego, którą zakłada w swojej księdze kar.

Dla odkomenderowanych nie sporządza się nowej listy karnej, lecz kary wymierzone w czasie odkomenderowania zapisuje się w otrzymanym odpisie listy karnej.

Po powrocie odkomenderowanego do własnej formacji, przesyła się otrzymany uprzednio, względnie uzupełniony odpis.

Na podstawie zwróconego odpisu uzupełnia przełożony prowadzący księgę kar jej oryginał.

Wedle wyjaśnienia, ogłoszonego w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 1/26 poz. 5, kary szeregowych, przeniesionych z jednej formacji do drugiej, należy zapisywać do księgi kar w całości, w miesiącu przybycia danego szeregowego.

Kontrola władzy dyscyplinarnej.

§ 57. Księgi kar kompanji przedstawia się co miesiąc do kontroli dowódcy pułku, oficerskie księgi kar co trzy miesiące dowódcy dywizji (względnie samodzielnej brygady kawalerji).

Każdorazowe nałożenie kary aresztu domowego na dowódców pułków i wyższych, melduje dowódca okręgu korpusu natychmiast pisemnie Ministrowi Spraw Wojskowych.

W oryginale przedstawia się księgi kar jednak jedynie wtedy, jeżeli odnośny przełożony znajduje się na miejscu. Zamiejscowym przełożonym przedstawia się zamiast księgi kar „wykazy kar" drogą służbową według tego samego wzoru, w podanym wyżej terminie. Te wykazy zwraca odnośny przełożony, uwidoczniwszy na nich przeprowadzenie kontroli, oraz umieszczenie uwagi i ewentualne zarządzenia.

Wszyscy przełożeni mają obowiązek przy każdej nadarzającej się sposobności przeglądać księgi kar i uchylać spostrzeżone nieprawidłowości w stosowaniu przepisów dyscyplinarnych. W razie zauważenia przez wyższego przełożonego, iż niższy przełożony przekroczył w karaniu swój zakres, względnie nałożył karę nieprzewidzianą w niniejszych przepisach — należy karę zmienić lub uchylić, a przekraczającego pociągnąć do odpowiedzialności.

Polecenie wykonania.

§ 58. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozporządzenie zostało rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 18 września 1925 r. L. 7100/Reg. wprowadzone w życie jako „Regulamin służby wewnętrznej Część IV Przepisy dyscyplinarne".

Termin obowiązywania rozporządzenia.

§ 59. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie od dnia 1 października 1925 r.

Załączniki do rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22 sierpnia 1925 r. (poz. 638).

Załącznik Nr. 1.

Spis imienny szeregowych niezawodowych _____kompanji.

Rocznik_____

Nazwisko i imię	Strona i L. porządkowa kary
	1/1
	1/1
	1/1
	1/1

Uwaga: Licznik oznacza stronę, mianownik liczbę porządkową pozycji na danej stronie.

Załącznik Nr. 2

Księga kar.

L. porządk.	Stopień i data rozpoczęcia służby wojsk.	Nazwisko i imię	Czyn karygodny	Rodzaj i wymiar kary	Kiedy nałożona i przez kogo	Daty wykonania kary od_____ do_____	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
		Styczeń_____					
1							
2							
3							
4							

D-ca pułku
N. N.
pułkownik

data_____

D-ca kompanji
N. N.
kapitan

Uwagi: 1) Wykaz kar jako raport przełożonym zamiejscowym sporządza się według tych samych rubryk jak księga kar.
2) Księga kar zawiera 200 stronic, w tem 20 pierwszych dla spisu imiennego.
3) Poszczególne miesiące księgi kar zamyka się przez podkreślenie i umieszczenie podpisu dowódcy kompanji i dowódcy dokonującego kontroli (§ 57).
4) Wpis ukaranych do księgi kar uskutecznia się według kolejności nałożenia kary.
5) Spis imienny (zał. Nr. 1) sporządza się dla każdego rocznika osobno, przyczem wpisanie wszystkich szeregowych danego rocznika następuje bezpośrednio w kolejności alfabetycznej.

Załącznik Nr. 3.

_____p. p. _____dnia_____
_____komp.

Karta karna.

Stopień	Nazwisko i imię	Rodzaj i wymiar aresztu	Przez kogo kara nałożona	Orzeczenie lekarskie	Uwagi

Dowódca kompanji
N. N.

2.

INSTRUKCJA MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

o sposobie zastosowania regulaminu służby wewnętrznej część IV „Przepisy dyscyplinarne" w szkołach wojskowych i korpusach kadetów.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9 z dn. 3 kwietnia 1926 r. poz. 93).

W związku z wydaniem Regulaminu służby wewnętrznej część IV „Przepisy dyscyplinarne" zarządzam, w odniesieniu do szkół wojskowych i korpusów kadetów, co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

§ 1. W szkołach i na kursach, kształcących oficerów oraz szeregowych zawodowych i niezawodowych, postanowienia Regulaminu służby wewnętrznej część IV „Przepisy dyscyplinarne" obowiązują w pełni.

Postanowienia o sposobie stosowania tych przepisów względem uczniów w Szkole Podchorążych, w oficerskich szkołach podstawowych specjalnych, oraz w szkołach podchorążych rezerwy — są zawarte w części II niniejszej instrukcji.

§ 2. Postanowienia o przystosowaniu zasad wspomnianego regulaminu do uczniów korpusów kadetów, którzy, nie będąc wojskowymi, regulaminowi temu nie podlegają, zawiera część III niniejszej instrukcji.

§ 3. Szkoły (obozy szkolne) z wyjątkiem baonów, szwadronów i dyonów szkolnych, podlegają, jako instytucje centralne, pod względem dyscyplinarnym bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych. Centrum zaś Wyższych Studjów Wojskowych, Wyższa Szkoła Wojenna i Wyższa Szkoła Intendentury — szefowi Sztabu Gen.

Sprawę podległości reguluje rozkaz O. I Szt. Gen. L. 6263/Org. 24.

§ 4. Do poszczególnych dowódców (komendantów) w obozach szkolnych, szkołach i na kursach wojskowych odnoszą się w sposób analogiczny przepisy o uprawnieniach dyscyplinarnych właściwego dowódcy dyscyplinarnego, zawarte w §§ 2, oraz 22 — 29 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, z zastosowaniem § 9 i uwzględnieniem § 10 części II niniejszej instrukcji.

Uprawnienia dyscyplinarne są wskazane w odpowiednich instrukcjach organizacyjnych.

§ 5. Uprawnienia dyscyplinarne komendantów obozów warownych, miast, oraz garnizonów, wymienione w trzech ostatnich ustępach § 6 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, przysługują im także w stosunku do obozów, szkół i kursów wojskowych, dyslokowanych na terenie ich działalności, uprawnienia zaś oficerów placu, wskazane w § 33 wspomnianego Regulaminu, odnoszą się do szeregowych kadr szkolnych, oraz uczniów szeregowych szkół wojskowych i korpusów kadetów, będących chwilowo w danym garnizonie.

Przy wykonywaniu prawa karania komendanci obozów warownych, miast, garnizonów, oraz oficerowie placu winni uwzględnić postanowienia części II § 10 niniejszej instrukcji.

§ 6. Księgi kar i spisy imienne, przewidziane w § 54 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, prowadzą w szkołach (obozach szkolnych) wojsko-

wych dla szeregowych kadr szkolnych, oraz uczniów dowódcy (komendanci) o uprawnieniach dowódcy kompanji, dla oficerów zaś — dowódcy (komendanci) o uprawnieniach dowódcy pułku.

Postanowienia § 56 Regulaminu służby wewnętrznej część IV mają również zastosowanie przy przeniesieniu służbowem oficerów i szeregowych na kursy wojskowe.

§ 7. Księgi kar (względnie wykazy kar) przedstawiają, w myśl § 57 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, w szkołach (obozach szkolnych) wojskowych dowódcy (komendanci) o uprawnieniach dowódcy kompanji, komendantom szkół (względnie obozów szkolnych), posiadającym uprawnienia conajmniej dowódcy pułku — do dnia 1 każdego miesiąca do kontroli. Komendanci szkół (względnie obozów szkolnych) o uprawnieniach dowódcy pułku przedstawiają, w myśl § 57 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, księgi (względnie wykazy) kar oficerskich do dnia 1.III, 1.VI, 1.IX i 1.XII każdego roku przełożonemu, o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji, o ile przełożony w danym kwartale nie wglądnął do księgi kar podczas przeprowadzanej inspekcji i nie uwidocznił w niej przeprowadzenia kontroli, w myśl ustępu 3 § 57.

§ 8. Prawo do kontroli ksiąg kar, w myśl ostatniego ustępu § 57 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, mają przy inspekcjach wszyscy przełożeni, którym w stosunku do danego obozu szkolnego (szkoły) przysługuje prawo inspekcji; prawo do zmiany lub uchylenia kar mają jednak tylko dyscyplinarni przełożeni obozu szkolnego (szkoły, kursu — patrz § 3). Przełożony, przeprowadzający inspekcję, któryby zauważył w tej mierze pewne niedokładności, ma o tem zawiadomić właściwego przełożonego dyscyplinarnego, który wyda dalsze zarządzenia, zawiadamiając o nich przełożonego, który przeprowadził inspekcję.

II. Szczegółowe postanowienia dla szkół, kształcących kandydatów na oficerów zawodowych i szkół podchorążych rezerwy.

§ 9. W Szkole Podchorążych, oficerskich szkołach podstawowych specjalnych, oficerskich szkołach dla podoficerów, oraz w szkołach podchorążych rezerwy, należy względem kadr szkolnych, oraz uczniów stosować kary, wymienione w §§ 16 — 19 Regulaminu służby wewnętrznej część IV.

§ 10. Przy wykonywaniu prawa karania, w myśl przepisów Regulaminu służby wewnętrznej część IV, w stosunku do uczniów Szkoły Podchorążych, oficerskich szkół podstawowych, szkół oficerskich dla podoficerów, zarówno w szkole, jak podczas odbywania przez nich praktyki w pułkach, oraz w stosunku do uczniów szkół podchorążych rezerwy podczas pobytu w tych szkołach, przełożeni powinni kierować się względami natury pedagogicznej i celowością danej kary.

Względem uczniów wyżej wymienionych szkół, przedewszystkiem będą stosowane kary porządkowe, przyczem jak najczęściej należy czynić użytek z przyznanego w § 11 Regulaminu służby wewnętrznej część IV prawa zawieszania wykonania kary z terminem poprawy, który należy ustalić na 1, 2 i 3 miesiące. Ze względów wychowawczych nie jest wskazane nakładanie na uczniów kary robót przewidzianej dla szeregawców i st. szeregowców w § 17 Regulaminu służby wewnętrznej część IV. Kary aresztu lub

degradacji powinno stosować się w wypadkach poważnych, dowodzących złej woli, oraz w wypadkach częstego powtarzania przewinień.

Kara aresztu lekkiego ponad 14 dni, aresztu średniego ponad 7 dni, lub kara aresztu ścisłego—mogłyby być celowe tylko w zupełnie wyjątkowych wypadkach, gdyby przed postawieniem wniosku na wydalenie ze szkoły zachodziła potrzeba dania możności opamiętania się uczniowi, który jeszcze rokuje nadzieję poprawy. Zasadniczo jednak uczeń wymienionych szkół wojskowych, przeciwko któremu zachodzi potrzeba zastosowania tak surowego sposobu kary, do szkoły nie nadaje się. Kary te przeto należy uczniom, mającym pozostać w szkole wymierzać bardzo rzadko, a natomiast co do uczniów w ten sposób ukaranych stawiać wnioski na wydalenie ze szkoły zgodnie z obowiązującemi przepisami i regulaminem wewnętrznym danej szkoły.

Nakaz odrabiania zadań pisemnych podczas kar aresztu nie jest wskazany, wprowadzenie bowiem do kar nauki umniejsza jej znaczenie dla ucznia i wzbudza mimowolną do niej niechęć.

§ 11. Rozkazy o wymierzonych karach należy podawać do wiadomości tylko uczniom klasy (rocznika, oddziału szkolnego) ukaranego ucznia, choćby byli niżsi stopniem od ukaranego.

§ 12. W szkołach, których komendanci mają uprawnienia dyscyplinarne co najmniej dowódcy pułku, komendanci ci wyznaczają komisje dyscyplinarne zgodnie z § 47 Regulaminu służby wewnętrznej część IV. W wypadku, gdy komendant szkoły nie ma uprawnień dowódcy pułku, komisję tę wyznacza bezpośredni wyższy przełożony dyscyplinarny, posiadający uprawnienia dowódcy pułku.

Dwóch podoficerów, wchodzących w skład komisji dyscyplinarnej, zastępują dwaj podchorążowie (jeden z klasy ostrzeżonego, drugi z klasy wyższej), względnie dwaj starsi uczniowie z tej samej klasy.

§ 13. Podczas praktyki uczniów w pułkach, uprawnienia dyscyplinarne przechodzą na ten czas na dowódców danego oddziału linjowego (kompanji, baonu, pułku), którym komendanci szkół powinni przesłać odpisy karnych list uczniów. Przy stosowaniu kar podczas praktyki, powinni właściwi dowódcy uwzględniać potrzebę indywidualizowania kar w stosunku do uczniów, w myśl zasad § 10.

Po odbyciu praktyki dowódcy pułków przesyłają listy kar (ewentualnie uzupełnione karami, otrzymanemi w pułku) do komendantów tych szkół, do których uczniowie po praktyce wracają.

§ 14. Z chwilą promocji na podporucznika wszelkie kary zostają, w myśl §§ 55 Regulaminu służby wewnętrznej część IV, skreślone.

III. Szczegółowe postanowienia dla uczniów korpusów kadetów.

§ 15. Do uczniów korpusów kadetów, polecam stosować w sposób analogiczny zasady Regulaminu służby wewnętrznej część IV, przyczem jednak należy stosować tylko następujące kary:

a) Nagana ustna dowódcy kompanji przed frontem kompanji.

b) Nagana pisemna dyrektora nauk lub dowódcy bataljonu szkolnego, ogłoszona w rozkazie dziennym.

c) Nagana pisemna komendanta korpusu, ogłoszona w rozkazie dziennym.

d) Zakaz uczęszczania do świetlicy (czytelni, gospody, kasyna) — do 28 dni.

e) Odebranie prawa przebywania poza szkołą po capstrzyku—do 28 dni.

f) Zakaz opuszczania szkoły — do 28 dni z pozbawieniem prawa uczęszczania do świetlicy (czyteli, gospody, kasyna).

g) Skrócenie lub zupełne pozbawienie urlopu świątecznego.

h) Pozostawienie kadeta w izbie szkolnej po zajęciach do 3 godzin — w ciągu 1 — 3 dni.

i) Upomnienie dyrektora nauk lub dowódcy baonu szkolnego, ogłoszone w rozkazie dziennym — z terminem poprawy jednego miesiąca, połączone zawsze na czas trwania okresu poprawy z karą podaną pod d), oraz ewentualnie z karą podaną pod e).

j) Ostrzeżenie komendanta korpusu, ogłoszone w rozkazie dziennym — z terminem poprawy jednego miesiąca, połączone zawsze z karą podaną pod f) i pozbawieniem urlopu świątecznego.

k) Wydalenie z korpusu.

§ 16. A. Dowódca kompanji szkolnej ma prawo udzielania następujących kar, wymienionych w poszczególnych punktach § 15-go:

Nagana, jak a), d) — do 28 dni; e) — do 14 dni; f) — do 7 dni; skrócenie urlopu świątecznego o okres do 3 dni; h) — przez jeden dzień.

B. Dowódca bataljonu szkolnego ma prawo udzielania kar:

Nagana, jak b), d) — do 28 dni; e) — do 21 dni; f) — do 21 dni; g), h), oraz i).

C. Dyrektor nauk ma prawo udzielania kar:

Nagana, jak b), h) oraz i).

Uwaga: Dowódca baonu szkolnego i dyrektor nauk przy udzielaniu kar działają w ścisłem porozumieniu, przyczem dyrektor nauk nakłada kary za złe postępy w nauce, dowódca baonu szkolnego — za wszystkie inne przewinienia.

D. Komendant korpusu kadetów ma prawo udzielania wszystkich kar w najwyższym wymiarze; odnośnie do wydalenia z korpusu — stawia odpowiedni wniosek.

§ 17. Kadet, wydalony z korpusu kadetów, nie może być przyjęty do innego korpusu kadetów.

§ 18. Karę odebrania prawa przebywania poza szkołą po capstrzyku, zakazu opuszczania szkoły, oraz skrócenia lub pozbawienia urlopu świątecznego należy stosować przedewszystkiem do tych kadetów, którzy podczas urlopu zachowywali się nagannie lub wykorzystali prawo wyjścia w sposób karygodny.

§ 19. Upomnienia dyrektora nauk, względnie dowódcy bataljonu szkolnego, mają równorzędne znaczenie i następują po wyczerpaniu środków karania, podanych w § 15 pod a) do h), w wypadkach wyraźnej i rozmyślnej złej woli, objawów złych skłonności kadeta, względnie przy złych postępach w nauce, spowodowanych lenistwem i niedbalstwem.

§ 20. Ostrzeżenia udziela kadetowi komendant korpusu, jeżeli podczas wyznaczonego upomnieniem terminu nie nastąpiła poprawa.

§ 21. Wniosek na wydalenie kadeta z korpusu stawia komendant korpusu, jeżeli, podczas określonego ostrzeżeniem terminu, nie nastąpiła poprawa.

Jeżeli to jest konieczne ze względów wychowawczych, może komendant korpusu kadetów, jednocześnie z postawieniem wniosku na wydalenie kadeta z korpusu, zarządzić odosobnienie kadeta w oddzielnym lokalu, meldując o tem tej władzy, której przedstawia wniosek na wydalenie.

Wniosek na wydalenia kadeta z korpusu powinien być załatwiony jak najrychlej.

§ 22. Względem uczniów korpusów kadetów należy stosować jak najczęściej system zawieszania kary z terminem poprawy do 1 miesiąca.

§ 23. Księgi kar i spisy imienne kadetów, wedle wzorów zał. Nr. 1 i 2 do Regulaminu służby wewnętrznej część IV, prowadzą dowódcy kompanji. W razie przeniesienia kadeta do innego korpusu, oraz w razie zamianowania go uczniem szkoły oficerskiej, należy odpis listy karnej kadeta przesłać nowemu dowódcy.

§ 24. Dowódcy kompanji przedstawiają do kontroli dowódcy baonu szkolnego co miesiąc księgi kar kompanji, raz zaś na 3 miesiące — do kontroli komendantowi korpusu kadetów. Terminy określa komendant korpusu kadetów. Przeprowadzenie kontroli należy w księgach uwidocznić.

§ 25. Względem korpusów kadetów postanowienia § 8 część I obowiązują w pełni.

3.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Tymczasowe przepisy, dotyczące urządzania dyscyplinarnych aresztów garnizonowych i oddziałowych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dn. 8 czerwca 1926 r. poz. 155).

A. Przepisy ogólne.

1. Dyscyplinarne areszty garnizonowe i oddziałowe są urządzane w obrębie pomieszczeń komend garnizonów lub też koszar właściwych oddziałów.

Zob. pkt. 11 przepisu służbowego z dn. 14 grudnia 1927 r. P. S. 10 — 350 o władzach garnizonowych na stopie pokojowej.

2. O ile możności, należy je umieszczać przy wartowniach, względnie w ich bezpośredniej bliskości. Nie powinny znajdować się przytem we wspólnych budynkach, lub przynajmniej mają być izolowane od pozostałych pomieszczeń koszarowych, a w szczególności od izb żołnierskich.

3. Cele aresztanckie mają odpowiadać ogólnym wymaganiom budowlanym i sanitarnym, przewidzianym dla pomieszczeń mieszkalnych.

4. W aresztach należy przeznaczyć jedną lub kilka cel dla odbywających karę podoficerów.

5. W aresztach garnizonowych przy warcie głównej, w których jest przewidziane odbywanie kary przez oficerów, powinny być na ten cel przeznaczone osobne pomieszczenia. O ile możności, urządza się je od-

dzielnie od aresztu dla szeregowych. W każdym razie powinny mieć one osobne wejście i nie mieć połączenia z tym aresztem.

Pozatem w oddziałach przeznacza się na odbywanie aresztu przez oficerów oddzielny pokój w budynku wojskowym t. zw. „izbę służbową" (§ 52 Regulaminu służby wewnętrznej część IV).

B. Urządzanie cel.

6. Przestrzeń powietrza, przypadająca na jednego aresztanta, musi wynosić przynajmniej 16 m^3.

7. Drzwi cel mają być mocne, z silnemi okuciami i zawiasami, oraz pewnym zamkiem, umieszczonym na zewnątrz. Ze względów bezpieczeństwa zamki cel mają być tak urządzone, aby można je było otwierać jednym kluczem. Na drzwiach ma się znajdować numer celi, oraz wykaz ilości miejsc dla aresztantów.

W górnej części drzwi ma się znajdować małe, oszklone, czworokątne okienko.

Drzwi cel mają otwierać się na zewnątrz i to w ten sposób, by je można otworzyć lewą ręką, aby prawa ręka wchodzącego do celi pozostawała wolna.

Wewnątrz celi należy wyszczególnić na tablicy nazwiska, odbywających areszt, względnie zatrzymanych czasowo do dyspozycji władz sądowych. Co do odbywających areszt należy także uwidocznić dzień rozpoczęcia kary, jak również dzień, w którym mają być zwolnieni z aresztu.

Okna cel powinny przepuszczać dostateczną ilość światła i być zaopatrzone w kraty żelazne, wmurowane lub wpuszczone we framugi. Odnosi się to nietylko do cel, ale i do wszystkich ubikacyj, dostępnym aresztantom.

O ile okna wychodzą na drogi lub miejsca publiczne, należy je osłonić maskami tak, aby aresztanci nie mogli wyglądać na zewnątrz, oraz umieścić w nich gęstą siatkę żelazną, uniemożliwiającą wrzucanie lub wyrzucanie czegokolwiek z celi.

Cele aresztu powinny być ogrzewane piecami, których drzwiczki od paleniska mają wychodzić na zewnątrz celi i otwierane mają być z korytarza. Komin i przewody dymnikowe mają być tak urządzone, aby aresztanci nie mogli mieć do nich przystępu. Każda cela powinna posiadać urządzenie wentylacyjne.

8. Każda cela ma posiadać odpowiednią do rozmiarów celi ilość łóżek lub prycz z siennikami i wezgłowiami, stół, stołki w ilości — jeden na aresztanta, lub ławki, wieszadła na ubranie, spluwaczkę, dzbanek z wodą do picia i kubek.

Koce (o ile przysługują aresztantom w myśl przepisów regulaminowych), bieliznę pościelową i ręczniki przynoszą ukarani ze sobą.

9. W areszcie ma się znajdować umywalnia, bądź ogólna, bądź też w poszczególnych celach.

10. Cele należy z nastaniem zmierzchu i przez całą noc w ten sposób oświetlić, aby komendant warty lub jego zastępca mógł w każdej chwili skontrolować przez okienko w drzwiach, co się dzieje wewnątrz celi. Lampy mają być tak umieszczone, aby aresztanci nie mieli do nich przystępu.

Światło w nocy należy odpowiednio przyciemnić, aby aresztantów nie raziło w oczy i nie utrudniało im snu.

Korytarze i klatki schodowe mają być również o zmierzchu i przez całą noc oświetlone.

11. W instrukcji pożarowej oddziału, przy której znajduje się areszt dyscyplinarny, należy przewidzieć postępowanie z aresztantami i inwentarzem aresztu w razie pożaru.

Uwaga: Przepisy powyższe, dotyczące urządzania cel, mają być stosowane w tym zakresie, na jaki pozwalają istniejące warunki. Wprowadzić je należy w pełni dopiero przy budowie nowych, lub gruntownej przebudowie istniejących aresztów.

C. Dozór nad aresztem.

12. Wejście do aresztu oraz drzwi do cel mają być stale zamknięte. Drzwi do cel mogą być otwierane tylko podczas porządkowania celi i to pod dozorem. Klucze znajdują się stale na wartowni. Otwieranie drzwi lub ich zamykanie uskutecznia komendant warty lub jego zastępca.

O ile areszt nie znajduje się bezpośrednio przy wartowni, posiada on dzwonek elektryczny, prowadzący na wartownię z korytarza lub miejsca, gdzie się znajduje wartownik.

13. Za dozór i bezpieczeństwo aresztu odpowiada komendant warty. Za porządek wewnątrz aresztu są odpowiedzialni: w aresztach garnizonowych — organy wykonawcze komendanta garnizonu, w aresztach oddziałowych — służba inspekcyjna.

D. Przyjmowanie aresztantów.

14. Aresztantów przyjmuje komendant warty w myśl przepisów cz. VII Regulaminu służby wewnętrznej; ewidencję aresztantów prowadzi się w księdze warty.

15. Żołnierzy zatrzymanych do dyspozycji władz sądowych, należy o ile możności umieścić oddzielnie. Żołnierzy, mających udział w jednej sprawie karnej, należy umieścić w rozmaitych celach w taki sposób, aby wykluczyć wszelką styczność i porozumienie się między nimi.

E. Zachowanie się w razie choroby.

16. Aresztanci meldują o chorobie przy rannym przeglądzie aresztu przez organy inspekcyjne. W razie nagłego zachorowania — przez komendanta warty.

17. W razie choroby aresztanta zatrzymanego do dyspozycji władz sądowych należy umieścić go w izbie chorych, możliwie oddzielnie i postawić przy nim wartownika.

F. Porządek dzienny w areszcie.

18. Godziny pobudki i capstrzyku obowiązują w areszcie te same, co w całym oddziale.

19. W każdej celi wyznacza się po kolei jednego aresztanta do utrzymywania porządku. Do obowiązków jego należy sprzątanie, palenie w piecu, noszenie wody, przynoszenie jedzenia.

Do sprzątania cel oficerskich i podoficerskich wyznacza się odbywających areszt szeregowych.

20. Rano aresztanci odbywają lekcję wychowania fizycznego.

21. Aresztanci, odbywający areszt średni i ścisły są wyznaczani, w myśl postanowień dowódcy oddziału, pod dozorem do cięższych robót gospodarczych i porządkowych dla odciążenia innych żołnierzy. Na roboty wyznacza aresztantów imiennie komendant warty.

22. Jedzenie dla odbywających areszt średni i ścisły przynoszą z ich pododdziału wymienieni w punkcie 19 aresztanci, udający się do kuchen.

O ile w danym areszcie odbywają karę szeregowi innych oddziałów, to przybywają oni z kartami zaprowiantowania i przez cały czas odbywania kary pozostają w stanie żywnościowym formacji lub zakładu, w których areszcie znajdują się.

23. Bezpośrednio po capstrzyku komendant warty lub jego zastępca przeprowadza apel wieczorny aresztantów.

24. Widywanie się w sprawach osobistych z aresztantami, odbywającymi areszt średni i ścisły, może mieć miejsce w wypadkach istotnie ważnych, za zezwoleniem oficera inspekcyjnego w obecności komendanta warty lub jego zastępcy.

4.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Uprawnienie i zależność dyscyplinarna w ministerstwach cywilnych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 9 z 18 marca 1930 r. poz. 89).

W związku z zajmowaniem etatowych stanowisk w cywilnej administracji państwowej przez oficerów zawodowych w stanie czynnym, reguluję kwestję uprawnień i zależności dyscyplinarnej tych oficerów w sposób następujący:

a) Oficerowie zawodowi w stanie czynnym, zajmujący etatowe stanowiska w cywilnej administracji państwowej, podlegają wyłącznie przepisom dyscyplinarnym wojskowym.

b) Przełożonym dyscyplinarnym wszystkich oficerów w stanie czynnym, a zajmujących etatowe stanowiska w cywilnej administracji państwowej, jest szef Sztabu Głównego.

c) Oficerowie zawodowi w stanie czynnym, zajmujący etatowe stanowiska w cywilnej administracji państwowej naczelników wydziałów i kierowników samodzielnych referatów, posiadają w stosunku do podległych im oficerów uprawnienia dyscyplinarne:

1. Naczelnik wydziału — uprawnienia dyscyplinarne dowódcy pułku.

2. Kierownik samodzielnego referatu — uprawnienia dyscyplinarne dowódcy baonu.

d) Przełożeni urzędnicy cywilni w stosunku do oficerów zawodowych w stanie czynnym, zajmujących etatowe stanowiska w cywilnej administracji państwowej, nie posiadają uprawnień dyscyplinarnych.

W razie potrzeby ukarania oficera, podległego bezpośrednio urzędnikowi cywilnemu, należy zwrócić się w drodze służbowej za pośrednictwem

przełożonego ministra, do szefa Sztabu Głównego o dyscyplinarne ukaranie — o ile oficer ten w danem ministerstwie nie posiada przełożonego oficera, któremu przysługuje wobec niego władza dyscyplinarna. W tym ostatnim wypadku ten przełożony oficer jest powołanym do wymierzania kary dyscyplinarnej.

e) W wypadkach zażaleń, wnoszonych przez oficerów pełniących służbę w państwowej administracji cywilnej, na przełożonych oficerów, obowiązują przepisy zawarte w Regulaminie służby wewnętrznej Cz. II rozdział F.

f) Ewidencję kar nałożonych w trybie przewidzianym w niniejszym przepisie, prowadzą co do ukaranych oficerów, ci dowódcy (przełożeni), którzy ją prowadzili przed przeniesieniem oficera na stanowisko w cywilnej administracji państwowej.

g) Przełożeni urzędnicy cywilni w stosunku do podległych im oficerów z wyjątkiem uprawnień dyscyplinarnych posiadają wszelkie uprawnienia, wynikające z potrzeby służby (zarządzenia, polecenia i t. p.) oraz przepisów obowiązujących w cywilnej administracji państwowej.

W wypadkach zażaleń, wnoszonych przez oficerów zajmujących stanowiska w cywilnej administracji państwowej, na przełożonych urzędników cywilnych — należy stosować przepisy obowiązujące urzędników w cywilnej administracji państwowej

5.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Osoby wojskowe w stanie spoczynku — karalność dyscyplinarna.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 12 z dn. 16 kwietnia 1930 r. poz. 131).

Wobec wątpliwości, nasuwających się w związku z interpretacją postanowień, normujących warunki, w których osoby wojskowe w stanie spoczynku (emeryci) mogą być karane dyscyplinarnie — i wynikającej stąd możliwości różnorodnego traktowania identycznych wypadków, podaję do wiadomości, w celu stosowania w praktyce — następujące wyjaśnienia.

Wedle wojskowych przepisów dyscyplinarnych (regulamin służby wewnętrznej cz. IV), oraz kodeksu karnego wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 36/28 poz. 328) emeryci podlegają wojskowej władzy dyscyplinarnej w następujących wypadkach:

a) popełnienia przewinień dyscyplinarnych, których dopuścili się w zetknięciu z władzami wojskowemi (§ 4 pkt. B. lit. c wojsk. przepisów dyscyplinarnych), a więc w stosunku służbowym z osobą wojskową występującą w charakterze władzy w czasie trwania tego stosunku;

b) popełnienia przewinienia dyscyplinarnego w czasie, gdy emeryt był w mundurze wojskowym (§ 4 pkt. B. lit. c. wojsk. przepisów dysc.) bez względu na to, czy emeryt miał lub nie — prawo do noszenia munduru wojskowego.

Odpowiedzialność emeryta z tytułu przewinień jak punkt a) i b) ustaje jeśli do trzech miesięcy od dnia ich popełnienia ukaranie dyscyplinarne nie nastąpiło (§ 15 wojsk. przepisów dysc.).

c) popełnienia następujących przestępstw dyscyplinarnie karalnych (t. j. przestępstw karno-sądowych, które, w myśl ustawy wojskowego postępowania karnego, dopuszczają możliwość dyscyplinarnego ukarania):

1) występków przeciw obowiązkom subordynacji wojskowej z art. 73 cz. I, 74, 75 cz. I, 76, 77, 78 kodeksu karnego wojskowego, jeżeli występków tych dopuścił się emeryt, albo w stosunku służbowym z przełożonym, albo też w mundurze wojskowym;

2) występków nadużycia władzy służbowej z art. 105 lub 106 cz. I kodeksu karnego wojskowego, jeżeli występków tych dopuścił się emeryt, albo w stosunku służbowym z podwładnym, albo też w mundurze wojskowym.

Żadne inne przestępstwa sądowo-karne poza wyszczególnymi w punkcie c) nie mogą być przedmiotem karania dyscyplinarnego, przyczem możność stosowania kar dyscyplinarnych za te przestępstwa ustaje z chwilą uchylenia karalności czynu z powodu przedawnienia (art. 68 kodeksu karnego z 1903 r.).

Z omówionem zagadnieniem wiąże się bezpośrednio kwestja przełożeństwa w stosunku do emerytów, unormowana przepisami regulaminu służby wewnętrznej, następująco:

Przełożonym emeryta, mającym uprawnienia dyscyplinarne, jest w myśl § 34 cz. IV regulaminu służby wewnętrznej, komendant właściwej dla emeryta P. K. U. — w zakresie spraw do kompetencji P. K. U. należących — i jego przełożeni (dowódca O. K., minister spraw wojskowych), oraz — o ile emeryt występuje w mundurze, a idzie o bezpieczeństwo, porządek i karność w garnizonie — komendant garnizonu (pkt. 4 cz. VI regulaminu służby wewnętrznej), względnie w odniesieniu do szeregowych również komendant miasta i oficer placu (pkt. 6 cz. VI regulaminu służby wewnętrznej).

Wyjątkowo będzie również przełożonym emeryta — choć bez uprawnień dyscyplinarnych — każdy starszy stopniem, w okolicznościach, ustalonych przepisami pkt. 11 a) cz. II regulaminu służby wewnętrznej).

DZIAŁ XIV.

ORDERY, ODZNACZENIA I ODZNAKI.

DZIAŁ XIV.

ORDERY, ODZNACZENIA I ODZNAKI.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dn. 1 sierpnia 1919 r. orderu wojskowego „Virtuti Militari" (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 409) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych
   a) ustawą z dnia 27 listopada 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 500) oraz
   b) ustawą z dnia 6 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 383).
2. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 14 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz 554) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 604).
3. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dn. 19 lipca 1920 r. zawierający zarządzenia wykonawcze do wymienionego wyżej pod L. p. 2 rozporządzenia R. O. P. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 poz. 640).
4. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 14 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 555) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dn. 28 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 603).
5. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dn. 19 lipca 1920 r. zawierający zarządzenia wykonawcze do wymienionego wyżej pod L. 4 rozporządzenia R. O. P. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 poz. 639).
6. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dn. 11 sierpnia 1920 r. o ustanowieniu Krzyża Walecznych (Dz. U. R. P. Nr. 87 poz. 572).
7. Rozkaz Naczelnego Wodza z dn. 20 września 1920 r. — Nadawanie Krzyża Walecznych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 35 poz. 751).
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 30 września 1920 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych" (Dz. U. R. P. Nr. 119 poz. 790).
9. Ustawa z dn. 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Orła Białego" (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 136).
10. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 23 października 1924 r. o ustanowieniu statutu „Orła Białego" („Monitor Polski" Nr. 245 z dn. 24 października 1924 r. poz. 775).
11. Ustawa z dn. 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski" (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255).
12. Ustawa z dn. 28 kwietnia 1922 r. w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski" (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255).
13. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w przedmiocie ustanowienia statutu orderu „Odrodzenia Polski" („Monitor Polski" Nr. 100 z dn. 2 maja 1923 r.).

14. Ustawa z dn. 23 czerwca 1923 r. o ustanowieniu „Krzyża Zasługi" (Dz. U. R. P. Nr. 62 poz. 458).

15. Uchwała Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dnia 27 marca 1922 r. w przedmiocie ustanowienia Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej (Dzien. Urzęd. Tymcz. Kom. Rządzącej Litwy Środkowej Nr. 11/61).

16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 marca 1928 r. o ustanowieniu Krzyża Zasługi Za Dzielność (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 279).

17. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o ustanowieniu Medalu za Ratowanie Ginących (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 351).

18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 21 września 1928 r. o Medalu Pamiątkowym za Wojnę 1918 — 1921 („Monitor Polski" Nr. 233 poz. 533 z 9 października 1928 r.) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych
rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 września 1929 r. („Monitor Polski" Nr. 240 z dnia 17 października 1929 r. poz. 549).

19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 21 października 1928 r. o sposobie nadania Medalu Pamiątkowego za Wojnę 1918 — 1921 („Monitor Polski" Nr. 253 z dn. 2 listopada 1928 r. poz. 600) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych
rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 31 października 1929 r. („Monitor Polski" Nr. 255 z dnia 5 listopada 1929 r. poz. 597).

20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 27 września 1928 r. w sprawie medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 237 z dnia 13 października 1928 r. poz. 543).

21. Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dn. 27 października 1928 r. w sprawie nadawania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 250 z dn. 29 października 1928 r. poz. 593).

22. Zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 3 listopada 1928 r. w sprawie nadania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 32 z dn. 9 listopada 1928 r. poz. 354).

23. Okólnik Ministra Sprawiedliwości Nr. 860/I U. 24 w sprawie przekazywania na rzecz Skarbu Narodowego dekoracji i innych odznaczeń nadanych przez b. władze zaborcze i okupacyjne (Dz. Urzędowy Min. Sprawiedl. Nr. 8 z dnia 15 kwietnia 1924 r.).

24. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Odznaki pamiątkowe formacyj (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 21 kwietnia 1928 r. poz. 123).

25. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Noszenie odznaczeń przez oficerów i szeregowych (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 19 z dn. 17 czerwca 1929 r.).

1.

USTAWA

z dnia 1 sierpnia 1919 r.

orderu wojskowego „Virtuti Militari".

(Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 409).

Art. 1. Przywraca się ustanowiony Władzą Królewską w r. 1792 i potwierdzony Konstytucją Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 23 listopada 1793 r. order wojskowy pod nazwą „Virtuti Militari".

Art. 2. Order „Virtuti Militari" dzieli się na pięć klas, sposobem następującym:

1) klasę I stanowi „Wielki Krzyż" orderu czyli powiększony krzyż orderowy na wstędze szerokiej, przepasanej przez prawe ramię na lewy bok. Obok wstęgi na lewej piersi nosi się gwiazdę orderową (art. 3);

2) klasę II — „Krzyż Komandorski", mniejszy od krzyża klasy I do noszenia na wstędze na szyi;

3) klasę III — „Krzyż Kawalerski", mniejszy od Krzyża Komandorskiego, do noszenia na lewej piersi;

4) klasę IV — „Krzyż Złoty", tego samego kształtu co Krzyż Kawalerski, lecz z wąskiemi paskami czarno-emaljowanemi po brzegach, do noszenia na lewej piersi;

5) klasę V — „Krzyż Srebrny", tego samego kształtu co Złoty do noszenia w ten sam sposób.

Wzory rysunkowe oraz wymiary krzyżów, gwiazdy i wstęgi według klas podane będą w osobnym załączniku do ustawy niniejszej.

Art. 3. Order wojskowy „Virtuti Militari" wyobraża się w postaci metalowego krzyża czteroramiennego, czarno-emaljowanego, z obramieniami złotemi i z umieszczonym na ramionach krzyża napisem „Virtuti Militari". W środku krzyża w wieńcu laurowym zielonym na tarczy złotej — orzeł biały emaljowany w kształcie z r. 1792, strona odwrotna złota. W środku w wieńcu laurowym zielonym — napis „Honor i Ojczyzna" i data 1792 r.

Order nosi się na wstędze niebieskiej z czarnemi po obu stronach prążkami. W pierwszej klasie orderu obok krzyża w wypadku w art. 2 przepisanym nosi się gwiazdę orderową srebrną złożoną z ośmiu pęków promieni z krzyżem „Virtuti Militari" pośrodku, a w otoku zewnętrznym — z napisem „Honor i Ojczyzna".

Art. 4. Order wojskowy „Virtuti Militari" jest nagrodą czynów wybitnego męstwa i odwagi, dokonanych w boju i połączonych z poświęceniem się dla dobra Ojczyzny. Nadawanie orderu ma miejsce w porządku następującym:

Krzyż Wielki — otrzymuje Wódz za zwycięstwo w walnej bitwie, zakończonej zupełną porażką nieprzyjaciela lub za bohaterską obronę, która rozstrzygnęła o losach operacji strategicznej.

Krzyż Komandorski — otrzymuje dowódca za zwycięstwo taktyczne lub mężną i skuteczną obronę trudnej pozycji.

Krzyż Kawalerski — otrzymuje oficer, podoficer lub żołnierz, posiadający już Krzyż Złoty za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z osobistym czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia.

Krzyż Złoty — otrzymuje oficer: a) za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia; b) podoficer lub żołnierz, posiadający już Krzyż Srebrny za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Krzyż Srebrny — otrzymuje oficer, podoficer lub żołnierz za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Szczegółowe przykłady odznaczeń bojowych w każdym rodzaju broni — kwalifikujących się do nagrodzenia poszczególnemi klasami orderu „Virtuti Militari" ustanowione będą w statucie tego orderu (art. 18).

Art. 5. Do posiadania każdego orderu „Virtuti Militari" przywiązuje się prawo na dożywotnią pensję orderową roczną w wysokości 300 zł. pol.

Art. 6. Nadanie orderu „Virtuti Militari", prócz prawa na pensję orderową (art. 5), stwarza dla odznaczonych przywileje następujące:

1) tytuł kawalera orderu „Virtuti Militari" odnośnej klasy;

2 prawo pierwszeństwa przy przyjęciu do korpusu inwalidów, przy nadziale ziemi, przy obsadzaniu posad rządowych i przy przyjmowaniu dzieci, odznaczonych na miejsca scypendjalne w zakładach wychowawczych rządowych.

3) prawo na honory ze strony wojskowych, równych stopni, orderu nie posiadających.

Niezależnie od tego, podoficerom i żołnierzom, odznaczonym Krzyżem Złotym, przysługuje prawo awansowania na stopień oficerski, o ile posiadają odpowiednie kwalifikacje. Awansowanym na powyższych warunkach podoficerom i żołnierzom służą wszystkie prawa oficerów służby czynnej, obowiązani są jednak złożyć w ciągu roku po ukończeniu wojny egzamin na stopień oficera rezerwy.

Co do oddawania honorów odznaczonym orderem „Virtuti Militari" przez wojskowych równych stopni zob. również pkt. 11 regulaminu służby wewnętrznej część IX.
Co do mianowania szeregowego podporucznikiem zob. art. 22 i 88 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. z dn. 23 marca 1922 r., umieszczonej w dziale VIII l. p. 1.
Co do pierwszeństwa przy nadawaniu osad żołnierskich zob. rozp. z dn. 23 marca 1921 r. w sprawie wykonania ustawy o nadaniu ziemi żołnierzom W. P., umieszczone w dziale XVII l. p. 7.

Art. 7. Odznak orderu „Virtuti Militari" nigdy nie zdejmuje się. Sposób noszenia odznak ustanowiony będzie w statucie.

Art. 8. Posiadacze orderu „Virtuti Militari" tworzą braterski zespół pod nazwą „Zgromadzenie Kawalerów Orderu Virtuti Militari" z Kanclerzem Orderu i Kapitułą na czele.

Art. 9. Dniem święta orderu „Virtuti Militari" ustanawia się dzień 3-go maja, jako rocznica wiekopomnej Konstytucji 1791 r., w której obronie inicjatywa do stworzenia orderu tego powstała.

Art. 10. Nadawanie orderu „Virtuti Militari" następuje za dekretami Naczelnika Państwa: a) klasy I, II i III na wniosek Kapituły orderu, b) kla-

sy IV i V na wniosek dowództwa dywizji (samodzielnej jednostki taktycznej).

Art. 10 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą z dnia 6 lipca 1920 r. w przedmiocie niektórych zmian w niniejszej ustawie (Dz. U. R. P. Nr. 61 poz. 383).

Art. 11. Kapituła orderu urzęduje przy Ministerstwie Spraw Wojskowych i składa się z dwunastu najstarszych kolejnością kawalerów orderu czterech klas starszych, po trzech od każdej klasy. Przewodniczącym Kapituły z tytułem Kanclerza Orderu „Virtuti Militari" jest najstarszy klasą i kolejnością kawaler tego orderu.

Kapituła z pośród kawalerów orderu obiera sekretarza orderu.

Art. 12. Obowiązkiem Kapituły jest:

1) zarząd sprawami orderu „Virtuti Militari" i zgromadzenia Kawalerów,

2) rozpatrywanie wniosków o nadawanie odznak orderowych klasy I „Krzyża Wielkiego", klasy II „Krzyża Komandorskiego" i klasy III „Krzyża Kawalerskiego",

3) ustanowienie kolejności Kawalerów orderu,

4) przygotowywanie i składanie do właściwegoo zatwierdzenia projektów zarządzeń i ustaw w sprawach, dotyczących orderu.

Art. 12 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą wymienioną wyżej w uw. do art. 10.

Art. 13. Szczegóły organizacji Zgromadzenia i Kapituły, zasady i porządek przedkładania wniosków o nadanie orderu „Virtuti Militari", tryb dalszego postępowania w tym przedmiocie, zarówno zasady nadawania orderu w okolicznościach wyjątkowych — ustanowione być mają w statucie orderu.

Art. 14. Prawo do posiadania orderu wojskowego „Virtuti Militari" traci się na mocy wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich oraz za czyny niehonorowe na mocy orzeczenia Kapituły, zatwierdzonego przez Naczelnika Państwa. Z tą chwilą ustają wszelkie uprawnienia, do posiadania orderu przywiązane.

Art. 15. Nadawanie orderu wojskowego i ozdób, do tegoż należących, przyjmuje się na rachunek Skarbu Państwa. Wszelkie podania i dokumenty w sprawach orderu „Virtuti Militari" zwolnione sć od opłat skarbowych.

Art. 16. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, odznaczenie wszakże orderem może wyjątkowo mieć miejsce również za czyny bojowe, przed wydaniem ustawy dokonane w imię dobra i niepodległości Polski.

Ustawę powyższą ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 67 z dnia 20 sierpnia 1919 r.

Art. 17. Statut pomienionego orderu, ułożony na zasadach w ustawie niniejszej wyrażonych, wymaga zatwierdzenia ustawowego.

Art. 18. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Przepisy przechodnie.

Art. 19. Nadawanie orderu „Virtuti Militari" rozpoczyna się niezwłocznie po ogłoszeniu ustawy niniejszej na zasadach następujących:

1. Kapitułę tymczasową z jedenastu członków, aż do jej ukonstytuowania sposobem w art. 11 ustawy przewidzianym, powoła Wódz Naczelny z pośród starszych, w boju zasłużonych oficerów, w stosunku procento-

wym do liczby oficerów poszczególnych formacji, z których utworzyła się armja polska.

2. Przewodnictwo w tymczasowej Kapitule z urzędu obejmuje Wódz Naczelny, a w jego zastępstwie najstarszy stopniem członek tymczasowej Kapituły.

Członkom Kapituły tymczasowej, z przewodniczącym w pierwszym rzędzie, przysługuje order „Virtuti Militari" klasy V, nadany przez Wodza Naczelnego.

3. W miarę mianowania kawalerów orderu wojskowego „Virtuti Militari" ustępują z kapituły członkowie tymczasowi, poczynając od najmłodszego stopniem. Z chwilą wstąpienia do Kapituły dwunastego członka stałego przewodnictwo przechodzi do Kanclerza, przyczem Kapituła przestaje być tymczasową.

4. Wnioski o nadanie orderu wojskowego „Virtuti Militari" klasy I „Krzyża Wielkiego", klasy II „Krzyża Komandorskiego" i klasy III „Krzyża Kawalerskiego" przedstawia Kapitule dowództwo samodzielnej jednostki taktycznej z podaniem motywów i świadectw.

Wnioski o nadanie orderu wojskowego „Virtuti Militari" klasy IV „Krzyża Złotego" i klasy V „Krzyża Srebrnego" przedstawia Wodzowi Naczelnemu dowództwo dywizji (samodzielnej jednostki taktycznej) z podaniem motywów i świadectw.

5. Wnioski w sprawie odznaczenia oficerów i żołnierzy polskich którzy walczyli o niepodległość Polski — przedłożą Kapitule następujące komisje: a) komisja legjonów polskich, b) komisja formacji polskich frontu wschodniego, c) komisja formacji polskich frontu zachodniego, co zaś do uczestników powstania 1863 i 1864 r. Rada wojskowa. Do tych komisji powołani będą z pomiędzy uczestników walk po trzech generałów lub oficerów wyższych (pułkownik, podpułkownik, major) i po trzech oficerów niższych stopni (kapitan, porucznik i podporucznik).

Pkt. 2 art. 19 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą z dnia 27 listopada 1919 r. w przedmiocie zmiany punktu 2 art. 19 niniejszej ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 500). Pkt. 4 art. 19 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą wymienioną wyżej w uw. do art. 10.

Moc obowiązującą ustawy orderu Virtuti Militari rozciągnięto na obszar b. dzielnicy pruskiej ustawą z dnia 23. czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 511).

2.

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 14-go lipca 1920 roku

w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie.

(Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 554).

Art. 1. Ustanawia się odznakę honorową dla oficerów (równorzędnych i szeregowych, za czas pobytu na froncie.

Art. 2. Odznaka ta przedstawia się w postaci naszywki na rękawie z galonu srebrnego, wzoru przyjętego dla czapek oficerskich w kształcie kąta prostego z ramionami długości 3 ctm. każde.

Reprodukcję wzoru odznaki dołączonego do dziennika ustaw pominięto ze względów technicznych.

Art. 3. Naszywkę powyższą umieszcza się na prawym rękawie bluzy o 15 cm. poniżej ramienia, kątem do góry.

Art. 4. Prawo do używania tej odznaki mają oficerowie (równorzędni) i szeregowi za czas pobytu na froncie w W. P. po 1 listopada 1918 r. w bezpośredniej styczności bojowej z nieprzyjacielem. Za każde 6 miesięcy pobytu na froncie otrzymuje się prawo do jednej odznaki.

Art. 5. Równe prawo do tej odznaki mają ci wszyscy wojskowi, którzy brali udział w wojnie światowej przed 1 listopada 1918 r,. walcząc:

a) w b. Legjonach Polskich,
b) w b. I, II i III Korpusach Wschodnich,
c) w b. Armji Gen. Hallera i
d) w innych formacjach polskich, uznanych przez Rzplitą.

Art. 6. Prawo noszenia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za przebyty czas na froncie ustalają przynależne dowództwa pułku.

Art. 6 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą z dnia 28 lipca 1922 r. w przedmiocie częściowej zmiany Rozp. Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 604).

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 8. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 83 z dnia 28 sierpnia 1920 r.

3.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Zarządzenia wykonawcze do rozp. R. O. P. z dnia 14 lipca 1920 r. w przedmiocie utworzenia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędn.) i szeregowych za przebyty czas na froncie.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 z dnia 10 sierpnia 1920 r. poz. 640).

1. Prawo do noszenia odznaki honorowej za czas przebyty na froncie, przyznaje przynależne dowództwo pułku (wzgl. formacji, będących na prawach pułku).

2. Prośbę o przyznanie odznaki wnosi sam zainteresowany do swego bezpośredniego dowódcy (przy raporcie).

Postanowienie pkt. 3 rozkazu pominięto, stało się ono bowiem nieaktualnem, ponieważ odnosiło się do dawnego brzmienia art. 6 rozp. R. O. P. przewidującego tworzenie komisyj, które zostało zastąpione nowem brzmieniem, nieprzewidującem tworzenia komisyj.

4. Proszący o przyznanie odznaki, staje się uprawniony do jej noszenia z chwilą ogłoszenia tegoż w rozkazie dziennym pułku (formacji na prawach pułku).

5. Pułki (formacje na prawach pułku) prowadzą dokładną ewidencję uprawnionych do noszenia odznaki.

Dnia 19 lipca 1920 r.

4.

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 14-go lipca 1920 roku.

w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje.

(Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 555).

Art. 1. Ustanawia się odznakę honorową dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje, odniesione w obronie Ojczyzny.

Art. 2. Odznaka ta przedstawia się w postaci naszywki ze wstążeczki barw wstęgi orderu „Virtuti Militari" rozmiaru połowy szerokości normalnej wstęgi z pięcioramiennemi małemi srebrnemi gwiazdkami, oznaczającemi ilość ran, przyczem rany otrzymane w jednej bitwie, odznacza się jedną gwiazdką. Długość wstążeczki wynosi od 4 — 7 cm. zależnie od ilości gwiazdek.

Reprodukcję wzoru odznaki dołączonego do dziennika ustaw pominięto ze względów technicznych.

Art. 3. Odznakę powyższą nosi się na lewej piersi powyżej orderów.

Art. 4. Przyznanie prawa do naszywki z 3 gwiazdkami daje odznaczonemu prawo do jednorazowego awansu poza kolejką.

Zob. § 5a rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 12 maja 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 352) umieszczonego w dziale VIII. l. p. 3, oraz § 7 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15 z 1926 r.) umieszczonego w dziale IX. l. p. 4.

Art. 5. Prawo do używania odznaki ustanowionej w art. 1 — 3 mają oficerowie (równorzędni) i szeregowi, którzy odnieśli rany lub kontuzje podczas walk w obronie Ojczyzny, po dniu 1 listopada 1918 r. w Wojsku Polskiem.

Art. 6. Do używania odznaki tej mają również prawo ci wojskowi, którzy otrzymali rany i kontuzje w wojnie wszechświatowej przed 1 listopada 1918 r. walcząc:

a) w b. Legjonach Polskich,
b) w b. I, II i III korpusach wschodnich,
c) w b. armji Gen. Hallera, oraz
d) w innych formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzeczpospolitą.

Art. 7. Prawo do noszenia tej odznaki stwierdza się stanem służbowym, lub świadectwem opatrunkowem, albo rozkazem właściwego dowódcy.

Art. 8. Prawo noszenia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje przyznają odnośne dowództwa dywizji, względnie wyższe lub równorzędne dowództwa.

Art. 8 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą z dnia 28 lipca 1922 r. w przedmiocie częściowej zmiany niniejszego rozporządzenia Rady Obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 603).

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 83 z dnia 28 sierpnia 1920 r.

Art. 10. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

5.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Zarządzenia wykonawcze do rozp. R. O. P. z dnia 14 lipca 1920 r., w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za rany i kontuzje.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 28 z dnia 10 sierpnia 1920 r. poz. 639).

1. Odznakę przyznaje tak oficerom (równorzędnym) jak i szeregowym przynależne D-two dyw. wzgl. D. O. Gen. w porozumieniu z odnośnym D-twem dywizji.

2. Prośbę o przyznanie odznaki wnosi zasadniczo sam zainteresowany pisemnie na ręce bezpośredniego dowódcy (komp. wzgl. równorz.).

3. W wypadku gdyby zainteresowany prośby takiej z jakichkolwiek powodów wnieść nie mógł, wnosi ją bezpośredni d-ca (komp. wzgl. równorzędny).

4. Do prośby należy załączyć odpowiednie poświadczenie bezpośredniego dowódcy taktycznego, że proszący odniósł ranę rzeczywiście na froncie.

Postanowienia pkt. 5 i 6 rozkazu pominięto, stały się one bowiem nieaktualne, ponieważ odnosiły się one do dawnego brzmienia art. 8 rozp. Rady Obrony Państwa, przewidującego tworzenie komisyj w obecnym brzmieniu art. 8 nieprzewidzianych.

7. D-twa dyw. wzgl. D. O. Geny, wydają odznaki wraz z legitymacjami, które odznaczeni winni stale przy sobie nosić.

8. Posiadający już odznaki, winni są wnosić nową prośbę o ewentualne przyznanie nowej gwiazdki, drogą powyżej ustaloną.

9. Na jednej wstążeczce mogą być umieszczone tylko 3 gwiazdki, zraniony poraz czwarty otrzymuje po przedłożeniu odpowiedniej prośby drugą wstążeczkę, którą nosi o jeden cm. niżej od pierwszej.

10. Kara na mocy wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich, oraz kary na mocy wyroku sądów honorowych, pozbawiającego stopnia oficerskiego (równorzędn.), powoduje utratę praw wynikających z odznaczenia, nie powoduje natomiast utraty samej odznaki.

Dnia 19 lipca 1920 r.

6.

ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA
z dnia 11-go sierpnia 1920 roku
o ustanowieniu Krzyża Walecznych.

(Dz. U. R. P. Nr. 87 poz. 572).

Art. 1. Ustanawia się celem nagradzania czynów męstwa i odwagi, wykazanych w boju, odznakę wojskową pod nazwą „Krzyż Walecznych".

Art. 2. Zasadniczą odznakę Krzyża Walecznych stanowi krzyż równoramienny z bronzu jasnego; w środku zewnętrznej strony krzyża miniatu-

rowa tarcza pięciokątna z wypukłem odbiciem godła państwowego; na ramionach krzyża rozłożony wypukły napis: „na polu chwały".

Na odwrotnej stronie krzyża, we środku na tarczy wybity wypukły miniaturowy wieniec z liści dębowych, przedziany mieczem obosiecznym, postawionym pionowo ostrzem do góry; na poprzecznicy krzyża wypukły napis: „walecznym".

Krzyż powyższy nosi się na wstążce amarantowej z białemi wzdłuż jej brzegów prążkami — na lewej piersi, na drugiem miejscu po odznace orderu Virtuti Militari.

Wzór rysunkowy oraz wymiary krzyża, wstążki i okuć na wstążce, wymienionych w art. 4, dołącza się.

Reprodukcję wzoru pominięto ze względów technicznych.

Art. 3. Krzyżem Walecznych może być ozdobiony czterokrotnie każdy oficer i każdy szeregowy armji czynnej, który wyróżnił się czynem męstwa i odwagi w boju. Żadnego odstępu czasu między czterokrotnym nadawaniem krzyża nie wymaga się.

W wypadkach wyjątkowych na tej samej zasadzie Krzyż Walecznych przyznawać można również osobom cywilnym, spółdziałającym z armją czynną.

Art. 4. Krzyż Walecznych, nadany po raz pierwszy, nosi się na gładkiej wstążce wzoru, opisanego w art. 2, dalsze zaś nadania odróżnia się przez nałożenie na wstążce posiadanego już krzyża okuć w kształcie listewek z jasnej blachy bronzowej z wytłoczonemi na nich splotami liści dębowych, a mianowicie:

na wstążce krzyża, nadanego powtórnie — jednego okucia,
na wstążce krzyża, nadanego po raz trzeci — dwóch okuć,
na wstążce krzyża, nadanego po raz czwarty — trzech okuć.

Art. 5. Nadawanie Krzyża Walecznych jest prawem Wodza Naczelnego, który prawo to przekazywać może podległym dowódcom wojskowym, nie niższym wszakże od dowódcy pułku.

O każdem odznaczeniu ogłasza się w rozkazie dziennym armji, odznaczony zaś otrzymuje na piśmie zaświadczenie o nadaniu krzyża.

Art. 6. Wydatki, związane z nadawaniem ozdób Krzyża Walecznych przyjmuje się na rachunek Skarbu, wszelkie zaś pisma w sprawach rzeczonej odznaki zwalnia się od obowiązku opłaty skarbowej.

Art. 7. Odznaki Krzyża Walecznych nosi się zawsze, zarówno na służbie jak poza służbą.

Art. 8. Nadanie Krzyża Walecznych stwarza dla odznaczonego, w drugim rzędzie po kawalerach orderu Virtuti Militari następujące przywileje:

a) prawo do pierwszeństwa przy przyjęciu do korpusu inwalidów, przy nadziale ziemi, przy obsadzaniu stanowisk w służbie państwowej i społecznej, w miarę wszakże posiadania ustawą wymaganych kwalifikacji oraz przy uzyskaniu stypendjów w zakładach wychowawczych rządowych zarówno dla nich samych, jak dla kształcenia ich dzieci;

b) prawo do honorów ze strony wojskowych równego stopnia nie posiadających Krzyża Walecznych lub wyższej odznaki;

c) prawo do niezwłocznego awansu o jeden stopień wyżej, w miarę wszakże posiadania wymaganych kwalifikacji i w granicach etatu.

Przywileje wymienione w ustępach b i c dotyczą tylko wojskowych.

Co do oddawania honorów przez wojskowych równych stopni zob. pkt. 11 regulaminu służby wewnętrznej część IX.
Co do pierwszeństwa przy nadawaniu osad żołnierskich zob. rozp. z dn. 23 marca 1921 r. w sprawie wykonania ustawy o nadaniu ziemi żołnierzom W. P. umieszczone w dziale XVIII l. p. 7.

Art. 9. Prawo do posiadania Krzyża Walecznych oraz do korzystania z uprawnień, wskazanych w art. 8, osoby wojskowe tracą w przewidzianym ustawami wypadku przymusowego wydalenia ich z wojska, osoby cywilne zaś, w tej liczbie również byli wojskowi, jedynie na mocy wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich.

Art. 10. Czas wejścia w życie niniejszego rozporządzenia oznaczy i zarządzenia w przedmiocie wykonania tegoż rozporządenia wyda Minister Spraw Wojskowych.

Ministrowi Spraw Wojskowych poleca się zarazem w ciągu sześciu miesięcy złożyć do ustawodawczego zatwierdzenia projekt szczegółowego statutu Krzyża Walecznych, ustalający tę odznakę.

Zob. rozkaz Naczelnego Wodza z dnia 20 września 1920 r. oraz rozp. Ministra Spraw Wojsk. z dnia 30 września 1920 r., umieszczone w niniejszym dziale l. p. 7 i 8.

7.

ROZKAZ NACZELNEGO WODZA.

Nadawanie „Krzyża Walecznych".

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 35 z dnia 28 września 1920 r. poz. 751).

Na mocy art. 5, Rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych" z dn. 11-go sierpnia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 572) zarządzam, co następuje:

Art. 1. Prawo nadawania „Krzyża Walecznych", za czyny dokonane, po ogłoszeniu Rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych, mają aż do odwołania:

a) w stosunku do oficerów ..... Dowódcy Armji i Wyżsi Dowódcy;

b) w stosunku do szeregowych ..... Dowódcy Dywizji, Brygad Jazdy, Brygad rezerwowych piechoty i Dowódcy chwilowo sformowanych Grup taktycznych, na prawach Dywizji.

Art. 2. Prawo nadawania „Krzyża Walecznych", za czyny dokonane w czasie od wskrzeszenia niepodległego Państwa Polskiego, t. j. od dn. 1 listopada 1918 r. do dnia ogłoszenia odnośnego Rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych, mają:

a) za cały czas istnienia Dywizji i Armji,
w stosunku do szeregowych ..... Dowódcy Dywizji,
w stosunku do oficerów ..... Dowódcy Armji;

b) za czyny dokonane w czasie, w którym armje i dywizje jeszcze nie istniały:
w stosunku do szeregowych ..... ówcześni Dowódcy Grup Taktycznych,
w stosunku do oficerów ..... Dowódcy Grup Operacyjnych.

Art. 3. Nadanie „Krzyża Walecznych" przez osoby upoważnione, w myśl poprzednich artykułów, należy uważać za warunkowe, aż do Mego zatwierdzenia.

Art. 4. Przepisy, normujące bliżej sposób nadawania „Krzyża Walecznych", zostaną wydane przez Ministra Spraw Wojskowych, w myśl 10 art. Rozporządzenia Rady Obrony Państwa, o ustanowieniu „Krzyża Walecznych" (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 572).

Dnia 20 września 1920 r.

Zob. odnośne rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dnia 30 września 1920 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 8.

8.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 30 września 1920 r.

w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych".

(Dz. U. R. P. Nr. 119 poz. 790).

Na podstawie art. 10 rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych" (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 87 poz. 572) zarządzam co następuje:

§ 1. „Krzyżem Walecznych" nagradzać można czyny męstwa i odwagi, dokonane w boju przez oficerów i szeregowych:

a) po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia;

b) w czasie od dn. 1 listopada 1918 r. do dnia ogłoszenia niniejszych przepisów.

Nagradzanie czynów, dokonanych po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia.

§ 2. W myśl art. 5 rozporządzenia Rady Obrony Państwa a na mocy rozkazu Naczelnego Wodza prawo nadawania „Krzyża Walecznych", aż do odwołania udziela się:

a) w stosunku do oficerów — dowódcom armji i wyższym dowódcom;

b) w stosunku do szeregowych — dowódcom dywizji, brygad jazdy, brygad rezerwowych piechoty, dowódcom grup taktycznych sformowanych czasowo na prawach dywizji, oraz wyższym dowódcom.

Nadanie „Krzyża Walecznych", przez dowódców upoważnionych, w myśl niniejszego paragrafu, uważa się za warunkowe, aż do zatwierdzenia przez Wodza Naczelnego.

§ 3. Do stawiania wniosków o odznaczenie „Krzyżem Walecznych", uprawniony jest:

a) w stosunku do oficerów — oficer, bezpośrednio przełożony w czasie spełnienia czynu, zakwalifikowanego do nagrodzenia,

b) w stosunku do szeregowych — dowódca kompanji lub oddziału równorzędnego, względnie dowódca detaszowanego plutonu lub oddziału równorzędnego, o ile jest oficerem.

§ 4. Do stawiania wniosków w myśl § 3 uprawniony jest również oficer, nie będący przełożonym szeregowego lub oficera przedstawionego do odznaczenia, o ile był świadkiem dokonanego czynu. W tym wypadku wniosek powinien być podpisany przez drugiego naocznego świadka bez różnicy stopnia wojskowego.

§ 5. Wnioski, sporządzone według załączonego wzoru, oficer stawiający wniosek, przesyła przez dowództwo macierzystej kompanji i batalionu lub oddziału równorzędnego do dowództwa macierzystego pułku, które przesyła wnioski z osobną dla każdej akcji bojowej drogą służbową, do dowództwa uprawnionego w myśl § 2, celem warunkowego nadania „Krzyża Walecznych".

Wzór wniosku pominięto.

§ 6. Wszyscy przełożeni obowiązani są do wyczerpującego zaopinjowania wniosków i jaknajszybszego ich załatwiania.

§ 7. Dowództwo, uprawnione w myśl § 2, ogłasza nazwiska odznaczonych w rozkazie dziennym i wystawia odznaczonemu legitymację według następującego wzoru:

DOWÓDZTWO N. N. Nr. legitymacji_____

LEGITYMACJA.

_____N. N._____

oddział_____ma prawo do noszenia „Krzyża Walecznych"

z (_____), nadanego mu rozkazem Nr._____ D-wa_____

z dn._____za_____(krótkie oznaczenie czynu nagrodzonego) _____

Podpis Dowódcy_____

Zatwierdzenie nadania nastąpiło Dekretem Naczelnego Wodza Nr._____ ogłoszonego w Dzienniku Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych z dnia_____

Podpis_____

§ 8. Przy stawianiu wniosków i nadawaniu Krzyża po raz drugi, trzeci i czwarty, obowiązują analogiczne przepisy, z tem, że każdorazowo należy wystawiać nową legitymację, odbierając lub innym sposobem unieważniając poprzednią.

§ 9. W wyjątkowych wypadkach, gdy natychmiastowe odznaczenie na polu walki dla dobrego przykładu jest wskazane, oficer, uprawniony do stawienia wniosku, może uczynić to telegraficznie lub telefonicznie i następnie złożyć wniosek na piśmie.

§ 10. Celem uskutecznienia formalności, potrzebnych do zatwierdzenia nadania „Krzyża Walecznych" przez Wodza Naczelnego, dowództwo dywizji lub dowództwo armji przesyła po uskutecznionej akcji w całości wykazy według załączonego wzoru wprost do Adjutantury Generalnej Naczelnego Wodza. Do tych wykazów należy załączyć odpowiednie wnioski.

Wzór wykazu pominięto.

§ 11. Po zatwierdzeniu nadania Krzyża przez Wodza Naczelnego Adjutantura Generalna Wodza Naczelnego przesyła dekret zatwierdzający wraz z wnioskami celem ogłoszenia do Ministerstwa Spraw Wojskowych. Wnioski, dotyczące szeregowych i oficerów, mających przydział pułkowy, przesyła się na przechowanie do właściwego oddziału zapasowego.

Wnioski, dotyczące oficerów, zatrzymuje się w Ministerstwie Spraw Wojskowych.

§ 12. Gdzie stosunki bojowe na to pozwolą, należy przy nadawaniu odznaczenia zachować odpowiedni ceremonjał.

Przy nadawaniu Krzyża należy posługiwać się następującą formułą: „Poruczniku (kapralu) NN. w nagrodę za męstwo, okazane w walce z nieprzyjacielem w obronie Ojczyzny (....data i miejsce czynu.....) — Wódz Naczelny nadaje Ci „Krzyż Walecznych" (po raz drugi, trzeci, czwarty).

§ 13. Nadanie Krzyża osobie, przeciwko której wytoczono dochodzenie sądowe, może mieć miejsce tylko w drodze wyjątku na uzasadniony wniosek przełożonego dowództwa i z zezwolenia Naczelnego Wodza.

Nagradzanie czynów, dokonanych po 1 listopada 1918 r.

§ 14. Przy stawianiu wniosków o nagradzanie czynów, dokonanych przed ogłoszeniem tego rozporządzenia lecz po 1 listopada 1918 r. obowiązują analogiczne przepisy, zawarte w artykułach poprzednich.

§ 15. Prawo do nadawania „Krzyża Walecznych" mają dowódcy, wymienieni w § 2 oraz Naczelne Dowództwo.

Nadanie Krzyża uważać należy za warunkowe, aż do zatwierdzenia przez Wodza Naczelnego.

§ 16. Wniosek o nadanie „Krzyża Walecznych" powinien być podpisany, prócz wnioskodawcy, przez dwóch naocznych świadków czynu bez różnicy stopnia wojskowego.

Gdy wnioskodawca nie może uzyskać podpisów dwóch naocznych świadków, nadanie Krzyża może nastąpić jedynie po zasięgnięciu opinji:

a) o ile chodzi o czyny dokonane w czasie istnienia dywizji i armji — tych dowódców kategorji, wymienionych w § 2, którzy sprawowali komendę w chwili spełnienia czynu;

b) o ile chodzi o czyny, dokonane w czasie, w którym armje i dywizje jeszcze nie istniały — ówczesnych dowódców grup taktycznych dla szeregowych, a dowódców grup operacyjnych dla oficerów.

§ 17. Pod względem przesyłania wykazów do Adjutantury Generalnej Wodza Naczelnego obowiązują analogiczne przepisy § 10.

Przepisy ogólne.

§ 18. Czynu bojowego służącego za podstawę wniosku o odznaczenie Orderem „Virtuti Militari", lub nagrodzonego już tym Orderem, nie można nagradzać „Krzyżem Walecznych".

§ 19. Dowództwa armji zarządzą we własnym zakresie działania perjodyczne, szczególnie po ukończeniu większych akcji bojowych, składanie wykazów co do ilości Krzyżów nadawanych przez poszczególne podległe dowództwa dywizji celem kontroli, czy nie zachodzą zbyt wielkie różnice w ilości odznaczonych oficerów i szeregowych, przy uwzględnieniu udziału i sukcesu każdej dywizji we właściwej akcji.

Tam, gdzie w liczbie odznaczonych zachodzą nieuzasadnione różnice, dowództwo armji zarządza odpowiednie kroki celem jednolitego oceniania czynów przez podwładne dowództwa.

§ 20. Naczelne Dowództwo celem analogicznej kontroli zarządza składanie odpowiednich wykazów przez dowództwa armji w miarę uznania.

§ 21. Wszystkie dowództwa obowiązane są prowadzić ścisłą i szczegółową ewidencję wszystkich osób odznaczonych „Krzyżem Walecznych".

§ 22. Każde dowództwo armji po przygotowaniu zapasu krzyżów otrzymuje odpowiednio do liczby w skład tej armji wchodzących dywizji piechoty, brygad jazdy, rezerwowych brygad piechoty, oraz grup taktycznych zastosowaną ilość krzyżów oraz blankietów, wniosków i legitymacji, które dzieli odpowiednio do stanu bojowego między poszczególne dywizje, dowództwa równorzędne, pozostawiając przy dowództwie armji odpowiedni zapas celem rozdziału pomiędzy nowe jednostki.

§ 23. W razie wyczerpania zapasu krzyżów należy przesłać zapotrzebowanie do Naczelnego Dowództwa, używając w tym celu załączonego wzoru.

Wzór pominięto.

§ 24. Nadawanie „Krzyża Walecznych" rozpoczyna się niezwłocznie po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 119 z dn. 31 grudnia 1920 r.

9.

USTAWA
z dnia 4 lutego 1921 roku
o ustanowieniu orderu „Orła Białego".

(Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 136).

Art. 1. Ustanawia się order „Orła Białego" w celu nagradzania znamienitych zasług zarówno cywilnych, jak i wojskowych, położonych w czasie pokoju lub wojny dla chwały i pożytku Rzeczypospolitej.

Art. 2. Order „Orła Białego" jest najwyższą odznaką honorową Rzeczypospolitej i będzie nadawany osobom, które istotnie i wybitnie przyczyniły się do odzyskania lub utrwalenia niepodległości i zjednoczenia Polski albo do jej rozkwitu.

Art. 3. Odznakami orderu „Orła Białego" są:

a) krzyż orderowy:

polski krzyż kawalerski ośmiorożny, pokryty czerwoną emalją z białemi brzegami i pękami promieni złotych między ramionami; na krzyżu orzeł biało emaljowany ze złotemi żyłkami, z koroną, dziobem i szponami złotemi;

odwrotna strona krzyża gładka z biało-emaljowanym brzegiem i z tłoczonym napisem na ramionach: „Za Ojczyznę i Naród"; w środku na biało-emaljowanem polu, w otoku ze złotych liści dębowych, pokrytych zieloną emalją monogram „RP" (Rzeczpospolita Polska);

b) gwiazda orderowa srebrna, złożona z ośmiu pęków promieni, noszona na lewej piersi; na gwieździe krzyż wzoru, opisanego w p. a) ust. 1, z płomykami złotemi między ramionami krzyża, bez orła; na ramionach krzyża napis, jak w p. a) ust. 2 oraz taki sam monogram z taką samą ornamentacją;

c) wstęga orderowa z błękitnej mory jedwabnej, przewieszona przez lewe ramię do prawego boku;

d) łańcuch orderowy złoty z kolejno powtarzających się ogniw w kształcie klamer płaskich oraz medaljonów, wyobrażających: klamry — złoty monogram „RP" w otoku z liści dębowych, a medaljony — emaljowane tarcze z godłami województw Rzeczypospolitej, potwierdzonemi w drodze ustawodawczej; u dołu łańcucha na monogramie złotym w podwójnym otoku z liści dębowych i wawrzynów zawieszona gwiazda wzoru, opisanego w p. b), lecz wymiaru większego; krzyż na gwieździe z orłem jak w p. a) ust. 1, lecz bez promieni; oczy orła brylantowe; na odwrotnej stronie gwiazdy krzyż bez emalji i orła z napisem, jak w p. a) ust. 2.

Wzory rysunkowe odznak i ich szczegółowe wymiary według załącznika, którego oryginał przechowany będzie w Archiwum Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej.

Art. 4. Wszyscy kawalerowie orderu „Orła Białego" łączą się w Zgromadzenie Kawalerów z Wielkim Mistrzem Orderu i Kapitułą na czele.

Art. 5. Naczelnik Państwa z tytułu swego wyboru na ten urząd staje się kawalerem orderu „Orła Białego", jest z urzędu Wielkim Mistrzem Orderu i jako taki, przewodniczy w Kapitule.

Uroczystą odznaką godności Wielkiego Mistrza jest łańcuch orderu, opisany w art. 3 p. d).

Łańcuch ten jest klejnotem Rzeczypospolitej.

Art. 6. Członków Kapituły w liczbie 5 i dwóch zastępców wybiera co trzy lata Zgromadzenie Kawalerów Orderu „Orła Białego" z pośród swego grona. Kapituła obiera z pośród swoich członków Kanclerza Orderu, który jest zarazem zastępcą Wielkiego Mistrza, jako przewodniczącego Kapituły.

Wybranych zatwierdza w godności Wielki Mistrz Orderu, który zarazem na wniosek Kapituły mianuje dwóch oficjałów orderu „Orła Białego", pełniących czynności podskarbiego i sekretarza orderu.

Dla ważności uchwał Kapituły wymagana jest obecność prócz Kanclerza, dwóch członków Kapituły lub ich zastępców.

Art. 7. Kapituła zarządza sprawami orderu, przygotowuje i przedkłada do właściwego zatwierdzenia projekty zarządzeń i ustaw w sprawach,

dotyczących orderu, oraz opinjuje w sprawie wniosku o nadanie odznak orderowych.

Przy Kapitule urzęduje Kancelarja Orderu pod kierunkiem Kanclerza Orderu.

Art. 8. Odznaki orderowe nadaje Naczelnik Państwa w drodze osobnych dekretów, ogłaszanych w gazecie rządowej, z kontrasygnatą Prezydenta Ministrów.

Dekret o odznaczeniu orderem winien zawierać wyszczególnienie zasług, za które order został nadany.

Nie może być odznaczony poseł. ani członek Senatu w czasie trwania ich mandatu, z wyjątkiem pierwszych 10-ciu odznaczeń, proponowanych przez Tymczasową Radę Orderu (art. 16).

Art. 9. Kandydatów na kawalerów orderu przedstawia Rada Ministrów na podstawie wniosków poszczególnych Ministrów.

Uchwała Rady Ministrów o przedstawieniu do odznaczenia powinna zapaść większością $^2/_3$ głosów.

Wnioski poszczególnych Ministrów przed złożeniem ich Radzie Ministrów podlegają rozpatrzeniu Kapituły. Opinje Kapituły w zakresie moralnych kwalifikacji kandydatów są dla Rządu obowiązujące.

Art. 10. Naczelnikowi Państwa przysługuje prawo własnej inicjatywy przy nadawaniu odznak orderu i wówczas, kiedy z niego korzysta, wnioski jego wnosi na Radę Ministrów Prezydent Ministrów.

Art. 11. Cudzoziemcy, którzy położyli zasługi dla Państwa Polskiego, mogą być zaszczycani odznakami orderu, nie wchodzą jednak w skład Kapituły, ani Zgromadzenia Kawalerów.

Wnioski o odznaczenie cudzoziemców nie podlegają rozpatrzeniu Kapituły i są przedstawiane Radzie Ministrów przez Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z właściwymi ministrami.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi ewidencję cudzoziemskich kawalerów orderu.

Art. 12. Osoby, odznaczone orderem „Orła Białego", obowiązane są zwrócić do Skarbu rzeczywiste koszty nadania ozdób orderowych.

Przepis ten nie dotyczy cudzoziemców.

Rada Ministrów na wniosek Kapituły ma prawo zwalniać od obowiązku zwrotu kosztów w całości lub w części również obywateli polskich.

Wysokość kosztów nadania orderu ustanawia Rada Ministrów na wniosek Kapituły Orderu. Wszystkie wydatki na order, przewyższające wpływy za ozdoby orderowe, ponosi Skarb.

Wszelkie pisma i dokumenty w sprawach orderu „Orła Białego" nie podlegają obowiązkowi opłaty skarbowej.

Art. 13. Przestaje być kawalerem orderu, kto na mocy wyroku sądowego pozbawiony został praw obywatelskich lub za czyny niehonorowe na mocy zatwierdzonego przez Naczelnika Państwa orzeczenia Kapituły z listy kawalerów został wykreślony.

Art. 14. Szczegóły organizacji orderu, Zgromadzenia Kawalerów, Kapituły, porządku nadawania oraz sposobu noszenia ozdób orderowych będą zawarte w statucie orderu, ustanowionym w drodze dekretu Naczelnika Państwa na wniosek Kapituły, zatwierdzony przez Radę Ministrów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej o ustanowieniu statutu „Orła Białego" z dn. 23 października 1924 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 10.

Art. 15. Natychmiast po wejściu w życie niniejszej ustawy Naczelnik Państwa zwoła Tymczasową Radę Orderu „Orła Białego", w której skład wchodzą: Marszałek Sejmu Ustawodawczego, jako przewodniczący, Prymas Rzeczypospolitej Arcybiskup Gnieźnieńsko-Poznański, Prezydent Ministrów, lub przez niego wyznaczony Minister, jako przedstawiciel Rządu, pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i przedstawiciel Naczelnego Wodza Wojsk Polskich w stopniu generała broni.

Art. 16. Tymczasowa Rada Orderu przedstawia wnioski o odznaczeniu orderem wprost Naczelnikowi Państwa i pełni czynności Kapituły do czasu zamianowania 10-go z rzędu kawalera orderu z pośród obywateli polskich, poczem władze orderu „Orła Białego" konstytuują się w myśl art. 6.

Art. 17. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezydentowi Ministrów.

Art. 18. Ustawa wchodzi w życie z dniem jej uchwalenia.

Reprodukcje wzorów odznak orderu pominięto ze względów technicznych.

10.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 23 października 1924 r.
o ustanowieniu statutu orderu „Orła Białego"

(„Monitor Polski" Nr. 245 z dnia 24 października 1924 r. poz. 775).

Na mocy art. 14 ustawy z dnia 4 lutego 1921 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 24, poz. 136) o ustanowieniu orderu „Orła Białego" i zgodnie z wnioskiem Kapituły, zatwierdzonym przez Radę Ministrów w dniu 22 października 1924 r., ustanawiam niżej podany

STATUT ORDERU „ORŁA BIAŁEGO".

Zgromadzenie Kawalerów

Art. 1. Zgromadzenie kawalerów orderu „Orła Białego" zwołuje i otwiera Prezydent Rzeczypospolitej, jako Wielki Mistrz orderu, względnie Kanclerz orderu z upoważnienia Wielkiego Mistrza. Przewodniczy na Zgromadzeniu Wielki Mistrz, zaś w jego nieobecności Kanclerz orderu.

Art. 2. Zgromadzenia kawalerów orderu będą zwoływane dla dokonania wyboru nowej Kapituły lub uzupełnienia jej składu.

O terminie zwołania Zgromadzenia zawiadamia kancelarja orderu w drodze pisemnej wszystkich, zamieszkałych w granicach Rzeczypospolitej kawalerów, przynajmniej na 7 dni przed wyznaczoną datą. W zasadzie uroczyste zebranie odbywać się będzie w dniu 3 maja.

Art. 3. Do prawomocności uchwał Zgromadzenia kawalerów niezbędną jest obecność Wielkiego Mistrza lub Kanclerza orderu i przynajmniej dziewięciu kawalerów orderu. Dopóki liczba kawalerów orderu „Orła Białego" nie przekroczy dwudziestu, wystarczy do prawomocności uchwał Zgromadzenia kawalerów orderu, oprócz Wielkiego Mistrza i Kanclerza, obecność pięciu kawalerów orderu.

W razie nieprzybycia na Zgromadzenie we wskazanym terminie dostatecznej liczby kawalerów orderu, wyznaczony zostanie termin ponowny, w którym Zgromadzenie uprawnione będzie do powzięcia prawomocnych uchwał, w obecności Wielkiego Mistrza lub Kanclerza orderu, a bez względu na liczbę uczestniczących kawalerów orderu.

Uchwały Zgromadzenia kawalerów orderu zapadają absolutną większością głosów obecnych na zebraniu kawalerów. Głosowanie jest tajne.

Kapituła.

Art. 4. Posiedzenie Kapituły zwołuje Wielki Mistrz orderu, względnie upoważniony do tego przez Wielkiego Mistrza Kanclerz orderu.

Przewodniczy na posiedzeniu Kapituły Wielki Mistrz, zaś w jego nieobecności Kanclerz orderu.

Art. 5. Posiedzenia Kapituły winny być zwoływane przynajmniej raz do roku.

Art. 6. Do prawomocności uchwał Kapituły niezbędna jest obecność Kanclerza i przynajmniej dwóch innych członków Kapituły lub ich zastępców.

Uchwały Kapituły zapadają zwykłą większością głosów obecnych na zebraniu członków Kapituły. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego. Głosowanie przy wyborach i wydaniu opinji co do kandydatów do odznaczenia orderem jest tajne.

Kanclerz, Sekretarz, Podskarbi.

Art. 7. Kanclerz Kapituły kieruje czynnościami Kancelarji orderu i reprezentuje Kapitułę na zewnątrz. Korespondencję urzędową Kapituły prowadzi i podpisuje bądź Kanclerz, bądź w jego zastępstwie sekretarz Kapituły.

Podskarbi wykonywa kontrolę nad funduszami orderu i nad jego budżetem.

Urzędników kancelarji orderu mianuje na wniosek Kanclerza — Prezes Rady Ministrów.

Etat Kancelarji orderowej i budżet na wniosek Kapituły uchwala Rada Ministrów.

Nadawanie orderu.

Art. 8. Wnioski poszczególnych Ministrów o odznaczeniu orderem przedstawia Kapitule Kanclerz na najbliższem posiedzeniu Kapituły.

Kapituła bądź to poweźmie uchwałę, bądź też odroczy głosowanie do najbliższego posiedzenia w celu zebrania uzupełniających wiadomości.

Kanclerz orderu zawiadamia Prezesa Rady Ministrów o opinji Kapituły.

Art. 9. Natychmiast po ogłoszeniu w gazecie rządowej zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o odznaczeniu orderem, Kanclerz wydaje odznaczonemu dyplom. Dyplom winien być opatrzony podpisem Kanclerza i Sekretarza.

Art. 10. Uroczystego nadania odznak orderu dokonywa Prezydent Rzeczypospolitej, względnie upoważniona przez niego osoba według osobnego ceremonjału, ustalonego przez Kapitułę, a zatwierdzonego przez Wielkiego Mistrza.

Sposób noszenia odznak orderowych.

Art. 11. Odznaki orderu „Orła Białego" noszone są tylko na strojach frakowych, na strojach narodowych i ludowych, oraz przez osoby wojskowe na mundurze galowym, a w dni uroczyste na mundurze polowym.

Art. 12. Przy wstędze orderu „Orła Białego" mogą być noszone tylko gwiazdy i krzyże innych orderów, natomiast wstęgi innych orderów nie mogą być noszone.

Gwiazda orderu „Orła Białego" noszona jest na lewej piersi powyżej gwiazd wszystkich innych orderów polskich i cudzoziemskich.

Art. 13. Przy ubiorze zwykłym cywilnym może być noszona rozetka ze wstążki orderowej o średnicy 10 mm., przy mundurze polowym zaś wstążeczka szerokości 35 mm. z takąż rozetką.

Art. 14. Dzień 3 maja będzie świętem orderu „Orła Białego".

Art. 15. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i z chwilą tą traci moc obowiązującą dekret Naczelnika Państwa z dnia 6 marca 1922 r. („Monitor Polski" z dnia 18 marca 1922 r., Nr. 64).

Rozporządzenie powyższe ogłoszono dn. 24 października 1924 r.

11.

USTAWA

z dnia 4 lutego 1921 roku

o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski".

(Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137).

Art. 1. Ustanawia się order „Odrodzenia Polski" w celu nagrodzenia zasług, położonych w służbie dla Państwa i społeczeństwa.

Art. 2. Zasadniczemi odznakami orderu „Odrodzenia Polski" są:

a) krzyż orderowy czteroramienny, pokryty białą emalją ze złotemi krawędziami; w środku krzyża na czerwonem tle biały orzeł ustawowego wzoru w otoku błękitno-emaljowanym, napis złotemi literami: „Polonia Restituta"; odwrotna strona krzyża złocista, gładka, bez emalji, w środku na czerwono-emaljowanem polu data 1918;

b) gwiazda orderowa srebrna ośmiopromienna, w środku gwiazdy pokryty białą emalją monogram RP., w otoku błękitno-emaljowanym napis: „Polonia Restituta";

c) wstęga orderowa z ponsowej mory jedwabnej z białemi prążkami wzdłuż brzegów.

Art. 3. „Order „Odrodzenia Polski" dzieli się na pięć klas. Odznakami orderu w poszczególnych klasach są:

a) w klasie I wielki krzyż, zawieszony na szerokiej wstędze orderowej, przepasanej z prawego ramienia na lewy bok; obok wstęgi na lewej piersi gwiazda orderowa;

b) w klasie II krzyż średniej wielkości, zawieszony na szyi na węższej wstędze; na prawej piersi gwiazda orderowa;

c) w klasie III krzyż i wstęga tak, jak w klasie II, bez gwiazdy;

d) w klasie IV krzyż mały, przypięty do lewej piersi na wstędze wąskiej, na wstędze rozetka, upięta z tejże wstążki;

e) w klasie V krzyż mniejszy, przypięty do lewej piersi na wstędze wąskiej.

Wzory rysunkowe odznak i ich szczegółowe wymiary według klas, według załącznika, którego oryginał będzie przechowany w Archiwum Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej.

Art. 3 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą z dnia 28 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255). Zob. powyższą ustawę umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 12.

Art. 4. Orderem „Odrodzenia Polski" mogą być odznaczeni nieskazitelnego charakteru i sumiennej pracy obywatele, którzy się szczególnie zasłużyli Ojczyźnie przez dokonanie czynów wybitnych, niezwykłe zalety umysłu i charakteru ujawniających, a mianowicie:

1) wybitną twórczość na polu nauki, sztuki i literatury,

2) bezpłatne pełnienie obowiązków publicznych z pożytkiem dla kraju przy wykazaniu wybitnych zdolności i sumienności pracy,

3) przysporzenie przewyższających oczekiwania Rządu korzyści przy wykonaniu jego zleceń,

4) ulepszenia niezaprzeczone, w jakimbądź wydziale administracji krajowej lub samorządu, przyjęte i z dobrym wynikiem zaprowadzone.

5) zapobiegnięcie wielkim klęskom przez zarządzenie środków spiesznych i skutecznych,

6) czyny wybitnego męstwa i odwagi,

7) wydatne przyczynienie się do rozwoju rolnictwa, przemysłu lub rękodzieł przez dokonanie wynalazków lub trwałą i owocną działalność,

8) ofiarną filantropijną działalność,

9) przynajmniej dziesięcioletnią wyjątkową gorliwą i nieskazitelną pracę w urzędach państwowych, cywilnych lub wojskowych, instytucjach samorządowych lub społecznych.

Art. 5. Naczelnik Państwa z tytułu swego wyboru jest kawalerem orderu Odrodzenia Polski I klasy, jest z urzędu Wielkim Mistrzem Orderu i, jako taki, przewodniczy Kapitule.

Art. 6. Kapituła orderu Odrodzenia Polski składa się z powołanych przez Wielkiego Mistrza, z kontrasygnatą Prezydenta Ministrów, z pośród kawalerów orderu co lat 3 ośmiu członków i 4-ch zastępców.

Art. 7. Kapituła wybiera z pośród swego grona Kanclerza Orderu, który jest zarazem zastępcą Wielkiego Mistrza, jako przewodniczącego Kapituły, oraz sekretarza i skarbnika orderu.

Art. 8. Kapituła zarządza sprawami orderu, przygotowuje i przedkłada do właściwego zatwierdzenia projekty zarządzeń i ustaw w sprawach, dotyczących orderu, oraz opinje w sprawie wniosków o nadanie odznak orderowych.

Dla ważności uchwał Kapituły wymagana jest obecność, poza Kanclerzem, 2-ch członków Kapituły lub ich zastępców.

Przy Kapitule urzęduje kancelarja orderu pod kierownictwem Kanclerza Orderu.

Art. 9. Odznaki orderowe nadaje Naczelnik Państwa w drodze osobnych dekretów, ogłaszanych w gazecie rządowej, za kontrasygnatą Prezydenta Ministrów.

Dekret odznaczenia orderem winien zawierać wyszczególnienia zasług, za które order został nadany. Obowiązek ogłaszania dekretów w gazecie rządowej oraz wyszczególnienia w dekrecie zasług, za które został order nadany, nie dotyczy cudzoziemców. Z końcem każdego roku będzie ogłaszany w gazecie rządowej wykaz cudzoziemców, odznaczonych orderem „Odrodzenia Polski".

Nie może być odznaczony poseł, ani członek senatu, w czasie trwania ich mandatu — z wyjątkiem pierwszych 15, odznaczonych na wniosek Tymczasowej Rady Orderu.

Art. 9 podano w brzmieniu wprowadzonem ustawą, wymienioną wyżej w uw. do ar. 3.

Art. 10. Kandydatów na kawalerów orderu przedstawia Rada Ministrów na podstawie wniosków poszczególnych ministrów, którzy składają je każdy w zakresie swojego działania.

Uchwała Rady Ministrów o przedstawieniu do odznaczenia powinna zapaść większością $^2/_3$ głosów.

Wnioski poszczególnych ministrów przed złożeniem ich Radzie Ministrów podlegają rozpatrzeniu Kapituły. Opinje Kapituły w zakresie moralnych kwalifikacyj nowych kandydatów są dla Rządu obowiązujące.

Art. 11. Naczelnikowi Państwa przysługuje prawo własnej inicjatywy przy nadawaniu odznak orderu i wówczas, kiedy z niego korzysta, wnioski jego wnosi Prezydent Ministrów.

Art. 12. Naczelnik Państwa władny jest na wniosek Kapituły, w drodze dekretu, kontrasygnowanego przez Prezydenta Ministrów, ustanowić maksymalną liczbę kawalerów orderu.

W czasie wojny to ograniczenie traci swoją moc.

Art. 12 podano w brzmieniu zmienionem ustawą, wymienioną wyżej w uw. do art. 3.

Art. 13. Cudzoziemcy, którzy położyli zasługi dla Państwa Polskiego, mogą być zaszczyceni odznakami orderu wszystkich klas, niezależnie od norm, ustanowionych w art. 1 i 4, nie mogą być jednak członkami Kapituły.

Wnioski o odznaczeniu ich nie podlegają opinji Kapituły i są przedstawiane przez Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z właściwymi ministrami. Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi ewidencję cudzoziemskich kawalerów.

Art. 14. Odznaczony orderem winien zwrócić do Skarbu rzeczywiste koszty ozdób orderowych. Przepis ten nie dotyczy cudzoziemców.

Rada Ministrów może na wniosek Kapituły zwalniać od obowiązku zwrotu kosztów w całości lub w części także i obywateli polskich.

Wysokość kosztów nadania orderu ustanawia Rada Ministrów na wniosek Kapituły orderu.

Wszystkie wydatki na order, przewyższające wpływy za odznaki orderowe, pokrywa Skarb.

Wszelkie pisma i dokumenty w sprawach orderu „Odrodzenia Polski" nie podlegają obowiązkowi opłaty skarbowej.

Art. 15. Przestaje być kawalerem orderu, kto na mocy wyroku sądowego pozbawiony został praw obywatelskich, lub za czyny niehonorowe na mocy zatwierdzonego przez Naczelnika Państwa orzeczenia Kapituły z listy kawalerów został skreślony.

Art. 16. Szczegóły organizacji Kapituły, zasady i porządek przedkładania wniosków o nadanie orderu oraz przepisy, normujące sposób wręczania, otrzymania i noszenia odznak orderu — unormowane będą w statucie orderu, ustanowionym w drodze dekretu Naczelnika Państwa na wniosek Kapituły, zatwierdzony przez Radę Ministrów.

Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej w przedmiocie ustanowienia statutu orderu „Odrodzenia Polski", umieszczone w niniejszym dziale l. p. 13.

Art. 17. Natychmiast po wejściu w życie ustawy niniejszej Naczelnik Państwa zwoła Radę Tymczasową Orderu „Odrodzenia Polski", w której skład wejdą: Marszałek Sejmu Ustawodawczego, jako przewodniczący, Prymas Rzeczypospolitej — Arcybiskup Gnieźnieńsko-Poznański, Prezydent Ministrów lub przez niego wyznaczony Minister jako przedstawiciel Rządu, Prezes Akademji Umiejętności, pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i przedstawiciel Naczelnego Wodza Wojsk Polskich w stopniu generała.

Art. 18. Tymczasowa Rada Orderu przedstawi Naczelnikowi Państwa wniosek o zamianowanie pierwszych 15-tu kawalerów Orderu, przyczem może przedstawić nie więcej jak 2-ch kawalerów do klasy I, 3-ch kawalerów do klasy II i tyluż do klasy III. Z pomiędzy odznaczonych na wniosek Tymczasowej Rady Orderu kawalerów — Naczelnik Państwa zaprosi Kapitułę orderu według art. 6.

Art. 19. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Prezydentowi Ministrów.

Art. 20. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej uchwalenia.

Reprodukcje wzorów odznak orderu pominięto ze względów technicznych.
Zob. ustawę z dnia 28 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255) umieszczoną w niniejszym dziale l. p. 12.

12.

USTAWA

z dnia 28 kwietnia 1922 r.

w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137) o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski".

(Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 255).

Art. 1. Artykuł 3 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137) otrzymuje następujące brzmienie:

— — — — — — — — — — — — — — —

Brzmienie powyższego art. 3 uwzględniono w tekście wymienionej ustawy (dział niniejszy l. p. 11).

Art. 2. Kawalerowie orderu „Odrodzenia Polski" w zależności od nadanych im klas orderu otrzymują następujące tytuły:

a) w klasie I — Kawaler wielkiej wstęgi orderu „Odrodzenia Polski";

b) w klasie II — Kawaler Krzyża Komandorskiego z gwiazdą orderu „Odrodzenia Polski";

c) w klasie III — Kawaler Krzyża Komandorskiego orderu „Odrodzenia Polski";

d) w klasie IV — Kawaler Krzyża Oficerskiego orderu „Odrodzenia Polski";

e) w klasie V — Kawaler orderu „Odrodzenia Polski".

Artykuł ten ma zastosowanie i do kawalerów, mianowanych przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Art. 3. Artykuł 9 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 137) otrzymuje następujące brzmienie:

— — — — — — — — — — — — — — —

Brzmienie powyższego art. 9 uwzględniono w tekście wymienionej ustawy (dział niniejszy l. p. 11).

Art. 4. W końcu 1 ustępu artykułu 12 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 137) skreśla się wyrazy: „w każdej klasie".

Powyższe skreślenie przeprowadzono w tekście wymienionej ustawy (dział niniejszy l. p. 11).

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Prezydentowi Ministrów.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 31 z dn. 30 kwietnia 1922 r.

13.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

w przedmiocie ustanowienia statutu orderu „Odrodzenia Polski".

(„Monitor Polski" Nr. 100 z dnia 2 maja 1923 r.).

Na mocy art. 16 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Odrodzenia Polski" (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 137) i zgodnie z wnioskiem Kapituły, zatwierdzonym przez Radę Ministrów, ustanawiam niżej podany

STATUT ORDERU „ODRODZENIA POLSKI".

Kapituła.

Art. 1. Pierwsze posiedzenie Kapituły zwołuje i otwiera Wielki Mistrz Orderu, następne zaś Kanclerz Orderu w miarę swego uznania lub na żądanie Wielkiego Mistrza Orderu. Przewodniczy na posiedzeniu Kapituły Wielki Mistrz, zaś w jego nieobecności Kanclerz Orderu.

Art. 2. Posiedzenia Kapituły winny być zwoływane przynajmniej dwa razy do roku.

Art. 3. Do prawomocności uchwał Kapituły i wyborów wymagana jest obecność Kanclerza i przynajmniej dwóch innych członków Kapituły lub ich zastępców.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych na zebraniu członków Kapituły. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego. Głosowanie przy wyborach jest tajne.

Kanclerz, sekretarz, skarbnik.

Art. 4. Kanclerz Orderu przedstawia Kapitule wnioski o odznaczenie Orderem, które wpłyną do Kancelarji Orderu i reprezentuje Kapitułę na zewnątrz. Korespondencję urzędową Kapituły prowadzi i podpisuje bądź Kanclerz, bądź w jego zastępstwie sekretarz Orderu.

Korespondencję Kancelarji Kapituły Orderu prowadzi i podpisuje upoważniony do tego przez Kanclerza urzędnik Kancelarji Orderu.

Skarbnik zarządza funduszami orderu.

Urzędników Kancelarji Orderu mianuje na wniosek Kanclerza Prezes Rady Ministrów.

Nadawanie orderu.

Art. 5. Kanclerz Orderu przedstawia Kapitule wnioski o odznaczenie orderem, które wpłyną do Kancelarji Orderowej w czasie między dwoma najbliższemi terminami zebrania się Kapituły.

Kapituła rozpatruje wszystkie przedstawione jej przez Kanclerza wnioski, poczem:

a) Jeżeli przeciwko zaliczeniu kandydata do grona Kawalerów orderu żaden z obecnych na posiedzeniu członków Kapituły nie zgłosi sprzeciwu, Kanclerz zawiadamia Prezydjum Rady Ministrów o przychylnej opinji Kapituły w sprawie danego wniosku.

b) Jeżeli który z obecnych członków zgłosi sprzeciw, otwiera się nad nim dyskusja, poczem Kapituła albo decyduje większością głosów w głosowaniu jawnem natychmiast, albo stwierdza potrzebę odłożenia swej decyzji do najbliższego jej posiedzenia, w celu zebrania uzupełniających wiadomości.

c) W razie nieprzychylnej dla wniosku decyzji Kapituły, Kanclerz Orderu, układa na podstawie odbytej dyskusji motywy tej decyzji i przedkłada je do aprobaty Kapituły. Po przyjęciu przez Kapitułę tekstu motywów, decyzję Kapituły wraz z motywami przesyła Kanclerz do Prezydjum Rady Ministrów.

d) W razie uchwały o odłożeniu decyzji, Kanclerz Orderu zawiadamia o niej Prezydjum Rady Ministrów, podając przyczyny, dla których taką uchwałę powzięto.

Art. 6. Po ogłoszeniu dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej o odznaczeniu orderem, Kanclerz Orderu zawiadomi odznaczonego pismem w formie listu o nadaniu mu orderu.

Odznaki orderowe wraz z dyplomem będą wręczone po pokryciu kosztów ich wykonania.

W wypadkach uwolnienia od kosztów wykonania odznak orderowych, wręcza się je odznaczonemu wraz z dyplomem po ogłoszeniu dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej o nadaniu orderu, bez uprzedniego zawiadamiania o tem listem przez Kanclerza.

Art. 7. Odznaki orderowe i dyplom wręczane będą uroczyście w sposób ustalony przez Kapitułę, a zatwierdzony przez Wielkiego Mistrza Orderu.

Sposób noszenia odznak orderowych.

Art. 8. Odznaki orderowe nósi się przy wystąpieniach oficjalnych na ubraniu frakowem lub mundurze (galowym, polowym), a także na stroju narodowym albo ludowym.

Art. 9. Minjatury nosi się przy wystąpieniach półoficjalnych na ubraniu frakowem, a także stroju narodowym albo ludowym.

Gwiazdy Wielkiej Wstęgi i Komandorji, noszone bez Krzyżów zastępują minjatury.

Art. 10. Rozetki (kokardki) nosi się na ubraniach zwyczajnych.

Przy wszystkich wystąpieniach oficjalnych i półoficjalnych, nie dozwalających włożenia fraka, Kawalerowie Orderu obowiązani są nosić rozetki (kokardki), o ile nie występują w mundurze, w stroju narodowym lub ludowym.

Art. 11. Kawalerowie Wielkiej Wstęgi noszą Krzyż na szerokiej wstędze orderowej, którą się przepasuje z prawego ramienia na lewy bok, w obecności zwierzchników państw na kamizelce, a w razie ich nieobecności pod kamizelką frakową.

Gwiazdę Wielkiej Wstęgi nosi się na lewej piersi w pośrodku (bezpośrednio przy klapie fraka).

Duchowni noszą Wielką Wstęgę na szyi tak, by Krzyż Orderu był zawieszony na środku piersi (poniżej Krzyża Pastoralnego) — gwiazda jak przy fraku.

Na togach nosi się Wielką Wstęgę z prawego ramienia na lewy bok, w obecności zwierzchników państw na pelerynie, w razie ich nieobecności pod peleryną — gwiazda jak przy fraku.

Na mundurze, oraz strojach narodowych i ludowych nosi się Wielką Wstęgę z prawego ramienia na lewy bok — gwiazda jak przy fraku.

Krzyże Komandorskie noszą Kawalerowie Orderu na węższej wstędze, zawieszonej na szyi po wierzchu krawatu, umieszczając Krzyż poniżej węzła krawatu. Przy mundurze, sutannie i todze wypuszcza się Wstęgę Krzyża Komandorskiego z zapiętego kołnierza, przyczem musi ona być widoczna w miejscu, w którem zawieszony jest Krzyż.

Kobiety noszą Krzyż Komandorski na lewem ramieniu, na kokardzie upiętej ze wstęgi orderowej.

Gwiazdę Krzyża Komandorskiego nosi się na prawej piersi w pośrodku.

Art. 13. Krzyże Oficerskie i Kawalerskie nosi się na lewej piersi — przy ubraniu frakowem, przypięte u spodu butonierki tak, by część wstążki i krzyża były widoczne z pod klapy fraka.

Art. 14. Nie można nosić kilku Wielkich Wstęg równocześnie.

Dozwolone natomiast jest równoczesne noszenie kilku gwiazd, przyczem Gwiazdę Orderu „Odrodzenia Polski" nosi się na lewej piersi poniżej gwiazd Orderu „Orła Białego" i orderu „Virtuti Militari" z ich lewej strony w ten sposób, że górny promień Gwiazdy Orderu „Odrodzenia Polski" znajduje się na wysokości połowy średnicy gwiazdy umieszczonej wyżej. Poniżej tych gwiazd mogą być przypinane gwiazdy orderów zagranicznych.

Krzyż Komandorski Orderu „Odrodzenia Polski", zawiesza się poniżej Krzyża „Virtuti Militari" klasy II, natomiast wyżej od zawieszonych na szyi orderów cudzoziemskich.

Wstążki orderowe Krzyżów zawieszonych wyżej nakłada się na wstążki Krzyżów zawieszonych niżej.

Przy mundurze Krzyże Komandorskie wypuszcza się, pierwszy z kołnierza, następne zaś z pod guzików, zaczynając od pierwszego.

Krzyże Oficerskie i Kawalerskie nosi się po lewej stronie orderu „Virtuti Militari", a po prawej stronie Krzyża Walecznych, oraz orderów i medali cudzoziemskich.

Art. 15. W wypadkach kilkakrotnego odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski" nosi się odznaki tylko najwyższego stopnia.

Używanie niewłaściwych odznak, minjatur, rozet oraz wstążeczek orderowych jest niedozwolone.

Art. 16. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, przyczem dekret z dnia 20 grudnia 1921 r., ogłoszony w „Monitorze Polskim" z dnia 31 grudnia 1921 r. Nr. 98, traci moc obowiązującą.

Powyższe rozp. ogłoszono dn. 2 maja 1923 r.

14.

USTAWA

z dnia 23 czerwca 1923 r.

o ustanowieniu „Krzyża Zasługi".

(Dz. U. R. P. Nr. 62 poz. 458).

Art. 1. Ustanawia się „Krzyż Zasługi" celem odznaczenia osób, które od chwili wskrzeszenia Państwa Polskiego położyły względem niego lub jego obywateli zasługi, spełniając czyny, nie leżące w zakresie ich zwyczajnych obowiązków, a przynoszących znaczną korzyść Państwu lub poszczególnym obywatelom.

Art. 2. Zasadniczą odznaką „Krzyża Zasługi" jest krzyż czteroramienny o średnicy 40 mm., zawieszony na wieńcu z wytłoczonemi liśćmi laurowemi; między ramionami pęki promieni, w środku tarcza z literami R. P., otoczona wiankiem z ornamentacją. Odwrotna strona gładka, w środku wytłoczony Nr. porządkowy. „Krzyż Zasługi" nosi się na wstążce amarantowej z niebieskiemi prążkami wzdłuż brzegów, na lewej piersi po krajowych orderach i odznaczeniach, otrzymanych za czyny bojowe.

Art. 3. „Krzyż Zasługi" dzieli się na trzy stopnie. Odznaki tegoż w poszczególnych stopniach są:

a) krzyż złoty, średnicy 40 mm., zawieszony na złotym wieńcu z wytłoczonemi liśćmi laurowemi, średnicy 20 mm. czerwono emaljowany, ze złotemi krawędziami; w środku w otoku z czerwonej emalji i złotego wianka z ornamentacją, biała tarcza ze złotemi literami R. P. Między ramionami złote promienie. Odwrotna strona gładka, złota; w środku wytłoczony Nr. porządkowy;

b) krzyż srebrny, średnicy 40 mm., zawieszony na srebrnym wieńcu z wytłoczonemi liśćmi laurowemi średnicy 20 mm., czerwono emaljowany,

ze srebrnemi krawędziami; w środku w otoku z czerwonej emalji i srebrnego wianka z ornamentacją, biała tarcza ze srebrnemi literami R. P. Między ramionami srebrne promienie. Odwrotna strona gładka, srebrna; w środku wytłoczony Nr. porządkowy;

c) krzyż bronzowy, średnicy 40 mm., matowy, zawieszony na bronzowem kółku średnicy 20 mm.; w środku bronzowa tarcza z literami R. P., otoczona bronzowym wieńcem laurowym. Między ramionami promienie z bronzu. Kanty krzyża, wieniec, promienie, kulki i litery polerowane. Odwrotna strona gładka, w środku wytłoczony Nr. porządkowy.

Szerokość wstążki przy wszystkich stopniach wynosi 40 mm.

Art. 4. Odznaczenie „Krzyżem Zasługi" może być udzielone tej samej osobie w każdym stopniu czerokrotnie w niemniejszych, jak roczne odstępach czasu.

Nadanie po raz drugi, trzeci i czwarty zaznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego już „Krzyża Zasługi" jednego, dwuch, względnie trzech okuć w kształcie gładkim, matowej listewki ze złota, srebra, względnie bronzu, z polerowanemi krawędziami, szerokości 5 mm.

Wzór rysunkowy „Krzyża Zasługi" okuć i wstążki ustala się jak w załączniku.

Art. 5. Złoty „Krzyż Zasługi" nadaje Prezydent Rzeczypospolitej. Nadanie następuje na przedstawienie Prezesa Rady Ministrów, na podstawie wniosków poszczególnych Ministrów, każdego w zakresie jego działania.

Srebrny oraz bronzowy „Krzyż Zasługi" nadaje Prezes Rady Ministrów na wniosek poszczególnych Ministrów, każdego w zakresie jego działania. Cudzoziemcom „Krzyż Zasługi" nadaje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych, przedstawiony przez Prezesa Rady Ministrów.

Odnośnie do każdego nadania Prezes Rady Ministrów zarządza przygotowanie dyplomu, wydanie odznak i ogłoszenie w gazecie urzędowej.

Art. 6. Odznaczeni „Krzyżem Zasługi" otrzymują oprócz Krzyża dyplom, stwierdzający jego nadanie z wyszczególnieniem czynu, za jaki został nadany.

Art. 7. Odznaczony „Krzyżem Zasługi" winien zwrócić do Skarbu rzeczywiste koszty wykonania odznak. Przepis ten nie dotyczy cudzoziemców.

Rada Ministrów może na wniosek Prezesa Rady Ministrów zwalniać od obowiązku zwrotu kosztów w całości lub w części także i obywateli polskich.

Wysokość kosztów nadania „Krzyża Zasługi" ustanawia Rada Ministrów na wniosek Prezesa Rady Minisrów.

Wszystkie wydatki, związane z nadawaniem „Krzyża Zasługi", przewyższające wpływy za odznaki, pokrywa Skarb.

Wszelkie pisma i dokumenty, w sprawach „Krzyża Zasługi" nie podlegają obowiązkowi opłaty skarbowej.

Art. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 9. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższą ustawę ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 62 z dn. 23 czerwca 1923 r.
Reprodukcję wzorów pominięto ze względów technicznych.

15.

UCHWAŁA TYMCZASOWEJ KOMISJI RZĄDZĄCEJ LITWY ŚRODKOWEJ

z dnia 27 marca 1922 r.

w przedmiocie ustanowienia Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej.

(Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej Nr. 11/61).

Na mocy uchwały Sejmu Wileńskiego Nr. 487 z dnia 25 lutego 1922 r. (Dz. urz. z dnia 9 marca 1922 r. Nr. 7) Tymczasowa Komisja Rządząca postanawia, co następuje:

Art. 1. Ustanawia się, celem nagradzania czynów męstwa i odwagi, wykazanych w bojach z wojskami Rządu Kowieńskiego, oraz wybitnych czynów operacyjnych, organizacyjnych i ideowo - organizacyjnych tych wojskowych, którzy nie zawahali się wziąć udziału w zbrojnym czynie Generała Żeligowskiego w dniu 7.X.1920, wyzwalając Ziemię Wileńską, odznakę wojskową pod nazwą: „Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej".

Art. 2. Pierwszym kawalerem Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej jest Generał Żeligowski.

Art. 3. Zasadniczą odznakę „Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej" stanowi krzyż równoramienny z bronzu jasnego. W środku zewnętrznej strony krzyża jest umieszczone wypukłe odbicie Orła Polskiego, obejmującego tarczę z godłem Litwy (Pogonią). Na ramionach Krzyża rozłożony wypukły napis: na górnem ramieniu Krzyża „Wilno", na poprzecznych „9.X. 19.XI" na dolnym „1920".

Na odwrotnej stronie Krzyża na pionowych ramionach dwa miecze obosieczne, końcem skierowane do góry. Na poprzecznej napis wypukły „Litwa Środkowa".

W środku odwrotnej strony Krzyża wyryty Nr.

Ramiona Krzyża na połowie ich wysokości połączone obwódką z bronzu o kształcie wieńca z liści laurowych.

Krzyż powyższy nosi się na wstążce ciemnozielonej z żółto-czerwonemi prążkami (prążki zielone 3 mm. szer., prążki żółte i czerwone 1 mm. szer.) na lewej piersi.

Wzór rysunkowy, oraz wymiary Krzyża i wstążki dołącza się.

Reprodukcję wzoru pominięto ze względów technicznych.

Art. 4. Krzyżem Zasługi W. L. Śr. może być ozdobiony każdy oficer i każdy szeregowy, który wyróżnił się w myśl art. 1 w czasokresie od 7.X. do 19.XI 1920 r.

Art. 5. Nadawanie Krzyża Zasługi W. L. Śr. jest prawem Kapituły, w składzie 1 przewodniczącego i 4 członków oficerów armji czynnej, którzy służyli w Wojskach Litwy Środkowej w czasokresie od 7.X .do 19.XI.1920 r. i obecnie w Wojskach Litwy Środkowej się znajdują.

Kapitułę wyznaczy Dowódca W. L. Śr. powołując jednocześnie 5 zastępców, z pośród oficerów, którzy wstąpili do W. L. Śr. w czasokresie od 7.X.1920 r. — 19.XI.1920 r. i do dnia dzisiejszego w W. L. Śr. się znajdują; Kapituła rozwiązuje się automatycznie dnia 1.I.23 r.

Wykaz odznaczonych ogłoszony będzie w ogólnej liście kawalerów Krzyża; odznaczony zaś otrzymuje dyplom o nadaniu mu „Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej".

Art. 6. Odznakę Krzyża nosi się zawsze zarówno na służbie, jak i poza służbą.

Przy ubiorze cywilnym rozetka w klapie lub minjaturowe odbicie Krzyża.

Art. 7. Nadanie „Krzyża Zasługi Wojsk Litwy Środkowej" stwarza dla odznaczonego przywilej pierwszeństwa przy nadziale ziemi na terenach Litwy Środkowej.

Art. 8. Prawo do posiadania Krzyża, oraz do korzystania z uprawnień, wskazanych w art. 6 osoby wojskowe tracą w przewidzianym ustawami wypadku przymusowego wydalenia ich z wojska, byli zaś wojskowi, jedynie na mocy wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich.

Art. 9. Zarządzenie w przedmiocie wykonania niniejszego dekretu, wyda powołana przez Dowódcę Wojsk Litwy Środkowej Kapituła, która też opracuje szczegółowy statut Krzyża Zasługi W. L. Śr. i przedłoży takowy do zatwierdzenia Dowódcy W. L. Środkowej.

Kapitule przysługuje prawo wydania honorowych odznak Krzyża Zasługi tym wojskowym, którzy położyli specjalne zasługi dla W. L. Śr. a w wymienionym czasokresie nie wchodzili w skład Wojsk Litwy Środkowej, w ilości nie przekraczającej „9".

Art. 10. Wyznaczonym przez Dowódcę Wojsk Litwy Środkowej oficerom, wchodzącym w skład Kapituły, oraz ich zastępcom w ogólnej ilości „10", nadaje odznaki Krzyża Zasługi W. L. Śr. Dowódca Wojsk Litwy Środkowej.

Ogłoszona w dniu 14 kwietnia 1922 r.

Prócz powyższego Krzyża Zasługi W. L. Śr. ustanowiona została uchwałą Tymcz. Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dn. 27 marca 1922 r., ogłoszoną w Dz. Urz. L. Śr. Nr. 11 z 14 kwietnia 1922 r., odznaka honorowa dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu w wojskach Litwy Środkowej w okresie od 7.X — 19.XI 1920 r.

16.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 7 marca 1928 r.

o ustanowieniu Krzyża Zasługi za Dzielność.

(Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 279).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Ustanawia się Krzyż Zasługi Za Dzielność, jako odmianę Krzyża Zasługi, celem szczególnego wyróżnienia funkcjonarjuszów Policji Państwowej, oficerów i szeregowych Korpusu Ochrony Pogranicza oraz funkcjonarjuszów Straży Celnej za czyny, spełnione w specjalnie ciężkich warunkach z wykazaniem wyjątkowej odwagi, z narażeniem życia lub zdrowia w obronie prawa, nietykalności granic państwowych oraz życia i mienia obywateli.

Art. 2. Krzyż Zasługi Za Dzielność posiada formę zasadniczą Srebrnego Krzyża Zasługi (art. 2 i art. 3 punkt b ustawy z dnia 23 czerwca 1923 r. o ustanowieniu Krzyża Zasługi — Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 458), przyczem na górnym i bocznych ramionach jego umieszczony jest napis: „Za dzielność" srebrnemi literami.

Wstążka Krzyża uzupełniona jest niebiesko-zielonym (w połowie niebieskim — odcień chabrowy, w połowie zielonym) paskiem szerokości 10 milimetrów, biegnącym ukośnie od prawego górnego rogu do lewego dolnego.

Wzór rysunkowy Krzyża Zasługi Za Dzielność podany jest w załączniku.

Art. 3. Krzyż Zasługi Za Dzielność ma tylko jeden stopień.

Art. 4. Krzyż Zasługi Za Dzielność może być nadany tej samej osobie tylko trzy razy.

Art. 5. Drugie i trzecie odznaczenie Krzyżem Zasługi Za Dzielność wyraża się przez nałożenie na wstążkę do posiadanego już Krzyża Zasługi Za Dzielność jednego względnie dwóch okuć w kształcie gładkiej matowej listewki ze srebra z polerowanemi krawędziami — szerokości pięć milimetrów.

Art. 6. Do odznaki Krzyża Zasługi Za Dzielność przy pierwszem i drugiem nadaniu tego odznaczenia przywiązana jest dożywotnia pensja w wysokości 200 złotych rocznie.

Pierwsza pensja należy się za cały rok kalendarzowy, w którym nastąpiło odznaczenie, i wypłacana będzie jednocześnie z wydaniem odznaki. Termin płatności następnych pensyj rocznych przypada w dniu 2 stycznia.

Art. 7. Krzyż Zasługi Za Dzielność nadaje Prezes Rady Ministrów na podstawie wniosków: Ministra Spraw Wewnętrznych w odniesieniu do funkcjonarjuszów Policji Państwowej oraz oficerów i szeregowych Korpusu Ochrony Pogranicza, a Ministra Skarbu w odniesieniu do funkcjonarjuszów Straży Celnej.

Art. 8. Prawo osoby odznaczonej Krzyżem Zasługi Za Dzielność, do pobierania pensji stwierdza się w dyplomie odznaczenia.

Art. 9. Pozbawienie odznaki Krzyża Zasługi Za Dzielność może nastąpić tylko w drodze wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich. Wyrok sądowy, orzekający pozbawienie odznaki, łączy się z utratą prawa do pensji, związanej z odznaką.

Art. 10. Koszty wykonania odznaki, ustanowionej niniejszem rozporządzeniem, ponosi Skarb Państwa, a odznaczeni otrzymują je bezpłatnie.

Art. 11. Krzyże Zasługi, nadane funkcjonarjuszom Policji Państwowej, oficerom i szeregowym Korpusu Ochrony Pogranicza oraz funkcjonarjuszom Straży Celnej na mocy ustawy z dnia 23 czerwca 1923 r. o ustanowieniu Krzyża Zasługi przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia za czyny, objęte postanowieniem art. 1 tego rozporządzenia, będą zamienione przez władzę, określoną w art. 7, na Krzyż Zasługi Za Dzielność.

Pierwsza pensja roczna, związana z nadaniem Krzyża Zasługi Za Dzielność będzie w tych wypadkach przysługiwała za rok 1928 i ma być wypłacona w ciągu tego roku.

Art. 12. W razie nadania Krzyża Zasługi Za Dzielność w czasie między dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia a dniem 1 kwietnia 1928 r. pierwsza pensja ma być wypłacona do dnia 15 kwietnia 1928 r.

Art. 13. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza Prezesowi Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Skarbu, a co do wypłaty pensji — Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Skarbu.

Art. 14. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 30 z dnia 15 marca 1928 r. Reprodukcję wzoru pominięto ze względów technicznych.

17.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 22 marca 1928 r.
o ustanowieniu Medalu Za Ratowanie Ginących.

(Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 351).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Ustanawia się „Medal Za Ratowanie Ginących" celem nagradzania zasług położonych przy ratowaniu tonących oraz ofiar katastrof żywiołowych.

Art. 2. Medal o średnicy 35 mm., wybity w srebrze, nosi z jednej strony wyobrażenie orła państwowego oraz w otoku napis „Rzeczpospolita Polska" (wzór Nr. 1 załącznika), na odwrocie zaś w wieńcu z liści dębowych napis „Za Ratowanie Ginących" (wzór Nr. 2 załącznika). Medal noszony jest na lewej piersi, na wstążce białej z czerwonemi brzegami, i wąskim czerwonym prążkiem pośrodku. Szerokość wstążki wynosi 40 mm. Medal nosi się po orderach i innych odznaczeniach polskich, a przed orderami i odznaczeniami zagranicznemi i innemi medalami polskiemi.

Art. 3. Medal nadaje się obywatelom Rzeczypospolitej oraz cudzoziemcom, którzy bądź na obszarze Rzeczypospolitej, bądź przy ratowaniu obywateli polskich zagranicą, nieśli ratunek z narażeniem życia własnego.

Art. 4. Medal Za Ratowanie Ginących może być nadany jednej i tej samej osobie wielokrotnie i wtedy każde następne nadanie oznacza się przez umieszczenie na wstążce medalu pięcioramiennej gwiazdki metalowej bronzowej o średnicy 9 mm. (wzór Nr. 3 załącznika).

Art. 5. Medal nadaje Minister Spraw Wewnętrznych, który władny jest upoważnienia swe przekazać wojewodom i Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy.

Art. 6. Odznaczeni otrzymują medal bezpłatnie.

Art. 7. Pozbawienie Medalu Za Ratowanie Ginących może nastąpić tylko w drodze wyroku sądowego, pozbawiającego praw obywatelskich.

Art. 8. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 37 z dn. 25 marca 1928 r. Reprodukcję wzorów pominięto ze względów technicznych.

18.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 21 września 1928 r.

o Medalu Pamiątkowym Za Wojnę 1918 — 1921.

(„Monitor Polski" Nr. 233 z dn. 9 października 1928 r. poz. 233).

Na podstawie art. 18 dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. (Dz. Pr. Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

§ 1. W celu przekazania pamięci potomnych wysiłku Narodu o utrwalenie niepodległości i zabezpieczenie granic Ojczyzny w wojnie 1918 — 1921 r. ustanawia się Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918 — 1921.

§ 2. Medal o średnicy 35 mm. wybity w bronzie posiada: na stronie prawej wizerunek orła państwowego z krzyżem orderu wojskowego „Virtuti Militari", zawieszonym na wstędze na szyji, po bokach daty 1918 — 1921; na stronie odwrotnej w wieńcu dębowym dwuwierszowy napis: „Polska Swemu Obrońcy".

Medal noszony jest na lewej piersi po Medalu za Ratowanie Ginących, a przed orderami i odznaczeniami zagranicznemi oraz przed innemi medalami polskiemi, na wstążce z mory szerokości 37 mm. Środek wstążki stanowi pionowy pas niebieski koloru wstążki orderu Virtuti Militari szerokości 13 mm., po bokach tego pasa biegną pionowe paski symetrycznie rozmieszczone w następującym porządku: najbliżej czarny pasek szerokości 2 mm., następnie biały szerokości 2 mm., poczem amarantowy koloru wstążki Krzyża Walecznych szerokości 5 mm., w końcu biały szerokości 2 mm. Wstążka obramowana jest z obu stron paskiem koloru niebieskiego.

§ 3. Prawo otrzymania medalu służy tym, którzy w okresie od 1 listopada 1918 r. do 18 marca 1921 r.:

a) jako żołnierze :

1) polegli lub byli ranni bez względu na czas trwania ich służby,

2) zmarli skutkiem choroby, nabytej w polu, lub z powodu niesienia rannym i chorym żołnierzom pomocy sanitarnej bez względu na czas trwania ich służby.

3) conajmniej przez trzy miesiące pełnili służbę w formacjach linjowych w polu, względnie jako ochotnicy po wezwaniu Rady Obrony Państwa z dnia 3 lipca 1920 r. pełnili służbę w formacjach linjowych w polu przynajmniej przez dwa miesiące.

4) conajmniej przez pięć miesięcy pełnili służbę czynną;

b) jako osoby cywilne:

1) współdziałając (ochotniczo lub w wykonywaniu swego obowiązku służbowego) z wojskiem w polu, polegli lub byli ranni bez względu na czas trwania ich służby,

2) zmarli skutkiem choroby, nabytej przy współdziałaniu z wojskiem w polu, lub z powodu niesienia żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby,

3) conajmniej przez pięć miesięcy współdziałali z wojskiem w polu, względnie nieśli żołnierzom w polu pomoc sanitarną lub duchową,

4) conajmniej przez dziewięć miesięcy nieśli pomoc sanitarną żołnierzom w kraju, względnie współdziałali z wojskiem w kraju, w zabezpieczeniu mienia wojskowego,

c) jako cudzoziemcy współdziałali z wojskiem polskiem w polu.

§ 3a. Prawo otrzymania medalu służy również tym, którzy w okresie od 1 listopada 1918 r. do 31 grudnia 1921 r. w czasie akcyj zbrojnych, mających na celu wyzwolenie poszczególnych części Państwa Polskiego z pod obcej przemocy oraz zespolenie ich z Macierzą:

1) polegli lub byli ranni w oddziałach powstańczych lub przy współdziałaniu z temi oddziałami, bez względu na czas trwania ich służby,

2) zmarli wskutek choroby, powstałej w związku z pełnieniem służby w oddziałach powstańczych lub wskutek choroby, nabytej przy współdziałaniu z temi oddziałami, względnie przy niesieniu im sanitarnej pomocy, bez względu na czas trwania ich służby,

3) conajmniej przez 2 miesiące pełnili służbę w oddziałach powstańczych, lub conajmniej przez okres 3 miesięcy współdziałali z temi oddziałami, względnie nieśli im pomoc sanitarną.

Przepis § 3a wprowadzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 23 września 1929 r. („Monitor Polski" Nr. 240 z dn. 17 października 1929 r. poz. 549).

§ 4. Osoby, którym prawo do medalu zostało przyznane, nabywają medal na koszt własny.

§ 5. Medal będzie wybity przez Mennicę Państwową.

Prawo przyznawania medalu przysługuje Ministrowi Spraw Wojskowych, który uprawnienia swoje może przelać na władze mu podległe.

§ 7. Prawo do medalu tracą uprawnieni do posiadania go w wypadkach, w których wedle obowiązujących ustaw karnych wskutek skazania karno-sądowego następuje utrata orderów i odznaczeń.

Osobom, którym wedle obowiązujących ustaw karnych nie mogą być przez czas trwania skutków karno-sądowego skazania nadane ordery i odznaczenia, nie może być przyznany medal przed ustaniem tych skutków.

§ 8. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami.

Zobacz odnośne rozporządzenie wykonawcze umieszczone w niniejszym dziale l. p. 19.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Reprodukcje wzorów medalu pominięto ze względów technicznych.

19.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 21 października 1928 r.,

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Sprawiedliwości o sposobie nadania Medalu Pamiątkowego za Wojnę 1918 — 1921.

(„Monitor Polski" Nr. 253 z dn. 2 listopada 1928 r. poz. 600).

Na podstawie § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 1928 r. o Medalu Pamiątkowym Za Wojnę 1918 — 1921 („Mon. Polski" Nr. 233, poz. 533) zarządza się, co następuje:

§ 1. Prawo do medalu przyznają:

A. osobom wojskowym w służbie czynnej:

a) przynależnym służbowo do formacyj, podległych dowódcom dywizyj — dowódcy dywizyj;

b) przynależnym służbowo do dowództw okręgów korpusów i formacyj podległych dowódcom okręgów korpusów, a nie podpadających pod punkt a) — dowódcy okręgów korpusów;

c) przynależnym służbowo do Ministerstwa Spraw Wojskowych i instytucyj Ministerstwu Spraw Wojskowych bezpośrednio podległych — szefowie poszczególnych departamentów (organów równorzędnych) względnie szefowie wymienionych instytucyj o uprawnieniach dowódców dywizyj; przynależnym służbowo do instytucyj, które w skład Ministerstwa Spraw Wojskowych nie wchodzą — szefowie tych instytucyj o uprawnieniach dowódców dywizyj; o ile szef danej instytucji nie posiada uprawnień dowódcy dywizji, prawo do medalu przyznaje następny z kolei przełożony, posiadający uprawnienia dowódcy dywizji;

d) dowódcom i szefom, którzy podlegają bezpośrednio Ministrowi Spraw Wojskowych — Minister Spraw Wojskowych;

B. osobom wojskowym w stanie nieczynnym — szef Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych;

C. osobom wojskowym w rezerwie, pospolitem ruszeniu i w stanie spoczynku — dowódcy okręgów korpusów, właściwi dla tych osób według ich przynależności do powiatowej komendy uzupełnień (P. K. U.);

D. osobom, które nie pozostają w żadnym stosunku do powszechnego obowiązku wojskowego, zamieszkałym w kraju — dowódcy tych okręgów korpusów, na obszarze których osoby te mają miejsce zamieszkania; zamieszkałym zagranicą obywatelom polskim — Szef Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych; cudzoziemcom — Szef Gabinetu Ministra Spraw Wojskowych.

Przepis pkt. D § 1 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem z dn. 31 października 1929 r. („Monitor Polski" Nr. 255 z dn. 5 listopada 1929 r. poz. 597).

§ 2. Celem uzyskania prawa do medalu należy przedłożyć dokumenty lub uwierzytelnione odpisy, stwierdzające, że petent odpowiada jednemu z warunków, przewidzianych w § 3 rozporządzenia Rady Ministrów.

Osobom wymienionym w pkt. A. § 1 niniejszego rozporządzenia zostaje przyznane prawo do medalu na podstawie dokumentów ewidencyjnych; osobom wymienionym w pkt. C. § 1 właściwe powiatowe komendy uzupełnień wystawiają na podstawie wniesionych do tychże komend próśb zaświadczenia, stwierdzające posiadanie warunków i przesyłają je do dowództwa danego okręgu korpusu; osoby wymienione w pkt. B. i D. § 1 wnoszą prośby z potrzebnemi załącznikami do Biura Personalnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, względnie do dowództwa właściwego okręgu korpusu.

§ 3. Wojewodowie i komisarz Rządu w m. st. Warszawie zarządzą ogłoszenie w dziennikach wojewódzkich: a) pełnego tekstu rozporządzenia Rady Ministrów z 21 września 1928 r. o Medalu Pamiątkowym Za Wojnę 1918 — 1921 r. i b) paragrafów 1, 2 i 4 niniejszego rozporządzenia.

Ogłoszenie to winno być nadto zarządzeniem wojewody (komisarza rządu) rozplakatowane we wszystkich urzędach państwowych i samorządowych na obszarze województwa (m. st. Warszawy).

§ 4. Nadanie medalu należy ogłosić w pierwszym rozkazie dziennym każdego miesiąca, przyczem lista osób, którym medal został nadany, win-

na zawierać nazwiska w porządku alfabetycznym z wymienieniem przynależności służbowej, względnie miejsca zamieszkania.

Nadanie medalu ogłasza dowódca dywizji w rozkazie dywizyjnym, dowódca okręgu korpusu w rozkazie dowództwa okręgu korpusu, szefowie wymienieni w pkt. c i d § 1 w rozkazie dziennym Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Nadanie medalu stwierdzają w legitymacjach oficerów, względnie w książeczkach wojskowych władze uprawnione do wystawiania legitymacyj, względnie książeczek wojskowych, podając nazwę medalu, władzę nadającą, numer i datę rozkazu. Osobom, które nie posiadają legitymacyj, ani książeczki wojskowej, należy wystawić osobne zaświadczenie według wzoru Nr. 1.

§ 5. W razie prawomocnego skazania osoby, której nadano medal, na karę, pociągającą za sobą utratę orderów i odznaczeń, władze sądowe prześlą odpis wyroku do Ministerstwa Spraw Wojskowych, celem skreślenia nadania z ewidencji i dokumentów skazanego.

§ 6. Uprawnieni do nadawania medalu w myśl niniejszego rozporządzenia prowadzić będą ewidencję odznaczonych tym medalem w katotece imiennej według wzoru Nr. 2, albo w skorowidzu alfabetycznym według rubryk podanych dla kartoteki, przyczem koszty z tem związane pokryją z kredytów na materjały kancelaryjne.

Dla celów statystycznych przedstawiać będą do dnia 5-go każdego ćwierćrocza do Ministestwa Spraw Wojskowych, Biuro Personalne, meldunki (wzór Nr. 3) z podaniem ogólnej liczby nadanych przez siebie medali.

Przepis § 6 podano w brzmieniu zmienionem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 5 maja 1930 r. umieszczonem w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 15 z dnia 22 maja 1930 r. poz. 189.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wzór Nr. 1.

Dowództwo _____

L. _____

_____ dnia _____ 192 r.

Stwierdzam, że (nazwisko i imię) nadany został medal pamiątkowy za wojnę 1918 — 1921 rozkazem D-twa _____ Nr _____ z dnia _____

Pieczęć: Podpis:

Wzór Nr. 2.

Nazwisko i imię _____

Data urodzenia _____

Stopień i przynależność ewid. w chwili nadania _____

Zawód cywilny w chwili nadania _____

Miejsce zamieszkania w chwili nadania _____

Tytuł nadania

Jakie dokumenty przedstawił

Nr. rozkazu

Uwagi: W rubryce „Tytuł nadania" należy wymienić § 3 Rozporządzenia Rady Ministrów o medalu pamiątkowym za wojnę 1918 — 1921, odpowiedni punkt tegoż artykułu, stanowiący podstawę nadania, oraz określić słownie podstawę nadania, np. § 3 p. 1 a, ranny dnia 15.VIII. 1920 r. pod Radzyminem. W rubryce „Nr. rozkazu" datę i numer rozkazu, w którym nadanie medalu danej osobie zostało ogłoszone.

Wzór Nr. 3.

Dowództwo

L.

Do

M. S. Wojsk., Biuro Personalne.

W wykonaniu rozporządzenia Dz. R. Nr. poz. melduję, że od dnia do dnia r. przyznałem prawo do medalu pamiątkowego za wojnę 1918 — 1921 osobom (wymienić ogólną liczbę), co łącznie z uprzednim meldunkiem daje sumę nadanych medali.

Podpis:

20.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 27 września 1928 r.

w sprawie medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

(„Monitor Polski" N.r 237 z dn. 13 października 1928 r. poz. 543).

Na podstawie art. 18 dekretu z dnia 3 stycznia 1918 r. (Dz. Pr. Nr. 1, poz. 1) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na pamiątkę dziesięciolecia odrodzenia Państwa Polskiego, które, po przeszło stuletniej niewoli dzięki krwawym wysiłkom na polach walk i niezmordowanej pracy najlepszych swych synów, zostało powołane na nowo do życia, ustanawia się Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

§ 2. Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości o średnicy 35 mm, wybity jest z bronzu i posiada na stronie prawej wizerunek głowy Marszałka Józefa Piłsudskiego, na stronie odwrotnej alegorję pracy z napisem: 1918 — 1928.

§ 3. Medal noszony jest na lewej piersi na wstążce z mory szerokości 38 mm. barwy charbowej — po Medalu Pamiątkowym za Wojnę 1918 — 1921, a przed orderami i odznaczeniami zagranicznemi.

§ 4. Prawo otrzymania medalu służy tym, którzy pełniąc nienagannie służbę państwową — wojskową albo cywilną, służbę samorządową albo służbę w innych instytucjach publiczno-prawnych w czasie od dnia 11 listopada 1918 r. do dnia 11 listopada 1928 r.:

a) odbyli czynną służbę wojskową w charakterze wojskowych zawodowych lub niezawodowych lub

b) pełnili faktyczną służbę w urzędach (instytucjach) państwowych, samorządowych, lub w innych instytucjach publiczno-prawnych, a to przez okres conajmniej pięciu lat, licząc służbę określoną w punktach a) i b) łącznie.

§ 5. Medal nie może być przyznany osobom, które w okresie od dnia 11 listopada 1918 r. do dnia 11 listopada 1928 r. zostały z powodu popełnionych przestępstw ograniczone w używaniu praw obywatelskich lub też zostały ukarane sądownie za dezercję.

§ 6. Prawo przyznania medalu przysługuje Prezesowi Rady Ministrów i poszczególnym Ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania. Prezes Rady Ministrów i Ministrowie mogą to uprawnienie przelać na władze podległe.

§ 7. Osoby, którym prawo do medalu zostało przyznane, nabywają go na koszt własny.

§ 8. Medal będzie wybity przez Mennicę Państwową.

§ 9. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz poszczególnym Ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Zob. okólnik Prezesa Rady Ministrów z dn. 27 października 1928 r. umieszczony w niniejszym dziale l. p. 21, oraz zarządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 3 listopada 1928 r. umieszczone w niniejszym dziale l. p. 22.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Reprodukcję wzorów medalu pominięto ze względów technicznych.

21.

OKÓLNIK PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 27 października 1928 r.

w sprawie nadawania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

(„Monitor Polski" Nr. 250 z dn. 29 października 1928 r. poz. 593).

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27-go września 1928 r. („Monitor Polski" Nr. 237, poz. 543) został ustanowiony medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

Przy przyznaniu tego medalu należy mieć na uwadze zwłaszcza postanowienia §§ 4 — 6 wspomnianego rozporządzenia.

I. W szczególności, o ile chodzi o obliczanie czasokresu pięciu lat służby, będącego warunkiem przyznania medalu, to czasokres ten należy obliczać kalendarzowo. Przy obliczeniu czasu służby nie uwzględnia się tych okresów, które w myśl odnośnych przepisów służbowych nie są zaliczalne do czasu służby. O ile obowiązujące przepisy służbowe nie dają dostatecznej podstawy do obliczania czasu służby, właściwi Panowie Ministro-

wie wydadzą w stosunku do podlegających im względnie podlegających ich nadzorowi funkcjonarjuszów wyjaśnienia co do zaliczalności czasu służby.

Przerwa chociażby nawet dłuższa między jednym rodzajem służby a innym, np. między służbą wojskową a cywilno-państwową lub samorządową, nie stanowi przeszkody do uzyskania prawa do medalu, o ile tylko czas faktycznie pełnionej służby wojskowej i cywilno-państwowej, samorządowej lub w instytucjach publiczno-prawnych wynosił łącznie conajmniej lat 5, licząc do dnia 11 listopada 1928 r.

II. Służbą faktyczną, uprawniającą do otrzymania medalu, jest nietylko służba o charakterze prawno-publicznym, lecz również służba oparta na umowie prawno-prywatnej, w szczególności przeto mogą otrzymać medal państwowi pracownicy kontraktowi.

III. W myśl § 4 rozporządzenia medal może być przyznany jedynie osobom, które pełniły służbę nienagannie. Warunkowi temu nie odpowiadają: a) osoby karane prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa z chęci zysku, b) osoby, które były karane prawomocnem orzeczeniem komisji dyscyplinarnej za występek służbowy, c) wojskowi zawodowi i niezawodowi, karani podczas pełnienia czynnej służby wojskowej prawomocnym wyrokiem sądu lub dyscyplinarnie za samowolne oddalenie się, d) oficerowie, wykluczeni z korpusu oficerskiego na podstawie prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego. W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących wypadkach, medal może być na mocy decyzji właściwego Pana Ministra przyznany osobom ukaranym prawomocnem orzeczeniem komisji dyscyplinarnej za występek służbowy. O ile chodzi o funkcjonarjuszów cywilnych, którzy nie podlegają ustawie o państwowej służbie cywilnej, jak również o funkcjonarjuszów samorządowych i instytucyj publiczno-prawnych, wyjaśnienie, jakie okoliczności uważać należy za wykluczające prawo do otrzymania medalu, wydadzą właściwi Panowie Ministrowie w stosunku do podległych im, względnie podlegających ich nadzorowi władz, urzędów i instytucyj. Przy wydawaniu tych wyjaśnień należałoby się kierować zasadą, że popełnienie przez tych funkcjonarjuszy czynów, które z punktu widzenia przepisów o państwowej służbie cywilnej należałoby uważać za występki służbowe, wyklucza prawo do otrzymania medalu. Wojskowym i funkcjonarjuszom, przeciw którym zostało wdrożone postępowanie dyscyplinarne, lub których zawieszono w służbie, nie może być przyznany medal do czasu zakończenia postępowania dyscyplinarnego, względnie uchylenia zawieszenia w służbie.

IV. Okolicznością, która niezależnie od przyczyn, wymienionych w punkcie III, wyklucza prawo do otrzymania medalu, jest w myśl § 5 rozporządzenia fakt ograniczenia w używaniu praw obywatelskich na skutek popełnienia przestępstwa. Przestępstwa, powodujące takie ograniczenia, wymienione są w art. 3 punkty 3, 4, 5 i 6 w związku z art. 4 ustawy z dnia 28 lipca 1922 r. — ordynacji wyborczej do Sejmu (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 590).

V. Względem osób, pełniących obecnie służbę wymienioną w § 4 rozporządzenia, a określoną bliżej w punktach I i II, uprawnionym do przyznania prawa do medalu jest ten z Panów Ministrów, któremu lub którego nadzorowi dana osoba podlega służbowo. W stosunku do urzędników kontroli państwowej prawo przyznania medalu przysługuje Prezesowi Naj-

wyższej Izby Kontroli. W stosunku do urzędników Kancelarji Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej prawo przyznania medalu przysługuje Prezesowi Rady Ministrów.

VI. Względem osób, które pełniły jedną lub więcej ze służb wymienionych w § 4, a obecnie nie pozostają w żadnym stosunku służbowym, uprawniony do nadania prawa do medalu jest ten z Panów Ministrów, któremu lub którego nadzorowi te osoby ostatnio podlegały służbowo. (Np. dana osoba pełniła służbę wojskową przez 2 lata, poczem przez 1 rok pełniła służbę samorządową wreszcie przez 2 lata i 6 miesięcy służbę cywilno-państwową; uprawnioną do nadania prawa do medalu będzie ta władza cywilno-państwowa, w której uprawniony ostatnio pełnił służbę). O ile chodzi o osoby, które ostatnio pełniły służbę w Kontroli Państwowej, oraz w Kancelarji Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, postanowienia ustępu V. mają odpowiednie zastosowanie.

VII. Przyznanie prawa do medalu z tytułu obecnie pełnionej służby cywilno-państwowej, samorządowej lub w innych instytucjach publiczno-prawnych winno nastąpić z urzędu, przyczem należy je odnotować w dokumentach osobistych, względnie wykazach służby danej osoby.

Przyznanie tego prawa z tytułu poprzednio pełnionej służby następuje na prośbę zainteresowanych, wnoszoną do tej władzy (urzędu, instytucji), w której ostatnio pełnili służbę; osoby te, jak również osoby pełniące obecnie faktycznie służbę, otrzymują zawiadomienie o przyznaniu prawa do medalu według załączonego wzoru.

Bliższe szczegóły co do trybu przyznawania medalu ustalą Panowie Ministrowie we właściwym sobie zakresie działania.

VIII. Za służbę w instytucjach publiczno-prawnych uprawniającą w myśl § 4 rozporządzenia do otrzymania medalu, uważać należy służbę, stanowiącą jeżeli nie wyłączne, to conajmniej główne zajęcie danego pracownika, a opartą bądź na umowie najmu pracy, bądź też na specjalnych przepisach służbowych.

IX. W myśl § 6 rozporządzenia Panowie Ministrowie mogą swe uprawnienia do nadawania medalu przelać na organy podległe.

Projekty okólników, przenoszących to uprawnienie na organy podległe oraz zawierających rozwinięcie zasad punktów I, II, III, VII i VIII niniejszego okólnika, zechcą Panowie Ministrowie przesłać mi do wiadomości przed ich wydaniem. Okólniki te będą w razie potrzeby ogłoszone w „Monitorze Polskim".

Załącznik.

Do

Pana (Pani)_____

Na podstawie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 września 1928 r. („Monitor Polski" Nr. 237, poz. 543) Pan (Minister, Wojewoda) _____ zarządzeniem z dnia _____ Nr._____ przyznał Panu (Pani) prawo do Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

22.

ZARZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 3 listopada 1928 r.

w sprawie nadania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 32 z dn. 9. listopada 1928 r. poz. 354).

Na podstawie § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 września 1928 r. w sprawie Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 237, poz. 543) i okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 1928 r. w sprawie nadawania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 250, poz. 593) zarządzam, co następuje:

§ 1. Uprawnionym do otrzymania prawa do medalu od władz wojskowych prawo to przyznają:

A. Osobom wojskowym w służbie czynnej:

a) przynależnym służbowo do formacyj, podległych dowódcom dywizyj — dowódcy dywizyj,

b) przynależnym służbowo do dowództw okręgów korpusów i formacyj podległych dowódcom okręgów korpusów, a nie podpadających pod pkt a.— dowódcy okręgów korpusów,

c) przynależnym służbowo do Ministerstwa Spraw Wojskowych i instytucyj Ministerstwu Spraw Wojskowych bezpośrednio podległych — szefowie poszczególnych departamentów (organów równorzędnych), względnie szefowie wymienionych instytucyj o uprawnieniach dowódców dywizyj; przynależnym służbowo do instytucyj, które w skład Ministerstwa Spraw Wojskowych nie wchodzą — szefowie tych instytucyj o uprawnieniach dowódców dywizyj. O ile szef danej instytucji nie posiada uprawnień dowódcy dywizji, prawo do medalu przyznaje następny z kolei przełożony, posiadający uprawnienia dowódcy dywizji,

d) dowódcom i szefom, którzy podlegają bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych — minister spraw wojskowych.

B. Osobom wojskowym w stanie nieczynnym — szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.

C. Osobom wojskowym w rezerwie, pospolitem ruszeniu i w stanie spoczynku — dowódcy okręgów korpusów właściwi dla tych osób, według ich przynależności do formacyj ewidencyjnych.

D. Pracownikom państwowym przynależnym służbowo do dowódcy okręgów korpusów i formacyj podległych dowódcom O. K. — dowódcy okręgów korpusów, pracownikom państwowym przynależnym służbowo do M. S. Wojsk. i instytucyj centralnych — szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.

E. Osobom zwolnionym od powszechnego obowiązku wojskowego nie w drodze orzeczenia wyroku sądu karnego lub orzeczenia oficerskiego sądu honorowego — dowódcy okręgów korpusów właściwi dla tych osób, wedle ich ostatniej przynależności ewidencyjnej.

F. Osobom zamieszkałym zagranicą szef Biura Personalnego M. S. Wojsk.

§ 2. Osobom, wymienionym w punktach A. i D. § 1. zostaje przyznane prawo do medalu na podstawie dokumentów ewidencyjnych, względnie

wykazów służby; osobom wymienionym w punktach C. i E. § 1. formacje ewidencyjne wystawiają na podstawie wniesionych próśb zaświadczenia, stwierdzające posiadanie warunków, i przesyłają je do dowództwa danego okręgu korpusu; osoby wymienione w punktach B. i F. § 1. wnoszą prośby do Biura Personalnego M. S. Wojsk.

§ 3. Nadanie medalu należy ogłosić w pierwszym rozkazie dziennym każdego miesiąca, przyczem lista osób, którym medal został nadany winna zawierać według stopni, alfabetycznie nazwiska z wymienieniem przynależności służbowej, względnie miejsca zamieszkania.

Nadanie medalu ogłasza dowódca dywizji w rozkazie dywizyjnym, dowódca okręgu korpusu — w rozkazie dowództwa O. K., szefowie wymienieni w punktach c. i d. oraz w punktach B. i D. ustęp 2. i w punkcie F. § 1. — w Rozkazie Dziennym Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Nadanie medalu stwierdzają w legitymacjach oficerów, względnie w książeczkach wojskowych władze uprawnione do wystawiania legitymacyj, względnie książeczek wojskowych, podając nazwę medalu, władzę nadającą, numer i datę rozkazu. Osobom, które nie posiadają legitymacji, ani książeczki wojskowej, należy wystawić osobne zawiadomienie o przyznaniu prawa do medalu, według wzoru podanego w okólniku Prezesa Rady Ministrów. Przyznanie prawa do medalu z tytułu obecnie pełnionej służby cywilno-państwowej należy odnotować w dokumentach osobistych (wykazach służby) danej osoby.

§ 4. Pozatem mają zastosowanie postanowienia okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 1928 r. w sprawie nadawania Medalu Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości („Monitor Polski" Nr. 250, poz. 593).

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe zarządzenie ogłoszone zostało w Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 32 z dn. 9 listopada 1928 r.

23.

OKÓLNIK MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI Nr. 860/I. U./24.

w sprawie przekazywania na rzecz Skarbu Narodowego dekoracji i innych odznaczeń nadanych przez b. władze zaborcze i okupacyjne.

(Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości Nr. 8 z dnia 15 kwietnia 1924 r.).

Do wszystkich sądów i urzędów wymiaru sprawiedliwości.

W myśl art. 256 traktatu wersalskiego art. 208 traktatu w St. Germain, art. 191 traktatu w Trianon i art. XII traktatu w Rydze wszelkie dobra i własności należące do b. rządu, korony i rodziny panującej Austro-Węgier, Rzeszy niemieckiej i Rosji przechodzą na własność Państwa Polskiego, o ile znajdowały się w chwili wejścia w życie odnośnych traktatów, względnie znajdują się obecnie na jego terytorjum.

Dotyczy to również wszelkich dekoracji, orderów i innych odznaczeń (np. odznak szambelańskich, podkomorskich i t. p.) nadanych przez władze

zaborcze względnie okupacyjne (austrjackie, węgierskie względnie austrjacko-węgierskie, niemieckie i rosyjskie) o ile w myśl dotyczących przepisów prawnych lub postanowień statutowych nie stały się własnością osób odznaczonych, lecz w razie śmierci ich lub w innych wypadkach (np. karno-sądowego skazania) miały być zwrócone.

Dekoracje pochodzące z nadań rosyjskich, z wyjątkiem wypadku wstąpienia do klasztoru lub zasądzenia odznaczonego za czyn, pociągający utratę odznaczenia, nie podlegały zwrotowi i po śmierci odznaczonego przechodziły na własność jego spadkobierców. Natomiast dekoracje orderowe i inne odznaczenia z nadań austrjackich, węgierskich względnie austrjacko-węgierskich oraz niemieckich w zasadzie musiały być po śmierci odznaczonego zwrócone do Kancelarji orderowych, władz państwowych i t. p.

Z nadań austrjackich, węgierskich względnie austrjacko-węgierskich nie podlegały zwrotowi: wojskowy krzyż zasługi, wojskowy medal zasługi, medal waleczności, jubileuszowy medal pamiątkowy dla sił zbrojnych, wojskowy krzyż jubileuszowy, bośniacki medal pamiątkowy, oraz jubileuszowy medal pamiątkowy i jubileuszowy krzyż pamiątkowy dla cywilnych funkcjonarjuszy państwowych.

Z nadań niemieckich nie podlegały zwrotowi: krzyż kawalerski Johenmitów, bronzowy medal czerwonego krzyża, wojenne medale pamiątkowe z lat 1863, 1864, 1870 — 71, medal koronacyjny z r. 1862, krzyż zasługi dla kobiet, medal pamiątkowy stuletnich urodzin ces. Wilhelma, medal pamiątkowy wyprawy chińskiej z r. 1901 i hanowerski medal pamiątkowy z r. 1903.

Wszystkie inne dekoracje orderowe i odznaki nadane przez b. panujących niemieckich (pruskich) i austrjacko-węgierskich lub przez b. zaborcze i okupacyjne władze niemieckie, austrjackie i węgierskie (wzg. austro-węgierskie) stały się własnością Państwa Polskiego, o ile znajdują się, lub w czasie od 10 stycznia 1920 r. znajdowały się na terytorjum obecnie polskiem i zwrócone być winny władzom polskim; to samo dotyczy dekoracji i odznak nadania rosyjskiego, w wypadku wstąpienia odznaczonego do klasztoru lub zasądzenia za czyn pociągający za sobą utratę odznaczenia.

Wszelkie podlegające w myśl powyższego zwrotowi dekoracje i odznaki, sporządzone chociażby w części z kruszców szlachetnych lub drogich kamieni winy być w myśl art. 2 lit. c) ustawy z dnia 15 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 692) przekazane na rzecz Skarbu Narodowego.

Wobec powyższego polecam sądom i urzędom wymiaru sprawiedliwości w szczególności notarjuszom występującym w charakterze komisarzy sądowych, aby o wszelkich wypadkach posiadania odznaczeń podlegających w myśl powyższego przekazaniu na rzecz Skarbu Narodowego, stwierdzonych przy sposobności prowadzenia dochodzeń karno-sądowych, spisywania inwentarza spadkowego, opieczętowania spadku i t. p. donosiły komisji Skarbu Narodowego przy Ministerstwie Skarbu, a odnośne dekoracje orderowe i inne odznaczenia, jako będące własnością Państwa — przesyłały z odpowiednią odezwą najbliższemu oddziałowi Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej z przeznaczeniem na rzecz Skarbu Narodowego.

Skarb Narodowy został rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 234) zlikwidowany — wobec czego dekoracje o których powyżej mowa powinny być zwracane Skarbowi Państwa.

24.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Odznaki pamiątkowe formacyj.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 10 z dn. 21 kwietnia 1928 r. poz. 123).

1. Odznaką zespalającą oficerów i szeregowych stanu czynnego są łapki, względnie proporczyki na kołnierzu, srebrny wężyk, który jest ogólną odznaką żołnierza polskiego, i numery pułku (samodzielnego oddziału) na naramiennikach.

2. Dla celów pamiątkowych mogą być ustanawiane odznaki pamiątkowe pułków (samodzielnych oddziałów). Posiadaczom tychże nie przysługują jednak żadne prawa ani przywileje z tego tytułu, w stosunku do osób nieposiadających odznaki pamiątkowej.

3. Do nadania lub odebrania odznaki pamiątkowej jest uprawniony dowódca formacji posiadającej odznakę pamiątkową. Mianowanemu ostatecznie dowódcy formacji już z tytułu stanowiska przysługuje prawo noszenia odznaki pamiątkowej danej formacji.

4. Nadanie, względnie odebranie odznaki pamiątkowej odbywa się na zasadzie regulaminu, zatwierdzonego przez ministra spraw wojskowych. Regulamin ten nie może zawierać postanowień sprzecznych z rozkazem niniejszym. Nadanie odznaki pamiątkowej winno być ogłoszone w rozkazie dziennym formacji.

Postanowienie zdania 2 pkt. 4 nie może mieć zastosowania do „Odznaki honorowej za czas pobytu w wojskach Litwy Środkowej w okresie od 7.X — 19.XI 1920 r.", ustanowionej uchwałą Tymcz. Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dn. 27 marca 1922 r. (Dz. Urz. L. Śr. Nr. 11 z dn. 14 kwietnia 1922 r.), uchwała ta bowiem ma charakter normy ustawowej.

5. Prawo do otrzymania odznaki pamiątkowej przysługuje:

A. oficerom i szeregowym danej formacji, którzy pozostawali w szeregach formacji w czasie działań wojennych polskich, t. j. od dnia 1.XI.1918 roku do dnia 21.III.1921 roku, nie mniej niż

a) na froncie przez 3 miesiące lub

b) w formacji przez 1 rok.

B. W czasie pokoju oficerom i podoficerom zawodowym po przesłużeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 2 lata, oficerom niezawodowym po przesłużeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 1 rok w stopniu oficerskim lub szeregowego.

6. Prawo to może być przyznane:

A. szeregowym niezawodowym w czasie pokoju po przesłużeniu w formacji co najmniej przez jeden rok, z wyjątkiem karanych sądownie karą więzienia za czyny hańbiące, karanych sądownie za dezercję, oraz sądownie lub dyscyplinarnie za samowolne oddalenie się, jakoteż z wyjątkiem żołnierzy II klasy. Odznakę tę nadaje dowódca pułku na wniosek dowódcy kompanji, szwadronu, baterji, zatwierdzony przez dowódcę baonu i zastępcę dowódcy pułku. Czasokresy powyższe stanowią minimalny warunek co do czasu służby w formacji do otrzymania odznaki pamiątkowej,

z wyjątkiem odznak pamiątkowych szkół i kursów wojskowych, dla których czasokresy powyższe mogą być odpowiednio skrócone; regulaminy odznak poszczególnych formacyj mogą te czasokresy odpowiednio zwiększyć.

B. Innym osobom fizycznym lub prawnym, które położyły specjalne zasługi dla dobra formacji lub wojska, na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę formacji.

7. Wręczanie odznaki pamiątkowej odbywa się w zasadzie w dniu święta pułkowego, względnie w terminie zwolnienia roczników do rezerwy.

8. Prawo do noszenia odznaki pamiątkowej tracą:

a) karani sądownie lub dyscyplinarnie za dezercję lub samowolne oddalenie się,

b) karani sądownie za czyny hańbiące karą więzienia,

c) oficerowie wykluczeni z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego,

d) inne osoby fizyczne lub prawne, wymienione w pkcie 6) B. na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę O. K., orzekającej pozbawienie tych osób prawa noszenia odznaki.

9. Odznaka pamiątkowa, jednakowego wzoru dla oficerów i szeregowych nie może być większą nad 16 cm.² powierzchni (4 × 4), ani nie może być podobną do istniejących orderów i odznaczeń państwowych polskich lub obcych.

Jeżeli odznaka ma zawierać godło państwowe, powinno ono odpowiadać ściśle wzorowi, ustalonemu przez ustawę. Regulamin winien zawierać nazwę, tudzież dokładny opis odznaki.

10. Na mundurze odznaki pamiątkowe nosi się umocowane na śrubce, na lewej piersi, u oficerów 4 cm. poniżej guzika kieszeni górnej, u szeregowych na wysokości 3-go guzika kurtki. Noszenie odznaki pamiątkowej, zawieszonej na wstążce jest niedozwolone.

11. Odznaki pamiątkowe dla szeregowych, ze względu na koszt wykonania tychże, mogą być wykonane z innego materjału, niż odznaki dla oficerów.

12. Odznaki pamiątkowe nabywają uprawnieni zasadniczo na koszt własny; szeregowi niezawodowi mogą pokrywać jedynie koszty faktycznego wykonania odznaki oraz legitymacji na noszenie tych odznak.

13. Osoby, które już posiadają odznaki pamiątkowe, zatwierdzone dotychczasowemi rozkazami ministra spraw wojskowych, a nieodpowiadające postanowieniom niniejszego rozkazu, lub nadane według odmiennych regulaminów, mogą je zatrzymać i nosić; odznaki te mogą być i nadal nadawane, jednak tylko według regulaminu dostosowanego do niniejszego rozkazu.

14. Wszelkie regulaminy istniejących już odznak pamiątkowych (których nadawanie nie zostało zamknięte), niezgodne z niniejszym rozkazem, winny być dostosowane do niego i przesłane do M. S. Wojsk. (Gabinet Ministra) do dnia 31.XII.1928 r. w celu zatwierdzenia przez ministra spraw wojskowych.

Zob. uw. do pkt. 4.

25.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Noszenie odznaczeń przez oficerów i szeregowych.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 19 z dn. 17 czerwca 1929 r.).

W związku z rozkazami M. S. Wojsk., zmieniającmi postanowienia M. S. Wojsk., zawarte w Dzienniku Rozkazów Nr. 97/19 poz. 4139, o umundurowaniu polowem W. P., ustalam noszenie przez oficerów obecnego ubioru polowego w poszczególnych okolicznościach, oraz sposób noszenia orderów i odznaczeń przez oficerów i szeregowych, jak następuje:

I. Przepisy o noszeniu ubioru.

— — — — — — — — — — — — — — — —

II. Przepisy o noszeniu orderów i odznaczeń.

1. Starszeństwo orderów i odznaczeń.

a) ordery i odznaczenia polskie:
— Order Orła Białego,
— Order Wojskowy Virtuti Militari,
— Order Odrodzenia Polski,
— Krzyż Walecznych,
— Krzyż Zasługi za Dzielność,
— Krzyż Zasługi,
— Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej,
— Medal za Ratowanie Ginących,
— Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 — 1921,
— Medal Pamiątkowy Dziesięciolecia Niepodległości,
— Medal 3 Maja;
b) ordery i odznaczenia zagraniczne:

Ordery i odznaczenia zagraniczne nosi się w kolejności otrzymania przy zachowaniu starszeństwa klasy, względnie orderu. Odznaczenia Stolicy Apostolskiej nosi się przed innemi odznaczeniami zagranicznemi.

„Medal 3 maja" ustanowiony został wewnętrzną (nieogłoszoną) uchwałą Rady Ministrów z dn. 25 kwietnia 1925 r., jako odznaka pamiątkowa nadawana w r. 1925 w związku z obchodem rocznicy Konstytucji 3 maja.

2. Sposób noszenia.

a) Ordery i odznaczenia pełne.

— Ordery i odznaczenia pełne, nieprzewidziane do noszenia na szyji, nosi się na lewej piersi, na wstążkach przepisanej barwy, zawieszonych na sznureczkach koloru kurtki, naszytych na niej. Długość wstążki 5 cm (patrz zał. 1 wzór Nr. 1). Górny skraj wstążek znajduje się na wysokości dziurki pierwszego guzika kurtki, wstążki zapinane przy pomocy haftek (względnie zatrzasków), przymocowanych do nich na częściach wstążki, przylegających do kurtki. Większą liczbę orderów (odznaczeń, medali) na piersiach nosi się w sposób następujący:

1) 2 — 4 w jednym rzędzie, jeden obok drugiego, (bez przerwy między wstążkami), (wzór Nr. 2),

2) od 5 — 10 w jednym rzędzie, przyczem wstążka każdego następnego orderu (odznaczenia, medalu) podsunięta (mniej lub więcej zależnie od ich liczby) pod wstążkę poprzedniego orderu (odznaczenia, medalu) tak, aby wszystkie zajęły tę samą szerokość, jaką zajmują cztery umieszczone obok siebie (14 — 15 cm), (wzór Nr. 3),

3) ponad 10 w dwóch rzędach (szerokość pierwszego rzędu 14 — 15 cm), przyczem drugi rząd zawieszony o półtora cm pod pierwszym, a w nim każde odznaczenie między dwoma rzędu pierwszego. Liczba orderów (odznaczeń, medali) w pierwszym rzędzie o jeden większa od liczby rzędu drugiego przy ogólnej nieparzystej liczbie orderów (odznaczeń, medali), większa zaś o dwa w wypadku ogólnej parzystej liczby (wzór Nr. 4).

— Ordery (komandorje, względnie komandorje wielkie) przewidziane do noszenia na szyji nosi się w porządku starszeństwa. Komandorje orderów Stolicy Apostolskiej nosi się poniżej komandoryj polskich, a powyżej komandoryj innych.

— Wielkie wstęgi: Wstęgę wielką można nosić tylko jedną. Nakłada się przeto wstęgę orderu przedewszystkiem polskiego, w razie jej nieposiadania, wstęgę orderu zagranicznego. W razie posiadania dwóch wstęg polskich nakłada się wstęgę orderu starszego. Wyjątek stanowi posiadanie orderów Orła Białego i wojskowego Virtuti Militari. Wówczas nakłada się wstęgę orderu wojskowego Virtuti Militari, natomiast gwiazdę orderu Orła Białego umieszcza się powyżej oraz bliżej środka piersi od gwiazdy orderu Virtuti Militari.

— Gwiazdy. Gwiazdy klasy I-szej nosi się na piersi lewej, gwiazdy zaś klasy drugiej z zasady na prawej, jednakowoż osoby co do których stanowiska, względnie hierarchji, niema wątpliwości, że posiadają gwiazdy klasy I-ej, w celu uniknięcia natłoku gwiazd na lewej piersi mogą część gwiazd przenieść na prawą pierś, zwłaszcza tych orderów, co do których bądź wymiar gwiazd, bądź ich rysunki nie przedstawiają wątpliwości co do ich klasy (ordery belgijskie, holenderskie, włoskie, rumuńskie, skandynawskie, finlandzkie, duńskie).

b) Wstążeczki (baretki). Są to kawałki wstążki o szerokości, stosowanej w najniższej klasie danego orderu, wysokości 1 cm, naszyte na czarnej aksamitnej podkładce. Wstążeczki te naszywa się na lewej stronie piersi bezpośrednio pod linją górnego rzędu sznureczków, służących do zawieszania pełnych odznaczeń. W wypadku posiadania do czterech wstążeczek, wstążeczki naszywa się w jednym rzędzie bezpośrednio jedna za drugą. W razie posiadania ilości odznaczeń większej niż 4, naszywa się je w dwa lub więcej rzędów (wzór Nr. 5). W rzędzie dolnym przy ilości mniejszej niż 4, w ten sposób, by wypadały pod środkiem rzędu (rzędów) górnego (górnych).

Wstążeczki orderu klasy V-ej (krzyża kawalerskiego) są gładkie. Na wstążeczkach orderu klasy IV-ej (krzyża oficerskiego) jest umieszczony bączek (rozetka) z wstążki orderowej. Na wstążeczkach komandoryj (kl. III-ej) bączek (rozetka) ma podłożony wąziutki galonik srebrny. Wstążeczka Komandorji Wielkiej, względnie Oficera Wielkiego (kl. II-ej) ma podkładkę z galonika w połowie długości złotego, a w połowie srebrnego.

Na wstążeczce Wielkiej Wstęgi, względnie Wielkiego Krzyża bączek ma podkładkę z galonika złotego.

Wstążeczki naszywa się według starszeństwa orderów i odznaczeń.

c) Wstążeczka odznaki za rany i kontuzje ma być noszona o 1 cm nad linją pierwszego rzędu orderów (odznaczeń, medali), względnie ich wstążek i nad ich środkiem (wzór Nr. 5).

3 Noszenie orderów i odznaczeń w poszczególnych okolicznościach.

I. Na mundurach wojskowych.

A) Ordery i odznaczenia pełne:

— Wszystkie posiadane odznaczenia (polskie i cudzoziemskie) nosi się w dnie: Nowego Roku, świąt narodowych, w czasie meldowań się z powodu zmian przydziału, w czasie uroczystości, na których jest przewidywana obecność przedstawicieli poselstw obcych, akredytowanych przy naszym rządzie, oraz na przyjęciach urzędowych, na które są rozsyłane zaproszenia z zaznaczeniem obowiązku występowania w orderach.

— Polskie (wszystkie) oraz jedno lub kilka cudzoziemskich:

1) Przy pełnieniu służby inspekcyjnej (garnizonowej), dokonywaniu przeglądów wojskowych, w czasie świąt formacyj i oddziałów, uroczystych zamknięć roku szkolnego, w szkołach, kursach i t. p., oraz w czasie innych uroczystości i przyjęć bez udziału cudzoziemców.

W tych wypadkach posiadając Krzyż Wielki (Wielką Wstęgę) można wstęg nie nakładać, gwiazda klasy 1-ej (noszona na lewej piersi) — wystarcza. W razie nakładania wstęgi wielkiej na mundurze (względnie na płaszczu) przechodzi ona pod pasem głównym, przyczem pasek przez ramię (poprzeczka) zostaje odpięty.

W razie występowania w płaszczach, oficerowie posiadający odznaki komandorskie, rozpinają klapy płaszcza tak, aby był widoczny jeden krzyż komandorski.

2) W wypadku przebywania bądź na terytorjum danego kraju, którego odznaczenia się posiada, bądź w czasie wystąpień wobec przedstawicieli danego państwa.

W tych wypadkach uroczystych wystąpień wobec przedstawicieli obcego państwa, którego odznaczenia się posiada, oficerowie odznaczeni wielkiemi wstęgami cudzoziemskiemi nie nakładają wielkich wstęg polskich, lecz właśnie wstęgę danego kraju.

W każdym bądź razie zarówno ordery (kl. IV i kl. V) jak i komandorje (kl. III i kl. II) polskie, mają zawsze pierwszeństwo przed orderami obcemi.

Jedynie w momencie dekorowania orderami obcemi, przypina się je na pierwszem miejscu przed orderami polskiemi.

B) Wstążeczki (baretki).

We wszystkich innych okolicznościach, niewymienionych w punkcie A— wolno nosić wstążeczki (baretki). Pełne odznaki orderu wojskowego Virtuti Militari nosi się jednak zawsze.

Na płaszczach żadnych orderów (odznaczeń, medali), ani wstążek nie nosi się, wyjątek stanowi wstążka orderu Virtuti Militari, lub Krzyża Wa-

lecznych, którą nosi się (wstążka normalnej szerokości) przeciągniętą przez trzecią dziurkę (licząc od kołnierza) i klapą płaszcza pod kątem 45° (patrz wzór Nr. 6). Wstążkę Krzyża Walecznych nosi się w tym wypadku bez okuć. W wypadku jednoczesnego pasiadania orderu Virtuti Militari i Krzyża Walecznych nosi się wyłącznie wstążkę orderu Virtuti Militari.

II. Na ubraniach cywilnych.

Na ubraniach cywilnych wolno nosić jedynie wstążeczki orderowe przepisowego wymiaru w butonierkach, lub minjatury odznak na łańcuszku. Wyjątek stanowi strój balowy (frak), przy którym mogą być noszone pełne odznaki orderów (odznaczeń, medali).

4. Przepisy niniejsze obowiązują od dnia ich ogłoszenia. W związku z tem, unieważniam przepisy dotyczące noszenia poszczególnych rodzajów ubiorów, zawarte w Dz. Rozk. 97/19, poz. 4139 (przepis ubioru polowego W. P.) oraz przepisy, dotyczące noszenia odznaczeń, zawarte w Dzienniku Rozkazów Nr. 24/21, poz. 478, oraz wszelkie inne przepisy sprzeczne z niniejszym rozkazem.

Reprodukcje wzorów pominięto ze względów technicznych.

DZIAŁ XV.

WETERANI POWSTAŃ NARODOWYCH.

DZIAŁ XV.

WETERANI POWSTAŃ NARODOWYCH.

W NINIEJSZYM DZIALE SĄ UMIESZCZONE:

1. Ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom z r. 1831, 1848 i 1863 (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 5 z 1920 r.) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

   ustawą z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212).

2 Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

   rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1927 r. w sprawie zmiany tejże ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 791).

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 1927 r. uzupełniające postanowienia ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 737).

4. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lipca 1922 r. do ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. i wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 54 poz. 498), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

   rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 86).

5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 listopada 1924 r. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu w sprawie umieszczania weteranów powstań narodowych z 1831, 1848 i 1863 r. w zakładach opiekuńczych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 945).

6. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — przepis ubioru weteranów 1863 r. (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 20 z dn. 16 maja 1922 r. poz. 304).

7. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — leczenie weteranów (Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 20 marca 1923 r. poz. 154).

8. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych — Legitymacje dla weteranów powstań narodowych (Przepis służbowy L. 325 — 60 z dn. 29 kwietnia 1926 r.).

1.

USTAWA

z dnia 18 grudnia 1919 roku

o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom z roku 1831, 1848 i 1863.

(Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 5 z 1920 r.).

Art. 1. Weteranom z roku 1831, 1848 i 1863, z wyjątkiem karanych sądownie za przestępstwa, uchybiające godności stanu oficerskiego, przyznaje się honorowy stopień podporucznika Wojsk Polskich.

Art. 2. Weteranom, którzy wylegitymują się z przyznania im wyższych stopni oficerskich podczas służby w szeregach powstańczych, potwierdzony będzie odpowiedni stopień wojskowy wyższy.

Art. 3. Weterani z lat 1831, 1848 i 1863, przyjmując na siebie obowiązek zachowania godności stanu oficerskiego, korzystają ze wszystkich praw i przywilejów oficerów armji czynnej, z wyjątkiem stałego uposażenia służbowego.

Art. 4 uchylony przepisem art. 14 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212), umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 2.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Ustawę powyższą ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 2 z dn. 9 stycznia 1920 r.

Art. 6. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Moc obowiązującą powyższej ustawy rozciągnięto na b. zabór pruski ustawą z dnia 23. czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 511) zaś na ziemię wileńską rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 października 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 97 poz. 890).

2.

USTAWA

z dnia 23 marca 1922 r.

w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich.

(Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212).

Art. 1. Uprawnionymi do pobierania zopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy są:

a) weterani powstań 1831 r., 1848 r. i 1863 r., którzy brali bezpośredni czynny udział w szeregach i formacjach powstańczych, względnie organi-

zacji powstań narodowych, i zostali przez komisję kwalifikacyjną, utworzoną przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, wciągnięci na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych,

b) wdowy po weteranach z małżeństw, zawartych przed 1 lipca 1919 r., wdowy zaś sądownie rozwiedzione tylko w tym wypadku, jeżeli zmarły mąż był sądownie obowiązany do ich utrzymania.

Art. 2. Zaopatrzenie weteranów składa się:

a) ze stałej pensji,

c) z leczenia i opieki społecznej.

Postanowienie pod lit. b) uchylone przepisem art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1927 r. w sprawie zmiany niniejszej ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 791).

Art. 3. Miesięczna pensja weterana samotnego wynosi 125 zł., żonatego 150 zł.

Art. 3 podano w brzmieniu zmienionem przepisem art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej wymienionego wyżej w uw. do art. 2.

Art. 4. Weterani mają prawo do pomocy lekarskiej w ambulatorjach i szpitalach oraz zakładach leczniczych, niedołężni zaś, a pozbawieni opieki domowej mają być umieszczeni w odpowiednich zakładach wszyscy na koszt Państwa. Przez czas pobytu w zakładzie weteran pobiera 1/5 uposażenia.

Art. 4 i 6 podano w brzmieniu zmienionem przepisem art. 1 rozporządzenia wymienionego wyżej w uw. do art. 2.

Zob. rozp. z dn. 13 listopada 1924 r. w sprawie umieszczania weteranów w zakładach opiekuńczych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 945) umieszczone w niniejszym dziale I. p. 5.

Art. 5. Osobie, która pokryła koszty pogrzebu weterana, przysługuje prawo do zapomogi państwowej, równającej się miesięcznej pensji weterana. Jeżeli zapomoga przysługuje jej z tytułu innej ustawy, ma ona prawo wyboru.

Art. 6. Pensja wdowia wynosi połowę zaopatrzenia pieniężnego weterana samotnego. Prawo do zaopatrzenia rozpoczyna się z dniem pierwszym miesiąca, następującego po śmierci weterana.

Zob. uw. do art. 4.

Art. 7. Zaopatrzenie w wysokości pensji wdowiej przysługuje również żonie weterana, umieszczonego w zakładzie w myśl art. 4 niniejszej ustawy, przez czas jego pobytu w zakładzie.

Art. 8. Weteran uprawniony do zaopatrzenia winien zgłosić swe roszczenie w ciągu pół roku od wejścia w życie niniejszej ustawy, a wdowa w ciągu jednego roku od dnia śmierci męża. Przypadające zaopatrzenie przyznane będzie w tym wypadku weteranowi od pierwszego dnia najbliższego miesiąca po złożeniu podania do Ministerstwa Spraw Wojskowych, a wdowie od pierwszego dnia najbliższego miesiąca po śmierci męża. W razie zgłoszeczenia roszczenia o zaopatrzenie po upływie tych terminów przyznaje się zaopatrzenie uprawnionej osobie od pierwszego dnia miesiąca, następującego po zgłoszeniu.

Co do przedłużenia terminu zgłaszania roszczeń zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17 września 1927 r. uzupełniające niniejszą ustawę (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 737) umieszczone w niniejszym dziale I. p. 3.

Art. 9. Prawo do pobierania zaopatrzenia zawiesza się na czas zajmowania przez osobę, uprawnioną do zaopatrzenia, jakiegokolwiek stanowiska w służbie rządowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie, wyższe od uposażenia, przypadającego z tytułu niniejszej ustawy.

Art. 10. Prawo do zaopatrzenia gaśnie:

a) ze śmiercią osoby, uprawnionej do zaopatrzenia;

b) gdy osoba, uprawniona do zaopatrzenia, zostanie prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia;

c) gdy wdowa wyjdzie ponownie zamąż.

We wszystkich tych wypadkach prawo do zaopatrzenia gaśnie z końcem miesiąca, w którym nastąpiła przyczyna, powodująca jego utratę.

Art. 11. Pensje weteranów i wdów po nich nie ulegają zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu.

Art. 12. uchylony przepisem art. 1. rozporządzenia wymienionego wyżej w uw. do art. 2.

Art. 13. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej.

Odnośne rozporządzenie wykonawcze umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

Art. 14. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1922 r. Równocześnie tracą moc obowiązującą:

ustawa z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz. P .P. P. z 1919 r. Nr. 65 poz. 397);

ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 2 poz. 4);

ustawa z dnia 8 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 50 poz. 306);

ustawa z dnia 9 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 61 poz. 386);

ustawa z dnia 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 29 poz. 164);

art. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 2 poz. 5).

Moc obowiązującą powyższej ustawy rozciągnięto na ziemię wileńską rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 458)

3.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 17 września 1927 r.

uzupełniające postanowienia ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich.

(Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 737).

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam, co następuje:

Art. 1. Ostateczny termin zgłaszania przez weteranów roszczeń do zaopatrzenia na podstawie ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie

zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212) przypada na dzień ostatni szóstego miesiąca po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Zgłoszenia wniesione po tym terminie nie będą uwzględniane.

Art 2. Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Pracy i Opieki Społecznej może wyjątkowo uwzględnić po terminie, ustalonym w art. 1 niniejszego rozporządzenia zgłoszenia:

a) weteranów, zamieszkałych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i

b) weteranów, którzy powrócili do kraju po wejściu w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 3. Postanowienia art. 1 i 2 odnoszą się także do wdów po weteranach, zmarłych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 4. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozp. ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 83 z dn. 27 września 1927 r.

4.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 4 lipca 1922 r.

do ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. i wdów po nich.

(Dz. U. R. P. Nr. 54 poz. 498).

Na zasadzie art. 13 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. i wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 212) w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej zarządza się co następuje:

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia wstępne.

§ 1. Komisja kwalifikacyjna dla weteranów powstań narodowych z 1831 roku, 1848 r. i 1863 r. przy Ministerstwie Spraw Wojskowych składa się z 5 członków, w tem: 3 przedstawicieli Rządu t. j. Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Skarbu oraz Ministra Pracy i Opieki Społecznej, jeden weteran 1863 r., który został już wciągnięty na listę rzeczywistych uczestników powstania narodowego 1863 r., a ma stałe miejsce zamieszkania w Warszawie i jeden historyk-ekspert. Dwu ostatnio wymienionych członków komisji powołuje Minister Spraw Wojskowych. Przewodniczącym komisji jest przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wojskowych, jego zastępcą — przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

Komisja kwalifikacyjna wszechstronnie bada podania o przyznanie zaopatrzenia oraz złożone przez petentów dowody i stwierdza, czy petent

brał bezpośrednio czynny udział w szeregach i formacjach powstańczych względnie w organizacji powstań narodowych oraz określa jego stopień wojskowy posiadany w powstaniach narodowych 1831 r., 1848 r. i 1863 r.

Na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831 r., 1848 r. i 1863 r. zostaje wciągnięta dana osoba na skutek odnośnej uchwały komisji kwalifikacyjnej, powziętej zwykłą większością głosów.

Lista rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831 r., 1848 r. i 1863 r. zawiera następujące rubryki:

a) liczba porządkowa,
b) imię i nazwisko,
c) data urodzenia (dzień, miesiąc, rok i miejsce urodzenia),
d) stopień posiadany w powstaniach narodowych, ewentualnie branie udziału w organizacji,
e) obecny zawód,
f) miejsce zamieszkania (dokładny adres).

Przy nazwiskach osób zmarłych przed wciągnięciem na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831 r., 1848 r. i 1863 r., dodaje się w rubryce b) imię pozostałej wdowy. Listę podpisują wszyscy członkowie komisji.

Komisja kwalifikacyjna urzęduje według wewnętrznego regulaminu uchwalonego przez siebie a zatwierdzonego przez Ministra Spraw Wojskowych.

Członkowi komisji kwalifikacyjnej historykowi-ekspertowi przysługuje za udział w posiedzeniach komisji w każdym dniu prawo do wynagrodzenia w wysokości diet ustalonych dla funkcjonarjuszów państwowych w VI stopniu służbowym, zaś członkowi komisji weteranowi — w wysokości diet ustalonych dla funkcjonarjuszów państwowych w VIII stopniu służbowym.

Przepis § 1 podano w brzmieniu wprowadzonem rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych z dn. 4 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 86).

§ 2. Roszczenie do wciągnięcia na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. winno być poparte dowodami, że dana osoba brała bezpośrednio czynny udział w szeregach i formacjach powstańczych, względnie w organizacji powstań narodowych. Nadto należy przedstawić metrykę urodzenia oraz wypełniony kwestjonarjusz (załącznik Nr. 1). Za dowody, stwierdzające, że dana osoba brała bezpośrednio czynny udział w szeregach i formacjach powstańczych, względnie w organizacji powstań narodowych mogą służyć: oryginalne dokumenty lub uwierzytelnione odpisy tychże, wydawane przez ówczesnych dowódców oddziałów i formacji powstańczych, przez Rząd Narodowy, oryginały lub odpisy wyroków skazujących na więzienie, ciężkie roboty, lub zesłanie za udział w powstaniach narodowych, dokumenty wydane przez organizacje polskie na emigracji, książeczki wojskowe, paszporty, w których są porobione urzędowe adnotacje o udziale w powstaniu i t. p. niepodlegające wątpliwości dokumenta.

W braku jakichkolwiek dokumentów z powyżej wymienionych mogą być wzięte za podstawę do wciągnięcia na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. zaświadczenia dwóch wiarygodnych osób, które pod odpowiedzialnością osobistą zaświadczą, że dana osoba

brała bezpośrednio czynny udział w szeregach i formacjach powstańczych, względnie w organizacji powstań narodowych.

Ocena złożonych zaświadczeń oraz danych w kwestjonarjuszu zależy jedynie od wewnętrznego przekonania członków Komisji Kwalifikacyjnej, którzy uzasadniać swego przekonania nie są obowiązani.

ROZDZIAŁ II.

Zaopatrzenie weteranów.

§ 3. Osoby, uprawnione do pobierania zaopatrzenia na podstawie ustawy z dnia 23 marca 1922 r. (art. 1) otrzymują stałą pensję i dodatek drożyźniany (art. 2 a i b) bez względu na swoją przynależność państwową.

Postanowienie co do dodatku drożyźnianego stało się nieaktualne wobec uchylenia przewidującego ten dodatek pkt. b) art. 2 ustawy z dn. 23 marca 1922 r. Zob. uw. do art. 2 tejże ustawy, umieszczonej w niniejszym dziale l. p. 2. Tem samem stały się nieaktualne postanowienia §§ 4, 5, 6, 7 i 13, oraz — o ile dotyczą dodatku drożyźnianego — postanowienia §§ 8, 9, 11, 18, 19 niniejszego rozporządzenia.

§§ 4 — 7 pominięto. Zob. uw. do § 3.

§ 8. Weteran, przebywający w zakładzie (art. 4 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.) otrzymuje $^1/_5$ stałej pensji i dotychczasowego dodatku drożyźnianego (art. 12 ustawy) od dnia 1 następującego miesiąca po przybyciu do zakładu. Żonatemu weteranowi oblicza się w tym wypadku dodatek drożyźniany, jak samotnemu. Zarząd danego zakładu winien natychmiast zawiadomić wypłacającą izbę skarbową o dniu przybycia weterana do zakładu. Tenże zarząd zakładu zawiadamia również izbę wypłacającą o dniu, w którym weteran zakład opuścił. Z dniem 1 następującego miesiąca po dniu opuszczenia zakładu następuje normalna wypłata zaopatrzenia.

Zob. uw. do § 3.

§ 9. Weterani mają prawo do pomocy lekarskiej w ambulatorjach, szpitalach i zakładach leczniczych wojskowych według odnośnych przepisów dla oficerów w służbie czynnej. Bliższe instrukcje w tej mierze wyda Minister Spraw Wojskowych. W tych wypadkach stosuje się normy żywnościowe jak dla osób wojskowych. Odnośnie wysokości i wypłaty pensji i dodatku drożyźnianego ma zastosowanie postanowienie § 8.

Zob. uw. do § 3, oraz rozkaz Ministra Spraw Wojskowych umieszczony w niniejszym dziale l. p. 7.

§ 10. Sprawy prowadzenia zakładów (Domów Weterańskich) oraz przyjmowania i utrzymywania weteranów (weteranek) w tych zakładach zostaną unormowane oddzielnym rozporządzeniem.

Zob. rozp. z dn. 13 listopada 1924 r. w sprawie umieszczania weteranów w zakładach opiekuńczych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 945) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 5.

§ 11. Wypłatę stałej pensji i dodatku drożyźnianego zarządza izba skarbowa na podstawie otrzymanych z Ministerstwa Spraw Wojskowych wyciągów z list rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. Weterani otrzymują o wciągnięciu ich na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych odpowiednie zawiadomienia Ministerstwa Spraw Wojskowych (załącznik Nr. 3). Książki weterańskie (załącznik

Nr. 4), służące jako legitymacje wystawiają Dowództwa Okręgów Korpusowych. Bliższe postanowienia w tej mierze wyda Minister Spraw Wojskowych.

Zob. uw. do § 3. oraz rozkaz Ministra Spraw Wojskowych umieszczony w niniejszym dziale l. p. 8.

ROZDZIAŁ III.

Zaopatrzenie wdów po weteranach.

§ 12. Wdowa, ubiegająca się o zaopatrzenie z tytułu ustawy z dnia 23 marca 1922 r. winna dołączyć do podania o przyznanie pensji zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji, a w razie niemożności przedstawienia takiego zaświadczenie dwóch wiarygodnych osób, że do chwili śmierci męża żyła z nim w wspólności małżeńskiej, względnie że do jej utrzymania był sądownie zobowiązany.

§ 13 pominięto. Zob. uw, do § 3.

§ 14. Prawo do zaopatrzenia wdowy po weteranie rozpoczyna się z dniem pierwszym miesiąca, następującego po śmierci weterana, o ile roszczenie zostało zgłoszone w ciągu jednego roku od dnia śmierci męża (art. 6 i 8 ustawy z dnia 23 marca 1922 r.). Po upływie tego terminu zaopatrzenie przyznaje i wymierza się od 1 dnia następującego miesiąca po złożeniu podania do Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Co do przedłużenia terminu zgłaszania roszczeń zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83 poz. 737) umieszczone w niniejszym dziale l. p. 3.

§ 15. Wdowa, ubiegająca się o zaopatrzenie z tytułu ustawy z dnia 23 marca 1922 r., w razie gdyby mąż jej zmarł jeszcze przed wciągnięciem go przez komisję kwalifikacyjną na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. winna przeprowadzić tę sprawę w myśl postanowień § 1 i 2 niniejszego rozporządzenia. Nadto do liczby dokumentów, wymienionych w § 2, winna dołączyć metrykę ślubu, metrykę śmierci męża oraz zaświadczenie wymagane w § 12 niniejszego rozporządzenia.

Do wypłaty pensji wdowom po weteranach, w ustępie pierwszym przewidzianych, ma zastosowanie § 11 niniejszego rozporządzenia za wyjątkiem postanowienia, dotyczącego książek weterańskich.

§ 16. Wdowa po weteranie, którego śmierć nastąpiła już po wciągnięciu go na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r., ubiegająca się o zaopatrzenie, winna przedstawić właściwemu ze względu na swoje miejsce zamieszkania Dowództwu Okręgu Korpusowego następujące dokumenty:

1) zawiadomienie Ministerstwa Spraw Wojskowych o wciągnięciu jej męża na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych,
2) metrykę ślubu,
3) metrykę śmierci męża,
4) zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji, że do chwili śmierci męża żyła z nim we wspólności małżeńskiej, względnie że do jej utrzymania był sądownie zobowiązany.

Po dokładnym zbadaniu przez Dowództwo Okręgu Korpusowego wyżej wyszczególnionych dokumentów, czy odpowiadają postanowieniom, zawartym w rozdziale III niniejszego rozporządzenia, Dowództwo Okręgu Korpusowego, po porozumieniu się z właściwą izbą skarbową, przyznaje wdowie po weteranie pensję wdowią z dniem pierwszym następującego miesiąca po śmierci weterana względnie od dnia 1 miesiąca po zgłoszeniu (§ 14). Dowództwo Okręgu Korpusowego potwierdza na odwrotnej stronie zawiadomienia Ministerstwa Spraw Wojskowych o wciągnięciu jej męża na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych, że dokument ten ważny jest dla wdowy od powyżej wskazanej daty. Tak poświadczone zawiadomienie przesyła Dowództwo Okręgu Korpusowego wdowie po weteranie, dla której stanowi ono legitymację, uprawniającą do korzystania z przyznanego jej zaopatrzenia, oraz przesyła listę płatniczą właściwej izbie skarbowej celem wypłaty pensji wdowiej.

§ 17. Zaopatrzenie żony weterana w wypadku przewidzianym artykułem 7 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. przyznaje właściwa, ze względu na miejsce zamieszkania żony weterana, izba skarbowa na zasadzie złożonego odpowiedniego podania żony weterana, metryki ślubu, zaświadczenia o wspólności pożycia małżeńskiego, względnie o zobowiązaniu utrzymania żony do dnia umieszczenia męża w zakładzie oraz zaświadczenia izby skarbowej, wypłacającej weteranowi pensję w myśl postanowienia § 8 niniejszego rozporządzenia. Wymiar zaopatrzenia w powyższym wypadku stosuje się od pierwszego dnia następującego miesiąca po przyjęciu weterana do zakładu (§ 8), natomiast wypłata ustaje z dniem pierwszym następującego miesiąca po opuszczeniu zakładu przez weterana.

§ 18. Po zmarłych osobach, wymienionych w artykule 1 punkt a) ustawy z dnia 23 marca 1922 r. wypłaca się zapomogę w wysokości stałej pensji weterana wraz z dodatkiem drożyźnianym jak dla weterana samotnego, z uwzględnieniem stałego jego miejsca zamieszkania. Zapomogę przyznaje ta izba skarbowa, która uskuteczniła ostatnią wypłatę zaopatrzenia zmarłego do rąk osoby, która pokryła koszta pogrzebu, na skutek odnośnego podania z dołączeniem metryki śmierci i dowodu pokrycia kosztów pogrzebu, potwierdzonych przez władzę administracyjną pierwszej instancji.

Zob. uw. do § 3.

ROZDZIAŁ IV.

Postanowienia ogólne.

§ 19. Pensje weteranów, tudzież pensje wdowie wraz z wszystkiemi dodatkami wypłaca się miesięcznie z góry.

Zob. uw. do § 3.

§ 20. W wypadku zawieszenia prawa do zaopatrzenia w myśl art. 9 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. zawiesza się wypłatę zaopatrzenia z dniem ostatnim miesiąca, poprzedzającego, względnie piętnastym tego miesiąca, w którym dana osoba objęła służbę zależnie od tego, czy rozpoczęła służbę w czasie między 1 a 15 dniem miesiąca, czy też w dniach następnych. Wznowienie wypłaty wstrzymanego zaopatrzenia następuje z pierwszym dniem następującego miesiąca po zwolnieniu z zajmowanego stanowiska.

§ 21. W razie śmierci weterana, względnie prawomocnego skazania za czyn karygodny, które to skazanie pociąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia, gaśnie prawo do zaopatrzenia z końcem miesiąca, w którym nastąpiła śmierć, względnie w którym wyrok sądowy uzyskał moc prawną.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia końcowe.

§ 22. Osoby, wciągnięte na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r., w myśl poprzednio obowiązujących ustaw, jakoteż pozostałe po nich wdowy mają prawo do zaopatrzenia w myśl ustawy z dnia 23 marca 1922 r.

Pensje dotychczas wypłacane od dnia 1 lutego 1922 r. według wymiaru, przewidzianego poprzednio obowiązującemi ustawami uważa się jako zaliczki na poczet pensji przysługujących z tytułu ustawy z dnia 23 marca 1922 r.

Zaliczki te zostaną potrącone przy wypłacie pensji w myśl ustawy z dnia 23 marca 1922 r.

§ 23. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozp. powyższe ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 54 z dn. 21 lipca 1922 r.

Załącznik Nr. 1 do § 2 rozp. wyk. Min. Spr. Wojsk. z dnia 4 lipca 1922 r. do poz. 498.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
Departament VIII. Sanitarny.
Wydział III.
Warszawa.

KWESTJONARJUSZ

zgłaszających się do uzyskania prawa do zaopatrzenia na zasadzie ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831, 1848 i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 z 1922 r. poz. 212).

1) Imię i nazwisko _____
2) Miejsce zamieszkania _____
   a) wieś lub miasto _____
   b) gmina _____
   c) powiat _____
   d) województwo _____
3) Data i miejsce urodzenia _____
4) Pod czyjem dowództwem walczył w powstaniu, lub w jakiej organizacji służby powstańczej przyjmował udział _____

5) Na kogo z uczestników powstania może się powołać
6) W jakich bitwach i walkach uczestniczył, lub jakie fuknc je pełnił w organizacji
7) Czy był ranny, kiedy, w jakich bitwach lub potyczkach
8) Czy był w niewoli, w więzieniu, na zesłaniu, w katordze, gdzie i jak długo
9) Czy był na emigracji, gdzie i w jakim czasie
10) Czy utracił zdolność do pracy wskutek kalectwa lub ran otrzymanych w powstaniu
11) W jakim zawodzie i gdzie pracował przed powstaniem
12) W jakim zawodzie i gdzie pracował po powstaniu
13) Czem zajmuje się obecnie i jakie posiada środki do życia
14) Czy otrzymuje jakie płace ze Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej lub z innych instytucji, w jakiej ilości i z jakiego tytułu
15) Czy ma rodzinę i jaką
16) Czy życzy sobie być umieszczonym w schronisku na rachunek przyznanej stałej pensji dożywotniej i czy wolałby schronisko na wsi, czy też w mieście
17) Gdzie życzy sobie odbierać stałą pensję dożywotnią
18) Jakie składa dowody i dokumenty
19) Własnoręczny podpis zgłaszającego
20) Opinja miejscowej władzy gminnej lub powiatowej
21) Opinja Powiatowej Komendy Uzupełnień względnie Dowództwa Okręgu Korpusowego

Uwagi: Dla rozpatrzenia przez Komisję Kwalifikacyjną podania o uznanie za weterana 1831, 1848 i 1863 r. potrzebne są następujące dokumenty:

1) Kwestjonarjusz wypełniony.
2) Metryka urodzenia (dla wdów należy dodatkowo złożyć metrykę ślubu i śmierci męża oraz zaświadczenie o wspólności pożycia małżeńskiego, wystawione przez władzę administracyjną I instancji lub w razie niemożności wystawienia takowego — zaświadczenie dwóch wiarygodnych osób).
3) Dokument oryginalny, stwierdzający faktyczny udział w powstaniu (o ile takowego się nie posiada, należy złożyć zaświadczenie dwu wiarygodnych osób, które pod odpowiedzialnością osobistą zaświadczają, że petent brał faktycznie udział w powstaniu 1831, 1848 i 1863 r.).

Świadkowie podają swoje stanowisko społeczne lub stan majątkowy. Prawdziwość podpisów ma stwierdzić odnośna władza miejscowa.

Załącznik Nr. 2 opuszcza się, jako dotyczący nieaktualnego dodatku drożyźnianego.

Załącznik Nr. 3 do § 11 rozp. wyk. Min. Spr. Wojsk. z dnia 4 lipca 1922 r. do poz. 498.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Departament _____

L. _____ Warszawa, dnia _____ 192__ r.

Do

Pan _____

w _____

Działająca na mocy ustawy z dnia 23 marca 1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831, 1848 i 1863 r. oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 z 1922 r. poz. 212) Komisja Kwalifikacyjna dla weteranów powstań narodowych z 1831, 1848 i 1863 r. wciągnęła Pan _____ na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych z 1831, 1848 i 1863 r., t. j. uznała Pan____ za weterana (wdowę po weteranie) powstania 18____ r. mają_____ w powstaniu stopień_____ z prawem do pobierania zaopatrzenia w myśl ustawy z dnia 23 marca 1922 roku.

Przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej dla weteranów powstań narodowych w 1831, 1848 i 1863 r.

Załącznik Nr 4 do § 11 Rozp. Wyk. Min. Spr. Wojsk. z dn. 4 lipca 1922 r. do poz. 498.

(*Strona 1*).

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. _____

LEGITYMACJA

Nr. _____

(*Strona 2*).

Miejsce na fotografję.

Podpis właściciela: _____

(*Strona 3*).

Imię i nazwisko _____

Stopień wojskowy _____

Data i miejsce urodzenia _____

Nr. _____ zawiadomienia Ministerstwa Spraw Wojskowych o uznaniu za weterana powstania narodowego 18____ r.

_____ dnia _____ 192 r.

Pieczęć

Dowódca D. O. K. Nr. _____

5.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 13 listopada 1924 r.

w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu w sprawie umieszczania weteranów powstań narodowych 1831, 1848 i 1863 r. w zakładach opiekuńczych.

(Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 945).

Na podstawie art. art. 4 i 13 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych z r. 1831, 1848 i 1863 oraz wdów po nich (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 212) i w uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 4 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 54 poz. 498) zarządza się co następuje:

§ 1. Każdy niedołężny i pozbawiony opieki domowej weteran, o ile pragnie być umieszczony w zakładzie opiekuńczym, winien zwrócić się pisemnie lub ustnie do władzy administracyjnej I instancji, właściwej dla jego miejsca zamieszkania, z prośbą o umieszczenie w zakładzie. Ustnie zgłoszone prośby wpisuje się do protokółu.

Rzeczoną prośbę może wnieść — za zgodą weterana — również i osoba, opiekująca się nim.

§ 2. Władza administracyjna I instancji po zbadaniu sprawy, wymienionej w § 1, przesyła prośbę pisemną lub protokół prośby ustnej wraz ze swym wnioskiem i załącznikami władzy administracyjnej II instancji, która orzeka o umieszczeniu weterana w jednym z odpowiednich zakładów, znajdujących się na podległym jej terenie.

W razie braku takich zakładów, lub miejsc w nich, władza administracyjna II instancji umieszcza weterana w zakładzie, położonym poza jej terytorjum po porozumieniu się z właściwą władzą administracyjną II instancji.

§ 3. Za odpowiednie zakłady w rozumieniu niniejszego rozporządzenia należy uważać schroniska dla weteranów powstań narodowych, w których weterani są utrzymywani z funduszów Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

W razie braku miejsc w tych zakładach weterani mogą być umieszczani na koszt Państwa na podstawie umowy w zakładach samorządowych i społecznych, uznanych za odpowiednie przez organa Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

§ 4. Weteran, przebywający w zakładzie, korzysta bezpłatnie z całkowitego utrzymania i pobiera część przysługującego mu zaopatrzenia zgodnie z § 8 rozporządzenia z dnia 4 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 498).

§ 5. Weteran, przebywający w zakładzie, podlega wewnętrznemu regulaminowi tego zakładu.

§ 6. Opuszczenie zakładu przez weterana może nastąpić: 1) na skutek zgłoszenia samego weterana, 2) na skutek wniosku zarządu zakładu. W ostatnim wypadku orzeka władza administracyjna II instancji, na terenie której znajduje się zakład.

§ 7. Właściwa władza administracyjna II instancji powinna zawiadomić izbę skarbową, wypłacającą uposażenie, o dniu przybycia weterana do zakładu, jak również o dniu opuszczenia zakładu przez weterana celem

uskutecznienia zmiany w wysokości uposażenia. Zmiana wysokości uposażenia następuje w pierwszym dniu miesiąca, następującego po przybyciu weterana do zakładu, oraz w takim samym terminie po opuszczeniu zakładu przez weterana.

§ 8. Nadzór nad wykonywaniem opieki nad weteranami przez zakłady sprawują władze administracyjne II instancji, które prowadzą również ewidencję weteranów, korzystających z opieki zakładowej, przedkładają Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej sprawozdania, wnioski i preliminarze budżetowe oraz asygnują zakładom potrzebne fundusze z kredytów, przyznanych na opiekę nad weteranami.

§ 9. Na obszarze miasta stołecznego Warszawy czynności, powierzone niniejszym rozporządzeniem władzom administracyjnym I i II instancji, wykonywa Komisarz Rządu.

§ 10. W sprawach, wynikających z niniejszego rozporządzenia, orzeka ostatecznie Minister Pracy i Opieki Społecznej.

§ 11. Postanowienia niniejszego rozporządzenia co do weteranów powstań narodowych mają zastosowanie i do weteranek tych powstań.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Powyższe rozporządzenie ogłoszono w Dz. U. R. P. Nr. 103 z dn. 5 grudnia 1924 r.

6.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Przepis ubioru weteranów 1863 r.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 20 z dn. 16 maja 1922 r. poz. 304).

Zmieniając przepisy umundurowania weteranów 1863 r., podane w Dzienniku Rozkazów Nr. 11 z dnia 13 kwietnia 1920 r., za poz. 259, zatwierdzam niżej podane przepisy.

Ubiór Weteranów 1863 r. składa się z surduta, spodni, płaszcza i czapki.

1. Surdut.

Surdut z sukna granatowego, sięgający do kolan, z naramiennikami z tego sukna co i surdut zapinanymi na jeden mały guzik mundurowy. Lewy brzeg winien zachodzić na prawy od linji środka piersi na 11 cm. u góry i 6 cm. w stanie. Surdut zapinany na dwa rzędy guzików mundurowych, dużych po 6 z każdej strony. Górne brzegi zapięcia ostro zakończone, odchylone tworzą wyłogi i od wewnątrz są podbite suknem karmazynowem. Z tyłu surdut winien być rozcięty i posiadać w stanie 2 guziki mundurowe i 2 w zakładkach kieszeniowych, obrębionych wypustką karmazynową. Kołnierz wykładano-stojący, wysokości 6 cm., zapinany na 2 haftki z łapką (patką), z sukna granatowego, wypustką karmazynową i wężykiem z galonu srebrnego. Wyłogi rękawów obramowane wypustką karmazynową, jak na rysunku (zał. Nr. 1 wzór 1 i 2).

2. Spodnie.

Spodnie długie na obuwie, krojem cywilnym z wypustką karmazynową i strzemiączkami.

3. Płaszcz.

Płaszcz z naramiennikami, jak w surducie, zapinany na dwa rzędy guzików mundurowych, dużych po sześć sztuk w rzędzie. Lewy brzeg zachodzi na prawy na 6 cm. w stanie i 11 cm. u góry. Z tyłu płaszcza od pleców do dołu znajduje się fałda zapinana za łapkę (patkę) z ostrymi końcami zapinana na dwa guziki mundurowe, przyszyte do listewek w stanie (krótkim). Kołnierz wykładany. Wyłogi rękawów równo ścięte. Kieszenie winny być dwie, umieszczone na połach przednich i zwrócone ukosem ku dołowi. Początek kieszeni winien się znajdować na 3 cm. niżej stanu. Otwór kieszeni 18 cm. (zał. Nr. 1 wzór 3 i 4).

4. Czapka.

Czapka rogatywka z sukna granatowego z takimże otokiem, typu piechoty. Orzełek wzoru wojskowego, biało-metalowy (nieoksydowany). Wysokość od dołu tarczy do szczytu korony 5½ cm. Na piersi orła złocona litera „W", na tarczy zaś również złocona wypukła data „1863".

Daszek ze skóry czarnej lakierowanej, pochylony ku przodowi, szerokość po środku 6 cm. okuty na krawędzi blachą białą (nieoksydowaną).

Podpinka ze skóry czarnej, lakierowanej, szerokości 2 cm. zapinana na sprzążkę biało-metalową umieszczoną z prawej strony, przytwierdzona do dolnego brzegu otoka zapomocą dwóch guzików biało-metalowych (nieoksydowanych) z herbem Państwa Polskiego w średnicy 1½ cm. (zał. Nr. 1 wzór 5).

UWAGI: Oznaki rang wojskowych przyznane dla Weteranów mają być identyczne z oznakami zatwierdzonymi dla W. P. z tą różnicą, że oznaki wykonane z białego metalu nieoksydowanego.

Rysunki wzorów pominięto ze względów technicznych.

7.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Leczenie weteranów.

(Dz. Rozk. M. S. Wojsk. Nr. 11 z dn. 20 marca 1923 r. poz. 154).

Na zasadzie § 9 rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Skarbu i Ministra Pracy i Opieki Społecznej do ustawy z dn. 23.III.1922 r. w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych 1831, 1848, 1863 i wdów po nich, na mocy którego weterani i weteranki mają prawo do pomocy lekarskiej w ambulatorjach, szpitalach i zakładach leczniczych wojskowych według odnośnych przepisów dla oficerów w służbie czynnej, zarządzam:

1. Weterani i weteranki mają prawo korzystać z bezpłatnej ambulatoryjnej pomocy lekarskiej i otrzymywać lekarstwa z aptek wojskowych na zasadzie Dz. Rozk. 13.20, poz. 329.

2. Weterani i weteranki, wymagający na zasadzie opinji lekarza wojskowego szpitalnej pomocy lekarskiej, mogą być umieszczeni w wojskowych zakładach sanitarnych za opłatą kosztów wyżywienia w wysokości określonej § 8 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dn. 23.III.1922 r. (Dz. Rozk. 39.22, poz. 567), z tem jednak, by norma opłaty w tym paragrafie ustanowiona (4/5 pensji) nie przekraczała normy obowiązującej oficerów armji czynnej.

Powołane wyżej rozp. wykonawcze umieszczono w niniejszym dziale l. p. 4.

3. Za weteranów i weteranki, umieszczonych w wyjątkowych wypadkach na mocy Dz. Rozk. 2.22, poz. 44 w szpitalach cywilnych, różnicę kosztów pomiędzy opłatą w p. 2 podaną, a rzeczywistymi kosztami leczenia, ponosi zarząd wojskowy z budżetu Dep. Sanit. Dz. 7, § 11.

4. Przychody, powstałe z tytułu zwrotu kosztów wyżywienia przez weteranów, winny być kontowane w preliminarzu dochodów Dz. 7, § 11, budż. M. S. Wojsk.

8.

ROZKAZ MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Dokumenty legitymacyjne dla oficerów, ich rodzin, weteranów powstań narodowych, oraz byłych oficerów.

Przepis służbowy Nr. 325 — 60 z dn. 29 kwietnia 1926 r.

— — — — — — — — — — — — — — —

24. Legitymacje dla weteranów powstań narodowych.

a) Cel. Weterani powstań narodowych otrzymują, na podstawie zawiadomienia M. S. Wojsk. o uznaniu za weterana powstania narodowego z 18... roku, legitymacje celem wykazania się z przysługującego im prawa do noszenia odznak weterańskich.

b. Prawo do odznak weterańskich. Za uprawnione do noszenia odznak weterańskich (munduru, względnie czapki z odznakami stopnia oficerskiego) mogą być uważane tylko te osoby, które zostały wciągnięte na listę rzeczywistych uczestników powstań narodowych przez komisję kwalifikacyjną dla weteranów powstań narodowych przy M. S. Wojsk. i otrzymały o tem pisemne zawiadomienie.

c) Osoby nieprawnie noszące odznaki weterańskie. Osoby, które nie mogą w sposób wyżej wskazany wykazać się z przysługującego im prawa do noszenia odznak weterańskich, należy oddawać władzom administracyjnym (organom policyjnym) celem wszczęcia przeciwko nim dochodzenia za nieprawne noszenie munduru.

d) Notowanie adresów weteranów. Przy wystawianiu weteranom legitymacyj według wzoru, ustalonego niniejszemi przepisami, oraz przy corocznem ich przedłużaniu, D. O. K. mają notować każdorazowo adresy tych weteranów.

Wykazy imienne weteranów, zamieszkałych na terenie O. K. z podaniem adresów, względnie zaszłych zmian w adresach, D. O. K. mają przedkładać corocznie M. S. Wojsk. (Departament VIII San. i Oddział V Sztabu Generalnego.

Wobec zmienionej organizacji M. S. Wojsk. wykazy te mają być przedkładane do Dep. Zdrowia M. S. Wojsk. i Biura Personalnego M. S. Wojsk.

— — — — — — — — — — — — — — —

49. Prawo do zniżek kolejowych. Legitymacje osobiste według wzorów, ustalonych załącznikami Nr. 4, 7 i 8 do niniejszych przepisów służbowych, uprawniają ich właścicieli do 50% zniżki przy przejazdach kolejami państwowemi, przyczem w legitymacjach według wzorów Nr. 4 i 7 napis „Na przejazd kolejami państwowemi 50% zniżki w klasie . . . .“ nie jest wymagany.

Celem wykazania się z przysługującego im na podstawie legitymacji prawa do zniżek kolejowych właściciele tych legitymacyj obowiązani są na żądanie okazywać je zarówno personelowi kasowemu przy kupnie ulgowych biletów kolejowych, jak i personelowi rewizyjnemu przy kontroli tych biletów.

Wzory legitymacyj osobistych dla weteranów powstań narodowych ustala załącznik Nr. 7 przepisów. Odpowiada on naogół załącznikowi Nr. 4 do rozp. Ministra Spraw Wojskowych z dn. 4 lipca 1922 r. umieszczonego w niniejszym dziale l. p. 4. Z ważniejszych różnic formalnych wymienić należy: na str. 1. legitymacji napis u góry: Ministerstwo Spraw Wojskowych (zamiast napisu: „Dowództwo Okręgu Korpusu Nr. . . . .“), na str. 3 u dołu słowa „ważna do dnia 31 grudnia 19.... r.“. „Podpis władzy“ (zamiast słów: „Dowódca D. O. K. Nr. . . . .“), wreszcie na stronach 4 — 8 klauzule: „Przedłużam ważność niniejszej legitymacji do dnia 31 grudnia 19..... r. podpis władzy . . . . . pieczęć“.

Legitymacja jest w kształcie książeczki formatu 8 × 12 cm., oprawiona w okładkę płócienną koloru czarnego z wytłoczonem na zewnętrznej stronie godłem państwowem, posiada 8 stronic.

Format fotografji $5^1/_2 \times 7^1/_2$ cm.

Wystawiają legitymacje weteranom powstań narodowych dowództwa okręgu korpusu za podpisem dowódcy O. K., względnie jego zastępcy, weteranom zamieszkałym zagranicą — Szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk., za pośrednictwem polskiego urzędu konsularnego w państwie, w którem weteran zamieszkuje (par. 28 powyższego przepisu służbowego).

W SERJI PRAC SEKCJI PRAWNICZEJ TOWARZYSTWA WIEDZY WOJSKOWEJ UKAZAŁY SIĘ NASTĘPUJĄCE WYDAWNICTWA:

		zł.
Zeszyt Nr 1.	*Mjr. K. S. Dr. Jan Kamiński* — Historja Sądownictwa Wojskowego w dawnej Polsce	2.50
Zeszyt Nr 2.	*Płk. Henryk Eile* — Ks. Józef jako administrator . .	3.00
Zeszyt Nr 3.	*Gen. Mecnarowski, płk. Saski, ppłk. Buszyński, mjr. Matzner* — Kodeks Karny Wojskowy	18.00
Zeszyt Nr 4.	*Gen. Mecnarowski, płk. Lubodziecki, ppłk. Buszyński*— Statut Oficerskich Sądów Honorowych	10.50

DO NABYCIA

W GŁÓWNEJ KSIĘGARNI WOJSKOWEJ

wydawnictwa Nr 1, 3 i 4 również

W SEKCJI PRAWNICZEJ T. W. W.
W DEPARTAMENCIE SPRAWIEDLIWOŚCI M. S. WOJSK.

Biblioteka AP W
28409/2